ပၢႆးယူႇလီ

ပိၼ်ႇ - ထၢႆးသီလွၼ်ႉ

လွင်ႈယူတ်းယႃႁွမ်းလႅၼ်လိၼ်မၢၼ်ႈ

2007

ပပ်ႉလိၵ်ႈတႆး
SHAN BOOKS

BURMESE BORDER GUIDELINES

BBG 2007

MEDICAL EDITING

The medical editing has been supervised by
Dr. Marcus Rijken - Shoklo Malaria Research Unit.

Agencies who have contributed to this edition include:

- Aide Medicale Internationale (AMI)
- American Refugee Committee (ARC)
- International Rescue Committee (IRC)
- Malteser International (MI)
- Medecins Sans Frontieres – France (MSF)
- Mae Tao Clinic
- Shoklo Malaria Research Unit (SMRU)
- Thailand Burma Border Consortium (TBBC)
- United Nations High Commissioner for Refugees(UNHCR)

REALIZATION

The realization has been supervised by
Yann Santin - Aide Medicale Internationale.

Contributors:

- Translation - Dr. Khin Cho, Dr. Khin Thi,

  Dr. Khin Zaw, Dr. Sandar, Dr. Soe Soe, Dr.Ye, Dr. Yin
- Proofreading - Hannah Mundy, Dr. Htwe, Dr. Moe, Myo Myo
- Design - Patrice Leroy, Sylvain Sylleran
- Drawings: Anchalee Areewong
- Layout - Kyaw Ehna, Dr. Min

FINANCIAL ASSISTANCE

This guideline was funded by:
The United States Agency for International Development (USAID)
The International Rescue Committee (IRC)

This publication is made possible by the generous support of the American people through a grant from the United States Agency for International Development (USAID) to the International Rescue Committee (IRC) for the program in Thailand. The contents do not necessary reflect the views of USAID or the United States Government.

ၽူႈပိၼ်ႇၽႄႇသႃႇ	ၸၢႆးသီႇလွၼ်ႉ
ၽူႈၸွႆႈပိၼ်ႇၽႄႇသႃႇ	ၸၢႆးယိင်းႁၢၼ်၊ ၸၢႆးမူလ်ငိုၼ်း လႄႈ ၸၢႆးလိူၼ်သႅင်
ၽူႈထတ်းလိၵ်ႈ	ၸၢႆးၵေႃၸမ်း
Layout	ၸၢႆးသႅင်မူင်း
ၽူႈထတ်းပပ်ႉ (Reviewed by)	မေႃယႃ ၸၢႆးသၢမ်တိပ်ႉ
ၸပ်ႉၸိူင်ၶိတ်ႇၶွၵ်ႇ	ၵေႃႇမတီႇပၢႆးယူႇလီတၢႆး
ၶိတ်ႇၶွၵ်ႇ ပွၵ်ႈၵမ်း (1)	500 ပပ်ႉ
ၶိတ်ႇၶွၵ်ႇမိူဝ်ႈ	လိူၼ်မျၢတ်ႉၸိူဝ်ႉ 2011

ပပ်ႉပိူင်ၸမ်းလႅၼ်လိၼ်မၢၼ်ႈ 2007 (ၽၢႆႇတႆး) ၼႆႉ ပဵၼ်ပပ်ႉ ၵေႃႇမတီႇပၢႆးယူႇလီတၢႆး ၸပ်ႉၸိူင်ၶိတ်ႇၶွၵ်ႇ
တႃႇၸွႆႈထႅမ်ၽူႈႁဵၼ်းႁၢၼ်ပၢႆးယူႇလီၸဝ်ပၼ်လွင်ႈယူတ်းယႃႇႁူမ်ႈလႄႈ ၶမ်ႈၸွႆးပပ်ႉတႃႇသိုပ်ႇၸၢႆ
လင်ႇလႆႈပွင်ႇလႅင်းဝႆႉတီႈၼႆႈၶႃႈ။

ၵႂၢမ်းၼမ်း

လႆႈမႃးႁပ်ႉႁႃပ်ႇၵၢၼ် ဢၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈပၢႆးယူႇလီၼႆသေတႃႉ ႁဝ်းၸဝ်ႈၵဝ်ႇ ဢမ်ႇလႆႈႁဵၼ်းႁူႉၽႃႇပၢႆးမေႃယႃ ဢမ်ႇယၢမ်ႈယူႇတၢင်းယႃ ဢမ်ႇမီးပိုၼ်ႉႁူႉပႃးယူႇတၢင်းယႃမႃးၸလႄႈ ဢမ်ႇၵႆႉႁၢၼ်ႉလွင်ႈၸဝ်ႈၵဝ်ႇမႃး ႁဝ်းဢမ်ႇပေႃးပွင်ႇလွင်ႈလူင်ႈၵၢၼ်ငၢၼ်း ဢၼ်ၸဝ်ႈၵဝ်ႇႁႃပ်ႇထၢမ်းယူႇ။ ၵူၺ်းၵေႃႈ ၼင်ႇႁိုဝ်ပေႃးတေပွင်ႇလွင်ႈၵၢၼ်ငၢၼ်းၸဝ်ႈၵဝ်ႇမႃးလိုဝ်ႈၵဝ်ႇၸလႄႈ ၸွႆႈၵၢၼ်ငၢၼ်း ဢၼ်ႁပ်ႉဢဝ်ပုၼ်ႈၽွၼ်းယူႇၼၼ်ႉၸိုပ်ႈၼႄႈၸိုၼ်ႈယွႆႈၵႂႃႇလႆႈၼၼ်ႉၸလႄႈ လၢင်ႇလႆႈႁူႉၸၼ်ႈႁူႉ လူလွႆးထၢမ်ၸလႄႈတိူင်ႇပၢင်ႇ ဢၼ်ၵူၼ်းမီးပႃးႁူႉၸလႄႈတူဝ်ထူပ်းပႃးမေႃယႃ ႁႃလူပပ်ႉ ဢၼ်ၵိုဝ်ႇလူလွႆးပႃးယူႇလီ ၼင်ႇၵႃႈပွင်ပိၼ်လႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ မိူဝ်ႈလႆႈႁၼ်ပပ်ႉပိုင်ၼမ်းလႃႈယူႇတၢင်းယႃလွမ်းလိၼ်လိၼ်မၢၼ်ႈသေ လူတူလွႆးၼၼ်ႉ ႁၼ်ထိုင်ဝႃႈ ပၼ်ပပ်ႉတီႈလူင်ႈ၊ ၸွမ်းႁူႉငႃး၊ ပွင်ႇလိူင်းလႆႈလီၸလႄႈ လၢင်ႇဝူၼ်ႉထိုင်ဝႃႈ သင်လႆႈပိၼ်ႇပၼ်ၽႄႇသႃႇတၢင်းမႃးလွင်ႈၼႆ တေပၼ်ၽွၼ်းလီတေႃႇၵူၼ်းတင်းၼမ်ၼႆၸလႄႈ လၢင်ႇလႆႈၶတ်းလွင်ႈၸိုင်ပွင်ပိၼ်ႇၵႂၢမ်ႇမႃး။ မိူဝ်ႈတေပိၼ်ႇၼၼ်ႉ ပိၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈ ဢမ်ႇယၢမ်ႈမီး ပႃးႁူႉပႃးမေႃယႃ–ပႃးယူႇတၢင်းယႃမႃးသေတႃႉ ႁဝ်းမီးမေႃယႃထႆႈၵေႃႉၼိုင်ႈတီႈမိုၵ်ႈၵိုဝ်းၵၼ် လွႆးထမ်သပ်းလိူင်းပၼ်ၸလႄႈသင်၊ ထၢမ်လူးမေႃယႃ ဢၼ်ႁႃပ်ႇၵၢၼ်ၵၼ်ယူႇၸလႄႈသင်၊ ဢိင် ပပ်ႉၸၼတၢင်း (ပိုင်ၼမ်း) လိၼ်လိၼ်မၢၼ်ႈပီႈ 2003 ဢၼ်ယၢမ်ႈဢိတ်ႇၵႂၵ်ႉမႃးၼၼ်ႉၸလႄႈသင်၊ လွင်ႉပပ်ႉသပ်းလိူင်ႈ (Dictionary) ဢိင်ႈၵလိတ်ႈ–တႆး၊ ဢိင်ႈၵလိတ်ႈ–ထႆး၊ ထႆး–ဢိင်ႈၵလိတ်ႈ၊ ဢိင်ႈၵလိတ်ႈ–မၢၼ်ႈ၊ မၢၼ်ႈ–ဢိင်ႈၵလိတ်ႈသေ ၶတ်းလွင်ႈပိၼ်ႇၸွႆႈတီႈပွင်ႇလမ်လိုဝ်ပိူၼ်ႈၸလႄႈပွင်ႇလွင်ၸႂ်ႈလွမ်းၼင်ႇယိုင်းဢၢၼ်းၸွင်မေႃယႃဢၼ်တီႈတိမ်ႈပပ်ႉၼႆႉဢွၵ်ႇမႃး။ ၵူၺ်းၵေႃႈ ၶတ်းလွင်ႈပိၼ်ႇတိမ်ႈ ၸွႆႈပွင်ႇလွင်ၸႂ်ႈၵႂႃႇႁဵတ်ႈၵေႃႈယဝ်ႉ။ ႁဝ်းၶေႃႈၵႂၢမ်းၽႆႇမေႃယႃၵပ်ႈပၢၼ်မွႆႇ တႃႇႁဝ်းတေလွင်ႉတိုဝ်းၼၼ်ႉ ယင်းမီးၶေႃႈယူႇၸလႄႈ ပိၼ်လွင်ႈယႃပ်ႇၽိုတ်ႇယွႆႇလူင်လိုဝ်ပိူၼ်ႈ မိူဝ်ႈပိၼ်ႇတိမ်ႈ၊ ႁဝ်းၼႆ လၢင်ႇၵႂႃႇလႆႈၸူင်ႈၶေႃႈၵႂၢမ်းဢွၵ်ႇမႃး မွႆႇလွင်ႉဝႃႉလႆႇလႆႇၶေႃႈ။ တီႈၸူင်ႈထွႆႈၵႂၢမ်းဢွၵ်ႇမွႆႇၼႆႉၵေႃႈ လႆႈဢိင်ၼိူဝ် လၵ်ႉပိုင်ၸူင်ႈထွႆႈၵႂၢမ်း ဢၼ်လႆႇမူႇလႆႇလုမ်း လိူဝ်းတူင်ႉၼိုင်ၶိုတ်းသၢင်ႈ လွင်ႈၽႄႇသႃႇၸလႄႈလိၵ်ႈလႆးၼွင်ႈၵိုင်းမႆႇလႆႈတမ်းဝၢင်းဝႆႉတွၼ်ႈတႃႇပိၼ်ႇၶိုတ်းဢွၵ်ႇပပ်ႉၶိုၼ်း ၽႆႇတႆး။ ႁဝ်းၼႆ လွမ်းၼင်ႇလၵ်ႉပိုင်ၼၼ်ႉသေ မၢင်ၶေႃႈၵႂၢမ်း တေႁူႉမိူၼ်တင်း ၶေႃႈၵႂၢမ်းထႆး ၼမ်လိုဝ်ၶေႃႈၵႂၢမ်း ဢၼ်ပီးၼွင်ႉႁဝ်းၵမ်းၼမ်ၸွႆးမိူင်း လွင်ႉတိုဝ်းၵၼ်ယူႇဝႆႉတေႃးလီဝ်။ ၵူၺ်းၵေႃႈ ၶေႃႈၵႂၢမ်းထႆး ဢၼ်ဢၢဝ်မႃးလွင်ႉၼၼ်ႉ ၵေႃႈ ၵမ်းၼမ် တေပၼ်ၶေႃႈၵႂၢမ်းဢၼ်ၽႆႇထႆးဢၢဝ်တီႈပႃႇလိမႃးလွင်ႉဝႆႉ။ ဢမ်ႇၼၼ် ပၼ်ၶေႃႈၵႂၢမ်း ဢၼ် တႆး–ထႆး ငၢႆးၵၼ် မိူၼ်ၵၼ်ၸလႄႈ ၵမ်းၼမ် ဢၼ်တႆးႁဝ်းလူလွႆႉပွင်ႇလွင်ႈဢၢဝ်လႆႈငၢႆးၼၼ်ႉၵူၺ်း။ တူဝ်ယၢင်ႇ– မိူၼ်ၼင်ႇ ဢၼ်ႁဝ်းလွင်ႉဝႃႈ ပုင်ႇမၢၼ်ႇၼႆၼၼ်ႉ ၶေႃႈၵႂၢမ်းထႆး တေလွင်ႉဝႃႈ ပူၵ်ႇၵတီႇ (ပၵတီႇ–ပၵ်ႇၵတီႇ)ၸလႄႈ ၵႂၢမ်းဝႃႈ တႃႇမၢၼ်ႇ ၸလႄႈ ယူဝ်းယူဝ်း ၼႆၼၼ်ႉ။ ထႆးၶဝ်လွင်ႉဝႃႈ ထမ်းမတႃး (သမ်ႇမတႃႇ) ဢၼ်ပၼ်ၶေႃႈၵႂၢမ်းပႃႇလိၸလႄႈ ပုင်ႇမၢၼ်ႇၼႆႉ လၢင်ႇလႆႈလွင်ႉတိုဝ်းဝႆႉဝႃႈ ပၵ်ႇၵတီႇ (ပၵတီႇ) ၸလႄႈ တႃႇ တႃႇမၢၼ်ႇ တင်း ယူဝ်းယူဝ်းသမ်ႉ။ လႆႈလွင်ႉ ၶေႃႈၵႂၢမ်းဝႃႈ သမ်ႇမတႃႇဝႆႉၼႆယဝ်ႉ။ လိူဝ်ၼၼ်ႉၵေႃႈ တေမီးၶေႃႈၵႂၢမ်းထိူင်းလႆႇလႆႇၶေႃႈ ဢၼ်လႆႈၸူင်ႈၵႂၵ်ႉမႃး လွင်ႉတိုဝ်းၸလႄႈ ယုမ်ႇယမ်ဝႃႈ တေပၼ်လွင်ႈပွင်ႇလွင်ႈလႆႈယူႇၸလႄႈ ဢမ်ႇပၼ်ပၼ်ႁႃတႃႇလွင်ႉတိုဝ်းပပ်ႉ။

တႃႇၶေႃႈၵႂၢမ်းဢၼ်ၸူင်ႈၵႂၵ်ႉမႃးမွႆႇမႃးလွင်ႉတိုဝ်းလိုဝ်းၼႆႉ ပႆႇပွင်ႇလႆႈဝႃႈၶေႃႈၵႂၢမ်းတီႈဢၼ်ထုၵ်ႇမၢၼ်ႈယဝ်ႉ။ မၵ်းမၼ်ႈတႅၢ တူဝ်ယဝ်ႉ။ ၵူၺ်းၵေႃႈ ပၼ်ၶေႃႈၵႂၢမ်း ဢၼ်ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇႁၼ်ထိုင်ဝႃႈ လမ်၊ ငၢႆး၊ မၼ်ႈ ၵူၺ်းၸလႄႈလၢင်ႇလႆႈၸူင်ႈၵႂၵ်ႉမႃး လွင်ႉဝႆႉၵူၺ်း။ တီႈၼႆႉၵေႃႈ ၶိုၼ်းၸွႆး ၽူႈလူႁဝ်းၶဝ် ပွင်ႇလွင်ႈဝႃႈ ၽူႈပိၼ်ႇၽႄႇသႃႇၵေႃႈ ဢမ်ႇႁၢၼ်ႉလွင်ႈ ဢၼ်ပိၼ်ႇလႆႈ ၸူင်ႈၵႂၵ်ႉလႆႈ ၸွႆးလမ်မွၵ်ႇၼႆႉၵူၺ်း။ ၵူၺ်းၵေႃႈလိုဝ်ႉၸိုဝ်ႈၵေႃႈယဝ်ႉ။ ပွင်ႇလွင်ႈဝႆႉဝႃႈ လွမ်းၼင်ႇသၽႄႇဝၵႂၢမ်းလၢတ်ႈ ၽႄႇသႃႇလိုဝ်ႉၸိုဝ်ႉႁူၼ်း လိုဝ်ႉၸိုဝ်ႉငိူၼ်းၸလႄႈလိုဝ်ႉၸိုဝ်ႉငိူၼ်း ပၵ်ႉပိုင်ႈ ဢမ်ႇမိူၼ်ၵၼ်ၼၼ်ႉ။ ၶေႃႈၵႂၢမ်းဢၼ်ငိူၼ်း လိုဝ်ႉၸိုဝ်ႉငိူၼ်း မီးလွင်ႉတိုဝ်းၼႆသေတႃႉ ထိူင်းလိုဝ်ႉၸိုဝ်ႉငိူၼ်းသမ်ႉ ဢမ်ႇမီး ဢမ်ႇၼၼ် ဢမ်ႇလႆးပွင်ႇငၢႆႇ ၶေႃႈၵႂၢမ်း ဢၼ်လိုဝ်ႉၸိုဝ်ႉငိူၼ်းလွင်ႉၼၼ်ႉတႅမ်တႅမ်ၸလႄႈ ၸွႆးပိၼ်ႇၵႂၵ်ႉမႃး ပွင်ႇလွင်ႈလႆႈၶိုၵ်ႉပိၵ်ႉတႅမ်ၼႆၼၼ်ႉ။ ပိၼ်လွင်ႈဢမ်ႇပိၼ်လႆႈ လႆႈ၊ ၵူၺ်းလႆႈပိၼ်ႇၸွႆးတီႈပွင်ႇမၢၼ်းလမ်လိုဝ်ပိူၼ်ႈၵူၺ်း။ ႁဝ်းၼႆ ၼင်ႇႁိုဝ်ပေႃးတေပိၼ်ၽိုတ်ႇလီ ပုၼ်ႈတႃႇၽူႈလူ

ၽူႈၸႂ်ႉတိုဝ်းပပ်ႉၶဝ် တေမီးၽွၼ်းလီသုင်သုတ်းၼၼ်ႉ ၸင်ႇၶႂ်ႈသပ်းလႅင်းၼႄ ၶေႃႈၵႂၢမ်းဢၼ်ၸူင်ႈဢွၵ်ႇမႃးလိူဝ်း ၼၼ်ႉၵမ်ႈၽွင်း လွၵ်းၼင်ႇၶေႃႈၵႂၢမ်းပႃႈတႂ်ႈၼႆႉယဝ်ႈ။

မိူၼ်ၼင်ႇ ၶေႃႈၵႂၢမ်းဝႃႈ Diagnosis။ Diagnosis ၼႆႉ တီႈပွင်ႇမၢၼ်ႈၸႂ်ႉၸႂ်ႉၼၼ်ႉ ပွင်ႇဝႃႈ ၵူတ်ႇထတ်း ၸူၼ်ႉႁႃ ထတ်းသၢင်ႈ မၢၵ်ႈမၼ်ႈဝႃႈ တၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ ပဵၼ်ၵႃႈသင်၊ လွင်ႈၼႆႉ တေလႆႈ တၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ၵူၼ်းပဵၼ် ပဵၼ်ယူႇၸဝ်ႉၵေႃႈပဵၼ်လႆႈ ဢမ်ႇပဵၼ်ၵေႃႈလႆႈ။ ၵူပ်ႉၵၢႆႇ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ၶႅဝ်းၸူၼ်ႉႁႃထတ်းသၢင်ႈယဝ်ႉ ၶၢတ်ႈ လၢမ်း မၢၵ်ႈမၼ်ႈဝႆႉၼၼ်ႉယဝ်ႈ။ ၵွပ်ႈဝႃႈ ပေႃးၶႅဝ်းမၢၵ်ႈမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ယဝ်ႉၸင်ႇတေလၢင်းပၼ်တၢင်းယူတ်းယႃ လွမ်းၼင်ႇတၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၶႅဝ်းၶၢတ်ႈလၢမ်းမၢၵ်ႈမၼ်ႈဝႆႉ။ ဢၼ်ၼႆႉပဵၼ်တီႈပွင်ႇၶေႃႈၵႂၢမ်းဝႃႈ Diagnosis ဢၼ်ၽူႈပိၼ်ႇ ၽႄ,သႃ,ပွင်ႇလွင်ႈလႆႈ ပွင်ႇလွင်ႈဝႆႉ။ ၵူပ်ႉၵၢႆႇ သင်တေတႅမ်ႈယၢဝ်းလိူင်ႈၼႆၼႆႉ မၼ်းတေ ဢမ်ႇလွင်ႈၶေႃႈၵႂၢမ်း တေပဵၼ် ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ မၢၼ်ႈၵူႈပိူတ်ႈလႄႈ လင်ႇလႆႈတႅမ်ႈပွတ်းဝႆႉဝႃႈ ၸူၼ်ႉႁႃမၢၵ်ႈမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼႆယဝ်ႈ။

ၶေႃႈၵႂၢမ်း Sign and Symptom ၼႆၵေႃႈ လႆႈတႅမ်ႈဝႆႉဝႃႈ ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၵူၺ်းၼႆသေတႃႉ တီႈပွင်ႇမၢၼ်ႈၶေႃႈ Sign ၼႆႉတေပဵၼ် ၽၢင်ႁၢင်ႈ လႄႈ Symptom ၼႆႉၽိုၵ်ႇထႆႇဝႃႈ ဢႃၵၢၼ်/ဢႃၵၢၼ်ၸွင်ႁူႉၼႆၼၼ်ႉ ပွင်ႇဝႃႈ ၽၢင်ႁၢင်ႈငဝ်းလၢႆးတၢင်းပဵၼ်ၼႆ လီပ်ႈတေမီးတီႈပွင်ႇလမ်လိူဝ်ပိူၼ်ႈလႄႈ သွင်ၶေႃႈၼႆႉ တီႈပွင်ႇ တေၵၢႆးၵၼ်ဝႆႉလႄႈ လင်ႇလႆႈလွင်ႈပိၼ်ၶေႃႈၵႂၢမ်းလိဝ်ဝႃႈ ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼႆယဝ်ႈ။

Treatment လႄႈ management — တွၼ်ႈတႃႇ Treatment ၼၼ်ႉပွင်ႇလႆႈဝႃႈ လၢႆးယူတ်းယႃ ဢမ်ႇၼၼ် ယူတ်းယႃပၼ်ၼႆႉ တႅၵ်ႈလႅင်းယူႇသေတႃႉ Management ၼႆႉသမ်ႉ ဢမ်ႇလၢင်းတႅမ်ႈဝႃႈ ပွင်ၵၢၼ်ယူတ်းယႃတၢင်း ပဵၼ်ၼႆလႄႈ ၵႂႃႇလႆႈပိၼ်ႇဝႆႉဝႃႈ ယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်ၼင်ႇၵၼ်။ ၵူပ်ႉၵၢႆႇ ၼင်ႇႁိုဝ်တေႁႂ်ႈတႅၵ်ႈလႅင်းလီၵိတ်းၼိုင်ႈ ၼၼ်ႉ ၶႂ်ႈပွင်ႇထိုင်ဝႃႈ Management ၼႂ်းပပ်ႉၼႆႉတေပွင်ႇဝႃႈ လွင်ႈယူတ်းယႃႁူမ်ႈတင်းလုမ်းလႃးလွမ်းတူလုၵ်း တၢင်းပဵၼ် ဢမ်ႇၼၼ် တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ဢမ်ႇႁၢႆၶၢတ်ႈ လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႈ။ လိူင်ႉႁိုဝ်ၵေႃႈလီ ၼင်ႇႁိုဝ်တေႁႂ်ႈတႅၵ်ႈလႅင်းလီ ၼၼ်ႉ လႆႈၶတ်းလွင်ႈတႅမ်ႈၽႃႇၵိူင်းၵလိတ်ႈလွမ်းႁႂ်မ်းၶေႃႈၵႂၢမ်း လၢႆးယူတ်းယႃဝႆႉလွမ်း။

ၼႂ်းၶေႃႈၵႂၢမ်း ဢၼ်ၸူင်ႈဢွၵ်ႇမႃးၼၼ်ႉ တေမီးယူႇသွင်ၶေႃႈ မိူဝ်ႈၶႃႈပိၼ်ႇ တေႃႇပေႃးယဝ်ႉၼၼ်ႉ လႆႈၸူင်ႈလွင်ႈၶေႃႈ ၵႂၢမ်းဢၼ်ၸိူင်ႈဝႆႉလွမ်းၼင်ႇတီႈပွင်ႇလႆႈဝႆႉလႄႈ လွင်ႉၵၼ်ယူႇၼၼ်သေတႃႉ မိူဝ်ႈႁဵတ်းမေႃယႃလူင်ၸဝ် ထတ်းပပ်ႉၶိုၼ်းၼၼ်ႉ လွမ်းၼင်ႇၶေႃႈၼၼ်ၼမ်း (ၼႃႉၼမ်း) လႄႈသင်၊ ႁၼ်ထိုင်ဝႃႈပဵၼ်ၶေႃႈတီႈဢမ်ႇထုၵ်ႇမၼ်ႈဝႆႉလႄႈသင် လင်ႇလႆႈ ၶိုၼ်းလိၵ်ႈလၢႆးမႃးလွင်ႈၶေႃႈၵႂၢမ်းမႂ်ႇ မႃးတႅၼ်းဝႆႉ။ ၵွပ်ႈဝႃႈ လႆႈၶိုၼ်း သွၵ်ႈႁႃလိၵ်ႈလၢႆးဝႆႉ လၢႆလၢႆပွၵ်ႈလၢႆလၢႆၵမ်းၼႆ သေတႃႉ ယင်းတေမီး မၢင်တီႈ ႁႃဢမ်ႇလႆး ဢမ်ႇႁၼ်မၼ်ႈၵေႃႈ တေမီးလႄႈ သင်မီးၼႆၵေႃႈ ၶႂ်ႈယွၼ်းဝၢင်းၸႂ်ႉ ပၼ် ၵိၵ်ႈတင်း ယွၼ်းလိၵ်ႈလၢႆးလူဢဝ်လွမ်းၼင်ႇၶေႃႈၵႂၢမ်းၸွင်မၼ်း။ ၶေႃႈၵႂၢမ်းလိူဝ်းၼၼ်ႉၵေႃႈ တေပဵၼ် Antibiotic လႄႈ Antiseptic - Antibiotic (ယႃပတီႈၸိူဝ်ႈဝၼ) ၼႆႉ ပဵၼ်ယႃၵိုတ်းယင်ႉဢမ်ႇႁႂ်ႈလိူဝ်ႉမဵင်းၽေႈ တိုၼ်းလႄႈ Antiseptic ၼႆႉၵေႃႈ တေပဵၼ် ယႃၶႃႈလိူဝ်ႉမဵင်း လႄႈ လင်ႇလႆႈၶတ်းလွင်ႈႁႃလိၵ်ႈလၢႆးလွင်ႉတိုဝ်းၸိုၼ်း ၼင်ႇ ၽႆႇထႆး၊ ၽႃႇမၢၼ်ႈဝႃႈ ယႃပတီႈၸိူဝ်ႈဝၼ လႄႈ ယႃၶႃႈလိူဝ်ႉမဵင်း လွမ်းၼင်ႇၶေႃႈၵႂၢမ်း ဢၼ်ထုၵ်ႇလီပဵၼ်ၼၼ်ႉ ယဝ်ႈ။ သင်ဝႃႈ ယင်းမီးၶေႃႈၵႂၢမ်း တႃႇ Antibiotic ဢၼ်ဢမ်ႇပႆႇလႆႈလိူဝ်ႈလၢႆးၼၼ်ႉ ႁွႆႈလိူဝ်ႈလၢႆးလူဝႃႈ ယႃပတီႈ ၸိူဝ်ႈဝၼ (ပဵၼ်ယႃၵိၼ်လႄႈယႃသမ်း) တႅၼ်းလႄႈ သူၼ်ႇ Antiseptic ၼၼ်ႉၵေႃႈ တေပဵၼ်ယႃၶႃႈလိူဝ်ႉ မဵင်း (ဢမ်ႇလွင်ႈ ယႃၵိၼ်လႄႈယႃသမ်း) ၼင်ႇၵဝ်ႇ။ သမ်ႉထႅင်ႈၶေႃႈၼိုင်ႈၵေႃႈ ပဵၼ် Pulse Rate (PR) – ပိၵ်ႈသမ်ႉဝႃႈ Pulse Rate (PR)ၼႆႉ ပိၼ်ႇဝႆႉပဵၼ် ၸႂ်းတွတ်ႇလိူတ်ႈလွမ်းၼင်ႇမေႃယႃၶဝ် လွင်ႉယူႇလွမ်းလႅၼ်လိၼ်ၵမ်ႈၼမ်ၼႆသေတႃႉ မေႃယႃလူင်ၵေႃႉၼိုင်ႈသမ်ႉလွင်ႈပိၼ်ႇဝႃႈ ၸႂ်းလိူတ်ႈတွၼ်ႈၼႆၼၼ်ႉ ၵွပ်ႈၽူႈပိၼ်ႇၽႄ,သႃ,ၵေႃႈ ႁၼ်လီလွမ်းဝႃႈ ၸႂ်း လိူတ်ႈတွၼ်ႈၼၼ်ႉ တေထုၵ်ႇမႅၼ်ႈလိူဝ် ၸႂ်းတွတ်ႇလိူတ်ႈၼႆလႄႈ လင်ႇလႆႈပိၼ်ႇဝႆႉလိူၼ်းလၢင်ဝႃႈ ၸႂ်းလိူတ်ႈတွၼ်ႈ ၼႆယဝ်ႈ။ ၶေႃႈၵႂၢမ်းၼႆႉၵေႃႈမိူၼ်ၵၼ် ပိၵ်ႈသမ်ႉဝႃႈ ၶတ်းလွင်ႈလိူဝ်ႈလၢႆးၶိုၼ်း ႁွႆႈပဵၼ်ၸႂ်းလိူတ်ႈတွၼ်ႈၼႆသေတႃႉ

ယင်းတေလၢင်ႈမီး ဢၼ်ဢမ်ႇႁၼ်လၢႆးသေဢမ်ႇလႆႈလၢႆႈဝႆႉၶိုၼ်းလႄႈ သင်ဝႃႈႁၼ်လၢႆးၼႆၵေႃႈ ၸွႆႈပွင်ႇလွၵ်ႇဝႃႈ ၼိူင်းလိူတ်ႈတွၼ်ႈလႄႈ ၼိူင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈၼၼ်ႉတီႈပွင်ႇမၼ်း ပဵၼ်ဢၼ်လီဝိၵ်ႈၵၼ်ၵူၺ်းၼႆၵေႃႈ။ မိူဝ်ႈၼႄႈမႃးၵေႃႈ ၶႂ်ႈတိုၵ်း သူၼ်းၸႂ်ႉတိုဝ်း ၼိူင်းလိူတ်ႈတွၼ်ႈၼႆႉ။

လိူဝ်ၼၼ်ႉဢၼ်လမ်ႇလွင်ႈလႄႈၶႂ်ႈၽၢၵ်ႇထိုင်ၸတႉ တေမီးယူႇ 2 ၶေႃႈ လွင်ႈၼင်ႇပႃးတႂ်ႈၼႆႉ–

1. ၽူႈတေၸႂ်ႉပပ်ႉၼႆႉ ဢမ်ႇၼၼ် ၽူႈတေပၼ်လွင်ႈယူတ်းယႃၼႆႉ ထုၵ်ႇလီပဵၼ်ၽူႈဢၼ်ယၢမ်ႈႁဵၼ်း ယၢမ်ႈၶဝ်ႈ ပၢင်သွၼ်ပႆႇယူႇလီ ၽဝ်ႇလွင်ႈယူတ်းယႃယဝ်ႉမႃး ဢမ်ႇၼၼ် ၽူႈမီးတူဝ်ထူပ်းလွင်ႈယူတ်းယႃမႃးႁိုင်လႄႈ ပွင်ႇၸႂ်လွင်ႈယူတ်းယႃၼၼ်ႉၵူၺ်း။

2. မီးၶေႃႈၵႂၢမ်းၶေႃႈၼိုင်ႈဝႃႈ “ယႃႈယႃၼႆႉပဵၼ်ႁွင်ႉဢၼ်ယူတ်းယႃၵွႆႈတၢင်းပဵၼ်ၵႂႃႇလႆႈ” ၼႆလႄႈ မိူဝ်ႈၽူႈၵႂႃပ်ႇႁၢၼ် ပႆႇယူႇလီၶဝ် တေပၼ်လွင်ႈယူတ်းယႃၵွႆႈၵူၼ်းပဵၼ်ၵူႈၵမ်းၼၼ်ႉ ၸိုင်ႈႁွႆႈဝူၼ်ႉထိုင်ၽွင်းလီယႃၵူၺ်းဢမ်ႇ,ၵႃး ၸိုင်ႈႁွႆႈဝူၼ်ႉထိုင်ၽွင်းလႃႉယႃ ဢၼ်တေမီးတေႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ၶၢဝ်းယၢဝ်းလႆႈၼၼ်ႉလွင်ႈဝႃႈ ႁဝ်းယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ် ၶိုဝ် ပၼ်ႁွင်ႉၸွႆႈပႆႇယူႇလီၵူၼ်းပဵၼ်ႁဝ်း ႁႂ်ႉလႃႉၵူၺ်ႇလွႆးလွႆးၶိုဝ်ၼႆ ထုၵ်ႇလီၽႂ်ႉတေႃႇသေႇမိူဝ်းတေပၼ်ယႃႈယႃ။

လိူဝ်သေၶေႃႈၵႂၢမ်း ဢၼ်လၢတ်ႈၵူႈပႃႈၼိူဝ်ၼၼ်ႉ ယင်းတေမီးၶေႃႈၵႂၢမ်းလၢၶေႃႈ ဢၼ်လႆႈၸူင်ႉဢွၵ်ႇမႃး ဢမ်ႇၼၼ် လႆႈၸႂ်ႉတိုဝ်းၼင်ႇၶေႃႈၵႂၢမ်းထႆး ၶေႃႈၵႂၢမ်းပႃႇလိ လွင်ႈၼင်ႇလၵ်းပိူင်ပိၼ်ႇၽႄႇသႃႇ ဢၼ်လႆႈတမ်းဝၢမ်းဝႆႉၼၼ်ႉလႄႈ ၶေႃႈၵႂၢမ်းမၢင်ၶေႃႈ တေဢမ်ႇတၢၵ်ႇလိၵ်ႈလႄႈသင်၊ ဢမ်ႇပႆႇပေႃးထုၵ်ႇမၼ်ႈလႄႈသင် သင်ဝႃႈၽူႈလူ ၽူႈၸႂ်ႉတိုဝ်း ပပ်ႉၸဝ် မီးၶေႃႈဢၼ်ၶႂ်ႈလႄႈၼမ်း (လၼ်ႉၼမ်း) ပၼ်တၢင်းႁၼ်ထိုင်ၼႆလိုဝ် တီမ်းသူင်ႇမႃးတီႈၵေႃႇမတီႇပႆႇယူႇလီတႆး bbgtai2007@gmail.com လႆႈယူႇၶေႃႈ။ ပီၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈဢွၼ်ၵၼ်ထတ်းလႆၢလႆၢပွၵ်ႈလႆၢလႆၢၵမ်းယဝ်ႉၼႆသေတၢႆႉ သင်မီးၶေႃႈၵႂၢမ်း၊ တူဝ်လိၵ်ႈ ဢၼ်ဢမ်ႇထုၵ်ႇၼႆလိူင် ၶိုၼ်းတေႃႈဝၢင်းၶႅင်ႉပၼ်လႄႈလၼ်ႉၼမ်ႉတီမ်းလူးထိုင်မႃးသေၵမ်း။

ၵမ်းလိုၼ်းသုတ်းၼႆႉ ၼင်ႇႁိုဝ်တေၸပ်းၸိုင်ၵွီတ်းပဵၼ်ပပ်ႉဢွၵ်ႇမႃးၼႆႉ ၶွပ်ႈၸႂ်ႉၼိုင်ႈ မုၵ်ႉလုမ်း IRC ဢၼ်ၵမ်ႉထႅမ်ပၼ်ငိုၼ်းၶွႆႈပိၼ်ႇပပ်ႉပဵၼ်ၽဝ်ႇတႆးဢွၵ်ႇမႃး၊ မုၵ်ႉလုမ်း Tai Hope ဢၼ်ၵမ်ႉလွႆးၵိတ်ႇဢွၵ်ႇပပ်ႉပၼ်၊ ၼၢင်းၶေႃၸမ်း ဢၼ်လွႆးထတ်းလိၵ်ႈပၼ်၊ မေႃယႃလၢႆးသၢမ်တိပ်ႉ ဢၼ်လွႆးထတ်းပပ်ႉပၼ်၊ လၢႆးသိင်မူင်း ဢၼ်လွႆးၸီတ်း Layout ပၼ် ႁူမ်ႈတင်း ၼၢင်းယိင်းၸၢၼ် ၼၢင်းမူလ်ငိုၼ်း လႄႈ ၼၢင်းလိူၼ်သႂ် ဢၼ်လွႆးပိၼ်ႇၽႄႇသႃႇပၼ်လႄႈ မေႃယႃ ဢၼ်ၸၢပ်ႇၵၢၼ်ယူႇတင်းမူတ်း ဢၼ်ပၼ်တၢင်းႁၼ်ထိုင် ၵိ်ဝ်ႇလူလ်ႈ ၶေႃႈၵႂၢမ်းပႆႇမေႃယႃမႃးၵူႈၵေႃႉ။ ပီၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈ ပပ်ႉပိူင်ၼမ်းပႆႇယူတ်းယႃလီၼ်လိၼ်ႈမၢၼ်ႈ 2007 (ၽဝ်ႇတႆး) ပပ်ႉၼႆႉ ဢမ်ႇၸႂ်ႈပပ်ႉဢၼ်ပိၼ်ႇ လႆႈႁူဝ်ပၢၵ်ႇတီမ်ၼႆ သေတၢႆႉ ယုမ်ႇယမ်ဝႃႈတေပဵၼ်ၽွၼ်းလီ ပုၼ်ႈတၢႆႇပီႈၼွင်ႉၵူၼ်းမိူင်းတႆး ဢမ်ႇၼမ်ၵေႃႈၵေႇယူႇၼႆၶေႃႈ။

ၼပ်ႉယမ်ယွႆႇၼမ်သေလႄႈ

လၢႆးသီႇလွၼ်ႉ

1 ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈလွင်ႈၽိမ်းဢွၵ်ႇပပ်ႉပွၵ်ႈၵမ်း 4

ပပ်ႉပိူင်ၼမ်းလွင်ႈယူတ်းယႃႁွမ်းလႅၼ်လိၼ်မၢၼ်ႈ (The Burmese Border Clinincal Guidelines) ၼႆႉလႆႈၸပ်ႉၸိူင် ႁဵတ်းၵႅတ်းတႃႇၸွႆႈပဵၼ်လွင်ႈၵမ်ႉၸွႆႈမေႃယႃၶဝ်လႄႈ ၽူႈႁဵၼ်းႁၢၼ်ႇပၢႆးယူႇလီၸဝ်ႈဢၼ်ပၼ်လွင်ႈယူတ်းယႃႁူၼ်းပဵၼ်ယူႇႁွမ်း လႅၼ်လိၼ်မိူင်းထႆး–မိူင်းမၢၼ်ႈ။ ပိူင်ၼမ်းလၢႆးယူတ်းယႃၼႂ်းပပ်ႉၼႆႉ လႆႈဢိင်ၼိူဝ်လၢႆးယူတ်း ယႃတီႈႁူႉလိူင်ႈမိူင်း၊ မၼ်ႈ ၵုမ်းလူင် ပၢႆးယူႇလီလုမ်းၽြႃႉၶဝ်လႄႈ မၼ်ႈၵုမ်းတီႈဢမ်ႇၵႂ်ႈလူင်ပွင်ၵိုင်ၶဝ်ၵႂ်ႉႁၼ်ယူႇသေ ဢဝ်တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၵႆႉ ပဵၼ်ၼမ်ႈၼမ်လွမ်းလႅၼ်လိၼ်မိူင်းထႆး–မိူင်းမၢၼ်ႈၼၼ်ႉ ဝႆႉပဵၼ်လမ်ႇလွင်ႈသေသႂ်ႇပႃးပၼ်ဝႆႉ။ ပိူၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈမီးပပ်ႉၵိူမ် မိူဝ်းၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈပၢႆးယူႇလီတင်းၼမ်ၼႆသေတႃႉ လွင်ႈပိူၵ်ႇပိူင်ၶွင်ပပ်ႉၼႆႉၶတ်ႉပဵၼ်ပပ်ႉဢၼ်မေႃယႃၶဝ်လႄႈၽူႈႁဵၼ်းႁၢၼ်ႇပၢႆး ယူႇလီၶဝ် ဢွၼ်ႁူမ်ႈၼၼ်ၶပ်းၶိူင်တိူမ်ႈ ဢွၵ်ႇမႃးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လွႆႉၽႃႇသႃႇၵိူင်းၼိူတ်ႈ ပိၼ်ႇၽႃႇသႃႇပဵၼ်ၽႃႇတႆး (ၶပလ်ပဵၼ်ၽႃႇတႆး) ၵွႆးလူၼ်ႈဝႆႉလွမ်း။

ၶေႃႈတွၵ်ႈၼိူင်းတင်းပပ်ႉပိူင်ၼမ်းဢၼ်ၶပ်းၶိူင်ဢိတ်ႇဢွၵ်ႇႁႃႈပုၼ်ႉမႃးၶဝ်ႈပွၵ်ႈၵမ်းၼႆႉ။

- ဢမ်ႇဝႃႈမိူဝ်ႈတႃႇမိူင်လိူင်းပပ်ႉႁူႈဢၼ်ၶဝ်ႈ ၶေႃႈႁၢမ်းလွႆႉၽႃႇသႃႇၵိူင်းၼိူတ်ႈတေဝ်ႈလိူဝ်းၼႆႉ မေႃယႃၶဝ်လႆႈၶဝ်ႈ ႁႃမ်ႈလွႆႈမႃးႁူႈၶၵ်ႉတွၼ်း။ ၽႃႇသႃႇၽႃႇပၢႆးယူတ်းယႃၼႆႉၵေႃႈလွႆႉၶေႃႈႁၢမ်းတီႈပိူၼ်းပွင်ႇလွႆႈၵမ်ႈၼမ်။

- ၶေႃႈပိူတ်ႇတီႈပွင်ႇ၊ ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်၊ လွင်ႈၸူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်၊ လွင်ႈယူတ်းယႃ၊ လွင်ႈႁေႉၵင်ႈ၊ ယႃ ႁေႉၵင်ႈ (ဝၵ်ႉသိၼ်း)ၶဝ်လႄႈ လွင်ႈဢၢင်ႈဢိင်လိူဝ်းၼႆႉ လႆႈၶတ်းလႅတ်းၵႅတ်းႁႅၼ်ႈမိူၼ်ၼၼ်ႉႁူႈၼၼ်။

- လွမ်းၸင်ႇလွင်ႈတူၵ်းယွၼ်းၶွင်မေႃယႃၶဝ်သေလႆႈသႂ်ႇ**တွၼ်ႈမႂ်ႇ** (ၼၼ် ဢမ်ႇၼၼ် ၶပ်ႉလိၵ်ႈ) မိူၼ်ၸင်ႇ လွင်ႈ ထုၵ်ႇလီၽႄၸႂ်ႉဢၼ်လွႆႉၼၼ်တင်းလုမ်းၽြႃႉ၊ ႁူင်းၶဝ်ႈလီပ်း၊ ႁူဝ်ၶႆး၊ တၢင်းပဵၼ်ၶေႃးၶိူင်၊ တၢင်းပဵၼ် ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈတႃ၊ တၢင်းပဵၼ်တွင်ႉႁူ၊ ႁူလ၊ တၢင်းပဵၼ်တပ်း၊ တၢင်းပဵၼ်တီၼ်လၢင်ႉ၊ တၢင်းပဵၼ်ပူဝ်ႇလီႇယူဝ်ႇ၊ တၢင်းပဵၼ်ႁၢင်းၶႅင်၊ တၢင်းပဵၼ်ႁွင်ႉမႃယွင်ႇ၊ တၢင်းပဵၼ်ၶႆၶေႃးႁူဝ်၊ တၢင်းပဵၼ်ႁွပ်ႈပီးပုၼ်ႉတီႈ၊ ဢိင်ၼိူဝ်လွင်ႈ ပၼ်လၢႆးယိင်းသေ ၵႅတ်းၶႃႉတေႃႇၼၼ်၊ လွင်ႈယူတ်းယႃ ၵႅတ်းႁႅၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် လိပ်းၶႆႈဢေႃႇလူင်း၊ ၶႆႈဝတ်းယႂ်ႇ ၼူၵ်ႉၵႆႇ၊ တၢင်းပဵၼ် ၽိဝ်ၼင်မၢင်လိူဝ်းၶဝ်လႄႈ လွင်ႈဢူမ်ပူႉပုၼ်ႉတီႈလိူဝ်းၼႆႉဝႆႉ။ လၢႆးသွၼ်ႉၼပ်ႉၼမ်ႉၼၵ်းၶဝ်လႄႈ တၢင်းသုင်ႁူၼ်း ၼၼ်ႉၵေႃႈလႆႈၶၼ်ၶေႃႈမၢႆသိူတ်ႉဝႆႉ။ လွၵ်းၶွင်ႈ သူၼ်ႇသုင် တူဝ်ႁူၼ်း၊ လၢႆးၸူၼ်ႉလေႃး ၼမ်ႈၵိူဝ်တႃႇပၼ်ၵိၼ် မိူဝ်ႈ ထၢတ်ႈၼမ်ႉၼွႆးတူဝ်ဢွၼ်ႇ၊ ပိူင်ၼမ်းလၢႆးၵႅတ်းႁႅၼ်ႈႁူဝ်လွႆႈၶဝ်လႄႈ ပွတ်ႇၶိုၼ်းၵႅတ်းႁၢၼ်လၢႆးၶိုၼ်း၊ လွင်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိူတ်ႇ မႂ်ႇၶဝ်လႄႈ ၼိူင်းပီး လူင်းတွႆႈလိူဝ်းၼႆႉၵေႃႈလႆႈသႂ်ႇဝႆႉ ၼႂ်းၶေႃႈၽိုမ်ႉထိမ်ဝႆႉ။

- လၢႆးၶိုၼ်းလူၶဝ်ႈထတ်းဝႆႉႁူႈၼၼ်သေ ဢၼ်ထုၵ်ႇလီလႆႈလိူၵ်ႈလၢႆႈၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈလွင်ႈယူတ်းယႃၼၼ်ႉၵေႃႈလႆႈၶိုၼ်း လိူၵ်ႈလၢႆႈဝႆႉ။ လွမ်းၸင်ႇပိူင်ၼမ်းလၢႆးယူတ်းယႃႁူႈလိူင်ႈမိူင်းဢၼ်လႆႈၵႅတ်းလွင်ႈလိူၵ်ႈလၢႆႈဝႆႉ (မိူၼ်ၸင်ႇ–ၵႂၢင်းႁူဝ်လွႆႈ ၶေႃ၊တၢင်းပဵၼ်မႅးမူ၊ တၢင်းပဵၼ်ယိဝ်းဝၢၼ်၊ တၢင်းပဵၼ်ၼေဝ်ၼူၵ်ႉ၊ တၢင်းပဵၼ်ယွႆးႁူမ်ႇၶွၵ်းၶေႃႁွႆး၊ လပ်းတိတ်း လိုဝ်ႉမႂ်ႇလွမ်းသိၼ်းတၢင်းၵိူတ်ႇလုၵ်ႈ၊ ပၢႆးယူႇလီလိတ်းလွႆႈ၊ ပၼ်ႁႃၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈလွင်ႈၵိူတ်ႇလုၵ်ႈ၊ တၢင်းပဵၼ်သိၼ်း တၢင်းထူၺ်းလွႆႈ၊ တၢင်းပဵၼ်ၽိဝ်ၼင် လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ)။

- လွင်ႈတေလဲႈၽႃင်ႉတူလ်ႈလွမ်းတၢင်းပဵၼ်တီႈလမ်ႇလွင်ႈလိူဝ်းၼႆႉလွမ်းလႅၼ်လိၼ်မိူင်းထႅး—မိူင်းမၢၼ်ႈ လင်ႇၶျႃၸတ,လွႆႉၵၼ် မျႈၵူလ်း။ ၵွပ်ႈၼၼ်ႈၼႆႉပပ်ႉပိူင်ၼမ်းၼႆႉ တၢင်းပဵၼ်တီႈတေလဲႈၽႃင်ႉတူလ်ႈလွမ်းၼႆၵျေႈတေသွႆႇၸိူင်ႈမၢတၢင်းပဵၼ် တီႈ တေလဲႈၽႃင်ႉတူလ်ႈလွမ်းၼင်ႇပျႈတွႆႈၼႆႉ။

လွင်ႈတေလဲႈၽႃင်ႉတူလ်ႈလွမ်း တူလ်ႈတီႈ ၶျႈၽိူမ်ႉထိူမ်	လွင်ႈတေလဲႈသူင်ႇၸၢဝ်ႇ ၸၼ်ဝဲႈ တူလ်ႈတီႈ ၶျႈၽိူမ်ႉထိူမ်

တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်တေလဲႈပွင်ႇၸၢဝ်ႇၸၼ်ဝဲႈၼႆႉၵျေႈတေမီးဝဲႉမိူၼ်ၵၼ်။
တူလ်ႈရူဝ်ယွႆႈတီႈ ၵၼ် 24.1 ၸလႈ လွၵ်ႈပိူင်ၶျႈမုၼ်းပဲႈယူႇလီ (Health Information System)။

- လွၵ်ႈၸွင်ႈၵွၵ်ႈယျ (Drug doses tables) ၵျေႈလဲႈလိူၵ်ႈလဲႈၸလႈၸိူၼ်းထတ်းသၢင်ဝဲႉယဝ်ႉ။ ယျမၢင်လိူဝ်းၵျေႈ လဲႈသွႆႇဝဲႉပၼ် (တူဝ်ယၢင်ႇ - Ceftriaxone တျႇယွႆႈရူမ်ႇဢွၵ်းၶျွၵ်ႈၸလႈ တၢင်းပဵၼ်ဂီဝ်ႇလူလ်ႈလွင်ႈရူမ်ႈၵျႇမ၊ Nitrofurantion တျႇ UTI)၊ ယျမၢင်လိူဝ်းၵျေႈလဲႈလဲႈဝဲႉပၼ် (တူဝ်ယၢင်ႇ - Gentamicin)။

- ၶျႈလိူၼ်းသုတ်းၸတႉ လမ်းၼွႆးၸလႈသဲမၢရူဝ်ၶျႈ ၼွႆးပပ်ႉပိူင်ၼမ်းဢၼ်ၸပ်းၸိူင်ၵိတ်ႇဢွၵ်ႇပွၵ်ႈၵမ်း 4 ၼႆႉလဲႈ ၵွတ်းသၢင်ႈဝဲႉ တျႇၵွႆႈၶျႃၵၼ်လိၵ်ႈၸလႈ ရူဝ်ၶျႈငၢႈၼၼ်ႉယဝ်ႈ။

ပိူၵ်ႉသမ်ႉဝျႈရူမ်ႈၵွၵ်ႈရူမ်ႈလွႆၵၼ် ၸပ်းၸိူင်လတ်းၵွတ်းမျႈၼႆသေတျႉၵျေႈ ၼွႆးပပ်ႉၼႆႉ ယင်းတေမီးလွင်ႈၽိတ်းၵမ်ႈ ၽွင်ႈယူႇ။ ၵွပ်ႈၼႆႈ သင်ဝျႈၽူႈလူၽူႈလွႆႉတိူဝ်းၸဝ် လဲႈၶျၼ်တၢင်းၽိတ်း/တီႈၽိတ်းၼႆၵျေႈ ၶိူၼ်းတေႈပွင်ႇလိူင်းမျႈ ပၼ်ၽူႈတိူမ်ႈၸဝ်သေၵမ်း။ လုမ်းၽူႈတိူမ်ႈၶျဝ်းၸဝ်ငိၼ်းလီၶျပ်ႉတွၼ်ႈ ၶျႈပၼ်တၢင်းၶျၼ်ထိူင် ဢမ်ႇၼၼ် လွင်ႈၼဲႈလွႆ ၵူႈလိူဝ်းၸျႈ။

ၵပ်းသိူပ်ႉမျႈလဲႈတီႈ: burmeseborderguidelines@gmail.com

2 တေၸႂ်ႉတိုဝ်းပပ်ႉပိူင်ၶမ်းၼႆႉလိူင်ႉႁိုဝ်?

ပပ်ႉပိူင်ၶမ်းၼႆႉၶၢမ်ႇထုၵ်ႇလီၸႂ်ႉတိူၼ်းၼႄႈလွင်ႈတီႈပဵၼ်တၢင်းၽိၢၵ်ႇယူတ်းယႃ၊

ၶိုင်ႇၼိူဝ်တၢင်းႁူႉတီႈသူမီးၵေႃႉလူလုၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် ႁူၼ်းၼၢဝ်သေ တေလၢင်ႈၸႂ်ႉတိုဝ်းလွင်ႈၵွႆႈမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်လႆႈ။ ၼင်ႇႁိုဝ်ပေႃးတေပဵၼ်ၽွၼ်းလီ တႃႇၸႂ်ႉပပ်ႉၼႆႉလွမ်းသုၼ် ႁူၼ်းပၢႆႈဢေး ႁူင်းယႃၶၼ်ႈၸၢင်ႇႁဵဝ်ႈ လွမ်းလႅၼ်လိၼ်မိူင်း ထႅမ်–မၢၼ်ႈၼၼ်ႉလႆႈၶိုင်ၼိူဝ်ပပ်ႉၵေႃႉလူလုၼ်ႈၵၢၼ်ယူတ်းယႃၶၼ်ႈပွင်ႇၸႂ်ၢႈသေထုၵ်ႇမၼ်ႈလွမ်းငဝ်းလၢႆးၶလႈတႃႇၶၢဝ်ႇႁူႇ ၸႂ်ႉတၢင်ႇတီႈၼၼ်ႉတေၶၢမ်ႇသၢင်ႇထုၵ်ႇၵေႈပဵၼ်လႆႈ။ လၢႆးယူတ်းယႃ မီးတင်းၼမ်ၼၼ်ႉ လၢႆးယူတ်းယႃၼႂ်းပပ်ႉၼႆႉ တေပဵၼ်တၢင်းလိူၵ်ႈထိင်ႈၶၼ်ၸိူင်ႈ တႃႇလွႆႈယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်ၶၼ်ပဵၼ်ၸၢဝ်ႉၸႂ်းၶလႈႁူၼ်းပဵၼ်ၵႃႇယူၶၵႇ။ လၢႆးယူတ်းယႃၼႂ်းပပ်ႉၼႆႉပဵၼ်လၢႆးယူတ်းယႃထိင်ႈတၢင်းၸိူင်ႈႁူလုၼ်း။ လိူဝ်သေၼႆႉ လၢႆးယူတ်းယႃယင်းမီးတင်းၼမ်ၼႆႉ တေလႆႈ သွၼ်ႇၸႂ်တွၼ်ႈၼႆႉဝႆႉတႃႇသေႇ။

1. လူတူလုၼ်းတွၼ်ႈလွင်ႈ **တၢင်းပဵၼ်၊** တွၼ်ႈၼႆႉတေမွၵ်ႇလၢတ်ႈပၼ်ၽႃၵ်ႈၸၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ၶလႈလွင်ႈမၵ်း မၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်၊ ထုၵ်ႇလႆႈၸႂ်ႉလၢႆးႁူတ်ႇတၢင်းပဵၼ်လိူင်ႉႁိုဝ် ထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉတူလုၼ်းထိုင် တၢင်းပဵၼ်ၶၼ်ပဵၼ်လႆႈထိင်ႈ လိူင်ႉႁိုဝ်၊ တေၸၢႆႉၶႅင်းလႆႈလိူင်ႉႁိုဝ်၊ တေၸႂ်ႉတိုဝ်းလၢႆးယူတ်းယႃသင်ၶလႈ တေၶႄႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ်လႆႈလိူင်ႉႁိုဝ် လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႈ။

2. လူတူလုၼ်းတွၼ်ႈ **လွၵ်း**တႃႇၸႂ်ႉတိုဝ်းယႃလွမ်းၼင်ႇၵႃႇယူၶလႈၼမ်ႉၼၵ်းႁူၼ်းပဵၼ်ၵွႆးထုၵ်ႇမၼ်ႈ။ တီႈၼႆႈ တေလႆႈ ၸၼ်ထိုင်ဖေႃင်ၸၢင်ႈတီႈၶၢမ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ်ယႃၶလႈ ပေႃးပၼ်ယႃၼႆႉၵေႈ ထုၵ်ႇလီၽႃင်ႉၶေႃးသင်လၢႆလၢႆၼႆႉယဝ်ႉ။

ၶေႃႈႁၢမ်းတီႈၸႂ်ႉတိုဝ်းတူဝ်ပွတ်းဝႆႉ

mg = Milligram (မီႇလီႇၵရမ်ႇ)	g = Gram (ၵရမ်ႇ)
/ = Per (တေႃႇပွၵ်ႈ)	Tab = Tablet (မဵတ်ႉ)
kg = Kilogram (ၵီႇလူဝ်ႇၵရမ်ႇ)	cc = Cubic centimetre(ၵိဝ်းပိၵ်ႉသဵၼ်ႇတီႇမီႇတိူဝ်ႇ)
ml = Mililitres(မီႇလီႇလီႇတိူဝ်ႇ)	SC = Subcutaneous (တွႆႈဖိဝ်ၼင်)
PR = per rectum(သွႆႇတၢင်းႁူၼ်ႈ)	PV = Per vagina (ပၼ်တၢင်းႁူးၵိူတ်ႇလုၵ်ႈ)
STAT = Single dose (ပၼ်ပွၵ်ႈလဵဝ်)	PO = Per os (oral) (ပၼ်တၢင်းပၢၵ်ႇ)
IM = intramuscular (သမ်းၶဝ်ႈၵႃမ်ႈၼိူဝ်ႉ)	IV = intravenous (သမ်းၶဝ်ႈသဵၼ်ႈလိူတ်ႈလမ်)
d = Day (ဝၼ်း)	OD = one time a day (ၼိုင်ႈဝၼ်းၼိုင်ႈပွၵ်ႈ)
x = Time (ပွၵ်ႈၵမ်း)	
mn = Minute(မိၼ်ၼိတ်ႉ) BID = 2 times a day / 12 hourly (ၼိုင်ႈဝၼ်းသွင်ပွၵ်ႈ/ၸဵၼ်ႈ 12လူဝ်ႈမူင်း)	
TID = 3 times a day / 8 hourly (ၼိုင်ႈဝၼ်းသၢမ်ပွၵ်ႈ/ၸဵၼ်ႈ 8 လူဝ်ႈမူင်း)	
QID = 4 times a day/6 hourly (ၼိုင်ႈဝၼ်းသီႇပွၵ်ႈ/ၸဵၼ်ႈ 6 လူဝ်ႈမူင်း)	

တႃႇတွင်း – 1 သီႇသီႇ = 1 မီႇလီႇလီႇတိူဝ်ႇ

တူဝ်ယၢင်ႇ – 2 tabs Tid x 5 d ပွင်ႇဝႃႈ ၼိုင်ႈပွၵ်ႈသွင်မဵတ်ႉ ၼိုင်ႈဝၼ်း 3 ပွၵ်ႈ တႃႇ 5 ဝၼ်း၊ ၸဵၼ်ႈ 8 လူဝ်ႈမူင်းၼိုင်ႈပွၵ်ႈ။

AFB	=	Acid Fast Bacilli	ပဵၵ်ႉထီးရီးယႃး႐ၢၼ်လူလၢၼ်ႈၵၢၼ်ယွမ်ႉၶမ်ႉဢၵ်သ်ႉ သိတ်ႉ
AIDS	=	Acquired Immune Deficiency Syndrome	ၽေင်ႇ႐ၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ႁႅင်းၶၢမ်ႇတူဝ်တူၵ်းယွမ်း
ANC	=	Ante Natal Care	လွင်ႈလူလွမ်လုမ်းလၢး မိူဝ်ႈပႆႇၵိူတ်ႇလုၵ်ႈ
ARI	=	Acute Respiratory Infection	ၵိုင်ႉၵၢင်ႉလပ်းၵိူဝ်ႉမဵင်းတၢင်းပဵၼ်တီႈလွတ်ႇလူမ်း ထူလၢႆႈၶႂ်
BP	=	Blood Pressure	ႁႅင်းလိူတ်ႈ
CRP	=	Chronic Reactive Protein	ပႁူဝ်ႇတိၼ်းဢၼ်တူဝ်ႉတွပ်ႇၶၢဝ်းႁိူင်
D5W	=	Dextrose 5% and Saline/ Water	ၶမ်ႉၵိူဝ် ဝၢၼ်/ၼမ်ႉ
ESR	=	Erythrocyte Sedimentation Rate	ႁႅင်းမဵတ်ႉလိူတ်ႈလႅင်ၸွမ်းႁွမ်း
Hb	=	Haemoglobin	ႁေႇမူဝ်ႇၵလူဝ်ႇပိၼ်ႇ
Hct	=	Haematocrit	ၵၢၼ်တႅၵ်ႈၸိူင်းမဵတ်ႉလိူတ်ႈလႅင်ၶလႈတၢင်း ၼႅၼ်ႈၶေႃလိူတ်ႈ
HIV	=	Human Immuno-deficiency Virus	ၵိူဝ်ႉမဵင်းဝႆးရသ်ႉဢၼ်ႁဵတ်းႁႂ်ႈႁႅင်းၶၢမ်ႇတူဝ် တူၵ်းယွမ်း
IPD	=	In-Patient Department	ၽွၵ်ႇၵူၼ်းပဵၼ်ၶဝ်ႈ
LRTI	=	Lower Respiratory Tract Infection	လပ်းၵိူဝ်ႉမဵင်းတၢင်းပဵၼ်ၵွမ်းလွတ်ႇလူမ်းထူလၢႆႈ ၶႂ်ပွတ်းတႂ်ႈ
MS	=	Malaria Smear	လိူတ်ႈတႃႇၵူတ်ႇ႐ႃၵိူဝ်ႉမဵင်းၶေႃဝ်ၶူၵ်ႉ
NSS	=	Normal Saline Solution	ၶမ်ႉၵိူဝ်ၼမ်ႉ
OPD	=	Out-Patient Department	ၽွၵ်ႇၵူၼ်းပဵၼ်ၶွၵ်ႈ
ORS	=	Oral Rehydration Salts	ၽွင်ၵိူဝ်ထၢတ်ႈ
PFG	=	Plasmodium Falciparum Gametocytes	ၵိူဝ်ႉမဵင်းၶေႃဝ်ၶူၵ်ႉၽူႈ/ၶမႈၽေႃႇသီႇပႃႇရမ်ႇ
PR	=	Pulse Rate	ႁႅင်းလိူတ်ႈတွၼ်ႈ
PFT	=	Plasmodium Falciparum Trophozoites	ၵိူဝ်ႉမဵင်းၶေႃဝ်ၶူၵ်ႉတူဝ်ဢွၼ်ႇၽေႃႇသီႇပႃႇရမ်ႇ
PVG	=	Plasmodium Vivax Gametocytes	ၵိူဝ်ႉမဵင်းၶေႃဝ်ၶူၵ်ႉၽူႈ/ၶမႈဝႆးဝဵၵ်ႉ
PVT	=	Plasmodium Vivax Trophozoites	ၵိူဝ်ႉမဵင်းၶေႃဝ်ၶူၵ်ႉတူဝ်ဢွၼ်ႇဝႆးဝဵၵ်ႉ
R/L	=	Ringers Lactate	ၶမ်ႉရိင်းၵိူဝ်း လႅၵ်ႉတဵတ်း
RR	=	Respiratory Rate	ႁႅင်းထူလၢႆႈၶႂ်
SFP	=	Supplementary Feeding Program	ၽိၼ်ၵၢၼ်လႅင်ႉလူတၢင်းၵိၼ်ဢၼ်ထႅမ်ႁႅင်း
TB	=	Tuberculosis	တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ
TFP	=	Therapeutic feeding Program	ၵၢၼ်ယူတ်းယႃလူလၢႆႈတၢင်းၵိၼ်ယႅမ်ႉ
URTI	=	Upper Respiratory Tract Infection	လွတ်ႇလူမ်းထူလၢႆႈၶႂ်ပွတ်းၸိူဝ် လပ်းတိတ်း ၵိူဝ်ႉမဵင်းတၢင်းပဵၼ်
UTI	=	Urinary Tract Infection	လပ်းၵိူဝ်ႉမဵင်းတၢင်းပဵၼ်ၵွမ်းသၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈ

3 လမ်းဆ်ုး

	ဥၢမ်းဆမ်း	**3**
1	**ဂီဝ်,လူလ်ႈလွင်ႈဖှိမ်းဘွၢ်,ပပ်ႉ ပွၢ်ႈဂမ်း (4)**	**6**
2	**တေလ်ုႉတိုဝ်းပပ်ႉပိုင်ဆမ်းဆံႉလိုင်ႉရှိဝ်**	**8**
3	**လမ်းဆ်ုး**	**10**
4	**ရှူပ်ႉထူပ်းဂူဆ်းပီဆ်**	**18**
5	**လွင်ႈထုၢ်,လီလံႈဖှၢင်ႉ ဘဆ်လ်ုႉဂဆ်တင်းလုမ်ႈဖှၢ့ႉ**	**26**
6	**လွင်ႈဇှေႉဂင်ႈ မူဝ်ႈတူဝ်ႉလျုး**	**30**
7	**ဖၢင်ရှၢင်ႈတၢင်းပီဆ် ဘဆ်ပီဆ်ဂဆ်ဂမ်ႈဆမ်**	**35**
7.1	တၢ်လိုမ်း (Coma)	**35**
7.2	ပီဆ်ငၢဆ်း (Convulsions)	**40**
7.3	ရှိုဝ်ႉ၊ ဘူဆ်ႈဘွဆ်,၊ ဆီတ်းဆျ	**42**
7.4	ဆူိဝ်ႉမံႈ (လူမ်းဆၢဝ်)	**44**
7.5	လီပ်း	**48**
	တွင်ႉဂိုင်ႉဂၢင်ႉလီပ်ႈရှံၤရှိင်း	**51**
	လီပ်းလီဆ်ႉတွင်ႉ	**53**
	ရှုဝ်ခံႈ	**57**
7.6	ဂိုင်ႉဂၢင်ႉလိုမ်းတူဝ် (SHOCK)	**62**
8	**တၢင်းပီဆ်ဂီဝ်,လူလ်ႈ ရှုဝ်လ်ုစလႈ သီဆ်ႈလူိတ်ႈ**	**68**
8.1	တၢင်းပီဆ်လူိတ်ႈသုင်	**68**
8.2	ရှိင်းရှုဝ်လ်ုဘော, ...	**75**
8.3	တၢ်ဖၢဂ်, ...	**81**
	တၢင်းပီဆ်ခံဓျေးလီပ်း	**83**

9 ပၼ်ႇႁႃတၢင်းၵိၼ်ၶိဝ်ႈ **87**

9.1 တၢင်းၵိၼ်ႁိုၵ်ႇၸလႆႈၶိဝ်ႈ **87**

ၶိဝ်ႈမိူင်း **87**

တၢင်းၵိၼ်ႁိုၵ်ႇ **87**

9.2 *ၵိၼ်လီပ်းႁၢင်ႈၼၼ်းပၢၵ်ႇ* **88**

9.3 တိူဝ်ႉလႃးမၢတ်ႇလီပ်း **89**

10 တၢင်းၵိၼ်ၵီဝ်ႇလူလ်ႈႁႅၢ်ႇမူၼ်းလ် **90**

10.1 တၢင်းၵိၼ်ယိဝ်ႈဝၢၼ် **90**

ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼၼ်းလိူတ်ႈလူတ်းယွမ်း **95**

10.2 တၢင်းၵိၼ်မၢၵ်ႇလၼ်ထဵ်းႁွႆး **96**

ႁႅၢ်ႇမူၼ်းလ်ထွႆးႁွႆးၵေႃႇ **96**

ႁႅၢ်ႇမူၼ်းလ်ထွႆးႁွႆးၼမ် **97**

တၢင်းၵိၼ်ၶႅမ်းၼီင် **99**

11 တၢင်းၵိၼ်တႃ **101**

11.1 သႆႇတႃၵူၼ်ႈ (လုတ်းသုၼ်ငဝ်ႈႁၢင်ႈ ၵမ်ႇသိုဝ်ႈ) **101**

11.2 လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမီင်း (ပီၼ်လီပ်း) **102**

တႃလီပ်းၸလႆႈ လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမီင်းတၢင်းၵိၼ်ၵူႈလွင်ႈလွင်ႈ.. **102**

တၢင်းၵိၼ်ၶွပ်ႇတႃလီပ်းသီပ်ႇ **103**

11.3 တိူဝ်ႉလႃးမၢတ်ႇလီပ်းတီႈတႃ.. **105**

11.4 တၢင်းၵိၼ်တႃ **106**

တၢင်းၵိၼ်ၵေႃႈမွၵ်ႇ.. **106**

တၢင်းၵိၼ်ၵေႃႈၼိူဝ်ႉ **107**

တၢင်းၵိၼ်တႃၶီင် **107**

တႃလၢႆႉ/တႃၵူၼ်ႈ **108**

11.5 တၢင်းၵိၼ်ၽိဝ်ႁူလ်ႇတႃၸိူင်ႈ (Xerophthalmia) **109**

12 တၢင်းၵိၼ်ႁွင်းၶဝ်ႈၸလႆႈလမ်းသႆႈ **112**

12.1 တွင်ႉႁူႇ **112**

12.2 တၢင်းၵိၼ်တွင်ႉႁူႇႁူႇလႃႉ **120**

12.3 တၢင်းၵိၼ်တပ်း **122**

	တပ်းႁၢႆႈ (Hepatitis)	122
	တပ်းၶႅင်	123
	ပဵၼ်လိၼ်ႈထူင်လီ	124
	ထူင်လီၵိုင်ႉၵၢင်ႉလီပ်းႁၢႆႈႁၢႆႉၵွင်း	125
	တပ်းလီပ်းပဵၼ်ၽွင်	126
12.4	မိူင်းတိူၵ်ႉၼႂ်းလမ်းသႂ်ႇ	128
	မိူင်းတိူၵ်ႉလပ်းလွမ်းလိၼ်မူၺ်ႈ	128
	တိူၵ်ႉတူဝ်ၸိူပ်ႉ	129
13	**တၢင်းပဵၼ်ၵီဝ်ႉလူၺ်ႈသိၼ်ႈတၢင်းယိဝ်ႈၶလႈလွင်ႈၽေႈလိူဝ်ႉၽၼ်း**	**131**
13.1	သိၼ်ႈတၢင်းယိဝ်ႈလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်း	131
	ႁူင်းယိဝ်ႈႁၢႆႈလီပ်း	132
	တၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇၵီဝ်းႁၢႆႈ	133
	လွတ်ႇယိဝ်ႈႁၢႆႈလီပ်း	134
	မၢၵ်ႇလၼ်ငၢမ်ႈၶႃႈႁၢႆႈလီပ်း	134
13.2	ပဵၼ်ႁွၼ်ႈလိလွမ်းသိၼ်ႈတၢင်းယိဝ်ႈ	135
13.3	မၢၵ်ႇၵီဝ်းလီပ်းႁၢႆႈဢၼ်ၵိူင်ႉၶၢင်ႉပဵၼ်ႁွၼ်ႉၵွင်း	137
13.4	တၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇၵီဝ်းဢၼ်ၵွတ်းႁၢႆႈႁၢႆႈတင်းတူဝ် (Nephrotics Syndrome)	138
13.5	လပ်းလိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်းပဵၼ်တီႈသိၼ်ႈတၢင်းၶၢင်ႉၵႂႃႇၽေႈလိူဝ်ႉၽၼ်း	140
	တၢင်းပဵၼ်လႆႇလႆႇဢၼ်ပဵၼ်လွမ်းၶွင်လႆႇၵွၵ်ႉမူၺ်ႈတီႈၶၢင်ႉၵႂႃႇၽေႈလိူဝ်ႉၽၼ်း	140
	တၢင်းပဵၼ်လုပ်ႉႁုမ်ႈႁူၼ်ႈလီပ်းႁၢႆႈ (PID)	140
	ပဵၼ်လီပ်းယိၼ်ႈၶလႈမီးႁူတ်းတီႈၼိူင်ႈၶၢင်ႉၵႂႃႇဢၢင်းယိင်း	144
	လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်းလူၺ်ႈလွင်ႈႁူမ်ႈၵႂႃႇမၢၼ်ႁူၼ်ႈလႆႈပဵၼ် (STIs in men)	146
14	**တၢင်းပဵၼ်ၵီဝ်ႉလူၺ်ႈလိူတ်ႈ**	**148**
14.1	တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်	148
14.2	Thalassaemia	154
14.3	ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ G6PD	156
14.4	လွင်ႈသၢင်းလိူတ်ႈ	158
15	**တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈ**	**162**
15.1	တၢင်းပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းပိူၵ်ႉထီးရီးယႃး	162
	ယႂ်ႈႁူမ်ႉၵွၵ်ႈၵေႃႈႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းပိူၵ်ႉထီးရီးယႃး	162

	တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈၼူ (Leptospirosis)	165
	သၶရပ်ႉသ်တႆႉၾၢတ်ႉသ် (Scrub typhus)	168
	တၢင်းပဵၼ်ၵၢင်းၶႅင်	170
15.2	တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်ပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမဵင်းပႃႇရႃႇသိတ်ႉ (Parasitic Diseases)	173
	တၢင်းပဵၼ်တီၼ်ၸၢင်ႉ	173
	တၢင်းပဵၼ်ၼေၢဝ်ၼူၵ်ႉ	175
15.3	တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်ပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမဵင်းဝႆးရတ်ႉသ် (Viral Diseases)	189
	တၢင်းပဵၼ်ၼေၢဝ်လိူတ်ႈၵွၵ်ႇ	189
	ၵွၵ်းၵေႃႇလီပ်းႁိူဝ်ႈႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမဵင်းဝႆးရတ်ႉသ် (Encephalitis)	193
	ဢဵၵ်ႉၶျ်ဢႆႉဝီႇလႄႈဢဵတ်ႇသ် (HIV and AIDS)	194
	မၢၵ်ႇလႅင်	209
	ပူဝ်ႇလီယူဝ်ႇ	211
	တၢင်းပဵၼ်ႁွင်ႉမႃႇယွင်ႇ	212
16	**တၢင်းပဵၼ်ၵၢမ်ႈၼူဝ်ႉလႄႈလုပ်ႇ**	**216**
16.1	တၢင်းပဵၼ်လုပ်ႇၵပ်း	216
	လုပ်ႇၵပ်းလီပ်းႁိူဝ်ႈ ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမဵင်းတၢင်းပဵၼ်	216
	လုပ်ႇၵပ်းလီပ်းႁိူဝ်ႈၵၢၼ်ၵၢမ်ႇလွႆႈႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမဵင်း	218
16.2	တၢင်းပဵၼ်လုပ်ႇလႄႈၵၢၼ်လုပ်ႇလီပ်းႁိူဝ်ႈ (OSTEOMYELITIS)	221
17	**ဢႃႇႁႃႇရ**	**224**
17.1	ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃႇႁႃႇရ	224
	ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃႇႁႃႇရပၢၼ်ၵၢင်	226
	ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃႇႁႃႇရၢႆႉႁႅင်း	227
17.2	တၢင်းပဵၼ်ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇ	235
	ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇ	235
	ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇပီႇၼိုင်ႈ (beri beri)	237
17.3	လွင်ႈပီးပူၼ်ႉတီး	240
18	**ပၢႆးယူႇလီတၢင်းပၢႆးၶဵဝ်ႈ**	**242**
18.1	ၶဵဝ်ႈဢၢမ်ႇပၵ်ႇၵတီႇ	242
18.2	ၶီႈၶဵဝ်ႈမႆႈၶဵဝ်ႈပူၼ်ႉတီး	244
18.3	တၢင်းပဵၼ်ၶဵဝ်ႈတူၵ်းတီးပဵၼ်ဝၢႆးလင်မီးလွင်ႈတုမ်ႉတူဝ်ႉၶဵဝ်ႈရၢႆႉႁႅင်း	245

3 လမ်းဆ်ၣ်း

18.4 လံ့ယွင်ၤဝူဆ်း 247
18.5 လွင်ႇပဆ်တၢင်းခံႇလံ့ 248

19 ပဆ်ၤၡၢလွင်ႇဂူိတ်ၤလုဂ်ႇ **252**
19.1 လူိတ်ႇတူဂ်းမူိဝ်ႇသဆ်ၤစထၤဆုမ်ၤ.. 252
တူဂ်းလုဂ်ႇ 252
မီးဇၔင်ၤၡၢင်ႇ ဘဆ်ဘၢပ်ႇတေတူဂ်းလုဂ်ႇ.. 252
တူဂ်းလုဂ်ႇမူတ်းသီင်ႇ 253
တူဂ်းလုဂ်ႇဘမ်ၤမူတ်းသီင်ႇ 253
သဆ်ၤထေၤတၢံဆ်ုးတွင်ႉ 254
သဆ်ၤထေၤတၢံဆ်ုးတွင်ႉစလႇပီဆ်ဂွင်ႉ 254
တေၤသဆ်ၤထေၤဘဆ်ဘမ်ၤပဂ်ၤဂတီၤ 255
19.2 လူိတ်ႇတူဂ်းမူိဝ်ႇသဆ်ၤထေၤယွ်ၤဧေၤ 256
19.3 လူိတ်ႇထွဂ်ၤ ဝံၢးဂူိတ်ၤလုဂ်ႇ 257
19.4 သဆ်ၤထေၤပံၤထူဆ်ႇလူိဆ်သေဂူိတ်ၤ 259
19.5 လူိတ်ႇသုင်မူိဝ်ႇပုးတွင်ႉစလႇဘွဂ်ၤလွဂ်းမူိဝ်ႇပုးတွင်ႉ 261
19.6 သဆ်ၤထေၤမၢဂ်ၤဘိတ်ၤ (ထုင်ဆမ်ႉတီႇသဆ်ၤထေၤလူႉ) 265

20 ၡူဝ်ဓေုႇတၢင်ၤလူိဝ်း **267**
20.1 တၢင်းပီဆ်လူမ်းမုႇမူ 267
20.2 ဂၢဆ်ဝၢင်းဇီဆ်ဆေုႇၡူိဆ်း 270
ထူင်ယၢင် 270
ယုဂိဆ်ဓေႉၡၢမ်ႇသဆ်ၤထေၤ 271
ယုသမ်း တီၤပူဝ်ၤ 272
သွ်ၤဆူလ်ၤ(ၡူင်ၤ)ဆ်ုးၡူင်းလုဂ်ႇ 273
ဇင်ဓီမ်တွ်ႇဇိဝ်ဆင် (Norplant) 274
ထမ်းမဆ် 275
20.3 လွင်ႇၡီတ်းၡၢံႉ ဘဆ်ဘိင်ဆူိဝ်လွင်ႇပီဆ်လံၢး/ယိင်း 275
လွင်ႇၡီတ်းသၢင်ႇပဆ်ဂူဆ်းပီဆ် GBV 276
20.4 လွဂ်းလံၢးယူတ်းယၡီတ်းၡွ်ႇတၢင်းပီဆ်မဝ်သုၤမုး 281

21	**တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူလုၺ်ႈသဵၼ်ႈတၢင်းထူလုၺ်ႈၵွႆႈ**	**282**
21.1	တၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းထူလုၺ်ႈၵွႆႈပွတ်းၼိူဝ်	**282**
	တၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းထူလုၺ်ႈၵွႆႈပွတ်းၼိူဝ်လပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်ၶၢၼ်ၶမ်ႇၸၢဝ်ႈၶွင်း...............	**282**
	လွတ်ႇလူမ်းထူလုၺ်ႈၵွႆႈပွတ်းၼိူဝ်လပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်ပၢၼ်ၵၢင်	**283**
	ၶႃႈဝတ်းၼူၵ်ႉ	**285**
	ႁူၵ်ႈ	**289**
21.2	တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇၵီႈ	**291**
	တၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းထူလုၺ်ႈၵွႆႈပွတ်းတႂ်ႈလပ်းတၢင်းပဵၼ် (LRTIs)	**291**
	လွတ်ႇလူမ်းထူလုၺ်ႈၵွႆႈပွတ်းတႂ်ႈလပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်ၶၢၼ်လၢၵ်ႇလၢႆး	**295**
	လွတ်ႇလူမ်းၵွၼ်ႉ ၼိုဝ်းပွတ်ႇႁုဝ်ႈ	**296**
	ယွၼ်ႉၸႂၢၵ်ႈၸလႃႈ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇၵီႈ	**296**
	ပွတ်ႇၵီႈယွၼ်ႉၸိူဝ်ႉမဵင်ႈၶဵပ်း	**296**
	ပွတ်ႇၵီႈယွၼ်ႉမဵတ်ႉလူဝ်ႇၶၢဝ်ၵႃးၵူဝ်သီးၼူဝ်ၾီးလဵဝ်လိၵ်ႉ	**296**
	ပွတ်ႇၵီႈယွၼ်ႉမဵင်ႈတူၵ်ႇၾီးပ်ႉ	**296**
21.3	တၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းထူလုၺ်ႈၵွႆႈ ၶၢဝ်းႁိုင်	**297**
	တၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းပွင်း	**298**
	တၢင်းပဵၼ်ထူင်လူမ်းလဵၵ်ႉ ၼိုဝ်းပွတ်ႇ	**298**
21.4	ၵိုင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ်မွင်ၶေႃး (ထူလုၺ်ႈၵွႆႈၵပ်ႉ)...	**300**
21.5	တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇႁုဝ်ႈထီႇပီႇ	**307**
22	**တၢင်းပဵၼ်ၾိဝ်ၶင်**	**318**
22.1	ၸိပ်းယဵၼ်း	**318**
22.2	ၸိပ်းၵူမ်ၶွင်	**319**
22.3	သေးလဵၸိပ်းႁုဝ်ႈ	**320**
22.4	ၸိပ်းမၢတ်ႇ	**321**
22.5	ၸိပ်းၾိူဝ်းမႆႈ	**323**
22.6	ပဵၼ်ၶူမ်းပဵၼ်ၶူဝ်ႈ	**325**
22.7	တၢင်းပဵၼ်ၾိဝ်ၶင်ၶၢၼ်ပဵၼ်ၵွပ်ႈလူဝ်ႉမဵင်ႈၶဵပ်း	**326**
22.8	ထၢတ်ႈၶမ်ႇမဵၼ်ႈၸလႃႈပဵၼ်မုၼ်ႉမၢၼ်ႇ	**328**
22.9	တၢင်းပဵၼ်ၶူဝ်ႈ	**328**
22.10	တၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇၶွင်း (လဵၵ်ႉ)	**329**

3 လမ်းၼႄး

22.11 Varicella Zoster **331**

တၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇလဵင်းၶၢဝ် **331**

မၢၵ်ႇၵျဵင်း (လူင်) **332**

22.12 မဵင်းတိူၵ်ႇၶဝ်ႈသွၼ်ႉတူဝ်ႈၽဵဝ်ၶႄင် **333**

22.13 Larva Currens **333**

22.14 တၢင်းပဵၼ်တုတ်ႈ **334**

23 လွင်ႉၶူဝ်းၶွင် ၽိတ်းၽေႃႇ **339**

23.1 ပဵၼ်ႁွင်ႉယွၼ်ႉလဝ်ႈၶလႈယႃမဝ်းၵမ် **339**

လဝ်ႈ **340**

ယႃႈလမ်၊ ယႃႈၽိူၵ်ႇ၊ မေႃႇၽိၼ်း **341**

ယႃႈမႃႉ (ၵဵပ်ႇၽဵတ်ႈတမိၼ်း) **342**

23.2 ၵူမ်ပူႉ **343**

24 ၶေႃႈၽိူမ်ႉထႅမ် **345**

24.1 လွင်ႈတေလႆႈၾၢင်ႉတူလႆးတၢင်းပဵၼ်ၶလႈ လွင်ႈၵိူဝ်ႉမဵင်းၶၽေႈတိူၼ်းႁၢဝ်ႉၵျိင်း (တၢင်းပဵၼ်ၵႃႉလ) **345**

24.2 HB (Lovibond) with HCT Equivalents **350**

24.3 လွၵ်းၶွင်ႈ Peak Flow **351**

24.4 လွၵ်းၶွင်ႈလႂ်းပၼ်ၶၢၼ်ႉၼၼ်း ၶမ်ႉၶၵ်းလူလႆႈသူၼ်ႇသုင် **352**

24.5 လွၵ်းၶွင်ႈတၢင်းယွႆႉသုင်တူဝ်ႁူၼ်း **357**

24.6 ၶမ်ႉၵိူဝ်တႃႇၽိူမ်ႉထႅမ်ထၢတ်ႈၶမ်ႉၸႄႈတူဝ် **358**

24.7 လွၵ်းၶွင်ႈၶၢဝ်းယၢမ်း တႃႇယႃၸႂ်ႉၵၢင်ႈ **359**

24.8 လွၵ်းၶွင်ႈလွင်ႈယူတ်းယႃ တၢင်းပဵၼ်ၶႆဝ်ၶူၵ်ႉ **361**

ယႃၵိၼ် Artesunate **361**

ယႃၵိၼ် Chloroquine **362**

ယႃၵိၼ် Mefloquine **363**

ယႃသမ်း Artesunate IV **364**

ယႃသမ်း Quinine IV **366**

ယႃသမ်း Quinine IV infusion **367**

ယႃသမ်း Quinine IM **368**

ယႃသမ်း Artemether IM **369**

24.9 လွၵ်းၶွင်ႈ ယႃႈယႃ **370**

24.10 ယႃတႃႇလွင်ႉတိုဝ်း မူဝ်ႈပႃးတွင်ႉ **400**

24.11 ပိူင်ၸမ်းတၢႆႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိူတ်ႇမႂ်ႇၶလႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၸိူင်ႈၸူပ်ႇလူင်းတွၼ်ႈ **402**

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢမ်ႇပႆႇထူၼ်ႈလိူၼ်သေၵိူတ်ႇ ၶလႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၸမ်ႉၸၢၵ်ႈဢမ်ႇတီႈမ်ထူၼ်ႈ **402**

လွင်ႈလုမ်းလႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 2 လိူၼ်လူင်းတွၼ်ႈပီႈၼ်ႁွင်ႉလိူတ်ႈတႅၵ်ႇၽေး **404**

လွင်ႈလုမ်းလႃးပႆႇယူႇလီလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢႃႇယု 2 လိူၼ်လူင်းတွၼ်ႈ **405**

ပိူင်ၸမ်းတၢႆႇလုမ်းလႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 2 လိူၼ်လူင်းတွၼ်ႈပီႈၼ်ပွတ်ႇၵီႈ **406**

ပိူင်ၸမ်းတၢႆႇလုမ်းလႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 2 လိူၼ်လူင်းတွၼ်ႈပီႈၼ်ႁွင်ႉလိူတ်ႈတႅၵ်ႇၶၽေး **407**

လႆႈၵၢၼ်ယူတ်းယႃ တွင်ႉႁူႇ **408**

ပိူင်ၸမ်းၶိူင်းယႃပတီးၸိုး၀ၸ **410**

IV Fluids တႃႇထိင်းသိမ်းထၢတ်ႈၸမ်ႉၼႂ်းတူဝ်ၶႅ်ႈပီႈၼ်ပၵတိ **410**

လူမ်းမႆႈၼႂ်းတူဝ် တူၵ်းယွမ်း **411**

လွင်ႈပွၼ်ႈတၢင်းဢိၼ်ပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ **423**

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိူတ်ႇမႂ်ႇ ပီႈၼ်ၸိူဝ်ႉလိူင် **414**

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိူတ်ႇပႃးတၢင်းပီႈၼ်ၸၢဝ်ၸူၵ်ႉ **415**

တၢင်းပီႈၼ်ၸၢဝ်ၸူၵ်ႉ ဢၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 2 လိူၼ်လူင်းတွၼ်ႈပီႈၼ် **415**

ၽူမ်းထီႈမ်ထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇၶလႈ ဢႃႇႁႃႇၵ **416**

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇပီႈၼ်တၢင်းပီႈၼ်ၵၢင်းၸိူင် **417**

25 **ၽိုၼ်ၵႅဝ်** **418**

4 ႁူပ်ႉထူပ်းၵူၼ်းပဵၼ်

ၵၢၼ်ယူတ်းယႃႇၶိူဝ်းၶမ်ႉလီပ်ႈၼႆႉ လွင်ႈဢၼ်လွၵ်ႈမိူတ်ႈတႃႇသေသိုၵ်ႈသမ်ႉၸလႆႈ လွင်ႈပၼ်တၢင်းၼေပ်ႉယမ်ႉတေႃႇ ၵူၼ်းပဵၼ်ၼႆႉ လမ်ႉလွင်ႈၸတႃႉၸတႃႉ။ မိူဝ်ႈႁူပ်ႉၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉၶွင်ႈၵူတ်ႉၼၼ်ႉ ၶိူတ်းလွမ်းၼင်ႉပႃႈတွၼ်ႈၼႆႉတႃႇ။

1. တူင်ႉတဵၵ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်။

2. ၶိူတ်းၶိူဝ်းၵူၼ်းပဵၼ်ယူႉငၢႆႈလူမ်လႆ။ ၶိူဝ်းၵူၼ်းပဵၼ်ၼင်ႈတီႈဢၼ်ႁၢင်ႈၶိူၼ်းဝႆႉ။ ပေႃးဝႃႈၸဝ်ပဵၼ်ၶိူင်းၼေႃႉဢၢႆးလႃး ၼႆ ၶိူဝ်းၸဝ်ၼွၼ်းလူင်းတီႈၼွၼ်း။

3. ၶိူဝ်းၵူၼ်းပဵၼ်ၵႃႉၼႆႉလၢတ်ႉလႆႈဝႃႈ ဢမ်ႇမီးၽိူဝ်ႉလွမ်းလွင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၸဝ်ၼၼ်ႉ

- မိူဝ်ႈၽွင်းၵူတ်ႉၵူၼ်းပဵၼ် တေဢမ်ႇပၼ်ၽိူဝ်ႉလႆႈငၼ်း တေဢမ်ႇပၼ်ၽိူဝ်ႉလႆႈႁၼ်။
- လိူဝ်သေၵူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်ၵူတ်ႉယူႉၼၼ်ႉ ၵူၼ်းပဵၼ်တၢင်ႇၵေႃႉဢမ်ႇထုၵ်ႇလီၶိူဝ်းယူႉၼၼ်ႈၶွင်ႈၵူတ်ႉ။
- မေႃယႃႇၸိူင်ႈၵေႃႉ ထုၵ်ႇလီလွင်ႉၶွင်ႈၵူတ်ႉၸိူင်ႈၶွင်ႈၸေႃႇၸေႃႇ။
- ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီၶိူဝ်းၽိူဝ်ႉလႆႈငၼ်း လွင်ႈတၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်လၢတ်ႈၸၼ်။
- ပေႃးၵူတ်ႉလွင်ႈၵိူတ်ႉလုၵ်ႈၸလႆႈဢၢင်ႈ ၵႃႉၽေႃးလိုဝ်ႉၽၼ်း ၶၼ်းထုၵ်ႇလီႁၢင်ႈၶိူၼ်းလီလီ။

4. ၵူတ်ႉတူလႅၵ်ႈ**ၽွင်ႈႁၢင်ႈဢၼ်ပဵၼ်ၽေႃးလႆႈ**။ပေႃးၽွင်ႈႁၢင်ႈၵူၼ်းပဵၼ် ဢၢပ်ႈတေပဵၼ်ၽေႃးလႆႈ ၶိူဝ်းၼိူတ်ႈႁူပ်ႉ ယႃႇတူဝ်ဝႆးဝႆး၊ တိုင်ႉပၢင်ႉတၢင်းမေႃယႃႇလူင်သေ ႁူပ်ႉဝႆႉပဵၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ ဢမ်ႇၼၼ် သူင်ႉတူဝ်ၵႂႃႉယႃႇ တူဝ်တီႈႁူင်းယႃႇလူင် ၵမ်းသိုဝ်ႈ။

5. ထၢမ်တူလႅၵ်ႈၵူၼ်းပဵၼ် လွင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၸလႆႈငဝ်းလၢႆးၵူႈလိူဝ်းလိူဝ်း။ တၢမ်ႈမႃႈႁူဝ်ယွႆႈလွင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၶိူဝ်းလွတ်ႉ ၼေးဝႆႉ တီႈပပ်ႉမၢႆတွင်းၵူၼ်းပဵၼ်။ တွင်ႈထၢမ်တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ပဵၼ်ပူၼ်ႉမႃးပႆႇႁိုင်ၸလႆႈ တူလႅၵ်ႈၸိူင်းပိူင်း လင်ၼိူင်းပပ်ႉမၢႆတွင်းၵူၼ်းပဵၼ် (lemma)။ ဢၼ်ၼႆႉပဵၼ်ၸၵ်ႉတွၼ်းတီႈလမ်ႉလွင်ႈ ႁွပ်ႈဝႃႈတူဝ်ယၢင်ႉမၼ်း ၵႃႈပူၼ်ႉမႃးၵူၼ်းပဵၼ် လႆႈႁပ်ႉယႃပတီႉၸီဝႃႉ (antibiotic) လၢႆသိၼ်းဝႆႉၵေႃႈပဵၼ်လႆႈ။ ပေႃးၵူၼ်းပဵၼ် ဢမ်ႇမီးဝိူင်ႈၸွင်ႇယႃၵူၼ်းပဵၼ် ဢမ်ႇၼၼ် မီးဢၼ်မိူဝ်ႉလိူင် တွင်ႈထၢမ်တူလႅၵ်ႈဝႃႈပပ်ႉဢၼ်ၵဝ်ႉယူႉလႆ – ၶႃႈၵႂႃႉယဝ်ႉႁႃႉ? ၸိုၼ်းထၢမ်တူလႅၵ်ႈပိုၼ်း လွင်ႈတၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ပူၼ်ႉမႃးသေ တၢမ်ႈသႂ်ႈဝႆႉၸိုၼ်းမူတ်းမူတ်း။

6. ၵူတ်ႉတူလႅၵ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၶိူဝ်းလွတ်ႉၼေး။ လိူတ်ႈသေတူလႅၵ်ႈဝႃႈ ၸမ်ႉၸၵ်းၸလႆႈလူမ်းမႆႈၵူၼ်းပဵၼ်လွင်ႉလႆႈတၢမ်ႈ ဝႆႉၸိူင်းဝႆႉမႃႈတွင်းၵူၼ်းပဵၼ် (lemma) ယဝ်ႉႁိုဝ်။

7. ထတ်းသၢင်လွင်ႈတၢင်းပဵၼ်ဝႃႈလွင်ႉတေလႆႈ (ၵ) ႁပ်ႉဝႆႉပဵၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၸိူင်းဢမ်ႇၼၼ် သိုပ်ႇသူင်ႉယူတ်းယႃႇ ၵမ်းသိုဝ်ႈႁိုဝ် (ၶ) ႁပ်ႉယူတ်းယႃႇပဵၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၸွၵ်ႈသေ ပၼ်တၢင်းႁၼ်ထိုင် ဢမ်ႇၼၼ် (င) ပၼ်တၢင်း ႁၼ်ထိုင် တႃႇလူမ်းလႃးတူဝ်လိူဝ်ႈၵဝ်ႉတီႈႁိုၼ်း (တေဢမ်ႇလႆႈပၼ်ယႃ)။

8. တၢမ်ႈမႃႈတွင်းလွင်ႈတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်လၢတ်ႈလူင်းၸိူင်းဝႆႉမႃႈတွင်းၵူၼ်းပဵၼ် (lemma) လွင်ႈၵူတ်ႉ

ထတ်းၸလႈ ဢွၼ်းၵူတ်ႇထတ်းႁွင်ႈလဵပ်ႇ (Lab)။ တႅမ်ႈလူင်းလွင်ႈမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပီၼ် (diagnosis) ၸလႈလွင်ႈယူတ်းယႃ ႁႂ်ႈတႅၵ်ႇလႅင်း။

9. သပ်းလႅင်းၸႆၵူၼ်းပီၼ် လွင်ႈတၢင်းပီၼ်ၶဝ်ၸလႈ လွင်ႈယူတ်းယႃၵၼ်တေယူတ်းယႃပၼ်။ ပေႃးၵမ်ႇႁူႉ ဝႃႈ ၵူၼ်းပီၼ်ပီၼ်တၢင်းပီၼ်သင်ၼႆ ႁႂ်ႈလၢတ်ႈသိုဝ်ႈသိုဝ်ႈဝႃႈၵမ်ႇႁူႉ (တၵ်းတေလႆႈသိုဝ်ႈယူဝ်း) သေၸလႈ သပ်းလႅင်းၸႆဝႃႈ တၵ်းတေလႆႈၵူတ်ႇၵႅတ်ႈၵိုင်ႉႁိုဝ်လၢင်ႇတေႁူႉလႆႈ။

10. ပေႃးဝႃႈတၵ်းတေလႆႈသူင်ႇၵူၼ်းပီၼ်မိူဝ်းယႃတူဝ်ၼႂ်းဝဵင်း၊ မိူဝ်ႈတေသူင်ႇၵႂႃႇၼၼ်ႉ ပၼ်တၢင်းယူတ်းယႃ ၵၼ်လမ်ႇ လွင်ႈသေႁွၼ်ႇ။

11. **လွင်ႈၽေႉၵၼ်ႈ** ၵမ်ႇၼၼ် ၵူတ်ႇၵႅတ်ႈတူလုၺ်းဝႃႈ တၢင်းပီၼ်မီးၵမ်ႇမီး။ တူဝ်ယၢင်ႇမၼ်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၵႃႇယူလႅၵ်ႈလိူဝ် (5) ၶူပ်ႇၼၼ်ႉ တေလႆႈၵူတ်ႇထတ်းတူလုၺ်းလီလီဝႃႈ ငဝ်းလၢႆးၵၢၼ်သမ်းဝၵ်ႉသိၼ်းမီး ဝႆႉလိူင်ႉႁိုဝ် လွင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၵႃႇၽႃႇရ သမ်ႉပီၼ်လိူင်ႉႁိုဝ်။

12. ပေႃးဝႃႈတေၽၢပ်ႉယႃၵူၼ်းပီၼ်ၼင်ႇၵူၼ်းပီၼ်ၼွၵ်ႈၸလႈ တေပၼ်တၢင်းၶၼ်ထိုင်ၵူၼ်းပီၼ်လိူင် ႁႂ်ႈၵူၼ်းပီၼ် ၵိၼ်ယႃ ၵၼ်တေႁႂ်ႈၼၼ်ႉတီႈႁူင်းယႃႁမ်းလႅဝ်သေၸလႈ သပ်းလႅင်းၸႆလွင်ႈၵိူဝ်ႉယႃ ၵၼ်တေလႆႈၵႃႇ ၵိူဝ်ႉတီႈႁိူၼ်း။ ၼင်ႇႁိုဝ်တေႁူႉလႆႈဝႃႈ ၵူၼ်းပီၼ်ၵိၼ်ယႃယဝ်ႉလွင်ႇၽၢၵ်ႈ၊ ၵမ်ႇၽၢၵ်ႈၼႆၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈၵူၼ်း ပီၼ်ယူႇတီႈႁူင်းယႃမွၵ်ႈၼိုင်ႈ လူဝ်ႈမူင်းႁွၼ်ႇ။ မိူဝ်ႈယၢင်းၵမ်ႇယူႇလီၼႆႉ ပၼ်တၢင်းၶၼ်ထိုင် လွင်ႈတၢင်း ၵိၼ်ၸလႈ မၢၵ်ႇမႂ်ႉမၢၵ်ႇတွၵ်ႇ ၵၼ်ထုၵ်ႇလီၵိၼ်ၸလႈၵၼ်ပႆႇၵိၼ်လႆႈ၊ လွင်ႈလုမ်းလႃး လဵပ်းယႅၼ်းတီႈ ႁိူၼ်းၵေႃႉလဵဝ်လိူဝ်းၼႆႉ။ လွင်ႈတေလႆႈပွႆႉတူလုၺ်းလွမ်းႁိုဝ်၊ ၵမ်ႇပွႆႉလွမ်းႁိုဝ်ၼႆႉၵေႃႈ တေလႆႈဝူၼ်ႉသွၼ်ႇ ပႃးလွမ်း။

13. ပၼ်**လွင်ႈတေလႆႈယူတ်းယႃတေႃႇ**။ လၢတ်ႈၸႆၵူၼ်းပီၼ်ဝႃႈ တေလႆႈမႃးလူးၶိုၼ်းတႃႇတူလုၺ်းလွမ်း ငဝ်း လၢႆးတၢင်း ပီၼ်ပေႃးပီၼ်လႆႈ ႁႂ်ႈလၢတ်ႈဝၼ်းၵႃႇၵမ်းလိူဝ်ဝႃႈ တေလႆႈမႃးလူးၶိုၼ်းဝၼ်းလႂ်။ လၢတ်ႈၸႆ ၵူၼ်းပီၼ် ၵမ်ႇၼၼ် ပေႃးၸမႈၵူၼ်းပီၼ် **ၽႄၵႂၢင်ႈတီႈပီၼ်ၽေးလႆႈ** (လၢတ်ႈႁႂ်ႈတႅတ်ႈတေႃး ၵႃႇဝႃႈ ၽႄၵႂၢင်ႈလိူင်ႉႁိုဝ်) ၵၼ်ၵိဝ်ႇလူလုၺ်း တၢင်းပီၼ်ၵၼ်ပီၼ်ယူႇ။ ပေႃးဝႃႈၶၼ်လႃးၽႄၵႂၢင်ႈ ၵၼ်ပီၼ် ၽေးလႆႈၼႆလိူင် ႁႂ်ႈၵဝ်ႇၵူၼ်းပီၼ်မႃးႁူင်းယႃ ၵမ်းသိုဝ်ႈ။

တူဝ်ယၢင်ႇမၼ်း–လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵေႃႉၼိုင်ႈပီၼ်ၶႂ်ႈဝတ်းၵမ်ႇၼၼ်လွတ်ႇလူမ်းႁၢင်ႈၼႆ လၢတ်ႈၸႆပေႃႈၸမႈလုၵ်ႈ ဢွၼ်ႇ လွင်ႈတေလႆႈလူလွမ်ၵူၼ်းပီၼ်လိူင်ႉႁိုဝ်၊ ပေႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇထူလုၺ်းလႅဝ်ယၢပ်ႇၵမ်ႇၼၼ် ထူလုၺ်းလႅဝ်ဝႆႉၼႆ ႁႂ်ႈၵဝ်ႇၵူၼ်းပီၼ်မႃးႁူင်းယႃၶိုၼ်းဝႆႉဝႆႉ။ ပေႃးဝႃႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇတွင်ႉၵႃႇပီၼ်ၼမ်ႉၼႆလိူင် လၢတ်ႈၸႆပေႃႈၸမႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဝႃႈၽႄၵႂၢင်ႈၼမ်ႉၼွႆႈတူဝ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇႁၢင်ႈၼႆႉပီၼ်လိူင်ႉႁိုဝ်ၸလႈ ပေႃးပီၼ်ၵေႃးတေလႆႈၵဝ်ႇမႃး လူးႁွင်ႈယႃႁမ်းသိုဝ်ႈ။

14. ပေႃးၵူၼ်းပီၼ်ပွၵ်ႈမႃးလူးၶိုၼ်းတႃႇယူတ်းယႃတေႃႇၼႆလိူင် တွင်ႈထၢမ်တူလုၺ်းၵူၼ်းပီၼ်ဝႃႈ လွင်ႈယူတ်းယႃ လွင်ႇထုၵ်ႇမီၼ်ႈႁိုဝ် လွင်ႇလီမႃးႁိုဝ်။ တူလုၺ်းငဝ်းလၢႆးၵူၼ်းပီၼ်သေ ထုၵ်ႇလီယႃလၢႆးၵဝ်ႇၵေႃးယႃၵႃႇ ၵမ်ႇၼၼ် လွႆႉတိုဝ်းလၢႆး ယူတ်းယႃမႂ်ႇတူလုၺ်း။

4 ႁူပ်ႉထူပ်းႁူၼ်းပဵၼ်

ၵၼ်တၢင်းၼႄႈၼိုင်ႈၼႄႈလိူၵ်ႈတၢင်းၼႄႈၼၼ်ႉ တေၸၼ်ႁူဝ်ႁူပ်ႈ “ၽၢင်ႁၢင်ႈတီႈပဵၼ်ၽေးလႆႈ” “လွင်ႈၵႂႃႇၶင်ႈ” “လွင်ႈတေလႆႈယူတ်းယၢမ်ႈ” ၶၼ်ပဵၼ်လႆႈၼိုင်ႈႁူၼ်းပဵၼ်ၶႃႈယူလႆလႆလိူဝ်း ႁူမ်ႈတင်းၶဝ်ပိူင်တႅၵ်ႈၼေ သပ်းလႅင်း ၸၼ်ဝႆႉ။

ႁူဝ်ႁူပ်ႈလွင်ႈႁူပ်ႉထူပ်းႁူၼ်းပဵၼ် ပဵၼ်ၶၵ်ႉပဵၼ်တွၼ်ႈ

ႁဵၼ်းထတ်းသၢင်ၽၢင်ႁၢင်ႈၶၼ်ပဵၼ်ၽေးလႆႈၸလႈ လွင်ႈပဵၼ်ႁၢဝ်ႉၶိုင်း။ ပေႃးႁၼ်မီးၼႆ ၵေႃႈႁဵၼ်းယူတ်းယၢပၼ်ၵမ်းလဵဝ်။ (တိူင်ႇပၢင်ႇတင်းမေႃယၢလူင်သေၸလႈ ႁပ်ႉဝႆႉပဵၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်ၼိုင်း ၶမ်ႇၼၼ် တေလႆႈသူင်ႇႁူဝ်ႇယၢၼ်ႉဝႅင်း)

တူလ်းတီႈၵၼ်ၶႄႈ တႃႇ ၽၢင်ႁၢင်ႈတီႈပဵၼ်ၽေးလႆႈ

ႁဵၼ်းထတ်းသၢင်တၢင်းပဵၼ်ၶၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်လၢတ်ႈၸၼ ၶမ်ႇၼၼ်တၢင်းပဵၼ်တီႈႁၢဝ်ႉၶိုင်း။

ႁဵၼ်းႁူတ်ႉထတ်းတူဝ်ႁူၼ်းပဵၼ် ႁဵၼ်းပေႃးလွတ်ႇလေႃးၸလႈ ထတ်းတူၺ်းတၢင်းပဵၼ်ႁဵၼ်းလီ။

တီမ်းလူင်းတၢင်းပဵၼ် ၶၼ်ပဵၼ်လႆႈလႃလႃၶၼ်သေ လိူၵ်ႈၶဝ်တၢင်းပဵၼ်ၶၼ်တေပဵၼ် လႆႈၼမ်လိူဝ်ပိူၼ်ႈသုတ်း။

လိူၵ်ႈၽေတၢင်းပဵၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ

1. ႁပ်ႉဝႆႉပဵၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်ၼိုင်း ၶမ်ႇၼၼ် တေလႆႈသူင်ႇႁူဝ်ႇယၢၼ်ႉဝႅင်း
2. ႁပ်ႉယႃႁူၼ်းပဵၼ်ၼင်ႇႁူၼ်းပဵၼ်ၼွၵ်ႈၸလႈပၼ်တၢင်းႁၼ်ထိုင်
3. ပၼ်တၢင်းႁူႉတႃႇလုမ်းလႃးတူဝ်ၵဝ်ႇတီႈႁူၼ်း (ၶမ်ႇပၼ်ယႃ)။

မၵ်းမၼ်ႈဝႃႈတေၸွႆႈလႆးသၢင်ယူတ်းယၢႁူၼ်းပဵၼ်။

သပ်းလႅင်းလွင်ႈတၢင်းပဵၼ်ပၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်။ပၼ်လွၵ်းလႆးလွင်ႈၵႂႃႇၶင်ႈၸလႈႁူတ်ႉထတ်း ယူတ်းယၢပၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်။

တူလ်းတီႈၵၼ်ၶႄႈတႃႇ လွၵ်းလႆး လွင်ႈၵႂႃႇၶင်ႈ

ပၼ်လွင်ႈတေလႆႈသိုပ်ႇယူတ်းယၢ။လၢတ်ႈၸၼႁူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ မိူဝ်ႈလႅဝ်ၼ်းလႅဝ်တေလႆႈမႃးလူး တီႈႁူင်းယႃၸိုၼ်း။ သပ်းလႅင်းၸၼႁူၼ်းပဵၼ် လွင်ႈၽၢင်ႁၢင်ႈ ၶၼ်ပဵၼ်ၽေးလႆႈ။

တူလ်းတီႈၵၼ်ၶႄႈ တႃႇ လွင်ႈတေလႆႈ သိုပ်ႇယူတ်းယၢ

ၽၢင်ႁၢင်ႈၶၼ်ပဵၼ်ၽေးလႆႈ

တႃႇၶႃႇယူတင်းမူတ်း။

ၽၢင်ႇႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ပႃႈတွႆႈၼႄႉတၵ်းတေလႆႈပၼ်တၢင်းယူတ်းယၢၵမ်းသိုဝ်ႈ။(တိူင်ႇပၢင်ႇတင်းမေႃယၢလူင်သေၸလႈ ႁပ်ႉဝႆႉပဵၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်ၼိုင်း ၶမ်ႇၼၼ် တေလႆႈသူင်ႇႁူဝ်ႇယၢၼ်ႉဝႅင်း)

ၵႂၼ်တၢင်းသုတ်းၶွႆႈတူၺ်းထိုင်**သိၼ်ႈတၢင်းထူၺ်ႈၵွႆႈၸလႈလွင်ႈထူၺ်ႈၵွႆႈ**

သိၼ်ႈတၢင်းထူၺ်ႈၵွႆႈပိၵ်ႉဝႆႉယူႇၵမ်ႇၼၼ်တီႈပိင်ႇသူပ်းသွမ်ႇ (ပိၼ်ႇပၢၵ်ႇ သွမ်ႇ) ၵမ်ႇၼၼ် ထူၺ်ႈၵွႆႈၵၢပ်ႈႁိုဝ်ႉၼႄႇ ထူၺ်ႈၵွႆႈၵၢပ်ႈယၢပ်ႇၼႄႇ။

ၽိုၺ်ႇပၼ်သိၼ်ႈတၢင်းထူၺ်ႈၵွႆႈ။ ပၼ်ၵွၵ်ႇသီႇၵျၼ်ႇ။ တူၺ်းတီႈ ဂၼ် 7.1 (လွင်ႈတၢႆလိူမ်း) ၸလႈ ဂၼ် 21 (တၢင်းပိၼ်ၵိဝ်ႇလူၺ်ႈ သိၼ်ႈတၢင်းထူၺ်ႈၵွႆႈ)

ဝႆးၼႆႉၵေႈမႈတူၺ်းတီႈ**ၸိင်းလိူတ်ႈ (ပိၼ်သျၵ်ႉ)**

ၸိင်းၵေႇ ၸိင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈသမ်ႉဝႆး၊ တၢႇၶႂ်ႈလိူတ်ႈတိမ်ၸိုၼ်းၼွင်းၵၼ်လိူတ်ႈ ၼၼ်ႉၵွႆႉၸၢဝ်းယၢမ်းႁိုင်လိူဝ် 2 သိၵ်ႉဂၼ်ႉ။

ၽိုၺ်ႇပၼ်သိၼ်ႈလိူတ်ႈ။ သမ်း IV ပၼ်တီႈသိၼ်ႈလိူတ်ႈ။ တူၺ်းတီႈ ဂၼ် 7.6 (ပိၼ်သျၵ်ႉ)

တၢႆလိူမ်း၊ ပိၼ်ငၢၼ်း

ပိၼ်ငၢၼ်း (ပိၼ်တေႃးလိဝ် ၵမ်ႇၼၼ် ပိၼ်မိူဝ်ႈၵႆႈ) ၵမ်ႇၼၼ် တၢႆလိူမ်း (ပေႃးပိၼ်ၼႆႉ လင်ႇၵျတၢႆလိူမ်းၵျႇႁိုဝ်)

တူၺ်းတီႈ ဂၼ် 7.1, 7.2 (လွင်ႈတၢႆလိူမ်းၸလႈ ပိၼ်ငၢၼ်း)

လွင်ႈလိပ်း

ပေႃးလိပ်းၼႄႈၵူၵ်း လိပ်းလိူင်ႉႁိုဝ် (ၵူတ်ႇတူၺ်း ပၼ်ၵျႁူဝ်ၵွႆၸလႈပွတ်ႇ) ပေႃးလိပ်းတီႈတွင်ႉ လွင်ႇၼႄႈတွင်ႉၸိင်ဝႆႉယူႇႁိုဝ် (ၵူတ်ႇတူၺ်းၸၢပ်ႈယွႆးတွင်ႉလိပ်း) ပေႃးၶေႃးလိပ်း ၵမ်ႇၼၼ် ႁူဝ်ၶႆႈၸိင်းၼႄႇ လွင်ႇလႆႈတိူဝ်ႉလၢႆးမၢတ်ႇလိပ်း မႈႁိုဝ် ၸိင်းလိူတ်ႈသုင်ႁိုဝ် (ၵူတ်ႇတူၺ်းလွင်ႈမၢတ်ႇလိပ်း တီၵ်ႈတူၺ်း ၸိင်းလိူတ်ႈ)

တူၺ်းတီႈ ဂၼ် 7.5 (လွင်ႈလိပ်း) ၸလႈ ဂၼ် 8 (တၢင်းပိၼ်သိၼ်ႈလိူတ်ႈႁူဝ်ၵွႆ)

လူမ်းမႆႈၼွင်းတူဝ်သုင်ပူၼ်ႉတီႈ ၵၢၼ်ပိၼ်ၽေးထိုင်တၢႆလႆႈ

လူမ်းမႆႈၼွင်းတူဝ်သုင်သေပေႃးပိၼ်လွမ်း– ၶေႃးၸိင် ၵူၼ်းၵွၼ်ႇၼႄႇပူၼ်ႉတီႈ၊ တၢႆလိူမ်း၊ ပိၼ်ငၢၼ်း၊ တွင်ႉလိပ်းၵျၢဝ်ႉၸိင်း ၸိင်းထူၺ်ႈၵွႆၵေႃႇၼႆႉလိူင်

တူၺ်းတီႈ ဂၼ် 7.4 (လွင်ႈလူမ်းမႆႈၼွင်းတူဝ်သုင်)

4 ႁူပ်ႉထူပ်းၵူၼ်းပီၼ်

ၵူၼ်းပီၼ်တၢင်းလွင်ႈ (ယွင်ႇ) ၸလႈ ၵူၼ်းႁၢႆႉ

တူၺ်းတီႈ ၼႃႈ 18 (ပႃးယူႇလီၵ်ႈ)

လွင်ႈမၢတ်ႇၸဵပ်းႁၢႆႉႁႅင်း

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်ႇလူဝ်း ဢၼ်ပီၼ်ၽေးလႆႈတေႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢေႃႇယူယွႆႇလူဝ် 2 ၸူပ်ႇ

တူၺ်းတီႈတေႃႇဢေႃႇယုတၢင်းမူတ်း။ ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းတွၼ်ႈၼႆႉပီၼ်ၽၢင်ႁၢင်ႈ ဢၼ်ပီၼ်ၽေးလႆႈတေႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၵမ်းသိုဝ်ႈ။

(ၽၢင်ႁၢင်ႈပႃႈတွၼ်ႈၼႆႉ တၵ်းတေလႆႈယူတ်းယႃပၼ်ၵမ်းလဵဝ်။ တိူင်ႇပၢင်ႇတင်းမေႃယႃလူင်သေၸလႈ ႁပ်ႉဝႆႉပီၼ် ၵူၼ်းပီၼ်ၼၼ်ႉ ဢမ်ႇၸၼ် သူင်ႇႁူဝ်ယႃတူဝ်တီႈႁူင်းယႃလူင်)

ၽၢင်ႁၢင်ႈ ဢၼ်ပီၼ်ၽေးလႆႈၵမ်ႈၸမ်

ဢမ်ႇၵိၼ်ၸူမ်း၊ ဢမ်ႇၵိၼ်ၸမ်ႉလႆႈ၊ ၵိၼ်သင်ၵေႃႈႁၢၵ်ႈဢွၵ်ႇသိုၼ်း၊ ဢမ်ႇၼႂ်ႈတူင်ႉၸိူင်၊ တႆၢလိူမ်း၊ ပီၼ်ငၢၼ်း

ၵိဝ်ႇလူၺ်ႈသီၼ်ႈတၢင်းထူၺ်ႈၵွႆႈသေၸလႈ ၽၢင်ႁၢင်ႈဢၼ်ပီၼ်ၽေးလႆႈ

ထူၺ်ႈၵွႆဝႆး။ ထူၺ်ႈၵွႆယၢပ်ႇ။ ၵၢမ်ႈၸိူဝ်ႉတီႈၸႄႈဢူၵ်းယုပ်ႈၶဝ်ႈႁူဝ်၊ သိင်ထူၺ်ႈ ၵွႆၸႅင်းသေၸလႈ ၸႅပ်ႇ

ၽူၺ်ႇပၼ်သီၼ်းတၢင်းထူၺ်ႈၵွႆ။ ပၼ်ဢွၵ်ႇသီႇၵျၼ်ႇ။ တူၺ်းတီႈ ၼႃႈ 21 (တၢင်းပီၼ်သီၼ်း တၢင်းထူၺ်ႈၵွႆ)

ၵိဝ်ႇလူၺ်ႈပီၼ်တွင်ႉသေၸလႈ ၽၢင်ႇႁၢင်ႈဢၼ်ပီၼ်ၽေးလႆႈ

– ထၢတ်ႈၸမ်ႉၸႅဝ်းတူဝ်ၸႅင်း – ၽၢႆႈပႃးလိူတ်ႈ – ပီၼ်တွင်ႉႁူဝ်ႇႁိူင်လိူဝ် 14 ဝၼ်း

တူၺ်းတီႈ ၼႃႈ 12.1 (တၢင်းပီၼ်တွင်ႉႁူဝ်ႇ)

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်ႇလူဝ်းဢၼ်ပီၼ်ၽေးလႆႈတေႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢေႃႇယူလိၵ်ႉလူဝ် 2 ၸူပ်ႇ

ၽၢင်ႇႁၢင်ႈပႃႈတွၼ်ႈၼႆႉ တၵ်းတေလႆႈယူတ်းယႃပၼ်ၵမ်းသိုဝ်ႈ။ (တိူင်ႇပၢင်ႇတင်းၸူးမေႃယႃလူင်သေၸလႈ ႁပ်ႉဝႆႉပီၼ် ၵူၼ်းပီၼ်ၼၼ်ႉ ဢမ်ႇၸၼ် သူင်ႇႁူဝ်ယႃတူဝ်တီႈႁူင်းယႃလူင်)

ၶူပ်ႉထူပ်းၵူၼ်းပဵၼ် 4

ၽၢင်ႁၢင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်ဢႃပ်ႈတေလပ်းလႃးလိူဝ်ႉမိူင်းပိူၼ်ႈထီးဝီးယႃးလိူဝ်းၼႆႉတေပဵၼ်

- ၵိၼ်ၶူမ်းၸမ်းဢမ်ႇလႆႈ၊
- လူမ်းၶၢဝ်(လူမ်းမႆႈသုင်လိူဝ် 38 °C) ဢမ်ႇၼၼ်တူဝ်ယဵၼ်ၼေႃႈပူၼ်ႉ တီႈ (လူမ်းမႆႈတိမ်ႇလိူဝ် 36 °C) ပဵၼ်ငၢၼ်း၊ ႁူဝ်မဝ်း ဢမ်ႇၼၼ် တၢႆလိုမ်း၊
- ႁိူင်းထူၺ်ႈၵွႆ 20 ပွၵ်ႈ/မိၼိတ်ႉ ဢမ်ႇၼၼ် 60 ပွၵ်ႈ/မိၼိတ်ႉ၊
- ၶၢင်း၊
- ၵၢမ်ႇၼိူဝ်ႉတီႈၼေႃႈဢူၵ်း ယုပ်ႈၶဝ်ႈႁူႉၸၢႉႁိုင်း၊
- မူဝ်ႈထူၺ်ႈၵွႆၼူးလင်တေၵီးဢွၵ်ႇတၢင်းၶၢင်း၊
- တီႈသူပ်းသွမ်ႉ (ပိၼ်ႉပၢၵ်ႇသွမ်ႉ)၊
- ဢၢႆမၼ်ႇတီႈသၢႆလီ၊ သၢႆလီယမ်းပဵၼ်ၼမ်ႉ၊
- ႁူဝ်ၸီးမိပ်ႈႁိုဝ်ႈ၊
- တုမ်ႉလိပ်းပဵၼ်ၼွင်တီႈၽိဝ်ၼင်၊

တူၺ်းတီႈ ၶေႃႈၾိူမ်ႈထိမ်
လွင်ႈၸၼ်တၢင်းတၢႆလုၵ်ႈ ဢွၼ်ႇႁိုတ်ႉမႂ်ႇၸလႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလိူင်

လွၵ်းလၢႆးလွင်ႈၶႄႉၵင်ႈ

ၶၼ်ၼႆႉတေလၢတ်ႈထိုင် လွၵ်းလၢႆးလွင်ႈၶႄႉၵင်ႈ၊ လွင်ႈၵူတ်ႇလိူတ်ႈၸလႈ တူဝ်ယၢင်ႇမၢင်ႈလိူဝ်း။

ၵူႈလွင်ႈလွင်ႈ

- ပၼ်တၢင်းၶူႉၸွႆႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ (ၵူႈသိၼ်း) ဝႃႈၼၢဝ်ၼူၵ်ႉတီတ်းလပ်းပဵၼ်လႆႈလိူင်ႉႁိုဝ်ၸလႈ ၼင်ႉႁိုဝ်တေ ဢမ်ႇပဵၼ်ၼၼ်ႉၶႄႉၵင်ႈလႆႈလိူင်ႉႁိုဝ်။
- ပၼ်တၢင်းၶူႉၸွႆႈၵူၼ်းပဵၼ် (ၵမ်ႈၼမ်ၵူၼ်းပဵၼ်လွတ်ႇလိူတ်ႈႁူဝ်ၵွႆ ဢမ်ႇၼၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်ယိူဝ်ႈဝၢၼ်) ၵိဝ်ႉ လူၺ်ႈလၢႆးယူႇသဝ်းၶဝ်ၵူႈဝၼ်း (တူၺ်းတီႈ ၶၼ် 8 ၸလႈ 10.1)။
- ပၼ်တၢင်းၶူႉၸွႆႈၵူၼ်းပဵၼ် (ၵမ်ႈၼမ်ၵူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်တီတ်းလပ်းတၢင်းပဵၼ် လိူဝ်ႉမိူင်းလွမ်းဢၢင်ႈၵႂ်ႈ ၽေးလိူဝ်ႉၽၼ်း) ၵိဝ်ႉလူၺ်ႈလွင်ႈတၢင်းပဵၼ်တီႈတီတ်းလပ်းၵၼ်လႆႈၵွပ်ႈၶူမ်းၵႂ်ႈမႄႈ။ ပၼ်တၢင်းၶူႉလွင်ႈဝၢင်းၽိုၼ်ၼေႈ ႁိူၼ်းၸလႈ သူင်ႇၵႂ်ႈၵူတ်ႇတူၺ်း VCT တီႈႁူင်းယႃၸွႆးဝိင်း။
- ပၼ်တၢင်းၶူႉၵူၼ်းပဵၼ်ၵိဝ်ႉလူၺ်ႈၽွၼ်းလႃႉလုတ်ႉလိၼ်းယႃ၊ ၵိၼ်လဝ်ႈ၊ ဢူမ်ပူႉဢမ်ႇၼၼ်ၵိၼ်ယႃးမဝ်းၵမ်။

တၢႆႇၸမ်းပႃးတွင်ႉ

- ထၢမ်တူၺ်းလွင်ႈသမ်းဝၵ်ႉသိၼ်းတၢင်းပဵၼ်ၵၢင်းၶိူင်။
- ၵူတ်ႇတူၺ်းၽၢင်ႁၢင်ႈလိူတ်ႈလၢင် (anaemia) ၸလႈပၼ်လၢႆးယူတ်းယႃၶႄႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင် (တူၺ်းတီႈ ၶၼ် **14.1**)။

4 ႁူပ်ႉထူပ်းၵူၼ်းပဵၼ်

လွင်ႈထုၵ်ႇလီၵူတ်ႇထတ်း တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယုလဵၵ်ႉလိူဝ် 5 ၸုပ်ႉၵူႈပွၵ်ႈ မိူဝ်ႈၸဵပ်းမႃးႁူင်းယႃ။

- ထၢမ်တူၺ်းဝႃႈ လွင်ႉလႆႈသမ်းယႃႁဵဝ်ႉၼင်ႈ (ဝၵ်ႉသီၼ်း) ယဝ်ႉႁိုဝ်။ ပေႃးပႆႇလႆႈသမ်းၵေႃႈ သမ်းဝၵ်ႉသီၼ်းပၼ်ၶဝ်(ဢမ်ႇၼၼ် လၢတ်ႈၼႄမႄႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇႁႂ်ႈမႃးသမ်းယႃဝၵ်ႉသီၼ်းဝႆႉလင်ၼင်ႇ လၢတ်ႈၼႄ ပႃးဝႃႈ မိူဝ်ႈလႂ်)။
- ထၢမ်တူၺ်းဝႃႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလႆႈၵိၼ် ဝီႇတႃႇမိၼ်ႇ A ႁမ်းလိူၼ်းသုတ်းမိူဝ်ႈလႂ်။ ပေႃးပႆႇလႆႈၵိၼ်ၼႂ်းၶၢဝ်း တၢင်း 4 လိူၼ်ပူၼ်ႉမႃးၼႆႉ ယူတ်းယႃပၼ်လွမ်းၼင်ႇဢၼ်ထုၵ်ႇမၼ်ႈ။
- ၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်းလွင်ႈတၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ၼင်ႇ လၢတ်ႈၼႄလွင်ႈလုမ်းလႃး လွမ်းၼင်ႇတီႈထုၵ်ႇမၼ်ႈ။
- ထတ်းတူၺ်းငဝ်းလၢႆးၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃႇႁႃႇၺႃႉ (malnutrition) ထၢမ်တူၺ်းလွင်ႈလဵင်ႉၶဝ်ႈလဵင်ႉ ၼမ်ႉၼင်ႇသပ်းလဵင်းၼႄလွင်ႈၼႄႈလိတ်ႈပၼ်ႁႃ လွင်ႈလဵင်ႉၶဝ်ႈလဵင်ႉၼမ်ႉဝႃႈထုၵ်ႇလီႁဵတ်းလိူင်ႉႁိုဝ်။
- တႅမ်ႈလူင်း ၼမ်ႉၼၵ်းၼင်ႇသူၼ်ႉသုင်ၼ်ႈဝႆႉသူၼ်ႉသုင် (တူၺ်းတီႈ ႁၼ်လိၵ်ႈဝၢႆႇၽိူမ်ႉထႅမ်တၢင်းလင်)။

လွင်ႈတေလႆႈသိုပ်ႇယူတ်းယႃ – ၶေႃႈၼႄၼမ်း

ႁၢၼ်ယူတ်းယႃၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ ယူႇတီႈႁၢၼ်မၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (diagnosis) တီႈထုၵ်ႇမၼ်ႈၼင်ႇလိူၵ်ႈလွၵ်း လႆႈယူတ်းယႃဢၼ်ထုၵ်ႇမၼ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ ၶဝ်းလၢင်ႈႁုမ်းႁမ်လွင်ႈယူတ်းယႃလီလီ။ တႃႇ ၵူၼ်းပဵၼ်ၼွၵ်ႈ ၶဝ်းဢၼ်ႇလၢင်ႈလွမ်းႁူႉလႆႈဝႃႈ လွင်ႉၵူၼ်းပဵၼ်ယူတ်းယႃတူဝ်ႁဝ်ႉၼင်ႉၶဝ်းသင်ႉႁိုဝ်။

ၼင်ႇႁိုဝ်တေတႅတ်ႈတေႃးဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ်တေႁဵတ်းလွမ်းၼင်ႉသင်ႉၵူႈၼၼ်ႉ ၸႂ်ႈၸုၵ်းလွႆလႆႈပိူင်လိူဝ်းၼႆႉ။

1. (ဢၼ်ႇမီးလွင်ႈလမ်ပဵၼ်ၼၼ်ႉလိုင်) ယႃႇပၼ်ယႃၼမ်လိူဝ် 2-3 မဵဝ်း

- ႁွပ်ႈဝႃႈမၼ်းလၢင်ႈပဵၼ်ၽေးလႆႈ (ယႃမၢင်လိူဝ်း ပေႃးၵိၼ်လွမ်းႁၼ်ၼၼ်ႉ လၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈပဵၼ်ႁွင်ႉလႆႈ)
- မၼ်းလၢင်ႈပဵတ်ႈလၢႆးႁႃႇပဵတ်ႈၵူၺ်း (ယႃမၢင်လိူဝ်း ပေႃးၵိၼ်လွမ်းႁၼ်ၼၼ်ႉတေဢမ်ႇလၢင်ႈတူဝ်ႉသင်) မၼ်းလၢင်ႈတေယၢပ်ႇတႃႇၵူၼ်းပဵၼ်တေလႆႈတွင်း လၢႆးၵိၼ်ယႃ ၶၢဝ်းယၢမ်းမိူဝ်ႈလႂ်ၼင်ႇ လၢႆလၢႆဝၼ်းသမ်ႉ တေလႆႈၵိၼ်ယႃဢၼ်လႂ်ၽွင်ႈ လိမ်ဢၢဝ်လိူဝ်းၼၼ်ႉႁႃႉ။

2. တႃႇတၢင်းပဵၼ်တီႈပဵၼ်ႁႅၼ်းႁိုင်း/ လဵပ်းယဵၼ်းလိူဝ်းၼၼ်ႉတၵ်းတေလႆႈပၼ်ႁႂ်ႈတႅမ်ၸူႉ(course)

သင်ႁၵူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈတၵ်းတေလႆႈၵိၼ်ယႃႁႂ်ႈမူတ်းၸူႉ (course) သေၼင်ႇပေႃးဢမ်ႇလီမိူၼ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် မီး ၽၢင်ႉႁၢင်ႈတီႈပဵၼ်လႆႈၼၼ်ႉလိုင် ႁႂ်ႈပွၵ်ႈမႃးႁူင်းယႃမိူၼ်း။

တႃႇတၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ပဵၼ်ၶၢဝ်းယၢဝ်း ယူႇတီႈဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ်တေလႆႈမႃးႁူင်းယႃထိုင်ႉမွၵ်ႈၵႃႈႁိုဝ် သေပၼ်လွမ်း ၼင်ႇတီႈ ထုၵ်ႇလႆႈမႃး။

- တႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၶၢဝ်းယၢဝ်း ထုၵ်ႇလီႁႂ်ႈမႃးႁူင်းယႃဢၼ်ႇၵေႃႇလိူဝ် သၢမ်လိူၼ်ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ။
- ဢၼ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ်ယႃၼမ်လိူဝ်တႃႇသၢမ်လိူၼ်ၼႆ ထုၵ်ႇလီႁႂ်ႈမႃးႁူင်းယႃဢွၼ်တၢင်းယႃပႆႇမူတ်း။

3. လွင်ႈႁၢင်ႈႁႅၼ်းပၼ်ယႃ

- ပေႃးပဵၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ, ႁႂ်ႈႁၵ်းယႃမဵတ်ႉပၼ်။
- တဵမ်ႈလူင်းလိုဝ်ႈယႃၶလႈလႆႈၵိၼ်/လွၵ်ႉယႃ ၸိူဝ်ထူင်ယႃႁွႆးလႅင်ႈလႅင်း။

4. လၢတ်ႈၶႄႁူၼ်းပဵၼ် လႆႈၵိၼ်/လွၵ်ႉယႃ တႃႇၶဝ်

- တေလႆႈၵိၼ်ယႃမိူဝ်ႈလႂ် (ၶၼ်ႈ 6 ၸူဝ်ႈမူင်း၊ 8 ၸူဝ်ႈမူင်း၊ 12 ၸူဝ်ႈမူင်း)။
- တေလႆႈၵိၼ်လၢႆမဵတ်ႉ။
- တေလႆႈၵိၼ်တႃႇလၢႆဝၼ်း။
- တေႁဵတ်းႁိုဝ်လွၵ်ႉတိုဝ်းလၢႆးယူတ်းယႃၸႂ်ႉပိၼ်ႉတီး၊ လၢႆးႁဵတ်းၸမ်ႉၵူဝ်ထၢတ်ႈ (ORS)။
- မိူဝ်ႈလႂ်တေလႆႈပွၵ်ႈမႃးၶႄတီႈႁူင်းယႃၶိုၼ်း။

5 လွင်ႈထုၵ်ႇလီလႆႈၾၢင်ႉ ဢၼ်ၵွင်ႉၵၼ်တင်းလုမ်ႈၾႃႉ

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

လွင်ႈထုၵ်ႇလီလႆႈၾၢင်ႉတီႈၵွင်ႉၵၼ်တင်းလုမ်ႈၾႃႉဢၼ်ဝႃႈၼၼ်ႉ ႁွပ်ႈပိူင်ႈဝႃႈၽွင်ႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်သင်ယူႇ၊ ၽွင်ႈတိတ်းလိူဝ်ႉမႅင်းတၢင်းပဵၼ်သင်ယူႇၼႆၵမ်ႇႁူႉလႆႈၶႅမ်ႉဢၼ်ၵွၼ်ႇမုၼ်းလွမ်းတူဝ်ၵူၼ်း/လိုတ်ႈၵူၼ်းသမ်ႉ လၢင်ႈၵႃႉတင်ႈလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမႅင်းတၢင်းပဵၼ်လႆႈၶလႈၸင်ႇႁိုဝ်ပေႃးတေဢမ်ႇတိတ်းလပ်းၼၼ်ႉတိုၼ်းထုၵ်ႇလီလႆႈၽၢင်ႉဝႆႉဢွၼ်တၢင်း။ မိူၼ်ၼင်ႇ

- လုၵ်ႉတီႈၵူၼ်းပဵၼ်သေ လပ်းတိတ်းၽူႈၵႃပ်ႇႁၢၼ်ပႆၢးယူႇလီ
- လုၵ်ႉတီႈၵူၼ်းပဵၼ်သေ လပ်းတိတ်းၵူၼ်းပဵၼ်တၢင်ႇၵေႃႉ
- လုၵ်ႉတီႈၽူႈၵႃပ်ႇႁၢၼ်ပႆၢးယူႇလီသေ လပ်းတိတ်းၵူၼ်းပဵၼ်

တၵ်းတေလႆႈဝႆႉလွၵ်ႉဝႃႈ ၼမ်ႉ/လိုတ်ႈ ဢၼ်ၵွၼ်ႇမုၼ်းလွမ်းတူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၵူႈၵေႃႉ လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမႅင်းတၢင်းပဵၼ်လႆႈ။ ႁွပ်ႈၼၼ်ႉ ၽူႈၵႃပ်ႇႁၢၼ်ပႆၢးယူႇလီၵူႈၵေႃႉ ပဵၼ်ၵူၼ်းယူႇၼႂ်းၾေးၼမ်လိူဝ်ပိူၼ်ႈ တႃႇလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမႅင်းတၢင်းပဵၼ်၊ မိူၼ်ၼင်ႇ ၶိမ်သမ်းယႃႁူၼ်းပဵၼ်တမ်လႃး၊ ၼမ်ႉတူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်သိၼ်ၶဝ်ႈသႂ်ႇတႃ၊ ပၢၵ်ႇ၊ လိမ်လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ ပိူဝ်ႈသမ်ႉဝႃႈ လွင်ႈလိူဝ်းၼႆႉ ႁဝ်းႁေႃႈၵင်ႈလႆႈၽွင်ႈၼႆႉသေတႃႉ လွင်ႈႁၢႆလႆၢးငိုင်ႉဝေႈၶလႈ မီးလွင်ႈၾၢင်ႉဝႆႉၼႆႉ လီလိူဝ်ပိူၼ်ႈတႃႇ ႁေႃႈၵင်ႈၾေးယဝ်ႉ။

လႆၢးၸွႆႈတိတ်းသၢင်ႈ

- ဢမ်ႇဝႃႈဢွၼ်တၢင်း ဢမ်ႇၼၼ်ႉဝၢႆးလင် မိူဝ်ႈတိုဝ်ႉလႃးၵူၼ်းပဵၼ်ယဝ်ႉၶလႈ မိူဝ်ႈထွတ်ႇထုင်မိုဝ်းၵူႈပွၵ်ႈ တၵ်းတေလႆႈ ဢၢပ်ႈသပ်ႉပူႇသေသုၵ်ႈမိုဝ်းပၼ်ၵူႈပွၵ်ႈ။
- ပေႃးဝႃႈတေလႆႈတိုဝ်ႉလႃးၼမ်ႉတူဝ်/လိုတ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼႆႉလိူင် ၸႂ်ႈသႂ်ႇထုင်မိုဝ်းတၢင်ႇသေႇ။
- မိူဝ်ႈၸွႆႈႁၢၼ်ၶၼ်ႉပေႃးဝႃႈဢၢပ်ႈတေလႃးလိုတ်ႈ/ၼမ်ႉတူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်သိၼ်လႃးသႂ်ႇၼႆႉလိူင် ၶင်ႇၶိုဝ်ပေႃး တေပဵၼ်လွင်ႈၶႅၵ်ႉႁၢင်ႈၶၼ်ႉ ၸႂ်ႈသႂ်ႇမၢၼ်ႇတႃ၊ ၶေႃႈၵႃၵ်ႇၶလႈ သိူဝ်ႈၸုမ်း။
- လူတ်းယွၼ်ႇၸၵ်ႉတွၼ်ႈတီႈဢမ်ႇပေႃးလမ်ႇလွင်ႈ။ တူဝ်ယၢင်ႇ ငိူင်ႉဝေႈလွင်ႈလၢႆႈလိုတ်ႈ၊ တိူမ်းလိုတ်ႈ ဢမ်ႇၶၼ် ယိပ်ႉၸွႆးလိပ်းပၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်။
- ဢဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်ဢၢပ်ႈတေမီးလိုတ်ႈ/ၼမ်ႉတူဝ်ယွႆႉသႂ်ႇတီႈၸွၼ်းဢမ်ႇၶၼ် ယွႆႉသႂ်ႇၵူၼ်းပဵၼ်တၢင်ႇၵေႃႉ ၶၼ်ႉ တၵ်းတေလႆႈဢဝ်ဝႆႉတီႈၸိူင်ႈႁၢင်းၶေႃ။

လွင်ႈလၢင်ႉမိုဝ်း

- တီႈၸူင်းယႃတၵ်းတေလႆႈမီးၼမ်ႉတႃႇလၢင်ႉမိုဝ်းတၢင်ႇသေႇ။ တေလႆႈဢၢပ်ႈသပ်ႉပူႇ (ၶႃႈလိူဝ်ႉမႅင်း)သုၵ်ႈမိုဝ်း ယဝ်ႉသုၵ်ႈၼမ်ႉထႅင်ႈၼမ်ၼမ်။
- ပိူဝ်ႈသမ်ႉဝႃႈသႂ်ႇထုင်မိုဝ်းဝႆႉသေတႃႉဝၢႆးယိပ်းလႃးလိုတ်ႈ/ၼမ်ႉတူဝ်/ၼမ်ႉလၢႆး/ၶိူဝ်ႉၶင်/ၼမ်ႉလိူင်တူဝ် ၵူၼ်ၼၼ်ႉ ၸႂ်ႈသုၵ်ႈမိုဝ်းပိူတ်ႈႁမ်းလိူဝ်။

- မိူဝ်ႈတေၵိၼ်ဢမ်ႇၼၼ် ဝၢႆးၵိၼ်ၶဝ်ႈယဝ်ႉ ဢမ်ႇၼၼ် မိူဝ်ႈတေၵွတ်းၶဝ်ႈၽၵ်း ႁႂ်ႈသုၵ်ႈမိုဝ်းၵူႈပွၵ်ႈ။
- မိူဝ်ႈၵႂႃႇၶဝ်ႈႁွင်ႈၼမ်ႉယဝ်ႉ ႁႂ်ႈသုၵ်ႈမိုဝ်းလွမ်းတႃႇသေႇ။
- ဝၢႆးလဵၼ်ႉမိုဝ်းသင်ႇၸီးမုၵ်ႈ၊ မိူဝ်ႈၶႅၼ်ဢမ်ႇၼၼ် လၢမ်းသဵင်ႇမိုဝ်းၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈသုၵ်ႈမိုဝ်းတႃႇသေႇ။
- မိူဝ်ႈတေသမ်းၸဵမ်ႁႂ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈသုၵ်ႈမိုဝ်းတႃႇသေႇ။
- မိူဝ်ႈတိုဝ်ႉၼိုဝ်ႉတူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်ယဝ်ႉ ႁႂ်ႈသုၵ်ႈမိုဝ်းတႃႇသေႇ။

ထူင်မိုဝ်း

- မိူဝ်ႈတေလႆႈတိုဝ်ႉလႃးလိူတ်ႈ၊ ၼမ်ႉတူဝ်၊ ၼမ်ႉလၢႆး၊ ၼိူဝ်ႉၼင်၊ ၼမ်ႉလိူင်တူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ တိုဝ်းထူင်မိုဝ်း ဢၼ်မူတ်းသႂ်ႉၸလႈမၢင်တႃႇသေႇ။
- ယူတ်းယႃၵူၼ်းပဵၼ်ၵေႃႉလဵဝ်ၵူလၢႆးယူႇသေတႃႇၵေႃးယဝ်ႉ ပေႃးၵွတ်းဢၼ်ၼိူင်ႈယဝ်ႉတေၵွတ်းထိူင်ႈဢၼ် ၼိူင်ႈၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈလႆႈထူင်မိုဝ်းမႂ်ႇတႃႇသေႇ။
- ၵွၼ်ႇတေၵူႈလူးၵူၼ်းပဵၼ်ထိူင်ႈၵေႃးမႂ်ႇၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈထွတ်ႇထူင်မိုဝ်းဢွၵ်ႇယဝ်ႉ သုၵ်ႈမိုဝ်းပိုတ်ႈဢွၼ်တၢင်း။

သိူဝ်ႈၶုမ်း

- မိူဝ်ႈဢႃပ်ႈတေမီးလိူတ်ႈ၊ ၼမ်ႉတူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ် သိၼ်တိုဝ်ႉလႃးသႂ်ႇလႆႈၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈၼုင်ႈသိူဝ်ႈၶုမ်းပလႃတ်ႉသတိၵ်ႉ သေ မိူဝ်ႈလိူဝ်ႉယဝ်ႉၼၼ်ႉႁႂ်ႈလၢင်ႉပိုတ်ႈၵူႈပွၵ်ႈ။ တူဝ်ယၢင်ႇ- မိူဝ်ႈပိူတ်ႇႁူးၵိူတ်ႇလုၵ်ႈ၊ မိူဝ်ႈယႃႉၽီႁႂ်ႈတၢႆ။
- ဝၢႆးသႂ်ႇႁဵတ်းၵၢၼ်ယဝ်ႉသၵ်ႉ၊ လၢင်ႉသိူဝ်ႈၶုမ်းၵူႈပွၵ်ႈ။

မၢၼ်ႇတႃၶလႈ ၼႄႈၵၢၵ်ႇ

- မိူဝ်ႈဢႃပ်ႈတေမီးလိူတ်ႈ၊ ၼမ်ႉတူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ် သိၼ်တိုဝ်ႉလႃးသႂ်ႇလႆႈၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈတိုဝ်းမၢၼ်ႇတႃၶလႈၼႄႈၵၢၵ်ႇ ၵူႈပွၵ်ႈ။
  တူဝ်ယၢင်ႇ- မိူဝ်ႈပိူတ်ႇႁူးၵိူတ်ႇလုၵ်ႈၶလႈ မိူဝ်ႈယႃႉၽႄႇလဵပ်းၽီႁႂ်ႈတၢႆ။

လွင်ႈဢဝ်ဝႆႉတီႈလွႆႉတီႈၼိုင်ႈႁၢင်းၶႄ

- **တႃႇလွင်ႈလိူဝ်ႉမိူင်း ဢၼ်လပ်းတိတ်းၵၼ်လႆႈလွမ်းလူမ်း**
  - ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီဢဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်ဝႆႉႁူမ်ႈလွမ်းၵူၼ်းပဵၼ်တၢင်ႇၵေႃႉ။ ႁွင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ထုၵ်ႇလီပဵၼ် ႁွင်ႈတီႈႁႂ်ႈလူမ်း ၶဝ်ႈလူမ်းဢွၵ်ႇလီ။ ၽၵ်းတူပေႃးလပ်းတိတ်းတင်းႁူင်းမွၵ်ႈယွႆႉၵေႃႈ ထုၵ်ႇလီပိုၵ်ႇဝႆႉသေၽုၺ်ႉႁူးလဵင်း ဢွၵ်ႇႁူ တၢင်းၼွၵ်ႈၼၼ်လိူင် တေလၢင်ႈၵွတ်းႁႂ်ႈလွင်ႈတိတ်းလပ်းလိူဝ်ႉမိူင်းၵေႃႉလူင်းလႆႈ။ ပေႃးပဵၼ်လႆႈႁွင်ႈ တီႈဝႆႉၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီမီးႁူးလဵင်ႈယွႆႉ ႁႂ်ႈႁပ်ႉသိူင်လိူတ်ႇၶလႈ လူမ်းလႆႈလီၼၼ်ႉယဝ်ႉ။
  - မိူဝ်ႈတေလႆႈတိုဝ်ႉလႃးတင်းၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉႁႂ်ႈသႂ်ႇထူင်မိုဝ်း၊ မၢၼ်ႇတႃၶလႈ ၼႄႈၵၢၵ်ႇၵူႈပွၵ်ႈ။
  - လွင်ႈဢဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၶၢႆႉၵႂႃႇၶၢႆႉမႃးၼၼ်ႉ တၵ်းတေႁႂ်ႈလႆႈဢေႃႈလူင်း။

5 လွင်ႈထုၵ်ႇလီလႆႈၾၢင်ႉ ဢၼ်လွႆႉႁၼ်တင်းလုမ်ႈၾႃႉ

- **တႃႇတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်တိတ်းလဵပ်းလႆႈလူၺ်ႈမုၼ်ၽွင်**
  - ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီဢဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်ဝႆႉႁူမ်ႈလွမ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်တၢင်ႇၵေႃႉ။
  - မိူဝ်ႈတေလႆႈတိူဝ်ႉလႃးတင်းၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ ၸႂ်ႉတိုဝ်းထူင်မိုဝ်း၊ မၢၼ်ႉတႃၸလႈ ၽႄႈၵၢၵ်ႉႁူႈပွၵ်ႈ။
  - လွင်ႈဢဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၶၢဝ်ႇႁဵ၊ၶၢဝ်ႇမႃးၼၼ်ႉ တၵ်းတေၸႂ်ႈလႆႈဢေႃႈလူင်း။
- **တႃႇတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်တိတ်းလဵပ်းလႆႈလွင်ႈလူၺ်ႈတိူဝ်ႉလႃးႁၼ်**
  - ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီဢဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်ဝႆႉႁူမ်ႈလွမ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်တၢင်ႇၵေႃႉၸလႈ ၸႂ်ႉၵူၼ်းၶဝ်ႈဢွၵ်ႇဢေႃႉ။
  - မိူဝ်ႈတေလႆႈတိူဝ်ႉလႃးတင်းၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ ၸႂ်ႉတိုဝ်းထူင်မိုဝ်းၸလႈ ၽႄႈၵၢၵ်ႉႁူႈပွၵ်ႈ။ မိူဝ်ႈလႆႈ တိူဝ်ႉလႃးတင်းၵူၼ်းပဵၼ် (ဢမ်ႇၼၼ်) ၼမ်ႉတူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်တေလဵပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်လႆႈ ဢမ်ႇၼၼ် လႆႈတိူဝ်ႉလႃး၊ ယိပ်းလႃး၊ ၶူဝ်းၵိူဝ်ႉၵူၼ်းပဵၼ်လိူဝ်းၼၼ်ႉၼႆလိုၵ် ၸႂ်ႈသုၵ်ႈမိုဝ်းပဵတ်ႈႁမ်းလီဝ်။
  - တႃႇၶႄႉႁင်ႈၼၼ်ႉ ၸႂ်ႈၼင်ႈသိူဝ်ႈၶုမ်းသွင်လၼ်ႉ။
  - လွင်ႈဢဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၶၢဝ်ႇႁဵ၊ၶၢဝ်ႇမႃးၼၼ်ႉ တၵ်းတေၸႂ်ႈလႆႈဢေႃႈလူင်း။
  - ပိူင်ႉဝေႈ လွင်ႈလွႆႉတိုဝ်းၶိူင်ႈမိုဝ်းႁူမ်ႈႁၼ်တင်းၵူၼ်းပဵၼ်တၢင်ႇၵေႃႉ။ (ပေႃးမီးၶိူင်ႈမိုဝ်းၼမ်ယူႇၼႆလိုၵ်) ၸႂ်ႈလွႆႉ ၶိူင်ႈမိုဝ်းတႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ၵေႃႉၼၼ်ႉၶေႃၶေႃ။ ပေႃးဝႃႈၶိူင်ႈမိုဝ်းဢမ်ႇၼမ်သေၸလႈ ႁႂ်ႈတေလႆႈ လွႆႉတိုဝ်းႁူမ်ႈႁၼ် ၼႆလိုၵ် မိူဝ်ႈပႆႇလွႆႉတႃႇၵူၼ်းပဵၼ်တၢင်ႇၵေႃႉၼၼ် ၸႂ်ႈလၢင်ႉၶိူင်ႈမိုဝ်းလီလီယဝ်ႉ ၶႂႈလိူဝ်ႉမႅင်းပဵတ်ႈသေၵွၼ်ႇ။

ၶွင်လဵမ်ႇ ၶွင်ၶူမ်း/ၽႅၢ

- တၵ်းတေဢမ်ႇလႆႈလွႆႉၸမ်ႇသမ်းယႃဢၼ်လွႆႉယဝ်ႉလႃးလႃး။ ပိူင်ႉဝေႈဢဝ်ႁူဝ်သုပ်း သုပ်းသႂ်ႇၸမ်ႇၶိုၼ်း။
- ပေႃးလွႆႉၶွင်လဵမ်ႇ၊ၶွင်မီးၶူမ်းယဝ်ႉၸႂ်ႈဢဝ်ပဵတ်ႈသႂ်ႇၼႂ်းႁွၵ်ႈဢၼ်လုင်ႇၸလႈ ၼမ်ႉဢမ်ႇၶဝ်ႈလႆႈၼၼ်ႉ တႃႇသေႇ။
- တီႈဝႆႉႁွၵ်းသႂ်ႇၶွင်လဵမ်ႇ၊ ၶွင်ၶူမ်း၊ ၶွင်ၽႅၢဢၼ်လွႆႉယဝ်ႉၼၼ်ႉၵေႃႈ လမ်ႇလွင်ႈၼင်ႇႁၼ်။ ထုၵ်ႇလီဢဝ်ဝႆႉ လမ်ႁၼ် တင်းတီႈတေလွႆႉ။
- တၵ်းတေလႆႈဝႆႉသတိတႃႇသေႇဝႃႈ ၶိူင်ႈမိုဝ်းဢၼ်လွႆႉယဝ်ႉလိူဝ်းၼၼ်ႉ မိူဝ်ႈပႆႇလွႆႉထႅင်ႈႁမ်းၼိူင်ႈၼၼ်ႉ တၵ်းတေလႆႈ လၢင်ႉလီလီၸလႈၶႂႈလိူဝ်ႉမႅင်းၸႂ်ႈထုၵ်ႇမႅၼ်ႈသေၵွၼ်ႇ။
- မိူဝ်ႈလၢင်ႉၶိူင်ႈမိုဝ်းၶူမ်း၊ လဵမ်ႇ၊ ၽႅၢ ႁူႈပွၵ်ႈၸႂ်ႈသႂ်ႇထူင်မိုဝ်းၼႄႉၸလႈ တေလႆႈဝႆႉသတိသေလၢင်ႉ။

ၶၵ်ႉတွၼ်ႈ လွင်ႈမူတ်းသႂ်ႇ

- တၵ်းတေလႆႈၵွတ်းလွင်ႈမူတ်းသႂ်ႇ ဢၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်တိူဝ်ႉလႃး မိူၼ်ၼင်ႇႁူႇၼွၼ်း၊ ၵႃဝ်းႁူႇၼွၼ်း၊ ၽိူၼ်ဢၼ်လွႆႉႁူတ်ႇထတ်းၵူၼ်းပဵၼ်၊ ၽိူၼ်ဝၢင်းၵွမ်းႁူႇၼွၼ်းလိူဝ်းၼႆႉတႃႇသေႇ။ မိူဝ်ႈၵွတ်းလွင်ႈလိူမ်ႈသႂ်ႇၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီ သႂ်ႇထူင်မိုဝ်းတႃႇသေႇၸလႈလွႆႉတိုဝ်းၼမ်ႉယႃၶႂႈလိူဝ်ႉမႅင်းမိူၼ်ၼင်ႇၼမ်ႉယႃသၵ်ႉၶူဝ်း၊ ၸဢႃလ်ႁူဝ်ႇၶျႃး ဢမ်ႇ ၼၼ် ဢႃႇၵူဝ်ႇတီၼ်း။
- ၽႄႈဢၼ်ႁူဝ်ႈလိူဝ်းၼႆႉၵေႃး သၵ်ႉၸႂ်ႈလိူမ်ႈသႂ်ႇယဝ်ႉ ထုၵ်ႇလီၶႂႈလိူဝ်ႉမႅင်းလွမ်း။ ပိူင်ႉၸဝ်ႈ ဢၼ်တေတိူဝ်ႉလႃး ၶူဝ်းၶွင်၊ သိူဝ်ႈၶူဝ်း ဢၼ်ႁူဝ်ႈလိူတ်ႈဢမ်ႇၼၼ်ၼမ်ႉတူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်။

ၽူႈႁၢပ်ႇၵၢၼ်ႁွင်ႈလိူပ်ႈ

- တၵ်းတေလႆႈဝႆႉၵွႆဝႃး (လိူတ်ႈ/ၸိူဝ်ႉ) ၶၼ်ၶၢဝ်တီႈႁူၼ်းပဵၼ်မႃး တႃႇႁူႈလိူဝ်းၸၼ်ႉ လၢင်ႈမီးလိူဝ်ႉမၢင်း တၢင်းပဵၼ် ၶၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈ။
- တၵ်းတေလႆႈသွၼ်ႇထူင်မိူဝ်း။
- ပေႃးဝႃးၶၢပ်ႈတေမီးလွင်ႈသိူၼ်သွၼ်ႇၸႆႉလိူင်ႁွၼ်းသွၼ်ႇမၢၼ်ႇတႃႇ။
- မိူဝ်ႈလၢင်ႉၸိူင်ႈမိူဝ်းၸူဝ်းလိူပ်ႈႁူႈပွၵ်ႈထုၵ်ႇလီသွၼ်ႇထူင်မိူဝ်း။
- ယႃႇၵိၼ်ၼွႆးႁွင်ႈလိူပ်ႈ။
- မိူဝ်ႈတေႁူတ်ႇထတ်းလိူဝ်ႉမၢင်းၶၼ်လပ်းတိတ်းလူလႆႈတၢင်းလူမ်းလႆႈ (မိူၼ်ၸင်ႇ TB)ၸၼ်ႉ ႁွၼ်ႈသွၼ်ႇၸေႈ ၵၢၵ်ႇႁူႈပွၵ်ႈ။

ပေႃးဝႃးၽူႈႁၢပ်ႇၵၢၼ်ပႆႇယူႇလီၵေႃႇၸိူင်ႈႁႃႇတိူဝ်ႉလႃးၸမ်ႉတူဝ်ႁူၼ်းပဵၼ်ၸႆႉလိူင် တေလႆႈႁေႃႉၵင်ႈလိူင်ႉႁိူဝ်ၸၼ်ႉ
ႁႃႇတူလႆးတီႈ "လွင်ႈႁေႃႉၵင်ႈ မိူဝ်ႈတိူဝ်ႉလႃးယဝ်ႉ" တီႈၼႃႈ 6။

6 လွင်ႈႁႄႉၵင်ႈ မိူဝ်ႈတိူဝ်ႉလၢႆး (PEP)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

PEP ၼၼ်ႉဝႃႈၼၼ်ႉ ပဵၼ်လွင်ႈႁႄႉၵင်ႈမိူဝ်ႈတိူဝ်ႉလၢႆးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ပွင်ႇဝႃႈမိူဝ်ႈၵေႃႉလႂ်ၵေႃႉဢိုင်ႈ ႁူႉတိူဝ်ႉလၢႆး ၼမ်ႉတူဝ်၊ လိူတ်ႈၼၼ်တိတ်းလပ်းလိူဝ်ႉမီးၶိူဝ်ႉၶႂၢၼ်ႇဝီႇ၊ ၼမ်ႇၼၼ် တၢင်းပဵၼ်ၼၢဝ်ၼိူဝ်ႉလိူင်၊ တၢင်းပဵၼ်တပ်းၶႅင် လိူဝ်းၼႆႉလႆႈၼၼ်ႉ ၼင်ႇၸိူဝ်ပေႃးတေႁႄႉၵင်ႈယႃႇႁႂ်ႈလပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်ၶိူဝ်ႉၶႂၢၼ်ႇဝီႇၼႆႈ ၵိၼ်ယႃႁႄႉၵင်ႈလႆႈၼၼ်ႉ ယဝ်ႈ။တႃႇတၢင်းပဵၼ်တပ်းၶႅင်ပီႇၸတႉသမ်းယႃႁႄႉၵင်ႈ (ဝၵ်ႉသိၼ်း) သေၼမ်ႇႁႂ်ႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လႆႈ (တူၺ်းပႃႈတွၼ်ႈ)။
PEP ၼၼ်ဝႃႈၼၼ်ႉ ပေႃးဝႃႈႁူႇတိူဝ်ႉလၢႆးလိူဝ်းၼၼ်တေလပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ် HIV ယဝ်ႉ ၸွႆႈလႆၢးၵိၼ်ယႃ antiretroviral (ARV) တႃႇ 28 ဝၼ်းသေၸလႈ ၵွၼ်ႇႁႂ်ႈလွင်ႈတေလပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ် HIV လႆႈၼၼ်ႉၼေႃႇ လူင်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ PEP ၼႆႉပဵၼ်လၢႆးယူတ်းယႃၼၼ်လမ်ႇလွင်ႈ တႃႇၸွႆႈတိုဝ်းမိူဝ်ႈတိူဝ်ႉလၢႆးၼမ်ႉတူဝ် ၼၼ်လပ်း တိတ်းလိူဝ်ႉမီးမိူဝ်ႈၽွင်းၵွၼ်ႇၵၢၼ်ၸလႈမိူဝ်ႈၵေႃႉလႂ်ၵေႃႉဢိုင်ႈထုၵ်ႇၵၼ်ႉလၼ်ၼၼ်ႉယဝ်ႈ။"လွင်ႈႁႄႉၵင်ႈ မိူဝ်ႈတိူဝ်ႉလၢႆး ယဝ်ႉ"ၼႆႉၼမ်ႇလွႆႈတႃႇၸွႆႈတိုဝ်း တၢင်တႅမ်း လွင်ႈထုၵ်ႇလီလႆႈၽၢင်ႉၼၼ်ၸွႆႈၵၼ်တင်းလုမ်ႈၽႃႉ ႁူလ်းၵူႈလိူဝ်သေၶိူင်ႈ ၵမ်ႉၶ်မ်ၶဝ်ႇလူလုဝ်ႈလွင်ႈႁႄႉၵင်ႈ မိူၼ်ၼင်ႇထုင်မိုဝ်း၊ ႁွၵ်းသွႆႇၶိူင်ႈမိုဝ်းၼၼ်ၽႅၢ/လိမ် တီႈၶ်ပ်းၽင်တီႈလီယဝ်ႉ ထုၵ်ႇလီၸွႆႈပဵၼ်လႆၢးၵမ်ႉၶ်မ်ထိင်ႈလႆၢးၶိုင်ႈ။

ပိူၼ်းလင်

- **ၼီႈသင်ၼွႆးတူဝ်ႁူၼ်းပႃးလိူဝ်ႉမီးတၢင်းပဵၼ် HIVလႆႈ**
    - လိူတ်ႈ
    - ၼမ်ႉငၢၼ် (Sperm)၊ ၼမ်ႉမိူၵ်ႇၶိူင်ႈၼင်ႇႁႃႇၼၢင်းယိင်း
    - ၼမ်ႉၼၢပ်ႇ (လမ်ႇလွင်ႈတႃႇၸမးၵ်ပ်း)
    - တၢင်းပဵၼ်တွင်ႉမၢၼ်း(Ascites)၊ ၼွင်ယွႆႈႁူမ်ႈပွတ်ႇပဵၼ်ၵဵပ်း၊ ၼွင်
- **တေၼမ်ႇၽူပ်ႉလၢႆးလိူဝ်ႉမီး HIVလႆႈၼွႆး**
    - ႁိုဝ်ႇ
    - ၼမ်ႉလၢႆး
- **တိူဝ်ႉလၢႆးၼမ်ႉၼၼ်ပႃးလိူဝ်ႉမီးတၢင်းပဵၼ်လိူင်ႉႁိုဝ် လင်ႇလၢင်ႈတေလပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်လႆႈ**
    - ၶ်မ်လၢႆႈလီးတမ်လၢႆး (မိူဝ်ႈသမ်းပၼ်ႁူၼ်းပဵၼ် ၼၼ်မီးလိူဝ်ႉမီး HIV ၼမ်ႇၼၼ် မိူဝ်ႈသိတ်ႇၼမ်ႉ ယၢၼ်ႇလွတ်ႇၶ်မ်ၼွၵ်ႇပိတ်းၼၼ်ႉ ၶ်မ်တမ်လၢႆးလဝ်ႈၵဝ်ႇၸိုၼ်း)။
    - ၼမ်ႉတူဝ်ႁူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်မီးလိူဝ်ႉမီးသိၼ်ၸဝ်ႈပၢၵ်ႇၼမ်ႇၼၼ်ၸဝ်ႈတႃႇ။
    - လိူတ်ႈၼမ်ႇၼၼ် ၼမ်ႉတူဝ်ႁူၼ်း ၼၼ်မီးလိူဝ်ႉမီးတူၵ်းသွႆႇၼိူဝ်ၽိဝ်ၼင်ပဵၼ်ဝူင်းၵၢင်ႈ ၼမ်ႇၼၼ် တူၵ်းသွႆႇၼိူဝ်ၵဵပ်းလဝ်ႈၵဝ်ႇ။
    - လၢႆးၵၼ်ႉလၼ်ၼမ်ႇၼၼ် လၢႆးၵွၼ်ႇႁႂ်ၢႉၶဝ်ႇလူလုၺ်ႈၵၢၼ်ႁူမ်ႈႁႃႇမ။
    - မိူဝ်ႈႁူမ်ႈႁႃႇမတင်းႁူၼ်းပဵၼ်တၢင်းပဵၼ် HIV ၼၼ်ႉၼမ်ႇလႆႈႁႄႉၵင်ႈသင် (ပေႃးဝႃႈၽႅၢႇလႂ်ၽႅၢႇဢိုင်ႈ

သမ်ႉပဵၼ် ၵူၼ်းပဵၼ် HIV သေၸလႈ မိူဝ်ႈႁူမ်ႈၵႃႇမၵၼ်ၼၼ်ႉ သမ်ႉၵမ်ႇသႂ်ႇထူင်ယၢင်ၶႄႉၵင်ႈ)။

ႁွပ်ႈယိပ်းမိုဝ်းၵၼ်၊ လၢတ်ႈတေႃႇၵၼ်၊ လုပ်ႇၵၼ် ၵမ်ႇၼၼ် ၵွႆႉၶႅင်ႈၼမ်ႉလွမ်းၵၼ်သေယဝ်ႉ ၵမ်ႇၵွတ်းၸွႆႈလိူဝ်ႉမဵင်း HIV ၸပ်းတိတ်းလႆႈ။

မိူဝ်ႈတိူဝ်ႉလၢႆးလိူတ်ႈ၊ ၼမ်ႉတူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်ယဝ်ႉတေၵွတ်းလိူင်ႉႁိုဝ်?

လွင်ႈယူတ်းယႃၵႂၼ်တၢင်းသုတ်း

- ပေႃးဝႃႈပဵၼ်ႁူးၵႃႇ (မိူၼ်ၼင်ႇႁူးၶဵမ်တမ်သႂ်ႇ) ၼႆလိူင်ယႃႇၼဵတ်းပိၵ်ႉၸွႆႈလိူတ်ႈဢိတ်းလႆ။ ၵူလ်းၵႃႈၵၢဝ်သပ်ႉပူႇသုၵ်ႉလၢင်ႉတီႈၾိင်းလွမ်းၼမ်ႉၼမ်ၼမ်။
- ပေႃးဝႃႈတိူဝ်ႉလၢႆးတီႈၽိဝ်ၼင် ပဵၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈတီႈၽိဝ်ၼင်ၵမ်ႇမီးၾိင်းသေတႃႉ ၸွႆႈၵၢဝ်သပ်ႉပူႇသုၵ်ႈလၢင်ႉလွမ်းၼမ်ႉၼမ်ၼမ်။
- ပေႃးဝႃႈၶဝ်ႈတႃ ၵမ်ႇၼၼ် ၶဝ်ႈပၢၵ်ႇၼႆလိူင် ၸွႆႈၵၢဝ်ၼမ်ႉၼမ်ၼမ်သေလၢင်ႉတႃလၢင်ႉပၢၵ်ႇပဵတ်ႈ။ တႃႇလွင်ႈ ၵၼ်ႉလၼ် ၼၼ်ႉၸွႆႈၵူႇတူလ်းတီႈ “လႆးယူတ်းယႃ လွင်ႈၵၼ်ႉလၼ်” (ၵၼ် 20.3)။

လွင်ႈထတ်းသၢင်ၽေး

လွင်ႈထတ်းသၢင်ၽေးၼႆႉ ထုၵ်ႇလီၵွတ်းလွမ်းၵူၼ်းၵၼ်မီးတူဝ်ထူပ်းၼမ်။ ႁဝ်းဝႃႈငဝ်းလႆးမၢင်ပွၵ်ႈတေလၢင်ႈၵွတ်းၸွႆႈ ၽေးလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမဵင်း HIV ၼမ်လိူဝ်ၵေႃးပဵၼ်လႆႈၸလႈသင်၊ ႁဝ်းလွင်ႈတေလႆႈတိပ်းတတ်းဝႃႈ တေလႆႈယူတ်းယႃလိူင်ႉၸိူဝ်ၼႆၼၼ်ႉၸိုၼ်ႈယူႇလွမ်းငဝ်းလႆးလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမဵင်းၼမ်ၵေႇၼၼ်ႉယဝ်ႈ။ တႃႇတေႁူႉၶႂၢႆႈမုၼ်း "လွင်ႈထတ်းသၢင်ၽေး”ၼမ်လိူဝ်ၼၼ်ႉ ၵူႇတူလ်းတီႈ "လွင်ႈထတ်းသၢင်ၽေး” ၸွင်မုၵ်ႉလုမ်းလဝ်ႈၵဝ်ႇ။

ပေႃးဝႃႈၸူဝ်းၸွင်ၵၼ်ၶဝ်းတိူဝ်ႉလၢႆးၼၼ်ႉ ၵမ်ႇပေႃးႁူႉတီႈတေႃးဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ၵေႃႉၼၼ်ႉပဵၼ် HIV ႁိုဝ် ၵမ်ႇပဵၼ်ႁိုဝ် ၼႆၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီထၢမ်ၵၢင်ၵွႆၵူၼ်းပဵၼ်သေၸလႈ ၵူတ်ႇထတ်းလိူတ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်တူလ်း။ လွင်ႈၵူတ်ႇ ၸိူတ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼႆႉ ဝႆႉပၼ် တၢင်းႁူႉၵဵဝ်ႇလူလ်ႈလွင်ႈတၢင်းပဵၼ် HIV ၸွႆႈၵူၼ်းပဵၼ်ပွင်ႇၵွႆတၢင်းပဵၼ်၊ လွင်ႈတေယူတ်းယႃလႆႈလိူင်ႉၸိူဝ်၊ လွင်ႈတေသူင်ႇၵူၼ်းပဵၼ်ၵႂႃႇယႃတူဝ်ၼႂ်းဝႂ်းလိူင်ႉၸိူဝ်ယဝ်ႉ လၢင်ႇထုၵ်ႇလီၵူတ်ႇထတ်း။ လွင်ႈၵမ်ႇ ထုၵ်ႇလီၸွႆႈၽွင်ႈႁူႉလၢႆးလၢႆးၼၼ်ႉၵေႃႈ ပဵၼ်လွင်ႈ လမ်ႇလွင်ႈ။ မိူဝ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၵႂၵ်ႉႁူင်းယႃႁၢႆႉယဝ်ႉၼၼ်ႉ တၵ်းတေ လႆႈသႂ်ႇၵွႆဝံႉႁွၼ်ႇဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ၵေႃႉၼၼ်ႉ မီးလိူဝ်ႉမဵင်း HIV ။

လွင်ႈၵိူင်ႉၵမ်ၵမ်ႈၼမ် – မိူဝ်ႈၵမ်ႇၸၼ်ႉၼွၼ်း(သေႇၶျူႇ)ၵွႆ ၸွႆႈၵွႆႉPEPဝံႉႁွၼ်ႇ။ ႁဝ်းဝႃႈပေႃးႁူႉတီႈတေႃး မိူဝ်ႈလွႆၼၼ်ႇၵေႃး ဢိတ်းယူတ်းဢိၼ်ယႃမိူဝ်ႈလွႆၵေႃးလႆႈ။ ၶၢဝ်းယၢမ်းလီလိူဝ်ပိူၼ်ႈတႃႇတေၸတႃႉ PEP ၸတႃႉၼွၼ်းၶၢဝ်း ယၢမ်း 2 လူဝ်ႈမူင်းဝႆးတိူဝ်ႉလၢႆးယဝ်ႉ။ ၵူလ်းၵႃႈၼွၼ်းၶၢဝ်းယၢမ်း 72 လူဝ်ႈမူင်းၼၼ်ႉ ၸတႃႉမိူဝ်ႈလွႆၵေႃးလႆးယူႇ။ (ယိင်ႈၸတႃႉ PEP ဝႆးလႆႈၵႃႈႁိူဝ်ၵေႃး ၼိုင်ႈၶဵၼ်းပဵၼ်ၽွၼ်းလီၵႃႈၼၼ်ႉယဝ်ႈ။)

မၢင်ပွၵ်ႈမီးၵူၼ်းတိူဝ်ႉလၢႆးယဝ်ႉၵမ်ႇလႆႈၸတႃႉ PEP ၼႆလိူင် ထုၵ်ႇလီပၼ်ၵႅင်းၵွႆ၊ လွမ်းလူလ်ႈပိူင်ယူတ်းယႃၸလႈ တွင်ႈထၢမ် လၢမ်းတူလ်းငဝ်းလႆးၶဝ်ၼႆႉ ပဵၼ်ၵၼ်လမ်ႇလွင်ႈၸတႃႉၸတႃႉ။

6 လွင်ႈၵႄႈၶင်ႈ မိူဝ်ႈတိူဝ်ႉလႃး (PEP)

လႆႈယူတ်းယႃ PEP

လႆႈယူတ်းယႃၼႆႉ ပဵၼ်လႆႈၵွႆႉ ARV ၵူမ်ႈၶၼ်တႃႇ 4 ဝူင်ႈ။ လွင်ႈၼမ်ၵေႃႇၼင်ႈသိၼ်းယႃႁၢၼ်တေၵွႆႉၼၼ်ႉ တေၶိုၼ်းယူႇလွမ်းယႃႁၢၼ်ၵိၼ်ၵူၺ်ႉ (ပေႃးၵူႈ) ၼင်ႈၵူႉဝႃႈၵိၼ်ယႃသင်ၵူၺ်ႉယဝ်ႉ ႁၢမ်ႇၼၼ် ယႃႁၢၼ်တေၵူၺ်ႉၵွတ်ႈၵွႆႈ ယႃႁၢၼ်ၵိၼ်ၵူၺ်ႉၼၼ်ႉ ႁၢမ်ႇတိူဝ်ႉသေၼင်ႈ ၵိၼ်လွမ်းၼင်ႇၼၼ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တေၶိုၼ်းယူႇလွမ်းလွင်ႈၼမ်ၵေႃႇ ႁၢၼ်လႆႈ တိူဝ်ႉလႃးထိင်ႈၶမ်းၼိုင်ႈ။ ပေႃးဝႃႈၵွႆႉယႃ Zidovudine ၼင်ႈ Lamivudine ယဝ်ႉ လွင်ႈႁၢမ်ႇတိူဝ်ႉယႃ ႁၢမ်ႇမီး ၼႆႈလိူင် ၵွႆႈၵူမ်ႈယႃပၼ်လွမ်းၼင်ႇ

- Zidovudine ၼိုင်ႈဝၼ်းၼိုင်ႈပွၵ်ႈ ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ 250 မီႇလီႇၵရမ်ႇ
- Lamivudine ၼိုင်ႈဝၼ်းသွင်ပွၵ်ႈ ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ 150 မီႇလီႇၵရမ်ႇ
- ပေႃးဝႃႈထုၵ်ႇလီၵွႆႉယႃႁၢၼ်ထီႉသၢမ်ထိင်ႈၼႆႈလိူင် ၵွႆႈပၼ်ယႃ Indinavir ၼိုင်ႈဝၼ်းသၢမ်ပွၵ်ႈ ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ 800 မီႇလီႇၵရမ်ႇ ႁၢမ်ႇၼၼ် Efavirenz ၼိုင်ႈဝၼ်းၼိုင်ႈပွၵ်ႈ ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ 600 မီႇလီႇၵရမ်ႇ (ယႃၼႆႉ ႁၢမ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ်ၼမႈပႃးတွင်ႉလႃးလႃး)။

လွင်ႈၼမ်ၵေႃႇၼင်ႈ လႆႈၵွႆႉယႃၵူမ်ႈၶၼ်ၼႆႉ ထုၵ်ႇလီၵွႆႉလွမ်းပၵ်းပိူင်လႆႈၵွႆႉယႃၸွင်မုၵ်ႉလုမ်း။ ပေႃးဝႃႈၵူၺ်ႉတိူဝ်ႉလႃး လိူဝ်ႉမိင်း HIV ႁၢၼ်ယႃႁၢမ်ႇတိူဝ်ႉယဝ်ႉၼႆႈလိူင် တၵ်းတေလႆႈတိူင်ႇပၢင်ႇတင်းၽူႈမီးတူဝ်ထူပ်းၼမ်ဝႃႈ ထုၵ်ႇလီၵွတ်း လိူင်ႉၵူဝ်။ ႁၢၼ်လမ်ႇလွင်ႈၼတႃႉ ပေႃးဝႃႈၼတႃႇၵွႆႉလႆႈယူတ်းယႃ PEP ယဝ်ႉၼႆႈလိူင်ထုၵ်ႇလီၵွႆႉၵွႆႈတီႇမ်တႃႇ 28 ဝၼ်း။ သုၼ်ၵူၼ်းပႆႈၾေးမၢင်တီႈ တေမီးယႃတႃႇလိူမ်ႈၼတႃႇ PEP ၼႆႈသေတႃႉ ၵွပ်ႈႁၢမ်ႇမီးတီႇမ်ထူၼ်ႈၼင်ႈ ၶမ်ႈၼမ်ၼတႃႉ တႃႇတေသိုပ်ႇယူတ်းယႃၵူၺ်ႉထိင်ႈၼၼ်ႉ တေသူင်ႇၶဝ်ႈၵူင်းယႃလူင်။

ၽၢင်ၵျၢင်ႈၽွၼ်းၵၢႉယႃ

တၵ်းတေလႆႈသပ်းလႅင်းၼၼူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ ပေႃးၵိၼ်ယႃယဝ်ႉတေမီးၽၢင်ၵျၢင်ႈ ၶႆႈတူၼ်ႉၶႆႈၵျၢၵ်ႈ၊ တွင်ႉၵူၺ်ႉ၊ ၸဵပ်း ၼိူဝ်ႉၸဵပ်း တူဝ်ၼင်ႈ ၵူဝ်ၶႆႈလိူဝ်းၼႆႉၼႆႈလိူင် တေပဵၼ်ႁၢမ်ႇလႆႁဝၼ်းၵူလ်းၼႆႈယဝ်ႉ။ ပေႃးႁၢမ်ႇသပ်းလႅင်းၼၼ ၵူၼ်း ပဵၼ်ၼႆႈလိူင် ၵူၼ်းပဵၼ်လၢင်းႁၢမ်ႇသိူဝ်းသႃႇၵွႆႉသေၼင်ႈ တေလၢင်းၵိုတ်းယိုတ်းၵိၼ်ယႃၵျေႈပဵၼ်လႆႈ။ မိူဝ်ႈၵိၼ်ယႃ ပူၼ်ႉၵူၺ်ႉမွၵ်ႈ 10 ဝၼ်းယဝ်ႉတေ ထူပ်းလႃးၽၢင်ၵျၢင်ႈၵိူင်းလိူတ်းၶေႃႇၼင်ႈ ၶႆႇမိတ်ႉလိူတ်းၶၢဝ်ၶေႃႇလူင်းလိူဝ်းၼႆႉၼင်ႈ တၵ်းတေလႆႈၵွႆႈႁွင်းလႅပ်ႇ ၵူတ်ႇၵိူတ်းလိူတ်းၵူၺ်ႉလွမ်း။

တၢင်းပဵၼ်တပ်းၵႂႈ ပီ ၼင်ႈ သီ

လွင်ႈတိူဝ်ႉလႃးလိူတ်းၼင်ႈ ၼမ်ႉတူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၼႆႉ ၵၢင်ႈၵွတ်းၵွႆႈၵပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်တပ်းၵႂႈပီႇၼင်ႈ သီႇလႆႈၼင်ႇ ၶၼ်။ ပေႃးၵပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်ယဝ်ႉ တေၵွတ်းၵွႆႈတပ်းၵႂႈလႆႈ (ၶၼ် 12.3)။ တေႃႇထိုင်မိူဝ်ႈလိဝ်ၼတႃႉယႃၵႄႈၶင်ႈ (Vaccine)တၢင်းပဵၼ်တပ်းၵႂႈသီႇ ပႆႇမီးၼႆႈသေတႃႉ ယႃၵႄႈၶင်ႈ (Vaccine) တၢင်းပဵၼ်တပ်းၵႂႈပီႇၼတႃႉမီးယဝ်ႉၼင်ႈ ပေႃးၵူၼ်းပဵၼ် ပႆႇယၢမ်ႈသမ်းယႃၵႄႈၶင်ႈ (Vaccine) တၢင်းပဵၼ်တပ်းၵႂႈပီႇၼႆႈလိူင် ၵွႆႈသမ်းပၼ်ယႃၵႄႈၶင်ႈ (Vaccine) တၢင်းပဵၼ် တပ်းၵႂႈပီႇလႆႈ။

သမ်းယႃၵႄႈၶင်ႈတၢင်းပဵၼ်တပ်းၵႂႈပီႇပၼ်

- ပေႃးဝႃႈၵူၼ်းၵေႃႉၼၼ်ႉ ယၢမ်ႈသမ်းယႃၵႄႈၶင်ႈ (Vaccine) တၢင်းပဵၼ်တပ်းၵႂႈပီႇပူၼ်ႉမႃး 10 ပီးယဝ်ႉၼႆႈ လိူင် ၵွႆႈသမ်းပၼ်ယႃတိူဝ်းၵိူင်းယႃၵႄႈၶင်ႈ (Vaccine) တၢင်းပဵၼ်တပ်းၵႂႈပီႇ။

- ပေႃးဝႃႈပႆႇယၢမ်ႈသမ်းၼႂ်းလိူင် ဝႆႉသေတိူဝ်ႉလူးယဝ်ႉၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်းၼိုင်ႈလိူၼ် ၵႂ်ႈသမ်းပၼ်ပွၵ်ႈၵမ်းၼိုင်ႈ ၶဝ်ႈ ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်းလိူၼ်ထီႉႁူၵ်းၼၼ်ႉ ၵႂ်ႈသမ်းပၼ်ထႅင်ႈပွၵ်ႈၼိုင်ႈ။

လွင်ႈသိုပ်ႇတူၺ်းငဝ်းလၢႆးၵူၼ်းပီၼ် (FOLLOW UP)

- ထုၵ်ႇလီပၼ်ၶေႃႈၵႂၢမ်းလွၵ်ႈ။
- ထုၵ်ႇလီႁူပ်ႉတင်းၵူၼ်းပီၼ်သေၵေႃႈ ပၼ်တၢင်းႁၼ်ထိုင်ဝႃႈ
  - လွင်ႈလပ်ႈတိတ်းတၢင်းပီၼ် ႁွပ်ႈလူလၢႆႈလႆႈၵူႈတိူဝ်ႉလူးလိူတ်ႈလိူင်ႉၼၼ်ႉမီး 0.3% (3 ၼႂ်း 1000 ၵေႃႉ) ၵူၺ်း။ ငဝ်းလၢႆးလပ်ႈတိတ်းလႆႈၼၼ်ႉ ပိူင်ႈၵၼ်တင်းငဝ်းလၢႆးလပ်ႈတိတ်းတၢင်းပီၼ်လႆႈ လွင်ႈလူလၢႆႈ ႁူမ်ႈၵႃႈမလွမ်ႈၵူၼ်းပီၼ် HIV သေၵေႃႈ ၵမ်ႉလွၵ်ႉတိုဝ်းလွင်ႈၵႄႉၵင်ႈသင်။
  - PEP ၼၼ်ႉၵမ်ႉလွၵ်ႈတေၵႄႉၵင်ႈလွင်ႈတိတ်းလပ်ႈတၢင်းပီၼ် HIV လႆႈႁူဝ်ပႃၵ်ႇတိၵ်ႉ။ ၵူၺ်းၵႃႈပီၼ်လွၵ်ႈလၢႆး ၶိုတ်းၶႂ်ႈ လွင်ႈတိတ်းလပ်ႈတၢင်းပီၼ် HIV ၼၼ်ႉၵေႃႇလူင်ႈၵူၺ်း ၵမ်ႉလွၵ်ႈဝႃႈၵႄႉၵင်ႈဢေႃးလႆႈတိၵ်ႉတိၵ်ႉ။
  - ၾွၼ်းလေႃးယႃႁွပ်ႈ PEP ၵမ်ႉၶႃႈၶေႃႈသေတႃႉ ထုၵ်ႇလီတူၺ်းလွမ်းငဝ်းလၢႆးၵူၼ်းပီၼ်ယူႇတႃႇသေႇ။
  - ဝႆႉသေတိူဝ်ႉလူးယဝ်ႉ 8 ဝၼ်း ထုၵ်ႇလီၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်းလိူတ်ႉမီး HIV (ၶႂ်ႈႁူႉလႆႈလီဝႃႈ လွင်ႈတိူဝ်ႉလူး ၼၼ်ႉလွင်ႇၶိုတ်းၶႂ်ႈလပ်ႈတိတ်း ၵမ်ႉလပ်ႈတိတ်းတၢင်းပီၼ်)။ မိူဝ်ႈပႆႇၵူတ်ႇၵေႃႈ ဝႆႉၵူတ်ႇထတ်းၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီ ပၼ်တၢင်းႁူႉၵႃႉလူလၢႆႈတၢင်းပီၼ် ၶႂ်ႈပွင်ႇလွၵ်ႈလွင်ႈတၢင်းပီၼ်လီလီ။
  - လွင်ႈၵူတ်ႇထတ်းၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီပီၼ်ၵၢင်လွၵ်ႈၸွင်ၵူၼ်းပီၼ်တီႈၼႂ်ႈၵူတ်ႇထတ်း။ ၵူၺ်းၵႃႈႁွပ်ႈၵမ်ႉလႆႈၵူတ်ႇ ထတ်းသေၵေႃႈ ၵမ်ႉထုၵ်ႇလီတိၼ်းတတ်းဝႃႈတေၵမ်ႉလွၵ်ႉ PEP။ ပိၵ်ႇသမ်ႉဝႃႈၵူၼ်းပီၼ် ၵမ်ႉၼႂ်ႈ ၵူတ်ႇလိၵ်ႈ တၢင်းပီၼ်ၼႆႉၵေႃးပၼ် PEP လႆႈယူႇ။
  - ဝႆႉသေၼၼ်ႉသၢမ်လိူၼ် ထုၵ်ႇလီၵူတ်ႇထတ်းတၢင်းပီၼ်။ ပေႃးလွင်ႈၵူတ်ႇထတ်းလီႉဝႃႈၵမ်ႉပီၼ်ၼႆႉ ဝႆႉသေလိူၼ် ထိႁူၵ်းယဝ်ႉ ထုၵ်ႇလီၵူတ်ႇထႅင်ႈၵမ်းၼိုင်ႈ။ ပေႃးၵူတ်ႇထတ်းမိူဝ်ႈလိူၼ်ထိႁူၵ်းယဝ်ႉ ယင်းလီဝႃႈၵမ်ႉပီၼ်ၼႆႉလိူင် ပွင်ႇဝႃႈၵမ်ႉလႆႈတိတ်းလပ်ႈတၢင်းပီၼ် HIV။
  - ႁွၼ်ႉပႆႇႁူႉလီတေႃႇထိုင်လိူၼ်ထိႁူၵ်းၼၼ်ႉၵူၼ်းပီၼ်ၵမ်ႉထုၵ်ႇလီႁူမ်ႈၵႃႈမလူလၢႆႈၵမ်ႉလႆႈၵႄႉၵင်ႈၵေႃႈ ၵမ်ႉထုၵ်ႇ လီလူႉလိူတ်ႈၶႂ်ႈၽႂ်။
  - ဝႆႉၵူၼ်းပီၼ်တိူဝ်ႉလူးယဝ်ႉၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီတူၺ်းလွမ်းၽေႃငၢၼ်ႈတၢင်းပီၼ်လၢႆလၢႆဝူင်ႈ မိူၼ်ၼင်ႉၽေႃငၢၼ်ႈ ၵိုင်ႉႁၢင်ႉၼၢဝ်၊ lymphadenonpathy၊ ပီၼ်မုၼ်ႉမၢၼ်ႉ၊ ၶေႃးလီပ်း၊ တၢင်းပီၼ်ၼၢဝ်ၶႆႈလိူတ်ႈၵွၵ်ႇ၊ ပီၼ်လီပ်း ၼႂ်းပၢၵ်ႇၵၼ်ၽေႃငၢၼ်ႈၵၼ်လႆႈထူပ်းလူး ၼႂ်းၵူၼ်းပီၼ်တေႇလပ်ႈတိတ်းတၢင်းပီၼ် HIV ၶဝ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ဝႆႉသေတိူဝ်ႉလူးယဝ်ႉ 3-6 ဝူင်ႈပေႃးလပ်ႈတိတ်းတၢင်းပီၼ်ၼႆလိူင် ၵမ်ႈၼမ်တေလႆႈ ႁၼ်ၽေႃငၢၼ်ႈလိူဝ်းၼၼ်ႉ ၵွၼ်တၢင်းယဝ်ႉ။

6 လွင်ၣ်ရှ့ၤဂင်ၣ် မှူဝ်ၣ်တှူဝ်ၤလျၤ (PEP)

လွၢ်းစွင်ၣ်စၢ်ၤတွဆ်ၣ်

လျၣ်လီၣ်ဂျ,တှိုဝ်ၤလျၤလှိုတ်ၣ် ဘမ်,ဆဆ် ဆမ်ၤတှူဝ်ဘဆ်ဘၢပ်ၣ်တေလပ်းတိတ်းတၢင်းပီဆ်လံၣ်

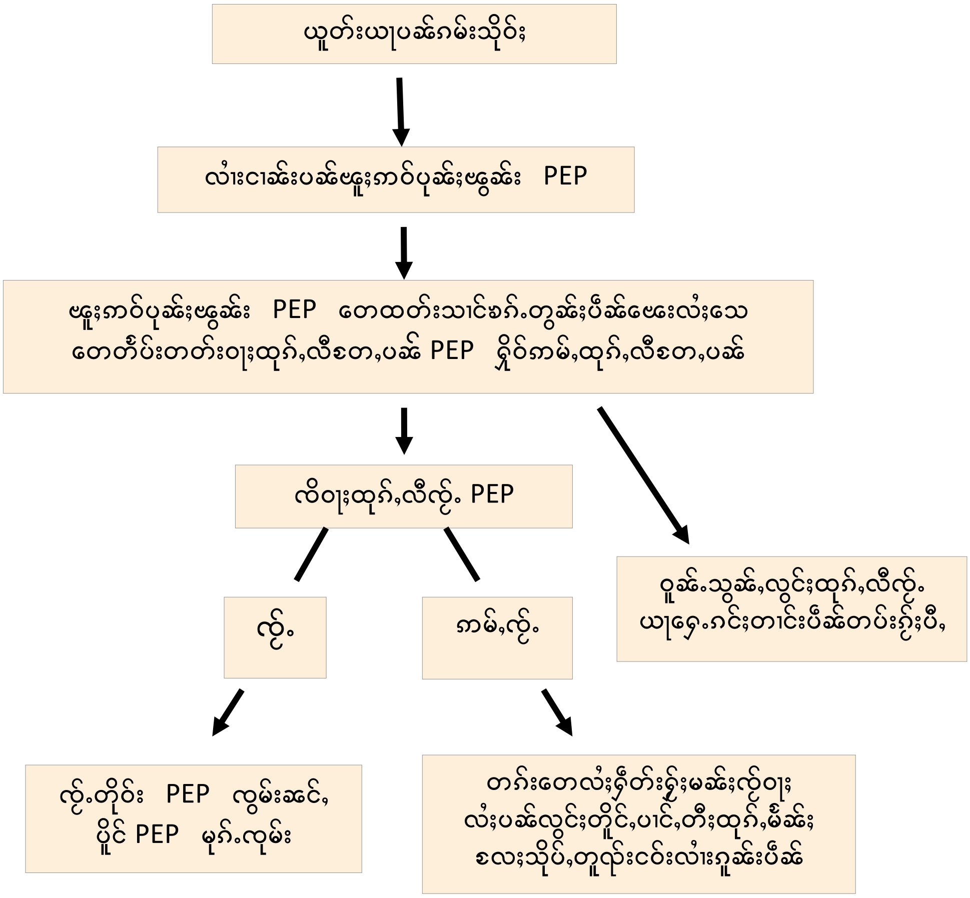

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်ႈၼမ်

7

7.1 တၢႆလိူမ်း (Coma)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

ပဵၼ်လွင်ႈၶႃႉတူဝ်ၵေႇလူင်းၵႂႃႇပဵတ်ႈ။ လၢၼ်ႉတွၼ်ႈလွင်ႈၶႃႉတူဝ်ၵေႇလူင်းၵႂႃႇၼၼ်ႉ မီးလၢႆလၢၼ်ႉတွၼ်ႈသေၼႆႉ လွင်ႈလိူမ်းတူဝ်ၼၼ်ႉ ပဵၼ်လၢၼ်ႉတွၼ်ႈဢၼ်ၵၢႆႉၶိူင်းလိူဝ်ပိူၼ်ႈယဝ်ႉ။

- မိူၼ်းမဝ်း (Drowsiness) လၢၼ်ႉတွၼ်ႈၼႆႉ ဢုပ်ႇလၢတ်ႈတေႃႇ ဢမ်ႇၼၼ်တိူဝ်ႉတူဝ်ၵူၺ်းၵေႃႈ ႁူၼ်းပဵၼ်ယင်း ၶႃႉတူဝ် လႆႈငၢႆႈယူႇ။
- လိူမ်းတူဝ် (Stupor)လၢၼ်ႉတွၼ်ႈၼႆႉလႆႈဢုပ်ႇလၢတ်ႈၶိုင်ႈၶိုင်ႈဢမ်ႇၼၼ် တိူဝ်ႉသုၵ်ႇတူဝ်ၶိုင်ႈၶိုင်ႈယဝ်ႉ ႁူၼ်းပဵၼ် လၢင်ႇၶႃႉတူဝ်။
- တၢႆလိူမ်း (Coma) လၢၼ်ႉတွၼ်ႈၼႆႉ ႁူၼ်းပဵၼ်ဢမ်ႇၶႃႉတူဝ်လႃးလႃး။

တီႈပွင်ႇလၢႆးတႅၵ်ႈလွင်ႈလိူမ်းတူဝ်မီးလၢႆသဵၼ်းသေၼႆႉ ၼႂ်းပပ်ႉၸၼတၢင်းၼႆႉ တေလဵပ်ႉလၢႆးတႅၵ်ႈသၵေးလ်ၵလၢတ်ႉသ်ၵဝ်း (Glasgow Scale)ၵႂႃႇ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

1) **ႁဵတ်းပၼ်သဵၼ်ႈတၢင်းလူမ်းထူၺ်ႈၶွႆႈပၢင်ႇ,** (Clear Airway)— လၢႆးဢဝ်ၵၢင်းႁဵၼ်ၶိုၼ်ႈၼၼ်ႉ ပဵၼ်လၢႆးႁဵတ်းႁႂ်ႈ ထူၺ်ႈၶွႆႈၶဝ်ႈဢွၵ်ႇလႆႈလီလၢႆးၼိုင်ႈယဝ်ႉ။ ၵူၺ်းၵူႈတၵ်းတေလႆႈၽၢင်ႉၸလႆႈဝႆႉသတိလီလီ မိူဝ်ႈဢဝ်မိုဝ်း ၶွင်းယုၵ်ႉ ၵွင်ႇၵေႃႈၼိုၼ်ႈၸလႆႈ ယိုတ်ႈၶေႃးဢွၵ်ႇ ၵွပ်ႈဝႃႈတေလၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈၶေႃးလဵပ်းလႆႈ။ ပေႃးမီးၼိူင်ႈၵမ်ႉၵိမ်ထိင်းၶေႃးၼၼ်ႉ ၵေႃႈ ၶွႆႉၼိူင်ႈၵမ်ႉၵိမ်သေယုၵ်ႉၼၼ်ႉ တေထုၵ်ႇမၼ်ႈလီလိူဝ်။ ၵူၺ်းဝႃႈၼွၼ်းၶေႃးႁူၼ်းပဵၼ် လွင်ႇမီးသင်ၶမ်ဝႆႉၸိူဝ် ပေႃးမီးၼၼ်ၵေႃႈ ဢဝ်ဢွၵ်ႇမိူဝ်းၶၢၵ်းဢွၵ်ႇမႃး ႁႂ်ႈလူမ်းထူၺ်ႈၶွႆႈၶဝ်ႈဢွၵ်ႇလႆႈလီ။

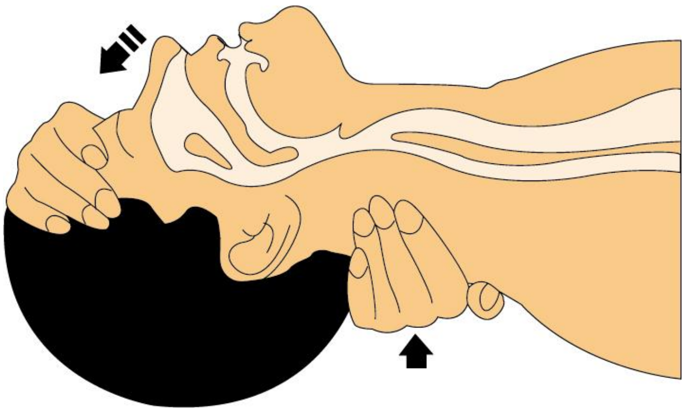

7 ၽေႃင်ၺႃႈတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်ႈၼမ်

2) **လႅမ်းဝၢင်းတူဝ်ၵူၼ်းလိူမ်းတူဝ်** (Coma position)– ဢဝ်တူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ် တမ်းဝၢင်းၼွၼ်းတၢင်းၶၢင်ႈ လွမ်းၼင်ႇၵႃႈတၢင်းတွၼ်ႈၼႆႉ။ ဢဝ်ၶႃၽႂ်ႇၼိူင်ႈ ငေႃးၶဝ်ႇဝႆႉ။ ပေႃးဝႃႈလွင်ႈလိူမ်းတူဝ်ၼႆႉ ပဵၼ်မႃးႁွပ်ႈလႃး မၢတ်ႇလိပ်းမႃးၼႆလိူဝ် မိူဝ်ႈဢဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၼွၼ်းၶိုၵ်ႉၼင်းၼၼ်ႉ ၶႂၢႆႈလင်ၵူၼ်းပဵၼ်သိုဝ်ႈဝႆႉ။ ႁွပ်ႈဝႃႈလႅမ်းဢဝ်တူဝ်ဝၢင်း လိူင်ႉၼႆၼႆႉ တေၵျွတ်းၶႂႆႈၵူၼ်းပဵၼ် ဢမ်ႇၸူပ်းသႂ်ႇလိၼ်ႉလဝ်းၶဝ်ႇၶလႈ ၵႃႉၵေႃးတေဢမ်ႇတိတ်းၼွင်ႈၶေႃး ဢၼ်တေ ၵျွတ်းၶႂႆႈထူလုၵ်းလွႆႇဢမ်ႇလႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႈ။ ပေႃးၵူၼ်းပဵၼ်ထူလုၵ်းလွႆႇလႆႈလီၵႃင်းၵူၼ်း လၢင်ႇထုၵ်ႇလီတမ်းဝၢင်း လိူင်ႉၼင်ႇၼႆ။ တေလႆႈပွႆႇတူလုၵ်းၵေႃႇလူမ်းထူလုၵ်းလွႆႇၶလႈ ၵေႃႇတွတ်ႇလိုတ်ႈယူႇတႃႇသေႇ။ ပေႃးၵူၼ်းပဵၼ် ၵိုတ်ႈထူလုၵ်းလွႆႇ ဢမ်ႇၼၼ် ႁူဝ်လွႆႇၵိုတ်ႈတူဝ်ႉႁၢႆႇၼႆလိူဝ် တေလႆႈဢဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၼွၼ်းၸၢဝ်ႈဝႆႉသေၶလႈ လွႆႉလႅၼ်းၵျွတ်းၶႂႆႈ ႁူဝ်လွႆႇၶလႈပွတ်ႇၵျွတ်းၵၢၼ်ၸိုၼ်း (တူလုၵ်းတီႈၼႃႈလိၵ်ႈ (427))ၵမ်းသိုဝ်ႈ။

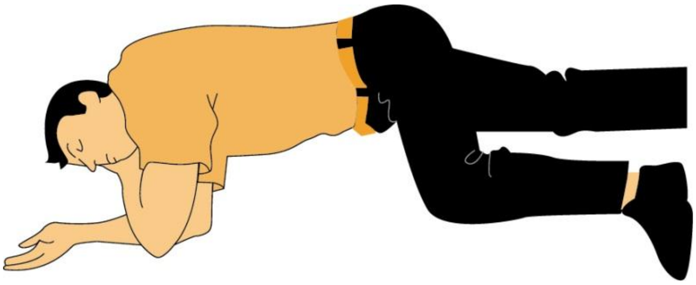

3) ၵူတ်ႇတူလုၵ်းၽေႃင်ၺႃႈလမ်ႇလွင်ႈ (ၵျွင်းတွတ်ႇလိုတ်ႈ၊ ၵျွင်းလိုတ်ႈ၊ ၵျွင်းထူလုၵ်းလွႆႇၶလႈလူမ်းၼေဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်) ၶလႈ ထၢတ်ႈၵိုဝ်ဝၢၼ်ၼွင်ႈလိုတ်ႈ၊ ဢဝ်လိုတ်ႈၵူတ်ႇထူလုၵ်းတၢင်းပဵၼ်ၼေဝ်ၼူၵ်ႉ၊ တၢင်းၼီၼ်းၼႄႈၸွင်မိတ်ႉလိုတ်ႈလႅင်။ ပေႃးဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ်သျၵ်ႉ ၶႂႆႈႁူပ်ႉတူလုၵ်းတီႈ ၵၼ် 7.6 လွင်ႈပဵၼ်သျၵ်ႉ။

ၽေႃင်ၺႃႈတၢင်းပဵၼ်

ၶႂႆႈထၢမ်ၵူၼ်းႁူၺ်းၵူၼ်းပဵၼ်လွမ်းၼင်ႇၵူမ်းထၢမ်ပႃႈတွၼ်ႈၼႆႉ

- ပိုၼ်းလင်တၢင်းပဵၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်မီးလိူင်ႉႁိုဝ်ၽွင်ႈ
- ၽေႃင်ၺႃႈတၢင်းပဵၼ်မိူဝ်ႈတေလိူမ်းတူဝ်(လူမ်းၼေဝ်ၶိုၼ်ႈသုင်၊ ႁူဝ်ၸဵပ်း၊ ၺႃၵ်း၊ ပဵၼ်ငၢၼ်း)မီးသင်ၽွင်ႈ
- ပၼ်ၵိၼ်ယႃႈယႃသင်ၵူႈယဝ်ႉ
- ၵူၼ်းပဵၼ်ၵူႈတုမ်ႉတိူဝ်ႉမႃးႁိုဝ်၊ ပေႃးတုမ်ႉတိူဝ်ႉမႃးၼႆ တုမ်ႉတိူဝ်ႉမႃးမိူဝ်ႈလႂ်
- ၵူၼ်းပဵၼ်လွင်ႇလႆႈၵိၼ်ယႃႁွင်ႉယႃႈယႃ ဢမ်ႇၼၼ် လဝ်ႈဝႆႉႁိုဝ် လိမ်ဢဝ်လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

ၵူတ်ႇလႅတ်းတူလုၵ်းၵူၼ်းပဵၼ်ၶႂႆႈလွတ်ႇလေႃးသေၶလႈ ယႃႇလိူမ်းၵူတ်ႇတူလုၵ်း

- လွင်ႇၼႄႈၵူၼ်းပဵၼ်ဢူၼ်းဢွၼ်ႇဢမ်ႇၼၼ်ၵျႅင်ယူႇႁိုဝ်?
- လွင်ႇမီးၶွႆးလိပ်းတီႈႁူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ် ဢမ်ႇၼၼ် တွႆႈၼင်ႁူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉလွင်ႇမီးႁွၼ်းလိုတ်ႈယူႇႁိုဝ်?
- ၵူတ်ႇတူလုၵ်းဢွၵ်းၼေႃ
    - Glasgow Coma Scale/Blantyre Coma Scale ။

- လုၵ်ႈတႃလမ်ႁူၼ်းပဵၼ်တင်းသွင်ၽၢႆႇၼၼ်ႉ ပေႃးဝႃႈယဝ်ႉလိၵ်ႉဢမ်ႇမိူၼ်ၵၼ်ၸႂ်လိူင် ၶိူဝ်းပူၼ်ႉသွၼ်ႉဝႃႈ လိူတ်ႈလႆ ဢွၵ်ႇယူႇၼႆႉဢွၵ်းၵေႃႈၵေႃႈပဵၼ်လႆႈ။ ပေႃးပဵၼ်လိူင်ႉၼၼ်ႉ ဢၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်သူင်ႇလူင်းယႃႇတူဝ် ၼႆႉဝိင်း လွမ်းၼင်ႉပေႃႇလသီႉၸွင်မုၵ်ႉလုမ်း။ (တူလုၵ်ႈတီႈ ၵၼ် 8.3 တၢမ်ၽေႃႉ)။
- ႁူတ်ႉတူလုၵ်ႈဝႃႈၶိူင်းႁူတ်းတူဝ်ၸွင်ၵၢမ်းၼိူဝ်ႉႁူၼ်းပဵၼ်တူၼ်းၸၼ်တူၼ်းၶႃ ၸၼ်ၶလႈၶႃတင်းၽၢႆႇသၢႆႉ ၶလႈ ၽၢႆႇၶႃ လွင်ႉပိင်းၵၼ်ႁိုဝ်? (တၢမ်ၽေႃႉ၊ လုပ်ႉသၼ်လင်ၵၢၵ်း)။
- မိူဝ်ႈထူလုၵ်ႈလွႆဢွၵ်ႇမႃးလႆႈၵၢမ်ႇမၢၵ်ႉမႆႉ (တၢင်းပဵၼ်ယိဝ်ဝၢၼ်)၊ ၵၢမ်ႇလဝ်း၊ ၵၢမ်ႇယဵဝ်ႈ (မၢၵ်ႉၵဵဝ်းဢမ်ႇလီ)။
- ၽိဝ်ၼင်သွမ်ႇ (cyanosis)၊ ၼိူဝ်ႉလိူင် (jaundice) ၶလႈ ၽိူၵ်ႇ(pallor)။

Glasgow Coma Scale	Score	Blantyre Coma Scale (Child < 5 year)	Score
• **တူင်ႉၼိူင်တူဝ်လႆႈလီယူႇ**		• **တူင်ႉၼိူင်တူဝ်လႆႈလီယူႇ**	
– ထွမ်ႇၵႂၢမ်းသင်ႇလႆႈလီယူႇ	5	– ၸိၶၼတီးၸဵပ်းလႆႈယူႇ	2
– ၸိၶၼတီးၸဵပ်းလႆႈယူႇ	4	– ပေႃးမိူဝ်ႈၸဵပ်းၼႆႉဢဝ်တိၼ်မိုဝ်းႁူတ်းၶဝ်ႈ	1
– ငေႃးလႆႈလီယူႇ	3	– ဢမ်ႇလွႆးတၢင်ႇလိူဝ်း(ဢမ်ႇၼၼ်) ဢမ်ႇမီးလွင်ႈတူင်ႉၼိူင်	0
– ယိုတ်ႈလႆႈလီယူႇ	2		
– ဢမ်ႇမီးလွင်ႈတူင်ႉၼိူင်	1		
• **လၢတ်ႈလႆႈလီယူႇ**		• **လၢတ်ႈလႆႈလီယူႇ**	
– လၢတ်ႈလႆႈထုၵ်ႇမၼ်ႈ	5	– ႁွင်ႉႁႆႈလႆႈလီယူႇ	2
– လၢတ်ႈလႆႈသုၵ်ႉသုၵ်ႉသၢၵ်ႉသၢၵ်ႉ	4	– ၶၢင်း ဢမ်ႇၼၼ် ဢမ်ႇႁွင်ႉႁႆႈလႆႈ လီလီ	1
– လၢတ်ႈၶေႃႈၵႂၢမ်း ဢၼ်ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီလၢတ်ႈ	3	– ဢမ်ႇမီးသဵင်သင်	0
– ဢွၵ်ႇသဵင်ဢၼ်ဢမ်ႇမီးတီႈပွင်ႇ	2		
– ဢမ်ႇမီးသဵင်သင်	1		
• **မိုၼ်းတႃ**		• **လွင်ႈတူင်ႉၼိူင်တႃ**	
– မိုၼ်းတႃႁင်းႁူဝ်း	4	– တူလုၵ်ႈလွမ်းပဝ်ႉမႃ	1
– တေမိုၼ်းတႃမိူဝ်ႈလၢတ်ႈၵႂၢမ်း	3	– တူလုၵ်ႈဢမ်ႇမီးပဝ်ႉမႃ	0
– တေမိုၼ်းတႃမိူဝ်ႈၸဵပ်း	2		
– ဢမ်ႇမိုၼ်းတႃလႃးလႃး	1		
ၸၢမ်းၼႅၼ်းၸွမ်းႁၼ်တေယူႇၼႂ်းဝူင်ႈ 3 **ထိုင်** 14၊		**ၸၢမ်းၼႅၼ်းၸွမ်းႁၼ်တေယူႇၼႂ်းဝူင်ႈ** 0 **ထိုင်** 5	
– ပေႃးၸွမ်းႁၼ်ယဝ်ႉလႆႈၵေႃႉလိူဝ် 5 ၼႆ ၵိုင်ၼိူဝ်ႉ တၢင်းပဵၼ်ဢမ်ႇၼၼ် ပဵၼ်လွင်ႈမၢတ်ႇၸဵပ်းမႃးၼႆလိူင် ပွင်ႇဝႃႈငဝ်းလႆးဢမ်ႇပေႃးလီ။ – ပေႃးလႆႈၵေႃႉလိူဝ် 8 ပွင်ႇဝႃႈလိုမ်းတူဝ်ၵႂႃႇၼိူင်း ၼႃႇယဝ်ႉ။		– ပေႃးလႆႈၸၢမ်းၼႅၼ်းၵေႃႉလိူဝ် 2 ပွင်ႇဝႃႈလိုမ်းတူဝ်။	

7 ၽေႃင်ၵျၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ၵၢၼ်ပဵၼ်ႁၢၼ်ႁမ်ႈၼမ်

လွင်ႈၸူၼ်ႉၵျႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

ၵျႃတူလ်းလွင်ႈတၢင်းၵၢၼ်တေပဵၼ်လံႈသေယူတ်းယႃလွမ်းၼင်ႇၼၼ်ႉ

	လွင်ႈၵၢၼ်ပဵၼ်လံႈ	
– လိုမ်းတူဝ်ၶလႈမီးလူမ်း ၼေႃဝ်သုင်	ၼေႃဝ်ၼူၵ်ႉ၊ တၢင်းပဵၼ်ယွႉၶူမ်ႇၵွၵ်းၵေႃႁွႉ၊ ၵွၵ်းၵေႃႁွႉ၊ တၢင်းပဵၼ် တိတ်းလိုဝ်ႉပဵၵ်ႇထီးရီးယႃး ၵၢမ်ႇၼၼ် ၸပ်းတိတ်းလိုဝ်ႉမိင်းတၢင်း ပဵၼ်ၵၢၼ်ၵျႃႉၵျိင်း	15.2, 15.1, 15.3
–လိုမ်းတူဝ်ၶလႈ မီး/ၵၢမ်ႇမီး လူမ်းၼေႃဝ်	ထၢတ်ႈၵိုဝ်ဝၢၼ်ၼွႉလိုတ်ႈၵေႇ (destrose < 30 mmol or 70mg/ 100 ml)၊ ထၢတ်းၼမ်ႉၼွႉတူဝ်ၵေႇၵျႃႉၵျိင်း	10.1
– လိုမ်းတူဝ်ၶလႈ ၵၢမ်ႇမီး လူမ်းၼေႃဝ်	တူမ်ႉတိုဝ်ႉႁွၵ်းၶူဝ်ၵျႃႉၵျိင်း(ၵျႃႇတိုဝ်ႉလျႃးမျႃး)၊ ႁွင်ႉ၊ လိုတ်ႈၵွၵ်ႇၼွႉ ၵွၵ်းၵေႃ	8.3

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ယူတ်းယႃပၼ်လွမ်းၼင်ႇတၢင်းပဵၼ်။
- ပေႃးၵၢမ်ႇၶူႉတၢင်းပဵၼ် ၵၢမ်ႇၼၼ် ၶူႉတၢင်းပဵၼ်ယူႇသေတႃႉ ၵၢမ်ႇမီးယႃးယႃတႃႇယူတ်းယႃၵူၼ်းပဵၼ်ၼႆႉလိုင် ၵျႂ်ႈသုင်ႇ မိူဝ်းယႃတူဝ် တီးၶူင်းယႃလူင်ဝႆးဝႆး။

လွင်ႈၸတ်းႁၢၼ်ၵီဝ်ႇလူလ်ႈလိုမ်းတူဝ်ၶႃဝ်းၶိုင်

1. သွင်လူဝ်ႈမူင်းၼိုင်ႈပွၵ်ႈ ပိၼ်ႇဝႃႇတူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ် ၵျႂ်ႈၼွၼ်းလူင်းၵျႃႇထိင်ႈၽႃႇၼိုင်ႈ။ ၵျတ်းၶၼလၢႆးပိၼ်ႇဝႃႇ ၵူၼ်းပဵၼ် ၵျႂ်ႈၵူၼ်းၶိုၼ်းၶဝ်။ **တေလႆႈပၼ်သတိၵူၼ်းၶိုၼ်းၶဝ်ဝႃႈ ယႃႇပေၵျႂ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼွၼ်းငၢလျႃးလျႃး** ႁွပ်ႈဝႃႈပေႃးၼွၼ်းငၢၼ် တေၵျတ်းၵျႂ်ႈလိၼ်ႉၵူၼ်းပဵၼ်လၢင်းၵျႃႇၵိုတ်းလွတ်ႇလူမ်း ၵၢမ်ႇၼၼ် ၵျႃၵ်ႈလၢင်းၶဝ်ႈ ၵျႃႇ ၼွႉလွတ်ႇလူမ်းလံႈ။
2. သွႆႇ IV line ၶလႈသႃႇယိူဝ်ႈပၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်ဝံႉ။ ၼင်ႇၶိုဝ်တေၵၢမ်ႇၵျႂ်ႈၼမ်ႉၼွႉတူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၵျိင်းၼၼ်ႉ တၵ်းတေလႆႈ ပွႆႉတူလ်းလွင်ႈၼမ်ႉၶဝ်ႈၶလႈ ၼမ်ႉၵွၵ်ႇၵျႂ်ႈၽိင်ႇပိင်းႁၢၼ်။
3. ပေႃးၵူၼ်းပဵၼ်လိုမ်းတူဝ် ႁွပ်ႈတိုဝ်ႉလျႃးမျႃတ်ႇလဵပ်းတီးၶူဝ်မျႃးၼႆႉလိုင် ၼွႉၶႃဝ်းတၢင်း 48 လူဝ်ႈမူင်းၵွၼ် တၢင်းၼၼ်ႉယႃႇပၼ် dextrose 5% ႁွပ်ႈဝႃႈထၢတ်ႈၵိုဝ်ဝၢၼ်တေလၢင်းၵျတ်းၵျႂ်ႈလဵပ်းတီးၶူဝ်ၼၼ်ႉ ၵျႃႉလိုဝ် ႁဝ်ႇလံႈ။ ၵူလ်းႁႃး တႃႇၵူၼ်းပဵၼ် တီးမီးထၢတ်ႈၵိုဝ်ဝၢၼ်ၵေႇၼၼ်ႉ ပၼ် dextrose 5% လံႈယူႇ။
4. တေလႆႈၵူတ်ႇထတ်းပၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်တႃႇသေႇ။ လိုဝ်ၼၼ်ႉ2 လူဝ်ႈမူင်းၼိုင်ႈပွၵ်ႈထုၵ်ႇလီၵူတ်ႇထတ်းတၢင်းပဵၼ်တီး ၵျတ်းၵျႂ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်လိုမ်းတူဝ်။
5. မိူဝ်ႈၵျပ်ႉၵူၼ်းပဵၼ်ၶဝ်ႈၶူင်းယႃၶလႈဝႃးၼၼ်ႉထုၵ်ႇလီၵူတ်ႇထတ်း Coma score ၵူႈဝၼ်းၼိုင်ႈဝၼ်း 2 ပွၵ်ႈ။
6. ပေႃးၵူၼ်းပဵၼ် ၵၢမ်ႇႁိၼ်လံႈၼႆႉလိုင်ထုၵ်ႇလီပၼ် dextrose ၼိုင်ႈဝၼ်း 2 ပွၵ်ႈ။
7. ထုၵ်ႇလီလၢင်ႉတူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်ပၼ်ၵူႈဝၼ်း ၼိုင်ႈဝၼ်းၼိုင်ႈပွၵ်ႈ။ မိူဝ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၽႃႇၵၢမ်ႇၼၼ်ယိူဝ်ႈယဝ်ႉ ထုၵ်ႇလီလၢင်ႉ ပၼ်ႁမ်းသိုဝ်ႈ။ ၵၢမ်ႇထုၵ်ႇလီၵၢဝ်လေႈ ၵၢမ်ႇၼၼ်ၶူဝ်းၵျိင်ႈၵျိင်ႈလဵတ်ႉ ၵူလ်းႁႃးၵၢဝ်ၼမ်ႉ

လၢင်ႉပၼ်ႁူးပွၵ်ႈသေၸႂ်း တၵ်းတေလႆႈလွင်ႈၵႅတ်ႇပၼ်တင်းပိူဝ်ႈၸွႆႈၵူၼ်းပဵၼ်။

8. ၶွႆးၵမ်းၵမ်းလၢင်ႉပၢၵ်ႇပၼ် ဢမ်ႇၸႂ်ႉ ယႃႇၶွႆးၼေႉလိူဝ်ၸိူင်ႉဝၼ်း 4 ပွၵ်ႈ။ ပေႃးလႆႈ Vaseline တႃႇပၼ်ၸႂ်ႉတေ ၵႅတ်းၶွႆးပၢၵ်ႇၵူၼ်းပဵၼ်ဢမ်ႇႁႅင်ႈတႅၵ်ႇ။
9. လွႆႉၸၼ်းၵုၺ်သေၸႂ်း ဢၼ် NSS လၢင်ႉတႃႇပၼ်။ ၸင်ႇႁိုဝ်တေဢမ်ႇၶွႆးပဵၼ်ယွႆးၶူမ်ႇတႃၵွႆး ဢမ်ႇၸႂ်ႉ ပဵၼ်တႃႇလိပ်း ၵွပ်ႈပိုၵ်ႇလုၵ်ႈတႃႁႅင်းၸၼ်ႉ လွႆႉ Terramycine eye oilment သႂ်ႇပၼ်ၸိူင်ႉဝၼ်း 2 ပွၵ်ႈ။ ပိုၵ်ႇလုၵ်ႈတႃ ႁႅင်းၸႂ်ႉ ၸၢင်ႈၵႅတ်ႇၶွႆးတႃမွတ်ႇလႆႈ။ ပေႃးၵူၼ်းပဵၼ်လပ်းတႃဢမ်ႇလႆႈၸႂ်ႉလိူဝ် ထုၵ်ႇလီ လွႆႉပလၢတ်ႇသတႃႇပိၵ်ႉပၼ်။
10. ၸင်ႇႁိုဝ်ပေႃးတေဢမ်ႇၶွႆးၵၢမ်ႈၸိူဝ်ႉတူင်ႉၸိူင်ယၢပ်ႇၸၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီသွၼ်ၶွႆးပိူဝ်ႈၸွႆႈၵူၼ်းပဵၼ်ၸူတ်းပၼ်ၸႂ်း လွႆႈၵႅတ်း ၶွႆးၵူၼ်းပဵၼ်တူင်ႉၸိူင်ပၼ် ၸိူင်ႉဝၼ်း ဢမ်ႇၼေႉလိူဝ် 4 ပွၵ်ႈ။
11. တႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်လိုမ်းတူဝ်ၶၢဝ်းႁိုင်ၸၼ်ႉ တူၺ်းလွမ်းၸင်ႇတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ၵႅတ်းၶွႆးလိုမ်းတူဝ်သေၸႂ်း ထုၵ်ႇလီ ဝူၼ်ႉထိုင်လွင်ႈပၼ်တၢင်းၵိၼ်လွမ်းသၢႆယၢင်သႂ်ႇၶူးလင်(လွင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃႇႁႃႇရ ၼၼ်ႉ 17.1)။ လၢတ်ႈၸၼီႈၸွင်ႉ ၵူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီပွႆႇၵူၼ်းပဵၼ်ယူႇႁေႉလႅဝ်။

ဢၢင်ႈဢိင် – (ၶွႆးတူၺ်းပႃႈၸိူဝ်)

7.2 ပဵၼ်ငၢၼ်း (Convulsions)

ပဵၼ်ငၢၼ်းဢၼ်ဝႃႈၸၼ်ႉ ပဵၼ်လွင်ႈၵိုင်ႉၵၢင်ႉလိုမ်းတူဝ်ႁူ, ၶူမ်ႈတၼ်းတူဝ်သွမ်ႇဢမ်ႇၸႂ်ႉ ဢမ်ႇသွမ်ႇၵေႃႈမီးၸလႆႈ ဢၼ်တိုၼ် ဢၼ်မိူၼ်းတူင်ႉၸိူင်ယၢပ်ႇၶိူင်းယူႇလိူင်ႉၸႂ်ႉ ၵမ်ႈၸမ်ၸတႉတေႁိုင်ဢမ်ႇလႆႈမိၸိတ်ႉ။ ၵူၼ်းပဵၼ်မၢင်ၵေႃႉ ယိူဝ်ႈတေလၼ်ဢွၵ်ႇမႃး ဢမ်ႇၸႂ်ႉ တေၸူပ်းလိၼ်ႉတူဝ်လဝ်ႈၵဝ်ႇ။ ပေႃးၵူၼ်းပဵၼ်ၵိုင်ႉၵၢင်ႉႁူႉတူဝ်မႃးယဝ်ႉ ႁူႉဝႃႈပဵၼ် သင်ယူႇ ဢမ်ႇၸႂ်ႉ မိူဝ်ႈပဵၼ်လိူင်ႉၸၼ်ယူႇၸၼ်ႉ ၵူၼ်းပဵၼ်ဢမ်ႇလႆႈလိုမ်းတူဝ်ႁူၸႂ်လိူင် ဢမ်ႇလႆႈ ပွင်ႇဝႃႈၵူၼ်း ပဵၼ်ငၢၼ်း။ မိူဝ်ႈလွင်ႈတူင်ႉၸိူင်ၵူၼ်းပဵၼ် ယိူၼ်ႁူယဝ်ႉ ၵူၼ်းပဵၼ်ယင်းတေလိုမ်းတူဝ်ယူႇသေၸႂ်း တေထူလၢႆႈလွႆ ၼိူင်းၼိူင်းမွၵ်ႈၵိုင်ႉလူဝ်ႈမူင်း။ ဝႆးၸၼ်ႉၵေႃႈပိၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ၶူႉတူဝ်မႃးလႆႈလႆႈသေတႃႉ ယင်းတေ ဢမ်ႇတွင်း သင်လႆႈသေၸႂ်း တေသမ်ႉႁၢမ်းထၢမ်ၵဝ်ႇၵဝ်ႇယူႇတိၵ်းတိၵ်း (လွင်ႈဝႃႈၶဝ်ပဵၼ်သင်၊ ၶဝ်ယူႇတီႈလႂ်ယူႇ ၸိမ်ဢၼ် လိူဝ်းၸႂ်ႉႁူ)။ ၽၢင်ႁၢင်ႈဢၼ်တိုၼ်ဢၼ်မိူၼ်းတူင်ႉၸိူင်ယၢပ်ႇၶိူင်းၸႂ်ႉ တေဢမ်ႇႁဵႉၸၼ်ၸိုၼ်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလိူင်ၸလႆႈၶွႆးဝႆႉသတိ တူၺ်း လွင်ႈတူင်ႉၸိူင်တႃႇၸလႆႈပၢၵ်ႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ။

လွၵ်းလၢႆးယူတ်းယႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ငၢၼ်း

1. ဢၼ်ၸွၼ်းလွမ်းၸင်ႇလွၵ်းလၢႆးၵူၼ်းလိုမ်းတူဝ် (ဢၼ်ၸွၼ်းၸီႈၵိူင်း) ၸလႆႈၸင်ႇႁိုဝ်ဢမ်ႇၶွႆးၵူၼ်းပဵၼ်တူမ်ႉ တိုဝ်ႉမၢတ်ႇလိပ်းလႆႈၸၼ်ႉ ဢၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်ဝႆႉတီႈလွတ်ႈၽေး။
2. သၢင်းလၢင်းပၼ် သိၼ်ႈတၢင်းထူလွႆႈလွႆပွတ်းၸိူဝ် (ဢၢႈပၢၵ်ႇသေၸလႆႈၸွၵ်ႈယၢၵ်ႈ ဢမ်ႇၸႂ်ႉ ၸီႈတိုဝ်ႉဢၼ် တိတ်းယူ, ၸွႆးပၢၵ်ႇဢွၵ်ႇပႅတ်ႈ)။
3. သမ်းပၼ် IV 50% dextrose ၸမ်ၸမ် ဝိၼ်ႉသေဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ်ဢမ်ႇပဵၼ်ထၢတ်ႈၵိုဝ်ဝၢၼ်ၼေႉ။

7 ၽေၢင်ၵၢင်ႈတၢင်းပီၼ် ဢၼ်ပီၼ်ၵၼ်ၵမ်ႈၼမ်

4. ၼင်ႉၶိူဝ်တေၵိတ်းယိုတ်းလွင်ႈပၼ်ငၢၼ်းဢမ်ႇၼၼ် ၵေႃႉဢၼ်ၽေးထိုင်ႈၼၼ်ႉ ၶႂ်ႈသမ်းပၼ် Diazepam (တူၺ်းၼႂ်း လွၵ်းၸွင်ႈ)။ ပေႃးႁူၼ်းပီၼ်တူင်ႉၼိုင်မႃးလႆႈယဝ်ႉၼႆလိူဝ် ၸၼ်းငၢႆႈတေႃႇသမ်းယႃ IM ဢမ်ႇၼၼ် PR ပၼ်။
5. ပေႃးမီးၸိူင်းမိုဝ်းယူႇၼႆလိူဝ် ပၼ်ၵွၵ်ႉသီႉၵျၼ်ႉၶလႈဢဝ်ၸိူင်းလုပ်ႉၸီးတူဝ်ႈ/ၼမ်ႉၵွၵ်ႉ။

လွၵ်းၸွင်ႈ– Diazepam Injection 1 vial = 10 mg/2cc

ၼမ်ႉၼၵ်း	Dose IV (0.3mg/kg)	10mg/2cc
< 4 kg	1 mg	0.2 cc
4-8 kg	2 mg	0.4 cc
9-15 kg	4 mg	0.8 cc
16-35 kg	7.5 mg	1.5 cc
> 35 kg	10-12 mg	1-2 vial

ၶႂ်ႈသမ်းပၼ် IV လွႆးလွႆး (ဝႆးသုတ်း 0.5 CC တေႃႇ 30 ၸႅၵ်ႉၵၢၼ်ႉ)

Diazepam Rectally (PR) ဢမ်ႇၼၼ် IM

ဢႃယု/ၼမ်ႉၼၵ်း	Dose PR (0.5mg/kg)	10mg/2cc
2 ပၢတ်ႇ–2 လိူၼ် < 4 kg	2.5 mg	0.3 cc
2 - < 4 လိူၼ် (4 - <6 kg)	2.5 mg	0.4 cc
4 - < 12 လိူၼ် (6 - <10 kg)	5 mg	1 cc
1 - < 3 ၶူပ်ႇ (10 - <14 kg)	6.25 mg	1.25 cc
3 - < 5 ၶူပ်ႇ (14 - <19 kg)	7.5 mg	1.5 cc
> 5 ပီး	10-12 mg	1-2 vial

ပၼ် Diazepam တၢင်းၶူးႁူၼ်း

- ၵွႆႉသရိင်းသေလုပ်ႉဢဝ်ၼမ်ႉယႃ Diazepam 1 cc
- ပေႃးပီၼ်လႆႈတူလ်းၼမ်ႉၼၵ်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇသေ လုပ်ႇဢဝ်ယႃဢၼ်တေၵွႆႉ
- ဢဝ်ၸိမ်ၵွၵ်ႇတီႈၶူဝ်သရိင်း– ဢဝ်သရိင်း သိတ်ႇၶဝ်ႈၼႂ်းၶူးႁူၼ်းမွၵ်ႈ 4-5 cm သေ ယဝ်ႉသိတ်ႇၼမ်ႉယႃ
- လပ်းၼိပ်ႇၵုမ်ႈႁူၼ်းဝႆႉပၼ်တင်းသွင်ၽၢႆႇမွၵ်ႈ လႆၢမိၼိတ်ႉဢိတ်းၼိုင်ႈ
- လပ်းၼိပ်ႇၵုမ်ႈႁူၼ်းဝႆႉပၼ်တင်းသွင် ၽၢႆႇမွၵ်ႈလႆၢမိၼိတ်ႉဢိတ်းၼိုင်ႈ

ပေႃးတေသမ်းပၼ် Diazepam PR ဢမ်ႇၼၼ် IM ၼႆႉယႃႇၶူၼ်းလေႃးၶႂ်ႈၶိုင်းယႃဢွၼ်ႇ။ ၵွႆႉလႆႈႁူးဝၼ်း ၼမ်သုတ်းၼိုင်ႈဝၼ်း 3 mg/ kg။

6. ပေႃးသမ်းယႃပၼ်ယဝ်ႉ 10 မိၼိတ်ႉၵူၼ်းပဵၼ်ယင်းပဵၼ်ငၢၼ်းယူႇၼႆလိုင် ႁႂ်ႈသမ်းပၼ်ထႅင်ႈၵမ်းၼိုင်ႈ။ ပေႃးသမ်း ပၼ်ထႅင်ႈၵမ်းၼိုင်ႈယဝ်ႉ ထႅင်ႈ 10 မိၼိတ်ႉ ယင်းပဵၼ်ငၢၼ်းယူႇၼႆလိုင် ႁႂ်ႈသမ်းပၼ် ပွၵ်ႈၵမ်း သၢမ်လႆႈ။
7. ပေႃးပွၵ်ႈၵမ်းသၢမ်ယဝ်ႉယင်းပဵၼ်ငၢၼ်းယူႇၼႆႉလိုင် ႁႂ်ႈသမ်းပၼ် Phenobarbital IV လွႆးလွႆး။
   - ➔ 1 ampoule: 200 mg / 2 ml ၶူၼ်းလေႃးၼွႆး 20 cc (10 mg/ml)
   - ➔ Dose: လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 15 mg/kg ၵူၼ်းလူင် 10 mg/kg
   - ➔ ႁွပ်ႈယႃ Phenobarbital ၼႆႉလၢင်ႈၶိုင်ႈလပ်းလွမ်းၼွႆးလွတ်ႈသရိင်းပလၢတ်ႉသတိၵ်ႉၸႄႈ ယႃႉပိၵ်ႈယႃ ဝႆႉၼွႆးလွတ်ႈသရိင်း။
8. ပေႃးသမ်းယႃ Phenobarbital ယဝ်ႉၵူၼ်းပဵၼ်ယင်းသိုပ်ႇပဵၼ်ငၢၼ်းယူႇၼႆလိုင် ထုၵ်ႇလီသူင်ႇၵူၼ်းပဵၼ် ၵႂႃႇယႃႈတူဝ် တီႈႁူင်းယႃလူင်။

ယႃႇလိုမ်းဝႃႈ–

ပေႃးသမ်းယႃ Diazepam ၸႄႈ Phenobarbital လႆလႆပွၵ်ႈယဝ်ႉၼႆ တေၶိုတ်းႁႂ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၸၢႆႈၼွၼ်းၼႄႇသေ တေဢမ်ႇတိုၼ်ႇငၢႆးငၢႆးမွၵ်ႈၵမ်းၼိုင်ႈ။

လွင်ႈၶူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်(Diagnosis)

- ၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်းထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼွႆးလိူတ်ႈ တႃႇတၢင်းပဵၼ်ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼွႆးလိူတ်ႈၶေႃ
- ၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်းၽေႃင်ႇၶႃင်ႈလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမၢင်း (တၢင်းပဵၼ်ယွႆးၶူမ်ႇဢွၵ်ႈၶေႃၵႂ်ႈ၊ ၼေဝ်ၼူၵ်ႉ)
- ထၢမ်တူၺ်းလွင်ႈယူတ်းယႃၸႄႈလွင်ႈယၢမ်ႈပဵၼ်ငၢၼ်းမိူဝ်ႈပူၼ်ႉမႃးႁူမ်ႈတင်းယႃၵၢၼ်ယၢမ်ႈၵိၼ်/ယၢမ်းသမ်းမႃး။

မိူဝ်ႈၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်းတၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ ထႅင်ႈၵၢၼ်ၼိုင်ႈထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉထိုင်ၼၼ်ႉပိူင် AEIOU

A. လဝ်ႈ E. မၢၼ်းပဵၼ်ႁွင်ႉ I. လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမၢင်း O. ၶူင်ႉၼွႆးလူႉ U. မၢၵ်ႇၵဵဝ်းၵမ်ႇလီ

	လွင်ႈၵၢၼ်ပဵၼ်လႆႈ	**ၼႃႈ**
ပဵၼ်ငၢၼ်းၸႄႈမီးလူမ်းၼေဝ်	ၼေဝ်ၼူၵ်ႉ၊ ယွႆးၶူမ်ႇဢွၵ်ႈၶေႃၵႂ်ႈ၊ ၽေႃင်ၶႃင်ႈလူမ်းၼေဝ်သုင်ပူၼ်ႉတီႈ၊ ၽေႃင်ၶႃင်ႈဢွၵ်ႈၶေႃလဵပ်းယဵၼ်း ႁွပ်ႈလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမၢင်းဝႆႉၸၢတ်ႉသႅၼ်	15.2, 15.1, 19, 15.3
ပဵၼ်ငၢၼ်းၸႄႈ မီး/ၵမ်ႇမီး လူမ်းၼေဝ်	ၽေႃင်ၶႃင်ႈထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼွႆးလိူတ်ႈၶေႃ၊ ထၢတ်ႈၼမ်ႉၼွႆးတူဝ်ၶေႃ ႁၢဝ်ႉၶိုင်း၊ မၢတ်ႇလဵပ်းတီႈႁူဝ်ႁၢႆႉၶိုင်း၊ ယႃယွင်ႇ(ယႃမႄႈ)၊ လဝ်ႈ၊ မၢၵ်ႇၵဵဝ်း ၵမ်ႇလီ၊	10.1, 8.3, 23.1
ၸမ်ႈပႃးတွင်ႉပဵၼ်ငၢၼ်း	ဢွၵ်ႇလွၵ်းမိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉ(ၶိုင်းလိူတ်ႈသုင်+ၵိူဝ်ႈၼမ်ႉ+ထၢတ်ႈပရူဝ်ႇတိၼ်း ၼွႆးယဵဝ်ႈ မီးၼမ်)၊ ၼေဝ်ၼူၵ်ႉ၊ ၽေႃင်ၶႃင်ႈထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼွႆး လိူတ်ႈၶေႃ	19.5, 15.2,10.1
ၵမ်းၵမ်းပဵၼ်ငၢၼ်းၸႄႈ သမ်ႉၵမ်ႇမီးလူမ်းၼေဝ်	ၼိူဝ်ႉငွၵ်းၼွႆးဢွၵ်းၶေႃ၊ မၢင်းတိူၵ်ႈၶဝ်ႈၼွႆးဢွၵ်းၶေႃ	12.4
ပဵၼ်ငၢၼ်းၵၢၼ်ၵမ်ႇႁူႉ လွင်ႈတၢင်းမၼ်းတႅတ်ႈတေႃး	လူမ်းမႃးမူ	20.1

7 ၽေႃင်ၵျၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်ႈၼမ်

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ယိူင်းမၢႆလွင်ႈယူတ်းယႃတေပဵၼ်–

- ႁႂ်ႈၵိုတ်းယိုတ်းလွင်ႈပဵၼ်ငၢၼ်းၵႂႃႇဝႆးဝႆး။
- ပေႃးမီးလူမ်းၶၢဝ်သုင်ၼႆၵေႃႈယူတ်းယႃပၼ် ၵွပ်ႈဝႃႈလွင်ႈၼႆႉ တေပဵၼ်လွင်ႈၸွတ်းႁႂ်ႈပဵၼ်ငၢၼ်းၵေႃႈပဵၼ်လႆႈ။ ၵမ်ႈၼမ်ၼၼ်ႉ တေပဵၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလဵၵ်ႉလိူဝ် 5 ၶူပ်ႇၼၼ်ႉ ၵႂႃႇမီးလူမ်းၶၢဝ်သုင်ထိုင် 39 °C။
- တၵ်းတေလႆႈၵူတ်ႇထတ်းလွင်ႈတၢင်းပဵၼ်သေၸလႄႈ ယူတ်းယႃပၼ်။
- ၼင်ႇႁိုဝ်ၵူၼ်းပဵၼ် ပေႃးတေဢမ်ႇပဵၼ်ၵႂႃႇၶိူင်းလိူဝ်ၼၼ်ႉ တေဢမ်ႇႁႂ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်လႆႈမႃတ်ႉလိပ်း။ ယႃႁႂ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်လႆႈလူမ်ႉ။ ဢဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၼွၼ်းတီႈလွတ်ႈၽေး။ ၽဵဝ်ႇၶူဝ်ႈၵိူၼ်းၶူဝ်ႈယေး ဢမ်ႇၼၼ် ၶွင်လီမ်ႇ၊ ၶွင်ၽႆ လိုဝ်းၼႆႉႁႂ်ႈ ၵႃႉၵႆတၢင်းၵူၼ်းပဵၼ်။

ဢၢင်ႈဢိင် – ႁႂ်ႈတူၺ်းပႃးၼိူဝ်

7.3 ႁိုဝ်ႇ၊ဢူၼ်းဢွၼ်ႉ၊ၼဵတ်းၼႃ(Fatigue/ tireness/ Numbness)

ၽေႃင်ၵျၢင်ႈႁိုဝ်ႇ၊ ဢူၼ်းဢွၼ်ႉၸလႄႈ ၼဵတ်းၼႃလိူဝ်းၼႆႉပဵၼ်ၽေႃင်ၵျၢင်ႈၵဵဝ်းၵမ်ႈၼမ် ဢမ်ႇပွၵ်ႈသိုင်ႈၵေႃႈပွၵ်ႈသိုင်ႈ ယၢမ်ႈပဵၼ် ၶၼ်ၵူလူဝ်းၵူလူဝ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၽေႃင်ၵျၢင်ႈလိူဝ်းၼႆႉ ၼိူဝ်းတေဢဝ်ႉလႆႈၵၼ်လွမ်းၵူၼ်းမီးဢႃယုၼမ် ဢမ်ႇၼၼ် မိူဝ်ႈလႆးယူႇသဝ်း၊ လွင်ႈၸွတ်းၵၢၼ်၊ ၼေႈႁိူၼ်းတႃယေးၵဝ်း ယူႇတွင်ႈလွင်ႈမိပ်ႇၵိၼ်းၵူႈလိူဝ်းလိူဝ်း။ လွမ်းၼင်ႇလွင်ႈၼွၼ်း၊ လွင်ႈလိူဝ်ႈႁိုဝ်ႇၸလႄႈ လွင်ႈယွႆႈၶွင်ၵိၼ်ၵဝ်းလီယူႇသေတႃႉပေႃးဝႃႈ လွင်ႈႁိုဝ်ႇ၊ ဢူၼ်းဢွၼ်ႉၸလႄႈ ၼဵတ်းၼႃလိူဝ်းၼႆႉ ဢမ်ႇၵႃႈလိူဝ် တေလႆႈပဵၼ် ၽေႃင်ၵျၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်မၼ်း။

ၸွတ်း SPIT: (STORY) ပိုၼ်းတူဝ်၊ (PHYSICAL EXAM)ၵူတ်ႇထတ်းတူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်၊ (INVESTIGATION AND ASSESSMENT OF PSYCHOLOGICAL STATE) လွပ်ႇထၢမ်ၸလႄႈထတ်းသၢင်ငဝ်းလၢႆးပၢႆးၸႂ်ၵူၼ်းပဵၼ်၊ (TREATMENT) လွင်ႈယူတ်းယႃ။

(STORY) ပိုၼ်းတူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ် — ဢႃယု၊ ဢၢႆ၊ ၼမ်ႉၼၵ်းၵေႃႉလူင်း၊ ႁူဝ်ၶႆႈ၊ ၵူၼ်ႉၵူၼ်ႉမူၺ်ႈမူၺ်ႈ၊ ထူၺ်ႈၸႂ် ယၢပ်ႇ၊ မီးလူမ်းၶၢဝ်၊ တွင်ႉပိၵ်ႉ၊ တွင်ႉၵႃႇ၊ ၵျၢၵ်ႈ၊ ပိုၼ်းဢႃႇသီႇ (ၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်းလွင်ႈပႃးတွင်ႉ)၊ တွင်ႉၶိုၼ်ႈ တွင်ႉလဵပ်း မိူဝ်ႈလိုတ်ႈၼေႈလိူၼ်မႃး၊ လဵပ်းၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉ၊ ၶေႃႈတေႃႇလုပ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် ၸိူင်းၵေႃႉ၊ တၢင်းၼမ်ၵေႃႉယဵဝ်ႈ ၸလႄႈ ပွၵ်ႈၵမ်း လုၵ်ႉယဵဝ်ႈၵၢင်ၸိုၼ်း၊ တိၼ်မိူဝ်းၼဵတ်းသၢၼ်း။ ပိုၼ်းၼိုင်းတူင်ႉဝူင်းၵူၼ်း ႁူမ်ႈတင်းပိုၼ်းလုတ်ႉ လိူၼ်းယႃႈၸလႄႈၵိၼ်လဝ်ႈ။

ၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်းတၢင်းပဵၼ်ၽႆႇၸႂ်– တၵ်းတေလႆႈထၢမ်ၵူၼ်းပဵၼ်သိုဝ်ႈသိုဝ်ႈ ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈလွင်ႈၶီၸႂ်၊ မႆႈၸႂ်၊ ၵိၼ်းၸႂ်၊ ထၢတ်ႈၸႂ်တူၵ်း၊ လွင်ႈပၼ်ႇၵျႃၶေႃႈၵိုၼ်း၊ လွင်ႈယူႇသဝ်ႈၸွတ်းသၢင်ႈၵူႈဝၼ်းၸလႄႈ လွင်ႈၸႂ်ၶႆႈၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်လဵမ် လဵမ်လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

(PHYSICAL EXAM)ၵူတ်ႇထတ်းတူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်– ၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်း ၼမ်ႉၼၵ်း၊ တၢင်းသုင်၊ ၽေႃင်ၵျၢင်ႈလမ်ႉလွင်ႈ (ၸွင်းတွတ်ႉ, လိူတ်း၊ ၸွင်းလိူတ်း၊ လူမ်းမႆႈတူဝ်၊ ၸွင်းထူၺ်ႈၸႂ်)၊ တူဝ်ၽိူၵ်ႉ၊ မၢၵ်ႇလၼ်၊ ၸႂ်ႉၸိူင်း ထွမ်ႇႁူသေထွမ်ႇ၊ တူၺ်းပွတ်ႇၸလႄႈႁူဝ်ၸႂ် (သိင်ႁူဝ်ၸႂ်ဢမ်ႇမၢၼ်ႇမၼ်ႈၵွပ်ႈလိၼ်ႉႁူဝ်ၸႂ်ဢမ်ႇလီ၊ တွမ်ႇထႆႈႁိူး၊ တပ်းၸလႄႈ ပၢင်ႈ (လွင်ႉယွႆႉဢမ်ႇယွႆႉ၊ ဢမ်ႇဢူၼ်ႈ ဢမ်ႇၸႅင်၊ ၸႅင်)၊ ၼႂ်းတွင်ႉလွင်ႉမီးၵွၼ်ႈဢမ်ႇမီးၵွၼ်ႈ၊ လိပ်ႈၸွၼ်းတူၺ်းမိုဝ်း ၵူၼ်းပဵၼ် ပႆၸလႄႈၼင်ႈဝႆႈ လွင်ႉပဵၼ် (foot drop)။

INVESTIGATION (ၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်းတၢင်းပဵၼ်)

ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၶွင်ႈယိူဝ်ႈ၊ လိူတ်ႈတႃႇၵူတ်ႇထတ်း(လွင်ႈပဵၵ်ႇပိူင်တၢင်းၶၢဝ်ၶၢဝ်ႈၼႄၶႅ၊ၶဝ်ႇမဵတ်ႉလိူတ်ႈလႅင်ၶလႈၶႅ, မဵတ်ႉလိူတ်ႈ ၶၢဝ်)၊ HB ဢမ်ႇၼၼ် HCT၊ လွင်ႈလပ်းတၢင်းပဵၼ်လိူဝ်ႉမဵင်း AFB ၊ လွင်ႈလပ်းသၼ်ႇထေ, လိူဝ်းၼႅဝ်ႉထုၵ်ႇလီတိူင်, ပၢင်တင်းမေႃယႃၶလႈႁၼ်ထိုင်ဝႃႈထုၵ်ႇလီၵူတ်ႇထတ်းၵူၺ်းလင်ႇၵူတ်ႇထတ်း။ လွင်ႈၼပ်ႉတူၺ်းမဵတ်ႉလိူတ်ႈ သေးလႅတ်ႇမ် တႅမ် FBC၊ ယူႇရီးယႃးၶလႈ ဢီႇလႅၵ်ႇထရူဝ်ႇလႆႉထ်၊ ထတ်းတူၺ်းလွင်ႈႁဵတ်းၵၢၼ်တပ်း၊ ႁွင်းသူၼ်းထႆးရွႆး သၢင်ႈ ႁေႃႇမူၼ်းလ် (TSH)၊ x-ray ဢူၵ်း (CXR)၊ လိူတ်ႈတႃႇၵူတ်ႇထတ်းၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ။

(TREATMENT) လွင်ႈယူတ်းယႃ

ပေႃးဝႃႈမီးတၢင်းပဵၼ်ၼႆႉၵေႃႈ ယူတ်းယႃပၼ်လွမ်းၼင်ႇတၢင်းပဵၼ်။ ပေႃးဢမ်ႇမီးဝႃႈပဵၼ်သင်၊ လွင်ႈၵူတ်ႇထတ်းတူဝ်ၵေႃႈ ဢမ်ႇပဵၼ်သင်၊ ပၼ်ႇႁၢတၢင်းလွၵ်ႈၵေႃႈဢမ်ႇမီးသင်ၼႆႉလိူင် ပၼ်ႁွင်းလွၵ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်သေၶလႈ မွၵ်ႈထိုင်း 2 ဝူင်ႈ ႁွႆးၵူတ်ႇ ထတ်းတူၺ်းထိုင်ႈၵမ်းၼိုင်ႈ။ လၢတ်ႈၶၼၵူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ ႁွႆးၼွၼ်းဢိမ်ႇဢိမ်ႇ၊ လိုဝ်ႈမီးဝႉတႅမ်ထူၼ်ႈၶလႈ ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ် ဢၼ်မီးဢႃႇႁႃႇရ။ ပေႃးႁၼ်ထိုင်ဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ဢၢပ်ႈတေပၼ်ၵွပ်းပၼ်ႇႁၢတၢင်းလွၵ်ႈၼႆႉလိူင် ႁွႆးသပ်းလႅင်းၶၼဝႃႈ ပၼ်ႇႁၢ လိူဝ်းၼႅဝ်ႉလၢင်ႈႁဵတ်းႁွႆႈမီးဝႉ၊ ဢူၼ်းဢွၼ်ႇၶလႈ ၼႅတ်းသၢၼ်ႈလႆႈ။ (တူၺ်းတီႈတၢင်းပဵၼ်ပႆးလွၵ်ႈ (mood disorders) ၵၼ် 18.1)။

ႁၢတူၺ်းလွင်ႈတၢင်း တၢင်းပဵၼ်

လွင်ႈတၢင်းဢၼ်လၢင်ႈပဵၼ်လႆႈ	ၽေႃင်ႇႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်	ၵၼ်
လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမဵင်း(ဝႆႈရတ်ႉသ်၊ HIV၊ TB လႅမ်ဢၵ် လိူဝ်းၼႅဝ်ႉႁူႇ)	မၢၵ်ႇလၼ်ႁွႆး၊ လဵပ်း၊ မီးလူမ်းၼၢဝ်	15
ႁွင်းလိူတ်ႈဢေႃ, [ထၢတ်ႈလႅၵ်ႈၶွင်ႈလိူတ်ႈဢေႃ၊ (thalassaemia)လိူတ်ႈလၢင်]	တူဝ်ၽိူၵ်ႇ, (ပၢင်ႈယွႆ,ပၢင်ႈႁွႆႈ)	14.1
တၢင်းပဵၼ်ၼမ်ႉၵူတ်းႁူင်းၶဝ်ႈဢွၵ်ႇမႃးဢေႃ, (Hypothyroidism)	ငဝ်ငဝ်သိမ်းသိမ်း၊ တွင်ႉပိၵ်ႉ၊ ၼိူဝ်ႉတူဝ်ၶိူင်း၊ ၼမ်ႉ ၼၵ်းတူဝ်သုင်ၶိုၼ်ႈမႃး	10.2
လပ်းသၼ်ႇထေ,	ႁိုဝ်ႉ၊ ၶႆႈႁၢၵ်ႈၶႆႈတူၼ်ႉ၊ ႁူဝ်မဝ်း	19
ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ယိူဝ်ႈဝၢၼ်	ၵမ်းၵမ်းယိူဝ်ႈ၊ ၼမ်ႉၼၵ်းတူဝ်ဢေႃလူင်း၊ ၵမ်းၵမ်း တွင်ႉမႆႈၼမ်ႉ	10.1
တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇ	ထူၺ်းလွၵ်ႈယၢပ်ႇ	21
ပၼ်ႇႁၢၵဵဝ်ႇလူၺ်းႁူဝ်လွၵ်ႈ (ႁူဝ်လွၵ်ႈဢမ်ႇႁဵတ်းၵၢၼ်လႆႈလီ၊ လိၼ်ႉႁူဝ်လွၵ်ႈဢမ်ႇလီ၊ ယွင်ႈႁူမ်ႇႁူဝ်လွၵ်ႈမၢင်၊ ႁွင်းတႅၼ်ႈႁူဝ် လွၵ်ႈဢမ်ႇမၢၼ်ႇ)	ထူၺ်းလွၵ်ႈယၢပ်ႇ၊ ႁွင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈဝႆး ဢမ်ႇၼၼ် ထိူင်း၊ ႁွႆး	8
ပၼ်ႇႁၢၵဵဝ်ႇလူၺ်းႁူင်းၶဝ်ႈၶလႈသႆး	တွင်ႉႁူႇ၊ ႁၢၵ်း၊ ၶႆႈတူၼ်ႉၶႆႈႁၢၵ်း၊ လဵပ်းတီး ပႃးၼိူဝ် ႁူင်းၶဝ်ႈ	12
တၢင်းပဵၼ်ၵႅၼ်ႇသိူဝ်ႇ	ၼမ်ႉၼၵ်းတူဝ်ဢေႃလူင်း၊မၢၵ်ႇလၼ်ႁွႆး၊ ၽိူၵ်ႇ	-
တၢင်းပဵၼ်ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈပီႇတႃႇမိၼ်ႇပီ (ၵမ်းၼမ်ၶမးပႃးတွင်ႉ)	တိၼ်မိူဝ်းၼႅတ်းသၢၼ်ႈ	17.2
တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်းလွၵ်ႈ	လွၵ်ႈတူၵ်း၊ ၸီလွၵ်ႈမႆႈလွၵ်ႈ	18.2

7 ၽေႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်ႈၼမ်

လွင်ႈႁႄႉၵင်ႈ

လၢတ်ႈၼႄၵူၼ်းပဵၼ် ႁႂ်ႈငိူင်ႉဝေႈလွင်ႈမိပ်ႇၵိၼ်းလွႆ၊ ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်တီႈမီးဢႃႇႁႃႇရၸေလႆႈ လိူဝ်ႈႁိုဝ်ႉႁႂ်ႈတဵမ်ထူၼ်ႈ။

ဢၢင်ႈဢိင် – ႁႂ်ႈတူၺ်းပႃႈၼႂ်

7.4 ၼႂ်ႉမႆႈ (လူမ်းၼၢဝ်)

ၼႄးပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

လူမ်းၼၢဝ်ဢၼ်ဝႃႈၼၼ်ႉ ပွင်ႇဝႃႈၽေႃင်ႁၢင်ႈလူမ်းမႆႈၼႂ်းတူဝ်သုင်ၶိုၼ်ႈမႃးၼၼ်ႉယဝ်ႈ။ ပေႃးဝႃႈလူမ်းမႆႈ တဵင်ႈၵိင်ႇၼႄႇ ၼမ်လိူဝ် 37.5 ˚C ဢမ်ႇၼၼ် 38 ˚C ၼႂ်းႁူးၵူၼ်ႈၼႆလိူင် ပွင်ႇဝႃႈမီးလူမ်းၼၢဝ်ယဝ်ႉ။ လူမ်းၼၢဝ်ၼႆႉ ပဵၼ်ၽေႃင်ႁၢင်ႈ ၵမ်ႈၼမ်ဢၼ် ၸပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမဵင်းတၢင်းပဵၼ် မိူၼ်ၼင်ႇဝႆးရတ်ႉသ် ပႅၵ်ႇထီးရီးယႃးၼႄလႆႈ ပႃႇရႃႇသႆႉ (လိူဝ်ႉမဵင်းဢၼ် မီးၽႃႇယူလႆႈ ႁွပ်ႈပိုင်ႈဢိင်ယူႇၼွမ်းတူဝ်လွႆပိူၼ်ႈ)။

ၽေႃင်ႇႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈမီးလူမ်းၼၢဝ်

- ၵတ်း – ၼႂ်ႉမႆႈယူႇသေတႃႇၵူၼ်းပဵၼ်သမ်ႉတေဝႃႈၵတ်း။
- ၵတ်းသၼ်ႇ – ၵတ်းႁၢဝ်ႉၶိူင်း ၶဵဝ်ႈတၢင်းၼႂ်တၢင်းတဵင်ႈပေႃးလေႃႇသႂ်ႇၵၼ်ၼႄလႆႈ ၼႂ်ႉတူဝ်သၼ်ႇႁၢဝ်ႉၶိူင်း။

ၽေႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၵိုင်ႉၵၢင်ႉႁၢဝ်ႉၶိူင်း

- တိတ်းလိူဝ်ႉပႅၵ်ႇထီးရီးယႃးၼႄလႆႈပဵၼ်သႃၵ်ႉ။
- လဵပ်းၼၢဝ်လွမ်းၼႂ်ႉတူဝ် မိူၼ်ၼင်ႇၵွင်ႇၵေႃးၸႅင်၊ ပဵၼ်ငၢၼ်း၊ ၼႄႈတွင်ႉၸႅင်၊ တုမ်ႇလႅင်ဢွၵ်ႇလွမ်းတူဝ် လိူဝ်း ၼႆႉယဝ်ႉ။
- ငဝ်းလႆႈလိုၵ်ႉလမ်ႇၵမ်ႈၼမ် — ႁွပ်ႈပႃးတွင်ႉ၊ ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၽၢႆႇႁၢႆႇ၊ ၶိုင်းၶၢမ်ႇတူဝ်တူၵ်းယွမ်း၊ ပဵၼ်တၢင်း ပဵၼ် ၶၢဝ်းယၢဝ်း၊ တတ်းမၢမ်ႉဢွၵ်ႇဝႆႉ၊ ၽၢႆႇယူလိူၵ်ႉၼႄႇၽၢမ်ႇၼၼ်ယွႆႇၼႄႇ(ထဝ်ႈ)ယဝ်ႉ။

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁၢမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

တႃႇၵူၼ်းလူင်ထုၵ်ႇလီတႅၵ်ႈလူမ်းမႆႈတီႈၵိင်ႇၼႄႇ၊ ပၢၵ်ႇ၊ ႁူၼႄလႆႈ ႁူးၵူၼ်ႈ။ ပေႃးတႅၵ်ႈတီႈၵိင်ႇၼႄႇ ထုၵ်ႇလီၶိုင်မွၵ်ႈ 5 မိၼိတ်ႉလင်ႇတေထုၵ်ႇမၼ်ႈ။တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလဵၵ်ႉလိူဝ် 1 ၶူပ်ႇထုၵ်ႇလီလွႆႉတႃႇမူဝ်ႇမီႇတႃႇတႅၵ်ႈတီႈႁူးၵူၼ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ (ႁႂ်ႈဢၢဝ်ၼမ်ႉၼႄလႆႈသပ်ႉပူႇၼႄလႆႈသင် ဢၢဝ်ၵႅဝ်ႇလ်ၵူဝ်ႇၶေႃးၼႄလႆႈသင် ဢၢဝ်ၼမ်ႉၵလူဝ်ႇရိၼ်း (Chlorine) ၼႄလႆႈသင် လၢင်ႉပၼ်တႃႇမူဝ်ႇမီႇတႃႇ)။ ပေႃးဝႃႈမီးလွႆႉယူႇၼႆႉ ႁႂ်ႈလွႆႉတႃႇမူဝ်ႇမီႇတႃႇၽႂ်းၽႂ်ႇ။ ပေႃးဝႃႈလွႆႉတႅၵ်ႈတီႈၵိင်ႇၶေႃႉၼႆႉ ႁႂ်ႈ မၢတ်ႈမၢႆလူမ်းမႆႈလၢႆလၢႆလူင်းၼႂ်း Chart (မိူၼ်ၼင်ႇ 38 ˚C)။ ပေႃးဝႃႈလွႆႉတႅၵ်ႈတၢင်ႇတီႈ မိူၼ်ၼင်ႇႁူးၵူၼ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် ၼႂ်းပၢၵ်ႇၼႆလိူင် ထုၵ်ႇလီမၢတ်ႈမၢႆ (မိူၼ်ၼင်ႇ 38 ˚C (rectal)) ၼႆယဝ်ႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ႁူတ်ႉထတ်းတူၺ်းတၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၵျၢႉၸိူင်းလႆႈသေ ယူတ်းယႃပၼ်ဢၼ်ထုၵ်ႇမၼ်ႈ (မိူၼ်ၼင်ႉ ယႃပတီႉၸိူဝ်းဝၼ (antibiotic) ဢမ်ႇၼၼ် ယႃၶၢႆးၼႃႇၼူၵ်ႉ)။

ပေႃးလူမ်းမႆႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၼမ်လိူဝ် 37.5 °C၊ ၵူၼ်းလူင်ၼမ်လိူဝ် 38 °C ၼႆလိုင် တၵ်းတေလႆႈယူတ်းယႃလူမ်းၼႂ်ပၼ်ဢွၼ်တၢင်း။

- ထွတ်ႉသိူဝ်ႈၶူဝ်းၵူၼ်းပဵၼ်ဢွၵ်ႇ (မိူၼ်ၼင်ႉ ယႃႉၶႅမ်ႈၼင်ႈသိူဝ်ႈၼမ်ႇ၊ ယႃႉၶႅမ်ႈၶူမ်ႇၽျေး)။
- ဢဝ်ၽျေးလုပ်ႉၼမ်ႉယဵၼ်ယဵၼ် (ဢမ်ႇၵတ်း) သေထူမိူင်ႉတင်းတူဝ်။
- ပၼ်ယႃ Paracetamol တႃႇၵူၼ်းလူင် 500 mg – 1 gram QID (ၼမ်သုတ်းဝၼ်းၼိုင်ႈ 4 gram) တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 15 mg / kg (ၼမ်သုတ်းဝၼ်းၼိုင်ႈ 2 gram)
- ၵီတ်းၶႅမ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်လႆႈထၢတ်ႈၼမ်ႉၼမ်ၼမ် (ၶႅမ်ႈၵိၼ်ၼမ်ႉၼမ်ၼမ်၊ ၶႅမ်ႈသိုပ်ႇၵိၼ်ၼူမ်းၶမႈၼမ်ၼမ်)။ တႃႇတွင်း–တႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်ယင်းလိုမ်းတူဝ်ယူႇ ဢမ်ႇၼၼ်ၵိုၼ်ဢမ်ႇလႆႈၼၼ်ႉၶႅမ်ႈပၼ် Paracetamol တၢင်း PR ဢမ်ႇၼၼ် IM။

ယႃႇပၼ်ယႃ ဢႅတ်ႇသပီႇရိၼ်ႇ (Aspirin) ၶႅမ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယုဢိၵ်ႉလိူဝ် 12 ၶူပ်ႇလႃးလႃး။

ၶတ်းလွႆၵျၢတၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၵီတ်းၶႅမ်ႈမီးလူမ်းၼႂ်သေယူတ်းယႃႁူႉ

ၽေႃင်ၵျၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်	တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ဢၢပ်ႈတေပဵၼ်လႆႈ	ၵၼ်
ၵတ်းသၼ်ႉ၊ ႁူဝ်ၶႆႈ၊ ႁိုဝ်ႇဢွၵ်ႇ၊ ႁူႉတူဝ်ပဵၼ်ၵမ်း ဢမ်ႇႁူႉတူဝ်ပဵၼ်ၵမ်း	ၼႂ်ၼူၵ်ႉ	15.2
ႁူဝ်ၶႆႈ၊ မီးၽေႃင်ၵျၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ၵိဝ်ႇလူလႆႈဢွၵ်ႇဢေႃ၊ ႁွင်ႈၵေႃႈၼိုင်	ယႆႈႁူမ်ႇဢွၵ်ႇဢေႃၵႂ်ႈ	15.1
ၽေႃင်ၵျၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ၵိဝ်ႇလူလႆႈသိၼ်ႈတၢင်းထူလႆႈလွႆ	တၢင်းပဵၼ်ၵိဝ်ႇလူလႆႈသိၼ်ႈတၢင်းထူလႆႈလွႆ	21.1
ၽေႃင်ၵျၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ၵိဝ်ႇလူလႆႈသိၼ်ႈတၢင်းယိဝ်ႈ	မၢၵ်ႇၵိဝ်းႁၵ်ႈ	13.1
မိူဝ်ႈတွင်ႉႁႂ်ႇၼၼ်ႉမီးလိူတ်ႈၶလႈၼမ်ႉမုၵ်ႉလွမ်း	ပဵၼ်တွင်ႉႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းပိူၵ်ႇထီးရီးယႃး/တွင်ႉၼွင်ႇ	12.1
ၸိပ်းယိၼ်း၊ ပဵၼ်ၸိပ်းၼူဝ်ၽိဝ်ၼင်	ၸပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်းပဵၼ်တီႈၽိဝ်ၼင်	22.2
ၵိုင်ႉၵၢင်ႉလိုမ်းတူဝ်၊ ၵတ်း	လိူတ်ႈပဵၼ်ႁွင်ႉ	7.6
တပ်းယွႆႇၶလႈၸိပ်း	ပဵၼ်ၸိပ်းယိၼ်းတီႈတပ်း	12.3
မီးလူမ်းၼႂ်သုင်ၶလႈပဵၼ်ၶၢဝ်းႁိုင်	လူမ်းၼႂ်တႆႉၽွႆႉ (Typhoid fever)	15.1
ၽိဝ်ၼင်တီႈလိူဝ်ႉမိူင်းၶဝ်ႈၼၼ်ႉပဵၼ်ၸိပ်းသေၸိူင်းလွၵ်ႈ၊ မၢၵ်ႇလၼ်ၵႂ်ႈ၊ ပဵၼ်ဝူင်းလိူင်လိူင်လွမ်းၽိဝ်ၼင်	တၢင်းပဵၼ်ၶႆႈလၢၵ်းသၢတ်ႇ (Scrub typhus)	15.1
မီးလူမ်းၼႂ်ၶၢဝ်းႁိုင်၊ ဢၼ်ၶလႈၼမ်ႉၼၵ်းတူဝ်ဢေႃႇလူင်း	တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ	21.5
မီးလူမ်းၼႂ်၊ ၵူၼ်းၵူၼ်းၶိုၼ်းၶိုၼ်းလွမ်းတူဝ်၊ ၶီးမုၵ်ႉလႆ	လႆႈၵျပ်ႉလိူဝ်ႉမိူင်းဝႆးရတ်ႉသ်၊ ပဵၼ်ဝတ်း	21.1
တၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း	ၵိၼ်ႇသိူဝ်ႉ၊ ဢႅၵ်ႉၶျဢႃႇဝီႇ/ဢႅတ်ႇသ်	15.3

7 ၽေႃႇၸၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်ႈၼမ်

ပေႃးဝႃႈဢမ်ႇၽူပ်ႉလႃႈတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ႁၢဝ်ႉၼိူင်းသေလႄႈ ဢမ်ႇလၢင်းမၵ်းမၼ်ႈဝႃႈပဵၼ်သင်ၼႆလိူင် ဢဝ်ယႃ Paracetamol ၶိုၼ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၵႂႃႇၵိၼ်တီႈႁိူၼ်းသေလႅတ်ႈစၼဝႃႈ ထုၵ်ႇလီၵိၼ်ၼမ်ႉမၢၵ်ႇမံႉပၼ်ၼမ်ၼမ်။ လႅတ်ႈစၼ ၵူၼ်းပဵၼ်ပႃးဝႃႈ ပေႃးဢမ်ႇ လီမိုၼ်ႈၼွင်ႈၶၢဝ်းတၢင်း 48 လူဝ်ႈမူင်းၼႆလိူင် ၶိုၼ်ႈပွၵ်ႈမႃးစၼမိုၼ်းတီႈႁွင်းယႃ။ ပေႃးႁၼ် ထိုင်ဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ်ဢၢပ်ႈတေမႃးယၢပ်ႇ (မိူၼ်ၼင်ႇၵႂႃႇမႃးယၢပ်ႇ၊ လွင်ႈပွင်ႇလွၵ်ႇတၢင်းပဵၼ်ဢမ်ႇပေႃးမီး) ၼႆလိူင် ထုၵ်ႇလီ ႁပ်ႉဝႆႉပဵၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၼွၼ်း (IPD) တႃႇပွႆႇတူၺ်းဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ် ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်သင်။

ယႃႇလိုမ်းၵူတ်ႇထတ်းထႅင်ႈ မိူဝ်ႈၽွၼ်းလိူတ်ႈဢၼ်ၵူတ်ႇထတ်းၶွၵ်ႇမႃး၊ တီႈလိူၵ်ႉလမ်ႇစတႉပေႃးၽွၼ်းၵူတ်ႇလိူတ်ႈ ၶွၵ်ႇမႃး ပဵၼ် negative ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ငဝ်းလၢႆးဢၼ်လိူၵ်ႉလမ်ႇ

1. စမ်ႉပႃးတွင်ႉမီးလူမ်းၼၢဝ်

စမ်ႉပႃးတွင်ႉမီးလူမ်းၼၢဝ်ၼၼ်ႉ လၢင်ႉပဵၼ်လွင်ႈၸၢႆႉၼွင်းလႆႈတႃႇသေႇ။ ႁွပ်ႈဝႃႈလူမ်းၼၢဝ်လၢင်ႈၼွတ်ႈၶွႆႈလုၵ်ႈ ဢွၼ်ႇတူၵ်းလႆႈ ဢမ်ႇၼၼ်လၢင်ႈၼွတ်ႈၶွႆႈၵိူတ်ႇမိူဝ်ႈပႆႇထိုင်ၶၢဝ်းယၢမ်း (တူၺ်းတီႈ ၵၼ် **19.1**)။ ထွမ်ႇတူၺ်းၼွင်းတွၼ်ႈႁူဝ်လွၵ်ႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၼႂ်းတွင်ႉ ပေႃးဝႃႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢမ်ႇယူႇလီ [ၼွင်းတီႈၼႂ်းႁူဝ်လွၵ်ႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၼႂ်းတွင်ႉတေသုင်လိူဝ် 160 ပွၵ်ႈတေႃႇမိၼိတ်ႉ (FBH>160 beats per minute)] ၼႆလိူင် ထုၵ်ႇလီၶိုၼ်ႈၵိၼ်ယႃပႃႇရႃႇသီႇတမေႃး (Paracetamol) စလႄႈ ၶိုၼ်ႈၵိၼ်ၼမ်ႉ မၢၵ်ႇမံႉၼမ်ၼမ်သေစလႄႈ ယူတ်းယႃ ပၼ်လွမ်းၼင်ႇတၢင်းပဵၼ်။ ၵမ်ႈၼမ်စတႉမီးလူမ်းၼၢဝ်ႁွပ်ႈ

- ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ–ၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်းၼႂ်းလိူတ်ႈ။
- လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမႄႉလွမ်းသိၼ်ႈတၢင်းယိဝ်ႈစလႄႈၼႂ်းလုပ်ႇၵုမ်ႇၵူၼ်း– ၵူတ်ႇလိူတ်ႈယိဝ်ႈတူၺ်း၊ ၵူတ်ႇလိူတ်ႈတူၺ်းလွင်ႈၵိူတ်ႇလုၵ်ႈစလႄႈ တၢင်းပဵၼ်ၵိဝ်ႇလူၺ်းၼၢင်းယိင်း။
- လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမႄႉလွမ်းသိၼ်ႈတၢင်းထူၺ်းလွၵ်ႇ — ထၢမ်တူၺ်းၽေႃႇၸၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်၊ ၵူတ်ႇလိူတ်ႈတူၺ်း ၼွင်းထူၺ်းလွၵ်ႇစလႄႈ ပွတ်ႇ။

ပေႃးဝႃႈဢမ်ႇထူပ်းလႃႈတၢင်းပဵၼ်သေစလႄႈ ၽွၼ်းၵူတ်ႇလိူတ်ႈၵေႃႈဢမ်ႇပဵၼ်သင်– ၶိုၼ်ႈၵိၼ်ယႃပႃႇရႃႇသီႇတမေႃးသေစလႄႈ ပွႆႇတူၺ်းငဝ်းလၢႆးၵူၼ်းပဵၼ်ထႅင်ႈဝၼ်းၼိုင်ႈ။

2. လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယုလိူၵ်ႉလိူဝ် 1 ၶူပ်ႇမီးလူမ်းၼၢဝ်

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိူတ်ႇမႂ်ႇစလႄႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလိူၵ်ႉလိူဝ် 2 လိူၼ် **(တူၺ်းၽေႃႇၸၢင်ႈပဵၼ်ၽေးတီႈ ၵၼ် 4 စလႄႈတွၼ်ႈၽိူမ်ႉ ထိမ်တၢင်းလင် ၵၼ် 24)**

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိူတ်ႇမႂ်ႇစလႄႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယုလိူၵ်ႉလိူဝ် 2 လိူၼ်မီးလူမ်းၼၢဝ်ၼၼ်ႉလၢင်ႉပဵၼ်လွင်ႈၸၢႆႉၼွင်းလႆႈတႃႇသေႇ။

- ယူတ်းယႃၼႂ်းႁွင်း IPD ထုၵ်ႇလီၵူတ်ႇထတ်းလူမ်းၼၢဝ်တၢင်းႁူႉၵူၼ်း။
- ပေႃးပဵၼ်ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉၼႆၵေႃႈတေလႆႈပၼ်ယႃစၵႈၼၢဝ်ၼူၵ်ႉဢၼ်ထုၵ်ႇမႅၼ်ႈ။
- ပေႃးဝႃႈပဵၼ်လွင်ႈလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမႄႉၼႆလိူင် (မိူၼ်ၼင်ႇ လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမႄႉလွမ်းသိၼ်ႈတၢင်းထူၺ်းလွၵ်ႇ၊ ယိုင်ႈႁူမ်ႇဢွၵ်းၶေႃႈ) ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမႄႉတေစၽႄႈဝႆး ၼႂ်းတူဝ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိူတ်ႇမႂ်ႇလႆႈၼႂ်းၶၢဝ်းယၢမ်း ဢမ်ႇလၢႆ လူဝ်ႈ မူင်းစလႄႈ ႁပ်ႉၶဝ်ႈယႃၼႂ်း IPD သေယူတ်းယႃပၼ် လွမ်းၼင်ႇလၢႆးယူတ်းယႃလိူဝ်ႉမႄႉ

တေၸၽေႈဝႆးၼၼ်ႈတူဝ် ၼၼ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိူတ်ႇမႂ်ႇ (တူၺ်းတီႈၶေႃႈၽိူမ်ႉထႅမ် ၵၼ် 24.11)။

ၽၢင်ႁၢင်ႈပဵၼ်ၽေးၼၼ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလႅင်

- ဢမ်ႇၵိၼ်ၼူမ်းလႆႈ
- လူမ်းမႆႈတူဝ်တူၵ်း(တႅမ်ႇလိူဝ် 36 °C)
- ပဵၼ်ၸၢၼ်း
- ႁူဝ်မဝ်း ဢမ်ႇၼၼ် လိမ်းတူဝ်
- ႁိုင်းထူၺ်းၸႂ်ၵေႃႈလိူဝ် 20 ပွၵ်ႈ/မိၼိတ်ႉဢမ်ႇၼၼ် ၼမ်လိူဝ် 60 ပွၵ်ႈ/မိၼိတ်ႉ
- မီးတုမ်ႇၼွင်လွမ်းၽိဝ်ၼင်
- ၶီႈမွမ်းပွင်း
- မိုဝ်ႈထူၺ်ႈၵႂ်ႈၸူႈလင်ၵီႈဢွၵ်ႇၶၢင်ႈ
- ၶၢင်း
- သႆႇလီယၢင်းပႆႇႁိူင်းသေမီးဢၢႆႇမၼ်း
- သူပ်းသွမ်ႇ
- ၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉၼႄးဢူၵ်းလွၵ်းၶဝ်ႈႁူႇၵႃႉႁိုင်း

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢၢႇယူၺ်ႇလိူဝ် 2 လိူၼ် (တူၺ်းၽၢင်ႇႁၢင်ႈပဵၼ်ၽေး တီႈၵၼ် 4)

ပေႃးဢမ်ႇမီးၽၢင်ႁၢင်ႈပဵၼ်ၽေးသင်ၼႆယူတ်းယႃပၼ်တီႈ OPD ႁူလ်းၵေႃႈလႆႈ။ ႁူလ်းၵႃႈ ထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉသွၼ်ႇ ထိုင်တႃႇသေႇဝႃႈ–

- တၢင်းပဵၼ်ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ– ႁူတ်ႇထတ်းလိုတ်ႈတူလ်း၊
- တၢင်းပဵၼ်ႁူၵ်ႈ – ႁူတ်ႇထတ်းႁွင်ႁူ၊
- လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမႄႈလွမ်းသိၼ်ႈတၢင်းထူလ်ႈလွ် — ႁိုင်းထူလ်ႈလွ်ဝႆး၊ ၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉၼႄးဢူၵ်း လွၵ်းၶဝ်ႈ၊ မိုဝ်ႈထူလ်ႈလွ်ၸူႈလင်ၵီႈဢွၵ်ႇၶၢင်ႈ၊ ထူလ်ႈလွ်သိင်ႁိုင်း၊ သွမ်ႇ၊ ဢႆ၊
- ယႂ်ႈႁူမ်ႇဢွၵ်းၵေႃႇႁူႈ – ႁၢၵ်ႈ၊ ၶႆႈၼွၼ်း၊ ပဵၼ်ၸၢၼ်း၊ ၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉၼႄးဢူၵ်းလွၵ်းၶဝ်ႈ၊ ၶီႈမွမ်းပွင်း၊ ႁွင်ႇၵေႃႈ ၶိင်ႈပဵၼ်မၢင်ပွၵ်ႈ၊
- လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမႄႈလွမ်းသိၼ်ႈတၢင်းယိဝ်ႈ – ႁူတ်ႇထတ်းယိဝ်ႈတူလ်း၊ ဢဝ်မႆႇၶႃႁူဝ်သႁူပ်ႉ (Microscope) ႁူတ်ႇလိတ်ႈ (ပေႃးပဵၼ်လႆႈ)
- ၽၢင်ႁၢင်ႈတွင်ႉႁူႇတွင်ႉၼွင်ႇၶလႈထၢတ်းၼမ်ႉၼင်ႈတူဝ်ႁိုင်း၊
- လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမႄႈလွမ်းၽိဝ်ၼင်—ထွတ်ႇၶူဝ်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇပိတ်ႈမူတ်းသေႁၢတုမ်ႇလိပ်းတူလ်း တင်းတူဝ်၊
- လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမႄႈလွမ်းလုပ်ႇၶလႈၶေႃႈတေႃႇ– ဢဝ်တိၼ်ဢဝ်မိုဝ်းတူင်ႉၼိုင်တူလ်း။ ယိပ်းတူလ်းၶေႃႈ တေႃႇ။ ႁူတ်ႇထတ်းတူလ်းလွင်ႈၶေႃႈတေႃႇႁူႈၶလႈ ၶေႃႈတေႃႇဢုၼ်ႇ။

လွင်ႈတၢင်းဢၼ်ႁိုတ်းႁူႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလိူၵ်ႉလိူဝ် 5 ၶူပ်ႇၵႂ်ႉပဵၼ်ၸၢၼ်းၼၼ်ႉၶတႉ ပဵၼ်ႁွပ်ႈလူမ်းၼၢဝ်ၼၼ်ႉယဝ်ႈ။

3. လူမ်းမႂ်ႈၼႆႉတူဝ်ၶေႃ,

ၶေႃးပိုတ်,တီႈပွင်,

ၾိင်းလူမ်းမႂ်ႈတီႇမ်,လိုဝ် 35.5 ˚C ။
လွင်ႈၾိင်းလူမ်းမႂ်ႈတူၵ်းၼႆႉပဵၼ်လႆႈၵွပ်ႈလွင်ႈတၢင်းပႂ်ႈတဵ်ႈၼႆႉ။

- ၸပ်းတိတ်းၸိုဝ်ႉမီင်းပီၵ်,ထီးရီးယႃး (ၵၼ် 7.4)။
- လုၵ်ႈဢွၼ်,ၵိုတ်,မွႆႇ၊ ၵမ်ႈၼမ်လုၵ်ႈဢွၼ်,ဢၼ်ပႆ,တီႇမ်လိူၼ်ၵိုတ်,သေၶလႈၵိုတ်,မႃး။
- ၶၢတ်,ထၢတ်းဢႃႇ,ၵျႃႇ,ၵျၢဝ်ႇၾိင်း (ၵၼ် 17.1)။
- ထၢတ်ႈၵိုဝ်ဝၢၼ်ၼႆႉလိုတ်ႈၶေႃ, (ၵၼ် 10.1)။
- တၢင်းပဵၼ်ယိဝ်ႈဝၢၼ် (ၵၼ် 10.1)။
- လွင်ႈၵိၼ်လပ်ႈၼမ်ပူၼ်ႉတီႈ (ၵၼ် 23.1)။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ယူတ်းယႃပၼ်လွမ်းၼင်,တၢင်းပဵၼ်။ ၸွႆႈတိုဝ်းလႆႈယူတ်းယႃၵၢင်,ၵလူး (Kangroo method) (တူလုံးတီႈ ၵၼ် 25 ၼႆႉတွၼ်းၽိူမ်းထိမ်)။ ၼင်,ၶိုဝ်ပေႃးတေၵႅတ်းၶွႆႈလုၵ်ႈဢွၼ်,ဢုၼ်,ၼၼ်ႉ တိုဝ်းမၢၵ်,ၶျဝ် (တႃႇ,လုၵ်ႈဢွၼ်, ၵိုတ်,မွႆႇ) ၶလႈ ၶျမ်,ၽေႃႇၶျမ်,ပၼ်။

7.5 ၸိပ်း

ၶေႃးပိုတ်,တီႈပွင်,

ၸိပ်းဢၼ်ဝႃႈၼၼ်ႉ ပဵၼ်လွင်ႈဢမ်,သိုဝ်းသႃ,ၸွႆၶလႈ ပဵၼ်ၽၢင်ၵျၢင်ႈမၢတ်,ၸိပ်းဢၼ်ၼိုင်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႈ။ ၸိပ်းပဵၼ် ၽၢင်ၵျၢင်ႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၼိုင်ႈၼင်,ၵဝ်,။ ၵွပ်ႈလွင်ႈၸိပ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ ၵူၼ်းပဵၼ်လင်,မႃးလူႇတီႈၶျင်းယႃ။ ၵူၼ်း ပဵၼ် တေၶၢင်းဝႃႈၸိပ်း– ၵူလုံးၵႃး ၸိပ်းၼႆႉဢမ်,ၸွႆႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)။ ၶတ်းၸွႆႈၵျႃတူလုံးတၢင်းပဵၼ် (ပိုၼ်းတၢင်းပဵၼ်၊ လွင်ႈၵူတ်,ထတ်းၽႂ်,ယူတ်းယႃ) သေၶလႈ ယူတ်းယႃပၼ်လွင်ႈၸိပ်းၼၼ်ႉ **တႃႇသေ,**။

> ၾတ်းၶွႆႈလွင်ႈၸိပ်းသၢၵ်ႈသႃ,ဝႃးၽေႃ,တတ်းၼႆႉ ပဵၼ်လွင်ႈလမ်,လွင်ႈ တႃႇၶွႆႈငဝ်းလႆႈၵူၼ်းပဵၼ်လီၸိုၼ်း။

ၵၢဝ်ပိုၼ်းလွင်ႈလႆႈၸဵပ်း (ထၢမ်တူၺ်းၵူၼ်းပဵၼ်)

ၶၢဝ်းယၢမ်း	ၼတႈၸဵပ်းမိူဝ်ႈလႂ် ?
ၼတႈၸဵပ်း	ၼတႈၸဵပ်းလိူင်ႉႁိူဝ် ? (ၵိူင်ႉၵၢင်ႉၸဵပ်း ၵမ်ႈၼၼ်ႉ ၸဵပ်းၸိုၼ်ႈမႃးလွႆးလွႆး)
ၶၢဝ်းတၢင်း	ၸဵပ်းႁိုင်ၵႃႈႁိုဝ်– ၸဵပ်းႁၢႆႉၼိူင်း ၵမ်ႈၼၼ်ႉ ၸဵပ်းၶၢဝ်းယၢဝ်း။
သဵၼ်းၸဵပ်း	ပဵၼ်ၸဵပ်းသဵၼ်း (မဵဝ်း) လိူင်ႉႁိူဝ် ? (ၵမ်ႈၼမ်ၵူၼ်းဝႃႈၸဵပ်းၼႆႉ တေၵႂႃႇလွင်ႉတိုဝ်းလွမ်း မိူၼ်ၼင်ႈ ၸဵပ်းသဵပ်ႈ၊ ၸဵပ်းမႆႈ၊ ၸဵပ်းသၢၼ်ႈ၊ ၸဵပ်းၵိူင်း၊ ၸဵပ်းၵဵၼ်း၊ ၸဵပ်းၼေႃ၊ ၸဵပ်းလႆလႆ။ ၸဵပ်းၸိုၼ်ႈ ၸဵပ်းမူၺ်ႈ၊ ၸဵပ်းၽေႈၵႂၢင်ႈၵွၵ်ႈၵူႈ၊ ၸဵပ်းမိူၼ်လၢႆးၶမ်တိူင်းသႂ်ႈ၊ ၸဵပ်းမိူၼ်ၼင်ႈလၢႆးတိူင်ထပ်ႉသႂ်ႈ၊ ၸဵမ်ၵၢဝ်လိူဝ်းၼႆႉၵူႈ။ ၵူၼ်းပဵၼ်ၶႃႈလိူၵ်ႈလွင်ႈၸဵပ်းၵၼ် တီႈဝႃႈမႃးပႃႈၼႄဝ်ၼႆႉ ၵၼ်ၼိူင်ႈၵၼ်လႂ် ၵေႃႈဝႃႈလႆႈ။
လွင်ႈၵပ်းသၢၼ်	ပေႃးၵျၢတ်းသင်ယဝ်ႉ ၵျၢတ်းၵွႆႈၸဵပ်းသၢၵ်ႈသႃႈမႃး/ ႁၢႆႉၼိူင်းလိူဝ်ၵဝ်ႈ? ၼွႆႉ ၼိူင်ႈဝၼ်းၼၼ်ႉ ၶၢဝ်းလႂ်ၸဵပ်းလိူဝ်ပိူၼ်ႈ ?
ၵွင်ႈတီႈ	ၸဵပ်းၼတႉၼတႉၼႆႉပဵၼ်တီႈလႂ်? လုၵ်ႉတီႈၼၼ်ႈသေလႅင်ႈၸဵပ်းၽေႈၵႂၢင်ႈၵွၵ်ႈၵူႈတၢင်ႈတီႈ?
ၽေႃင်ႁၢင်ႈ တၢင်းပဵၼ်	ႁူမ်ႈလွမ်းၸဵပ်းၼၼ်ႉသမ်ႉမီးၽေႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၵႃႈသင်? (မီးလူမ်းၼၢဝ်၊ ၵမ်းၵမ်းယဵဝ်ႈ၊ တွင်ႉၵူႈ၊ တွင်ႉပိၵ်ႉ၊ ႁၢၵ်ႈ)
လွင်ႈႁၢႆႉၼိူင်း	ၸဵပ်းႁၢႆႉၼိူင်းၵႃႈႁိုဝ်? လွင်ႉတိုဝ်းၼၼ်ႈတႅၵ်ႈၸဵပ်း (**pain scale**) (0 = ၵမ်ႈၸဵပ်း ၼလႈ 10 = ၸဵပ်းႁၢႆႉၼိူင်းလိူဝ်သုတ်း)။ တႃႈလုၵ်ႈၵွၼ်ႈၼတႉ တူၺ်းႁၢင်ႈပူႈတွႆႈသေတႅၵ်ႈတူၺ်း ၼၼ်ႈၸဵပ်း။

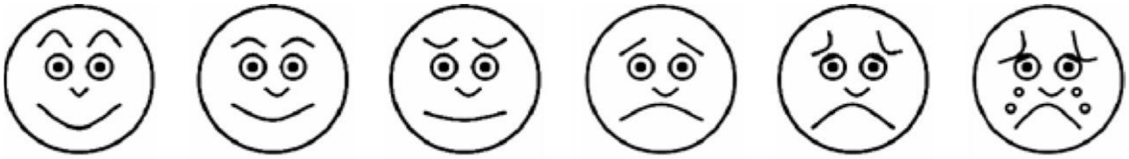

0	1	2	3	4	5
ၵမ်ႈၸဵပ်း	ၸဵပ်းဢိတ်းဢိတ်း	ၸဵပ်းပၢၼ်ၵၢင်	ၸဵပ်းႁၢႆႉၼိူင်း	ၸဵပ်းႁၢႆႉၼိူင်းၼေႃႈ	ၸဵပ်းႁၢႆႉၼိူင်းလိူဝ်လွႆ

ၵူတ်ႈတူၺ်းၵူၼ်းပဵၼ်

ၵူၼ်းပဵၼ်ၵၢၼ်ႁၢႆႉၼိူင်းၼေႃႈၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီပၼ်ယႃၼၵႈၸဵပ်းသေယဝ်ႉလႅင်ႈၵူတ်ႈတူၺ်း။ ၵူတ်ႈတူၺ်းတီႈၵၢပ်ႈတေပဵၼ် တီႈၸဵပ်းၼတႉၼတႉ — **တူၺ်း၊ ထွမ်ႇတူၺ်း၊ ႁူႉၵၢဝ်**

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ယူတ်းယႃပၼ်ပေႃးၽူပ်ႉလၢႆးလွင်ႈတၢင်းပဵၼ်။
- ပေႃးၵမ်ႉႁူႉဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ် ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်သင် ၵူၼ်းပဵၼ်သမ်ႉၸဵပ်းႁၢႆႉၼိူင်းယူႇၼလႈ ၵမ်းၵမ်းၸဵပ်းၼႆႉလိူင်ႁပ်ႉ ၵူၼ်းပဵၼ် ဝႆႉပဵၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၼွင်ႈ။ ပၼ်ယႃၼၵႈၸဵပ်းၼလႈ ၵႂႃႇတူၺ်းငဝ်းလၢႆးၵူၼ်းပဵၼ်ယူႇတႃႇသေႇ။

7 ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်ႈၼမ်

ၸၼ်ႈၸၼ်ႉလႆႈပၼ်ယႃၵႄႈၸဵပ်း

ၸၼ်ႉထိ 1	**ၸၼ်ႉထိ 2**	**ၸၼ်ႉထိ 3**	**ၸၼ်ႉထိ 4**
Paracetamol, ASA, Amitriptyline (တႃႇၸဵပ်းလွမ်းသဵၼ်ႈဢဵၼ်)	**Ibuprofen Indomethacin**	**Codeine Tramadol**	**Pentazocine (IM,SC,IV)**

တႃႇၼွင်းယႃ (Doses) ၼၼ်ႉႁူႉတူၺ်းတီႈၸွင်ႈသႂ်ႇမႂ်ႇယႃ တွၼ်ႈလိုၼ်းသုတ်းပပ်ႉပိူင်ၼမ်း တီႈၼႃ 24.9]

- ပေႃးပဵၼ်လႆႈႁႂ်ႈပၼ်ယႃၵိၼ်ၵူၺ်း
- ဢဝ်ယႃၵႄႈၸဵပ်းပၼ်ၸူမ်းလေႃးလွမ်းၼၼ်ႉ တေလီလိူဝ်ပၼ်ယႃသဵၼ်း (မဵဝ်း) လဵဝ်ၼမ်ၼမ်။ တူဝ်ယၢင်ႇ– ပၼ်ယႃ Paracetamol ဢမ်ႇၼၼ် NSAID ၸူမ်းတင်းယႃဢၼ်ၼွင်းလိူဝ် (Tramadol ဢမ်ႇၼၼ် Codeine) ၼၼ်ႉတေ ၼႅတ်းႁႂ်ႈၼႃႈၸဵပ်းလႆႈလီလိူဝ် ပၼ်ယႃသဵၼ်းၼိုင်ႈသဵၼ်းလွင်ႈၼႃင်းၵူၺ်း။
- ပၼ်ယႃၵႄႈၸဵပ်းလွမ်းၼင်ႇၶၢဝ်းယၢမ်းမၼ်းမၢၼ်ႇမၢၼ်ႇၼၼ်ႉ လီလိူဝ်ပၼ်ႁွပ်ႈႁၢၼ်းပဵၼ်ယွၼ်းၵိၼ်။ ႁွပ်ႈဝႃႈ လွင်ႈၼၼ်ႉ ပဵၼ်လွင်ႈလမ်ႇလွင်ႈၸၢႆႉၸၢႆႉတႃႇပၼ်တၢင်းယူႇတ်းယႂ်ႇလင်ၽႄႇတတ်းႁၢၼ်းပဵၼ်။

တူဝ်ယၢင်ႇလွင်ႈယူတ်းယႃ

- ႁူဝ်ၸႂ်ႈပၢၼ်ၵၢင်၊ ၸဵပ်းတီႈၵမ်ႈၼိူဝ်ႉ ၶေႃႈတေႃႇလုပ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် လုပ်ႇ –(**Paracetamol ၶလႈ Aspirin**)။ ပေႃးဝႃႈပၼ်ယႃ Aspirin ယဝ်ႉ ၸဵပ်းပၢၼ်ၵၢင်တီႈၵမ်ႈၼိူဝ်ႉ ၶေႃႈတေႃႇလုပ်ႇဢမ်ႇလီၸိုၼ်း ၶလႈသင် ယႃႈယႃတေ ဢမ်ႇႁူႇၶတ်းၵၼ်ၶလႈသင် ၸႂ်ႈၶတႇပၼ်ယႃၶႆႈယဵၼ်း မိူၼ်ၼင်ႇ **Ibuprofen ဢမ်ႇၼၼ် Indomethacin**။

> ယႃႇပၼ်ယႃ Aspirin ၸႂ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယုလိူဝ်ႈလိူဝ် 12 ပီး ၵိၼ်လႃးလႃး။

- (Amitriptyline low dose) ပၼ်ယႃဢမိတ်ႉထရိပ်ႈထႂ်လိၼ်းၶေႃႇ (ပၼ်ယႃၼမ်ၼႆႉ လွႆႉတိုဝ်းတႃႇႁၢၼ်း ပဵၼ်လွႆတူၵ်း) ၼႆႉလွႆႉတိုဝ်းလႆႈတႃႇၸဵပ်းသၢၼ်ႈတီႈတိၼ်၊ ၶႃ၊ ၶႅၼ် (ၵမ်ႈၼမ်ၶတႉဢၼ်ၸဵပ်း ႁွပ်ႈတၢင်း ပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ် ဢမ်ႇၼၼ် မၢတ်ႇၸဵပ်း) ၶလႈတႃႇၶေႃႉၵင်ႈႁူဝ်ၸႂ်ႈ ႁွပ်ႈတၢင်းပဵၼ်မႂ်ႇၵရိၼ်း (Migraine headache)။
- တႃႇၸဵပ်းပၢၼ်ၵၢင်– ၸႂ်ႈၼွင်းၼၼ်ႉ လွႆႉတိုဝ်းယႃ Codeine–paracetamol လႆႈ။ ပေႃးဝႃႈယႃႁူဝ်ႇတဵၼ်း (Codeine) ဢၢပ်ႈဢမ်ႇပေႃးၼ ၶတႇပၼ်ယႃ ထရႃႇမႃႇတေႃး (tramadol) လႆႈ။
- တႃႇၸဵပ်းၸႂ်ႈၼွင်းႁူးလိူဝ်းလိူဝ်းၶတႉ ပၼ်ယႃ ၽႅၼ်ႇတႃႇသူဝ်ႇသိၼ်ႇ(pentazocine)။ တႃႇႁၢၼ်းပဵၼ် ဢၼ် ၸဵပ်းၸႂ်ႈၼွင်းၼၼ်ႉ တိုၼ်းတေဢမ်ႇလႆႈပွႆႇဝဝ်ႉ လူလၢႆးဢမ်ႇလႆႈၸႂ်မၵ်းမၼ်းတၢင်းပဵၼ်ဝႃး ပဵၼ်သင်။ ႁွပ်ႈဝႃး ပၼ်ယႃၶႆႈၸဵပ်းၸႂ်ႈၸႂ်ႈၸဵပ်းႁူလၢႆးၼၼ်ႉဢမ်ႇပဵင်းပေႃး။
- ၶတႇၸဵမ် 2006 မႃးၼၼ်ႉသင်ႇသိုဝ်ႉယႃ ၽႅၼ်ႇတႃႇသူဝ်ႇသိၼ်ႇ (pentazocine) တီႈမိူင်းထႆးဢမ်ႇလႆႈယဝ်ႉ။ ႁွပ်ႈၼႆၵဵဝ်ႇလူလၢႆးၸဵပ်းၼႆႉလွႆႉယႃသင်လႆႈၼႆၼၼ်ႉ တေလႆႈတိုင်ႇပၢင်ႇတင်းမေႃယႃလူင်။

တီ့မံါတွင်း။

- ဂွပ်ႈဖီ်ဆ်,တၢ့,သူဝ်,သီဆ်, (pentazocine) ဆံ.လၢင်းၡ်တ်ႈရွိႈဂူ,မိပ်,သီဆ်ႈတၢင်းထူလ်ႈလ္ပ်လံ႔။ ပေႈဝုႈ တေလ္ပ်.ယၢဆံ. ၡ်ႈဂူဆ်ႈပီ်ဆ်ဘာဆ်ပီ်ဆ်တၢင်းပီ်ဆ်သီဆ်ႈတၢင်းထူလ်ႈလ္ပ်ယူ,ယဝ်. ဘာမ်,ဆဆ် ဂူဆ်ႈပီ်ဆ် ဘာဆ် လူ.သုမ်းထၢတ်ႈဆမ်.ဆ္ဝ်ႈတူဝ်ဆမ် (မိူဆ်ဆင်,ဂူဆ်ႈယီ်ပ်,လၢႈမၢဂ်,) ဆဆ်.တဂ်ႈတေလံ႔လ္ပ်.လွမ်းသတီဆမ်ဆမ်။
- ယၢ,ပဆ်ယၢစဂႈလီ်ပ်ႈဆမ်လိူဝ် ဘာဆ်ပဆ်လံ႔ဆမ်သုတ်ႈ လွမ်းဆင်,လိသင်,ဝံ.လၢႈလၢႈ။

လွင်ႈယူတ်ႈယၢဘာဆ်တေလံ႔ဖိူမ်.ထီ်မ်ပဆ်

- လွင်ႈလီ်ပ်ႈဆံ.တေလၢင်းပီ်ဆ်လွမ်းဖခေါင်,ၡ့ါင်းတၢင်းပီ်ဆ်မိူဆ်ဆင်, ခံ႔တူဆ်.ခံ႔ၡ့ါဂ်ႈ ဘာမ်,ဆဆ် လွင်ႈမံ႔လ္ပ်။ လွင်ႈယူတ်ႈယၢလီ်ပ်ႈဆံ. တေယူတ်ႈယၢရူမ်းပၢႈတၢင်းပီ်ဆ် ဂွပ်ႈလွင်ႈလူလ်ႈဖွဆ်းလၢ.လီ်ပ်ႈလွမ်း။
- ယၢတၢ,ယူတ်ႈယၢ ခံ႔တူဆ်ႈခံ႔ၡ့ါဂ်ႈ – Metoclopramide and Chlorphenmine။
- ယၢတၢ,ယူတ်ႈယၢ လွင်ႈမံ႔လ္ပ် – Diazepam။
- တေဘာမ်,လံ႔ပဆ်ယၢ ASA, Ibuprofen ဘာမ်,ဆဆ် Indomethacin လိူဝ်ႈဆံ. ၡ်ႈဂူဆ်ႈပီ်ဆ်ဘာဆ်ပီ်ဆ် ရှူင်းစဝ်ႈ လီ်ပ်ႈယူ,။ ဂွပ်ႈဝုႈ ယၢလိူဝ်ႈဆံ.တေလၢင်းၡ်တ်ႈရွိႈ တၢင်းပီ်ဆ်ရှူင်းစဝ်ႈလီ်ပ်ႈစလႈ လီ်ပ်ႈဆ္ဝ်ႈ ရှူင်းစဝ်ႈၡ့ါ.ဂူ,လံ႔ ဆဆ်.ယဝ်. (ဂဆ် **7.5**)။ ပေႈဝုႈတီ်ပ်ႈတတ်ႈလ္ပ် တေပဆ်ယၢလိူဝ်ႈဆံ.ၡ်ႈဂူဆ်ႈပီ်ဆ် ဘာဆ်ပီ်ဆ်ရှူင်းစဝ်ႈလီ်ပ်ႈဆံဂေႈ ဆင်,ရှိုဝ်တေပီ်ဆ်လွင်ႈၡေ.ဂင်ႈရှူင်းစဝ်ႈဆဆ်. ပဆ်ယၢၡေ.ဂင်ႈ H2 လွမ်း (Cimetidine, ranitidine –donation) ဘာမ်,ဆဆ် omeprazole။
- တၢ,ဂူဆ်ႈပီ်ဆ်ဘာဆ်ပီ်ဆ်တၢင်းပီ်ဆ်ၡ့ါ.ၡ်င်းဆ,စလႈ တၢ,ဂူဆ်ႈပီ်ဆ်ဘာဆ်လမ်တံါဆဆ်. ယူတ်ႈယၢပဆ်လွင်ႈလီ်ပ်ႈ ဂူလ်ႈဆံ.ဂမ်းဆမ်စတ.မဆ်းဘာမ်,ပီ်င်းပေႈ။ လွမ်းဆင်,ဖူ့ၡ့ါပ်,ဂၢဆ်ပံါးယူ,လီဂေ.ဆိုင်ႈ လွမ်းဆင်,တီ့ပွင်ပီ်ဆ် လံ႔ဆဆ်.ထုဂ်,လီဝံ. ၡ်ႈဂူဆ်ႈပီ်ဆ်လူမ်တူဝ်ဂူလ်ႈဘာမ်,ဂၢႈ ၡ်ႈလူမ်လ္ပ်လိူဝ်ပိူဆ်ႈ။ တူလ်ႈတီ့လံါးယူတ်ႈယၢ ၡ်ႈမဝ်သၢ, (ဂဆ် **20.4**)။
- Corticosteroids (တူဝ်ယၢင်,– prednisolone) ဆံ.လၢင်းၡ်တ်ႈရွိႈလွင်ႈလီ်ပ်ႈယူ,စလႈ လွင်ႈဘာမ်, ခံ႔ဂိဆ်ခံ႔ယီ်မ်.ဂူဆ်ႈပီ်ဆ်ဘော,လူင်းလံ႔သေတၢ. ဂူလ်ႈဂၢႈသမ်.မီးဖွဆ်းလၢ.ဘာဆ်လွမ်းမၢႈဂေႈဆမ်ဆင်,ဂဆ်။ ဂွပ်ႈဆံ ပေႈဘာမ်,လံ႔တိူင်,ပၢင်,တင်းမေယၢလူင်သေစလႈ ဘာမ်,ထုဂ်,လီလ္ပ်. Corticosteroids။

<u>တွင်.ဂိုင်.ဂၢင်.လီ်ပ်ႈၡ့ါ.ၡ်င်း (Acute abdominal pain)</u>

ဓော့ႈပိုတ်,တီ့ပွင်,

ပေႈဝုႈဂူဆ်ႈပီ်ဆ်မီးဖခေါင်ၡ့ါင်းတၢင်းပီ်ဆ် ဘာမ်,ဆဆ် လဂ်.စဆ,မိူဆ်ဆင်,ပၢႈတ္ဝ်ႈဆံ. သေဘာဆ်ဘာဆ် မိူဆ်ဆင်, တွင်. လီ်ပ်ႈ၊ ၡ့ါဂ်ႈ၊ မီးလူမ်းဆ၊ေဝ်၊ တွင်.ဂူ, ဘာမ်,ဆဆ် တွင်.ပိဂ်.၊ ဆ္ၐႈတွင်.ခီ်င် စလႈ တွင်.ဂ္ဝ်ႈတွင်.ပွင်း လိူဝ်ႈဆံယဝ်.။ ပေႈဂိုင်.ဂၢင်.ပီ်ဆ်တွင်.လီ်ပ်ႈၡ့ါ.ၡ်င်းဆံလိုင် လွင်ႈလိူတ်ႈတိုဆ်, (ပီ်ဆ်သျှဂ်.) ဂေႈလၢင်းပီ်ဆ်မၢႈလွမ်း။ လွင်ႈတွင်ႈထၢမ် ပိုဆ်းတၢင်းပီ်ဆ်ဂူဆ်ႈပီ်ဆ်စလႈဂူတ်,ထတ်ႈဆံ.ပီ်ဆ်လွင်ႈဘာမ်,ၡ်တ်ႈဘာမ်,ပီ်ဆ်စလႈလမ်,လွင်ႈ တၢ,ဆူဆ်.ၡ့ါမဂ်ႈမဆ်ႈတၢင်း ပီ်ဆ် ဘာဆ်ထုဂ်,မီ်ဆ်ႈ။တၢင်းပီ်ဆ်မၢင်လိူဝ်ႈ တဂ်ႈတေလံ႔ဖ,တတ်ႈဂမ်းသိုဝ်ႈ။ဘင်,ဂ,တၢင်းဆ္ဝ်ႈတီ်ဂ်, (မိူဆ်ဆင်, စတ, သဆ်,ထေ, ဆွဂ်ႈရှူင်းလုဂ်ႈ၊ ဘီ်ဆ်လိူတ်ႈလူင်ပွင်းဂ္ဝ်ႈ၊ ပၢင်ႈတီ်ဂ်,)၊ ယ္ဝ်ႈတွင်.ဂ္ဝ်ႈလီ်ပ်ႈ (မိူဆ်ဆင်, ရှူင်းစဝ်ႈ၊ သံ႔ ဘာမ်,ဆဆ် ရှူင်းလီပွင်,)။

7 ဖေါင်ဂျၢင်ႈတၢင်းပီဆ် ဘာဆ်ပီဆ်ဂဆ်ဂမ်ႈဆမ်

လွင်ႈတၢင်းဘာဆ်လံႈပီဆ်ဂမ်ႈဆမ်

တပ်းဘွဆ်ႇလီပ်းၵ်ႈ၊
မိင်းတိုၵ်ႇ၊ ရှင်းၼဝ်ႈၵ်ႈ၊
ပီဆ်လီပ်းဆ်ႈရှင်းၼဝ်ႈ၊
သီဆ်ႈလွတ်ႇဘာႈဂျၢဆ်ပွင်ႇ

ပၢင်ႈ

သံႈတဆ်၊ မၢမ်ႉဂိုင်ႉဂၢင်ႉၵ်ႈ၊ မိႇ
သီဆ်းထရိၵ်ႉ၊ ဘီဆ်လိုတ်ႈၼိုဆ်း
ဘိုတ်းတဆ်၊ ဘီဆ်လိုတ်ႈၵျုႇလူင်
ပွင်းၵ်ႈ၊ ယ်ုးၵ်ႈ၊ သံႈဂိင်ႇၵ်ႈ
(မှူဝ်ႈၼတႇပီဆ်)

ရှင်းလီဂိုင်ႉဂၢင်ႉၵ်ႈ၊ ပီဆ်လီပ်း
တူႇဂျူဝ်ႇတူႇၼဆႇလ် ဆ်ႈရှင်းၼဝ်ႈ၊
တပ်းၵ်ႈ တပ်းယ်ုႇ၊ သံႈဂိင်ႇၵ်ႈ၊
ပွတ်ႇၵ်ႈ၊

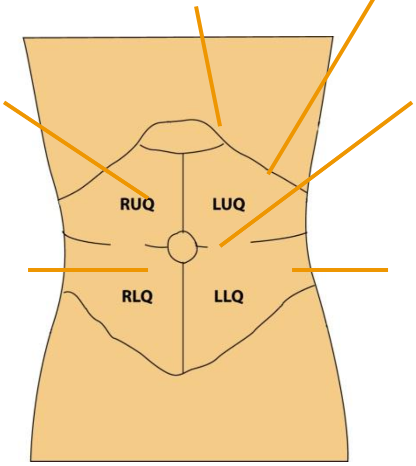

သံႈဂိင်ႇၵ်ႈ၊ လွတ်ႇရှင်းလုၵ်ႈၵ်ႈ၊
လွတ်ႇသူင်ႇၼံႇၼလႈရှင်းၼံႇပီဆ်လီပ်း
ယီဆ်းမီးဆွင်၊ တေႇသဆ်ႇထေႇဆွၵ်ႈ
ရှင်းလုၵ်ႈ၊ ပီဆ်ဂွဆ်ႈဆိဝ်ႉတီႈတ်ုႇ
ၼလႈ လွတ်ႇယီဝ်ႈ၊ သံႈလူင်း၊
ဂၢမ်ႈဆှိုဝ်ႉငဝ်ႈၼၢၵ်ႈၼလႈမီးဆွင်၊

လွတ်ႇရှင်းလုၵ်ႈၵ်ႈ၊ လွတ်ႇသူင်ႇၼံႇ
ၼလႈရှင်းၼံႇပီဆ်လီပ်းယီဆ်းမီးဆွင်၊
တေႇသဆ်ႇထေႇဆွၵ်ႈရှင်းလုၵ်ႈ၊
သံႈ လူင်းတီႈသ်ုႇၼိုဆ်းဘမ်ႇ လံႈ
(Incarcered hernia)၊
တၢင်းပီဆ်သံႈ
လူင်ပီဆ်လီပ်းသေၼလႈၵ်ႈ၊
ပီဆ်လိတီႈ တ်ုၼလႈလွတ်ႇယီဝ်ႈ။

မှူဝ်ႈပံႇပဆ်လွင်ႈယူတ်းယျသင်ဆဆ်ႉ ထုၵ်ႇလီဂူတ်ႇတူလုံးဂူဆ်းပီဆ်လီလီ။ လိုင်ႉရှိုဝ်ဂျေႈယဝ်ႉ မၢင်ပွၵ်ႈ (ဂူဆ်းပီဆ် ဘာဆ်လီပ်းဂျံၢႉၼ်ိင်းဆဆ်ႉ) ထုၵ်ႇလီပဆ်ယျၼဂႈလီပ်းဘွဆ်တၢင်းဂွဆ်ႇ လင်ႇတေဂူတ်ႇတူလုံးတၢင်းပီဆ်။ ထုၵ်ႇလီဂူတ်ႇ တူလုံးလုၵ်ႈဘွဆ်ႇလီၵ်ႉ မှူဝ်ႈၼဝ်ယီဆ်ၼလႈ ယူႇဆိမ်ဆိမ်။
တွင်ႉလီပ်းဆံႉတေပီဆ်လံႈဂွပ်ႈပဆ်ဂျတီႈလံႈဖျေႇတတ်းမျးၼလႈ ဘမ်ႇလံႈဖျေႇတတ်းမျး။ လ်ုႉလွၵ်းလံၤပျႈတ်ုႈဆံႉ ပီဆ်ပိုင်ၼဆ တၢင်းယူတ်းယျ–

1. ဆျေႈတွင်ႉၼိင်ႈ ရှမ်ႈတင်းလီပ်းပၢဆ်ဂၢင်တေျႇထိုင်လီပ်းဂျံၢႉၼ်ိင်း

ဘာဆ်ပီဆ်လိုင်ႉဆံဂမ်ႈဆမ်ဆံႉ ဂွပ်ႈလံႈဖျေႇတတ်းမျး လူလုံႈတၢင်းပီဆ်ယ်ုးတွင်ႉၵ်ႈ၊ သံႈဂိင်ႇၵ်ႈ၊ ရှင်းလီၵ်ႈ၊ သံႈပွင်ႇ/သံႈတဆ်၊ တေႇသဆ်ႇထေႇ ဆွၵ်ႈရှင်းလုၵ်ႈလိုဝ်းဆံႉယဝ်ႉ။ လွင်ႈပီဆ်လိ၊ သံႈလူင်းဘာဆ်သ်ုႇၼိုဆ်းဘမ်ႇလံႈၼလႈ လွတ်ႇရှင်းလီၵ်ႈလိုဝ်းဆံႉ ဂျေႈထုၵ်ႇလီလံႈဖျေႇတတ်းဆင်ႇဂဆ်။

လွင်ႈယူတ်းယျ

- သူင်ႇဂူဆ်းပီဆ်ၵျုႇရှင်းယျလူင်
- ယျႇပဆ်ဂိဆ်သင်
- ပေျးဝျႈဂျလူတ်ႉဂျးဘမ်ႇလံႈၼလႈတေလံႈပ်ုႉဆိုင်ႈၼိုဆ်း ၼတႇပဆ် IV ၼလႈ antibiotics ၵ်ုႈဂူဆ်းပီဆ်။
  တၢင်းလိူၵ်ႈထိ 1: IV ampicillin + IV gentamicin + IV/PO metronidazole
  တၢင်းလိူၵ်ႈထိ 2 : IV chloramphenicol + IV gentamicin

2. ၼႄႈတွင်ႉၵူၼ်ႈ ၶူမ်ႈတင်းၸဵပ်းပၢၼ်ၵၢင်

ၵၢၼ်ပဵၼ်လိူင်ႉၼၼ်ႉၵမ်ႈၼမ်ၼၼ်ႉ ၵမ်ႉၵဵဝ်ႇလူလုၼ်ႈလွင်ႈၽႄႇတတ်း မိူၼ်ၼင်ႇမၢၵ်ႇၵဵဝ်းၵႂ်ႈ၊ မႅင်းတိူၵ်ႇ၊ တွင်ႉၸဵပ်းမူဝ်ႈလိူတ်ႈၼႄႈလိူၼ်မႃး PID၊ ပဵၼ်ၸဵပ်းၼွင်းၶူင်းၶဝ်ႈ (ၵမ်ႇလႆႈပွင်ႇ)၊ ပၼ်ႇမႂ်ႇၵဵဝ်ႇလူလုၼ်ႈလွင်ႈၵိူတ်ႇလုၵ်ႈၸလႈ တၢင်းပဵၼ်တပ်းၵႂ်ႈ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ လွမ်းၼင်ႇတၢင်းပဵၼ်

ၵၢင်ႈၵိင်

မၢၵ်ႇၵဵဝ်းၵႂ်ႈ (တူလုၺ်းတီႈ ၵၼ် 13.1)၊ မႅင်းတိူၵ်ႇ (တူလုၺ်းတီႈ ၵၼ် 12.4)၊ တွင်ႉၸဵပ်းမူဝ်ႈလိူတ်ႈၼႄႈလိူၼ်မႃး PID (တူလုၺ်းတီႈ ၵၼ် 13.5)၊ ပဵၼ်ၸဵပ်းၼွင်းၶူင်းၶဝ်ႈ(ၵမ်ႇလႆႈပွင်ႇ) (တူလုၺ်းတီႈ ၵၼ် 7.5)၊ ပၼ်ႇမႂ်ႇၵဵဝ်ႇလူလုၼ်ႈလွင်ႈၵိူတ်ႇလုၵ်ႈ (တူလုၺ်းတီႈ ၵၼ် 19)၊ တၢင်းပဵၼ်တပ်းၵႂ်ႈ (တူလုၺ်းတီႈ ၵၼ် 12.3)။

ၸဵပ်းလိၼ်ႉတွင်ႉ(ၶူင်းၶဝ်ႈၸဵပ်း)(Epigastric Pain)

လွင်ႈၸဵပ်းတီႈလိၼ်ႉတွင်ႉၼႆႉၵႆႉၵႆႉလႆႈမၼ်ၼမ်လွမ်းၶူင်းယႃလိၼ်လိၼ်ထႆး–မၢၼ်ႈ။လွင်ႈတၢင်းၵၢၼ်ၵၢပ်ႈတေပဵၼ်လႆႈ ၸတႄႉ

1. GASTRO-OESOPHAGEAL RELUX DISEASE

ၼေႃးပိုတ်ႉတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇၵၢႆႇမၢၼ်ၵႂ်ႈ ၵမ်ႇၼၼ် တၢင်းပဵၼ်လူမ်းၵိူဝ်ႇၶူင်းၶဝ်ႈၸိူင်ႉမႃးၸိူင်းၼၼ်ႉ ပဵၼ်ႁွပ်ႈၸွင်ၵိၼ်ၼွင်းၶူင်းၶဝ်ႈၸိူင်း ပွၵ်ႈၶဝ်ႈမႃးၸိူင်းၼွင်းလွတ်ႇၵၢႆႇမၢၼ်လူလုၼ်ႈၽိတ်းပၵတီႉသေၸလႈ ယႃႉၵဝ်ႈၶႂ်ႈသေးလႅၺ်းသႂ်ႈလူႉလႅဝ်ၼၼ်ႉ ယဝ်ႈ။ ၵၢၼ်လႆႈပဵၼ် လိူင်ႉၼၼ်ႉ ႁွပ်ႈလွင်ႈလၵ်ႈလႆႈ ၵၢၼ်ၶၼ်းဝူင်ႈၵၢင်လွတ်ႇၵၢႆႇမၢၼ်ၸလႈၶူင်းၶဝ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၼေႃးပဵၼ်ၽေးၵၢၼ်ၶွတ်းၶႂ်ႈပဵၼ်ၼၼ်ႉတေပဵၼ်ႁွပ်ႈၵိၼ်လဝ်ႈၼမ်ၼႄႇပူၼ်ႉတီႈ၊ပီးၼႄႇပူၼ်ႉတီႈ၊ လုတ်ႇလၢၼ်းယႃႈၼႄႇပူၼ်ႉတီႈ၊ ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်ၽဵတ်းၼႄႇပူၼ်ႉတီႈ လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႈ။

ၽၢင်ႇမၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ၸဵပ်းမႆႈမႆႈၸလႈပဵၼ်ၶိူင်တီႈလိၼ်ႉတွင်ႉ ၵမ်ႇၼၼ် တၢင်းလင်လုပ်ႇလိၼ်ႉတွင်ႉ၊
- ၸဵပ်းမႆႈမႆႈတီႈလိၼ်ႉတွင်ႉသေၸလႈ ၼမ်ႉမူၼ်ၵၢရသႃႇၼမ်ႉၵူတ်ႉ(Acid taste) ၶဝ်ႈမႃးၼွင်းပၢၵ်ႇ၊
- ၵိူၼ်ယၢပ်ႇ၊

လွင်ႈၼူၼ်ႉမႃၼၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် ၼၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်လွမ်းၼင်ႇလွၵ်းလႆႈယူတ်းယႃ။

7 ၽၢင်ၵျၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်ႈၼမ်

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- လွင်ႈၵိၼ်ၵေႃႉၽီႉ၊ ၼမ်ႉၼီင်းၸိမ်း၊ ၸွင်ၵိၼ်ၽဵတ်း၊ လဝ်ႈ ၸလႈ လုတ်ႉလီၼ်းယႃႈလိူဝ်းၼႆႉ ၸတ်းၵွၼ်ႈ ၵေႃႉလူင်း ဢမ်ႇၼၼ် ၵိုတ်းယင်ႉပဵတ်း။
- ပေႃးၵူၼ်းပဵၼ်ပီးၼျႉၼႆ ထုၵ်ႇလီလၢတ်ႈၸၼွႆႈၵူၼ်းပဵၼ် လူတ်ႉၼမ်ႉၼၵ်းလဝ်ႈၵဝ်ႇ။
- ပၼ် **antacids: Aluminium hydroxide 500 mg TID** ၼၢင်းဝူင်ႈၵၢင်ၸဝ်ႈၸမ်ႈၸလႈ မိူဝ်ႈတေၼွၼ်း လွမ်းၼင်ႇ ထုၵ်ႇလီပၼ်။
- ပေႃးဝႃႈ **Aluminium** ဢမ်ႇပေႃးၼႆလိူင်: **Omeprazole 20 mg OD** ၵူႈၼႂ် တႃႇ **4** ဝူင်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် **Cimetidide 400 mg BD** ဢမ်ႇၼၼ် **800 mg OD** ၶၢဝ်းၼွၼ်း တႃႇ **4** ဝူင်ႈ။

လွင်ႈၶႅၼ်ႇၵႅင်ႈ

လၢတ်ႈၸၼွႆႈၵူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ ၼွႆႉဝေႈ ၵေႃႉၽီႉ၊ လဝ်ႈ၊ တၢင်းၵိၼ်ၽဵတ်းၸလႈ လုတ်ႉလီၼ်းယႃႈ။ ၵိၼ်ၵေႃႉၵေႃႉသေ ၵမ်း ၵမ်းၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်ၼႆႉၵေႃးလၢင်ႈၽဵတ်းၼွႆႈတၢင်းပဵၼ်လူတ်းလူင်းလႆႈ ႁွပ်ႈဝႃႈတၢင်းၵိၼ်တေမီးၼႂ်းတွင်ႉၼိုင်းၶိတ်းၼိုင်း ၶိတ်းဝႆႉယူႇတႃႇသေႃႉ။ မိူဝ်ႈပႆႇၸဝ်ႈၼွၼ်းမွၵ်ႈ 2 လူဝ်ႈမူင်းၼၼ်ႉ ဢိူင်ႉဝေႈယႃႇၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်။ မိူဝ်ႈၵိၼ်တၢင်းၵိၼ် ယဝ်ႉ ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီၼွၼ်း။

2. ႁူင်းၸဝ်ႈၽဵပ်း (GASTRITIS)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

ႁူင်းၸဝ်ႈၽဵပ်းဢၼ်ဝႃႈၼၼ်ႉ ၽိုၼ်ႉၽဝ်ႇၼႂ်းႁူင်းၸဝ်ႈၵႂ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လွင်ႈၶိတ်းၼွႆႈပဵၼ်ၵမ်ႈၼမ်ၸတႃႇ ႁွပ်ႈၵိၼ်လဝ်ႈၼမ်၊ လုတ်ႉလီၼ်းယႃႈၼမ်ၸလႈ ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်ၽဵတ်းၼိူင်းလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ ယႃမၢင်လိူဝ်း (မိူၼ်ၼင်ႇ ASA, Indomethacin, Ibuprofen, high dose Ferrous Sulphate) လိူဝ်းၼႆႉၵေႃႈ ပေႃးၵိၼ်ၶၢဝ်းႁိုင်ၼႆ လၢင်ႈၶိတ်းၼွႆႈပဵၼ် ဢမ်ႇၼၼ် ၼွႆႈတၢင်းပဵၼ်ၵျႃႉၼိူင်းလိူဝ်ႇၵဝ်ႇလႆႈၼင်ႇၵၼ်။

ၽၢင်ၵျၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ၽဵပ်းမႆႈမႆႈတီႈလိၼ်ႉတွင်ႉ
- တူၼ်ႉ၊ ၵျၵ်ႈ၊ လူမ်းၼွႆးတွင်ႉၼမ်၊ ယူႇယၢပ်ႇမိူၼ်တွင်ႉတဵမ်
- ၽဵပ်းမႆႈမႆႈတီႈလိၼ်ႉတွင်ႉသေ ၶၢႆႉၶိုၼ်းမႃးၼွႆးပၢၵ်ႇ၊ ႁူမ်ႈတင်းၼမ်ႉဢၼ်မီးဢရသႃႇၼမ်ႇၵူတ်ႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- လွင်ႈၵိၼ်ၵေႃႉၽီႉ၊ ၼမ်ႉၼီင်းၸိမ်း၊ ၸွင်ၵိၼ်ၽဵတ်း၊ လဝ်ႈၸလႈ လုတ်ႉလီၼ်းယႃႈလိူဝ်းၼႆႉၼွႆႈၸတ်းၵွၼ်ႈ ၵေႃႉလူင်း ဢမ်ႇၼၼ် ၵိုတ်းယင်ႉပဵတ်း။
- ပေႃးၵူၼ်းပဵၼ်ပီးၼျႉၼႆ ထုၵ်ႇလီလၢတ်ႈၸၼွႆႈၵူၼ်းပဵၼ် လူတ်းယွမ်းၼမ်ႉၼၵ်းလဝ်ႈၵဝ်ႇ။

- ပၼ် **antacids: Aluminium hydroxide 500 mg TID** ၼ်ႋဝူင်းၷၢင်ၜဝ်ႋၜမ်းႋၜလးႋမိုဝ်းႋတေၼွၼ်း လွမ်းၼင်, ထုၵ်,လီပၼ်။

လွင်ႋပီၼ်ၡူင်းၜဝ်ႋလီပ်းၼႋ ၵမ်,ၷ.လံႋၡၼ်လုၵ်းႋၵွၼ်,ပီၼ်။

3. တၢင်းပီၼ် ၡူင်းၜဝ်ႋလီပ်း ပီပ်.တိတ်.သ် (PEPTIC ULCER DISEASE)

ၼျေးႋပိုတ်,တီႋပွင်,

တ႑,တၢင်းပီၼ် ပီၼ်လီပ်းၼ်ႋၡူင်းၜဝ်ႋပီပ်.တိတ်.သ်ၼၼ်. လီပ်းလီပ်းမံႋမံႋတီႋလိၼ်.တွင်.ၼႋ. တေလၢင်ႋၡ႑.ၡိုင်းၼမ် လိုဝ်။ ပျေးႋဂူၼ်းပီၼ် ၵၢၼ်ပီၼ်ၡူင်းၜဝ်ႋၵ်ႋၜၢဝ်းၡိုင်ၼၼ်. ပၼ်ယ႑ aluminium hydroxide ယဝ်.ယင်းပံ,လီၜိုၼ်ႋ မျးႋၜလးႋပၼ်ယ႑ mebendazole ဝံ.ယူ,ၼႋလိုင် ထုၵ်,လီၜတ,ပၼ်ယ႑တ႑,တၢင်းပီၼ်ၡူင်းၜဝ်ႋလီပ်းပီပ်.တိတ်.သ်။ တၢင်းပီၼ်ၡူင်းၜဝ်ႋလီပ်း ပီပ်.တိတ်.သ် ၷမ်းႋၼမ်ပီၼ်ၷွပ်းႋလိုဝ်.မိင်းပိၵ်,ထီးႋရီးႋယျး (Helicobacter Pylori) ၼၼ်.ယဝ်.။ လိုဝ်.မိင်းသီၼ်းၼႋ.ၼႋ.တေ လၢင်းႋၜၢမ်,လံႋၼမ်.ဂူတ်း (ၵိတ်.သိတ်.) ၜလးႋ မီးၵ႑,ယုလံႋၼ်ႋၡူင်းၜဝ်ႋ ၵၢၼ်မီးၼမ်.ဂူတ်းၼမ်ၼၼ်.ယဝ်.။ ယ႑ႋယ႑ၵၢၼ် လူတ်းယွမ်းၼမ်.ဂူတ်းၼ်ႋတွင်.မိူၼ်ၼင်, aluminium တေၡိတ်း ၡ်ႋလွင်ႋလီပ်းမဝ်မျးၼႋသေတ႑. တၢင်းလီပ်းၼႋ.တေပီၼ် ၜိုၼ်းထီင်ႋ။

ၒေါင်ၡၢင်းႋတၢင်းပီၼ်

- လီပ်းမံႋမံႋတီႋလိၼ်.တွင်. တေၵ.ပီၼ်လီပ်းၼမ်လိုဝ် ၼ်ႋဝူင်းႋၷၢင်မိုဝ်.ၜဝ်ႋမိုဝ်.ၼိုင်းႋတင်းမိုဝ်.ၼိုင်းႋၜလးႋ ယၢမ်း ၼ်လဝ်. (မိုဝ်ႋၼ်ႋတွင်.ပံ,မီးသင်) သမ်.ၜီၼ်းတေၵ.လီပ်းလိုဝ်ၡိုင်း။ မိုဝ်ႋဂိၼ်ၜဝ်ႋတွင်.ၵၢၼ်လီပ်းယူ, တေၡ႑ ၷ႑,ၷမ်းၼိုင်းႋၼႋသေတ႑. မွၵ်ႋ 1-2 လူဝ်ႋမူင်းၵျေႋတေၜိုၼ်းလီပ်းမျးထီင်ႋ။
- တူၼ်.၊ ၡၢၵ်ႋ၊ ၵမ်,ၜံႋဂိၼ်ၜဝ်ႋ။
- ၡိုင်းၵျေ,၊ ၡိုဝ်.၊ ၵူၼ်းႋၵွၼ်,လိုဝ်းၼႋ. ၷွပ်းႋလိုတ်းႋၵွၵ်,ၜၢဝ်းၡိုင်ၼၼ်.ယဝ်.။

လွင်ႋသုၵ်.သၢၵ်.ယၢပ်,ယီၼ်းၵိဝ်,လူလုံႋတၢင်းပီၼ်ဂူၼ်းပီၼ်မၢင်းႋၵျေ.တေလၢင်ႋပီၼ်လိုတ်းႋၵွၵ်,ၡ႑.ၡိုင်းလံႋ။ ဂူၼ်းပီၼ် တေၡၢၵ်ႋၵွၵ်,မျးၼမ်.ၷမ်,ၷမ်, (မိုၼ်ၵျေ,ၒီ,) ၵမ်,ၼၼ် လိုတ်းႋလိင်လိင်ယဝ်. တွင်.တေဂူ႑,ပီၼ်လိုတ်းႋလမ်လမ် (ၒံႋသီလမ်လမ် ၼိဝ်ၼိဝ်မိၼ်မိၼ်) လိုဝ်းၼႋ.ယဝ်.။ (ထုၵ်,လီတွင်းဝံ.ဝ႑ႋ ဂူၼ်းပီၼ်ၵၢၼ်ဂိၼ်ယ႑ မီးထၢတ်းႋလိၵ်း ၼၼ်. တေၒံႋပီၼ်သီလမ်)

လွင်ႋၜူၼ်.ၡ႑မၵ်းမၼ်းႋတၢင်းပီၼ် (Diagnosis)

မၵ်းမၼ်းႋလွမ်းၼင်,ပံႋယူတ်းယ႑ — တီႋၜတ.မၼ်းၷမ်းႋၼမ်ၜတ. ဂူၼ်းပီၼ်ၵၢၼ်ပီၼ်တၢင်းပီၼ်ၡူင်းၜဝ်ႋလီပ်းဂူႋၵျေ. ထုၵ်,လီ ဂူတ်,ထတ်းတူလုံးလိုဝ်.မိင်း Helicobacter Pylori ၷွၼ်,ၼႋသေတ႑. ၷွပ်းႋၷ႑ႋဂူတ်,ထတ်းသုင်သေ ၡိတ်း ယၢပ်,ၜလးႋ ထုၵ်,လီယူတ်းယ႑ပၼ်ဂူၼ်းပီၼ် ၵၢၼ်မီးလိုတ်းႋၵွၵ်, ၵမ်,ၼၼ် လိုဝ်းၵၢၼ်ပီၼ်တၢင်းပီၼ်ၜၢဝ်းၡိုင်သေ ပၼ်ယ႑ aluminium hydroxide ၜလးႋ mebendazole ၵျေႋၵမ်,လီၜိုၼ်ႋ လိုဝ်းၼၼ်.ယဝ်.။

7 ၽေႃင်ၸၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ပဵၼ်ႁၼ်ႁမ်ႈၼမ်

လွင်ႈယူတ်းယႃ

တႃႇၶႃႈလိူဝ်ႉမဵင်း H. Pylori ၼၼ်ႉ တၵ်းတေလႆႈၸႂ်ႉယႃသၢမ်မဵဝ်း ပၼ်ၸွမ်းႁၼ်ယူတ်းယႃ။

Omeprazole 20 mg BID တႃႇ 1 ဝူင်ႈ

Metronidazole 400 mg TID တႃႇ 1 ဝူင်ႈ

Amoxicillin 500 mg TID တႃႇ 1 ဝူင်ႈ

ၸႂ်ႉယႃသၢမ်မဵဝ်းပၼ်ၸွမ်းႁၼ်ယဝ်ႉၼၼ်ႉ တေလႆႈသိုပ်ႇပၼ် Cimetidine 400 mg PO BID ၵႂႃႇလွမ်းထိင်ႈတႃႇ 4 - 6 ဝူင်ႈ။

ပေႃးဝႃႈပဵၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်လိူတ်ႈယင်းဢွၵ်ႇယူႇၼႆ

- ပၼ် IV line လွမ်း RL ဢမ်ႇၼၼ် NSS။
- ပွႆႇတူၺ်းထတ်းသၢင်ၽေႃင်ၸၢင်ႈဢၼ်လမ်ႇလွင်ႈလွမ်း။ ၵႅတ်ႇၶႂ်ႈႁူႉ မူႇလိူတ်ႈၶလႈ Hb/Hct ႁူၼ်းပဵၼ်ဝႆႉ။
- ပေႃးႁူၼ်းပဵၼ် ၵိုင်ႉႁၢင်ႉတၢႆလိူမ်းၵႂႃႇၼႆလိူင် ပေႃးပဵၼ်လႆႈ ၶႂ်ႈထိမ်လိူတ်ႈပၼ်။
- သွႆႇသႆႇယၢင်ပၼ်တၢင်းၶူးလင်။
- ပၼ်ယႃ Cimetidine။
- ယႃႇပၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်ၵိၼ်သင်တၢင်းပႃၵ်ႇလႆးလႆး။
- သူင်ႇႁူၼ်းပဵၼ်ၵႂႃႇႁွင်းယႃလူင်။

ပေႃးဝႃႈႁူၼ်းပဵၼ်လိူတ်ႈဢွၵ်ႇႁွပ်ႈတၢင်းပဵၼ်ႁွင်းၶဝ်ႈၸိပ်းပိပ်ႉတိတ်ႉသ်ၼႆႉ ပွင်ႇဝႃႈပဵၼ်လွင်ႈလမ်ႇလွင်ႈ။
ဝႆးလႆႈႁႃႈၶိုဝ်ႁေႃႈၶႂ်ႈဝႆးသေ ၸတ်းၵၢၼ်လွင်ႈယူတ်းယႃပၼ်။

လွင်ႈႁႄႉၵင်ႈ

ႁွပ်ႈယင်းပႆႇႁူႉဝႃႈလိူဝ်ႉမဵင်း H. Pylori လုၵ်ႈတီႈလႂ်မႃးၶလႈ ယင်းပႆႇႁူႉဝႃႈၼင်ႇႁိုဝ်တေဢမ်ႇလပ်းတိတ်း တၢင်းပဵၼ် ၼၼ်ႉ တေလႆႈပိူင်ႉဝေးလိူင်ႉႁိုဝ်။ ႁမ်ႈၼမ်ၶတ. ထုၵ်ႇလီလၢင်ႉမိုဝ်းၶႂ်ႈမူတ်းသႂ်၊ ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ် ဢၼ်ၶႂ်ႉၸၼ်ဝႂ် မူတ်းသႂ်ၶလႈ ၸၢင်ႈၵၼ်းဝႆႉထုၵ်ႇမိၼ်း၊ ၼမ်ႉဢၼ်ယုမ်ႇလႆႈဝႂ်မူတ်းသႂ်လိူဝ်းၼႆႉ ပဵၼ်လွင်ႈႁူၼ်းႁူႈၵေႃႉ ထုၵ်ႇလီၵႅတ်း တႃႇသေႇယူႇယဝ်ႉ။ တူၺ်းတီႈ လၢႆးႁႄႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ်ႁွင်းၶဝ်ႈၸိပ်း။

4. မဵင်းတိူၵ်ႇ

မဵင်းတိူၵ်ႇၼႆႉ ၵႂ်ႈၵႂ်ႈၵႅတ်ႇၶႂ်ႈလုၵ်ႈၶွၼ်ႇ၊ ႁူၼ်းလူင်ၸိပ်းတီႈလိၼ်ႉတွင်ႉၶလႈတွင်ႉၼၼ်ႉယဝ်ႉ။(ႁၼ် **12.4**)

တႃႇႁူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်ၸိပ်းတီႈလိၼ်ႉတွင်ႉႁူႈၵေႃႉ ၶႂ်ႈယႃ mebendazole ဢမ်ႇၼၼ် albendazole one course
သေၶလႈယူတ်းယႃပၼ်။
(ယႃႇပၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်ဢႃႇယုလိူၵ်ႉလိူဝ် 1 ၶူပ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် ၶမႈပႃးတွင်ႉၽွင်းယူႇၼၼ်း first trimester)

5. လွင်ႈမႆႈၸႂ် (Anxiety)

ၵူၼ်းၵၢၼ်ႁႆႉမႆႈၸႂ်ၵမ်ႈၼမ် ၸၢင်ႈၶၢင်းၸဵပ်းတွၼ်ႈလိၼ်ႉတွင်ႉလႆႈမိူၼ်ၵၼ်။ ထုၵ်ႇလီၵွပ်ႇထၢမ်ပိုၼ်းတၢင်းပဵၼ်လီလီ ၶလႈ ထုၵ်ႇလီတူၺ်းလိူဝ်ႉလမ်ႇႁူၺ်ႈတီႈ ပိုၼ်းၶဝ်ႈတူင်ႉဝူင်းၵူၼ်းၶွင်ၵူၼ်းပဵၼ်ၼွမ်း။ (ၼၼ် **20.4**)

6. CARCICOMA OF THE STOMACH

ၵူၼ်းပဵၼ်ၵၢၼ်ၸဵပ်းတွၼ်ႈလိၼ်ႉတွင်ႉသေ ၼမ်ႉၼၵ်းတူဝ်ၶဝ်ႈလူင်းၼၼ်ႉ တၵ်းတေဝူၼ်ႉလွင်ႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၶၢၼ်ႉသိုဝ်း ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵမ်းၼမ်ၶတႃႉၵူၼ်းၵၢၼ်ၼုၺ်ႈၶၵ်ႉလိူဝ် 60ပီႊ ၶၢၼ်းမီးထၢင်ႈႁၢင်ႈပဵၼ်လႆႈၼမ်။ ၽၢင်ႁၢင်ႈၼမ်ႉၼၵ်း ၶေႃႈလူင်း (ယွမ်လူင်း) ၵမ်ႈပေႃးဢိၼ်ၶဝ်ႈဝၢၼ်၊ ႁဵင်းၶေႃႈၶလႈ ႁိုဝ်ႉၵူၼ်းၵွၼ်ႈလိူဝ်းၼႆႉ ၶၢၼ်းမီးၽၢင်ႁၢင်ႈပဵၼ်လႆႈ ၼမ်ယဝ်ႉ။ ၸွင်ႈယႃ (ၶလိၼ်းၼိၵ်ႈ) ၵမ်းၼမ်ၶတႃႉ ၵမ်ႈယူတ်းယႃပၼ်ႁႂ်ႈႁၢလႆႈသေတႃႉယူတ်း ယႃႁႂ်ႈသၢၵ်ႈသႃႇၶတႃႉ လႆႈယူႇ။

ႁူဝ်ၶႆႈ

ႁူဝ်ၶႆႈၼၼ်ႉ ၵမ်ႉၸႂ်ႈတၢင်းပဵၼ် ပဵၼ်ၽၢင်ႁၢင်ႈၵၢၼ်ၼိုင်ႈႁူၺ်း။ ႁႃတူၺ်းလွင်ႈတၢင်း ၵၢၼ်ႁဵတ်းႁႂ်ႈႁူဝ်ၶႆႈ။
ပေႃးႁူႉယဝ်ႉဝႃႈ ပဵၼ်ႁွပ်ႈသင်ၼႆ ၸင်ႇထုၵ်ႇလီပၼ်တၢင်းယူတ်းယႃ။

လွင်ႈတၢင်းႁဵတ်းႁႂ်ႈႁူဝ်ၶႆႈၼၼ်ႉမီးၼမ်ၼႃႇၶလႈတေႁူမ်ႈပႃး –

- ၸႂ်သုၵ်ႉသၢၵ်ႉ (Tension stress)
- ၸႂ်တုၵ်း (depression)
- ႁူဝ်ၶႆႈၽၢႆႇလဵဝ် (Migraine)
- ႁွပ်ႈပိူဝ်ႈတိုဝ်ႉလႃးမၢတ်ႇၸဵပ်း
- သဵၼ်ႈလိူတ်ႈtemporal arteritis ႁွင်ႈ
- ၶေႃးတေႃႇလုပ်ႇၶေႃးႁွင်ႈ ၵိဝ်ႇလူလုၺ်းၵွၵ်းၶေႃ–ၼိူဝ်ႉငွၵ်း တႃႇၽၢၵ်ႇလိူတ်ႈလႆႈၵွၵ်းၶေႃ
- ၸပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမႅင်းတၢင်းပဵၼ်
  - တီႈလဵၼ် မိူၼ်ၼင်ႇယွႆႈႁူမ်ႇၵွၵ်းၶေႃႁွင်ႈ၊ တၢင်းပဵၼ်လိူင်ႇ ၶူးလင်ပဵၼ်ၸဵပ်း (sinusitis)
  - ၶူင်ႉၼွႆးတူဝ်
    – ပၵ်ႇထီႈရိုႈယႃႈ မိူၼ်ၼင်ႇထီႇပီႇ၊ တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈၼူ (leptospirosis)၊ တၢင်းပဵၼ်ၼၢဝ်သႆႈႁွင်ႈ (typhoid)
    – ဝႆႈရတ်ႉသ်မိူၼ်ၼင်ႇၼၢဝ်လိူတ်ႈၵွၵ်ႇ(Dengue fever)
    – ပႃႇရႃႇသႆႉ (parasitic) မိူၼ်ၼင်ႇၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ
- ယႃးမဝ်းၵမ် — ႁွပ်ႈၵိုတ်းယင်ႉဢိၼ်လဝ်ႈ၊ ဢိၼ်ယႃႈ၊ ဢိၼ်ယႃ nifidipine ၶလႈဢိၼ်ၵေႃႇၽဵဝ်ႇ။

ၶၵ်ႉတွၼ်ႈၵၢၼ်လမ်ႇလွင်ႈလိူဝ်ပိူၼ်ႈ တႃႇထတ်းသၢင်ႁူဝ်ၶႆႈၼၼ်ႉ ပဵၼ်လႆႈ**ၵၢဝ်ပိုၼ်းၵူၼ်းပဵၼ်**ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ထၢမ်ၵႂၢမ်း ထၢမ် လႆႈလႆႈၵၢၼ်။ ၵႂၢမ်းထၢမ်ၵၢၼ်ထုၵ်ႇလီထၢမ်ၶတႃႉ– ႁူဝ်ၶႆႈႁဵင်းၵႃႈႁိုဝ်၊ ႁူဝ်ၶႆႈလိူင်ႉႁိုဝ်၊ ၶႆႈတီႈလႂ် (ပေႃးပဵၼ်လႆႈ ႁႂ်ႈၵူၼ်းပဵၼ် ၸၼ်ႁၢင်ႈႁူဝ်ၸဝ်ႈၵဝ်ႇသေၸိၶၼတီႈၶႆႈ) လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ ၵၢၼ်ပဵၼ်ၼၼ်ႉ ၸင်ႇႁႃၶတႃႉပဵၼ်ႁႃႉ? ပဵၼ်ၶၢဝ်းႁိုင်ႁႃႉ? ၶတႃႉၶႆႈ ၶၢဝ်းလႂ်ၶလႈ ႁိုင်ၵႃႈႁိုဝ်? ထၢမ်တူၺ်းဝႃႈ ၵီႈသင်? လိူင်ႉႁိုဝ်? ၶၢၼ်းႁဵတ်းႁႂ်ႈၶႆႈႁႅင်း

7 ၽေႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်ႈၼမ်

လိူဝ်ၵဝ်ႉ။ ၼႆႉႁႃတူၺ်း လွင်ႈတေပဵၼ်လႆႈ မိူၼ်ၼင်ႇ–

- ၵိူင်ႉၵၢင်ႉႁူဝ်ၸဵပ်ႈႁၢႆႉၼၵ်း
- ပဵၼ်မွၵ်ႇမွၵ်ႇ
- ပဵၼ်ၼၵ်းမႃးတိၵ်းတိၵ်း (ၼၵ်းလိပ်းၶလႈၼၵ်းႁၢႆႉၼၵ်း သုင်ၶိုၼ်ႈတိၵ်းတိၵ်း)
- ပဵၼ်မႃး မိူဝ်ႈလိၼ်ႈဢွၵ်ႇၼၵ်း ဢမ်ႇၼၼ် ႁၢႆႉၼၵ်းလိူဝ်ၵဝ်ႇမႃး
- ႁူမ်ႈလွမ်းၽေႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ဢွၵ်ႇဢေႃၶလႈ ၼိၼ်ႈဢၢႆႈယူင်ႇ –(တူဝ်ယၢင်ႇ–မီးလွင်ႈလွၵ်ႈသုၵ်ႉသၢၵ်ႉ၊ လွင်ႈတွင်းၵိုမ်းဢေႇလူင်း၊ ပဵၼ်လူမ်းမႃႈမူ၊ ၵၢၼ်တူင်ႉၼိုင်တွပ်ႇၶိုၼ်ႈတီႈလၢၵ်ႇလႆၢး၊ ဢမ်ႇႁူႉၼိုဝ်ႉႁူႉတူဝ်၊ ၼၵ်းၵၢမ်ႈၼိုဝ်ႉဢမ်ႇမီး)
- ႁူမ်ႈလွမ်းၽေႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၸူင်ႉၼင်ႈတူဝ်၊

ယူတ်းယႃပၼ်တၢင်းပဵၼ် ဢၼ်သွၼ်ႉယူႇ (မိူၼ်ၼင်ႇ–ၸပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်း) ၶလႈ တႃႇႁူဝ်ၸႂ်ႈၶတႉပၼ်ယႃ ပႃႇရႃႇသီႇတမေႃး ၵေႈတေၺွတ်းၼႂ်ႈသၢၵ်ႈသႃႇမႃး။

လွင်ႈႁူဝ်ၸႂ်ႈဢၼ်လိူဝ်းႁူႉတီႈတႆႈတေႃး (Specific causes of headache)

1. <u>ႁူဝ်ၸႂ်ႈ ႁွပ်ႈလွၵ်ႈသုၵ်ႉသၢၵ်ႉ</u>

ႁူဝ်ၸႂ်ႈၼၼ်ႉ ၵမ်ႈၼမ်တေၵႂႃႇပဵၼ်တင်းသွင်ၽၢႆႇ (ႁွၵ်ႈႁူဝ်တင်းသွင်ၽၢႆႇ)၊ တီႈၶေႃႈ ဢမ်ႇၼၼ် တၢင်းလင်ႁွၵ်ႈႁူဝ်ၼၼ်ႉ တေၸႂ်ႈ ႁၢႆႉၼၵ်းသေၶလႈ တေဢမ်ႇၵိဝ်ႇလွမ်းတၢင်းပဵၼ်ဢွၵ်ႇဢေႃၶလႈ ၼိၼ်ႈဢၢႆႈယူင်ႇသင်။ ၵမ်ႈၼမ်ၶတႉ ႁူဝ်တေၸႂ်ႈၵူႈဝၼ်းသေၶလႈ တေလၢတ်ႈၶၢဝ်ႇမိူၼ်ၼင်ႇဢၵ်လိူၵ်ႈမတ်ႉၼၵ်းၼၵ်းဝႆႉ။ မိူဝ်ႈလိၼ်ႈဢွၵ်ႇၼၵ်း ႁူဝ်ၸႂ်ႈၵေႈ ဢမ်ႇႁၢႆႉၼၵ်းလိူဝ်မႃး။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ထုၵ်ႇလီသပ်းလိူင်းၶၢဝ်ႇႁူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ ႁူဝ်ၸႂ်ႈၼၼ်ႉ ႁွပ်ႈလွၵ်ႈသုၵ်ႉသၢၵ်ႉ ဢမ်ႇၼၼ် မႆႈလွၵ်ႈသေၶလႈၺွတ်းၼႂ်ႈၵၢမ်ႈၼိုဝ်ႉတီႈႁွၵ်ႈႁူဝ် ၶလႈ ၶေႃးလိူဝ်းၼၼ်ႉၼၵ်းႁိုင်မႃးယဝ်ႉ လင်ႇပဵၼ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ႁွပ်ႈၼႆႉ လွင်ႈၼွၼ်းၼႂ်ႈဢိမ်ႇဢိမ်ႇ၊ လွင်ႈသုၵ်ႉသၢၵ်ႉလွၵ်ႈ ဢမ်ႇဝႃႈ တီႈၶိုၼ်း၊ တီႈၺွတ်းၵၢၼ် ၼႂ်ႈဢေႃလူင်းၶလႈ ႁၢမ်ႈဝၢႆးယၢမ်းတႃႇလိၼ်ႈဢွၵ်ႇၼၵ်းမိူၼ်ၼင်ႇ လုလ်ႈၼမ်ႉမိပ်ႇၼႃတ်းတူဝ်ၶလႈ/ဢမ်ႇၼၼ် ဢၢပ်ႇၼမ်ႉဢုၼ်ႇပၼ်ၼႆႉလိုင်တေၺွတ်းၼႂ်ႈၵၢမ်ႈၼိုဝ်ႉၼၵ်းလိူဝ်းၼၼ်ႉ ဢေႇလူင်းၵႂႃႇလႆႈ။ တႃႇႁူဝ်ၸႂ်ႈၼၼ်ႉၶတႉ ၵိၼ်ယႃပႃႇရႃႇသီႇတမေႃး (paracetamol) ၵေႈလႆႈ။

2. <u>ႁူဝ်ၸႂ်ႈၽၢႆႇလဵဝ် (Migraine)</u>

ႁူဝ်ၸႂ်ႈၽၢႆႇလဵဝ်ၵမ်ႈၼမ်ၶတႉ တေၶိုၼ်ႈငၢၼ်ႈငၢၼ်ႈဢမ်ႇၼၼ် ၼေႃပိုတ်ႉပိုတ်ႉယူႇၽၢႆႇလဵဝ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ၊ ႁွပ်ႈလွင်ႈ တူင်ႉၼိုင်သေၶလႈ ၼၼ်းတေၺွတ်းၼႂ်ႈႁၢႆႉၼၵ်းလိူဝ်။ ႁူဝ်ၸႂ်ႈၽၢႆႇလဵဝ်ၼၼ်ႉ ၵႂႃႇပဵၼ်ႁူမ်ႈလွမ်း ၸႂ်ႈတူၼ်ႉ၊ ႁၢၵ်ႈ၊ (ႁူဝ်သိူင်ၽိုၼ်ႈ)၊ ဢမ်ႇၼၼ်ႁၼ်လိူင်ႈလိူင်းလီၶလႈၽၢႆႇတီႈၸႂ်ႈၼၼ်ႉၸူးလင်တေၵႂႃႇတၼ်ဝႆႉလိူဝ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တၢင်းၸႂ်ႈၼၼ်ႉ တေလိပ်းၶိုၼ်ႈမႃးတိၵ်းတိၵ်းလႆၢလႆၢလူဝ်ႇမူင်းသေပဵၼ်လႆႈထိုင်လႆၢလႆၢဝၼ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တေပဵၼ်လွမ်းပႃး မိူၼ်ၼင်ႇလွင်ႈမုင်ႈႁၼ်ထုၵ်ႇယႃႉၵဝ်း ၼၼ်ႉ ၵႂႃႇပဵၼ် ၵၼ်ၵမ်ႈၼမ်ၶလႈ သိူင်ဝိူပ်ႉဢွၵ်ႇတႃႇ ဢွၵ်ႇႁၢင်ႈ Z ၼွႆးတႃႇမႃး ဢမ်ႇၼၼ် လွင်ႈမုင်ႈႁၼ် ယုပ်ႈယွမ်း

လိုဝ်းဆ်ႉယဝ်ႉ။ မိုဆ်ၼင်ႇ ဂီဝ်ႇလူလုႋဘွၵ်းဘောၣ်ၥလႋ သီဆ်ႋဘၤႋယုင်ႇၼၼ်ႉ aphasia (လၢတ်ႋၵၢမ်းဘမ်ႇလံႋ)၊ ၼၣ်ၭ ဆိတ်းသၢဆ်ႋ ဘမ်ႇၼၼ် ၡ်င်းဘောႇလိုဝ်းဆ်ႉေၵၢႋ ပ်ဆ်လွမ်းလံႋ။ ၵုဆ်းမၢင်ႋေၵၢႉ ၡၼ်လၤးဖၚေင်ႇၡၢင်ႋ (မိုဆ်ၼင်ႇ လီၵ်ႋလံၢႋလ်ၥ်ငံၢႋ၊ ၡိုဝ်ႉ၊ ၡၢဝ်၊ ၵၢမ်းဆိုဝ်ႉစ်ငႋ) မိုဝ်ႋတေပ်ဆ်ၡုဝ်ၶံႋမွၵ်ႋဘမ်ႇလံၢလုဝ်ႋမုင်း ဘမ်ႇၼၼ် ဘမ်ႇလံၢဝၼ်း ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵမ်ႋၼမ်ၥတႉပ်ဆ်လွမ်းပိုၼ်း လိုဝ်ႉဖၼ်းၥလႋ လွင်ႋသုၵ်ႉသၢၵ်ႉလ်၊ လွင်ႋဂိဆ်လဝ်ႋ၊ မိုဝ်ႋၼၤႋလိုဆ်ဖူႋ ယိင်းမၤးၥလႋ ဂိဆ်ယၤစုမ်းလိုဝ်းဆ်ႉ တေလၢင်ႋၡ်တ်းၡ်ႋၡံၢႉၡ်င်းလိုဝ်။

လွင်ႋယူတ်းယၤ

ၡ်ႋယူႇဆ်ႋၡ်င်ႋလပ်းသိင်ႇၥလႋ ၵတ်းယီဆ်ဆ်ႉေၵၢႋ လွံႋၡ်ႋတၢင်းပ်ဆ်သၢၵ်ႋသၤႇမၤးလံႋ။ ပေၤးပၼ်ယၤဆ်ေၵၢႋ ပၼ် aspirin ဘမ်ႇၼၼ် ယၤတီးငံၢႋၼင်ႇၼၼ် မိုဆ်ၼင်ႇ Ibuprofen, naprosyne ဘမ်ႇၼၼ် diclofenac လိုဝ်းဆ်ႉ လံႋ။ ပေၤးဝၤႋၵမ်းၵမ်းဂံႉပ်ဆ်ဆ်ေၵၢႋ သုင်ႇလူးမေယၤ ၡ်ႋမေယၤပၼ်လွင်ႋယူတ်းယၤၶၢဝ်ႋၡိုင်။ တၤႇၡေႉၵင်ႋၼၼ်ႉ လ်ႉယၤ amitriptyline, propanolol ဘမ်ႇၼၼ် aspirin လိုဝ်းဆ်ႉလံႋ။ ဂိဆ်ယၤလွမ်းၼမ်ႉဘၣ်မီး ၵၤႇၥဖႋဘိဆ်း မိုဆ်ၼင်ႇၼမ်ႉၵုဝ်ႇၵၤႇၵုဝ်ႇလၤႇဆ်ႉ တေၡ်တ်းၡ်ႋယၤတိုဝ်ႉလိုဝ်။

3. ထၢတ်ႋလ်ံတူၵ်း (Depression)

လွင်ႋၡုဝ်ၶံႋဆ်ႉ ဂံႉလံႋထူပ်းလၤးၵုဆ်းဂံႉထၢတ်းလ်ံတူၵ်းၶဝ် ပ်ဆ်ၵၣ်ၼမ်သေၥလႋ တေၡုမ်ႋပၤးဖၚေင်ၡၢင်ႋတၢင်းပ်ဆ် တၢင်ႇလိုဝ်းလွမ်း။ (ၵၣ် **18.1**)

လွင်ႋယူတ်းယၤ

ၵုၤႇတူလုးတီႋလွင်ႋပၼ်တၢင်ႋၡၼ်ထိုင်လံၢးယူတ်းယၤဂီဝ်ႇလူလုႋထၢတ်ႋလ်ံတူၵ်း။ (ၵၣ် **18.1**)

4. ဝံၢးတိုဝ်ႉလၤးမၢတ်ႇလိပ်း

ဖၚေင်ၡၢင်ႋတၢင်းပ်ဆ်လံၢလံၢလိုဝ်း ဘၣ်ဘမ်ႇတိတ်ႋေတၤး ၡုမ်းပၤးလွင်ႋၡုဝ်ၶံႋဆ်ႉ ဝံၢးတိုဝ်ႉလၤးမၢတ်ႇလိပ်းယဝ်ႉ ဘမ်ႇယူႇတီႋ လွင်ႋၡံၢႉၡ်င်းၼမ်ဘောႇသေၥလႋ လၢင်ႋပ်ဆ်လံႋ။ ၡုဝ်ၶံႋဆ်ႉ ၵမ်ႋၼမ်တေပ်ဆ် ဝၼ်းတီႋဘၣ်တိုဝ်ႉလၤး ၼၼ်ႉဝၼ်းလိဝ် ဘမ်ႇၼၼ် ဝံၢးတီႋတိုဝ်ႉလၤးၥလႋလၢင်ႋလိပ်းယူႇလိုင်ႉၼၼ်ပ်ဆ်လံၢဝူင်ႋသေၥလႋ တေၡံၢၵုၤႇလွံႋလွံႋ။ ၡုဝ်ၶံႋလိုင်ႉဆ်ဆ်ႉ တေၼၣ်ဝိုတ်းဝိုတ်းသေၶံႋဝံႉ ၡုမ်ႋတင်းလိပ်းငၣ်းငၣ်းယူႇတီႋလိဝ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ မၢင်ပွၵ်ႋ တူဆ်ႉၡၢၵ်ႋ၊ လွင်ႋမုင်ႋၡၼ်ယုပ်ႋယွမ်းလိုဝ်းဆ်ႉ တေလၢင်ႋပ်ဆ်ၡုမ်ႋလွမ်းၡုဝ်ၶံႋလိုင်ႉဆ်ယဝ်ႉ။ လွင်ႋတွင်းဂိုမ်းဘမ်ႇလီ တင်ႋသမၤႇထိ ယၢပ်ႇ၊ လ်ံဘမ်ႇဆိမ်လိုဝ်းဆ်ႉေၵၢႋ ဂံႉဂံႉပ်ဆ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

လွင်ႋယူတ်းယၤ

ထုၵ်ႇလီလိဆ်ႋဘွၵ်ႇၡ်င်းပၼ်ၵၢမ်းဆိုဝ်ႉၶၤး၊ ဂိဆ်ယၤၥၵႋၶံႋၥၵႋၶိုဆ်ႋၥလႋ ယၤ amitriptyline။

7 ၽေႃၵျၢင်ႈတၢင်းပ်ႃၼ် ၶၼ်ပ်ႃၼ်ၵၼ်ၵမ်ႈၼမ်

5. တၢ်ၽေၢၵ်ႇ(Stroke)

တေၵ်ႉပ်ႃၼ်ၶူမ်ႈပႃးလွမ်းၶူဝ်ၶၢႆႈ။ တၢ်ၽေၢၵ်ႇၼၼ်ႉ တေမီးၽေႃၵျၢင်ႈတၢင်းပ်ႃၼ်ၶေႃၶေႃ (ၵၼ် **8.3**)။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

တူလ်ႈတီး (ၵၼ် **8.3**)။

6. လိူတ်းၶွၵ်ႇၼၼ်ႈၶွၵ်းၶေႃ (Subarachnoid haemorrage)

ၵိုင်ႉၵၢင်ႉၶူဝ်ၶၢႆႈၵျႃႉၵျိုင်းတင်းႁွၵ်းၶူဝ်သေၶလႈ ၶမ်ႇပေႃးၶူႉတူဝ်ၵူႇပ်တ်ႈသေ မၢင်းပွၵ်ႈၵေႃး တေမီးၽေႃၵျၢင်ႈ တၢင်းပ်ႃၼ်ၶွၵ်းၶေႃတင်းသ်ႃၼ်ႈၶႃးယူင်ႇ။ (ၵၼ် **8.3**)

လွင်ႈယူတ်းယႃ ပေႃးၵူၼ်းပ်ႃၼ်ၶတႇၶူဝ်ၶၢႆႈၶေႇလိူဝ် 4 လူဝ်ႈမူင်းပူၼ်ႉမႃးၼၼ်လိူင် ၵွႈသူင်ႇၵူႇယႃတူဝ်တီးၶူင်းယႃ ၵမ်းသိူဝ်ႈ (တူလ်ႈတီး ၵၼ် **8.3**)။

7. ၼိူဝ်ႉငွၵ်ႈ

ၼိူဝ်ႉၶၼ်ငွၵ်ႈၼၼ်ႈၶွၵ်းၶေႃ လၢင်ႈၵျ်တ်းၵွႈၶူဝ်ၶၢႆႈပၢၼ်ၵၢင်တေႃႇပေႃးၶၢႆႈၵျႃႉၵျိုင်းၶလႈ လၢင်ႈၵျ်တ်းၵွႈပ်ႃၼ် ၽေႃၵျၢင်ႈ တၢင်းပ်ႃၼ်ၶွၵ်းၶေႃတင်းသ်ႃၼ်ႈၶႃးယူင်ႇ။ လွင်ႈၶွၵ်ႇၵျိုင်းၶလႈ လၢႆးတမ်းဝၢင်းတူဝ်တေလၢင်ႈၵျ်တ်းၵွႈတၢင်းပ်ႃၼ် ၵျႃႉၵျိုင်းလိူဝ်ၶလႈ ၶူမ်ႈတင်းတူၼ်ႉတူၼ်ႉၵျၢၵ်ႈၵျၢၵ်ႈလွမ်း။ ၵမ်းၼမ်ၶတႉ ၽေႃၵျၢင်ႈလိူဝ်းၼၼ်ႉ တေပ်ၵ်ႇပိူင်ႈၵၼ်တင်း လွင်ႈၶူဝ်ၶၢႆႈတီးၶၼ်ဝႃး ပူၼ်ႉမႃးလိူဝ်ႈၼၼ်ႉ။ တီးပ်ႃၼ်လိူင်ႉၼၼ်ၼၼ်ႉ တေပ်ႃၼ်ႁွပ်ႈၶတႇပ်ႃၼ်မွႆႇမွႆႇၶလႈ ၵျႃႉၵျိုင်းမႃးတိၵ်း တိၵ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

လွမ်းလ်ႃၼ်လိၼ်ထူဝ်း–မၢၼ်ႈၼၼ်ႉ ယင်းပႆႇမီးလွင်ႈယူတ်းယႃတၢင်းပ်ႃၼ်ၼိူဝ်ႉငွၵ်ႈၼၼ်ႈၶွၵ်းၶေႃ။ တိူင်ႇပၢင်ႇတင်းမေယႃသေ ၼင်ႇၶိူဝ်လွင်ႈၶူဝ်ၶၢႆႈတေသၢၵ်ႈသႃႇၼၼ်ႉပၼ်ၵိၼ်ယႃၵူႇ။

8. ယူင်ႈၶူမ်ႇၶွၵ်းၶေႃၵွႈ/ၶွၵ်းၶေႃၵွႈ (Menigitis/encephalitis)

ၶူဝ်ၶၢႆႈၵျႃႉၵျိုင်းၶိုၼ်ႈမႃး ၼၼ်ႈၶၢဝ်းတၢင်းၶမ်ႇလၢႆလူဝ်ႈမူင်း ၶူမ်ႈတင်းၶမ်ႇပေႃးၶွႈၶူႉတူဝ်ၶလႈ မီးလူမ်းၼၢဝ်လွမ်း ၼၼ်ႉ ယဝ်ႉ။ ၵမ်းၼမ်ၶတႉ တေၶမ်ႇမီးၽေႃၵျၢင်ႈတၢင်းပ်ႃၼ်ၶွၵ်းၶေႃၶလႈသ်ႃၼ်ႈၶႃးယူင်ႇ (ၵၼ် **15.1**)။ ယူင်ႈၶူမ်ႇၶွၵ်း ၶေႃၵွႈ ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမ်ႃင်းထီႇပီႇၼၼ်ႉ ၶမ်ႇပေႃးၵျႃႉၵျိုင်းသေတႃႉ ၵ်ႉၵျၼ်ၵူၼ်းၼွႈသုၼ်ၵူၼ်းပၢႆႈၽေးပ်ႃၼ်ၵၼ်။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ယူတ်းယႃပၼ်ၵမ်းလဵဝ် (ၶမ်ႈၼၼ် ပေႃးဝႃႈတီႈႁူင်းယႃၶမ်ႈယူတ်းယႃတၢင်းပိၼ်ႇယွႆႈႁူမ်ႇၶွၵ်းၶေႃႈလႆႈ သိုပ်ႇသူင်ႇ ၵႂႃႇယႃ)။ ပေႃးသူင်ႇၵူၼ်းပိၼ်ႇယွႆႈႁူမ်ႇၶွၵ်းၶေႃႈ ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇသမ်းယႃ ceftriaxone (ၶႃႈယူဝ်ႇလိူဝ် 2 လိူၼ်) ၶမ်ႈၼၼ် ampicillin ၸလႈ gentamicin (လဵၵ်ႉလိူဝ် 2 လိူၼ်) ပၼ်မိူဝ်ႈမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပိၼ်ႇၸလႈ မိူဝ်ႈပႆႇသူင်ႇ ၵူၼ်းပိၼ်ႇ။ တၢင်းပိၼ်ႇယွႆႈႁူမ်ႇၶွၵ်းၶေႃႈ ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမီးဝႆႉရေတ်ႉသၼ်ႈ သမ်းယႃၶႃႈလိူဝ်ႉမီးၵေႃႈ တေၶမ်ႇတိူဝ်ႉသင်။ ပေႃးပိၼ်ႇလႆႈမိူဝ်ႈပႆႇယူတ်းယႃပၼ်ၼၼ်ႉ ႁဵတ်းပၼ် LP ။ ၵူလ်ႈၵႃႈႁွပ်ႈလႆႈပွႆႉသေၵေႃႉၵေႃႉ တႃႇႁဵတ်း LP သေၸလႈ ၶမ်ႇထုၵ်ႇလီႁဵတ်းႁႂ်ႈ လွင်ႈယူတ်းယႃထိူင်းၵႂႃႇပီတ်ႈ။

9. သႅၼ်ႈလိူတ်ႈတီႈၸီႈမႅမ်ႉၵႂႈ (Temporal arteritis)

ၵူၼ်းပိၼ်ႇၶႃႈယူသူင် (50 ၶမ်ႈၼၼ် ၸၵႃႈလိူဝ်) ပိၼ်ႇႁူဝ်ၸဵၼ်ႈၽဵဝ်ႇလဵဝ် (တင်းသွင်ၽဵဝ်ႇၵေႃႈပိၼ်ႇလႆႈ) ႁူမ်ႈတင်း ၽေႃၵႂၢင်ႈ ၶမ်ႇယူႇလီ မီးလူမ်းၼၢဝ်၊ ၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉလီပ်း၊ ၵိၼ်ၶဝ်ႈၶမ်ႇဝၢၼ်၊ ၼမ်ႉၼၵ်းတူဝ်ၶေႃႇလူင်း လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ ပေႃးယိပ်းလၢမ်းတူလ်ႈႁူဝ်ၼဵၼ်လိူင် တေႁူႉမိၼ်ႈငၢႆႈၸလႈ သႅၼ်ႈလိူတ်ႈၸီႈမႅမ်ႉတေၼႃႇၼႃဝ်ႉ ႁူမ်ႈတင်းလိူတ်ႈတွတ်ႇယူႇ /ၶမ်ႇတွတ်ႇၵေႃႈပိၼ်ႇ လႆႈ။ ESR ၵေႃႈတေၶိုၼ်ႈယူႇၵၼ်ၵၼ်သေ ၵမ်ႈၼမ်ၸတႉတေမီးမွၵ်ႈ 50 ပႆႇ။ တႃမွတ်ႇၼႆႉ ပိၼ်ႇၽွင်းလႃႉ လီလႆႈၵူဝ်လိူဝ်ပိူၼ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

တိူင်ႇပၢင်ႇတင်းၸူးမေႃယႃသေၸလႈ ပၼ်ယႃ steroids။

10. တၢင်းပိၼ်ႇတၢင်ႇလိူဝ်း– တၢင်းပိၼ်ႇၸဵဝ်ႈ၊ တၢင်းပိၼ်ႇတႃ၊ တၢင်းပိၼ်ႇသႂ်းၼတ်ႉ၊ ၶႄႈတေႃႇလုပ်ႇၶႄႈၵႂႈ ၶမ်ႇၼၼ် ၶႆႈ၊ ႁူဝ်ၸဵၼ်ႈ

ပၼ်ၵျႃၵဵဝ်ႇလူလ်ႈၸဵဝ်ႈ (ၵၼ် **9**)၊ တၢင်းပိၼ်ႇသႂ်းၼတ်ႉ (ၵၼ် **21.1**)၊ ၶမ်ႇၼၼ် ပၼ်ၵျႃတႃ (ၵၼ် **11**) လိူဝ်းၼႆႉ လၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈႁူဝ်ၸဵၼ်ႈ။ ပၼ်ၵျႃၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉၶမ်ႇၼၼ်လုပ်ႇတီႈၶႄႈၵေႃႈ ၵမ်ႈၵမ်ႈၵႂႃႉႁဵတ်းႁႂ်ႈႁူဝ်ၸဵၼ်ႈလႆႈ။ ၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉတီႈ ၼႄႈတွင်ႉၵိူင်ႉၵၢင်ႉၸဵင်ႈ (မိူၼ်ၼင်ႇမိူဝ်ႈတွင်ႉၵႂႃႇ၊ မိူဝ်ႈၶႆႈ၊ မိူဝ်ႈလၢမ် ၶမ်ႇၼၼ် မိူဝ်ႈၸူဝ်) လိူဝ်းၼႆႉၵေႃႈလၢင်ႈႁဵတ်း ႁႂ်ႈႁူဝ်ၸဵၼ်ႈလႆႈမိူၼ်ၵၼ်။ ၵူလ်ႈၵႃႈလွင်ႈလီပ်းၸဵၼ်ႈလိူင်ႉၼၼ်ႉ တေပိၼ်ႇၶမ်ႇလႆႈမိၼ်တ်ႉသေတေၵျႃၵႂႃႇ။ ပဵၵ်ႉသမ်ႉၶမ်ႇႁူႉဝႃႈ ၶႆႈႁူဝ်ၸဵၼ်ႈၼႆႉပိၼ်ႇ ႁွပ်ႈသင်ၼၼ်သေတႃႉ မၼ်းတေမီးယူႇလိူင်ႉၼၼ်လႆႈပီယူႇယဝ်ႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ ၵျႃလွင်ႈတၢင်းၶၢၼ်ႁဵတ်းႁႂ်ႈပိၼ်ႇသေၸလႈ ယူတ်းယႃၵႂႃႇ။ Ibuprofen, dicofenac ၶမ်ႇၼၼ် naprosyne လိူဝ်းၼႆႉ လွႆႈလႆႈယူႇ။

ၶၢင်ႈၶိင်

ၼၢဝ်လိူတ်ႈၶွၵ်ႇ(15.3)၊ ပၼ်ၵျႃၸဵဝ်ႈ(9)၊ လွႆတူၵ်း(18.1)၊ ပၼ်ၵျႃတႃ(11)၊ တၢင်းပိၼ်ႇယဵဝ်ႈၼူ(15.1)၊ ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ (15.2)၊ ယွႆႈႁူမ်ႇၶွၵ်းၶေႃႈ(15.1)၊ သႅၼ်ႈလိူတ်ႈတၼ်(8.3)၊ တၢင်းပိၼ်ႇသႂ်းၼတ်ႉ (12.1)၊ ထီႇပီႇ (21.5)၊ ၼၢဝ်သႂ်းၵႂႈ (Typhoid) (15.1)

7.6 ၵိုင့ၵၢင့လိုမ်းတူဝ် (SHOCK)

ခ်ါးပိုတ်,တီႋပ္ဂင်, လွင်ႋၵိုင့ၵၢင့လိုမ်းတူဝ်ဆ်ႋ ၵ္ဂပ်ႋလိုတ်ႋၵာဆ်လံယူ, (တၢင်းဆမ်ဓော,လိုတ်ႋ) ၵာမ်,ဂုမ်,ထူဆ်ႋ တၢ,တေ ၡ်တ်ႋၡ္ဂ်ႋဂူဆ်းမီးသံၢလ္ဂ်လံႋဆဆ်ႋယဝ်ႋ။ တၢ,ၡ်တ်းဂၢဆ်လံႋဆဆ်ႋ ၵာင်,ဂၢ,လမ်,လွင်ႋ (မိူဆ်ဆင်, ၵွဂ်းဓော၊ ၡူဝ်လွ်) တေလံႋ ၡပ်ႋလိုတ်ႋခလႋ ၵွဂ်,သီ,ဂျိဆ်,ၵာမ်,ဂုမ်,ထူဆ်ႋ။

> လွင်ႋၵိုင့ၵၢင့လိုမ်းတူဝ်ဆ်ႋပ်ာ်ၵာဆ်လမ်,လွင်ႋ၊ လွင်ႋယူတ်းယၢထိုင်းဆ်ႋ
> လၢင်ႋၡ်တ်းၡ္ဂ်ႋထိုင်တၢ်လံႋ။ မိုဝ်ႋတေယူတ်းယၢလွင်ႋၵိုင့ၵၢင့လိုမ်းတူဝ်ဆဆ်ႋ ယၢ,ပွ်ႋၡ္ဂ်ႋၡ်င်းလိုတ်ႋတူဂ်း။

လွင်ႋထုဂ်,လီၡ်တ်းပဆ်ဂမ်းလီဝ် (Emergency management)

လွင်ႋယူတ်ယၢဂမ်ႋဆမ် – တၢ,ဂူဆ်းပ်ာ်ဂူႋဓော့

A = AIRWAY – သၢင်းလၢင်းပဆ်သီဆ်ႋတၢင်းလူမ်းခဝ်ႋ (ပၢဂ်,၊ ခ်ါး၊ လွတ်,လူမ်း၊ လံၢ်းဝၢင်းတူဝ် တၢ,ဂူဆ်း လိုမ်းတူဝ်)

B = BREATHING – တင်ႋၡ်င်းလီဆ်ႋၵွဂ်,သီ,ဂျိဆ်,ပဆ်ဝံ့ဝံးဝံး

C = CIRCULATION – သွ်,ပဆ် IV cannulas 2 ၵာဆ် (ပေးပ်ာ်လံႋသွ်,ၵာဆ်ယွ်,လိုဝ်ပိုဆ်ႋ 16G ၵာမ်,ဆဆ် 18G)

- ခတ,ပဆ်သလိင်းၵာဆ်လွ်ႋဂမ်ႋဆမ် (normal saline) ပွ်ႋတူလ်းလွင်ႋဖင်,ဆိုင်ႋခွင်ဆမ်ႋ(ဆမ်ႋခဝ်ႋ/ဆမ်ႋၵွဂ်,) လွင်ႋယူတ်းယၢတၢင်,လွင်ႋဓော့ တေခိုဆ်ႋယူ,လွမ်းလွင်ႋၵာဆ်လံႋပ်ာ်။ လွင်ႋၵာဆ်ၡ်တ်းၡ္ဂ်ႋပ်ာ်ဂမ်ႋဆမ်ခတ့

CLINICAL FEATURES

1. **Hypovolemic shock** (ၵိုင့ၵၢင့လိုမ်းတူဝ်ၵ္ဂပ်ႋလူ့သုမ်းဆမ်ႋဆ္ဂ်းတူဝ်)

လွင်ႋလံႋပ်ာ်ဂမ်ႋဆမ်

- လိုတ်ႋၵွဂ်,ၡၢ်ႋၡ်င်းၵာမ်,ဝၢႋတီႋလွ်ဆ္ဂ်းတူဝ်ဂူဆ်း (မိူဆ်ဆင်,မၢတ်,လ်ပ်း၊ တေ,သဆ်ထေ,တၢင်းဆွဂ်ႋၡူင်းလုဂ်ႋ၊ ၵ်ာဆ် သီဆ်ႋပွ်,လိုတ်ႋလူင် ဂွ်ႋသေခလႋလိုတ်ႋတ်ာဂ်,ၵွဂ်,မၢး)
- လူ့သုမ်းဆမ်ႋဆ္ဂ်းတူဝ်ၡၢ်ႋၡ်င်း (မိူဆ်ဆင်, ၡၢဂ်ႋၡၢ်ႋၡ်င်းခလႋတွင့ဂ္ဂၢ,၊ လၢးဖွ်းမံႋ၊ တၢင်းပ်ာ်တွင့မၢဆ်း ၡၢ်ႋၡ်င်း၊ ပ်ာ်ဆၢဝ်လိုတ်ႋၵွဂ်,ၡၢ်ႋၡ်င်း)

2. **Vasodilatory shock** (ၵိုင်ႉႁၢင်ႉလိုမ်းတူဝ်ၵွပ်ႈသႅၼ်ႈလိူတ်ႈၵိုင်ႉႁၢင်ႉၵၢင်ႈမျႈ)

လွင်ႈလႆႈပဵၼ်ၵမ်ႈၼမ်

- ၸပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမႅင်းပႅၵ်ႇထီးရီးယႃး (ၵိုင်ႉႁၢင်ႉလိုမ်းတူဝ် ၵွပ်ႈလိူတ်ႈပဵၼ်ၵွင်ႉ)
- ထၢတ်ႈဢမ်ႇထုၵ်ႇမၼ်ႈၵျႃႉႁိူင်း (ၵိုင်ႉႁၢင်ႉလိုမ်းတူဝ် ၵွပ်ႈထၢတ်ႈဢမ်ႇထုၵ်ႇမၼ်ႈ)
- တိူဝ်ႉယႃးတီႈဢွၵ်ႇၶေႃႈၵျၢႆႉႁိူင်းဢမ်ႇၼၼ်လိူတ်ႈဢွၵ်ႇ (ၵိုင်ႉႁၢင်ႉလိုမ်းတူဝ် ဢၼ်ၵီဝ်ႇလူလႆႈ ဢွၵ်ႇၶေႃႈ)
- ၵိၼ်ယႃ ဢမ်ႇၼၼ် ၵွင်ႉ

3. **Cardiogenic shock** (ၵိုင်ႉႁၢင်ႉလိုမ်းတူဝ် ၵွပ်ႈႁိူင်းႁူဝ်ၸႂ်ၶေႃႉ၊ heart failure)

လွင်ႈလႆႈပဵၼ်ၵမ်ႈၼမ်

- ပဵၼ်ႁိူင်းလိူတ်ႈၶေႃႉၸၢဝ်ႈႁႂ်ႈ (ၵၼ် **14.1**)
- ပီႇတႃႇမိၼ်ႇ B1 ၶေႃႇ (ၵၼ် **17.2**)
- လိၼ်ႉႁူဝ်ၸႂ်လူႉ
- ႁိူင်းတႅၼ်ႈႁူဝ်ၸႂ်ဢမ်ႇၽိူင်ႇ (ႁိူင်းတႅၼ်ႈႁူဝ်ၸႂ်ဝႆးၼေႃႇ၊ ဢမ်ႇၼၼ် ထိုင်းၼေႃႇ)
- ပွတ်ႇလူႉ (လူမ်းၸဝ်ႈၼွင်းပွတ်ႇ)
- ႁူဝ်ၸႂ်ဝၢႆး (Heart attack)

ၽေႃင်ၵျၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

ၽေႃင်ၵျၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ၵိုင်ႉႁၢင်ႉလိုမ်းတူဝ်ၼႆႉ တေပိူၵ်ႇပိုင်ႈၵၼ် ၵွပ်ႈသႅၼ်ႈၵိုင်ႉႁၢင်ႉလိုမ်းတူဝ်ပိူၵ်ႇပိုင်ႈၵၼ်။ ၵူၺ်းၵူး မၢင်သႅၼ်းၶေႃး တေထူပ်းယူး ဢၼ်ၵူၼ်းပဵၼ် ၵႂႃႇပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်ႈၼမ်

- ႁိူင်းလိူတ်ႈတွၼ်ႈဝႆးသေၸလႈ ႁိူင်းၶေႃႇ (ၼိုင်းမိၼိတ်ႉပူၼ်ႉလိူဝ် 110 ၼွၼ်းၵူၼ်းလူင်)
- ထူလ်ႈလွ်ဝႆးသေၸလႈတိုၼ်ႈ (ၼိုင်ႈမိၼိတ်ႉ ပူၼ်ႉလိူဝ် 30 ၼွၼ်းၵူၼ်းလူင်)
- ၽိဝ်ၼင်သမ်ႉၵတ်းသေ ႁိူဝ်ႇဢွၵ်ႇ (clammy)ၼႆႉ ၵႂႃႇၵျၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်သျုၵ်ႉပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်ႈၼမ်။ လိူဝ်သေဝႃး ၵူၼ်း ၵိုင်ႉႁၢင်ႉလိုမ်းတူဝ် ၵွပ်ႈသႅၼ်ႈလိူတ်ႈၵိုင်ႉႁၢင်ႉၵၢင်ႈတၢမ်းၸဝ်ႉၼႆႉ ၽိဝ်တေလီၵ်ဝႆႉ (မူၼ်ၼင်ႇလိူတ်ႈ ပဵၼ်ၵွင်ႉ)။
- ႁိူင်းလိူတ်ႈတူၵ်း (ႁိူင်းလိူတ်ႈပွတ်းၼိူဝ်ၶေႃႇလိူဝ်) 90 mmHg – ၵူၼ်းၵိုင်ႉႁၢင်ႉလိုမ်းတူဝ် ၵမ်ႈၼမ်ပဵၼ်။ ႁိူင်းလိူတ်ႈၶေႃႇၼႆႉ ပဵၼ်ၽေႃင်ၵျၢင်ႈဢၼ်ပဵၼ်ၽေႃႇလင် ၵိုင်ႉႁၢင်ႉလိုမ်းတူဝ် ၊ ၵွပ်ႈၼႆႉ တႃႇယူတ်းယႃၵူၼ်း ပဵၼ် ၵိုင်ႉႁၢင်ႉလိုမ်းတူဝ်ၼၼ်ႉ ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီပွႆႉႁႂ်ႈႁိူင်းလိူတ်ႈၶေႃႇၵွၼ်ႇ။
- ယိဝ်ႈဢွၵ်ႇၶေႃႇ (= oliguria)။ ႁိူင်းယိဝ်ႈဢွၵ်ႇၼႆႉ ၶေႃႇလိူဝ် 30cc/လူဝ်ႈမူင်း)။
- ထၢတ်ႈလွ်လိၵ်ႈလႆႈ – ဢွၼ်တၢင်းၸတႉ ၵူၼ်းပဵၼ်လွ်သုၵ်ႉသၢၵ်ႉသေၵူင် ဝႆႈၼၼ်ႉ ႁူဝ်မဝ်းသေၸလႈ လိုမ်းတူဝ်ၵူႇပိတ်ႈ။

လွင်ႈပဵၼ်သျုၵ်ႉၵွပ်ႈလိူတ်ႈပဵၼ်ၵွင်ႉ (Septic shock) ၼၼ်ႉတေလၢင်ႈပဵၼ်လွမ်း

- လူမ်းမႆႈသုင်ဢမ်ႇၼၼ်တီႇမ်ႇ။
- မီးပိုၼ်းဝႃး မူဝ်ႈပႆႇမီးလူမ်းၼၢဝ်ၼၼ်ႉ လၢင်ႈၵတ်း။
- ၽိဝ်ၼင်ဢုၼ်ႇ။

7 ၽေႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်းၼမ်

လွင်ႈၵိုင်ႉၵၢင်ႉလိူမ်းတူဝ်ႁွပ်ႈထၢတ်ႈဢမ်ႇမီၼ်း (anaphylactic shock) ၼၼ်ႉတေလၢင်းပဵၼ်လွမ်း

- မၢင်ပွၵ်ႈ ပိုၼ်းဢၼ်ၵိၼ်ယႃႇဢၼ်ၼိုင်ႈ (ၵမ်ႈၼမ်မိူၼ်ၼင်ႇ ယႃပီၼ်ႇၼၼ်ႇသလိၼ်ႇ ၼလႈယႃၼၵႈလဵပ်ႈႁႅႈ)၊ မႅင်းၶူပ်း ဢမ်ႇၼၼ် ၵိၼ်ၽိတ်း (ၵမ်ႈၼမ် တၢင်းၵိၼ်ပၢင်ႇလႅႇၼလႈ ထူဝ်ႇလိၼ်)။ ၽေႃင်ႁၢင်ႈထၢတ်ႈ ဢမ်ႇမီၼ်းၼၼ်ႉ တေလၢင်းပဵၼ်ႁိုင်မွၵ်ႈ 5 မိၼိတ်ႉတေႃႇထိုင်လႆႈလူဝ်ႈမူင်း။
- ပွင်းႁႅႈ (ပၢၵ်ႇၼလႈၵူင်ၶေႃး)ၼၼ်ႉတေႁၢတ်ႈႁႅႈထူလုၺ်ႈလွၵ်ႇယၢပ်ႇ။
- မူဝ်ႈထူလုၺ်ႈလွၵ်ႇတေမီးသႅင်။
- ႁၢင်းလိူတ်ႈၼၼ်ႉ မူဝ်ႈပႆႇလူင်းၼၼ်ႉ တေသုင်ဝႆႉ။
- မၢင်ပွၵ်ႈ တေဢွၵ်ႇတုမ်ႇၶူမ်းသေၼလႈလၢမ်းႁူႇဝႆးဝႆးတၢင်းတူဝ်။
- မၢင်ပွၵ်ႈ ႁၢၵ်ႈၼလႈတွင်ႉႁူႇ။

လွင်ႈထူၵ်ႇလီႁၢတ်ႈပၼ်ႁွႈတီႈတႆးၼီႈတ်ႈၵမ်းသိုဝ်ႈ

လွင်ႈယူတ်းယႃၵမ်ႈၼမ် – တႃႇႁူၼ်းပဵၼ်သျၢၵ်ႉႁူႈၵေႃႉ

A = AIRWAY–သၢင်းလၢင်းပၼ်သႅၼ်းတၢင်းလူမ်းၶဝ်ႈ (ပၢၵ်ႇ၊ ၶေႃး၊ လွတ်ႇလူမ်း၊ လႆႈဝၢင်းတူဝ်တႃႇႁူၼ်းလိူမ်းတူဝ်)

B = BREATHING – တင်ႈႁိၼ်းလႅၼ်းဢွၵ်ႇသီႇၵျၼ်ႇပၼ်ဝႆႉဝႆးဝႆး

C = CIRCULATION– သႂ်ႇပၼ် IV cannulas 2 ဢၼ် (ပေႃးပဵၼ်လႆႈသႂ်ႇဢၼ်ယႂ်ႇလိူဝ်ပိူၼ်ႈ 16G ဢမ်ႇၼၼ် 18G)

- ၼတႇပၼ်သလိင်းဢၼ်ပိူၼ်ႈလွၵ်ႉၵမ်ႈၼမ်(normalsaline)ပွႆႉတူလုၺ်းလွင်ႈၽႅင်ႇၶိုင်ႈၸွင်ၼမ်ႉ(ၼမ်ႉၶဝ်ႈ/ၼမ်ႉဢွၵ်ႇ)

လွင်ႈယူတ်းယႃတၢင်ႇလွင်ႈၵေႃႈ တေၶိုၼ်ႈယူႇလွမ်းလွင်ႈဢၼ်လႆႈပဵၼ်။ လွင်ႈဢၼ်ႁၢတ်ႈႁွႈပဵၼ်ၵမ်ႈၼမ်ၼတႉ

1. **HYPOVOLEMIC SHOCK: BLOOD/FLUID LOSS** (ပဵၼ်သျၢၵ်ႉႁွပ်ႈလူႉသုမ်ႈၼမ်ႉၼႂ်းတူဝ်)
   - ၵိုတ်းယုတ်းပၼ်လိူတ်ႈတီႈဢွၵ်ႇယူႇ။
   - ပၼ် normal saline ဢမ်ႇၼၼ် Ringer’s lactate ၼိုင်ႈလီႇတႃႇၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 15-20 မိၼိတ်ႉ ဢမ်ႇၼၼ် 20cc/kg ၵမ်းသိုဝ်ႈ။ လူဝ်ႈမူင်းဢွၼ်တၢင်းၼၼ်ႉထုၵ်ႇလီပၼ်တီႈၵေႃႇသုတ်း 2 လီႇတႃႇ။
   - ပေႃးဝႃႈလိူတ်ႈယင်းလႆယူႇ ၼမ်ႉဢၼ်လွႆႉသႂ်ႇၶဝ်ႈႁူႇၵေႃႈ တေလႆႈႁူႇတႅၼ်းလိူတ်ႈတီႈဢွၵ်ႇမႃးလႆႈ။ ပွင်ႇဝႃႈ ၼမ်ႉ 2 လီႇတႃႇ တေႃႇၼိုင်ႈလူဝ်ႈမူင်း။
   - ပေႃး ၵိုင်ႉၵၢင်ႉလိူမ်းတူဝ်ႁွပ်ႈသုမ်းလိူတ်ႈၼၼ်ႉ တၵ်းတေလႆႈသႂ်ႇလိူတ်ႈပၼ် လႆႈလႆႈယူႇၼိတ်ႉ။

တေလႆႈႁၢင်ႈႁၢၼ်းလိူတ်ႈၽွမ်ႉဝႆႉတႃႇ 2 ပုၼ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် 3 ပုၼ်ႈၸွင်လိူတ်ႈတီႈဢွၵ်ႇႁူႇ။ မိူၼ်ၼင်ႇ – ပေႃးႁူၼ်းပဵၼ် သုမ်းလိူတ်ႈႁူႇ 1000 cc ၼႆႉ ႁူၼ်းပဵၼ်တေလူဝ်ႇ 2000-3000 cc ဝႆးဝႆး။

2. **SEPTIC SHOCK (ၵိုင်ႉၵၢင်ႉလိူမ်းတူဝ်ႁွပ်ႈလိူတ်ႈပဵၼ်ႁွင်ႉ)**

- ႁွပ်ႈလိူတ်ႈလႆႈသုမ်း ဢွၵ်ႇႁူႇၼလႈပၼ်ၼမ်ႉ IV။
- ပၼ် **ampiclllin ၼလႈ gentamicin ဢမ်ႇၼၼ် ceftriaxone**, dose သုင် – IV တေလီလိူဝ်။
- ၶတ်းလွၵ်ႇႁႃတူလုၺ်းငဝ်ႈႁၢၵ်ႈငဝ်ႈဢၼ်လႆႈလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမႅင်း။

3. ANAPHYLACTIC SHOCK (ယာ၊ ထာတ်းဘမ်,မ်ီဆ်းသေစလးဂိုင်.ဂါင်.လိုမ်းတူဝ်)

- ဂိုတ်းယုတ်းလိုတ်း ဘမ်,ဆဆ်ယာ၊ဘာဆ်သွာင်းပဆ်ယူ,။
- တာ၊,လိုတ်း/ဆမ်. လံးသုမ်းဘွဂ်,ဂွ၊,ဆဆ်.ပဆ်ဆမ်. IV ။
- ပဆ် **adrenaline, chlopheniramine စလး hydrocortisone** (တာ၊,ဂှ်ာင်းယာ၊တူလုံးတီးထီင်းဆုးဆိုင်း)

4. CARDIOGENIC SHOCK (ဂိုင်.ဂါင်.လိုမ်းတူဝ် ဂွပ်းဂှ်ာင်းမိပ်,လိုတ်းရှုဝ်လွ်ဘော,)

- ယုတ်းယာ၊ပဆ်လွင်းတာင်းဘာဆ်ဂှ်တ်းဂွ်းပ်ီဆ်။ (မှိုဆ်ဆင်, – လိုတ်းလာင်၊ beri beri)
- တာ၊,ယုတ်းယာ၊ လွင်းဂှ်ာင်းရှုဝ်လွ်ဘော,ဆဆ်. ဂွ်းဂွ၊,တူလုံးတီး (ဂဆ် **8.2**)

ဆေးမ်ါတွင်းဂူးလွင်းလွင်း

သွ်,လွ်ပွ်.တူလုံးဂူဆ်းပ်ီဆ်ဂူးဂော.မှိုဆ်ဆင်,

- ဖေါင်ဂျာင်းလမ်,လွင်း(ဂှ်ာင်းလိုတ်းတွဆ်း၊ ဂှ်ာင်းလိုတ်း၊ ဂှ်ာင်းထူလုံးလွ်)လိုဝ်းဆံ.တူလုံးပဆ် 15 မိဆိတ်.ဆိုင်းပွဂ်း။
- ယ်ီဝ်းဘာဆ်ဘွဂ်,မုးဆဆ်.(သွ်,သံါယာင်ဝံ.ပဆ်)တာ၊,ဂူဆ်းလုင်ထုဂ်,လီဘွဂ်,မုးဘမ်,ဘော,လိုဝ် 30cc/လူဝ်းမှုင်း၊ လုဂ်းဘွဆ်, 2cc/kg/လူဝ်းမှုင်း။
- လွဂ်းသံါမ်ါဖ်ီင်,စိုင်းဆမ်. (Fluid balance chart)– မ်ါတွင်းဆမ်.တီးသွာင်းစဝ်းဂွ၊,စလး ဆမ်.ဘာဆ်လံး လူ.သုမ်း ဂွ၊,ဝံ.။ (ယ်ီဝ်း၊ လိုတ်း)
- ပေုးဘာဝ်စိုင်းထွမ်,ရှ ထွမ်,တူလုံးပွတ်,ဆံ တေလံးငိဆ်းသ်ီင် မှိုဆ်ဆင်,သ်ီင်စူဆ်ရှုဝ်ထူသွ်,ဂဆ်ဆဆ်. ပွင်,ဝုး ဆမ်.စဝ်းဆွ်းတူဝ်ဆမ်ဂွ၊,ပ်ီတ်း။

လွင်းစူဆ်.ဂျာမဂ်းမဆ်းတာင်းပ်ီဆ် (Diagnosis)

ပေုးဂူဆ်းပ်ီဆ်ဆမ်ဂွ၊,ယဝ်.ထုဂ်,လီစူဆ်.ဂျာမဂ်းမဆ်းလွင်းဘာဆ်ဂှ်တ်းဂွ်းဂိုင်.ဂါင်.လိုမ်းတူဝ်။ (ဘာင်းဘိင်တီးစတ,ဂဆ်ဆံ. စိုဆ်း)

လွင်းယုတ်းယာ၊

စတ်းလွ်ဂျာတူလုံးစလးမဂ်းမဆ်းလွင်းတာင်း ဘာဆ်ဂှ်တ်းဂွ်းဂိုင်.ဂါင်.လိုမ်းတူဝ်စလး ယုတ်းယာ၊ဆင်,ပုးဆိုဝ်။

လွင်းဂှ်တ်းသာင်းစာဝ်းယာဝ်း (LONG-TERM MANAGEMENT)

လွင်းဂိုင်.ဂါင်.လိုမ်းတူဝ်ဆံ.ပ်ီဆ်ငဝ်းလံါးဂိုင်.ဂါင်.ပ်ီဆ် — ပေုးဝုးဘမ်,ဂှ်တ်းပဆ် ဂွ်းဖေါင်ဂျာင်းဘာဆ်လမ်,လွင်းလိုဝ်း ဆဆ်. လီစိုဆ်းမုးဂမ်းသိုဝ်းဆံလိုင် ဂူဆ်းပ်ီဆ်လာင်းတာ်လံး။ ပေုးဝုးငဝ်းလံါးလီစိုဆ်း (ဂှ်ာင်းတွဆ်းလိုတ်း <100bpm၊ ဂှ်ာင်းလိုတ်းပွတ်းဆိုဝ် > 90mmHG တာင်းဆမ်ဘော,ယ်ီဝ်း >30ml/လူဝ်းမှုင်းစလးငဝ်းလံါးလွ်လီစိုဆ်းမုး) လံးဂှ်ာင်း သွာင်းဂွ်းပ်ီဆ် 1 လီ,တာ၊,ဆွ်း 6 လူဝ်းမှုင်း။

7 ၽေႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်းၼမ်

လွင်ႈၶႄႉၵင်ႈ

ပေႃးဝႃႈႁူၼ်းပဵၼ်ၵိုင်ႉၵၢင်ႉလိူမ်းတူဝ်ယဝ်ႉ ယူတ်းယႃလႆႈဝႆႉၵႃႈၶိုဝ်ၵေႃႈ တေမီးတၢၼ်းၶွႆႈလွင်ႈတုမ်ႉတိုဝ်ႉတေႃႇၸူင်းၶႅမ်းလမ်, လွင်ႈႁူၼ်း မိူၼ်ၼင်ႇ မၢၵ်ႇၵဵဝ်း၊ တပ်း၊ ၼွၵ်ႈၼေႃ ၼေႃႇၵႃႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လွင်ႈလွႆႈလိူဝ်ယူတ်းယႃၸိမ်လဝ်ႉၶလႈ ယူတ်းယႃ ပၼ်ဝႆးဝႆးၼႆႉ တေလွႆႈႁူၼ်းပဵၼ်လွတ်ႈတၢႆလႆႈ။

ႁူၼ်းလိူဝ်းယႃမ်ႈဢမ်ႇမီးၼႈသေလိူဝ်းလိူဝ်း မိူၼ်ၼင်ႇမိူင်းၸူပ်းပဵၼ်ၵွင်ႉ ဢမ်ႇၼၼ် ယႃမ်ႈဢမ်ႇမီးၼႈယႃလိူဝ်းၼႆႉ ထုၵ်ႇလီ လၢတ်ႈၶၼေႃး ထုၵ်ႇလီပႃးယႃသမ်း epinephrine ၶလႈ ယႃၵိၼ် antihistamine ဝႆႉလပ်းတူဝ်တေႃႇ သေႇ။ လိူဝ်သေၼၼ်ႉ ၼဝ်ယင်းထုၵ်ႇလီတၢမ်း လွင်ႈတီႈၼဝ်ဢမ်ႇမီးၼႈလိူဝ်းၼၼ်ႉ ၶိုတ်းသႂ်ႇၶေႃးၶွႆႈဝႆႉယဝ်ႉ။

ဢၢင်ႈဢိင်

ၼိူင်းလိူတ်ႈၼေႃႇ (ၵၼ် 14.1)၊ ထၢတ်ႈပီႇတေႃႇမိၼ်ႇ B1 ၼေႃႇ (ၵၼ် 17.2)။

လၢႆးပၼ်ယႃတေႃႇယူတ်းယႃၵိုင်ႉၵၢင်ႉလိူမ်းတူဝ်

Adrenaline (IM) 1 vial = 1cc = 1 mg

Adrenaline 1:1,000 ၼႆႉတေမီး Adrenaline 1 mg တေႃႇ 1 mL solution ၼႂ်း 1 mL glass vial။

Dose for Anaphylactic **shock, Severse Allergic Reaction**

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ, < 6 လိူၼ်	IM	0.05 mg	0.05 cc	• **Dose:** 0.01/kg (ပၼ်လႆႈၼမ်သုတ်း 0.5 mg)
6 လိူၼ် – 6 ပီး	IM	0.12 mg	0.12 cc	• **IM** ပဵၼ်တူဝ်ယၢင်ႇတီႈဢၼ်ၼႄႈၶွႆႈသမ်း
6 – 12 ပီး	IM	0.25 mg	0.25 cc	• တေႃႇထိုင်ၼိူင်းလိူတ်ႈၶလႈ ၼိူင်းလိူတ်ႈတွၼ်း ၼိမ်မိူၼ်ၵဝ်ႇၼၼ်ႉ 5 မိၼိတ်ႉၼိုင်ႈပွၵ်ႈ တေလႆႈ **ၵမ်းၵမ်း**သမ်းပၼ်။
>12 ပီး	IM	0.5 mg	0.5 cc	
ႁူၼ်းလူင်	IM	0.5 mg	0.5 cc	• **တေႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလဵၵ်ႉ–** ဢဝ် NSS ၸူၼ်းလေႃး ၶွႆႈလၢင်တေႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇယဝ်ႉလင်ႇသမ်းပၼ်။

ပေႃးဝႃႈၼိူင်းတွတ်ႇၶူဝ်လႄႇၵိုတ်းယုတ်း ဢမ်ႇၼၼ် **ႁူၼ်းပဵၼ်ဢမ်ႇယူႇလီၶႃႉၼိူင်းၼေႃႇၼႆလိုင်**

တေလႆႈဢဝ် adrenaline **သမ်းပၼ် IV လွႆးလွႆး**။

IV Adrenaline (1:1000)	ၼိူင်းတွတ်ႇၶူဝ်လႄႇၵိုတ်းယုတ်း
ႁူၼ်းလူင်	1 mg
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	0.01 ml/kg (= 10mcg/kg)

Chorpheniramine (IV) = 1cc = 10 mg

Chorpheniramine Maleate (IV/IM) – vial 10 mg/ml

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 1 ၶူပ်ႇလူင်းတႂ်ႈ	IV/IM	2 mg	0.2 cc	• **Dose**: လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ - 200 microgram / kg S TAT ၵူၼ်းလူင် – 10-20 mg over 1 minute STAT (ပၼ်လႆႈၼမ်သုတ်း 40 mg) • တၢင်း IV/IM ၸႂ်ႉပိၼ်လႆႈဢၼ်ထုၵ်ႇလီသမ်း ပၼ်
ဢႃႇယု 1 – 5 ပီႊ	IV/IM	3 mg	0.3 cc	
ဢႃႇယု 6 – 12 ပီႊ	IV/IM	8 mg	0.8 cc	
ၵူၼ်းလူင်	IV/IM	20 mg	2 cc	

ၵမ်ႉၸမ်

Chorpheniramine Maleate (ယႃၵိၼ်) – tablet 4 mg

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 1 ၶူပ်ႇလူင်းတႂ်ႈ	ယႃၵိၼ်	ၵမ်ႉၼိုင်ႈပၼ်ၵိၼ်	
ဢႃႇယု 1 – 2 ပီႊ	ယႃၵိၼ်	¼ tablet BD	1 mg BD
ဢႃႇယု 3 – 5 ပီႊ	ယႃၵိၼ်	¼ tablet QID	1 mg QID, ၼမ်သုတ်းၼိုင်ႈဝၼ်း 6 mg
ဢႃႇယု 6 – 12 ပီႊ	ယႃၵိၼ်	½ tablet QID	2 mg QID, ၼမ်သုတ်းၼိုင်ႈဝၼ်း 12 mg
ၵူၼ်းလူင်	ယႃၵိၼ်	1 tablet QID	4 mg QID, ၼမ်သုတ်းၼိုင်ႈဝၼ်း 24 mg

Hydrocortisone (IV/IM)

Hydrocortisone sodium succinate (IM/SlowIV) – 1 vial = 100 mg

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 1ၶူပ်ႇလူင်းတႂ်ႈ	IV/IM	25 mg/6 H	• **Dose:** လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ - 2 mg/kg (ၵူး 4-6 ၸူဝ်ႈမွင်း) ၵူၼ်းလူင် – 200 mg/kg (ၵူး 4-6 ၸူဝ်ႈမွင်း) • **IM ၵမ်ႉၸမ် Slow IV** ၸႂ်ႉပိၼ်လႆႈဢၼ် ထုၵ်ႇလီသမ်းပၼ်
ဢႃႇယု 1 – 5 ပီႊ	IV/IM	50 mg/6 H	
ဢႃႇယု 6 – 12 ပီႊ	IV/IM	100 mg/6 H	
ၵူၼ်းလူင်	IV/IM	200 mg/6 H	

ၵမ်ႉၸမ်

Dexamethasone (IV/IM) – 1 vial = 1 cc = 4 mg

Dexamethasone Phosphate (IV/IM) – 1 vial = 1 cc = 4 mg

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ < 8 kg	IV/IM	1 mg	0.25 cc	• **Dose:** လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ - 0.25 mg/kg STAT ၵူၼ်းလူင် – 12 mg STAT • IV/IM ၸႂ်ႉပိၼ်လႆႈဢၼ်ထုၵ်ႇလီသမ်းပၼ်
8 kg – 15 kg	IV/IM	3 mg	0.75 cc	
15 kg – 30 kg	IV/IM	5 mg	1.25 cc	
> 30 kg	IV/IM	8 mg	2 cc	
ၵူၼ်းလူင်	IV/IM	12 mg	3 cc	

8 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈ ႁူဝ်ၸႂ်လႄႈ သႅၼ်ႈလိူတ်ႈ

8.1 တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင် (ၼႅင်းလိူတ်ႈၶိုၼ်ႈသုင်) ဢၼ်ဝႃႈၼၼ်ႉ ၼႅင်းလိူတ်ႈမိူဝ်ႈႁူဝ်ၸႂ်မိပ်ႇ (ၼႅင်းလိူတ်ႈပွတ်းၼိူဝ်) လႄႈ ၼႅင်းလိူတ်ႈမိူဝ်ႈႁူဝ်ၸႂ်ပွႆႇ (ၼႅင်းလိူတ်ႈပွတ်းတႂ်ႈ) ၶိုၼ်ႈသုင်လိူဝ်ၵူၼ်းၵမ်း ၼမ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵမ်းၼမ်ၼႄႉ ၼႅင်းလိူတ်ႈမိူဝ်ႈႁူဝ်ၸႂ်မိပ်ႇ (ၼႅင်းလိူတ်ႈပွတ်းၼိူဝ်)ပိူင်းၵၼ် ဢမ်ႇၼၼ် သုင်လိူဝ် 140 mm Hg လႄႈ ၼႅင်းလိူတ်ႈမိူဝ်ႈ ႁူဝ်ၸႂ်ပွႆႇ (ၼႅင်းလိူတ်ႈပွတ်းတႂ်ႈ)ပိူင်းၵၼ် ဢမ်ႇၼၼ် သုင်လိူဝ် 90 mm Hg ၼႆႉ ပွင်ႇဝႃႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ် လိူတ်ႈသုင်ယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်ၼႆႉ ပဵၼ်လွင်ႈပဵၼ်ၽေးတေႃႇၽၢၵ်ႇလႆႈ (ႁၼ် 8.3)၊ ၼႂ်းႁူဝ်ၸႂ်ၵေႃႈ (8.2)၊ ၼႂ်းမွၵ်ႇႁၢၼ်မၢၵ်ႇၵႆႇၼမ်ႇလီ (ႁၼ် 8.2)။

ၵွပ်ႈတၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်သေလႄႈ တေလၢင်ႈပဵၼ်ႁူဝ်ၶဵဝ်ႈ၊ ႁူဝ်မဝ်း ဢမ်ႇၼၼ် ၸိူဝ်ႉၵူၼ်းလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ ပေႃးဢမ်ႇမီး ၽၢင်ႁၢင်ႈ တၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇလိူဝ်းလွမ်းမေႃးၼႆလိူင် ၵမ်းၼမ်ၼႄႉ တေဢမ်ႇၸႄ ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်သင်။ တႅၵ်ႈလၢမ်း ပၵ်ႉၵတီႉၵူၺ်းၵေႃႈႁူႉလႆႈယူႇ။ ၵူၼ်းလူင် ဢၼ်မီးပီႈယူႇလီတီႈလီၼႆႉ ထုၵ်ႇလီတႅၵ်ႈတူၺ်း 3 ပီး ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ။

လၢႆးတႅၵ်ႈၼႅင်းလိူတ်ႈ

- မိူဝ်ႈပႆႇတႅၵ်ႈပၼ်ၼၼ်ႉ ၵူၼ်းပဵၼ်ထုၵ်ႇလီၼင်ႈၼိမ်ၼိမ် မွၵ်ႈ 5 မိၼိတ်ႉသေၵွၼ်ႇ (ၼင်ႈယူႇ)
- ပေႃးတႅၵ်ႈမိူဝ်ႈလွၵ်ႈၵေႃႈ ၵွႆႈလွႆႉၶႅၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၽႃႇလဵဝ်ၵူၺ်း (တႅၵ်ႇၽႃႇလွၵ်ႈၼႆ ဢမ်ႇတွင်းဝႆႉလွမ်း) ၵမ်းၼမ်ၼႄႉ တေလွႆႉၶႅၼ်မိူဝ်းၽႃႇၶႂႃၼ်။
- လူတူၺ်း2 mmHg ၵွႆႈတႅတ်ႈၸႅတ်ႈတႃႇသေႇ။ယႃႇပေလႃႈလီႈလၢမ်းဢွၼ် ၵွႆႈႁၢႆႇတူၵ်းတီႈတူဝ် 0 ဢမ်ႇၼၼ် 5။

ဢႃႇယူ၊ ၶၢဝ်းယၢမ်းဢၼ်တႅၵ်ႈလႄႈ ၵၢၼ်တူင်ႉတူဝ်လိူဝ်းၼႆႉ တေၸႅတ်ႈၵွႆႈၼႅင်းလိူတ်ႈပိၵ်ႇပိူင်ႁၼ်လႆႈ။ ၵွပ်ႈလွႆ ဢမ်ႇၸိမ်၊ လဵပ်းလႄႈယူႇတီႈဢၼ်ဢမ်ႇယၢမ်ႈမိုတ်ႈၵေႃႈ လၢင်ႈၸႅတ်ႈၵွႆႈၼႅင်းလိူတ်ႈၶိုၼ်ႈလႆႈၼိုင်ႈၵိပ်ႉၵမ်း ၼင်ႇႁဝ်ႇ။ ပေႃး ၵူၼ်းပဵၼ် ဢမ်ႇမီးၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်သင်ၼႆ တႅၵ်ႈတူၺ်းပွၵ်ႈလိူဝ်ၵူၺ်းသေလႄႈမၵ်းမၼ်ႈ တၢင်းပဵၼ်တေဢမ်ႇလႆႈ။

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁူမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်(Diagnosis)

တီႈၵေႃႉသုတ်း ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 3 လိူၼ်လႂ်ႈတႅၵ်ႈတူၺ်း 3 ပွၵ်ႈၼၼ်ႉပေႃးၼႅင်းလိူတ်ႈ မိူဝ်ႈႁူဝ်ၸႂ်မိပ်ႇ (ၼႅင်းလိူတ်ႈ ပွတ်းၼိူဝ်) ပိူင်းၵၼ်ဢမ်ႇၼၼ် သုင်လိူဝ် 140 mm Hg လႄႈၼႅင်းလိူတ်ႈမိူဝ်ႈႁူဝ်ၸႂ်ပွႆႇ (ၼႅင်းလိူတ်ႈ ပွတ်းတႂ်ႈ) ပိူင်းၵၼ် ဢမ်ႇၼၼ် သုင်လိူဝ် 90 mm Hg ၼႆႉ ပွင်ႇဝႃႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်ယဝ်ႉ။

> လိူဝ်သေပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်ႁၢႆႉၼႅင်း (ၼႅင်းလိူတ်ႈပွတ်းၼိူဝ်ၼမ်လိူဝ် 180 ဢမ်ႇၼၼ် ၼႅင်းလိူတ်ႈပွတ်းတႂ်ႈ ၼမ်လိူဝ် 120) ဢမ်ႇၼၼ် ပေႃးဢမ်ႇမီးတၢင်းပဵၼ်သင်လွမ်းသေလႄႈ ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 3 လိူၼ် တီႈၵေႃႉသုတ်း တႅၵ်ႈတူၺ်း 3 ပွၵ်ႈယဝ်ႉ ၼႅင်းလိူတ်ႈဢမ်ႇၼိမ်ၼႆလိူင် တေပွင်ႇလႆႈဝႃႈ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်။

လွင်ႈမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်လႄႈလွင်ႈယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်ၼႆႉပဵၼ်ဢၼ်လမ်ႇလွင်ႈ ၵွပ်ႈဝႃႈလၢင်ႈပဵၼ်ၽေးတေႃႇတၢင်းပဵၼ် ႁူဝ်ၸႂ်၊ သႅၼ်ႈလိူတ်ႈတၼ်လႄႈ မၢၵ်ႇၵႆႇဢမ်ႇလီလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ ပေႃးဝႃႈ **မီးလွင်ႈပဵၼ်ၽေးလႆႈတၢင်ႇလိူဝ်း** မိူၼ်ၼင်ႇ ဢႃႇယုၺ်ႇ(60 ပီႊ)၊ လိင်ႇ (ၸၢႆး၊ ယိင်း)၊ ၵိၼ်ဢမ်ႇဝၢၼ်၊ လုတ်ႇလႅၼ်းယႃႈ၊ ၶႆမၼ်းၼႂ်းလိူတ်ႈသုင်၊ ပဵၼ်ယႅဝ်ႈဝၢၼ် (ႁၼ် 10.1)

ဢမ်ႇၼၼ် ၵူၼ်းပဵၼ်ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ႁူဝ်ၸႂ် ဢမ်ႇၼၼ် တၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇၵႅဝ်းယူႇယဝ်ႉၼႆလိူင် ၸၢင်ႈတေႁဵတ်းႁႂ်ႈပဵၼ်ၽေး ၼမ်လိူဝ်ယဝ်ႉ။

ငဝ်ႈႁၢၵ်ႈ (Cause)

ၵမ်းၼမ်ၶတႉ 95% ဢမ်ႇႁူႉဝႃႈလိူတ်ႈသုင်ပဵၼ်ႁွပ်ႈသင်။ လိူင်ႉၼၼ်ႉၶဝ်ႁွင်ႉဝႃႈ **တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင် ဢမ်ႇႁူႉငဝ်ႈႁၢၵ်ႈ**။ ဢၼ်လိူဝ် 5% ၶတႉမီးငဝ်ႈႁၢၵ်ႈ။ လိူင်ႉၼၼ်ႉၶဝ်ႁွင်ႉဝႃႈ **တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်မီးငဝ်ႈႁၢၵ်ႈ**။ လွင်ႈလိူဝ်းၼၼ်ႉၶတႉ

- ၵိၼ်လဝ်ႈ၊ လုတ်ႇၵၢၼ်းယႃႈ
- မၢၼ်းပဵၼ်ႁွင်ႉ
- တၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇၵႅဝ်း
- တၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇလၼ်ၵိမ်းမၢၵ်ႇၵႅဝ်းဢမ်ႇၼၼ် မၢၵ်ႇလၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း
- ပီးပူၼ်ႉတီး
- ယႃႈယႃၶလႄႈယႃမဝ်းၵမ် — prednisolone
- ယႃမွၵ်ႇၵင်ႈသၼ်ႇထေႇ၊ ယႃယွင်ႇမႃး၊ ယႃၶၵႈ ၵူၼ်ႉၸိုၼ်ႈဢၼ်ဢမ်ႇမီးsteroid၊ သပူးတမေႃး
- ၸီပ်းၶလႄႈၸွႆႈဢမ်ႇၼိမ်
- တၢင်းပဵၼ်ႁူဝ်ၸႂ်ဢၼ်ၵိူတ်ႇပႃးမႃးၸွမ်း

*ၶေႃႈမၢႆတွင်း။ ။မၢၼ်းပဵၼ်ႁွင်ႉၼႆႉ ပဵၼ်ငဝ်ႈလႆႈၵႂႃႇၵိူင်းတႃႇၶမ်းပႃးတွင်ႉသေၶလႄႈ မိူဝ်ႈလမ်တေၵိူတ်ႇၼၼ်ႉတေပဵၼ် လိူတ်ႈသုင်။ ပဵၼ်လိူင်ႉၼၼ်ႉဢမ်ႇမိူၼ်တင်းတၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်ဢမ်ႇႁူႉငဝ်ႈႁၢၵ်ႈ။ လႆႈယူတ်းယႃၵေႃႈ ဢမ်ႇမိူၼ်ၵၼ်။

ၽွၼ်းလႃႉၽႅဝ်ႇလင်တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်

- **သဵၼ်ႈလိူတ်ႈ**– မိူဝ်ႈပႆတၢင်း ၵူၼ်ႉၸိုၼ်ႈ၊ သဵၼ်ႈလိူတ်ႈၼႂ်းႁူဝ်ၸႂ်ၶႅပ်ႈ။
- **လုမ်းသဵၼ်ႈဢၼ်ဢွၼ်ႇယူင်ႇၵၢင်** — တႃႇၽႅၵ်ႇၼႆႉ ၽွၼ်းလႃႉၽႅဝ်ႇလင်တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်ဢၼ်ၼိုင်ႈ ဢၼ်ၼိုင်ႈ ႁၼ်ပဵၼ်ၼမ်ၶလႄႈဢၢပ်ႈတေပဵၼ်ႁွပ်ႈသဵၼ်ႈလိူတ်ႈၼႂ်းဢွၵ်ႇၶေႃတႅၵ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ်သဵၼ်ႈလိူတ်ႈၼႂ်းဢွၵ်ႇၶေႃတၼ် ၵူၼ်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်ၼႆႉတေၵႂႃႇပဵၼ် သဵၼ်ႈလိူတ်ႈတၼ်ၵႅပ်ႉၵမ်းၶလႄႈ လိူတ်ႈလႆႇတီး subarachnoid ၼမ်။ ႁွပ်ႈလိူတ်ႈသုင်သေၶလႄႈ ႁဵတ်းႁႂ်ႈတုမ်ႉတိူဝ်ႉဢွၵ်ႇၶေႃၼႆႉ တေပဵၼ်မိူဝ်ႈၸႅၼ်ႇလိူတ်ႈသုင်ၼေႃႈၵူၺ်းၶလႄႈ ဢမ်ႇသူႈၵႂႃႇပဵၼ်။ ၽၢင်ႁၢင်ႈၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈသဵၼ်ႈဢႃႇယူင်ႇၼႆၵေႃႈ တေတုမ်ႉတိူဝ်ႉလွင်ႈလၢတ်ႈၵႂၢမ်း ဢမ်ႇၼၼ် လွင်ႈမုင်ႈႁၼ်ၵိုတ်းယုတ်း ၵႂႃႇလူဝ်ႈၶႅပ်ႈ၊ ၼေႃ၊ ၵႂၢင်၊ ပဵၼ်ငၢၼ်းၶလႄႈလိုမ်းတူဝ်လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႈ။ ပေႃးဝႃႈၵုမ်း ထိင်းၵိုင်းလိူတ်ႈလႆႈလီၵေႃႈ ၽၢင်ႁၢင်ႈလိူဝ်းၼႆႉတေႁၢႆႉၵႂႃႇ။
- **တႃ** - လၢင်းႁဵတ်းၼႂ်း ၵိူတ်ႇတီႇၼေႃ (Retina) ဢၼ်ႁပ်ႉဢႃးယူင်ႇမုင်ႈႁၼ်လူႉလၢႆလႆႈ။ လိူတ်ႈၸိုၼ်ႈသုင် ၵႂႃႇႁိုဝ်ၵေႃႈ လၢင်းႁဵတ်းၼႂ်းလူႉလၢႆၵႂႃႇၼၼ်ႉ။ ၼႆႉတေပဵၼ်လွင်ႈတုမ်ႉတိူဝ်ႉဢႃးယူင်ႇမုင်ႈႁၼ်။ ၵူၺ်းၵႂႃႇ ၼႂ်းတႃ ပေႃးမွတ်ႇၵႂႃႇၼႆၵေႃႈ ၶေႃႈယူႇယဝ်ႉ။
- **ႁူဝ်ၸႂ်** - ၸိူင်းလိူတ်ႈသုင်ၼႆႉ တေပဵၼ်ႁႅမ်းပႃးတင်း တၢင်းပဵၼ်ႁူဝ်ၸႂ်ၵမ်းၼမ် ႁွပ်ႈပိူင်ႈတၢင်းပဵၼ်သဵၼ်ႈလိူတ်ႈ ၼႂ်းႁူဝ်ၸႂ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ႁွပ်ႈၸိူင်းလိူတ်ႈသုင်သေၶလႄႈ ႁူဝ်ၸႂ်တေပဵၼ်တၢမ်ႇၵႂႃႇ **ၵၢမ်ႈသိူဝ်ႉႁူဝ်ၸႂ်ႁွင်ႈၽႅၢ်ႇ သၢႆႉတၢင်းတဵၵ်ႈ** တေၼေမႃး။ ႁွပ်ႈလိူတ်ႈသုင်ႁႃႉၸိူင်းသေၶလႄႈ တေႁဵတ်းႁႂ်ႈ**ၸိူင်းႁူဝ်ၸႂ်ၽႅၢ်ႇသၢႆႉဢေႃႇၵႂႃႇပိူတ်ႈ**။ **ၵၢမ်ႈသိူဝ်ႉႁူဝ်ၸႂ်ႁွင်ႈ ၽႅၢ်ႇသၢႆႉတၢင်းသိူဝ်ႉ (ဢေႃႇထႅဝ်ႇရၼ်ႇ)** (Left Atrium) တေတူင်ႉသိုင်ဝႂ်းမႃးသေၵဝ်ႇ။
- **မၢၵ်ႇၵႅဝ်း** – ႁွပ်ႈတၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇၵႅဝ်းသေၶလႄႈ လၢင်းပဵၼ်ၸိူင်းလိူတ်ႈသုင်လႆႈ။ ၵူၺ်းၵႂႃႇ ႁွပ်ႈၸိူင်း လိူတ်ႈသုင်ၶၢဝ်းႁိုင်သေၶလႄႈ တေလၢင်းႁဵတ်းၼႂ်း ၸိူင်းႁဵတ်းၵၢၼ်မၢၵ်ႇၵႅဝ်းဢေႃႇၶၢဝ်းႁိုင်ၵႂႃႇလႆႈ။

8 တၢင်းပဵၼ်ၵိဝ်ႇလူလႆႈ ႁူဝ်ၸႂ်လႄႈ သဵၼ်ႈလိူတ်ႈ

- **ၶိုင်းလိူတ်ႈသုင်ၸွမ်းၶိုင်းဢၼ်ၵုမ်းထိင်းဢမ်ႇလႆႈ** – ႁူမ်ႈတင်းၶိုင်းလိူတ်ႈတေသိုဝ်ႈသုင်ၼႃႇသေလႄႈ ငဝ်းလၢႆးပဵၼ် ၽွၼ်းလၢႆႉလွမ်းလင်ဢၼ်လႄႈၼမ်ႉမုၼ်ၼင်ႇပုၼ်ႈၼိူဝ်ႉ ဢၼ်ၼိုင်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

လွင်ႈထတ်းသၢင်တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်

ၵွၼ်တၢင်းသုတ်း ဢၼ်ပိုၼ်းၵူၼ်းပဵၼ်ၶွႆႈၸိမ်ႉလိပ်ႈ။ ၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်း လွမ်းတူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ် ၶွႆႈလေႃးလွတ်ႇ။ ဝႃးၼၼ်ႉ ၸၢတ်းလွင်ႈၶိုတ်ႈသေးငၢႆႈငၢႆႈ။

1. တိူၵ်ႇတူၺ်းၶိုင်းလိူတ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၶွႆႈတိုတ်းၸိုတ်ႈ။ တေလႆႈမၢၵ်ႈမၼ်းတၢင်းပဵၼ်လႄႈ ၶိုင်းလိူတ်ႈသုင်ၸွမ်းၶိုင်း ၼမ်ႉၵေႃႈ ၶွႆႈတိုတ်းၸိုတ်ႈ။
2. ၸၢမ်တူၺ်းၶေႃးဢၼ်တေလၢင်းပဵၼ်ၽေးလႆႈတေႃႇတၢင်းပဵၼ်ႁူဝ်ၸႂ်လႄႈသဵၼ်ႈလိူတ်ႈတၢင်ႇလိူဝ်း (တူၺ်းပႃႈၼိူဝ်) လႄႈ တၢင်းပဵၼ်ၽွၼ်းလၢႆႉၽႄႇလင်။
3. မၢၵ်ႈမၼ်ႈဝႃႈလွင်ႇမီးငဝ်ႈၸၢၵ်ႈသင် ဢၼ်ၸၢတ်းၶွႆႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ႁူဝ်။ တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်မီးငဝ်ႈၸၢၵ်ႈၼၼ်ႉ တေပဵၼ်ၼင်ႇ–

- ၵူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်မီးၽၢင်ၸၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း။
- ၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်မီးလွင်ႈၵူတ်ႇထတ်းလိူတ်ႈလႄႈ ယိဝ်ႈၼမ်ႉပဵၼ်ပၵ်ႇၵတီႇ(ပုင်ႇမၢၼ်ႉ)။
- ၵူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်ဢႃႇယုတိုၵ်ႉလိူၵ်ႉယူႇ(လိူၵ်ႉလိူဝ်30ပီး)။
- ပဵၼ်ၶိုင်းလိူတ်ႈသုင် ဢၼ်ၸွမ်းၶိုင်း။
- ပဵၼ်ၶိုင်းလိူတ်ႈသုင်ဢၼ်ယၢမ်ႇတိူဝ်ႉ။
- ၵူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်မီးပိုၼ်းၵမ်းၵမ်းပဵၼ်တၢင်းပဵၼ် ၵိဝ်ႇလူလႆႈသဵၼ်ႈတၢင်းယိဝ်ႈ လိူဝ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

လွင်ႈၶိုတ်ႈသေးၼၼ်ႉ တေလွႆးမၢၵ်ႈမၼ်ႈလႆႈဝႃႈ လွင်ႈပဵၼ်ၽေးတေႃႇတၢင်းပဵၼ်ႁူဝ်ၸႂ်လႄႈ သဵၼ်ႈလိူတ်ႈ၊ မၢၵ်ႈမၼ်ႈ တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင် မီးငဝ်ႈၸၢၵ်ႈလႄႈ ၶွႆႈၸၼ်တိူၵ်ႇလိူင်းလွင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၽွၼ်းလၢႆႉၽႄႇလင်လိူဝ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

- ဢၼ် urine dipstick သေၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်းၵူၼ်းပဵၼ်ၵူႈၵေႃႉ ၵူတ်ႇလွင်ႈတၢင်းၼမ်ၵေႃႈလိူတ်ႈ၊ ပရူဝ်ႇတိၼ်းလႄႈ ၵလူးၵူတ်ႉသၼ်ႇယိဝ်ႈ။ ပေႃးဝႃႈမီးၼႆၵေႃႈ ထုၵ်ႇလီတိူင်ႇပၢင်ႇတင်းမေႃယႃ။
- ပေႃးထၢင်ႇဝႃႈ ဢၢပ်ႈတေမီးတၢင်းပဵၼ်ၽွၼ်းလၢႆႉလွမ်းလင် ၼမ်ႇၼၼ် တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင် မီးငဝ်ႈၸၢၵ်ႈၼႆႉ လိူဝ်ဢၼ်လိူတ်ႈတေႃႇၵူတ်ႇထတ်း plasma creatinine, BUN, electrolytes လႄႈ plasma cholesterol။
- ပေႃးထၢင်ႇဝႃႈ ဢၢပ်ႈတေမီးတၢင်းပဵၼ် ၶိုင်းလိူတ်ႈသုင်မီးငဝ်ႈၸၢၵ်ႈၼႆႉလိူဝ် တေႃႇၸၢမ်တူၺ်းငဝ်ႈၸၢၵ်ႈတၢင်းပဵၼ် ၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီသူင်ႇၵူၼ်းပဵၼ်ၵႂႃႇ ၵူတ်ႇထတ်းတီႈႁူင်းယႃ။

တေႃႇယူတ်းယႃၼၼ်ႉ လွၵ်ႉပိူင်ၼမ်း (လွၵ်းၸွင်ႈ 1) သေလွႆးတိုပ်းတတ်းဝႃႈ ထုၵ်ႇလီလွၵ်ႉလွၵ်းလၢႆးဢၼ်လႂ် ၶွႆႈထုၵ်ႇမိူၼ်ႈ တေႃႇၵူၼ်းပဵၼ်။ မၢင်ၶေႃးဢၼ်လမ်ႇလွင်ႈ ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီလိုမ်းဝႃႈ –

- ဢၼ်ၶိုင်းလိူတ်ႈဢၼ်ၸိုင်ႈ ဝႆႉပဵၼ်ပိူင်တေႃႇၵူၼ်းၵူႈၵေႃႉဢမ်ႇလႆႈ။ ၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်မီးတၢင်းပဵၼ်ယိဝ်ႈဝၢၼ် ဢမ်ႇၼၼ် ၶိုင်းႁူဝ်လွၵ်ႉၵေႃႈ ဢမ်ႇၼၼ် တၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇၵိဝ်းလိူဝ်းၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီယိူင်းဝႆႉတီႈ BP <125/85။
- ပိူၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈၶိုင်းလိူတ်ႈသုင်မိူၼ်ၵၼ်သေတေႃႇၵွပ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ပိူၵ်ႇပိူင်ႈၵၼ်လႄႈလွင်ႈတိူဝ်ႉယၢၵ်ႈတေပိူၵ်ႇပိူင်ႈၵၼ်။
- ၵွပ်ႈဝႃႈပေႃးထုၵ်ႇလီလိူၵ်ႈလၢႆးလၢႆးယူတ်းယႃၵေႃႈ တေလႆႈလိူၵ်ႈလၢႆးလႆႈၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီတိူၵ်ႈၶိုင်းလိူတ်ႈ တေႃႇသေႇ။
- ထုၵ်ႇလီပၼ်တၢင်းၸၼ်ထိုင်ၵူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ ထုၵ်ႇလီၸၢတ်းၶွႆႈၼမ်ႉၼၵ်းတူဝ်ၵေႃႈလူင်း လိူၼ်းဢွၵ်ႇၶိုင်းပၼ် တေႃႇသေႇ ၶွႆးယွမ်းၵိၼ်ၵိူဝ်ၶိမ်းလႄႈ ၵိုတ်းယုတ်းဢမ်ႇၼၼ် လွင်ႈတၢင်ႇလိူဝ်းဢၼ်တေပဵၼ်ၽေးလႆႈၼၼ်ႉ ၸၢတ်းၶွႆႈၵေႃႈလူင်း။

လႆႈယူတ်းယႃ(Therapy)

ထုၵ်ႇလီလၢတ်ႈၶၼ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ႁူႉၼေႃႇတႃႇႁႂ်ႈလီၵ်ႈလႆႈလွင်ႈယူႇလွင်ႈသဝ်း (တူၺ်းတီႈလႆႈယူတ်းယႃလူၺ်ႈလွင်ႈယူႇသဝ်း)

ၵွင်းလိူတ်ႈပွတ်းၼိူဝ်	ၵွင်းလိူတ်ႈပွတ်းတႂ်ႈ	လွင်ႈပဵၼ်ဖေႃးတေႃႇ, တၢင်းပဵၼ်သီၼ်ႈလိူတ်ႈႁူဝ်လွၵ်ႇၶလႆႈ ၽွၼ်းလႃႇလွမ်းၽၢႆႇလင်	လွင်ႈယူတ်းယႃ
141 - 159	91-99	ဢမ်ႇမီး	1. လႆႈယူတ်းယႃလူၺ်ႈလွင်ႈယူႇသဝ်း 2. ထတ်းသၢင်တူၺ်းၶိုၼ်းတီႈၵေႃႇသုတ်း 3 လိူၼ်ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ။ 3. ပေႃးဝႃႈၵွင်းလိူတ်ႈၼိမ်ယူႇၶလႆႈ ဢမ်ႇမီးၽွၼ်းလႃႇလွမ်းၽၢႆႇလင်သင်ၸိုင် ဢမ်ႇတၢပ်ႈလူဝ်ႇ ပၼ်ယႃ
160 - 179	100-109	ယဝ်ႉဝၢၼ်ဢမ်ႇမီး ဢမ်ႇမီးတၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇၵိဝ်း ၵွင်းႁူဝ်လွၵ်ႇၵေႃႇဢမ်ႇမီး	1. 2 ဝူင်ႈၼိုင်ႈပွၵ်ႈ တႅၵ်ႈတူၺ်းၵွင်းလိူတ်ႈတႃႇ 12 ဝူင်ႈ 2. ပေႃးႁၼ်ဝႃႈ ၵွင်းလိူတ်ႈၶိုၼ်ႈသုင်မႃးၼမ်လိူဝ် 3 ပွၵ်ႈၸိုင် ႁႂ်ႈၶတႃႇပၼ်ယႃ (လွၵ်ႈၶွင်ႈ 2)
141 – 179	91 -109	ပဵၼ်ယဝ်ႉဝၢၼ် ဢမ်ႇၸၼ် တၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇၵိဝ်း ဢမ်ႇၸၼ် ၵွင်းႁူဝ်လွၵ်ႇၵေႃႇ	1. ၼိုင်ႈဝူင်ႈၼိုင်ႈပွၵ်ႈ တႅၵ်ႈတူၺ်းၵွင်းလိူတ်ႈတႃႇ 12 ဝူင်ႈ 2. ပေႃးႁၼ်ဝႃႈၵွင်းလိူတ်ႈၶိုၼ်ႈသုင်မႃးၼမ်လိူဝ် 3 ပွၵ်ႈ ၸိုင် ႁႂ်ႈၶတႃႇပၼ်ယႃ (လွၵ်ႈၶွင်ႈ 2)
180 – 200	110 -120	ပဵၼ်တင်းမူတ်း	1. ႁႂ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၸွမ်းတီႈႁူင်းယႃ။ ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 48 လူဝ်ႈမူင်းၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈတႅၵ်ႈပၼ်လိူတ်ႈ ၼိုင်ႈဝၼ်း 4 ပွၵ်ႈ။ 2. လဵပ်ႈႁဵၼ်းတူၺ်း လႆႈၶိုၼ်ႈၵွင်းလိူတ်ႈ (ႁူႈၶၢဝ်းယၢမ်း၊ ၵၢင်ၸႂ် ႁူၺ်း၊ ဢမ်ႇဝႃႈလႆႈ၊ ၶၢၼ်တင်းသွင် ၽၢႆႇ၊ ၸွမ်း/ၸင်ႈယူႇ) 3. ပေႃးထူပ်ႉလႃးၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်သေလိူဝ်းလိူဝ်း မိူဝ်ႈၵွင်းလိူတ်ႈၶိုၼ်ႈၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈမႃၤတွင်းဝႆႉ 4. ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇလွင်ႈပဵၼ်လႆႈတၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်ဢၼ်မီးငဝ်ႈ ႁၢၵ်ႈ 5. ပေႃးလိူတ်ႈၶိုၼ်ႈသုင်ၸႅၼ်ႉယင်းပဵၼ်ယူႇတိၵ်ႈတိၵ်ႈ ၸိုင် ႁႂ်ႈၶတႃႇယူတ်းယႃပၼ် (လွၵ်ႈၶွင်ႈ 2)
>200	>120	ပဵၼ်တင်းမူတ်း ထုၵ်ႇလီႁႂ်ႈၵွင်းလိူတ်ႈလူင်း လွႆးလွႆးၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်းပဵၼ် ဝၼ်း ဢမ်ႇလွင်ႈ ၼႂ်းၶၢဝ်း တၢင်းလႆႈလူဝ်ႈမူင်း။ ႁွပ်ႈဝႃႈပေႃးၵွင်းလိူတ်ႈလူင်း ဝႆးၸႅၼ်ႉ တေလၢင်ႈၵဵတ်းႁႂ်ႈ	1. ႁႂ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၸွမ်းတီႈႁူင်းယႃၶလႆႈလိူဝ်ႈႁိူဝ်ႉတဵမ်ႇတဵမ်ႇ။ 2. ပၼ်ယႃ furosemide 20-80 mg PO STAT။ပေႃးဝႃႈထုၵ်ႇလီပၼ်ၸႅၼ်ၵေႃႈႁႂ်ႈပၼ်ထႅင်ႈ။ 3. ပႂ်ႉတူၺ်းလွမ်းၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ဢၼ်လမ်ႇလွင်ႈ ၶလႆႈ တၢင်းၼမ်ၵေႃႇယဝ်ႉဢၼ်ၵွၵ်ႇမႃး ႁူႈလူဝ်ႈမူင်း။ 4. ပၼ်ယႃhydrochlorothiazide, propranolol ၶလႆႈ enalapril PO ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 24 လူဝ်ႈမူင်း

		တၢမွတ်ႉ၊ မၢၵ်ႈၵိဝ်းၶိုင်းၵေႃႈ, ၶႃႈၶိုင်း၊ တႃႇၽၢၵ်ႇလႄႈ ႁူဝ်လွၵ်ႇၵိုတ်းယုတ်းၵျႃႉလႆႈ။	ၶိုင်းလိူတ်ႈပွတ်းတွႆႈထုၵ်ႇလီလူင်းမႃး 120 mmHG ပူၼ်ႉၵႂႃႇ 2 ဝၼ်း ထုၵ်ႇလီလူင်းမႃး 110 mmHg ပူၼ်ႉၵႂႃႇ 2-4 ဝၼ်း ထုၵ်ႇလီ လူင်း မႃး 100 mmHg 5. ပေႃးဝႃႈၶိုင်းလိူတ်ႈလူင်းမႃးထိုင် 160/100mmHg ၵမ်ႈၼၼ်ႉ ၵေႃႈလိူဝ်ၼၼ်ႉ တႃႇ 2 ဝၼ်း ၶွႆးပၼ်ယႃသေ ၶွႆးၵူၼ်းပဵၼ် လူင်းႁွင်းယႃလႆႈ။ ၶွႆးၵူၼ်းပဵၼ် မႃးတၢၵ်ႈတူၺ်းၶိုင်းလိူတ်ႈၵူႈ ဝၼ်း တႃႇဢိုင်ႈဝူင်ႈ။ 6. တႃႇ2 ထိုင် 3လိူၼ်ၼၼ်ႉ ၶွႆးၶႂ်ႈမႃးတၢၵ်ႈၶိုင်းလိူတ်ႈတူၺ်း။
>200	>120	ၽၢင်ႇၶၢင်ႈ CNS လႄႈ ႁူဝ်လွၵ်ႇၶိုတ်း ၵၢၼ်ၵမ်ႈပဵၼ်တီႈပဵၼ်တၢင်း (ၶိုင်းလိူတ်ႈသုင် ၶႃႈၶိုင်းလိူဝ်ပိူၼ်ႈ) • ၵေႃႇ၊ ၶၢၵ်ႈ • ႁူဝ်ၸႂ်၊ လွႆသုၵ်ႉသၢၵ်ႉ • ယူႇၵမ်ႇၼိမ် • ပဵၼ်ငၢၼ်း၊ လိမ်းတူဝ် • ပၼ်ၶႃၵၢႆးယူင်ႇမွင်းၶၼ် • ၼမ်ႉထူမ်းပွတ်ႇ • ၶိုင်းမၢၵ်ႈၵိဝ်းၵေႃႈၶႃႈၶိုင်း	1. ၶွႆးၵူၼ်းပဵၼ်ၼွၼ်းႁူင်းယႃလႄႈတိူင်ႇပၢင်ႇတင်းမေႃယႃ။ 2. ပႂ်ႉတူၺ်းၽၢင်ၶၢင်းၵၼ်လမ်ႇလွင်ႈ GCS လႄႈယဵဝ်ႈၵၼ် ၵွၵ်ႈမႃး။ 3. ၸတ်းလွႆၶွႆးၶိုင်းလိူတ်ႈပွတ်းတွႆႈလူင်းမႃးလိူဝ် 110 mmHg လူလႆႈပၼ်ယႃ IV Furosemide 40-80 mg IV Hydralazine: 5 mg IV STAT တႃႇ20-30 မိၼိတ်ႉၼိုင်ႈပွၵ်ႈ တေႃႇထိုင်ၶိုင်းလိူတ်ႈပွတ်းတွႆႈ လူင်းမႃး ထိုင် 110mmHg။ ပၼ်ယႃလႆႈၼမ် သုတ်း 20 mg ။ 4. ပေႃးၶိုင်းလိူတ်ႈပွတ်းတွႆႈလူင်းမႃးထိုင် 110mmHg ယဝ်ႉၼႆ ၵိုတ်းပၼ် IV လႄႈပၼ်ယႃၵိၼ်။ 5. ပေႃးဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ်ၵိၼ်လႆႈမိူဝ်ႈလွႆၼႆၵေႃႈၸတႃႇပၼ် ယႃၵိၼ် ၵဝ်။ 6. ပေႃးဝႃႈၶိုင်းလိူတ်ႈလူင်းမႃးထိုင် 160/100mmHg ၵမ်ႈၼၼ်ႉ ၵေႃႈလိူဝ်ၼၼ်ႉ တႃႇ 2 ဝၼ်းပၼ်ယႃသေၶွႆးၵူၼ်းပဵၼ်လူင်း ႁွင်း ယႃလႆႈ။ၶွႆးၵူၼ်းပဵၼ်မႃးတၢၵ်ႈတူၺ်းၶိုင်းလိူတ်ႈ ၵူႈဝၼ်း တႃႇဢိုင်ႈဝူင်ႈ။ 7. တႃႇ 2 ထိုင် 3 လိူၼ် ၶွႆးၶႂ်ႈမႃးတၢၵ်ႈၶိုင်းလိူတ်ႈတူၺ်း။

လွၵ်းၸွင်ႈ 2

ပၼ်ယႃယဵဝ်ႈ (မိူၼ်ၼင်, **hydrochlorothiazide) ၵမ်ႈၼၼ် Beta blocker (မိူၼ်ၼင်, **propanolol** ၵမ်ႈၼၼ် **atenolol**)
** ယႃယဵဝ်ႈၼၼ်ႉလီပုၼ်ႈ တႃႇၵူၼ်းထဝ်ႈသေ beta-blocker သမ်ႉ လီတႃႇၵူၼ်းမီးတၢင်းပဵၼ်ႁူဝ်ၸႂ် ၵမ်ႈၼၼ် လဵပ်းၼႄႈၵူၵ်း

→

ပေႃးယႃလိူဝ်း ၼႆႉၵမ်ႈၵုမ်ႇ ထူၼ်ႈၼႆႉလိူင် ထႅမ်ယႃတၢင်ႇ လိူဝ်းပၼ်

→

ပေႃးၶိုင်းလိူတ်ႈယင်း သုင်ယူႇ, လၢႆႈပၼ် ၵမ်ႈၼၼ် ထႅမ်ပၼ် an ACE – inhibitor (မိူၼ်ၼင်, **enalapril**)
** ပေႃးဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ်မီး တၢင်းပဵၼ်ၶိုင်းႁူဝ်ၸႂ် ၵေႃႈ, ၵမ်ႈၼၼ် ယဵဝ်ႈဝၢၼ်ၼႆႉလိူင် လိူၵ်ႈ an ACE – inhibitor ၵွၼ်တၢင်းၵွၼ်ႇ,

→

ပေႃးဝႃႈၵမ်ႈမီး an ACE – inhibitor လွႆႉ **Methyldopa**

** ပေႃးဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ် ပဵၼ်ၸမ်ႈပႃးတွင်ႉၼႆႉ လိူင် လိူၵ်ႈ **methyldopa** ၵွၼ်တၢင်း။

လွၵ်းၸွင်ႈ 3 ယႃႁွႆႈၼွင်းလိူတ်ႈလူင်း၊ တၢင်းၼမ်ၶေႃႈယႃ၊ တႃႇဝေႈၸလႈ ၽွၼ်းလႃႉယႃ

ယႃယဵဝ်ႈ

*Hydrocholorrothiazide 12.5 mg OD

(ၼမ်သုတ်း 50 mg OD)

တႃႇဝေႈ – တၢင်းပဵၼ်ၵဝ်ႇ၊ ၸမႈပႂ်းတွင်ႇ၊ ၼွင်းၵွတ်းၵၢၼ် တပ်းၵႃမ်ႇၼၼ် မၢၵ်ႇၵႅဝ်းၵႃမ်ႇလီၵႂႃႉၼွင်း

ၽွၼ်းလႃႉယႃ – ၵွတ်းၶွႆႈ ထၢတ်ႈပူဝ်ႇတဵတ်ႇသီႇယၢမ်ႇ ၼႂ်းလိူတ်ႈၶေႃႇ၊ ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ် ၼႂ်းလိူတ်ႈၼမ်၊ မိူဝ်ႈလဵၵ်ႈ လႅၼ်ႈၵၢၼ်ဝၢင်းတူဝ်ၼၼ်ႉ ၵွတ်းၶွႆႈၼွင်းလိူတ်ႈတူၵ်း

*** Furosemide 40 mg OD (ၼမ်သုတ်းၵႃမ်ႇမီး)**

တႃႇဝေႈ – ၼွင်းၵွတ်းၵၢၼ်တပ်းၵႃမ်ႇလီၵႂႃႉၼွင်း

ၽွၼ်းလႃႉယႃ – ၵွတ်းၶွႆႈ ထၢတ်ႈပူဝ်ႇတဵတ်ႇသီႇယၢမ်ႇ ၼႂ်းလိူတ်ႈၶေႃႇ(ထုၵ်ႇလီပၼ်ထၢတ်ႈၵိူဝ်ပူဝ်ႇထဵတ်ႇသီႇယမ်ၵွမ်း)

Beta-blockers

*Propranolol 40 mg BD 3-4 ဝူင်ႈၸိူင်ႈပွၵ်ႈ တိူဝ်းပၼ် 40 mg BD တေႃႇထိုင်ၼွင်းလိူတ်ႈတွၼ်ႈလူင်းမႃးၶေႃႇလိူဝ် 60 ပွၵ်ႈ/မိၼိတ်ႉ (ၼမ်သုတ်း 160 mg BD)။

တႃႇဝေႈ –မွင်ၶေႃ၊ တၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းတၼ်ၶၢဝ်းႁိူင်၊ ၼွင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈၶေႃႇလိူဝ် 50 ပွၵ်ႈ/မိၼိတ်ႉ

ၽွၼ်းလႃႉယႃ – ၵွတ်းၶွႆႈၼွင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈၶေႃႇလူင်း၊ ပႃႇတိၼ်ပႃႇမိူဝ်းၵတ်း၊ ၽၼ်ၵႃမ်ႇလီ/ ပၢၼ်းတေႃႇ

*** Atenolol 25 - 50 mg OD ။**

တႃႇဝေႈ – မွင်ၶေႃ၊ တၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းတၼ်ၶၢဝ်းႁိူင်၊ ၼွင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈၶေႃႇလိူဝ် 50 ပွၵ်ႈ/မိၼိတ်ႉ

ၽွၼ်းလႃႉယႃ – ၵွတ်းၶွႆႈ ၼွင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈတႅမ်ႇလူင်း၊ ပႃႇတိၼ်ပႃႇမိူဝ်းၵတ်း၊ ၽၼ်ၵႃမ်ႇလီ/ ပၢၼ်းတေႃႇ

Angiotensin Converting Enzyme Inhibitor (ACE – I)

Enalapril 5 mg OD 3-4 ဝူင်ႈၸိူင်ႈပွၵ်ႈတိူဝ်းပၼ် 2.5 mg OD (ၼမ်သုတ်း 40 mg OD)။

တႃႇဝေႈ – ၸမႈပႂ်းတွင်ႇ

ၽွၼ်းလႃႉယႃ – ၵွတ်းၶွႆႈၼွင်းလိူတ်ႈၶေႃႇလူင်း၊ ၼွင်းၵွတ်းၵၢၼ်တပ်းၵႃမ်ႇလီ၊ ၵႆႉၼွင်း

Central working Anti-hypertensive

Methyldopa (250 mg BID-TID ၊ ၼမ်သုတ်း ၸိူင်ႈဝၼ်း 3 g) (ၵူၼ်းထဝ်ႈ 125 mg BID-TID ၊ ၼမ်သုတ်းၸိူင်ႈဝၼ်း 2 g)။

တႃႇဝေႈ – လွႆတူၵ်း၊ မိူဝ်ႈတၢင်းပဵၼ်တပ်းထႃႉယူႇ

ၽွၼ်းလႃႉယႃ –တူၼ်ႉ၊ ပဵၼ်လဵပ်းၼႂ်းပၢၵ်ႇ၊ ပၢၵ်ႇၼွင်း၊ ၵႂ်ႈ

ယႃၵႃႈသႅၼ်ႈလိူတ်ႈ

* ယႃၵိၼ် Hydralazine 20 mg BD (ၼမ်သုတ်း 50 mg BD)

တႃႇဝေႈ – ၼွင်းတႅမ်ႈၶူဝ်လွႆဝႆးၵႂႃႉၼွင်း၊ တၢင်းပဵၼ် မၢၵ်ႇၵႅဝ်း

ၽွၼ်းလႃႉယႃ – ၶူဝ်လွႆတႅမ်ႈဝႆး (ၼွင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈဝႆး)၊ ၵႃၵ်ႈ။

* ယႃသမ်း Hydralazine IV တႃႇလွႆႉမိူဝ်ႈၼွင်းလိူတ်ႈသုင် ၵႂႃႉၼွင်း 5 mg IV 20-30 မိၼိတ်ႉၸိူင်ႈပွၵ်ႈ သမ်းပၼ် လွႆးလွႆးတေႃႇထိုင် ၼွင်းလိူတ်ႈပွတ်းတႂ်ႈလူင်းမႃးၶေႃႇလိူဝ် 110 mm Hg (ၼမ်သုတ်း 20 mg)

တႃႇဝေႈ – ၵႃမ်ႈသမ်းပၼ် ၵူၼ်းတၢႆၽၢၵ်ႇ

ၽွၼ်းလႃႉယႃ — လွမ်းၼင်ႇပႂ်းၸိူဝ်ၸလႈ ၵွတ်းၶွႆႈၼွင်း လိူတ်ႈၵိုင်ႉၵၢင်ႉတူၵ်းဝႆး။

လွင်ႈယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင် (Management of HBP)

တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင် 5% ၼၼ်ႉပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်မီးငဝ်ႈၵႃၵ်ႈ။ တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်လိူင်ႉၼၼ်ႉ ၵမ်းၽွင်ႈၶေႃႈ ယႃႁွႆႈ

8 တၢင်းပဵဆ်ဂီဝ်,လူလ်ုႈ ရှူဝ်လွ်ၶလႈ သီဆ်ႈလိုတ်ႈ

ၺ့ၢလံႈ။ တၢင်းပဵဆ်လိုတ်ႈသုင် 95% ဆံ.သမ်. ပဵဆ်လိုတ်ႈသုင်ၵာမ်,ရှူ.ငဝ်ႈၺ့ၢၵ်ႈ။ တၢင်းပဵဆ်လိုတ်ႈသုင် လိုင်.ဆံ.သမ်. ယျၵာမ်,ၺ့ၢဓၢတ်,လံႈ ယျထိုင်းပဆ်ဝံ.လံႈဂူလ်ုးဆံ ထုၵ်,လီသပ်းလႅင်းဆေဂူဆ်းပဵဆ်။ ၵွပ်ႈထိုင်း ၺ့ၢင်းလိုတ်ႈသုင်ပဆ်ဝံ. ၶလႈ ၺ့တ်ႈၺွ်ႈတၢင်းပဵဆ်ဖွဆ်းလၢ.လွမ်းလင်လိုဝ်းဆံ. ၵော,လူင်းလံႈ။ တၵ်းတေလံႈ သပ်းလႅင်းၶဆလွမ်းဝျႈ တေလံႈ ယူတ်းယျတူဝ်ဂျ,တေျ,လူဝ်ႈ။ လံႈယူတ်းယျလိုတ်ႈသုင်ဆဆ်. မီး 2 တွဆ်ႈ။ တွဆ်ႈဆိုင်ႈ လံႈယူတ်းယျလူလ်ုႈလွင်ႈ ယူ,သဝ်းဂိဆ်သၢင်ႈ ၶလႈ လွ်.ယျႈယျယူတ်းယျဆဆ်.ယဝ်.။

1. လံႈယူတ်းယျလူလ်ုႈလွင်ႈယူ,သဝ်းဂိဆ်သၢင်ႈ (Life style treatment)

ပေျးလၵ်ႈလံႈလံႈလွင်ႈၺ့တ်းလွင်ႈသၢင်ႈၵာဆ်ၵာမ်,ထုၵ်,မီဆ်ႈလွမ်းပံႈယူ,လီဆံလိုင် ထုၵ်,လီပဆ်ၺ့င်းၺ့တ်းသၢင်ႈ။ ထုၵ်, လီတိုဝ်းၺ့တ်းဆွ်းလွင်ႈလဵဆ်ႈၵွၵ်,ၺ့င်းတျ,သေ,ၶလႈ လွင်ႈၺ့တ်းလွင်ႈသၢင်ႈၵာဆ်ထုၵ်,မီဆ်ႈလွမ်းပံႈ ယူ,လီဆံဆဆ်. ပဆ်တၢင်းၺ့ဆ်ထိုင်ၺွ်ႈဂူဆ်းပဵဆ်တျ,သေ,။ လံႈယူတ်းယျလူလ်ုႈလွင်ႈယူ,သဝ်း ၵာဆ်လဵဝ်ဂူလ်ုးၵျေႈ လၢင်ႈၺ့တ်းၺွ်ႈၺ့င်း လိုတ်ႈလူတ်းယွမ်းလူင်းမျးသေၶလႈပဵဆ်မိုဆ်ဂဝ်,ခိုဆ်း။ ဂူလ်ုးဂျႈ တျ,ထိုင်းသိမ်း လံႈၺ့တ်း သၢင်ႈမွ်,ဂျ,ဓၢဝ်းရှိုင်ဆံ. မဆ်းယၢပ်,ဆျ,ၶလႈ တၵ်းတေလံႈမီးလွင်ႈပဆ်ၺ့င်းဂူဆ်းပဵဆ်ဆမ်ဆမ်။ ပေျးဝျႈ လွ်.လံႈယူတ်းယျလူလ်ုႈလွင်ႈယူ,သဝ်း ဂိဆ်သၢင်ႈ ၵာဆ်လဵဝ်ဂူလ်ုးသေ ၺ့င်းလိုတ်ႈမိုဆ်ဂဝ်,မျးလံႈဆံလိုင် တေလံႈပွ်.တူလ်ုး ငဝ်းလံႈဂူဆ်းပဵဆ်ဂျ,ၶလႈ ၺွ်ႈမျး တၵ်ႈၺ့င်းလိုတ်ႈ 3 လိုဆ်ဆိုင်ႈပွၵ်ႈ။

မိုဝ်ႈပဆ်တၢင်းၺ့ဆ်ထိုင်ဂူႈပွၵ်ႈဆဆ်. ထုၵ်,လီပဆ်ၺ့င်းလံႈယူတ်းယျလူလ်ုႈလွင်ႈယူ,သဝ်း ၺွ်ႈဂူဆ်းပဵဆ်ဂူႈၵျေ.

- **လွင်ႈမံႈလွ်** –ပေျးဂူဆ်းပဵဆ်ဓၢင်း လွင်ႈမံႈလွ်၊ ဆွဆ်းၵာမ်,လပ်းလီ၊ ဓေျးၶူမ်၊ လွ်လၵ်. ၵာမ်,ဆဆ် လွ်ပိတ်းလွ်ပွတ်းယူ,ဆံလိုင် လွ်ႈထီမ်ဂုမ်းထိုင်းလွင်ႈလိုဝ်းဆဆ်.ပဆ်။
- **ယျမၢင်လိုဝ်း** – ပေျးဂူဆ်းပဵဆ် လွ်.ယျမၢင်လိုဝ်း ၵာဆ်လၢင်ႈၺ့တ်းၺွ်ႈၺ့င်းလိုတ်ႈသုင်ဆဆ်. ပေျးဂူဆ်း ပဵဆ် ဂိုတ်းလွ်.ၵာမ်,ဆဆ် လံႈလွ်.ယျဆံ. တေပဵဆ်ဖေးလံႈ/ၵာမ်,ပဵဆ်လံႈရှိုဝ်ဆံ ထုၵ်,လီၵုပ်,ဂုမ် တင်းဂူဆ်းပဵဆ် ၶလႈမေျယျ။
- **လဝ်ႈ** – ပဆ်ၺ့င်းဂူဆ်းပဵဆ် ၺွ်ႈဂိုတ်းဂိဆ် ၵာမ်,ဆဆ် ၺွ်ႈဂိဆ်လဝ်ႈၵော,လူင်း။
- **ဆမ်.ဆၵ်းတူဝ်သုင်** – ပေျးဂူဆ်းပဵဆ် ပီးဆျေ, ၵာမ်,ဆဆ် မီးဆမ်.ဆၵ်းဆမ်လိုဝ်ၵာဆ်ထုၵ်,လီမီးဆံလိုင် ပဆ်ၺ့င်း ၺွ်ႈလူတ်း (ဓျေူ.) ဆမ်.ဆၵ်း၊ ၺွ်ႈထိုင်းလွင်ႈဂိဆ်လွင်ႈယႅမ်.။
- လဵဆ်ႈၵွၵ်,ၺ့င်း – ပဆ်ၺ့င်းၺွ်ႈဂူဆ်းပဵဆ် လဵဆ်ႈၵွၵ်,ၺ့င်းဂူႈဝဆ်း၊ ၺွ်ႈဂူဆ်းပဵဆ်ပံတၢင်းလဵဆ်ႈတျ,သေ, ဆံဆဆ်. ပဆ်တၢင်းခံႈလွ်တျ,ဂူဆ်းပဵဆ်ဂူႈၵျေ.လံႈ။
- **ဂိုဝ်** – သွ်,ဂိုဝ်ဆွ်းတၢင်းဂိဆ်ၵော,လူင်းဆံ. တေလၢင်ႈၺ့တ်းၺွ်ႈၺ့င်းလိုတ်ႈၵော,လူင်း။ လိၵ်းလွၵ်းဖၵ်း ၵာဆ်ၺ့တ်းၺွ်ႈဖၵ်းဝၢဆ်ဆံ. ဂမ်ႈဆမ်မီးထၢတ်းဂိုဝ်ဆမ်ယူ,ယဝ်.။ ထုၵ်,လီယွဆ်းတၢင်းၺ့ဆ်ထိုင်တီး မေျယျ ၶလႈ ဂူဆ်းမီးပံႈရှူ.ဖေၢ,တၢင်းဂိဆ်တၢင်းယႅမ်.။

2. ယူတ်းယျလူလ်ုႈယျႈယျ (Treatment with medication)

တီးလွၵ်းၶွင်ႈ 2 ဆဆ်.တေပဆ်ပိုင်ဆမ်း လွင်ႈလိုၵ်ႈယျၶလႈ လွ်.တိုဝ်းယျဝံ.။ သံၢမံၢယျ တျ,ယူတ်းယျ တၢင်းပဵဆ်သမ်. ယူ,တီး လွၵ်းၶွင်ႈ 1 ၶလႈ 3။ ပေျးတေၵာဝ်လွ်.လံႈယူတ်းယျလူလ်ုႈယျႈယျဆံလိုင်

- ဂူဆ်းပဵဆ်တၵ်းတေလံႈပွင်,လွ်ဝျႈ တၢင်းပဵဆ်လိုတ်ႈသုင်ဆံ. ယျၵာမ်,ၺ့ၢဓၢတ်,လံႈ ၵွပ်ႈဆဆ် ယျဆံ. (ရှူမ်ႈ

တင်းယူတ်းယႃလူၺ်ႈလၢႆးယူႇသဝ်း) တၢၵ်းတေလႆႈၵိၼ်ၵႂႃႇတင်းလူဝ်ႈ။ ၶဝ်ထုၵ်ႇလီလူလွမ်တူၺ်းလွမ်း တၢင်းပဵၼ် ၶဝ်တႃႇသေႇလႄႈ တီႈၵ်ႈၼွင်းလိူတ်ႈၵႂႃႇတေႃႇလူဝ်ႈ။

- တႃႇၸဝ်းလၢႆးဢၼ်ဢမ်ႇႁႆၢႇၼွင်းၸၼ်ႇ ၶတႇဢဝ်တီႈပၼ်ယႃမဵဝ်းလီဝ်ၵူၺ်း၊ ယႃႇပၼ်ယႃၸမ်ၶလႄႈ ယႃႇလိုမ်း ဝႃး ယႃႁမ်ႈၸမ် တေလွႆႇၶၢဝ်းယၢမ်း 4 - 8 ဝူင်ႈၵႂၼ်ႇ လင်ႇတေႁၼ်ၽွၼ်းယႃ။ 2-3 လိူၼ်ယဝ်ႉ ပေႃးၼွင်းလိူတ်ႈ ယင်းပႆႇလူင်းၸႂ် ၸွႆႈပၼ်ယႃၸမ်တိူဝ်းထႅင်ႈ။
- တူလွႆးလွမ်းၽွၼ်းလႃႉယႃတႃႇသေႇ။ လၢတ်ႈၶေႃႈၵူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ ပေႃးမီးၽၢင်ႁၢင်ႈၽွၼ်းလႃႉယႃၸႂ် ဢမ်ႇလွႆႈဝႃႈ ၵိုတ်းၵိၼ်ယႃၵူၺ်း ႁူၺ်းႁႃႈၸွႆႈမႃႈၶၼ်တီႈႁူင်းယႃၶိုၼ်း။
- မိူဝ်ႈတေလီၵ်းလၢႆးယႃပၼ် ဢမ်ႇၶၼ် တေတိူဝ်းယႃတၢင်ႇမဵဝ်းထႅင်ႈဢၼ်ၸိူင်ႈၶၼ်ႉ ပေႃးဝႃႈဢမ်ႇမီး ၽၢင်ႁၢင်ႈ ၽွၼ်းလႃႉယႃသင်ၸႂ် ၸွႆႈတိူဝ်းပၼ်ယႃ ၶမ်သုတ်းလွမ်းၶင်ႇတီႈဢၼ်ပၼ်လႆႈ။
- ပေႃးဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ် ၵိုင်ႉႁၢင်ႉၵိုတ်းၵိၼ်ယႃႁမ်းလီဝ်ၸႂ် လၢင်ႈတေပဵၼ်ၽေးလႆႈ ႁွပ်ႈၸႂ် ပေႃးၶဝ်ၶိူဝ်ႈၵိုတ်းၵိၼ် ယႃ ႁွပ်ႈမီးၽၢင်ႁၢင်ႈၽွၼ်းလႃႉယႃၵေႃႈယဝ်ႉ ၶဝ်ထုၵ်ႇလီဢၢပ်ႇဢူဝ်းတင်းမေႃယႃတီႈႁူင်းယႃသေၵႂၼ်ႇ။

လွင်ႈၶေႃႉႁၢင်ႈ တူလွႆးတီႈ လႆးယူတ်းယႃလူၺ်ႈလွင်ႈယူႇသဝ်းၵိၼ်သၢင်ႈ

ဢၢင်ႈဢိင် ၼွင်းႁူဝ်ၸႂ်ဢေႃး (ႁၼ် **8.2**)၊ တႆၢၽၢၵ်ႇ (ႁၼ် **8.3**)၊ ဢႃႇယူင်ႇမုင်ႈႁၼ်ဢမ်ႇလီ (**11.1**)

8.2 ၼွင်းႁူဝ်ၸႂ်ဢေႃး(Heart failure)

ၶေႃးပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ ၼွင်းႁူဝ်ၸႂ်ဢေႃးဢၼ်ဝႃးၸႂ်ႉ ႁွပ်ႈႁူဝ်ၸႂ်ဢမ်ႇမီးၼွင်းမိပ်ႇလိူတ်ႈလႄႈ ဢွၵ်ႇသီႇၵျိၼ်ႇ ၵႂႃႇလူးဢၢင်ႇၵႃႇၸႅၼ်းတူဝ်ဢမ်ႇၵုမ်ႇထူၼ်ႈၸၼ်ႉယဝ်ႉ။ ပေႃးဝႃးမီးလွင်ႈၵွင် တႃႇမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၸႂ် ၸွႆႈပၼ်ယႃ လၢမ်းတူလွႆးသေ တူလွႆးတီႈၽွၼ်းတွပ်ႇယႃယဝ်ႉ လင်ႇတေလၢင်ႈမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်တီႈတၢင်ႈၸႅတ်ႈလႆႈ။ ႁူဝ်ၸႂ် တင်းသွင်ၽၢႆႇ (ၶွင်ႈႁူဝ်ၸႂ်ပွႆႇလိူတ်ႈၽၢႆႇသၢႆႉ လႄႈ ၶွင်ႉႁူဝ်ၸႂ်ပွႆႇလိူတ်ႈၽၢႆႇၶႂႃ) ပဵၼ်လႆႈၶင်ႇႁၼ်တင်းသွင်ၽၢႆႇ (ၼွင်းႁူဝ်ၸႂ်ၽၢႆႇသၢႆႉလႄႈ ႁူဝ်ၸႂ်ၽၢႆႇၶႂႃဢေႃး)။ တင်းသွင်ဢၼ် ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် တေပဵၵ်ႇပိူင်ႈႁၼ်။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

ၼွင်းႁူဝ်ၸႂ်ၽၢႆႇသၢႆႉဢေႃး

- မိူဝ်ႈၶတႇၶတႉ ထူလႆႈၵွႆယၢပ်ႇမိူဝ်ႈလဵၼ်ႈဢွၵ်ႇၼွင်း ႁူၺ်း ဝၢႆးမႃးတေႁႆၢႉတိူဝ်းမႃးလွႆးလွႆးသေ ၶင်ႈယူႇ လၢႆလၢႆၵေႃႈ တေထူလႆႈၵွႆယၢပ်ႇမႃး။
- ထူလႆႈၵွႆယၢပ်ႇ မိူဝ်ႈၼွၼ်းၸၢႆ။ တႃႇတေၼွၼ်းၸႂ်ႉ ၵူၼ်းပဵၼ် တေလွႆႉမွၼ်ႁူဝ်ၶမ်မႃး။ (orthopnea)
- ဢႆၼွင်း ႁမ်ႈၶမ်ဢႆၢႁၢင်ၸိုၼ်းႁူၺ်း။
- မီးသဵင်ၸီႈတိုဝ်ႇ။ (လႆႈငိၼ်းသဵင် တွၵ်ႈၵူၼ်းပွတ်ႇ)

ၼွင်းႁူဝ်ၸႂ်ၽၢႆႇၶႂႃဢေႃး

- တွင်ႉလီပ်း၊ ဢမ်ႇၶႆႈၵိၼ်ၶဝ်ႈ၊ တူၼ်ႉ၊ တွင်ႉပီ၊ တွင်ႉပွင်း
- သဵၼ်ႈလိူတ်ႈယွႆႇ Jugular တီႈၶေႃးၽူၵ်ႇၸိုၼ်ႈမႃး။
- တပ်းယွႆႇ၊ မၢင်ပွၵ်ႈတေလီပ်း။
- ၶႃပွတ်းတွႆႈၵႂႆႈ ဢမ်ႇၶၼ် ပေႃးၶွၼ်းလူင်းၵႂႃႇ လင်ပွတ်ႈတွႆႈ တေၵႂႆႈ။

8 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈ ႁူဝ်ၸႂ်ၸလႈ သဵၼ်ႈလိူတ်ႈ

လွင်ႈၸူၼ်ႉၵႃႉမၢၵ်ႈမၼ်းတၢင်းပဵၼ်(Diagnosis)

ငဝ်ႈၵႃႈတၢင်းပဵၼ်ၶႄႉ ႁူဝ်ၸႂ်ၼၼ်ႉ

- လိူတ်ႈသုင် **တဵၵ်ႈပၼ်ၶႄႉလိူတ်ႈ**။
- လိူတ်ႈၼၼ်ႉ **ႁူတ်ႉတူၺ်း Hct/Hb**။
- Beri Beri (ပီႇတၢႆႇမိၼ်ႇ B1 ၼၼ်ႉ)
- ၶႄႇမူၼ်ႉထႅၵ်ႈၶူင်ႉၼမ် **ႁူတ်ႉတူၺ်း TSH တီႈႁွင်ႈလႅပ်ႉ**။
- လဝ်ႈ၊ လပ်းယႃႈမဝ်ၵမ်။
- တိတ်ႉသျူးၵၢမ်ႈၸိူဝ်ႉႁူဝ်ၸႂ် ဢၼ်လိူတ်ႈၵႂႃႇဢမ်ႇ ထိုင်ၼၼ်ႉတၢႆ (ႁူဝ်ၸႂ်ဝၢႆး) **ႁူတ်ႉတူၺ်း ECG**
- ႁူဝ်ၸႂ်တဵၼ်ႈဢမ်ႇၽဵင်ႇ **ႁူတ်ႉတူၺ်း ECG**။
- တၢင်းပဵၼ်ႁူဝ်ၸႂ် ၵိူတ်ႇပႃးမႃးလွမ်း။
- တၢင်းပဵၼ်လိၼ်ႉႁူဝ်ၸႂ် (လိၼ်ႉႁူဝ်ၸႂ် ၵပ်ႉၼႄႇပူၼ်ႉတီး ဢမ်ႇၼၼ် လူမ်ၼႄႇပူၼ်ႉတီး)။

လွင်ႈလတ်းၵၢၼ်ယူတ်းယႃႇ တၢင်းပဵၼ်ၶႄႉႁူဝ်ၸႂ်ၵိုင်ႉၵၢင်ႉၼၼ်ႉၵႂႃႇၶႄႉ

ၵူၼ်းပဵၼ်တေမႃးႁွင်းယႃႇ မိူၼ်ၼင်ႇၽႅင်ၵၢင်ႈ ၼမ်ႉၶဝ်ႈပွတ်ႇၵႂႃႇၶႄႉ။ ပေႃးပဵၼ်လိူင်ႉၼႆ ၵူၼ်းပဵၼ် တေၵိုင်ႉၵၢင်ႉထူၺ်ႈၸႂ်ဢမ်ႇဢိမ်ႇသေ တေၸႂ်ဢမ်ႇၼိမ်ၸလႈ ၶွႆႈၸွမ်းလူင်းၵေႃႈဢမ်ႇၶႆႈၸွမ်းလူင်း။

လွင်ႈတေလႆႈၵိုင်ႉၵၢင်ႉယူတ်းယႃႇပၼ်

- ၶွႆႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼင်ႈ။
- (ပေႃးမီး)သႂ်ႇဢေႃးၵျဵၼ်ႇ ၸတႃႇပၼ်ၵႂၢၵ်ႇသီႇၵျၢၼ်ႇၼမ်ၼမ်ႈၼႄႇၼႄႇ၊ တီႈၼၼ်ႉသုတ်းပၼ်ၶႄႉဝႆးတီႈ 1 မိၼ်ႇၼိတ်ႉ 6 လီႇတႃႇ။
- သမ်းယႃႇသဵၼ်ႈၵဵၼ်ပၼ် — (ပေႃးငဝ်းလႆႈၶႂၢႉမႃးၼႆ တေႁၼ်လႆႈၵဵၼ်လိူတ်ႈၶိုၼ်း)။ ၸွႆႉၼၼ်ႉလႆႈ ၵႃႈႁူဝ် ၵေႃႈ ၶွႆႈၸွႆႉၼၼ်ႉၼၼ်ႉ။
- ပၼ်ယႃႇယဵဝ်ႈ — **furosemide** ၵူၼ်းလူင် 40-80 mg IV၊ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 1 mg/kg။
- ပေႃးပူၼ်ႉၵႂႃႇ 30 မိၼ်ႇၼိတ်ႉယဝ်ႉ ၵူၼ်းပဵၼ်ယင်းပႆႇယဵဝ်ႈဢွၵ်ႇမႃးၸလႈ ပႆႇလီၶိုၼ်းၼႆလိူဝ် ပၼ်ယႃႇဢၼ်မိူၼ် ၵၼ် ထႅင်ႈၵမ်းၼိုင်ႈ။
- ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇလွင်ႈသမ်းယႃႇ **ဝီႇတၢႆႇမိၼ်ႇ B 1** 100 mg IM လွမ်း။
- 15 မိၼ်ႇၼိတ်ႉၼိုင်ႈပွၵ်ႈမၢတ်ႈမၢႆၸလႈ ပႂ်ႉတူၺ်းၽေႃင်ၵၢင်ႈလမ်ႇလွင်ႈၵူၼ်းပဵၼ် တေႃႇထိုင် ငဝ်းလႆႈပေႃး လီ။ ဝၢႆးၼၼ်ႉ မၢႆတွင်းပၼ် ၼိုင်ႈလူဝ်ႈမူင်းၼိုင်ႈပွၵ်ႈ။
- မၢႆတွင်းတၢင်းၼမ်ၼၼ်ႉယဵဝ်ႈဢၼ်ဢွၵ်ႇမႃးၶွႆႈတီႈတႅၵ်ႈ၊ ပေႃးဝႃႈတၢၵ်ႈတေလႆႈၸွႆႉၼၼ်ႉၵေႃႈ ၶွႆႈတေႃႇသႂ်ႇ ယၢင်ပၼ်။
- ပေႃးဝႃႈၶႄႉတဵၼ်ႈႁူဝ်ၸႂ်ဢမ်ႇၽဵင်ႇ၊ ဝႆးယူႇၼႆလိူဝ် (ၶႄႉတွၼ်ႈႁူဝ်ၸႂ်ဢမ်ႇၽဵင်ႇ=> 120/မိၼ်ႇၼိတ်ႉ) ၶွႆႈပၼ်ယႃႇ **digoxine**။

ပေႃးဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ်လီၶိုၼ်းမႃးယဝ်ႉၼႆလိူဝ် ၵႃႇလွင်ႈတၢင်းဢၼ်ၶႄႉတဵၼ်ႈၶွႆႈၵႂႃႇၶႄႉသေ ယူတ်းယႃႇပၼ်။

လွင်းယူတ်းယၢ့ စၵ်ႇတွၥ်းသွင်

- ၡွ်းဆွၥ်းလိုဝ်း ၥ်ငူးတီးဆွၥ်း
- ၡွ်းဂိၥ်ဆမ်ႇအော,(ဆိုင်းဝၥ်းဆမ်သုတ်း1.5လီ,တၢ့,)
- ပၥ်ၡွ်င်းၡွ်းဂူၥ်းပ်ၥ် ဂိုတ်းလုတ်,လၥ်းယၢ့း။
- ၜၢဝ်းယၢမ်းယူတ်းယၢ့ယူ,ဆၥ်ႇလင်းဆမ်ႇဆၵ်းပၥ် ဂူး ဝၥ်း။
- သိုပ်,ပၥ် furosemide 20-40 mg PO ဂူးဝၥ်း။ ဆင်,ရှိဝ်တေဂုမ်းထိင်းဆမ်ႇဆၵ်းဂူၥ်းပ်ၥ်မူိၥ်ဂဝ်, ဆၥ်ႇ သွင်ဝၥ်းဆိုင်းပွၵ်း တိူဝ်းယၢ့ပၥ် 20 mg (ပေ့းဂူၥ်းပ်ၥ်ဘမ်,မီးတၢင်းပ်ၥ်မၢၵ်,ဂိဝ်းဘမ်,လီၥ် လိုင် ပၥ်ယၢ့လုံးဆမ်သုတ်း ဆိုင်းဝၥ်း 80 mg)။
- ပေ့းဝၢ့းလံ့ႇယၢ့ furosemide ၜၢဝ်းရှိုင်ၥ်လိုင် ထုၵ်,လီ ထ်မ်ပၥ် ပူဝ်,တ်တ်,သီ,ယၢမ်, ပုးလွမ်း (ၵွပ်းဝၢ့းယၢ့ furosemide တေၡ်တ်းၡွ်းဂူၥ်းပ်ၥ် လူႇသုမ်းထၢတ်း ပူဝ်,ထ်တ်,သီ,ယၢမ်,ဂွ့,လွမ်းယ်ဝ်း)
- ပၥ်ၡွ်င်းၡွ်းဂူၥ်းပ်ၥ်ဂိၥ်ဂူလုၥ်းဘမ်,ဆၥ် ပၥ်ယၢ့မ်တ်ႇ potassium chloride 1 mg BID။
- ပေ့းဝၢ့းပၥ် spironlactone (25 mg OD) လွမ်းယၢ့ furosemide ယူ,ယဝ်ႇၥ်လိုင် ဘမ်,တၢပ်း လူဝ်,ပၥ်ပူဝ်,တ်တ်,သီ,ယၢမ်,)။
- ပေ့းပ်ၥ်လုံးဘဝ် enalapril သေစတ,ယူတ်းယၢ့ ပၥ်။

> ပေ့းဝၢ့းဂူၥ်းပ်ၥ် လီစိုၥ်းမၢ့းယဝ်ႇၥ်လိုင်
> ထုၵ်,လီသိုပ်,ယူတ်းယၢ့ပၥ်ဆင်,ပိုင်ဂဝ်,ဂွ့,။ ယၢ့,လူတ်းပၥ်ယၢ့အော,လူင်း။

သိုပ်,ယူတ်းယၢ့ – လွင်းလတ်းဂၢၥ်ယူတ်းယၢ့ၡွ်င်းရှူဝ်လံ့အော,ၜၢဝ်းရှိုင်

ဂမ်းဆမ်ၡွ်င်းရှူဝ်လံ့အော,ၡွ်ၢႇၡွ်င်းဆ်ႇ ပ်ၥ်ဇွၥ်းလၢ့ႇငဝ်းလုံးတၢင်းပ်ၥ်ၜၢဝ်းရှိုင်ဘၥ်ဆိုင်း။ ထုၵ်,လီတွင်းဝ်ႇဝၢ့း မူိဝ်း စတ,ပ်ၥ်တၢင်းပ်ၥ်ဆၥ်ႇ ဂမ်းဆမ်ဂူၥ်းပ်ၥ်တေဘမ်,ရှူႇဝၢ့း လ်ပ်းပ်ၥ်ၵွပ်းသင်။ ပေ့းဘ်ဂၢင်စိုၥ်းၥ်ဂေ့း တေဝူၥ်ႇ ဝၢ့းပ်ၥ်ဖၢင်ၡ်ၢင်း ပွတ်,ၵ်ူး ဘမ်,ဆၥ် တိၥ်ၵ်ူးၥ်ဂေ့း တေဝူၥ်ႇသွၥ်,ဝၢ့းဘမ်,လမ်,လွင်းသင်ၥ်ဂူလုၥ်း။ ပေ့းမၵ်း မၥ်းပၥ်ယဝ်ႇဝၢ့း ပ်ၥ်တၢင်း ပ်ၥ်ရှူဝ်လံ့ၜၢဝ်းရှိုင်ၥ်လိုင် တၵ်းတေလုံးပၥ်တၢင်းယူတ်းယၢ့ (အော,သုတ်း ဆိုင်းလိူၥ် ဆိုင်းပွၵ်း) ဂွ့,။ ဂူၥ်းပ်ၥ်ဂေ့း တၵ်းတေလုံးယူတ်းယၢ့တူဝ်ဂွ့,တော့,လူဝ်း။

ဂူတ်,လ်တ်းတူဝ်ၡွ်းထီ,ထူၥ်း

- ဂူတ်,တူလုၥ်းသ်င်ရှူဝ်လံ့ — မူိဝ်းရှူဝ်လံ့တ်ၥ်းဆၥ်ႇ လုံးငိၥ်းသ်င် မူိၥ်သ်င်ၜင်းမွံ,မွံ, ဘမ်,ဆၥ် သ်င်တိၥ် မၢ့ႇ စလး သ်င်ဘၥ်ပ်ၵ်,ပိူင်းဂၥ်တင်းသ်င်ဂဝ်,ဂဝ်,၊ တ်ၵ်းၡွ်င်းလုိတ်း၊ ၡွ်င်းတွတ်,လုိတ်းစလး ဆမ်ႇဆၵ်း။
- ဖၢင်ၡ်ၢင်းၡွ်င်းရှူဝ်လံ့ဖၢ်,သံၢႇအော, – လုံးငိၥ်းသ်င်ဆမ်ႇၥ်ငူးပွတ်,။ ဖၢင်ၡ်ၢင်းၡွ်င်းရှူဝ်လံ့ဖၢ်,သံၢႇအော, – ၵ်ူး သ်ၥ်းလုိတ်း jugular တီးဓေ့းဖူၵ်ႇ၊ တပ်းယွ်,စလး လ်ပ်း။
- ဖၢင်ၡ်ၢင်းသ်ၥ်းလုိတ်းၥ်ငူးဘင်,ဂၢ့,တူဝ်ဂ်ပ်း – ရှူဝ်ၜုံး၊ ဂံႇလိုမ်း၊ မၢမ်ႇလ်ပ်း
- လၥ်ႇတွၥ်း (ဘသၢင်ႇ) လွင်းထူလုၥ်းလံ့ရှိုဝ်ႇ ဘၥ်မုၵ်ႇလုမ်းဂ်ဝ်,လူလုၥ်းတၢင်းပ်ၥ်ရှူဝ်လံ့ဂူးလိုင်းမူိင်း ဘမေ,ရိဂၢၥ်, ၜဝ် မၵ်းမၥ်းဝံႇ
  - လၥ်ႇတွၥ်း 1 – ဘမ်,မီးဖၢင်ၡ်ၢင်းတၢင်းပ်ၥ်
  - လၥ်ႇတွၥ်း 2 – ထူလုၥ်းလံ့ရှိုဝ်ႇမူိဝ်းဘွၵ်,ၡွ်င်း (မၵ်းမၥ်းဝၢ့း ၡ်တ်းဘီးသင် လင်,ပ်ၥ်)

8 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈ ႁူဝ်ၸႂ်လႄႈ သဵၼ်ႈလိူတ်ႈ

- လၼ်ႉတွၼ်ႈ 3 – မိူဝ်ႈဢွၵ်ႇႁႅင်းႁဵတ်းၵၢၼ်ၵူႈဝၼ်း (ပႆလႆႈၵိၼ်ႇလူဝ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် မီးၵႃႇလႆႈၵိၼ်ႇလူဝ်ႇ ၵူၼ်းပဵၼ်လင်ႇႁိုဝ်ႉ)
- လၼ်ႉတွၼ်ႈ 4 – ၽၢင်ႁၢင်ႈမိူဝ်ႈလိုဝ်ႉႁိုဝ်ႉ (ပီၵ်ႉသမ်ႉဝႆႈဢမ်ႇႁဵတ်းသင်ၵေႃႈ ထူၺ်ႈၸႂ် ဢၢပ်ႈႁိုဝ်ႉၵႂႃႈႁိုဝ်)။

ပၼ်ႁႅင်းတေႃႇတေလွၵ်ႉလႆႈယူတ်းယႃ လူၺ်ႈလွင်ႈယူႇသဝ်းၶလႈ ပၼ်တၢင်းၸႂ်ႈၸႂ်ထိင်ႈဝႆႈ

- ၼွႆႈၵိၼ်ၵိူဝ်ၶေႃႇလူင်း၊ ၼွႆႈလူတ်းယွမ်း လွင်ႈလုတ်ႇလီၼ်းယႃႈ လွင်ႈၵိၼ်လဝ်ႈၶလႈ ယႃမဝ်းၵမ် ဢမ်ႇၼၼ် ၼွႆႈၵိုတ်းယုတ်းၵိၼ်။
- ပၼ်တၢင်းၸႂ်ႈၸႂ် ၼွႆႈလီၼ်းဢွၵ်ႇႁႅင်းၶလႈလွင်ႈတူင်ႉၸိုင်တူဝ်။ ပေႃးပီးၸႃႇၸႂ်ၵေႃႈ ပၼ်ႁႅင်းၼွႆႈၵိၼ်ၶေႃႇလူင်း။

လွင်ႈယူတ်းယႃၶၢဝ်းႁိူင် (တူၺ်းၶေႃႈမၢႆတွင်း)

1. ပၼ်ယႃယီဝ်းၶေႃႇလူင်း မိူၼ်ၼင်ႇ**furosemide** တႃႇၵုမ်းထိင်းၼမ်ႉၼွင်း တူဝ်
2. ထိမ်ထိင်ႈ **ACE – I** (မိူၼ်ၼင်ႇ **enalapril**) ပၼ်။

→

တိူဝ်းယႃ **ACE – I** ဢမ်ႇၼၼ် ထိမ်ထိင်ႈ ပၼ် **Beta blocker** ဢၼ်လိူၵ်ႈတိုဝ်ႉတီႈ ႁူဝ်ၸႂ် (မိူၼ်ၼင်ႇ **atenolol** ဢမ်ႇၼၼ် **metoprolol**)။

→

ပေႃးယင်းမီးၽၢင်ႁၢင်ႈယူႇ –

<u>လၼ်ႉတွၼ်ႈ 2 ဢမ်ႇၼၼ် 3:</u>
ပေႃးဝႆႈဢမ်ႇတၢပ်ႈဝေႈယႃ **dogoxin** ၼွႆႈထိင်းယႃဢၼ်ၼႆႉပၼ်။

<u>လၼ်ႉတွၼ်ႈ 3 ဢမ်ႇၼၼ် 4:</u>
ပေႃးဝႆႈဢမ်ႇတၢပ်ႈဝေႈယႃ **spironolactone** ၼွႆႈထိင်းယႃဢၼ်ၼႆႉပၼ်။

ၶေႃႈမၢႆတွင်း

<u>**Furosemide (ၽူႇသီႇမႆႉတ်)**</u> တႃႇယူတ်းယႃ တၢင်းပဵၼ်ႁႅင်းႁူဝ်ၸႂ်ၶေႃႇၶၢဝ်းႁိူင်ၼၼ်ႉ ပေႃးဝႆႈတၢင်းပဵၼ်ၵိုင်ႉၵၢင်ႉထႃႉမႃးၼႆႉ တေလွၵ်ႉယႃဢၼ် ၼႆႉၵမ်ႈၼမ်။ တႃႇယူတ်းယႃၶၢဝ်းႁိူင်ၼၼ်ႉတေလႆႈလူတ်းယႃပၼ် ၶေႃႇၶေႃႇသေ ပေႃးဝႆႈလွင်ႈၼမ်ႉၼွင်းတူဝ်ၼမ်ၼၼ်ႉ လီၸိူၼ်းမႃးယဝ်ႉၼႆႉ ၼွႆႈၵိုတ်းၵိၼ်ယႃ Furosemide။ **<u>Dose</u>** — 1mg/kg OD ႁူၺ်းႁႃးပၼ်မွၵ်ႈၶၢဝ်းယၢမ်း ဢိတ်းၸိုင်ႈယဝ်ႉ လူတ်းလူင်း ပၼ်ပဵၼ် 0.5mg/Kg ။ **<u>ၽွၼ်းလႃႉယႃ</u>** – ထၢတ်းပူဝ်ႇတႅတ်ႇသီႇယမ်ႇၼွင်းလိူတ်ႈ ၶေႃႇလူင်း (တႃႇယူတ်းယႃၶၢဝ်းယၢဝ်းၼၼ်ႉ ပၼ်ယႃမိတ်ႉ ပူဝ်ႇတႅတ်ႇသီႇယမ်ႇပႃးလွမ်း)	* <u>**Metoprolol (မီးတ်ႇတူဝ်ႇပႁူဝ်ႇလေႃး)**</u> **<u>Dose:</u>** ၸႄႇပၼ် 25 mg BD။ တိူဝ်းယႃပၼ် 4 ဝူင်ႈၸိုင်ႈပွၵ်ႈ ၸိုင်ႈပွၵ်ႈ 25 mg ။ ပၼ်ယႃလႆႈၼမ်သုတ်း 100 mg လူၺ်ႈဢမ်ႇတၢပ်ႈသွၼ်ႇၼမ်ႉ ၼၵ်းတူဝ်။ **<u>တႃႇဝေႈ</u>** – ႁႅင်းလိူတ်ႈတွၼ်ႈၶေႃႇလိူဝ် 50 ပွၵ်ႈ/မိၼိတ်ႉ **<u>ၽွၼ်းလႃႉယႃ</u>** – ႁဵတ်းၼွႆႈႁႅင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈၶေႃႇလူင်း၊ ပႆၢ တိၼ်ပႆၢမိူဝ်းၵတ်း၊ ႁႅင်းလိူတ်ႈတမ်ႇ၊ ၽၼ်ဢမ်ႇလီ၊ ပၢၼ်း တေႃႇ၊ ႁဵတ်းၼွႆႈတၢင်းပဵၼ်ယီဝ်းဝၢၼ်ႁၢႆႉလိူဝ်ၵဝ်ႇ၊ ၶေႃႉၽၢင် ႁၢင်ႈယီဝ်းဝၢၼ် ႁဵတ်းၼွႆႈဢမ်ႇႁၼ်၊ (ပေႃးထိုင် 100 mg

Enalapril (ဢီၼ်ၼႄလႃးပလေးလ်)

ယႃၼႆႉပဵၼ်ယႃတူဝ်လၵ်း(ပိူင်လူင်) တႃႇယူႇထိၼ်းယႃ ၼွင်းႁူဝ်ၸႂ် ဢေႇၸၢဝ်းၶိူင်၊ ၵွပ်ႈလႂ်ႉတႃႇၶေႃႉႁင်းလွင်ႈၵၢမ်ႈၸိူဝ်ႉႁူဝ်ၸႂ်လူႉ လိူဝ်။

Dose — ၸတႃႇပၼ် 2.5 mg OD တႃႇၸိူင်ႈဝူင်ႈယဝ်ႉ ဝႆးသေႉ ၼွင်ႈပၼ်တိူဝ်းမႃးသွင်ပုၼ်ႈႁူႈဝူင်ႈ တေႃႇထိုင်လႆႈ ၽွၼ်းယႃသုင်သုတ်း ၵမ်ႇသမ်ၸတႃႉတေပဵၼ် 20 mg OD၊ ပၼ်ယႃလႆႈသုင်သုတ်း ၸိူင်ႈဝၼ်း ဢမ်ႇပူၼ်ႉ 40 mg ။

တႃႇဝေႈ – ၼိူင်းလိူတ်ႈတႅမ်ႇ (ၼိူင်းလိူတ်ႈပွတ်း ၸိူဝ်<90mm Hg) ၊ မၢၵ်ႇၵိဝ်းဢမ်ႇလီ၊ ၸမႈပႃးတွင်ႉ။

ပၼ်ႁူမ်ႈယႃၽူႇသီႇမႆႉတ် –တၵ်းတေလႆႈပွႆႉတူၺ်းလီလီ ၵွပ်ႈ ဝႃႈၼိူင်းလိူတ်ႈလၢင်ႈၵိူင်ႉၵၢင်ႉတူၵ်းဝႆး။ ၼွင်ႈႁူၼ်းပဵၼ်သွၼ်းတီး ႁူင်းယႃသေၸတႃႇပၼ်ယႃဢေႇသုတ်း။ မိူဝ်ႈၸတႃႇပၼ်ပွၵ်ႈဢွၼ် တၢင်းသုတ်းသေႉၼွင်ႈႁူၼ်းပဵၼ်သွၼ်းလူင်းလႄႈၼွင်ႈပၼ်ႁူဝ်ၶမ်ႈ။

ၽွၼ်းလႃႉယႃ — ၼိူင်းလိူတ်ႈတူၵ်း၊ ထၢတ်ႈပူဝ်ႇတီႇတ်ႇ သီႇယၢမ်ႇသႂ်းလိူတ်ႈသုင်၊ သဵၼ်ႈလိူတ်ႈၵွႆႈ၊ ဢႆၼိူင်ႈ။

Beta blockers ဢၼ်လိူၵ်ႈတိူဝ်ႉတီႈႁူဝ်ၸႂ်

ပေႇတႃႇ ပလွၵ်ႇၵိူဝ်ႇသႆႉ တေၼိတ်းၼွင်ႈလွင်ႈတေၵႂႃႉၼိူင်း တၢင်းပဵၼ်သေႉထိူင်းလူင်းၵူႇပီတ်ႈ၊ ၼိတ်းၼွင်ႈလွင်ႈလႆႈၸိုၼ်ႈ ႁူင်းယႃ၊ လွင်ႈတႆႇလိူဝ်းသႆႉဢေႇလူင်းၸလႈၼိတ်းၼွင်ႈလွင်ႈတူင်ႉ ၸိူင်ၼိတ်းသၢင်ႈႁူႈဝၼ်းလီၸိုၼ်ႈ။ ႁူလ်းၵႃႈ မိူဝ်ႈဢၼ်ႈဢွၵ်ႇၼိူင်း သေႉ ဢမ်ႇမီးၽွၼ်းသင်။ လွင်ႈယူတ်းယႃထုၵ်ႇလီၸတႃႇပၼ် ဢေႇဢေႇ။

*** Atenolol:**

Dose: 25-50mg OD ဢဝ်ႁူဝ်လိူၼ်ဝႃႈဢဝ်သေ ၸိုၼ်ႈယႃ ပၼ်လွႆးလွႆး။

တႃႇဝေႈ – ၼိူင်းလိူတ်ႈတွၼ်ႈၸိူင်ႈမိၸိတ်ႉဢေႇလိူဝ် 50 ပွၵ်ႈ

ၽွၼ်းလႃႉယႃ – ၼိတ်းၼွင်ႈၼိူင်းလိူတ်ႈတွၼ်ႈဢေႇလူင်း၊ ပႆ တိၼ်ပႆမိူဝ်းၵတ်း၊ ၼိူင်းလိူတ်ႈတႅမ်ႇ၊ ၽၼ်ဢမ်ႇလီ၊ ပၢၼ်း တေႃႇ၊ ၼိတ်းၼွင်ႈတၢင်းပဵၼ်ယိူဝ်ႈဝၢၼ်ၸႄႇလိူဝ်ၵဝ်ႇ၊ ၶေႃႉၽၢင် ၵၢင်ႈယိူဝ်ႈဝၢၼ်ဝႆႉၸလႈ ၼိတ်းၼွင်ႈဢမ်ႇၵၼ်၊ (ပေႃးထိုင်ၸိူင်ႈ ဝၼ်း 100 mg ယဝ်ႉၼႆႉလိူင်ယႃတေဢမ်ႇတိူဝ်ႉတၢင်းပဵၼ် ႁူလ်းၵႃႈ တေၼိတ်း ၼွင်ႈတၢင်းပဵၼ်မွင်ၶႃႈၸလႈယိူဝ်ႈဝၢၼ် ၵႆႉလႃႉလိူဝ်ၵဝ်ႇႁူလ်း။ပေႃးဝႃႈ တေတိူဝ်းပၼ်ယႃၼႆႉ တၵ်းတေလႆႈၽၢင်ႉၸတႃႉၸတႃႉဝႃႈဝႃႈ။

တေႃႇဝၼ်းယဝ်ႈၼႆႉလိူင်ယႃတေဢမ်ႇတိူဝ်ႉတၢင်းပဵၼ် ႁူလ်းၵႃႈ တေၼိတ်းၼွင်ႈတၢင်းပဵၼ်မွင်ၶႃႈၸလႈယိူဝ်ႈဝၢၼ်ၵႆႉလႃႉ လိူဝ်ၵဝ်ႇႁူလ်း။ ပေႃးဝႃႈတေတိူဝ်းပၼ်ယႃၼႆႉတၵ်းတေလႆႈ ၽၢင်ႉၸတႃႉၸတႃႉဝႃႈဝႃႈ။

Spironolactone (သပိၼ်ႁူဝ်လႅၵ်ႉတူၼ်း)

ၼိတ်းၼွင်ႈ လွင်ႈလႆႈၸိုၼ်ႈႁူင်းယႃ၊ လွင်ႈတႆႇလိူဝ်းသႆႉဢေႇ လူင်းၸလႈ ၼိတ်းၼွင်ႈၽၢင်ၵၢင်ႈလီၸိုၼ်ႈ

Dose: 25 mg ႁူႈဝၼ်း(ပွႆႉထတ်းသၢင်လွင်ႈၼိတ်းၵၢၼ် တပ်း ၸလႈ ထၢတ်ႈပူဝ်ႇတီႇတ်ႇသီႇယၢမ်ႇသႂ်းလိူတ်ႈ)၊ ဢမ်ႇ သူႈပၼ်ပူၼ်ႉလိူဝ် 25 mg။

တႃႇဝေႈ – ႁူၼ်းပဵၼ်တီႈၼိူင်းၼိတ်းၵၢၼ်တပ်းဢမ်ႇလီ

ၽွၼ်းလႃႉယႃ — တႃႇႁူၼ်းလႆး သူမ်းတေလၢင်ႈယွႆႇမႃး၊ လိူတ်ႈႁူဝ်လိူၼ်ဢမ်ႇမၢၼ်ႇ၊ႁူဝ်မဝ်းၸလႈဢွၵ်ႇမုၼ်ႇမၢၼ်ႇ၊ ထၢတ်ႈပူဝ်ႇတီႇတ်ႇသီႇယၢမ်ႇသႂ်းလိူတ်ႈသမ်၊ ပေႃးလႂ်ႉႁူမ်ႈ တင်း Enalapril ထၢတ်ႈ ပူဝ်ႇတီႇတ်ႇသီႇယၢမ်သႂ်းလိူတ်ႈ သမ်သေႉ ၶိုၼ်းတေၵႂႃႉၼိူင်း)

Digoxin (တႆႇႁူဝ်ႇသိၼ်ႇ)

ၵွပ်ႈၵၢမ်ႈၸိူဝ်ႉႁူဝ်ၸႂ်ပွတ်းၸိူဝ်ဢမ်ႇမိပ်ႇလႆႈၽိၼ်ႇၽိၼ်ႇၸလႈ ၼိတ်းၼွင်ႈႁူဝ်ၸႂ်တႅၼ်းဝႆး ဢမ်ႇသေ ပၼ်ယႃဢၼ်ထုၵ်ႇလီ ပၼ်ယဝ်ႉ ၽၢင်ၵၢင်ႈယင်းပႆႇလီၸိုၼ်ႈလိူဝ်းသႆႉ လင်ႇတေ လႂ်ႉယႃ တႆႇႁူဝ်ႇသိၼ်ႇ။ ယႃတႆႇႁူဝ်ႇသိၼ်ႇ တေၼိတ်းၼွင်ႈ ၽၢင်ၵၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် လီၸိုၼ်ႈၸလႈ လွင်ႈတူင်ႉၸိူင်ၼိတ်း သၢင်ႈ ႁူႈဝၼ်းလီၸိုၼ်ႈ။

Dose: ႁူၼ်းလူင်ပၼ် 0.25 mg PO TID ဝၼ်းဢွၼ် တၢင်း၊ ဝႆးသေႉ 0.25 mg OD ၸိူင်ႈဝူင်ႈပၼ် 5ဝၼ်း။ တႃႇႁူၼ်းထဝ်ႈသေႉ ၸတႃႇပၼ် ၸိူင်ႈဝၼ်း ၶိုင်ႈမိတ်ႉ (0.125 mg OD)။

တႃႇဝေႈ – ႁူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်ၼိူင်းတွတ်ႈႁူဝ်ၸႂ်တႅမ်ႇၸလႈ ၼိူင်းၼိတ်းၵၢၼ်တပ်းဢမ်ႇလီ

ၽွၼ်းလႃႉယႃ — ဢမ်ႇမီးၼႈတင်း ယႃတႆႇႁူဝ်ႇသိၼ်ႇ (ၶၢၵ်ႈ၊ တူၼ်ႉ၊ လွႆဢမ်ႇသမ်၊ ၼိူင်းတွတ်ႈႁူဝ်ၸႂ်တႅမ်ႇ ၶႃႉၼိူင်းၸလႈဢႃး ယူင်ႇမုင်ႈၶၼ်ဢမ်ႇလီ)။ ပေပဵၼ်လိူင်ႉ ၼႆႉမႃး ၼွင်ႈလူတ်းယႃလူင်း ဢမ်ႇသေ ၵိုတ်းပၼ်ယႃပႅတ်ႈ။ ပေႃးပဵၼ်ထၢတ်ႈလိူၵ်ႈသႂ်းလိူတ်ႈဢေႇၸလႈ ၶႃႈမူၼ်းထႆႉႁွႆး ဢေႇၼႆႉလိူင် ၽေးဢမ်ႇမီးၼႈယႃၼႆႉ ၶိုၼ်းတေၵႂႃႉၼိူင်းလိူဝ်။

8 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈ ႁူဝ်ၸႂ်ၶႄႈ သဵၼ်ႈလိူတ်ႈ

ဝီႇတၢ်ႉမိၼ်ႇ ပီႇ 1 (Vitamin B 1)

လွင်ႈပဵၼ်ၶၢႆႉၶိူင်းၵူႈၶေႃႉသ် (case) ဢမ်ႇၼၼ်တၢင်းပဵၼ် Beri Beri ဢွၵ်ႇပိူတ်ႈလႆႈၼၼ်ႉလိူဝ် ထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉသွၼ်ႇ လွင်ႈပၼ်ယႃဝီႇတၢ်ႉမိၼ် B 1 (100 mg IM)။ ၼႂ်းႁွင်ႈယႃႁူဝ်းၵမ်းၼမ်ၼၼ်ႉ တၢင်းပဵၼ်ၶၢတ်ႇ ထၢတ်ႈဝီႇတၢ်ႉမိၼ်ႇ B1 ၼၼ်ႉပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်းၼမ်ယူႇယဝ်ႉ။ ထုၵ်ႇလီပၼ်တၢင်းမၼ်ထိုင်ဝႃႈ လွင်ႈယႃႇၵႂႃႇပဵၼ် တၢင်းပဵၼ် Beri Beri ၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီၵိၼ် လိူင်ႉႁိုဝ်ဢမ်ႇၼၼ် ပၼ်ယႃဝီႇတၢ်ႉမိၼ်ႇ B1။ ၵူၼ်းၵိၼ်လဝ်ႈ ၼမ်ၶႄႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ၶိင်းႁူဝ်ၸႂ်ၶေႃႉလိူဝ်း ၼၼ်ႉ ၶႅၼ်းထုၵ်ႇလီပၼ်ယဝ်ႉ။ (ၵၼ် **17.2**)

ဢႅတ်ႇသ်ပရိၼ်ႇ (Aspirin)

တေႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ၶိင်းႁူဝ်ၸႂ်ၶေႃႉၼၼ်ႉ ႁွပ်ႈပဵၼ်သဵၼ်ႈလိူတ်ႈၼႂ်းႁူဝ်ၸႂ်ၵိပ်ႈလူင်းလႆႈၶလႈ ပေႃးပၼ်ယႃ ဢႅတ်ႇသ်ပရိၼ်ႇ လွမ်းပႃးဢိတ်းဢိတ်းၼၼ်ႉလိူဝ်တေၸွႆႈႁၢင်ႈၼမ်ႉၶွႆႈပဵၼ်လိူတ်ႈၶိင်တူဝ်ၶလႈတႆႇၽၵ်ႇၼမ်ႉၼၼ်သဵၼ်ႈလိူတ်ႈတၼ်လိူဝ်းၼႆႉ။

တၢင်းၼမ်ႉၶေႃႉယႃ။ ။ ၼိုင်ႈဝၼ်း 75 ထိုင် 100 မီႇလီႇၵရမ်ႉ။

ထုၵ်ႇလီလီၵ်ႈလႆႈလွင်ႈယူတ်းယႃမိူဝ်ႈလႂ် ?

- ပေႃးၼမ်ႉၼၵ်းၶိုၼ်ႈမႃးသေၶလႈမီးႁွႆးႁၢႆႈမႃးၼၼ်ႉလိူဝ် ထုၵ်ႇလီတိူဝ်းပၼ်ယႃၼမ်ႉၼၼ်ထႅမ်ယႃပၼ်ထႅင်ႈၼိုင်ႈမဵဝ်း။
- ပေႃးဝႃႈထူလၺ်ႈလွၵ်ႇယႃပ်ႉသေၶလႈႁၢင်ႈႁိူဝ်ႉၼမ်မႃးၼၼ်ႉလိူဝ်။
- ပေႃးဝႃႈၶိင်းလိူတ်ႈတႅမ်ႇလူင်း (ပွတ်းၼိူဝ် 90mmHg)၊ တေလႆႈလူတ်းပၼ်ယႃယဵဝ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် ယႃ enalapril။
- ပေႃးမၼ်ၽၢင်ႁၢင်ႈဝႃႈ ဢမ်ႇမိူၼ်ႈယႃ တႆႇၵူဝ်ႇသိၼ်ႇ – ၵိတ်းပၼ်ယႃမွၵ်ႈလႅၢလႅၢဝၼ်းသေ ပေႃးၽၢင်ႁၢင်ႈမၢၼ်ႇ ၵူၺ်ႉယဝ်ႉၼၼ်ႉ ၼိုၼ်းၶတႃႉပၼ်ၼိုၼ်းဢိတ်းဢိတ်း။
- ပေႃးမၼ်ၽၢင်ႁၢင်ႈထၢတ်ႈပူဝ်ႉတႅတ်ႈသီႇယၢမ်ႉၼႂ်းလိူတ်ႈၼမ် (တူၼ်ႉ၊ ၶိင်းတွၼ်ႈႁူဝ်ၸႂ်ၼမ်ႉၽဵင်ႇ ပေႃးပဵၼ်လိူင်ႉၼၼ်ႉ မၢႆႉၶိင်း ဢမ်ႇၼၼ် ၶၢဝ်းႁိုင်ၼၼ်ႉတေလႆႈဝႃႈပဵၼ်ငဝ်းလႅၢးလမ်ႉလွင်ႈ) ၶိင်းလိူတ်ႈတွၼ်ႈဝႆး ဢမ်ႇၼၼ် ထိုင်း) ၼၼ်ႉလိူဝ် **လူတ်း ဢမ်ႇၼၼ် ယႃႉပၼ်ယႃ** enalapril ဢမ်ႇၼၼ် Spironolactone။ ပေႃးဝႃႈပဵၼ်ၽၢင်ႁၢင်ႈလမ်ႉလွင်ႈၼၼ်ႉၵေႃႈ တေလႆႈတိုင်ႉပႃင်ႉတၢင်းမေႃယႃၵမ်းလဵဝ်။
- ပေႃးၵူၼ်းပဵၼ်ယူႇလီၶိုၼ်ႈမႃး ဢမ်ႇၼၼ် ငဝ်းလႅၢးၼိမ်မႃးၵေႃႈ **ယႃႉလူတ်းယႃတီႈဢၼ်ပၼ်ယူႇ**။

လွင်ႈမၢႆႉၼင်ႈ

ပၼ်ၶိင်းၵူၼ်းပဵၼ် ၸွႆႈလီၵ်ႈလႅၢႈ လႅၢးယူႇသၢင်ႈၵိၼ်သဝ်း။ ပေႃးမၼ်ဝႃႈပဵၼ်ႁူဝ်ၸႂ်ဝႅၢး(လူႉ) ႁွပ်ႈသဵၼ်ႈလိူတ်ႈ ၵိပ်ႈၼၼ်ႉလိူဝ် ၸွႆႈပၼ်ယႃဢႅတ်ႇသ်ပရိၼ်ႇ။ ပၼ်တၢင်းမၼ်ထိုင်လွင်ႈၵိၼ် ဢမ်ႇၼၼ် ပၼ်ယႃဝီတၢ်ႉမိၼ်ႇ B1။

ဢၢင်ႈဢိင်

လိူတ်ႈသုင် (ၵၼ် **8.1**)၊ ၶိင်းလိူတ်ႈၶေႃႉ (ၵၼ်**14.1**)၊ Beri Beri (ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတၢ်ႉမိၼ်ႇ ပီႇ **1**) (ၵၼ် **17.2**)၊ မၢႆႉလိမ့်မူၼ်းထႅၢင်ႈၼမ် (ၵၼ် **10.2**) ၵိၼ်လဝ်ႈၶလႈယႃမဝ်းၵမ် (ၵၼ် **23.1**)။

8.3 တၢႆၽၢၵ်ႇ(Stroke)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢႆၽၢၵ်ႇထိူင်းဢၼ်ၸိူင်းၵေႃႈ ႁွင်ႉလႆႈဝႃႈသဵၼ်ႈလိူတ်ႈၼႂ်းဢွၵ်းဢေႃ ယႃႉလွင်ႈတူမ်ႉတိူဝ်ႉ၊ ပဵၼ်လွင်ႈၸႃးလႅဝ် သေတီႈ တီႈ ၼႂ်းဢွၵ်းဢေႃ လႆႈၵိုင်ႉၵၢင်ႉတၢႆႁႃႇ ႁပ်ႈလိူတ်ႈလႆႈမႃးဢမ်ႇထိုင်။ ႁပ်ႈသဵၼ်ႈလိူတ်ႈပွင်ႇ(သဵၼ်ႈလိူတ်ႈၼႂ်း ဢွၵ်း ဢေႃတႅၵ်ႇ၊ **လိူတ်ႈလႆႈၼႂ်းဢွၵ်းဢေႃ**) ဢမ်ႇၼၼ် သဵၼ်ႈလိူတ်ႈတၼ် (လိူတ်ႈၶႅင်တူဝ်ပဵၼ်ၵွၼ်ႈသေ ႁႃႇၵိုတ်းဝႆႉတီႈ သဵၼ်ႈလိူတ်ႈ ၼႂ်းဢွၵ်းဢေႃ၊ **သဵၼ်ႈလိူတ်ႈတၼ်တၢႆၽၢၵ်ႇ)** သေၵိုတ်းၶွႆႈလိူတ်ႈလႆႈလူႈဢွၵ်းဢေႃ ၵိုတ်းႁႃႇလႄႈ လင်ႇ လႆႈပဵၼ်တၢႆၽၢၵ်ႇၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ 80% ၼႆႉႁပ်ႈသဵၼ်ႈလိူတ်ႈတၼ်သေလႄႈ 20% ၼႆႉႁပ်ႈသဵၼ်ႈလိူတ်ႈပွင်ႇသေလင်ႇလႆႈ ပဵၼ်။ တိတ်ႉသျူးလွမ်း သဵၼ်ႈလိူတ်ႈႁႃႇၼၼ်ႉ လႆႈလူႉလၢဝ်တၢႆႁႃႇၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ (တႃႇၵွႆးၸႃးလႅဝ်ၼႂ်းဢွၵ်းဢေႃ လႆႈ ႁပ်ႉဢွၵ်ႇသီႇၵျိၼ်ႇ၊ ဢႃႇႁႃႇရလႄႈ တႃႇဢဝ်ၸွင်လူႉလိူဝ်းၼႆႉပိူတ်ႈၼၼ်ႉ တေလႆႈမီးလိူတ်ႈလႆၽေၼ်ႇမႃး)။ ဢိင်ၼိူဝ် ဢွင်ႈတီႈ တီႈပဵၼ်သေ လင်ႇလႆႈတၢႆၽၢၵ်ႇႁႃႇ သေတီႈတီႈ မိူၼ်ၼင်ႇတၢႆၽၢၵ်ႇႁႃႇတင်းတူဝ်၊ လႆႈလူႉသုမ်းဢႃးယူင်ႇ မုင်ႈႁၼ်ႁႃႇ၊ ဢမ်ႇလၢတ်ႈႁႃမ်းလႆႈလီလီ၊ တူမ်ႉတိူဝ်ႉ ဢွၵ်းဢေႃ ဢၼ်မႄႈတွင်း၊ သတိလၢၼ်ႇၶေႇလူင်းႁႃႇ၊ လိုမ်းတူဝ် ဢမ်ႇၼၼ် တၢႆလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ လွင်ႈၸၢႆႉၸႂ်းၼၼ်ႉ တေဢိင်ၼိူဝ် တီႈဢၼ်လူႉလၢဝ်ႁႃႇၵႃႈၼိူဝ်လႄႈ ယွမ်ႇလူဝ်ႇၸွင်ဢွၵ်း ဢေႃ ဢၼ်တီႈတူမ်ႉတိူဝ်ႉလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

သဵၼ်ႈလိူတ်ႈတၼ်

- တႃၽဝ်ႇၸိူင်း ဢမ်ႇၼၼ် တင်းသွင်ၽဝ်ႇ၊ တႃဢမ်ႇ ပေႃးႁၼ်လီ ဢမ်ႇၼၼ် ဢႃးယူင်ႇမုင်ႈႁၼ်ၶေႃႇ လူင်း
- ႁူဝ်ၸဵပ်ႈႁႅင်းၼၵ်း၊ ၵမ်ႈၼမ်ႇတေဝႃႈ ႁူဝ်ၸဵပ်ႈႁႅင်းလိူဝ် ပိူၼ်ႈၸႂ်းၽဝေၶဝ်။ ႁႅင်းၶေႃႇၼ၊ ဢမ်ႇၼၼ် ဢမ်ႇႁူႉၸိူဝ်ႉႁူႉတူဝ်တီႈၼၼ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် ၶၼ် ဢမ်ႇၼၼ် ၶႃ၊ ၵမ်ႈၼမ်ႇလတေပဵၼ် ၽဝ်ႇၸိူင်း ၸွင်တူဝ်ႁူၼ်း။
- ႁူဝ်မဝ်း၊ ထိင်းတူဝ်ဢမ်ႇလႆႈ ဢမ်ႇၼၼ် လွင်ႈ တူင်ႉ ၸိူင် ဢမ်ႇၽိူင်ႇၵၼ် ၵမ်ႈၼမ်ႇလတေ တေ ၸူၼ်းၸဝ်း တင်း ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်ႇလိူဝ်း။

သဵၼ်ႈလိူတ်ႈၼႂ်းဢွၵ်းဢေႃတႅၵ်ႇ

- ၵိုင်ႉၵၢင်ႉႁူဝ်ၸဵပ်ႈလႄႈႁႅင်းၼၵ်း
- လိုမ်းတူဝ်၊ မီးလွင်ႈလၢၵ်ႈလၢႆႈတီႈလႂ်
- ပဵၼ်ငၢၼ်း
- ႁၢၵ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် တူၼ်ႉႁႅင်းၼၵ်း
- ၼၵ်းလိူတ်ႈၶိုၼ်ႈသုင်ႁႅင်းၼၵ်း
- ၵမ်ႈၼမ်ႇလတေ တူဝ်ၽဝ်ႇလၢဝ်ဢမ်ႇမီးႁႅင်း၊ ၶႃ ဢမ်ႇၼၼ် ဢၵ်ႈတၢႆ

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

လွင်ႈမၵ်းမၼ်ႈလွမ်းၼင်ႇလႆႈယူတ်ႈယႃ — ဢၼ်ပိုၼ်းတၢင်းပဵၼ်လီလီ၊ ၵမ်ႈၼမ်ႇလတေ ထုၵ်ႇလီထၢမ်လတေပဵၼ်ၽၢင်ႁၢင်ႈ လိူင်ႉႁိုဝ်၊ သိုပ်ႇလၢမ်းပဵၼ်ႁႃႇလိူင်ႉႁိုဝ်လႄႈ ဢၼ်တေပဵၼ်ၽေးလႆႈ မီးၶေႃႈသင်လႆလႆလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ တေလႆႈႁူတ်ႇ

8 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူလႅၼ်ႈ ႁူဝ်ၸႂ်ၸလႈ သဵၼ်ႈလိူတ်ႈ

ထတ်း ၵဵဝ်ႇလူလႅၼ်ႈသဵၼ်ႈၶၢႆႉယူင်ႇ။ ပေႃးပဵၼ်လႆႈ ပေႃးမီးတေလႆႈၶၢဝ် ultrasound scan သေႁူတ်ႇလိူတ်ႈသဵၼ်ႈလိူတ်ႈ carotid တူလႅၼ်း။

ၽွၼ်ႈလိူဝ်းၶၢၼ်တေပဵၼ်ၽေးလႆႈ	
ၶႃႇယုၸလႆႈလိင်ႇ	ၸွမ်းၼင်ႇၶႃႇယုသေတၢင်းပဵၼ်တႃႇဢၢၼ်ႇၵေႃးတေၸိုၼ်ႈသုင်မႃးၸွမ်း၊ ၵမ်းၼမ်ၸတႉပေႃးၶႃႇယုပူၼ်ႉ 55။ ၵူၼ်းၸၢႆးတေပဵၼ်လႆႈၼမ်လိူဝ်ၼၢင်းယိင်း။
ပီႈၼွင်ႉၵူၼ်းႁိူၼ်း	ၵူၼ်းၶၢၼ်မီးပီႈမီးၼွင်ႉယၢမ်ႈပဵၼ်တႃႇဢၢၼ်ႇၼၼ်ႉ လွင်ႈတေပဵၼ်တႃႇဢၢၼ်ႇလႆႈၼႆႉ တေၼမ်လိူဝ်။
တၢင်းပဵၼ်	ၵူၼ်းတီႈၶၢၼ် ပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ်၊ တၢင်းပဵၼ်ႁူဝ်ၸႂ်၊ လိူတ်ႈသုင်၊ ၶဵၵ်ႇၸႂ်ၶၢႆႇဝီႇ ၶမ်ႇၼၼ် ယၢမ်ႈတႃႇဢၢၼ်ႇမႃးလိူဝ်းၼႆႉ လွင်ႈတေပဵၼ်တႃႇဢၢၼ်ႇလႆႈၶိုၼ်ႈသုင်။
လႆႇယူႇသဝ်းၵိၼ်သၢင်ႈ	ၵူၼ်းလုတ်ႇလၢၼ်းယႃ၊ ၵိၼ်လဝ်ႈၸလႈ ၶၢဝ်ယႃမဝ်းၵမ်သမ်းၶဝ်ႈၼႂ်းသဵၼ်ႈလိူတ်ႈလိူဝ်းၼႆႉ လၢင်ႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လႆႈသုင်။

လွင်ႈယူတ်းယႃမိူဝ်ႈလဝ်ႉ (ပဵၼ်မႃးၶေႃႈလိူဝ် 4 လူဝ်ႈမူင်း)

- မၵ်းမၼ်ႈလွင်ႈပဵၼ်တႃႇဢၢၼ်ႇၸလႈ လိူတ်ႈသေႇၶတ်ႉၶွၵ်ႇ မိူၼ်ၼင်ႇ ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ် မီးၼႂ်းလိူတ်ႈၶေႃႈသေ ၸလႈလိုမ်းတူဝ်လႆႈလိူဝ်းၼႆႉ။ သူင်ႇႁူႇႁူင်းယႃ။
- မိူဝ်ႈမီးလွင်ႈတုမ်ႉတိုဝ်ႉၶွၵ်းၶေႃႇမွၺ်ႇမွၺ်ႇၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီလႆႈယူတ်းယႃ ၼႂ်းၶၢဝ်းယၢမ်း 4-6 လူဝ်ႈမူင်း၊ ႁွပ်ႈဝႃႈ ပေႃးဝႆႉသေၼၼ်ႉယဝ်ႉ လွင်ႈလူႉလဵဝ်ၶွၵ်းၶေႃႈၼႆႉ တေၶမ်ႇပဵၼ်မိူၼ်ၵဝ်ႇလႆႈၸိုၼ်း။

လွင်ႈယူတ်းယႃၶၢဝ်းႁိုင် (ဝႆႉလင် 4 လူဝ်ႈမူင်း)

- ၵူၼ်းပဵၼ်တႃႇဢၢၼ်ႇၼႆႉ ထုၵ်ႇလီဝႆႉၼႂ်းႁွင်ႈလပ်းသိင်ႇၸလႈ ၶမ်ႇပေႃးမီးသိင်သင်။ ယူတ်းယႃပၼ်လွင်ႈလဵပ်း (ၵၼ် 7.5)။
- ၵူၼ်းပဵၼ်တီႈၶၢၼ်ယင်းတိုၵ်ႉတႃႇလိုမ်းယူႇ (ၵၼ် 7.1)
- မိူဝ်ႈပဵၼ်မွၺ်ႇမွၺ်ႇၼၼ်ႉႁွပ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၶၢၼ်ၶမ်ႇလႆႈၵိၼ်သင်ၸလႈ တေၵႂႃႇလီၸိုၼ်ႈမႃးထိူင်းသေထုၵ်ႇလီပၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၵိၼ်ၼႂ်းၶၢဝ်းယၢမ်း 24 လူဝ်ႈမူင်းမိူဝ်ႈၸတႉပဵၼ်။ မိူဝ်ႈတေၵွႆႈၵိၼ်ၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီလိူတ်ႈသေး တူလႅၼ်းႁွၼ်ႉဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ်လွင်ႇၵိုၼ်လႆႈႁိုဝ်။ ပေႃးၵူၼ်းပဵၼ် ၶမ်ႇၵိုၼ်လႆႈ တၵ်းတေလႆႈသႂ်ႇၽၼ်ႇယၢႁွင်း။
- ပေႃးဝႃႈၶမ်ႇလႆႈတူင်ႉၼိူင်တူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်လိူမ်လဝ်ႉၼႆႉ ထုၵ်ႇလီသႂ်ႇထုင်တီၼ်သေၵႄႈၵင်ႈၶမ်ႇၵွႆႈလိူတ်ႈၶႅင်တူဝ်။
- လွင်ႈယူတ်းယႃၶၢဝ်းႁိုင်။ ။ပေႃးဝႃႈၶမ်ႇမီးလွင်ႈလိူတ်ႈလႆတၢင်းၼႂ်းၼႆႉလိူဝ် ထုၵ်ႇလီပၼ်ယႃ ၶဵတ်ႇသ်ပရိၼ်ႇ 150 mg OD တႃႇၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 2 ဝူင်ႈၶွၼ်တၢင်း။ ဝႆႉၼၼ်ႉၵေႃႈ ၼိူင်ႈဝၼ်း 75 mg ႁူႇတေႃႇလူဝ်ႈတႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ၵူႈလိူဝ်း။

လွင်ႈလိူတ်ႈသုင် မိူဝ်ႈၶတႃႇတႃႇၽေႃၵ်ႇမႆႇမႆႇ

ႁွပ်ႈမီးလွင်ႈတုမ်ႇတိူဝ်ႇသႂ်ႇသဵၼ်ႈလိူတ်ႈသေၶလႈ ၼႂ်းၶၢဝ်းယၢမ်းဢမ်ႇလႆႇလူဝ်ႇမူင်း ဢမ်ႇၼၼ် ဢမ်ႇလႆႇဝၼ်းၼၼ်ႉ ၸႅင်းလိူတ်ႈ တေၶိုၼ်ႈသုင်။ ဢၼ်ပဵၼ်ၵိူင်ႉၼႆႉ ပဵၼ်ႁွပ်ႈၽွၼ်းလွမ်းၽႆ့လင်တႃႇၽေႃၵ်ႇ ဢမ်ႇၸႂ်ႈပဵၼ်လွင်ႈပိုၼ်ႉ ၶၢမ်ႇဢၼ်လႆႈပဵၼ်တႃႇ ၽေႃၵ်ႇ။ ႁွပ်ႈတူဝ်ၵဝ်း ၶတ်းၸႂ်ထႅမ်လိူတ်ႈႁႂ်ႈလိင်ႉဢွၵ်းဢွၼ်ၶလႈလင်ႇပဵၼ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ပေႃး ပၼ်ယႃလိူတ်ႈသုင်ၼႂ်းဝူင်ႈ တေႇပဵၼ်ၼၼ်ႉၼႆႉလိူင် ယႃတေလၢင်ႈၵိၵ်ႈၸွႆႈၽေႃင်ၵၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် (သဵၼ်ႈလိူတ်ႈတၼ် ဢမ်ႇၼၼ် သဵၼ်ႈလိူတ်ႈတႅၵ်ႇ) ၵႆႉလႃႉလိူဝ်ႁဝ်ႇလႆႈ။ ႁွပ်ႈၼႆႉ ပေႃးဝႆႈၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 48 လူဝ်ႈမူင်းမွႆႇမွႆႇၼၼ်ႉ ၸႅင်းလိူတ်ႈပွတ်းၼိူဝ်ၸိူၼ်ႈပူၼ်ႉ 250-280 mmHg ၼႆႉထုၵ်ႇလီပၼ်ယႃ။ ႁမ်ႈၼမ်ၶတႃႉ ပေႃးပူၼ်ႉၶၢဝ်းယၢမ်းၼႆႉႁႂ်ႈ ယဝ်ႉ မၼ်းတေမိူၼ်ႁဝ်ႇႁႂ်ႈၵၢင်းမၼ်းႁူၺ်း။ ႁမ်းၼႆႉပေႃးထုၵ်ႇလီယူတ်းယႃသင်ၵေႃႈ ၶတႃႇပၼ်ယႃႁႂ်ႈလႆႈ။

လွင်ႈၽိူၼ်ႉၽူးတူဝ်ၶိုၼ်ႈလီၸိူင်း (Rehabilitation)

လွင်ႈၽိူၼ်ႉၽူးတူဝ်ဢၼ်ဝႃႈၼၼ်ႉ ပဵၼ်ၽႅၼ်ၵၢၼ်ၵၢင်ႈၶွၼ်း တႃႇၶိုၼ်ႈႁူၼ်းပဵၼ်ၸိူင်းတူင်ႉၸိုင်မႃး လႆႈႁႃႈႁူဝ်ၵေႃႈ ၶိုၼ်ႈ တူင်ႉၸိုင်ၶွတ်းသၢင်းၼင်ႇႁဝ်ႇလႆႇႁႃႈၼၼ်ႉၶလႈ ၵၢင်ႈၶွၼ်းတႃႇလွင်ႈတီႈလႆႈလူႉႁႂ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လွင်ႈၽိူၼ်ႉၽူးတူဝ်ၼႆႉ တေဢိၵ်ႈၸိူဝ်ပႃး တၢင်းၶွတ်းသၢင်းလႆႈၽွမ်ၼၼ်း။ ထုၵ်ႇလီသူင်ႇႁူၼ်းပဵၼ် ႁႂ်ႈယႃတူဝ်တီႈမုၵ်ႉလုမ်းတီႈလမ်ႁၼ် ဢမ်ႇ ၼၼ် ႁတ်ႉၶႅၼ်ႇၽႆ့လွင်ႈ ပူၵ်းပွင်တူဝ်ၶိုၼ်ႈလီၸိူင်းၼၼ်ႉ။ ၽႅၼ်ၵၢၼ်လိူင်ႉၼႆႉ ထုၵ်ႇလီမီးလွင်ႈယူတ်းယႃ ပႃးတူဝ် ၶလႈပႃးၵွႆ။ ပေႃးပဵၼ်ဢွၵ်းဢွၼ်ၽႆ့ သႃႉ တူဝ်တေပဵၼ်တႃႇၽေႃၵ်ႇၽႆ့ၸူႉ ပေႃးပဵၼ်ဢွၵ်းဢွၼ်ၽႆ့ၸူႉသမ်ႉ တူဝ်တေ ပဵၼ်တႃႇၽေႃၵ်ႇၽႆ့သႃႉ။ တႃႇႁူၼ်းတီႈဢၼ်လွႆႉ ဢွၵ်းဢွၼ်ၽႆ့သႃႉၼမ်သေ သမ်ႉတိူဝ်ႉလႃးၽႆ့သႃႉၼႆႉ လွင်ႈလၢတ်ႈ ႁူမ်းတေလၢင်ႈလူႉလိူဝ်လႆႈ။ ပေႃးႁူၼ်းပဵၼ် လႆႈလူႉသုမ်း လွင်ႈၵပ်ႉၸူႉႁႂ်ႈၼႆႉ တႃႇတေၵိၵ်ႈလွင်ႈပူၵ်းပွင်တူဝ်ၶိုၼ်ႈလီ ၸိူင်းၼၼ်ႉ တေယၢပ်ႇၽိုတ်ႇသုၵ်ႉသၢၵ်ႉၼမ် ႁူမ်ႈတၢင်းလွင်ႈပွင်ႇလွင်ႈၼၼ်ၶလႈ လွင်ႈၵိၵ်ႈလွမ်းၼင်ႇတီႈဢၼ်လၢတ်ႈ ၼၼ်ႉ တေလူတ်းလူင်းႁႂ်ႈ။ ႁမ်းၼမ် ႁူၼ်းပဵၼ်တီႈ ဢၼ်ၶၢတ်ႇလွင်ႈၵပ်ႉၸူႉ၊ ဢႃႇယူင်ႇႁူးလိူဝ်း၊ လွင်ႈႁပ်ႉသိုပ်ႇ လၢတ်ႈတေႃႇႁၼ် ဢမ်ႇၼၼ် လွင်ႈယိူၼ်ႉႁၼ်ႈ ၶိုၼ်ႈယဵဝ်ႈလိူဝ်းၼႆႉၸိူင်ႇလိူင် ၽွၼ်းတီႈတေ လႆႈဢမ်ႇပေႃးၸႅမ်ႉ။

လွင်ႈၵႄႉႁင်ႈ

ႁူမ်းထိင်းတၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်၊ ပၼ်ၵိၼ်ယႃဢႅတ်ႇသ်ပိရိၼ်ႇသေၵႄႉႁင်ႈ။ ပၼ်တၢင်းၵၼ်ထိုင် ၶိုၼ်ႈႁူၼ်းပဵၼ် ၵိတ်း ယင်ႉလုတ်ႇလၢၼ်းယႃး၊ လၢၼ်းဢွၵ်ႇၶိူင်းတႃႇသေႇၶလႈ ငိူင်ႉဝေႈလွင်ႈၵိၼ်လဝ်ႈၼမ်လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

ဢၢင်းဢိင် လိူတ်ႈသုင် (ႁၼ် **8.1**)

8.4 တၢင်းပဵၼ်ၶႂ်ၶႃႈလဵပ်း(Rheumatic fever)

ၶႃႈပိူတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်ၶႂ်ၶႃႈလဵပ်းၼႆႉ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ႁူႈဢၼ်ၸိူင်ႈသေၶလႈ မၢင်ပွၵ်ႈ ႁုမ်ႇဢေႃႇသထရိပ်ႇတူဝ်ႁူဝ်ႁတ်ႉသ် တီႈ ၶႃး လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႇမႅင်းသေပဵၼ်မႃးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ႁူင်ၶႃး၊ လိၼ်ႉၵႂ်ႇလဵပ်းႁူႈမွၵ်ႈ 2 ထိုင် 6 ဝူၼ်ႈ (ၽတ်ႇၽိုင်ႇ မွၵ်ႈ 20 ဝၼ်း) သေၶလႈပဵၼ်မႃးလွမ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ႁမ်ႈၼမ်ၶတႃႉ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢၢႇယု ၼႂ်းဝူင်ႈႁၢင် 5 ပီႈထိုင် 15 ပီႈ တေႁႆႉ ပဵၼ်ၼမ်။ ၼႂ်းဢၼ်ႁူၼ်းပဵၼ် ၶႃးလဵပ်းတီႈသတရီပ်ႇတူဝ်ႁူဝ်ႁတ်ႉသ်ၼႆႉ 2% ႁူၺ်း (ဢမ်ႇလႆႈ ယူတ်းယႃ ဢမ်ႇၼၼ် ဢမ်ႇ လႆႈယူတ်းယႃလီလီ) တေပဵၼ်ၶႂ်ၶႃႈလဵပ်းလွမ်းမႃး။

8 တၢင်းပီဆ်ဂီဝ်,လူလ်ု ရှူဝ်လ့်စလး သီဆ်းလိုတ်း

ဖၚေါင်ဂှၢင်းတၢင်းပီဆ်

တၢင်းပီဆ်ခဲဆေုးလီပ်း တေဂှီတ်းဂွ်ုးတုမ်.တိုဝ်.လံးယူ, 4 တီး (ဆေုးတေု,၊ ရှူဝ်လ့်၊ လုမ်းသီဆ်းဘီဆ်ဘၢး ယူင်,ဂၢင် စလး ဖိုဝ်ဆင်)။ မိုဝ်းတၢင်းပီဆ်ထု.ဆဆ်. တေမီးဖၚေါင်ဂှၢင်းဆင်,ပုးတုံးဆံ.

- ဆေုးတေု,လုပ်,ဂွ်းဆမ်လိုဝ်ဆိုင်းတီး (ဆေုးတေု,ဂွ်း) ဂမ်းဆမ်စတ. တေပီဆ်စဆေုးတေု,ယွ်, (မိုဆ်ဆင်, ရှူဝ်စဝ်,၊ တၢတိဆ်၊ ဆေုးသွဂ်,စလး ဆေုးမိုဝ်း)
- လွင်းလီပ်းစလးဂွ်းဆံ.တေလၢင်းခံၢ.ဂှု,တီးဆိုင်းယဝ်.တီး ဆိုင်း (ခံၢ.တီးဂွ်းဆေုးတေု,)၊ ဂမ်ဆမ်စတ. ဂူဆ်းလူင် တေပီဆ်ဂဆ်ဆမ်။ ပေုးပီဆ်လိုင်.ဆံဆံ. တေလၢင်းလီပ်း မီဝ်းလီဝ် ဘမ်,ဆဆ် မၢင်းပွဂ်းဂေုး တေဂွ်း၊ လီင်၊ ပေုးတိုဝ်.လုုးတေလီပ်းလိုဝ်းဆံ.ယဝ်.။
- မီးသီင်မိုဆ်သီင်ခၢင်းတီးရှူဝ်လ့်
- လိုတ်းဂှု,ဂွင်ဘိုတ်းဝံ.တီးဆိုင်းသေ ဂှီတ်းဂွ်းဂှီင်းရှူဝ်လ့် ဘော,၊ ရှူဝ်လ့်ယွ်,။
- လံးယိဆ်းသီင်ယွ်းရှူမ်, သီသွ်,ဂဆ်။
- တၢင်းပီဆ်သီဆ်းဘၢး ယူင်,လဂ်. (ဂမ်းဆမ်တေ ပီဆ်တီး ရှူဝ်၊ ဆေု၊ တိဆ် မိုဝ်း ဘမ်,ဂုမ်း ထိင်းလံးဝံး၊ လွင်း တူင်.ဆိုင် ဘမ်,ဖီင်,ဂဆ်။ မိုဝ်းဆွဆ်းစတ. တေဘမ်,ပီဆ်။
- တုမ်,တုံးဖိုဝ်ဆင် — ရှူလ်ု,တုမ်,လီဂ်. (လီဂ်. ဘမ်,လံၢမီ,လီ,လီ,တု,ထိုင် 2 cm)၊ ခံၢ.ဂှု,ခံၢ. မုးသေ ဘမ်,လီပ်း၊ ဂမ်းဆမ်စတ.တေပီဆ်ဆိုဝ် ဖိုဝ်လုပ်,စလးသီဆ်း ဘီဆ် (မိုဆ်ဆင်,ဂှိမ်း ဆေုး သွဂ်,၊ ရှူဝ်စဝ်,၊ ဆေုးမိုဝ်း၊ ဆေုးတိဆ်၊ ဘီဆ်ဘၢ စီ,လိသ်.၊ ဆေုးတေု,သဆ်လင်)
- ပီဆ်ဖိုဆ်,လီင် Erythera လွမ်းဖိုဝ်ဆင်ပီဆ်တီး တီး– ဂမ်းဆမ်တေပီဆ်ဖိုဆ်,လီင်သေဘမ်,ဆူမ်း၊ ဘမ်,လီပ်း၊ ဂၢင်တေလီင်း လီင်းသေစလးလွမ်း ဂှိမ်း တေပီဆ်ခွပ်,ဝူင်းသုင်၊ တီးတူဝ်၊ ခုလူင်စလး စီဆ်။ တေဂံ.လီဂ်းလံၢး။

တေလၢင်းမီးလူမ်းဆၢဝ်၊ ပီဆ်တွင်.လီပ်း၊ လိုတ်းလံဘွဂ်,တီးဆူးလင် ဘမ်,ဆဆ် လီပ်းလွမ်းဆေုးတေု,လိုဝ်းဆံ.ယဝ်.။

လွင်းဆူဆ်.ဂှုမဂ်းမဆ်းတၢင်းပီဆ်(Diagnosis)

ဘမ်,မီးဖၚေါင်ဂှၢင်းဘဆ်လီဝ် ဘမ်,ဆဆ် လွင်းဂူတ်,ထတ်းပွဂ်းလီဝ်ဆံ. ပီဆ်ဖၚေါင်ဂှၢင်းဘဆ်ပီဂ်,ပိုင်တၢင်းပီဆ် ခံဆေုး လီပ်းယူ,ယဝ်.။

လွင်းမဂ်းမဆ်းတၢင်းပီဆ်လွမ်းဆင်, "လဂ်းပိုင်လူဆ်းဘဆ်လံးထတ်းယဝ်. (Revised Jone Criteria)တေမီး 3 တွဆ်း။

1) လဂ်းထၢဆ်ဘဆ်လံးလပ်းတိတ်းလိုဝ်.မီင်း သထရိတ်.တူဝ်ဂူဝ်ဂၢတ်.သ် ဂှီင်းတေု,သူးသထရိတ်.တူဝ်ဂူဝ် ဂၢတ်.သ် (ASO) ဆမ်ခိုဆ်းမုး၊ ပေုးဘဝ်လိုဝ်.မီင်းတီးဆေုးတေု, ဂူတ်,တူလ်းဆံ တေဂှဆ်လိုဝ်.မီင်း သထရိတ်.တူဝ်ဂူဝ်ဂၢတ်.သ် တီးဘဆ်ဂှီတ်းဂွ်းသေးလ်လိုတ်း ဂုမ်,ဘော,ပေ,တု,လူ.။

2) မဂ်းမဆ်းဖၚေါင်ဂှၢင်းလမ်,လွင်း။ • ဆင်,ဖၚေါင်ဂှၢင်းပုးဆိုဝ်ပီဆ်တီးရှူဝ်လ့် — ရှူဝ်လ့်ဂွ်း၊ ဆေုးတေု,ဂွ်းလံၢတီး • တၢင်းပီဆ်သီဆ်းဘၢး ယူင်,လဂ်. • ပီဆ်ရှူလ်ု,တုမ်,တုံးဖိုဝ်ဆင် • ပီဆ်ဖိုဆ်,လီင်တုံးဖိုဝ်ဆင်	**3) မဂ်းမဆ်းဖၚေါင်ဂှၢင်းဘဆ်ဘမ်,ပေုးလမ်,လွင်း** • လီပ်းလီပ်းခိုဆ်းခိုဆ်းလွမ်းဆေုးတေု, • မီးလူမ်းဆၢဝ် • ERS/CPR ခိုဆ်းမုး (ဂူတ်,ထတ်းတူလ်းလိုတ်းသေ ထူပ်းဂှဆ်ဖၚေါင်ဂှၢင်းလပ်းလိုဝ်.မီင်း)

တႃႇ**မၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၶႆႈၶေႃႈလိူပ်း**ၼၼ်ႉ တေလႆႈမီး
1) လၵ်းထၢၼ်ဢၼ်လႆႈႁပ်းတီတ်းလိူဝ်ႉမႅင်းသထႅၵ်ႉတူဝ်ႁူဝ်ၵၢတ်ႇသ်ၸလႈၽႃင်ၵၢင်ႈလမ်ႇလွင်ႈ 2 ဢၼ်
2) လၵ်းထၢၼ် ဢၼ်လႆႈႁပ်းတီတ်းလိူဝ်ႉမႅင်းသထႅၵ်ႉတူဝ်ႁူဝ်ၵၢတ်ႇသ်ၸလႈ ၽႃင်ၵၢင်ႈလမ်ႇလွင်ႈ 1 ဢၼ်ၸလႈ ၽႃင်ၵၢင်ႈဢမ်ႇပေႃးလမ်ႇလွင်ႈ 2 ဢၼ်

ၸၵ်ႉတွၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်

ပေႃးပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၼႆႉတေၵိုင်မွၵ်ႈ 3 လိူၼ်။ ၵူၼ်းပဵၼ်မွၵ်ႈ 5% လူင်းတဵၵ်ႈတေပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၵိုင်လိူဝ် 6 လိူၼ်။

ၽွၼ်းလၢႆႉလွမ်းလင်

- **ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ် ၶႆႈၶေႃႈလိူပ်းၼိုၼ်း** (5-50 %)
- **တၢင်းပဵၼ်ၶႆႈၶေႃႈ၊ လိူပ်းႁူဝ်လွၵ်းၸႂ်ၵိုၼ်း** (လိၼ်ႉႁူဝ်လွၵ်းၸိုင်ႈဢၼ် ဢမ်ႇၸၼ် ၸမ်လိူဝ်ၸၼ်ႉ ၵၢင်ႈၽႃင်လူႉလိူဝ်ႁႂ်ႈ)၊ ဢၼ်ၼႆႉ တၢင်းပဵၼ်ၶႆႈၶေႃႈလိူပ်းဢၼ်လိူဝ်ၵူၺ်း ပဵၼ်ပၼ်ၵႂၢႆၸႂ်ၵိုၼ်း။ ပေႃးဝႃႈပဵၼ်ၵႂႃႇၵိူင်းၼႆႉ တေၵိူတ်းၵွႆႈၵိူင်းႁူဝ်လွၵ်းၶေႃႈၸႂ်ၵိုၼ်းလႆႈ။ ၵမ်ႈၼမ်ၸတႃႉ တၢင်းပဵၼ်ၶႆႈၶေႃႈလိူပ်းႁူဝ်လွၵ်းၸႂ်ၵိုၼ်းၼႆႉ မိူဝ်ႈပဵၼ်မႂ်ႇ မႂ်ႇလႆႈလႆႈပီး ဢမ်ႇၸၼ် လႆႈႁူဝ်သိပ်းပီး တေဢမ်ႇၸၸၽႃင်ၵၢင်ႈသင်။
- လိူတ်ႈႁႂ်ႈၵွင်ၵိုတ်းဝႆႉတီးၸိုင်ႈသေၵိူတ်းၵွႆႈၵိူင်းႁူဝ်လွၵ်းၶေႃႈ (ၵွပ်ႈႁူဝ်လွၵ်းၵိူတ်းၵၢၼ်ဢမ်ႇလႆႈ) သေၸလႈလူႉတႃႇ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ၵွႆႈၽွၼ်းလိုဝ်ႈၼွႆးတီႈၽွၼ်း 2 ဝူင်ႈ။
- သမ်းပၼ် Benzatine penicillin IM STAT 1.2 လၢၼ်ႉ IU။ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 2,5000 – 50,000 IU/Kg STAT (ၸမ်သုတ်း 1.2 လၢၼ်ႉ IU)ၵမ်းလဵဝ်။ ပေႃးဢမ်ႇမီး Benzatine penicillin သမ်းပၼ် penicillin တႃႇ 10 ဝၼ်း။ ပေႃးၵူၼ်းပဵၼ်ဢမ်ႇမၼ်ႈတင်းယႃ penicillin ၵွႆႈသမ်းပၼ်ယႃ erythromycin တႃႇ 10 ဝၼ်း။
- ပၼ်ယႃၵၢတ်ႇသ်ပရိၼ်ႇၸမ်ၸမ် တေႃႇထိုင်ၽႃင်ၵၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ပေႃးၵႂႃႇ။ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ(>12 ပီး) 20-25 mg/kg QID၊ ၵူၼ်းလူင် 1-2 g QID။ ပေႃးဝႃႈမီးၽွၼ်းလၢႆႉယႃ မိူၼ်ၸႅင်ႇ ဢၢၼ်းယူင်ႇလႆႈယိၼ်းလူႉလိူဝ်၊ ထူလ်ႈလွၵ်ႈဝႆး၊ ပၼ်ၵႂၢတွင်ႉလိူပ်း ဢမ်ႇၸၼ် ပေႃးၼွင်းတွင်ႉမီးထၢတ်ႈၸမ်ႉၵူတ်း ၸမ်ၸေႃႇၼႆႉလိူင် ထုၵ်ႇလီယွမ်းယႃလူင်း။
- ပရီတ်ႉၸီသူဝ်လူၼ်း (Prednisolone)
- ပေႃးမီးၽႃင်ၵၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈႁူဝ်လွၵ်း ဢမ်ႇၸၼ် ယႃၵၢတ်ႇသ်ပရိၼ်ႇၼႆႉ ၵိူတ်းၵွႆႈဢမ်ႇၵုမ်းထိင်း လွင်ႈလိူပ်းၶေႃႈၵိုၼ်း လိူဝ်းၼႆႉၼႆႉလိူင် ၵွႆႈလွႆႉယႃပရီတ်ႉၸီသူဝ်လူၼ်း (Prednisolone)–
  လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ– 2 mg/kg OD တႃႇ 2 ဝူင်ႈ ဝႆးၸၼ်ႉၵေႃႈ ယွမ်းလူင်းလွႆးလွႆးတႃႇ 2 ဝူင်ႈယဝ်ႉ ၵွႆႈၵိုတ်းပႅတ်ႈ။

ၵူၼ်းလူင်– 60 -120 mg OD တႃႇ 2 ဝူင်ႈ ဝႆႉၼၼ်ႉၵေႃႈ ယွမ်းလူင်းလွႆးလွႆးတႃႇ 2 ဝူင်ႈယဝ်ႉ ၵွႆႈၵိုတ်းပႅတ်ႈ။ ဝႆႉသေယူတ်းယႃပရႅတ်ႉၼီသူဝ်လူၼ်း (Prednisolone) ယဝ်ႉ ၵွႆႈသိုပ်ႇပၼ်ယႃ ဢႅတ်ႇသပရိၼ်ႇ တႃႇ 1 လိူၼ်။

- တႃႇတၢင်းပဵၼ်ဢဵၼ်လၵ်ႉၸၼ်ႉ ၵွႆႈလိူၵ်ႈႁိုဝ်ႉပၼ်။ ပၼ်တႃႇယႃသီႇၸီႇပႅမ်ႇ (Diazepam)ဢမ်ႇၼၼ် ၽီႇၼူဝ်ႇပႃးပီႈတႃႇ (Phenobarbital)။
- ပေႃးဝႃႈပဵၼ်ၶိုင်ႈႁူဝ်ၸႂ်ၶေႃႈၸိုၼ်ႈမႃးၼႆလိူင် ယူတ်းယႃၵွမ်းၼင်ႇလၢႆးယူတ်းယႃ တီႈလွင်ႈၶိုင်ႈႁူဝ်ၸႂ်ၶေႃႈ (ၵၼ် 8.2)။

လွင်ႈၵႅတ်ႇၵင်ႈ

- **လွင်ႈၵႅတ်ႇၵင်ႈၸၵ်ႉတွၼ်ႈထီႈၼိုင်ႈ ၸဝ်ႈပိုၼ်ႉ** — တႃႇၵႅတ်ႇၵင်ႈ တၢင်းပဵၼ်ၶႄႈၶေႃႈလဵပ်ႈတီႈၵိုင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ် ၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်မႄးဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႃႈ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လိၼ်ႉၵႂၢႆး ႁွပ်ႈသထရဵတ်ႉတူဝ်ၵူဝ်ၵၢတ်ႉသ်ၵူႈၵေႃႉ ၵွႆႈပၼ်ယႃၵိၼ် ပဵၼ်ႇၼၼႇသလိၼ်ႇ ဝီႇ (Penicillin V)**တီႇမ်ႇတီႇမ်ႇတႃႇ 10 ဝၼ်း** ဢမ်ႇၼၼ် သမ်းပၼ် Benzathine penicillin ၼိုင်ႈၵမ်ႉ။
- **လွင်ႈၵႅတ်ႇၵင်ႈၸၵ်ႉတွၼ်ႈထီႈသွင်** — တႃႇၵႅတ်ႇၵင်ႈတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ၵမ်းၵမ်းပဵၼ်။ ၵူၼ်းပဵၼ်ၵူႈၵေႃႉဢၼ်ယၢမ်းပဵၼ်ၶႄႈၶေႃႈလဵပ်ႈၵူႈၵေႃႉ ထုၵ်ႇလီလႆႈသမ်းယႃ Benzathine penicillin 1.2 လၢၼ်ႉ IU တႃႇ 4 ဝူင်ႈၼိုင်ႈပွၵ်ႈ။ လွင်ႈယူတ်းယႃၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈၼဵဝ်ႈၵူႈပွၵ်ႈတၵ်းတေလႆႈ ၶႂၢႆႈလူဝ်ႉမီးၵွႆႈ လီသေႁွၼ်ႉ။

သမ်းယႃ Benzathine penicillin 4 ဝူင်ႈၼိုင်ႈပွၵ်ႈၼၼ်ႉထုၵ်ႇလီသမ်းႁိုင်ၵႃႈႁိုဝ် ?

ဢမ်ႇမီးၶေႃႈမၵ်းမၼ်ႈသင်ဝႆႉဝႃႈထုၵ်ႇလီၵွတ်းလွင်ႈၵႅတ်ႇၵင်ႈၸၵ်ႉတွၼ်ႈထီႈသွင်ႁိုင်ၵႃႈႁိုဝ်။ ပိူင်ၼမ်းယူတ်ယႃၵမ်းၼမ်ဝႃႈ ထုၵ်ႇလီ သမ်းပၼ်ထိုင် ၵူၼ်းပဵၼ်ဢႃႇယုၸူပ်ႉ 21 ပီးလေႈ မၢင်ဢၼ်ၵေႃႈဝႃႈ ၸတႃႇဢဝ်မိူဝ်ႈၵိုင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ်ၶႄႈ ၶေႃႈလဵပ်ႈယဝ်ႉ ထုၵ်ႇလီသမ်းပၼ်တီႈၶေႃႈသုတ်ႈႁိုင် 5 ပီ။ ၵူၺ်ႈၵႃႈပပ်ႉမၢင်ဢၼ်ၵေႃႈဝႃႈ ပေႃးတၢင်းပဵၼ် ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈ ႁူဝ်ၸႂ်ၼၼ်ႉလိူင် ထုၵ်ႇလီသမ်း ပၼ်တေႃႇလူဝ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ဢၢင်ႈဢိင်

ၶေႃႈၶွႆႈလဵပ်ႈ/မၢၵ်ႇလၼ်ၶေႃႈလဵပ်ႈ (21.1)၊ ၶိုင်ႈႁူဝ်ၸႂ်ၶေႃႈ(8.2)

ပၼ်ႁႃတၢင်းပဵၼ်ၶဵဝ်ႈ

9

9.1 တၢင်းပဵၼ်ႁိူၵ်ႇလႄႈ ၶဵဝ်ႈ

ဢၼ်ၵႆႉႁၼ်ပဵၼ်ၼမ်ၼၼ်ႉ ပၼ်ႁႃၶဵဝ်ႈမႅင်းလႄႈႁိူၵ်ႇႁႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵွပ်ႈဝႃႈ ဢမ်ႇမီးလွင်ႈမူတ်းသႂ်ၼႂ်းပၢၵ်ႇယဝ်ႉ ၸင်ႇလႆႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၸိူဝ်းၼႆႉသေလႄႈ ဝႆးမႃးၸၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈလူႉသုမ်းၶဵဝ်ႈလႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ၶဵဝ်ႈမႅင်း

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

ၵွပ်ႈၸိူဝ်ႉမႅင်း ၶဝ်ႈၵႂႃႇၼႂ်းၶဵဝ်ႈသေ ႁဵတ်းႁႂ်ႈၶဵဝ်ႈပဵၼ်ႁူးမႃးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လွင်ႈပဵၼ်ၸိူင်ႉၼႆႉၵမ်းၼမ်တႄႉ ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ် ဢၼ်ဝၢၼ်ၼမ်၊ ၶဵဝ်ႈဢမ်ႇလီလိမ်ႇပိုင်းလႄႈ ဢမ်ႇၵႆႉသီၶဵဝ်ႈတႃႇသေႇ ဢမ်ႇၼၼ် ဢမ်ႇသီၶဵဝ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

ၶဵဝ်ႈတေလမ်သေႁၵ်းဝႆႉ။ ၵမ်းၼမ်တႄႉမိူဝ်ႈၵိၼ် (ဢမ်ႇၼၼ်) မိူဝ်ႈသုတ်ႉတၢင်းၵိၼ်ဢၼ်ၵတ်းၼၼ်ႉ ၶဵဝ်ႈတေၵဵၼ်း။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ပေႃးၶဵဝ်ႈၸဵပ်းၸိုၼ်ႈယူႇၵူႈၶၢဝ်းယၢမ်းၼႆႉ ၵူတ်ႇထတ်းပၼ်တီႈၸိုၼ်ႈ (ၶဵဝ်ႈ)။
- ပၼ်ယႃ Paracetamol ဢမ်ႇၼၼ် Asprin တႃႇယူတ်းယႃလွင်ႈၸဵပ်းၸိုၼ်ႈ။
- ပေႃးဝႃႈႁႆႈၼႆႉၸိုင် ႁႂ်ႈပၼ်ယႃ Asprin လႄႈယႃၶႃႈၸိူဝ်ႉမႅင်း Amoxicillin။ ပေႃးဢၼ်ႁႆႈ ယွမ်းလူင်းယဝ်ႉၸိုင် သူင်ႇႁႂ်ႈယူတ်းယႃတီႈလုမ်းၽႃႇၶဵဝ်ႈ။
- ပေႃးဝႃႈသမ်ႉဢမ်ႇႁႆႈ ၵူၺ်းၵႃႈၶဵဝ်ႈသမ်ႉၸဵပ်းၸိုၼ်ႈယူႇၵူႈၶၢဝ်းယၢမ်းၼႆႉၸိုင် သူင်ႇႁႂ်ႈယူတ်းယႃတီႈ လုမ်းၽႃႇၶဵဝ်ႈ။
- လွင်ႈယူတ်းယႃဢၼ်လီသေပိူၼ်ႈတႄႉ ၵုတ်းပၼ်ၶဵဝ်ႈ (ၵုပ်ႈၶဵဝ်ႈ) ဢမ်ႇၼၼ် ထူၺ်ႈၶဵဝ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ သူင်ႇႁႂ်ႈ ယူတ်းယႃတီႈလုမ်းႁွႉလွင်ႈၽႃႇၶဵဝ်ႈ။

လွင်ႈႁႄႉၵင်ႈ ႁဵတ်းပၼ်လွင်ႈမူတ်းသႂ်ၶဵဝ်ႈလႄႈ ႁိူၵ်ႇၵူႈဝၼ်း။

တၢင်းပဵၼ်ႁိူၵ်ႇ (Gums diseases)

တၢင်းပဵၼ်ႁိူၵ်ႇႁႆႈၼႆႉ တေဢမ်ႇၸဵပ်း၊ ၵွပ်ႈၼႆႉလႄႈ ၵူၼ်းၵမ်းၼမ် တေဢမ်ႇႁူႉလွင်ႈၶဝ်ပဵၼ်သင်ယူႇၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ၵ) တၢင်းပဵၼ်ႁိူၵ်ႇႁႆႈ (Gingivitis)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

ႁိူၵ်ႇႁိမ်းႁွမ်းၶဵဝ်ႈႁႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၼႂ်းပၢၵ်ႇ ဢၼ်ၵႆႉႁၼ်ပဵၼ်ၼမ်သေပိူၼ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

9 ပၼ်ႁႃတၢင်းပဵၼ်ၶဵဝ်ႈ

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ႁိူၵ်ႈတေလိူင်သေၵွင်ႈ၊ မိူဝ်ႈသီၶဵဝ်ႈၼၼ်ႉ တေမီးလိူတ်ႈဢွၵ်ႇမႃး၊ ၵႆႇပၢၵ်ႇမဵၼ်။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ႁဵတ်းပၼ်လွင်ႈမူတ်းသႂ် ၶဵဝ်ႈပၢၵ်ႇၵူႈဝၼ်း။ ဢဝ်ၼမ်ႉယႃ Chlorhexidine 0.2% (ဢမ်ႇၼၼ်) ၼမ်ႉၵိူဝ် ပူၼ်ႈပၢၵ်ႇ ပၼ်။

လွင်ႈႁႄႉၵင်ႈ

ႁဵတ်းပၼ်လွင်ႈမူတ်းသႂ်ၶဵဝ်ႈၶလႈႁိူၵ်ႈၵူႈဝၼ်း။ ႁႂ်ႈမေႃယႃၽႅဝ်ႈၶဵဝ်ႈၶုတ်ႈႁိၼ်ၶၢဝ်းဢွၵ်ႇပၼ်။

<u>ၶ) ႁွပ်ႈလိုဝ်ႉမႅင်းတၢင်းပဵၼ်သေ ၼိုဝ်ႉႁိူၵ်ႈလူႉလိူဝ် (Periodontitis)</u>

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

လိုဝ်ႉမႅင်းပိူၵ်ႇထီးၸိူဝ်း ၶဝ်ႈၵူႈၶဵဝ်ႈငဝ်ႈႁၢၵ်ႈ ဢၼ်ႁဵတ်းလွႆႈၶဵဝ်ႈယူႇၼၼ်ႉသေၶလႈ ႁိူၵ်ႈၵွင်ႈမႃး။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

ပေႃးၵူႈၶွၼ်း၊ တိုဝ်ႉလႃးၼႆ တေမီးၼမ်ႉၼွင်ဢွၵ်ႇမႃး ဢမ်ႇၼၼ် လိူတ်ႈ၊ ၶိုၼ်း၊ မီးလူမ်းၼႄဝ်၊ ႁိူၵ်ႈၵွင်ႈလိုဝ်ႉၼႆႉယဝ်ႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ႁဵတ်းပၼ်လွင်ႈမူတ်းသႂ်ၶဵဝ်ႈသူပ်း ၶဵဝ်ႈပၢၵ်ႇၵူႈဝၼ်း။ ႁႂ်ႈၽႅဝ်ႈၶဵဝ်ႈၶဝ် ၶုတ်ႈႁိၼ်ၶၢဝ်းဢွၵ်ႇပၼ်။

9.2 ပဵၼ်လိူပ်းႁႂ်ႈၶဵဝ်ႈပၢၵ်ႇ

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

ႁွပ်ႈလပ်းတိတ်းလိုဝ်ႉမႅင်းဝႆႉၵၢႆႇ၊ ပိူၵ်ႇထႅမ်ႈယိုဝ်းၶလႈ ၽွႆး (ၽႂၢင်ႈၵၢတ်ႉ) သေလၢင်ႈပဵၼ်လိူပ်းလွမ်ႈၶဵဝ်ႈပၢၵ်ႇလႆႈ။ တိုဝ်ႉလႃးမၢတ်ႇလိူပ်းၶလႈ ဢၼ်ႇၵၢႇၶဵဝ်ႈပၢၵ်ႇလပ်းတၢင်းပဵၼ် ဢမ်ႇၼၼ် ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇလိုဝ်ႉၼႆႉ သေပဵၼ် လိူပ်းၶဵဝ်ႈပၢၵ်ႇၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢမ်ႇလၢႆးလိူၼ် လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃႇႁႃႇရၶလႈ ႁူၼ်းပဵၼ်လပ်းလိုဝ်ႉမႅင်း ၵိူၵ်ႈၶျႃႇဝီႇ လိုဝ်းၼႆႉတေႁဵတ်ႉႁဵတ်ႉပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ပၢၵ်ႇလိူပ်း Candidiasis။ ပဵၼ်လိူပ်းၶဵဝ်ႈပၢၵ်ႇၼႆႉယူတ်းယႃဢမ်ႇၼၼ် ဢဝ်ဢၼ်တီႈႁဵတ်းႁႂ်ႈပဵၼ်ၼၼ်ႉဢွၵ်ႇပိုတ်ႈၼႆ မွၵ်ႈ 10 ဝၼ်းၵေႃႈတေႁၢႆၵႂႃႇ။ ပေႃးဝႃႈ ၶဵဝ်ႈၶၢဝ်းတၢင်း 2 ဝူင်ႈ လိူပ်း ၼၼ်ႉ ဢမ်ႇႁၢႆၼႆ ႁႂ်ႈမႃးႁူပ်းမေႃယႃၶိုၼ်း။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် လိူပ်း၊ ၵိၼ်ယၢပ်ႇ၊ ႁူဝ်မဝ်း၊ ႁၢၵ်ႈ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- သိုပ်ႇပၼ်ၵိၼ်ၼမ်ႉလႄႈ တၢင်းၵိၼ်။ ပေႃးထုၵ်ႇလီလႆႈၸွႆႉၶႆႈၵေႃး ၸွႆႉသႂ်ႇယၢင်သေ လႅင်ႉတၢင်းၵိၼ်။
- ၸွႆႉၼမ်ႉယႃ Chlorhexidine 0.2 % ဢမ်ႇၼၼ် ဢဝ်ၼမ်ႉၵိူဝ်ဢုၼ်ႇဢုၼ်ႇ ပူၼ်ႈပၢၵ်ႇၼႆ တေယူတ်း ယႃလႆႈလွင်ႈလိူဝ်ႉမိင်းဝႆးရဝ်ႉသ်ၼလႄႈ ပဵၵ်ႉထီးရီးယႃး။ ၼွႆႈဢဝ် Gentian သီႇသွမ်ႇ ယူတ်းယႃပၼ်။ ပေႃးဝႃႈ မီးလွင်ႈလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိင်းပဵၵ်ႉထီးရီးယႃး လွမ်းမႃးထိင်းၼႆလိူင် ပၼ်ယႃဢမွၵ်ႇသီႇလိၼ်ႇ (Amoxicillin)။
- ပေႃးပဵၼ်ၽႃႈ (fungal) ၼႆဝႆးၵိၼ်ၶဝ်ႈယဝ်ႉ တႃႇ Gentian သီႇသွမ်ႇပၼ်။ ပေႃးဝႃႈဢမ်ႇတိူဝ်ႉၼႆ ဢဝ် ယႃမႅတ်ႉ ၼိတ်ႈသတႅတ်ႇတိၼ်ႇ (Nystatin) ဢိတ်ႇပဵၼ်ၽွင် ဢမ်ႇၼၼ် ယႃၵူမ် (ၵူမ်လုတ်ႇဢဝ်) ပၼ်ၵိၼ်။

  *ပေႃးဝႃႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ယင်းၵိၼ်ၼူမ်းၶမႈယူႇၼႆလိူင် ပၼ်ယႃၼိတ်ႈသတႅတ်ႇတိၼ်ႇ (ဢဝ်ယႃဢိတ်ႇပဵၼ်ၽွင် ယဝ်ႉ ဢဝ်မိုဝ်းၶမႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢၼ်မူတ်းသႂ်ႇ တႃႇပၼ်ၸွၼ်းပၢၵ်ႇၼႂ်းလွတ်ႇ) ၼိုင်ႈဝၼ်း 4 ပွၵ်ႈ။ (တၢင်း ပဵၼ်ၽိဝ်ၼင်တူၺ်းတီႈၶၼ် **22**)။

  *တႃႇႁူၼ်းပဵၼ် ဢဵၵ်ႉၸျႃဝီႇ/ ဢေႇၸ်တီႇဢႅတ်ႉသ်ၼၼ်ႉ ၶႆႈတူၺ်းတီႈ ၶၼ် **15.3**။

9.3 တူဝ်ႉလၢႆး မၢတ်ႇၸဵပ်း

သင်ဝႃႈၶိူဝ်ႈႁူၼ်းလူင် လႆႈတုမ်ႉတူဝ်ႉလၢႆးသေႁွင်ႈဢွၵ်ႇမႃးလိူင် ၸိုၼ်းသႂ်ႇပၼ်ၸိုၼ်းဝႆးဝႆး (ၸိုၼ်းသႂ်ႇတီႈႁူးမၼ်း)။ ပေႃး ပဵၼ်ၶိူဝ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇႁွင်ႈၵေႃႈ ဢမ်ႇတၢပ်ႈသႂ်ႇပၼ်ၸိုၼ်း။

လွင်ႈယူတ်းယႃ–

- တႃႇၸဵပ်းၸဵပ်းၸိုၼ်းၸိုၼ်းၼၼ်ႉ ပၼ်ယႃ Paracetamol ဢမ်ႇၼၼ် Asprin။
- သႂ်ႇပၼ်ၶိူဝ်ႈႁူၼ်းလူင်ၸိုၼ်း။ တၵ်းတေလႆႈၽတ်းၶွႆႈတီႈတ်းတေႃးဝႃႈ ႁူၼ်းပဵၼ်ႁူပ်ႉပၢၵ်ႇလႆႈၸိုၼ်းမိူၼ်ၵဝ်ႇ။ ပေႃး ဢမ်ႇလႆႈၸိုၼ်းတေလႆႈမေးပၼ်ၶိူဝ်ႈၶွႆႈၶဝ်ႈၵၼ်ၸိုၼ်း။
- သင်ႇလၢတ်ႈႁူၼ်းပဵၼ် ၶွႆႈပိူင်ႉဝေႈ တၢင်းၵိၼ်ဢၼ်ၵႅၼ်ႇဢၼ်ၶိင် တႃႇၶၢဝ်းတၢင်း 2 ဝူင်ႈ။

> မိူဝ်ႈတေၽတ်းၶွႆႈလွင်ႈၶိူဝ်ႈပၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ တၵ်းတေလႆႈမၼ်ႈၸႂ်ဝႃႈ ႁူၼ်းပဵၼ်ဢမ်ႇမီးတၢင်းပဵၼ်ႁူဝ်ၸႂ်သင်။ ပေႃးမီး တိုင်ႇပၢင်ႇတင်းမေႃယႃသေ ပၼ်ယႃတႃႇၵေႃႉၵင်ႈ လွင်ႈလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိင်း။

10 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈႁေႃႇမူၼ်းလႄ

10.1 တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ် (Diabetes Mellitus)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ် (Diabetes Mellitus) ၼၼ်ႉ ႁွပ်ႈတွမ်ႇမၢမ်ႇ Pancreas (တွမ်ႇၼၼ်ထုၵ်ႈၵွၵ်ႇပၼ် ၼမ်ႉတႃႇယွႆႈၼႃႈႁႃႈၵိၼ်ႇသႂ်ႈ) ထုၵ်ႈၵွၵ်ႇထၢတ်ႈဢိၼ်ႇသူႇလိၼ်းၵေႃႈ (ၼမ်ႇၼၼ်) ၸႂ်ႈထၢတ်ႈဢိၼ်ႇသူႇလိၼ်း လူတ်းယွမ်းႁႂ်ႈၸလႄႈ ပဵၼ်ၽေႃင်ႇႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႈၼမ်ၸိုင်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၼၼ်ၼႆႉႁဵတ်ႈႁႂ်ႈထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼႂ်းလိူတ်ႈ သုင်ၶိုၼ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ်ၼႆႉမီးသွင်သဵၼ်း–

သဵၼ်းထိ 1 (လွင်ႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ် 10%) ၵမ်းၼမ် တေပဵၼ်မႃးလဵမ်လဵၵ်ႉသေလွင်ႉယႃဢိၼ်ႇသူႇလိၼ်း ယူတ်း ယႃပၼ်လင်ႇလႆႈ။ (လွင်ႉယႃၵိၼ် ၼမ်ႇတိုဝ်ႉ)

သဵၼ်းထိ 2 ၵမ်းၼမ် ၵူၼ်းလူင်ၼၼ်ၼႃႇယုသုင် (40 ပီႊၶိုၼ်ႈၼိူဝ်) ပဵၼ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လွင်ႉယႃၵိၼ်သေ ယူတ်း ယႃလႆႈ။ ပေႊဝႂ်းတၢင်းပဵၼ်ၶႃႈၶိုင်းၼၼ်ႉလိုင် ထုၵ်ႇလီလွင်ႉ ဢိၼ်ႇသူႇလိၼ်းသေယူတ်းယႃႁႂ်ႈ။

ႁူဝ်ၶေႃႈဖေးၼၼ်ၶိုတ်းၶွႆႈပဵၼ် – ႁူဝ်ၶေႃႈဖေးၼၼ်ၶိုတ်းၶွႆႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ် သဵၼ်းထိ 2 ၼၼ်ႉ ပေႊၼမႈ ပီႈၼွင်ႉ မီးပိုၼ်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ်၊ BMI ၼမ်လိူဝ် 23 (လွၵ်းၸွင်ႈ BMI ႁႂ်ႈတူလုၵ်းတီႈ ၶေႃႈၽိူမ်ႉထိမ် ၵၼ် 24.4) ၸလႄႈ ပီႈပူၼ်ႉတီႈ (ၵၼ် 17.3) မိူဝ်ႈပႃႈတွင်ႉယၢမ်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ်၊ မီးပိုၼ်း ပဵၼ်ထၢတ်ႈၼႃႈႁႃႈၶယုပ်ႈယွမ်း ၼမ်ႇၼၼ် ၵိုတ်ႇလုၵ်ႈၼၼ်ၼမ်ႉၼၵ်းၼမ်ႇတိမ်။

ၽေႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ၶႂ်ႈၵိၼ်ၼမ်ႉ
- ၵမ်းၵမ်းယဵဝ်ႈ
- ၶိူဝ်ႉ
- ၼမ်ႉၼၵ်းတူၵ်းလူင်း
- လိုဝ်ႉမိူင်းတၢင်းပဵၼ် ၶဝ်ႈမႃးငၢႆႈ ၼၼ်လမ်ႇလွင်ႈ သုတ်းတၢင်းပဵၼ် ၽဝ်ၸၢင်၊ သဵၼ်းတၢင်းယဵဝ်ႈ၊ သဵၼ်းတၢင်းၵိုတ်ႇလုၵ်ႈ (ၽႃႈ) (Candidiasis) ၸလႄႈ တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ။
- ပၼ်ႁႃၼၼ်လွမ်းလင် တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ်မႃး (တူလုၵ်းတီႈပႃႈတွၼ်ႈ)

လွင်ႈတေလႆႈႁိုင်ႉႁၢင်ႉယူတ်းယႃ
ၵူၼ်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ်ၼၼ်ႉ လၢင်ႈႁိုင်ႉႁၢင်ႉလိုမ်းတူဝ်လႆႈ။

- ၼၵ်ႉ (dextrostick)ၵူတ်ႇထတ်းတူလုၵ်း ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼႂ်းလိူတ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၵူႈၵေႃႉ ၼၼ်လိုမ်းတူဝ် ပေႊဝႂ်းထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼႂ်းလိူတ်ႈၼမ် (>200 mg/dL)ၵူၼ်းပဵၼ်တီႈၼၼ်လိုမ်းတူဝ်ယူႇၼၼ်ႉ
- သႂ်ႇ IV cannula ၸတႃႇသွင်း NSS ပၼ်
- ၼၵ်ႉဢိၼ်ႇသူႇလိၼ်းသေယူတ်းယႃပၼ် (10 IE IV STAT ယဝ်ႉၵေႃႈ 0,1 IE/kg/h)
- ၵူတ်ႇထတ်းတူလုၵ်းထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼႂ်းလိူတ်ႈၵူႈလူဝ်ႈမူင်း
- ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇပႃးလွင်ႈသူင်ႇႁႂ်ႈ ယႃတူဝ်တီႈႁူင်းယႃ

လွင်ႈၵူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

ပေႃးၵူၼ်းပဵၼ်ၵေႃႉၼိုင်ႈ မီးၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ၼင်ႇတီႈၼိူဝ်ၼၼ်ႉၼႆႉလိုင် ထုၵ်ႇလီၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်း တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ်။ ၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်း ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼႂ်းယဵဝ်ႈ။ တႃႇမၵ်းမၼ်ႈ တၢင်းပဵၼ်ၵူၼ်းပဵၼ် တီႈဢၼ်ၵူတ်းထတ်း တူၺ်းထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼႂ်းလိူတ်ႈသေ ထူပ်းလႃးၼၼ်ႉ၊ ထုၵ်ႇလီလႅတ်ႈတူၺ်း ၸၼ်ႉၼမ်ဢေႃႇ ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼႂ်းလိူတ်ႈ။

လွင်ႈၵူတ်ႇထတ်း		ပေႃးဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ်မီး တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ်
ဢမ်ႇပၼ်ၽၢင်ႉၸဵဝ်သေ ၵူတ်ႇ ထတ်း ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ် ၼႂ်းလိူတ်ႈ	ၵူတ်ႇထတ်း တၢင်းၼမ်ဢေႃႇထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ် ၼႂ်းလိူတ်ႈ ၶၢဝ်းလႂ်ၶၢဝ်းၼိုင်ႈၼႂ်းၼိုင်ႈဝၼ်း။ မၼ်းဢမ်ႇလမ်ႇလွင်ႈဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ၵိၼ်ယဝ်ႉႁိုဝ် ပႆႇလႆႈၵိၼ်။	> 11 mmol/L* > 200 mg/dL
ဢမ်ႇၵႂႈၵိၼ်သင်သေၸလႈ ၵူတ်ႇထတ်းထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ် ၼႂ်းလိူတ်ႈ	ၵူတ်ႇထတ်းတၢင်းၼမ်ဢေႃႇ ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼႂ်း လိူတ်ႈ ယၢမ်းႁၢင်ၼႂ်၊ တေလႆႈလၢတ်ႈၵူၼ်း ပဵၼ်ဝႃႈ ၸတ်ႇဢၢပ်ႇတဵင်ႈၸိုၼ်း 12 မူင်းႁႃႇ လိူဝ်သေၼမ်ႉ တေဢမ်ႇလႆႈၵိၼ် တၢင်းၵိၼ်သင်။	> 7 mmol/L > 126 mg/dL

*လွင်ႈလႅၵ်ႈလႆႈ 1mmol/L = 18mg/dL, 1 mg/dL = 0.055mmol/L

ၽွၼ်းလႃႉလွမ်းလင်

သင်ဝႃႈဢမ်ႇလႆႈယူတ်းယႃ တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ်လိူဝ် ပေႃးၶၢဝ်းႁိုင်မႃးၼၼ်ႉ လၢင်ႈတုမ်ႉတိူဝ်ႉတင်းတူဝ်ၵူၼ်း ၶွႈလူႉ လဵဝ်လႆႈ မိူၼ်ၼင်ႇ

1. **တၢင်းပဵၼ်သဵၼ်ႈလိူတ်ႈ** – တႆႇၽၢၵ်ႇ၊ တၢင်းပဵၼ်ႁူဝ်ၸႂ်၊ ၵိုင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ႁူဝ်ၸႂ်၊ တၢင်းပဵၼ်သဵၼ်ႈလိူတ်ႈ ပႆႇတိၼ်ပႆႇမိုဝ်း (ႁွပ်ႈပိုဝ်ႈလိူတ်ႈဢမ်ႇလႆလီၸလႈ ပႆႇတိၼ်တေၵတ်းဢမ်ႇၼၼ်တေလဵပ်း)
2. **ၶိူင်းမၢၵ်ႇၵဵဝ်းဢမ်ႇလီ** – ဢဝ်ဢၼ်ၵူတ်ႇယဵဝ်ႈ(Labstix) သေၵူတ်ႇတူၺ်းထၢတ်ႈပရူဝ်ႇတိၼ်းလႆႈ။
3. **တၢင်းပဵၼ်တႃ** – လွင်ႈမုင်ႈႁၼ် ဢၼ်မီးၽႃႇလင်ၼမ်ႉလိုၵ်ႉ၊ ၼမ်ႉတိုၼ်ႈၼၼ်ႉလူႉလႅဝ် (တႃၵူၼ်းပဵၼ် တေမူဝ်း ဢမ်ႇႁၼ်လႅင်ႈလႅင်းလီ)
4. **တၢင်းပဵၼ်ဢႃးယုင်ႇ** – ၼဵတ်းၼေႃၸလႈ မၢင်ပွၵ်ႈ တိၼ်မိုဝ်းတေၵူၼ်ႉၵူၼ်ႉၸိုၼ်ႈၸိုၼ်း (ႁၢင်ၸိုၼ်းတေၶႃႉၸႂ်း လိူဝ်)။
5. **ပၼ်ႁႃၶႃ–** ၵူၼ်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ်ၼႆႉ ႁွပ်ႈလိူတ်ႈလႆလူးၶႃဢမ်ႇလီ သမ်ႉၼဵတ်းသၢၼ်ႈၸလႈ ၸဵတ်းၶွႈလိုဝ်ႉမႅင်း တၢင်းပဵၼ် ၶဝ်ႈလူးငႆႈၸလႈ ပဵၼ်လဵပ်းငႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ယိုင်းဢၢၼ်းလွင်ႈယူတ်းယႃ တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ်ၼႆႉ တႃႇၸဵတ်းၶွႈထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼႂ်းလိူတ်ႈလူတ်းယွမ်းလူင်းၼႆႉလိုင် ၵူၼ်းပဵၼ် တေယူႇလီၸိုၼ်ႈမႃးသေ တေၸၢႆႉႁင်ႈ လွင်ႈဢၼ်တေမႃးတုမ်ႉတိူဝ်ႉၶၢဝ်းယၢဝ်းလႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ဢမ်ႇပၼ်ၽၢင်ႉသေၵူတ်ႇထတ်းထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼႂ်းလိူတ်ႈၼႆႉ ထုၵ်ႇလီပဵၼ်
70-140 mg dL (3,8 -7,8 mmol/L)

10 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈၶေႃႈမူၼ်းလႅဝ်

1. လွင်ႈသပ်းလႅင်းၶလႈ ၶေႃးပၼ်တၢင်းႁူႉ

ပေႃးမၵ်းမၼ်ႈဝႃႈ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ်ယဝ်ႉၼႆလိူဝ် သပ်းလႅင်းပၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ်ၼၼ်ႉဝႃႈ ၸၼ်ႉ ပဵၼ်ၵႃႈသင်။ လၢတ်ႈၶႆႈၵူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ တၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ ၼမ်ႉယူတ်းယႃႁွႆႈၶၢတ်ႇလႆႈၶလႆ တေလပ်း တူဝ်ႁႃႉတေႃႉလူဝ်ႈ (လိူဝ်သေပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ် မိူဝ်ႈတိုၵ်ႉမၢၼ်းယူႇ – သိုပ်ႇတူၺ်းတၢင်းလင်) တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ်ၼႆႉ ႁဵမ်းထိင်းဝႆႉလႆႈ။ လၢတ်ႈၶႆႈၵူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ မီးယႃၼၼ်ႁႅတ်းႁႂ်ႈ ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၶိုၼ်းလိူတ်ႈ လူတ်းယွမ်းလူင်းၶလႈ မၢင် လိူဝ်ႉမၢင်မိဝ်း ၵူၼ်းပဵၼ်ႁဵတ်းၼၼ်ႈႁၢင်းႁၢင်ႈ ႁႂ်ႈထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ် ၶိုၼ်းလိူတ်ႈလူတ်းယွမ်း လူင်းလႆႈၶၢင်ႉၵဝ်ႉ။ ပၼ်တၢင်း ႁၼ်ထိုင်ဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ်တၵ်းတေလႆႈတူၺ်းတိၼ်ၸဝ်ႈၵဝ်ႉၵူႈဝၼ်းဝႃႈ လွင်ႉၸိုၼ်ႈ၊ လွင်ႉမီးႁွႆးလိပ်းလႅင် ၼမ်ႉၶၼ် မီး ၽၢင်ႁၢင်ႈလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိင်းႁိုဝ်။

2. ယူတ်းယႃလူလၢႆႈလွင်ႈယူႇသဝ်းၵိၼ်သၢင်ႈ

- **လွင်ႈတၢင်းၵိၼ်** * လူတ်းယွမ်းၵိူဝ်ဝၢၼ် (မိူၼ်ၶဝ်ႈ, မၢၵ်ႇၵူမ်၊ ၶဝ်ႈမုၼ်း၊ ၶမ်ႉမၢၵ်ႇမႆႉ၊ ၶမ်ႉဝၢၼ် ၶမ်ႉၼူၵ်ႉ၊ ၶမ်ႉၵွႆႈ၊ ၶမ်ႉၽိုင်ႈ)။ တႃႇတႅၼ်းတီႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၶၼ်ႉ တႃႉၵိၼ်တၢင်းၵိၼ် ၼၼ်မီးထၢတ်ႈၵသီ, (ၼႃႇလူး၊ ၶဝ်ႈသွႆး၊ ၶဝ်ႈမုၼ်း)။ တၢင်းၵိၼ်လိူဝ်းၼႆႉ လႅၵ်ႈလၢႆႈပဵၼ်ထၢတ်ႈ ၵိူဝ်ဝၢၼ်ၶိုၼ်းတူဝ်လႆႈၼႆသေတႃႉ မၼ်းလႅၵ်ႈလၢႆႈထိုင်း ႁွပ်ႈၼႆ တေၼမ်ႉႁဵတ်းႁႂ်ႈပဵၼ် ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၶိုၼ်းလိူတ်ႈသုင်ဝႆႉ။

  - တၵ်းတေလႆႈၽႂၢင်ႉဝႃႈ ၶဝ်ႈတင်းၶဝ်ႈသွႆးၵေႃႈ လၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၸိုၼ်ႈလႆႈၶၢင်ႉၵဝ်ႉ။
  - ယွမ်းၵိၼ်ၸိူဝ်ႉၼၼ်မၼ်းၶလႈ ၶမ်ႉမၼ်းပၢမ်း။
  - ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ် တီႈၼၼ်မီးၵၢၵ်ႇၶမ်ၸိုၼ်ႈ (ၽၵ်း၊ မၢၵ်ႇမႆႉ)
  - ယႃႇၵိၼ်လဝ်ႈ။
  - ပေႃးပီးၶေႃႉၵေႃႈ လူတ်းပၼ်ၶမ်ႉၶၵ်းၼႆ ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၶိုၼ်းလိူတ်ႈၵေႃႈ တေလူတ်းလူင်းႁႂ်ႈလွမ်း။
- **လွင်ႈလုတ်ႉလၼ်ႉၼမ်ႉ**– ပၼ်တၢင်းၶႃႈလွၵ်ႇဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ်ၶၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီၵိုတ်းယင်ႉလုတ်ႉလၼ်ႉၼမ်ႉ။
- **လွင်ႈလဵၼ်ႈၼွၵ်ႈႁႅင်း**– ပၼ်တၢင်းႁၼ်ထိုင်ၵူၼ်းပဵၼ် ႁႂ်ႈလဵၼ်ႈၼွၵ်ႈႁႅင်း မိူၼ်ၶဝ်ႈ, ပႆတၢင်း ၼမ်ႉၶၼ် ပိတ်ႉမၢၵ်ႇၶင်ပၼ် ၵူႈဝၼ်း။

တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ်မၢင်ၼၼ် လွႆႉယူတ်းယႃလူလၢႆႈလွင်ႈယူႇသဝ်းၵိၼ်သၢင်ႈၵူၺ်းၵေႃႈ ႁဵတ်းႁႂ်ႈထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၶိုၼ်းလိူတ်ႈ ပဵၼ်မိူၼ်ၵဝ်ႉလႆႈၸိုၼ်ႈ။

မိူဝ်ႈမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၶၼ်ႉ သင်ဝႃႈထူပ်းလႃႈ Dextrostix 140-200mg/dL (7.7-11mmol/L) လွမ်းၶဝ်ႈလွင်ႈ ၼမ်ႉပၼ်ၽႂၢင်ႉသေၵူတ်ႇထတ်းမႃးႁွၼ်ႉၼႆလိူဝ် ထုၵ်ႇလီယူတ်းယႃလူလၢႆႈ လွင်ႈယူႇသဝ်းၵိၼ်သၢင်ႈႁွၼ်ႉ။ ပေႃးႁိုဝ်ၸိူင်ႈလိူၼ်ယဝ်ႉၶလႈ ၼမ်ႉလီၸိုၼ်ႈမႃးၼႆ လင်ႇထုၵ်ႇလီၼႃဝ်ယႃသေယူတ်းယႃႁႂ်ႈ။

3. လွင်ႈယူတ်းယႃလူလၢႆႈယႃ

မိူဝ်ႈၼၼ် Dextrostix သေၵူတ်ႇထတ်းယဝ်ႉ ၶမ်လိူဝ် 200mg/dl(11mmol/L) ၼမ်ႉၶၼ် ယူတ်းယႃလူလၢႆႈ လွင်ႈယူႇသဝ်းၵိၼ်သၢင်ႈယဝ်ႉ ၼမ်ႉလီၸိုၼ်ႈမႄးလိူင် ထုၵ်ႇလီႁွႆးမေႃယႃ ၼမ်ႉၶၼ် ၽူႈယူတ်းယႃလၼ်ႉသုင်ၶဝ် (doctor or senior medic) တေႃႇပၼ်ယႃယဵဝ်ႈဝၢၼ်လႆႈ။

ယၢယီၥ်ဝၢၣ်မၢင်လိုၥ်း

လိၥ်ႇယၢ	ၡၣ်းယၢတေ,ပၣ်	ၡၣ်းယၢသုင်သုတ်း	တၢ,တွင်း
Metformin	500mg TID	1 g TID	ပၣ်ဂိၣ်လွမ်းတၢ,ၜဝ်ႇဂူႇတၢ,။ တေမ်ၣ်ႇတၢ,ဂူၣ်းမီးဆမ်ႉဆၢ်း ဆမ်
Glibenclamide	5mg OD ဂူၣ်းၵၢ,ယုဆမ် 2.5mg OD	15 mg OD	ပၣ်ဂိၣ်လွမ်းၜဝ်ႇၣ်

- ၜတ,ပၣ် metformin ၡ့ႇပၣ်ယၢဆမ်စိုၣ်ႇမ့းလွံးလွံးတေ့,ထိုင် 1 gram TID.
- သင်ဝ့ႇပၣ်ယၢ metformine ယဝ်ႉ ၡၣ်းထၢတ်ႇဂိုဝ်ဝၢၣ်ယင်းပံ,လူင်းမ့းဆံလိုင် ၡ့ႇပၣ် glibenclemide လွမ်းထီင်ႇ။
- သင်ဝ့းဂူၣ်းပီၣ်ဂိၣ်ယၢ တၢ,ယီၥ်ဝၢၣ်သေၜလႇ သမ်ႉၵမ်,ဂိၣ်ၜဝ်ႇဂ့ႇၡိုဝ် ၵမ်,ဆၣ် ၵမ်,ဂံႉဂိၣ်မၢၣ်, မၢၣ်,ဆံလိုင် တေပီၣ်ဖေႇတၢ,ၡၣ်းထၢတ်ႇဂိုဝ်ဝၢၣ်ဆွံးလိုတ်ႇၜာ,လံႇ။ တေလံႇသပ်းလီင်းၜဆၜဝ်လီလီ ဂီဝ်, လူလ့ႇလွင်ႇဖၢင်ၡၢင်းထၢတ်ႇဂိုဝ်ဝၢၣ်ဆွံးလိုတ်ႇၜာ,ၜလႇလံၢးယူတ်းယၢ (ဂိၣ်တၢင်းဂိၣ် ၵၣ်ဝၢၣ်၊ ဆမ်ႉဝၢၣ်)။

ပိၥ်ႉသမ်ႉဝ့ႇ ပၣ်ယၢဂုမ်းထိင်းတၢင်းပီၣ်ယီၥ်ႇဝၢၣ်ယဝ်ႉ ငဝ်းလံၢးယင်းပံ,လီစိုၣ်ႇဂ့ႇၡိုဝ်ဆံလိုင်ပၣ် INSULIN NPH 70/30 retart (မီးၡၣ်းယၢၜၢဝ်းၡိုင်) ၵမ်,ဆၣ် INSULIN regular (မီးၡၣ်းယၢၜၢဝ်းပွတ်း) တၢ,ယူတ်းယၢ တၢင်း ပီၣ်ယီၥ်ႇဝၢၣ်။

- ၡပ်ႉဝံႉပီၣ်ဂူၣ်းပီၣ်ဆွံး တၢ,လွံႉၵိၣ်,သူ,လိၣ်,ယူတ်းယၢၵဝ်။
- ၜတ,ပၣ် 10 I.E Insulin NPS မူဝ်ႇဂၢင်ၜမ်ႇ (လွံႉၵၣ်မီးၡၣ်းယၢၜၢဝ်းပွတ်းမူဝ်ႇၡူဝ်ၜမ်ႇ)။
- တၢ,တေပၣ်ယၢ Insulin တိုဝ်းစိုၣ်ႇမ့းဆၣ်ႉ ၡ့ႇတူလ့ၣ်းလွၢ်းၜွင်ႇပ့ႇတွံႇ။ ထုၢ်,လီဝူၣ်ႉတူလ့ၣ်းတၢ, လွင်ႇပၣ်ယၢ ဝၣ်းသွင်ပွၢ်ႇၜလႇ တိုင်,ပၢင်,လွင်ႇဖီၣ်ဂၢၣ်ဆံႉတင်းမေယၢ။

မူဝ်ႇဂိၣ်ဆၣ်ႉ ထၢတ်ႇဂိုဝ်ဝၢၣ်ဆွံးလိုတ်ႇမီး	ဖီၣ်ဂၢၣ်တၢ,ယၢ Insulin
>180 mg/dL	Add 4 IE
125 – 180 mg/dL	Add 2 IE
80 – 125 mg/dL	သိုပ်,ပၣ်လွမ်းဆင်ၡၣ်းယၢၵၣ်ပၣ်ယူ,
< 80 mg/dL	လူတ်းယွမ်ႇ 2-4 IE

4. လံၢးသိုပ်,ယူတ်းယၢတၢင်းလင်

ဓေ့ႇယိုင်းၵၢၣ်ႇၜတႉ တၢ,ပၣ်တၢင်းၡူႉၜလႇ ဂူၣ်းပီၣ်မီးထၢတ်ႇဂိုဝ်ဝၢၣ်ဆွံးတူဝ်လီ (ဂမ်ႇဆမ်တေမီး 70 – 140mg/dL) ၜလႇတၢ,ဂူတ်,လီတ်ႇတူလ့ၣ်းပၣ်,ၡၢ ၵၣ်မ့းလွမ်းတၢင်းလင် တီႇၵၣ်ယူတ်းယၢလံႇ။

- မူဝ်ႇၜတ,ပၣ်ယၢ တေလံႇဂူတ်,လီတ်ႇစိုၣ်ႇဂူၣ်းပီၣ်ဂူႇဝူင်ႇ တေ့,ထိုင်ထၢတ်ႇဂိုဝ်ဝၢၣ်ပေ့းဆိမ်သဝ်းလီ။ သိုပ်, လၢတ်ႇၜဆငဝ်းလံၢးတၢင်းပီၣ်ယီၥ်ႇဝၢၣ်ပၣ်ဂူၣ်းပီၣ်ၜလႇ ပၣ်တၢင်းၡူႉလွင်ႇတၢင်းဂိၣ်တင်းလွင်ႇ ယူတ်းယၢ။
- မူဝ်ႇထၢတ်ႇဂိုဝ်ဝၢၣ်ဆွံးလိုတ်ႇဆိမ်သဝ်းလီယဝ်ႉဆၣ်ႉ ဂူတ်,လီတ်ႇပၣ်ဂူႇလိုၣ်။
- လၢတ်ႇၜဆဂူၣ်ပီၣ်ဝ့ႇ ဆင်,ၡိုဝ်ၵမ်,ၡ့ႇထၢတ်ႇဂိုဝ်ဝၢၣ်ဆွံးလိုတ်ႇ ယွမ်းလူင်းပူၣ်ႉတီႇဆၣ်ႉ ၡ့ႇဂမ်းဂမ်းဂိၣ် တၢင်းဂိၣ်ၵၣ်ပီၣ်ဂမ်ပီၣ်ဂွၣ်ႇ။
- ၡ့ႇပၣ်တၢင်းၡူႉဂူၣ်းပီၣ် ၵၣ်ဂိၣ်ယၢယီၥ်ႇဝၢၣ်ယူ,ဂူႇဓေ့ႉ လွင်ႇဖၢင်ၡၢင်ႇထၢတ်ႇဂိုဝ်ဝၢၣ်ဆွံးလိုတ်ႇၜာ,ၜလႇ လွင်ႇထုၢ်,လီယူတ်းယၢတီႇၡိၣ်းလိုင်ႉၡိုဝ်လိုဝ်းဆံႉယဝ်ႉ။

10 တၢင်းပဵၼ်ၵိဝ်ႇလူလႆႈၶႄႈမူၼ်းလႅဝ်

- ထုၵ်ႇလီပၼ်တၢင်းႁူႉႁူၼ်းပဵၼ် ၵိဝ်ႇလူလႆႈလႂ်းယူတ်းယႃထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼမ်ႉလိူတ်းတူၵ်းယွမ်းလိူင်ႉႁိုဝ်။ (ၵိၼ်ၵိူဝ် ဝၢၼ်ၼိူင်းၶေႃ ၶေႃယွႉ)

ထၢမ်ဝႃႈ

- ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် – လွင်ႈလီ/ၵမ်ႈလီၸိူၼ်ႈမႃး?
- ပၼ်ႁႃၵၼ်မႃးလွမ်းတၢင်းလင်– တိၼ်ၵတ်း၊ ၼႃတ်းသၢၼ်ႈ၊ ၵႃႉယူင်ႉမုင်ႈႁၼ်လူတ်းယွမ်း (ပေႃးပဵၼ် – ၶွႆႈၵူႉလူးမေႃယႃ)။
- လွင်ႈထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼမ်ႉလိူတ်းလူတ်းယွမ်းလွင်ႉမီးႁိုဝ်?၊ လၢတ်ႈၶၼလွင်ႈၽၢင်ႁၢင်ႈမၼ်း (တူၺ်းတီႈ ပႃႈ တွၼ်ႈ)ၶလႈသပ်းလိူင်းၶၼဝႃႈ ၵၼ်ၼၼ်ႉပဵၼ်ငဝ်ႈႁၢၵ်ႈၵ်ႈတ်းၶွႆႈပဵၼ် ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼမ်ႉလိူတ်းၵေႃႉၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ႁူတ်ႉလိူတ်း

ႁူႈလိုၼ်

- ၶိူင်းလိူတ်ႈ၊ တေပၼ်ယႃတႃႇယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင် လွမ်းၼင်ႉလွၵ်းၸွင်ႈ ၵၼ် **8.1**။
- လွမ်းၶၢၼၼ်ႉ လွင်ႉမီးၶွႆးလိပ်း၊ လွင်ႈလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်း၊ ၼႃတ်းသၢၼ်ႈ။

ႁူႈပိုၼ်

- Labstix ႁူတ်ႉၼမ်ႉယဵဝ်ႈတူၺ်းဝႃႈ လွင်ႉမီးပႁူဝ်ႉတိၼ်း (လွင်ႈတွၼ်ႈၵမ်ႉၵ်ႇတ်းၵၢၼ်လႆႈလီ)။
- ႁူဝ်လွၵ်– တူၺ်းၽၢင်ႁၢင်ႈၶိူင်းႁူဝ်လွၵ်ၵေႃႉ
- သပ်းသေးတူၺ်းတႃ တီႈမေႃယႃတႃ၊ လွင်ႈလွင်ႉမီး/ၵမ်ႉမီးၽႄး

ႁူတ်ႉလိူတ်းတူၺ်းထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼမ်ႉလိူတ်း

	လီတွၼ်း	လီ	တႅမ်ႉၼႄႉ	သုင်ၼႄႉ
တၢင်းၼမ် ၵေႃႉထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ် ၼမ်ႉလိူတ်း	ၼမ်လိူဝ် 70 ၶလႈ ၵေႃႉလိူဝ် 140mg/dL ၼမ်လိူဝ် 3.8 ၶလႈ ၵေႃႉလိူဝ် 7.7mmol/L	ၵေႃႉလိူဝ် 180mg/dL ၵေႃႉလိူဝ် 10mmol/L	ၵေႃႉလိူဝ် 70mg/dL ၵေႃႉလိူဝ် 3.8mmol/L	ၼမ်လိူဝ် 180mg/dL ၼမ်လိူဝ် 10mmol/L
တေလႆႈႁဵတ်း	သိုပ်ႇယူတ်းယႃလွမ်းၼင်ႉတီႈၵၼ် ယူတ်းယႃယူႇ		• ႁူတ်ႉလိူတ်းႁူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ လွင်ႉၵိၼ်တႃႇသေႇယူႇႁိုဝ်။ ပေႃးဝႃႈၵိၼ်ယူႇ ၶွႆႈလူတ်း ယႃလူင်း။ ပေႃးဝႃႈၵမ်ႉ ၵိၼ် ၶွႆႈပၼ်တၢင်းႁူႉ • ယူတ်းယႃပၼ် ၶွႆႈၽၢင်ႁၢင်ႈ ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်လူတ်းယွမ်း။ (တူၺ်းတီႈပႃႈတွၼ်ႈ)	• ၽိုမ်ႉပၼ်ၶိူင်းယႃ • ႁူတ်ႉလိူတ်းတူၺ်း လွင်ႈလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉ မိူင်းသေၶလႈယူတ်းယႃပ ၼ် (မိူၼ်ၼင်ႉလိူဝ်ႉမိူင်း ၶဝ်ႈတီႈသိၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈ) • ပၼ်တၢင်းႁူႉလွင်ႈ ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်

တႃႇတွင်း။ လွင်ႈလိူၵ်ႈလႆႈၶိူင်းယႃၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီၶွႆႈမေႃယႃလူင်ၶလႈ ၽူႈလတ်းယႃလၼ်ႉသုင်ၸဝ်လတ်းပၼ်ႁူၺ်း။

ၸမ်ႈမၢၼ်းပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ်

ၼၢင်းယိင်းၵေႃႉၼၼ်မီးတၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ် ၸဵမ်မိူဝ်ႈပႆႇပႃးတွင်ႉ ၵမ်ႉၼၼ်ႉ မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉယူႇၼၼ်ႉ ၵွႆႉလွၵ်းလႆး လွင်ႈၵိၼ်ယႃမ်ႉသေ ၵမ်ႉႁုမ်းထိင်းထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်လႆႈၼႆလိူင် ထုၵ်ႇလီၵၢဝ်ၵၢၼ်ႉသူးလိၼ်း သေယူတ်းယါပၼ်။ မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉၼႆႉ တေၵွႆႉယၢၵ်ႇၵၢမ်ႇလႆႈ။ ႁဝ်းၼႆႉ ထုၵ်ႇလီသူင်ႇႁူၼ်းပဵၼ် ႁူႉၸူင်းယႃ ၵမ်ႉၼၼ်ႉ တိူင်ႇပၢင်ႇတင်း မေႃယႃသေ ၽဵတ်းသၢင်ႈႁူႉ။

> တႃႇၸမ်ႈမၢၼ်းၵၢၼ်မီးတၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ်ဝႆႉ တေပဵၼ် လွင်ႈတေႁိူတ်ႇလုၵ်ႈတီႈၵၢၼ်တေႃႇယဝ်ႉၵွၵ်ႇမႃး၊ လွင်ႈမၢၼ်းပဵၼ်ႁွင်ႉ၊ လွင်ႈၵမ်ႇပႆႇတိၼ်လိူၼ်မၼ်းသေႁိူတ်ႇၵွၵ်ႇမႃး၊ လွင်ႈလုၵ်ႈၵွၼ်ႇတေယွႆႇပူၼ်ႉတီႈ လိူဝ်းၼႆႉပဵၼ်လႆႈသုင်ၸတႉၸတႉ။ (တႃႇတေႁိူတ်ႇလုၵ်ႈၵွၼ်ႇၼမ်ႉၼၵ်းၵၢမ်ႇတိမ်ၼၼ်ႉၵေႃႈ)။

လွင်ႈၶေႃႉႁင်း – တူလုၵ်းတီႈလႆႈယူတ်းယါလူလုၵ်ႈလွင်ႈယူႇသၢင်ႈၵိၼ်သဝ်း။

ၵၢင်ႈၵိင် – တၢင်းပဵၼ်တႃ (ၵၼ် **11**)၊ တၢင်းပဵၼ်သဵၼ်ႈလိူတ်ႈႁူဝ်ၸႂ် (ၵၼ် **8**)၊ လွင်ႈပီးပူၼ်ႉတီႈ (ၵၼ် **17.3**)၊ လွၵ်းၸွင်ႈ **BMI** (ၵၼ် **24.5**)

ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼႂ်းလိူတ်ႈလူတ်းယွမ်း (Hypoglycaemia)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ ႁွပ်ႈဝႃႈထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼႂ်းလိူတ်ႈၵေႃႇလိူဝ် 70 mg/dL (3.8 mmol/L) ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လွင်ႈပဵၼ်ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉၶႂ်ႈၶိုင်းသေၸလႈ ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်တူၵ်းယွမ်းႁူႉထိုင် 40 mg/dL (2.2 mmol/L) ၼႆႉၵေႃႈ ပွင်ႇဝႃႈ ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼႂ်းလိူတ်ႈၵေႃႇၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ငဝ်ႈႁၢၵ်ႈတၢင်းပဵၼ်မၼ်း

1) ပၼ်ယႃယဵဝ်ႈဝၢၼ် ၼမ်ၼႄႇပူၼ်ႉတီႈ
2) ႁူၼ်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ် ၵမ်ႉၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်သေၸလႈ ၵိၼ်ယႃယဵဝ်ႈဝၢၼ်
3) ပဵၼ်ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ (ၵမ်းၼမ်ၸတႉ ၸမ်ႈမၢၼ်း ၵမ်ႉၼၼ် ယင်းၵိၼ်ယႃ ႁုလ်ႉၼိင်းယူႇ)
4) ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ၶိူဝ်ႇၵွၵ်ႇ၊ တွင်ႉမႆႈ(ၼွႆႈၵိၼ်)၊ ၸႂ်သၼ်ႇ၊ ႁိူဝ်မဝ်း၊
- သင်ဝႃႈပဵၼ်ႁႅၢႉၶိုင်း – ႁိူဝ်ပၼ်ႇ၊ ႁိူဝ်မဝ်း ၵမ်ႉၼၼ် ၸႂ်ပွတ်းၸႂ်ႁႅၢႉ ပဵၼ်ငၢၼ်း လိုမ်းတူဝ်

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁၢမၵ်းမၼ်းတၢင်းပဵၼ်(Diagnosis)

- ႁူတ်ႇထတ်းတူလုၵ်း ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼႂ်းလိူတ်ႈ တႃႇမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်။
- ႁၢတူလုၵ်းငဝ်ႈႁၢၵ်ႈတၢင်းပဵၼ် (ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ ၵမ်ႉၼၼ် ၸပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်းပဵၼ်)

10 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈႁေႃႇမူၼ်းလ်

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ပေႃးႁူၼ်းပဵၼ်ၵိၼ်လႆႈ ၼွႆႈပၼ်ၵိၼ်ၼမ်ႉၵူဝ်ႇဝၢၼ် ၶမ်ႇၼၼ် ၼမ်ႉဝၢၼ်ၼႆႉ တေၶွတ်ႇၼွႆႈထၢတ်ႈၵူဝ်ႇဝၢၼ် ၼႂ်းလိူတ်ႈၸိုၼ်ႈမႃးၵမ်းၼိုင်ႈ၊ လၢတ်ႈၼႄႁူၼ်းပဵၼ် ၼွႆႈၵိၼ်ၶဝ်ႈ။
- သင်ဝႃႈႁူၼ်းပဵၼ်လိမ်းတူဝ်ယူႇ ၶမ်ႇၼၼ် ၶမ်ႇလၢင်ႈၵိၼ်သင်လႆႈ – ၸပ်ႉႁူၼ်းပဵၼ်ဝႆႉတီႈ IPD ပၼ်ယႃ 50 ml 50% Dextrose IV STAT။ မိူဝ်ႈတိုၼ်ႇၸိုၼ်းမႃး ၼွႆႈၵိၼ်ၼမ်ႉၵူဝ်ႇဝၢၼ်။
- မေႃယႃ ၶမ်ႇၼၼ် ၽႂ်ႈယူတ်းယႃလႆႈသုင်ၶဝ် ထုၵ်ႇလီထတ်းသၢင်ႈၼႅင်းယႃၸိူဝ်း။

ၶၢင်ႈၶိုင် တၢင်းပဵၼ်ယဵပ်ႈဝၢၼ် (**10.1**)၊ တၢင်းပဵၼ်ၼဵဝ်ၶူၵ်ႉ (**15.2**)။

10.2 တၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇလၼ်ထႂ်းႁွႆး (Thyroid Disease)

ၶေႃးပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

မၢၵ်ႇလၼ်ထႂ်းႁွႆးၼႆႉ ပဵၼ်တိုင်ႇၵၼ်ၸိူင်ႈယူႇတွၼ်ႈၶေႃးၵွႆ တီႈၵၼ်ၼွၵ်ႉတၢင်းသၢင်ႈႁေႃႇမူၼ်းၵွၵ်ႇမႃး။ တွမ်ႇထႂ်းႁွႆးၼႆႉ တေၼွၵ်ႉတၢင်းသၢင်ႈႁေႃႇမူၼ်းၵွၵ်ႇမႃးသွင်သဵၼ်း (ထႂ်ႈႁူဝ်ႇသိၼ်း ၸလႈ F-T4) ၵၼ်ႁိူႇလွမ်းသဵၼ်ႈလိူတ်ႈၸလႈ ႁုမ်း ထိင်း လွင်ႈၽဝ်မ်ႈၵႃႇၶႃႇရၼ်ႈတူဝ်ႁူၼ်း။ ႁေႃႇမူၼ်းထႂ်းႁွႆး တေႁုမ်းထိင်းလွင်ႈၼွၵ်ႉတၢင်းႁၢၼ် ၵၢင်ႇၵႃႇၼႆႈတူဝ်ႁူၼ်း ႁမ်းၼမ်။ ၶဝ်တေသင်ႇႁၢၼ်ၼိူင်ႈၵၢင်ႇၵႃႇဝႃႈ ထုၵ်ႇလီၼွၵ်ႉတၢင်းႁၢၼ်ဝႆႈၶႃႈၶႃႈ ထိုင်းၶႃႈၶိုဝ်ၸလႈ သင်ႇႁၢၼ်ဝႃႈ မိူဝ်ႈလွႆႉ ထုၵ်ႇလီလွႆႉၵၼ်ၼွၵ်ႉၶႃႈၶိုဝ်(မူၼ်ၼင်ႇ လွႆႉၵွၵ်ႇသီႇၵိူၼ်ႇၸလႈ ၼွၵ်ႉထၢတ်ႈမႆႈၵွၵ်ႇမႃး) လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ ၵၼ်ႁေႃႇမူၼ်းလ်ထႂ်းႁွႆးထုၵ်ႇလီၼွၵ်ႉတၢင်းသၢင်ႈၵွၵ်ႇမႃးၶႃႈၶိုဝ်ၼၼ်ႉ သမ်ႉပဵၼ် Thyroid –Stimulating Hormone (THS) ႁုမ်းထိင်းဝႆႉၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

လွႆႉလွင်ႈတႅၵ်ႈထတ်း THS ၸလႈ F-T4 ၼႂ်းလိူတ်ႈႁူၼ်းပဵၼ်သေတေႁၼ်လႆႈထိုင်လွင်ႈၽိတ်းပၵ်ႇၵတိႇၶွင်ႁေႃႇမူၼ်းလ်ထႂ်းႁွႆးႁူၼ်းပဵၼ်လႆႈ။ (ပၵ်ႇၵတိႇ = ပုင်ႇမၢၼ်ႇ)

THS	F – T4	ၶေႃးတႅပ်းတတ်း
ပဵၼ်ပၵ်ႇၵတိႇ	ပဵၼ်ပၵ်ႇၵတိႇ	ထႂ်းႁွႆးၵမ်ႇမီးပၼ်ႇႁႃ
⬆	⬇	ႁေႃႇမူၼ်းထႂ်းႁွႆးၼေႃႇ
⬆	ပဵၼ်ပၵ်ႇၵတိႇ	ႁေႃႇမူၼ်းထႂ်းႁွႆးၼေႃႇ တီႈၵမ်ႇၸၼ်ၽၢင်ႇႁၢင်ႈသင်
⬇	⬆	ႁေႃႇမူၼ်းထႂ်းႁွႆးၼမ်
⬇	ပဵၼ်ပၵ်ႇၵတိႇ	ႁေႃႇမူၼ်းထႂ်းႁွႆးၼမ် တီႈၵမ်ႇၸၼ်ၽၢင်ႇႁၢင်ႈသင်

ႁေႃႇမူၼ်းထႂ်းႁွႆးၼေႃႇ

ၶေႃးပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

လွင်ႈၼွၵ်ႉတၢင်းႁၢၼ်မၢၵ်ႇလၼ်ထႂ်းႁွႆးၵမ်ႇလီ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- တွင်ႉပိၵ်ႉ
- ၼိူဝ်ႉ ၵူၼ်ႈၵႂၼ်ႇၸလႈထၢတ်ႈလွႆႉတူၵ်း
- ၽိဝ်ၼင်ၼႅင်ႈ ၵတ်း ယဵၼ်
- သိူင်ၵမ်ႇၵွၵ်ႇ
- ၸူၼ်ၶူဝ်ႁူင်ႈ
- ၼေႃႈႁိုႈ ၼေႃႈၽေႃး

လွင်ႈၸူဝ်ႉၸႂ်မၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

- လွင်ႈၵူတ်ႇထတ်း – ၵၢဝ်မိုဝ်းၵမ်တူၺ်းမၢၵ်ႇလၼ်ထႅဝ်းၵူႈ (မၢၵ်ႇလၼ်ၵူၼ်ႈ၊ ပဵၼ်တုမ်ႇ)၊ တီႈၵႂ်ႈၼိူင်းလိူတ်ႈ တွၼ်ႈတူၺ်း။
- ၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်းတီႈႁွင်ႈလိူပ်ႇ – **TSH, F-T4**

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ၶေႃႈလဵမူၼ်းထႅဝ်ႈၵူႈၵေႃႇ တီႈၵၢမ်ႇၸဝ်ၽႃင်ႇၸၢင်ႈ၊ (**TSH** သုင်၊ **F-T4** ပဵၵ်ႇၵတီႉ) — ပွႆႉတူၺ်းၵွၼ်ႇ။
- ၶေႃႈလဵမူၼ်းထႅဝ်ႈၵူႈၵေႃႇ – ပၼ်ယႃမဵတ်ႉ **thyroxin** 0.1 mg။

ၵေႃႇလိူဝ် 65 ပီႊ –
ၸတႇပၼ်– 0.1 mg တႃႇ 1 လိူၼ် (1 OD)၊
ဝႆႉၸၼ်ႉ 0.15 mg တႃႇ 1 လိူၼ် (1.5 OD)
ဝႆႉၸၼ်ႉ 2 လိူၼ် ၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်း TSH/ F-T4
ၸလႈ လႅၵ်ႈလႆႈ မိုၼ်ႈ/လူင်းပၼ်ၼွႆႉယႃတႃႇ 0.05mg ။
ၵုမ်းထိင်းပၼ် TSH/ F-T4 ၵူႈလိူၼ်တေႃႇပေႃးပဵၼ်
မိူၼ်ၵဝ်ႇမိုၼ်း။ ပေႃး TSH/ F-T4 ပဵၼ်မိူၼ်ၵဝ်ႇမိုၼ်းယဝ်ႉ
ၼွႆႉၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်း TSH/ F-T4 6 လိူၼ်ၼိုင်ႈပွၵ်ႈၸလႈ
လႅၵ်ႈလႆႈမိုၼ်ႈ/လူင်းပၼ်ၼွႆႉယႃ 0.025mg (1/4 OD)။

ၸမ်လိူဝ် 65 ပီႊ –
ၸတႇပၼ်– 0.025 mg တႃႇ 1 လိူၼ် (1/4 OD)
ၵုမ်းထိင်း TSH/ F-T4 တႃႇတူၺ်းၸၼ်ထိုင်ဝႃႈၸင်ႇပဵၼ်
ပဵၵ်ႇၵတီႉၶိုဝ်။ လႅၵ်ႈလႆႈမိုၼ်ႈ/လူင်းပၼ်ၼွႆႉယႃတႃႇ
0.025mg။ ၵုမ်းထိင်း TSH/ F-T4 တေႃႇပေႃးပဵၼ်
မိူၼ်ၵဝ်ႇမိုၼ်း။ ပေႃး TSH/ F-T4 ပဵၼ်မိူၼ်ၵဝ်ႇမိုၼ်းယဝ်ႉ
ၼွႆႈ ၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်း TSH/ F-T4 6 လိူၼ်ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ ၸလႈ
လႅၵ်ႈလႆႈမိုၼ်ႈ/လူင်းပၼ်ၼွႆႉယႃ 0.025mg (1/4 OD)။

လွင်ႈယူတ်းယႃၶႃဝ်းလင်

ၶၵ်ႉတွၼ်ႈယူတ်းယႃမိူဝ်ႈမႂ်ႇမႂ်ႇ – လၢတ်ႈၸၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ တေလႆႈမႃးၸၼ်ၵူႈလိူၼ်ၼႂ်းၶႃဝ်းတၢင်း 3 လိူၼ်။ 2 လိူၼ် ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ တေလႆႈၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်း TSH ၸလႈ F-T4 တေႃႇပေႃးပဵၼ်ပူၵ်ႇၵတီႉ။
ၶၵ်ႉတွၼ်ႈယူတ်းယႃဝႆႉလိူၼ်း – လၢတ်ႈၸၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ တေလႆႈမႃးၸၼ်မိုၼ်း 3 လိူၼ်ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ။ 6 လိူၼ်ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ တေလႆႈၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်း TSH ၸလႈ F-T4။

ၶေႃႈလဵမူၼ်းထႅဝ်ႈၵူႈၸမ်

ၶေႃႈပိူတ်ႇတီႈပွင်ႇ လွင်ႈၼွတ်ႉၵၢၼ်တွမ်ႇထႅဝ်ႈၵူႈၸမ်ပူၼ်ႉတီႈ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- တွင်ႉႁိုဝ်ႇ
- ႁိုဝ်ႇၵၢမ်ႇၸမ်
- ၸမ်ႉၸၵ်းတူဝ်လူတ်းယွမ်း
- တူဝ်ၵၢၼ်ႇၵၢၼ်ႇ
- ၶိုဝ်ႇၵွၵ်ႇ
- ၶူၺ်ႇတႃမိၼ်းၵွၵ်ႇမႃး
- ၼွင်းလိူတ်ႈတွၼ်ႈဝႆႉ၊ ႁိုဝ်သၼ်
- မိူဝ်းသၼ်ႇ

10 တၢင်းပဵၼ်ၵႅဝ်ႇလူလႆႈၶႄႈမူၼ်းလႅ

လွင်ႈၸူႉၶႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်(Diagnosis)

- လွင်ႈၵူတ်ႇလႅတ်ႈ – တႅၵ်ႈၼႄႇလိူတ်ႈတွၼ်ႈ၊ ၼၢဝ်မိူဝ်းၵမ်တူဝ်းမၢၵ်ႇလၼ်ထႆႈႁူး (မၢၵ်ႇလၼ်ႁဵၼ်ႈ၊ ပဵၼ်တုမ်ႇ)။
- ၵူတ်ႇလႅတ်ႈတူဝ်းတီႈႁွင်ႈလႅပ်ႇ – **TSH, F-T4** (ဝႆႉလင်ၽိူင်ႈလိူၼ် ၶလႈ 6 လိူၼ်ၽိူင်ႈပွၵ်ႈ)။
- ၽၢင်ႇၶၢင်ႈသၼ်ႇထေႇမၢၵ်ႇၼိတ်ႇၼႆႉ တေမိူၼ်ၵၼ်တင်းၽၢင်ၶၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၶႄႈလႅမူၼ်းထႆႈႁူးၼမ်။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ပၼ်ယႃမိတ်ႉ **Propyl Thio Uracyl (PTU)** 50 mg (ယႃၼႆႉပဵၼ်ယႃၵူမ်းထိင်း လွင်ႈထႆႈႁူးၼွတ်းၵၢၼ် ၼမ်ႇထုၵ်ႇမီၼ်ႈ)။
- ပၼ်ယႃ **(PTU)** 200 – 400 mg OD (4-8 မိတ်ႉ OD)။
- တႃႇၵူမ်းထိင်းလွင်ႈၼွတ်းၵၢၼ်ၸွင်ထႆႈႁူး – ၵူတ်ႇထတ်းတူဝ်း (TSH, F-T4) ဝႆႉၽိူင်ႈလိူၼ်၊ ဝႆႉၼၼ်ႉ 3 လိူၼ်ၽိူင်ႈပွၵ်ႈ။
- မိူဝ်ႈၽွၼ်းၵူတ်ႇထတ်း TSH, F-T4 ၶလႈၽၢင်ၶၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ပဵၼ်ပၵ်ႇၵတီႇမႃး ႁႂ်ႈလူတ်းၼႄင်းယႃလူင်း 2 လိူၼ်ၽိူင်ႈပွၵ်ႈ တႃႇ 50 mg တေႃႇထိုင် 50-150 mg OD တေႃႇဝၼ်း။
- ယူတ်းယႃသိုပ်ႇၵႂႃႇ တႃႇ 12 ထိုင် 24 လိူၼ် ယဝ်ႉၵေႃႈၵိုတ်းယုတ်း။ တူဝ်းလွမ်းၽၢင်ၶၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်။
- တႃႇၽၢင်ၶၢင်ႈႁူဝ်လွႆတွၼ်ႈဝႆႉၶလႈလွႆသၼ်လီၶိုၼ်ႈမႃးၵမ်းသိုဝ်ႈၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈပၼ်ယႃ propranolol။

လွင်ႈယူတ်းယႃၶၢဝ်းလင်

ၶၵ်ႉတွၼ်ႈယူတ်းယႃမိူဝ်ႈမႂ်ႇမႂ်ႇ (3 လိူၼ်) – တေလႆႈမႃးၶၼ်ၶိုၼ်းၵူႈလိူၼ်။

ၶၵ်ႉတွၼ်ႈယူတ်းယႃဝႆႉလိူၼ်း – တေလႆႈမႃးၶၼ်ၶိုၼ်း 2 - 3လိူၼ် ၽိူင်ႈပွၵ်ႈ။

မၢႆတွင်း။ ။ ၼင်ႇႁိုဝ်တေၵူမ်းထိင်းလွင်ႈၼွတ်းၵၢၼ်ၸွင်ထႆႈႁူး တႃႇၶမႈမၢၼ်းတီႈပဵၼ်ၶႄႈမူၼ်းလႅထႆႈႁူးၼမ်ၼၼ်ႉထုၵ်ႇလီ ၵႂႃႇၵႂႃႇၵူတ်ႇထတ်းတူဝ်း (TSH, F-T4)။ ၼမ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ်ၵိူတ်ႇလုၵ်ႈတီႈႁိူၼ်းၵေႃႉလႅဝ်ၶလႈ ပေႃးၵိူတ်ႇလုၵ်ႈမႃး ၵေႃႈ ထုၵ်ႇလီၵူတ်ႇထတ်းလုၵ်ႈတူဝ်းဝႃႈ လုၵ်ႈလင်ႇမီးၽၢင်ၶၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ထႆႈႁူးႁိုဝ်။

လွင်ႈၶႄႉၵင်ႈ

- ၵူၼ်းပဵၼ်ထုၵ်ႇလီၵိၼ်ယႃၶလႈမႃးၶၼ်မေႃယႃၶဝ်တႃႇသေႇ။
- ၵူၼ်းပဵၼ်ထုၵ်ႇလီႁူႉၽၢင်ႇၶၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ၶႄႈမူၼ်းလႅထႆႈႁူးၼမ် ၼမ်ႇၼၼ် ၼေႇၼႄႇပူၼ်ႉတီႈ။
- ၵူၼ်းပဵၼ်ထုၵ်ႇလီႁူႉဝႃႈယႃမၢင်ႈလိူဝ်းတေလၢင်ႈမႃးယႃႉၵဝ်းလွင်ႈယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်ၶႄႈလႅမူၼ်းထႆႈႁူးလႆႈ။
- ပေႃးတေၶတႇၵိၼ်ယႃၼၼ်မႂ်ႇမႂ်ႇမိူဝ်ႈလႂ်ၼမ်ႇဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ထုၵ်ႇလီတိူင်ႇပၢင်ႇတင်းမေႃယႃၼွၼ်တၢင်းၵွၼ်ႇ။

ၼၢင်းၼိူင် သၼ်ႇထေႇမၢၵ်ႇၼိတ်ႇ (ၵၼ် 19.6)။

တၢင်းပဵၼ်ၶေႃးၶဵင်

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်ၶေႃးၶဵင်ၼႆႉပဵၼ်ႁွပ်ႈတွမ်ႇ(မၢၵ်ႇလၼ်)ထႅႈႁႂ်းယႂ်ႇၶိုၼ်ႈမႃးၼၼ်ႉယဝ်ႈ။ ၵမ်ႈၼမ်ၵူၼ်းၼွႆႈပိုၼ်ႉတီႈၶၼ်ၶမ်ႇၵႆႉ လႆႈၵိၼ် တၢင်းၵိၼ်ၶၼ်မီးထၢတ်ႈဢႆႇဢူဝ်ႇတိၼ်းဢေႇၼႆႉတေပဵၼ်ၵၼ်ၼမ်။ ပေႃးၵႆႉၵိၼ် မၼ်းၵီဝ်၊ ၽၵ်းၵၢတ်ႇလုင်း ၶမ်ႇၼၼ် မၼ်းလိူင်ၼႆႉ တေလၢင်းပဵၼ်ၶေႃးပွမ်းလႆႈ။ ထၢတ်ႈဢႆႇဢူဝ်ႇတိၼ်းၼႆႉ ပဵၼ်ထၢတ်ႈၶမ်ႇမီးၶမ်ႇပဵၼ် တႃႇ ႁဵတ်းသၢင်ႈႁေႃႇမူၼ်းလႅထႅႈႁႂ်းၵွၵ်ႇမႃးၸလႆႈ ႁွပ်ႈၸၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႆႇဢူဝ်ႇတိၼ်းၼႆႉ တေႁဵတ်းႁႂ်ႈလွင်ႈႁဵတ်းသၢင်ႈႁေႃႇမူၼ်းထႅႈထႅႈၼမ် ၶမ်ႇၽိုင်ႇသေလၢင်ႇပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ႁေႃႇလႅမူၼ်းထႅႈထႅႈၼမ် ၶမ်ႇၼၼ် ဢေႇၼၼ်ႉယဝ်ႈ။ တႃႇ တိၼ်းၸိုၼ်းလွင်ႈႁဵတ်းသၢင်ႈ ၶမ်ႇၽိုင်ႇၼၼ်ႉတွမ်ႇ (မၢၵ်ႇလၼ်) ထႅႈႁႂ်းလၢင်ႇလႆႈယႂ်ႇၶိုၼ်ႈမႃး။ လွင်ႈလုတ်ႇလိူၼ်းယႃ ၸလႆႈ မုဝ်ႈပႃးတွင်ႉလူဝ်းၼႆႉ ယိုင်ႈၼၼ်းတေႁဵတ်းႁႂ်ႈတၢင်းပဵၼ်ႁၢႆႉလူဝ်လႆႈ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- မၢၵ်ႇလၼ်ထႅႈႁႂ်းယႂ်ႇၶိုၼ်ႈမႃး။
- ႁေႃႇလႅမူၼ်းထႅႈထႅႈၼမ် ၶမ်ႇၼၼ် ဢေႇ။
- မုဝ်ႈပႃးတွင်ႉယူႇၼၼ်ႉတေႁဵတ်းႁႂ်ႈထၢတ်ႈဢႆႇဢူဝ်ႇတိၼ်းဢေႇ– တေလၢင်းႁဵတ်းႁႂ်ႈ လွင်ႈပႆႇတဵမ်လိူၼ်သေ ၸလႆႈ ၵိုတ်ႇလွင်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၼႂ်းတွင်ႉတၢႆႇႁွၼ်ႇၵိုတ်ႇလိူဝ်းၼႆႉ သုင်ၸိုၼ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။
- လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ – တၢင်းၸိုၼ်းယႂ်ႇတူဝ်ၸလႆႈၵႂ်ႈ (လွင်ႈႁဵၼ်းႁူႉ) ထိူင်း။

လွင်ႈၸၢၼ်ႉႁၢမၵ်းမၼ်းတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

ပၢႆးယူတ်းယႃ (လွမ်ႇၸင်ႇ **WHO** မၵ်းမၼ်ႈဝႆႉ)

- ၵုမ်ႇ 0။ ။ ထႅႈႁႂ်းဢၢပ်ႈဢမ်ႇပဵၼ်သင်၊ ၵူတ်ႇထတ်းဢမ်ႇလႃးသင်၊ ၶေႃးဢမ်ႇယႂ်ႇ။
- ၵုမ်ႇ 1။ ။ တွမ်ႇ(မၢၵ်ႇလၼ်)ထႅႈႁႂ်းယႂ်ႇၼၼ်ႉ ဢၼ်မုဝ်ႈလပ်ႈႁူႉလႆႈသေတႃႉ ဢမ်ႇႁၼ်ၶေႃးယႂ်ႇ။
- ၵုမ်ႇ 2။ ။ ၶေႃးယႂ်ႇၶေႃးပုမ်းယူႇၼၼ်ႉ ႁၼ်လႆႈတိူၵ်ႇလိူင်းလီ။

ၵူတ်ႇထိူတ်ႈတီႈႁွင်ႈလိူပ်ႇ။ ။ သင်ဝႃႈမီးၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ထႅႈႁႂ်းၼႆႉ ၵူတ်ႇထတ်းတူလၢႆး TSH ၸလႆႈ F-T4။

လွင်ႈၽွၼ်းလႃႉ (ပၼ်ႇႁၢလွမ်းလင်)

တေလိူပ်ႈတီႈၶေႃးဢမ်ႇၼၼ်ၵပ်ႉ။ ပေႃးဝႃႈယႂ်ႇၼႄႇပူၼ်ႉတီႈသေၸလႆႈမိပ်ႇလႃးလွတ်ႇလူမ်းဢမ်ႇၼၼ် လွတ်ႇၶေႃး သေၸလႆႈ တူလၢႆးၵႂ်ႈယၢပ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် ၵိုၼ်တၢင်းၵိၼ်ယၢပ်ႇၼႆႉလိူင် ထုၵ်ႇလီၽႅဝ်ႇၵႂႃႇပိူတ်ႈ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

သမ်းၼမ်ႉမၼ်းဢႆႇဢူဝ်ႇတိၼ်းပၼ် တႃႇ 1 dose၊ ဝၢႆးၼၼ်ႉၼိုင်ႈပီးသမ်းပၼ်ထိူင်းၵမ်းၼိုင်ႈ။

ယႃမိတ်ႉၼမ်ႉမၼ်းဢႆႇဢူဝ်ႇတိၼ်း – 200 mg ပဵၼ်ယႃမိတ်ႉတႃႇပၼ်ၵိၼ် ၼိုင်ႈပီး ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ	
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလဵၵ်ႉလိူဝ် 1 ၶူပ်ႇ	1 မဵတ်ႉ
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 1 - 5 ၶူပ်ႇ	2 မဵတ်ႉ
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 5 - 15 ပီး	3 - 4 မဵတ်ႉ
ၸမႈမၢၼ်း	2 မဵတ်ႉ
ၵူၼ်းလူင်၊ ၵမ်ႈၼမ်ၸတႉ ၼၢင်းယိင်းတီႈမီးဢႃယုလပ်းသၼ်ႇထေႇလႆႈယဝ်ႉ	3 - 4 မဵတ်ႉ

10 တၢင်းပဵၼ် ၵီဝ်ႇလူလႆႈၶျေႃႉမူၼ်းလႅ

- တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၸတႃႉ ဝႆႉသေၵိၼ်ယၢဝ်ႉ ၶေႃးပုမ်းတေယုပ်ႈၸႂ်ႈႁႂ်ႇလွႆးလွႆး။ တႃႇႁူၼ်းလူင်ၼၼ်ႉ တေၸႂ်ႈႁႂ်ႇ ထိုင်းလိူဝ် ဢမ်ႇၼၼ် ပဵၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈတွမ်ႇ (မၢၵ်ႇလၼ်) ထႅဝ်းၵွႆးၸွႆႈတ်းၵၢၼ်လႆႈလီယဝ်ႉသေတႃႉ ၶေႃးပုမ်းၸတႃႉ တေဢမ်ႇၸႂ်ႈ။
- ႁူၼ်းပဵၼ်ၵမ်ႈၼၼ်ႉ တေလၢင်ႈပဵၼ် ၶျေႃႇလႅမူၼ်းထႅဝ်းၵွႆးၼမ်ၸိုၼ်ႈမျႃး၊ ပေႃးပဵၼ်လိူင်ႉၼၼ် ထုၵ်ႇလီယူတ်းယႃ လွမ်းငဝ်းလႆႉႁႂ်ႇ။
- ႁူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်ၶေႃးပုမ်းယွႆႇၸႃႇပူၼ်ႉတီႈသေၸလႈမိပ်ႇလႃးလွတ်ႇလူမ်း ဢမ်ႇၼၼ် လွတ်ႇၶေႃးသေၸလႈထူလႆႈ လွႆယၢပ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် ဢိုၼ်တၢင်းၵိၼ်ယၢပ်ႇႁူလႆး လင်ႇထုၵ်ႇလီၽေႃႇဢွၵ်ႇပဵတ်ႈ။

လွင်ႈၶျေႃႉၵင်ႈ

လႆႉၶျေႃႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၶေႃးပုမ်း ဢမ်ႇၼၼ် ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢၼ်ႇဢူဝ်ႇတိၼ်း ဢၼ်လီလိူဝ်ပိူၼ်ႈၸတႃႉ ပၼ်တၢင်းၸွႆႈၵဵဝ်ႇ လူလႆႈ လွင်ႈၵိၼ်ၵိူဝ်ဢၼ်ႇဢူဝ်ႇတိၼ်း (မႆႉတွင်း – ဢၼ်မုၵ်ႉလုမ်း TBBC လွႆႈထိမ်ပၼ်)။ သင်ဝႃႈ ပိုၼ်ႉတီႈၼၼ်ႉ ဢမ်ႇမီးၵိူဝ်ဢၼ်ႇဢူဝ်ႇတိၼ်းလႃးလႃးၼႆ ထုၵ်ႇလီပၼ်ယႃမိတ်ႉၼမ်ႉမၼ်းဢၼ်ႇဢူဝ်ႇတိၼ်းၶွႆႈႁူၼ်းၼွႆးပိုၼ်ႉတီႈၼၼ်ႉ။

ဢၢင်ႈဢိင် တၢင်းပဵၼ်ၶျေႃႇလႅမူၼ်းၼမ် ဢမ်ႇၼၼ် ၶေႃႈ (ၵၼ် **10.2**)။

တၢင်းပီဆ်တၢ 11

တၢ့တွင်း – တၢ့ဧဒ်းမှဆ်းရှုဝ်ယွ့်ဆဆ်ႉ ၡ့်ဂူ့တူလိုးဘဝ်တီးပပ်ႉ"Burma Border Eye Care Manual"။

11.1 သံၢတၢဘူဆ်း(လုတ်းသုဆ်ငဝ်းၡၢင်း ဘမ်ႇသိုဝ်း)

> သင်ဝါးတူလိုးပွင်ႇရှုးဒီမ် ၡဆ်လံးလီလိုဝ်ဆံလိုင် ပွင်ႇဝါးဂူဆ်းဧ္ပႉဆဆ်ႉ
> ထုဂ်ႇလီလ္ပႉတိုဝ်းမၢဆ်ႇတၢယဝ်ႉ။

(ၵ) သံၢတၢဘူဆ်း ဂူးစၢဝ်းယၢမ်း

လွင်းသံၢတၢဘူဆ်းဆံႉ ပီဆ်လွင်းပီဆ်ဂဆ်ဂမ်းဆမ်။ ဂူဆ်းပီဆ်သံၢတၢဘူဆ်းဆံႉ တေပီဆ်ဂ္ဂပ်းလူလိုးတၢင်းပီဆ်တၢ ဘမ်ႇ ဆဆ် တေလံးလ္ပႉတိုဝ်းမၢဆ်ႇတၢဆဆ်ႉယဝ်ႉ။ ငဝ်းၡၢဂ်းဘဆ်ၡိတ်းၡွ့်ပီဆ်သံၢတၢဘူဆ်းဂမ်ႉဆမ်ဧတႉ ပေးဂူတ်ႇထတ်း တူလိုးရှုလိုႇတၢလီလီဆံလိုင် လၢင်းထူပ်ႉၡဆ်လံးယူႇ (ဂံဝ်းတၢသ့်မီးၡွ့်းလိပ်း တၢပီဆ်ဖ္ဂေးဆံ တိဂ်ႇလီင်းလီဝါး လပ်း တိတ်းလိုဝ်ႉမီင်း)။

(ၶ) ၡိင်းတူလိုးလမ်ဘူဆ်း (သံၢတၢယၢဝ်း)

ဂမ်းဆမ်တေရှုႉဂဆ်ဝါး သံၢတၢယၢဝ်း။ လွင်းဆံႉတေၡိတ်းၡွ့်တူလိုးစွင်လမ်လမ် ဘမ်ႇပေးၡဆ်လီဧလး ယိုင်းဘၢ့ယူ ယ့်ႇ ယိုင်းသမ်ႉစီဆ်းၡံၢႉၡိင်းမုးလံး။

သံၢတၢယၢဝ်းဆံႉ လွမ်းဆင်ႇဘၢ့ယုသေ တေမီင်ႇလံးပီဆ် 2 ဂုမ်ႇ။

- ဂူဆ်းလူင် ဘၢ့ယူႉ 40 ပီးလူင်းတ့်း ဘဆ်ပီဆ်သံၢတၢယၢဝ်းဆဆ်ႉ တေမဂ်းမဆ်းတၢင်းပီဆ်ဝါး Hyperopia။ ပီဆ်လိုင်ႉဆံဆံႉ လ္ပႉတိုဝ်းမၢဆ်ႇတၢပၢ့ဝါ့မံၢလေးပဆ်ဧ္ပး တေဧဂးလိတ်းပဆ်ႇၡၢလံး။
- ဂူဆ်းလူင် ဘၢ့ယူႉ 40 ပီးခိုဆ်းဆိုဝ်ဂူးဧ္ပႉ ဂံႉပီဆ်သံၢတၢယၢဝ်းယူႇယဝ်ႉ။ လွင်းလူလိဂ်းဧလး လွင်းယီပ်ႉ စူဝ်း လိုဝ်းဆံႉ တေယၢပ်ႇမုး (ဘမ်ႇဆဆ်) တိုဆ်းဘမ်ႇၡိတ်းသၢင်းလံးဆဆ်ႉယဝ်ႉ။ လွင်းၡိင်း တူလိုးလမ် ဘူဆ်းဆံႉ ပီဆ်သဖ္ဂေႉဝဂူဆ်းၡဝ်း လွမ်းလူလိုးဘၢ့ယုဧလး ဖၢေင်ၡၢင်းလိုင်ႉဆံဆံႉတေရှုင်ႉဝါး Presbyopia။
- ➔ လ္ပႉတိုဝ်း မၢဆ်ႇတၢလူလိဂ်းဆံႉ တေလွ့်းပဆ်လံးယူႇယဝ်ႉ(မၢဆ်ႇတၢပၢ့ဝါ့မံၢလေး)။

(ၷ) ၡိင်းတူလိုးဂံဘူဆ်း (သံၢတၢပွတ်း)

ဂူဆ်းလိုဝ်းသံၢတၢပွတ်းဂမ်းဆမ် တေတူလိုးဂံဘမ်ႇပေးၡဆ်လီ။ (မိုဆ်ဆင်ႇလုဂ်းၡိဆ်း ဘမ်ႇလူတုဝ်လိဂ်းဆိုဝ် ပီဆ်းလမ်လံး၊ ပေးလူပပ်ႉဆံဧ္ပး လံးဘဝ်ပပ်ႉမုးလမ်လမ်တၢလင်ႇလူလံးလိုဝ်းဆံႉယဝ်ႉ)။ ဖၢေင်ၡၢင်းလိုင်ႉဆံဆံႉ တေရှုင်ႉဝါး Myopia။

➔ လ္ပႉတိုဝ်း မၢဆ်ႇတၢပၢ့ဝါ့မံၢထွဆ်ဆံ တေလွ့်းပဆ်လံးယူႇယဝ်ႉ။

(ၸ) ၼႅင်းတူၺ်းၵူၼ်ႈ မိူဝ်ႈႁူဝ်ၸမ်ႈၸလႆႈ ႁၢင်ၸိုၼ်း

လွင်ႈၵမ်ႉႁၼ်မိူဝ်ႈႁၢင်ၸိုၼ်းၼၼ်ႉ ပဵၼ်ၽၢင်ႁၢင်ႈၶၢတ်ႉထၢတ်ႈဝီႈတႃႇမိၼ်ႈၵေႃႉ မိူဝ်ႈၸတႃႇပဵၼ်ၵၼ်ၸိုင်ႈယူႇယဝ်ႉ။ လွမ်ႉလီၼ်လီၼ်ၼၼ်ႉ ၶဝ်ႁွင်ႉဝႃႈ တႃႇၽၢင်ႈၵႃႇၼၼ်ႈယူႇယဝ်ႉ။ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇတေၵႃႉပဵၼ်ၼမ်ၼၼ်ႉသေတႃႉ ႁူၼ်းလူင် ၵေႃႈလၢင်ႈပဵၼ်လႆႈ။ ႁူၼ်းပဵၼ်တႃႇၽၢင်ႈၵႃႇၶဝ်ၼၼ်ႉ ပေႃးႁူဝ်ၸမ်ႈမႃးၵူႈၵေႃႈ တေႁၼ်ယၢပ်ႇယူႇယဝ်ႉ။ တႃႇယူတ်းယႃၼၼ်ႉ တူၺ်းဢဝ်တီႈ လွင်ႈၶၢတ်ႉထၢတ်ႈဝီႈတႃႇမိၼ်ႈၵေႃႉ (ႁၼ် **17.2**)။

11.2 လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိင်း (ပဵၼ်လိပ်း)

တႃလိပ်းၸလႆႈ လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိင်းတၢင်းပဵၼ်ႁူးလွင်ႈလွင်ႈ

ၶေႃးပိုတ်ႈတီးပွင်ႈ

တႃၽေႃႈသိူင်ႈ ၵမ်ႉၼၼ် တင်းသွင်ၽေႃႈ လႂ်ႈလိပ်းႁဵင်ႈ ႁွပ်ႈပိူဝ်ႈပိုၵ်ႈထီးရီးယႃး၊ ဝႆႉရၢတ်ႉသ ၵမ်ႉၼၼ် ၵမ်ႉမိၼ်ႈ တင်းလိူတ်ႈလူမ်းလိူဝ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ မၢင်ပွၵ်ႈမၢင်လွႆ တႃလိပ်းႁဵင်ႈၼၼ်ႉ ႁွပ်ႈၵမ်ႉႁူႉလႂ်ႈဝႃးပဵၼ်မႃးႁွပ်ႈသၢင် (ပိုၵ်ႈထီးရီးယႃး၊ ဝႆႉရၢတ်ႉသ) ၵမ်ႉမိၼ်ႈတင်းလိူတ်ႈလူမ်း ၵမ်ႉၼၼ် ငဝ်ႈၵၢၵ်ႈတၢင်ႈလိူဝ်းၼၼ်ၼၼ်ႉ မၵ်းမၼ်ႈယၢပ်ႇဝႆႉယူႇ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- တႃလႅင်
- ပေႃးပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမိင်း ပိုၵ်ႈထီးရီးယႃးၼၼ် တေပဵၼ်ၼွင်ဝႆႉ။ ပေႃးလွႆႉယႃ ထႃႈရႃႇမႆႇသိၼ်ႈ Terramycin Eye Oilment (**TEO**)ၼၼ် တေၵိတ်းႁွႆးၶိၼ်းလႂ်ႈယူႇ။
- ပေႃးပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမိင်းဝႆႉရၢတ်ႉသသမ်ႉ တေမီးၼမ်ႉတႃလႂ်ၵွၵ်ႈမႃး။ လွႆႉယႃထႃႈရႃႇမႆႇသိၼ်ႈ Terramycin Eye Oilment (**TEO**)ၼၼ်ႉ တေၵမ်ႉၵၢလႂ်ႈၼၼ်သေတႃႉ ပေႃးၵမ်ႉမီးလွင်ႈၵႃႉႁိူင်း သင်လွမ်းလင်ၸတႃႉ ၼွႆးၶၢဝ်းတၢင်းသိူင်ႈဝူင်ႈၼၼ်ႉ တေလၢင်ႈၵႃႇႁူႈႁွင်းႁူလႂ်းယူႇ။ ၼွႆးၶၢဝ်းၽူၼ်တေၵႃႉပဵၼ်တႃလိပ်း ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉ မိင်းဝႆႉရၢတ်ႉသ ၼွႆးသုၼ်ပႃႈၽေးၸလႆႈ ႁူဝ်ႁူၼ်းတေပဵၼ်ႁၼ်ထိုင် 20-30% ယူႇယဝ်ႉ။
- တႃလိပ်းႁွပ်ႈၵမ်ႉမိၼ်ႈတင်းလိူတ်ႈလူမ်းၼၼ်ႉ ၵဝ်ယႃ (**TEO**)သေယႃၵမ်ႉလီၸိုၼ်ႈလႂ်ႈ။ ၵဝ်ၼမ်ႉ ၵၼ် မူတ်းသွႆ ႁမ်းႁမ်းၵႃႉသုၵ်ႈလၢင်ႉပၼ်ၼ် တေၵိတ်းႁွႆးတၢင်းပဵၼ်လီမႃးလႂ်ႈယူႇ။ ပဵၼ်တႃလိပ်း ႁွပ်ႈၵမ်ႉမိၼ်ႈ တင်းလိူတ်ႈလူမ်း ၼၼ်ႉတႃႇတေတိူပ်းတတ်းဝႃးပဵၼ်ႁွပ်ႈသင်ၸတႃႉၸတႃႉၼၼ်ႉယၢပ်ႇ။

> ၵဝ် TEO သေယူတ်းယႃတႃလိပ်း ယွၼ်ႉႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမိင်းဝႆႉရၢတ်ႉသၸလႆႈ ၵမ်ႉမိၼ်ႈတင်းလိူတ်ႈလူမ်း လိူဝ်းၼၼ်ႉၵမ်ႉၶိၼ်းမႃးလႂ်ႈၼၼ်သေတႃႉ တေလၢင်ႈၵိတ်းႁွႆးၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်လီၸိုၼ်ႈလႂ်ႈသေ တေၸေႃႉႁင်ႈလွင်ႈလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိင်းပိုၵ်ႈထီးရီးယႃးၵၼ်လွမ်းလင်မႃးလႂ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

လွင်ႈစူဆ်ႉၵျမၵ်းမဆ်ႈတၢင်းပီၤ်ဆ်(Diagnosis) – လွင်ႈၵူတ်ႇထတ်း။

လွင်ႈယူတ်းယၢ

လွမ်းလီၤ်ဆ်လိဆ်တၢင်းမူတ်းစတႉ ယၢတၢႇတၢင်းပီၤ်ဆ်တၢလီၤ်ပ်းဆ်ႉ တေပီၤ်ဆ်ယၢတၢး Terramycin Eye Ointment (TEO) ၵာဆ်လီၤ်ဝ်ၵူလ်း။ ဆ်ုႈ TEO ဆ်ႉမီးယၢ Tetracyclline ဆ်သေတၢႉ တေၵာမ်ႇပီၤ်ဆ်ဖေႈ တၢႇလုၵ်ႈၵွဆ်ႇ၊ စမႈမၢဆ်းစလႈ စမႈၵာဆ်လီၤ်င်ႉဆူမ်းလုၵ်ႈၵွဆ်ႇၜဝ်လိူဝ်းဆ်ႉလ်ုႉလၢးလၢး။

- ၵာဝ်ယၢတၢး(**TEO**) သ့်ႇပဆ် ဆိုင်ႈဝဆ်း 4 ပွၵ်ႈ တေၢႇထိုင်ၡ်ႈယၢပေၢးသီၤ်င်ႈၵျၢႇ 2 လွတ်ႇ။
- သင်လ်ုႉယဝ်ႉၵာမ်ႇတိူဝ်ႉဆ်လိုင် ၡ်ႈလ်ုႉယၢယွတ်ႇတၢ **chloramphenicol**။
- လ်ုႉဆမ်ႉၵုဆ်ႇသုၵ်ႈသေ တီၤ်ၵ်းပဆ်ဆ်လိုင် တေၡ်ုတ်းၡ်ႈလွင်ႈၵ်ုႈလီၤ်ပ်း လူတ်းယွမ်းၵျၢႇလံႈ။
- စဆပဆ်လံၢးသ့်ႇယၢဆ်ုးတၢ။ စမႈလုၵ်ႈၵွဆ်ႇ တၵ်းတေလံႈလွ်ႈသ့်ႇယၢပဆ်လုၵ်ႈၵွဆ်ႇ။ လၢတ်းစဆၵူဆ်း ပီၤ်ဆ်ၜဝ်ဝၢႈ မူဝ်ႈတေသ့်ႇယၢဆဆ်ႉ ၡ်ႈလၢင်ႉဆေၢးစလႈ သုၵ်ႈမိုဝ်းလီလီယဝ်ႉ လင်ႇသ့်ႇယၢပဆ် ၵူဆ်းပီၤ်ဆ်။
- ပေၢးယူတ်းယၢယဝ်ႉ ၵာမ်ႇပံႇစီၤ်ဆ်းဆ်လိုင် လၢတ်းၡ်ႈၵူဆ်းပီၤ်ဆ်မၢးလူးၜိုဆ်း။
- ယၢႇၵာဝ်သင်ပုၵ်ႉပိၵ်ႉတၢတီႈၵာဆ်လီၤ်ပ်းဝံႉလၢးလၢး။

ပီၤ်ဆ်တၢလီၤ်ပ်းၡ်ၢႉၡ်င်းယွဆ်ႉၵွပ်ႈလိူဝ်ႉမီၤ်င်း၊ ၡူမ်ႈတင်းလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမီၤ်င်းတၢင်းပီၤ်ဆ်ဆ်ုးၵီဝ်ႈတၢ စလႈယူတ်းယၢယဝ်ႉ ၵာမ်ႇစီၤ်ဆ်းမၢးဆ်လိုင် ၡ်ႈသူင်ႇၵျၢႇၡူင်းယၢ။

လွင်ႈၡ်ေႉၵင်ႈ လွင်ႈမူတ်းသ့်တူဝ်လဝ်ႈၵဝ်ႇ၊ သုၵ်ႈမိုဝ်းတၢႇသေႇ။

ၵာၢင်ႈၵာိင် ပပ်ႉၵီၤ်မ်မိုဝ်း Burma Border Primary Eye Care Manual။

တၢင်းပီၤ်ဆ် ၜွပ်ႇတၢလီၤ်ပ်းသီၤ်ပ်ႇ (Trachoma)

ၶေၢႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပီၤ်ဆ် ၜွပ်ႇတၢလီၤ်ပ်းသီၤ်ပ်ႇဆ်ႉ ပီၤ်ဆ်ယွဆ်ႉလူလ်ႈလိူဝ်ႉမီၤ်င်းပီၤ်ၵ်ႇထီးရီးယၢး Chlamydia organism ဆဆ်ႉယဝ်ႉ။ ပီၤ်ၵ်ႉသမ်ႉဝၢႈ လွမ်းလီၤ်ဆ်လိဆ် ၵာမ်ႇၡ်ဆ်ပီၤ်ဆ်ယဝ်ႉသေတၢႉ မၢင်ပွၵ်ႈ လုၵ်ႈၵွဆ်ႇစလႈၵူဆ်းလီၤ်င်ႉ လုၵ်ႈၵွဆ်ႇၜဝ်ၵေၢး ယင်းလၢင်ႈလပ်းပီၤ်ဆ်ၵဆ်လံႈယူႇ။ ၵမ်ႈဆမ် ၵူဆ်းၵာဆ်ပီၤ်ဆ်တၢင်းပီၤ်ဆ်ဆ်ႉ တေၵာမ်ႉၵံႉ ၡူႉတူဝ်ဝၢႈပီၤ်ဆ်ယူႇ။ တၢင်းပီၤ်ဆ်ၜွပ်ႇတၢလီၤ်ပ်းသီၤ်ပ်ႇဆ်ႉ တီႈလ်ုၵာမ်ႇမီးလွင်ႈမူတ်းသ့်ၡိမ်ႈၡွမ်းတီႈယူႇစလႈတူဝ်ဆ်လိုင် တေစီၤ်ဆ်းၵံႉပီၤ်ဆ်ၵဆ်ဆမ်။ လွင်ႈပဆ်တၢင်းၡူႉစလႈလွင်ႈစၡ်ႉၵင်ႈဆ်ႉ ပီၤ်ဆ်ပိူင်လမ်ႇလွင်ႈ တၢႇၵုမ်းထိင်းတၢင်းပီၤ်ဆ်လီၤ်ပ်းသီၤ်ပ်ႇၡိမ်းၜွပ်ႇတၢဆဆ်ႉယဝ်ႉ။

သင်ၵမ်းၵမ်းၵံႉပီၤ်ဆ်တၢင်းပီၤ်ဆ် ၜွပ်ႇတၢလီၤ်ပ်းသီၤ်ပ်ႇဆ်ႉဆ်လိုင် တေလၢင်ႈၡ်ုတ်းၡ်ႈပီၤ်ဆ်ထိုင် တၢမွတ်ႇလံႈ။

11 တၢင်းပဵၼ်တႃ

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

ၵၢၼ်ႁူတ်ႇထတ်းတၢင်းပဵၼ် ၸွပ်ႇတႃလဵပ်းသႅပ်ႇ တေမီး 5 ၶၼ်ႉတွၼ်ႈ။

1. တၢင်းပဵၼ်ၸွပ်ႇတႃလဵပ်းသႅပ်ႇ တီႈၵၢၼ်မီးတုမ်ႇလႅဝ်ႉ (Trachoma with Follicle (TF))

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ဢွၼ်တၢင်းသုတ်းၶတႃႉ တေမီးတုမ်ႇလႅဝ်ႉတွႆႈၸွပ်ႇတႃပႃႈၼိူဝ်။ တုမ်ႇလိူဝ်းၼၼ်ႉ တေပဵၼ်တုမ်ႇသီၶၢဝ် ၵမ်ႇၼၼ် သီလိူင်။ ပေႃးဝႂ်ႈမီးတုမ်ႇလိူင်ႉၼႆ 5 ၵၼ် ၵမ်ႇၼၼ် ၼမ်လိူဝ်ၼၼ်ႉၼႆလိူင် ၵၢၼ်ၼၼ်ႉပွင်ႇဝႃႈ ၽၢင်ႁၢင်ႈ လၼ်ႉတွၼ်ႈဢွၼ်တၢင်းသုတ်းတၢင်းပဵၼ် ၸွပ်ႇတႃလဵပ်းသႅပ်ႇၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

2. တၢင်းပဵၼ်ၸွပ်ႇတႃလဵပ်းသႅပ်ႇ တီႈၵၢၼ်လဵပ်းႁႅင်ႈ (Trachoma with Inflammation (TI))

တွႆႈၸွပ်ႇတႃပႃႈၼိူဝ်တေလႅင်ဝႂ်ႉ။ မၢင်ႈပွၵ်ႈတေႁၼ်တုမ်လႅင်ၶလႈလဵပ်းႁႅင်ႈယူႇလွမ်းၵၼ်။ ႁွပ်ႈလဵပ်းႁႅင်ႈၶလႈ တေႁဵတ်းႁႂ်ႈ ႁၼ်သႅၼ်ႈလိူတ်းတွႆႈၸွပ်ႇတႃပႃႈၼိူဝ်လႆႈယၢပ်ႇ။

3. တၢင်းပဵၼ်ၸွပ်ႇတႃလဵပ်းသႅပ်ႇ တီႈၵၢၼ်မီးႁွႆးလဵပ်း (Trachoma with Scarring (TS))

ပေႃးႁူၼ်းၵေႃႉဢိူင်ႈၵႆႉပဵၼ်တႃလဵပ်းၼႆႈ လဵပ်းၼၼ်ႉ တေလၢင်းယႅၼ်းပဵၼ်ႁွႆးလဵပ်းလႆႈ။ တေႁၼ်ပဵၼ်ႁွႆးၶၢဝ်တွႆႈၸွပ်ႇတႃပႃႈ ၼိူဝ်ၶလႈ တေၵမ်ႇႁၼ်သႅၼ်ႈလိူတ်းလႆႈ။ တႃႇတေပိၼ်ႈၸွပ်ႇတႃသေ ႁူတ်ႇထတ်းတူၺ်းၼၼ်ႉ တေယၢပ်ႇၽွင်ႈ။

4. တၢင်းပဵၼ် ၸွပ်ႇတႃလဵပ်းသႅပ်ႇ ႁွပ်ႈၶူၼ်တႃထိမ်ႈတႅင်းသွႆႇ (Trachoma with Trichiasis (TF))

ႁွပ်ႈပဵၼ်ႁွႆးလဵပ်းၵႂႃႉၵိူင်းတီႈၸွပ်ႇတႃပႃႈၼိူဝ်ၶလႈ ၶူၼ်တႃပႃႈၼိူဝ်တေပၵ်းလူင်းမႃးသွႆႇႁူၺ်ႇတႃလႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ပဵၼ်လိူင်ႉ ၼႆၼၼ်ႉ ႁွင်ႉဝႃႈပဵၼ် **Trichasis** ၼႆယဝ်ႉ။

5. ၵႅဝ်ႈတႃသွႆ ၶေႃႇၼီၸူႇ မွတ်ႇ (Corneal Opacity (CO))

မိူဝ်ႈၶူၼ်တႃတႅင်းၶဝ်ႈတီႈႁူၺ်ႇတႃ၊ ၶူၼ်တႃတေၵူႇပတ်းသွႆႇၵႅဝ်ႈတႃသွႆယူႇတႃႇသေႇသေၶလႈ တေလၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈပဵၼ်ႁွႆး လဵပ်းၼိူဝ်ၵႅဝ်ႈတႃသွႆ။ လိူဝ်ႉမိူင်းပိူၵ်ႇထီးရိုးယႃး ၵမ်ႇၼၼ် ဝႂ်းရတ်ႉသႅၵ်ၵေႃးၶဝ်ႈလူးႁွႆးလဵပ်းလႆႈငၢႆႈသေ ၶလႈလပ်း တိတ်းတၢင်းပဵၼ်လႆႈငၢႆႈ။

လွင်ႈၶူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်(Diagnosis)

ႁူတ်ႇထတ်းတူၺ်းၽဝ်ႇၼွၵ်ႈၶလႈ တွင်ႈထၢမ်တူၺ်းပိုၼ်းယူတ်းယႃႁူၼ်းပဵၼ်ၵေႃႈ တေႁူႉၶလႈမၵ်းမၼ်ႈလႆႈယူႇ။ တူၺ်း တီႈတႃၽဝ်ႇၼိူဝ်ဝႃႈ လွင်ႇမီးတုမ်ႇလႅဝ်ႉ၊ ၽၢင်ႁၢင်ႈႁႅင်ႈပွင်း၊ ၶူၼ်တႃလွင်ႇထိမ်ႈတႅင်းသွႆႇတႃယူႇလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ မၵ်းမၼ်ႈ လိူဝ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီပဵၼ်ၽူႈယူတ်းယႃ ၵၢၼ်လႆႈလဵပ်ႈႁဵၼ်းလွင်ႈပႃႈတႃၶဝ်ႁူလ်း။

လွင်ႏယူတ်းယၢ (လဆ်ႉတွဆ်ႏဆိုဂ်ႉစဂ်ႉ) လဆ်ႉတွဆ်ႏ 1 စလႏ 2

- သုဂ်ႏဆျေႏသုဂ်ႏတၢ ဆိုင်ႏဝဆ်း 4 ပွဂ်ႏ။ (မိုဝ်ႏပံႇသွ်ႇယၢတၢး **TEO** ဂူႏပွဂ်ႏ)
- သွ်ႇယၢတၢး TEO ပဆ် ဝဆ်းဆိုင်ႏ 4 ပွဂ်ႏ တေၢႇယၢပေးသိင်ႏ 4 လွတ်ႇစလႏ
- ပေးဝၢးဘၢႇယုလိဂ်ႉလိုဝ် 8 စူပ်ႇ ၡ့ႏပဆ်ယၢ Azithromycin (လုဂ်ႏဘွဆ်ႇ 20 mg/kg၊ ဂူဆ်းလူင် 1 gram) ဘမ်ႇဆဆ် Doxycycline (100 mg ဆိုင်ႏဝဆ်းသွင်ပွဂ်ႏ၊ တၢႇ 2-3 ဝူင်ႏ)။
- ထၢမ်တူလိုးဂူဆ်းပီဆ်ဝၢႏ လွင်ႇမီးဂူဆ်းဆွ်းရှိဆ်းပီဆ်လိုင်ႉဆင်ႇဆံဖွင်ႏရှိဝ်။
- လၢတ်ႏစဆဂူဆ်းပီဆ်ဝၢႏ ပေးတၢးယၢမူတ်းသေရှၢယဝ်ႉဂေၢႏ တၢႇထတ်းသၢင်တၢင်းပီဆ်ဆဆ်ႉ ၡ့ႏမၢးရှူင်းယၢ ထိင်ႏဂမ်းဆိုင်ႏ ဂွပ်ႏဝၢႏမၢင်ပွဂ်ႏတေလၢင်ႏလံႏယူတ်းယၢထိင်ႏဂမ်းထိႉ 2 ။

> သင်ဝၢႏမီးယၢ TEO ပိင်းပေးယူႇဆံဂေၢႏ ပဆ်ယၢ TEO ဂၠၢႇ တၢႇဂူဆ်းရှိဆ်းဂူဆ်းပီဆ်ဂူႏဂေၢႉ။

လွင်ႏယူတ်းယၢ (လဆ်ႉတွဆ်ႏဝံၢးလင်) လဆ်ႉတွဆ်ႏ 3-5

လဆ်ႉတွဆ်ႏယူတ်းယၢတၢင်းပီဆ် စွပ်ႇတၢလိပ်းသိပ်ႇဆဆ်ႉ လွင်ႏလိပ်းသိပ်ႇရှၢဂၠၢႇယဝ်ႉဆံသေတၢႉ ရှ့ႏလိပ်းတွ်ႏဆင်တၢ တီႏဘဆ်လူႉလိဝ်စလႏ စူဆ်တၢဘဆ်တိင်းစဝ်ႏမၢးတၢင်းဆွ်း (Trichiasis) စလႏ ရှ်တ်းၡ့ႏဂိဝ်ႏတၢသွ်လူႉလိဝ် (ရှ်တ်းၡ့ႏ ဂိဝ်ႏတၢသွ်မွတ်ႇ– Cornea Opacity) လိုဝ်းဆံႉယင်းတေလၢင်ႏပီဆ်ဝံႉယူႇ။

- တၢႇဇှေႉဂင်ႏဂိဝ်ႏတၢသွ်လူႉလိဝ်စလႏ တၢမွတ်ႇဂၠၢႇဆဆ်ႉ တေလံႏဘဝ်ဂိမ်းဂိတ်းပိတ်ႏ စူဆ်တၢဘဆ်ငေၢး စဝ်ႏလူး ဆွ်းတၢ ဘမ်ႇဆဆ် ပေးထုဂ်ႇလိထူလိုႏဂေၢႏ တေလံႏထူလိုႏပိတ်ႏ။
- တၢႇဂူဆ်းပီဆ်မၢင်ဂေၢႉ တဂ်းတေလံႏဖျေၢႇတတ်းပဆ်စလႏ ၡ့ႏသူင်ႇတူဝ်ဂၠၢႇယူတ်းယၢ တီႏဘဆ်မီးမေယၢ ဘဆ်လံႏ ရှ်ဆ်းဖဲၢႇတၢမၢး။

လွင်ႏဇှေႉဂင်ႏ ပဆ်တၢင်ႏရှူႉလွင်ႏမူတ်းသွ်တူဝ်လဝ်ႏဂဝ်ႇစလႏရှိမ်းရွမ်း။

ဘၢင်ႏဘိင် ပပ်ႉဂိမ်မိုဝ်း Burma Border Primary Eye Care Manual (ဂဆ် 14)၊ **STI** (ဂဆ် 13.5)။

11.3 တိုဝ်ႉလျၢးမၢတ်ႇလိပ်းတီႏတၢ

လွင်ႏမၢတ်ႇလိပ်း ဘမ်ႇဆဆ် ရှ့ႏလိပ်းတီႏတၢလိုဝ်းဆံႉ လၢင်ႏရှ်တ်းၡ့ႏတၢမွတ်ႇ ဘမ်ႇဆဆ် လူႉသုမ်းတၢလံႏ။
မိုဝ်ႏလွ်လံႏတိုဝ်ႉလျၢးမၢတ်ႇလိပ်းတီႏတၢဆံလိုင် တဂ်းတေလံႏဇှေႉဂင်ႏ ယၢႇၡ့ႏလပ်းတိတ်း လိုဝ်ႉမိင်းတၢင်းပီဆ်ထိင်ႏ ဆဆ်ႉယဝ်ႉ။

လွင်ႏယူတ်းယၢ

- ဘဝ်ဆမ်ႉယၢ Normal Saline ဘမ်ႇဆဆ် ဆမ်ႉမူတ်းသွ်သေ လၢင်ႉပဆ်တၢလီလီ။
- ဘဝ်စွင်ဘဆ်လပ်းဝံႉတီႏတၢလိုဝ်းဆဆ်ႉဘွဂ်ႇပိတ်ႏ။

- သႂ်ႇပၼ်ယႃတႃး TEO ၼမ်ၼမ်။
- သင်လိူဝ်ႉဝႃႈ ၵဵဝ်ႈတႃသႂ်ႇ ၸုတ်ႇမဵၼ်ႈလႃးၼႆလိူင် ၸွႆႈလွႆႉၽေးႁွတ်ႉ ဢၼ်ယိုတ်ႈလႆႈႁူတ်ႈလႆႈၼၼ်ႉ ပုၵ်ႉဝႆႉပၼ်။ ၵၢင်ၼႂ်ႇလဝ်ႉထိင်ႈဝၼ်းၼိုင်ႈ ဢဝ်ၽေးဢၼ်ပုၵ်ႉဝႆႉဢွၵ်ႇယဝ်ႉ ထတ်းသၢင်တူၺ်းငဝ်းလၢႆးတၢင်းပဵၼ်။
- သိပ်ႇယူတ်းယႃလူၺ်ႈ TEO ၸလႈ ပေႃးတေလႆႈပုၵ်ႉပၼ်ၵေႃႈတေလႆႈပုၵ်ႉပၼ်ဝႆႉ။
- လွင်ႈပုၵ်ႉႁူမ်ႇဝႆႉၼၼ်ႉ တေဢမ်ႇလႆႈဝႆႉပူၼ်ႉလိူဝ်ၼိုင်ႈၶိုၼ်း။

သင်လဵပ်းယဵၼ်း ႁႂ်ႈၵိုတ်းယုတ်းလွင်ႈပုၵ်ႉႁူမ်ႇ။ ႁပ်ႈဝႃႈတၢၼ်ပုၵ်ႉႁူမ်ႇဝႆႉၼၼ်ႉ တေပဵၼ်တီႈပဵၵ်ႉထီးရီးယႃးၽေႈၵွၵ်ႇလႆႈငၢႆႈ။ ယႃႇပုၵ်ႉႁူမ်ႇတႃဢၼ်လဵပ်းယဵၼ်း(လဵပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်း)လႃးလႃး။

- လဵပ်းႁၢႆႉၶႅင်း ႁၼ်ႁူမ်ႇတႃ လႆႈလူႉလၵ်ႉဝႆႉၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီသူင်ႇႁႃႁူင်းယႃ။ သင်ဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ်ၵေႃႉၼၼ်ႉ လႃးမၢတ်ႇၸဵပ်းထိုင်တီႈႁူၺ်ႇတႃလၼ်ၶွၵ်ႈမႃးၸလႈ တေလႆႈသူင်ႇၵူၼ်းပဵၼ်ႁႃတၢင်ႇတီႈၼႆလိူင် ၸွႆႈႁၵ်ႉၽိၼ်ႇ ၸၢႆႉတႃဝႆႉပၼ် (ဢမ်ႇလွႆႈလွႆႉၽေးႁွတ်ႉႁူမ်ႇတႃ)။ ပေႃးမၢတ်ႇၸဵပ်း တိူဝ်ႉလႃးႁၢႆႉၶႅင်းလိူင်ႉၼႆၼၼ်ႉ ၵမ်းၼမ် တႃတေမွတ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် လႆႈလူႉသုမ်းတႃယူႇယဝ်ႉ။

11.4 တၢင်းပဵၼ်တႃ

မၢႆတွင်း။ ။ ၸွႆႈၵဵပ်းသၢႆမၢႆဢၼ်ႁူႉဝႆႉဝႃႈ ၼၢင်းတႃပဵၼ်ၽေႈၸလႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်ယၢမ်ႈလႆႈၽေႇတတ်းတႃ၊ မၢတ်ႈမၢႆဝႆႉ လွင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၵေႃႉလွၵ်ႈၵေႃႉၼၼ်ႉ လိုဝ်ႈ၊ ဢႃယု၊ ၸႂ်း၊ ယိင်း၊ မၢႆၶိူဝ်း၊ လွင်ႈမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၸလႈ လွင်ႈတူၺ်း ႁၼ်ၸွင်တႃႁူၺ်ႇလွႆႈႁူၺ်ႇၼၼ်ႉ။ မၢတ်ႈမၢႆလွင်ႈတႃလမ်တူဝ်ႉတွပ်ႇသိင်ၽွႆးဝႆႉလွမ်း။ လွင်ႈမၢတ်ႈမၢႆ သၢႆမၢႆၵူၼ်းပဵၼ် တႃႇၽေႈတတ်းတႃၼႆႉ ပဵၼ်လွင်ႈႁၢင်ႈၶၼ်းတီႈလီ တႃႇမႃးၽေႈတတ်းတႃၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၶိင်ၸွႆးသၢႆမၢႆၼႆႉသေ တေႁၢ ၵူၼ်းပဵၼ်လႆႈ ၸၼ်ၸၼ်ဝႆးဝႆးၸလႈ လွႆႈၸွႆးလွင်ႈသိင်ႈၸၢဝ်ႈယၢမ်း မေႃယႃတႃႇၽေႈတတ်းၵေႃႉလူင်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

<u>တၢင်းပဵၼ်တေႃႈမွၵ်ႇ (Cataract)</u>

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

ႁူၺ်ႇတႃပဵၼ်တေႃႈမွၵ်ႇၼႆႉ လၢင်းၶဵတ်ႈၸွႆး တႃဢမ်ႇႁၼ်လီၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တေပဵၼ်ၽေႈႁၢတင်းႁူၺ်ႇတႃ ဢမ်ႇၼၼ် လၼ်းတႃ (lens –သူၼ်ႇတီႈၶဵတ်ႈၸွႆးႁဝ်းတူၺ်းႁၼ်လႆႈ) ႁူၺ်းၵေႃႈမီး။ တႃႇမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ တူၺ်းတီႈ လုၵ်ႈတႃလမ်ႁူၺ်းၵေႃႈ တေႁၼ်မိူၼ်ၼင်ႇမွၵ်ႇၵုမ်းၶၢဝ်ႁူမ်ႇလၼ်းတႃဝႆႉယူႇယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်ၼႆႉႁူၺ်ႇတႃမီးၽေႈၼႆႉ ပဵၼ်ငဝ်းႁၢၵ်ႈၶဵတ်ႈၸွႆႈႁူၼ်းတႃ မွတ်ႇလွမ်းလႅၼ်လိၼ်ယူႇယဝ်ႉ။

တႃပဵၼ်တေႃႈမွၵ်ႇၼႆႉ လိုဝ်ႉသေၽေႈတတ်း ဢမ်ႇမီးယႃသင်တေယူတ်းယႃပၼ်လႆႈ။

တၢင်းပဵၼ်တေႃးၼိူဝ်ႉ (Ptergium)

တၢင်းပဵၼ်တေႃးၼိူဝ်ႉၼႆႉ ပဵၼ်တေႃးၼိူဝ်ႉၽူဝ်ႉဢွၵ်ႇမႃးတီႈႁူၺ်ႇတႃၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵမ်ႈၼမ်ၸႂ်ႉ တေပဵၼ်ၶၢင်ႈသၢမ်လိူင်ႇ၊ သေၸလႈ ပႆႇလီမ်သမ်ႉတေလၢမ်းယႂ်ႇၵႂႃႇၵူႈလုၵ်ႈတႃလမ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵမ်ႈၼမ်ၸႂ်ႉ တေႃးၼိူဝ်ႉၼႆႉ တေၽူဝ်ႉဢွၵ်ႇမႃး တၢင်းၶူးလင်သေၸလႈ ယႂ်ႇလၢမ်းၵႂႃႇတီႈႁူၺ်ႇတႃလမ်။ တေႃးၼိူဝ်ႉၼႆႉ တေပဵၼ်သီၶၢဝ်၊ ဢမ်ႇၼၼ် တေမူၼ်ၼိူဝ်ႉတႃ၊ ႁွၼ်ႈၼိူဝ်ႉလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ ႁွပ်ႈသင်ၵူၼ်းမီးလႆႈပဵၼ်တေႃးၼိူဝ်ႉမႃးၼႆႉၸႂ်ႉ ၵေႃႈယင်းပႆႇႁူႉၵၼ်။ လွင်ႈလႆႈယူႇၼွၼ်း လီတ်ႇႁိူင်ႁိူင်ၼႆႉ ဢၢပ်ႈတေပဵၼ်ၽေးလႆႈဢၼ်ၸိုင်ႈၸလႈ လွင်ႈပီႈၼွင်ႉ လိူဝ်ႉၶိူဝ်းယၢမ်ႈပဵၼ် (ၵွမ်းသၢႆလိူတ်ႈ) လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ ပေႃးတေႃးၼိူဝ်ႉ ၽူဝ်ႉဢွၵ်ႇမႃးယဝ်ႉ မၼ်းတေဢမ်ႇႁၢႆလႆႈသေပွၵ်ႈ။

လွင်ႈယူတ်းယႃတႃႇတေႃးၼိူဝ်ႉၸတ. တေလႆႈၽႄႇတတ်းဢၼ်လိုဝ်ၵူၺ်း။ တေႃးၼိူဝ်ႉဢၼ်လိူၵ်ႈၸတ. ဢမ်ႇတၢပ်ႈဢဝ်ဢွၵ်ႇ၊ ႁွပ်ႈဝႃႈၽႄႇတတ်းဢဝ်ဢွၵ်ႇယဝ်ႉသေတႃႉ မၼ်းတေပဵၼ်မႃးမိူဝ်ႈၵူၺ်း (လွင်ႈၽႄႇတတ်းၼႆႉ ၸဵၼ်းတေမိူတ်းၶွႆႈ ငွၵ်ႈဢွၵ်ႇမႃးဝႆး လိူဝ်ႇၵဝ်ႇ)။ တႃႇလွင်ႈယူတ်းယႃတေႃးၼိူဝ်ႉလိူၵ်ႈၼၼ်ႉၸတ. တေလႆႈလၢတ်ႈၸၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ မၼ်းဢမ်ႇလွႆးလပ်းတိတ်း လိူဝ်ႉမီးငႆးတၢင်းပဵၼ် ဢမ်ႇၼၼ် ဢမ်ႇလွႆးပၼ်ႁႃယႂ်ႇ(ပဵၼ်ၼိူဝ်ႉငွၵ်ႈလႆလႆၵူၺ်း)။
ၵူၺ်းၵႃႈ တႃႇတေႃးၼိူဝ်ႉဢၼ်ယႂ်ႇၸတ. ႁွပ်ႈဝႃႈပေႃးပွႆႇဝႆႉၼႆႉ တေလၢင်းယႂ်ႇၵႂႃႇထိုင်ႁူၺ်ႇတႃလမ်သေ လၢင်းမိူတ်းၶွႆႈတူၺ်းဢမ်ႇႁၼ်ၸလႈ တၵ်းတေလႆႈၽႄႇတတ်းဢွၵ်ႇပီတ်ႈ။ သင်ဝႃႈတေႃးၼိူဝ်ႉ ယႂ်ႇၶဝ်ႈၼွၼ်ႈႁူၺ်ႇတႃလမ် မွၵ်ႈ 2 ဢမ်ႇၼၼ် 3 မီႇလီႇလီႇတႃၼႆလိူဝ် ထုၵ်ႇလီသုင်ႇလိူဝ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ဝႆႉၼွႆးသၢမ်ႇပွႆႉၽႄႇတတ်းလႆႈယဝ်ႉ။

တၢင်းပဵၼ်တႃမိူင် (Glaucoma)

တၢင်းပဵၼ်တႃမိူင်ၼႆႉ ပဵၼ်ႁွပ်ႈၼိူင်းဢၼ်တတ်းသၢႆတႃသုင်ၼႄႈသေၸလႈ ယႃႉၵဝ်းသဵၼ်ႈဢႃးယူင်ႇတူၺ်းႁၼ် ၶွႆႈပေႃးလူႉလိူဝ်ႈ ၵႂႃႇတိၵ်းတိၵ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ႁွပ်ႈသဵၼ်ႈဢႃးယူင်ႇလူႉလိူဝ်ႈၸလႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ၵေႃႈတေဢမ်ႇလၢင်းတူၺ်းႁၼ်လႆႈ။ လွင်ႈလူႉလိူဝ်ႈ လိူင်ႉၼႆႉ တေဢမ်ႇလၢင်းလီမိုၼ်းလႆႈသေပွၵ်ႈယဝ်ႉ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ၼိူင်းဢၼ်တတ်းသၢႆတႃသုင်မိုၼ်းမႃး (IOP ပဵၵ်ႉၵတီႉတေပဵၼ် 10mm – 22 mmHg)
- ၽိူၼ်ႉႁပ်ႉဢႃးယူင်ႇတူၺ်းႁၼ် တေလွင်ႈဝႆႉ။ (လွင်ႉ **Fundoscopy** သေတူၺ်းၼႄႈတႃဢဝ်)
- တႃတူၺ်းဢမ်ႇႁၼ် (ဢမ်ႇလီလႆႈမိုၼ်း)
- ၵူၼ်းပဵၼ်တႃမိူင်ၼႆႉ ႁွပ်ႈသဵၼ်ႈဢႃးယူင်ႇလူႉလိူဝ်ႈၵႂႃႇယဝ်ႉၸလႈ လွင်ႈတႃလမ် တွပ်ႇယွၼ်ႉသိူင်ၽိူဝ်ႈၵေႃး တေႁၢႆၵႂႃႇ ပီတ်ႈ။ ၵမ်ႈၼမ်ၸႂ်ႉ တၢင်းပဵၼ်တႃမိူင်ၼႆႉ တေဢမ်ႇလိူပ်းသေၸလႈ တၢင်းပဵၼ်တေႁၢႆႉၼိူင်းမိူဝ်း လွႆးလွႆး။ ၼိူင်းဢၼ်တတ်း တေသုင်ပူၼ်ႉလိူဝ် 22 mmHg၊ တေပဵၼ် (30 - 60 mmHg)။

11 တၢင်းပဵၼ်တႃ

တေႁဵတ်းႁိုဝ်မၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်တႃၸိူင်

- တိူၵ်ႈႁိူင်း **IOP** (ၼိူင်းမိုဝ်းႁိူင်းဢတ်းတႃ)
- တူၺ်းတၢင်းလိုၵ်ႉၸွင်ၸွင်းတႃတၢင်းၼွင်း
- ၵူတ်ႇထတ်း လွင်ႈတူၺ်းႁၼ်တႃ
  (ယူႇၽႄႇၼႄႈ သေၵူတ်ႇလဵတ်ႈတူၺ်း)
- ၵူတ်ႇလဵတ်ႇတူၺ်းလွင်ႈတွပ်ႇႁပ်ႉသႅင်ၾႆး
- ၵူတ်ႇလဵတ်ႈတူၺ်းလွင်ႈတွပ်ႇႁပ်ႉၸွင်ႁူၺ်ႇတႃလမ်

သင်ဝူၼ်ႉႁၼ်ထိုင်ဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ဢၢပ်ႈတေပဵၼ်တႃၸိူင်ၼႆႉလိူင် ႁႂ်ႈသူင်ႇၵႂႃႇယႃႈတူဝ်တီးမေႃယႃၽွၢႆႇတႃ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ယူတ်းယႃလူၺ်ႈၵၢၼ်ၽႅဝ်ႇတတ်း (**Trabeculectomy or Irredetomy**)
- ဝၢႆးလင်ၽႅဝ်ႇတတ်းယဝ်ႉၵေႃႈတၵ်းတေလႆႈတိူၵ်ႈႁိူင်းဢတ်းတႃပၼ်တႃႇသေၸၼ်ႈၵိၼ်ယႃထိင်းႁိူင်းဢတ်းတႃႇသေႇ။

တႃလႄႉ/တႃဢိူၼ်း

တႃလႄႉ/ တႃဢိူၼ်းၼႆႉ ပဵၼ်တႃၽႄႇၼိုင်ႈၸလႈၽႄႇၼိုင်ႈဢမ်ႇတူၺ်းႁၼ်ႇတၢင်းလဵဝ်ၵၼ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ဢမ်ႇဝႃႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၵူဝ်ၵူၼ်းလူင် သင်ဝႃႈမိူင်ႉၵၢင်ႉတႃလႄႉၼိုၼ်းမႃးၼၼ် တၵ်းတေလႆႈသူင်ႇၵႂႃႇလူးမေႃယႃၵမ်းသိုဝ်ႈ။ တၵ်းတေလႆႈထွမ်ႇ တူၺ်း ပေႃႈ ၸမႈ ဢၼ်ဝႆႉသတိတူၺ်းႁၼ်လွင်ႈတႃလႄႉၸွင်လုၵ်ႈ။

ငဝ်ႈႁၢၵ်ႈဢၼ်ႁဵတ်းႁႂ်ႈတႃလႄႉ/တႃဢိူၼ်း

- ၵွပ်ႈၵိုတ်ႇပႃးမႃးလွမ်းၸလႈလွင်ႈၼိုၼ်းယၢႆႇတိုဝ်းတွၼ်းထိုင်း။
- ပေႃႈၸမႈဢၼ်ယၢမ်းသၢႆႇမႃၼ်ႇတႃပႃႇဝႃႇသုင်သုင်။
- ယၢမ်းတိုဝ်ႉလႃးမႃတ်းလိူပ်းတီးတႃ။

ထတ်းလၢမ်းလွင်ႈတႃလႄႉ/တႃဢိူၼ်း

1. ယူႇႁၢင်ႇမွၵ်ႈ 1 မီႇတႃသေဢဝ်ၽႆးသၢႆထွင်ႇတူၺ်းတီးတႃ။ ႁႂ်းတူၺ်း လွင်ႈတွပ်ႇယွၼ်ႉသႅင်ၵိဝ်းတႃ၊ ငဝ်းၽႆး တင်းသွင်ႇၽႄႇ ထုၵ်ႇလီပဵၼ်တီးလိဝ်ၵၼ်။ သင်ဝႃႈပဵၼ်လႄႉဢွၵ်ႇၼႆ ငဝ်းၽႆးတေလမ်ၵႃႇ တၢင်းၶူးလင်သေ လႄႉၸဝ်းသမ်ႉ ငဝ်းၽႆးတေႁၢင်ႇဢွၵ်ႇၶူးလင်ၵႃႇ။
2. ယူႇႁၢင်ႇမွၵ်ႈ 1 မီႇတႃသေဢဝ်ၽႆးသၢႆထွင်ႇတူၺ်းတီးတႃ။ ႁႂ်းတူၺ်း လွင်ႈတွပ်ႇယွၼ်ႉသႅင်ၵိဝ်းတႃ၊ ငဝ်းၽႆး တင်းသွင်ႇၽႄႇ ထုၵ်ႇလီပဵၼ်တီးလိဝ်ၵၼ်။ သင်ဝႃႈပဵၼ်လႄႉဢွၵ်ႇၼႆ ငဝ်းၽႆးတေလမ်ၵႃႇ တၢင်းၶူးလင်သေ လႄႉၸဝ်းသမ်ႉ ငဝ်းၽႆးတေႁၢင်ႇဢွၵ်ႇၶူးလင်ၵႃႇ။
3. ပေႃးပဵၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၼႆလိုင် ႁႂ်းၸဝ်တူၺ်ၶူးလင်ၸဝ်သေယဝ်ႉ ဢဝ်ၽႆးသွင်ႇတူၺ်း။ ဢဝ်မိုဝ်းပိၵ်ႉႁူၺ်ႇတႃ ဢၼ်ႁပ်ႉထၢင်ႇဝႃႈလီသေ တူၺ်းတႃႁူၺ်ႇဢၼ်ႁပ်ႉထၢင်ႇဝႃႈလႄႉၼၼ်ႉဝႃႈ လွင်ႇမီးလွင်ႈတူင်ႉၼိုင် တူၺ်း သေ တီးတီးႁိုဝ်၊ ပေႃးဢမ်ႇတူင်ႉၼိုင် ပွင်ႇဝႃႈဢမ်ႇလႄႉ ဢမ်ႇၼၼ် ဢမ်ႇမီးလွင်ႈတူၺ်းႁၼ်ၼၼ်ယဝ်ႉ။
4. လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢၼ်တီးယႃႇပေႃး တႃႇႁူမ်းမိုဝ်းလွင်ႈထတ်းလၢမ်းတူၺ်းတႃၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီထတ်းလၢမ်းပၼ်။

လွင်ႈထုၵ်ႇလီႁဵတ်းသၢင်ႈ

သင်ၵူတ်ႇၸႅတ်ႈလႃးဝႃး တႃလႅၢ်ႉဢၼ်ႈ ၵွပ်ႈဝႃးပေႃးဢမ်ႇယူတ်းယႃပၼ်ၶွင်ႈၶၢဝ်းတၢင်း 7 ပီႊဢၼ်ႈ တေလႆၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈ တႃမွတ်ႇၵူႊ လႆႈတေႃႇလူဝ်ႈၸလႄႈ ႁႂ်ႈသူင်ႇတူဝ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵူႊယႃတူဝ်တီႈမေႃယႃၽႅၢ်ႇတႃၵမ်းသိုဝ်ႈ။ ပေႃးဝႃးဢမ်ႇမီး မေႃယႃၽႅၢ်ႇတႃလိူင် ထုၵ်ႇလီဢဝ်ၽၢႆႇႁူမ်ႇပူၵ်ႉတႃဝႆႉ။ ဢဝ်ၽၢႆႇႁူမ်ႇပူၵ်ႉတႃဝႆႉၽႅၢ်ႇတီႈလီဢၼ်ႉ တေႁဵတ်းႁႂ်ႈတႃ ၽႅၢ်ႇဢၼ်ဢမ်ႇလီ ႁဵတ်းၵၢၼ် တိူဝ်းၼမ်လိူဝ်။ ထုၵ်ႇလီႁူမ်ႇပူၵ်းဝႆႉ တေႃႇထိုင်ပေႃးဢမ်ႇမီးလွင်ႈၶိုပ်ႈၼႄႈသင်ထႅင်ႈ (တေလႆႇၶၢဝ်းယၢမ်းမွၵ်ႈ 2 ထိုင် 3 လိူၼ်)။

11.5 တၢင်းပဵၼ်ၽိဝ်ႁႅင်ႈတႃႁၢႆႉ (Xerophthalmia)

လွင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်းဢေႇဢၼ်ႉ လွမ်းလိၼ်လိၼ် ပဵၼ်ပၼ်ႁႃယႂ်ႇလူင်ဢၼ်ၼိုင်ႈ ပုၼ်ႈတႃႇတၢင်းပဵၼ် ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈ တႃသေဢမ်ႇၵႂႃး တႃႇတၢင်းပဵၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၸလႄႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလႆႈတၢႆၽေႃတ်ႇလိူဝ်းဢၼ်ႉယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်တႃ ဢၼ်ၵႂၢႆႉ ႁၢမ်းပဵၼ်လွမ်း လွင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်းဢေႇဢၼ်ႉၸတႃႉ ပဵၼ်ၽိဝ်တႃပဵၼ်လဵပ်းဢၼ်ႉယဝ်ႉ။

ၽေႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ယႂ်ႇႁၢမ်ႇတႃပဵၼ်လဵပ်း ဢၼ်ၵူတ်ႇလႅတ်ႈတူလုၺ်းလႆႈဢၼ်ႉၸတႃႉ

1. **တႃမွတ်ႇၵၢင်ၶိုၼ်း** – ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်းဢေႇဢၼ်ႉ တေလၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈတူလုၺ်းၵၢင်ၶိုၼ်းဢမ်ႇႁၼ်လီ။ ၵမ်ၼမ် ၸတႃႉတေၸူႉလၵ်းဝႃး တႃၽေႃင်းၶမ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် တႃၽေႃင်းၵႂ်ႇၸလႄႈ ပဵၼ်ၽေႃင်ႁၢင်ႈၸတႃႇပဵၼ် တၢင်းပဵၼ်ၽိဝ်တႃ ပဵၼ်လဵပ်းဢၼ်ႉယဝ်ႉ။
2. **လၼ်ႉၽိဝ်တႃႁႅင်ႈ** – ၵွပ်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်းဢေႇၸလႄႈ ႁဵတ်းႁႂ်ႈလၼ်ႉၽိဝ်ဢမ်ႇ(တႃ)ႁႅင်ႈ။ ၵွပ်ႈဢၼ်ၼၼ်ႉ လၼ်ႉၽိဝ်တႃဢၼ်ႉ တေႁႅင်ႈၸလႄႈလႃး။ ပိၵ်ႉသမ်ႉဝႃးၽိပ်ႉတႃသေတႃႉ လၼ်ႉၽိဝ်တႃၵေႃး ယင်းတေႁႅင်ႈယူႇ။
3. **တုမ်ႇပီႇတွတ်ႉ** (Bitot’s spot) — တုမ်ႇပီႇတွတ်ႉဢၼ်ႉတေပဵၼ်ထုင်လူမ်းလိူၵ်ႉလိူၵ်ႉ ဢမ်ႇၼၼ် ပဵၼ်ၾွင်း ပွင်းဢွၵ်ႇမႃးတီႈႁၢႆႉတႃလမ်လမ်လမ်တင်းၵၢဝ်ႇတႃသွႆႈဢၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵမ်ႈၼမ်ၸတႃႉ တေပဵၼ်သီၶၢဝ် ဢမ်ႇၼၼ် သီမူၼ်ႇ။
4. **လၼ်ႉၽိဝ်ၵၢဝ်ႇတႃႁႅင်ႈ** – သင်ၽိဝ်ၵၢဝ်ႇတႃႁႅင်ႈဢၼ်လိူဝ် တေဢမ်ႇလၢင်းယွၼ်ႉတွပ်ႇသႅင်လႆႈၶိုၼ်းလီလီ။ ၵွပ်ႈဢမ်ႇလိုၼ်ႈယဝ်ႉၸလႄႈ တေႁၼ်ၽိဝ်ၵၢဝ်ႇတႃလႆႈငၢႆႈ။
   လၼ်ႉၽိဝ်ၵၢဝ်ႇတႃပဵၼ်လဵပ်း၊ ၽိဝ်ၵၢဝ်ႇတႃပွင်ႇ – ပေႃးလၼ်ႉၽိဝ်ၵၢဝ်ႇတႃ ႁႅင်ႈယူႇတႃႇသေႇဢၼ်ႈ တေႁဵတ်းႁႂ်ႈ ပဵၼ်ၽေးတႃႇလူဝ်ႉမိင်းပိၵ်ႉထီးရီးယႃး ဢမ်ႇၼၼ် ဝႆးရတ်ႉသ်ၶဝ်ႈမႃးလႆႈၸလႄႈ တေပဵၼ်လဵပ်း ဢၼ်ႁွင်ႉဝႃး corneal ulcers ဢၼ်လၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈလၼ်ႉၽိဝ်ၵၢဝ်ႇတႃပွင်ႇ(Keratomalacia)လႆႈ။ ပေႃးႁူၼ်းပဵၼ် ပဵၼ် corneal ulcers ဢၼ်လိူဝ် တေလၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈ တႃမွတ်ႇလႆႈတင်းလူဝ်ႈပၢၼ်ဢၼ်ႉယဝ်ႉ။
5. **ပဵၼ်ႁွႆးလဵပ်းတီႈလၼ်ႉၽိဝ်ၵၢဝ်ႇတႃ** — ဝၢႆးသေပဵၼ်လဵပ်းယဝ်ႉ တေမီးႁွႆးလဵပ်းၵိုတ်းဝႆႉ တီႈလၼ်ႉၽိဝ်ၵၢဝ်ႇ တႃသေ ၵၢဝ်ႇတႃတေဢမ်ႇသႂ်ၸႅင်ႈၵဝ်ႇယဝ်ႉၸလႄႈ တေဢမ်ႇတူလုၺ်းႁၼ်လႆႈ။ *ႁွႆးလဵပ်းၼိူဝ်ၽိဝ်ၵၢဝ်ႇတႃဢၼ်ႉ တေလႅပ်ႈၵႃႉတေႃႇလူဝ်ႈ။*

11 တၢင်းပဵၼ်တႃ

မၢႆတွင်း – ၵမ်ႉလွၵ်ႈဝႃးႁူၼ်းပဵၼ် တီႈၵၼ်ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇႁူးၵေႃႈ တေမီးပၼ်ႇႁႃတၢင်းပဵၼ်တႃလွမ်းမႃး (ၵမ်ႈၼၼ်ႉ တႃတေၸၢင်ႈၵိတ်းၵွတ်းၵူၺ်း) ၼႆႉသေတႃႇ ၵွပ်ႈလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႇမိူင်း တၢင်းပဵၼ်မၢင်လိူဝ်းၵူၺ်း တေ ၽိတ်းၽႂ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၶႃႉၽိူင်းသေၶလႈ တေလၢင်ႈၽိတ်းၽႂ်ႈတႃမွတ်ႇလႆႈၸႂ်းၶၢဝ်းတၢင်းၵမ်ႇလႅဝ်ၼၼ်းၵူၺ်းႁၼ်ႇယဝ်ႉ။ လွင်ႈၶၢတ်ႇဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇၼႆႉပဵၼ်လႆႈႁူးၵေႃႉသေတႃႇ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယုဢိုင်ႈၶူပ်ႇထိုင် ႁႃႈၶူပ်ႇ တေပဵၼ်ၼမ်ႈၼမ်။ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိၼ်ၼူမ်းၶမႈၼမ်ႈၼမ်ၶတႃႉ ၵမ်ႇၵႂႃႉၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇၼၼ်။

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်(Diagnosis)

ႁူတ်ႇၽိတ်းတူလ်းတႃတၢင်းၼွၵ်ႈၶလႈ လွပ်ႇထၢမ်တူလ်းပိုၼ်းယႃတူဝ်ႁူၼ်းပဵၼ်ၵေႃႈ တေလၢင်ႈမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် လႆႈ။ ၽိတ်းထတ်းတူလ်း တၢင်းပဵၼ်ၽိဝ်ႁူမ်ႇတႃပဵၼ်ၽိပ်းလီလီ ၽိတ်းတႃတင်းသွင်ၽၵ်ႇ။ လွင်ႈမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် လိုၼ်းသုတ်းၼႆႉ ထုၵ်ႇလီပဵၼ်ၽူႈယူတ်းယႃ တီႈၵၼ်ယၢမ်ႈလိပ်ႈႁၼ်းၽၵ်ႇတႃမႃးႁူလ်း။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- တႃႇၶေႉၵင်ႈၵမ်ႇႁႂ်ႈလိူဝ်ႇမိူင်းတၢင်းပဵၼ်ၶဝ်ႈၼၼ်ႉပၼ်ယႃ **TEO, 2** လွတ်ႇ ႁႂ်ႈႁူၼ်းပဵၼ်ၽိဝ်ၵိဝ်ႈတႃၸိုင်ႈႁူးၵေႃႉ။
- ႁူၼ်းပဵၼ်ၽိဝ်ၵိဝ်ႈတႃပဵၼ်ၽိပ်းၶလႈ ပွင်ႇႁူးၵေႃႉ ထုၵ်ႇႁူပ်ႉထူပ်းတင်းမေႃယႃၽၢႆႇတႃ။
- လွင်ႈယူတ်းယႃထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇ (တူလ်းတီႈ လွင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇ ၵၼ် **17.2**)

- **လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလိူၵ်ႉလိူဝ် 6 လိူၼ်**
  ဝၼ်းတီႈမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (**D 1**)**50,000 IU**
  ဝၼ်းလင် (**D 2**)**50,000 IU**
  ဝၢႆးသေၸိုင်ႈဝူင်ႈ (**D 8**)**50,000 IU**
- **လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 6 – 11 လိူၼ် (< 8kg)**
  ဝၼ်းတီႈမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်(**D 1**)**100,000 IU**
  ဝၼ်းလင် (**D 2**) **100,000 IU**
  ဝၢႆးသေၸိုင်ႈဝူင်ႈ (**D 8**) **100,000 IU**
- **လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 1 ၶူပ်ႇၶလႈ ယႂ်ႇလိူဝ် (> 8kg)**
  ဝၼ်းတီႈမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (**D 1**) **200,000 IU**
  ဝၼ်းလင် (**D 2**) **200,000 IU**
  ဝၢႆးသေၸိုင်ႈဝူင်ႈ (**D 8**) **200,000 IU**
- **ၼၢင်းယိင်းၵၼ်မီးၵႃႇယုၽေႈလိူဝ်ႇၽၼ်းလႆႈ**
  10,000 IU ၸိုင်ႈဝၼ်းၸိုင်ႈပွၵ်ႈ**တႃႇသွင်ဝူင်ႈ**
  ၵမ်ႈၼၼ်25,000 IU ၸိုင်ႈဝူင်ႈၸိုင်ႈပွၵ်ႈ **တႃႇ 8 ဝူင်ႈ**

ယႃမဵတ်ႉ ဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇ တေမီး 2 သီၼ်း။ 200,000 IU (International unit) ၶလႈ 25,000 IU။ ၽိူင်းယႃ တေတိမ်းဝႆႉတီႈၵိပ်ႇယႃးယႃ။ မၢႆတွင်းဝၼ်းထိုင်ၵၼ်မၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၶလႈ ၽိူင်းယႃၵၼ်ပၼ်ႁႂ်ႈလီလီ။

- လွင်ႈယူတ်းယႃတႃႇၸမ်ႈမၢၼ်ႈ –

  * **ပေႃးပဵၼ်တႃမွတ်ႇၵၢင်ၶိုၼ်းၸလႈ မီးတုမ်ႇပီႈတွတ်ႉၼႆႉလိူဝ်** ဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇ 10,000 IU ၼိုင်ႈဝၼ်းၼိုင်ႈပွၵ်ႈတႃႇ 2 ဝူင်ႈ ၵမ်ႇၼၼ်ႉ ဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇ 25,000 IU ၼိုင်ႈဝူင်ႈၼိုင်ႈပွၵ်ႈတႃႇ 8 ဝူင်ႈ။

  * **ပေႃးပဵၼ်ၽိဝ်ႇၵဵဝ်ႈတႃပဵၼ်လဵပ်ႈၸလႈ ပွင်ႇၼႆႉလိူဝ်–**

    ဝၼ်းတီႈမၢၵ်ႈမၼ်းတၢင်းပဵၼ် (ဝၼ်းထိ 1) 100,000 IU

    ဝၼ်းလင် (ဝၼ်းထိ 2) 100,000 IU

    ဝႆႉသေၼိုင်ႈဝူင်ႈ (ဝၼ်းထိ 8) 100,000 IU

(လႆႈၵၢၼ်ၼႆႉ ႁႂ်ႈပဵၼ်မေႃယႃႁူလုၵ်း ပဵၼ်ၽူႈလတ်းပၼ်)

လွင်ႈႁႄႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ်လၼ်ႉၽိဝ်တႃႁၢင်ႈ

တူလုၺ်းတီႈ လွင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇ။ ပေႃးလိၵ်ႇပၼ် ယႃထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇႁႂ်ႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇႁူးဢေႃႉ 6 လိူၼ်ၼိုင်ႈပွၵ်ႈၼႆႉလိူဝ် တေႁႄႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇလႆႈ။ လူဝ်ႇၼၼ်ႉလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵၼ်ႁွၵ်ႇမၢၵ်ႇ လိင်၊ ပဵၼ်တွင်ႉႁၢႆႇႁၢၵ်ႉၸိင်း ၵမ်ႇၼၼ်ႉ တၢင်းပဵၼ်သၼ်းတၢင်းထူလုၺ်းလွင်ႈႁၢၵ်ႉၸိင်း လိူဝ်းၼႆႉၸၼ်းထုၵ်ႇလီၵွႆႉ ဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇသေ ယူတ်းယႃပၼ်ယဝ်ႉ။

တၢင်းပဵၼ်လၼ်ႉၽိဝ်တႃပဵၼ်လဵပ်ႈၸလႈ လွင်ႈႁႄႉၵင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇ

ၵူတ်ႇမႄႈ	ဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇ 50,000 IU မူဝ်ႈၵူတ်ႇဢွၵ်ႇမႃး။
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလိၵ်ႉလူဝ်ႉ 6 လိူၼ် (ပေႃးၵမ်ႇလႆႈပၼ် မူဝ်ႈၵူတ်ႇ)	ဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇ 50,000 IU။
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 6 လိူၼ် ထိုင် 1 ၶူပ်ႇ	ဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇ 100,000 IU ႁူး 4-6 ဝူင်ႈ။
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 1 ၶူပ်ႇ ၶိုၼ်ႈၼိူဝ်	ဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇ 200,000 IU ႁူး 4-6 ဝူင်ႈ။
ၼၢင်းယိင်းတီႈၵၼ်မီးၵႃႇယူႇၽေးလူဝ်ႇၽၼ်းလႆႈ	ဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇ 200,000 IU (ဝႆႉၵူတ်ႇလုၵ်ႈ ၼႂ်း ၶၢဝ်းတၢင်းၼိုင်ႈလိူၼ်)။

ၶၢင်းၶိင် လွင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇ ႁၼ် (**17.2**)။

12 တၢင်းပဵၼ်ႁူင်းၸဝ်ႈၶလႈလမ်းသႆႈ

12.1 တွင်ႉႁူႇ

လွင်ႈတေလႆႈၽႂၢင်ႉတူၺ်းလွမ်း
(တူၺ်းတီႈၶေႃႈၽိုမ်ႉထိမ်)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တွင်ႉႁူႇၼႆႉ ပဵၼ်ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၵူၺ်း ဢမ်ႇၸႂ်ႈတၢင်းပဵၼ်။ ပဵၼ်တွင်ႉႁူႇ ၸိူင်လိူဝ် 2 ဝူင်ႈၼႂ်းႁူင်ႉဝၼ်း တွင်ႉ ႁူႇၶၢဝ်းသိူင် (မၢႆတွင်း – ငဝ်ႈႁၢၵ်ႈဢၼ်ႁဵတ်းႁႂ်ႈပဵၼ်ၶလႈ လၢႆးယူတ်းယႃတွင်ႉႁူႇၶၢဝ်းသိူင်ၼႆႉ တေပိူင်ႈၵၼ် တင်းတွင်ႉႁူႇႁၢႆႉၼွင်းဝႆး)။

တွင်ႉႁူႇႁၢႆႉၼွင်းဝႆးၼႆႉ ၽႅဝ်ႈဝၼ်းၸိူင်ႈၸမ်လိူဝ် 3 ပွၵ်ႈၶလႈ ၸိူင်ႈဝၼ်း 300 g သေသိူင်လိူဝ် 14 ဝၼ်းၸၼ်ႉယဝ်ႉ။ တွင်ႉႁူႇႁၢႆႉၼွင်းဝႆးၼႆႉ ၸၢင်ႈပဵၼ်လႆႈၵွပ်ႈလႆၢလႆၢလွင်ႈယူႇယဝ်ႉ။ (တၢင်းၵိၼ်ပဵၼ်ၵွင်ႉ၊ ၸပ်းလိူဝ်ႉ မိူင်းတၢင်းပဵၼ် တီႈႁူင်းၸဝ်ႈၶလႈ လမ်းသႆႈ ပၼ်ႁၢၵ်ႇဝ်ႇလူလုၺ်ႈလွင်ႈၽေႇတတ်း ဢမ်ႇၸၼ် တၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း)။

ၸၢႆႈလိတ်းယူတ်းယႃလွင်ႈတွင်ႉႁူႇ (Management of Diarrhoea)

- ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်တီႈဢၼ်ပဵၼ်ႁူမ်ႈၵၼ်—တွင်ႉႁူႇဢမ်ႇပႃးလိူတ်ႈ ဢမ်ႇၸၼ် ပႃးလိူတ်ႈ (တွင်ႉၸွင်ႇ)
- ထတ်းသၢင်ႈလွင်ႈထၢတ်ႈၸမ်ႉၼွင်ႈၸၼ်ႈတူဝ်
- လိူၵ်ႈလွင်ႈယူတ်းယႃ ဢမ်ႇၸၼ် လၢတ်ႈႁႂ်ႈမႃးၶၸိုၼ်း

တွင်ႉႁူႇႁၢႆႉၼွင်းမီး 2 သိူၼ်းၶလႈ တေၶဝ်ႉလွမ်းၸင်ႇပႃႈတွၼ်ႈၼႆႉ (တေပဵၼ်ႁူမ်ႈၵၼ်ၵေႃႈပဵၼ်လႆႈ)

တွင်ႉႁူႇဢမ်ႇပႃးလိူတ်ႈ

ၽၢႆႇတေလိုဝ်ပဵၼ်ၸမ်ႉ၊ တေၽၢႆႇၸမ်ၶလႈ သီတေလၢင် (သီၵမ်ႇ၊ သီလိူင်)။ တေမီးၽၢင်ႁၢင်ႈတွင်ႉလဵပ်း ၶလႈ လူမ်းၸၢဝ် ၼႆသေတႃႉ ၽၢႆႇတေဢမ်ႇမီးလိူတ်ႈၶလႈ ၸမ်ႉမုၵ်ႉဢွၵ်ႇမႃးလွမ်း။ ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် တီႈဢၼ်ႁူမ်ႉ ႁၼ်လႆႈလွမ်းၸင်ႇ ပၢႆးယူတ်းယႃၼၼ်ႉ လွင်ႈထၢတ်ႈၸမ်ႉၸႂ်ႈတူဝ်ၼွင်ႈ တေၸွပ်းငမ်းဝႆႉ။ ငဝ်ႈႁၢၵ်ႈ ဢၼ်ႁဵတ်းႁႂ်ႈ ပဵၼ်ၼၼ်ႉ တေပဵၼ်ဝႆႈၵတ်ႉသႅ၊ ပိူၵ်ႇထီႈၵိူးယႃး (Cholera ၶလႈ Escherichia)ၶလႈ ပႃႇၵူႇသႆႉ (Giardia)။ (မၢႆတွင်း – တွင်ႉႁူႇႁၢႆႉၼွင်းဢမ်ႇပႃး လိူတ်ႈၼႆႉ ၵူၼ်းပဵၼ်ၸၢဝ်ၸူၵ်ႉၵေႃႈပဵၼ်လႆႈ)။

တွင်ႉၸွင်ႇ – တွင်ႉႁူႇပႃးလိူတ်ႈ

ၽၢႆႇတေပိူဝ်ႉပိူဝ်ႉၸမ်လိူဝ်ပဵၼ်ၸမ်ႉ ႁူမ်းတင်းပႃးလိူတ်ႈဢွၵ်ႇမႃးလွမ်း။ တေမီးၽၢင်ႁၢင်ႈတွင်ႉလဵပ်းၶလႈ လူမ်းၸၢဝ် တေသုင်လႆႈ။ ငဝ်ႈႁၢၵ်ႈဢၼ်ႁဵတ်းႁႂ်ႈပဵၼ်ၵမ်းၸမ်ၶတႃႉ ၵွပ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်း Shigella ၶလႈ Campylobacter လိူဝ်ႉမိူင်း ပႃႇၵူႇသႆႉ မိူၼ်ၸင်ႇ amoeba ၵေႃႈ လၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈပဵၼ်တွင်ႉၸွင်ႇလႆႈၸင်ႇၵၼ်။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ၵူၼ်းပဵၼ်တွင်ႉႁူၺ်ႈလၢႆဝၼ်းယဝ်ႉ ?
- ပဵၼ်ၼမ်ႉၶိုဝ် ပႃးလိူတ်ႈၼွမ်း ?
- တွင်ႉလွင်ႈၼဵပ်း၊ မိူဝ်ႈၽၢႆႇယဝ်ႉ ႁူးၵူၼ်းလွင်ႈၼဵပ်း၊ လွင်ႈမီးလူမ်းၼႂ် ဢမ်ႇၼၼ် ႁၢၵ်ႈ ?

လွၵ်းၸွင်ႈ 1: တွင်ႉႁူၺ်ႈႁၢႆႉၶႅင်း

	တွင်ႉႁူၺ်ႈဢမ်ႇပႃးလိူတ်ႈ	တွင်ႉၼွင်ႉ
ၽၢင်ႁၢင်ႈ	မၢင်ႇပွၵ်ႈတေမီးလူမ်းၼႂ် တွင်ႉၼဵပ်းဢိတ်းဢိတ်း ႁၢၵ်ႈ	လူမ်းၼႂ်သုင် တွင်ႉၼဵပ်း ႁၢၵ်ႈ
ၽႃႈ	ပဵၼ်ၼမ်ႉလၢင်လၢင်	ပႃးလိူတ်ႈ
လွင်ႈပဵၼ်ၸၽႃးထိုင်တၢႆလႆႈ	ထၢတ်ႈၼမ်ႉၼႂ်းတူဝ်ၶႅင်ႈ	လိူတ်ႈလႃးၵွင်ႉ

လွင်ႈၼူၼ်ႉႁႃမၢၵ်ႈမၼ်းတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

လွင်ႈလမ်ႇလွင်ႈၸတႉ ထတ်းသၢင်လွင်ႈထၢတ်ႈၼမ်ႉ ၼႂ်းတူဝ်ၶႅင်ႈၸလႈ ယူတ်းယႃပၼ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လွင်ႈမၢၵ်ႈမၼ်းတၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ တေလူဝ်ႇတိုဝ်းပႃးယူတ်းယႃၵူလုၵ်း (မိူဝ်ႈတွင်ႉႁူၺ်ႈပႃးလိူတ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် ဢမ်ႇပႃးလိူတ်ႈ)။ တႃႇတေၶူႉလႆႈဝႃႈ ပဵၼ်ၵွပ်ႈဝႆႈရတ်ႉသႂ်၊ ပဵၵ်ႉထီႈၶီႈယႃး ဢမ်ႇၼၼ် ဢမီးပႃး (လိူဝ်ႉမႅင်းတွင်ႉၼွင်ႉ) ၶိုဝ်ၼၼ်ႈၼၼ်ႉ တေလႆႈၵူတ်ႇလိၵ်ႈၽၢႆႇ တူလုၵ်းထႅင်ႈႁၢင်းၶေႃ။ တေလႆႈဝူၼ်ႉႁူႉတူလုၵ်းထႅင်ႈဝႃႈ

- တွင်ႉႁူၺ်ႈႁူးလိူဝ်းလိူဝ်းၼၼ်ႉ တေလႆႈဝူၼ်ႉထိုင်လွင်ႈထၢတ်ႈၼမ်ႉၼႂ်းတူဝ်ၶႅင်ႈ ၵွၼ်တၢင်းၵွၼ်ႉ။ (တူလုၵ်းတီႈပႃးတွႆး)
- ပေႃးဝႃႈမီးလူမ်းၼႂ် တေလႆႈဝူၼ်ႉတူလုၵ်းတၢင်းပဵၼ် ၵၼ်ၶူမ်ႈပဵၼ်လႆႈလွမ်း မိူၼ်ၼင်ႇ တၢင်းပဵၼ်ၼႂ် ၼူၵ်ႉ (ႁၼ် 15.2)၊ ၵိၼ်ႁၢင်ၶူပဵၼ်လဵပ်းယိၼ်း (ႁၼ် 21.1)၊ ပွတ်ႇၵိုႈ (ႁၼ် 21.2)၊ ယိုးၶူမ်ႇ ၵွၵ်းဢေႃၵိုႈ (ႁၼ် 15.1)၊ ဢမ်ႇၼၼ် သိၼ်ႈတၢင်းယိဝ်ႈလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမႅင်းတၢင်းပဵၼ် (ႁၼ် 13.1) လိူဝ်းၼႆႉၶူမ်းပႃးလွမ်းဝႃႈ မီး/ ဢမ်ႇမီးၼႆႉယဝ်ႉ။
- ၽႃႈပဵၼ်ၼမ်ႉလၢင်လၢင်ၸလႈ လူင်းဝႆႈ၊ တူလုၵ်းဝႃႈလွင်ႈႁၢၵ်ႈလွမ်းၶိုဝ်။ ပေႃးမီးၼႆႉ တေလႆႈဝူၼ်ႉတူလုၵ်း လွင်ႈပဵၼ် တၢင်းပဵၼ်တွင်ႉႁူၺ်ႈႁၢႆႉလ (12.2)။
- ပေႃးၵူၼ်းပဵၼ်မီးၽၢင်ႁၢင်ႈၵိဝ်ႉလူလုၵ်းတွင်ႉ မိူၼ်ၼင်ႇ တွင်ႉၼဵပ်းႁၢႆႉၶႅင်းဝႆး ဢမ်ႇၼၼ် ၼေႈတွင်ႉၶိုင်ႈၼႆႉလိူင် ဝူၼ်ႉလွင်ႈတေပဵၼ်လႆႈၵွပ်ႈၽေႃႉတတ်းမႃး (သႂ်ႈတၼ်၊ ဢမ်ႇၼၼ် သႂ်ႈတိၵ်ႉ)လိူဝ်းၼႆႉ။
- ပေႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵေႃႉၸိူင်းပဵၼ်တွင်ႉႁူၺ်ႈၸၢဝ်းၶိူင်သေ ၶိူင်လိူဝ် 2 ဝၼ်းၼႆႉ တေလႆႈဝူၼ်ႉသွၼ်ႇ လွင်ႈၸၢတ်ႇထၢတ်ႈ ဢႃႇႁၢႆႇ (ႁၼ် 17.1)။
- တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလဵၵ်ႉ — ဝူၼ်ႉတႃႇတေလဵၵ်ႈလၢႆႈပၼ်ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်။ ႁွပ်ႈဝႃႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇတွင်ႉႁူၺ်ႈ ၵမ်းၼမ်ၼၼ်ႉ တေပဵၼ်မိူဝ်ႈၸမႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၸတႉလဵၵ်ႈလၢႆႈပၼ်ၵိၼ်ၼူမ်းတိၼ်ႈ (ၸိူဝ်းႁၢၵ်ႈတၢင်ႇလိူဝ်း တီႈတေပဵၼ်လႆႈ – ၼမ်ႉ ဢမ်ႇလႆႈတူမ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် တိၼ်ႈၼမ်ႉႁၢင်းဝူလိူဝ်ႇ)။

12 တၢင်းပဵၼ်ႁူင်းၶဝ်ႈၶလႈလမ်းသႆႈ

ထတ်းသၢင်လွင်ႈထၢတ်ႈၼမ်ႉၼႂ်းတူဝ်ၵိူင်း (Evaluation of Dehydration)

တွင်ႉၵျု (ၵမ်ႈၼမ်ၶတႃႉတွင်ႉၵျုဢၼ်ဢမ်ႇပႃးလိူတ်ႈ) ၼႆႉ ႁၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈထၢတ်ႈၼမ်ႉၼႂ်းတူဝ်ၵိူင်းႁၢႆႉၵိူင်း။ ဢွၼ်တၢင်းသုတ်း တၢၵ်းတေလႆႈထတ်းသၢင် ၽၢင်ႁၢင်ႈထၢတ်ႈၼမ်ႉၼႂ်းတူဝ်ၵိူင်း– တူၺ်း လွၵ်းၶွင်ႈ 2။

လွၵ်းၶွင်ႈ 2။ လွင်ႈထတ်းသၢင်ၽၢင်ႁၢင်ႈထၢတ်ႈၼမ်ႉၼႂ်းတူဝ်ၵိူင်း ၵွမ်းၼင်ႇပၢႆးယူတ်းယႃ (WHO – မုၵ်ႉလုမ်းပၢႆးယူႇလီလုမ်ႈၽႄႉ)

	ၽိူၼ်ၵၢၼ် ၵ ထၢတ်ႈၼမ်ႉၼႂ်းတူဝ် ဢမ်ႇၵိူင်း	ၽိူၼ်ၵၢၼ် ၶ ထၢတ်ႈၼမ်ႉၼႂ်းတူဝ်ၵိူင်း ပၢၼ်ၵၢင် 2 ဢၼ် ဢမ်ႇၼၼ်ၼမ်လိူဝ်)	ၽိူၼ်ၵၢၼ် ၸ ထၢတ်ႈၼမ်ႉၼႂ်းတူဝ်ၵိူင်း ႁၢႆႉၵိူင်း 2 ဢၼ် ဢမ်ႇၼၼ်ၼမ်လိူဝ်
ငဝ်းလၢႆးၵမ်ႈၼမ်	ပၵ်ႇၵတိ	ဢၢပ်ႈမႆႈၸႂ်	
တႃ	ပၵ်ႇၵတိ	လွၵ်းၶဝ်ႈၵျုဢိတ်းၼိူင်း	
ၼမ်ႉတႃ	မီး	ဢမ်ႇမီးၼမ်ႉတႃဢွၵ်ႇမႃး	ဢမ်ႇမီးၼမ်ႉတႃဢွၵ်ႇမႃး
ပၢၵ်ႇၶလႈလိၼ်ႉ	ယမ်းယူႇ	ၵိူင်း	ၵိူင်းႁၢႆႉၵိူင်း
ၵိၼ်ၼမ်ႉ ၼင်ႇတွင်ႉမႆႈၼႄ	ဢမ်ႇပဵၼ်	လမ်ႇလွင်ႈ	ၵိၼ်ၼမ်ႉဢမ်ႇလႆႈ
ယိပ်းၽိဝ်ၼင်သေ ပွႆႇတူၺ်းၸိုၼ်း	မိူၼ်ၵဝ်ႇၸိုၼ်း	မိူၼ်ၵဝ်ႇၸိုၼ်းထိူင်း	မိူၼ်ၵဝ်ႇၸိုၼ်းထိူင်းၼႄ

လွင်ႈယူတ်းယႃထၢတ်ႈၼမ်ႉၼႂ်းတူဝ်ၵိူင်း (Treatment of Dehydration)

ၵွမ်းၼင်ႇၽိူၼ်ၵၢၼ် ၵ ၶွင် **WHO** တႃႇယူတ်းယႃတွင်ႉၵျုတီႈႁိူၼ်း

- ၵူၼ်းပဵၼ် ဢမ်ႇမီးၽၢင်ႁၢင်ႇထၢတ်ႈၼမ်ႉၼႂ်းတူဝ်ၵိူင်း။ ဢမ်ႇတၢပ်ႈယူတ်းယႃတီႈႁူင်းယႃ ၼႂ်း IPD ။
- လၢတ်ႈၶၼၶမႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ႁႂ်ႈပၼ်ၵိၼ်ၼူမ်းၶမႈမၼ်းလိူဝ်ၵဝ်ႇၶလႈ ႁိုင်လိူဝ်ၵဝ်ႇ။ ပေႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢမ်ႇၵိၼ် ၼူမ်းၶမႈၼႆလိူင် ပၼ်ၼမ်ႉၵိူဝ် ORS (တူၺ်းတီႈ ၶေႃႈၽိုမ်ႉထိမ်) ဢမ်ႇၼၼ် မိူၼ်ၼင်ႇ (ၼမ်ႉၶဝ်ႈ၊ ၼမ်ႉၽၵ်း) တူၺ်းတီႈ ၶေႃႈၽိုမ်ႉထိမ် **24.6** ၸႂ်ႉလၢႆးၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်သေ ႁဵတ်းႁႂ်ႈထၢတ်ႈၼမ်ႉၼႂ်းတူဝ်လီၸိုၼ်း – ပၼ်ၵိၼ်ၼူမ်းသူမ်ႈ (ယူဝ်ႇၵိူတ်ႇ) တေႃႇတွင်ႉၵျုပေႃးႁၢႆ။
- တႃႇမေႃၵင်ႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃႇႁႃႇရၼၼ်ႉ ပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိၼ်ၼမ်ၼမ်။ သင်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၵိၼ်တၢင်း ၵိၼ်ဢၼ်ၶိုင်လႆႈ ႁႂ်ႈပၼ်ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ် ဢၼ်ပဵၼ်ၶဝ်ႈ၊ မၢၵ်ႇမႆႉ၊ ၽၵ်းယိူဝ်ႈၼၢင်းၶိဝ်ၶလႈ သႂ်ႇၼမ်ႉမၼ်းၵိၼ်ပၼ် ၼႂ်းတၢင်းၵိၼ် **1-2** ပွၵ်ႈတႃႇသွင်ဝူင်ႈ။
- သပ်းလႅင်းၶၼၶမႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ လၢႆးလၢပ်ႈ၊ လၢႆးႁဵတ်းၼမ်ႉၵိူဝ် **ORS** ဢမ်ႇၼၼ် ၼမ်ႉၶဝ်ႈတူမ်ႈ။ (တူၺ်း ၶေႃႈၽိုမ်ႉထိမ်)

ပၼ်ၵိၼ်ၼမ်ႉၼမ်လိူဝ်ဢၼ်ၵိၼ်ယူႇႁူးပွၵ်ႈ။ လၢတ်ႈၼႄမႄႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဝႃႈႁႂ်ႈပၼ်		
လဵၵ်ႉလိူဝ် 2 ၶူပ်ႇ	ၼမ်ႉၵိူဝ် **ORS 50-100 ml**	ဝႆႉလင်တွင်ႉႁၢႆႉႁူးၵမ်း
ယႂ်ႇလိူဝ် 2 ၶူပ်ႇ	ၼမ်ႉၵိူဝ် **ORS 100-200 ml**	ဝႆႉလင်တွင်ႉႁၢႆႉႁူးၵမ်း

- ထၢမ်တူၺ်းမႄႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဝႃႈ ဝၼ်းၼိုင်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိၼ်ၼမ်ႉၼမ်ၵႃႈႁိုဝ်ၼႄႈ ႁႂ်ႈမႃးၼႄတီႈႁူင်းယႃၸိုၼ်း ၼိုင်ႈဝူင်ႈ သွင်ပွၵ်ႈ။

ၽိူမ်ႉထိမ် ထၢတ်ႈသင်ႇၵသီ (Zinc) ပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ

တၢင်းၼမ်ႉၵေႃႈ ဢၼ်ထုၵ်ႇလီပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ

လဵၵ်ႉလိူဝ် **6** လိူၼ် – ၼိုင်ႈဝၼ်း ပၼ်ယႃမဵတ်ႉ **20** မီႇလီႇၵရမ်ႇၸိုင်ႈၼိုင်ႈ တေႃႇ **14** ဝၼ်း။

ယႂ်ႇလိူဝ် **6** လိူၼ် – ၼိုင်ႈဝၼ်း ပၼ်ယႃမဵတ်ႉ **20** မီႇလီႇၵရမ်ႇၼိုင်ႈမဵတ်ႉ တေႃႇ **14** ဝၼ်း။ ၼႄပၼ် မႄႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ လွၵ်ႈလၢႆးပၼ်ထၢတ်ႈသင်ႇၵသီ။

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလဵၵ်ႉ – ဢဝ်ယႃၸူၼ်းလေႃးတၢင်းၼမ်ႉၼူမ်းမႄႈမွၵ်ႈမွၵ်ႈ၊ ၼမ်ႉၵိူဝ် **ORS** ဢမ်ႇၼၼ် ၼမ်ႉဢၼ်မူတ်းသႂ် ၼႅၼ်းလေႃး။

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇယႂ်ႇလိူဝ် – ႁႂ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵဵဝ်ႇၵိၼ် ဢမ်ႇၼၼ် ၸူၼ်းလေႃးပၼ်တၢင်းၼမ်ႉဢၼ်မူတ်းသႂ် ၼႅၼ်းၵဵဝ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် ၼႅၼ်းလေႃး။

ပၼ်ၽွင်ႉမႄႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဝႃႈ ႁႂ်ႈပၼ်ၵိၼ်ယႃထၢတ်ႈသင်ႇၵသီ ႁႂ်ႈၶူပ်ႇ 14 ဝၼ်းတဵမ်တဵမ်။

- ပၼ်တၢင်းႁၼ်ထိုင်မႄႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဝႃႈ ပေႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇပဵၼ် ထုၵ်ႇလီဢဝ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇမႃးၶႄႈၸိုၼ်း–
  - ၽၢႆႇဢွၵ်ႇမႃးၼမ်
  - တွင်ႉမႆႈၼမ်ႉႁႅင်
  - တႃလွၵ်ႈၶဝ်ႈႁူတၢင်းၼွင်း
  - ပူၼ်ႉမႃးသၢမ်ဝၼ်းသေယဝ်ႉဢၢပ်ႈတေပႆႉႁၢႆ
  - မီးလူမ်းၼၢဝ်
  - ဢမ်ႇၵိၼ်ဢမ်ႇယၢမ်ႉမူၼ်ၵဝ်ႇ

(ၽၢင်ႁၢင်ႈ 3 ဢၼ်ပႃးၸိူဝ်းၼႆႉဝႃႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ပၼ်ထၢတ်ႈၼမ်ႉၼွႆးတူဝ်ၶိူင်ႈ)

ပိူင် 4 ပိူင် တႃႇယူတ်းယႃတီႈႁိူၼ်း

ပၼ်ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ် ဢၼ်ပဵၼ်ၼမ်ႉၼမ်လိူဝ်ၵဝ်ႇ (တူၺ်း ၽိူၼ်ၵၢၼ် ၵ တႃႇၵိၼ်ဢၼ်ပဵၼ်ၼမ်ႉ)

ၽိူမ်ႉထိမ်ပၼ်ထၢတ်ႈသင်ႇၵသီ (Zinc)

ႁႂ်ႈပၼ်ၵိၼ်ၼင်ႇၵဝ်ႇႁူႉတိၵ်းတိၵ်း

ၼတ်ႉတၢင်းမေႃယႃ တႃႇႁူပ်ႉထူပ်းၶႄႈၸိုၼ်းၶၢဝ်းၼႃႈ

12 တၢင်းပီၚ်ရှူင်းၓဝ်ႏၓလႏလမ်းသံႏ

လွမ်းဆၚ်ႇဖီၚ်ႈၵၢၚ် ၁ ၓွၚ် WHO တၢႇယူတ်းယၢလုမ်းလၢႏလွၚ်ႏထၢတ်ႏဆမ်ႉဆွဲးတူဝ်ၚ်ႏ

- ၡပ်ႉဝံႉယၢတီႏရှူင်းယၢ
- 4 လူဝ်ႏမူင်းဢွၚ်တၢင်းဆဆ်ႉ ပၚ်ဆမ်ႉၵိုဝ်လွမ်းဆၚ်ႇလွၵ်ႏၓွၚ်ႏ 3
- သၚ်ဝုႏလုၵ်ႏဢွၚ်ႇဆဆ်ႉ ထုၵ်ႇလံႏပၚ်ဆမ်လိုဝ်ၚ်ဓေႏ တၵ်းတေလံႏပၚ်ဆမ်လိုဝ်
- ၶွ်ႏလုၵ်ႏဢွၚ်ႇ ဂၚ်ဆူမ်းၓမႏဆၚ်ႇဂဝ်ႇ
- ဝံႏသေ 4 လူဝ်ႏမူင်းယဝ်ႉ ၶွ်ႏထတ်းသၢင်ပၚ်လွၚ်ႏထၢတ်ႏဆမ်ႉ (တူလိုးလွၵ်ႏၓွၚ်ႏ 2) ၓိုၚ်ႏသေယဝ်ႉ ၷိတ်းလွမ်းဆၚ်ႇပိုင်ၵၚ်ဝုႏဝံႉၓိုၚ်ႏ (ၷိတ်းသၢင်းလွမ်းလွၵ်ႏၓွၚ်ႏ 2 ထီၚ်ႏဂမ်းဆိုင်ႏတၢ 4 လူဝ်ႏမူင်း)။

လွၵ်ႏၓွၚ်ႏ 3။ တၢင်းဆမ်ဓော့ဆမ်ႉၵိုဝ် ORS ဢၚ်တၢၚ်ႇလီပၚ် ဆွဲးၓၢဝ်းတၢင်း 4 လူဝ်ႏမူင်းဢွၚ်တၢင်း

ဢၢႇယု	လီၵ်ႉလိုဝ် 4 လိူၚ်	4 – 12 လိူၚ်	12 လိူၚ် – 2 ၓူပ်ႇ	2 - 5ၓူပ်ႇ	5-14 ပီႏ	ယႆႇလိုဝ် 14 ပီႏ
ဆမ်ႉဆၵ်ႏ	ဓောႇလိုဝ် 6 ဂီႇလူဝ်ႇ ၵၡမ်ႇ	6 ထိုင် 10 ဂီႇလူဝ်ႇ လူင်းတွဲႏ	10 ထိုင် 12 ဂီႇလူဝ်ႇ လူင်းတွဲႏ	12 ထိုင် 19 ဂီႇလူဝ်ႇ လူင်းတွဲႏ	19 ထိုင် 29.9 ဂီႇလူဝ်ႇ လူင်းတွဲႏ	30 ဂီႇလူဝ်ႇ ၓိုၚ်ႏဆိုဝ်
ORS(ml)	200-400	400-700	700-900	900-1400	1400-2200	2200-4000

- ဝံႏသေ 4 လူဝ်ႏမူင်းယဝ်ႉ ထတ်းသၢင်ၓိုၚ်ႏထၢတ်ႏဆမ်ႉဆွဲးတူဝ်။
- ဝံႏသေယူတ်းယၢလုမ်းလၢႏ လွၚ်ႏထၢတ်ႏဆမ်ႉဆွဲးတူဝ်ယဝ်ႉ ၷိတ်းလွမ်းဆၚ်ႇ ဖီၚ်ႈၵၢၚ် ၵ
- သၚ်ဝုႏထၢတ်ႏဆမ်ႉဆွဲးတူဝ်ယၚ်းၷိုၚ်ႏယူႇ ၷိတ်းဖီၚ်ႈၵၢၚ် ၁ ၓိုၚ်ႏထီၚ်ႏ။

လွမ်းဆၚ်ႇဖီၚ်ႈၵၢၚ် ၁ ၓွၚ် WHO တၢႇယူတ်းယၢလုမ်းလၢႏ လွၚ်ႏထၢတ်ႏဆမ်ႉဆွဲးတူဝ်ၚ်ႏၡၢႉၚ်ႏ

- ၡပ်ႉၵူၚ်းပီၚ်ယၢတူဝ်ဝံႉတီႏ IPD: သုၢင်းပၚ်ဆမ်ႉယၢ Ringer lactate လွမ်းဆၚ်ႇ (လွၵ်ႏၓွၚ်ႏ 4) တီႏ သီၚ်ႏလိုတ်ႏ။
- 15 မိၚ်ဓိတ်ႉ ဆိုင်းပွၵ်ႏ ၶွ်ႏထတ်းသၢင်ၓိုၚ်ႏ ငဝ်းလံႏလုၵ်ႏဢွၚ်ႇ။
- သၚ်ဝုႏပၚ်ယၢတီမ်တီႏယဝ်ႉ(6 လူဝ်ႏမူင်းတၢႇ လုၵ်ႏဢွၚ်ႇလီၚ် ၓလႏ 3 လူဝ်ႏမူင်းတၢႇၵူၚ်းလူင်) ၶွ်ႏၓိုၚ်ႏမေႏထတ်းသၢင် ထၢတ်ႏဆမ်ႉဆွဲးတူဝ်ယဝ်ႉ ၓတႇဖီၚ်ႈၵၢၚ် ၵ၊ ၁ ဢမ်ႇဆၚ် င ၓိုၚ်ႏ။
- သၚ်ဝုႏဢမ်ႇမီႏ IV ၶွ်ႏပၚ်ဆမ်ႉၵိုဝ် ORS တၢင်းသံႏယၢင်ၓဝ်ႏၓူးလင်။ ၶွ်ႏပၚ်ဆိုင်ႏလူဝ်ႏမူင်း 20 ml/kg/ တၢႇ 6 လူဝ်ႏမူင်း။ ထတ်းသၢင်ငဝ်းလံႏမိုၚ်ဆၚ်ႇပၚ်ယၢ IV ။
- ယူတ်းယၢၵူၚ်းပီၚ်တီႏ IPD တီႏဓောႇသုတ်း တၢႇ 24 လူဝ်ႏမူင်းၓလႏ ဢဝ်ဝံႉယၢတူဝ်ထီၚ်ႏ တော့ထိုင် ၡၢတၢင်းပီၚ်ဢၚ်ၷိတ်းၶွ်ႏပီၚ်ပေႏလံႏ။
- သၚ်ဝူၚ်ႉထိုင်ဝုႏ ပီၚ်တွင်ႉၵူၢႇၵၢႇလဆ်လိုင် ၶွ်ႏပၚ်ယၢပတီႇၓျိုးဝဆ (ယၢၓုႏလိုဝ်ႉမီၚ်းတၢင်းပီၚ်) (ၵၚ် 12.2)။
- ဝံႏသေယူတ်းယၢပၚ်လုၵ်ႏဢွၚ်ႇ လွၚ်ႏထၢတ်ႏဆမ်ႉဆွဲးတူဝ်ၚ်ႏယဝ်ႉ ၶွ်ႏၷိတ်းလွမ်းဆၚ်ႇဖီၚ်ႈၵၢၚ် ၵ။

လွၵ်းၸွင်ႈ 4။ လၢႆးၸႂ်ႉ Ringer lactate သေ ပၼ်ၼမ်ႉယႃတၢင်းသဵၼ်ႈလိူတ်ႈတႃႇယူတ်းယႃထၢတ်ႈၼမ်ႉၶႂ်းတူဝ်

	ဢွၼ်တၢင်းသုတ်း ၸွႆႈပၼ် **30 ml/ kg**	ဝၢႆးၼၼ်ႉ ၸွႆႈပၼ် **70 ml/kg**
လဵၵ်ႉလိူဝ် **12** လိူၼ်	**1** ၸူဝ်ႈမူင်း	**5** ၸူဝ်ႈမူင်း
ယႂ်ႇလိူဝ် **12** လိူၼ်	**30** မိၼိတ်ႉ	**2.5** ၸူဝ်ႈမူင်း

ထုၵ်ႇလီတွင်းဝႆႉဝႆး ၶူမ်ႈယွတ်ႇ/တေႃႇ 1 မိၼိတ်ႉ = $\frac{ccx}{Hr}$ x $\frac{\text{ၶူမ်ႈယွတ်ႇဢၼ်မီးၼႂ်း 1 cc}}{60}$

တူဝ်ယၢင်ႇ – သႂ်ဝႆႉၼမ်ႉပၼ် **500** သီႇသီႇ ၼႂ်းၶၢဝ်းယၢမ်း **5** ၸူဝ်ႈမူင်းၼၼ်ႉလိူဝ် တေလႆႈသွၼ်ႇၼင်ႇပႆႇတေႃႇၼႆႉ။ **1** သီႇသီႇ တေမီး **20** ယွတ်ႇ။ ၵွပ်ႈၼႆ ၶူမ်ႈယွတ်ႇၼႂ်းၼိုင်ႈမိၼိတ်ႉ =**500/5** × **20/60** = **33** ယွတ်ႇ/မိၼိတ်ႉ (ၼိုင်ႈမိၼိတ်ႉ **33** ယွတ်ႇ)

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ပိူင်ဢၼ်ၸွတ်းၵမ်ႈၼမ်

- ၶေႃႉၵျၢမ်းဢမ်ႇၼၼ်ယူတ်းယႃလွင်ႈထၢတ်ႈၼမ်ႉၶႂ်းတူဝ်ၵွႆႈ (လၢႆးယူတ်းယႃၽႅၼ်ၵၢၼ် ၵ၊ ၶ ဢမ်ႇၼၼ် င)
- ၶေႃႉၵျၢမ်းလွင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃးၵျႃႇရ (လၢႆးယူတ်းယႃ ၽႅၼ်ၵၢၼ် ၵ)
- ၽိူမ်ႈထႅမ်ပၼ် ထၢတ်ႈသင်ႇၵသီ (Zinc)
- ၸႂ်ႉယႃပတီႇၸီးဝၼ် မိူဝ်ႈလၢႆႈႁူႉဝႆႉပဵၼ်ၵွပ်ႈသင်ႁူလ်း (တူလ်းပႆႈတွႆႈ)
- ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ်ယႃ တႃႇၵိုႈလွင်ႈတွင်ႉႁူႇႁိုတ်းယုတ်း (မိူၼ်ၼင်ႇ ယႃ **loperamide**)
- လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယုလဵၵ်ႉလိူဝ် 12 ၶူပ်ႇ ဢၼ်ထုၵ်ႇလီၵျပ်ႉဝႆႉယူတ်းယႃတီႈၼႂ်း IPD ၸွႆႈပၼ်ၵီႇတႃႇမိၼ်ႇၵေႃႇ ပႆးလွမ်း။

တႃႇႁူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်ၽၢႆႈပဵၼ်ၼမ်ႉၼၼ်ႉ ဢမ်ႇတၢပ်ႈပၼ်ယႃပတီႇၸီးဝၼ်။
တေလႆႈယူတ်းယႃပၼ်လွင်ႈထၢတ်ႈၼမ်ႉၶႂ်းတူဝ်ၵွႆႈႁူလ်း။

တွင်ႉႁူႇဢမ်ႇပႆးလိူတ်ႈ

တွင်ႉလူႉ၊ တွင်ႉၶေႃႈဢမ်ႇပႆးလိူတ်ႈ

တွင်ႉႁူႇၵႃႉၵွင်းဢမ်ႇမီးလိူတ်ႈပႆးလွမ်းၵမ်ႈၼမ်ၼႆႉဢမ်ႇတၢပ်ႈပၼ်ယႃပတီႇၸီးဝၼ်။ ႁူလ်းၵႂႃႇၽၢႆႈပဵၼ်ၼမ်ႉၼၼ်ႉ တေမီးယူႇ သွင်သၢမ်း ဢၼ်တၵ်းတေလႆႈပၼ်ယႃပတီႇၸီးဝၼ်။

12 တၢင်းပီၢ်ရှူင်းစံၣ်စလၤလၢမ်းသံၣ်

တွင်ႉဂ့ၢ်ဂ့ၢ်လ (Cholera) – တွင်ႉဂ့ၢ်ပီၢ်ဆၢမ်ႉ (မှူၢ်ဆၢမ်ႉသုၢ်နစံၣ်) ဘၢ်ဂိုင်ႉၢင်ႉပီၢ်စလၤ ၡ့ၢ်ႉၡီၢင်းဆၢၢ်ႉ ထုၢ်လီ ဝူၢ်ႉထိုင် လွင်းတွင်ႉဂ့ၢ်ဂ့ၢ်လ (ဂၢ် 12.2)။ ဂူၢ်းပီၢ်ဘၢ်ယွ့်လိူဝ် 5 နူပ်, ဘမ်ဆၢ် ဂူၢ်းလူင် ဘၢ်ဂိုင်ႉ ၢင်ႉတွင်ႉဂ့ၢ်, ပီၢ်ဆၢမ်ႉၡ့ၢ်ႉၡီၢင်းသေ ထၢတ်းဆမ်ႉၢ်ဴးတူဝ်ၡီၢင်းဝံး (ဂမ်းဆမ်တေၡ့ၢ်းလွမ်း) ဘမ်ဆၢ် လုၢ်းဘွၢ်ယွ့်လိူဝ် 2 နူပ်, ယူၢ်ႉးပိုၢ်ႉတီးတၢင်းပီၢ်ဖေးယူသေ သမ်ႉဂိုင်ႉၢင်ႉတွင်ႉဂ့ၢ်ပီၢ်ဆၢမ်ႉၡ့ၢ်ႉၡီၢင်းဆံလိုင် ထုၢ်လီဝူၢ်ႉထၢင်ဝံႉဝၤ ပီၢ်တွင်ႉဂ့ၢ်ဂ့ၢ်လလံးဆၢၢ်ႉယဝ်ႉ။ လုၢ်းဘွၢ်လိၢ်ႉဧၤး လၢင်းပီၢ်တွင်ႉဂ့ၢ်ဂ့ၢ်လဆံ သေတၢႉ ၢွပ်းမှူၢ်ငါးဂၢ် တင်းတွင်ႉဂ့ၢ်ပီၢ်ဆၢမ်ႉဘၢ်ပီၢ်ၢွပ်း ဝံးရတ်ႉသ်ဂူဝ်တၢ, (**rotavirus**) စလၤ ပီၢ်သင် စတႉစတႉဆၢၢ်ႉ တေလိၢ်စဖယၢပ်, ယဝ်ႉ။ ၢွပ်းဝၤ ပၢ်ယၢပတီ၊ဈီးဝဆၢ်ႉ တေၡ့တ်းၡွ်းတွင်ႉဂ့ၢ်ဓောလူင်းသေ ခၢဝ်းယၢမ်းတွင်ႉဂ့ၢ်ပွတ်းလူင်းလံးစလၤထုၢ်လီပၢ်ယၢပတီ၊ဈီးဝဆ ၡွ်းဂူၢ်းပီၢ်တွင်ႉဂ့ၢ်ဂ့ၢ်လ ၡ့ၢ်ႉၡီၢင်း ဂူးဧၤႉယဝ်ႉ။

တွင်ႉလူႉ (Giardia)– တွင်ႉလူႉဆံႉၢွပ်းလိူဝ်ႉမီၢင်းပၤရူသံႉပီၢ် giardia intestinalis ဆၢၢ်ႉယဝ်ႉ။ ဂမ်းဆမ်စတႉ ပေၤးတေတူလိုးဖၢ်ပၢးယူတ်းယၢဆံ လိူဝ်သေၡ့ၢ်း၊ တွင်ႉလိပ်း၊ ဆမ်ႉဆၢ်းတူဝ်လူတ်းယွမ်းစလၤ တွင်ႉဂ့ၢ်ပီၢ်ဆၢမ်ႉ တေဘမ်ဂံႉမီးဖၢင်ၡ့ၢင်းဘီးသင်။ ပေၤးတွင်ႉလူႉခၢဝ်းရှိုင် (ပီၢ်ရှိုင်လိူဝ် 14 ဝၢ်း) ဆံလိုင် ၡွ်းပၢ် **metronidazole** (လုၢ်းဘွၢ်လိၢ်င် ပၢ်ၡီၢင်းယၢ **15** မီလီဂရမ်/ဂီလူဝ် မီၢင်ပီၢ် **3 doses** တၢ, **5** ဝၢ်း၊ ဂူၢ်းလူင် **2g**/ဝၢ်း **OD** တၢ, **3** ဝၢ်း)။

တွင်ႉဆွင် – တွင်ဂ့ၢ်တီးဘၢ်ပၤးလိူတ်းလွမ်း

သင်ပီၢ်လံး ဖူးယူတ်းယၢထုၢ်လီလံးၡၢ်တူဝ်ယၢင်ဖၢ်းဂူၢ်းပီၢ်။

တွင်ႉဆွင်တေမီးသွင်သီၢ်း

ပီၢ်ၢွပ်းပီၢ်ထီးရီးယၤး။ လိူဝ်ႉမီၢင်းပီၢ်ထီးရီးယၤးလံၢသီၢ်း တေလၢင်းၡ့တ်းၡွ်းပီၢ်တွင်ႉဆွင်လံးသေ ဘၢ်တီးၡ့ၢ်ႉ ၡီၢင်းလိူဝ်ပိုၢ်စတႉ ပီၢ်သျိစဂလ်းလၢ, (**Shigella**)။ ဖၢင်ၡ့ၢင်းတေမီးပၤး – လူမ်း ဆၢဝ်၊ ဝံၢးဖၢ်းယဝ်ႉရှူးဂူၢ်းတေလိပ်း၊ ယူဘမ်လီ။

ပီၢ်ၢွပ်းဘမီးပၤး။ ဂမ်းဆမ်စတႉ တေဘမ်ပီၢ်ၡ့ၢ်ႉၡီၢင်းသေစလၤ ဂူၢ်းပီၢ် **30%** တေမီးလူမ်းဆၢဝ်ပၤး လွမ်း။ မၢင်ပွၢ်းလိူဝ်ႉမီၢင်းဘမီးပၤး တေခံၣ်မၤးတၢင်းသီၢ်းလိူတ်းသေ တေၡ့တ်းၡွ်းဆွၢ်း လိူဝ်သေသီၢ်းလိူတ်း(မှူၢ်ဆင်တပ်း)ပီၢ်လိပ်းယီၢ်းပီၢ်ဆွင်ဆၢၢ်ႉယဝ်ႉ (ဂၢ် **12.3**)။

တွင်ႉဂ့ၢ်, ဘၢ်ပီၢ်ၢွပ်းပီၢ်ထီးရီးယၤးစလၤ ဘမီးပၤးဆံႉ ပေၤးဘမ်လံးဂူတ်လိတ်းဖၢ်းတူလိုး တီးရှင်းလိပ်ဆံလိုင် တေဘမ်လၢင်းရှူႉ လွင်းပီၢ်ပိုင်းဂၢ်လံး။ ၢွပ်းဆံ တၢ်းတေလံးလိူၢ်းလံၢးယူတ်းယၢ လွမ်းဆင်ဖၢင်ၡ့ၢင်းတၢင်းပီၢ် (ဂမ်းဆမ်စတႉ ပေၤးမီးလူမ်းဆၢဝ်စလၤ ပေၤးဂူၢ်းပီၢ်ဘၢ်ထၢင်ၡ့ၢင်းပီၢ်ဖေးလံး)။

ၵူၼ်းပဵၼ်တီႈဢၼ်ပဵၼ်ၽေးလႆႈ

1. လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢၼ်လဵၵ်ႉလိူဝ် 2 ၶူပ်ႇ။
2. ၵူၼ်းလူင်ဢႃယုသုင်လိူဝ် 50 ပီး။
3. လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢၼ်ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃႇႁႃႇ (median Z SCORE ၵေႃႇလိူဝ် 80%)။
4. လူမ်းၶၢဝ်သုင်လိူဝ် 39 ˚C။
5. ၽၢင်ႁၢင်ႈထၢတ်ႈၶမ်ႉၶိုၼ်းတူဝ်ၼွင်ႈႁၢႆႉၼွင်း။
6. ၽၢင်ႁၢင်ႈလွၵ်ႇလၢႆႉ၊ ငၢၼ်းၸိုၼ်း ဢမ်ႇၶၼ် တၢႆလိမ်း။

1. ဢမ်ႇမီးလူမ်းၶၢဝ်

- ယူတ်းယႃလွင်ႈထၢတ်ႈၶမ်ႉၶိုၼ်းတူဝ်ၼွင်ႈ လွမ်းၶင်ႇပိူင်ပႃႈၸိူဝ်ႉတီႈဢၼ်ၸၶဝ်ႉ။
- သင်ၸဝ်းလႆႈၵူၼ်းပဵၼ်လီၸိုၼ်းမႃး ယူတ်းယႃတီႈ OPD ၵေႃႈလႆႈ။
- သင်ႁၼ်ထိုင်ဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ဢၢပ်ႈတေပဵၼ်ၽေးလႆႈ ႁပ်ႉယူတ်းယႃတီႈ IPD ။ တေႃႇၶႃႉၵင်ႈလွင်ႈၽေးလိူဝ်ႉ ၶၼ်ႉ ႁႂ်ႈယူတ်းယႃတီႈၸိုင်ႈၶေႃၶေႃ။
- ပၼ်ယႃ **Metronidazole** လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ – **10mg/kg TID** တေႃႇ **7** ဝၼ်း။
ၵူၼ်းလူင် – **750 – 800mg TID** တေႃႇ **7** ဝၼ်း။

ၼွင်းယႃ **Metronidazole** ပၼ်တေႃႇဢမ်ႇပႃးၶႆႉ ထုၵ်ႇလီၶမ်လိူဝ်တီႈဢၼ်ပၼ်ယူႇတေႃႇသေႇ။ ပၼ်လွမ်းၶင်ႇ ဢၼ်တီႈၸၶဝ်ႉတီႈၶႆႈ။

- ပၼ်ယႃဝီႇတေႃႇမိၼ်ႇၵေႃႇ ႁႂ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလဵၵ်ႉလိူဝ် 12 ၶူပ်ႇၸလႈ ဢၼ်ပႆႇလႆႈၵိၼ်ၶိူင်ႈၶၢဝ်းတၢင်း 4 လိူၼ်ပူၼ်ႉမႃး (ၵၼ် **17.2**)။

2. မီးလူမ်းၶၢဝ်

- ယူတ်းယႃလွင်ႈထၢတ်ႈၶမ်ႉၶိုၼ်းတူဝ်ၼွင်ႈ လွမ်းၶင်ႇပိူင်ပႃႈၸိူဝ်ႉတီႈဢၼ်ၸၶဝ်ႉ။
- သင်ၸဝ်းလႆႈၵူၼ်းပဵၼ်လီၸိုၼ်းမႃး ယူတ်းယႃတီႈ OPD ၵေႃႈလႆႈ။
- သင်ႁၼ်ထိုင်ဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ်ဢၢပ်ႈတေပဵၼ်ၽေးလႆႈႁပ်ႉယူတ်းယႃတီႈ IPD။ တေႃႇၶႃႉၵင်ႈလွင်ႈၽေးလိူဝ်ႉ ႁႂ်ႈယူတ်းယႃတီႈၸိုင်ႈၶေႃၶေႃ။
- ယူတ်းယႃလွင်ႈလူမ်းၶၢဝ် (ၵၼ် **7.4**)။
- ပၼ်ယႃ **Ciprofloxacin** လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ – **10mg/kg BD** တေႃႇ **5** ဝၼ်း
ၵူၼ်းလူင် – **500mg BD** တေႃႇ **5** ဝၼ်း
ၸလႈယႃ **Metronidazole** လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ – **10mg/kg TID** တေႃႇ **7** ဝၼ်း
ၵူၼ်းလူင် – **750 – 800mg TID** တေႃႇ **7** ဝၼ်း
- ပၼ်ဝီႇတေႃႇမိၼ်ႇၵေႃႇ ႁႂ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလဵၵ်ႉလိူဝ် 12 ၶူပ်ႇၸလႈ ဢၼ်ပႆႇလႆႈၵိၼ်ၶိူင်ႈၶၢဝ်းတၢင်း 4 လိူၼ်ပူၼ်ႉမႃး (ၵၼ် **17.2**)။
- တေလႆႈပၼ်ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ် ဢၼ်ထုၵ်ႇလီၵိၼ် မိူၼ်ၶင်ႇတေႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ႁႂ်ႈပၼ်ၵိၼ်ၶူမ်းၸလႈ တေႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇယဵပ်ႇတင်းၵူၼ်းလူင် ႁႂ်ႈၵိၼ်ၶင်ႇတီႈၵိၼ်ယူႇႁူးဝၼ်း။

12 တၢင်းပဵၼ်ၶွင်းၶဝ်ႈၶလႈလမ်းသႆႈ

- ပွႆႇတူၺ်းလွင်ႈလၢၵ်ႇလၢႆးသုၵ်ႇသၢၵ်ႇ မူၺ်ႈဢွင်ႇ တွင်ႇႁဵုႈၸႅင်ႈ၊ သႂ်ႈပွင်ႇပဵၼ်ၶွၼ်းၶလႈ လိူတ်ႈပဵၼ်ႁွင်ႇ။

မႃႉတွင်း။ ။ ပေႃးမီးၶွင်ႈလီပ်ႇ တႃႇၵူတ်ႇလိတ်ႈၽႅၼ်ႈတူၺ်းၼႆႉလိူဝ် တေၵွတ်းႁဵုႈလိၵ်ႇယိၵ်ႈ ပဵၼ်တွင်ႇႁၢႇ ႁွပ်ႈပိၵ်ႇထီး ရီးယႃးၶလႈၵမီးပႃးလႆႈ။ ပေႃးၵူၼ်းပဵၼ်တွင်ႇႁၢႇၼမ်မႃးၼႆႉလိူဝ် ထုၵ်ႇလီၵူတ်ႇလိတ်ႈၽႅၼ်ႈတူၺ်း တီႈၶွင်ႈလီပ်ႇ တႃႇ လိၵ်ႇယိၵ်ႈတွင်ႇႁၢႇဝႃႈ ပဵၼ်ႁွပ်ႈသင် (လိင်ႇတူဝ်လိူဝ်ႇမိူင်းယဝ်ႉ ၸၢမ်းတူၺ်းလွင်ႈ ယွၼ်ႉတွပ်ႇယႃၶွင်လိူဝ်ႇမိူင်း)၊ ပွင်ႇလိင်းပၼ်မေႃယႃလွင်ႈတွင်ႇဢွင်ႇ လႆႈဖေႉႁၢင်ႈ တႃႇႁၢင်ႈႁဵတ်းလွင်ႈဖေႉႁၢင်ႈလိူဝ်ႇမိူင်း။

လွင်ႈၾႄႇၵင်ႈ

ပၼ်တၢင်းၶူႉႁုဝ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၶလႈ ၶမႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵူၼ်းပဵၼ် တႃႇၾႄႇၵင်ႈတွင်ႇႁၢႇလွမ်းဢွင်ႇပႃႈတႂ်ႈၼႆႉ–

- မူဝ်ႈတေၵိၼ်ၶဝ်ႈ၊ မူဝ်ႈၵွတ်းၶဝ်ႈၽၵ်းၶလႈ မူဝ်ႈႁၢႇထၢင်မႃးၼၼ်ႉ ၵဝ်သပ်ႇပၢၵ်ႇသေသုၵ်ႈမိုဝ်းပၼ်တႃႇသေႇ။
- လိင်ႇၼမ်ႉၶမႈပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ။
- သင်ဝႃႈၼမ်ႉၵိၼ်ၼၼ်ႉ ပႆႇလႆႈသုၵ်ႇၶလူဝ်ႇရိၼ်းၼႆႉလိူဝ် ႁုႈတူမ်ႈၵဝ်။
- တူမ်ႈၶွင်ၶဝ်ႈၽၵ်းႁုႈသုၵ်ႈလီလီၶလႈ ႁူမ်ႇဝႆႉလီလီ။
- လွႆႇတိုဝ်းထၢင်ၽႅၼ်ႈ၊ ဝႆႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၽႅၼ်ႈယဝ်ႉ ၵွတ်းလွင်ႈမူတ်းသႂ်ႇပၼ်လီလီ။
- ယႃႇလွႆႇယႃၶပ်းလူမ်း (မူၺ်ႈဢွင်ႇ aluminium) ၶၢဝ်းႁိုင် ႁွပ်ႈဝႃးၼမ်ႉၵူတ်ႉ (ၼမ်ႉယွႆႈတၢင်းၵိၼ်)ၼႆႉ တေတိုၵ်ႈတေႃး ၾႄႇၵင်ႈလိူဝ်ႇမိူင်းပိၵ်ႇထီးရီးယႃးႁၢင်းၵူၺ်းမၼ်းယူႇယဝ်ႉ။

ယႃၾႄႇၵင်ႈ (ဝၵ်ႇသိၼ်း)

တႃႇတွင်ႇႁၢႇၵႃႇလၼၼ်ႉ ယႃၾႄႇၵင်ႈၶၢဝ်းပွတ်း (တႃႇလွႆႇမူဝ်ႈလိူဝ်ႇမိူင်းဖေႉႁၢင်ႈၼၼ်ႉလီ)မီးယူႇ။

တၢင်းၵိင် ၼေဝ်ၼူၵ်ႇ(**15.2**)၊ ၵဵၼ်ၵၢင်ၶွပဵၼ်လိပ်းယိၼ်း (**21.1**)၊ ပွတ်ႇႁိုႈ(**21.2**)၊ ယွႆးၶူမ်ႇၵွၵ်းၵေႃႁိုဝ်ႈ (**15.1**)၊ လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႇမိူင်းတၢင်းပဵၼ် လွမ်းသိၼ်ႈတၢင်းယိဝ်ႈ (**13.1**)၊ တၢင်းပဵၼ်တွင်ႇႁၢႇၵႃႇလ (**12.2**)။

12.2 တၢင်းပဵၼ်တွင်ႇႁၢႇၵႃႇလႃႉ (Cholera)

လွင်ႈတေလႆႈပွင်ႇၶၢဝ်ႇၶၼ်ဝႆး
တူၺ်းတီႈ ၶေႃႈၽိူမ်ႇထိမ်

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်တွင်ႇႁၢႇၵႃႇလၼၼ်ႉ ပဵၼ်ႁွပ်ႈလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႇမိူင်းပိၵ်ႇထီးရီးယႃးပႆႉပရီႇၵူဝ်ႇ(Vibrio cholerae) လွမ်းလမ်းသႆႈ ၼၼ်ႉယဝ်ႈ။ လိူဝ်ႇမိူင်းၼႆႉတေၵွတ်းသၢင်ႈႁွင်ႇ Cholera Toxin (CT) ၵွၵ်ႇမႃးသေ ႁွင်ႇၼႆႉသမ်ႉ တေၵွတ်းႁဵုႈထၢတ်ႈၼမ်ႉ ၶလႈထၢတ်ႈၵိူဝ်ၸႂ်းတူဝ် (ၼမ်ႉၵိူဝ်ၶလႈ) ထင်ႇလူင်းမႃးၸွႆးလမ်းသႆႈ။ လိူဝ်ႇမိူင်းတွင်ႇႁၢႇ ၵႃႇလႃႉၼႆႉ တေဖေႉတိုၼ်းလႆႈလွမ်း ၼမ်ႉၵၼ်ၶႂၢင်ႈဝူလ်ႇၶလႈ ၸွင်ၵိၼ်ၵၼ်ၶႂၢင်ႈဝူလ်ႇ။

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇယွႇလိူဝ် 5 ၶူပ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် ႁူၼ်းလူင် တီႈဢၼ်ၵိုင်ႉၵၢင်ႉတွင်ႉႁူၺ်ႇပ်ၼ်ၼမ်ႉၶႃႈၵွၼ်းသေ ထၢတ်ႈၼမ်ႉ ၼၼ်ႈတူဝ်ၵွၼ်ႈဝႆး (ၵမ်းၼမ်တေႁၢၵ်ႈလွမ်း) ဢမ်ႇၼၼ် လုၵ်ႈဢွၼ်ႇယွႇလိူဝ် 2 ၶူပ်ႇ ယူႇၼၼ်ႈပိုၼ်ႉတီႈ ဢၼ်တၢင်း ပ်ၼ်ၽေႈယူႇသေ သမ်ႉၵိုင်ႉၵၢင်ႉတွင်ႉႁူၺ်ႇပ်ၼ်ၼမ်ႉၶႃႈၵွၼ်းၼႆႈလိုင် ထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉထၢင်ႇဝႆႉဝႃႈ ပ်ၼ်တွင်ႉႁူၺ်ႇႁႃႇလႃႉလႆႈ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပ်ၼ်

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပ်ၼ်ၼႆႉ တေဢမ်ႇမီးသင်ၵွႈႁၼ် တေႃႇထိုင်တွင်ႉႁူၺ်ႇပ်ၼ်ၼမ်ႉ(မူၼ်ၼမ်ႉသုၵ်ႈၶဝ်ႈ)ၶႃႈၵွၼ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ႁူၼ်း ပ်ၼ်မၢင်ႈၵေႃႉ ဢၼ်ပ်ၼ်ၶႃႈၵွၼ်းၼၼ်ႉ တေၵွတ်ႈၵွႈႁူၼ်းပ်ၼ်လူႉသုမ်းၼမ်ႉၼၵ်ႈလႆႈ **10%** ဝႆးဝႆး ၶူမ်ႈတင်း ၵိုင်ႉၵၢင်ႉလိုမ်း တူဝ် ႁွပ်ႈလူႉသုမ်းထၢတ်ႈၼမ်ႉၼမ် (**hypovolemic shock**)၊ လိူတ်ႈလၢႆႈပ်ၼ်ၼမ်ႉႁူတ်ႉႁွင်ႉ (**metabolic acidosis**)၊ လူႉသုမ်းထၢတ်ႈပူဝ်ႇတႅတ်ႇသီႇယၢမ်ႇၼမ် လိူဝ်းဢၼ်တေလၢင်ႈၵွတ်ႈၵွႈႁူၼ်းပ်ၼ် ထိုင်တၢႆ လႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ဝႆႈသေတွင်ႉႁူၺ်ႇယဝ်ႉ တေၶတႇႁၢၵ်ႈ။ ႁွပ်ႈလူလုၺ်ႈတၢင်းၼမ်ၵေႃႇလိူဝ်ႉမီးၼ် တီႈဢၼ်လပ်းတိတ်ႈ ၶလႈ ႁူၼ်းဢၼ်လပ်းတိတ်ႈလိူဝ်ႉမီးၼ် 75% ဢမ်ႇၼၼ်ၼမ်လိူဝ်ၼႆႉ တေဢမ်ႇၶၼၽၢင်ႁၢင်ႈ တၢင်းပ်ၼ်သင်။ ႁူၼ်း တီႈမီးၵုမ်ႇလိူတ်ႈဢူဝ်ႇၼႆႉတေလၢင်ႈပ်ၼ်တၢင်းပ်ၼ်တွင်ႉႁူၺ်ႇႁႃႇလႃႉၶႃႈၵွၼ်းၼႆႉၼမ်လိူဝ်ႁူၼ်းဢၼ်မီးၵုမ်ႇလိူတ်ႈတၢင်ႇလိူဝ်း။

လွင်ႈၶူၼ်ႉႁၢမၵ်ႈမၼ်ႈတၢင်းပ်ၼ်(Diagnosis)

မူဝ်ႈမီးလွင်ႈၽေႈတိုၼ်းလွမ်းၼင်ႇပႅၢႈယူတ်ႈယႃ၊ မူဝ်ႈဢမ်ႇမီးငဝ်းလၢႆႈၽေႈတိုၼ်းၼၼ်ႉ ႁူတ်ႇလိူတ်ႈတူလ်ုႈ လိူဝ်ႉမီးၼ် ပ်ၵ်ႇထီးရီးယႃး ပႅးပရီႇဢူဝ်ႇ (Vibrio cholerae) ၼၼ်ႈတူဝ်ယၢင်ႇၽႅၢႈ။

လွင်ႈယူတ်ႈယႃ

- ဢမ်ႇဝႃႈပၼ်ၵိၼ်တၢင်းပၢၵ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် သုၢင်းသႂ်ႇလွမ်းသႅၼ်ႈလိူတ်ႈ ထုၵ်ႇလီယူတ်ႈယႃ ၵွတ်ႈၵွႈထၢတ်ႈၼမ်ႉ တီႈ ဢၼ်လူႉသုမ်းႁူၺ်ႇၼၼ်ႉလီၶိုၼ်း။ ဝၼ်းဢွၼ်တၢင်းၼၼ်ႉ ႁူၼ်းပ်ၼ်တေလူဝ်ႇၼမ်ႉ 10-15 လီႇတႃႇ။
- မူဝ်ႈသုၢင်းပၼ် Ringers lactate တႃႇၵွႈထၢတ်ႈၼမ်ႉလီၶိုၼ်းမႃးၼၼ်ႉ ဝႆးသေသုၢင်းပၼ် 24 လူဝ်ႈမူင်း ယဝ်ႉထုၵ်ႇလီဝႆႉသတိၽိူမ်ႉထႅမ်ပၼ် ထၢတ်ႈပူဝ်ႇတႅတ်ႇသီႇယၢမ်ႇထႅင်ႈ။ ပေႃးပ်ၼ်လႆႈ ၵွႈႁူတ်ႇလိူတ်ႈတူလ်ုႈ ထၢတ်ႈပူဝ်ႇ တႅတ်ႇသီႇယၢမ်ႇ။ သင်ဝႃႈထၢတ်ႈပူဝ်ႇတႅတ်ႇသီႇယၢမ်ႇၵေႃႇယူႇၼႆႈလိုင် ၼၼ်ႈၼမ်ႉၵိူဝ် Ringer lactate 1 လီႇတႃႇၼၼ်ႉ ၵွႈၽိူမ်ႉထႅမ်ပၼ်ပူဝ်ႇတႅတ်ႇသီႇယၢမ်ႇ 10ml 10% 1-2 လွတ်ႇလွမ်း။
- ပ်ၵ်ႇသမ်ႉဝႃႈ ယႃပတီႇၶျိုးဝၼၼ်ႈ တေၵွတ်ႈၵွႈတၢင်းပ်ၼ်မဝ်လူင်း၊ ၵွတ်ႈၵွႈၽႅၢႈၵေႃႇလူင်းၶလႈ လိူဝ်ႉမီးၼတၢင်းပ်ၼ် ၽၢၼ်ႇၶဝ်ႈၼၼ်ႈၽႅၢႈၵေႃႇလူင်းလႆႈၼႆႈသေတႃႉ ဢမ်ႇတၢပ်ႈလွႆႉၵေႃႈလႆႈ။

ယႃပတီႇၶျိုးဝၼ ဢၼ်မုၵ်ႉလုမ်းပႅၢႈယူႇလီလုမ်ႈၽႄႉၵမ်ႉထႅမ်ပၼ် မီးယူႇတင်းၼမ် မူၼ်ၼင်ႇ (Doxycycline, Tetracycline, Trimethoprim-sulfamethoxazole,Erythromycin, Chloramphenicol ဢမ်ႇၼၼ် Ciprofloxacin)။ မူဝ်ႈဢမ်ႇပႆႇၵိုင်ၼႆႉ လႆႈၶၢဝ်ႇတီႈၶူင်းယႃၶမႈသွတ်ႇ ၵဝ်ႇလူလုၺ်ႈလိူဝ်ႉမီးၼတိုဝ်တေႃႇယႃ ပတီးၶျိုးဝၼဝႃႈ ယႃမူၼ်ၼင်ႇ Tetracycline ၶလႈ Trimethoprim-sulfamethoxazole လိူဝ်းၼႆႉ။ လွင်ႈယႃ ဢမ်ႇတိူဝ်ႉၼႆႉ သုင်မႃးၶတႉၶတႉၼႆႈယဝ်ႉ။ ႁွပ်ႈၼႆႈ လွမ်းၼင်ႇၶေႃးမုၼ်းၼႆႉသေ ယႃဢၼ်ထုၵ်ႇလီၶႆႈၵွႈလွႆႉၶတႉ တေပ်ၼ် **Ciprofloxacin 1 gram STAT dose** တႅၼ်း။ **မႄႈတွင်း** – မူဝ်ႈပႆႇပၼ်ယႃၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီလိတ်ႈသေးတူလ်ုႈ လွင်ႈတိူဝ်ယႃ တီႈၶွင်းယႃသေယဝ်ႉ လၢင်ႇလွႆႉတိူဝ်း။

12 တၢင်းပဵၼ်ႁူင်းၸဝ်ႈၶလႈလမ်းသႂ်ႈ

လွင်ႈၵႄႉၵင်ႈ

- လၢင်ႉၼမ်ႉမူတ်းသွၵ်ႈတႃႇသုၵ်ႈမိုဝ်းၶလႈ ႁူင်ၶဝ်ႈၽၵ်း။
- ယႃႇၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်ပၢင်ႇလႅဝ်ႇ ၵၼ်ပႆႇလႆႈတူမ်ႈႁူင်။
- ငိူင်ႉဝေးၵိၼ်ၶဝ်ႈလိူဝ် ႁွပ်ႈဝၢႆးၶဝ်ႈလိူဝ်ၼႆႉ ပဵၼ်တီႈဢေႇတိုၼ်းလိူဝ်ႉမၼ်းတၢင်းပဵၼ်လႆႈလီ။

ယႃၵႄႉၵင်ႈ (ဝၵ်ႉသိၼ်း)

ယႃၵႄႉၵင်ႈၼႆႉတေၵႄႉၵင်ႈလႆႈၶၢဝ်းပွတ်း (ႁူၵ်းလိူၼ်) ၵူၺ်း။ ထုၵ်ႇလီၸႂ်ႉတိုဝ်း မိူဝ်ႈၶၢဝ်းလိူဝ်ႉမၼ်းဢေႇတိုၼ်းၸွႆႈ ၶိူင်း ၼင်ႈပိုၼ်ႉတီႈ။

ဢၢင်ႈဢိင် တွင်ႉႁူဝ်ႇ (ၵၼ် **12.1**)

12.3 တၢင်းပဵၼ်တပ်း

တပ်းႁွင်ႈ(Hepatitis)

ၶေႃးပိုတ်ႉတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်တပ်းႁွင်ႈၼႆႉ ႁွပ်ႈတပ်းၵိပ်းႁွင်ႈၸိုင်ႈမျးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တေမီးဝႆႉရၢတ်ႉသ်တပ်းႁွင်ႈ လၢႆသိၼ်းဢၼ်ၶႂ်ႉလၵ်း ၵၼ်ၼမ် — တၢင်းပဵၼ်တပ်းႁွင်ႈၵႃႉၶိူင်းဝႆႉၼၼ်ႉ ပဵၼ်ႁွပ်ႈ Hepatitis A သေတေလပ်းမျးတၢင်းသိၼ်းတၢင်းၵိၼ်–သိၼ်း တၢင်းၽၢႆႈ။ တၢင်းပဵၼ်ယိဝ်ႈၼူၼ်ႉ တေလၢင်ႈၵိတ်းႁွင်ႈပဵၼ်တပ်းႁွင်ႈၵႃႉၶိူင်းဝႆႉမျးလႆႈၼင်ႇၵဝ်ႇ။ တၢင်းပဵၼ်တပ်းႁွင်ႈတီႈ ဢၼ်ပဵၼ်ႁွပ်ႈ Hepatitis B ၵမ်ႈၼမ်ၶတေႉ ဢၼ်ႇၵႃႉၶိူင်းဝႆႉၵျးႁိူဝ်သေ တေလပ်းတိတ်းမျးတၢင်းလိူတ်ႈ၊ ၼမ်ႉတူဝ် ႁူၼ်းၶလႈလူလုၺ်းလွင်ႈ ႁူမ်ႈၵျႇမ။ပဵၼ်တပ်းႁွင်ႈႁွပ်ႈ Hepatitis B ၼႆႉသမ်ႉတေလၢင်ႈၵိတ်းႁွင်ႈပဵၼ်တပ်းၶႅၼ်ႇသိူဝ်ႈလႆႈ။ တၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ တေပဵၼ်ႁူဝ်ႇ လွမ်းတၢင်းတူဝ်ၼႆႉသေတႃႇ ဢၼ်လိူၵ်ႉလမ်ႈၶတေႉ တေပဵၼ်တီႈတပ်းၼမ်လိူဝ်ပိူၼ်ႈ။

ၽၢင်ၵျၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ၼိူဝ်ႉလိူင် (ၵျႃႉၶၢင်းၼွႆးၶၢဝ်းတၢင်း 2 ဝူင်ႈသေလီၸိူင်းမျးလွႆးလွႆး)
- ယူႇဢမ်ႇလီ၊ မီးလူမ်းၼၢဝ်၊ ဢမ်ႇၶႂ်ႈၵိၼ်ၶႂ်ႈယိမ်ႉၵျၢၵ်ႈ
- ၵိပ်းတီႈတွင်ႉတၢင်းၼိူဝ်ၽႅၢႇၶျ
- ၽိဝ်တပ်းတေလိူမ်ႈသေ တေၵိပ်းမိူဝ်ႈတိုဝ်ႉလျး ၶလႈ တေယွႆႇ
- သီယိဝ်ႈၶၵႇ၊ သီၽၢႆႈဢမ်ႇလၢင်

လွင်ႈၸူၼ်ႉၵျမၵ်းမၼ်းတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

Liver function test, specific antibodies

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ယူတ်းယႃလွႆးၽွႆးသၢၵ်ႈသႃႇၵူၺ်း – သင်ဝႃႈထၢတ်ႈဢမ်ႇၼႆးတူဝ်ၵူၼ်းပီၼ်ၽိင်ႈၶႄႉ ၼမ်ႉၼၼ်ႉ ၵိၼ်ၼမ်ႉလႆႈ ၸပ်ႇဝႆႇယူတ်းယႃတီႈႁွင်ႈ IPD။
- တိုၵ်းသူၼ်း ၽွႆးၵူၼ်းပီၼ်ၵိၼ်ဢမ်ႇ ၼမ်ႉၼၼ်ႉ ပၼ်ဢမ်ႇၵူဝ် dextrose 5% IV။
- ၼမ်ႉထုၵ်ႉလီၵိၼ်လဝ်ႈ။
- ယူတ်းယႃတၢင်းပီၼ် တီႈၼၼ်ၵႂ်ႈတ်းၽွႆးပီၼ်ၼွၼ်တၢင်းၵွၼ်ႉ (မိူၼ်ၼင်ႉ တၢင်းပီၼ်ယီဝ်ႈၼူ)။
- သင်ဝႃႈၵူၼ်းပီၼ် ၵိၼ်ယႃတီႈၼၼ်တုမ်ႇတိုဝ်ႇတပ်းလႆႈယူႉၼႆလိူင် ၽွႆးၵိုတ်းၵိၼ်ယႃလိူဝ်းၼၼ်ႉသေ သူင်ႇၵူၼ်း ပီၼ် ၵႂႃႇလူးမေႃယႃ။

လွင်ႈၵႄႇၶႂၢင်ႈ

တပ်းၵွႆး ၼေႃႉ – ထုၵ်ႇလီၵႂ်ႈတ်းလွင်ႈလိူမ်ႈလႆႇၽွႆးလီၸိုၼ်း။

တပ်းၵွႆး ပီ – လွင်ႈၵႄႇၶႂၢင်ႈတႃႇၽူႈၵႃပ်ႇၵၢၼ်ပႆၢးယူႉလီၸလႈ သမ်းပၼ်ယႃၵႄႇၶႂၢင်ႈ။

ယႃၵႄႇၶႂၢင်ႈ (ဝၵ်ႇသီၼ်း)–သမ်းပၼ်ဝၵ်ႇသီၼ်းတပ်းၵွႆးပီ မိူဝ်ႈၵိုတ်ႉမႃး ၼႃႇယူ **6** လိူၼ်ၸလႈဝူင်ႈထီႇ **14**။

ၼၢင်းၼိင်–လွၵ်းၸွင်ႈသမ်းပၼ်ယႃဝၵ်ႇသီၼ်း(ၶေႃႈၽိူမ်ႇထိမ်)၊ လွင်ႈၵႄႇၶႂၢင်ႈတႃႇၽူႈၵႃပ်ႇၵၢၼ်ပႆၢးယူႉလီ (ၵၼ် **5**)။

<u>တပ်းၶႅင်</u> (Liver Cirrhosis)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တပ်းၶႅင်ၼႆႉ ပီၼ်တၢင်းပီၼ်ၶၢဝ်းၵိုင်သေ ယႃႉၽွႆးသေးလၼ်ႉတပ်းလူႉလၢဝ်ယဝ်ႉ ၼဝ်ၸိုဝ်ႉယိုဝ်ႉ (tissue) တီႈ ၼၼ်ပီၼ်ၶႅၼ်းၶႅပ်း မႃးတၢၼ်းတီႈဝႆႉၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၼၼ်ၵႄႇပီၼ်ၵမ်ႈဢမ်ၸတ ပီၼ်ႁွပ်ႈ ယၢမ်းလပ်းလိူဝ်ႉမီးတပ်းၵွႆးပီ (ၼမ်ႉၼၼ်ႉ) သီ မႃး။ ပေႃးၵိၼ်လဝ်ႈဢမ်ဢမ်ၶၢဝ်းၵိုင်လိူင် တေၵႂ်ႈတ်းၽွႆးယိၼ်းပီၼ် တပ်းၶႅင်လႆႈ။ ႁွပ်ႈပိူဝ်ႈတၢင်းပီၼ် လိူတ်ႈသေၸလႈ ၵႂႇၵႂႇၶၢၵ်ႈၼွၵ်ႉလိူတ်ႈၼႆႉၵေႃႈ လၢင်ႈၵႂ်ႈတ်းၽွႆးပီၼ်တပ်းၶႅင် လႆႈၼင်ႉၵဝ်ႉ။ ဝႆႈလိူၼ်းသုတ်း တေၵႂ်ႈတ်းၽွႆး တပ်းတၢႆးသေ တေပီၼ်ၼွၵ်းၼေႃၼမ်ႉလီ၊ ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်တူၵ်း၊ လိူတ်ႈၼွၵ်ႉ၊ တၢင်းပီၼ်တွင်ႉမၢၼ်းၸလႈ လပ်းတိတ်း တၢင်းပီၼ်တၢင်ႉလိူဝ်းငၢႆႈလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

ၽၢင်ၵႃင်ႈတၢင်းပီၼ်

- ၼိူဝ်ႉလိူင်
- ယူႉၼမ်ႉလီ၊ ၵိူင်းၼေႃႉ၊ ၸူမ်းတင်းတူဝ်
- ၽႄႉမိူဝ်းလိူင်
- မိူဝ်းတေသၼ်လွႆးလွႆး
- တၢင်းပီၼ်တွင်ႉမၢၼ်း၊ တိၼ်ၸလႈတၢင်းလင်ၵွႆး
- မၢမ်ႇယွႆႉ၊ လိူတ်ႈၼွၵ်ႉလွမ်းၶႂ်ႈၸဝ်ႈၸလႈ လမ်းသႂ်ႈ
- ၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉလိၵ်ႉလူင်း
- သိၼ်ႈလိူတ်ႈတေၽူဝ်ႉၼွၵ်ႉမႃးတီႈၽိဝ်ၼင် မိူၼ်ၼင်ႉယွႆးၵူင်ႉၵၢဝ်

12 တၢင်းပဵၼ်ႁူင်းၶဝ်ႈၸလႈလမ်းသႂ်ႈ

လွင်ႈၼူၼ်ႉႁၢမ်ၵႃးမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်(Diagnosis) - Liver function test (AST/ALT)၊ ပေႃပဵၼ်လႆႈၶႂ်ႈ ပေႃႉထၢတ်ႈမၢၼ်ႇ ultrasound လွမ်း။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ၵမ်ႉယူတ်းယႃတပ်းၶိုင်ၶႂ်ႈၶႂ်ႈလႆႈ၊ တေလႆႈယူတ်းယႃၵုမ်းထိင်း ၽႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၸလႈ တပ်းတၢႆထိူင်းလူင်းၵူၺ်း။

- တၢင်းၵိၼ် — ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်ဢၼ်မီးထၢတ်ႈပရူဝ်ႇတိၼ်းၼမ်ၼမ်၊ ၵိၼ်ၵိူဝ်ၶေႃႇၶေႃႇ။
- သင်မီးလိူတ်ႈဢွၵ်ႇလွမ်းႁူင်းၶဝ်ႈၸလႈလမ်းသႂ်ႈၼႆ တိူမ်း(သႂၢင်း)လိူတ်ႈပၼ်ၸလႈ ပၼ်ယႃဝီႇတႃႇမိၼ်ၶေ 1 mg IM။
- တႃႇႁႄႉၵင်ႈလိူတ်ႈဢွၵ်ႇလွမ်းႁူင်းၶဝ်ႈၸလႈ လမ်းသႂ်ႈၼၼ်ႉ ပၼ်ယႃ **omeprazole** (ၵၼ် 7.5)။
- ၵွပ်ႈဝႃးလိူတ်ႈသူင်ၼႆႉ တေလၢင်ႈၶဵတ်းၶႂ်ႈလိူတ်ႈဢွၵ်ႇလႆႈၸလႈ ၶႂ်ႈၵႂ်ႇတၵ်းပၼ်ၶိုင်းလိူတ်ႈ။
- သင်ဝႃးပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်တွင်ႉမၢၼ်း၊ တိၼ်ၸလႈတၢင်းလင်ၵႂ်ႈၼႆ ၶႂ်ႈပၼ်ယႃ **Spironolactone** ဢမ်ႇၼၼ် **Furosemide**။

လွင်ႈႁႄႉၵင်ႈ ၵိူတ်းပဵတ်ႈလွင်ႈၵိၼ်လဝ်ႈၸလႈယႃႈ ဢၼ်ၶဵတ်းၶႂ်ႈတုမ်ႉတိူဝ်ႉတပ်းလႆႈ (မိူၼ်ၼင်ႇ ယႃထီႇပီႇ ၸလႈယႃတၢင်းပဵၼ်တုတ်ႈ။

ဢၢင်ႈဢိင် လိူတ်ႈဢွၵ်ႇလွမ်းႁူင်းၶဝ်ႈၸလႈလမ်းသႂ်ႈ (ၵၼ် **7.5**)

ပဵၼ်လီႉၼၵ်ႉထူင်လီ (Biliary colic)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

ပဵၼ်လီႉၼၵ်ႉထူင်လီဢၼ်ဝႃႈၼၼ်ႉ ၵွပ်ႈၵွၼ်ႈလီႉ ၽၢၼ်ႇမႃးတၢင်းသဵၼ်ႈလွတ်ႇထူင်လီသေ ၶဵတ်းၶႂ်ႈတွင်ႉလဵပ်း ၶႂ်ႈၶႂ်ႈ ၶိုင်းၶိုင်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ မိူဝ်ႈၵွၼ်ႈလီႉၵူႈၵိူတ်းသဵၼ်ႈလွတ်ႇထူင်လီၸလႈ လၢင်ႇၶဵတ်းၶႂ်ႈၸဵပ်ႉလိူင်ၸိူၼ်ႈမႃး။ ၵမ်ႈၼမ် ဢၼ်ၵူႈၵိူတ်း သဵၼ်ႈလွတ်ႇထူင်လီၸတႃႉ တေပဵၼ်ၵွၼ်ႈလီႉ ဢမ်ႇၼၼ် မိင်းတိူၵ်ႇ (ၵမ်ႈၼမ် တေပဵၼ်တိူၵ်ႇမူၼ်း) လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ ပဵၼ်လီႉတီႈထူင်လီၼႆႉ မိူဝ်းၶၢဝ်းၼၢင်းယိင်းပႃးတွင်ႉယူႇၼၼ်ႉ ၶိၼ်းတေၵႂႃႇပဵၼ်လႆႈ။

ၽႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- တေၸဵပ်းၶႂ်ႈၶိုင်းၸိုၼ်ႈမႃးပဵၼ်ၵမ်းပဵၼ်ၵမ်းသေ တေၸဵပ်းၵူႈထိုင်တၢင်းလင်ၸလႈ ႁူဝ်မႃႇၽၢႆႇၶႂႃ။
- တၢင်းၸိူဝ်ႉတွင်ႉ ၽၢႆႇၶႂႃတေၶိုင်ႈၸိူၼ်ႈမႃးသေ တေၸဵပ်းတေႃႇပေႃးတိူဝ်ႉဢမ်ႇလႆႈ။
- တီႈၵၢင်တွင်ႉၶေႃႈ တေၸဵပ်းသေ တၢင်းၸဵပ်းၼၼ်ႉတေၸိူၼ်ႈမႃးၽၢႆႇၸိူဝ်ႉတွင်ႉၽၢႆႇၶႂႃ။

- ၼႃၵ်ႈ။
- ၶမ်ႈမီးလူမ်းဢွၵ်ႇ ၶမ်ႈပဵၼ်ၸိူဝ်ႉလိူင်။

လွင်ႈၸွမ်ႇႁႃမၢၵ်ႈမၼ်းတၢင်းပဵၼ်(Diagnosis)

လွမ်းဢၼ်ႇပၢႆးယူတ်းယႃ – ၶဝ် ultrasound (ပေႃးပဵၼ်လႆႈ) သေဢူတ်ႇလႅတ်းတူၺ်းထုင်လီယဝ်ႉ ၼႃတူၺ်း တီႈယူႇ ႁွၼ်းလီႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ပၼ်ယႃ Buscopan IM ၶမ်ႈဢမ်ႇ IV
- ပၼ်ယႃ Pentazocine IM ၶမ်ႈဢမ်ႇ IV
- သင်ဝႃႈပၼ်ယႃ Buscopan ၶမ်ႈဢမ်ႇ Pentazocine 2 ပွၵ်ႈယဝ်ႉ ၶမ်ႈလီၸိူင်းမႃးဢမ်ႇလိူင် ထုၵ်ႇလီၸူပ်ႉ ထူပ်းၶလႄႈ တိူင်ႇပၢင်ႇတၢင်းမေႃယႃ။
- လွင်ႈယူတ်းယႃမိူင်းတိူၵ်ႈ (ၵၼ် **12.4**)။

လွင်ႈၵႅဝ်ႉၵင်ႈ ၶျူးမိူင်းတွင်ႉပၼ်မၢၼ်ႇမၢၼ်ႇ(မိူၼ်ဢၼ်ႇၶမႈမၢၼ်း)၊ ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ် ၶၼ်မီးၾွၼ်းလီတေႃႇပၢႆးယူႇလီ၊ ၵိၼ်ဢမ်ႉမၼ်းၼမ်ႇၼမ်ႇ။

ၶၢင်းၶိင် လွင်ႈယူတ်းယႃမိူင်းတိူၵ်ႈ (ၵၼ် **12.4**)၊ လႅပ်း (**7.5**)

ထူင်လီၵိူင်ႉၵၢင်ႉလႅပ်းၵွႆးၵႃႉၶိူင်း (Acute cholecystitis)

ၶေႃးပိုတ်ႇတီးပွင်ႇ

ထူင်လီၵိူင်ႉၵၢင်ႉလႅပ်းၵွႆးၵႃႉၶိူင်းၼၼ်ႉ ပဵၼ်ၵွပ်ႈသဵၼ်ႈလွတ်ႇလီ ထုၵ်ႇၵိုတ်းတၼ်သေ လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်းပိူၵ်ႇထီး ၶီးယႃးၶလႄႈ ၼွတ်းၶွႆးလႅပ်းၵွႆးဢၼ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်ၼႆႉတေပဵၼ်လႆႈ ဝႆႉလွတ်ႇထူင်လီ ထုၵ်ႇၵိုတ်းတၼ်ဢၼ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ႁွပ်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၶႃႈၵႃႇၶူၶလႄႈ တၢင်းပဵၼ်ဢွၵ်ႇသႂ်ႈၵွႆးလိူဝ်ႉၼၼ်ႉၵေႃႈ ၼွတ်းၶွႆးပဵၼ်လႆႈဢၼ်ႇၵဝ်ႇ။

ၽၢင်ၼႃင်းတၢင်းပဵၼ်

- လႅပ်း၊ ပေႃးႁူႇတိူဝ်ႉလႃးတွင်ႉၼႆႉ တေလႅပ်းၶႅၼ်ႇသေ ပွတ်းၸိူဝ်ႉတွင်ႉတေၶိူင်ႈဝႆႉ။
- ၼႃၵ်ႈ
- မီးလူမ်းဢွၵ်ႇ၊ ၵတ်းသၼ်ႇ
- ၸိူဝ်ႉလိူင်

12 တၢင်းပဵၼ်ႁူင်းၶဝ်ႈလႄႈလမ်းသႆႈ

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

လွမ်းၸႂ်ႇပႃႈယူတ်းယႃ — ၽၢင်ႁၢင်ႈဢၼ်ႁၼ်လႆႈတၢၵ်ႇလိူင်းၸၼ်ႉတႄႉ ပေႃးႁွႆႈထူလ်ႈၵွႆႈၶဝ်ႈၼွင်းၼွင်းယဝ်ႉ တိုဝ်ႉတူလ်းတီႈ ပွတ်းၸိုဝ်ၽႆႇ,ၶႃတွင်ႉၸႂ် တေၵိၼ်းသေတႃႇ ၽႆႇ,သႆႇသမ်ႉဢမ်ႇ,ပဵၼ်သင်။ ပေႃးပဵၼ်လႆႈႁွႆႈဢဝ် ultrasound သေပေႃႇ ထၢတ်ႈမၢၼ်ႇ တူလ်းငဝ်းလႆႈလီလႄႈႁွၼ်ႈလီ။

တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ပဵၼ်လွမ်းမႃးၽႆႇလင် ထူင်လီၵိၼ်းႁဵၼ်းပဵၼ်ၽွင်၊ ၶၢပ်ႈယွႆးတွင်ႉၵိၼ်းႁဵၼ်း

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ၸွၼ်းလိုဝ်ႈႁိုဝ်ႉ၊ပၼ်ယႃၶၵႈၵိၼ်းၸိုၼ်ႈ(Buscopan IM ဢမ်ႇ,ၸၼ် IV၊ codeine ဢမ်ႇ,ၸၼ် tramadol)။
- တေဢမ်ႇ,လႆႈပၼ်ၵိၼ်သင်တၢင်းပၢၵ်ႇ။
- ပၼ်ၸမ်ႉၵိုဝ်ၶလႈ ယႃတၢင်းသိၼ်ႈလိုတ်ႈ။
- သုၢင်းပၼ်ယႃ **Ceftriaxone 1 gram IV OD** လႄႈ **Metronidazole 500 mg IV TID**။ သင်ဝႃႈလူမ်းၸႄဝ်လူင်းမႃးၸႂ်လိုင်ပၼ်ယႃၵိၼ် **Ceftriaxone** လႄႈ**Metronidazole TID** တႃႇ **10** ဝၼ်း။
- ႁွပ်ႈဝႃႈပေႃးဢမ်ႇ,ၽေႇ,ထူင်လီၵွၵ်ႇ,ပိတ်ႈၸႂ်လိုင် ႁူၼ်းပဵၼ် 25 % ၼႆႉ တေၵႂႃႉပဵၼ်ၸိုၼ်းလႄႈ ႁွႆႈဝူၼ်ႉ သွၼ်ႇ,လွင်ႈတႃႇ,ၽေႇ,ထူင်လီၵွၵ်ႇ။

လွင်ႈၵႄႉၵင်ႈ ၵၢၼ်ၽေႇ,တတ်းထူင်လီၵွၵ်ႇ,ၼႆႉ တေၵႄႉၵင်ႈထူင်လီၵိုင်ႉၵၢင်ႉၵိၼ်းႁဵၼ်းႁႃႉၼွင်းၸၼ်ႉလႆႈ။

ဢၢင်းဢိင် တပ်းၵိၼ်းပဵၼ်ၽွင်၊ တၢင်းပဵၼ်ၸႄဝ်သႆႈႁဵၼ်း (ၵၼ် **15.1**)၊ ၶၢတ်ႇ,ထၢတ်ႈဢႃႇ,ႁႃႇ,ရ (ၵၼ် **17.1**)

တပ်းၵိၼ်းပဵၼ်ၽွင်

ၶေႃႈပိုတ်ႇ,တီႈပွင်ႇ

တပ်းၵိၼ်းပဵၼ်ၽွင်ၼႆႉ ပွင်ႇ,ဝႃႈပဵၼ်ၽွင်တီႈၸိုင်ႈဢမ်ႇ,ၸၼ် ၸမ်လိူဝ်ၸၼ်ႉၸၼ်ႉယဝ်ႉ။ တပ်းၵိၼ်းပဵၼ်ၽွင် တေမီးသွင်သၢမ်း

- **Amoebic (ပဵၼ်ႁွပ်ႈဢမီးပႃး)**
- တေပဵၼ်ၸမ်လိူဝ်ပဵၼ်ႁွပ်ႈပႅၵ်ႇ,ထီးရီးယႃးသၢမ်ပုၼ်ႈ။
- ႁူၼ်းပဵၼ်တေလၢတ်ႈၶၸဝႃႈ ပဵၼ်တွင်ႉၸွင်ႇ, ဢမ်ႇ,ပႆႇ,ႁိုင်ၼႆႉႁူလ်း။
- လွင်ႈယၢမ်ႈဢဝ်ယႃ Metronidazole ယူတ်းယႃ မႃးမီး/ဢမ်ႇ,မီး

1. **Bacterial (ပဵၼ်ႁွပ်ႈပႅၵ်ႇ,ထီးရီးယႃး)**
- ၵမ်ႈၸမ်ပဵၼ်ႁွပ်ႈလိုဝ်ႉမိူင်းပႅၵ်ႇ,ထီးရီးယႃးၶဝ်ႈႁူႇ, လွမ်းသိၼ်ႈလွတ်ႇ,ထူင်လီ။
- ႁူၼ်းပဵၼ်တေၵႆႉဢမ်ႇ,ယူႇ,လီ/လိုတ်ႈပဵၼ်ႁွင်ႉလိုဝ်ႉ။
- လွင်ႈယၢမ်ႈဢဝ်ယႃ ပတီ,ၶျိူးဝ ယူတ်းယႃမႃး မီး/ဢမ်ႇ,မီး

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- မီးလူမ်းၸၢဝ်၊ ၵတ်းသၼ်ႇ၊ ၼမ်ႉၼႂ်ႈၵိၼ်သင်၊ ႁၢၵ်ႈ
- တပ်းလီပ်းၶလႈယွႆႈ – ပေႃးၼဝ်မိုဝ်းယိပ်းတူၺ်း ၼမ်ႉၸဵၼ် တွႆႇတူၺ်းၼႆတေႁူႉလႆႈ (ႁူၼ်းပဵၼ် 50%)။
- မၢင်းပွၵ်ႈ လီပ်းၸေႈၵူၵ်းသေ ၸမ်ႉတေလၢင်းၶဝ်ႈပွတ်ႇၽိူဝ်ႇၶုၺ်လွမ်း။
- ၵမ်းၸမ် ၸိူဝ်ႉတေၼမ်ႉလိူင်၊ မၢမ်ႉတေၼမ်ႉယွႆႈ၊ တၢင်းပဵၼ်တွင်ႉမၢၼ်းၼမ်ႉမီး (ပေႃးမီးၼႆ ထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉ သွၼ်ႇၸူၼ်ႉႁၢမ်ၵ်းမၼ်းတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း)

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁၢမ်ၵ်းမၼ်းတၢင်းပဵၼ် လွမ်းၸင်ႇပႂ်ႈယူတ်းယႃ – ၼဝ် ultrasound သေပေႃႉထၢတ်ႈမၢၼ်ႇတူၺ်းၼႆႉ တေလွႆႈလွင်ႈၸူၼ်ႉႁၢမ်ၵ်းမၼ်းတၢင်းပဵၼ် တပ်းပဵၼ်ၸွင်လႆႈၸမ်။ ႁူတ်ႇလိတ်ႈတူၺ်းၽၢႆႈတႃႇ ႁၢလွင်ႈတၢင်းၼၼ်ႉ ၸွတ်း ၸွႆႈပဵၼ်။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ပေႃးငဝ်းလၢႆးႁူၼ်းပဵၼ်ၸိမ်ယူႇ (ၼမ်ႉယူႇလီ/လိူတ်ႈပဵၼ်ႁွင်ႉ ၼမ်ႉၵႃႈႁိုဝ်) ၼႆလိူဝ်

- ပၼ်ယႃ **Metronidazole** PO တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 7.5 – 10 mg/kg TID
  တႃႇႁူၼ်းလူင် 750 – 800 mg TID
- သင်ဝႃႈငဝ်းလၢႆးႁူၼ်းပဵၼ် လီၶိုၼ်ႈမႃးယူႇၼႆလိူဝ် ထုၵ်ႇလီပၼ်ၵႂႃႇထိုင်ႈတႃႇ 14 ဝၼ်း။
- သင်ဝႃႈပၼ်ယႃ **3** ထိုင် **5** ဝၼ်းယဝ်ႉသေတႃႉ ငဝ်းလၢႆးႁူၼ်းပဵၼ် ၼမ်ႉလီၶိုၼ်ႈမႃးၼႆလိူဝ် ၸွႆႈယူတ်းယႃ လွမ်းၸင်ႇ လွၵ်းလၢႆးယူတ်းယႃ ၼမ်ႉယူႇလီ/လိူတ်ႈပဵၼ်ႁွင်ႉ။

သင်ႁူၼ်းပဵၼ် ၼမ်ႉယူႇလီ/လိူတ်ႈပဵၼ်ႁွင်ႉၼႆလိူဝ်–

- ၶတႃႇပၼ် **IV ampicillin** ၊ **Gentamicin** ၶႄႈ **Metronidazole** **PO/IV** (မိူၼ်ၼႃင်းယႃ လွမ်းၸင်ႇပႃးၸိူဝ်)။ သိုပ်ႇပၼ်ၵႂႃႇထိုင်ႈ **14** ဝၼ်း (ၵိုတ်းပၼ် **Gentamicin** ဝႆႉလင်ပၼ်ယဝ်ႉ **8** ဝၼ်း)။

> ၼိုင်ၸိူဝ်တၢင်းယွႆႈၸွင်လီပ်းၸွင် (ယွႆႈလိူဝ် 6 သိၼ်ႇတီႈမီႈတႃႇ)ၶႄႈသင်
> တူၺ်းလွင်ႈတွပ်ႇယွၼ်ႉၸိုၼ်းယႃပတီႈၸိူင်ႉဝၶႄႈသင် တၵ်းတေလႆႈၽႄႈတတ်း ၼဝ်ၸွင်ၵွၵ်ႈ

လွင်ႈႁေႃႉၵင်ႈ

သင်ယူတ်းယႃ တၢင်းပဵၼ်တွင်ႉၸွင်ႈၼၼ်ပဵၼ်ႁွပ်ႈၼမီးပႃးမႃးလိမ်လဝ်ႉၼႆလိူဝ် တေႁေႃႉၵင်ႈ လွင်ႈပဵၼ်တပ်းလီပ်း ပဵၼ်ၸွင်လႆႈ။

ၼၢင်းၼိူင်

တွင်ႉၸွင်ႈ (ၵၼ် **12.1**)။

12.4 မႅင်းတိူၵ်ႇလွမ်းလမ်းသႆႈ

မႅင်းတိူၵ်ႇဢၼ်ယူႇလွမ်းလမ်းသႆႈဢၼ်ၶႂ်ႉလၵ်းၵၼ်ၵမ်ႈၼမ်ၸႂ်ႉ တေမီးတိူၵ်ႇတူဝ်မူၼ်း (ascaris)၊ တိူၵ်ႇပၢၵ်ႇမဵတ်း (hookworm)၊ တိူၵ်ႇလိူၵ်ႈမႄႉ(trichuris)၊ တိူၵ်ႇတူဝ်တိုတ်ႇ(taenia)။ ႁူၼ်းပဵၼ်ၵမ်ႈၼမ် တေလပ်းတိတ်းမႄး ႁွပ်ႈပိူဝ်ႈဢမ်ႇသုၵ်ႈမိုဝ်းသေၸလႈ ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်၊ ဢမ်ႇတိုဝ်းၸႅပ်းတိၼ်သေၸလႈပႆၵႃႇမႄး ဢမ်ႇၼၼ် ၵိၼ်ၼိူဝ်ႉလိပ်း၊ ၽၵ်းလိပ်း။

ထုၵ်ႇလီယူတ်းယႃမႅင်းတိူၵ်ႇ ႁွပ်ႈဝႃႈ (ၵ) တႃႇၶႂၢင်ႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ၸလႈ ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃႇႁႃႇရ (ၶ) တႃႇၶႂၢင်ႉၵင်ႈၽွၼ်းလႃႉလွမ်းမႄးၽႅဝ်ႇလင် မိူၼ်ၼင်ႇ–

- သႆႈတၼ်၊ ႁွပ်ႈသႆႈတၼ်ၸလႈၼိူဝ်ႉလိူင်
- Cystcercosis (Taenia solium) – ၵၢတ်ႇၶွႆႈတုမ်ႉတိူဝ်ႉဢွၵ်ႇၶႄ၊ ၽိဝ်ၼင်ၸလႈ လူႉလိူဝ်။

> သင်တၵ်းတေလႆႈဢဝ် ယႃသတီးရွႆးသေ (မိူၼ်ၼင်ႇ ယႃ Prenisolone) ယူတ်းယႃယူၼ်းပဵၼ် ၵေႃႉၼၼ်ႉတႃႇတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇဢၼ်ၼႆႉလိူဝ် တၵ်းတေလႆႈၶျႃးမႅင်းတိူၵ်ႇပၼ်လွမ်း**တႃႇသေႇ**။

မႅင်းတိူၵ်ႇလပ်းလွမ်းလိၼ်မႄး

ၶေႃးပိူတ်ႇတီႈပွင်ႇ

မႅင်းတိူၵ်ႇလပ်းလွမ်းလိၼ်မႄးၼႆႉ တေမီးမိူၼ်ၼင်ႇ တိူၵ်ႇတူဝ်မူၼ်း (ascaris)၊ တိူၵ်ႇပၢၵ်ႇမဵတ်း (hookworm)၊ တိူၵ်ႇလိူၵ်ႈ မႄႉ (trichuris) လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ ၽဝေပၼ်ႇတူင်ႇမႅင်းပႃႇရႃႇသႆႉ(တိူၵ်ႇ) လိူဝ်းၼႆႉ လိူဝ်သေၼွႆးတူဝ်ယူၼ်း ယဝ်ႉ ၸႂ်ႉ တေပဵၼ် ၼွႆးလိၼ်ယဝ်ႉ။ လွင်ႈလပ်းတိတ်းၵမ်းသိူဝ်ႈၵမ်ႈၼမ်ၸႂ်ႉ ႁွပ်ႈၸႃႇမႅင်းတိူၵ်ႇလပ်းတိတ်းမႄး လွမ်းမိူဝ်းတီႈဢမ်ႇသုၵ်ႉသေၸလႈ ၵၢတ်းၸဝ်ႈၽၵ်း၊ ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်လိူဝ်းၼႆႉၸလႈ ၸဝ်ႈၵႃႇတၢင်းပၢၵ်ႇ တေႃႇပေႃးမိူၼ်း ဢွၵ်ႇၵႃႇ တၢင်းႁူးယူၼ်ႈမိူၼ်း ဢမ်ႇၼၼ် ႁွပ်ႈဢမ်ႇတိုဝ်းၸႅပ်းတိၼ်သေပႆၼိူဝ်ႉလိၼ်ၸလႈ လီးၸဝ်ႈလွမ်းၽိဝ်ၼင်သေ ၸဝ်ႈမႄးၼွႆးတူဝ်ယူၼ်း။ မႅင်းတိူၵ်ႇၼႆႉ ပႅၵ်ႇသမ်ႉဝႃႈ တေယူႇၼွႆးသႆႈယူၼ်း ဢၼ်လပ်းတိတ်းလႃးမႄးၼႆႉသေတႃႉ ၸတ လၢင်ႈၵႃႇၼွႆးတူဝ်လႆႈႁူႈတီး။ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢၼ်မီးမႅင်းတိူၵ်ႇၼႆႉ တေလၢင်ႈၵၢတ်ႇၶွႆႈတုမ်ႉတိူဝ်ႉလွင်ႈတူဝ်ယွႆႇမိူၼ်ႈ ၸလႈ လွင်ႈမိူၼ်ႈယွႆႇၸွင်ဢွၵ်ႇၶႄ လွင်ႈၵၢၼ်းၶွႉၸဝ်လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

ၽၢင်ႇၵၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ၵၢၼ်တူဝ်တိူၵ်ႇၼွႆးၽႅဝ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် ၵၢၵ်ႈ
- တွင်ႉၸိူၼ်ႈတွင်ႉလိပ်း
- ၵမ်ႈၼမ် တေလိပ်းတီးလိၼ်ႉတွင်ႉ။ ၵမ်ႈၼမ်ၸႂ်ႉ ပဵၼ်ႁွပ်ႈလပ်းတိတ်းတိူၵ်ႇၶွဝ် မဵတ်း။
- တွင်ႉတေယွႆႇၵွႆႈပွင်းၸိူၼ်ႈမႄး။
- ၶွႆးယူၼ်ႈၸူမ်း
- လိူတ်ႈလၢင်ၶၢဝ်းၶိူင်
- ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃႇႁႃႇရ
- တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ပဵၼ်လွမ်းမႄးလႆႈၸႂ်ႉ ပွတ်ႇၵွႆႈႁွပ်ႈတိူၵ်ႇ၊ သႆႈတၼ်၊ ၼိူဝ်ႉလိူင်

မၢႆတွင်း။ ။ ယူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်မီးမႅင်းတိူၵ်ႇၼႆႉ တေဢမ်ႇၵႂ်ႉမီးလူမ်းၼၢဝ်။ ပေႃးမီးၼႆလိူင် ထုၵ်ႇလီၵႃႈတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း ဢၼ်ပဵၼ်လွမ်းလႆႈ။

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁူႉမၢၵ်ႈမၼ်းတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

တၢႆႇႁၼ်တူဝ်ၼွၼ်း, ၶႆႇၽၢႆ ၼႂ်းၼွၼ်းၽၢႆ ၶၢဝ် microscope သေႁူတ်ႉထႅတ်ႈတူဝ်ၼွၼ်းၼၼ်ႉ။ ႁူတ်ႉ, ထႅတ်ႈလိူတ်ႈတူဝ်ၼွၼ်းသေးလႅမ်ႉလိူတ်ႈၶၢဝ် eosinophil ဢမ်ႇဢၼ်ၼၢႆး တေမီးလႆႈၼမ်ႉၵဝ်ႇ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

တၢႆႇႁူၼ်းလူင်ၶဝ်ႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇယွႆႇလိူဝ် 1 ၶူပ်ႇ (တၢႆႇတွင်း – တၢႆႇဢၢင်းယိင်း တီႈမၢၼ်ႇလၢင်ႇႁၢပ်ႈတွင်ႉ လႆႈ သၢမ်လိူၼ်ဢွၼ်ႇတၢင်းၼၼ်ႉ တေဢမ်ႇလႆႈပၼ်ၵိၼ်)

- ပၼ်ယႃ **Mebendazole 100 mg BID** တၢႆႇ **3** ဝၼ်း **ၶမ်ႇၼၼ်**
- ပၼ်ယႃ **Albendazole 400 mg STAT** (တၢႆႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶၢႆႇယူ **12-24** လိူၼ် **200 mg STAT**)

ပေႃးပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ၼႆႉၵေႃႈ ႁႂ်ႈယူတ်းယႃပႃးလွမ်း (ၵမ်ႈၼမ် ပဵၼ်ႁွပ်ႈတိူၵ်ႈႁူဝ်မိူတ်း)(ၵၼ် **14.1**)

> ထုၵ်ႇလီၸူးမိူင်းတိူၵ်ႈပၼ်ႁူၼ်းမူႇၼမ်ပဵၼ်ၵမ်း မိူၼ်ၼင်ႇတီႈႁူင်းၶွၼ်းၶဝ်ႈ ပိူၼ်ႉတီႈမၢၼ်မီးႁူၼ်းမီးမိူင်းတိူၵ်ႈၵၼ်ၼမ် ႁႂ်ႈဢၢင်းယိင်းပႃးတွင်ႉယူႇၼႂ်းၶၢဝ်းယၢမ်း second and third trimester လိူဝ်းၼႆႉ။

လွင်ႈႁႄႉၵင်ႈ လၢတ်ႈၶဢွၼ်ႇၵွႆႉထၢင်ၽဵဝ်ႈၵၼ်၊ ဝႆႉသေၽဵဝ်ႈယဝ်ႉၶဝ်ႈ မိူဝ်ႈတေၵိၼ်တၢင်းၸဝ်ႈၽၵ်းဢၼ်ႉ သုၵ်ႈမိုဝ်းတၢႆႇသေႇ၊ မိူဝ်ႈတေဢွၵ်ႇတၢင်းၵိၼ်ၵေႃႈ ႁႂ်ႈသုၵ်ႈမိုဝ်း၊ ႁႂ်ႈတိုဝ်းၸပ်းတိၼ်။

ၶၢင်ႈၶိင် လိူတ်ႈလၢင် (**14.1**) ၊ တၢင်းပဵၼ်တပ်း (**12.3**)။

တိူၵ်ႈတူဝ်ၽႅပ်ႉ (Taenia)

ဢေႃးပိုတ်ႈတီႈပွင်ႇ

တိူၵ်ႈတူဝ်ၽႅပ်ႉၼႆႉ တေၽႅပ်ႉၽႅပ်ႉယၢဝ်းယၢဝ်းသေ မီးပွင်ႈယၢဝ်းႁူဝ်တၢင်းတူဝ်ၶဝ်ႈ လၢင်ႈယၢဝ်းလႆႈထိုင် 10 မီႈတၢႆႇ ႁွၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵမ်ႈၼမ်ၶတ။ ႁွပ်ႈၵိၼ်ၼိူဝ်ႉလိပ်းၶဝ်ႈ ၼိူဝ်ႉၶမ်ႇသုၵ်းၶမ်ႇလိပ်းသေ လပ်းတိတ်းမႂ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၽႆႇမိူင်းတိူၵ်ႈလိူင်ႉၼႆႉၼၼ်ႉ တေၶွၵ်ႈႁူဝ်လွမ်းၽႄႈႁူၼ်းသေ လၢင်ႈလပ်းတိတ်းႁူဝ်တီႈတူဝ်သတ်းလႆႈ။ လင်ႇဝႃႈ ပေႃးၵိၼ်ၼိူဝ်ႉသတ်း (မိူၼ်ၼင်ႇ ဝူဝ်း၊ ၵႂၢႆး၊ မူ)လိူဝ်းၼႆႉ ႁွင်ၶမ်ႇပႆႇသုၵ်းသေၵိၼ်ၼႆႉ လၢင်ႈလပ်းတိတ်းလႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- တေႁၼ်တူဝ်တိူၵ်ႈဢွၵ်ႇၽႄႈၶမ်ႇၼၼ် ႁၢၵ်ႈႁူၼ်းပဵၼ်
- တွင်ႉၶိုၼ်ႈတွင်ႉမူလ်ႈ၊ ထပ်းတီႈလိၼ်ႉတွင်ႉ၊ တူၼ်ႉ
- ႁူၼ်းပဵၼ် ၵိၼ်ဢမ်ႇယူႇၼႆႉသေတၢႆႇ သမ်ႉယွမ်
- သင်လပ်းတိတ်းမိူင်းတိူၵ်ႈသီၼ်း (T.solium) ၼႆႉလိူင် တေႁၼ်ပဵၼ်ႁူလ်ႈႁူလ်ႈတွင်ႈၽိဝ်ၼင်ၶဝ်ႈၵၢမ်းၼိူဝ်ႉ။ သင်မိူင်းၽႆႇၼွင်းဢွၵ်းၵေႃႈႁူၼ်းပဵၼ်ၼႆႉလိူင် ႁူၼ်းပဵၼ်တေပဵၼ်ငၢၼ်း ၶမ်ႇၼၼ် ပဵၼ်လူမ်းမႃးမူလႆႈ။

12 တၢင်းပဵၼ်ႁူင်းၸဝ်ႈၸလႈလမ်းသႆႈ

လွင်ႈသူၼ်ႇၸႂ်ႁႃမၢၵ်ႈမၼ်းတၢင်းပဵၼ် ဢဝ်မႆႉၵလူဝ်ႉသၵူပ်ႇသေ ၵူတ်ႉလိတ်ႈတူၺ်းၽၢႆႈၵူၼ်းပဵၼ်။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- **Praziquantel** တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇယႂ်ႇလိူဝ်4 ၶူပ်ႇၸလႈ ၵူၼ်းလူင် 20 mg/kg STAT ဢမ်ႇၼၼ် 1g STAT
- **Niclosamide** တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၼမ်ႉၼၵ်းဢေႇလိူဝ် 10 ၵီႇလူဝ်ႇ, 500 mg STAT
  လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၼမ်ႉၼၵ်းၼႂ်းဝူင်ႈၵၢင် 11-35 ၵီႇလူဝ်ႇ, 1 gram STAT
  တႃႇၵူၼ်းလူင် 2 gram STAT
  မိူဝ်ႈပႆႇၵိၼ်လူင်းၼၼ်ႉ ၶွႆႈယႃမ်ႉယႃဢွၼ်တၢင်းႁွၼ်ႉ။

လွင်ႈႁႄႉၵင်ႈ

ထုၵ်ႇလီပၼ်တၢင်းႁူႉဝႃႈ

- တူမ်ႈတၢင်းၵိၼ်ၶိူဝ်ႈသုၵ်း → ငိုၼ်ႉဝေႈလွင်ႈၵိၼ်ၼိူဝ်ႉမူၸလႈ ၼိူဝ်ႉသတ်းလိပ်း ဢမ်ႇၼၼ် ဢမ်ႇသုၵ်းဢမ်ႇလိပ်း။
- ၶွႆႈလွႆႉထၢင်ၽိုဝ်း၊ ဝၢႆးၵႃႇထၢင်ၽိုဝ်းမိုးယဝ်ႉ ၶွႆႈသုၵ်းမိုဝ်းၵူႈပွၵ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် မိုဝ်းတေယိပ်းတၢင်းၵိၼ်ၵူႈပွၵ်ႈ။
- ထုၵ်ႇလီတူၺ်းဝႃႈၼိူဝ်ႉသတ်းၼၼ်ႉ → လွင်ႉမီး ဢမ်ႇမီးၶႆႈတိူၵ်ႈ သင်ဝူၼ်ႉဝႃႈ ၼိူဝ်ႉမူၼၼ်ႉ ဢၢပ်ႈတေမီး ၶႆႈမႅင်းတိူၵ်ႈၼႆ ယႃႇပေၵိၼ်လႃးလႃး။

ဢၢင်ႈဢိင် တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင် (ၼႃႈ **14.1**)၊ ပဵၼ်လူမ်းမႃးမူ (ၼႃႈ **20.1**)

တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈသဵၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈ ၶလႈလွင်ႈၶၽႈၵိူဝ်ႉၽႅၼ်း

13

13.1 သဵၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈၵပ်းတိတ်းၵိူဝ်ႉမႅင်း

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

- **ၵပ်းတိတ်းၵိူဝ်ႉမႅင်းလွမ်းသဵၼ်ႈတၢင်းလွတ်ႇယဵဝ်ႈ** ၼၼ်ႉဝႃႈၼၼ်ႉ ၵိုင်ႇႁၢင်ႇ ၼမ်ႇၼၼ် ပဵၼ်လိပ်းယဵၼ်းၶၢဝ်းၶိုင် လွမ်းသေတီႈတီႈ ၼမ်ႇၼၼ် လႆၢလႆၢတီႈလွမ်းသဵၼ်ႈတၢင်းလွတ်ႇယဵဝ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။
- **Cystitis** – ၶွင်းယဵဝ်ႈႁိုႈလိပ်း။
- **Urethritis** — လွတ်ႇယဵဝ်ႈႁိုႈလိပ်း။
- **Prostatitis** — မၢၵ်ႇလၼ်ငၢမ်ႈၶျႁိုႈလိပ်း။
- **Pyelonephritis** — မၢၵ်ႇၵိဝ်းႁိုႈလိပ်းႁူလ်းၼႆႉသေတၢႆ ၸၢင်ႈတုမ်ႉတိုဝ်ႉၼႃႇ လွမ်းသဵၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈလႆႈ။

တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ်ၼႆႉ ပဵၼ်ၶေႃးပဵၼ်ၽေးလႆႈၼၼ်ၼိုင်ႈၼင်ႇႁဝ်ႇ။ တီႈၶွင်ႈယႂ်ႇၶဝ်းႁမ်းၼမ်ၼၼ်ႉ လႆႈၶူပ်ႉလၢႆးဝႆႈ ၵိူဝ်ႉမႅင်းပိၵ်ႇထီးရိုးယႃးမၢင်တူဝ် တေတိုဝ်/မီးၵွင်းၶၢမ်ႇတင်းယႃပတီႇၸိူဝ်ႉၼၼ်ၶလႈ ၼမ်မိုၼ်ႈမႃး။ ႁွပ်ႈၼႆႉ ပေႃးတေယူတ်းယႃ တၢင်းပဵၼ်ၵပ်းတိတ်းၵိူဝ်ႉမႅင်းလွမ်းသဵၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈၼႆႉ တေလႆႈတူလ်း လွင်ႈ ၵိူဝ်ႉမႅင်းတိုဝ်ယႃ ၼိုင်းပိုၼ်ႉတီႈၼၼ်ႉသေ ပၼ်ယႃႁူႉ။

ငဝ်ႈၶၢၵ်ႈၵိူဝ်ႉမႅင်းၼၼ်လႆႈၵပ်းတိတ်းလွမ်းသဵၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈ (Causes of urinary tract infection)

- ပိၵ်ႇထီးရိုးယႃး၊ ႁမ်းၼမ်ၶတ ပဵၼ် E.Coli တေလၢင်ႈၵွတ်းၵွႆႈပဵၼ် UTIၶၢဝ်ႇၵွင်း ၼမ်ႇၼၼ် ၶၢဝ်းၶိုင်
- ၵိူဝ်ႉမႅင်းတီႇပီႇၵေႃး တေလၢင်ႈၵွတ်းၵွႆႈ ၵပ်းတိတ်းၵိူဝ်ႉမႅင်းလႆႈ။
- ၵိူဝ်းမႅင်းတၢင်းပဵၼ် ၼၼ်ၵပ်းတိတ်းလႆႈလွမ်း ၼင်ႇႁႃႇၽေးၵိူဝ်ႉၽႅၼ်း
- လႆႈသွႆႇသႆၢယၢင် တီႈလွတ်ႇယဵဝ်ႈဝႆႉ။
- ႁွၼ်ႈလီႇ ၼမ်ႇၼၼ် မီးသိင်ႇၶွင် ၼိုတ်းသဵၼ်ႈ တၢင်းယဵဝ်ႈဝႆႉ ၼမ်ႇၼၼ် ၵူတ်ႇပႃးမႃးလွမ်း။
- ၶွမ်ႈႁႃႇမ။
- ၽွင်းယၢမ်းပႃးတွင်ႉယူႇ။
- ၼၢင်းယိင်းမၢင်ၵေႃႉ ၼမ်ႇမီးလွင်ႈတၢင်းသင်သေ ၶလႈ ပဵၼ်မႃးၵွင်းႁူလ်း။

တၢင်းပဵၼ်ၵပ်းတိတ်းၵိူဝ်ႉမႅင်း လွမ်းသဵၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈၼႆႉ တႃႇၽူႈလႆႈတေပဵၼ်ယၢပ်ႇၼႆႉသေတၢႆ ႁွပ်ႈမိူဝ်ႈၼႃႇယူ သုင်မႃးသေ ပဵၼ်မၢၵ်ႇလၼ်ႁိုႈလိပ်း၊ တၢင်းပဵၼ် ၼၼ်ၵပ်းတိတ်းႁွပ်ႈၶွမ်ႈႁႃႇမ၊ မီးႁွၼ်ႈလီႇ ၼိုင်းမၢၵ်ႇၵိဝ်းၵိူဝ်းၼႆႉ တေလၢင်ႈၵွတ်းၵွႆႈ ၵပ်းတိတ်းၵိူဝ်ႉမႅင်းတၢင်းပဵၼ်လႆႈ။ ၵိူဝ်ႉမႅင်းၵပ်းတိတ်း သဵၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈလုၵ်ႈၼွၼ်ႉၼႆႉ ႁွပ်ႈ လၢင်ႈၵွတ်းၵွႆႈမၢၵ်ႇၵိဝ်းတႆၢလႆႈၶလႈ ထုၵ်ႇလီယူတ်းယႃၶၼ်ဝႆႉလိမ်ႇလဝ်ႇ။ သင်ႁမ်းႁမ်းႁႆႉပဵၼ် ၵပ်းတိတ်းၵိူဝ်ႉမႅင်း လွမ်းသဵၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈၼႆႉလိုင် တေလၢင်ႈၵွတ်းၵွႆႈပဵၼ် ႁွၼ်ႈၵိုၼ်လွမ်းလွတ်ႇယဵဝ်ႈ၊ ႁွပ်ႈၵွႆႈလိပ်းတေၵႂႃႇၼိုတ်း သဵၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈ (ၼမ်ႇၼၼ်) မၢၵ်ႇၵိဝ်းတႆၢၶၢဝ်းၶိုင်ၵိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

လုၵ်ႈၼွၼ်ႉၼၼ်ႁႆႉၵပ်းတိတ်းၵိူဝ်ႉမႅင်းတၢင်းပဵၼ်သဵၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီသူင်ႇၵႂႃႇႁူတ်ႇတူလ်းတီႈၶွင်းယႃ။
ၵပ်းတိတ်းၵိူဝ်ႉမႅင်း ၼၼ်ၼမ်ႇသပ်းလီႇၼ်းၶၼလွင်ႈတၢင်းမၼ်းလႆႈၼႆႉ
တေပဵၼ်လႆႈႁွပ်ႈပဵၼ်ႁွၼ်ႈလီႇလွမ်းသဵၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈ၊ ပဵၼ်တုမ်ႉ ၼမ်ႇၼၼ်
ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ၵပ်းတိတ်းလွင်ႈလူလႃႈၶွမ်ႈႁႃႇမ။ ထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉသွၼ်ႇထိုင် တႃႇသူင်ႇၵႂႃႇၶွင်းယႃ။

13 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈသဵၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈလႄႈ လွင်ႈၽႄႈလိူဝ်ႉၽႅၼ်း

ႁူင်းယဵဝ်ႈႁႆႈလဵပ်း (Cystitis)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမႆးတီႈႁူင်းယဵဝ်ႈ၊ ၼၢင်းယိင်းတေပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၼႆႉၼမ်။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- မိူဝ်ႈယဵဝ်ႈၼၼ်ႉတေသဵပ်ႇမႆႈ (Dysuria)
- ဢမ်ႇမီးလူမ်းၼၢဝ်
- ယဵဝ်ႈၸုၼ်ၸုၼ် (Cloudy urine)
- ယဵဝ်ႈၵွၵ်ႇလိူတ်ႈ (Haematuria)
- ၵမ်းၵမ်းယဵဝ်ႈ (Frequent urination)
- လဵပ်းတီႈႁူဝ်ၼဵဝ်ႇ (Pain and tenderness in the lower abdomen)

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

- ၵူတ်ႇထတ်းယဵဝ်ႈတူၺ်း – ၸုၼ်ႉ, ဢမ်ႇၼၼ်ႉ မီးလိူတ်ႈၼႂ်းယဵဝ်ႈ။
- ဢဝ် dipstick သေ ၵူတ်ႇထတ်းယဵဝ်ႈတူၺ်း – မီးၶဝ်ႈမဵတ်ႉလိူတ်ႈၶၢဝ်လႄႈ ၼႆႇထရူဝ်ႇၵျႅၼ်ႇ ပႃးမႃးလွမ်း။
- သင်ဝႃႈ ဢဝ်ယဵဝ်ႈဝႆႉႁွႆႈၼွၼ်းႁွၼ်းယဝ်ႉ ဢဝ်မႆႈၵလူဝ်ႇသၵူပ်ႉထတ်းတူၺ်းၼႆႉလိူင် တေထူပ်ႉလႃး ၼိူဝ်ႉသေးလ်ၶၢဝ် ၼိူဝ်ႉသေးလ်လႅင်လႄႈ လိူဝ်ႉမႆးပႅၵ်ႇထီးရီးယႃး။

သင်ဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ်ၵႆႉပဵၼ်ႁူင်းယဵဝ်ႈလဵပ်းၼႆႉလိူင် ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇထိုင်လွင်ႈပဵၼ်လီ ဢမ်ႇၼၼ်ႉ လပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်လွင်ႈလူၺ်ႈႁႃႇမ။ တႃႇၵူၼ်းၸၢႆးၵမ်ႈၼမ်ၵေႃႈ တေဢမ်ႇၵႆႉပဵၼ်ႁူင်းယဵဝ်ႈႁႆႈႁၼ်။ သင်လိူဝ်ႉမႆးၶဝ်ႈသဵၼ်ႈတၢင်း ယဵဝ်ႈၵူၼ်းၸၢႆးပဵၼ်ၼႆႉလိူင် ထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉသွၼ်ႇ လွင်ႈတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်လပ်းတိတ်းလူၺ်ႈ လွင်ႈႁူမ်ႈႁႃႇမ (ႁၼ် 13.5)။ သင်ဝႃႈလိူဝ်ႉမႆးလပ်းတိတ်းသဵၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၼႆႉလိူင် ၼင်ႇႁိုဝ်မၢၵ်ႇၵဵဝ်းတေဢမ်ႇဝႃႈၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီယူတ်းယႃၶၼ်ၶၼ်ဝႆႉဝႆႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ယူတ်းယႃတီႈႁွင်း OPD— ႁႂ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၵိၼ်ၼမ်ႉၼမ်ၼမ် (တႃႇၵူၼ်းလူင် ၼိုင်ႈဝၼ်းလႆႈ 3-4 တဝ်ႈ)။
- တၵ်းတေလႆႈလိူၵ်ႈယႃပတီႉၸီးဝၼ်လွမ်းၼင်ႇပိူၼ်ႉတီႈ
- လၢႆးပၼ်ယႃ ပၼ်ယႃ **Cotrimoxazole 960 mg BID** (မၢင်ႈတီႈၼၼ်ႉလွင်ႈတိုဝ်ယႃၼႆႉတေသုင်) ဢမ်ႇၼၼ်ႉ ပၼ်ယႃ Nitrofurantoin 100 mg QID (ဢၼ်လီလိူဝ်ပိူၼ်ႈလႄႈ ထုၵ်ႇလီၵိၼ်လွမ်းတၢင်းၵိၼ်) (တႃႇတွင်း – ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ်မႄႈမၢၼ်းတွင်ႉၵႄႇ) ဢမ်ႇၼၼ်ႉ ပၼ်ယႃၵိၼ် Cephalosporin (တူဝ်ယၢင်ႇ – Cephalexin 500 mg BID တႃႇ 3 ဝၼ်း)။

ၶၢဝ်းတၢင်းယူတ်းယႃ

ပုၼ်ႈတႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ၼၢင်းယိင်းၶဝ်ၼၼ်ႉ ပၼ်ယႃပတီႉၸီးဝၼ် တႃႇ 3 ဝၼ်းဢွၼ်တၢင်းၵွၼ်ႇ။
ပုၼ်ႈတႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ၵူၼ်းၸၢႆး၊ မႄႈမၢၼ်း လႄႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶဝ်ၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈပၼ်ယႃပတီႉၸီးဝၼ် တႃႇ 7 ဝၼ်း။

တၢင်းပ်ၚ်ဂိၚ်,လူလုၚ်ႇသ်ၚ်ႇတၢင်းယိၚ်ႇစလႇလ္ၚ်ႇစဖေႇလိုဝ်.ဖၚ်း 13

<u>သၚ်ဝုႇယ့ၥာမ်,တိုဝ်. ၥာမ်,ဆၚ် သၚ်ပ်ၚ်တၢင်းပ်ၚ်စိုၚ်းၚ်ုးစၢဝ်းတၢင်း 8 ဝူၚ်ႇ</u>
ထုဂ်,လီသူင်,ယိၚ်ႇ ၥူ,လိၚ်.လိုဝ်.တီႇၡ္ၚ်ႇလိပ်,သေဂူတ်,လိတ်ႇတူလုၚ်း။ ဝံႇဆၚ်.ယဝ်. ထုဂ်,လီစတ,ပၚ်ယ့စိုၚ်းမ္ၚ်,။ လၢတ်ႇစဆဂူၚ်းပ်ၚ်ဝုႇ ဝံႇသေ 5 ဝၚ်း ၥာမ်,ဆၚ် ပေးမီးလူမ်းဆၢဝ်ဆံ ထုဂ်,လီမုးစဆစိုၚ်း။ သၚ်လိုဝ်.မိၚ်း တိုဝ်ယ့ၚ်ဂေုႇ တေလံႇဂူတ်,လိတ်ႇတူလုၚ်းသေယူတ်းယ့လ္မ်းဆၚ်,ဖ္ၚ်းဂူတ်,လိတ်ႇ။

တ့,တ္ၚ်း။ ။ တ့,စမႇမၢၚ်းဆၚ်.ပေးဝုႇယ့ပတိ,ၡီးဝဆမၢၚ်လိုဝ်းၥာမ်,တိုဝ်.ဆံလိုၚ် လ္ၚ်.တိုဝ်းယ့ Ciprofloxacin လံႇ။

> တ့,ဂူၚ်းပ်ၚ် ထၢတ်ႇ G6PD ဘေ,ဆၚ်.ယ့ Nitrofurantoin စလႇ Ciprofloxacin ဆံ. တေလၢင်ႇၡ်တ်ႇၡ်ုႇ လူ.သုမ်းမ်တ်.လိုတ်ႇလိၚ်လံႇ။ (ဂၚ် 14.3) လၢတ်ႇစဆဂူၚ်းပ်ၚ်ဝုႇ ပေးယိၚ်ႇဘ္ဂ်,သီဂမ်,ဂမ်, ၥာမ်,ဆၚ် ဆိုဝ်.လိုၚ်မုးဆံလိုၚ် ထုဂ်,လီယုတ်းဂိၚ်ယ့သေစလႇ မုးစဆ္ၡၚ်ႇယ့စိုၚ်း။

လ္ၚ်ႇဓေ.ဂၚ်ႇတ့,တၢင်းပ်ၚ်ၡူၚ်းယိၚ်ႇစလႇလ္တ်,ယိၚ်ႇၥ္ုႇလိပ်း

ၡ်ုႇဂိၚ်ဆမ်. ဆိုၚ်ႇဝၚ်း 2 လီ,တ့, (2တဝ်ႇ)။ မိုဝ်ႇတေဆ္ၚ်းစလႇ မိုဝ်ႇၡူမ်ႇဂ့,မယဝ်.ဆၚ်. ၥူ,ယိၚ်ႇပိတ်ႇဂမ်း လိၚ်။ ၥ္ပ်ႇဝုႇပေးတ္ၚ်.ပိဂ်.ဆံ. တေလၢင်ႇၡ်တ်ႇၡ်ုႇယိၚ်ႇ တီႇဆ်ုးၡူၚ်းယိၚ်ႇၥာမ်,ဘ္ဂ်,မူတ်းစလႇ ယ့,ၡ်ုႇတ္ၚ်.ပိဂ်.။

<u>တၢင်းပ်ၚ်မၢဂ်,ဂိဝ်းၥ်ုႇ</u>

တၢင်းပ်ၚ်မၢဂ်,ဂိဝ်းၥ်ုႇဆံ. ပ်ၚ်ၥ္ပ်ႇလိုဝ်.မိၚ်းတၢင်းပ်ၚ်ခဝ်ႇၥူ,ဆ်ုးမၚ်းသေ လိပ်းၥ်ုႇဆံသေတ့. သမ်.ၥူ,တုမ်.တိုဝ်. လ္မ်း လ္တ်,ယိၚ်ႇလံႇဆၚ်.ယဝ်.။

ဖၢင်ၡၢင်ႇတၢင်းပ်ၚ်

- မီးလူမ်းဆၢဝ်ၡ်င်း၊ ဂတ်း
- တၢင်းလၚ် ၥာမ်,ဆၚ် ဂိဝ်လိပ်းသိုဝ်ႇတီႇမၢဂ်,ဂိဝ်း
- ယိၚ်ႇစုၚ်,၊ ယိၚ်ႇပုးလိုတ်ႇ(Haematuria)
- မိုဝ်ႇယိၚ်ႇဆၚ်.လိပ်းသိပ်,မံႇ
- ဂမ်းဂမ်းယိၚ်ႇ
- လိုတ်ႇပ်ၚ်ၥ္ၚ်.

လ္ၚ်ႇစူၚ်.ၡ့မဂ်းမၚ်ႇတၢင်းပ်ၚ်

- ဂူတ်,လိတ်ႇယိၚ်ႇတူလုၚ်း – စုၚ်, ၥာမ်,ဆၚ် မီးလိုတ်ႇဆ်ုးယိၚ်ႇ။
- ၥာဝ် dipstick သေစလႇ ဂူတ်,လိတ်ႇယိၚ်ႇတူလုၚ်း– မီးခံ,မ်တ်.လိုတ်ႇခၢဝ်စလႇဆံ,ထဂူဝ်,ဂ်ုၚ်,ပုးမုးလ္မ်း။
- သၚ်ဝုႇၥာဝ်ယိၚ်ႇ ဝံ.ၡ်ုႇဆ္ၚ်းၡ္ၚ်းယဝ်. ၥာဝ်မံ,ဂလူဝ်,သဂူပ်.လိတ်ႇတူလုၚ်းဆံလိုၚ် တေထူပ်.လ့း ဆိုဝ်. သေးလ်ခၢဝ် ဆိုဝ်.သေးလ်လိၚ်စလႇ လိုဝ်.မိၚ်းပိဂ်,ထီးရိးယ့း။
- သၚ်မီးစိုၚ်ႇ Ultrasound ဆံ ဂူတ်,လိတ်ႇၡ့တူလုၚ်းလ္ၚ်ႇပိဂ်,ပိုၚ်ႇစ္ၚ်မၢဂ်,ဂိဝ်း။

13 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈသဵၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈၸလႈလွင်ႈၸၽႈလိူဝ်ႉၽၼ်း

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ၵဝ်ၸွတ်းၵူၼ်းၶေႃဝ်ၼ်ႉသေ ယူတ်းယႃပၼ် တေႃႇလူမ်းၶေႃဝ်ပေႃးၸႂ်ႈ။
- တႃႇၸႄႉၵင်ႈ လွင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၶမ်ႉၶၼ်ႉ သင်ၵူၼ်းပဵၼ်ၵိၼ်ၶမ်ႉၵမ်ႇလႆႈၼႆ ၸႂ်ႈသမ်းပၼ် IV သေ ပွႆႉလိၵ်ႈတူၺ်း တၢင်းၶမ်ၵေႃႇယဵဝ်ႈ ၵၼ်ၵွၼ်ႇမႃးလွမ်း။
- ၸႂ်ႈၵိၼ်ၶမ်ႉၶမ်ၶမ် (တႃႇၵူၼ်းလူင်ၶၼ်ႉ ၼိုင်ႈဝၼ်း 3-4 လီႇတႃႇ)။ ပုၼ်ႈတႃႇလိပ်းၸလႈ ၶေႃဝ်ၶၼ်ႉ ပၼ်ယႃလွမ်းၶင်ႇငဝ်းလႆး (ၵၼ် 7.4 ၊ 7.5)
- ပၼ်ယႃၵိၼ် **Ciprofloxacin 500 mg BD*** တႃႇ 14 ဝၼ်း (တႃႇၸမ်ႈမၢၼ်းၶၼ်ႉ ပေႃးဝႃႈယႃပတီႇၶျိူဝ်ႉမၢင်လိူဝ်း ၵမ်ႇတိူဝ်ႉၼႆလိုင် လွႆႉတိုဝ်းယႃ Ciprofloxacin လႆႈ)
  ၵမ်ႇၶၼ် ပၼ်ယႃၵိၼ် Cephalosporin (တူဝ်ယၢင်ႇ – Cephalexin 1 gm TID တႃႇ 14 ဝၼ်း)။
  ၵမ်ႇၶၼ်
- သင်ၵူၼ်းပဵၼ်ၵမ်ႇၵိၼ်ယႃလႆႈၼႆလိုင် ၸႂ်ႈပၼ် **Ceftriaxone 1 gram OD IV/IM** တေႃႇထိုင်ၵူၼ်းပဵၼ် ပေႃးၵိၼ်ယႃလႆႈ။

လွင်ႈၸႄႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၶိုင်းယဵဝ်ႈၸလႈ မၢၵ်ႇၵဵဝ်းၵႂ်ႈလိပ်း

ၸႂ်ႈၵိၼ်ၶမ်ႉဝၼ်းၼိုင်ႈ 2 လီႇတႃႇ (2 တဝ်ႈ)။ မိူဝ်ႈတေၶွၼ်းၸလႈ မိူဝ်ႈၶိုမ်ႈၵႃႇမယဝ်ႉၶၼ်ႉ ႁႃႇယဵဝ်ႈပဵတ်ႈၵမ်း လဵဝ်။ ႁွပ်ႈဝႃႈပေႃးတွင်ႉပိၵ်ႉၼႆႉ တေလၢင်ႈၸွတ်းၸႂ်ႈယဵဝ်ႈ တီႈၼႆႈၶိုင်းယဵဝ်ႈၵမ်ႇၵွၵ်ႇမူတ်းၸလႈ ယႃႇယူႇၸႂ်ႈတွင်ႉပိၵ်ႉ။

ၵၢင်ႈၵၢင် တၢင်းပဵၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈလူၺ်ႈလွင်ႈၶိုမ်ႈၵႃႇမ (ၵၼ် 13.5)။

<u>လွတ်ႇယဵဝ်ႈၵႂ်ႈလိပ်း (Urethritis)</u>

(တူၺ်းတီႈၵၼ် 13.5)

<u>မၢၵ်ႇလၼ်ငၢမ်ႈၶျႃၵႂ်ႈလိပ်း (Prostatitis)</u>

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ မၢၵ်ႇလၼ်ငၢမ်ႈၶျႃၵႂ်ႈလိပ်း။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- မီးလူမ်းၶေႃဝ်
- လိပ်းတီႈၶျူဝ်ၶဝ်ႇ
- သင်ၵူတ်ႇလိၵ်ႈတူၺ်းၶျူးၵူၼ်းၼႆ တေလိပ်းၸႂ်ႈ ၸိူင်း
- ယဵဝ်ႈၶွၼ်းၵွၼ်း
- ယဵဝ်ႈပႃးလိူတ်ႈ
- မိူဝ်ႈယဵဝ်ႈၶၼ်ႉလိပ်းသဵပ်ႇမႆႈ
- ၵမ်းၵမ်းယဵဝ်ႈ

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈတႃင်းပဵၼ်

- ၵူတ်ႇလိတ်ႈတူလ်ႈႁူးၵူၼ်း
- ၵူတ်ႇလိတ်ႈယဵဝ်ႈ – တေမီးလိူတ်ႈၵမ်ႇၼၼ်ႉ ယဵဝ်ႈၸူၼ်ႉ
- ၵဝ် dipstick သေ ၵူတ်ႇလိတ်ႈယဵဝ်ႈတူလ်ႈ – မီးၶဝ်ႇမဵတ်ႉလိူတ်ႈၶၢဝ်လႄႈ ၼႄႇထၢဝ်ႇၵျၼ်ႇပႃးမႃး ၸွမ်း။
- သင်ဝႃႈ ၵဝ်ယဵဝ်ႈဝႆႉႁွႆးၼွၼ်းႁွၼ်းယဝ်ႉ ၵဝ်မႆႇၵလူဝ်ႇသၵူပ်ႉလိတ်ႈတူလ်ႈၼႆႉလိူင် တေထူပ်ႉလၢႆး ၸိူဝ်ႉသေးလ်ၶၢဝ် ၸိူဝ်ႉသေးလ်လႅင်လႄႈ လိူဝ်ႉမီးပဵၵ်ႇထီးရီးယႃး။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ၵဝ်ၸဵတ်းၵူၼ်းၼၢဝ်ၸႂ်းသေ ယူတ်းယႃပၼ် တေႃႇလူမ်းၼၢဝ်ပေႃးႁၢႆ။
- တႃႇၸႄႉၵင်ႈလွင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၼမ်ႉၼၼ်ႉ သင်ၵူၼ်းပဵၼ်ၵမ်ႇၵိၼ်ၼမ်ႉလႆႈၼႆႉ ႁႂ်ႈသမ်းပၼ် IV လႄႈ ပွႆႉလိတ်ႈတူလ်ႈ တႃင်းၼမ်ၵေႃႇယဵဝ်ႈၵၼ်ၵွၵ်ႇမႃးၸွမ်း။
- ႁႂ်ႈၵိၼ်ၼမ်ႉၼမ်ၼမ် (တႃႇၵူၼ်းလူင်ၼၼ်ႉ ၼိုင်ႈဝၼ်း 3-4 လီႇတႃႇ)။
- ပုၼ်ႈတႃႇလိပ်းလႄႈ ၼၢဝ်ၼၼ်ႉပၼ်ယႃ ၸွမ်းၼင်ႇငဝ်းလႆး (ၵၼ် 7.4 ၊ 7.5)
- ပၼ်ယႃၵိၼ် **Ciprofloxacin 500 mg BD*** တႃႇ 14 ဝၼ်း ၵမ်ႇၼၼ်ႉ
- သင်ၵူၼ်းပဵၼ်ၵမ်ႇၵိၼ်ယႃလႆႈၼႆႉလိူင် ႁႂ်ႈပၼ် **Ceftriaxone 1 gram OD IV/IM** တေႃႇထိုင်ၵူၼ်းပဵၼ် ပေႃးၵိၼ်ယႃလႆႈ။

13.2 ပဵၼ်ႁွၼ်ႈလီႉလွမ်းသဵၼ်ႈတႃင်းယဵဝ်ႈ

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

လွမ်းၼွႆးသဵၼ်ႈတႃင်းယဵဝ်ႈၼၼ်ႉ မီးႁွၼ်ႈလီႉ (ၼွႆးႁူင်းယဵဝ်ႈ ၵမ်ႇၼၼ်ႉ ၼွႆးမၢၵ်ႇၵဵဝ်း) ၵိုတ်းတၼ်ဝႆႉ ၼွႆးသဵၼ်ႈတႃင်း ယဵဝ်ႈသေတီႈတီႈ ၵမ်ႇၼၼ်ႉ တင်းမူတ်း။ ႁွၼ်ႈလီႉ ၵၼ်ပဵၼ်ၼွႆးမၢၵ်ႇၵဵဝ်းၼႆႉ တေလၢင်ႈလူင်းမႃးလွမ်းလွတ်ႇယဵဝ်ႈ သေ ၵိုတ်းတၼ်ဝႆႉလွမ်းလွတ်ႇယဵဝ်ႈ။

ၵူၼ်းပဵၼ်တီႈၵၼ်ၵႆႉပဵၼ်တႃင်းပဵၼ် U.T.I ၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီၵူတ်ႇလိတ်ႈလွင်ႈပဵၼ်လီႉ ၼွႆးမၢၵ်ႇၵဵဝ်း။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတႃင်းပဵၼ်

- လိပ်းႁၢဝ်ႉႁႅင်း ၵၼ်ၵမ်းၼိုင်ႈပဵၼ် ၵမ်းၼိုင်ႈႁၢႆ။ ႁူဝ်ၼဝ်ႇလိပ်း (လိပ်းမူဝ်ႈၶဝ်ႈယဵဝ်ႈ) ၵမ်ႇၼၼ်ႉ လိပ်းယူႇတႃႇ သေႇ။
- ယဵဝ်ႈၵွၵ်ႇပႃးလိူတ်ႈ
- ယဵဝ်ႈပႃးႁွၼ်ႈလီႉမႃးလွမ်း
- မီးၽၢင်ႁၢင်ႈလိူဝ်ႉမႅင်းတႃင်းပဵၼ်ၶဝ်ႈ–မီးလူမ်းၼၢဝ်၊ ၵတ်း

13 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈသဵၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈလႄႈလွင်ႈၽႄႈၵိူဝ်ႇၽႄၼ်း

လွင်ႈၸူၼ်ႉၶျမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ၸႂ်ႉ Dipstix သေၵူတ်ႇယဵဝ်ႈ–လိူတ်ႈ၊ သင်ၵိူဝ်ႇဝႃႈထူပ်းလႆႈပႆႈ Leucocytes လႄႈ Nitrites ၵိူဝ်းၸႂ်ႉၵိုင် လၢင်ႈပဵၼ်ပႆႈလွမ်း ၵိူဝ်ႇမီးတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇၵိူဝ်းယူႇယဝ်ႉ။
- ၸႂ်ႉလႆၢးၶၢဝ်ယဵဝ်ႈၸွၼ်းႁွၼ်းသေ ၵူတ်ႇလိူတ်ႈတူၺ်းၵိူဝ်ႇမီးတၢင်ႇၵိူဝ်းထိုင်ႈ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ၶၢဝ်ၵိုတ်းၵူၼ်းပဵၼ်ၼွၼ်းဝႆႉ။
- ၸႂ်ႉၵိၼ်ၼမ်ႉၼမ်ၼမ် (ပုၼ်ႈတႃႇၵူၼ်းလူင် 3-4 လိတ်ႉ)။ ပေႃးၶမ်ႇၵိၼ်လႆႈ ႁႂ်ႈပၼ်ၼမ်ႉတၢင်း IV ။
- သင်မီးလူမ်းၸၢဝ်သေ ၵတ်ႉၸႂ်ၵိူင် (လပ်းၵိူဝ်ႇမီးတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇၵိူဝ်း) ႁႂ်ႈယူတ်းယႃပၼ်လွမ်းၸင်ႇလႆၢး ယူတ်းယႃမၢၵ်ႇၵဵဝ်းႁႂ်ႈလိပ်း။ (ၵၼ် **13.1**)
- ယူတ်းယႃပၼ် လွမ်းၸင်ႇလွင်ႈၶျႃႉၵိုင်းၼမ်ၵေႃႇတၢင်းပဵၼ်။

1. Aspirin, Ibuprofen, Indomethacin ၶမ်ႇၸၼ် Diclofenac ယႃၵိၼ်/ ယႃသမ်း ၵိူဝ်းၸၼ်ႉပၼ်ႇ တူင်ႇပၼ် ၶၢၼ်ၸိူင်ႈယဝ်ႉၶၢၼ်ၸိူင်ႈ။ (ၵၼ် 7.5)
2. Buscopan (Hyoscine butylbromide) ယႃၵိၼ်/ယႃသမ်းၸႂ်ႉပၼ်လွမ်းၸင်ႇလွင်ႈၶျႃႉၵိုင်းၼမ်ၵေႃႇတၢင်းပဵၼ်
လုၵ်ႈၶွၼ်ႇလိၵ်ႉၵိူဝ် 6 ၸူပ်ႇ 0.5 mg/kg
ၵူၼ်းလူင် 20 mg
သင်ဝႃႈပၼ်ယႃယဝ်ႉ 30 မိၼိတ်ႉလႄႈ လိပ်းယင်းပႆႇၶျႃၸႂ်ၵိူင် ပၼ်လွမ်းၸင်ႇၵိုင်းယႃၸင်ႇၵဝ်ႇထိုင်ႈ (ၸိူင်ႈဝၼ်းပၼ်လႆႈ ၶမ်ႇပူၼ်ႉ 100 mg) **ယႃႇပၼ်လုၵ်ႈၶွၼ်ႇလိၵ်ႉၵိူဝ် 6 ၸူပ်ႇလႄႈၸမႈမၢၼ်း** သင်လိပ်းယင်းပႆႇၶျႃၸႂ်
1. ပၼ်ယႃ Pantazocine 30mg/1cc (IM/IV)
လုၵ်ႈၶွၼ်ႇ (IM) 1mg/kg
(IV) 0.5mg/kg
ၵူၼ်းလူင် (IM/IV) 30 – 60 mg

- **သင်ဝႃႈပၼ်ယႃၸၵႈလိပ်း လူၺ်ႈယႃၶၢၼ်ၵိုင်းသုတ်းယဝ်ႉ လိပ်းယင်းၶမ်ႇၸၼ်းၸႂ်ၵိူင် ႁႂ်ႈသူင်ႇၵျႃႇႁူင်းယႃ။**
- **သင်ဝႃႈမီးၽၢင်ၶျၢင်ႈ လွတ်ႇယဵဝ်ႈတၼ် (ႁူဝ်ၸဝ်ႇလိပ်းသေၶမ်ႇယဵဝ်ႈလႆႈ) ၸႂ်ၵိူင် ႁႂ်ႈသူင်ႇၵျႃႇႁူင်းယႃ။**
- **မိူဝ်ႈသူင်ႇၵူၼ်းပဵၼ် ၶၢၼ်သဵၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈၶိုတ်းတၼ်ၸၼ်ႉ ၵျႃႇႁူင်းယႃၵိူင် တေလႆႈပူၼ်ႉ လွင်ႈၸၶျႃႉၵင်ႈ လွင်ႈႁူင်းယဵဝ်ႈမႅင်ႈပွင်းၸေႃႇသေ ၵိုတ်းႁႂ်ႈမိူင်ႈၶၢင်ႇၵျႇတၢင်ႇၶၢၼ်ႁူတ်းလႄႈ မၢၵ်ႇၵဵဝ်းလူႉလိဝ်ၵိူဝ်းၸႂ်ႉယဝ်ႉ။**

လွင်ႈၽွႉၵင်ႈ

ႁွပ်ႈဝႃႈလွင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၼမ်ႉၸႂ်ႉ ပဵၼ်ၽေႉၶၢၼ်ၸိူင်ႈလႄႈ ႁႂ်ႈၵိၼ်ၼမ်ႉမၢၵ်ႇမႆႉပၼ်ၼမ်ၼမ်။ ငိူင်ႉဝေႈတၢင်းၵိၼ် ၶၢၼ်လၢင်ႈၵိုတ်းႁႂ်ႈပဵၼ်လီႉၸိူၼ်ႈမႃး (မိူၼ်ၸင်ႇ မၢၵ်ႇၽိတ်ႉပွမ်ႈ၊ မိတ်ႉမၢၵ်ႇမူင်ႈသီႇႁူဝ်ႇ၊ ၵူဝ်ႇၵူဝ်း၊ ၼမ်ႉမၢၵ်ႇ ၶိတ်ႇ/ၼမ်ႉမၢၵ်ႇလွၵ်း၊ ၼမ်ႉၸိုင်ႈလိမ်း၊ ၸူဝ်ႇၵျႃႇၸူဝ်ႇလျႃႇ)။

ၶၢင်ႈၶိင် တၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇၵဵဝ်းႁႂ်ႈလိပ်း (ၵၼ် **13.1**)

13.3 မၢၵ်ႇၵီဝ်းလိပ်းႁူဝ်ႈ ၶၼ်ၵိုင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ်ႁႃႉၵွင်း (AGN)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

မၢၵ်ႇၵီဝ်းလိပ်းႁူဝ်ႈၶၼ်ၵိုင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ်ႁႃႉၵွင်းၼႆႉ ပဵၼ်ၵွပ်ႈလိူဝ်ႉမိင်းတၢင်းပဵၼ် ၸဝ်ႈႁူၺ်ႇတီႈထူင်လိတ်းလိၵ်ႉလိၵ်ႉ (ႁေႃႉ) တီႈၶၼ်ယူႇၼႂ်းမၢၵ်ႇၵီဝ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ငဝ်ႈငႃႇ ၶၼ်ၵျတ်းႁူႈပဵၼ် ၽၢင်ႁၢင်ႈႁူပ်ႉႁူပ်ႈ မီးယူႇလႆႈလွင်ႈၼၼ်ႉ ၶၼ်ႁၼ်ပဵၼ် ႁမ်းၼမ်သေ ယူတ်းယႃႁႃႉႁႃလႆႈၸတႉ တီႈပဵၼ်ၵွပ်ႈ Post-Streptococcal Glomerrulo nephritis ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ လၢင်ႈၸဝ်ႈမူၺ်းလွမ်းတၢင်းပဵၼ်ၽိဝ်ၼင် (မူၼ်ၼင်ႇ impetigo၊ ႁၼ် 22.1) ၶမ်ႇၼၼ် ၶေႃးလိပ်း (tonsillitis၊ ႁၼ် 21.1) လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ လၢင်ႈၸဝ်ႈမူၺ်းလွမ်း တၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း မူၼ်ၼင်ႇပွတ်ႇႁူဝ်ႈ၊ ၼၢဝ်သႆႈႁူဝ်ႈ၊ တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈၼူ (Leptospirosis) ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ၊ တပ်းႁူဝ်ႈ A လႄႈ C ၊ မၢၵ်ႇလိင်လိူဝ်းၼႆႉၵျေႈလၢင်ႈပဵၼ်လႆႈ ယူႇၼင်ႇႁဝ်ႇ။ တီႈၶၼ်ပဵၼ်ႁမ်းၼမ်ၸတႉ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၶႃႈယူႉ 3 ၸူပ်ႇၶိုၼ်းၼိူဝ်။

ၽႄၵျၢင်းတၢင်းပဵၼ်

ႁူၼ်းပဵၼ် 50% တီႈပဵၼ် AGN တေၶမ်ႇမီးၽႄၵျၢင်းၵျႃႉၵွင်းလႄႈ ၶမ်ႇၼႆႈမူၺ်းယူတ်းယႃႁၼ်။ လိူဝ်ၼၼ်ႉၸတႉ ႁူၼ်းပဵၼ်တေမီးၽႄၵျၢင်း

- သီယဵဝ်ႈမူၼ်ႁွၼ်းၽွၺ်း၊ သီလိၵ်ႉၶိုၼ်းၼၢၼ်းႁမ်ႇ
- ၼမ်ႉတုမ်ႁၼ်လႄႈပဵၼ်ႁူဝ်ႈ ႁမ်းၼမ်ၸတႉတေႁူဝ်ႈလွမ်းၼေး ႁူလုၺ်းလၢင်ႈႁူဝ်ႈတၢင်းတူဝ်ယူႇၼင်ႇႁဝ်ႇယဝ်ႉ။
- ယဵဝ်ႈၵျေႃႇလႄႈၸူၼ်ႉ(Oliguria)
- ၵွင်းလိူတ်ႈသုင်၊ လၢင်ႈၶိုၼ်းၵိတ်းၶွတ်းႁူလုၺ်းၼႆသေတႃႉ ႁူၼ်းပဵၼ် 5-10% လိူဝ်းၼႆႉၸတႉလၢင်ႈပဵၼ်ၵျႃႉၵွင်း။
- သင်ဝႃႈႁူဝ်ႈတၢင်းတူဝ်လိူဝ် လၢင်ႈပဵၼ်လူလုၺ်ႈ ၼမ်ႉၸဝ်ႈပွတ်ႇသေႁူဝ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တေထူလုၺ်ႈလွႆယႃပ်ႇ တေလႆႈ ငိၼ်းသိင်ၼမ်ႉလႆႈပွတ်ႇပွတ်းတွႆႈ။

လွင်ႈၸူၼ်ႉၵျၢမၵ်းမၼ်းတၢင်းပဵၼ်

- ၶၢဝ် dipstick သေ ႁူတ်ႇလိတ်းယဵဝ်ႈတူလုၺ်း – မီးၼႆႇမိတ်ႉလိူတ်ႈၼၢဝ်လႄႈ ၼႆႇထႁူဝ်ႇၵျိၼ်ႇ ပႃးမူၺ်းလွမ်း။
- သင်ဝႃႈၶၢဝ်ယဵဝ်ႈ ဝႆႉႁွႆႈၼွၼ်းႁွၼ်းယဝ်ႉ ၶၢဝ်မႆႇႁလူဝ်ႇသႁူပ်ႉလိတ်းတူလုၺ်းၼႆလိူဝ် တေထူပ်ႉလႃး ၼူဝ်ႉသေးလ်ၼၢဝ် ၼူဝ်ႉသေးလ်လိင် hyaline, granular and red blood cell casts။

ထၢမ်တူလုၺ်းလွင်ႈႁူးပူၼ်ႉမႃး လွင်ႇယၢမ်းပဵၼ်လိပ်းလွမ်းၽိဝ်ၼင် ၶမ်ႇၼၼ် ၼႆႈၶေႃး။ တူလုၺ်းႁွႆးလိပ်းႁဝ်ႇလွမ်းၽိဝ်ၼင်။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ၶၢဝ်ၵျတ်းႁူၼ်းပဵၼ်ၼၢဝ်ၼႆႈဝႆႉသေ ႁွႆႈၼွၼ်းလိူဝ်ႈ။
- ယႃႇႁွႆႈၵိၼ်ၼမ်ႉၵိူဝ်ၼမ်။
- ႁုမ်းထိင်းပၼ်လွင်ႈၼမ်ႉ ၶၼ်ပၼ်တႃႇႁူၼ်းလူင် ၼိူင်ႈဝၼ်း 500 ml - 1လိတ်ႉလႄႈတႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၼိူင်ႈ

ဝၼ်း 50ml/kg (ၼမ်သုတ်း 1လိတ်ႉ)။

- သင်လွင်ႈလီပ်းႁႂ်ႈ (လိၼ်ႉၵႆႇ,ၼွင်းၶႄးၶလႄႈ တီႈၽိဝ်ၼင်) ယင်းမီးယူႇၼႆလိူင် ထုၵ်ႇလီပၼ်ယႃပတီႉၶိူဝ်ႉဝၼ မိူၼ်ၼင်ႇ Amoxicillin ဢမ်ႇၼၼ် Cloxacillin လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။
- ၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်ႁၢႆႈၶၢႆႉၶႅင်းၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈပၼ်ယႃၵိၼ် Furosemide 1 mg/kg/day ။
- ယူတ်းယႃတီႈမီးလွင်ႈသုၵ်ႉယုင်ႈ – လိူတ်ႈသုင် (ၵၼ် 8.1)၊ ပွတ်ႇၵိုင်ႉၵၢင်ႉႁႂ်ႈၶၢႆႉၶႅင်း (ၵၼ် 8.2)၊ ပဵၼ်ငၢၼ်း (ၵၼ် 7.2)။

လွင်ႈၾႄႉၵင်ႈ

တႃႇတၢင်းပဵၼ် လိၼ်ႉၵႆႇ,ၼွင်းၶႄးၶလႄႈၽိဝ်ၼင်လီပ်းႁႂ်ႈ (ၵၼ် **21.1** ၶလႄႈ ၵၼ် **22.1**)ၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီ ယူတ်းယႃႁႂ်ႈလီ။ ၾႄႉၵင်ႈလွင်ႈလီပ်းႁႂ်ႈ ဢၼ်တေလၢင်ႈၸီတ်းႁႂ်ႈယဵၼ်းပဵၼ်မၢၵ်ႇၵႅဝ်းၵိုင်ႉၵၢင်ႉႁႂ်ႈၶၢႆႉၶႅင်း။ တႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ် ၼၼ်ႉထုၵ်ႇလီၵုမ်းထိင်း ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼွင်းလိူတ်ႈပၼ်ၶလႄႈ တႃႇၵူၼ်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်ၼၼ်ႉ ၵုမ်းထိင်းၶႅင်းလိူတ်ႈပၼ်။

ဢၢင်ႈဢိင် ယဵဝ်ႈဝၢၼ် (ၵၼ် **10.1**)၊ လိူတ်ႈသုင် (ၵၼ် **8.1**)၊ ပွတ်ႇၵိုင်ႉၵၢင်ႉလီပ်းႁႂ်ႈၶၢႆႉၶႅင်း (ၵၼ် **8.2**)

13.4 တၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇၵႅဝ်းဢၼ်ၸီတ်းႁႂ်ႈႁႂ်ႈတင်းတူဝ် (Nephrotics Syndrome)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇၵႅဝ်း ဢၼ်ၸီတ်းႁႂ်ႈႁႂ်ႈတင်းတူဝ်ၼၼ်ႉ တေထူပ်ႉလႃးထၢတ်ႈပရူဝ်ႇတိၼ်းၼမ် ၼႆသေတႃႉ ၼွင်းလိူတ်ႈ သမ်ႉယွမ်းလူင်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တီႈလႆႈပဵၼ်လိူင်ႉၼႆၼၼ်ႉ ႁွပ်ႈမၢၵ်ႇၵႅဝ်းလီပ်းႁႂ်ႈ (Primary glomerular disease)ဢမ်ႇၼၼ် တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်လွမ်းၽဵၢႇလင်ယဵဝ်ႈဝၢၼ်မႃး ဢမ်ႇၼၼ် ႁွပ်ႈမၢၵ်ႇၵႅဝ်း လီပ်းႁႂ်ႈ (Secondary glomerular disease)။ သင်ၸႂ်ႈၶူႉတီတ်းတေႃးဝႃႈ ပဵၼ်ႁွပ်ႈသင်ၼၼ်ႉ ဢဝ်ၼိူဝ်ႉတီႈမၢၵ်ႇၵႅဝ်းမႃးၵူတ်ႇလီတ်ႈၼႆ တေႁူႉလႆႈယူႇယဝ်ႉ။

ၽၢင်ၸၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ႁႂ်ႈတင်းတူဝ် (ၵူၼ်းပဵၼ်ၵမ်ႈၼမ်ၼၼ်ႉ ႁွပ်ႈၼမ်ႉၶဝ်ႈပွတ်ႇသေလီပ်းႁႂ်ႈ)
- ယဵဝ်ႈၶေႃ
- ထၢတ်ႈပရူဝ်ႇတိၼ်းၼွင်းယဵဝ်ႈၼမ်
- ထၢတ်ႈ Albumin ၼွင်းလိူတ်ႈၶေႃ

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ၶႂၢင်ႈၶၢၵ်ႈဢၼ်လမ်ႇလွင်ႈသေ ယူတ်းယႃပၼ်။ (မိူၼ်ၼင်ႇ– တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ်၊ လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမဵင်း)
- ၵူၼ်းပဵၼ်လိူင်ႉၼႆတင်းမူတ်း ထုၵ်ႇလီယူတ်းယႃပၼ် တီႈႁွင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼွင်း။ ယႃဢၼ်လွႆႉယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ် ၵမ်ႈၼမ် တေပဵၼ်ယႃ steroids (မိူၼ်ၼင်ႇ Prednisolone) ၶလႄႈယႃယဵဝ်ႈ။

1. **Prednisolone** မၢင်ႈပွၵ်ႈယႃ Prednisolone ယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇၵိဝ်းဢၼ်ၼွတ်ႇၶႂ်ႈ ဢၼ်ႁၢႆႈတင်းတူဝ်ၵႂၢမ်း။

ၼိူင်းယႃ– ယႃၵိၼ်တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်, PO 1 mg/kg BID။ ယႃၵိၼ်တႃႇၵူၼ်းလူင် PO 1-1.5 mg/kg OD ဝႆႉသေပၼ် ယႃၵိၼ် Prednisolone ဝူင်ႈၸိုင်ႈယဝ်ႉ တေလႆႈထတ်းသၢင်ငဝ်းလႆၢးၵူၼ်းပဵၼ် –

ၵူၼ်းပဵၼ်လီၸိုၼ်ႈ။
ၸမ်ႉၸၵ်းယွမ်းလူင်း

→ သိုပ်ႇပၼ်ယႃ Prednisolone

→ တႃႇၵူၼ်းလူင်လႄႈလုၵ်ႈဢွၼ်, – 1.5 mg/kg OD ပၼ်ဝႆၼ်ႉဝၼ်း တႃႇ 8 ဝူင်ႈ။ ၵူႈသွင်ဝူင်ႈ ၼႆႈလူတ်းၼိူင်းယႃ 0.5 mg/kg သေ လႄႈၵိုတ်းယုတ်းပၼ်ယႃ။

ၵူၼ်းပဵၼ်ဢမ်ႇလီ ၸိုၼ်ႈ။
ၸမ်ႉၸၵ်းဢမ်ႇ ယွမ်းလူင်း

→ ပွင်ႇဝႃႈယႃsteroids ဢမ်ႇတိူဝ်ႉ။ ၼႆႈၵိုတ်းယုတ်းပၼ် ယႃ Prednisolone

→ တႃႇၵူၼ်းလူင်လႄႈလုၵ်ႈဢွၼ်, – ၵူႈသွင်ဝူင်ႈ ၼႆႈလူတ်းၼိူင်းယႃ 0.5 mg/kg သေ လႄႈၵိုတ်းယုတ်းပၼ်ယႃ။ သိုပ်ႇပၼ်ယႃယဵဝ်ႈ (တူၺ်းတီႈ – 2)

2. **ယႃယဵဝ်ႈ**

ယႃယဵဝ်ႈၸႂ်ႉပိၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈ ၼဵတ်းၼႆႈဢၼ်ႁၢႆႈၸၼ်ႉ ၵႂၢမ်းၸႂ်သေတႃႉ ဢမ်ႇယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်လႆႈ။ ႁွပ်ႈၸႂ်ထုၵ်ႇလီ ပၼ်ၵိုၵ်းလွမ်း ယႃတၢင်ႇလိူဝ်း **Furosemide** – တင်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလႄႈၵူၼ်းလူင် PO: 1 mg/kg OD လႄႈ **Spironolactone** – တင်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလႄႈၵူၼ်းလူင် PO: 3 mg/kg OD သင်ၵူၼ်းပဵၼ်လီၸိုၼ်ႈမႃးယဝ်ႉ ၸႂ်လိုင်ထုၵ်ႇလီလူတ်းယွမ်းၼိူင်းယႃပၼ်။ မိူဝ်ႈယင်းၸႂ်ႉယႃယဵဝ်ႈယူႇၸၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီဝႆႉသတိတူၺ်းၾၢင်ႁၢင်ႈ ၸမ်ႉၸိူဝ်းတူဝ် တီႈဢၼ်လူတ်းယွမ်းၵႃႇ။

3. **ယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း**

ထုၵ်ႇလီဝႆႉသတိဝႃႈထၢတ်းပႅၵ်ႇတီႈ ဢၼ်ၼဵတ်းသၢင်ႈပၼ်ၼိူင်းၶၢမ်ႇတူဝ် လူတ်းယွမ်း လႄႈ ၵိၼ်ယႃ steroids ၸႂ်ႉ လၢင်ႈၼဵတ်းၼႆႈပဵၼ်ၽေးတႃႇၵူၼ်းပဵၼ်။ ႁွပ်ႈၸႂ် ယူတ်းယႃပၼ်လွင်ႈလပ်း တိတ်းလိုဝ်ႉမိူင်းတၢင်ႇလိူဝ်း မိူၼ်ၼင်ႇ

- တႃႇၶႄႉႁင်းမိူင်းတိူၵ်ႇၽေႈတိုၼ်းၸၼ်ႉပၼ်ယႃ (ႁၼ် 12.4)။
- တၵ်းတေလႆႈႁူႉတီႈတႃးဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ဢမ်ႇပဵၼ်တၢင်းပဵၼ် TB ဢမ်ႇၸၼ်တၢင်းပဵၼ် Amoebic ယူႇ ႁွပ်ႈဝႃႈ ယႃ steroids ၸႂ်ႉ တေလၢင်ႈၼဵတ်းၼႆႈတၢင်းပဵၼ်လိူဝ်းၸႂ်ႉ ၸႃႉလိုဝ်ၸၼ်ႉယဝ်ႉ။

4. **ဢၼ်လမ်ႇလွင်ႈတၢင်ႇလိူဝ်း ဢၼ်တေလႆႈလတ်းႁၢၼ်**

- ယႃႇၼႆႈၵူၼ်းပဵၼ်ၸွမ်းသေဢမ်ႇတူင်ႉၸိုင်သင် (ႁွပ်ႈဝႃႈၵူဝ်ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈတင်သေ ၵိုတ်းသိၼ်ႈလိူတ်ႈ)
- ၵုမ်းထိင်းလွင်ႈၵိၼ်ၸမ်ႉ၊ ၼႆႈၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်ဢၼ်မီးထၢတ်ႈ ၶႄႈလူဝ်ႇၵီႇလႄႈပျူဝ်ႇတီၼ်း။
- ယူတ်းယႃပၼ် တီႈႁူင်းယႃတေႃႇပေႃးၸၢၼ်း။ ဝႆႉသေၸၢၼ်းယဝ်ႉၵေႃႈ တေလႆႈၼႆႈမႃးၸတီႈႁူင်းယႃ ၵူႈဝူင်ႈ

တႃႇသေႇ (တႃႇလၢင်ႈၶမ်ႉၶၢၵ်ႈၶလႄႈၵဝ် dipstick သေၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်းယဵဝ်ႈ)
- လွင်ႈယူတ်းယႃတၢင်းမူတ်းၼႆႉ တေၶိုင်မွၵ်ႈ 4-5 လိူၼ်။

ၵူၼ်းပဵၼ်တီႈၵၼ်ၸႃႉယွၼ်ႉယႃၼႆႉ တေလၢင်ႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၸိုၼ်း။ ႁွပ်ႈၼႆႉလၢတ်ႈၶၶူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ သင်ၵႂႆႈမႃးထိင်းၵိတ်းၵွတ်းၼႆႉ ၵိုႈမႃးၶၶတီႈႁွင်းယႃၸိုၼ်း။ ၶတႃႇပၼ်လွင်ႈယူတ်းယႃၸိုၼ်းမိူဝ်ႈ။

လွင်ႈၵႄႉၵင်ႈ

ႁွပ်ႈဝႃႈမိူဝ်ႈၽွင်းၵႂႆႈယူႇတၢင်းတူဝ်ၶၶၼ်ႉလိူဝ်ႉမီးတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း လၢင်ႈၸဝ်ႈမႃးလႆႈၶလႄႈ တႃႇႁႂ်ႈပဵၼ်လွင်ႈၵႄႉၵင်ႈ ၶၶၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉသွၼ်ႇပၼ်ယႃ Penicillin V (500 mg PO BD) ။

ၵၢင်ႈၵိင် တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ် (ႁၼ် 10.1)၊ မိင်းတိူၵ်ႇ (ႁၼ် 12.4)

13.5 လပ်းလိူဝ်ႉမိင်းတၢင်းပဵၼ်တီႈသဵၼ်ႈတၢင်းၵၢင်ႇႁႃႇၽေႈလိူဝ်ႉၽၢၼ်း (Reproductive track infections)

လွင်ႈတေလႆႈၽႃင်ႉတူၺ်းလွမ်း
တူၺ်းတီႈ ၶေႃႈၽိုမ်ႉထိမ်

ၶေႃႈလမ်ႇလွင်ႈ – တၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႈႁၼ်ၼႆႉ ႁမ်ႈၶမ် တေၵိဝ်ႇလူၺ်ႈတၢင်းပဵၼ် ၵၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈလွမ်းလူၺ်ႈလွင်ႈ ႁႃႇမ (STI)။ သင်ဝူၼ်ႉထၢင်ႇဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ၵၢပ်ႈတေပဵၼ်တၢင်းပဵၼ် တီႈၵၢင်ႇႁႃႇၽေႈလိူဝ်ႉၽၢၼ်းၼႆႉလိူဝ် ထုၵ်ႇလီ ၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်း တီႈၼၼ်ႈၶွင်ႈတႃႇၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်း လၵ်ႈၶၶေႃႇၶလႄႈ ၽၢင်ၵႃင်ႈတၢင်းပဵၼ် မိူၼ်ၼင်ႇ – ၸွင်လႆ ၵွၵ်ႇမႃးတီႈ ၵၢင်ႇႁႃႇ ၶၽေႈလိူဝ်ႉၽၢၼ်း၊ လိပ်း၊ တုမ်ႇမုတ်း၊ ပၢၵ်ႇႁူင်းလုၵ်ႈလိပ်းၵႂႆႈၶလႄႈ လိပ်းမိူဝ်ႈယိပ်း တိုဝ်ႉလႃးလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ **တႃႇတၢင်းပဵၼ် ၵိဝ်ႇလူၺ်ႈၵၢင်ႇႁႃႇၽေႈလိူဝ်ႉၽၢၼ်းၼႆႉ ထုၵ်ႇလီၵူတ်ႇထတ်း ၵေႃႉႁူမ်ႈ ၶွၼ်းထိင်ႈၽႂ်ႇၸိုင်ႈပႃးသေယူတ်းယႃပၼ်။** ႁွပ်ႈဝႃႈ တၢင်းပဵၼ်ၵၼ်ပဵၼ်လူၺ်ႈ လွင်ႈႁူမ်ႈႁႃႇမၼႆႉ တေလၢင်ႈမိတ်းၵွႆႈ လွင်ႈလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိင်း HIV ၼၢင်ႈလိူဝ်ၶလႄႈ လွင်ႈႁုမ်း ထိင်းတၢင်းပဵၼ် STI ၼႆႉ ပဵၼ်ၵၼ်လမ်ႇလွင်ႈၶတႃႉၶတႃႉ။ သင်ဝူၼ်ႉထၢင်ႇဝႃႈပဵၼ် STI ၼႆႉလိူဝ် ထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉသွၼ်ႇ လွင်ႈပဵၼ်လႆႈတၢင်းပဵၼ် HIV လွမ်း (ႁၼ် 15.3) ၶလႄႈ တိူင်ႇပၢင်ႇပၼ်တၢင်းႁူႉ ၵိဝ်ႇလူၺ်ႈတၢင်းပဵၼ်သေ ၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်း လိူဝ်ႉမိင်း (VCT)။

တၢင်းပဵၼ်လၢႆလၢႆလိူဝ်း ၵၼ်ပဵၼ်လွမ်းၸွင်လႆၵွၵ်ႇမႃးတီႈၵၢင်ႇႁႃႇၽေႈလိူဝ်ႉၽၢၼ်း

ႁူးၵိူတ်ႇလုၵ်ႈလိပ်းၵႂႆႈၶလႄႈ ပၢၵ်ႇႁူင်းလုၵ်ႈလိပ်းၵႂႆႈ

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

ႁူးၵိူတ်ႇလုၵ်ႈၶလႄႈ ပၢၵ်ႇႁူင်းလုၵ်ႈပဵၼ်လိပ်းယဵၼ်းၵႂႆႈၶၼ်ႉယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်တင်းသွင်ၵၼ်ၼႆႉ ပဵၼ်ႁွပ်ႈလပ်းတိတ်း လိူဝ်ႉမိင်း လဵၵ်ႉလဵၵ်ႉမိူၼ်ၼင်ႇ (protozoal, bacterial or fungal) လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ ၽၢင်ၵႃင်ႈတၢင်းပဵၼ် သွင်ၵၼ်ၼႆႉ တေဢၢမ်ႇမိူၼ်ႁၼ်ဝႆႉၼႆႉသေတႃႇ ႁူးၵိူတ်ႇလုၵ်ႈလိပ်းၵႂႆႈၼႆႉတေၵၢမ်ႇလိပ်း။ ႁွပ်ႈဝႃႈတၢင်းပဵၼ်ပၢၵ်ႇႁူင်း လုၵ်ႈလိပ်းၵႂႆႈၼႆႉ ၵႃႉၵိင်းၶလႄႈ လွင်ႈယူတ်းယႃၵေႃႈ တေၵၢမ်ႇမိူၼ်ႁၼ်။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- မီးၸွင်လၢၵ်ႇလံႈလၢႆၵွၵ်ႇမႃႈ
- ပၢၵ်ႇႁူးၵိူတ်ႇလုၵ်ႈ ၸူမ်း/မႆး
- မူဝ်ႈႁူမ်ႈၵျႇမၶၼ်ႈ ၸိပ်း
- မူဝ်ႈယဵဝ်ႈၶၼ်ႈ ၸိပ်း
- ႁူးၵိူတ်ႇလုၵ်ႈၸိပ်းႁႂ်ႈ ၵၼ်ပဵၼ်ႁႁပ်ႈလိူဝ်ႇမိင်းၶႆႇ တေၵွိတ်းႁႂ်ႈပၢၵ်ႇႁူးၵိူတ်ႇလုၵ်ႈႁႂ်ႈၶလႈ တေမီးၶၢပ်ႈ ၽိူၵ်ႇၽိူၵ်ႇၵွၵ်ႇမႃႈ၊တေႁၼ်ႁွႃးယံႈလိင်လိင်ပႃးလွမ်း
- သင်ဝႃးပၢၵ်ႇႁူင်းလုၵ်ႈ လိင်ႁႂ်ႈယူႇသေ သမ်ႉမီးၶွင်ၵွၵ်ႇမႃႈ လွမ်းၶႆလိူင် ထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉသွၼ်ႇလွင်း ပၢၵ်ႇႁူင်းလုၵ်ႈၸိပ်းႁႂ်ႈ။

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁၢမၵ်းမၼ်းတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

ၶႃးၵၼ်ပဵၼ်ၾႄး တီႈၵၼ်ပဵၼ်လွမ်းပၢၵ်ႇႁူင်းလုၵ်ႈၸိပ်းႁႂ်ႈ

- မီးၸွင်ၵွၵ်ႇမႃႈတီႈ ႁူးၵိူတ်ႇလုၵ်ႈ
- ၵျေႉႁူမ်ႈၵျႇမလွမ်းၶၼ်ႉၵျေႈ မီးၸွင်ၵွၵ်ႇမႃႈလွမ်းႁူးယဵဝ်ႈ

ၽွႆးၶၢဝ်းတၢင်းသၢမ်လိူၼ်ပူၼ်ႉမႃး ႁူၼ်းပဵၼ် မီးႁူးၶွၼ်းႁူမ်ႈၵျႇမလွမ်းၶမ်လိူဝ်ၽိူင်ႈၵျေႉ။ သင်ႁူၼ်းပဵၼ်မီးၶႃးၵၼ်တေပဵၼ်ၾႄးလႆႈၶင်ႇဝႃးမႃးပႃးၽိူဝ်လိူင် ထုၵ်ႇလီမၵ်းမၼ်းယူတ်းယႃၶင်ႇတၢင်းပဵၼ်ပၢၵ်ႇႁူင်းလုၵ်ႈၸိပ်းႁႂ်ႈ။

လွင်ႈယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ် ႁူးၵိူတ်ႇလုၵ်ႈၸိပ်းႁႂ်ႈ

ၽၢင်ႁၢင်ႈၵၼ်လမ်ႇလွင်ႈၶတႃႉ မီးၸွင်ၽိတ်းပၵ်ႇၵတီႈ ၵွၵ်ႇမႃႈလွမ်းႁူးၵိူတ်ႇလုၵ်ႈၶၼ်ႉယဝ်ႉ။ လိူဝ်ႇမိင်းလိၵ်ႉလိၵ်ႉ ၵၼ်ပိၵ်ႇပိူင်ႈၵၼ်ၶၼ်ႉၵျေႈ တေၵွိတ်းႁႂ်ႈၸွင်တီႈၵွၵ်ႇမႃႈပိၵ်ႇပိူင်ႈၵၼ်ၵျႇ။

သဵၼ်ႈၸွင်တီႈၵွၵ်ႇမႃႈ	လိူဝ်ႇမိင်းတီႈပဵၼ်ႁႁပ်ႈ	လွင်ႈယူတ်းယႃ
ၵ။ ၸွင်သီၶၢဝ်ၶလႈပဵၼ်ပူၵ်ႇ	ၵ။ ၵမ်းၶမ်ပဵၼ်ႁႁပ်ႈ လိူဝ်ႇမိင်း *Trichomonas* (protozoal infection)	ၵ။ Metronidazole(PO) 2 g STAT
ၶ။ၸွင်သီၶဵဝ်ၸုၼ်ႇၸုၼ်ႇၶလႈ မဵၼ်မူၼ်ၵၢပ်ႇ	ၶ။ ၵမ်းၶမ်ပဵၼ်ႁႁပ်ႈလိူဝ်ႇ မိင်း *Gardnerella* (bacerial vaginosis = superficial bacterial infection)	ၶ။ Metronidazole(PO) 2 g STAT
င။ ၸွင်သီၶၢဝ်ၶလႈၸူမ်း	င။ ပဵၼ်ႁႁပ်ႈလိူဝ်ႇမိင်း *Candida* (fungal infection)	င။ မူဝ်ႈတေၶွၼ်းၶၼ်ႉ ၵဝ်ယႃ Nystatin 100000 units OD သႂ်ႇၶဝ်ႈဝႆႉၽွႆးႁူးၵိူတ်ႇလုၵ်ႈလိုၵ်ႉလိုၵ်ႉ တႃႇ 14 ဝၼ်း။

- ပဵၼ်ႁႁပ်ႈတၢင်းပဵၼ်လၢႆလၢႆသဵၼ်ႈ မူၼ်ၶင်ႇ (*Trichomonas, Gardnerella and Candida*) ၵျေႈပဵၼ်လႆႈ။ ပေႃးပဵၼ်လိူင်ႉၶၼ်လိူင် ႁႂ်ႈယူတ်းယႃပၼ်တင်းသွင်လိူဝ်း။
- လၢတ်ႈၶေႃႈႁူၼ်းပဵၼ်ဝႃးဝႆႈၵိၼ်ယႃယဝ်ႉ 7 ဝၼ်း ထုၵ်ႇလီမႃးၶႃး တီႈႁူင်းယႃမိူၼ်း။
- သင်ဝႃးၵိၼ်ယႃယဝ်ႉ 7 ဝၼ်း ယင်းပႆႇၶိၼ်းမႃးၶႆလိူင် ထုၵ်ႇလီယူတ်းယႃလွမ်းၶင်ႇတၢင်းပဵၼ် ပၢၵ်ႇႁူင်းလုၵ်ႈၸိပ်း။

13 တၢင်းပဵၼ်ၵႂၢမ်းၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈသၢၼ်ႇတၢင်းယဵဝ်ႈၶႃႈလွင်ႈၶဝ်ႈၸိူဝ်ႉၾၼ်း

လွင်ႈယူတ်းယၢတၢင်းပဵၼ်ပၢၵ်ႇၶွင်းၶိူတ်ႇလုၵ်ႈၸဵပ်းၵႂ်ႈ

- သင်ၶႃႈပဵၼ်ၾိူဝ်း ၵၼ်ဝႃႈမႃးပႃးဢိူဝ်မီးယူႇ ၵမ်ႇၼၼ်ႉ သင်ပၢၵ်ႇၶွင်းလုၵ်ႈလႅင်သေၵွႆႈၶႃႈ သမ်ႉမီးၼမ်ႉ မိူၼ်ၼွင်ၵႂၢၵ်ႇမႃးလွမ်းၼႆႉလိူင် ထုၵ်ႇလီယူတ်းယၢ လွမ်းၼင်ႇတၢင်းပဵၼ် ပၢၵ်ႇၶွင်းလုၵ်ႈၸဵပ်းၵႂ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်ၼွင်ၼွႆး (ၵလၢင်ႇ) Gonorrhoea ၶႃႈ Chamydia ၼႆႉ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လမ်ႇလွင်ႈ ၵၼ်ၵွၵ်းၵွႆႈ ၸဵပ်းၵႂ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။
- တၢႆႇတၢင်းပဵၼ်ပၢၵ်ႇၶွင်းလုၵ်ႈၸဵပ်းၼၼ်ႉ တၵ်းတေလႆႈယူတ်းယၢတၢင်းပဵၼ် Gonorrhoea ၶႃႈ Chamydia တင်းသွင်ၵၼ်ၼွႆးၶၢဝ်းယၢမ်းလဵဝ်ၵၼ်။

လႆႈယူတ်းယၢတၢင်းပဵၼ်ပၢၵ်ႇၶွင်း လုၵ်ႈၸဵပ်းၵႂ်ႈၶွမ်ႈၵၼ်	တၢႆႇ Gonorrhoea **ၶႃႈ** တၢႆႇ Chamydia	သမ်းပၼ် Ceftriaxone IM 250 mg ၵမ်းလဵဝ် ၵမ်ႇၼၼ်ႉ ၵႂ်ႈၵိၼ်ယႃ Azithromycin 1 g ၵမ်းသိုဝ်ႈ **ၶွမ်ႈတင်း** Doxycycline PO 100 mg BD/ 200 mg OD တၢႆႇ 7 ဝၼ်း ၵမ်ႇၼၼ်ႉ ၵႂ်ႈၵိၼ်ယႃ Azithromycin 1 g ၵမ်းသိုဝ်ႈ

- တၢႆႇၶမႈမၢၼ်း ၵမ်ႇၼၼ်ႉ ၵူၼ်းပဵၼ်တီႈၵၼ်ၵမ်ႇထုၵ်ႇတင်းယၢ Doxycycline ၼၼ်ႉ ၵႂ်ႈပၼ်ယၢ Azithromycin ၵမ်ႇၼၼ်ႉ Erythromycin PO 500 mg QID တၢႆႇ 14 ဝၼ်း။

လွင်ႈၵႄႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ် ၵၼ်လပ်းတိတ်းလူၺ်ႈၶွမ်ႈၵႃႇမ

ထုၵ်ႇလီပၼ်တၢင်းၶူႉ ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈလွင်ႈလပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ် ၵွပ်ႈၶွမ်ႈၵႃႇမပၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်၊ မိူဝ်ႈၶွမ်ႈၵႃႇမၼၼ်ႉ ၵႂ်ႈၸႂ်ႉတိုဝ်း ထူင်ယၢင်ၶႃႈ ၵူႈၶွမ်ႈၵႃႇမၼၼ်ႉထုၵ်ႇလီမီးၵေႃႉလဵဝ်ၵူၺ်း။

တၢင်းပဵၼ်လုပ်ႇၵုမ်ႇၵူၼ်ႈၸဵပ်းၵႂ်ႈ (PID)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ ပဵၼ်ၸဵပ်းၵႂ်ႈတၢင်းၼိူဝ်ၶွင်းလုၵ်ႈ (endometritis, salpingitis, turbo – ovarian abscess, pelvic peritonitis) ၼႆႉ ၵမ်ႈၼမ်ပဵၼ်ၵွပ်ႈတၢင်းပဵၼ် Gonorrhoea Chamydia ၶႃႈ Anaerobic bactria လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ PID ၼႆႉတေပဵၼ်ၵွႆၢႉၵွၼ်းလိူဝ် တၢင်းပဵၼ်ၶွႆးၶိူတ်ႇလုၵ်ႈၶႃႈ ပၢၵ်ႇၶွင်း လုၵ်ႈၸဵပ်းၵႂ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ၽၢင်ၵၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ၸဵပ်းတီႈတၢင်းတွႆႈတွင်ႉ
- မၢင်ပွၵ်ႈမီးလူမ်းၼၢဝ်
- မိူဝ်ႈၵူတ်ႇၸဵတ်းတူၺ်းၼၼ်ႉ ၶွင်းလုၵ်ႈ/adnexa တေၸဵပ်း (မၢင်ပွၵ်ႈတေၵူတ်ႇတိူဝ်ႉလႃးၵွၼ်ႈတီႈၵၼ်ၸဵပ်း)
- မိူဝ်ႈလိူတ်ႈၼေႈလိူၼ်မႃးၼၼ်ႉ တေၸဵပ်းပၵ်ႉပိူင်ႈ
- ၸဵပ်းမိူဝ်ႈၶွမ်ႈၵႃႇမ (dyspareunia)
- မီးၶွင်ၽိတ်းပၵ်ႇၵတီႇၵႂၵ်ႇမႃးတီႈၶွႆးၶိူတ်ႇလုၵ်ႈ
- ၸဵပ်း မိူဝ်ႈယဵဝ်ႈ (dysuria)

လွင်ႈၸူၼ်ႉၶႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ၸွမ်းၶဝ်ႈပႅၵ်ႈယူတ်းယႃ — မိူဝ်ႈႁူတ်ႇၸဵတ်းတူဝ်ႈၶူးၶိူတ်ႇလုၵ်ႈၶၼ်ႈ ပၢၵ်ႇၶူင်းလုၵ်ႈ ၵမ်ႇၶၼ်ႈ adnex ၸေၸဵပ်း ၵမ်ႇၶၼ်ႈ ၸေယိပ်းလၢႆးလုၵ်ႈ pelvic ၶႆႈလိုင် လွင်ႈၸေပဵၼ်တၢင်းပဵၼ် PID ၶႆႈၶမ်ယဝ်ႉ။
- ႁူၼ်းပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၶွင်ၶႂ်းၶၼ်ႈ ၸွင်တီႈၵွၵ်ႇမႃးၶႂ်းၶူးၶိူတ်ႇလုၵ်ႈ/ပၢၵ်ႇၶူင်းလုၵ်ႈၶၼ်ႈ ပေႃးၵဝ်မႆႇႁလူဝ်ႇ သၵူပ်ႉတူဝ်းၶႆႈလိုင် ၸေၶၢၼ် gram-negative diplococci။ ပိူၵ်ႇသမ်ႉဝႃႈ ၵဝ်မႆႇႁလူဝ်သၵူပ်ႉတူဝ်း ၵမ်ႇၶၢၼ်လိူဝ်ႉမိူင်း Chlamydia ၶႆႈသေတႃႉ မိူဝ်ႈယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ် ၶွင်ၶႂ်းၶၼ်ႈ တၵ်းၸေလႆႈယူတ်း ယႃပၼ်ၸွမ်း။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

တၢင်းပဵၼ်ၶွင်ၶႂ်း(ႁလၢင်ႉ)၊ Chlamydia လႄႈ ပိူၵ်ႇထိုးရိူးယႃး anaerobic ၶႆႉ ပဵၼ်တူဝ်လမ်ႇလွင်ႈ ၵၼ်ၶိူတ်း ၶႆႈပဵၼ် PID လႄႈ မိူဝ်ႈယူတ်းယႃ PID ၶၼ်ႈ တၵ်းၸေလႆႈယူတ်းယႃ တင်းသၢမ်သဵၼ်း မိူဝ်ႈလဵဝ်ႁၼ်ၵႂႃႇ။

လႆႈယူတ်းယႃၶူမ်ႈႁၼ်တင်းတၢင်းပဵၼ် PID (ၶွင်ႈ OPD)	တႃႇတၢင်းပဵၼ်ၶွင်ၶႂ်း(Gonorrhoea) **လႄႈ** တႃႇတၢင်းပဵၼ် Chlamydia **လႄႈ** တႃႇတၢင်းပဵၼ် ပိူၵ်ႇထိုးရိူးယႃး anaerobic	Ceftriaxone IM 250 mg STAT
		ၶူမ်ႈတင်း *Doxycycline PO 100 mg BID / 200mg OD တႃႇ 14 ဝၼ်း
		ၶူမ်ႈတင်း Metronidazole PO 500 mg TID တႃႇ 14 ဝၼ်း

*ၸေၵမ်ႇလႆႈပၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်ၸမ်ႈမၢၼ်း။ ။ တႃႇႁူၼ်းပဵၼ်ၸမ်ႈမၢၼ်းၶၼ်ႈ ၵဝ်ယႃ Erthromycin (PO 500 mg QID တႃႇ 14 ဝၼ်း)တီႈၼမ်းယႃ Doxycycline။

ၶေႃႈမၵ်းမၢႆတႃႇႁူၼ်းပဵၼ် ထုၵ်ႇလီၶၢပ်ႉဝႆႉယႃတီႈၶွင်ႈ IPD

- ႁူၼ်းပဵၼ်ပေႃးတွင်ႉယူႇ
- ၶိူတ်ႇလုၵ်ႈမွၵ်ႇမွၵ်ႇ/တူၵ်းလုၵ်ႈ
- မီးၶွင်တီႈ pelvic
- ၵမ်ႇယူႇလီၶႂၢႉၶိူင်း
- ႁူၼ်းပဵၼ် ၵမ်ႇလၢင်ႈၶိူတ်းၸွမ်းလႆႈယူတ်းယႃ OPD ၶႂ်ႈတူဝ်ႈလႆႈ
- ဝႆႉသေ ၸွႆႈလႆႈယူတ်းယႃတီႈ OPD ယဝ်ႉ 3 ဝၼ်းသေတႃႉ ႁူၼ်းပဵၼ်ၵမ်ႇလီၶိုၼ်ႈမႃး။

ယူတ်းယႃပၼ်တီႈၶွင်ႈ IPD

- **Ceftriaxone** IM 250 mg OD* **လႄႈ**
- **Doxycycline** PO 100 mg BID / 200 mg OD ၵမ်ႇၶၼ်ႈ Tetracycline PO 500mg QID **လႄႈ**
- **Metronidazole** PO/IV 500 mg TID

  ပၼ်လိူင်ႉၶဝ်ႈၶႆႈတေႃႇႁူၼ်းပဵၼ်လီၶိုၼ်ႈမႃး။ ဝႆႉလီၶိုၼ်ႈမႃးၵေႃးသိုပ်ႇပၼ်
- **Doxycycline** PO 100 mg BID / 200 mg OD လႄႈ
- **Metronidazole** PO/IV 500 mg TID တင်းမူတ်းတႃႇ 14 ဝၼ်း။

13 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈသဵၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈလႄႈလွင်ႈၽႄႈလိူဝ်ႉၽၼ်း

> ယႃတႃႇပၼ်မႄႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ႁိူတ်ႇမႆႇ ဢၼ်လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်း – ထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉလွင်ႈႁူၵ်ႉလုၵ်ႈ
> တေၵိတ်းဝႆႉၼႂ်းႁူင်းလုၵ်ႈလႄႈ ထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉသူင်ႇ တႃႇဢဝ်ၵႂႃႇၼၼ်ႉသူင်ႇၵႂႃႇႁူင်းယႃလူင်။
> လိၵ်ႈလၢႆးယႃပတိူဝ်းၸိူဝ်းၼၼ်ႉ (Ampicillin, Gentamicin, Metronidazole)

မႆႇတွင်း။ ။ သင်ႁူၼ်းပဵၼ် မီးၽၢင်ႁၢင်ႈတွင်ႉၶဵပ်း (ၵၼ် **7.5**) ဢမ်ႇၼၼ် ယူတ်းယႃယဝ်ႉ 3 ဝၼ်း ဢမ်ႇလီၶိုၼ်းမႃးၼႆလိုၼ် ၶိုၼ်းသူင်ႇၵႂႃႇယႃတူဝ်တီႈႁူင်းယႃလူင်။ မိူဝ်ႈတေသူင်ႇတူဝ်ၵႂႃႇၼၼ်ႉ ၶိုၼ်းသႂၢင်းပၼ် IV လႄႈ သႂ်ႇပၼ်ယႃပတီႇၸိူဝ်းၼၼ်ႉၼမ်ႉယႃပႃးလွမ်း။

လွင်ႈၶေႃႈၵဵင်း

ထုၵ်ႇလီပၼ်တၢင်းႁူႉ ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈလွင်ႈလပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ် ႁွပ်ႈႁူမ်ႈၵႃႈမပၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်၊ **မိူဝ်ႈႁူမ်ႈၵႃႈမၼၼ်ႉ ၶိုၼ်ႈတိုဝ်း ထုင်ယၢင်လႄႈ ႁူႈႁူမ်ႈၵႃႈမၼ်ႉထုၵ်ႇလီမီးၵေႃႉလဵဝ်ႁူၺ်း။**

ဢၢင်းဢိင် Sepsis (ၵၼ် **7.6**)၊ တွင်ႉၵိုင်ႉၵၢင်ႉၶဵပ်းၶႃႈၶိုင်း (ၵၼ် **7.5**)။

*ၼွင်းပိုၼ်ႉတီႈၸဝ်းယူႇၼႆႉ (ၶေႃးသျူးလိၵ်ႉလၢၼ်းဝၼ်းဢွၵ်ႇ) ယၢမ်းမီးလၢႆးငၢၼ်းမႃးဝႆႉဝႃး လိူဝ်ႉမိူင်းၼွင်ၼွင်း (Gonorrhoea) တေတိုဝ်တေႃႇယႃ Ceftriaxone လႄႈ ယႃ Azithromycinၼႆယဝ်ႉ။ သင်ဝႃးပၼ်ယႃယဝ်ႉ ဢမ်ႇမီးလွင်ႈတိုဝ်ႉယႃၼႆလိုင် ႁွပ်ႈဝႃးတေလႆႈလီၵ်ႉ ယဝ်ႉၶႃလိူဝ်ႉမိူင်းလႄႈ ၶိုၼ်းႁူႉလူႉမေႃယႃလူင်။

ပဵၼ်လိူပ်းယၢၼ်းလႄႈမီးႁွတ်း တီႈၸိူင်းဢၢင်ႇၵႃႇၼၢင်းယိင်း

ၶႄႇပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

Genital ulcers မီးလွင်ႈပဵၼ်လိူပ်းလွမ်းၽိဝ်ၼင် ဢမ်ႇၼၼ် mucosa တီႈဢၢင်ႇၵႃႇၼၢင်းယိင်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ Genital wart လႄႈပဵၼ်ႁွတ်းလွမ်းဢၢင်ႇၵႃႇၼၢင်းယိင်းသေတေမီးလၵ်ႈၶေႃႇၽဵပ်ႉၽဵပ်ႉ ဢမ်ႇၼၼ် ပွင်းၶိုၼ်ႈမႃးယၢဝ်း ယၢဝ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တင်းသွင်လိူဝ်းၼႆႉ ပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်းပဵၼ်ဢၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈႁွပ်ႈလွင်ႈႁူမ်ႈၵႃႈမၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- Anal / genital ပဵၼ်လိူပ်းၶိုမ်းႁူးႁူၼ်းလႄႈ ဢၢင်ႇၵႃႇၼၢင်းယိင်း
- Herpes primary infection မိူဝ်ႈလႄႈပဵၼ်လိူပ်းမွႆႇမွႆႇၼၼ်ႉ တေမီးလူမ်းၼၢဝ်။ တီႈၶိုမ်းၵွမ်းဢၢင်ႇၵႃႇၼၼ်ႉ တေမီးတုမ်ႇတႅၵ်ႇပဵၼ်ၼမ်ႉလႄႈၶဵပ်းသႅပ်ႇ။
- Inguinal မၢၵ်ႇလၼ်တီႈငၢမ်ႈၶႃလိူပ်းႁွင်ႈ။

လွင်းစူဆ်.ၡ့ၢမဂ်းမဆ်းတၢင်းပီဆ်စလးလွင်းယူတ်းယၢ

လွင်းစူဆ်.ၡ့ၢမဂ်းမဆ်းတၢင်းပီဆ်စလး လွင်းယူတ်းယၢဆံ.တေၵိင်ဆိုဝ်လွင်းၡ့ၢ.ၡိင်းတၢင်းပီဆ် (လီပ်း၊ ၡွ်းလီပ်း၊ ၡုတ်း)

သီဆ်းတၢင်းပီဆ်	ယူတ်းယၢတၢ့ တၢင်းပီဆ်	တၢင်းလိုဂ်းထီ.ဆိုင်း	တၢင်းလိုဂ်းထီ.သွင်
Genital ulcers တုမ်,လီပ်းယီဆ်း	Syphilis စလး Chancroid	Benzathine Penicillin IM 2.4 MIU STAT[i] ၡုမ်းတင်း Ciprofloxacin PO 500 mg QID တၢ့ 3 ဝဆ်း (ဘမ်,ဆဆ် Erythromycin PO 500 mg QID တၢ့ 7 ဝဆ်း ဘမ်,ဆဆ် Azithromycin PO 1 g STAT)	Procain Penicillin IM 1.2 MIU OD တၢ့ 10 ဝဆ်း ဘမ်,ဆဆ် * Doxycycline PO 100 mg BID / 200 mg OD တၢ့ 14 ဝဆ်း ----------------- Ceftriaxone IM 250 mg STAT
Genital ulcers** တုမ်,လီပ်းယီဆ်း (တုမ်,လီပ်းပွင်းလီဂ်.လီဂ်. မိူဆ်တုမ်,ဖှ်းမံး)	Herpes	ဘဝ်သပ်.ပျူ,စလးဆမ်.သုဂ်းပဆ် တုးယၢ Gentian Violet တၢ့ 5 ဝဆ်း။ Paracetamol 1 g QID တၢ့ 5 ဝဆ်း Aciclovir 200 mg 1ဝဆ်းၡ့ုးပွဂ်း တၢ့ 7 ဝဆ်း	
Genital papule (ယူ,ၡ့ၢင်,ဂဆ်သေစလးဂၢင် တုမ်,လီပ်းတေလွဂ်းဝံ.)	Molluscum Contagiosum	ဘဝ်သပ်.ပျူ,စလးဆမ်.သုဂ်းပဆ် မွဂ်း 8 ဝူင်းတေၡ့ံၢဂူၢ,ၡ့င်းဂူလ်း။	
ပီဆ်ၡုတ်းလွမ်းစိုင်းဘင်,ဂၢ့ (တေလူ.တုမ်ဂဆ်ဝံ.လေးမိူဆ် ဆင်,ဖၢင်ၡ့ၢင်းဖဂ်းဂၢတ်, လုင်း)	Condyloma Acuminata	ဘဝ်သပ်.ပျူ,စလးဆမ်.သုဂ်းပဆ် ယၢ Paracetamol PO 1 g QID တၢ့ 5 ဝဆ်း။ ဘၢပ်းတေလံးဖျေ,ဘွဂ်,ပီတ်း။	

*တေဘမ်,လံးပဆ်ဂူဆ်းပီဆ်စမးမၢဆ်း။ ။လွံ.ယၢ Erthromycin တီဆ်းယၢ Doxycycline ။ ဂွပ်းယၢမဆ်းဆမ်စလး Benzathine Penicillin ဆံ.ထုဂ်,လီစဖၡ့်တ်းသွင်ပွဂ်းသေ သမ်းပဆ်သွင်တီး။

** မိူဝ်းဂိူတ်,လုဂ်းဆဆ်. ဆင်,ၡိူဝ်ပေးၡ့ေ.ဂင်းတၢင်းပီဆ် ဘဆ်ၡ့်တ်းၡွ်းလုဂ်းဘွဆ်,တၢမွတ်,ဆဆ်. ထုဂ်,လီပဆ်ယၢ acyclovir ။ မိူဝ်းတေဂိူတ်,လုဂ်းဆဆ်. သင်ၡ့ဆ်ဝုးတၢင်းပီဆ်ဆံ. ပီဆ်ယူ,ဆံလိုင် ထုဂ်,လီဖျေ,ဂိူတ်,လုဂ်းဘွဆ်,ပဆ်။ သူင်,ဂူဆ်းပီဆ်ဂူၢ,လူးမေယၢ။

13 တၢင်းပဵၼ်ၵိဝ်ႇလူလ်ႈသဵၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈ လႄႈလွင်ႈၸၽေႈလိူဝ်ႉၽဵၼ်း

လွင်ႈၶေႃႈၵၢင်ႈ

ထုၵ်ႇလီပၼ်တၢင်းၵူႉ ၵိဝ်ႇလူလ်ႈလွင်ႈလပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်ႁွပ်ႈၵူမ်ႈၵျႃႇမပၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်၊ မိူဝ်ႈၵူမ်ႈၵျႃႇမၼၼ်ႉ ၶႂ်ႈလွႆႉ တိုဝ်းထုင်ယၢင်ၼၼ်ႈ ၵူႈၵူမ်ႈၵျႃႇမၼ်ႉထုၵ်ႇလီမီးၵေႃႉလိဝ်ၵူလ်ႈ။ ယူတ်းယႃပၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႈ ၵူႈၵူမ်ႈၼွၼ်း။

ၵၢင်ႈၵိုင်

တၢင်းပဵၼ်ၽိဝ်ၼင် (ၵၼ် 22)။

လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်း ႁွပ်ႈလွင်ႈၵူမ်ႈၵျႃႇမၵၢၼ်ၵူၼ်းလၢႆးပဵၼ် (STIs in men)

ၼေႃးပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်တီႈၵၢၼ်လပ်းတိတ်းပဵၼ်မႃး ႁွပ်ႈလူလ်ႈလွင်ႈၵူမ်ႈၵျႃႇမ။

ၽႄၵ်ၶၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- တီႈၸိူင်ႈၵၢင်ႇၵျႃႇၼၼ်ႈ ၵိမ်းၵူးၵူၼ်ႈၼၼ်ႉ တေမီးလိပ်းၵၢမ်ႇၼၼ် ၵွႆးလိပ်း။
- Herpes primary infection မိူဝ်ႈၸတႇပဵၼ်လိပ်း တုမ်ႇမွႆႇမွႆႇၼၼ်ႉတေမီးလူမ်းၼၢဝ်။ တီႈၵိမ်းၵွမ်းၵၢင်ႇၵျႃႇၼၼ်ႉ တေမီးတုမ်ႇတိၵ်ႇပဵၼ်ၼမ်ႉၼလႈလိပ်းသိပ်ႇ။
- Inguinal မၢၵ်ႇလၼ်တီႈငၢမ်ႈၶႃလိပ်းၵွႆး။
- မီးၵူတ်းၸိူင်ႈတုမ်ႇ ၵၢမ်ႇၼၼ် ၼမ်လိူဝ်ၼၼ်ႉ တီႈၵၢင်ႇၵျႃႇ/ၵိမ်းၵူးၵူၼ်ႈ။
- တၢင်းပဵၼ်ၼွင်ၼွင်းၼၼ်ႉတေမီး Urethral discharge ၵွၵ်ႇမႃးၼၼ်ႈတေလိပ်းမိူဝ်ႈယိဝ်ႈ။

လွင်ႈၸူၼ်ႉၶျမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်(Diagnosis)

ၵူၼ်းပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၼွင်ၼွင်းၼၼ်ႉ ၸွင်တီႈၵွၵ်ႇမႃးလွမ်ႈၵူးယိဝ်ႈၼၼ်ႉ ပေႃးၵၢဝ်မႆႇၵလူဝ်သၵူပ်ႉ တူလ်းၼႆလိုင် တေၶျၼ် gram-negative diplococci။ ပိၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈ ၵၢဝ်မႆႇၵလူဝ်သၵူပ်ႉတူလ်း ၵၢမ်ႇၶျၼ်လိူဝ်ႉမိူင်း Chlamydia ၼႆသေတႃႉ မိူဝ်ႈယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်ၼွင်ၼွင်းၼၼ်ႉ တၵ်းတေလႆႈယူတ်းယႃပၼ်လွမ်း။

သိၼ်းတၢင်းပဵၼ်	ယူတ်းယႃတႃႇ တၢင်းပဵၼ်	တၢင်းလိူၵ်ႈထီႉၼိုင်ႈ	တၢင်းလိူၵ်ႈထီႉသွင်
Genital ulcers (open sores) တုမ်ႇလိပ်းယိၼ်းပဵၼ်တီႈ ၸိူင်ႈၵၢင်ႇၵျႃႇၵူၼ်းလၢႆး	Syphilis ၼၼ်ႈ Chancroid	Benzathine Penicillin IM 2.4 MIU STAT[1] ၵူမ်ႈတင်း Ciprofloxacin PO 500 mg BD တႃႇ 3 ဝၼ်း (ၵၢမ်ႇၼၼ် Erythromycin PO 500 mg QID တႃႇ 7 ဝၼ်း ၵၢမ်ႇၼၼ် Azithromycin PO 1 g STAT)	Procain Penicillin IM 1.2 MIU OD တႃႇ 10 ဝၼ်း ၵၢမ်ႇၼၼ် (Doxycycline PO 100 mg BID / 200 mg OD တႃႇ 14 ဝၼ်း) ________________ Ceftriaxone IM 250 mg STAT

Penile or urethral discharge ပဵၼ်ၸွင်ၸူဝ်ၶူင်းၵၢင်ႇၶႃႈ ၶူၼ်းလႆး ၵမ်ႇၸၼ် ၸႂ်းၶႃးယဵဝ်ႈ **urethral** ၶူမ်းလွမ်းၸႂ်းၶႃးယဵဝ်ႈ မူဝ်ႈယဵဝ်ႈၸၼ်ႉတေမႆႈ	Gonorrhoea လႄႈ Chlamydia	Ceftriaxone IM 250 mg STAT (ၵမ်ႇၸၼ် Azithromycin PO 1 g STAT) ၶူမ်ႈတင်း Doxycycline PO 100 mg BID / 200 mg OD တႃႇ 7 ဝၼ်း (ၵမ်ႇၸၼ် Azithromycin PO 1 g STAT)	____________________ Erythromycin PO 500 mg QID တႃႇ 7 ဝၼ်း (ၵမ်ႇၸၼ် Tetracycline PO 500 mg QID တႃႇ 7 ဝၼ်း)
Inguinal (မၢၵ်ႇလၼ်ငၢမ်ႈၶႃႉ) (Lymphogranuloma Venereum)Painful bubo	Chlamydia	Doxycycline PO 100 mg BID / 200 mg OD တႃႇ 7 ဝၼ်း (ၵမ်ႇၸၼ် Azithromycin PO 1 g STAT)	
Genital ulcers** တုမ်ႇလိၵ်းယဵၼ်း (တုမ်ႇလိၵ်းပွင်း လဵၵ်ႉလဵၵ်ႉ မူၼ်တုမ်ႇၽွႆးမႆႈ)	Herpes	ၵဝ်သပ်ႉပျူႇလႄႈၸမ်ႉသုၵ်ႈပၼ်။ တႃးယႃ Gentian Violet တႃႇ 5 ဝၼ်း။ Paracetamol 1 g QID တႃႇ 5 ဝၼ်း Aciclovir 200 mg ၸိုင်ႈဝၼ်း 5 ပွၵ်ႈ တႃႇ 7 ဝၼ်း	
Genital papule (ယူႇၵၢင်ႇၵၼ်သေလႄႈၵၢင် တုမ်ႇလိၵ်းတေလွၵ်းဝႆႉ)	Molluscum Contagiosum	ၵဝ်သပ်ႉပျူႇလႄႈၸမ်ႉသုၵ်ႈပၼ်။ မွၵ်ႈ 8 ဝူင်ႈတေၵႃႈၵႂႃႇၵွင်းၵူၺ်း။	
ပဵၼ်ၶူတ်းလွမ်းၶူင်းၵၢင်ႇၶႃႈ (တေလူႉတုမ်ၵၼ်ဝႆႉလႄးမူၼ် ၸင်ႇၽၢင်ၵၢင်းၽၵ်းၵၢတ်ႇ လုင်း)	Condyloma Acuminata	ၵဝ်သပ်ႉပျူႇလႄႈၸမ်ႉသုၵ်ႈပၼ်။ ယႃ Paracetamol PO 1 g QID တႃႇ 5 ဝၼ်း။ ၵၢပ်ႈတေလႆႈၽေႃႇၵွၵ်ႇပဵတ်ႈ။	

လွင်ႈၶေႃႉၵဵင်း

ထုၵ်ႇလီပၼ်တၢင်းၶူႉ ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈလွင်ႈလပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်လူၺ်ႈၶူမ်ႈၵႃႇမပၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်၊ မူဝ်ႈၶူမ်ႈၵႃႇမၸၼ်ႉ ၶွႆႈလွႆႉတိုဝ်း ထုင်ယၢင်လႄႈ ၵူႈၶူမ်ႈၵႃႇမၸႅ်ႉထုၵ်ႇလီမီးၵေႃႉလိဝ်ၵူၺ်း။ ယူတ်းယႃပၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်လႄႈ ၵူႈၶူမ်ႈၸွၼ်း။

ၵၢင်းၵိင် တၢင်းပဵၼ်ၽိဝ်ၸင် (ၵၼ် 22)။

14 တၢင်းပဵၼ်ၵႅဝ်ႇလူလုၺ်းလိူတ်ႈ

14.1 တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ၼႆႉလိူတ်ႈဢၼ်လႆပၼ်ႇယူႇၼႂ်းတူဝ်ၵူၼ်းၼၼ်ႉထၢတ်ႈဢၼ်ယွမ်ႉၶွႆႈလိူတ်ႈလႅင် ဢၼ်ႁွင်ႉဝႃႈ Haematocrit (Hct) ဢမ်ႇၼၼ် Haemoglobin (Hb) လူဝ်းၼႆႉ ၵေႃႇလူဝ်ပႅၵ်ႇၵတီႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လွင်ႈလူဝ်းၼႆႉၼႆႉ ယူႇတီႈ ဢႃယု၊ ၸၢႆး/ယိင်း (လိင်ႇ)ၸဵမ်လႄႈ ၶၢဝ်းယၢမ်း ပႃးတွင်ႉသေ ပႅၵ်ႇပိူင်ၵၼ်ၵႂႃႇ။ ၶေႃႈဢၼ်တေ ပဵၼ်ၽေးလႆႈၸွမ်း မိတ်ႉလိူတ်ႈလႅင် ဢမ်ႇလၢင်းဢဝ်ထၢတ်ႈ ၶွၵ်ႇသီႇၵျၼ်ႇၵူႈလူးတိတ်ႉသျူးၼႂ်းတူဝ်ၵူၼ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ၼႆႉ တေပဵၼ်လႆႈလူလုၺ်း ၵ) လူႉသုမ်းမိတ်ႉလိူတ်ႈလႅင် (တူဝ်ယၢင်ႇ – haemolysis ၸဵမ်လႄႈ haemorrhage)၊ ဢမ်ႇၼၼ် ၶ)လွင်ႈၽိတ်ႈ ၶွၵ်ႇမိတ်ႉလိူတ်ႈလႅင်ၵေႃႇလူင်း (တူဝ်ယၢင်ႇ ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃႇႁျႃႇရၸဵမ်လႄႈ ၵိုသၼ်လင်ထုၵ်ႇမိပ်ႇ)လူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

တီႈပွင်ႇတၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်

	Hb (g/dl)	Hct %
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိုတ်ႇမႂ်ႇ	< 14	< 42
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 1 – 14 ပီး	< 12	< 36
ၵူၼ်းလူင် (ၸၢႆး)	< 13	< 39
ၵူၼ်းလူင် (ယိင်း) (ဢမ်ႇပႃးတွင်ႉ)	< 12	< 36
ၵူၼ်းလူင် (ယိင်း) (ပႃးတွင်ႉယူႇ)*	< 10	<

*မႆၢတွင်း။ ။ ထၢတ်ႈ Hb တူၵ်း မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉၼႆႉပဵၼ်သၽႃႇဝယူႇယဝ်ႉ။

တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ၼႆႉ ပဵၼ်ပၼ်ႇၵျပႆၢးယူႇလီယႃႇလူင်ဢၼ်ၼိုင်ႈ ၼႂ်းပွတ်းပိူၼ်ႈတီႈမိူင်း

လွမ်းၼင်ႇ ဢၼ်ပဵၼ်ၾူးၵျပ်ႇၵၢၼ်ပႆၢးယူႇလီၵေႃႉၼိုင်ႈသေ တေလၢင်းလွႆးၶေႃႈၵင်ႈလႆႈ

1. ပၼ်တၢင်းၵူႈၵဵဝ်ႇလူလုၺ်းလွင်ႈၵိၼ်ယႅမ်ႉ
2. လႅၵ်ႇပၼ်ယၢထၢတ်ႈလဵၵ်းၸဵမ်လႄႈ ထၢတ်ႈၾေႃးလိတ်ႉ (ဢမ်ႇလွႆးတႃႇယူတ်းယႃ Thalassemia)
3. ၸူးမိူင်းတွင်ႉပၼ်တႃႇသေ

လွင်ႈတၢင်းဢၼ်လႆႈပဵၼ်ၵမ်းၼမ်

မႆၢတွင်း။ ။ လွင်ႈတၢင်းဢၼ်လႆႈပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ၵမ်းၼမ်ၼၼ်ႉ တေၼႄၼႆႉ ပဵၼ်သီၼေဝ်ႉ။

ၵိုင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ်ၵႃႉၵိူင်း

- **ၼေဝ်ၼူၵ်ႉ** (မိတ်ႉလိူတ်ႈလႅင်ၵိုင်ႉၵၢင်ႉထုၵ်ႇယႃႉလူႉလႅဝ်) (ၵၼ် 15.2)
- လိူတ်ႈၵိုင်ႉၵၢင်ႉဢွၵ်ႇၼမ် (ၵွပ်ႈလႆႈတိူဝ်ႉလႃးမၢတ်ႇလိပ်းၸဵမ်လႄႈ သဵၼ်ႈလိူတ်ႈၵူႈၼႂ်းၵူင်းၶဝ်ႈ၊ သဵၼ်ႈတၢင်း

ၵၢင်ႇၵႃႇၸၽႄႈလိူဝ်ႉၽၼ်း လူႉလီဝ်၊ လိူတ်ႈၵွၵ်ႇႁွပ်ႈလူၺ်ႈပႃးတွင်ႉ မူၼ်ႉၸၢင်ႇ – ၵိူတ်ႇလုၵ်ႈယဝ်ႉ လိူတ်ႈထွၵ်ႇၼမ်)

- ထၢတ်ႈ G6PD ၶေႃႇ (တူၺ်းပႃႈတွၼ်ႈၼႆႉထႅင်ႈ)

လွင်ႈပဵၼ်ၶၢဝ်းယၢဝ်း

- ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၵႃႇၺႃႇၺ (ႁၼ် 17.1)
- (ၼႂ်းတၢင်းၵိၼ်ၼၼ်ႉ ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ ferrous, folate ၵမ်ႇၼၼ် vitamin B12)
- **လပ်းတိတ်းမိူင်းတိူၵ်ႇပၢၵ်ႇၶူဝ်မဵတ်းၸလႈ မိူင်းတိူၵ်ႇတူဝ်မူၼ်း** (ႁၼ် 12.4)
- **ၵမ်းၵမ်းလပ်းသၼ်ႇထေႇပႃးတွင်ႉ** (ၸမႈမၢၼ်းလိူတ်ႈလၢင်)
- **ၶွႆႈၵိၼ်ၼူမ်းၸမႈၶိူင်သေ ၵမ်ႇပၼ်ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်တၢင်ႇလိူဝ်းတႅမ်းၼူမ်းၸမႈ** (လုၵ်ႈဢွၼ်ႇပဵၼ် လိူတ်ႈလၢင်)
- ပဵၼ်လိပ်းတီႈၶူင်းၶဝ်ႈ
- တၢင်းပဵၼ် Thalassaemia (တူၺ်းပႃႈတွၼ်ႈ)
- လိူတ်ႈၵွၵ်ႇၶၢဝ်းၶိူင်
- ၶႅၼ်ႇသိူဝ်း
- တိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်းပဵၼ်ၶၢဝ်းၶိူင် (HIV, TB) (ႁၼ် 15.3, 21.5)
- တၢင်းပဵၼ်တပ်းၸလႈ မၢၵ်ႇၵဵဝ်း
- တၢင်းပဵၼ်မၢမ်ႉႁၢႆႈယွၼ်ႉလွင်ႈမႆႈ
- တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင် aplastic

ၵမ်းၼမ်ၸတႉတၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈၼႆႉ တေပဵၼ်ႁွပ်ႈလွင်ႈတၢင်းၵၼ်ဝႃႈမႃးပႃးၼိူဝ်ၼႆႉ ၼမ်လိူဝ်ၼိုင်ႈၵၼ်။ သင်ဝႃႈပၼ်ယႃ ထၢတ်ႈ Ferrous Sulphate (FS), Folic Acid (FA) ၸလႈ ၶျႃးမိူင်းတွင်ႉပၼ်ၼႆႉလိူင် တေလၢင်ႈၵိတ်ႈၶွႆႈၵူၼ်းပဵၼ် လီၶိုၼ်ႈမႃးလႆႈယူႇယဝ်ႉ။

ၽၢင်ၵၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ၼႆႉ လၢင်ႈပဵၼ်လႆႈၵူႈၵေႃႉၼႆႉသေတႃႉ ၵၼ်တီႈပဵၼ်ငၢႆႈသေပိူၼ်ႈၸတႉ ၼၢင်းယိင်းၵၼ်ပႃးတွင်ႉ ၸလႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလဵၵ်ႉၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၽၢင်ၵၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ တေၵိုင်ၼိူဝ်လွင်ႈၵႃႉၼိူင်းတၢင်းပဵၼ်ဝႃႈ ပဵၼ်ၶၢဝ်းၶိူင် ၵမ်ႇၼၼ် ၵိုင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ်ၵႃႉၼိူင်းၶိူဝ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵၼ်ၵမ်ႇပဵၼ်ၵႃႉၼိူင်းၼၼ်ႉ တေၵမ်ႇၸၼၽၢင်ၵၢင်ႈသင်။ ၵူၺ်းၵႃႈ သင်ဝႃႈၵမ်ႇမီး လွင်ႈယူတ်းယႃသင်ၼႆလိူင် တၢင်းပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်ႇၵႃႉၼိူင်းၼႆႉ တေၵႃႉၼိူင်းမႃးလွႆးလွႆးသေ ၵိတ်ႈၶွႆႈပဵၼ် တၢင်းပဵၼ်ၶၢဝ်းၶိူင်ၵူႈ (မူၼ်ႉၸၢင်ႇ မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉၼၼ်ႉ တေၵိတ်ႈၶွႆႈတုမ်ႉတိူဝ်ႉ တၢင်းယႅင်ႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၼႂ်းတွင်ႉ၊ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိူတ်ႇမႃးဢေႃႈၼၢၼ်းယႅင်ႇ ၸလႈ လပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်လႆႈငၢႆႈလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ၶၢဝ်းၶိူင်

- ၶိူဝ်ႉငၢႆႈ
- တုမ်ႉတိူဝ်ႉလွင်ႈၵိတ်ႈၵၢၼ်ငၢၼ်း (ႁွပ်ႈၼႆႉ လႆးလႆႈၶေႃႇ၊ ၵမ်ႇတူၺ်းထိုင်လုၵ်ႈလႆႈလီ)
- တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇသမ်ႉ ၼၢၼ်းယႅင်ႇ၊ လွင်ႈၶိုၼ်ႈ ယႅင်ႇထိူင်း၊ ၵမ်ႇၵိၼ်းၶိုတ်းပိူၼ်ႈတီႈၶူင်းၵိၼ်း
- မူဝ်ႈၵိတ်ႈၵၢၼ်ၸလႈပႆႇၵူႇပႆမႃးၼၼ်ႉ ထူၺ်ႈလွႆယၢပ်ႇ၊ ၶိူဝ်ႉငၢႆႈ လွႆသၼ်ႇ (ၵမ်ႇလွႆးမူဝ်ႈလိုဝ်ႈယူႇ)
- ၽိူၵ်ႇၵႅၼ်းတႅၼ်း (ၶွပ်ႇတႃ၊ ၽေႇမိုဝ်း၊ ၼဵပ်ႉမိုဝ်း)
- မူဝ်ႈၵမ်ႇၵိတ်ႈသင်ၼၼ်ႉ ၶိူင်းတွတ်ႇၶူဝ်လႆၸလႈ ၶိူင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈပဵၼ်ပၵ်ႇၵတီႇ

14 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူလ်ႈလိူတ်ႈ

တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ၸၢဝ်းၶိူင်ၵျႃႉၵျိင်း

မၢင်ပွၵ်ႈ ၵျိင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈၶလႈ ၵျိင်းတွတ်ႇႁူဝ်ၸႂ်ႁူၼ်းပဵၼ် တီႈၵၼ်ပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ၵျႃႉၵျိင်း (Hb < 6) ၼႆႉ တေ ပဵၼ်ပၵ်ႉၵတီႉႁူလ်ႈ။ ၵၼ်ပဵၼ်လိူင်ႉၼႆၼႆႉ ႁွပ်ႈဝၢႈတၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈၼႆႉ ပဵၼ်ၵျႃႉၵျိင်းမျႈလွႆးလွႆး (မီးမိင်းတူၵ်ႇႁူဝ်မဵတ်း ၸၢဝ်းၶိူင်၊ၵမ်းၵမ်းပဵၼ်ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ) ၵမ်ႇၼၼ်မီးထၢတ်ႈ haemoglobin ၵေႇမျႈလႅမ်မူဝ်ႈၵူတ်ႇ (Thalassaemia)။

- ၶိူဝ်ႉၵူၼ်းၶလႈ ၵမ်ႇမီးၵျိင်းၵျႃႉၵျိင်း
- တူင်ႉၼိုင်ၵိတ်းၵိတ်းၵွတ်းၵွတ်းႁူလ်းၵျေႈ ၶိူဝ်ႉၵူၼ်း၊ လွႆသၼ်ႇ
- ၽိူၵ်ႇလိူင်ၵျႃႉၵျိင်း
- မီးသိင်ၵွၵ်ႇမျႈတီႈႁူဝ်လွႆ
- မူဝ်ႈၵမ်ႇၵျႃတ်းသင်ၼၼ်ႉၵျိင်းတွတ်ႇႁူဝ်လွႆၶလႈ ၵျိင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈပဵၼ်ပၵ်ႇၵတီႇ

တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင် ၵၼ်ၵိူင်ႉၵၢင်ႉၶၼဖေၢင်ၵျၢင်ႈ ACUTE SYSPTOMATIC ANAEMIA - HB ထၢတ်ႈ haemoglobin ၵိူင်ႉၵၢင်ႉတူၵ်း (တူဝ်ယၢင် — လိူတ်ႈၵွၵ်ႇၼမ်၊ ပဵၼ်ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉၵျႃႉၵျိင်း)

- ၵူၼ်းၵွၼ်ႇ၊ ၶိူဝ်ႉၵူၼ်း
- မူဝ်ႈၵမ်ႇတူင်ႉၼိုင်သင်ၵျေႈ ၶိူဝ်ႉယူႇ
- မူဝ်ႈၵမ်ႇတူင်ႉၼိုင်သင်ၵျေႈ လွႆသၼ်ႇ
- ၽိူၵ်ႇလိူင် (ၶွပ်ႇတ၊ ၽေႇမိူဝ်း၊ ၼီပ်ႉမိူဝ်း)
- မူဝ်ႈၵမ်ႇၵျႃတ်းသင်ၼၼ်ႉ ၵျိင်းတွတ်ႇႁူဝ်လွႆဝႆးယူႇ (ႁူၼ်းလူင် >120)
- မူဝ်ႈၵမ်ႇၵျႃတ်းသင်ၼၼ်ႉ ၵျိင်းထူလ်ႈလွႆဝႆး (ႁူၼ်းလူင် >40/m)
- ၵျိင်းလိူတ်ႈတူၵ်း (ပုႈၼိူဝ် <100mmHG) (တူဝ်ယၢင်ႇ – မူဝ်ႈၵူတ်ႇလုၵ်ႈယဝ်ႉၼၼ်ႉ လိူတ်ႈထွၵ်ႇ)
- ၵမ်းၵမ်းမီးသိင်ၵွၵ်ႇမျႈတီႈႁူဝ်လွႆ

ႁွပ်ႈလိူတ်ႈလၢင်သေၶလႈ ႁူဝ်လွႆဝႆး ANAEMIA HEART FAILURE

- မူဝ်ႈၼင်ႈလိူဝ်ႈၶိူဝ်ႉယူႇၵျေႈ ထူလ်ႈလွႆယၢပ်ႇ
- ၵျိင်းၵေႇၵျႃႉၵျိင်း
- မၢင်ႈၵျေႉ ၼျႈၵူၵ်း တေလဵပ်း
- ၽိူၵ်ႇလိူင်ၵျႃႉၵျိင်း
- ပွတ်ႇၵိူင်ႉၵၢင်ႉၵႂ်ႈၵျႃႉၵျိင်း
- တပ်းၵႂ်ႈ (Hepatomegaly)
- Jugular သိၼ်းလိူတ်ႈၶဝ်ႈတီႈၶျႈၵႂ်ႈ
- Peripheral oedema ၶလႈ ပၢင်ႈၵီး (တွင်ႉယွႆႇ)

လွင်ႈၸူၼ်ႉၵျမၵ်းမၼ်းတၢင်းပဵၼ် လွမ်းၼင်ႇပႆႇယူတ်းယၢၶလႈတီႈႁွင်ႈလိပ်ႇ–Hb ၵမ်ႇၼၼ် Hct, CBC

လွင်ႈယူတ်းယၢ

လွင်ႈယူတ်းယၢတၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်

- ၵျိင်းယၢ **ferrous sulphate** ၶလႈ **folic acid** တၢႇလွႆႉယူတ်းယၢၵမ်ႈၼမ်ၶတႉ ပၼ်ယၢၵိၼ် တၢႇမွၵ်ႈ သွင်ဝူင်ႈ ႁူလ်းၵျေႈ တၢင်းပဵၼ်တေလီၶိုၼ်းမျႈ (ႁူး 7-10 ဝၼ်းၼၼ်ႉထၢတ်ႈ Hb ထုၵ်ႇလီၶိုၼ်းမျႈ

1 g/dl)။ ဝံၤသေ ထၢတ်ၯလီဂ်ၤစိုၩ်ၤလီစိုၩ်ၯမုၤဆင်ႇဂဝ်ႇဆၩ်ႉ ဆင်ႇရှိဝ်ပေုၤတေထိင်ၤသိမ်ၤ ထၢတ်ၯလီဂ်ၤၡ်ၯတူဝ်လံၯဆၩ်ႉ ထုဂ်ႇလီ ပၩ်ယၢ့ထၢတ်ၯလီဂ်ၤဂ့ၢ်ႇထီင်ၯတၢ့ႇ 3-6 လိူၩ်။ ဆင်ႇရှိဝ်တူဝ်ဂူၩ်ၤပီၩ် ပေုၤတေမီၤၡိင်ၤလုတ်ႇထၢတ်ၯလီဂ်ၤလံၯလီ ဆၩ်ႉ ထုဂ်ႇလီပၩ်ယၢ့ vitamin c ဂ့ၢ်ႇလွမ်ၤ။

- သင်ဝ့ၯ Hb <6/ Hct <18 ယူႇၡ်လိုင် ထုဂ်ႇလီတိူင်ႇပၢင်ႇတင်ၤမေ့ယၢ့ တၢ့ႇတေသ့ၢင်ၤလိူတ်ၯသေယူတ်ၤယၢ့ပၩ်။
- တၢ့ႇတၢင်ၤပီၩ်ဂိုင်ႉဂၢင်ႉစဆဖေၢင်ၡ့ၢင်ၯလိူတ်ၯလၢင်ဝံၤဆၩ်ႉစတႉ ထုဂ်ႇလီၡ်တ်ၯၡ်ၯလိူတ်ၯဂိုတ်ၤယုတ်ၤယဝ်ႉသ့ၢင်ၤပၩ် လိူတ်ၯစိုၩ်ၤဝံၤဝံၤ။
- တၢ့ႇယူတ်ၤယၢ့တၢင်ၤပီၩ်ရှုဝ်လ့်ဝံၤ ဘၩ်ပီၩ်ဂွပ်ၯတၢင်ၤပီၩ်လိူတ်ၯလၢင်ၡ်ၯၡ့ၢ်ဆၩ်ႉ ဘမ်ႇသူၯမီၤစလၯ ဆင်ႇရှိဝ်ပေုၤတေဘမ်ႇထိုင်ၓဂ်ႉတွၩ်ၯဆၩ်ႉဆၩ်ႉထုဂ်ႇလီယူတ်ၤယၢ့ၡေႉဂင်ၯပၩ်။ယူတ်ၤယၢ့ပၩ်လွင်ၯပွတ်ႇဂ့်ၯ(ဂၩ် 8.2)။
- ဂူၩ်ၤပီၩ်လိူတ်ၯလၢင်ဂူၯဂေ့ႉ ထုဂ်ႇလီၓျုၤမီင်ၤတွင်ႉပၩ် (ဂၩ် 12.4)။

ၡိင်ၤယၢ့တၢ့ႇယူတ်ၤယၢ့ (Treatment dose)

Ferrous sulphate	ဂူၩ်ၤလူင်		200 mg TID	Folic acid	ဂူၩ်ၤလူင်	5 mg OD
	လုဂ်ၯဘွၩ်ႇ	< 5 Kg	50 mg BD		လုဂ်ၯဘွၩ်ႇ	2.5 mg OD
		> 5 Kg	100 mg -200mg BD			

ဝံၤသေဂိၩ်ယၢ့ယဝ်ႉ 6 လိူၩ်ဆၩ်ႉ ၡ်ၯလီဂ်ၤလံၤ Treatment dose ပီၩ် Prophylactic dose သေယူတ်ၤယၢ့ပၩ် ဂ့ၢ်ႇထီင်ၯတၢ့ႇ 3 လိူၩ် (သင် Hb / Hct ပီၩ်မိူၩ်ဂဝ်ႇစိုၩ်ၤယဝ်ႉ)။

ၡိင်ၤယၢ့ၡေႉဂင်ၯ (Prophylactic dose)

Ferrous sulphate	ဂူၩ်ၤလူင်		200 mg OD	Folic acid	ဂူၩ်ၤလူင်	5 mg/ဝူင်ၯ
	လုဂ်ၯဘွၩ်ႇ	< 5 Kg	50 mg OD		လုဂ်ၯဘွၩ်ႇ	2.5 mg/ဝူင်ၯ
		> 5 Kg	100 mg -200mg OD			

ယၢ့ဂိၩ် Ferrous sulphate (200 mg) ဆိုင်ၯမီတ်ႉဆၩ်ႉ တေမီၤထၢတ်ၯလီဂ်ၤ 65 mg ။

ၡိင်ၤယၢ့တၢ့ႇယူတ်ၤယၢ့ – တၢ့ႇလုဂ်ၯဘွၩ်ႇ ထၢတ်ၯလီဂ်ၤ 3 - 6 mg/kg (ထၢတ်ၯလီဂ်ၤဆမ်သုတ်ၤ 200 mg = Ferrous sulphate ဆိုင်ၯဝၩ်ၤ 3 မီတ်ႉ)။

ၡိင်ၤယၢ့တၢ့ႇၡေႉဂင်ၯ – ထၢတ်ၯလီဂ်ၤတၢ့ႇလုဂ်ၯဘွၩ်ႇ ဆိုင်ၯဝၩ်ၤ 1 - 2 mg/kg (ဆမ်သုတ်ၤ 15 m)။

14 တၢင်းပဵၼ်ၵႅဝ်ႇလူၺ်ႈလိူတ်ႈ

ယူတ်းယႃလွင်ႈတၢင်းတီႈၵၢၼ်ၵႅတ်းၵွႆႈပဵၼ်

1. ၸေႃႇၸူႉ

- ပၼ်ယႃလွမ်းၶင်ႇလႆႈယူတ်းယႃၸေႃႇၸူႉ (ၵၼ် 15.2)
- မိူဝ်ႈၵမ်ႇမီးလူမ်းၸေႃႇယဝ်ႉ ၵမ်ႇၼၼ် ႁူတ်ႇၸဵတ်းၵမ်ႇႁၼ်လိူဝ်ႉမိင်းၸေႃႇၸူႉယဝ်ႉ ၸင်ႇပၼ်ယႃ Ferrous sulphate ၶႅမ်ႈ Folic acid။
- သင်ႁၼ်ဝႃႈ ႁူၼ်းပဵၼ်ၵိုင်ႉၵၢင်ႉလိူတ်ႈလၢင် ၵမ်ႇၼၼ် ႁွပ်ႈလိူတ်ႈလၢင်ၼႄၶႅမ်ႈ မီးၽေႃင်ႁၢင်ႈႁူဝ်လွႆ ၼေဝႆး ၵမ်ႇၼၼ် ပဵၼ်ၸေႃႇၸူႉ PF ၼႆႉလိူင် ထုၵ်ႇလီသူင်ႇတူဝ်ႁူဝ်ယူတ်းယႃတီႈႁူင်းယႃ။

- သင်ဝႃႈလိူဝ်ႉမိင်းၸေႃႇၸူႉ ၼွႆးလိူတ်ႈႁူၼ်းပဵၼ်ၼမ်ၼေႃႈ၊ ပဵၼ်ၸေႃႇၸူႉႁၢႆႉႁိူင်းယူႇ၊ ထၢတ်ႈ Hb ၼွႆး လိူတ်ႈ တႅမ်ႇလိူဝ် 7 ထၢတ်ႈ Hct တႅမ်ႇလိူဝ် 20 ၼႆႉလိူင် တေလႆႈသႂၢင်းလိူတ်ႈသေ ယူတ်းယႃပၼ်။ (လိူဝ်ႉမိင်းၸေႃႇ ၸူႉၵေႃးတေယႃႉမဵတ်ႉလိူတ်ႈလႅင်ယူႇတိၵ်းတိၵ်း)။

2. လိူတ်ႈလႆႈဢွၵ်ႇႁၢႆႉႁိူင်း ႁူမ်ႈတင်းမီးၽေႃင်ႁၢင်ႈသျၵ်ႉ

- ႁဵတ်းႁႂ်ႈလိူတ်ႈၶၢၼ်ဢွၵ်ႇယူႇၼၼ်ႉၵိုတ်းယုတ်း။(မိပ်ႇသီၼ်ႈဢွၵ်ႇႁူဝ်ႉဝႆႉ၊ သင်တူၵ်းလုၵ်ႈၼႆႉ ႁၢႆႈသူင်ႇႁူဝ် ယူတ်းယႃ တီႈႁူင်ႈၶမႈၶႅမ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ)
- ၶဝ်ႈၶမ်ႈယွႆႇ cannulas 2 မၢၵ်ႈသမ်းသႂ်ႇပၼ်တီႈသဵၼ်ႈလိူတ်ႈၶဝ်ႈ။ သႂၢင်း Ringer ၵမ်ႇၼၼ် NSS သမ်းပၼ်ဝႆးဝႆး တေႃႇထိုင် ႁိူင်းလိူတ်ႈပေႃးၶိုၼ်ႈပူၼ်ႉ 90mm Hg။
- သင်ပဵၼ်လႆႈ ႁၢႆႈသူင်ႇတူဝ် ႁူဝ်ယႃတူဝ်တီႈႁူင်းယႃလူင်။ (သင်လိူတ်ႈဢွၵ်ႇလွမ်းၼႂ်းလွတ်ႇတၢင်းၵိၼ်)
- သင်ပဵၼ်လႆႈႁူတ်ႇၸဵတ်းၵုမ်ႇလိူတ်ႈပၼ်ဝႆးဝႆးသေသႂၢင်းလိူတ်ႈပၼ်။ ႁွပ်ႈလႆႈပွႆႉလိူတ်ႈတႃႇတေ သႂၢင်းပၼ် သေ ယႃႇသူင်ႇတူဝ်ႁူၼ်းပဵၼ်တူၵ်းလိုၼ်း။
- ဝႆၢးလႆႈသႂၢင်းလိူတ်ႈယဝ်ႉ ၸင်ႇပၼ်ယႃ Ferrous sulphate ၶႅမ်ႈ Folic acid။

3. မိင်းတိူၵ်ႇႁူဝ်မဵတ်ႉ၊ ၶႅမ်ႈထူပ်းလၢႆးမိင်းတိူၵ်ႇတူဝ်မူၼ်းၼွႆးၽႄးလူင် (ၵမ်ႇၼၼ်) တီႈၵမ်ႇႁူႉလွင်ႈတၢင်း

- ၶျူးမိင်းတွင်ႉပၼ် (ၵၼ် 12.4)
- ပၼ်ယႃ Ferrous sulphate ၶႅမ်ႈ Folic acid လွမ်းၶင်ႇႁိုင်းယႃတႃႇယူတ်းယႃ။

4. မိင်းတိူၵ်ႇႁူဝ်မဵတ်ႉ၊ ၶႅမ်ႈထူပ်းလၢႆးမိင်းတိူၵ်ႇတူဝ်မူၼ်းၼွႆးၽႄးလူင် (ၵမ်ႇၼၼ်) တီႈၵမ်ႇႁူႉလွင်ႈတၢင်း

- ၶျူးမိင်းတွင်ႉပၼ် (ၵၼ် 12.4)
- ပၼ်ယႃ Ferrous sulphate ၶႅမ်ႈ Folic acid လွမ်းၶင်ႇႁိုင်းယႃတႃႇယူတ်းယႃ။

5. ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၵၢႆႇၵျႃႇရ ပႃႈတွင်ႉၶလႈ လီၵ်ႉၶူမ်ႈလုၵ်ႈယူႇ

- ပၼ်တၢင်းၶႅႇၵဵဝ်ႇလူလုမ်ႈလွင်ႈၵိၼ်ယီမ်ႉတီႈၵၢၼ်မီးၵၢႆႇၵျႃႇရ
- မိူဝ်ႈပႃႈတွင်ႉယူႇၼၼ်ႉပၼ်ယႃ Ferrous sulphate ၶလႈ Folic acid လွမ်းၼင်ႇၵႂၢင်းယႃတႃႇၵျႃႉၵင်ႈ။ သင်ပဵၼ် Hct<30% လိူင်ၵွႆႈၵူတ်ႇၵျႃတူလုမ်းၽၢင်ၵႃင်းတၢင်းပဵၼ် Thalassaemia ၵမ်ႇၼၼ် မီးင်းတိူၵ်ႇ ၼ်လိူင် ၵွႆႈပၼ်ယႃ Ferrous sulphate ၶလႈ Folic acid လွမ်းၼင်ႇၵႂၢင်းယႃ တႃႇယူတ်းယႃ။

6. လွင်ႈတၢင်းတၢင်ႇလိူဝ်း (တူဝ်ယၢင်ႇ– ပဵၵ်ႉသမ်ႉဝႃးယူတ်းယႃပၼ်ယဝ်ႉသေတႃႉ လိူတ်ႈယင်းလၢင်ယူႇ)

- ႁူၼ်းပဵၼ်မၢင်ၵျေႃႉၼႆႉ တႃႇတေၵိၼ်ယႃ Ferrous sulphate ၼၼ်ႉယၢပ်ႇယီၼ်းၼႃႇ။ ႁူၼ်းပဵၼ်လိူဝ်းၼႆႉ ၵျေႃး တေသိုပ်ႇပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ယူႇ ႁွပ်းဝႃးၵမ်ႇၶၢမ်ႇၽွၼ်းလႃႉယႃ Ferrous sulphate မိူၼ်ၼင်ႇ ၵျၢၵ်ႈ၊ တွင်ႉၶိုၼ်း ၵမ်ႇၼၼ် တွင်ႉႁျႃႇလိူဝ်းၼႆႉ။ တႃႇတေၵျလႅၼ်းယူတ်းယႃတၢင်ႇလိူဝ်း တႃႇႁူၼ်းပဵၼ်လိူင်ႉၼႆႉၼႆႉ တိူင်ႇပၢင်ႇ ၵုပ်ႇၵူဝ်းတင်းမေႃယႃ။
- ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇ 12 ၵျေႃးပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်လႆႈၼင်ႇၵဝ်ႇ။ ႁူတ်ႇထတ်းတူလုမ်း လွင်ႇႁူၼ်းပဵၼ် ၵိၼ်လဝ်း။ တႃႇႁူၼ်းလူင်ႉလီၼ်ႇၽႅၢႇၶွင်းလိပ်ႇၶဝ်ၼၼ်ႉ ၵၢဝ်လိူတ်ႈ မိူၼ်ၼင်ႇ တႃႇႁူတ်ႇလိူတ်ႈလိူဝ်ႉ မီးင်းၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ (multisegmented neutrophils (>5 lobes) ၼႂ်း thin smear) ၼ်ၵျေႃး လၢင်းႁူတ်ႇလိူတ်ႈမိူတ်ႉလိူတ်ႈ လီၵ်ယွႆႇလႆႈ။ တႃႇႁူၼ်းပဵၼ်ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇ 12 လိူင်ႉၼႆႉ သမ်ႈ Vitamin B 12 (1 mg) ၸိူင်းဝူင်ႈ 3 ပွၵ်ႈ တႃႇ 2 ဝူင်းၼ်ၵျေႃးတေၵျၼ်ၽၢင်ၵႃင်းလီမိုၼ်းမႃးၼမ်။
- Haemolytic anaemia (ႁွပ်းမိူတ်ႉလိူတ်ႈလီၵ် လႆႈလူႉလီဝ်သေၶလႈ လႆႈပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်) ၼႆႉ Haemolysis (ႁွပ်းမိူတ်ႉလိူတ်ႈလီၵ်ထူၵ်ႇယႃႇၵဝ်ႈလူႉလီဝ် ၵမ်ႇၼၼ် လႆႈလူႉလီဝ်) သေၶလႈ လၢင်ႇ ပဵၼ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်ၵွတ်းၵွႆးပဵၼ်လိူင်ႉၼ် ၼႂ်းပိူၼ်ႉတီႈပွတ်းလိူဝ်းၼႆႉၶတႃႉ ႁွပ်းတၢင်း ပဵၼ် Thalassaemia ၶလႈ ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ G6PD (လူတူလုမ်းထီင်းၼျေႃးလိၵ်ႈတၢင်းၼျေႃး) လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

→ တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်ၵွတ်းၵွႆးၶမႈလုၵ်ႈၵွၼ်ႇလႆႈတႃ၊ ၶိူင်းၸိူင်းၼႂ်းပိူၼ်ႉတီႈပွတ်းမႂ်းၼႆႉ ႁွပ်းလိူတ်ႈလၢင်ၼႆႉယဝ်ႉ။

→ ႁူၼ်းၵမ်းၼမ် ၵၢၼ်ယူႇၵွမ်းၵွမ်းလီၼ်လိၼ် လွမ်းဝၢၼ်းၼူၵ်ႈၵမ်းၼမ် တေပဵၼ်တၢင်းပဵၼ် လိူတ်ႈလၢင် ၵၼ် ႁွပ်းဝႃးၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၵၢႆႇၵျႃႇရ၊ ၵမ်းၵမ်းပဵၼ်ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ၊ ၵိူတ်ႇလုၵ်ႈၼမ်၊ လႆႈလီၵ်ႉၶူမ်ႈလုၵ်ႈၶလႈ မီးမီးင်းတိူၵ်ႇလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ ႁွပ်းလွင်ႈတၢင်း ၵၢၼ်ၵွတ်းၵွႆးပဵၼ် လိူတ်ႈလၢင်ၼႆႉယူတ်းယႃငႆႈၶလႈ ၵမ်ႇပေႃး လႆႈသီင်ႈၸိုၼ်းၼမ်။

လွင်ႈၵျႃႉၵင်ႈ

ပၼ်ယႃထၢတ်ႈလီၵ်ႈၶလႈ folic acid လွမ်းၼင်ႇၵႂၢင်းယႃၵျႃႉၵင်ႈ ပၼ်ၶမႈပႃႈတွင်ႉႁူႈၵျေႃႉၶလႈ ပၼ်တၢင်းၶႅႇ ၵဵဝ်ႇလူလုမ်ႈလွင်ႈၵိၼ်ယီမ်ႉၵွႆးၶဝ်။ ၵျႃႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ် လပ်ႈတိတ်းလႆႈ (တၢင်းပဵၼ်ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ) ၶလႈ ယူတ်းယႃပၼ် လီမ်လဝ်ႉ။ ၶျႃးမီးင်းတွင်ႉပၼ်ၶမႈပႃႈတွင်ႉ (1st trimester ယဝ်ႉ) ၶလႈ လုၵ်ႈၵွၼ်ႇလီၵ်ႉ ပၢၼ်မိုၼ်းႁွင်းၵွၼ်း လႆႈယဝ်ႉႁူႈၵျေႃႉ။

ၵၢင်းၵိင် တၢင်းပဵၼ်ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ (ၵၼ် 15.2)၊ မီးင်းတိူၵ်ႇ (ၵၼ်12.4)၊ ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၵၢႆႇၵျႃႇရ (ၵၼ်17.1)

14 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈလိူတ်ႈ

14.2 Thalassaemia

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ် Thalassaemia ၼႆႉ ပဵၼ်မႃးၸွမ်းလႆႈလူင်းတီႈပေႃႈဢေႈမႄႈ (တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈသၢႆသိုပ်ႇလိူဝ်ႉၶိူဝ်း)သေ ႁဵတ်းႁႂ်ႈဢမ်ႇႁဵတ်းဢွၵ်ႇထၢတ်ႈ Haemoglobin (ပိူင်ႇမၢၼ်ႇ)ပၵ်ႇၵတီႇၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ထၢတ်ႈ Haemoglobin ၼႆႉ တေယူႇၼႂ်းမဵတ်ႉလိူတ်ႈလႅင် ဢၼ်ဢဝ် two alpha (α) two beta chains (β) သေႁဵတ်းသၢင်ႈဝႆႉ။ တၢင်းပဵၼ် Thalassaemia သမ်ႉမီး Haemoglobin chains ၼၼ်ႉ ဢမ်ႇၸၼ် ဢမ်ႇမီးလူးလူးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ် α Thalassaemia ၼၼ်ႉတေပဵၼ်ယွၼ်ႉလူလ်ႈလွင်ႈတုမ်ႉတိူဝ်ႉ α chains ၸလႈ တၢင်းပဵၼ် β Thalassaemia သမ်ႉ တေပဵၼ်ယွၼ်ႉလွင်ႈတုမ်ႉ တိူဝ်ႉ β chains။
တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၼႆႉၼႆႉ ၸတႇဢဝ် ဢမ်ႇမီး chains လူးလူးၸလႈ ၶိုင်ၼိူဝ်လွင်ႈလၵ်ႈလႆႈ ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈတၢင်းၼမ် ၼၼ်ႉ chains သေတေပၵ်ႇပိူင်ႈၵၼ်ႁူႇ။ ႁွပ်ႈၼႆတၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ တေဢမ်ႇမီးၽေႃင်ႁၢင်ႈသင်လူးလူးၸလႈ ဢမ်ႇၸူႉလႆႈ ဝႈမီးတၢင်းပဵၼ်တေႃႇထိုင်မီးၽေႃင်ႁၢင်ႈႁၢႆႉႁႅင်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လွမ်ႈႁိမ်ႈၸွမ်းလၵ်းလိၵ်ႈမိူင်းထႆး–မိူင်းမၢၼ်ႈၸတႉ ဢၼ်ပဵၼ် တၢင်းပဵၼ် α / or β Thalassaemia ၼႆႉမီးၸူဝ်ပၢၵ်ႇၵူၼ်းမွၵ်ႈ 10% ၵူၺ်း။

(1) **<u>β Thalassaemia minor - မီးလွင်ႈတုမ်ႉတိူဝ်ႉထၢတ်ႈ Hb ဢိတ်းဢွတ်းၵူၺ်း။</u>**

ၽေႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

တၢင်းပဵၼ်ဢမ်ႇႁၢႆႉႁႅင်း၊
ၵူၼ်းပဵၼ်ယိူၼ်ႉၵၼ်ႈလႆႈတေႃႇလိူတ်ႈလၢင်၊
မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉၼၼ်ႉၵမ်းၵမ်းၽၢင်ႉတူလ်းလူး။

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁႃမၢၵ်ႈမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်

CBC, Thalassaemia test

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ပၼ်ယႃ Folic acid ၸလႈပီႇတႃႇမိူၼ် ပီႇတင်း သီႇ၊
မိူဝ်ႈပၼ်ထၢတ်ႈလၵ်းၼၼ်ႉ ယႃႇႁႂ်ႈပၼ်မိၼ်ႈၼမ်။

(2) **<u>β Thalassaemia Intermedia - မီးလွင်ႈတုမ်ႉတိူဝ်ႉထၢတ်ႈ Hb ၵမ်ႈၽွင်ႈ။</u>**

ၽေႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

ၵူၼ်းပဵၼ်ယိူၼ်ႉၵၼ်ႈလႆႈတေႃႇလိူတ်ႈလၢင်ယူႇသေတႃႉ ႁၢႆႉႁႅင်းမႃး လွမ်းဢႃႇယု မၢမ်ႉယွႆႇ။

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁႃမၢၵ်ႈမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် CBC, Thalassaemia test

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ၵူတ်ႇလိတ်ႈထၢတ်ႈ Hb ပၼ်တႃႇသေႇ။ပၼ်ယႃ Folic acid ၸလႈ ပီႇတႃႇမိူၼ်ႇပီႇၶူမ်းပႃး ဢမ်ႇၸၼ်ပီႇတႃႇမိူၼ်ႇပီႇ 12၊ မိူဝ်ႈပၼ် ထၢတ်ႈလၵ်းၼၼ်ႉ ယႃႇႁႂ်ႈပၼ် မိၼ်ႈၼမ်။ မၢင်ပွၵ်ႈလႆႈယူတ်း ယႃၽေႃႇတတ်းဢဝ်မၢမ်ႉဢွၵ်ႇၼႆႉၵေႃႈ ႁဵတ်းႁႂ်ႈတၢင်းပဵၼ်မီၼ်း လႆႈယူႇ။

သင်ပၼ်ယႃထၢတ်ႈလီၵ်ႈ ၵမ်ႇၼၼ်ႉ တႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ၵၼ်ပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ၵမ်ႇၶႅၢ်ႉၶႅင်းၼၼ်ႉ ၵမ်ႇလီ ၶိုၼ်ႈမႃးၼႆႉလိူင် ထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉသွၼ်ႇလွင်ႈပဵၼ် β Thalassaemia minor ၸလႈ Intermedia။

(3) β Thalassaemia Major - ထၢတ်ႈ Hb ၵမ်ႈၼမ်ၵမ်ႇလီ။

ဢႃၵၢၼ်ႇတၢင်းပဵၼ်

လိူတ်ႈလၢင်ၶႅၢ်ႉၶႅင်းၼႆႉ တေၸတႃႇပဵၼ်ၼႂ်းၵႃႇယုၶိုင်ႈၼူပ်ႇ။
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇတေၵမ်ႇယွႆႇလႆႈလီၸလႈ ၵမ်ႇမီးလွင်ႈၶိုပ်ႈၼေႃႈ။
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵႆႉလပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်ၼမ်။
လုပ်ႇၵမ်ႇယွႆႈၶိုၼ်ႈမႃးၼင်ႇပၵ်ႇၵတီႇ၊ ၵမ်ႈၼမ်တေပဵၼ်တီႈၼေႃႈ။
တပ်းၸလႈမၢမ်ႉယွႆႇ(Hepato - Splenomegaly)။

သင်ၵမ်ႇလႆႈသၢင်းလိူတ်ႈပၼ်	ၵမ်ႈၼမ်တၢႆၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်းၶိုင်ႈပီး
သင်သၢင်းလိူတ်ႈပၼ်လႆႈတဵမ်တဵမ်ထူၼ်ႈထူၼ်ႈ	လွင်ႈတူဝ်ယွႆႇၵျေႈတေၶဵမ်ႉလီပ်ႈသေ တေၵျႃႇၶူင်းၵျၢၼ်းလႆႈလီ။ လွင်ႈလပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်ၵျေႈတေဢေႇလူင်းသေ ပႆၢးယူႇလီၵျေႈ တေလီၶိုၼ်ႈမႃး လွင်ႈလုပ်ႇယွႆႇၵျေႈတေလီၶိုၼ်ႈမႃး။ ဝႆႈလင် 10 ပီးယဝ်ႉ တေမီးဢႃၵၢၼ်ႇ ထၢတ်ႈလီၵ်ႈလူႉတုမ်ၸလႈ တၢင်းပဵၼ်တပ်း၊ တေပဵၼ် Cardiac toxicity မႃး။ ၵမ်ႈၼမ်ၸတႃႉ ႁွပ်ႈထၢတ်ႈလီၵ်ႈလူႉတုမ်ၼႂ်းႁူဝ်ၸႂ်သေ တေၵွတ်းၵွႆႈတၢႆလႆႈ။
သင်သၢင်းလိူတ်ႈပၼ်လႆႈၵမ်ႇတဵမ်ထူၼ်ႈ	လိူတ်ႈလၢင်၊ တူဝ်ၼၢၼ်းယွႆႇ၊ လုပ်ႇၵမ်ႇပဵၼ်ပၵ်ႇၵတီႇ။ မၢမ်ႉယွႆႇ၊ လူမ်းမႆႈၼႂ်းတူဝ် တေၶိုၼ်ႈၶိုၼ်ႈလူင်းလူင်း လိူတ်ႈဢွၵ်ႇ ၵမ်ႈၼမ်ၸတႃႉ မိူဝ်ႈဢႃႇယုလႆႈ 20-30 ပီးၼၼ်ႉ ႁွပ်ႈမီးထၢတ်ႈလီၵ်ႈ လူႉတုမ်ၼႂ်းႁူဝ်ၸႂ်ၼမ်သေၸလႈတၢႆ။

လွင်ႈၸူၼ်ႉၵျႃမၵ်ႈမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်

CBC, film (target cells),Thalassaemia test။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇလွင်ႈသၢင်းလိူတ်ႈပၼ်တႃႇသေႇ တႃႇၵုမ်းထိင်း Hb >8 ၸလႈ Hct >24။
- ၵူၼ်းပဵၼ် တီႈၵၼ်တေလႆႈသၢင်းလိူတ်ႈလႆၢလႆၢပွၵ်ႈၸလႈ ၼမ်ၼမ်ၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီသၢင်းပၼ်တီႈႁူင်းယႃ။
- သၢင်းလိူတ်ႈလွင်ႈလီဝ်ၵူၺ်းပဵၼ်လႆၢးယူတ်းယႃ ၵၼ်တိူဝ်ႉလိူဝ်ပိူၼ်ႈၼႆႉသေတႃႉ လွင်ႈၵႂႉလႆႈသၢင်းလိူတ်ႈ ပၼ်ၼႆႉသမ်ႉ ၶႅတ်းၶႂ်ႈထၢတ်ႈလီၵ်ႈလူႉတုမ်ၸလႈ လၢင်းၶႅတ်းၶႂ်ႈတုမ်ႉတိူဝ်ႉၵၢင်ႇၵျႇၼႂ်းတူဝ်မၢင်ၵၼ်သေ

ၵႂိတ်းၼႂ်ႈ တၢႆလႆႈ (မိူဝ်ႈသုၢင်းလိူတ်ႈႁူႈၵမ်းၶၼ်ႉ ပၼ်ယႃ 1-2 gm ႁူႈပွၵ်ႈၼၼ်ႉ တေလွႆႈၵႂိတ်းၼႂ်ႈ လွင်ႈလူႉတုမ်ထၢတ်ႈ လီၵ်းၵေႃႇလူင်းလႆႈ)။

- ပၼ်ယႃ Folic acid 10mg OD ၸလႈပီႇတႃႇမိၼ်ႇ C ။
- သင်မီးလွင်ႈမၢၵ်ႉယွၼ်ႇၼႆႉဝူၼ်ႉသွၼ်ႇလွင်ႈၽေႃႇတတ်းၶၢဝ်မၢၵ်ႉၶွၵ်ႇ (မၢႆတွင်း – ၽွၼ်းလီၼႆႉတေပဵၼ်တႃႇ ၵဵပ်ႉၵမ်းႁူၼ်း)

မၢႆတွင်း – လွင်ႈပႃးတွင်ႉၼႆႉ တေၵႂိတ်းၼႂ်ႈတၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ႁွပ်ႈ Thalassaemia ၼႆႉ ၵႂႃႇၼိူင်းလိူဝ်ၵဝ်ႇၸလႈ လွင်ႈၼႆႉႁူၼ်းတေၵႂိတ်းၼႂ်ႈႁူၼ်းပဵၼ်မီးၽႃင်ၵၢင်ႈၵိူင်ႉၵၢင်ႉၵႂႃႇၼိူင်း ၶမ်ႇၼၼ်ၸၢဝ်းယၢဝ်းပွၵ်ႈၶႂၼ်တၢင်းသုတ်း။

14.3 ၸၢတ်ႇထၢတ်ႈ G6PD

(=GLUCOSE - 6 – PHOSPHATE DEHYDROGENASE DEFICIENCY)

ၼႄႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ တၢင်းပဵၼ်ၶၼ်ၼႆႉၼႆႉ ပဵၼ်ႁွပ်ႈထၢတ်ႈပၢၼ်ႇတီၼ်း ၶၼ်ၸွင်ႉဝႃႈ G6PD ၼင်းမိတ်ႉ လိူတ်ႈလိူင် ၶမ်ႇမီးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်ၶၼ်ၼႆႉ တေပဵၼ်ႁွပ်ႈသၢႆသိုပ်ႇလိူဝ်ႉၸိုဝ်းၶၼ်ၼိုင်ႈသေ တေပဵၼ်မႃးလိူမ် ၵိူတ်ႇၸလႈ ၶၼ်ပဵၼ် ၵမ်ႈၼမ်ၼႆႉ တေပဵၼ်ႁူၼ်းလႃးယဝ်ႉ။ ႁူၼ်းပဵၼ်ၶၼ်မီးတၢင်းပဵၼ် ၶၼ်ၼႆႉၼႆႉ ၵမ်ႈၼမ်တေ ၶမ်ႇမီးၽႃင်ၵၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်သင်။ ၵမ်ႈၽွင်ႈၸတႉတေပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ၸၢဝ်းႁိူင်။

တႃႇႁူၼ်းပဵၼ်မၢင်ၵေႃႉၼၼ်ႉ ၶမ်ႇဝႃႈႁွပ်ႈလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိင်းတၢင်းပဵၼ် ၶမ်ႇၼၼ် ၵိၼ်ယႃမၢင်လိူဝ်းသေၸလႈ လၢင်ႈၵိူင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ် haemolytic anaemia (မိတ်ႉလိူတ်ႈလိူင် ထုၵ်ႇယႃႉလူႉလိူဝ်) လႆႈ။

လွင်ႈၶၼ်ပဵၼ်လိူင်ႉၼႆႉၼႆႉ ယူႇတီႈလွင်ႈလူတ်းယွမ်းသေ တေပၵ်ႉပိူင်ႈၵၼ်ႁူႇတင်းၼမ်။ ႁူၼ်းပဵၼ်မၢင်ၵေႃႉ ၵိၼ်ယႃ သိၼ်းလိူဝ်သေ ၶမ်ႇမီးၽႃင်ၵၢင်ႈၼႆႉသေတႃႇ တႃႇႁူၼ်းပဵၼ်မၢင်ၵေႃႉသမ်ႉ ပၼ်သိၼ်းယႃၸိူင်းယႃမိူၼ်ၵၼ် ၵေႃႈလၢင်ႈ မီးၽႃင်ၵၢင်ႈ တၢင်းပဵၼ်မႃး။

ၽႃင်ၵၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

ႁူၼ်းပဵၼ်ၵမ်ႈၼမ် တေၶမ်ႇၸၼၽႃင်ၵၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်သင်။ ႁူၼ်းပဵၼ်မၢင်ၵေႃႉသမ်ႉ ပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ၸၢဝ်းႁိူင်။ သင် ၵိၼ်ယႃ သေၶၼ်ၶၼ်သေ တေလၢင်ႈၵိူင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ် haemolytic anaemia ၵႂႃႇၼိူင်း(တူလႆးပႃးတွၼ်ႈ) ၶမ်ႇၼၼ် လပ်းတိတ်း လိူဝ်ႉမိင်း ၶမ်ႇၼၼ် ၶမ်ႇယူႇလီၵႂႃႇၼိူင်းႁူႇပိတ်ႈ။

- ၼိူဝ်ႉလိူင်၊ ၽိူၵ်ႇ၊ ယိဝ်ႈသီၸႁႇ၊ မၢင်ႈပွၵ်ႈတွင်ႉတေၸိုၼ်ႈၸလႈ လိပ်းတၢင်းလင်
- တႃႇလုၵ်ႈၶႂၼ်ႇလိူင်ၶၼ်လင်ႇႁႃၵိူတ်ႇ ပဵၼ်ၼိူဝ်ႉလိူင်ၼၼ်ႉ တေပဵၼ်လႆႈတင်းလိူတ်ႈလၢင် ၶမ်ႇၼၼ် ၶမ်ႇပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ၵေႃႈပဵၼ်လႆႈ။

ဝႆႉသေၵိၼ်ယႃလွမ်းၼင်ႇပႃးတွၼ်ႈၼၼ်ႉသေ သင်ႁူၼ်းပဵၼ် မီးတၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ၶၢဝ်းႁိုင် ၵမ်ႇၼၼ် ၸတႃႇၾိူၵ်ႇမႃး၊ ၼိူဝ်ႉလိူင် ၵမ်ႇၼၼ် သီယဵဝ်ႈၵမ်ႇမႃးၼႆႉလိူင် ထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉသွၼ်ႇလွင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ G6PD ။

လွင်ႈၼူၼ်ႉၶျမၵ်းမၼ်းတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

ၵူတ်ႇလိူတ်ႇလိူတ်ႈတူၺ်းၵေႈ တေၶူႉလႆႈဝႃႈ ႁူၼ်းပဵၼ်လွင်ႇၶၢတ်ႇထၢတ်ႈG6PDၼႆႉၶိုဝ်။ သင်ႁူၼ်းပဵၼ် ၵိူင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ်လိူတ်ႈ လၢင် ၼွႆးၶၢဝ်းတၢင်းသွင်လိူၼ်ၼၼ်ႉ ယႃႇၵူတ်ႇလိူတ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၼႆႈၵွၼ်ႇ။ ၵမ်ႇမီးလႆႈၵူတ်ႇလိူတ်ႈဝႃႈ ၶွႆႈႁူၼ်းပဵၼ် ၵိၼ်ယႃသေဢၼ်ဢၼ်သေ ၶူႉလႆႈဝႃႈ မီးဢမ်ႇမီး haemolytic crisis။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ၶွႆႈၵိုတ်းယုတ်းၵိၼ်ယႃ ဢၼ်တေၶဵတ်းၶွႆႈမဵတ်ႉလိူတ်ႈလႅင်လူႉလႅဝ်
- ယူတ်းယႃပၼ်တၢင်းပဵၼ် ဢၼ်လၢပ်းတိတ်းလႆႈ
- ၵမ်းၼမ်ၸတႃႉ လွင်ႈမဵတ်ႉလိူတ်ႈလႅင်လူႉလႅဝ်ၼၼ်ႉ မၼ်းတေၶၢႆႈႁၢႆႈၶႂၢင်းမၼ်းၸလႈ ၵမ်ႇယူတ်းယႃၵေႈလႆႈ။
- တႃႇတေလွႆႈဢသၢၵ်းႁူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်ပဵၼ်ၶၢႆႉၶိူင်းၼႃႇၼၼ်ႉ လႆႉလႆႈသႂင်းလိူတ်ႈပၼ်။
- ၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်းလွင်ႈႁူၼ်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈ၊ ၶွႆႈႁူၼ်းပဵၼ်ၵိၼ်ၼမ်ႉမၢၵ်ႇမႆႉၼမ်ၼမ်။

ယႃၸလႈသၢၼ်ၶေးမီး ဢၼ်ၶဵတ်းၶွႆႈမဵတ်ႉလိူတ်ႈလႅင်ႁူၼ်းၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ G6PD လူႉလႅဝ်

Dapsone and sulphones
Methylene Blue
Niridazole
Nitrofurantoin
Primaquine
Quinolones (ၶူမ်ႈတင်း ciprofloxacin, norfloxacin, ofloxacin, nalidixin acid)
Sulphonamides (ၶူမ်ႈတင်း co-trimoxazole)
မႆႈတွင်း - mothballs ၼႆႉႁွပ်ႈမီး naphthalene ၸလႈ တေၶဵတ်းၶွႆႈမဵတ်ႉလိူတ်ႈလႅင်လူႉလႅဝ်လႆႈ။

➔ သင်တၵ်းတေလႆႈပၼ်ယႃလိူဝ်းဢၼ်လၢတ်ႈမႃးၼႆႉၼႆႉလိူင် လၢတ်ႈၸၼႁူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ ပေႃးၵိၼ်ယႃယဝ်ႉသေ သင်ပဵၼ် ၼိူဝ်ႉလိူင် ၵမ်ႇၼၼ် ယဵဝ်ႈသီၵမ်လမ်ၼႆႉလိူင် ၶွႆႈမႃးၸၼၶိုၼ်းတီႈၶူင်းယႃၵမ်းလႅဝ်။

ယႃဢၼ်ပဵၼ်ၸၽႄးလႆႈတွၼ်ႈတႃႇႁူၼ်းၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ G6PD

Aspirin
Chloroquine (ပၼ်လႆႈတႃႇတၢင်းပဵၼ်ၶၢဝ်ၼူၵ်ႉဢၼ်ၵိူင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ်)
Vitamin K analogue (menadiol sodium phosphate)
Quinine (ပၼ်လႆႈတႃႇတၢင်းပဵၼ်ၶၢဝ်ၼူၵ်ႉဢၼ်ၵိူင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ်)

14 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူလၢႆႈလိူတ်ႈ

လွင်ႈၶေႃႉႁင်း

တႃႇၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်ၶျူႉဝႃႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ G6PD ၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီငိူင်ႉဝႄႈလွင်ႈၵိၼ်ယႃၶလႈ သၢၼ်ၶေႃးမီးဢၼ်တေ ႁဵတ်းႁႂ်ႈမဵတ်ႇလိူတ်ႈလႅင်လူႉလႅဝ်လႆႈ။

> သင်ၵူၼ်းပဵၼ် ပဵၼ်ၵူၼ်းၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ G6PD ၼႆလိုၼ် လွင်ႈမႆၢတွင်းဝႆႉၼႆႉ lemma ၵူၼ်းပဵၼ် တီႈၵႂႃႇတီႈၵႂႃႇလႅင်းလႅင်းၼႆႉ တေႁဵတ်းႁႂ်ႈၽူႈပၼ်လွင်ႈယူတ်းယၢမိူဝ်းၼၼ်ႈ ဢမ်ႇမီးပၼ်ႁႃ။

ဢၢင်းဢိင် တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင် (ၶၼ် 14.1)

14.4 လွင်ႈသုၢင်းလိူတ်ႈ

ၶေႃႈဢၼ်ၸၼ်ႉဝႃႈ တေလႆႈသုၢင်းလိူတ်ႈ

ၵွပ်ႈပႃးပိူင်သုၢင်းလိူတ်ႈ လႆၢမူႉလႆၢလုမ်း ဢၼ်ႁဵတ်းသၢင်ႈ လွင်ႈလွႆႈလိူဝ်ယူႉလွမ်းလၢၼ်လိၼ် ပၢႆႇပိူင်ႈၵၼ်ၸလႈ ပႃႈတွႆႈၼႆႉ တေပဵၼ်ပိူင်ၼမ်းလွင်ႈသုၢင်းလိူတ်ႈၵူၺ်း။ သင်ၵူတ်ႉလၢတ်ႈၵုမ်ႉလိူတ်ႈ တၢင်းပဵၼ်ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ၊ တၢင်းပဵၼ် တပ်းၸၢင်ပီႉၸလႈ ဢၢတ်ႉၶျႃႇဝီႉၵူၺ်း လၢင်ႉထုၵ်ႇလီသုၢင်းလိူတ်ႈပၼ်။ ထုၵ်ႇလီၵူတ်ႉလၢတ်ႈ တႃႇတၢင်းပဵၼ် တပ်းၸၢင်သီႉၸလႈ သိတ်ႉၽိလိတ်ႉ ပႃးလွမ်း။

မိူဝ်ႈလႂ်တေလႆႈတၢပ်းတတ်းဝႃႈ တေလႆႈသုၢင်းလိူတ်ႈ

- လၢင်ႈတူၺ်းၽွၼ်းလီဢၼ်တေလႆႈႁပ်ႉၸလႈ ၸၽႄးဢၼ်ဢၢပ်ႈတေလပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်မိူၼ်ၼင်ႉတပ်းၸၢင်၊ဢၢတ်ႉၶျႃႇဝီႉ။
- သုၢင်းလိူတ်ႈပၼ်မိူဝ်ႈလူဝ်ႉၸတႉၸတႉၵူၺ်း – တၵ်းတေလႆႈဝူၼ်ႉသွၼ်ႉ လွင်ႈငဝ်းလၢႆးၵူၼ်းပဵၼ် ဢွၼ်တၢင်းသုတ်း။

ၵိုင်ႇႁၢင်ႇလႆႈသုၢင်းလိူတ်ႈ (ႁႂ်ႈသုၢင်းပၼ်ဝႆးဝႆး)	ဢမ်ႇသုၢင်းပၼ်လိူတ်ႈ
• လိူတ်ႈလၢင် ဢၼ်ၵိုင်ႇႁၢင်ႇၸၼ်ၽေၢင်ႁၢင်ႈ တၢင်းပဵၼ် ဢမ်ႇၼၼ် ၵွပ်ႈတၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈ လၢင်သေၸလႈ မီးၽေၢင်ႁၢင်ႈႁူဝ်လွႆဝႆႈၸလႈ • ၵိုင်ႇႁၢင်ႇလိူတ်ႈဢွၵ်ႇႁၢႆႇႁၢင်း ဢမ်ႇၼၼ် • ၵူတ်ႉထတ်းလႃးလိူဝ်ႇမၢင်းၼၢဝ်ၼူၵ်ႉဢၼ်ႁၢႆႇႁၢင်းဢမ်ႇ ၼၼ် မီးယူႉၼွႆးလိူတ်ႈၼမ်ၸလႈ ထၢတ်ႈ Hb <7 – Hct <20	• ၽေၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ၶၢဝ်းၶိုင်ဢၼ် ဢမ်ႇႁၢႆႇႁၢင်း (ၶၼ် 14.1)

လွင်ႈဂ့ၢ်ဆၢ.သွဲးဆၢ,သ့ၢင်းလိုၣ်တၢ်ႈပၢ်ဆၢ	
• ရှမ်ႈလူလၢ်ႈဇၢငြ်ာၢင်ႈတၢင်းပီၣ်ဆါလိုၣ်တၢ်ႈလၢၢင်ဆၢဝ်ႈရှိၣ် စလးႈထၢတ်ႈ Hb <6 – Hct <18 ➔ ထုဂ်,လီတိုၣ်,ပၢင်,လွင်းဆၢ.တင်းမေယျ။*	* *တၢ,ဂူဆၢ်းပီၣ်ဆၢ်လိုၣ်တၢ်ႈလၢၢင်ဝ့ၢ်,ၵၣ်ႈဆၢ်ဆၢ်. ပီၣ်ဂ်.သမ်ႉဝၢ့ႈ ဢၢမ်,ၡၢ်ဖိုမ်ႈထိမ်ပၢ်သင်ဆၢ် သေတ့ၢ, Hb တေလံႈမီႈဂျႈရှိဝ် လွင်,တေ သ့ၢင်းလံႈဆၢ်ဆၢ်ႉ ဢၢမ်,မိးဇၢႈတုဂ်ႈလူၤင်းဝ်ႉ ဆၢ်းလိုင်ႈမှိုင်းတိႈလှ်။ မေယျမၢင်ဢေၢ့. တေတိၢ်ပ်ႈတတ်းသ့ၢင်းလိုၣ်တၢ်ႈပၢ်ဆၢ မှိဝ်ႈ Hb ယူ,တိႈ 6g/dl ဆၢ်သေတ့ၢ. မေယျမၢင်ဢေၢ့.သမ်ႉ ထၢတ်ႈ Hb ပေႈထိုင် 4 ယဝ်.ဢေၢ့ ယင်းဢၢမ်,သ့ၢင်းလိုၣ်တၢ်ႈပၢ်ဢေၢ့မိး။ လွင်းဆၢ. ထုဂ်,လီပီၣ်ဆၢ်လွင်ႈတိၢ်ပ်ႈတတ်းမေယျ ဢၢ်ဆၢ်တေတူလၢ်ႈထိုင်ဢၢ,ယူ၊ ငဝ်းလံၢႈပၢ်ႈယူ,လီ၊ ငဝ်းလံၢႈတူင်,ဝူင်းစလးႈ လွင်ႈတၢင်းဢၢ်ဆၢ ၵၢ်တ်ႈၡ်ႈဂူဆၢ်းပီၣ်ဆၢ်လိုၣ်တၢ်ႈလၢၢင်လိုဝ်ႈဆၢ.ယဝ်.။*

တၢ,ဂူဆၢ်းပီၣ်ဆၢ ဢၢ်ဆၢ်လံႈသ့ၢင်းပၢ်ဆၢလိုၣ်တၢ်ႈယဝ်.ဆၢ်ဆၢ်ႉ ထုဂ်,လီပၢ်ဆၢယျ Ferrous Sulphate စလးႈ Folic Acid လွမ်းဆၢင်,ၵၣ်ႈယျယူတ်းယျစလးႈဈူးမိၣ်းတွင်.ပၢ်ဆၢ။ တၢ,ဂူဆၢ်းပီၣ်ဆၢ Thalassaemia စတႉ ၡ်ႈပၢ်ဆၢ Folic Acid သီၣ်ဆၢ်းလိၣ်ဝ်ဂူလၢ်ႈစလးႈ ဈူးမိၣ်းတွင်.ပၢ်ဆၢ။

- တၢ,တေတိၢ်ပ်ႈတတ်းလွင်ႈဂိုင်.ဂၢင်.သ့ၢင်းလိုၣ်တၢ်ႈပၢ်ဆၢစဆၢ်ဝံႈဆၢ်ႉ ဢၢမ်,ထုဂ်,လီတူလၢ်ႈဇၢႈတွပ်,တိႈၡ္ငၢ်ႈလိၢ်ပ်,ဂူလၢ်ႈ ထုဂ်,လီတူလၢ်ႈထိုင်ငဝ်းလံၢႈဂူဆၢ်းပီၣ်ဆၢ်ဆၢ်.ပီၣ်ဆၢဢၢ်ဆၢလမ်,လွင်ႈယဝ်.။လွင်,ဂူဆၢ်းပီၣ်ဆၢ်ဖိုဂ်,လိုင်၊ ၵၣ်ႈဢေၢ,လိုဝ်ႈဆၢ. လွင်,မိးဢၢမ်,မိး၊ ဂူတ်,ထတ်းတူလၢ်ႈၵၣ်ႈတွတ်,လိုၣ်တၢ်ႈ၊ ၵၣ်ႈထူလၢ်ႈလှ်စလးႈ ၵၣ်ႈလိုၣ်တၢ်ႈလိုဝ်ႈဆၢ.ယဝ်.။
- တၢ,တိၢ်ပ်ႈတတ်းသ့ၢင်းလိုၣ်တၢ်ႈပၢ်ဆၢ်ဆၢ်ႉ ငဝ်းလံၢႈဂူဆၢ်းပီၣ်ဆၢ်ဆၢ်ႉ လမ်,လွင်ႈလိုဝ်သေဇၢႈတွပ်, Hb။

စပ်.စဆၢ = ဂမ်ႈသိုဝ်ႈ – သင်ပွ်ႉ ဂူဆၢ်းပီၣ်ဆၢလၢင်းတၢ်လံႈ။
သမ်ႈ IV cannula ဢၢ်ဆၢယွ်,လိုဝ်ပိုဆၢ်းပၢ်ဆၢ စလးႈပၢ်ဆၢဆမ်ႉ IV သေ ၡ်ဂူဆၢ်းတေလူ,ပၢ်ဆၢလိုၣ်တၢ်ႈဝံႈဝံႈ။

စဂ်.တွဆၢ်း ဢၢ်ဆၢ်တေလံႈၵၢ်တ်း တၢ,သ့ၢင်းလိုၣ်တၢ်ႈပၢ်ဆၢဂူဆၢ်းပီၣ်ဆၢ

တၢ,ဂူဆၢ်းပီၣ်ဆၢ –

1. ဂူတ်,လိၢ်တ်,ဂုမ်,လိုၣ်တၢ်ႈစလးႈ ဂုမ်, rhesus(+ ဢၢမ်,ဆၢ်ဆၢ –)ဂူဆၢ်းပီၣ်ဆၢ။
2. သမ်ႈ IV cannula ဢၢ်ဆၢယွ်,လိုဝ်ပိုဆၢ်းပၢ်ဆၢတိႈသိၢ်ဆၢ်းလိုၣ်တၢ်ႈယွ်, – ဂွပ်ႈဝၢ့ႈသင် cannulae လိၢ်ဂ်ႉ လိုၣ်တၢ်ႈဢေၢ့ တေ လံစဝ်ႈလံႈဢေၢ,စလးႈ ထိုင်း။
3. ဆၢင်,ရှိဝ်တေၡ်ႈၵၢ်ဆၢ်လိုၣ်တၢ်ႈစဝ်ႈ ပေႈတေပိုတ်,ဝံ.ဆၢ်ဆၢ်.သ့ၢင်းသွ်, normal saline ဝံ.ပၢ်ဆၢ ဢၢမ်,ဆၢ်ဆၢ်သ့ၢင်း လိုၣ်တၢ်ႈ ၡ်ႈစဝ်ႈဂွ့ၢ,ဂမ်ႈသိုဝ်ႈ။
4. ၡ်ဂူဆၢ်း ဢၢ်ဆၢ်မိးဂုမ်,လိုၣ်တၢ်ႈလိၢ်ဝ်ဂဆၢ်တင်းဂူဆၢ်းပီၣ်ဆၢ။
5. သင်စပ်.စဆၢ်ဆေ,ပူဆၢ.တိႈစလးႈၡ်ဂူဆၢ်းတေလူ,လိုၣ်တၢ်ႈပၢ်ဆၢဢၢမ်,မိးဆၢ်လိုင် ၡ်ႈၵၢ်တ်းလွမ်းဆၢင်,ပိုင်ဂုမ်,လိုၣ်တၢ်ႈဢၢ်ဆၢ စဝ်ႈဂဆၢ်လံႈ။

14 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈလိူတ်ႈ

ၵုမ်ႇလိူတ်ႈႁူၼ်းပဵၼ်	ၵုမ်ႇလိူတ်ႈတီႈႁပ်ႉလႆႈ	
O	O	ၵုမ်ႇလိူတ်ႈ O = သႂ်ႇပၼ်လႆႈၵုမ်ႇလိူတ်ႈၵူႈလိူဝ်း
A	A,O	
B	B.O	
AB	AB,A,B,O	ၵုမ်ႇလိူတ်ႈ AB = ႁပ်ႉလႆႈၵုမ်ႇလိူတ်ႈၵူႈလိူဝ်း

ၸၵ်ႉတွၼ်ႈဢၼ်တေလႆႈႁဵတ်း ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈႁူၼ်းဢၼ်တေလူႇလိူတ်ႈပၼ်

1. ၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်း ၽႂ်ႁၢင်ႈငဝ်းလႂ်းႁူၼ်းဢၼ်တေလူႇလိူတ်ႈ –
   - ဢမ်ႇဢဝ်ၸမႈပႃးတွင်ႉ၊ ဢမ်ႇဢဝ်ႁူၼ်း ဢႃႇယု လဵၵ်ႉလိူဝ် 17 ဢမ်ႇၼၼ် ယႂ်ႇလိူဝ် 65 ပီး
   - ဢမ်ႇမီးလူမ်းၼၢဝ်
   - မိူဝ်ႈ 6 လိူၼ်ပူၼ်ႉမႃးၼၼ်ႉ ဢမ်ႇပဵၼ်ၼိူဝ်ႉလိူင်
   - ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 3 လိူၼ်ပူၼ်ႉမႃးၼႆႉ ဢမ်ႇလႆႈလူႇလိူတ်ႈ
   - ႁႅင်းလိူတ်ႈပၵ်ႉၵတီႈ
   - ပေႃးတူၺ်းလွမ်းၼင်ႇပႂ်ႉယူတ်းယႃလိူင် ဢမ်ႇမီး တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်
   - ဢမ်ႇမီးတၢင်းယၢမ်ႈ ႁဵတ်းလွင်ႈပဵၼ်ၽေး ဢၼ်တေလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်းပဵၼ် ၵွပ်ႈလွင်ႈၶူမ်ႈၵႃႇမ ဢမ်ႇၼၼ် ဢဵတ်ႉၶ်ႆႇဝီႇ
2. ဢဝ်လိူတ်ႈတီႈႁူၼ်းတေလူႇလိူတ်ႈ သင်ဝႃႈ –
   - ဢမ်ႇမီးလိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်းပဵၼ်ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ
   - Hb > 11g/dl*
   - မိူဝ်ႈဢဝ်လိူတ်ႈၶဝ်ႈၵၼ်တူၺ်းၼၼ်ႉ ဢမ်ႇမီး လွင်ႈလိူတ်ႈတင်
   - ဢမ်ႇမီးလိူဝ်ႉမိူင်းဢဵတ်ႉၶ်ႆႇဝီႇၸလႈတပ်းၵႂ်ႈပီႇ
   - (သင်ၵူတ်ႇၸႅတ်ႈတူၺ်းၼႆႉ တေဢမ်ႇလႆႈမီး လိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်းပဵၼ် သီႇ ၸလႈ VDRL test ၼႆႉ တေလႆႈပဵၼ် negative)။

3. ဢဝ်လိူတ်ႈတီႈႁူၼ်းတေလူႇလိူတ်ႈ–
   - ပၼ်ၶေႃႉတေလူႇလိူတ်ႈၼၼ်ႉၵိၼ်ၼမ်ႉသေ လၢတ်းၸၼွႆးၶဝ်ႈၼွၼ်းငၢႆလိူဝ်ႈဝႆႉမွၵ်ႈ 10 မိၼိတ်ႉ။
   - ပၼ်ယႃ Ferrous Sulphate ၸလႈ Folic Acid တႃႇႁၢင်ႈယႃႁေႉၵင်ႈႁွႆးႁူၼ်းလူႇလိူတ်ႈ တႃႇ2 ဝူင်ႈ။

* မၢင်ပွၵ်ႈတႃႇတေႁႃႁူၼ်းတေလူႇလိူတ်ႈၼႆႉ ယၢပ်ႇ။ ပီႈၼွင်ႉႁူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်ၶႅပ်ႈလူႇပၼ်လိူတ်ႈၶေႃးတေမီး။ သင်ထၢတ်ႈ Hb ၶဝ်ထုၵ်ႇလီပဵၼ် < 11 g/dl ၼႆသေတႃႉ ႁူၺ်းၵႂႈသမ်ႉမီး > 9g/dl ႁူၺ်းၶေႃး သင်ငဝ်းလႂ်းႁူၼ်းပဵၼ်မီးၽေးထိုင်တႂ်လႆႈ ၵွပ်ႈတၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ၼႆႉလိူင် ပီၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈထၢတ်ႈ Hb ၶဝ်ဢမ်ႇၶမ်ႉလီပ်ႈလီသေတႃႉ ထုၵ်ႇလီတႅပ်းတတ်း ဢဝ်လိူတ်ႈၶဝ်သုၢင်းပၼ်လႆႈ (ပၼ်ယႃ Ferrous Sulphate ၸလႈ Folic Acid တႃႇႁၢင်ႈယႃယူတ်းယႃ ႁွႆးၶေႃႉလူႇလိူတ်ႈ)။

တႃႇၵူတ်ႇၸႅတ်ႈတူၺ်းဝႃႈ ၵုမ်ႇလိူတ်ႈၶဝ်ႈၵၼ်လႆႈ ဢမ်ႇၶဝ်ႈၵၼ်လႆႈၼၼ်ႉ ႁွႆးဢဝ်လိူတ်ႈႁူၼ်းတေလူႇၸလႈႁူၼ်းပဵၼ် ၶေႃႉယွတ်ႇယွတ်ႇသေမႃးၸူၼ်းတူၺ်းၼိူဝ်မၢၼ်ႇသႂ်ႇ။ သင်လိူတ်ႈတင်ၵႂႃႇပိူတ်ႈၼႆလိူင် ယႃႇဢဝ်လိူတ်ႈၶေႃႉၼၼ်ႉသုၢင်းပၼ်။

သႂၢင်းလိူတ်ႈပၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်

1. ၶေပ်ႉသွၼ်ႇတူၺ်းလိူတ်ႈတီႈဢၼ်တေလႆႈသႂၢင်းပၼ် (1 ထုင် = 350 – 450 cc)

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလဵၵ်ႉလိူဝ် 1 ၶူပ်ႇ	15 cc/kg
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇယႂ်ႇလိူဝ် 1 ၶူပ်ႇ	15 cc/kg
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢၼ်ၶၢတ်ႇဢႃႇႁႃႉၵျႃႉၼွင်း	15 cc/kg
ၵူၼ်းလူင်	1-2 ထုင်

ယူႇတီႈတၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈၸၢင်ၵျႃႉၼွင်းၶမ်ႁေႃႈသေ ၸွႆႉလႆႈၸိုၼ်း တၢင်းၶမ်ၶင်ႇပႃးၸိုဝ်ႉၶႃႈ။

2. တၵ်းတေလႆႈမၼ်ႈၸႂ်ဝႃႈ သႂၢင်းလိူတ်ႈပၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၶႃႈ ပဵၼ်ဢၼ်ထုၵ်ႇမၢၼ်ႈ။
3. ၼွင်းလႆႈလိူတ်ႈတီႈဢၼ်သႂၢင်းပၼ်
   လွင်ႈသႂၢင်းလိူတ်ႈၶႃႈ ထုၵ်ႇလီႁိုင်မွၵ်ႈ **3** ၸူဝ်ႈမူင်း။ ႁူၺ်းၵႃႈဝႃႈ–
   - တႃႇၵူၼ်းပဵၼ်တီႈမီးၼွင်းလိူတ်ႈတူၵ်းၸလႈလိူတ်ႈၵိုင်ႉၵၢင်ႉလႆႈဢွၵ်ႇၶႃႉၼွင်းၶၼ်ႈ (တေႃႇထိုင်ၼွင်းလိူတ်ႈတၢင်းၶိုၼ်ႈ ပေႃးပဵၼ် **> 90mm Hg**) ၶၼ်ႈ သႂၢင်းပၼ်မွၵ်ႈ **10** မိၼိတ်ႉ။
   - တႃႇၵူၼ်းပဵၼ် တီႈဢၼ်မီးၸၽႄးပဵၼ်ႁူဝ်ၸႂ်ဝၢႆးလႆႈ (လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ, ဢၼ်ၶၢတ်ႇဢႃႇႁႃႉၵျႃႉၼွင်း၊ ၵူၼ်းလူင် ဢၼ်ဢႃႇယုယိုၼ်း၊ မီးတၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈႁူဝ်ၸႂ် ဢမ်ႇၼၼ် မၢၵ်ႇၶႆႇ၊ တၢင်းပဵၼ် လိူတ်ႈလၢင်ၶၢဝ်းႁိုင်) ၶႃႈ ႁႂ်ႈသႂၢင်းပၼ်ၶႂၢႆး ၶၢဝ်းတၢင်း 4 ၸူဝ်ႈမူင်း။ လိူဝ်ၼၼ်ႉ မိူဝ်ႈသႂၢင်းပၼ်ယူႇ ၸိုင်ႈၸိုင်ႈၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈသႂ်ႇယႃ **Furosemide PO/IV** (လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ **1 mg/kg**၊ ၵူၼ်းလူင် **20 mg**) ပၼ်လွမ်း။
4. မိူဝ်ႈတေလႆႈၵူတ်ႇထႅတ်ႈတူၺ်း VITAL SIGNS:
   - မိူဝ်ႈပႆႇၸတႃႇ
   - ဝႆးသေၸတႃႇယဝ်ႉ 5 မိၼိတ်ႉၸလႈ 15 မိၼိတ်ႉ။
   - ဝႆးသေၶၼ်ႉၵေႃႈ ထႅတ်ႈၵူႈၸူဝ်ႈမူင်း တေႃႇထိုင်ပေႃးသႂၢင်းလိူတ်ႈပၼ်ယဝ်ႉၵူႈ ၶိုင်ႈၸူဝ်ႈမူင်း။

5. ယႃႇဢဝ် D5W (ၵွပ်ႈဝႃႈတေႁဵတ်းႁႂ်ႈယႃႉဢဝ်းမဵတ်ႉလိူတ်ႈလႅင်လူႉလႅဝ်) ဢမ်ႇၼၼ် ဢဝ် RINGER (တေႁဵတ်းႁႂ်ႈလိူတ်ႈတင်) ၽႃးလေႃးပၼ်ၸွမ်းလိူတ်ႈလႃးလႃး။ တင်း NORMAL SALINE ၸတႃႇ ၽႃးလေႃးလႆႈ ယူႇ။
6. ယႃႇဢဝ်ယႃသင်သႂ်ႇၸွမ်းလိူတ်ႈလႃးလႃး။
7. ယႃႇၸဝ်ႉၸွမ်းတဵၼ်ႈလိူတ်ႈ။

- မိူဝ်ႈသႂၢင်းသႄးလ်လိူတ်ႈလႅင်ၵူႈယဝ်ႉ (သူၼ်ႇတီႈလႅင်ၸွင်လိူတ်ႈ) ႁႂ်ႈၵိုတ်းယုတ်းသႂၢင်းလိူတ်ႈပၼ် ၵွပ်ႈဝႃႈ တႃႇႁႂ်ႈ ထၢတ်ႈ Hb ၶိုၼ်ႈမႃးၶၼ်ႈ ၵူၼ်းပဵၼ်တေလႆႈမီးသႄးလ်လိူတ်ႈလႅင်ၵူၺ်း။
- ၶမ်ႉသၢႆလိူတ်ႈ (သူၼ်ႇၶမ်ႉသၢႆၸွင်လိူတ်ႈ)ၶၼ်ႈ ၸွႆႉတိုဝ်းလႆႈတႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ဢေႃႈသေၸလႈ တေလၢင်ၵဵတ်းႁဵၼ်ႈပွတ်ႇ ႁႂ်ႈလႆႈၵူၺ်း။
- တႃႇၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်ၵိုင်ႉၵၢင်ႉလိူတ်ႈဢွၵ်ႇၶၼ်ႉၸတႃႉ ထုၵ်ႇလီသႂၢင်းပၼ်သူၼ်ႇၶမ်ႉသၢႆလိူတ်ႈယူႇ။

15 တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်လႅပ်းတိတ်းလႆႈ

15.1 တၢင်းပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမႅင်းပႅၵ်ႇထီးရီးယႃး

<u>**ယႂ်ႈႁူမ်ႇဢွၵ်းၶေႃၵ်ႈႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမႅင်းပႅၵ်ႇထီးရီးယႃး**</u>

Meningococcal Meningitis
လွင်ႈတေလႆႈသူင်ႇၶၢဝ်ႇ ၶၼ်ဝႆး
တူၺ်းတီႈ ၶေႃႈၽိုမ်ႉထႅမ်

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၼႆႉၼႆႉ ပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမႅင်းပႅၵ်ႇထီးရီးယႃး (ၵမ်ႈၼမ်ၶတႃႉ တေပဵၼ် Streptococcus pneumonia, Neisseria mengingitides ဢမ်ႇၼၼ် Haemophilus influenza) သေၶလႈ ယႂ်ႈႁူမ်ႇဢွၵ်းၶေႃလႆႈၵိုႈၼၼ်ႉ ယဝ်ႉ။ လိူဝ်ႉမႅင်းပႅၵ်ႇထီးရီးယႃးၼႆႉ လုၵ်ႉတီႈၵူၼ်းၵေႃႉၼိုင်ႈၶလႈၵေႃႉၼိုင်ႈ တေလႅပ်းတိတ်းၵၼ်လႆႈတၢင်းၼမ်ႉလၢႆး ၶလႈ မီးတိူဝ်ႇၶဝ်လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ လွင်ႈတၢင်း ဢၼ်မီတ်းၸွႆႈယႂ်ႈႁူမ်ႇဢွၵ်းၶေႃၵ်ႈလႆႈၶတႃႉ— မိူၼ်ၼင်ႇ ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမႅင်း ဝႆးၸတ်ႉသႅသေ ဢွၵ်းၶေႃၶလႈယႂ်ႈႁူမ်ႇဢွၵ်းၶေႃၵ်ႈ (ၵၼ် 21.5)၊ ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမႅင်းထီႇပီႇသေၶလႈ ယႂ်ႈႁူမ်ႇဢွၵ်း ၶေႃၵ်ႈ (ၵၼ် 15.3)၊ ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမႅင်းၶရိတ်ႉသႅတူဝ်ႇသေ ၶလႈယႂ်ႈႁူမ်ႇဢွၵ်းၶေႃၵ်ႈ (ၵၼ် 15.3)။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလဵၵ်ႉလိူဝ် 1 ၶူပ်ႇ

- မီးလူမ်းၶၢဝ် (38.5 ° ၶလႈသုင် လိူဝ် ၼၼ်ႉ)၊ ႁူၼ်ႉႁူၼ်ႉၶိုၼ်ႈၶိုၼ်း၊ မဝ်း၊ ဢမ်ႇ ၵိၼ်ၼူမ်းလီလီ၊ ႁၢၵ်ႈ၊ ပဵၼ်ငၢၼ်း၊လိုမ်းတူဝ်။
- ႁူႈၶွင်ႇၼႄႇ ဢမ်ႇၼၼ် ဢမ်ႇတူင်ႉဢမ်ႇၼိုင် သင်သေဢိတ်းၶလႈ ယဵၼ်ၶွင်ႇၼႄႇပူၼ်ႉတီႈ
- ႁွၵ်းၶူဝ်တၢင်းၼႄးတေလၢင်ႈႁဵုႈ
- ၵမ်ႈၼမ်ၶတႃႉ ႁွင်ႇၵေႃႈတေဢမ်ႇၼႃ
- လိူတ်ႈပဵၼ်ႁွင်ႉ — လိူတ်ႈလိုမ်းလႆႈဢွၵ်ႇမႃး သေ ပဵၼ်ၸွႆးလမ်ႉတီႈၽိဝ်ၼင်။

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇယႂ်ႇလိူဝ် 1 ၶူပ်ႇၶလႈႁူၼ်းလူင်

- မီးလူမ်းၶၢဝ် (38.5 ° ၶလႈသုင်လိူဝ်ၼၼ်ႉ)၊ ၶူဝ်ၸႅပ်ႈ၊ ႁၢၵ်ႈ။
- ဢမ်ႇတူၺ်းသိင်လႅတ်ႇလႆႈ (ႁူဝ်သိင်လႅတ်ႇ)
- ႁွင်ႇၵေႃႈၼိုင်
- မီးၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ယႂ်ႈႁူမ်ႇဢွၵ်းၶေႃၵ်ႈ (မီးၽၢင်ႁၢင်ႈ Kernig ၶလႈ/ဢမ်ႇၼၼ် Brudzinksi)
- ပဵၼ်ငၢၼ်း၊ လိုမ်းတူဝ်။
- လိူတ်ႈပဵၼ်ႁွင်ႉ — လိူတ်ႈလိုမ်းလႆႈဢွၵ်ႇမႃးသေ ပဵၼ်ၸွႆးလမ်ႉတီႈၽိဝ်ၼင်။

သင်မီးလူမ်းၶၢဝ်ၶလႈ ၶူဝ်ၸႅပ်ႈႁူဝ်ႉၶွင်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် မီးလူမ်းၶၢဝ်ၶလႈ လိုမ်းတူဝ်ၼႆႉလိူဝ် ထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉသွၼ်ႇ လွင်ႈတၢင်းပဵၼ် ယႂ်ႈႁူမ်ႇဢွၵ်းၶေႃၵ်ႈ။ ႁူတ်ႇလႅတ်ႇတူၺ်းလွင်ႈႁွင်ႇၵေႃႈၼိုင်ဢမ်ႇၼိုင်။

ႁွင်ႇၵေႃႈၼိုင် — ၶွႆႈႁူၼ်းပဵၼ်ႁူမ်ႈလူင်း ၶွႆႈၵၢင်းမႄးတိူဝ်ႉလႃးတီႈၼႄးဢူၵ်း။ သင်ႁူၼ်းပဵၼ်ၶၢင်းဝႄႈ ႁွင်ႇၵေႃႈၼိုင်ႈၼိုင် ယူႇၼႆႉလိူဝ် ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇလႆႈဝႄႈ ယႂ်ႈႁူမ်ႇဢွၵ်းၶေႃႁူၼ်းပဵၼ်တေလၢင်ႈႁဵုႈယူႇ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈ ၵုၼ်းၶိတ်ႉ Kernig’s sign — ၶွႆႈႁူၼ်းပဵၼ်ငေႃးၶၢလူင်သေ ၶွႆႈၵၢဝ်ၶၢယဵတ်ႈၵွၵ်ႈၵူၺ်ႉ။ သင်ႁူၼ်းပဵၼ် ၶၢင်းၵွင်ႈၵေႃးၶိုၼ်ႈ ၵမ်ႈၼၼ် ၼိူင်ႈၼိူင်ယူႇၼႆႈလိူဝ် ဝူၼ်ႉသွၼ်ႈလႆႈဝႃႈ ယွႆႈႁူမ်ႈၵွၵ်းၵေႃႁူၼ်းပဵၼ် တေလၢင်းႁိုဝ်ႈယူႇ။ **ၽၢင်ႁၢင်ႈပရူတ်ႉသိၼ်းသ်ၵီ** Brudzinski sign —ယူၵ်ႉၵၢင်းႁူၼ်းပဵၼ် ၶွႆႈငႃႈၶေႃးၶိုၼ်ႈၼႆလိူင်တေၵွၼ်ၶၢလူင် ႁူၼ်းပဵၼ် ငေႃးၶိုၼ်ႈမႃး။

လွင်ႈၼူၼ်ႉႁၢမ်ၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်

ၽၢင်ႁၢင်ႈၵၢၼ်ႁၼ်လႆႈ လွမ်းၼင်ႇပႆႇယူတ်းယႃၶလႈ ၽွၵ်ႈ(ၼေႃႇ)ၵၢဝ်ၶႃမၼ်းတီႈၵႅဝ် (တီႈငဝ်းလႆႈပဵၼ်လႆႈႁူလ်း)

- ႁူတ်ႇလႅတ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းၼေႃဝ်ၼူၵ်ႉပၼ်တႃႇသေႇ။တၢင်းပဵၼ်ၼေႃဝ်ၼူၵ်ႉၶလႈ ယွႆႈႁူမ်ႈၵွၵ်းၵေႃၼႆႉ လၢင်းပဵၼ်မူဝ်ႈလိူဝ် ၵၼ်လႆႈ။
- ၽွၵ်ႈ(ၼေႃႇ)ၵၢဝ်ၶႃမၼ်းတီႈၵႅဝ် – ၽၢင်ႁၢင်ႈၶႃမၼ်းတီႈၵႅဝ်၊ တင်းၼမ်ၵေႃႇ ၶႃႇမဵတ်ႉလိူတ်ႈၶၢဝ်၊ တၢင်းၼမ်ၵေႃႇ ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်၊ တၢင်းၼမ်ၵေႃႇထၢတ်ႈပရူဝ်ႇတိၼ်းၶလႈ လွႆႉမႆႇၵလူဝ်ႇသၵူပ်ႉသေ ႁၢတူလ်းလိူဝ်ႉမိူင်း ၼွႆးႁွင်ႈလဵပ်ႇ၊ ႁူတ်ႇလႅတ်ႈတူလ်း (gram stain, Ziehl Neelsen stain, India Ink stain)လွမ်း။

လွင်ႈတၢင်းၵၢၼ်ႁဵတ်း ၶွႆႈပဵၼ်	ၶႃမၼ်းၵႅဝ် ပၵ်ႇၵတိ	ပႅၵ်ႇထီႈရီးယႃး	ဝႆးရတ်ႉသ်	ထီႇပီႇ	ၶရိတ်ႇသတူဝ်ႇ ၵေႃႉၵတ်ႉသ်
ၽၢင်ႁၢင်ႈၶႃ မၼ်းၵႅဝ်	သႂ်	ၶုၼ်ႇ	သႂ်	ၶုၼ်ႇၵိတ်းၵိတ်း	ၶုၼ်ႇၵိတ်းၵိတ်း
မဵတ်ႉလိူတ်ႈၶၢဝ်	< 5/ mm³	> 200/ mm³	>10 mm³	>10mm³	>10 mm³
ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်	Mmol/L	တႅမ်ႇ	ပၵ်ႇၵတိ	တႅမ်ႇ	တႅမ်ႇ
ထၢတ်ႈပရူဝ်ႇတိၼ်း	0.15 – 0.4 g/L	သုင်	သုင်	သုင်	သုင်
ႁူတ်ႇလႅတ်ႈလိူဝ်ႉ မိူင်းၼွႆးႁွင်ႈလဵပ်ႇ	ၵမ်ႇမီး	မီးလိူဝ်ႉမိူင်းၼွင်	ၵမ်ႇမီး	ၼွႆးသီႇၶၼ်လ် သတဵၼ်းၼၼ်ႉမီး လိူဝ်ႉမိူင်းထီႇပီႇ	ၼွႆးၵိၼ်ႇတီးယႃး ၵိင်ႉသတဵၼ်းၼၼ်ႉ မီးလိူဝ်ႉမိူင်း

သင်မီးၽၢင်ႁၢင်ႈ ၵႅင်းမိပ်ႇၼွႆးၵွၵ်းၵေႃ (မူၼ်ၼင်ႇ ႁူလ်ႇတႃလမ် ၵမ်ႇယႂ်ႇတၢၼ်ႇၵၼ်၊ မူဝ်ႈၵၢဝ်သိင်ၽိုဝ်း ထွင်ႇတူလ်းတႃ လမ်ၼၼ်ႉ ၵမ်ႇမီးလွင်ႈတူင်ႉၼိုင်ၶိုၼ်းသင်၊ ၵႅင်းတွတ်ႇႁူဝ်လွႆထိုင်းပူၼ်ႉတီႈ၊ ၼွႆးႁူၼ်းလူင် ၵႅင်းထူလ်ႈလွႆ ၼိုင်ႈမိၼ်တ်ႉ တႅမ်ႇလိူဝ် 50 ပွၵ်ႈၶလႈ ၵႅင်းထူလ်ႈလွႆၵမ်ႇၽိင်ႇၵၼ်) ၼႆလိူင် ၵမ်ႇထုၵ်ႇလီ ၼေႃႇ(ၽွၵ်ႈ) ၶႃမၼ်းၵႅဝ်။ ပႅၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈ ၵမ်ႇလၢင်းၼေႃႇ(ၽွၵ်ႈ) ၶႃမၼ်းၵႅဝ်ၼႆသေတႃႉ သင်ဝူၼ်ႉထိုင်ဝႃႈ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ယွႆႈႁူမ်ႈၵွၵ်ႇၵေႃႁိုဝ်ႈၼႆလိူင် ထုၵ်ႇလီပၼ် ယႃပတီႇၶျီးဝၼၵူၺ်ႉ။

> မူဝ်ႈပႂ်ႉတႃႇၼေႃႉ(ၽွၵ်ႈ)ၶႃမၼ်းၵႅဝ်ၼၼ်ႉ တႃႇပၼ်ယႃပတီႇၶျီးဝၼၼၼ်ႉ ယႃႇပေထိုင်း ။
> ႁွပ်ႈဝႃႈ သင်ပၼ်ယႃထိုင်းၵူၺ်ႉၼႆလိူင် တေလၢင်းပဵၼ်ၶၽႅး တေႃႇႁူၼ်းပဵၼ်ထိုင်တၢႆလႆႈ။
> သင်ၵမ်ႇပႆႇလၢင်းၼေႃႉ(ၽွၵ်ႈ)ၶႃမၼ်းၵႅဝ်ၼႆၵေႃႈ ၶွႆႈပၼ်ယႃပတီႇၶျီးဝၼဝႆႉၵွၼ်တၢင်းႁွၼ်ႇ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ႁပ်ႉႁူၼ်းပဵၼ်ဝႆႉတီႈႁွင်ႈႁူၼ်းပဵၼ်ၼွႆး
- ပၼ်ယႃပတီႇၶျီးဝၼ

15 တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်ၸေႃးတိတ်းလႂ်ႈ

First choice

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇယႂ်ႇလိူဝ် 2 လိူၼ်တင်းမူတ်း	Ceftriaxone	IV/IM 50 mg/kg/day BD ၵမ်ႈၼၼ်ႉ 100mg/kg/day OD* 10 ဝၼ်း (တူဝ်ယၢင်ႇ – လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 50/kg BD ၶႃႈ ႁူၼ်းလူင် 2 g BID)
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလဵၵ်ႉလိူဝ် 2 လိူၼ်တင်းမူတ်း	Ampicillin Cefotaxime Gentamicin	IV/IM 50 mg/kg QID ၶႃႈ IV/IM 50 mg/kg BID - QID ၶႃႈ IV/IM 4 mg/kg OD * 14 - 21 ဝၼ်း (ဝႆႉသေ 7 ဝၼ်း ၵိုတ်းယုတ်း Gentamicinလႂ်ႈ)

တၢင်းလိူၵ်ႈလႂ်ႈယုတ်းယႃတၢင်ႇလိူဝ်း သင်ၵမ်ႈမီးယႃ Ceftriaxone

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇယႂ်ႇလိူဝ် 2 လိူၼ်ၶႃႈႁူၼ်းလူင်	**Chloramphenicol**	IV/IM 25 mg/kg QID
	သင်ၸဝ်းလႂ်ႈႁူၼ်းပဵၼ် လီၸိုၼ်းၶႃႈ လူမ်းၼၢဝ်လူတ်းယွမ်းမႃးၼႆ လဵၵ်ႈလႂ်ႈပၼ်ယႃၵိၼ်ၶႃႈ ၵိုင်းယႃ ၵွႆႈလိူဝ်ၸိုင်းၼိုင်း (12.5 mg/kg QID) တႃႇတင်းမူတ်း 10 ဝၼ်း။	
ၶမႈပႃးတွင်ႉ	Ampicillin	IV 2 g QID တႃႇ 10 ဝၼ်း။

- Dexamethasone – IV 0.15 mg/kg QID တႃႇ 4 ဝၼ်း သင်ပၼ် (မိူဝ်ႈပႂ်ႇလႂ်ႈပၼ်ယႃပတီႇၶျိဝ ၵမ်ႈၼၼ် ပၼ်ၶူမ်ႈၵၼ်) ၼႆလိူင် တေၵွတ်းၵွႆႈၸဝ်းလႂ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶႃႈ ႁူၼ်းလူင်လီၸိုၼ်း။
- ၼင်ႇၶိုဝ်တေၵွႆႈပဵၼ်လွင်ႈလွႆႈလိူဝ် တႃႇယုတ်းယႃၼၼ်ႉ ၵွႆႈပၼ်တီႈၵၢၼ်ပဵၼ်ၼမ်ႉၶႃႈ ၵွၵ်ႇသီႇၵျၼ်ႇ။
- တႃႇၵွႆႈလူမ်းၼၢဝ်လူတ်းယွမ်းလူင်းၼၼ်ႉ ပၼ်ယႃ paracetamol။
- တႃငၢၼ်းၸိုၼ်းၼၼ်ႉ ၵွႆႈပၼ် diazepam (0.5 mg/kg တၢင်းႁူၼ်း၊ ၼမ်သုတ်း 10 mg) ၵမ်ႈၼၼ် 0.3 mg/kg IM (ၵၼ် 7.2)။
- သင်ႁူၼ်းပဵၼ်တၢ်လိူမ်းၼႆ ၶၼ်းထုၵ်ႇလီလူမ်းလႃးပၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်လီလီ။ (ၵၼ် 7.2)

လွင်ႈၶႄႉၵင်ႈ

ယႃၶႄႉၵင်ႈၼၼ်ႉ ပၼ်လႂ်ႈတႃႇ ႁူၼ်းတေၵၢပ်ႈယူႇၼႂ်းဖေႃးၸေႃးတိတ်းတၢင်းပဵၼ်လႂ်ႈ (မိူၼ်ၼင်ႇ– ႁူၼ်းၵၢၼ် ယၢမ်း ၽႃႇ တတ်းၵၢဝ်မၢမ်ႉၵွၵ်ႇဝႆႉ) ၶႃႈႁူၼ်းၵၢၼ်ယူႇလမ်တင်းႁူၼ်းပဵၼ် (ႁူၼ်းၼွႆႈၶိုၼ်းလဵဝ်ၵၼ်)ၼၼ်ႉ။ ၼင်ႇၶိုဝ်တေ ၶႄႉၵင်ႈ ၵမ်ႈၵွႆႈၶဝ်တိတ်းၸေႃးတၢင်းပဵၼ်လႂ်ႈၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီပၼ်ယႃတႃၶႄႉၵင်ႈၵမ်းသိူဝ်ႈ (ယႃၵိၼ် **Ciprofloxacin** 15 mg/kg STAT တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၶႃႈ 500 mg STAT တႃႇႁူၼ်းလူင်)။

ယႃၶႄႉၵင်ႈ

ယႃၶႄႉၵင်ႈ တႃႇတၢင်းပဵၼ်ယႂ်ႇၶူမ်ႇၵွၵ်ႈၵေႃႇႁႆႈၵမ်ႈၼမ်ၼၼ်ႉ ၽွၼ်းလႃႉယႃၵမ်ႇပေႃးသူႈမီးၶႃႈ တမ်းလွႆသေလွႆႉ တိုဝ်းလႂ်ႈၼႆသေတႃႉ ပွတ်းတၢင်းၵဝ်းယူႇၼႆႉ ယႃၶႄႉၵင်ႈၵၢၼ်ၵႂ်ႇပၼ်ၵမ်းၼမ်ၶတႃႉပႂ်ႇမီး။

တၢ်ႈတွင်း

→ တၢင်းပဵၼ်ယႂ်ႇႁူမ်ႈၵွၵ်ႈၶေႃ ၾၢင်ပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႈမီးထီႈပီႈၼႆႉ တၢ်ႈႁူၼ်းလူင် တေၵမ်ႉၵႂႃႇမီးလူမ်းၼၢဝ်သူင် ၶလႄႈ လူမ်းၼၢဝ်တေၵႂႃႇၸိူဝ်းၸိူဝ်းလူင်းလူင်း။ တၢ်ႈလုၵ်ႈၵွၼ်ႇသမ်ႉ သင်မီးဢၢင်ႇၵၢင်းတၢင်းပဵၼ်သိူၼ်း ၵၢ်ႈ ယူင်ႇ (မူၼ်ဢင်ႇ တၢၼ်ႇဢၢၵ်ႇဢၢၵ်ႇတူဝ်၊ တၢၼ်ႇဢၢၵ်ႇၸိုင်းတူဝ်) လိူဝ်းၼႆႉၼႆႉလိူင် ထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉသွၼ်ႇ လွင်း တၢင်းပဵၼ်ယႂ်ႇႁူမ်ႈၵွၵ်ႈၶေႃႁိုဝ်း။ တၢင်းပဵၼ်လိူင်ႉၼၼ်ႉၵမ်းၼမ် တေလၢင်းတေႇပဵၼ်မူးလွႆးလွႆးသေႁွပ်းလီၵ်း လႆႈ လွင်းယူႇသဝ်းၶလႄႈ တေလၢင်းၶၼၢင်ၵၢင်းမူး။

→ တၢင်းပဵၼ်ယႂ်ႇႁူမ်ႈၵွၵ်ႈၶေႃ ၾၢင်ပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႈမီးၼႆႉ ၵမ်းၼမ်ႁူၼ်းၾၢင်မီးၵိုင်းၶမ်ႇတူဝ်ၵေႃႇႁူလ်း တေ ပဵၼ် သေ မူဝ်ႇၶတႃႇပဵၼ်ၼၼ်ႉ ႁွပ်းတေပဵၼ်မူးမူးလွႆးလွႆးၶလႄႈ တေၵမ်ႉၵႂႃႇႁူႉတူဝ်။ လူမ်းမႄးတူဝ်တေ ပဵၼ်ပၵ်ႇၵတီႈ (ပုင်ႇမၢၼ်ႇ) ၵမ်ႇၼၼ် တေသူင်ၵိတ်းၵိတ်း။ ႁူလ်းၵႃးတၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ တေလၢင်းၶိုတ်းၶိုႆး ႁူဝ်ၶႆႈၶၢဝ်းၸိူင်ၶလႄႈ ၶၢႆႉၶိုင်း။ (လွင်းယူႇတႃးယၢင်ၼႆႉ ႁူၺ်ႇတူလ်းတီး ၼၵ်ႉၸႅၼ်ႇဝီ ၵၼ် 15.3)

ၵၢင်းၵိင်

လိူဝ်ႈမီးၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ ၶဝ်းၵွၵ်ႈၶေႃ (15.2)၊ ယႂ်ႇႁူမ်ႈၵွၵ်ႈၶေႃႁိုဝ်း (15.3)၊ ယႂ်ႇႁူမ်ႈၵွၵ်ႈၶေႃႁိုဝ်း ႁွပ်ႈလိူဝ်ႈမီးထီႈပီႈ (21.5)၊ ယႂ်ႇႁူမ်ႈၵွၵ်ႈၶေႃႁိုဝ်းႁွပ်ႈလိူဝ်ႈမီး Cryptococcal (15.3)၊ တၢင်းပဵၼ်ယီဝ်းၼူ (15.1)။

တၢင်းပဵၼ်ယီဝ်းၼူ (Leptospirosis)

လွင်းတေလႆႈၾၢင်ႉတူလ်းလွမ်း
တူလ်းတီး ၶေႃးၽူမ်ႉထိမ်

ၶေႃးပိုတ်ႇတီးပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်ယီဝ်းၼူၼႆႉ ပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႈမီးပိၵ်ႇထီးရီးယႃး ၾၢင်ႁွင်ႉဝႃႈ လီပ်ႉတူဝ်သပ်ႈရူၼ်ႉယဝ်ႉ။ လိူဝ်ႈမီးၼႆႉ တေယူႇၸွႆးတူဝ်သတ်း (ၵမ်းၼမ်ၸွႆးတူဝ်ၼူ၊ မႃ၊ မိဝ်းၶလႄႈ ဝူဝ်းၵႂၢႆး)သေၶလႄႈ တေၵွၵ်ႇမူးတၢင်းၼွၵ်ႈ လွမ်းယီဝ်း သတ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ဝႃးသေၵွၵ်ႇမူးလွမ်းယီဝ်းသတ်းယဝ်ႉ လိူဝ်ႈမီးလိူဝ်းၼႆႉၶဝ်တေယူႇလႆႈ တၢင်းၼွၵ်ႈလၢႆလိူင်ႉယူႇ ယဝ်ႉ။ လိူဝ်ႈမီး တေၶဝ်းၸွႆးတူဝ်ႁူၼ်းလႆႈလွမ်းလီပ်း၊ ၽိဝ်ၼင်တီးၾၢင်ပူၺ်ႉၼမ်ႉ၊ ၵဵဝ်းတၢသွႆ ႁွပ်ႈမူဝ်ႇလႆႈတူဝ်ႉ လႃးၼမ်ႉ ၾၢင်မီးလိူဝ်ႈမီး (တူဝ်ယၢင်–ယီဝ်းတူဝ်သတ်း) ၵမ်ႇၼၼ် လႆႈယူႇလမ်တူဝ်သတ်း ၾၢင်မီးလိူဝ်ႈမီးယူႇ တၢ်ႈသေႇလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

ႁူၼ်းၾၢင်မီးဢၢင်ႇၵၢင်းလပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်လႆႈၶတႃႇ တေပဵၼ် ႁူၼ်းၶိုတ်းၶႆႈၶျူးၶလႄႈ ယူႇၸွႆးမူင်၊ ႁူၼ်းၵမ်ႉၵႂႃႇတိုဝ်းသိပ်းတိၼ်သေပႆႇၸွႆးၼမ်ႉ၊ ၶေႃးၼမ်ႉ၊ ႁွင်းၼမ်ႉၶလႄႈႁူၼ်းၵႂႃႇဝၢႆးၼမ်ႉလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

ဢၢင်ႇၵၢင်းတၢင်းပဵၼ်

- ၵိုင်ႉၵၢင်ႉၵတ်းသၼ်ႇၶလႄႈ မီးလူမ်းၼၢဝ်။
- တၢ်၊ ၵဵဝ်းတၢ်တေလီင်ၸွင်ႇ (တၢ်တေလီင်ၸွင်သေ ၵမ်ႇမီးၼွင်)
- တီးၵၢမ်းၼူဝ်ႉ ႁူၼ်ႉၸိူၼ်း (ၵမ်းၼမ်ၶတႃႉတေပဵၼ်တီးတွင်ႇၼွင်း)
- ႁူဝ်ၶႆႈ

15 တၢင်းပိဏ်ၥဏ်လဝ်းတိတ်းလံ

မၢင်ပွဂ်းတွင်ႉတေမူလ်ုး၊ မဝ်းၜလး ခံးဍၢဂ်း၊ တွင်ႉလူႉ၊ ၥ်ၜလးၶျးလီပ်း၊ ဂပ်ႉဆျးၥူဂ်း၊ ၶျးတေဂူဆ်ႉစိုဆ်း လိူဝ်းဆ်ႉယဝ်ႉ။ တေပိဏ်လိူင်ႉဆ်မွဂ်း 5 ထိုင် 9 ဝဆ်းသေၜလး ၥမ်ႇပိဏ်ဍ်ၢႉၐ်င်း ၥမ်ႇဆဆ် တေၢႇပေးဍ်ၢႉၐ်င်း ဆဆ်ႉယဝ်ႉ။ ဂမ်းဆမ်ၜတႉ တေပိဏ်ထိုင်ၜဂ်ႉတွဆ်းဆ်ႉယဝ်ႉ လိူဝ်သေပိဏ်ၜၢဝ်းၡိုင်ၥမ်ႇဂၢး လၢင်းပိဏ်ဖွဆ်းလၢႉ တိဳးၥဆ်ဍ်ၢႉၐ်င်းမျးဆဆ်ႉယဝ်ႉ။

- တၢင်းပိဏ်ယွ်းၡူမ်ႇၥွဂ်ႇဓျွ်း – ၡူဝ်ခံးဍ်ၢႉၐ်င်းၜလးတေမိပ်ႇတိဳးဆျးဖၢဂ်ႇ ၥမ်ႇဆဆ်စိဳးမ်ပ်းမျးတင်းသွင်ဖၢ်ႇ။
- တပ်းၜလးမၢဂ်ႇဂ်ဝ်းလူႉလီဝ် — (တၢင်းပိဏ်ဝေးလ်)လူမ်းဆၢဝ်သုင်ပူဆ်ႉ 40 ˚၊ ဆူိဝ်ႉလိူင်၊ ယိဝ်းဓေႇ၊ၥမ်ႇယိဝ်း လျးလျးလိူဝ်းဆ်ႉ (တေလၢင်းပိဏ်ၡူမ်းတင်းလိူတ်းတူဂ်းတၢင်းဆွ်း၊ ပွတ်ႇဂွ်း၊ ၡူဝ်လွ်တွတ်ႇၥမ်ႇဖိင်ႇၜလး လိူတ်း ယုတ်းလံလိူဝ်းဆ်ႉယဝ်ႉ။ ဂူဆ်းပိဏ်မၢင်ဂျေႉဆဆ်ႉ တေပိဏ်မၢမ်ႉယွ်ႇ၊ တပ်းယွ်ႇလိူဝ်းဆ်ႉယဝ်ႉ။
- တေလၢင်းပိဏ် လိူတ်းတူဂ်းတၢင်းဆွ်းသေ ပွတ်ႇဂွ်းၜလး ထူလ်းလွ်ယၢပ်ႇၡူမ်းဂဆ်။ တၢင်းပိဏ်လိူင်ႉဆ်ဆ်ႉ တပ်း၊ မၢမ်ႉၥမ်ႇလူႉသေတၢႉဂျေး လၢင်းပိဏ်လံးယူႇယဝ်ႉ။ လိူဝ်သေဆဆ်ႉ ဂူဆ်းပိဏ်တေလၢင်းၥ် သေပျးလိူတ်းမျး လွမ်းဆ်သေတၢႉ သင်ထွမ်ႇတူလ်းၡူဝ်လွ်ဂူဆ်းပိဏ် တေလံးငိဆ်းသိင်တွတ်ႇၡူဝ်လွ် ပဂ်ႇဂတိႇ(ပုင်ႇမၢဆ်ႇ)ဂူလ်း။
- ဂ်ဝ်းတၢသ္ဂ်း။
- တပ်းလူႉဆ်ႉ တေလၢင်းလိစိုဆ်းမျးလံးဆ်သေတၢႉ မၢဂ်ႇဂ်ဝ်းလူႉၜလး လွင်းထူလ်းလွ်လူႉဆ်ႉ ပိဏ်ဖွဆ်းလၢႉလွမ်း ဖၢ်ႇလင် ၥဆ်ပိဏ်ဖေးယွ်ႇလူင်ၜတႉယဝ်ႉ။

လွင်းၡူဆ်ႉဍျမဂ်းမဆ်းတၢင်းပိဏ် (Diagnosis)

လွမ်းဆင်ႇလံးယူတ်းယျ၊ ဂူလ်းဂျးလွင်းဂူတ်ႇထတ်းမၢင်လိူဝ်း တေလၢင်းလွ်းၡ်းမဂ်းမဆ်းလံးယူႇ

- Dipstick – တေဍဆ်လိူတ်းၜလးပဂူဝ်တိဆ်းဆွ်းယိဝ်း။
- ဂူတ်ႇလိတ်းတူလ်းဆွ်းၡွင်းလီပ်ႇ – မိဳးထၢတ်း CK ၜလး ပိႇလိႇလူႇပိဆ်ႇဆမ်။
- ၥဝ်စိုင်းမိုဝ်းလိဂူတ်ႇလိတ်းလိူတ်း – (Serology) လံးဂူတ်ႇလိတ်းဆ်ႉ တေတိတ်းတေးသုတ်းဆ်သေတၢႉ စိုင်းလိူင်ႉဆ်သမ်ႉ ၥမ်ႇမိဳးဂူးၡွင်းယျၜလး တၢႇလူဖွဆ်းဂူတ်ႇမဆ်းဂျေးယၢပ်ႇဆဆ်ႉယဝ်ႉ။

သင်ပိဏ်လံး ၡ်းယူတ်းယျလိမ်လဝ်ႉ။ ဂူလ်းဂျးတူဂ်းလိဆ်းဂူ်ႇဆ်သေတၢႉဂျေး လံးယူတ်းယျ တိဳးၥဆ်ထုဂ်ႇမိဆ်းဂျေး ယင်းမိဳးယူႇ။

- ပဆ်ဂိဆ်ယျ paracetamol တၢႇယူတ်းယျပဆ်လွင်းဂူဆ်ႉစိုဆ်းၜလးလူမ်းဆၢဝ်။
- ပဆ်ဆမ်ႉ IV။

(ဂ) ပိဏ်ၥမ်ႇဍ်ၢႉၐ်င်း

- PO **doxycycline** 200 mg OD တၢႇ 7 ဝဆ်း။
- တၢႇလုဂ်းၥွဆ်ႇၜလးၜမးပျးတွင်ႉ PO **amoxicillin** (လုဂ်းၥွဆ်ႇ 10 – 25 mg/kg TID၊ ဂူဆ်းလူင် 500 mg TID) တၢႇ 7 ဝဆ်း။

(ၜ) ပိဏ်ဍ်ၢႉၐ်င်း

- IV **ampicillin** (လုဂ်းၥွဆ်ႇ 10 – 25 mg/kg TID၊ ဂူဆ်းလူင် 500mg – 1 g QID) တၢႇ 7 ဝဆ်းၥမ်ႇဆဆ်
- **Ceftriaxone** IV (လုဂ်းၥွဆ်ႇ 25 – 50 mg/kg OD၊ ဂူဆ်းလူင် 1- 2 gm OD) * တၢႇ 7 ဝဆ်း။

လွင်ႈၵႄႉၵင်ႈ

ၼင်ႇႁိုဝ်ႁႂ်ႈၼူႉတေၵေႃႇလူင်းၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈၵိပ်းယုပ်းယၢၵ်းလွမ်းၶိမ်းႁိူၼ်းယေး၊ ပၼ်တၢင်းႁူႉ ႁူၼ်းလိူဝ်းၵၢၼ်လဵပ်းတေပဵၼ် ၽေးလဵပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်လႆႈလႄႈတႃႇၵႄႉၵင်ႈၼၼ်ႉႁႂ်ႈၵိၼ်ယႃ doxycycline(200 mg ၼိုင်ႈဝူင်ႈၼိုင်ႈပွၵ်ႈႁူႈဝူင်ႈ)။

ယႃၵႄႉၵင်ႈ

မီးယႃၵႄႉၵင်ႈတႃႇတူဝ်သတ်းၼႆႉသေတႃႉ ယႃတေတိူဝ်ႉဢၢမ်ႇလႆလိူၼ်ႁူလ်း။ ယႃၵႄႉၵင်ႈတႃႇႁူၼ်းသမ်ႉ ႁွပ်ႈၽွၼ်းလီ မၼ်းယင်းၵေႃႇလႄႈ ၼႂ်းပွတ်းပိုၼ်ႉတီႈႁဝ်းယင်းပႆႇလႆႉၵၼ်လႆႈ။

ဢၢင်ႈဢိင်

ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ(15.2)၊ ယႂ်ႈႁူမ်ႇဢွၵ်းၵေႃႁႂ်ႈ (15.1)၊ လူမ်းၼၢဝ်တႆႉၽွႆႉ (15.1)၊ Scrub typhus (15.1)၊ တပ်းႁႂ်ႈ (12.3)။

သၶရပ်ႉသ်တႆႉၽၢတ်ႉသ် (Scrub typhus)

လွင်ႈတေလႆႈပၵ်းတႃႇပႂ်ႉတူလႂ်းလွမ်း
တူလႂ်းတီႈ ၶေႃႈၽိူမ်ႈထိမ်

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

သၶရပ်ႉသ်တႆႉၽၢတ်ႉသ် (Scrub typhus)ၼႆႉ ပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းပိၵ်ႇထီးရိူးယႃး တီႈႁွင်ႉဝႃႈ (rickettsia) သေလႄႈ ႁွပ်ႈၶိူဝ်းၵၢၼ်ယူႇလွမ်းယိူဝ်ႈယႃးလႄႈ ယူႇၼႂ်းထိုၼ်ၼႂ်းပႃႇၸူပ်းသေ လဵပ်းတိတ်းမႃးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵမ်ႈၼမ်ၵေႃႈ တေပဵၼ် ၼူၵ်ႉဝိင်ႇလႄႈ ၼူလိူဝ်းၼႆႉပဵၼ်တူဝ်သတ်း ၵၢၼ်ပႃးလိူဝ်ႉမိူင်းလိူဝ်းၼႆႉမႃးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။
တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်ၼႆႉၼႆႉ ၵႆႉပဵၼ်တၢင်းပွတ်းမႂ်ႈ တီႈႁဝ်းယူႇၼႆႉၵမ်ႈၼမ်သေ မီးလူမ်းၼၢဝ်ၵၢၼ်ၵၢမ်ႇႁူႉဝႃႈ ပဵၼ်ႁွပ်ႈသၢင်ၼၼ်ႉ ၵေႃႈ ပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းၼႆႉယဝ်ႉ။ ၵမ်ႈၼမ်ၸႄႉ ၵၢမ်ႇယူတ်းယႃသေ ႁႃႁူႇႁင်းမၼ်းၼႆႉသေတႃႉ ၵမ်ႈၽွင်းသမ်ႉ ထိုင်တၢႆ လႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- မီးလူမ်းၼၢဝ်
- ႁူဝ်ၸဵပ်းႁၢႆႉႁႅင်း
- မၢၵ်ႇလၼ်ၼိပ်ႇၼိူၼ်းၶတ်ႇၵၢဝ်တီႈမႅင်းၸူပ်း လႄႈ မၢၵ်ႇလၼ်ၼိပ်ႇၼိူၼ်းတင်းတူဝ်
- တီႈမႅင်းၸူပ်းၼၼ်ႉ တေပဵၼ်ၽိူၼ်ႇလိူင်ၼိူၼ်ႈမႃးသေ ၼႂ်းၵၢင်သမ်ႉတေပဵၼ်ၼင်ႇ ၶၢပ်ႈၼိပ်ႇၶိူင်ႈလမ် (ESCHAR)။ ၵမ်ႈၼမ်ၶႄႉတေပဵၼ်တီႈလင်၊ ငၢမ်ႈၶႃလႄႈ မၢၵ်ႇႁမ်လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

ၼၢဝ်သေၵၢမ်ႇႁိုင်လၢႆဝၼ်း တေမီးတူမ်ႇလိူင်ပိၵ်ႇ ပိၵ်ႇဢွၵ်ႇမႃးလွမ်းတူဝ်။ တူမ်ႇလိူင်လိူဝ်းၼႆႉ တေၶႄႇဢွၵ်ႇတီႈတူဝ်သေလႄႈတေလၢင်းလၢမ်း ၵႂႃႇတင်းတူဝ်

- မၢင်းပွၵ်ႈတေမီးၽၢင်ႁၢင်ႈ ဢွၵ်းၵေႃလႄႈ ယႂ်ႈႁူမ်ႇဢွၵ်းၵေႃႁႂ်ႈ
- ၽၢင်ႁၢင်ႈလွတ်ႇလူမ်းႁႂ်ႈ၊ တပ်းႁႂ်ႈ၊ ယႂ်ႈႁူမ်ႇ၊ မၢၵ်ႇႁူဝ်လိူၵ်ႈႁႂ်ႈ၊ လွင်ႈၶိုတ်းသၢင်းပိၵ်ႇပိူင်ႈ (လၵ်ႈၶၼေႃႇၵိဝ်ႇလူလႂ်းတၢင်းပဵၼ်ပႂ်းလိူဝ်) လႄႈမၢၵ်ႇၵိဝ်းလူႉ။

15 တၢင်းပဵၼ်ၶၢၼ်ၸပ်းတိတ်းလႆႈ

ႁူၼ်းၶၢၼ်ယူႇၼႂ်းပိူၼ်ႈတီႈ ၶၢၼ်မီးတၢင်းပဵၼ်သၢႁပ်ႉသိတ်ႉၽႃတ်ႉသႅၼ်
ၵမ်ႈၼမ်တေၶၢမ်ႇၵႃႉပဵၼ် ၶၢမ်ႇယူႇလီၵႂႃႇၸႂ်းၶႃႈ ၵမ်ႈၼမ်ၶၢမ်ႇမီးၽိုၼ်ႇလိၼ်ၶႃႈ
ၶၢပ်ႈၸဵပ်းၸႂ်းႁိုင်း။

လွင်ႈၸၢၼ်ႉၵႂႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

လွင်ႈၸၢၼ်ႉၵႂႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်လွမ်းၼင်ႇပႂ်းယူတ်းယႃ — ၶတ်ႇၶဝ်လွပ်ႇထၢမ်ပိုၼ်းလင်တၢင်းပဵၼ်ၶႃႈ ၶၢမ်ႇၵၼ်မီး ၵိုဝ်ႉမီးၼႂ်းၸၢဝ်ၼူၵ်ႉၼႂ်းလိုတ်ႈသေၶႃႈ ၸၢၼ်ႉၵႂႃတၢင်းပဵၼ်လႆႈ။ ၸၢၼ်ႉၵႂႃတၢင်းပဵၼ်လႆလႆပွၵ်ႈၶႃႈ တူလုၺ်းပိုၼ်းတၢင်း ပဵၼ် လႆလႆပွၵ်ႈသေတႃႉ တေၶၢမ်ႇၵၼ်ၽၢင်ၵၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်သင်။ ႁူလုၺ်းၵျႈ သင်ဝႃႈႁူတ်ႇလႅတ်ႈတူလုၺ်းလိုတ်ႈၵျေႈ ၶၢမ်ႇၵၼ် ၵိုဝ်ႉမီးတၢင်းပဵၼ်ၸၢဝ်ၼူၵ်ႉၶႃႈ တူလုၺ်းပိုၼ်းတၢင်းပဵၼ်ၵျေႈ ၶၢမ်ႇၵၼ်သင် တီႉတ်ႈတေႃးလိူဝ် ၶွႆႈဝူၼ်ႉ သွၼ်ႇလွင်ႈ တၢင်းပဵၼ် သၢႁပ်ႉသိတ်ႉၽႃတ်ႉသႅၼ်။

လွမ်းလဵၼ်လိၼ်မိူင်းထႂ်း–မိူင်းမၢၼ်ႈၼႆႉ တေမီးမူႇရိၼ်းတ်ႉၽႃတ်ႉသႅၼ် (Murine Typhus) ၶၢၼ်ပဵၼ်ၽၢင်ၵၢင်ႈ ၵၢင်းႁူလုၺ်းမၼ်းထိူင်ႈသဵၼ်းၼိုင်ႈ။ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ် ၶၢၼ်ၸပ်းတိတ်းလႆႈၵႂႃႇၸႂ်းသေ တေမီးလူမ်းၸၢဝ်၊ ႁူဝ်ၸဵပ်းၶႃႈ ၽိုၼ်ႇလိၼ်၊ ၵမ်ႈၼမ်တေမိူၼ် သၢႁပ်ႉသိတ်ႉၽႃတ်ႉသႅၼ်၊ ႁူလုၺ်းၵျႈတေၶၢမ်ႇပေႃးၵႂႃႇၸႂ်း။ မူႇရိၼ်းတ်ႉၽႃတ်ႉသႅၼ် (Murine Typhus)ၼႆႉ တေပဵၼ်ၵွပ်ႈလိုဝ်ႉမီး လိၵ်ႉၶိတ်ႉသျူးတ်ႉၽီႇ (rickettsia typhi) ၶႃႈ တေၸပ်း တိတ်းသႂ်ႇႁူၼ်းမႃးလွမ်းမတ်းၼူၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တူဝ်သတ်းၶၢၼ် မီးလိုဝ်ႉမီးတၢင်းပဵၼ်ၶတႃႉပဵၼ်ၼူၶႃႈ တူဝ်သတ်းၶၢၼ် မိူၼ်ၼူၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လႆးယူတ်းယႃ ၶတႃႉတေမိူၼ်တင်းလႆးယူတ်းယႃ သၢႁပ်ႉသိတ်ႉၽႃတ်ႉသႅၼ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ယူတ်းယႃပၼ်လူမ်းၸၢဝ်ၶႃႈလိူပ်းၶိုၼ်း။
- ပၼ်ယႃပတီႇၸိူဝ်းၼၼ်

(ၵ)ယႃတႃႇၶၵ်ႉတွၼ်ႈၼိုင်ႈ		
Doxycycline	လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ **	4.5 mg/kg OD တႃႇ 7 ဝၼ်း
	ႁူၼ်းလူင်	200 mg PO တႃႇ 7 ဝၼ်း
(ၶ)ယႃတႃႇၶၵ်ႉတွၼ်ႈသွင်		
Chloramphenicol		500 mg PO QID တႃႇ 7 ဝၼ်း

** ၽွၼ်းလီယႃ **Doxycycline** ၶၢၼ်ပၼ်ၵိၼ်ၶၢဝ်းပွတ်း ပုၼ်ႈတႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶႃႈ ၶမႈပႃးတွင်ႉၼႆႉၶၢမ်ႇၵိုင်ႇ တၢၼ်ႇတင်းၽွၼ်းလၢႆႉယႃ ၶၢၼ်ၶၢပ်ႈတေပဵၼ်လႆႈၼၼ်ႉၶႃႈ ၶၢမ်ႇပၼ်ၵိၼ်ယႃသင် ယင်းတေလီလိူဝ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ သင်ပဵၼ်လႆႈ ပၼ်ယႃ **azithromycin** 500 mg တႃႇဝၼ်းထိၼိုင်ႈၶႃႈ 250 mg ၶတႃႇၶၢဝ်ဝၼ်းထိ 2-5။ (ၼႂ်းယႃတႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 10mg /kg OD တႃႇ 3 ဝၼ်း)။ ယႃ Azithromycin ၼႆႉပဵၼ်ယႃ ၶၢၼ်ၶၢမ်ႇမီးၽႄးတႃႇ ၶမႈပႃးတွင်ႉ။

ယႃ **Cotrimoxazole, erythromycin, gentamicin** ၶႃႈ **amoxicillin** လိူဝ်းၼႆႉ ပုၼ်ႈတႃႇတၢင်းပဵၼ် သၢႁပ်ႉသိတ်ႉၽႃတ်ႉသႅၼ်ၼၼ်ႉ ယႃၶၢမ်ႇတိူဝ်ႉသင်။

သင်ယူတ်းယႃပၼ် 48 လူဝ်ႇမူင်းယဝ်ႉ လူမ်းၸၢဝ်ၶၢမ်ႇယွမ်းလူင်းၼႆႉလိူင် — ပွင်ႇဝႃႈ ႁူၼ်းပဵၼ် ၶၢပ်ႈတေၶၢမ်ႇ လႆႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်သၢႁပ်ႉသိတ်ႉၽႃတ်ႉသႅၼ်။ ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇတူလုၺ်းတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း (ၸၢဝ်ၸႂ်းလိုတ်ႈၶွၵ်ႈ၊ တၢင်းပဵၼ်ယိဝ်ႈၼူ၊ ၸၢဝ်သႂ်ႈၶွႆႈ)။

လွင်ႈၶေႃႉၵင်ႈ

လွင်ႈလူလွမ်လုမ်းလႃးပႃးယူႇလီတူဝ်လဝ်ႈၵဝ်ႇၸလႈ ၽဵဝ်ႈမူၺ်ႉတူဝ်သတ်း ဢၼ်ၸၽႄႈလိူဝ်ႉမႃးလႆႈၼႆႉ ပဵၼ်ဢၼ်လမ်ႇ လွင်ႈၸတႃႇၸတႃႇယဝ်ႉ။ ပၼ်တၢင်းၶွၼ်ထိုင်ႁူၼ်းတင်းၼမ် ယႃႇၵႂႃႇႁႃႇတီႈမိူင်းၶွႆးၼမ်၊ ပႄးတေႁႃႇၵေႃႈ ၶွႆးတႃးယႃၶေႃႉ ၵင်ႈ၊ ၼင်ႈသိုဝ်ႈၸူဝ်းၼႄ လိုဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ ႁူၼ်းပဵၼ်ၵေႃႈ ထုၵ်ႇလီၽၢင်ႉတူဝ်လဝ်ႈၵဝ်ႇၶွင်ႈႁူလိုၼ်းၸလႈ သၵ်ႉၸူဝ်းလိူင်း ၼွင်းၼမ်ႉမႆႈ ဢမ်ႇၼၼ် သႂ်ႇၼမ်ႉယႃၶူႈလိူဝ်ႉမႃး Permethrin 1% လွမ်ႈ။ တႃႇႁူၼ်းဢၼ်တေလႆႈႁႃႇၼွင်းပိုၼ်ႉတီႈ မီးၸၽႄးၼမ်ၼၼ်ႉ ပၼ်တၢင်းၶွၼ်ထိုင် ၶွႆးၵိၼ်ယႃ **Doxycycline** တႃႇၶေႃႉၵင်ႈ (200 mg ၼိုင်ႈဝူင်ႈၼိုင်ႈပွၵ်ႈ)။ မေႃယႃ၊ ၽူႈၶၢပ်ႇၵၢၼ်ပႃးယူႇလီ ဢၼ်ၶႅတ်းၵၢၼ်ၼွင်းပိုၼ်ႉတီႈတၢင်းပဵၼ်ၸၽႄးလၢမ်းၼၼ်ႉၵေႃႈ ထုၵ်ႇလီၵိၼ်ယႃတႃႇၶေႃႉ ၵင်ႈယူႇတႃႇသေႇ။

ဝၵ်ႉသိၼ်း (ယႃၶေႃႉၵင်ႈ)

ယင်းပႆႇမီးဝၵ်ႉသိၼ်း (ယႃၶေႃႉၵင်ႈ)။

ဢၢင်ႈဢိင်

တၢင်းပဵၼ်ၸႂ်ႈလိူတ်းဢွၵ်ႇ (ၵၼ် 15.3)၊ တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈၶူ (ၵၼ် 15.3)၊ တၢင်းပဵၼ်ၶၢဝ်သႂ်ႈႁိူဝ်ႈ (ၵၼ် 15.3)၊

တၢင်းပဵၼ်ၵၢင်းၸႅင်

ၶေႃးပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်ၵၢင်းၸႅင်ၼႆႉ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၼိူင်ႈ ဢၼ်ၽဵတ်းၶိူဝ်ႈတႃႇလႆႈသေ ဢၼ်မီးၽၢင်ၵျၢင်ႈလမ်ႇလွင်ႈၼၼ်ႉၸတႃႇ ႁွပ်ႈႁွင်ႉ ဢၼ်လိူဝ်ႉမႃးပဵၵ်ႇထီႈရိူးယႃးၽဵတ်းဢွၵ်ႇမႃးၼၼ်ႉ တေၽဵတ်းၶိူဝ်ႈသိၼ်းဢၼ်ၸႅင်ႈ၊ သိၼ်းဢၼ်လၵ်ႉလိူဝ်းၼႆႉ ယဝ်ႉ။ ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမႃးၶဝ်ႈႁႃႇလွမ်းၶႂ်းလဵပ်း၊ ၶူးလဵပ်းလိုၵ်ႉၸလႈ ပဵၼ်မႃးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လွမ်းၼင်ႇဝဝ်းလႆႈတၢင်းပဵၼ် ၶႃႉ ၶႅင်းမႃး၊ ၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉ လွမ်းၵၢင်းၵေႃႈ တေၸႅင်ႈၸႅင်မႃးသေ သိၼ်းဢၼ်ၵေႃႈတေလၵ်ႉမႃး။ ႁွပ်ႈလိူင်ႉၼႆႉ လင်ႇႁွင်ႉဝႂ်ႈ တၢင်းပဵၼ်ၵၢင်းၸႅင်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ဝႂ်းၼၼ်ႉၵေႃႈ တေၵိၼ်ယၢပ်ႇ၊ ၵိုၼ်ယၢပ်ႇ၊ ၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉလွမ်းတူဝ်ၵေႃႈ တေၸႅင်ႈၸႅင်မႃးသေ တေပဵၼ် သိၼ်းဢၼ်ၸႅင်ႈ၊ သိၼ်းဢၼ်လၵ်ႉလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ ႁွင်ႉလိူဝ်းၼႆႉၼႆႉ တေလၢင်းယူႇၼွင်းၶိူဝ်းတူဝ်သတ်းလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

တၢင်းပဵၼ်ၵၢင်းၸႅင်ဢၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလိူင်ပဵၼ်ၼႆႉ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၼိူင်ႈ တီႈဢၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလိူင် ၵႆႇပဵၼ်ၵၼ်ၼၼ်ႉ ယဝ်ႉ။ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလိူင် ဢၼ်ၸမႈမၼ်း ဢမ်ႇယၢမ်ႈသမ်းၶိမ်ၶေႃႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၵၢင်းၸႅင်သေၸလႈ လႆႈပဵၼ်ၵၼ်ၼၼ်ႉ ယဝ်ႉ။ ၵမ်ႈၼမ်ၸတႃႇလိူဝ်ႉမႃးၶဝ်ႈႁႃႇလွမ်းသႂ်ႇလီ တီႈၵႅတ်းပဵၼ်လဵပ်းၸလႈဢၼ်လိုၵ်ႉလမ်ႇၸတႃႇ ႁွပ်ႈလွႆႉတိုဝ်းၸူဝ်းၸွင် ဢၼ်ဢမ်ႇလႆႈၸႃႈလိူဝ်ႉမႃးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ၽၢင်ၵျၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ပဵၼ်လဵပ်းတီႈဢမ်ႇမူတ်းသုၺ်
- မီးလူမ်းၶၢဝ်ၵိတ်းၵိတ်း
- ၶွၺ်ႇၶွၵ်ႇ
- ၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉၸႅင်ႈ၊ ပဵၼ်ငၢၼ်း (တူဝ်ယၢင်ႇ – ၵၢင်းၸႅင်)
- ၵိုၼ်ၵိၼ်ယၢပ်ႇ။
- ၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉတင်းတူဝ်ၸႅင်ႈၸႅင်။

လွင်ႈၸူၼ်ႉၶၢမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

လွႆႉၵွင်ႈလဵပ်ႇသေ ဢမ်ႇလၢင်ႈၸူၼ်ႉၶၢတၢင်းပဵၼ်လႆႈ။ တူၺ်းၽၢင်ၵျၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ႁူၺ်း လင်ႇလၢင်ႈမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် လွင်ႈၸူၼ်ႉၶၢလိုဝ်ႉမႃးပဵၵ်ႇထီႈရိူးယႃးလႆႈၼႆႉၵေႃႈ ဢမ်ႇလမ်ႇလွင်ႈတႃႇမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၵႃႈၶွၺ်ႇ။

15 တၢင်းပဵၼ်ၽၢၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈ

လွင်ႈယူတ်းယႃ

သုၵ်ႈလဵပ်းပၼ်တင်းမူတ်း။ ၶဝ်ၶွင်၊ ၽုၼ်ႇ၊ သႂ်ႈ၊ ပွတ်းလဵၵ်းလဵၵ်ႉလိူဝ်းၼႆႉၶွၵ်ႈသေ သုၵ်ႈပၼ်ႁွႆႈမူတ်းသႂ်ႇ (ႁၼ် 22.4)။ သင်ၵူၼ်းပဵၼ်ၵၢင်းၶိုင်ႈသေၸလႈ ပဵၼ်ငၢၼ်းၼႆႉလိူင် ယူတ်းယႃပၼ်လွမ်းၼင်ႇလႆႈယူတ်းယႃသေ ၼင်ႇႁိူဝ် ၽမ်ႇႁႂ်ႈသိၼ်ႉတၢင်းထူလုၵ်ႉလွႆပိၵ်ႉၵူၺ်ႉၼႆႉ ပဵၼ်ၽၢၼ်လမ်ႇလွင်ႈၸႅတ်ႈယဝ်ႉ။

လွင်ႈၵႄႉၵင်ႈၸလႈ သမ်းယႃၵႄႉၵင်ႈ (ဝၵ်ႉသိၼ်း)

ၾေႈၽၢၼ်တေလပ်း တိတ်းတၢင်းပဵၼ်လႆႈ	ၵူၼ်းပဵၼ်ယၢမ်ႈသမ်းယႃၵႄႉၵင်ႈတဵမ်ထူၼ်ႈယဝ်ႉ — ယႃထႅမ်ၵိူင်းယႃလိူၼ်းသုတ်း			ၵူၼ်းပဵၼ်ၽမ်ႇလႆႈသမ်းယႃၵႄႉၵင်ႈ တဵမ်ထူၼ်ႈ (3 ပွၵ်ႈလူင်းတွၼ်ႈ)
	5 ပီႊလူင်းတွၼ်ႈ	5 ပီႊၶိုၼ်ႈၼိူဝ်	10 ပီႊၶိုၼ်ႈၼိူဝ်	
မီးၾေႈဢေႃႇ*	ၽမ်ႇတၢပ်ႈသမ်း	ၽမ်ႇတၢပ်ႈသမ်း	သမ်းပၼ်ယႃထႅမ် ၵိူင်း	ၸတႇသမ်းပၼ်ယႃၵႄႉၵင်ႈ ၽမ်ႇၼၼ် သမ်းပၼ်တဵမ်ႈထူၼ်ႈ (5 ပွၵ်ႈတဵမ်တဵမ်)
မီးၾေႈသုင်**	ယႃပတီႇၸိူးဝၼ	ယႃပတီႇၸိူးဝၼ ၸလႈယႃထႅမ် ၵိူင်း	ယႃပတီႇၸိူးဝၼ၊ ပတီႊၸိူးဝၼၸလႈ ယႃထႅမ်ၵိူင်းလိူၼ်း သုတ်း	ယႃပတီႇၸိူးဝၼ၊ ပတီႊၸိူးဝၼ ၸလႈ ယႃထႅမ်ၵိူင်းလိူၼ်းသုတ်း

*လဵပ်းၽၢၼ်လပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်လႆႈဢေႃႇ – လဵပ်းလဵၵ်ႉ၊ ယႂ်ႈလႃး

** လဵပ်းၽၢၼ်ၵိတ်းၶွႆႈလပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်လႆႈငၢႆႈ – မၢတ်ႇလဵပ်းလိုၵ်ႉ၊ တၢမ်ႇပွႆးတိုၵ်း၊ ၸွႆးလဵပ်းလုပ်ႇၵၵ်း၊ ၸွႆးလဵပ်း ၾွႆးမႆႈ၊ မီးၶွင်ၶမ်ယူႇၼၼ်းတူဝ်၊ မၢတ်ႇလဵပ်းၽၢၼ်ႁိုင်လိူဝ် 6 လူဝ်ႈမွင်း။

ယႃပတီႇၸိူးဝၼ	Cloxacillin တႃႇ 5 ဝၼ်း (တႃႇၵိူင်းယႃၼၼ်ႉ တူလ်ႈတီႈၶေႃႈၾိူမ်ႉထႅမ်)
ယႃၾိူမ်ႉၵိူင်းယႃ	Tetanus toxoid vaccine 0.5 ml IM သမ်းပၼ်တီႈၶႅၼ်၊ ၵုမ်ႇၵူၼ်း
သမ်းပတီႇၸိူးဝၼပၼ်	တႃႇၵူၼ်းလူင် သမ်းပၼ်ပတီႇၸိူးဝၼ 250 units Tetanus IM STAT ၸွပ်ႈၶိမ်းလဵပ်း။ သင်ပူၼ်ႉ 24 လူဝ်ႈမွင်းယဝ်ႉ ၽမ်ႇၼၼ် ၵႂၢႆႇၵိူင်းမႃး ၽမ်ႇၼၼ် မူၼ်ၾွႆးမႆႈမႃးၼႆႉလိူင် ပၼ်ပတီႇၸိူးဝၼ 500 units Tetanus။ တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၽမ်ႇဝႃႈယွႆႇလဵၵ်ႉႁၢႆႉႁိုဝ် သမ်းပၼ်ပတီႇၸိူးဝၼ 250 units Tetanus IM STAT

ၽၢင်ႈၽိင် (ႁၼ် 22.4)

<u>ၶၢဝ်သႆႈႁႂ်ႈ (Typhoid fever)</u>

လွင်ႈတေၽႄၵႄႉတူၺ်းလွမ်ႈ
တူၺ်းတီႈ ၶေႃႈၽိုမ်ႉထိမ်

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

ၶၢဝ်သႆႈႁႂ်ႈၼႆႉ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ် ၵၢၼ်ပဵၼ်ၵွပ်ႈလူဝ်ႇမဵင်းပဵၵ်ႇထီးရီးယႃး ၸွင်ႇဝႃႈ (Salmonella typhi)။ တၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ တေလပ်းတိတ်းလႆႈလွမ်းတၢင်းၵိၼ်ၶလႄႈ မိူဝ်းၵၢၼ်ၵၢမ်ႇမူတ်းသႂ်ၶၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၶၢဝ်းတၢင်းတီႈဝၢင်းၶဝ်ႈ ၶၽႄႈလူဝ်ႇ ၶတေႃ 10-15 ဝၼ်းၶၼ်ႉယဝ်ႉ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

ႁူၼ်းပဵၼ် ၵၢၼ်လဵပ်ႈဝႃႈပဵၼ်ၼႆႉ တေမီးၽၢင်ႁၢင်ႈ

- မီးလူမ်းၶၢဝ် 38.5 ˚c ၵၢမ်ႇၶမ်လူဝ်ၶၼ်ႉ ၸူင်လူဝ် 7 ဝၼ်း။
- ၼႆႈလိူတ်ႈ ၵၢမ်ႇႁၼ်လူဝ်ႇမဵင်းၶၢဝ်ၼူၵ်ႉ၊ မီးလူမ်းၶၢဝ်သေ ၵၢမ်ႇႁၼ်လွင်ႈတၢင်းဝႃႈ ၶၢဝ်ၵွပ်ႈသၢင်ၶလႄႈ **မီးၽၢင်ႁၢင်ႈ လွမ်းၶၢင်ႇပႃႈတေႃႈၼႆႉသေၵၢၼ်ၵၢၼ်**
    - တွင်ႉၸိုၼ်ႈ
    - တွင်ႉၵႃႇ ၵၢမ်ႇၶၢၼ် တွင်ႉပိၵ်ႉ
    - ၼွင်ႈတွၼ်ႈၸူဝ်ၸွႆထိူင်း (မီးလူမ်ၶၢဝ်ယူႇၼႆႉသေတႃႉ ၼွင်ႈလိူတ်ႈတွၼ်းၵၢမ်ႇဝႆး)

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ ၵွပ်ႈၶတႃႇပဵၼ်မွၵ်ႈဝူင်ႈၵွၼ်တၢင်းသုတ်းၶၼ်ႉ တေၵၢမ်ႇၸူႉႁၼ်လီၶလႄႈ တႃႇၸူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈ တၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ တေလၢင်ႈယၢပ်ႇဝႆႉ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇလူဝ်းၶတႃႉ – ၸူဝ်ႉၵူၼ်ႈ၊ ၸူဝ်ၶႆႈ၊ ၵႆႈၼွင်ႈ၊ ၵၢမ်ႇၼွႆႈၵိၼ်ၶဝ်ႈ။

ဝူင်ႈထိသွင်

- ၵွၵ်ႇတုမ်ႇလိူင်လွမ်းပုမ်ၶလႄႈၶႄးၵူၵ်း
- ၼွင်ႈတွတ်ႇၸူဝ်ၸွႆထိူင်း (ၼွင်ႈလိူတ်ႈတွၼ်ႈ
- ၼွင်ႈတွတ်ႇၸူဝ်ၸွႆထိူင်း (ၼွင်ႈလိူတ်ႈတွၼ်ႈ ၵၢမ်ႇဝႆးၸိုၼ်ႈမႃး လွမ်းၶၢင်ႇမီးလူမ်းၶၢဝ်)
- တပ်းၶလႄႈမၢမ်ႉယႂ်ႇ

ဝူင်ႈထီႉသၢမ်ၶလႄႈ သီႇ

- ၽွၼ်းလႃႉတၢင်းပဵၼ် တေလွမ်းလၢင်မႃး (လိူင်ႉၼႆႉ ပဵၵ်ႉသမ်ႉဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႃႈ ႁူၼ်းပဵၼ်ၸၼ်းလီ ယဝ်ႉၼႆႉသေတႃႉ ၸိုၼ်းပဵၼ်ၸိုၼ်ႈမႃးလႆႈ)။
- သႆႈပွင်ႇ၊ လိူတ်ႈတူၵ်းတၢင်းၼွႆးၶလႄႈ ယွႆႈၸူင်းၶဝ်ႈ တၢင်းၼွႆးႁႂ်ႈ။
- လိူတ်ႈပဵၼ်ၵွင်ႉ
- ပွတ်ႇႁႂ်ႈ
- မီးၽၢင်ႁၢင်ႈယွႆႈၸူမ်ႇၵွၵ်းၵေႃႇႁႂ်ႈၶလႄႈလွႆသုၵ်ႉသၢၵ်ႉ

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်

တၢင်းပဵၼ်ၶၢဝ်သႆႈႁႂ်ႈၼႆႉ ၵၢဝ်လူဝ်ႉမဵင်းတီႈလိူတ်ႈ ၵၢမ်ႇၶၢၼ် ၶႅသၼ်လၢင် မႃးလိူင်ႉႁူၺ်း လၢင်ႇတေမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်လႆႈ။

15 တၢင်းပဵၼ်ၶၢၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈ

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ႁပ်ႉဝႆႉယူတ်းယႃတီႈႁူဝ်းပဵၼ်ၸႂ်း။ ပၼ်ၼမ်ႉယႃ IV။ ORS ၶမ်ႈၼၼ် IV (NSS ၶမ်ႈၼၼ် RL)။
- ၵဝ် Paracetamol ယူတ်းယႃပၼ် လွင်ႈလူမ်းၼၢဝ်။
- ယႃပတီႈၸိူးဝၼ —

တၢင်းလိူၵ်ႈထီႉ 1		
Ciprofloxacin	**လုၵ်ႈၶွၼ်ႈ** ႁူၼ်းလူင် < 40 kg ႁူၼ်းလူင် > 40 kg	**7.5 mg /kg BID တႃႇ 5-7 ဝၼ်း** 250 mg BID တႃႇ 5-7 ဝၼ်း 500 mg BID တႃႇ 5-7 ဝၼ်း
တႃႇတၢင်းပဵၼ်ၶၢၼ်ႁၢႆႉႁႅင်း/	ႁူၼ်းပဵၼ်ၶၢၼ်ၶမ်ႈၵိုၼ်လႆႈ	
Ceftriaxone	IV/IM 50 mg/kg OD တႃႇ7 ဝၼ်း	

တႃႇတွင်း။ ။ ထုပ်ႇဝႆႉယႃ ciprofloxacin ၼႆႉ ယူတ်းယႃၶမ်ႈတိူဝ်ႉလိူဝ်ႉမႅင်း (Salmonella) ၸႂ်းပိူၼ်ႉတီႈပွတ်းႁဝ်း ယူႇၼႆယဝ်ႉ။ သင်ပၼ်ယႃ ciprofloxacin ယဝ်ႉ ငဝ်းလၢႆးတၢင်းပဵၼ် ၶမ်ႈလီ ၶိုၼ်ႈၼႆလိုင် ႁႂ်ႈသိုပ်ႇပၼ်ၵႂႃႇထိုင်ႈ 10-14 ဝၼ်း။ ၶမ်ႈၼၼ်ၵေႃႈ လႆႈပၼ်ယႃ azithromycin ၶမ်ႈၼၼ် ceftriaxone တီႈၼၼ်း။

- သင်မီးဢေႃငႁၢင်ႈ ယႂ်ႈႁူမ်ႈႁူင်းၶဝ်ႈႁိူၼ်းၼႆလိုင် ႁႂ်ႈသူင်ႇႁူၼ်းပဵၼ်ၵႂႃႇယူတ်းယႃတီႈႁူင်းယႃ။ (ႁၼ် 7.5)
- သင်မီးဢေႃငႁၢင်ႈၶၢၼ်ႁၢႆႉႁႅင်း (သၢၵ်ႉ၊ လိူမ်းတူဝ်) — dexamethasone 3 mg/kg IV ၸႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 30 မိၼိတ်ႉ။ ဝႃးၼၼ်ႉ 1 mg/kg ႁူး 6 လူဝ်ႈမူင်း တႃႇ 2 ဝၼ်း။

လွင်ႈတမ်ႉတွပ်ႇတေႃႇယႃၼႆႉတေထိုင်း။ ဝႃးလင် 4-5 ဝၼ်း ႁူၼ်းပဵၼ်ယင်းတေမီးလူမ်းၼၢဝ်။ ႁႂ်ႈယိုၼ်ႉႁၼ်ႈပႂ်ႉတူလ်ႈၵွၼ်ႇ။ ႁူလ်းႁၢႆးသင်ဝႆႉထိုင်ဝၼ်းထီႉ 7 ယဝ်ႉ ယင်းမီးလူမ်းၼၢဝ်ယူႇလိုင် ႁႂ်ႈၶိုၼ်းမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း ၶမ်ႈႈၼၼ် လိူဝ်ႉမႅင်းတိူဝ်ယႃပတီႈၸိူးဝၼ

လွင်ႈႁႄႉၵင်ႈ

တၢင်းပဵၼ်ၶၢၼ်ၼႆႉ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၶၢၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈငၢႆႈ။ ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်ၶလႆႈ ၼမ်ႉၶၢၼ်မူတ်းသႂ်ၼႆႉ ပဵၼ်ၶၢၼ် လမ်ႇလွင်ႈလိူဝ်ပိူၼ်ႈ။ ပၼ်တၢင်းႁၼ်ထိုင် ႁႂ်ႈႁူၼ်းၸႂ်ႈၶိူၼ်းၶလႆႈ ႁူၼ်းလွမ်းႁိမ်းႁွမ်းၶိူၼ်း လွႆႉထၢင်ၽၢႆႈ ၶၼ်ၵိုတ်း ႁူမ်ႈဝႆႉလီၶလႆႈ ဝႃးသေၵႂႃႇၽၢႆႈမႃးၶလႆႈ မိူဝ်ႈတေၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်ၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီသုၵ်ႈမိုဝ်းႁူးပွၵ်း။ သင်ၾၢင်ႉတူလ်းႁၼ် ထိုင်ဝႆႉတၢင်းပဵၼ်ၶၽေႈတိုၼ်းၶလႆႈ ႁူၼ်းပဵၼ်ၼမ်လိုင် တႃႇႁႄႉၵင်ႈၶမ်ႈႁႂ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၽေႈႁၢႆႉႁႅင်း (ပဵၼ်ႁၢႆႈ) ၵွၵ်ႈ ၵႂႃႇၼမ်ၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီပွင်ႇလႅင်းထိုင်မေႃယႃ။

ယႃႁႄႉၵင်ႈ (ဝၵ်ႉသိၼ်း)

မီးယႃႁႄႉၵင်ႈ ၶၼ်ပဵၼ်ယႃၵိၼ်။ ႁူလ်းႁၢႆးၸႂ်းပိုၼ်ႉတီႈပွတ်းႁဝ်းယူႇၼႆႉၶတႃႉ ၶမ်ႈမီးယႃႁႄႉၵင်ႈၼၢဝ်သႂ်ႈႁႂ်ႈ။

ၶၢင်ႈၶိင် တၢင်းပဵၼ်ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ (ႁၼ် 15.2)၊ သၶရပ်ႉသတႆႉၽတ်ႉသ်(ႁၼ် 15.1)၊ တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈၼူ (ႁၼ် 15.1)၊ ထီႈပီႈ (ႁၼ် 21.5)

15.2 တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်ပဵၼ်ၵွပ်ႈလူဝ်ႇမီးပႃႇရႃႇသႆႉ (Parasitic Diseases)

<u>တၢင်းပဵၼ်တိၼ်လၢင်ႉ (Lymphatic Parasitic Diseases)</u>

လွင်ႈတေလႆႈၾၢင်ႉတူၺ်းလွမ်း
တူၺ်းတီႈ ၶေႃႈၽိူမ်ႉထိမ်

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်ၼႆႉၼႆႉ ပဵၼ်ၵွပ်ႈလူဝ်ႇမီးၵၢၼ်လၢင်ႈၵွပ်ႈၵိၼ်ယူႇလွမ်းပိူၼ်ႈ (ပႃႇရႃႇသႆႉ) သိၼ်းဢိုင်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ ယူႇတီႈလူဝ်ႇမီးတီႈပိူၵ်ႇပိုင်ႈၵၼ်ၸႂ်ႈသင်၊ လွင်ႈတမ်ႇတွပ်ႇတူဝ်ၵူၼ်း ဢမ်ႇမိူၼ်ၵၼ် ၸႂ်ႈသင် တေပိူၵ်ႇပိုင်ႈၵၼ်ၵႂႃႇ။ လုၵ်ႉတီႈယူင်းၸူပ်းသေၸႂ်ႈ တၢင်းပဵၼ်လၢင်ႈလပ်းတိတ်း ၵူၼ်းၵေႃႉၼိုင်ႈၵႂႃႇၸူးၵေႃႉၼိုင်ႈ ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ပႃႇရႃႇသႆႉ(လူဝ်ႇမီး) ၼႆႉတေၶဝ်ႈၵႂႃႇၼၼ်ႉတူဝ်ၵူၼ်းၸွင်ႈ လွမ်းၽိဝ်ၼင်ယဝ်ႉတေၶဝ်ႈၵႂႃႇလွမ်းၼမ်ႉလိူင် ၵူၼ်းသေ တေၶဝ်ႈယူႇသဝ်းၼႂ်းမၢၵ်ႇလၼ်ၼမ်ႉလိူင်။ တၢင်းပဵၼ်တိၼ်လၢင်ႉ ၵၢၼ်လႆႈၸၼ်ပိူၵ်ႇပိုင်ႈၵၼ်ၸတႃႇတေပဵၼ် ဝူးၶျိုးရီးယႃး ပၼ်ၶရွပ်ႉတီး (Wucheria bancrofti) ၸလႈပရူၵ်ီးယႃးမလေႃႇယီး(Brugia malayi) ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- တေလၢင်ႈဢမ်ႇမီးၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်သင်။
- ၼၢဝ်သေႁူဝ်ၶႆႈ၊ မၢၵ်ႇလၼ်ၵိူဝ်ႈ၊ ၸူမ်းလွမ်းၽိဝ်ၼင်၊ မၢင်းပွၵ်ႈတေလၢင်ႈမီး လူဝ်ႇမီးပိူၵ်ႇထီးရိုးယႃး ၶဝ်ႈမႃးၽိူမ်ႉလွမ်းထိင်ႈ။
- ႁမ်းၼမ်ၸတႃႉ မၢၵ်ႇလၼ်တီႈငၢမ်ႈၶႃၵိူဝ်ႈ။
- ႁွပ်ႈၼမ်ႉလိူင်တေႁႃႇၵိုတ်းဝႆႉၸလႈ တေၵိူဝ်ႈလွမ်း တိၼ်၊ မိုဝ်း၊ ၼူးၵူၵ်း၊ ၶႆႇလမ်လိုဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

သင်ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၶၢဝ်းႁိုင်မႃး

- တေပဵၼ်တိၼ်လၢင်ႉမႃး
- တၢင်းပဵၼ်တွင်ႉမၢၼ်းၵိတ်ႇ
- မၢၵ်ႇၵႂႅဝ်းၵိူဝ်ႈ၊ ယႂ်ႈပႃးလိုတ်ႈ။
- ယႂ်ႈပႃးၼွင် (ယႂ်ႈၸုၼ်ႉ၊ ယႂ်ႈတေမိူၼ် ၼမ်ႉၼူမ်း၊ ႁွပ်ႈၼမ်ႉလိူင်ပွင်ႇၸလႈ တေမီး ၼမ်ႉလိူင် ပႃးမႃးလွမ်းၼွင်းယႂ်ႈ)

ၽွၼ်းလႃႉၽႂ်ႇလင်တၢင်းပဵၼ် ႁွပ်ႈထၢတ်ႈၵီႇၼူဝ်ႇသိၼ်ၼူဝ်ၽေးလ်ႈလိုတ်ႈၸလႈ တေလၢင်ႈၽိတ်ႈၽိုင်ႈပွတ်ႇၵိူဝ်ႈ။ လွမ်းပိူၼ်ႉတီႈ ပွတ်းမႆႈၵွၼ်းယူႇၼႆႉ ႁူၼ်းပဵၼ် ၵၢၼ်မီးထၢတ်ႈၵီႇၼူဝ်ႇသိၼ်ၼူဝ်ၽေးလ်ႈလိုတ်ႈၼႆႉ (ႁမ်းၼမ် ႁၢင်ၶိုၼ်း) တေၵၢႆႇၵိုင်ႈ၊ ပေႃးထူလုၺ်ႈလွင်ႈတေမီးသိင်ႁိုတ်ႉၵၢတ်ႉ၊ ထူလုၺ်ႈလွင်ႈႁပ်ႉ၊ မီးလူမ်းၼၢဝ်၊ မၢင်ပွၵ်ႈ လၢင်ႈၵၢႆႇၵႂၵ်ႇလိုတ်ႈ လိုဝ်း ၼႆႉယဝ်ႉ။

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁၢမ်ႈမၢၵ်ႈမၼ်းတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

- ပေႃးႁူတ်ႇလိူတ်ႈတူၺ်းလိုတ်ႈ (ႁၢင်ၶိုၼ်း ၶိၼ်းလီ) တေႁၼ်လၢႆး မႆႇၸရူဝ်ႇၾီႊလႃႊၸရႅၼ်။
- သင်ၵၢဝ်ႁွၼ်းၼိူဝ်ႉလိၵ်ႉ တီႈမၢၵ်ႇလၼ်မႃးႁူတ်ႇတူၺ်းၼႆႉ တေႁၼ်လၢႆးလူဝ်ႇမီးမႆႇၸရူဝ်ႇၾီႊလႃႊၸရႅၼ် ၵမ်ႇၼၼ် ႁူတ်ႇလိူတ်ႈတူၺ်းထၢတ်ႈပၸူဝ်ႇတိၼ်းၼႆႉလိုတ်ႈ ၵၢၼ်တိုၵ်းတေႃးလူဝ်ႇမီးၵေႃႉလႆႈ။
- ႁူတ်ႇလိူတ်ႈထၢတ်ႈပၸူဝ်ႇတိၼ်းၼႆႉယႂ်ႈ။

15 တၢင်းပဵၼ်ၶၼ်လပ်းတီတ်းလႆႈ

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- **Albendazole** PO 400 mg STAT*
  ၸလႄႈ
- **Doxycycline** 200 mg OD တႃႇ 6 ဝူင်ႈ **။
  ၶမ်ႇၼၼ်ႉ
- **Diethylcarbamazine** (DEC) 1 mg/kg တႃႇဝၼ်းၶွၼ်တၢင်းသုတ်းၸလႄႈ ၶိုၼ်ႈမႃးတိၵ်းတိၵ်း တေႃႇထိုင် 2 mg/kg TID (ဝၼ်းထီ 4-21)။ သိုပ်ႇပၼ်လွမ်းၼိူင်းယႃၼႆႉတႃႇ 21 ဝၼ်း။ (တေလႆႈၽျၢင်ႉၽွၼ်းလၢႆးယႃ မိူၼ်ၼင်ႇ – လူမ်းၼၢဝ်၊ ႁူဝ်ၸဵပ်း၊ ၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉလဵပ်း ၊ ၶမ်ႇၸႂ်ႈၵိၼ်ၶဝ်ႈ၊ တွင်ႉၸူၼ်ႉ) လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ ယႃ DEC ၼႆႉ တေလီတွၼ်ႈတႃႇ ယူတ်းယႃၶႃႈလိူဝ်ႉမဵင်း မႆႇၸႂ်ႉၽီးလႄးၸရႄးၸလႄႈ မဵင်းတိူၵ်ႈႁူၼ်းလူင် မိူၼ်ၼင်ႇဝူႈၶျိူးရီးယႃး ပၼ်ၸႂ်ႉတီး (Wucheria bancrofti) ၸလႄႈ ပရူၵီးယႃးမလႃႇယီး (Brugia malayi) လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႈ။ ၵိၼ်ယႃပွၵ်ႈလဵဝ်ႁူလ်း တေလၢင်ႉလိူဝ်ႉမဵင်းလႆႈ 50% ယဝ်ႉ။

*တႃႇတွင်း။ ။ သင်ႁူၼ်းပဵၼ်ပႃးတွင်ႉ ယူႇၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်းသၢမ်လိူၼ်ၶွၼ်တၢင်းယူႇၼႆႉလိူဝ် ယႃႇပၼ်ယႃ albendazole။

**တႃႇတွင်း။ ။ သင်ႁူၼ်းပဵၼ်ပႃးတွင်ႉယူႇၼႆႉလိူဝ် ယႃႇပၼ်ယႃ doxycyline။

ပိူင်ပိုၼ်ႉငဝ်ႈလူမ်းလႃႈတူဝ်ၵဝ်ႇ တႃႇႁူၼ်းပဵၼ် ၶၼ်ပဵၼ်တီၼ်လၢင်ႉ –

- ၶဝ်သပ်ႉပျႃႇၸလႄႈၼမ်ႉယဵၼ်ၶၼ်မူတ်းသုၺ် သုၵ်ႈတီႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉပၼ်ၸလႄႈ လဵတ်ႉပၼ်လီလီၵွႆႈၵွႆႈ။
- မိူဝ်ႈၼွၼ်းၵၢင်ၶိုၼ်းၼၼ်ႉ ၵွႆးၶဝ်ၸႃႇၽဝ်ႇတီႈပဵၼ်ၼၼ်ႉ ယူၵ်ႉဝႆႉ။
- လဵၼ်ႈၼိူင်းပၼ်ၸႃၶၼ်ပဵၼ်တႃႇသေႇ။
- ၼဵတ်းၵွႆႈၼဵပ်ႉတီၼ်ၼဵပ်ႉမိုဝ်းမူတ်းသုၺ်။
- တိုဝ်းၶဵပ်းတီၼ် ၶၼ်သၢင်ႇတေႃႇ။
- ယူတ်းယႃၵွႆးလဵပ်း ၶမ်ႇၼၼ်ႉ ၵွႆးလွၵ်ႈ (ႁၼ် **22.4**)။

လွင်ႈႁႄႉၵင်ႈ

- ႁႄႉၵင်ႈယႃႇၵွႆႈယုင်းၸူပ်း – ၼွၼ်းၼႂ်းသုတ်း ၶမ်ႇၼၼ်ႉ တႃႈယႃႁႄႉၵင်ႈယုင်း။
- ၼႂ်းပိုၼ်ႉတီႈၶၼ်ၵႂႃႇပဵၼ် တၢင်းပဵၼ်တီၼ်လၢင်ႉၼမ်ၼၼ်ႉ ၶဝ်ယႃ Diethylcarbamazine (DEC) ၸလႄႈ albendazole ယူတ်းယႃႁႄႉၵင်ႈပၼ်ႁူၼ်းတင်းၼမ် ပီၼ်ပွၵ်ႈပီၼ်ပွၵ်ႈ လွမ်းၼင်ႇၶၢဝ်းယၢမ်း။
- ၽဵဝ်ႈမူလ်ႉယုင်း။

ယႃႁႄႉၵင်ႈ ပႆႇမီးယႃႁႄႉၵင်ႈ။ တႃႇၵွႆႈမီးယႃႁႄႉၵင်ႈၼၼ်ႉ ပႆႇပဵၼ်လႆႈ။

ၶၢင်ႈၶိင် လွင်ႈလူမ်းလႃႈယူတ်းယႃလဵပ်း(ႁၼ် **22.4**)။

တၢင်းပဵၼ်ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ

လွင်ႈတေလႆႈၾၢင်ႉတူၺ်းလွမ်းတၢင်းပဵၼ်
တူၺ်းတီႈ ၶေႃႈၽိူမ်ႉထိမ်

တၢႆႇၶူဝ်ယွႆႈၼၼ်ႉ ၶွႆႈၵူၼ်းလူတူၺ်းတီႈပပ်ႉ SMRU။

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉၼႆႉ ပဵၼ်ၵွပ်ႈလိူဝ်ႉမႅင်းပႃႇရူႇသႂ်ႉသႅၼ်းၸိူင်ႈ ဢၼ်လုၵ်ႉတီႈယုင်း ဢၼ်ၶေႃႇၽရိူႇတူဝ်ၸမႈသေ ၵႆတ်း ၶွႆႈလဵပ်းတိတ်းထိုင်ၵူၼ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ဢၼ်ႁၼ်လၢႆးလွမ်းလႅၼ်လိၼ် မိူင်းထႆး–မိူင်းမၢၼ်ႈၼၼ်ႉ တေမီးလိူဝ်ႉမႅင်းၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ ပလၢတ်ႇသမူဝ်တီႇယၢမ်ႇတင်း 4 သႅၼ်း တီႈဢၼ်ၸွင်ႉဝႃႈပလၢတ်ႇသမူဝ်တီႇယိူဝ်းလ် ၾေႃသီႇပရမ် (PF)၊ပလၢတ်ႇသမူဝ်တီႇယိူဝ်းလ် ဝီႇပႅၵ်ႉ(PV)၊ ပလၢတ်ႇသမူဝ်တီႇယိူဝ်းလ် မႃႇလႃႇလီႇယႃႇလ်(PM) ၸလႈပလၢတ်ႇသမူဝ်တီႇယိူဝ်းလ် ဢူဝ်ႇၸပလ် (PO) – ဢၼ်ၼႆႉပဵၼ်ဢေႇ။ ဢၼ်ပဵၼ်ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉသေ တၢႆၵမ်ႈၼမ်ၸတႉ ပဵၼ်ၵွပ်ႈလိူဝ်ႉမႅင်းပလၢတ်ႇသမူဝ်တီႇယိူဝ်းလ် ၾေႃသီႇပရမ် (PF) ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၼွင်ႈပိုၼ်ႉတီႈ ဢၼ်ႁဝ်းယူႇၼႆႉလိူဝ်ႉမႅင်းပလၢတ်ႇသမူဝ်တီႇယိူဝ်းလ် ၾေႃသီႇပရမ် (PF) ၼႆႉပဵၼ်လိူဝ်ႉမႅင်း ဢၼ်မီးလွင်ႈတိုဝ်ယႃ သုင်လိူဝ်ပိူၼ်ႈယဝ်ႉ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- မီးလူမ်းၼၢဝ် ႁူမ်ႈတင်းၽၢင်ႁၢင်ႈသေဢၼ်ဢၼ် မိူၼ်ၼင်ႇ ႁူဝ်ၸဵပ်ႈ၊ ၵတ်းသၼ်ႇ၊ ႁိုဝ်ႇဢွၵ်ႇ၊ ၵူၼ်ႉၸိုၼ်း လွမ်း ၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉၸလႈ ၶေႃႈတေႃႇလုပ်ႇ၊ ဢမ်ႇၸႂ်ႈၵိၼ်ၶဝ်ႈယႅမ်ႉ၊ ႁူဝ်မဝ်း၊ ႁၢၵ်ႈ၊ တွင်ႉၸိုၼ်း၊ တွင်ႉႁူႇ)
- မၢင်ပွၵ်ႈ ၵူၼ်းပဵၼ်တေလိမ်းတူဝ် ဢမ်ႇၼၼ် ပဵၼ်ငၢၼ်းသေၸလႈ မႃႇထိုင်တီႈၸွင်ႈယႃႇ။
- မၢင်ပွၵ်ႈ မိူဝ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်မႃႇၸၼၼၼ်ႉ ဢမ်ႇမီးလူမ်းၼၢဝ်။
- ၵမ်ႈၼမ်တေပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ၸလႈ တပ်းယႂ်ႇ။

ၵူၼ်းပဵၼ်ၵူႈၵေႃႉ ဢၼ်မီးလူမ်းၼၢဝ်ၼၼ်ႉ ၶွႆႈဝူၼ်ႉသွၼ်ႇလွင်ႈၼၢဝ်ၼူၵ်ႉဝႆႉ ၵွၼ်တၢင်းၵွၼ်ႇ

လွင်ႈၸၢၼ်ႉၵႂၢမ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

ၵူတ်ႇလိူတ်ႈလိူဝ်ႉမႅင်းၼွင်ႈလိူတ်ႈ (ဢမ်ႇၼၼ်) ဢဝ်ၼမ်ႉသုၵ်ႉလိူတ်ႈသေ ၵူတ်ႇလိူတ်ႈၵေႃႈ ၸၢၼ်ႉၵႂၢမ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် လႆႈယူႇယဝ်ႉ။

- သင်ၼွင်ႈလိူတ်ႈ မီးထၢတ်ႈထၢၼ်ႇပူဝ်ႇရႂ်ႉ (T) ၼႆႉလိူင်ပွင်ႇဝႃႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ။
- ၶေႃႈတွပ်ႇတီႈၵွၵ်ႉမႃႇတေႁူမ်ႈ (PF + PV) ၵေႃႈပဵၼ်လႆႈ။
- သင်ဝႃႈႁၼ်လၢႆးလိူဝ်ႉမႅင်းၵမီႇတူဝ်ႇသႂ်ႉၼွင်ႈလိူတ်ႈၵူၺ်းၼႆႉလိူင် ပဵၼ်ၵူၼ်းမီးလိူဝ်ႉမႅင်းၵူၺ်း ဢမ်ႇလွႆႈၵူၼ်းဢၼ် ဢမ်ႇယူႇလီၸလႈဢမ်ႇတၢပ်ႈယူတ်းယႃႇပၼ်ၵေႃႈလႆႈ။ ဢမ်ႇပႆႇလႆႈႁပ်ႉယႃႇၼၢဝ်ၼူၵ်ႉမႃႇတႅမ်ႇတႅမ်ႇသေ သမ်ႉၵူတ်ႇလိူတ်ႈ လႃႈလိူဝ်ႉမႅင်းၵမီႇတူဝ်ႇသႂ်ႉၼွင်ႈလိူတ်ႈၼႆႉလိူင်ၶွႆႈဢဝ် (MAS3, AS7D7, Q7D7) သေယူတ်းယႃႇပၼ်။

15 တၢင်းပဵၼ်ၶၢၼ်ၸပ်းတိတ်းလႆႈ

တႃႇတွင်း

→ မိူဝ်ႈပႆႇပၼ်လွင်ႈယူတ်းယႃၼေႃဝ်ၼူၵ်ႉၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈၵူတ်ႇလိူတ်ႈတူၺ်းလိူဝ်ႉမိူင်းႁူႈၵမ်း။ ၵၢင်ၶိုၼ်း ၶမ်ႈၼၼ် မိူဝ်ႈငဝ်း လႆႈႁပ်ႉၵိၼ်း တွၼ်းတႃႇၵူတ်ႇလိူတ်ႈလိူတ်ႈၶမ်ႈလႆႈၼၼ်ႉ တႃႇၸူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်လႄႈ ယႅၵ်ႈသႅၼ်း လိူဝ်ႉမိူင်းဝၼ်းလင်ၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈၶၢဝ်လိူတ်ႈတႃႇၵူတ်ႇဝႆႉတႃႇသေႇ။ ႁွပ်ႈလႆႈပွႆႉၶေႃးတွပ်ႇလိူတ်ႈ ႁႂ်ႈၶွၵ်ႈမႃးထိုင်ႈ ဝၼ်းၼိုင်ႈသေလႄႈ **ယႃႇႁႂ်ႈလႆႈၸတ်ႈ**ယူတ်းယႃ**ထိုင်း**။

→ သင်လွင်ႈၵူတ်ႇလိူတ်ႈလိူတ်ႈပဵၼ် (Negative) ၼႆႉႁႂ်ႈၵူတ်ႇလိူတ်ႈထႅင်ႈၵမ်းၼိုင်ႈ။

> ယႃႇလိုမ်း – တႃႇမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ တေလႆႈၵူတ်ႇလိူတ်ႈၵူၺ်းၼႆႉသေတႃႉ
> လွင်ႈႁၢႆႉႁိုင်းတၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈတူၺ်းၽၢင်ႁၢင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၶၢဝ်။
> **တႃႇတူၺ်းထိုင်တၢင်းၼမ်ၶေႃႈလိူဝ်ႉမိူင်းၼၼ်ႉ တူၺ်းတီႈလွင်ႈၵူတ်ႇလိူတ်ႈလိူတ်ႈ။**
> **တႃႇလွင်ႈႁၢႆႉႁိုင်းၼမ်ၶေႃႈၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈတူၺ်းၽၢင်ႁၢင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်သေ တိုပ်းတတ်း။**

လွင်ႈမေႃႉႁင်း

ယၢင်းၶၢမ်ႈၽိူဝ်ႉတူဝ်ၶမ်ႈ တီႈၶၢၼ်ၸုပ်းမိူဝ်ႈၸူဝ်ၶမ်ႈလႄႈ ၵၢင်ၶိုၼ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉၶၢၼ်လၢင်ႈၾိတ်ႈၼိူင်ႈ ၸပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်း။ ၼွၼ်းၼွင်ႈသုတ်း (ၶၢၼ်လီလိူဝ်ပိူၼ်ႈၶတ သုတ်းၶၸႈယႃၶၢၼ်ၵေႃႉတိူဝ်းလႆႈၸိုင်)၊ ၼုင်ႈၵူၼ်ယႃဝ်းသိူဝ်ႈၼိၼ်ယႃဝ်း မိူဝ်ႈၵၢင်ၶိုၼ်း၊ တႃးယႃမေႃႉႁင်းယုင်း၊ တႆႈၽွႆးလိုပ်ႈယုင်းလိူဝ်းၼႆႉ တေမေႃႉႁင်းလႆႈတႃႇၵေႃႉလွၵ်ႈၵေႃႉၸိုင်ႈ။ လၢႆးၵိၼ်ယႃ ၼေႃဝ်ၼူၵ်ႉတႃႇမေႃႉႁင်းၼႆႉ ၶမ်ႈပေႃးလိူၵ်ႉတိူဝ်းတႃႇပွတ်းတွၼ်ႈႁဝ်းယူႈ။ ၸုင်းၵၢၼ်မေႃႉႁင်းတၢင်းပဵၼ်ၼေႃဝ်ၼူၵ်ႉၼၼ်ႉ တေၸူမ်ႈပႃး ပၼ်တၢင်းၸူႉၵဵဝ်ႇလူလုၺ်းတၢင်းပဵၼ် ၵူတ်ႇလိူတ်ႈတၢင်းပဵၼ်လိူမ်ၸဝ်ႉလႄႈ ၸူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈယူတ်းယႃ တၢင်းပဵၼ် (ၵမ်ႈၼမ် တႃႇၵူၼ်းၶၢၼ်မီးၽေႃင်ႁၢင်ႈၸပ်းတိတ်းလႆႈငၢႆႈ မိူၼ်ၼင်ႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလႄႈ ၶမ်ႈပႃးတွင်ႉ) သိတ်ႇယႃယုင်းလႄႈ ၵေႃႉတိူဝ်းသုတ်းလႄႈ ယႃၵိုဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

ယႃမေႃႉႁင်း

တေႃႇထိုင်တေႃႈလိူဝ်ၶတ ပႆႇမီးယႃမေႃႉႁင်း။

ဢၢင်ႈဢိင်

ယိုဝ်ႈႁူမ်ႇဢွၵ်ႇၵေႃႇၵိူဝ်ႈ (ၵၼ် 15.1)၊ ၼေႃဝ်သႆႈၵိူဝ်ႈ(ၵၼ် 15.1)၊ ၼေႃဝ်တႆႉၽွႆႉ (ၵၼ် 15.3)၊ တႃႇလိုမ်း (ၵၼ် 7.1)၊ ပဵၼ်ငၢၼ်း(ၵၼ် 7.2)၊ လိူတ်ႈလၢင် (14.1)။

ၸူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈလွင်ႈႁၢႆႉႁိုင်း – လွင်ႈၵူၼ်းပဵၼ် ပဵၼ်ၼေႃဝ်ၼူၵ်ႉၶၢၼ်ႁၢႆႉႁိုင်းႁိုဝ်?

မိူဝ်ႈၵူတ်ႇလိူတ်ႈလႄႈ မၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼေႃဝ်ၼူၵ်ႉယဝ်ႉ မိူဝ်ႈတေယူတ်းယႃပၼ်ၼၼ်ႉ တေလႆႈတိုပ်းတတ်းဝႃႈ ၼေႃဝ်ၼူၵ်ႉၶၢၼ်ပဵၼ်ၼၼ်ႉ လွင်ႈႁၢႆႉႁိုင်းႁိုဝ် ၶမ်ႈႁၢႆႉႁိုင်း။ မိူဝ်ႈတေယူတ်းယႃၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈၵူတ်ႇလိူတ်ႈၼၢင်းယိင်း ၶႃႈယူ (15-50) ပီး ႁူႈၵေႃႉဝႃႈ လွင်ႇပႃးတွင်ႉ ၶမ်ႈပႃးတွင်ႉ။

ပိူင်မၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၸၢဝ်ၸူၵ်ႉၵၢၼ်ၶႃႉၶႅင်း	
• လိူဝ်ႉမိူင်းၸၢဝ်ၸူၵ်ႉၶဝ်ႈၵွၼ်းၵေႃ	ၵူၼ်းပဵၼ်တေလိူမ်းတူဝ်ဝံႉ။
• လိူတ်းလၢင်ၶၢႆႉၶႅင်း	Hb< = 6g/dl (Hct <18 %) ၵမ်ႈႈၸၼ် ၽၢင်ၵၢင်ႈလိူတ်းလၢင်ၶၢႆႉၶႅင်း
• မၢၵ်ႈၵိဝ်းလူႉ	ယဝ်ႈၵမ်ႈမီး ၵမ်ႈၸၼ် ယဝ်ႈၵိတ်းၵိတ်း (ၸိုင်ႈဝၼ်းၵေႈလိူဝ် 400cc)
• ၸမ်ႉၶဝ်ႈပွတ်ႈ	ထူလုၺ်ႈၵွႆၽွႆးၶလႈ လႆႈငၼ်းသိင်ထူလုၺ်ႈၵွႆတွႆႈၵူၼ်းပွတ်ႈ
• ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၸွႆးလိူတ်းတူၵ်း	ၶိူဝ်ႈၵွၵ်ႈ၊ ၽိူၵ်ႈလိူင်၊ လမ်တေလိူမ်းတူဝ်၊Dextro <2.5mMol(<45mg/dl)
• ပဵၼ်သျၵ်ႉ	ၶၢင်းတွတ်ႈလိူတ်း > 130ၶလႈ <80/50 ပႆၢတိၼ်ပႆၢမိုဝ်းၵတ်း
• လိူတ်းလိုမ်းၵွၵ်ႈ	လိူတ်းလိုမ်းၵွၵ်ႈတီးၶိူၵ်ႈ၊ ယဝ်ႈပႃးလိူတ်း၊ ၵၢၵ်းၵွၵ်ႈလိူတ်း၊ ၵွၵ်ႈၽိုၼ်ႈလိူင် လမ်ႉလွမ်းၽိဝ်ၸင်
• ၽၢင်ၵၢင်ႈၵိဝ်ႈလူလုၺ်ႈၵွၵ်းၵေႃ	လိုမ်းတူဝ်၊ ၵွႆပိတ်းၵွႆပွတ်း ၵွႆသုၵ်ႉသၢၵ်ႉ၊ ပဵၼ်ငၢၼ်း
• ထၢတ်ႈၸမ်ႉၵူတ်းၸွႆးလိူတ်းၸမ်	ထူလုၺ်ႈၵွႆၶၢင်း
• မီးထၢတ်ႈၶေႈမူဝ်ႈၵလူဝ်ႈပိၼ်ႈၸွႆးယဝ်ႈ	ယဝ်ႈလိူင် ၵမ်ႈၸၼ် ၵမ်ႈလိူင်

တႃႈတွင်း။ ။ သင်မီးၽၢင်ၵၢင်ႈသေၵၢၼ်ၵၢၼ်ၵေႃး ပွင်ႈဝႃးပဵၼ်ၸၢဝ်ၸူၵ်ႉၶႃႉၶႅင်းယဝ်ႉ။ ၵူလုၺ်းၵႃႈၵူၼ်းပဵၼ်ၵမ်းၸမ် တေမီးၽၢင်ၵၢင်ႈၸမ်လိူဝ် 2 ထိုင် 3 ၵၼ်။

ၽၢင်ၵၢင်ႈၸၢဝ်ၸူၵ်ႉၶႃႉၶႅင်းတၢင်ႈလိူဝ်း

- ၶၢင်းၵေႈၸႄႈသေၶလႈ ၵမ်ႈၵိၼ်ၵမ်ႈယမ်ႉလႆႈၵေႃႉလိူဝ်
- မီးလိူဝ်ႉမိူင်းၸၢဝ်ၸူၵ်ႉၸွႆးလိူတ်းၸမ် (ၸွႆးမိတ်ႉလိူတ်းလိူင်ၸိုင်ႈလုၵ်ႈၸႄႉ မီးလိူဝ်ႉမိူင်းၸမ်လိူဝ် 4 တူဝ်)
- လူမ်းၸၢဝ်သုင်ပူၼ်ႉတီႈ (သုင်လိူဝ် 40.5 ˚c)
- ၸိူဝ်ႉလိူင်
- ၵၢၵ်ႈၶၢႆႉၶႅင်း

15 တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်လပ်းတီတ်းလႆႈ

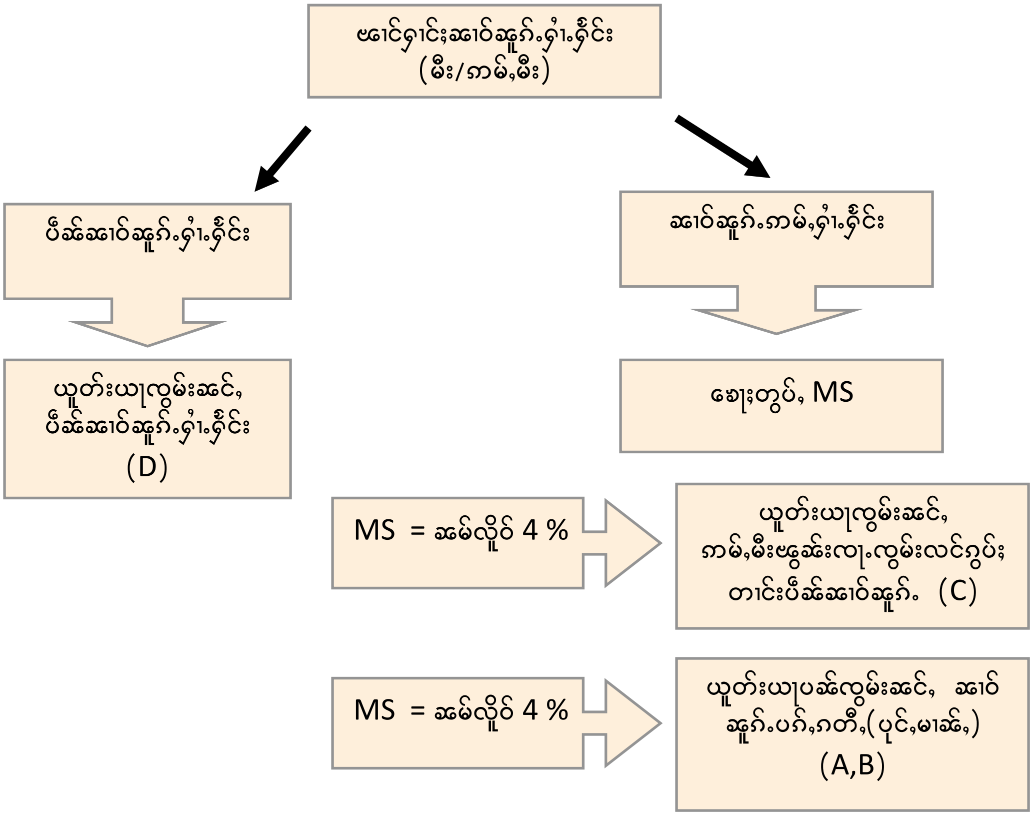

လွင်ႈယူတ်းယႃႇ

A. လွင်ႈယူတ်းယႃႇဝီႉပႅၵ်ႇ(PV)ပၵ်ႉၵတီႉ (ယူဝ်းယူဝ်း)၊ ၾူဝ်ႉၸပလ်(PO)ၵမ်ႉၼၼ်ႉ မႄႉလႄႉလီႉယႃႉလ်(PM)

သင်လိူဝ်ႈမႅၼ်ႈ (ဝီႉပႅၵ်ႇ၊ ၾူဝ်ႉၸပလ်၊ မႄႉလႄႉလီႉယႃႉလ်) မီးၼႅဝ်းလိူတ်ႈလိူင် (ၵမ်ႉလွႆႈ ၸၽႄႉလႅၵ်ႇသီႉပရမ်ႉ)

- တႃႇလူမ်းၶၢဝ်ၼၼ်ႉ ပၼ်ယႃႇ Paracetamol။
- ယူတ်းယႃႇတၢင်းပဵၼ်ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ (တူလုၵ်းတီႈလွၵ်းၸွင်ႈယူတ်းယႃႇထိုဝ်ၸိုင်ႈ)
- ႁူတ်ႉလိူတ်ႈတူလုၵ်းႁူၼ်းပဵၼ် ၵၼ်ပဵၼ်ၸၢႆႉၸိူင်းလႆႈၼမ်(ၸမ်ႈပႅၵ်ႈတွင်ႇၸလႆႈလုၵ်ႈၵႂၼ်ႉလိူၵ်ႇလိူဝ် 2 ၸူပ်ႉ) ၸလႆႈ တီႈပဵၼ်တတ်းဝႆႈလွင်ႉထုၵ်ႉလီ ႁပ်ႇဝႆႉယူတ်းယႃႇတီႈႁွင်ႈႁူၼ်းပဵၼ်ၼွၼ်းႁိုဝ်။

ႁူၼ်းပဵၼ်ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ PV ၵမ်ႉၼၼ်ႉ PO ၼႆ ၵဝ်ယႃႇ Chloroquine
သိူင်းလိူဝ်ယူတ်းယႃႇၼၼ်ႉဝႆႉသေႁၢဝ်ယဝ်ႉၸိုင်ႈၸိုင်ႈ ၸိုၼ်းတေပဵၼ်ၸိုၼ်း ၵၼ်ပဵၼ်ၸိုၼ်းၼၼ်ႉ
ႁွပ်ႈဝႆႈလိူဝ်ႇမီးႁႃႉလိူဝ်ႈသဝ်းဝႆႉ တီႈၼွင်းတပ်းၼင်, hypnozoites ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ မီးယႃႇ Primaquine
သိူင်းလိူဝ်ႁူလ်း ၵၼ်တေယူတ်းယႃႇႁႂ်ႈလိူဝ်ႇမီး တီႈၵၼ်သွၼ်ႉပႆႈယူႉၼွၼ်းတပ်း ႁႂ်ႈတၢႆလႆႈ။

ဂူလ်းဂျုံး ယျ Primaquine ဆံ့ လၢင်းဂ္ဂ်တ်းရွိုးမိတ်ႉလိုတ်းလိုင် တျ့ဂူဆ်းစၢတ်ႇထၢတ်း G6PD စဝ်လူႉလိဝ်လံးဆဆ်ႉ ယဝ်ႉ။ ဆင့်ရှိဝ်တေယူတ်းယျ ဘမ်ႇရွိုးလံးပိဆ်ဖေးဆဆ်ႉ ထုဂ်ႇလီပဆ်ယျ Primaquine 15mg OD တျ့ 14 ဝဆ်း။ ပဆ်ယျ Primaquine ဆိုင်းဝူင်းဆိုင်းပွဂ်း တျ့ဂူဆ်းပိဆ်စၢတ်ႇထၢတ်း G6PD ဆံ့ပိဆ်လွင်းတမ်းလှို့လံးယူ့။ သင်ဘမ်ႇမီးစိုင်းဂမ်ႉဂိမ် တျ့ဂူတ်ႇလိတ်းထၢတ်း G6PD ဆံလိုင် တျ့ဂူဆ်းပိဆ် ဆေဝ်ဆူဂ်ႉ PV စလး PO ဆဆ်ႉထုဂ်ႇလီပဆ်ယျ Primaquine ဆိုင်းဝူင်းဆိုင်းပွဂ်းဂူလ်း။

Primaquine dose	ဂူဆ်းလူင်	15mg (base) PO OD x 14 ဝဆ်း (တေဘမ်ႇလံးပဆ်စမးပျးတွင်ႉ)
	လုဂ်းဘွဆ်ႇ	0.25 – 0.5 mg/kg PO OD x 14 ဝဆ်း
ဘမ်ႇဆဆ် (စၢတ်ႇထၢတ်း G6PD ဘမ်ႇဆဆ် ဘမ်ႇလၢင်းဂူတ်ႇလိတ်း G6PD လံး)		
	ဂူဆ်းလူင်	45 mg ဆိုင်းဝူင်းဆိုင်းပွဂ်း x 6 ဝူင်း / 30 mg ဆိုင်းဝူင်းဆိုင်းပွဂ်း x 8 ဝူင်း
	လုဂ်းဘွဆ်ႇ	0.75 mg/kg ဆိုင်းဝူင်းဆိုင်းပွဂ်း x 8 ဝူင်း

ဆဲ့းပပ်ႉ SMRU ပဆ်တၢင်းဂှဆ်ထိုင်ဝံႉဝျး ဂွပ်းဂူဝ်မီးဗွဆ်းလျႉယျလွမ်းလင်မျးစလး ထုဂ်ႇလီလူလွမ်တူလ်း ဂူဆ်းပိဆ်လီလီ ဂူးဝဆ်းသေ ယူတ်းယျပဆ်တျ့ ဂူဆ်းဘဆ်ဂမ်းဂမ်းပိဆ်စိုဆ်းဂူလ်း။ တီးရွှင်းယျဆဲ့းမိုင်းထံးစတႉ တျ့ဂူဆ်းပိဆ်ဆေဝ်ဆူဂ်ႉဆံ့ ပဆ်ယျ Primaquine တျ့ 14 ဝဆ်းဂူလ်း။ ဆင့်ရှိဝ်တေလူတ်းယွမ်း လွင်းဗွဆ်းလျႉယျလွမ်းရှူင်းစဝ်းစလးလမ်းသံးဆဆ်ႉ ထုဂ်ႇလီဂိဆ်ယျ Primaquine လွမ်းတၢင်းဂိဆ် သေဘဆ်ဘဆ်။ ရွှင်းယျပွတ်းလိင်ႇလၢဆ်းဝဆ်းဘွဂ်ႇဘျ့သျူႉဆံ့စတႉ ဂွပ်းယျဘမ်ႇပေးတိုဝ်ႉစလး တေဂှဆ်ပဆ်ယျ Primaquine ဆမ်လိုဝ်တၢင်ႇတီး။ တျ့တီးရွှင်းယျ ထုဂ်ႇလီပဆ်ဂျးရှိဝ်ဆဆ်ႉ ထုဂ်ႇလီဘုပ်ႇဘူဝ်း တိုင်ႇပၢင်ႇတင်းမေယျ (ဂ္ဂ်င်းယျဘဆ်ပဆ်လံး ဆမ်သုတ်းတျ့ဂူဆ်းလူင် 30 mg PO OD x 14 ဝဆ်း)။
တျ့တွင်း။ ။ တျ့ဂူဆ်းပိဆ် ဘဆ်မီးဗၢင်ႇဂှၢင်းဆေဝ်ဆူဂ်ႉ PV ဂ့ၢႉဂ္ဂ်င်းဆဆ်ႉ ရွိုးယူတ်းယျလွမ်းဆင့် လံးယူတ်းယျ ဆေဝ်ဆူဂ်ႉဂ့ၢႉဂ္ဂ်င်း (မိုဆ်ဆင့် PF ဂ့ၢႉဂ္ဂ်င်း – တူလ်းတီး လံးယူတ်းယျ D)

ဂူဆ်းပိဆ်ဘဆ်ဘမ်ႇလှို့စမးပျးတွင်ႉပိဆ်ဆေဝ်ဆူဂ်ႉ (PF + PV) ရှမ်းဂဆ်

ဂူတ်ႉလိတ်းလိုတ်း တူလ်းလိုဝ်ႉမိင်းဆေဝ်ဆူဂ်ႉ — PFT, PFGT, PVT, PFT

တျ့ဂူဆ်းပိဆ် ဘဆ်မီးလိုဝ်ႉမိင်းဆေဝ်ဆူဂ်ႉဆမ်လိုဝ်ဆိုင်းသိဆ်းဆဆ်ႉ ဂွပ်းဆေဝ်ဆူဂ်ႉ PF ဆံ့ ပိဆ်ဆေဝ်ဆူဂ်ႉဘဆ် ဂ့ၢႉဂ္ဂ်င်းလိုဝ်ပိုဆ်းစလး ထုဂ်ႇလီယူတ်းယျ လွမ်းဆင့်လံးယူတ်းယျဆေဝ်ဆူဂ်ႉ PF။

ဂွပ်းဆံ တၢင်းလိုဂ်းလွင်းယူတ်းယျစတႉတေပိဆ် artesunate – mefloquine (MAS 3)၊ ဂူလ်းဂျုံး တျ့ ဘဝ်ယျလိုဝ်းဆံ့ ယူတ်းယျဆဆ်ႉ မီးငဝ်းလံးဘဆ်ဘမ်ႇထုဂ်ႇလီလှို့ လွမ်းဆင့်ပျးတို့းဆံ့။

မိုဝ်းဘမ်ႇပံ့ယူတ်းယျစလး မိုဝ်းယူတ်းယျယူ့ဆဆ်ႉ ထုဂ်ႇလီဂူတ်ႇလိတ်းလွမ်းဆင့်ပျးတို့းဆံ့
(ဂ) လွင့်ဆေဝ်ဆူဂ်ႉဂ့ၢႉဂ္ဂ်င်းရှိဝ်
(ခ) သင်ပိဆ်ဆေင်းယိင်းဆံ ရွိုးဂူတ်ႇလိတ်းတူလ်းဝျး လွင့်ပျးတွင်ႉ/ဘမ်ႇပျးတွင်ႉ
(င) ဆဲ့းသွင်လိုဆ်ပူဆ်ႉမျးဆံ့ လွင့်ဂူဆ်းပိဆ်လံးဂှပ်ႉယျ Mefloquine မျးရှိဝ်?
(ဃ) ဘျ့ယုစလးဆမ်ႉဆဂ်းဂူဆ်းပိဆ်
(သ) ဂူတ်ႇလိတ်းတၢင်းဆမ်ဘေႇလိုဝ်ႉမိင်းဆေဝ်ဆူဂ်ႉ (သင်ဝျးမီး 4% လိုင် ပွင့်ဝျးမီးလိုဝ်ႉမိင်းဆဲ့းလိုတ်းဆမ်)
(လု) မိုဝ်းယူတ်းယျယူ့ဆဆ်ႉ ရွိုးဂူဆ်းပိဆ်လံးဂိဆ်စဝ်းဂိဆ်ဆမ်ႉ။

15 တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၸပ်းတိတ်းလႆႈ

ယႃလိူမ်းယူတ်းယႃ ၽေႃင်ၵၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း မိူၼ်ၼင်ႇလူမ်းၼၢဝ်၊ ၵၢၵ်ႈ၊ ထၢတ်ႈၼမ်ႉၼွင်းတူဝ်ၶေႃႉၸလႈထၢတ်ႈ ၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼွင်းလိူတ်ႈၶေႃႉလိူဝ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

B. ၼေဝ်ၼူၵ်ႉ PF (ဢၼ်ဢမ်ႇသုၵ်ႉယုင်ႈ) ထမ်ႇမတႃႇ	– ဢမ်ႇမီးၽေငၵၢင်ႈၵႃႉၶိုင်း – မီးၶၽေႉသီႇပၢမ်ႇ ၼွင်းလိူတ်ႈၶေႃႉလိူဝ် 4%။ – ၵူၼ်းပဵၼ်ဢမ်ႇလႆႈပႃးတွင်ႉ

– **ယူတ်းယႃလုမ်းလႃး တီႈၶွင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼွၵ်ႈ** – **<u>တူလ်းတီႈလွၵ်ႈၸွင်ႈယူတ်းယႃ</u>** – ထႅဝ် 2, 3, 4

– တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလိၵ်ႉလိူဝ် 2 ၸူပ်ႇၼၼ်ႉသင်ပဵၼ်လႆႈၵပ်ႉဝႆႉတီႈၶွင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼွင်း။ ႁွပ်ႈဝႃးလၢင်းလိၵ်ႈလႆႈပဵၼ်ၼေဝ်ၼူၵ်ႉ ၵႃႉၶိုင်းမႃး။ သင်ဢမ်ႇပဵၼ်လႆႈ ၼွင်းၶၢဝ်းတၢင်း 24 လူဝ်ႈမူင်းဢၼ်ၶတႃႇပဵၼ်ၼၼ်ႉ ၶွႆႈၵူၼ်းၶူဝ်းၶဝ်လုမ်းလႃးပၼ် လီလီ။

C. မီးလိူဝ်ႉမိင်းၼေဝ်ၼူၵ်ႉၶၽေႉသီႇပၢမ် ၼွင်းလိူတ်ႈၼမ်ၼႆႉ သေတႃႉ ဢမ်ႇမီးၽွၼ်းလႃႉလွမ်းလင်သုၵ်ႉယုင်ႈသင်	– ဢမ်ႇမီးၽေငၵၢင်ႈၵႃႉၶိုင်းသင် – မီးၶၽေႉသီႇပၢမ်ႇ ၼွင်းလိူတ်ႈၶေႃႉလိူဝ် 4%။ – ၵူၼ်းပဵၼ်ဢမ်ႇလႆႈပႃးတွင်ႉ

- ၵပ်ႉၵူၼ်းပဵၼ်ဝႆႉတီႈၶွင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼွင်း။ တူလ်းထိုင်လုမ်းလႃးၵူၼ်းပဵၼ်လီလီ။ ၶွႆႈၵိၼ်ၶဝ်ႈၸလႈၼမ်ႉလႆႈ။
- ယူတ်းယႃလွမ်းၼင်ႇလႆႈယူတ်းယႃၼေဝ်ၼူၵ်ႉပၵ်ႇၵတီႇ
- ပၼ်ယႃတႃႇတၢင်းပဵၼ်ၼေဝ်ၼူၵ်ႉ (လွမ်းၼင်ႇလွၵ်ႈၸွင်ႈယူတ်းယႃ ထႅဝ် 5 -6)။
- သင်ၸဝ်းလႆႈၵူၼ်းပဵၼ်ၵႃႉၶိုင်းမႃးၼႆႉ ၶွႆႈလွင်ႉလႆႈယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်ၼေဝ်ၼူၵ်ႉၵႃႉၶိုင်း။
- လွင်ႈတေပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ၼႆႉ ၵမ်ႈၼမ်ၶတႃႉ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇတေပဵၼ်လႆႈၼမ်။ ၵူတ်ႇလိတ်ႈ မိူဝ်ႈၵပ်ႉၶဝ်ႈယႃ မိူဝ်ႈတိမ် 24 လူဝ်ႈမူင်းၸလႈ မိူဝ်ႈတေလူင်းၶွင်ႈယႃ။

D. ၼေဝ်ၼူၵ်ႉၵႃႉၶိုင်းၸလႈ လိူဝ်ႉမိင်းၼေဝ်ၼူၵ်ႉၶဝ်ႈဢွၵ်ႇၶေႃ

- **ၵပ်ႉၵူၼ်းပဵၼ်ဝႆႉတီႈၶွင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼွင်း။**
- ပၼ်ယႃတႃႇတၢင်းပဵၼ်ၼေဝ်ၼူၵ်ႉ **(လွမ်းၼင်ႇလွၵ်ႈၸွင်ႈယူတ်းယႃ ထႅဝ် 7)။**
- **တူလ်းထိုင်လုမ်းလႃးၵူၼ်းပဵၼ်လီလီ။**
- ယူတ်းယႃလွမ်းၼင်ႇလႆႈယူတ်းယႃၼေဝ်ၼူၵ်ႉပၵ်ႇၵတီႇ
- ၼွင်းၶၢဝ်းတၢင်းလူဝ်ႈမူင်းဢွၼ်တၢင်းၼၼ်ႉ ၶွႆႈလိတ်ႈတူလ်း **လုမ်းမႆႈ/ၵိူင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈ/ၵိူင်းလိူတ်ႈ** ၸလႈလွင်ႇ ၵူၼ်းပဵၼ်လိူမ်းတူဝ်/ဢမ်ႇလိူမ်းတူဝ် လိူဝ်းၼၼ်ႉၵူႈလူဝ်ႈမူင်း။ ဝႆႈၼၼ်ႉၶဵၼ်း 2 လူဝ်ႈမူင်း ဢမ်ႇၼၼ် 4 လူဝ်ႈမူင်းယဝ်ႉ ၵူတ်ႇလိတ်ႈပၼ်ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ။
- မိူဝ်ႈပႆႇပၼ်ယႃ Quinine ဢမ်ႇၼၼ် ဝႆႈသေပၼ်ယဝ်ႉ ဢမ်ႇၼၼ် သင်ၸဝ်းလႆႈၵူၼ်းပဵၼ် ၵႃႉၶိုင်းမႃးၼႆႉ ၶွႆႈၵူတ်ႇလိတ်ႈထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်တူလ်း။ တႃႇၵူၼ်းပဵၼ် ၶမႈပႃးတွင်ႉၸလႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ (မိူဝ်ႈသွၼ်းပၼ်ယႃ

Quinine IV)ၼၼ်ႉ ၶႂ်ႈၵဝ် dextrostick ၵူတ်ႇၸႅတ်ႈထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ပၼ် ၼိုင်ႈဝၼ်း 4 ပွၵ်ႈ။

- သင်မီးၽေႃင်ၶၢင်းလိူတ်ႈလၢင်ၸလႈသင် ထၢတ်ႈႁေ့မူဝ်ၵလူဝ်ပိၼ်ႇပဵၼ် <7.3 (Hct <22)ၸလႈသင် ၶႂ်ႈၵူတ်ႇ ၸႅတ်ႈပၼ် ထၢတ်ႈႁေ့မူဝ်ၵလူဝ်ပိၼ်ႇၵူႈဝၼ်း။
- သင်ၵူၼ်းပဵၼ်ဝႄႈယႃႉၵေႃႉ ၵမ်ႉၼၼ်ႉ သင်ၵူၼ်းပဵၼ်လိူမ်းတူဝ်လိူင် ၶႂ်ႈၵူတ်ႇၸႅတ်ႈတၢင်းၼမ်ၵေႃႉယႃႉပၼ်။
- ၶႂ်ႈၵူတ်ႇၸႅတ်ႈလိူဝ်ႈမီးင်းၼေဝ်ၼူၵ်ႉၵူႈဝၼ်း။
- **ယူတ်းယႃပၼ်လွင်ႈၽွၼ်းလႃႉလွမ်းလင်ၼေဝ်ၼူၵ်ႉ**

လွင်ႈၽွၼ်းလႃႉလွမ်းလင်ၼေဝ်ၼူၵ်ႉ ၵၼ်ပဵၼ်ၵမ်ႈၼမ်	
လူမ်းၼေဝ်	ပၼ် paracetamol၊ ၵဝ်ၽေႈယမ်းၼမ်ႉၸႅတ်ႉတူဝ်ပၼ်၊ ပၼ်ယႃ Asprin (ၵၼ် 7.4)။ (ယႃႇပၼ်ယႃ Asprin ၶႂ်ႈလုၵ်ႈၵႂၼ်ႇၸလႈၵူၼ်းၵၼ်မီးၵလႅတ်ႉလိူတ်ႈ (platelet) ၵေႃႉ)
လိူမ်းတူဝ်	ၶႂ်ႈယူတ်းယႃ လွမ်းၼင်ႇလႆႈယူတ်းယႃလိူဝ်ႉမီးင်းၼေဝ်ၼူၵ်ႉၸဝ်ႈၵွၵ်ႈၵေႃ (ၵၼ် 7.1)။
ပဵၼ်ငၢၼ်း	လႆႈယူတ်းယႃ – မိူဝ်ႈၸတႃႇပဵၼ်ငၢၼ်းၼၼ်ႉၶႂ်ႈပၼ် Diazepam IV/IM/PR (ၵၼ် 7.2)။
ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ် ၼိူင်းလိူတ်ႈၵေႃႉ	သင် Dextro <2.5 mMol <45mg/dl ၼႆလိူင် ၵဝ် D50 IV 1ml/kg သေ ယူတ်းယႃပၼ်။ (ၵၼ် 10.1)
လိူတ်ႈလၢင်ၶႃႈၼွင်း	သင်ႁၼ်ဝႄႈထုၵ်ႇလီသႂၢင်းလိူတ်ႈလိူင် ၶႂ်ႈသႂၢင်းလိူတ်ႈပၼ် (ၵၼ် 14.3)
ၼမ်ႉၸဝ်ႈပွတ်ႇ	ၶႂ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼင်ႈ။ လူတ်းယွမ်းလွင်ႈသႂၢင်းလိူတ်ႈပၼ်။ ပၼ်ယႃ furosemide။(ၵၼ် 8.2)
သင်ၵမ်ႇယႃႉ	သင်ထၢတ်ႈၼမ်ႉၵူၼ်းပဵၼ်ၵေႃႉလိူင် ၶႂ်ႈပၼ် Ringers/NSS ။ သင်လိူမ်းတူဝ်လိူင် ၶႂ်ႈသႂ်ႇသႂၢႆယႃႉပၼ်။
လိူဝ်ႉမီးင်းတၢင်ႇလိူဝ်းၸဝ်ႈ	တႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ၼေဝ်ၼူၵ်ႉၶႃႈၼွင်းၼႆႉ လွင်ႈတေလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမီးင်းတၢင်ႇလိူဝ်းလႆႈၼႆႉ ငၢႆး။ မိူဝ်ႈယူတ်းယႃၼေဝ်ၼူၵ်ႉယူႇၼၼ်ႉ သင်ၵူၼ်းပဵၼ် မီးလူမ်းၼေဝ်ၶၢဝ်းႁိုင်ၸလႈ လိူမ်းတူဝ်လိူင် ၶႂ်ႈပၼ် IV ceftriaxone, ampicillin, gentamicin။
ၵိူင်ႉၵၢင်ႉလိူမ်းတူဝ်	ၶႂ်ႈပၼ် NSS RL ဝႆးဝႆး။ ၶႂ်ႈပၼ်တေႃႇထိုင် Bp > 90mmHg (ၵၼ် 7.6)။ သင်မီးၽေႃင်ၶၢင်း ၵၢပ်ႈတေပဵၼ်သျၵ်ႉ ၶႂ်ႈပၼ် IV ceftriaxone, ampicillin, gentamicin ႁူမ်းတင်းယႃၼေဝ်ၼူၵ်ႉ။

- မိူဝ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်မီးၶွၼ်ႉၶၢမ်ႇမႄႈယဝ်ႉၼႆၵေႃႈ ၶႂ်ႈၵိုတ်းယုတ်းယႃ IV/IM သေ ၸတႃႇပၼ်ယႃၵိၼ်ၵမ်းလဵဝ်။ **<u>တူလုမ်းတီႈ လွၵ်ႈၸွင်ႈလႆႈယူတ်းယႃ – ထႅဝ် 7။</u>**

E. ၼေဝ်ၼူၵ်ႉ ၵၼ်ၵဝ်လွင်ႈၵၢပ်ႈတေပဵၼ်လႆႈသေယူတ်းယႃ

ၵူၼ်းပဵၼ် မီးၽေႃင်ၶၢင်းၼေဝ်ၼူၵ်ႉတီႈတီႈတေႃးတေႃးသေ သင်ၵမ်ႇၵူတ်ႇၸႅတ်ႈလိူတ်ႈလႆႈ (ၵမ်ႇမီးၸွင်ႈလီပ်ႇ) ၵမ်ႇၼၼ်ႉ ၼိူင်းလိူတ်ႈၵမ်ႇမီးလိူဝ်ႉမီးင်းၼေဝ်ၼူၵ်ႉ။ ၵမ်ႇၼၼ်ႉ ၵူၼ်းပဵၼ် လႆႈၵိၼ်ယႃၼေဝ်ၼူၵ်ႉတီႈရွၼ်းမႄႈၼႆလိူင် ၶႂ်ႈယူတ်းယႃပၼ် လွမ်းၼင်ႇလွင်ႈၵၢပ်ႈတေပဵၼ်လႆႈသေၸလႈ ယူတ်းယႃၼေဝ်ၼူၵ်ႉပၼ်။

- ၵူတ်ႇၸႅတ်ႈလိူဝ်ႉမီးင်းၼေဝ်ၼူၵ်ႉပၼ်ထိင်ႈၵမ်းၼိုင်ႈ။
- ၶႂ်ႈၵူတ်ႇၸႅတ်ႈတူလုမ်းလွင်ႈၶႃႈၼွင်းတၢင်းပဵၼ်သေ
- ၶႂ်ႈယူတ်းယႃလွမ်းၼင်ႇၼေဝ်ၼူၵ်ႉပၵ်ႇၵတီႈ(ပုင်ႇမၢၼ်ႈ)။ **<u>တူလုမ်းတီႈလွၵ်ႈၸွင်ႈလႆႈယူတ်းယႃ – ထႅဝ် 8</u>**

15 တၢင်းပဵၼ်ၶၢၼ်လႅပ်းတိတ်းလႆႈ

လွင်ႈယူတ်းယႃဢဝ်ၶူၵ်ႉ ၶၢၼ်ၶၢဝ်လွင်ႈၶၢပ်ႈတေပဵၼ်လႆႈသေယူတ်းယႃ

- ၶႂႃႈႁပ်ႉၵူၼ်းပဵၼ် ဝႆႉယူတ်းယႃတီႈႁွင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼွင်း။
- ၶႂႃႈယူတ်းယႃ လွမ်းၼင်ႇလၢႆးယူတ်းယႃဢဝ်ၶူၵ်ႉၶၢၼ်ၶႂၢႆႉၶိုင်း။ **တူလ်ႉတီႈလွၵ်းၸွင်ႈလၢႆးယူတ်းယႃ – ထႅဝ် 7**

F. ၸမႈမၢၼ်း ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ဢဝ်ၶူၵ်ႉ

- ႁွပ်ႈဝႃႇၵူၼ်းပဵၼ်လိူင်ႉၼႆႉ လၢင်ႈၵိုင်ႉၵၢင်ႉလိၵ်ႈလၢႆႈပဵၼ်ဢဝ်ၶူၵ်ႉၶၢၼ်ၶႂၢႆႉၶိုင်းၸလႈ သင်ပဵၼ်လႆႈ ၶႂႃႈႁပ်ႉ ၵူၼ်းပဵၼ်ယူတ်းယႃတီႈႁွင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼွင်း။
- တူလ်ႉတီႈ လွၵ်းၸွင်ႈလၢႆးယူတ်းယႃ – ထႅဝ် 9,10,11,12,13 ။

ၵူၼ်းပဵၼ် တီႈၶၢၼ်ၶမ်ႉထုၵ်ႉလီပၼ်ယႃဢဝ်ၶူၵ်ႉ

ပၼ်ယႃၼင်ႇပႃႈတ်ႉၼႆႉၶမ်ႉလႆႈ –

MEFLOQUINE: ၶမ်ႉမီၼ်းတင်းယႃ၊ ပႃးတွင်ႉယူႉ၊ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇမဝ်လိူဝ် 5kg၊ မိူဝ်ႈပူၼ်ႉမႃး 63 ဝၼ်းၼၼ်ႉယႃမ်ႈၵိၼ်ယႃ mefloquine၊ ၵူၼ်းၶၢၼ်မီးလူမ်းမႃးမူ၊ ၵူၼ်းယွင်ႇ၊ ၵူၼ်းလၢင်ႈပဵၼ်ငၢၼ်း၊ ၶူဝ်မဝ်းယူႇ၊ ၵူၼ်းၶၢၼ်လိုမ်းတူဝ်ယူႇၸလႈ ပဵၼ်ၼိူဝ်ႉလိူင်ၶႂၢႆႉၶိုင်း လိူဝ်းၼႆႉ ယႃႇပၼ်ယႃ mefloquine။

DOXYCYCLINE: ၶမ်ႉမီၼ်းတင်းယႃ၊ ပႃးတွင်ႉယူႇ၊ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလိၵ်ႉလိူဝ် 8 ၶူပ်ႇ။

ARTESUNATE: ၶမ်ႉမီၼ်းတင်းယႃ။

PRIMAQUINE: ၶမ်ႉမီၼ်းတင်းယႃ၊ ပႃးတွင်ႉယူႇ။

DAILY PRIMAQUINE: ၵူၼ်းပဵၼ်ၶၢၼ်ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ G6PD ယူႇ (ပၼ် primaquine ပဵၼ်ဝူင်ႈလႆႈ)။

တႃႇတွင်း ၵီဝ်ႇလူလ်ႈလွင်ႈယူတ်းယႃ

1. လိူဝ်ႉမိင်းဢဝ်ၶူၵ်ႉ လွမ်းလိၼ်လိၼ် တေတိုဝ်ယႃ (ယႃၶမ်ႇတိုဝ်ႉ) ဢဝ်ၶူၵ်ႉၶၢၼ်လွႆႉယူႇၵမ်ႈၼမ်။ သင်ၶမ်ႇ လွႆႉတိုဝ်းယႃၶၢၼ်လိူဝ်ယူႇၼႆႉလီလီၼႆႉလိူင် ၶမ်ႇႁိုင်ၶမ်ႇၼၢၼ်းယႃၶၢၼ်တေယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်ဢဝ်ၶူၵ်ႉၵေႃး တေၶမ်ႇလိူဝ်သင်ယဝ်ႉ။
2. လွင်ႈယူတ်းယႃတီႈၶၢၼ်လီ ၶမ်ႇၼၼ် ၶၢၼ်ၵုမ်ႇထူၼ်းၶၢၼ်ဝႃးၼၼ်ႉ ၶႂႃႈၵူၼ်းပဵၼ်ၵူးၵေႃႉ လႆႈႁပ်ႉယႃၶိုင်းယႃ (Dose) ၶၢၼ်ထုၵ်ႇမီၼ်းၸလႈ လႆႈႁပ်ႉယႃၵုမ်ႇၵုမ်ႇထူၼ်းထူၼ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။
3. မၢင်ပွၵ်ႈ မိူဝ်ႈယူတ်းယႃပၼ်ၼၼ်ႉ ႁွပ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ႁၢၵ်ႈၸလႈ တေႁဵတ်းၶႂႃႈသိုပ်ႇယူတ်းယႃယၢပ်ႇ။ (ၵမ်ႈၼမ်ၸတႃႉ ယႃ mefloquine)။
   - မိူဝ်ႈပႆႇပၼ်ယႃဢဝ်ၶူၵ်ႉၼၼ်ႉ ၶႂႃႈပၼ်ယႃ paracetamol ၶမ်ႇၼၼ် Asprin ၶမ်ႇၼၼ် ၶၢဝ်ၽေႃး လုပ်ႉၼမ်ႉလိတ်ႉတူဝ်ပၼ်ဢွၼ်တၢင်းႁွၼ်ႇ။
   - ဝႆႉၵိၼ်ယႃယဝ်ႉ 30 မိၼိတ်ႉၼၼ်ႉ သင်ၵူၼ်းပဵၼ်ႁၢၵ်ႈပိတ်ႈၼႆႉလိူင် ၶႂႃႈသမ်း Metoclopramide IM

ပၼ်ၸလႄႈ ဝၢႆးၼၼ်ႉ 10 မိၼိတ်ႉ ၶႂၢႆးပၼ်ဢိၼ်ယႃၶိုၼ်း dose တီႈမိတ်ႈမိ။

- ဝၢႆးဢိၼ်ယႃယဝ်ႉ 1 ၸူဝ်ႈမူင်း သင်ႁူၼ်းပီၼ်ႁၢၵ်ႈပီႈတ်းၼႆလိူဝ် ၶႂၢႆးသမ်း Metoclopramide IM ပၼ်သေ ဝၢႆးၼၼ်ႉ 10 မိၼိတ်ႉ ၶႂၢႆးပၼ်ဢိၼ်ယႃၶိုၼ်း dose ၶိုင်းၼိုင်ႈ။
- ဝၢႆးပၼ်ဢိၼ်ယႃပွၵ်ႈဢမ်းသွင်ယဝ်ႉၼႆႉၶၢဝ်းတၢင်းၼိုင်ႈၸူဝ်ႈမူင်း သင်ႁူၼ်းပီၼ်ယင်းႁၢၵ်ႈယူႇၼႆလိူဝ် ပိၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈ သမ်း Metoclopramide IM ၸလႄႈ လူမ်းၶၢဝ်ၶမ်ႇမီးသေတႃႉ ၶႂၢႆးယူတ်းယႃလွမ်းၼင်ႇၶၢဝ်ၼူၵ်ႉ ၶၼ်ႁႅၢႉၶိုင်း။
- ဝၢႆးဢိၼ်ယႃ MFQ ႁူႇယဝ်ႉ 1 ၸူဝ်ႈမူင်း သင်ႁူၼ်းပီၼ်ႁၢၵ်ႈၼႆလိူဝ် ၶမ်ႇတႃပ်ႈပၼ်ယႃထိင်းဢမ်းၼိုင်ႈ။
- ပိၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈ ပၼ်ယႃ Metoclopramide IM သေတႃႉ သင်ႁူၼ်းပီၼ်ႁၢၵ်ႈႁႅၢႉၶိုင်းၼေႃႇ တေႃႇပေႃး ၶမ်ႇဢိၼ်ယႃလႆႈၼႆလိူဝ် ႁပ်ႉႁူၼ်းပီၼ်ဝႆႉတီႈႁွင်ႈႁူၼ်းပီၼ်ၼႆႉသေၶႂၢႆးသမ်းပၼ်ယႃ Quinine/ artesunate/ artemether တေႃႇပေႃးဢိတ်းႁၢၵ်ႈ။

4. သင်ပၼ်ယႃဢိၼ်ယဝ်ႉ ငဝ်းလႆၢးႁူၼ်းပီၼ်ႁႅၢႉၶိုင်းမႃးၼႆလိူဝ် –
   - ၶႂၢႆးလီၵ်ႈလႆႈလႆႈယူတ်းယႃလွႆႉယႃၶၢဝ်ၼူၵ်ႉၶၼ်ၶိုင်းသုင်သေယူတ်းယႃ။ မိူၼ်ၼင်ႇလွႆႉ(Quinine ၶမ်ႇၼၼ် Artemisinin)
   - သင်ႁူၼ်းပီၼ် ဢိၼ်ယႃ Quinine ယဝ်ႉ 2 dose ၼႆႉၶၢဝ်းတၢင်း 24 ၸူဝ်ႈမူင်းပူၼ်ႉမႃးၼႆလိူဝ် ယႃႇပၼ်ယႃ ၾိုမ်ႉၶိုင်းယႃ Quinine လႄႈလႄႈ။

5. ႁွပ်ႈယႃပတီႇသျိူဝ်ၼၼ်သေ ပီၼ်သႆႈၽိုႈၼႆႉ ပီၼ်ၾွၼ်းတုမ်ႉတိုဝ်ႉႁႅၢႉၶိုင်းလိူဝ်ပိူၼ်ႈ ၸွင်ယႃ clindamycin ၸလႄႈ လၢင်ႈၵီတ်းၶႂၢႆးထိုင်တၢၼ်လႆႈ။ ႁွပ်ႈၼႆႉ မိူဝ်ႈတေပၼ်ယႃၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီသပ်းလီငိူၼ်းၸၼႁူၼ်းပီၼ်ဝႃႈ ႁွပ်ႈယႃသေ တွင်ႉလၢင်ႈလူႇလႆႈ။ သင်တွင်ႉလူႇၼႆႉ ၶႂၢႆးဢိတ်းဢိၼ်ယႃဢမ်းသိုဝ်ႈ။ ၵိင်ႇၼိူဝ်ငဝ်းလႆၢးတွင်ႉႁူႇသေ ၶႂၢႆးယူတ်းယႃပၼ်လွမ်းၼင်ႇငဝ်းလႆၢး။ (ထီႉထၢတ်ႈၼမ်ႉပၼ်)။ မိူဝ်ႈငဝ်းလႆၢးႁႅၢႉၶိုင်းၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီသမ်းပၼ်ၼမ်ႉယႃ IV ၸလႄႈ metronidazole ။

တႃႇတွင်း –
ႁူၼ်းပီၼ်တီႈၶၢၼ်မၢမ်ႉၶမ်ႇလီ (မၢမ်ႉၶမ်ႇၵီတ်းၵၢၼ်လႆႈလီလီ) ၶမ်ႇၼၼ်ၶမ်ႇမီးမၢမ်ႉၼၼ်ႉတႃႇတေယူတ်းယႃၶႂၢႆး လိူဝ်ႉမိင်းၶၢဝ်ၼူၵ်ႉႁႃႁူႇပီႈတ်းမူတ်းၼႆႉ တေထိုင်းၼေႃႇသေသင်ယူတ်းယႃႁႃယဝ်ႉသေတႃႉ ယင်းတေႁၼ်လိူဝ်ႉမိင်းၶၢဝ် ၼူၵ်ႉတိုၵ်ႉမီးၼႆႉလိူတ်းယူႇ။

ငဝ်းလႆၢးၶၢၼ်ၶိုၵ်ႉၸမ်

- **ၶမ်ႇမီၼ်းတင်းယႃ Quinine ၸလႄႈ Chloroquine:**

  လွႆႉတိုဝ်းယႃၶၢၼ်လႆႈမႃးတီႈ artemisnin။ ၶမ်ႇၼၼ်ၵေႃႈ ပၼ်ယႃ dexamethasone၊ ပွႆႉတူလုၼ်း 10 မိၼိတ်ႉ ယဝ်ႉ လင်ႇပၼ်ယႃၶၢဝ်ၼူၵ်ႉၸလႄႈ ၶႂၢႆးလူလွမ်တူလုၼ်းလီလီ။ သင်မီးၽၢင်ႁၢင်ႈၶမ်ႇမီၼ်းယႃ (မိူၼ်ၼင်ႇ – မီးတုမ်ႇ ၵွၵ်ႈမႃးလွမ်းတူဝ်၊ ၼေႃႈဢိုင်ႉၵၢင်ႉၵႂ်ႈမႃး၊ ထူလုၼ်းလွႆႉယပ်ႇမႃး) ၼႆလိူဝ်ၶႂၢႆးပၼ်ယႃ dexamethasone ၾိုမ်ႉထိင်းသေ ၵုမ်းထိင်းပၼ်ၶိုင်းလိူတ်းၸလႄႈ ၵွၵ်ႈသီႇၵျၼ်ႇ (တူလုၼ်းတီႈ ၵၼ် 7.6 လွင်ႈဢိုင်ႉၵၢင်ႉလိုမ်းတူဝ် ႁွပ်ႈၶမ်ႇမီၼ်းတင်းယႃ)။

- **ၶမ်ႇမီၼ်းတင်းယႃ Artesunate:**

  ပၼ်ယႃ Quinine ႁူမ်ႈတင်း Tetracycline , doxycycline ၶမ်ႇၼၼ် clindamycin

15 တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၸပ်းတိတ်းလႆႈ

- **တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလဵၵ်ႉ**

  တႃႇသမ်းယႃ IV ၼၼ်ႉ သင်ႁႃသိၼ်ႈဢၼ်ယၢပ်ႇၼႆလိူဝ် ႁႂ်ႈသမ်းပၼ်ယႃ IM quinine ဢမ်ႇၼၼ် artemether။ တႃႇလွင်ႈႁၢင်ႈႁဵတ်းယႃသမ်း Quinine ၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈတူၺ်းတီႈၶေႃႈၽိူမ်ႉထႅမ်)။

ၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်မီးၽၢင်ႁၢင်ႈဢမ်ႇမၢၼ်ႈယႃ ဢမ်ႇပေႃးၸႂ်ႉၶႂၢင်းၼၼ်ႉ ပၼ်ယႃ ပႃႇမီႇတွၼ်ႈယဝ်ႉၵူလ်းၵေႃး ပၼ်ယႃဢွၼ်ၼူၵ်ႉၼိုင်ႈၸုတ်ႉလႄႈယူႇ။ သင်ဝႃးတေၶၢမ်းၸႅတ်းလိူင်ႉၼႆၼႆလိူင်တႃႇတေၶႄႉႁၢင်ႈလွင်ႈဢမ်ႇမၢၼ်ႈယႃႁႃႉၸႂ်ႉ ဢမ်ႇၼၼ် ဢမ်ႇႁႂ်ႈပဵၼ်သင်ၼၼ်ႉထုၵ်ႇလီၸပ်ႉၵူၼ်းပဵၼ်ဝႆႉယူတ်းယႃတီႈႁွင်ႈ IPD။ သင်ၵူၼ်းပဵၼ်လၢတ်ႈဝႃႈ ဢမ်ႇမၢၼ်ႈတင်းယႃသေ ဢၼ်ဢၼ်ၼႆႉတၵ်းတေဢမ်ႇလႆႈပၼ်ယႃၼၼ်ႉလႄးလႄး။ ယူတ်းယႃလွင်ႈဢမ်ႇမၢၼ်ႈတင်းယႃဢွၼ်ၼူၵ်ႉ (ဢမ်ႇမၢၼ်ႈယႃ ဢိတ်းဢွတ်းၸလႈဢမ်ႇမၢၼ်ႈယႃႁႃႉၸႂ်ႉ၊ ႁၼ် 7.6)။

ထႅဝ်		ၵူၼ်းလူင်(ဢၼ်ဢမ်ႇလွႆးၸမ်ႈပႃးတွင်ႉ)	လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလဵၵ်ႉလိူဝ် 8ၶူပ်ႇ
(A)	**လွင်ႈယူတ်းယႃဢွၼ်ၼူၵ်ႉ PV,PF,PO သမ်ႇမတႃႇ (ယူဝ်းယူဝ်း)**		
1		CQ3 သင်ၵမ်းၵမ်းပဵၼ်ၶိုၼ်း – ႁႂ်ႈဝူၼ်ႉသွၼ်ႇပၼ် primaquine	
(B)	**ဢွၼ်ၼူၵ်ႉသမ်ႇမတႃႇ (ဢမ်ႇမီးၽၢင်ႁၢင်ႈႁၢႆႉႁႅင်း၊ ၸၽေႇသီႇပၢမ်ၼၼ်းလိူတ်ႈ ၼေႃႇလိူဝ် 4%)**		
2	ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 2 လိူၼ်ပူၼ်ႉမႃးၼၼ်ႉ ဢမ်ႇလႆႈၵိၼ်ယႃ MFQ	MAS 3	MAS 3
3	ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 2 လိူၼ်ပူၼ်ႉမႃးၼၼ်ႉ လႆႈၵိၼ်ယႃ MFQ ဢမ်ႇၼၼ် MAS 3	AS 7 D7	AS 7
4	ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း42 ဝၼ်းပူၼ်ႉမႃးၼၼ်ႉ လႆႈၵိၼ်ယႃ AS7D7 ဢမ်ႇၼၼ် AS 7	AS 7 D7	AS 7
(C)	**ၼႂ်းလိူတ်ႈ မီးလိူဝ်ႉမဵင်းဢွၼ်ၼူၵ်ႉ ၸၽေႇသီႇပၢမ်ၼမ်သေတႃႉဢမ်ႇမီးၽွၼ်းၸႃႉလွမ်းလင်ဢၼ်သူၵ်ႉယုင်ႈသင်**		
5	ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 2 လိူၼ်ပူၼ်ႉမႃးၼၼ်ႉ ဢမ်ႇလႆႈၵိၼ်ယႃ MFQ	MAS 7	MAS 7
6	ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 2 လိူၼ်ပူၼ်ႉမႃးၼၼ်ႉ လႆႈၵိၼ်ယႃ MFQ ဢမ်ႇၼၼ် MAS 3	Hyper AS 7 D7	Hyper AS 7
(D)	**ဢွၼ်ၼူၵ်ႉႁၢႆႉႁႅင်း (PV,PF)ၸလႈ လွင်ႈယူတ်းယႃဢွၼ်ၼူၵ်ႉ ဢၼ်ဢၢပ်ႈတေႁၢႆႉႁႅင်း**		
7	လိုမ်းတူဝ်၊ ၶူဝ်မဝ်း၊ ႁုင်၊ မၢၵ်ႇၵိဝ်းလူႉ၊ လိူတ်ႈလၢင်ႁၢႆႉႁႅင်း Hb <6၊ ၵိုင်ႉၵၢင်ႉ လိုမ်းတူဝ်၊ ဢမ်ႇၸဝ်ႈပွတ်ႇ၊ ထၢတ်ႈၵူဝ်ဝၢၼ်ၼႂ်း လိူတ်ႈၼေႃႇ၊ လိူတ်ႈတူၵ်းတၢင်းၼႂ်း၊ ယဵဝ်ႈပႃးလိူတ်ႈ၊ ၼႂ်းယဵဝ်ႈ မီးထၢတ်ႈ ဢမ်ႇၵူတ်းဢမ်	AS IVယဝ်ႉ AS ၸလႈ D7 လွမ်းလင် ဢမ်ႇၼၼ် AM IMယဝ်ႉ ASၸလႈ D7လွမ်းလင် ဢမ်ႇၼၼ် QIV ယဝ်ႉ Q7 D7 လွမ်းလင် သင်ၵူၼ်းပဵၼ်ၸတႃႇၵိၼ်လႆႈႁင်းၵူၺ်း ယဝ်ႉၼႆ ႁႂ်ႈၵိုတ်းယုတ်းပၼ်ယႃသမ်းၵမ်းလဵဝ်။	AS IVယဝ်ႉ AS 7 လွမ်းလင် ဢမ်ႇၼၼ် AM IMယဝ်ႉ AS လွမ်းလင် ဢမ်ႇၼၼ် QIV ယဝ်ႉ Q လွမ်းလင် သင်ၵူၼ်းပဵၼ်ၸတႃႇၵိၼ်လႆႈႁင်းၵူၺ်းယဝ်ႉၼႆ ႁႂ်ႈၵိုတ်းယုတ်းပၼ်ယႃသမ်းၵမ်းလဵဝ်။

(E)	**လွင်ႈယူတ်းယႃၶၢဝ်ၶူၵ်ႉ ဢၼ်ဢၢပ်ႈတေပဵၼ်**		
8	လႆႈယူတ်းယႃၶၢဝ်ၶူၵ်ႉ သမ်ႉမတႃႇ	Q 7 D7	Q 7 D7
(F)	**လွင်ႈယူတ်းယႃၶၢဝ်ၶူၵ်ႉ ဢၼ်ဢၢပ်ႈတေပဵၼ်**		
	Case	ပႃးတွင်ႉ ယူႇၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း သၢမ်လိူၼ်ၵွၼ်တၢင်းယူႇ	ပႃးတွင်ႉ ယူႇၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း ႁူၵ်းလိူၼ်/ၵဝ်ႈလိူၼ်
9	ၶၢဝ်ၶူၵ်ႉPF သမ်ႉမတႃႇ	CQ 3	CQ 3
10	ၶၢဝ်ၶူၵ်ႉ PF သမ်ႉမတႃႇၵမ်ႉၶၼ်ႉ ႁူမ်ႈၵၼ်	1st attack: Q7D7 supervised 2nd attack: AS7 C7 3rd attack: AS7 C7	1st attack: Q7D7 supervised 2nd attack: AS7 C7 3rd attack: AS7 C7
11	ၶၢဝ်ၶူၵ်ႉ သမ်ႉမတႃႇ (ၵမ်မီးၽၢင်ႁၢင်ႈ ႁၢႆႉႁႅင်း၊ ၸၽႉသီႉပရမ်ႉၼႂ်းလိူတ်ႈ ၼမ် လိူဝ် 4%)	Hyper AS7 C7	
12	ၶၢဝ်ၶူၵ်ႉႁၢႆႉႁႅင်း (PF ၸလႈ PV) ၸလႈ လွင်ႈယူတ်းယႃၶၢဝ်ၶူၵ်ႉ ဢၼ်ဢၢပ်ႈတေပဵၼ်ႁၢႆႉႁႅင်းလႆႈ	ပၼ် AS IVယဝ်ႉ၊ ပၼ် AS ၸလႈ C7 လွမ်းလင်	
13	လွင်ႈယူတ်းယႃဢၼ်ဢၢပ်ႈတေပဵၼ် ၶၢဝ်ၶူၵ်ႉလႆႈ	Q7 C7	

ၶေႃးၵႂၢမ်းပွတ်း – တူဝ်ယႃးတီႈထိူင်းၶႃႈလိၵ်ႈဢိူင်ႈ
ႁွင်းယႃ (Dose) – တူဝ်ယႃးတီႈ ၶေႃးၽိုမ်ႉထိမ်

တႃႇတွင်း – သင်မီးၼႆ လွႆႉတိုဝ်း ၸူဝ်ႉၵႃႉတၢမ်ႉ (Artemeter + Lumefantrine လွႆႉႁူမ်ႈၵၼ်) သေယူတ်းယႃ ၶၢဝ်ၶူၵ်ႉ သမ်ႉမတႃႇ (ဢၼ်ၵမ်ႉသုၵ်ႉယုင်ႈ) လႆႈ။

15 တၢင်းပဵၼ်ၶၢၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈ

ၵၢၵ်ႇသေႃးတႃႇလွၵ်းၸွင်ႈယူတ်းယႃႁေဝ်ၼူၵ်ႉ

CQ 3 Chloroquine PO ဝၼ်းထိ 0 -1 10 mg/kg OD
ဝၼ်းထိ 2 5 mg/kg OD

MAS 3 Artesunate PO ဝၼ်းထိ 0 -2 4 mg/kg OD
Mefloquine PO ဝၼ်းထိ 1 15 mg/kg OD
ဝၼ်းထိ 2 10 mg/kg OD
ဢမ်ႇၼၼ်ႉ ဝၼ်းထိ 0 25 mg/kg STAT
ဢမ်ႇၼၼ်ႉ ဝၼ်းထိ 0,1,2 8 mg/kg OD

AS7 Artesunate PO 2 mg/kg OD တႃႇ 7 ဝၼ်း
D7 Doxycycline PO 4 mg/kg OD တႃႇ 7 ဝၼ်း

AS7C7 Artesunate PO 2 mg/kg OD တႃႇ 7 ဝၼ်း
Clindamycin PO 5 mg/kg TID တႃႇ 7 ဝၼ်း

AS7 Artesunate PO 2 mg/kg OD တႃႇ 7ဝၼ်း

Q7 D7 Quinine PO 10 mg/kg OD တႃႇ 7 ဝၼ်း
Doxycycline PO 4 mg/kg OD တႃႇ 7 ဝၼ်း

Q7 C7 Quinine PO 10 mg/kg OD တႃႇ 7 ဝၼ်း
Clindamycin PO 5 mg/kg TID တႃႇ 7 ဝၼ်း

QIV ယဝ်ႉ Q ၸလႄႈ D7 (ဢမ်ႇၼၼ်ႉ C7)လွမ်းလၢင်
QIV Quinine IV* first dose 20 mg/kg OD
ဝႆႉသေ 8 လူဝ်ႇမူင်း 10 mg/kg TID
မိူဝ်ႈႁူၼ်းပဵၼ်ၵိၼ်ယႃလႆႈၶင်းႁူလ်းၼၼ်ႉ ၶွႆႈပၼ်ယႃ
လွမ်းၼင်ႈပႃႈတွႆႈၼၼ်ႉပႃးလွမ်း
Q Quinine PO IV +Oral 10 mg/kg TID
တႃႇ 7 ဝၼ်း
D7 Doxycycline PO 4 mg/kg OD
တႃႇ 7 ဝၼ်း
ဢမ်ႇၼၼ်ႉ
C7 Clindamycin PO 5 mg/kg TID
တႃႇ 7 ဝၼ်း

MAS 7 Artesunate PO ဝၼ်းထိ 0 4 mg/kg OD
ဝၼ်းထိ 1-6 2 mg/kg OD
Mefloquine PO ဝၼ်းထိ 5 15 mg/kg OD
ဝၼ်းထိ 6 10 mg/kg OD
ဢမ်ႇၼၼ်ႉ ဝၼ်းထိ 0 25 mg/kg STAT

Hyper AS7D7 Artesunate PO ဝၼ်းထိ 0 4 mg/kg OD
ဝၼ်းထိ 1-6 2 mg/kg OD
Doxycycline PO 4 mg/kg OD တႃႇ 7 ဝၼ်း

Hyper AS7C7 Artesunate PO ဝၼ်းထိ 0 4 mg/kg OD
ဝၼ်းထိ 1-6 2 mg/kg OD
Clindamycin PO 5 mg/kg TID တႃႇ 7 ဝၼ်း

Hyper AS7 Artesunate PO ဝၼ်းထိ 0 4 mg/kg OD
ဝၼ်းထိ 1-6 2 mg/kg OD

AM Artemether IM ဝၼ်းၶိုၵ်ႈ 3.2 mg/kg STAT
ၸတႃႇၵၢဝ်ဝၼ်းထိ 1 ၵႂႃႇ 1.6 mg/kg OD
မိူဝ်ႈႁူၼ်းပဵၼ်ၵိၼ်ယႃလႆႈၶင်းႁူလ်းမႃး
Artesunate PO IV +Oral 2 mg/kg OD တႃႇ
7 ဝၼ်း Doxycycline PO 4 mg/kg OD တႃႇ7ဝၼ်း

ပၼ် **AS IV** ယဝ်ႉ **AS** ၸလႄႈ **D7***** (ဢမ်ႇၼၼ်ႉ **C7**)
လွမ်းၽဝ်ႇလၢင်
AS Artesunate IV HO,12,24 2,4 mg/kg
ႁူႈဝၼ်း 2,4 mg/kg OD
မိူဝ်ႈႁူၼ်းပဵၼ်ၵိၼ်ယႃလႆႈၶင်းႁူလ်းၼၼ်ႉ ၶွႆႈပၼ်ယႃ
လွမ်းၼင်ႈပႃႈတွႆႈၼၼ်ႉပႃးလွမ်း
AS Artesunate PO IV + Oral = 2 mg/kg OD
တႃႇ 7 ဝၼ်း
D7 Doxycycline PO 4 mg/kg OD
တႃႇ 7 ဝၼ်း
ဢမ်ႇၼၼ်ႉ
C7 Clindamycin PO 5 mg/kg TID
တႃႇ 7 ဝၼ်း

တႃႇႁူၼ်းပဵၼ် ၵၢၼ်ပဵၼ်ၸမ်းပႃးတွင်ႉၸလႄႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလဵၵ်ႉလိူဝ် 8 ၶူပ်ႇၼၼ်ႉ ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ်ယႃ Doxycycline။ ယႃႇပၼ်ယႃ Mefloquine ၶႃႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၵၢၼ်ၼမ်ႉၼၵ်းဢေႃႇလိူဝ် 5 ၵီႇလူဝ်ႇၵရမ်ႇ (လွႆႉတိုဝ်း **A7C7**)***။

*သုၢင်းပၼ်ယူႇ Quinine IV ၶွႆႈလူင်းလွႆးလွႆးမိူၼ်ၼင်ႈသုၢင်း IV။ ၸူၼ်းလေႃးၶွႆႈၶွင်းယူႇ ၼေႃႈလူင်းၵမ်ႈၼၼ်ႉ ။
**သင်တႅၵ်ႈၵၼ်တူၺ်းတင်း Quinine IV ၼႆႉလိူဝ် Artesunate IV ၼၼ်ႉတေၶႅတ်းၶွႆႈလွင်ႈတၢႆၼေႃႈလူင်း 30%။
***သင်ဝႃႈၵမ်ႈမီးၶွင်းယူႇ clindamycin မၵ်းမၼ်ႈဝႆႉတႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၼႆႉလိူဝ် ၶွႆႈလွႆႉ A7။

ၸိူင်ႈမိုဝ်းႁူတ်ႈလႅတ်ႈၸေႃဝ်ၽူၵ်ႉလၢႆးၸၼ်ဝႆး (Paracheck)

တၢင်းပဵၼ်ၸေႃဝ်ၽူၵ်ႉၼႆႉ ႁၼ်ၽေႃင်ႁၢင်ႈႁူၺ်းသေ ၵမ်ႈလၢင်ႈမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်လႆႈ။ ၼွႆးပိုၼ်ႉတီႈ ၵၼ်မီးလိူဝ်ႉမႅင်း ၸေႃဝ်ၽူၵ်ႉတိူဝ်ယူႇလႆႈလႆႈသႅၼ်းၼၼ်ႉ လွႆႉႁူတ်ႈၼွႆႈႁွင်ႈလႅပ်ႈသေ ၸူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ တေထုၵ်ႇမိၼ်ႈလိူဝ် ပိုၼ်ႈ။ႁူၺ်းၵႃႈ တွၼ်ႈတႃႇမၢင်တီႈတီႈၵမ်ႈမီးမႆႇၵလူဝ်သႁူပ်ႉ ၵမ်ႈၼၼ် မီးၶၢဝ်းယၢမ်းၼေႃႈၼၼ်ႉ လွႆႉၸိူင်ႈမိုဝ်းႁူတ်ႈ လႅတ်ႈၸေႃဝ်ၽူၵ်ႉၸၼ်ဝႆး (RDT) ၼၼ်ႉတေလီလိူဝ်ပိုၼ်ႈ။

<u>ပၵ်းပိူင်</u>

လွၵ်းလၢႆးၵၢၼ်ၼႆႉၼႆႉ တေႁူတ်ႈလႅတ်ႈၸူၼ်ႉႁႃ ပရူဝ်ႇတိၼ်းသႅၼ်းၼိူင်ႈ (လိူဝ်ႈၵႅၼ်ႇတီႇၵျႅၼ်ႇ)။ သင်ၽွၼ်းတွပ်ႇၸႆႉ ဝႃႈ ပရူဝ်ႇတိၼ်းၵၼ်ဝႃႈၼၼ်ႉမီးၼွႆးလိူတ်ႈႁဝ်း (positive) ၼႆႉလိူဝ် ပွင်ႇဝႃႈ မီးလိူဝ်ႉမႅင်းၸေႃဝ်ၽူၵ်ႉၼွႆးလိူတ်ႈၼႆႉ ယဝ်ႉ။ (တေႁၼ်သႅၼ်းသီၸလႆႈ သႅၼ်းၵုမ်းထိင်း)။ ၸိူင်ႈႁူတ်ႈလႅတ်ႈ ၵၢၼ်ၸူၼ်ႉႁႃလႆႈၸတႉ–

1. HRP – 2 (ပရူဝ်တိၼ်း 2 ၵၼ်မီးၶႅတ်ႉသႅတ်ႇတိၼ်းၸမ်)– ၵမ်ႈၸမ်ၸတႉတေလွႆႉ Paracheck-Pf test ၼွႆးပိုၼ်ႉတီႈၼႆႉ။ လိူဝ်ႉမႅင်းၸၽႄႇသီႇပရမ်ႇ သႅၼ်းလိူဝ်ႁူၺ်း ၵၼ်ၶႅတ်းပရူဝ်တိၼ်း HRP – 2 ဢွၵ်ႇမႃး။
   - **သင်ဝႃႈမီးလိူဝ်ႉမႅင်း ၸၽႄႇသီႇပရမ်ႇၼႆႉလိူဝ် ၸိူင်ႈႁူတ်ႈလႅတ်ႈတေၸႄ positive (ၽူပ်ႉလူးတၢင်းပဵၼ်)**
   - **သင်မီးလိူဝ်ႉမႅင်းၸေႃဝ်ၽူၵ်ႉ PV,PM ၵမ်ႈၼၼ် PO ၼႆႉလိူဝ်ၸိူင်ႈတေၸႄ negative။**

<u>ၵၼ်လမ်ႇလွင်ႈ တႃႇတွင်း</u>

- ၽွၼ်းတွပ်ႇ တီႈၵၼ်ၽိတ်း (တူဝ်ယၢင်ႇ – လွင်ႈႁူတ်ႈလႅတ်ႈၸႄ negative ႁူၺ်းၵႃႈ ႁူၼ်းပဵၼ် သမ်ႉမီးလိူဝ်ႉမႅင်း PF) ၽွၼ်းတွပ်ႇလိူင်ႉၼႆႉၼႆႉ တေပဵၼ်လႆႈ မိူဝ်ႈႁူၼ်းပဵၼ် မီးၽေႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၶႂၢႆႉၶွင်း ၸလႆႈ မီးလိူဝ်ႉမႅင်းတၢင်းပဵၼ်ၸမ်ပူၼ်ႉတီႈ (သင်လိူဝ်ႉမႅင်းၶဝ်ႈယူႇ ၼွႆးမိတ်ႉလိူတ်ႈလိူင်တင်းမူတ်း 20%)။ လွင်ႈပဵၼ်လိူင်ႉၼႆႉၼႆႉ ၵမ်ႈၵႂႃႇလႆႈႁၼ်သေတႃႇ ႁွပ်ႈၽွၼ်းတွပ်ႇၸႆႉဝႃႈ negative ၼႆၵေႃႈ ၵမ်ႈထုၵ်ႇလီ မၵ်းမၼ်ႈဝႃႈ ၸေႃဝ်ၽူၵ်ႉၶႂၢႆႉၶွင်း။ ထုၵ်ႇလီတႅပ်းတတ်း လွမ်းၼင်ႈၽေႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇလိူဝ်းလွမ်း။
- ဝၢႆးသေလိူဝ်ႉမႅင်းၸေႃဝ်ၽူၵ်ႉ ၶဝ်ႈၶႅတ်းတီႈႁူၼ်းပဵၼ်ပူၼ်ႉႁူႇ 1 လိူၼ်ယဝ်ႉ ၽွၼ်းတွပ်ႇယင်းတေၸႄယူႇ။ ႁွပ်ႈၼႆႉ ၵၼ်ႁူၼ်းပဵၼ် လင်ႇႁႃပဵၼ်ၸေႃဝ်ၽူၵ်ႉ ပူၼ်ႉမႃးၼိူင်ႈလိူၼ်သေၸလႆႈ ယူတ်းယႃၶႂၢႆလီႁူႇယဝ်ႉၼၼ်ႉ ၽွၼ်းတွပ်ႇ တေၽိတ်းယူႇ (ၸႄဝႃႈ positive သေတႃႇၵမ်ႈပဵၼ်ၸေႃဝ်ၽူၵ်ႉ)။

2. pLDH (parasite Lactate Dehydrogenase)- optiMAL (Diamed, Switzerland)
   ၸိူင်ႈႁူတ်ႈလႅတ်ႈၵၼ်ၼႆႉ တေႁူတ်ႈလႅတ်ႈတႃႇလိူဝ်ႉမႅင်းတၢင်းပဵၼ် PF တင်းၵၼ်ၵမ်ႈလွႆႈ PF လႆႈ။ ႁူၺ်းၵႃႈ ၵမ်ႈလၢင်ႈႁူတ်ႈလႅတ်ႈ တီႈမီးလိူဝ်ႉမႅင်း <u>ၸေႃဝ်ၽူၵ်ႉႁူမ်ႈၵၼ်လႆႈၸလႆႈ ၵမ်ႈလၢင်ႈလႅၵ်ႈၸၽႄႇ လိူဝ်ႉမႅင်းၸေႃဝ်ၽူၵ်ႉ PV,PO, PM လိူဝ်ႈၼႆႉလႆႈ။</u>

15 တၢင်းပဵၼ်ၶၢၼ်ၸပ်းတိတ်းလႆႈ

လွင်ႈၸပလ်ၽွၼ်းတွပ်ႇၸိူင်ႈႁူတ်ႉလိူတ်ႈ ပျႇၵျူႇၸိူၵ်ႉ

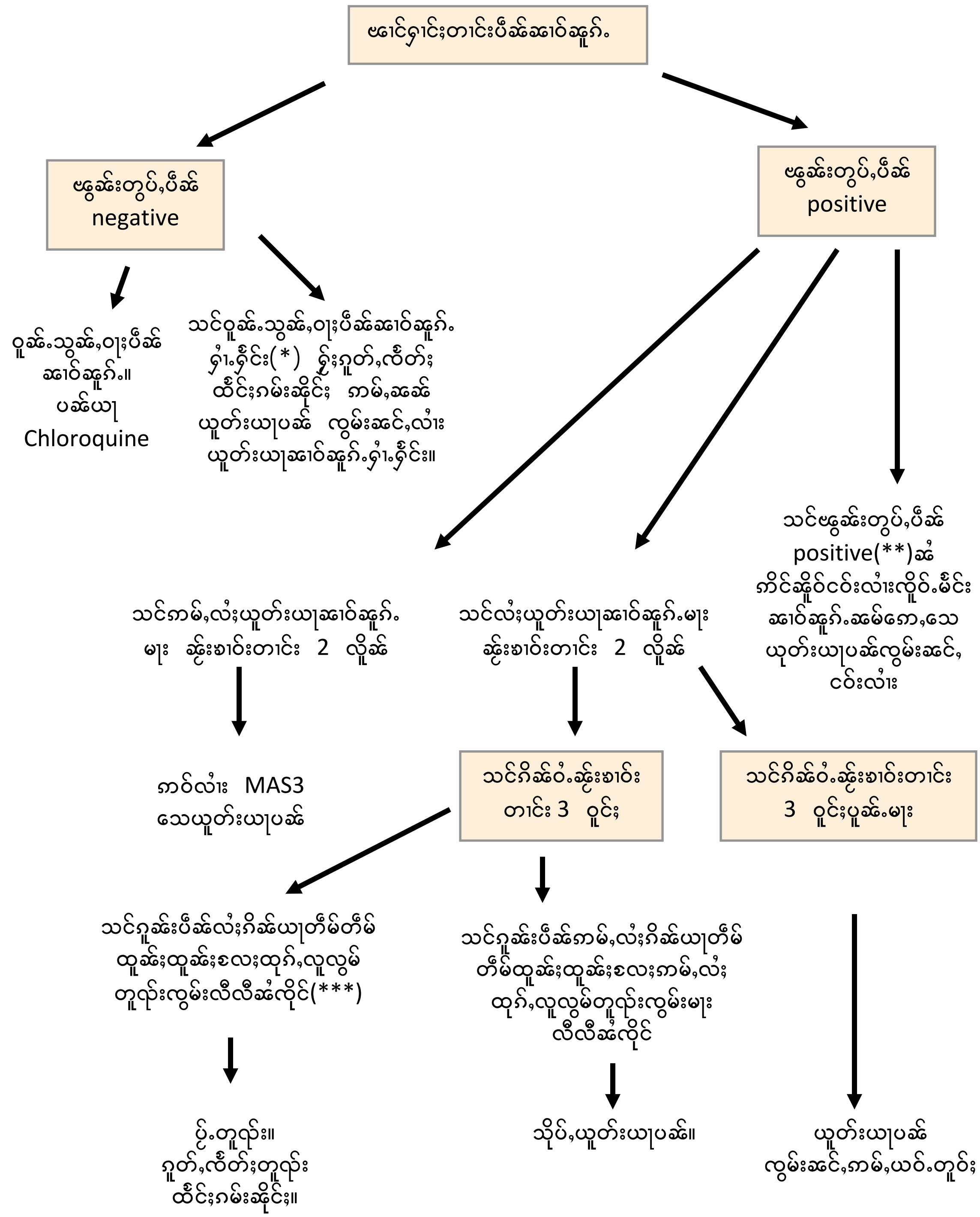

တၢ့တွင်း
(*) ယၢလိုမ်းဝၢးပ်ာ်ၫသမ်ၫဝၢးဗ္ဓၚ်းတွပ်ၭပ်ၚ် negative ၚ်သေတၢၫအာမ်ၭဝၢးလံးဝၢးအာမ်ၭပ်ၚ်ဆၢဝ်ဆူာ်ၫၡ်ၢၫၡ်င်း။
(**) ဗ္ဓၚ်းဂူတ်ၭလ်ာ်တ်းတိးတ်ာ်ၭလီင်းလီအာၚ်ဝၢးဆၚ်ၫ လိုတ်းတၢ့ဂူတ်ၭလ်ာ်တ်း ဍၢ့တိုဝ်ၫလၢးဆိုင်းဂူတ်ၭလ်ာ်တ်း မိုဝ်းလ့်ဂေၢး စဆထ်ာ်ဝ်လီင်တိးသ်ၚ်းယ့်ၭတ်ာ်ၭလီင်းလီဆၚ်ၫယဝ်ၫ။
(***)လံၤးယူတ်းယၢဂုမ်ၭထူၚ်းဆ်ၫ လံးဂိၚ်ယၢ MAS3 အာမ်ၭဆၚ် A7 T 7(D7) အာမ်ၭဆၚ် Q7 T7 (D7) တ်မ်တ်မ်ထူၚ်းထူၚ်းစလး ထုာ်ၭလူလွမ်တူလ်ုးလွမ်းလီလီ။ (တူလ်ုးစိုၚ်းတိးပပ်ၫ SMRU)။

15.3 တၢင်းပ်ၚ်အာၚ်ပ်ၚ်ဂွပ်းလိုဝ်ၫမ်ာ်င်းဝံးရတ်ၫသ်(Viral Diseases)

<u>တၢင်းပ်ၚ်ဆၢဝ်လိုတ်းအွာ်ၭ</u> (Dengue Fever)

လွင်းတေလံးဖ္ၢင်ၫတူလ်ုးလွမ်း
တူလ်ုးတိး ဓၢးဖိုမ်ၫထ်ာ်

ဓၢးပိုတ်ၭတိးပွင်ၭ

တၢင်းပ်ၚ်အာၚ်ဆ်ၫဆ်ၫပ်ၚ်ဂွပ်းလိုဝ်ၫမ်ာ်င်းဝံးရတ်ၫသ်ၚ်းဆိုင်းသေ ဂွပ်းယုင်းဓာၫတိးသ်စူပ်းစလးလံးလပ်းတိတ်းမၢးဆၚ်ၫ ယဝ်ၫ။ ယုင်းလိုင်ၫဆ်ဆ်ၫ ခဝ်တေစူပ်းမိုဝ်းဂၢင်ဝၚ်းသေ ဂမ်းဆမ်စတၫတေပ်ၚ်ခၢဝ်းဗူၚ်။ တၢင်းပ်ၚ်ဆၢဝ်လိုတ်းအွာ်ၭ လၢင်းပ်ၚ်လံး 2 သ်ာ်ၚ်း။

1. တၢင်းပ်ၚ်ဆၢဝ်လိုတ်းအွာ်ၭသမ်ၭမတၢ့စလး
2. ဂွပ်းဆၢဝ်လိုတ်းအွာ်ၭစလးလိုတ်းတူာ်ၭတၢင်းဆ်ုးသေပ်ၚ်ဂိုင်ၫဂၢင်ၫလိုမ်းတူဝ် အာမ်ၭဆၚ် ဂွပ်းဆၢဝ်လိုတ်းအွာ်ၭ စလး လိုတ်းတူာ်းတၢင်းဆ်ုးသေ မိးလူမ်းဆၢဝ်။

ဖၜၢင်ၡ်ၢင်းတၢင်းပ်ၚ်

<u>သင်ဂူၚ်းပ်ၚ်မိးဖၜၢင်ၡ်ၢင်း ဆင်ၭပၢးတ်ုးဆ်ၫလိုင် ၡ်ုးဝူၚ်ၫသွၚ်ၭလွင်းပ်ၚ်ဆၢဝ်လိုတ်းအွာ်ၭ</u>	<u>ဖၜၢင်ၡ်ၢင်းတၢင်းပ်ၚ်အာၚ်တေမိးလံး</u>
• မိးလူမ်းဆၢဝ် 2 ထိုင် 7 ဝၚ်းသေအာမ်ၭၡၚ်မိး လိုဝ်ၫမ်ာ်င်းဆၢဝ်ဆူာ်ၫဆ်ုးလိုတ်းစလး အာမ်ၭၡၚ် လွင်းအာၚ်ၡ်တ်းၡ်ုးမိးလူမ်းဆၢဝ်သင်သေ မိးသေ ဓၢးဓၢး လွမ်းဆင်ၭပၢးတ်ုးဆ်ၫ • မိးဖၜၢင်ၡ်ၢင်းလိုတ်းတူာ်းတၢင်းဆ်ုး၊ (tourniquet test positive*) • ဂူၚ်ၫစိုၚ်းလွမ်းဆိုဝ်ၫလွမ်းတူဝ်ၡ်ၢၫၡ်င်း • ပ်ၚ်တုမ်ၭလီင်ဆင်ၭတၢင်းပ်ၚ်ဆၢဝ်လိုတ်းအွာ်ၭ (တေမိးလွမ်းခၢလွမ်းမိုဝ်း)။ • ဂ်တ်ၭလိုတ်းယွမ်းလူင်း (thrombocytopenia)	• ၡူဝ်ခံးၡ်ၢၫၡ်င်း • ပ်ၚ်ဖိုၚ်ၭလီင်လွမ်းဖိဝ် – ဂမ်းဆမ်စတၫတေ ပ်ၚ်လွမ်းဆၢး၊ ဓၢးစလး ဆၢးအူာ်း။ • မၢာ်ၭလၚ်ဂ်ုး • တပ်းယ့်ၭစလးလ်ပ်း • ဂမ်းဆမ်စတၫ မၢမ်ၫတေအာမ်ၭယ့်ၭ။

15 တၢင်းပဵၼ်ၶၢၼ်ႈလပ်းတိတ်းလႆး

*tourniquet test positive — ၶဝ်ၸႅပ်ႉပၢတ်ႇၸၢၼ်တႃႇတၢႆႇႁၼ်ႇလိူတ်ႇဢၼ်ႉ ပၢတ်ႇၸၢၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်သေ မူဝ်ႇတၢႆႇတူဝ်ႇႁၼ်ႇလိူတ်ႇပႃႇတွၼ်ႇ၊ ပႃႇၸိူဝ်ၼၼ်ႉ ၶႂ်ႇၵိုတ်းယုတ်းဝႆႉ 5 မိၼိတ်ႉ။ ဝႆးၼၼ်ႉၵေႃႇ မႃးၼပ်ႉတူဝ်ႇ မၢတ်ႉလၢင်တီႇဝူင်းဝႆႉ (2.5 သိၼ်ႇတီႇမီႇတႃႇ)ၸိူဝ်ၸႅႇမိုဝ်း။ သင်မီးမၢတ်ႉလၢင်ၼမ်လိူဝ် 20 ၼႆႉလိူင် ၶၢၼ်ၼႆႉ ပွင်ႇဝႃႇ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႇဢွၵ်ႇယဝ်ႉ။ ၵူၼ်းၵႃႇ ၶၢၼ်ထုၵ်ႇလီဝ်ႉသတိၼတႄႉ ၽႂ်းၵူၼ်းပဵၼ်ၸူဝ်ပၢၵ်ႇ 20 ၼႆႉ ပဵၵ်ႉသမ်ႉဝႃႇ ၶမ်ႇလွႆႇပဵၼ်ႁွပ်ႇၼၢဝ်လိူတ်ႇဢွၵ်ႇသေ ပဵၼ်ႁွပ်ႇလိူဝ်ႉမၢင်းဝႆႉရတ်ႉသၢင်ႇလိူဝ်ႇၵေႃႇ ယၢင်ႇၸၼလႆႇလိူင်ႉၼႆႉမိူၼ်ၵၼ်။

ယွၼ်ႉလိူတ်ႇဢွၵ်ႇႁွပ်ႇတၢင်းပဵၼ်ၼၢဝ်လိူတ်ႇဢွၵ်ႇၸလႆႇ
ၼၢဝ်ယွၼ်ႉလိူတ်ႇဢွၵ်ႇႁွပ်ႇတၢင်းပဵၼ်ၼၢဝ်လိူတ်ႇဢွၵ်ႇ ၸလႆႇ ၵိူင်ႉၵၢင်ႉလိူမ်းတူဝ်

- ၸႅင်ႇႁၢင်ႇတၢင်းပဵၼ်ၸတႃႉ တေမိူၼ်ၼင်ႇၸႅင်ႇႁၢင်ႇတၢင်းပဵၼ်ၼၢဝ်လိူတ်ႇဢွၵ်ႇၸလႆႇ **လိူဝ်ၼၼ်ႉ**
- ဝႆႉသေလူမ်းၼၢဝ်လူင်းယဝ်ႉ 3 ၶမ်ႇၼၼ် 4 ဝၼ်းယဝ်ႉၵိူင်ႉၵၢင်ႉလိူမ်းတူဝ်ၶိုၼ်ႈမႃး
- မီးၸႅင်ႇႁၢင်ႇလိူတ်ႇဢွၵ်ႇ – လိူတ်ႇဢွၵ်ႇလွမ်းၶူးလင်၊ ၶႃႇ၊ မၢင်ပွၵ်ႇလွမ်းႁူးၵူၼ်း
- တေမီးတူမ်ႇလၢင်ဢွၵ်ႇမႃးတင်းတူဝ် ၵမ်ႇၼမ်ၸတႃႉ လွမ်းတိၼ်၊ လွမ်းမိုဝ်း၊ ၼႄႇၶူၵ်း၊ ၼႄႇ
- ၸိူဝ်ႉၶမ်ႇလိူင်

လွင်ႈၸၢၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

ၵမ်ႈၼမ် လွင်ႈမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼႆႉၸတႃႉ တေတူဝ်းၸႅင်ႇႁၢင်ႇၶဝ်ၵူၼ်း။ ၵူၼ်းၵႃႇလွႆႉၶၢင်ႈလဵပ်ႈသေ ၵူတ်ႇလၢတ်ႈ ၶဝ်ၵေႃႇ ၸၢၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်လႆႈယူႇ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

1. ၼၢဝ်လိူတ်ႇဢွၵ်ႇ

ၶမ်ႇမီးယႃတႃႇယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်ၶၢၼ်ၼႆႉ လွင်ႈယူတ်းယႃၸတႃႉ ပဵၼ်တႃႇၵႄႉၵၢင်ႈလွင်ႈသုၵ်ႉယုင်ႈၵူၼ်း။

- ၶဝ် Paratacemol သေ ယူတ်းယႃလူမ်းၼၢဝ်ပၼ်။
- ယႃႇပၼ် Asprin လႂ်းလႂ်း – ႁွပ်ႇဝႃႇ လၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈပၼ်ႁႃၵဵတ်းလိူတ်ႇ လူႉႁၢႆႉႁၢင်ႈလိူဝ်ၵဝ်ႇသေ တေ ႁဵတ်းႁႂ်ႈလိူတ်ႇဢွၵ်ႇႁၢင်ႈလိူဝ်ၵဝ်ႇလႆႈ။
- ထၢတ်ႈၼမ်ႉၼႂ်းတူဝ်ႁၢင်ႈ– ပၼ်ၼမ်ႉၵိူဝ် ORS ။ သင်ၵူၼ်းပဵၼ်ၶမ်ႇၵိၼ်ၼမ်ႉလႆႈၼႆႉလိူင် ႁႂ်ႈသမ်း RL ၶမ်ႇ ၼၼ် NSS ပၼ် (တူဝ်းတီႈလွၵ်းၸွင်ႈပႃႇတွၼ်ႇ) တႃႇလႆႈႁၢင်ႈႁၢၼ်းၼမ်ႉၵိူဝ်ၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈတူဝ်းတီႈ ၶႄႇၸိူမ်ႉထႅမ်တၢင်းလင်။
- ပွႆႉတူဝ်းလွမ်း ၸႅင်ႇႁၢင်ႇလမ်ႇလွင်ႈၸလႆႇ တၢင်းၼမ်ၵေႃႇယဵဝ်ႇၶၢၼ်ယဵဝ်ႇဢွၵ်ႇမႃးၸလႆႇ ႁႂ်ႈၽႅင်ႉတူဝ်း ၸႅင်ႇႁၢင်ႇ ၶၢၼ်တေၵိူင်ႉၵၢင်ႉလိူမ်းတူဝ်လႆႈ ၵမ်ႈၼမ်ၸတႃႉ ၽႂ်းဝူင်ႈၵၢင် 3-7 ဝၼ်း ၶမ်ႇၼၼ် မူဝ်ႇလူမ်း ၼၢဝ်ယွမ်းလူင်း။

2. ၵိုင်ႉၶၢင်ႉလိူမ်းတူဝ်ယွၼ်ႉလိူတ်ႈဢွၵ်ႇ, ႁွပ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼေႃဝ်လိူတ်ႈဢွၵ်ႇ,ၶလႈ ၼေႃဝ်ယွၼ်ႉလိူတ်ႈဢွၵ်ႇ, ႁွပ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼေႃဝ်လိူတ်ႈဢွၵ်ႇ,

- တူၺ်းတီႈၽိူၼ်ႉ,လွၵ်ႇၸွင်ႈပႃႈတွင်ႈ

ႁွပ်ႈဝႃႈ ၼင်ႇႁိုဝ်တေတမ်းဝၢင်း လၢႆးၵွၼ်းသၢင်ႈၶႄႉၶင်ႈ ပဵၼ်ၶၵ်ႉပဵၼ်တွၼ်ႈ တႃႇၵၢမ်ႇႁၢႆႈတၢင်းပဵၼ် ၶၽႄႈတိုၼ်း ဝႆႈၼၼ်ႉ သင်ၾၢင်ႉသတိႁၼ်ဝႃႈ ႁူၼ်းပဵၼ် ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၼႆႉၼမ်မႃးၼႆလိူင် ႁႂ်ႈပွင်ႇလူးထိုင်မေႃယႃ။

လွင်ႈၶႄႉၶင်ႈတၢင်းပဵၼ်

ယုင်းၶေႃ,တီးသ ၵၢၼ်လၢင်ႈၵွၼ်းႁႂ်ႈၶၽႄႈတိုၼ်း လပ်းတိတ်းလႆႈၼႆႉ တေၵႂႃႇၸူပ်းၶၢင်ဝၼ်း။ ႁွပ်ႈၼႆ တႃႇၶႄႉၶင်ႈၼႆႉ သင်ၼွၼ်းၶၢင်ဝၼ်းၵေႃႈ ထုၵ်ႇလီၼွၼ်းၼွၼ်းသုတ်း၊ ၼုင်ႈသိူဝ်ႈၶၼ်ယၢဝ်း၊ ႁူၼ်ၶႃယၢဝ်း၊ တၢႆးယႃၶႄႉၶင်ႈယုင်းၸူပ်း ၵၢမ်ႇၼၼ် တႆႈယႃႁွပ်ႈယုင်း။

ယႃၶႄႉၶင်ႈ

ယင်းပႆႇမီးယႃၶႄႉၶင်ႈ။

ၵၢင်ႈၵိင် ၼေႃဝ်ၼူၵ်ႉ(15.2)၊ သၶရပ်ႉ တႆႉၽေႃတ်ႉသ (15.1)၊ တၢင်းပဵၼ်ယိဝ်ႈၼူ (15.2)၊ ၼေႃဝ်လိူတ်ႈဢွၵ်ႇ(15.2)။

15 တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈ

ၼေဝ်လိူတ်ႈဢွၵ်ႇ
ၽေင်ႇႁၢင်ႈလိူတ်ႈဢွၵ်ႇ၊ ၸႃႉဝႂ်ႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်၊ ၵီတ်းလိူတ်ႈတူၵ်း၊ မဵတ်ႉလိူတ်ႈလဵင်ၼမ်မိုၼ်ႈ။
သင်ဝႂ်ႈႁူၼ်းပဵၼ်ၵၢမ်ႇၵိၼ်ၼမ်ႉလႆႈ ၵၢမ်ႇၼၼ် ၵေႃႇၼၼ်ႉလိုၼ် သမ်းပၼ်ယႃၼွႆးၵိၼ်။ ဝႆႉသေ ၼိုင်ႈလူဝ်ႈမူင်းယဝ်ႉ ၸိုၼ်းထတ်းသၢင်တၢင်းပဵၼ်မိုၼ်း။

သင်ဝႂ်ႈလီမိုၼ်ႈမႃး
ၺႅင်းထူလုမ်ႈၵွႆလီမိုၼ်ႈ၊ ၺႅင်းလိူတ်ႈတွၼ်ႈလီမိုၼ်ႈၸလႈ ယိဝ်ႈလီမႃးၼႂ်လိုင်
ယွမ်းပၼ်ၺႅင်းယႃ ႁႂ်ႈလိူဝ် 1-3 mls/kg/hr။

သင်သိုပ်ႇလီမိုၼ်ႈမႃးတိၵ်းတိၵ်း
မိူဝ်ႈတၵ်ႉ 24 လူဝ်ႈမူင်းၼၼ်ႉ
ႁႂ်ႈၵိုတ်းယုတ်းပၼ် ယႃ IV။

သင်ဝႂ်ႈၵၢမ်ႇလီမိုၼ်ႈမႃး
ၺႅင်းထူလုမ်ႈၵွႆလီ၊ ၺႅင်းလိူတ်ႈတွၼ်ႈၸလႈ
တၢင်းၼမ်မဵတ်ႉလိူတ်ႈလဵင်ၵၢမ်ႇလီမိုၼ်ႈမႃးၼႂ်လိုင်
တိူဝ်းၽိူမ်ႉပၼ် ၺႅင်းယႃႁႂ်ႈထိုင် 10ml/kg/hr။
ဝႆႉ 1 လူဝ်ႈမူင်းယဝ်ႉ ၸိုၼ်းထတ်းသၢင်မိုၼ်း။

ၵၢမ်ႇလီမိုၼ်ႈ

သင်ဝႂ်ႈလီမိုၼ်ႈမႃး
ယွမ်းပၼ်ၺႅင်းယႃ ႁႂ်ႈလိူဝ် 1-3 mls/kg/hr။

ပဵၼ်သႅၵ်ႇၸလႈ ၼေဝ်ယွၼ်ႉလိူတ်ႈဢွၵ်ႇ၊ ႁွပ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼေဝ်လိူတ်ႈဢွၵ်ႇ
တိူဝ်းၽိူမ်ႉပၼ်ၺႅင်းယႃ ႁႂ်ႈထိုင် 10ml/kg/hr။
ဝႆႉ 1 လူဝ်ႈမူင်း 1 ပွၵ်ႈ ႁႂ်ႈလီတ်ႈၺႅင်းလိူတ်ႈတွၼ်ႈၸလႈ ၺႅင်းထူလုမ်ႈၵွႆ။ 2 လူဝ်ႈမူင်း 1 ပွၵ်ႈ ႁႂ်ႈႁူတ်ႇ၊ လီတ်ႈ တၢင်းၼမ်ၵေႃႇမဵတ်ႉလိူတ်ႈလဵင်

သင်သိုပ်ႇလီမိုၼ်ႈမႃးတိၵ်းတိၵ်း
မိူဝ်ႈတၵ်ႉ 36လူဝ်ႈမူင်းၼၼ်ႉႁႂ်ႈၵိုတ်းယုတ်းပၼ်ယႃ IV။

သင်ဝႂ်ႈၵၢမ်ႇလီမိုၼ်ႈမႃး
ၺႅင်းထူလုမ်ႈၵွႆလီ၊ ၺႅင်းလိူတ်ႈတွၼ်ႈၸလႈ တၢင်းၼမ်မဵတ်ႉလိူတ်ႈလဵင် ၵၢမ်ႇလီမိုၼ်ႈမႃးၼႂ်လိုင် ႁႂ်ႈဝူၼ်ႉသွၼ်ႇ၊ သူင်ႇႁူၼ်းပဵၼ် ႁူႉယႃတူဝ်ၼွႆးဝႅင်း။ သၢင်းပၼ် ၼမ်ႉသႂ်လိူတ်ႈ 10ml/kg/hr။ ဝႆႉ 1 လူဝ်ႈမူင်းယဝ်ႉ ၸိုၼ်းထတ်းသၢင်မိုၼ်း။

သင်ဝႂ်ႈလီမိုၼ်ႈမႃး
ၺႅင်းလိူတ်ႈ ၺႅင်းလိူတ်ႈတွၼ်ႈလီမိုၼ်ႈမႃးသေ တၢင်းၼမ်မဵတ်ႉလိူတ်ႈလဵင်ၶေႈတေလီမႃး ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 6 လူဝ်ႈမူင်း ႁႂ်ႈပၼ်ၺႅင်းယႃ 10 mls/kg/hr ယဝ်ႉယွမ်းလူင်းမႃး 5 ယဝ်ႉ 3 ။

သင်ၵၢမ်ႇလီမိုၼ်ႈမႃး
ပၼ်ဢွၵ်ႇသီႇၵျၼ်ႉ။ သၢင်းလိူတ်ႈပၼ်။ သူင်ႇႁူႉယႃတူဝ်တီႈႁူင်း ယႃၵၢၼ်တူလ်းတၢင်းပဵၼ်လႆႈလီ ။

သင်ဝႂ်ႈလီမိုၼ်ႈမႃး
ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 2-4 လူဝ်ႈမူင်း
ႁႂ်ႈလူတ်ႉယွမ်း ၼမ်ႉသႂ်လိူတ်ႈပၼ် 3-6

သင်သိုပ်ႇလီမိုၼ်ႈမႃးတိၵ်းတိၵ်း
- သိုပ်ႇပၼ်ယႃ IV ႁူႉ။
- သင်တၵ်ႉ 48 လူဝ်ႈမူင်းယဝ်ႉ ႁႂ်ႈၵိုတ်းယုတ်းပၼ်ယႃ IV။

သင်သိုပ်ႇလီမိုၼ်ႈမႃးတိၵ်းတိၵ်း
- သိုပ်ႇသၢင်းပၼ်ယႃ IV 3-6mls/kg/hr
- သိုပ်ႇပၼ်ယႃ IV ႁူႉ။
- သင်တၵ်ႉ 48 လူဝ်ႈမူင်းယဝ်ႉ ၵိုတ်းပၼ်ယႃIV
- မိူဝ်ႈလီမိုၼ်ႈမႃးၼၼ်ႉ ၶိင်ၼိူဝ်ၼမ်ႉၵၢၼ်မီး

ကဘၢၣ်ခိၣ်နူၣ်ထိၣ်ညီၣ်ဘၣ်ဆဲးတၢ်အသးဖီး(Encephalitis)

လၢအကကဲထီၣ်သီးလၢ
လၢကကၢၢ် ဘၣ်ထံၣ်တၢ်အိၣ်

ခံဖုၢ်ဂီၢ်တၢ်ဆါ

ကဘၢၣ်ခိၣ်နူၣ်ဘၣ်ဆဲးတၢ်အသးဖီးခီဖျိ အဃိလၢကၢၢ်ဘၣ်တၢ်ဆါ ဘၣ်ဃးဒီးကဘၢၣ်ခိၣ်နူၣ် လၢအဂ့ၢ်အိၣ်သ့ဝဲ တီၢ်ယဲၤ (အဒိ, herpes simplex)။ မၤနၢၤတၢ်ဆါသ့ဝဲလၢ ကဘၢၣ်ခိၣ်နူၣ်အပူၤ ပှၤကရၢဒ်သိးသိး တၢ်ဆါတၢ်ဖိ အဒိ, တၢ်ဆါဟဲလီၢ်အိၣ်, တၢ်ဆါမၤလီၢ်, သိသိဟဲလီၤ ဒီးလၢ ကၢၢ်ကွၢ်ကဲထီၣ်လၢ ဘၣ်ထံၣ် လၢအဂ့ၢ်ဒိၣ်ဝဲ။

တၢ်ဆါကဘၢၣ် တၢ်ဘၣ်ဆဲးလၢအဟဲအသးဖီး ပှၤတၢ်ဆါကဘၢၣ်ခိၣ်နူၣ်အပူၤထီၣ်ဝဲ။ တၢ်ဆါကဘၢၣ် ဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါအဂ့ၢ် ဒိၣ်ဝဲနၤ ပှၤလၢအမၤတၢ်အသးလၢ ပှၤဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါလၢအလီၢ် လၢ ပှၤအအိၣ်ဒီး ပှၤဟဲလၢကွၢ်ဖိးဃဲၤလၢ တၢ်ဘၣ်ဆဲးတၢ်တၢ်ယဲၤ။ တၢ်ဆါဘၣ်ဆဲး ဘၣ်ဃးတၢ်ကဘၢၣ်ခိၣ် ဒီးတၢ်ခီဖျိ လၢတၢ်ခီဖျိလီၢ်တၢ်လၢ ဘၣ်ဆဲးတၢ်အသးဖီး ဟ့ၣ်တၢ်ဆါတၢ်လၢအအိၣ် တၢ်ဆါ ဃးတၢ်အသးဖီးတၢ်ဃဲၤ ဘၣ်ဆဲးဆှးလၢ အဂ့ၢ်ဒိၣ်ဝဲ။

ပှၤဃီးဒီးဆိၣ် ပှၤဆါဘၣ်ဆဲး 30,000-50,000 ဂၤလၢ ပှၤဘၣ် 30% လၢတၢ်ဆါဘၣ်ဆဲးတၢ်။ လၢမၤဆါ 30% တၢ်ဖီးတၢ်ကဲထီၣ်တၢ်အသးလၢ ကဘၢၣ်ခိၣ်အပူၤ။ သၢ်တဘျီဘၣ်ဆဲးဆိၣ် ဃဲၤဒီး ဒိၣ်လၢဂ့ၢ်တၢ်လၢ တၢ်ဘၣ်တၢ်ဆါလၢ။

ပနီၣ်တၢ်ဆါဘၣ်ဆဲး

ပှၤလၢမၤကဘၢၣ်ခိၣ်နူၣ်ဆဲး တၢ်လၢဖီးပနီၣ်ဘၣ်တၢ်ဆါသ့ဝဲ။ တၢ်ဘၣ်ဆဲးဟ့ၣ်လၢ ဖီးလီၤ ဆၢဝဲတၢ်, 1 ထီၣ် 6 ဝဲးပှၤလီၤ။ လၢအဒံၣ်တၢ်ကဲဒီး တၢ်လၢတၢ်ပှၤ, ခိၣ်ဆါ, ကဘၢၣ်ခိၣ်ဆါ ဒီး ဘၣ်ပၢၤ လၢဆဲးယဲၤ။ တၢ်ဘၣ်ဆဲး တၢ်ဘၣ်ဃးလၢကဘၢၣ်ခိၣ်လၢ ထီၣ်တၢ်ပှၤတၢ်, တၢ်ဆိၣ်တၢ်, ဘၣ်ပၢၤ, တၢ်လီၢ်ဒီး ထီၣ်တၢ်လၢဆဲးယဲၤ။ ပှၤဘၣ်တၢ်ဘၣ်ဆဲး လၢအလၢအဂ့ၢ်ဒိၣ်ဒီး တၢ်ဖၢ်, ဂ့ၢ်ဆူၣ်, လွၢ်ဆိၣ်ဃဲၤ ဖီးဂ့ၢ်ထီၣ်ဒီး လၢတၢ်ဒီးဆိၣ်လၢ ဃဲၤ။

လၢအဒူၣ်ဂ့ၢ်မၢ်မၢ်တၢ်ဘၣ်ဆဲး (Diagnosis)

ကဝဲသဲလၢ မၤဂူၢ်လၢၢ်။ ဂူၢ်လၢၢ်ပတီၤဆိၣ်လၢ တၢ်ဆါတၢ်သဲလၢ မၢ်မၢ် တၢ်ဘၣ်လၢ (တၢ်တၢ်လၢ လၢ ဖီးလီၤဒီး တၢ်ဆိၣ်)။ ဂူၢ်လၢၢ်တၢ်လၢ ထၢၢ်ကိၣ်ဝၢ်လၢလီၢ်, ကဘၢၣ်ခိၣ် ဆၢဝဲဆူ (တၢ်ဒီးလၢ ဆၢဝဲ ဆူကဘၢၣ်ခိၣ်)။ သၢ်ဖီးပနီၣ်ဒီး ဒိၣ်ဖိလၢ ကဘၢၣ် (အဒိ ဒူၣ်တၢ်လၢ ကဲဒီး ကဝဲသီဖီးသ့ ဝဲလီၤ။ ကဲဖီးလၢ ဒူၣ်တၢ်ထီၣ်ဒိၣ် (50 ပှၤလၢ တၢ်ဆိၣ်လၢ)ဒီး ထူလၢ ကဲဒီး ကဲထူဖီး ကဝဲသဲလၢယဲၤ။ ပှၤသဲ ဝၢ် ကဲလၢ ကဝဲသဲလၢ တၢ်။ သၢ်ပှၤသဲ ဝၢ် ပှၤဃှဲဖီး ကဘၢၣ်ခိၣ်လၢ ဒီးပၢၤ ဆိၣ်ဝဲ တၢ်ကဘၢၣ် ဘၣ်ဃးယဲၤ တၢ်ဆါ။

လၢအယူၢ်ယါ

- သၢ်ပှၤလၢ ဒီးပၢၤယါ acyclovir။ ယူၢ်ယါပၢၤ လၢဆိၣ်ပနီၣ်ဘၣ်တၢ်ဘၣ်ဆဲး။
- ယူၢ်ယါလၢလီၤ/ဂူၢ်ဆိၣ်။ (ဂၢ် 7.5)
- တၢ်လၢဘၣ်ဆဲး (ဂၢ် 7.2)။

15 တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်လဵပ်းတိတ်းလႆႈ

- တၢ႟ၵူၼ်းပဵၼ်တီႈၵၢၼ်လိူမ်းတူဝ် (ၵၼ် 7.1)။
- ၸွႆႉလႆၢးၵၢဝ် ၶိုးဝၼ်းတူဝ်ယူတ်းယၢမိုၼ်း – ၼူတ်းတူဝ်ပၼ်၊ တူင်ႉၼိုင်တိၼ်မိုဝ်းပၼ်။ (ၶႂ်ႈၵၢမ်းၼိူဝ်ႉ ပဵၼ်ၼင်ႇၵဝ်ႇမိုၼ်းၶလႈ ၸေႃႉၵင်းၵၢမ်ႇၶႂ်ႈၵၢမ်းၼိူဝ်ႉၶိုင်တူဝ်)
- သင်ပႆႇလၢင်းလၢတ်းလႆႈဝုၼ်ၵၢမ်ႇၸွႆးယႂ်းၶူမ်ႇၵွၵ်းၶေႃၵ်ႈၵွပ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းပိူၵ်ႇထီးရီးယၢးၼႆႈလိုင် ယူတ်းယၢပၼ်လွမ်းၼင်ႇတၢင်းပဵၼ်ယႂ်းၶူမ်ႇၵွၵ်းၶေႃၵ်ႈ ၵွပ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းပိူၵ်ႇထီးရီးယၢး တေႃ႟ပေႃးမၵ်းမၼ်ႈတၢင်း ပဵၼ်လႆႈတိူၵ်ႇလိူင်း (ၵၼ် 15.1)။

လွင်ႈၸေႃႉၵင်း

ၵွပ်ႈပွတ်းတွၼ်ႈတီႈၶဝ်းယူႇၼႆႉ တီးၵိုတ်ႇယုင်း (ၼမ်ႉၼွႆးတူင်ႈၼူး) ၼမ်ၼူႇၶလႈ မၢင်းပွၵ်ႈမၢင်လွႆ လွင်ႈၵုမ်းထိင်းယုင်းၼႆႉ ၵၢမ်ႇပေႃးမီးၽွၼ်းသင်ၵူႈၶိုဝ်။ လွင်ႈၵၢဝ်ၼမ်ႉၵဝ်ႇၵွၵ်ႇ သုၼ်ႇၼမ်ႉမွႆႇပၼ်ၼႆႉ တၢ႟မၢင်တီႈၶတႃႉ တေပဵၼ်လွင်ႈၶိုတ်းသၢင်ႈၵၢၼ်ထူၵ်ႇမိူၼ်ႈယူႇ။

တၢ႟လွင်ႈၸေႃႉၵင်းတေႃ႟ၵေႃႉၶတႃႉ — တူဝ်ယၢင်ႇ – ၸွႆႉတိုဝ်းသုတ်း၊ ယၢၸေႃႉၵင်းယုင်းလိူဝ်းၼႆႉ တေလၢင်းၸေႃႉၵင်းၵၢမ်ႇၶႂ်ႈလဵပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်းပဵၼ်လႆႈ။ တၢ႟လွင်ႈၶၽႈပဵၼ်ၸႃႉၶိုင်းၶတႃႉ ၶႂ်ႈလိူင်ႉမူတီႈၶိူၼ်းၵေႃႇလူင်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ယၢၸေႃႉၵင်း

ပိူၵ်ႇသမ်ႉဝုၼ် မီးယၢၸေႃႉၵင်းယဝ်ႉသေတၢႉ ၵၢမ်ႇပႆႇမီးၸွႆႉၼွႆးပွတ်းတွၼ်ႈၼႆႉ။

ၵၢင်းၵိုင်

ၵွပ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းပိူၵ်ႇထီးရီးယၢးသေၶလႈ ယႂ်းၶူမ်ႇၵွၵ်းၶေႃၵ်ႈ (15.1)၊ တၢႆလိူမ်း (7.1)၊ ပဵၼ်ငၢၼ်း (7.2)၊ လွင်ႈၶိုတ်းၶႂ်ႈလိူပ်းၸႃ (7.5)။

ၵိူၵ်ႉၶျၵႆဝီႇၶလႈၵိူတ်ႉသ် (HIV and AIDS)

ၼေႃးပိုတ်ႇတီးပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်ၵိူတ်ႉသ်ၼႆႉ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်ၶူမ်းၵၼ်ပဵၼ် ၵုမ်ႇၼိုင်ႈသေ ပဵၼ်ၵွပ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းဝႆႉရတ်ႉသ်ၵိူၵ်ႇၶျၵႆဝီႇ (လိူဝ်ႉမိူင်းဝႆႉရတ်ႉသ် ၵၢၼ်ၶိုတ်းၶႂ်ႈၶိုင်းၶၢမ်ႇတူဝ်တူၵ်းယွမ်း) ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လိူဝ်ႉမိူင်းဝႆႉရတ်ႉသ်ၵိူၵ်ႇၶျၵႆဝီႇၼႆႉ တေယၢႉၵဝ်းၶႂ်ႈသီႇတီႇ 4- တီႇၶသးလ်ၵၢမ်ႇၼၼ် မိူတ်ႉလိူတ်းၶၢဝ်လူႉလိူဝ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ မိူတ်ႉလိူတ်းၶၢဝ်လိူဝ်းၼႆႉ ပဵၼ်ၵၢၼ်လမ်ႇလွင်ႈ သူၼ်ႇၼိုင်းၶွင် ၶိုင်းၶၢမ်ႇတူဝ်ၵူၼ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ မူဝ်းၵူၼ်းၵၢၼ်ထူၵ်ႇလိူဝ်ႉမိူင်းၵိူၵ်ႇၶျၵႆဝီႇ ယၢႉလိူဝ်မိူတ်ႉလိူတ်းၶၢဝ်ၶဝ်ၼၼ်ႉ ၵွပ်ႈၶိုင်းၶၢမ်ႇ တူဝ်ယွမ်းလူင်းၵူႇၶလႈ ၶိုတ်းၶႂ်ႈၵၢမ်ႇၶၢမ်ႇလႆႈ လိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်ႇလိူဝ်း ၵၢၼ်ၶဝ်းမူးၼွႆးတူဝ်ၶလႈ တၢင်းပဵၼ်ၸိူၼ်ႇသိူဝ်း လိူဝ်းၼၼ်ႉလႆႈ။

လိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်းပဵၼ်မၢင်လိူဝ်းၼႆႉ တေပဵၼ်တီႈၵူၼ်းမီးၶိုင်းၶၢမ်ႇတူဝ်ၵေႃႇၶလႈ တေၸွင်ႉလိူဝ်းၼႆႉဝုၼ် တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်လၢင်းၶိုမ်ၵၢဝ်တိုဝ်ႉတၢင်းၼႆႈယဝ်ႉ။ ၵိူတ်ႉသ်ၼႆႉ ပဵၼ်ၶၵ်ႉတွၼ်းလိုၼ်းသုတ်း ၵၢၼ်လိူဝ်ႉမိူင်းၵိူၵ်ႇၶျၵႆဝီႇ ၶဝ်းယၢႉၵဝ်းၶလႈ တေပဵၼ်မူးတၢင်းပဵၼ် ၵၢၼ်လၢင်းၶိုမ်ၵၢဝ်တိုဝ်ႉတၢင်းသေ လၢင်းပဵၼ်ၸိူၼ်ႇသိူဝ်းမူးလႆႈလိူဝ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တေယူႇလႆႈပီႈယၢဝ်းၶၢဝ်းၵိုင် မူၼ်ၼင်ႇၵူၼ်းမီးလၢတ်းပၢၼ်တိူမ်းထူၼ်းၵေႃႉၼိုင်းယူႇယဝ်ႉ။ ၵွပ်ႈၼႆႉၶလႈ ၵူၼ်းလိူဝ်းၼႆႉ ၼႆႉ ၶဝ်းၶွင်ႉဝုၼ် (ၵူၼ်းမီးၵၢ႟ယူၵၢၼ်ယူႇလွမ်း လိူဝ်ႉမိူင်းၵိူၵ်ႇၶျၵႆဝီႇ) ၼႆႈယဝ်ႉ။ သင်ၵိၼ်ယၢၵၢၼ်ထူၵ်ႇမိူၼ်ႈၼႆႈလိုင်တေလၢင်းၸေႃႉၵင်းတၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်လၢင်းၶိုမ်ၵၢဝ်တိုဝ်ႉတၢင်းလႆႈ။ ယၢၵေႃႇၵၢ႟ရိူတီႇၼႆႉ တေလၢင်းၸေႃႉၵင်း ငဝ်းလႆႈတၢင်းပဵၼ် ၵၢၼ်တေၸႃႉၶိုင်းၼၼ်ႉ ထိုင်းလူင်းသေၶလႈ ၶိုတ်းၶႂ်ႈယူႇလီယူႇၼႆႈသေတၢႉ ယၢၼႆႉၵၢမ်ႇလၢင်းၶၢႈ လိူဝ်ႉမိူင်းၵိူၵ်ႇၶျၵႆဝီႇလႆႈ။

လွင်ႈလပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်ၸလႆး လွင်ႈၵျေႉႁင်ႈ

လွၵ်းလၢႆးဢၼ်လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်းပဵၼ်	လွင်ႈၵျေႉႁင်ႈ
လပ်းတိတ်းတၢင်းဢၢင်ႇႁႃႇၽေးလိူဝ်ႉၽၼ်း	• ငိူင်ႉဝေးလွင်ႈၶူမ်ႈႁႃႇမ ဢမ်ႇၸၼ် • မီးသိူတ်ႉလၢႆႇသေ ၶူမ်ႈႁႃႇမတင်းၵူၼ်းတီႈဢမ်ႇမီးလိူဝ်ႉမိူင်းၵေႃႉလိူဝ် ဢမ်ႇၸၼ် • ၸွႆႈတိုဝ်းထူင်ယၢင်ယိင်း ထူင်ယၢင်လၢႆးၸလႆး • ယူတ်းယၢတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်လပ်းတိတ်းမႃး ႁွပ်ႈလွင်ႈၶူမ်ႈႁႃႇမ ၸၼ်ႉလိူမ်လဝ်ႉ။ • မိူဝ်ႈလႆႈတိူဝ်ႉလႃးလိူဝ်ႉမိူင်း ဢမ်ႇၸၼ် မိူဝ်ႈၶူႉတူဝ်ဝႃႈ လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်းၸၼ်ႉ ၶိူဝ်ႈၵိၼ်ယၢၵျေႉႁင်ႈၵမ်းလိူဝ်။ မိူၼ်ၸင်ႇ လွင်ႈထုၵ်ႇႁၼ်ႉလၼ်ၸၼ်ႉ ၸွႆႈတိုဝ်းလၢႆးၸႅႉလႆႈ။ (ႁၼ် 6)
လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်းၵိူၵ်ႉၸျၢႆႇဝီႇ ႁွပ်ႈၶမ် ၸလႆး လွတ်ႇယၢဢၼ်မီးလိူဝ်ႉမိူင်း (တူဝ်ယၢင်ႇၵူၼ်းသမ်း ယႃႈမဝ်းၵမ်၊ ၽူႈၵႃပ်ႇႁၢၼ်ပၢႆးယူႇလီ၊ ၵူၼ်းသမ်း လၢႆး)	• ငိူင်ႉဝေႈ လွင်ႈၸွႆႉၶမ်သမ်းယၢမဝ်းၵမ်။ • ငိူင်ႉဝေးလွင်ႈၸွႆႉတိုဝ်းၶမ်ၸလႆး လွတ်ႇယၢၶူမ်ႈႁၼ်ၸွႆႉတိုဝ်း လွတ်ႇယၢၸလႆး ၶမ်ဢၼ်မူတ်းသွႆတၢႇသေႇ။ • ယၢႇၸွႆႉတိုဝ်းၸွင်မီးၸူမ်းၶူမ်ႈႁၼ် (တူဝ်ယၢင်ႇ – ၶမ်သမ်း လၢႆး၊ ၶမ်လီးၶူ၊ မိတ်ႈထၢၸူတ်ႇ)။ • တၢႇၽူႈၵႃပ်ႇႁၢၼ်ပၢႆးယူႇလီသမ်ႉၵွတ်းလွမ်းၸင်ႇပၵ်းပိူင်ၵျေႉႁင်ႈ။ • သင်လႃးလီတိူဝ်ႉလႃး ၸူႆးပိုၼ်ႉတီႈၵွတ်းႁၢၼ်လိူင်တၢႇၵျေႉႁင်ႈလွင်ႈလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉ မိူင်းၵိူၵ်ႉၸျၢႆႇဝီႇၸၼ်ႉၶိူဝ်ႈၸွႆႉတိုဝ်းလွၵ်းပိူင် ၵိၼ်ယၢၵမ်းသိူဝ်ႈ။
လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်းႁွပ်ႈလိူတ်ႈၸလႆး ၸမ်ႉလိူတ်ႈ (တူဝ်ယၢင်ႇ – သၢင်းလႃးလိူတ်ႈ ဢၼ်မီးလိူဝ်ႉမိူင်းၵိူၵ်ႉၸျၢႆႇဝီႇ)	• ၶိူဝ်ႈၸွႆႉတိုဝ်း ပိူင်ၸမ်းလၢႆးသၢင်းလိူတ်ႈ။ • ၸင်ႇၶူဝ်တေၵျေႉႁင်ႈ လွင်ႈလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်း ၵိူၵ်ႉၸျၢႆႇဝီႇ ၸၼ်ႉ ၸွႆႉၵၢမ်းထၢမ်သေ ၶတ်ႉႁွင်းၵူၼ်းလူႇလိူတ်ႈ။ • မိူဝ်ႈတေသၢင်းလိူတ်ႈၸၼ်ႉ ၶိူဝ်ႈၵူတ်ႇလိူတ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းၵိူၵ်ႉၸျၢႆႇဝီႇ ၵူၼ်းဢၼ်တေလူႇလိူတ်ႈ (မိူဝ်ႈတေ ၵူတ်ႇလိူတ်ႈၸၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီတိူင်ႇပၢင်ႇ ပၼ်တၢင်းၶူႉ ၵိဝ်ႇလူလုၵ်ႈတၢင်းပဵၼ်)။ သင်ဢမ်ႇပဵၼ်လႆးၸၼ်ၵေႃႈ ၵူတ်ႇလိူတ်ႈလိူတ်ႈသေ ယၢႇပၼ်ၵူၼ်း လူႇလိူတ်ႈၶူႉ ၽွၼ်းတွပ်ႇလိူတ်ႈ။
လုၵ်ႉတီႈၸမႈသေလပ်းတိတ်းလူးလုၵ်ႈ	• ၶိူဝ်ႈတူလုၵ်ႈတီႈ လွင်ႈလုၵ်ႈၸူႆးတွင်ႉ လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်းၵိူၵ်ႉၸျၢႆႇဝီႇ မႃးတီႈၸမႈၸလႆး လွင်ႈၵျေႉႁင်ႈ။

15 တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်လႅပ်းတိတ်းလႆႈ

လွင်ႈၶူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် ၵူတ်ႇၵႅတ်ႈတူၺ်းၶိူဝ်ႉမႅင်းဢဵတ်ႉၶျ်ဢၢႆႇဝီႇ။

ႁဝ်းသင်ၸင်ႇ ထုၵ်ႇလီၵူတ်ႇၵႅတ်ႈၶိူဝ်ႉမႅင်းဢဵတ်ႉၶျ်ဢၢႆႇဝီႇ?

(ၵ) ၵူတ်ႇၵႅတ်ႈ ၸတ်ႉႁွင်းတေႃႇသူင်းလိူတ်ႈ (Screening for Blood transfusion)

ႁဝ်းဝႃႈ ၶိူဝ်ႉမႅင်းဢဵတ်ႉၶျ်ဢၢႆႇဝီႇၼႆႉ လၢင်းလႅပ်းတိတ်းၵၼ်လႆႈလွမ်းလိူတ်ႈၸင်ႇ လွင်ႈၵူတ်ႇၵႅတ်ႈလိူတ်ႈ ဢၼ်တေလူႇမၢႆးၼႆႉ ပဵၼ်ဢၼ်လမ်ႇလွင်ႈၸတႃႉၸတႃႉ။ ၵူၺ်းၵႃႈၶေႃႈလမ်ႇလွင်ႈဢၼ်ၼိုင်ႈသမ်ႉ ႁဝ်းဝႃႈတေႃႇလႆႈလိူတ်ႈ ဢၼ်ဢမ်ႇမီး ၶိူဝ်ႉမႅင်းၵူၺ်းၸင်ႇ ဢမ်ႇၵွႆႈတေႃႇၵူတ်ႇၵႅတ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်။ (တူၺ်းတီႈ လွင်ႈလူႇလိူတ်ႈ – ၵၼ် 14.1)

> လိူဝ်သေဝႃႈပၼ်လွင်ႈတိူင်ႇပႃႇၸင်ႇ ၵူတ်ႇၵႅတ်ႈ (VCT) ၼႂ်းလိၼ်းတေႃႇၶႄႉဢၼ်တေလူႇလိူတ်ႈၸင်ႇ လိၼ်းတေႃႇၶႄႉ ယွမ်းႁပ်ႉလွင်ႈတိူင်ႇပႃႇၵိဝ်ႇလူလၢႆႈတၢင်းပဵၼ် လွင်ႈၵူတ်ႇၵႅတ်ႈၸတ်ႉႁွင်းလိူတ်ႈၼႆႉ ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီဢဝ်မႃး ၸႂ်ႉတေႃႇမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်။ ယိူင်းဢၼ်းဢၼ်ၸတ်ႉႁွင်းလိူတ်ႈၼႆႉ တေႃႇၼႂ်းတီႈတေႃးဝႃႈ လိူတ်ႈဢၼ်တေသူင်းပၼ်ၼၼ်ႉ မူတ်းသႂ်သေဢမ်ႇမီးၶိူဝ်ႉမႅင်းၵူၺ်း။

(ၶ) မၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ဢဵတ်ႉၶျ်ဢၢႆႇဝီႇ (Diagnosis of HIV infection)

မိူဝ်ႈတေၵူတ်ႇၵႅတ်ႈပၼ်ၼၼ်ႉ တီႈႁွင်ႈယႃ ထုၵ်ႇလီပၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်လႆႈ လွမ်းၼင်ႇပႃႈတွၼ်ႈၼႆႉ —

1. လွင်ႈထိင်းသိမ်းပၼ်ၶေႃႈမုၼ်းၵူၼ်းပဵၼ် (Confidentiality)

ၶေႃႈမုၼ်းၵူၼ်းပဵၼ် (ဢမ်ႇဝႃႈပဵၼ်ၸိုဝ်ႈဢမ်ႇပဵၼ်)ၼႆႉ ဢမ်ႇလႆႈၸၢင်ႉလိၼ်ႈၸွင်မၼ်းသေ တၵ်းတေဢမ်ႇၼႂ်းလႆႈၶဝ်ႈလႆႈႁူႉ ၵူႈၽႂ်လႂ်းလႂ်း။ ႁဝ်းဝႃႈ သင်ၵူၼ်းႁဝ်းမၼ်းၵွႆဝႃႈ ၵေႃႉတေပၼ်လွင်ႈတိူင်ႇပႃႇၸင်ႇ တၢင်းၼႂ်ႉၼႆႉဢမ်ႇလႆႈၸၢင်ႉ ၸဝ်သေ တေဢမ်ႇမွၵ်ႇလၢတ်ႈၽႂ်လႂ်းလႂ်းၼႆႉ တေႁၼ်းၵူပ်ႇၵူဝ်း လၢတ်ႈၸၼလွင်ႈၵႃမ်းၸႂ်းလွၵ်ႇၶဝ်။

2. လွင်ႈတိူင်ႇပႃႇပၼ်တၢင်းႁူႉ မိူဝ်ႈတေၵူတ်ႇၵႅတ်ႈ (Pre test counseling)

ဢၼ်ၼႆႉတေႁူမ်းပႃးၶေႃႈမုၼ်းၸင်ႇ ပဵၼ်လွင်ႈၵမ်ႉလွႆႈ တေႃႇၸဝ်တေတီႇပ်းတတ်းလႆႈဝႃႈ ထုၵ်ႇလီၵူတ်ႇၵႅတ်ႈ ၼိူဝ် ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီၵူတ်ႇၵႅတ်ႈ။

3. သပ်းလႅင်းၼႂ်းလီယဝ်ႉၵၢင်ႇယွၼ်းၸၢင်ႉ (Informed consent)

မိူဝ်ႈတေၵူတ်ႇၵႅတ်ႈၼၼ်ႉ ႁဝ်းဝႃႈလႆႈတိူင်ႇပႃႇပၼ်တၢင်းႁူႉယဝ်ႉၸင်ႇ ၸဝ်ၵေႃႈတေႁူႉလွင်ႈတၢင်းပဵၼ် ဢဵတ်ႉၶျ်ဢၢႆႇဝီႇ ၸင်ႇ ႁူႉတူဝ်လိၼ်းၵဝ်ႇဝႃႈ လွင်ႈယူႇသဝ်းၵႅတ်းသၢင်ႈၵႂႃးပူၼ်ႉမႃး ဢၼ်တေလႅပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ မီးဢမ်ႇမီး။

4. လွင်ႈတိူင်ႇပႃႇပၼ်တၢင်းႁူႉ ဝၢႆးၵူတ်ႇၵႅတ်ႈ (Post- test counseling)

တေႃႇပၼ်လွင်ႈတိူင်ႇပႃႇပၼ်တၢင်းႁူႉၵိဝ်ႇလူလၢႆႈတၢင်းပဵၼ်။ ဢၼ်ၼႆႉ တေလမ်ႇလွင်ႈတွၼ်းတေႃႇ ၵူၼ်းတီႈဢၼ်ၵူတ်ႇၵႅတ်ႈလႃး ဝႃႈမီးၶိူဝ်ႉမႅင်း တေႃႇၼႂ်းပေႉလွၵ်ႇလႆႈလွင်ႈၸဝ်ပဵၼ်၊ တေႃႇမေႃယူႇယိုၼ်းယၢဝ်းၵႂႃႇ၊ တေႃႇလႆႈလွင်ႈယူတ်းယႃဢၼ် ထုၵ်ႇမႅၼ်ႈ၊ တေႃႇမေႃႁၵ်ႈတၢင်းႁၵ်ႈဢၼ်မီးဢၼ်ၵၢၼ်ႇၶႃႈ၊ တေႃႇၼႂ်းမီးၸႂ်ႉၶႅင်းလွၵ်ႇလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

5. လွင်ႈၵူတ်ႇၵႅတ်ႈၼႂ်းႁွင်ႈလႅပ်ႇ (Laboratory testing)

ဢၼ်ၸိူင်ႉမိူၼ်း ၵူတ်ႇၵႅတ်ႈလႆႈဝႆႉၼႂ်းသုၼ်ပႃႇၶေး ဢမ်ႇၼၼ် ဢၼ်လႆႈဢီႇလီႇသႃ ဢမ်ႇၼၼ် western Blot

ၼွၼ်းႁူင်းယႃ သေၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်းလႆႈ။ ထုၵ်ႇလီၵႂႃႇတိုဝ်း လၢႆးၵူတ်ႇထတ်းဢၼ်ဢမ်ႇမူၼ်ႁၼ် တီႈၶေႃႈသုတ်း 2ပွၵ်ႈ။ တႃႇမၵ်းမၼ်ႈ တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ထုၵ်ႇမိူၼ်ႈၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီၵွတ်းလွမ်းပိူင်ၼမ်း တႅတ်ႈတႅတ်ႈတေႃးတေႃးၸလႈ မီးလွင်ႈၸႅမ်ႉလႅပ်ႈလီ။

6. **တႃႇလႆႈၵႂႃႇလွင်ႈယူတ်းယႃဢၼ်ထုၵ်ႇမိူၼ်ႈ၊ လွင်ႈႁမ်ႉလွႆႈဢႃႇၵႃႇရ၊ လွင်ႈႁမ်ႉထႅမ်ၵိူင်းလွႆၸလႈ လွင်ႈလွႆႈထႅမ်ၼၼ်ႉ သူင်ႇၵႂႃႇပၼ်တီႈဢၼ်ထုၵ်ႇမိူၼ်ႈ (Referral for appropriate Clinical Psycological and social support services)**

လွင်ႈလမ်ႇလွင်ႈလိုဝ်ပိုၼ်ႈ တႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်လပ်းတိတ်းလိုဝ်ႉမႅင်းဢွၵ်ႉၸႂ်ဢႃႇဝီႇၸတႃႉ ၼင်ႇႁိုဝ်တေလႆႈၵႂႃႇတၢင်းလွႆႈ ထႅမ် လွင်ႈယူတ်းယႃၸလႈၵိူင်းလွႆၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၶေႃးဢၼ်တေၵွတ်းပၼ်လႆႈ မီးတင်းၼမ်ၼၼ်ႉ ႁမ်ႈၼမ်ၸတႃႉ ၵွတ်း သၢင်ႈပၼ် တီႈသုၼ်ပၢႆႈၽေႈၵေႃႈလႆႈ။ ႁူမ်းမိုဝ်းႁၼ်သေ တင်ႈၶိုၼ်းမႃးပၼ်လွင်ႈတိူင်ႇပၢင်ႇပၼ်တၢင်းႁူႉၸလႈ လွင်ႈ ယူတ်းယႃ၊ လွင်ႈလူလွမ်လုမ်းလၢးၸလႈ လွင်ႈႁမ်ႉထႅမ်။

ၽေႃင်ၵၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

မူဝ်ႈၸတႃႇလပ်းတိတ်းလိုဝ်ႉမႅင်းဢွၵ်ႇၸႂ်ဢႃႇဝီႇ

- ပဵၼ်လၼ်ႉတွၼ်ႈဢွၼ်တၢင်းသုတ်း ဢၼ်ၵူၼ်းၵေႃႉၼိုင်ႈ ၸတႃႇလႆႈလပ်းတိတ်းလိုဝ်ႉမႅင်း။
- ပဵၵ်ႉသမ်ႉဝႃးလွင်ႈၵူတ်ႇထတ်း (ဢမ်ႇလႃး) ၼႆသေတႃႉ ၵူၼ်းၵေႃႉၼၼ်ႉၵေႃး ယင်းလၢင်ႈၽေႈတၢင်းပဵၼ် လူးတၢင်ႇ ၵေႃႉလႆႈယူႇ။
- မူဝ်ႈတူဝ်ၵူၼ်း ၸတႃႇထုၵ်ႈဢွၵ်ႇလွင်ႈၶေႃႉႁင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ လွင်ႈၵူတ်ႇထတ်းတေၸၼဝႃး (ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်) (ဝၢႆးသေလပ်းတိတ်းယဝ်ႉ ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 2-3 လိူၼ်)။
- ၵူၼ်းပဵၼ် တေၸတႃႇမီးၽေႃင်ၵၢင်ႈ ၵိူင်းၶၢမ်ႇတူဝ်ၵိုင်ႉႁၢင်ႉတူၵ်းယွမ်းလၢႆလိုဝ်း မိူၼ်ၼင်ႇ (မီးလူမ်းၼၢဝ်၊ ၽိုၼ်ႇလီၼ်ဢွၵ်ႇလွမ်းတူဝ်၊ မၢၵ်ႇလၼ်ႁၢင်ႈ) ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်းဢမ်ႇလၢႆဝၼ်း တေႃႇထိုင်လၢႆလၢႆဝူင်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

<u>လွင်ႈမၵ်းမၼ်ႈလၼ်ႉတွၼ်ႈ တၢင်းပဵၼ်ၸွင်မုၵ်ႉလုမ်းပၢႆးယူႇလီလုမ်ႈၽႃႇ</u> (Clinical staging according to WHO)

လၼ်ႉတွၼ်ႈ (1)

- ဢမ်ႇမီးၽေႃင်ၵၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်။
- မၢၵ်ႇလၼ်လွမ်းတူဝ် ႁႆႉထိပ်းႁႂ်ႈႁိုင်။

လၼ်ႉတွၼ်ႈ (2) တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ဢမ်ႇၵႂၢႆႉၵိူင်း

- ၼမ်ႉၼၵ်းတူၵ်းယွမ်း 5% ထိုင် 10%။
- ႁမ်းႁမ်းႁႆႉပဵၼ်တၢင်းပဵၼ် ၵိဝ်ႇလူလုၺ်ႈသိၼ်းတၢင်းထူလုၺ်ႈလွႆ။ မိူၼ်ၼင်ႇ ပဵၼ်သႂ်းၼတ်ႉ၊ လိၼ်ႉႁႆႇထိပ်းႁႂ်ႈ၊ ပဵၼ်ထိပ်း ၼွႆးပၢၵ်ႇ၊ ဢမ်ႇၼၼ် ႁမ်းႁမ်းပဵၼ်ႁူဢွၵ်ႇၼွင် လိုဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။
- ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လိူၵ်ႉလွၵ်ႉလွမ်းၽိဝ်ၼင်၊လွမ်းၼိပ်ႉမိုဝ်းၸလႈၼွႆးပၢၵ်ႇ။မိူၼ်ၼင်ႇၼိပ်ႉမိုဝ်းသၢး၊ပဵၼ်ထိပ်းၼွႆးပၢၵ်ႇ။
- ပဵၼ်ထိပ်းမၢၵ်ႇလိင်း ဢမ်ႇၼၼ် ယၢမ်ႈပဵၼ်ထိပ်းမၢၵ်ႇလိင်း မူဝ်ႈပူၼ်ႉမႃးၶၢဝ်းတၢင်း 5 ပီ။

15 တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈ

လၼ်ႉတွၼ်ႈ (3) တၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ၸႂ်ႉၶိုင်းမႃးၼိတ်းၼိတ်း (လၼ်ႉတွၼ်ႈၼႆႉ သေးလ်သီ,တီ,ဖေႃဝ်း တေ ၶေႃ,လိူဝ် 350 လူင်းတႃႇ)

- ၼမ်ႉၼၵ်းတူဝ်တူၵ်းယွမ်းၸႂ်ႉၶိုင်း၊ ၼမ်ႉၼၵ်းတူဝ်တေလူတ်းယွမ်းၼမ်လိူဝ် 10% ။
- ပဵၼ်ဖျႃးလွမ်းၼွင်းပၢၵ်ႇ။
- တၢင်းပဵၼ်ပိၵ်ႇ,ထီးရီးယႃးဢၼ်ၸႂ်ႉၶိုင်း။ မိူၼ်ၼင်, ပွတ်ႇ,ႁူး၊ ပဵၼ်လိပ်းယိၼ်းလွမ်းၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉ။
- ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ထီ,ပီ, ဢမ်ႇၼၼ် ယၢမ်းပဵၼ်မိူဝ်ႈပူၼ်ႉမႃးပီၼႂ်း။
- တွင်ႉႁူ,တွင်ႉလူႉ ႁိုင်လိူဝ်ၼိူင်ႈလိူၼ်။
- ဢမ်ႇမီးလွင်ႈသင်သေၵေႃႈ မီးလူမ်းၼၢဝ်ႁိုင်လိူဝ်ၼိူင်ႈလိူၼ်။

လၼ်ႉတွၼ်ႈ (4) တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၸႂ်ႉၶိုင်းမႃး (လၼ်ႉတွၼ်ႈၼႆႉ သေးလ်သီ,တီ,ဖေႃဝ်းတေၶေႃ,လိူဝ် 200 လူင်းတႃႇ)

- ဖေႃင်ၸၢင်ႈလႆၢၵိူဝ်း ဢၼ်ယွမ်လူင်းႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမီးၵၢၵ်ႉၼျဵဝ်,ဝီ, (ၼၢတ်,သၢၼ်ၵႃႉ,ၸႃႉ,ႁၸႂ်ႉၶိုင်း)
- ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ထီ,ပီ,ၵဖႄးၵွၵ်ႇ,ၼွၵ်ႈပွတ်ႇ,ၸႂ်ႉၶိုင်း။
- လိူဝ်ႉမီးတၢင်းပဵၼ်ၸႂ်ႉၶိုင်းၵဝ်ႈ (မိူၼ်ၼင်, – ယိုဝ်ႈႁူမ်ႇ,ၵွၵ်းၶေႃႁိူဝ်ႈႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမီးၵရိပ်ႉတူဝ်ၼူဝ်ၵတ်ႉသႅ၊ လွတ်ႇ,ၵဝ်ႈ ပဵၼ်သႃး၊ pneumocystis carinii၊ ပွတ်ႇ,ႁူးၸႂ်ႉၶိုင်းၵလႄႈ တၢင်းပဵၼ်ၸႂ်ႉၶိုင်းလႆၢလႆၢၵိူဝ်း။
- ၸဵၼ်,သႃး(ၸဵၼ်,သႃးပၢၵ်ႇ,ႁူင်းလုၵ်း၊ ပဵၼ်ၸဵၼ်,သႃးလွမ်းမၢၵ်ႇ,လၼ်ၼမ်ႉလိူင်ၵလႄႈ Kaposi’s sarcoma)။

လႆၢးယူတ်းယႃ (ၶေႃ,ဢႃ,ရ်တီ,)

တေႃႈလိဝ်ၼႆႉၵတ်ႉ တေလွင်ႉယႃယူ,သၢမ်ၵုမ်ႇ။

1. NRTI’s (Nucleoside Reverse Transcriptase Inhibitors); 3TC, D4T, ddl,AZT
2. NNRTI’s (Non - Nucleoside Reverse Transcriptase Inhibitors); Nevirapine (NVP),Efavirenz
3. PI’s (Protease Inhibitors): Ritonavir, Indinavir and Nelfinavir
4. သင်လွင်ႉတိုဝ်းယႃ သၢမ် ဢမ်ႇၼၼ် သီ,သဵၼ်းလေႃးၵၼ်ၼႆႉ လၢင်ႈလႆႈယႃဢၼ်လီလိူဝ်ပိူၼ်ႈလႆႈ။ (ၵၼ်ႈၼမ်ၵတ်ႉ 2 NRTI’s ၵလႄႈ NNRTI ဢမ်ႇၼၼ် PI)။
5. လွင်ႈယူတ်းယႃဢၼ်ပၼ်ယႃလိူင်ႉၼၼ်ၼႆႉ ႁွပ်ႈဝႃးလၢင်ႈမီးဖွၼ်းလႃႉယႃၼမ်ၵလႄႈ ထုၵ်ႇ,လီလူမ်းလႃး ၸွမ်းလမ်လီလီ။
6. တီႈၼွင်းမိူင်းထႆးၼႆႉၵတ်ႉ တေမီးယႃသၢမ်သဵၼ်း ဢၼ်ႁူမ်ႈၵၼ်ဝႆႉ ၼွင်းမဵတ်ႉလဵဝ် (GPO-vir)။ ၼွင်းယႃၼိုင်ႈမဵတ်ႉ ၼႆႉ တေမီး 3TC၊ D4T ၵလႄႈ NVP သေ တေလႆႈၵိၼ်ၼိုင်ႈဝၼ်းသွင်ပွၵ်ႈ။ ယႃဢၼ်ၼႆႉၼႆႉ ၼွင်းမိူင်းထႆး လွင်ႉပဵၼ်ယႃလၼ်ႉၼိုင်ႈယဝ်ႉ။

> ႁွပ်ႈယႃလိူဝ်းၼႆႉ ဢမ်ႇလၢင်ႈယႃတၢင်းပဵၼ်ႁိူဝ်ႈၸႂ်ႉၼၢတ်,လႆႈၵလႄႈ တၵ်းတေလႆႈ ၵိၼ်ယႃႁူ,တေႃ, လူဝ်ႈ။ ၵိတ်းယုတ်းၵိၼ်ယႃမိူဝ်ႈလွင်ႉ ၵျေႃးလိူဝ်ႉမီးၵၢၵ်ႉၼျဵဝ်,ဝီ, တေၼိုၼ်းၼမ်မႃးမိူဝ်ႈၼၼ်ႉ ယဝ်ႉ။

တႃ,တူလ်းထိုင်ဝႃး ယႃဢၼ်ၵိၼ်ႁူ,ၼၼ်ႉ မီးဖွၼ်းလီၵႃးႁိုဝ်၊ မီးလွင်ႈတွပ်ႇ,ယွၼ်ႉလိူင်ႉႁိုဝ်မႃးၵလႄႈ ဖွၼ်းလႃႉယႃ လိူင်ႉႁိုဝ်ၼႆႉၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇ,လီလူလွမ်လူမ်းလႃးတူလ်းလွမ်းတႃ,သေ,။

ယၢႁေႃႇႁင်း

တေႁုထိုင်တေႃးလီဝ် ယင်းပႆႉမီးယၢႁေႃႇႁင်းလိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်းပဵၼ်ဢိၵ်ႉၶျၢၼ်ႉဝီႉ။

ထိင်းၶႄႈလိၵ်ႈတၢင်းၶႄႈၼၼ်ႉတေမီး "လႆးလုမ်းလႃးလႆၢလႆၢလိူဝ်း တႃႉၵူၼ်းပဵၼ်ဢိၵ်ႉၶျၢၼ်ႉဝီႉ" ၸလႆးလွင်ႈႁေႃႇႁင်း တၢင်းပဵၼ် ၵိမ်ဢၢဝ်တိုဝ်ႉတၢင်းတင်းလႆးယူတ်းယႃ။

လႆးလုမ်းလႃးလႆၢလႆၢလိူဝ်း

လွင်ႈလုမ်းလႃးၵူၼ်းတီႈဢၢၼ်ပဵၼ် HIV မ့ႉမ့ႉၼႆႉ ဢၢမ်ႉလွႆႈဝႃးထုၵ်ႉလီလႆႈပၼ်ယၢၵူလိုးဢၢမ်ႉၵႃႈ ထုၵ်ႉလီလွႆႈထိမ်ပၼ်လႆၢလႆၢလိူဝ်း။ တႃႉပၼ်တၢင်းလွႆႈထိမ်ပၼ်လႆၢလႆၢလိူဝ်းၼၼ်ႉ ထုၵ်ႉလီမီးၵူၼ်း (ပၼ်တၢင်းၸူႉၸလႆး လွင်ႈတိုင်ႉပၢင်ႉ၊ မေယႃ၊ ၽူးၵၢပ်ႉၵၢၼ်ပႆးယူႉလီ) လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ ငဝ်းလႆးၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ သင်ဢၢမ်ႉလႆႈၼၢင်ႉၵူၼ်းပဵၼ်သေ တေဢၢမ်ႉလႆႈၸွႆႈ ၵူၼ်းတၢင်းၼွၵ်ႈၸူႉလႃးလႃးၸလႆး သင်မိူဝ်းလွႆ **ဢၢမ်ႉလၢတ်ႈဢၢမ်ႉလႆႈ လႃးလႃႈ**ၵူလိုး လွင်ႈထုၵ်ႉလီၸွႆႈၵူၼ်းလုမ်းလႃးၵူၼ်းပဵၼ် ၸူႉဝႆႉၼႆႉ ပဵၼ်ဢၢၼ်လမ်ႉလွင်ႈၸတႃႉၸတႃႉ။ ဢိင်ၼိူဝ်ငဝ်းလႆးလွႆၵူၼ်းပဵၼ်ၸလႆး တၢင်းပဵၼ်သေ ထုၵ်ႉလီၵွတ်းလွမ်းၼင်ႉ ၶေႃးပႃႈတွႆႈလိူဝ်းၼႆႉ။

(1) သူင်ႉၵူၼ်းပဵၼ်ၵူႉပၼ်တီႈဢၢၼ်မီးတၢင်းလွႆႈလိူဝ်ၽေႃႉတၢင်းလွႆ (မိူၼ်ၼင်ႉမုၵ်ႉလုၵ်းဢၢၼ်လွႆႈလိူဝ်ၵူၼ်းလပ်းလိူဝ်းမိူင်း ဢိၵ်ႉၶျၢၼ်ႉဝီႉယူႉ၊ တီႈဢၢၼ်ပၼ်လွင်ႈတၢင်းၸူႉ ၸွႆႈၵူၼ်းပဵၼ်ၸလႆး ပီးၼွင်ႉၵူၼ်းပဵၼ် ၵူႉတိၵ်းတိၵ်း၊ သူင်ႉၵူႉပၼ် မုၵ်ႉလုမ်း မိူၼ်ၼင်ႉ COERR ။

(2) မၵ်းမၼ်းပၼ် လၼ်ႉတွၼ်းငဝ်းလႆးၵူၼ်းပဵၼ် လွမ်းၼင်ႉမုၵ်ႉလုမ်းလူင်ပႆးယူႉလီလုမ်းၽႃႉ။ ၸွႆႈထၢမ်တူလိုး ၵူၼ်းပဵၼ်ၸလႆး ၵူတ်ႉလိတ်းတူလိုးၽေႃၵၢင်းၸလႆးပိုၼ်းတၢင်းပဵၼ်။

(3) ၵၢၸလႆးယူတ်းယႃပၼ်တၢင်းပဵၼ် တီႈဢၢၼ်ဂႆႉပဵၼ်လွမ်းတၢင်းပဵၼ်ဢိၵ်ႉၶျၢၼ်ႉဝီႉ။

(4) ၵူတ်ႉလိတ်းတၢင်းပဵၼ်ထီႉပီႉ။

- ၵူတ်ႉလိတ်းတူလိုးၽေႃၵၢင်းတၢင်းပဵၼ်ဢိၵ်ႉၶျၢၼ်ႉဝီႉ။ (ၵၼ် 21.5)
- သင်ပဵၼ်ထီႉပီႉၼႆလိူင် ၸွႆႈၵူတ်ႉလိတ်းၶီးတိုဝ်ႉ (ဢၢင်းဢၢၵ်ႉ) ပၼ် သၢမ်ပွၵ်ႈ။
- သင်ဝႃး ၼွႆးဢၢင်းဢၢၵ်ႉၼၼ်ႉ ဢၢမ်ႉမီးလိူဝ်ႉမိူင်းၼႆသေတႃႉ သမ်ႉမီးၽေႃၵၢင်းတၢင်းပဵၼ်ယူႉၼႆလိူင် ၸွႆႈသူင်ႉၵူႉပေႃႉဢိၵ်ႉသ်ရေးတူလိုး။

(5) လွင်ႈၵူတ်ႉလိတ်းတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႉလိူဝ်း (FBC, ALT, CD4 ၸလႆး တၢင်းပဵၼ်ၼွင်ၼွႆး)

တၢင်းၼမ်ဢေ, သီႉတီႉ 4

မိူဝ်ႈလုမ်းလႃးယူတ်းယႃပၼ် ၵူၼ်းပဵၼ်ဢိၵ်ႉၶျၢၼ်ႉဝီႉၼၼ်ႉ လွင်ႈၼပ်ႉတၢင်းၼမ်ဢေ, သီႉတီႉ 4 ၼႆႉပဵၼ်ဢၢၼ် လမ်ႉလွင်ႈၸတႃႉၸတႃႉ။ လွင်ႈၼပ်ႉတၢင်းၼမ်ဢေ, သီႉတီႉ4 ၼႆႉလမ်ႉလွင်ႈ ၵွပ်ႈပိူဝ်ႈဝႃး –

- တႃႉလၢမ်းတူလိုးၸိူင်းၶၢမ်ႉတူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်၊ တႃႉလၢမ်းတူလိုးငဝ်းလႆးၵူၼ်းပဵၼ်ၸလႆးၸိူင်းတူၵ်းၶွင်ၸိူင်းၶၢမ်ႉတူဝ် ၵူၼ်းပဵၼ်လိူဝ်းၼႆႉၼႆႉ ပဵၼ်ဢၢၼ်လွႆႉတိုဝ်းလႆႈၸတႃႉၸတႃႉ။
- လွင်ႈပၼ်ယၢဢေႉဢၢႉၵိတီႉၸလႆး လွင်ႈႁေႃႇႁင်းတၢင်းပဵၼ် လၢင်းဢၢဝ်တိုဝ်ႉတၢင်းၼႆႉ တေဢိင်ႉၼိူဝ်ၸိူင်းတူၵ်း ၶွင်ၸိူင်းၶၢမ်ႉတူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်။ သီႉတီႉ4 ၵူၼ်းဢၢၼ်ဢၢမ်ႉမီးလိူဝ်ႉမိူင်းၼႆႉ ၵမ်းၼမ်ၸတႃႉၼွႆးၼိူင်း ၵျူႉပိၵ်ႉမီႉလီႉ မီႉတႃႉၼၼ်ႉတေမီး 500 ထိုင် 1400။

15 တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈ

(6) တူၺ်းတီႈငဝ်းလၢႆး လၼ်ႉတွၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်လႄႈ ဢိင်ၼိူဝ်တၢင်းၸမ်ႉၼၼ်ႉ, သီႇတီႈ4 သေ တေလႆႈတိူပ်းတတ်းဝႆႉ ထုၵ်ႇလီပၼ်/ဢမ်ႇပၼ်လွင်ႈၶႄႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်လၢင်ႈဢၵ်ႈတိုဝ်ႉတၢင်းလႄႈ ယႃၼၼ်ႉဢႃႈၵိုတ်းတီႈ,

(7) ဢႃႈႁႃႈၵ

(ၵ) လွႆးလွင်ႈဢိၼ်ယႃမ်ႉတွၼ်ႈတႃႇၵူၼ်းပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၶၢဝ်းၶိုင် ၵႂၢမ်းတၢင်းၵူၼ်းပဵၼ်ၵႅၵ်ႉၸႂ်ဢၼ်ႇၸီ၊ ၵႅတ်ႉသႂ်။

(ၶ) ပၼ်တၢင်းႁူႉၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈလွင်ႈဢိၼ်ယႃမ်ႉဢၼ်မီးဢႃႈႁႃႈၵ။

(8) တႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ၸေႃးယိူင်းလႄႈ တီႈဢၼ်မီးၵူႈၸၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီပၼ်တၢင်းႁူႉ ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈတၢင်းပဵၼ် ၵႅၵ်ႇၸႂ်ဢၼ်ႇၸီလႄႈ လွင်ႈပႂ်းတွင်ႉ။ ၸင်ႇႁဵတ်ႇတေဢမ်ႇမီးလွင်ႈပႂ်းတွင်ႉ ဢၼ်ဢမ်ႇလႆႈတင်းၵူဝ် ဢမ်ႇၸၼ် ဢၼ်ဢမ်ႇလႆႈဝၢင်းၽႅၼ်သင် ဝႆႉၸၼ်ႉ ပၼ်တၢင်းႁူႉလွင်ႈဝၢင်းၽႅၼ်ၸၢႆႈႁႂ်ႈၸၢၼ်းဢၼ်လိူၵ်ႈလႆႈ။

(9) လွမ်းသိၼ်ႈတၢင်းယိဝ်ႈၸၼ်ႉ လွင်ႈမီးၸွင်ႇဢွၵ်ႇမႃး/ဢမ်ႇဢွၵ်ႇမႃး – ထၢမ်တူၺ်းၽေႃင်ႇၶႂၢင်ႈလႄႈ ဢဝ်လႆး RPR သေ ၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်းတၢင်းပဵၼ်ၵႃႈလၢင်ႈ။

(10) ပၼ်တၢင်းႁူႉ ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈလွင်ႈၸမ်ႉဢၼ်မူတ်းသုၼ်၊ ၶၢင်ႈၶိုၼ်းလွင်ႈဢိၼ်ယႃမ်ႉၵႂႃႇမူတ်းသုၼ်၊ လွင်ႈယိပ်းတိုဝ်ႉလၢႆး ႁၼ်လႄႈ လွင်ႈသုၵ်ႈမိုဝ်း ၵႂၢမ်းတၢင်းလွင်ႈမူတ်းသုၼ်တူဝ်လဝ်ႈႁဝ်ႈလႄႈလွင်ႈလွတ်ႈတိုဝ်းၸမ်ႉ ဢၼ်မူတ်းသုၼ်လိူဝ်း ၸႂ်ႉယဝ်ႉ။

(11) ပၼ်တၢင်းႁူႉ ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈလွင်ႈလိူဝ်ႉမိင်းၵႅၵ်ႇၸႂ်ဢၼ်ႇၸီ လပ်းတိတ်းႁၼ်လႆႈၵွပ်ႈၵႂၢမ်းႁႃႇမတၢင်း ၵူႈၸွၼ်းလွမ်း၊ ၵႂႃႇလွတ်ႉထူင်ယၢင်၊ ပၼ်ထူင်ယၢင်လႄႈ မွၵ်ႇလၢတ်ႈၼႄဝႆႈ ထူင်ယၢင် တေလၢင်ႈလႆႈတီႈလွတ်ႈၽွင်ႈ။

(12) လၢတ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်တႃႇၵႂႃႇမႃးလႄႈၸိုဝ်ႈ – ၸင်ႇႁဵတ်ႇပေႃးတေႁူႉလႆႈတၢတ်ႈတေႃးဝႆႉ ၵူၼ်းပဵၼ်ယူႇသဝ်းထုၵ်ႇမိၼ်ႈ ယူႇၸၼ်ႉၵႂႆႉၶႅပ်ႉထူပ်းတၢင်းၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်လႄႈတေႃႇပဵၼ်မႂ်ႇမႂ်ႇ တႃႇလႆလႆလိူၼ်ၸႂ်ႉ တေလၢင်ႈမီးတိုဝ်ႉတၢင်းထၢမ် ႁၢမ်းထၢမ် လႄႈ ၵူၼ်းပဵၼ်လႆႈၶႅပ်ႉတၢင်းလွႆးထိမ်ဢၼ်ထုၵ်ႇလီလႆႈ။

လွင်ႈၸၢမ်ႉၶႅမ်ႈမၼ်ႈလႄႈ လွင်ႈယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ် ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈၵႅၵ်ႇၸႂ်ဢၼ်ႇၸီ တင်းတၢင်းပဵၼ်တီႈဢၼ်လၢင်ႈဢၵ်ႈ တိုဝ်ႉတၢင်း (Diagnosis & Treatment of common Hiv related illness and opportunistic infections)

1. လွင်ႈတွင်ႉႁၢႆ၊ တွင်ႉလူႉၶၢဝ်းၶိုင် (Chronic Diarrhoea) (ႁၼ် 12.1)

ၽေႃင်ႇၶႂၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

တွင်ႉႁၢႆႁိုင်လိူဝ် 2 ဝူင်ႈလႄႈတင်းၶႂၢၵ်ႈ၊ ၸမ်ႉၸၵ်းတူဝ်လူတ်းယွမ်း၊ တွင်ႉၸိုၼ်းလႄႈ ထၢတ်ႈၸမ်ႉၼၼ်ႉလူင်းလိူဝ်းၸႂ်ႉယဝ်ႉ။ လွင်ႈတွင်ႉႁၢႆၸႂ်ႉ တေပဵၼ်ပဵၼ်ၶႂၢၶႂၢသေ တေဢမ်ႇမီးလိူတ်ႈတင်းၸမ်ႉမုၵ်ႉသေ တေပဵၼ် ၸမ်ႉႁမ်ႈၸမ်။ တွင်ႉႁၢႆ 50% ၸၼ်ႉ တေဢမ်ႇမီးငဝ်ႈၶႂၢၵ်ႈၼတႃႇပဵၼ်သင်။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ၸင်ႇႁဵတ်ႇၵူၼ်းပဵၼ်လႆႈၶႅပ်ႉတၢင်းဢိၼ်ဢၼ်မီးဢႃႈႁႃႈၵၸၼ်ႉ ထိမ်ထၢတ်ႈၸမ်ႉၸွႆးတူဝ်ပၼ် (ပၼ်ၸမ်ႉၵိုဝ်လႄႈ သမ်းပၼ်ယႃ ၶဝ်ႈၵိၼ်)။ လွင်ႈမူတ်းသုၼ်တူဝ်လဝ်ႈႁဝ်ႈၸႂ်ႉ ၵွႆးဝႆႉပဵၼ်ဢၼ်လွင်ႈလမ်ႇလွင်ႈ (သုၵ်ႈမိုဝ်းၵွႆးမူတ်းသုၼ်၊ ဢိၼ်ၸမ်ႉဢၼ်တူမ်ႈဝႆႉယဝ်ႉ၊ ဢိၼ်ၸိူဝ်ႉလႄႈ ၽၵ်းဢၼ်ႁုင်တူမ်ႈဝႆႉၶမ်ႉလိပ်ႈလီ)။ ၵွႆးၵူတ်ႇထတ်းငဝ်ႈၶႂၢၵ်ႈတွင်ႉႁၢႆ တီႈၶူင်ႈလိပ်ႈသေ ပၼ်လွင်ႈယူတ်းယႃ။ သင်ဢမ်ႇၶႃလႃးငဝ်ႈၶႂၢၵ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၸႂ်ႉလိုင် –

- သင်တွင်ႉႁၢႆမီးလိူတ်ႈပႃးလွမ်းၸႂ်ႉလိုင် – ပၼ်ယႃ metronidazole။ သင်ဝူႈဢမ်ႇလီၸိုၼ်းမႃးလႄႈ မီး

လူမ်းၶၢဝ်ႇ ပုၼ်ႈၼႆႉလိူဝ် ၵွႆးပၼ်ယႃ ciprofloxacin ။ ၵွႆးတိူင်ႇပၢင်ႇတင်းမေႃယႃ ၵဵဝ်ႇလူလၢႆးၶၢဝ်းတၢင်း ၵၢၼ်တေလႆႈပၼ်ယႃ။

- တွင်ႉႁူႉၵၢၼ်ၵၢမ်ႇပႂ်းလိူတ်း – သင်မႃၼ်ထိုင်ဝႂ်ႈ ပဵၼ်ႁွပ်ႈမိင်းတွင်ႉၼႆႉလိူဝ် ၵွႆးပၼ်ယႃ mebendazole ၵမ်ႈၼၼ် albendazole။ တွင်ႉႁူႉၵၢၼ်ၵၢမ်ႇပႂ်းလိူတ်းၵမ်းၼမ် ၵမ်ႇတၢပ်ႈပၼ်ယႃၶႂ်ႈလိူဝ်ႉမိင်း။ တႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇၸိူဝ်ႉဝီႇ ၵမ်းၼမ်ၵွႆးဝူၼ်ႉသွၼ်ႇပၼ်ယႃ cotrimoxazole တႃႇ 5 ဝၼ်း ၵမ်ႈၼၼ် metronidazole တႃႇ 10 ဝၼ်း။ သင်ၵမ်ႈမီးလွင်ႈၶိုပ်ႈၼႄႈသင် ၵွႆးသူင်ႇႁူႉလူးမေႃယႃ။

2. မီးလူမ်းၶၢဝ်ၶၢဝ်းႁိုင်

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

မီးလူမ်းၶၢဝ်သုင်လိူဝ် 37.5 ˚ C ႁိုင်လိူဝ် 2 ဝူင်းၼလႈ မီးၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း ႁူမ်းပႂ်းလွမ်းၵိတ်း ၵိတ်း ၵမ်ႈၼၼ် ၵမ်ႈမီး၊ ၶၢဝ်ၼူၵ်ႉ၊ တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူလၢႆးလိူဝ်ႉမိင်းပိူၵ်ႇထီးရိုးယႃး (ပွတ်ႇႁၢႆး၊ လိူဝ်ႉမိင်း ၶဝ်ႈသႅၼ်းတၢင်းယဵဝ်ႈ၊ ပဵၼ်လိပ်းယႅၼ်းၼွင်တီႈၵၢမ်းၼိူဝ်ႉ၊ မီးလိူဝ်ႉမိင်းပိူၵ်ႇထီးရိုးယႃးၼႂ်းလိူတ်းၼမ်) ထီႇပီႇ၊ လိူဝ်ႉမိင်းထီႇပီႇ ၵၢၼ်ႁူၼ်းၵမ်းၼမ် ၵမ်ႈသူႈပဵၼ်၊ တၢင်းပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမိင်းဝႂ်ႈရၢတ်ႉသ် (တၢင်းပဵၼ်တီးသႅၼ်း တၢင်းထူလၢႆႈလွႆ၊ သီႇၵႅမ်ႇဝီႇ၊ ဝႂ်ႈရၢတ်ႉသ် ၵၢဵပ်ႉပ်သတ်ၼ်း–ပႂ်း) ၵမ်ႈၼၼ် ၼိူဝ်ႉႁႃႉ မူၼ်ၼင်ႇ ၶႅၼ်ႇသိူဝ်းမၢၵ်ႇလၼ် ၼမ်ႉလိူင်။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

သင်ၵမ်ႈႁူႉလွင်ႈတၢင်း ၵၢၼ်မိူတ်းၵွႆးမီးလူမ်းၶၢဝ် (FOU = Fever of unknown origin)ၼႆႉလိူဝ် ၵွႆးၵၢဝ် amoxicillin ၵမ်ႈၼၼ် cotrimoxazole သေယူတ်းယႃပၼ်တႃႇ 7 ဝၼ်း။ သင်ၵမ်ႈမီးလွင်ႈၶိုပ်ႈၼႄႈသင် ၵမ်ႈၼၼ် ဝဵဝ်းလႆႈႁၢႉၼိင်း မႃးလိူဝ်ၵဝ်ႇၼႆႉလိူဝ် ၵွႆးသူင်ႇႁူႉႁူတ်ႉလိူတ်းလီလီငၢမ်းငၢမ်း။

3. ၵႆႇၼလႈ (ၵမ်ႈၼၼ်) ထူလၢႆႈလွႆပွတ်း (cough and shortness of breath)

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

ၵႆႇၼလႈထူလၢႆႈလွႆပွတ်းၶၢဝ်းႁိုင် ၵမ်ႈၼၼ် ၵႆႇႁႃႉၼိင်းမႃးတိၵ်းတိၵ်း၊ ထူလၢႆႈလွႆဝႂ်ႈ၊ ၼႄႈၵၢၵ်ႈလိပ်း၊ ထူလၢႆႈလွႆၵပ်ႉ။

1. သင်ဝႂ်ႈႁိုင်ႇၵၢင်ႇၵႆႇၶိုၼ်ႈမႃး ႁႃႉၼိင်းၼလႈမီးလူမ်းၶၢဝ်သုင်၊ ၵႆႇၼလႈမီးၶီးတိူဝ်ႇၼႆႉလိူဝ်
   - ➔ ၵွႆးယူတ်းယႃ လွမ်းၼင်ႇလၢႆးယူတ်းယႃပွတ်ႇႁၢႆး ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမိင်းပိူၵ်ႇထီးရိုးယႃး (ၵၼ် 21.1) သင်မီး ၽၢင်ႁၢင်ႈႁႃႉၼိင်း ႁပ်ႉဝႂ်ႉယူတ်းယႃတီႈၵွင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်း။ ယူတ်းယႃလွမ်းၼင်ႇလၢႆးယူတ်းယႃပွတ်ႇႁၢႆး။
2. မီးလူမ်းၶၢဝ်၊ ႁိုဝ်ႉၵူၼ်း၊ ၼမ်ႉၼၵ်းတူဝ်တူၵ်းလိူဝ်းၼႆႉ ပဵၼ်ၵႂၼ်တၢင်း တေမီးၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် သႅၼ်းတၢင်း ထူလၢႆႈလွႆ။ ဝႂ်ႈၼၼ်ႉၵျေႃႈ ၵႆႇၼိင်း (ၵမ်ႈမီးၶီးတိူဝ်ႇ)၊ ထူလၢႆႈလွႆဝႂ်ႈမႃးၼလႈ ၵမ်ႈမီးၽၢင်ႁၢင်ႈ တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇတင်း ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်ႇလိူဝ်း ၵမ်ႈၼၼ် မီးၵျေႃႇၼႆႉလိူဝ်
   - ➔ ယူတ်းယႃပၼ် လွမ်းၼင်ႇပွတ်ႇႁၢႆးႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမိင်းၶႃရီၼီးပႂ်းမူဝ်ၼီးယႃး (PCP)။ ႁပ်ႉဝႂ်ႉတီႈ ၵွင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်း –

   ပၼ်ယႃ **Cotrimoxazole** 1600/320mg (sulphamethoxazole/trimethoprim component) TID PO တႃႇ 21 ဝၼ်း။

သင်ပဵၼ်ပွတ်ႇႁိူၵ်းၸႃႇၸႂ်းလိူင်–

Prednisolone : တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 2 mg/kg/day then decrease gradually။
တႃႇၵူၼ်းလူင် 40 mg BID x 5 days then 40 mg OD x 5 days,then 20 mg OD x 5 days တေႃႇပေႃးယဝ်ႉလွင်ႈယူတ်းယႃ။

3. သင်ဝႃႈ ၵႆႇႁိူင်လိူဝ် 5 ဝူင်း၊ ပၼ်ယႃၶႃႈလိူဝ်ႉမီးယူႇၵေႃႈ တၢင်းပဵၼ်ၶမ်ႇလီမိူၼ်းမႃး၊ မီးတိူၵ်ႇၸမ်ႉလႂ်ႈ ပႃးလိူတ်းမႃးၵိတ်းၵိတ်း၊ ႁိူဝ်ႇဢွၵ်ႇၵၢင်ၶမ်း ၶမ်ႇၸၼ် မီးလူမ်းၸၢဝ်ႁူဝ်ၶမ်း။
➔ ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇတႃႇယူတ်းယႃဝႃႈ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇဝႆႉၵွၼ်ႇ။ (ၵၼ် 21.5)

4. ပွတ်ႇႁိူၵ်း (ထီႇပီႇ) (Tuberculosis)

ၸၢင်ႁၢင်းတၢင်းပဵၼ်

လၵ်ႈၸၼ်ႇၸလႈ ၸၢင်ႁၢင်းတၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ တေမိူၼ်ၵၼ်တင်း ၵူၼ်းၶၢၼ်ၶမ်ႇပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၵိၵ်ႉၸႂ်ၶၢႆႇဝႆႉ။ ၵူလႆးၵႃႈ AFT test ၵမ်ႈၼမ်ၼၼ်ႉ ပိူၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈပဵၼ်ထီႇပီႇသေတႃႉၵေႃႈ တေၸႆ negative ၵမ်ႈၼမ်။ ပဵၼ်ထီႇပီႇၼွၵ်ႈပွတ်ႇၼၼ်ႉ မီးၼမ်းတေပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်ႈၼမ်။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

သၢၼ်းယႃ၊ ၼိူင်းယႃ၊ ၶႃဝ်းတၢင်းယူတ်းယႃၸလႈ ၸွၼ်းလၢႆႉယႃၼၼ်ႉ တေမိူၼ်ၵၼ်တင်း ၵူၼ်းၶၢၼ်ၶမ်ႇမီးလိူဝ်ႉမီး ထီႇပီႇ။ (တူလႆးတီႈ တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ)

တႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ၵိၵ်ႉၸႂ်ၶၢႆႇဝႆႉ ၶၼ်ႁူတ်ႇလီတ်းလႃးဝႃႈ ပဵၼ်ထီႇပီႇၼၼ်ႉ ၶမ်ႇဝူၼ်ႉသွၼ်ႇတၢင်းၼမ်ၵေႃႇ သီႇတီႇ 4 သေ ၶဝ်ယႃ cotrimoxazole ယူတ်းယႃပၼ် လွမ်းၸင်ႇၼိူင်းယႃ လႂ်းယူတ်းယႃ ၸႅႉၵင်း။

5. ပဵၼ်ၽႂ်ႈလွမ်းၼမ်းပၢၵ်ႇ (Oral Candiasis (thrush))

ၸၢင်ႁၢင်းတၢင်းပဵၼ်

ပဵၼ်မဵတ်ႉၶၢဝ်ၶၢဝ်ဢွၵ်ႇမႃးလွမ်းလိၼ်ႉ၊ ႁူင်ၶေႃး၊ လွမ်းတၢင်းၼမ်းၵိမ်းၸလႈ ႁိူၵ်ႇလိူဝ်းၼၼ်ႉသေ ၸုတ်ႇဢွၵ်ႇပိူတ်းလႂ်း။ မူဝ်းၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်ၼၼ်ႉ တေမႆးဝိုတ်းဝိုတ်းယူႇၼမ်းပၢၵ်ႇ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

Gentian Violet 1%	ဝႆႈသေၵိၼ်ၶဝ်ယဝ်ႉ တႃႈ Gentian Violet ပၼ်။	
ၶမ်ႇၸၼ် Nystatin	Tablet 500,000 IU QID x 10 ဝၼ်း ၶမ်ႇၸၼ် 200,000 IU oral suspension (ယႃၵူမ် 5 ပွၵ်ႈတႃႇ 7 ဝၼ်း)	
သင်ၶမ်ႇလီမိူၼ်းမႃး		
Ketoconazole	လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလိူၵ်ႉလိူဝ် 2 ၶူပ်ႇ	3-6 mg/kg/day တႃႇ 7 ဝၼ်း
	ၵူၼ်းလူင်	200 mg OD PO တႃႇ 7 ဝၼ်း
ၶမ်ႇၸၼ် Fluconazole	လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	2-4 mg/kg/day တႃႇ 7 ဝၼ်း
	ၵူၼ်းလူင်	100 mg OD PO တႃႇ 7 ဝၼ်း

6. ပဵၼ်ၽြႃႇလွမ်းလွတ်ႇၶေႃး (Oesophageal Candidiasis)

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

ၵိၼ်းၶဝ်ၸၼ်ႇ တေပဵၼ်ၽြႃႇလွမ်းၸဵပ်းပၢၵ်ႇၶေႃး တေလီပ်းသေၵိုၼ်တၢင်းၵိၼ်ယၢပ်ႇ။ တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်ၼႆႉယဝ်ႉ ပဵၼ် ငဝ်ႈႁၢၵ်ႈၵၢၼ်လမ်ႇလွင်ႈလိူဝ်ပိူၼ်ႈၵၢၼ်ၽွတ်းၼႂ်းၵူၼ်းပဵၼ်ၵၢၵ်ႇၶျႃႉဝီႇ ၵၢမ်ႇမီးၽိုင်းၶလႈ ၶမ်ႇၶၢဝ်းတူဝ်တူၵ်းယွမ်း။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

Fluconazole 200 – 400 mg OD x 14 - 21 ဝၼ်း။ တႃႇတွင်း– ယႃႇယူတ်းယႃႈႁိုင်ပူၼ်ႉလိူဝ် 21 ဝၼ်း။

7. ယွႆးႁူမ်ႇၵွၵ်းၶေႃၵွႆး ႁွပ်းလိူဝ်ႉမၵ်းၶရိပ်ႉတူဝ်ၸူဝ်ၶတ်ႉသ (Cytococcal Menigitis)

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

ႁူဝ်ၸႄႈၵၢၼ်ႁႅၢႉၽိူင်းၶၢဝ်းႁိုင်ၶလႈ ယႃၵၢမ်ႇႁႅၢ။ ၵၢမ်ႇယူႇလီ၊ လွႆသုၵ်ႉသၢၵ်ႉ၊ ပဵၼ်ငၢၼ်း၊ ၽၢင်ႁၢင်ႈယွႆးႁူမ်ႇ ၵွၵ်းၶေႃ ၵွႆး ႁွပ်းလိူဝ်ႉမၵ်းပဵၵ်ႇထီးရီးယႃး (မူၼ်ၶၢင်ႇ မီးလူမ်းၶဝ်၊ ႁွင်ႇၵေႃးၼိူင်း၊ တူလုၺ်းသိူင်လိူင်းၵၢမ်ႇလႆႈ၊ ႁူဝ်မဝ်းၶလႈ ၸႄႈႁၢၵ်ႈ) လိူဝ်းၼႆႉတေၵၢမ်ႇမီး။

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် တီႈႁွင်ႈလဵပ်ႇ

ၵၢဝ်ၸႄႈသၢၼ်လင် မႃးၵူတ်ႇလဵတ်ႈတူလုၺ်း။ သူင်ႇ CSF တႃႇ India ink test ၵၢမ်ႇၶၼ် လိူင်ႉလိူဝ်ႉမၵ်း တႃႇၵူတ်ႇလဵတ်ႈ။ တႃႇႁႃလိူဝ်ႉမၵ်းၶရိပ်ႉတူဝ်ၸူဝ်ၶတ်ႉသၼၼ်ႉ သူင်ႇလိူတ်ႈ ၵၢမ်ႇၶၼ် ၸႄႈသၢၼ်လင်ၵႂႃႇတီႈႁွင်ႈလဵပ်ႇ။ သင်ၸူၼ်ႉႁႃတၢင်းပဵၼ် ၵၢမ်ႇလႆႈၼႆလိူင် ၼႂ်းသူင်ႇၵူၼ်းပဵၼ်ၵႂႃႇႁူင်းယႃ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

Amphotericin B	0.7 – 1.0 mg/kg/day IV 2 ဝူင်ႈ ဝႆႉၶၼ်ၼႆႉၵေႃႈ သိုပ်ႇပၼ် fluconazole တႃႇ 8 ဝူင်ႈ။	
ၵၢမ်ႇၶၼ်		
Fluconazole	လုၵ်ႈၵွၼ်ႇ	4-6 mg/kg/day တႃႇ 8 ဝူင်ႈ
	ၵူၼ်းလူင်	400 – 800 mg OD တႃႇ 8 ဝူင်ႈ
	လွင်ႈၸေႃႉၵင်ႈလၼ်ႉတွၼ်ႈသွင် – ဝႆႉလီၸိုၼ်ႈမႃးယဝ်ႉ တႃႇၸေႃႉၵင်ႈၶၼ်ႉ ၼႂ်းပၼ်ယႃ Fluconazole။	

8. ပဵၼ် Penicillium marneffei infection

တၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ ပဵၼ်ငဝ်ႈႁၢၵ်ႈလမ်ႇလွင်ႈၸွင် တၢင်းပဵၼ်တီႈၵဵဝ်ႇလူလုၺ်းၵၢၵ်ႇၶျႃႉဝီႇၸွႆးမူင်းထႆး။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

မီးလူမ်းၶဝ်၊ လိူတ်းလၢင်၊ မၢၵ်ႇလၼ်ၶလႈတပ်းၵွႆး၊ ၶမ်ႇၶၵ်ႈလူတ်းလူင်း၊ မီးတုမ်ႇမူၼ်မဵတ်ႉထူဝ်ႇ (ၸွႆးဢၢင်လွၵ်း ဝႆႉ) ၵွၵ်ႇလွမ်းတူဝ်။ သင်ပဵၼ်လိူင်ႉၼႆႉမႃး ၵူၼ်းပဵၼ်တေလၢင်းတၢဝ်း၊

15 တၢင်းပဵၼ်ၶၢၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈ

လွင်ႈၸူၼ်ႉၺႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်တီႈၼႂ်းလိူတ်ႈ

သူင်ႇလိူတ်ႈၶမ်ႈၼၼ်ႉ ပွတ်းဢိူဝ်ႉၽိဝ်ၼင်ႇႁူဝ်ႉလူႈၼႂ်းလိူတ်ႈတေႃႇလႆႈလိူဝ်ႉမီး။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

Amphotericin B	0.5 – 0.7 mg/kg/ၵူႈဝၼ်း တေႃႇ 2 ဝူင်ႈ ၶမ်ႈၼၼ်ႉ
Itraconazole	200 mg ၵူႈဝၼ်း တေႃႇ 2 ဝူင်ႈ
လွင်ႈၵႄႉၵင်ႈလၢၼ်ႉတွၼ်ႈသွင်	ပၼ်ယႃ **Itraconazole** 200 mg တေႃႇၵူႈဝၼ်း

<u>လွင်ႈၵႄႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ် ၶၢၼ်လၢင်ႈၶၢဝ်တိုဝ်ႉတၢင်းဝႆႉၶွၼ်တၢင်း (Prophylaxis (prevention) of Opportunist infections)</u>

တၢင်းပဵၼ်လိူဝ်းၼႆႉၼႆႉ တေၵွတ်းၶွႆႈၵူၼ်းပဵၼ်ၶိူဝ်ႉၸႂ်ၶၢမ်ႇၸီ ၼိူင်းၵေႃႇလူင်းသေ တေၵွတ်းၶွႆႈၶသႄးလ်သီႇတီႇ 4 ယွမ်း လူင်းတိၵ်းတိၵ်း။ ဝႆးၼၼ်ႉၼိူင်းၶႃမ်ႇတူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ် တေတူၵ်းလူင်းတိၵ်းတိၵ်းသေ ၸၼ်းၵွတ်းၶွႆႈလိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်ႇလိူဝ်း ၶဝ်ႈမႃးငၢႆႈ။ ႁွပ်းၼႆႉတေႃႇယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်တီႈလၢင်ႈၶၢဝ်တိုဝ်ႉတၢင်း ၵွတ်းတီႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼႆႉ လမ်ႇလွင်ႈၶတႉၶတႉ။ လွင်ႈလီၶၢၼ်ၸိုင်ႈၶတႉ ႁွပ်ႈဝႆႈတေႃႇတၢင်းပဵၼ်မၢင်ၶၢၼ်ၼႆႉ ၵိၼ်ယႃသေၵေႃႈ လၢင်ႈၵႄႉၵင်ႈလႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၶၢၼ်ၼႆႉၼွင်ႉဝႃႈ လွင်ႈၵႄႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ် ဝႆႉၶွၼ်တၢင်း။

လႆးၵႄႉၵင်ႈတေမီးသွင်သၼ်း	
လွင်ႈၵႄႉၵင်ႈလၢၼ်ႉတွၼ်ႈၶွၼ်တၢင်း	ၶၵႄႉၵင်ႈဝႆႉ မိူဝ်ႈယင်းပႆႇပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်။ ယၢမ်ႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၸိုင်ႈသၼ်း
လွင်ႈၵႄႉၵင်ႈလၢၼ်ႉတွၼ်ႈသွင်	ၶမ်ႇၼၼ်လႆလႆသၼ်းယဝ်ႉ ယႃတူဝ်ၸၼ်းယဝ်ႉသေ ၼင်ႇၶိုဝ်တေၶမ်ႇပဵၼ် ထိင်ႈၼၼ်ႉ ၶၵႄႉၵင်ႈဝႆႉၶွၼ်တၢင်း

1. လွင်ႈၵႄႉၵင်ႈဝႆႉၶွၼ်တၢင်းလူလိုဝ်ႈယႃ Cotrimoxazole

လွင်ႈၵႄႉၵင်ႈၼႆႉႁမ်းၼမ်တေလွႆႉတိုဝ်း တေႃႇၵႄႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၽႄႈၼိူဝ်းပၢၵ်ႇၶလႈၼၢဝ်ထွၵ်ႇသူဝ်ပလၢတ်ႉသ်မူဝ်းသိတ်ႉသ် (toxoplasmosis)။ တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇၶလႈလမ်းသႆႈ ၶၢၼ်ပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းပိူၵ်ႇထီးရိူးယႃးလိူဝ်းၼႆႉၵေႃးၵႄႉၵင်ႈလႆႈ။

ၵူၼ်းပဵၼ် ၶၢၼ်မီးတၢင်းပဵၼ်ငၢမ်ႇလွမ်းၼင်ႇပႃးတွႆႈၼႆႉၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီပၼ်ယႃ cotrimoxazole ။

- လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်းၶိူဝ်ႉၸႂ်ၶၢမ်ႇၸီႇမႃးလႆႈ 15 ပီႊပႆႇယဝ်ႉ တေႃးလိူဝ်သမ်ႉၶမ်ႇမီးၽဝၢင်ၸၢင်းတၢင်းပဵၼ်ၵိူဝ်ႇ လူလိုဝ်ႈပွတ်ႇၶလႈ ၶသႄးလ်သီႇတီႇ4 ၵေႃႇလိူဝ် 350 (သင်ဝႃႈတေႃးလိူဝ် မီးၽဝၢင်ၸၢင်းတၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ ယူႇၼႆႉ လိူင် ၵူၼ်းပဵၼ်လိူဝ်းၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီၵိၼ်ယႃလွမ်းၼင်ႇၼိူင်းယႃၶၢၼ်ပၼ်ႁူႉ။ တူလိုဝ်းတီႈ လႆးယူတ်းယႃ တၢင်းပဵၼ်တီႈလၢင်ႈၶၢဝ်တိုဝ်ႉတၢင်း)။
- လွမ်းၼင်ႇလွင်ႈမၵ်းမၼ်ႈလၢၼ်ႉတွၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၶိူဝ်ႉၸႂ်ၶၢမ်ႇၸီႇ ၸွင်မုၵ်ႉလုမ်းလူင်ပႆႊယူႇလီလုမ်ႈၽႄႈၼၼ်ႉ ၵူၼ်းပဵၼ် ၶၢၼ်ယူႇၼိူင်းလၢၼ်ႉတွၼ်ႈ 3 ၶမ်ႇၼၼ် 4။ (လွင်ႈမၵ်းမၼ်ႈ လၢၼ်ႉတွၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် ၶိူဝ်ႉၸႂ်ၶၢမ်ႇၸီႇ၊ ႁၼ် 15.3)
- ၵူၼ်းပဵၼ်ၶိူဝ်ႉၸႂ်ၶၢမ်ႇၸီႇ ၶၢၼ်မၵ်းမၼ်ႈဝႃႈ မီးတၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇဝႆႉလွမ်း။

- ၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်ယၢမ်ႈပဵၼ်ပွတ်ႇၵႂ်ႈ ၵွပ်ႈလိူဝ်ႉမႅင်းၸုရီၼီး ပႃးမူဝ်ၼီးယႃး (PCP) ဢမ်ႇၼၼ် ဢၼ်ယၢမ်ႈ ယူတ်းယၢၼၢဝ်ထွၵ်ႇသူဝ်ပလၢတ်ႉသ်မူဝ်းသိတ်ႉသ် (toxoplasmosis) မိူဝ်ႈပႆႇၶိုင်ၼၼ်ႉ (လွင်ႈယႃႈႁင်းလၼ်ႉ တွၼ်ႈသွင်)။

ႁႅင်းယႃ(Dose)–(ႁႅင်းယႃတႃႇလၼ်ႉတွၼ်ႈယႃႈႁင်းဢွၼ်တၢင်းၸလႈလၼ်ႉတွၼ်ႈယႃႈႁင်းသွင်ၼၼ်ႉ ပေႃးမိူၼ်ၵၼ်ၵူၺ်း) cotrimoxazole – single strength (TMP 80 mg – SMX 400 mg)

တႃႇတွင်း။ ။ တႃႇၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်ဢမ်ႇမၢၼ်ႇတၢင်းယႃ cotrimoxazole ၼၼ်ႉ ၸႂ်ႉပၼ်ယႃ Dapsone 100 mg OD။ တႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ဢႅၵ်ႉၶျ်ဢၢႆႇဝီ တီႈပႃးတွင်ႉယူႇၼၼ်ႉ ၸႂ်ႉပၼ်ႁႅင်းယႃႁင်း cotrimoxazole လႆႈ မိူၼ်ၼင်ႇ ႁႅင်းယႃတႃႇၵူၼ်းလူင်။

<u>မိူဝ်ႈလွင်ႈတေလႆႈၵိုတ်း</u> – ဝႆႉသေလႆႈၵိၼ်ယႃ ARV တႃႇ 6 လိူၼ်ယဝ်ႉ သီႇတီႇ4 ၼမ်လိူဝ် 350 မႃး။ သင်ဝႃႈ ဢမ်ႇမီးပေႃႇဢၢႆႇရီႇပၼ်ၼႆႉလိုင် တေလႆႈၵိၼ်ယႃႁင်းၵႂႃႇတေႃႇလူဝ်ႈ။

<u>လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ</u>

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵူႈၵေႃႉဢၼ်ၸမႈပဵၼ်ဢႅၵ်ႉၶျ်ဢၢႆႇဝီ သေၸလႈၵိုတ်ႇမႃးလိူဝ်းၼၼ်ႉထုၵ်ႇလီပၼ်ၵိၼ်ယႃၸတႃႇဢၢဝ်ၶူဝ်ႈထီႉ 4-6။

- ပၼ် TMP-SMX 6-8 mg/kg/day × ပၼ်ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ။
- သင်ဝႃႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢမ်ႇပေႉႁႅင်းယႃ Cotrimoxazole လႆႈၼႆလိုင် ပၼ်ယႃ Dapsone 2 mg/kg/day ၼိုင်ႈဝၼ်းၼိုင်ႈပွၵ်ႈ ၵူလႆးၵႂႃႇဢွၼ်ႇတေပၼ်ၵိၼ်ၼၼ်ႉ ၸႂ်ႉထၢမ်တူလႆးဝႃႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလူင်ႇၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ G6PD ႁိုဝ်။ သင်ဝႃႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ G6PD လိုင် တႃႇႁႅင်းယႃတေပၼ်ၼၼ်ႉ ၸႂ်ႉတိူင်ႇပၢင်ႇ တင်းမေႃယႃ။
- သင်ၸူႉတိၵ်ႈတေႃးဝႃႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢမ်ႇမီးလိူဝ်ႉမႅင်းဢႅၵ်ႉၶျ်ဢၢႆႇဝီ ဢမ်ႇၼၼ် ဝႆႉသေပၼ် ARV ယဝ်ႉ သီႇတီႇ4 ၶိုၼ်ႈမႃး 20% လႆႈလိုင် ၵိုတ်းပၼ်ယႃ cotrimoxazole လႆႈ။

2. လွင်ႈယႃႈႁင်းဝႆႉဢွၼ်တၢင်း လူလႆႈယႃ Fluconazole

လွင်ႈယႃႈႁင်းလူလႆႈယႃ Fluconazole ၼႆႉ တေလွႆႉတိုဝ်းတႃႇယႃႈႁင်းတၢင်းပဵၼ် ယႂ်ႈႁူမ်ႇဢွၵ်ႇၵျူၵ်ႈ ၵွပ်ႈလိူဝ်ႉမႅင်း ၸရိပ်ႉသ်တူဝ်ၶွဝ်ၸတ်ႉသ်။ ၵွပ်ႈတၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၼႆႉၼႆႉ ဢမ်ႇသူႈႁၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇပဵၼ်ၸလႈ ဢမ်ႇတၢပ်ႈပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၵေႃႈလႆႈ။

(ၵ) လွင်ႈယႃႈႁင်းလၼ်ႉတွၼ်ႈဢွၼ်တၢင်း

ၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်မီးတၢင်းပဵၼ်ငၢမ်ႇလွမ်းၸၼ်ႇပႃးတွင်ႈၼႆႉၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီပၼ်ယႃ fluconazole။ (တႃႇၸမႈပႃးတွင်ႉၸတႃႉ မိူဝ်ႈၵိုတ်ႇလုၵ်ႈယဝ်ႉလႄႈထုၵ်ႇလီပၼ်)။

- သီႇတီႇ4 တေႃႇလိူဝ် 100
- လွမ်းၸၼ်ႇၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ဢမ်ႇလွႆႈတၢင်းပဵၼ်ၸရိပ်ႉသ်တူဝ်ၶွဝ်ၸတ်ႉသ်ၸလႈလွမ်းၸၼ်ႇလွင်ႈၵူတ်ႇလၢၵ်ႈဢမ်ႇ ႁၼ်မီး လိူဝ်ႉမႅင်းၸရိပ်ႉသ်တူဝ်ၶွဝ်ၸတ်ႉသ်ၼႂ်းလိူတ်ႈ (သင်ဝႃႈမီးလႆႈလိုင် ထုၵ်ႇလီၽိူမ်ႉထႅမ်ႁႅင်းယႃပၼ်၊ ၸႂ်ႉတူလႆးလွင်ႈ ယူတ်းယၢတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်လၢင်းဢၢဝ်တိုဝ်ႉတၢင်း လွမ်းၸၼ်ႇပႃးတွင်ႈ)။

15 တၢင်းပဵၼ်ၽၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈ

ၶိူင်ႈယႃ (Dose) – fluconazole 400 mg/week (ၼႂ်းၼိုင်ႈဝူင်ႈၸၼ်ႉ ႁႂ်ႈပၼ်ဝၼ်းၽၼ်မိူၼ်ၵၼ်)။

မိူဝ်ႈလွႆတေလႆႈၵိုတ်း – ဝႆႉသေလႆႈၵိၼ်ယႃ ARV ယဝ်ႉတႃႇ 6 လိူၼ်ၶလႈ သီႇတီႇ4 ၸမ်လိူဝ် 100။ သင်ဝႃႈ ၽမ်ႉမီးၵေႃႈၵႃႈၶိူဝ်ႉပၼ်ၸႂ်လိူင် တေလႆႈၵိၼ်ယႃမေႃႉၵင်ႈႁႃႇတေႃႉလူဝ်ႈ။

(ၶ) လွင်ႈမေႃႉၵင်ႈလၼ်ႉတွၼ်ႈသွင်
ဝႆႉၵူၼ်းပဵၼ် ၽၼ်ယၢမ်ႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၶရိပ်ႉသ်တူဝ်ၶူဝ်ၶတ်ႉသ်သေယႁွၢႆယဝ်ႉၸၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီပၼ်ယႃမေႃႉၵင်ႈလၼ်ႉတွၼ်ႈသွင် တႃႇ 10-12 ဝူင်ႈ။

ၶိူင်ႈယႃ (Dose) – fluconazole 200 mg PO ႁူးဝၼ်း။

မိူဝ်ႈလွႆတေလႆႈၵိုတ်း – ဝႆႉသေလႆႈၵိၼ်ယႃ ARV ယဝ်ႉတႃႇ 6 လိူၼ်ၶလႈ သီႇတီႇ4 ၸမ်လိူဝ် 100။ သင်ဝႃႈ ၽမ်ႉမီးၵေႃႈၵႃႈၶိူဝ်ႉၵွႆႈၸႂ်လိူင် တေလႆႈၵိၼ်ယႃမေႃႉၵင်ႈႁႃႇတေႃႉလူဝ်ႈ။

လွင်ႈမေႃႉၵင်ႈ ၽမ်ႉၵွႆႈလိူဝ်ႉမႅင်းၽဵၵ်ႉၶျႃႇဝီႇတီႈၶမႈမီးယူႇၸၼ်ႉ လပ်းတိတ်းႁူႇလူးလုၵ်ႈၼွႆးတွင်ႉ (PMTCT AND HIV IN PREGNANCY)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တႃႇၶမႈပႃးတွင်ႉၸၼ်ႉမေႃႉၵင်ႈပၼ်ၽမ်ႉၵွႆႈလိူဝ်ႉမႅင်းၽဵၵ်ႉၶျႃႇဝီႇတီႈၶမႈမီးယူႇၸၼ်ႉလပ်းတိတ်းႁူႇလူးလုၵ်ႈၼွႆးတွင်ႉ။

တႃႇၶမႈပႃးတွင်ႉ ၽၼ်မီးလိူဝ်ႉမႅင်းၽဵၵ်ႉၶျႃႇဝီႇၸၼ်ႉ လပ်းတိတ်းႁူႇလူးလုၵ်ႈၼွႆးတွင်ႉလႆႈ 15% ထိုင် 45% ယူႇယဝ်ႉ။ ၽၼ်ပဵၼ်လိူင်ႉၸႆၸၼ်ႉ ၶွင်ႉဝႃႈ ဝႃႇတီႈၵိူဝ်း ထၢၼ်ႇသမိတ်ႉသျိၼ်း (vertical transmission) ၶလႈလိူဝ်ႉမႅင်း တေၶဝ်ႈႁူႇလူးလုၵ်ႈၼွႆးတွင်ႉလႆႈလႆၢလႆၢတၢင်း။

- မိူဝ်ႈပႆႇၵိူတ်ႇ၊ မိူဝ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇယင်းယူႇၼႂ်းၶွင်းလုၵ်ႈၶလႈသင်
- မိူဝ်ႈၵိူတ်ႇၸၼ်ႉ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလႆႈတိူဝ်ႉလႃးလိူတ်ႈၽၼ်မီးလိူဝ်ႉမႅင်း၊ ၸမ်ႉတူဝ်ၶလႈသင်
- ဝႆႉၵိူတ်ႇယဝ်ႉ ၵိၼ်ၼမ်ႉၼူမ်းၶမႈၶလႈသင် လၢင်ႈလပ်းတိတ်းလႆႈ။ (လိူဝ်ႉမႅင်းၽဵၵ်ႉၶျႃႇဝီႇၸႆႉ မီးပႃးၼႂ်း ၼမ်ႉၼူမ်းၶမႈ)။

ၽိူၼ်ၵၢၼ် PMTCT ၶတႃႉ တႃႇမေႃႉၵင်ႈ ၽမ်ႉၵွႆႈလိူဝ်ႉမႅင်းၽဵၵ်ႉၶျႃႇဝီႇတီႈၶမႈမီးယူႇၸၼ်ႉ လပ်းတိတ်းႁူႇ လူးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶဝ်ၸၼ်ႉယဝ်ႉ။

တေမီးလႆႈၶိုတ်းသၢင်ႈယူႇသၢမ်တၢင်း–

(1) မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉယူႇၸၼ်ႉ ပၼ်ၵိၼ်ယႃၵေႃႇၵႃႇတီႈ။
(2) မိူဝ်ႈၵိူတ်ႇလုၵ်ႈၸၼ်ႉ ပိူင်ႉဝေႈလွင်ႈတိူဝ်ႉလႃးၶလႈ လႆႈၽၼ်တေလပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်လႆႈ။
(3) ပၼ်တၢင်းၶူႉၵဵဝ်ႇလူလၢႆႈ လွင်ႈလဵင်ႉၼူမ်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ။

တႃႇၸမ်းပႃးတွင်ႉၼၼ်ႉ လိူဝ်သေလွင်ႈယူတ်းယႃယဝ်ႉ ယင်းထုၵ်ႇလီလႆႈႁပ်ႉလွင်ႈလူမ်းလႃးတီႈလီပႃးလွမ်း။ ႁွပ်ႈဝႃးမိူဝ်ႈ လႆႈႁူႉၸၢဝ်ႇဝႃႈ တူဝ်လဵဝ်းၵဝ်ႇလပ်းလိူဝ်ႉမိူင်းၶၢၵ်ႇၵျၢၼ်ႇၶီႇၼၼ်ႉ တေႁဵတ်းႁႂ်ႈတူၵ်းၸႂ်၊ ထၢတ်းၸႂ်တူၵ်းလႄႈ မႆႈၸႂ်ၶီ ၸႂ်လႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၸဝ်တေလႄတ ၼႆႈၸႂ် လွင်ႈပႃးယူႇလီၸဝ်၊ လွင်ႈပႃးတွင်ႉၸဝ်၊ ပႃးယူႇလီလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ၊ လွင်ႈႁူၼ်းႁိူၼ်း ၸဝ်တေႁၼ်ထိုင်သိုၵ်ႈသမ်ႉၸဝ်လိူဝ်းၼၼ်ႉ တေလႄတ ႉမီးမႃး။ ႁွပ်ႈၼႆလွင်ႈၵမ်ႉၸွႆႈတၢင်းၸႂ်လႄႈ တူင်ႇဝူင်းၶႂ်ႈပွင်ႇၸႂ်ၸဝ်ၼၼ်ႉ ပဵၼ်ၵၢၼ်လမ်ႇလွင်ႈလႄတႉလႄတႉ။ ထုၵ်ႇလီပၼ်တၢင်းႁူႉ ၵဵဝ်ႇလူလုၵ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၶၢၵ်ႇၵျၢၼ်ႇၶီႇလႄႈ လႆးယူႇသဝ်းလွမ်း လိူဝ်ႉမိူင်းၶၢၵ်ႇၵျၢၼ်ႇၶီႇ။ ၸဝ်ထုၵ်ႇလီလႆႈ ႁပ်ႉတၢင်းၵၼ်ၵၢၼ်မီးၵႃႇႁႃႇရ ၽိူမ်ႉထိမ်လွမ်း။

လွင်ႈၵမ်ႉၸွႆႈလိူဝ်းၼၼ်ႉၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီၶႂ်ႈၽူႈႁၢပ်ႇၵႃၼ်ပႃးယူႇလီ ၵၢၼ်လႆႈၽိူၵ်းလွင်ႈၽဝ်ႇၼၼ်ႉမႃးၵမ်းသိုဝ်ႈ၊ ၵၢၼ်မီး တူဝ်ထူပ်း လွင်ႈလူမ်းလႃးၸမ်းပႃးတွင်ႉၵၢၼ်မီးလိူဝ်ႉမိူင်းၶၢၵ်ႇၵျၢၼ်ႇၶီႇၸဝ် ႁဵတ်းသၢင်ႈပၼ်ႁႂ်ႈ။

1. လွင်ႈပၼ်ယႃ ARV မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉ

သင်ပၼ်ယႃ ARV မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉယူႇၸလႄႈ မိူဝ်ႈၵိူတ်ႇလုၵ်ႈၼၼ်ႉ တေႁဵတ်းႁႂ်ႈလွင်ႈလပ်းတိတ်း လိူဝ်ႉမိူင်းၶၢၵ်ႇၵျၢၼ်ႇၶီႇ ၸမ်းလူးလုၵ်ႈဢေႇလူင်းလႆႈ။ လႆးၸႂ်ႉယႃၵၢၼ်ၵမ်ႉမိူၼ်ၵၼ်ၵေႈ မီးတင်းၼမ်။ ၵၢၼ်တီႈၸႂ်ႉၵၼ် ၵမ်ႈၼမ်ၸတ ႉၸႂ်ႉယႃ zidovudine, iamividune ၸလႄႈ/ၵမ်ႉၼၼ် nevirapine သွင်သၢမ်သဵၼ်း ပၼ်ၶူမ်ႈၵၼ်မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉယူႇ၊ မိူဝ်ႈၵိူတ်ႇၸလႄႈ ဝႆႉၵိူတ်ႇလုၵ်ႈယဝ်ႉ ပၼ်ၸမ်းၸလႄႈလုၵ်ႈၵၢၼ်လင်ႇႁႃၵိူတ်ႇမႃး။

ၸမ်းပႃးတွင်ႉမၢင်ၵေႉၼၼ်ႉ ၵိုင်ၼိူဝ်လၼ်ႉတွၼ်းတၢင်းပဵၼ် ၵၢၼ်ၸဝ်ပဵၼ်ယူႇၸလႄႈ တၢင်းၼမ်ဢေႇ သီႇတီႇ4 သေ ၵၢပ်ႈတေလႆႈၸႂ်ႉယႃ ART တႃႇတၢင်းပဵၼ်ၶၢၵ်ႇၵျၢၼ်ႇၶီႇၸဝ်။ လွင်ႈၼၼ်ႉၼၼ်ႉ တေႁဵတ်းႁႂ်ႈ ၸၽေးၵၢၼ်လိူဝ်ႉမိူင်း တေလပ်းတိတ်း လုၵ်ႈၵွၼ်ႇၼၼ်ႉဢေႈ တေလူတ်းယွမ်းႁႂ်ႈလွမ်း။

တူလုၵ်းမိုၼ်းတီႈလႆးၸႂ်ႉတိုဝ်းယႃ ARV ၼႆႉႁွင်ႈယႃတႃႇၶေႃးမုၼ်းလွင်ႈယႃ၊ ႁၢင်ႈယႃၵၢၼ်တေလႆႈၸႂ်ႉၸလႄႈၽွၼ်းလႃႉယႃ။

2. ပိူင်ႉဝေႈ လွင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈႁူးၵိူတ်ႇလုၵ်ႈႁၢင်ႈမိုၼ်ႈ မိူၼ်ၼင်ႇလွႆႈပိုတ်ႇႁူင်းလုၵ်ႈပၼ်ၸလႄႈ ၵဵတ်းပၢၵ်ႇႁူး ၵိူတ်ႇပၼ်လိူဝ်းၼၼ်ႉ

ၵၢၼ်လမ်ႇလွင်ႈ မိူဝ်ႈၵိူတ်ႇလုၵ်ႈၵွၼ်ႇပၼ်ၼၼ်ႉ တႃႇႁႂ်ႈလုၵ်ႈၵွၼ်ႇ တိူဝ်ႉလႃးလိူတ်ႈၸလႄႈ ၼမ်ႉတူဝ်ၸမ်း ၵေႃႇလိူဝ်ပိူၼ်ႈ ၼၼ်ႉထုၵ်ႇလီႁဵတ်းလွမ်းၼင်ႇၶေႃးပႃးတွင်ႈၼၼ်ႉ –

- ယႃႇပိုတ်ႇႁူင်းလုၵ်ႈပၼ် — လွင်ႈပွႆႉႁႂ်ႈႁူင်းလုၵ်ႈပိုတ်ႈႁင်းႁူလုၼ်းၼၼ်ႉ ပဵၼ်ၵၢၼ်လမ်ႇလွင်ႈ။ ႁူလုၼ်းၵႃး လွင်ႈပွႆႇႁႂ်ႈ ႁူင်းလုၵ်ႈပိုတ်ႇႁင်းႁူလုၼ်းႁိူင်ႁိူင်ၼၼ်ႉဢေႈ ပဵၼ်လွင်ႈၵၢၼ် ႁဵတ်းႁႂ်ႈလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်းၼမ်လႆႈၼင်ႇၵဝ်ႇ။
- ပိူင်ႉဝေႈလွင်ႈၸႂ်ႉတိုဝ်း မိူင်ႈၵမ်ႉၶီမ် ၵၢၼ်တေႁဵတ်းႁႂ်ႈၽိဝ်လုၵ်ႈၵွၼ်ႇပဵၼ်ႁွႆးလႆႈ မိူၼ်ၼင်ႇၵၢဝ်မိူင်းလွႆႈ လၼ်လုၵ်ႈၵွၼ်ႇၵွၵ်ႇမႃး ၵမ်ႉၼၼ် လွင်ႈၸႂ်ႉၵိမ်းႁွႆး (လိူဝ်သေဝဵၼ်းလႆးလုၵ်ႈၵွၼ်ႇၵမ်ႉလီ)
- ပေႃးၵမ်ႉမီးလွင်ႈတၢင်း ၵၢၼ်လီၶႅၼ်ႇၼၼ် ႁႂ်ႈပိူင်ႉဝေႈပိုတ်ႇႁူးၵိူတ်ႇလုၵ်ႈပၼ်။
- မိူဝ်ႈလုၵ်ႈၵွၼ်ႇၵိူတ်ႇမႃးၼၼ်ႉ တႃႇတေၵဝ်လိူတ်ႈ ၵၢၼ်လပ်းတီႈတူဝ်လုၵ်ႈၵွၼ်ႇၵွၵ်ႇပဵတ်ႈၼၼ်ႉ တၵ်းတေလႆႈ သုၵ်ႈတူဝ်လုၵ်ႈၵွၼ်ႇပၼ်လီလီ။
- တႃႇၶေႃႉႁင်ႈတူဝ်လဵဝ်ႈၵဝ်ႇၼၼ်ႉ ၸမ်းၵဵပ်းလုၵ်ႈဢေႈတၵ်းတေလႆႈၸႂ်ႉတိုဝ်းထုင်မိုဝ်း၊ သိူဝ်ႈၶေႃႉႁင်ႈတူဝ်ၸလႄႈ မၢၼ်ႇတႃႇ။

15 တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၼပ်းတိတ်းလႆႈ

3. လွင်ႈပၼ်တၢင်းၵိၼ် ႁႂ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလဵၵ်ႉ

လႆႈသွၼ်ႇဢႃႇႁႃႇရတၢင်းၵိၼ် ႁႂ်ႈၸမ်ႈပႃးတွင်ႉ ဢၼ်မီးလိူဝ်ႉမိူင်းၵၢၵ်ႇၸုၵ်ႉၸူဝ်ႈၸိုင်ႈ ပဵၼ်လွင်ႈလီလိူဝ်ပိူၼ်ႈ။ ႁူလ်းၵျႈ တၵ်းတေလႆႈပၼ်လွင်ႈတၢင်းႁူႉ လႆႈႁၢင်ႈႁႅင်းတၢင်းၵိၼ်ဢၼ်လွတ်ႈၽေးၸလႈ ၼၼ်ႉတိုဝ်းလိုဝ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၽေးလူႉ တႃႇၼႆႉတိုဝ်း လႆႈသွၼ်ႇဢႃႇႁႃႇရတၢင်းၵိၼ်ၸတႉ ပဵၼ်လႆႈဢမ်ႇႁၢင်ႈႁႅင်းတၢင်းၵိၼ် ႁႂ်ႈလွတ်ႈၽေးၸလႈ ၼၼ်ႉတိုဝ်း ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လႆႈသွၼ်ႇဢႃႇႁႃႇရတၢင်းၵိၼ်ၼႆႉ လွင်ႈႁၢင်ႈႁႅင်းၸလႈ လွင်ႈၼႆႉတိုဝ်းၵူးၶၵ်ႉတွၼ်ႈၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီၵုမ်းထိင်းပၼ် ၵွမ်းလီလီၸလႈ ႁဵတ်းသၢင်ႈၵွမ်း –

- ႁဵတ်းၸၼလႆႈႁၢင်ႈႁႅင်းၸလႈ ၼႆႉဝၢၼ်ႇပၢၵ်ႇပိုတ်ႇသေ ပွၼ်ႈပၼ်ႁႂ်ႈလွတ်ႈၽေး။
- ပၼ်မေႃးၸလႈဝၢၼ်ႇပၢၵ်ႇပိုတ်ႇ ဢၼ်သၢင်ႇထုၵ်ႇ တႃႇႁၢင်ႈႁႅင်းၼႆႉလႆႈသွၼ်ႇဢႃႇႁႃႇရတၢင်းၵိၼ်။
- တႃႇၵမ်းၵမ်းႁူင်တၢင်းၵိၼ်တီႈသွၼ်ႇၼပ်ႉဝႆႉၼၼ်ႉ ပၼ်ၼမ်ႉမူတ်းသႂ်ၸလႈ ၽွႆးၽိုၼ်းႁႂ်ႈႁုမ်ႇထူၼ်ႈ။
- လၢတ်ႈၸၼၽေးၸွင်လႆႈႁၢင်ႈႁႅင်းတၢင်းၵိၼ် ဢၼ်ဢမ်ႇမူတ်းသႂ်ၸလႈ ဢမ်ႇသၢင်ႇထုၵ်ႇ။

ၸမႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ တၵ်းတေလႆႈပၼ်တၢင်းၵိၼ် ဢၼ်သွၼ်ႇၼပ်ႉဢႃႇႁႃႇရဝႆႉသၢၼ်းလိူဝ်ႁူလ်း။ သင်ၵႂႃႇၵႂႃႇပၼ်ၵိၼ်ၼူမ်း မၢင်ပွၵ်ႈမၢင်လႂ်ၼႆႉ လွင်ႈတေၼပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်းပဵၼ်ၵေႃႈ တေသုင်ၶိုၼ်ႈလႆႈမိူၼ်ၵၼ်ၼႆႉၼၼ်ႉ။ ၸမႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ထုၵ်ႇလီပွင်ႇလွင်ႈ။ ၸမႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ထုၵ်ႇလီႁူႉပွင်ႇၸၢႆးၼႆႉလီလီ။

သင်ဝႃးဢမ်ႇပၼ်လွင်ႈပႃးႁူႉ၊ ဢမ်ႇမီးၼမ်ႉမူတ်းသႂ်ပၼ်ၸလႈ ၽွႆးၽိုၼ်းႁုမ်ႇထူၼ်ႈၼႆလိုင် လွင်ႈႁႂ်ႈၵိၼ်ၼမ်ႉၼူမ်း ၸမႈၼႆႉတေသၢင်ႇထုၵ်ႇလိူဝ်။ သင်ဢမ်ႇႁႂ်ႈလိူင်ႉၼၼ်ၼႆႉ တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇတေၼပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်ၵၢၵ်ႇၸုၵ်ႉၸူဝ်ႈၵေႃႈ တေသုင်ၶိုၼ်ႈမႃး၊ လွင်ႈၼၢင်းပဵၼ်တွင်ႉလူႉတွင်ႉႁႂ်ႈၵေႃႈ တေသုင်ၶိုၼ်ႈသေ ၼၢင်းႁဵတ်းႁႂ်ႈ ထိုင်လူႉတၢႆႁွၼ်ႇယဝ်ႉ။

သင်ဝႃးၸမႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ တေလိူၵ်ႈလိူင်ႉၼမ်ႉၸမႈလႆႈလိူဝ်ႁူလ်းၼႆလိုင် ထုၵ်ႇလီပၼ်လွင်ႈၸႃႈလွင်ႈၵွမ်းၼၼ်ႉပႃးတွင်ႈၼႆႉဝႂ်ႈ–

- ႁႂ်ႈၵိၼ်ၼမ်ႉၸမႈဢၼ်လိူဝ် — လိုဝ်သေၼမ်ႉၸမႈ ဢမ်ႇပၼ်ၵိၼ်သင် (ၼမ်ႉၵေႃႈဢမ်ႇပၼ်) တေႃႇထိုင်ၶႃႈယူ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလႆႈႁူၵ်ႈလိူၼ်ယဝ်ႉ ႁႂ်ႈလိူၵ်ႈလႆႈၵိၼ်တၢင်ႇလိုဝ်း ၽိူၼ်းၼမ်ႉၸမႈဝႆႉဝႆႉ။
- လုမ်းလႃးတဝ်ႈၼမ်ႉ – ယူတ်ႈယႃႁူဝ်ၼမ်ႉၽိုပ်းႁႆႈၽိမ်ႉၼဝ်ႉၸလႈ ၶိူင်ႈဝေႈယႃႇႁႂ်ႈၾိဝ်ႁူဝ်ၼမ်ႉတၵ်ႉ။
- ယူတ်ႈယႃ ၽႃႈၸႆႉပၢၵ်ႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၽိမ်ႉၼဝ်ႉ။

4. လွင်ႈလူလွမ်ၵွမ်းတူလ်ႈၸမႈၸလႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ

<u>တႃႇၸမႈပႃးတွင်ႉ</u> –

- လုမ်းလႃးၵွမ်းၼင်လွင်ႈလုမ်းလႃးၸမႈပႃးတွင်ႉ။
- မိူဝ်ႈလုမ်းလႃးၸမႈပႃးတွင်ႉလိူင်ႉၼၼ်ၼႆႉ မိူဝ်ႈႁူၼ်းပဵၼ်မေႃးလူးႁူးပွၵ်ႈ ႁႂ်ႈႁူတ်ႈၽိတ်ႈတူလ်ႈ လွင်ႈၽွၼ်းၼႄ ယႃ မီး/ဢမ်ႇမီး၊ လူမ်းၼၢဝ်မီး/ဢမ်ႇမီးၸလႈ ၶႆႈ/ဢမ်ႇၶႆႈလိုဝ်းၼႆႉ။
- လွင်ႈႁူတ်ႈၽိတ်ႈတူဝ်ၼၼ်ႉ ၼင်ႈၼမ်ႉၼၵ်းတူလ်ႈ၊ တူလ်ႈလွင်ႈမီးၽႃႈဢမ်ႇမီးၽႃႈၸႆႉပၢၵ်ႇ၊ ထွမ်တူလ်ႈ ပွတ်ႇလီ/ဢမ်ႇလီ၊ မၢၵ်ႇလၼ်ႁႂ်ႈ/ဢမ်ႇႁႂ်ႈ၊ ၵွင်ႇမီးတုမ်ႇ/ဢမ်ႇမီး။
- ပၼ်ယႃထၢတ်ႈလိူၵ်ႈၸလႈ Folic acid တႃႇၶေႃႈၵင်ႈတၢင်းပဵၼ်လိုတ်ႈၼၢင်ၸလႈ ႁူတ်ႈၽိတ်ႈပၼ်ႁူးလိူၼ်ဝႂ်ႈ လိူၼ်ၼၢင်/ဢမ်ႇၼၢင်။

- မှိဝ်ၣ်ဂူၢ်ဆၢ်ပီၢ်မၤလူၤဂူၤပွဂ်ၣ်ဆၢ်ဆၢ်. ၡ်ၣ်ပၢ်လွင်ၣ်ဂိၢ်ယီၢ်မ်.တီၣ်မီၤဘၢ,ၡၢ,ရလွမ်းဂူၤပွဂ်ၣ်။
- ၡ်ၣ်ဂိုတ်,လုဂ်ၣ်တီၣ်ၡွင်ၣ်ယၢ။

တၢ,လုဂ်ၣ်ဘွၢ်, –

- တၢ,ၡေ.ဂၢင်ၣ်တၢင်းပီၢ်ထီ,ပီ,ဆၢ်. ၡ်ၣ်ဂိၢ်ယၢ cotrimoxazole တေၢ,ထိုင်ဘၢ,ယုလံၣ် 18 လိူၢ်။ (ဂၢ် 15.3)
- **ပၢ်ယၢၡေ.ဂၢင်ၣ် (ဝဂ်.သိၢ်း) လုဂ်ၣ်ဘွၢ်,ဘၢ်စမၣ်မီၤလိုဝ်.မီင်းဘီဂ်.ၡ်ျဘံ,ဝီ,ဂူၣ်ဂေၢ. မှိၢ်ဆင်,လုဂ်ၣ်ဘွၢ်, တၢင်,လိုဝ်း။ လိုဝ်သေဝၢၣ် –**
- **ၡ်ၣ်ပၢ်ယၢၡေ.ဂၢင်ၣ်ပီ,သီ,လီ, လုဂ်ၣ်ဘွၢ်,တီၣ်စမၣ်မီၤလိုဝ်.မီင်းဘီဂ်.ၡ်ျဘံ,ဝီ,ဂိုတ်,မၤဆၢ်.ဂူၣ်ဂေၢ. မှိဝ်ၣ်ဂိုတ်,မၤဂမ်း လီဝ်။ ဂူလ်းဂၢၣ်လွမ်းဆင်,ဖၢင်ၡၢင်ၣ်တၢင်းပီၢ်စလၣ် ဝူၢ်.သွၢ်,ဝၢၣ်လုဂ်ၣ်ဘွၢ်,ဘၢပ်ၣ်ပီၢ် ဘီဂ်.ၡ်ျဘံ,ဝီ,စလၣ်ဘၢ်ၡူ. တီတ်ၣ်တေၢးဝၢၣ်ပီၢ်ဘီဂ်.ၡ်ျဘံ,ဝီ,ဆၢ်. တေဘမ်,လံၣ်ပၢ်ယၢၡေ.ဂၢင်ၣ်ပီ,သီ,လီ,။**
- ဂူတ်,လီတ်ၣ်လိုဝ်.မီင်းဘီဂ်.ၡ်ျဘံ,ဝီ,ပၢ် မှိဝ်ၣ်ဘၢ,ယု 12 စလၣ် 18 လိူၢ်။

တၢင်းပီၢ်မၢဂ်,လီင် (Measles)

လွင်ၣ်တေလံၣ်သူင်,စၢဝ်,စၢ်ဝံၤ
တူလ်းတီၣ် ဧၢၣ်ဖိူမ်.ထီမ်

ဧၢၣ်ပိုတ်,တီၣ်ပွင်,

တၢင်းပီၢ်မၢဂ်,လီင်ဆံ. ပီၢ်ဂွပ်ၣ်လိုဝ်.မီင်းဝံၤရတ်.သီၢ်းဆိုင်ၣ်သေ လၢင်ၣ်လပ်းတိတ်းလံၣ်ဂွပ်ၣ် လူမ်းဘၢ်ဂူၢ်းပီၢ် တၢင်းပီၢ်ဆၢ်.ထူလ်ၣ်လံ့ဘွဂ်,မၤ၊ ဖွင်ဆမ်.လံၢ၊ ဖွင်စီၣ်တိုဝ်,ဂူၢ်းပီၢ်လိုဝ်းဆံ.ယဝ်.။ တၢင်းပီၢ်ဘၢ်ဆံ.ဆံ. ပီၢ်တၢင်းပီၢ်ဘၢ် လပ်းတိတ်းလံၣ်ဝံၤဘၢ်ဆိုင်ၣ်ယဝ်.။ ဂမ်ၣ်ဆမ်စတ. လုဂ်ၣ်ဘွၢ်,တေဂံ.ပီၢ်ဆမ်သေ တေလၢင်ၣ် မီၤဖွၢ်းလၢ.လွမ်းလင်မၤ။ လွင်ၣ်တံၢဂွပ်ၣ်မၢဂ်,လီင်ဆံ. မှိဝ်ၣ်တၢင်းပီၢ်ဖေၣ်ဆမ်ဆၢ်. တေသုင်လံၣ်ထိုင် 30% သေစလၣ် ဂမ်ၣ်ဆမ်စတ.တေတံၢဂွပ်ၣ် ပီၢ်ပွတ်,ဂ်ၣ်ဆၢ်.ယဝ်.။

ဘမ်,မီၤယၢတၢ,တေယူတ်းယၢတၢင်းပီၢ်မၢဂ်,လီင်။ ယိုင်းဘၢၢ်းဘၢ်ယူတ်းယၢ ဘၢ်လမ်,လွင်ၣ်စတ. တၢ,ၡေ.ဂၢင်ၣ် ဖွၢ်းလၢ.လွမ်းလင် ၡ်ၣ်တံၢဂွပ်ၣ်တၢင်းပီၢ်ဘေ,လူင်းဆၢ်.ဂူလ်း။ တၢ,လုဂ်ၣ်ဘွၢ်, ဘၢ်စၢတ်,ထၢတ်ၣ်ဘၢ,ၡၢ,ရဆၢ်. စီၢ်းလၢင်ၣ်ပီၢ်ဖွၢ်းလၢ.လွမ်းလင်လံၣ်ငံၢဆၢ်.ယဝ်.။

ဖၢင်ၡၢင်ၣ်တၢင်းပီၢ်

- မီၤလူမ်းဆၢဝ်သုင်လိုဝ် 38.5 ˚ C သေၡိုင်လိုဝ် 3 ဝၢ်း စလၣ်
- ၡွပ်,တၢသ့်တေလီင်သေ ဂ်ၣ်၊ မီၤဆမ်.မုဂ်.လံ၊ ဘံ
- မၢင်ပွဂ်ၣ်မၢင်လံ့ တေမီၤတုမ်,စၢဝ် ဂေ,ပလိတ်.သ်ပေၢ. ဘွဂ်,မၤတီၣ်ယ့်းမှိဂ်,ဆ့်းပၢဂ်,။
- ဝံၢးသေသွင်သၢမ်ဝၢ်း တေမီၤတုမ်,လီင်ဘွဂ်,မၤတင်းတူဝ်သေ (ဖိုၢ်,လီင်) တေစတ,တီၣ်ဧၢၤ၊ ဆၢၤဘူဂ်း၊ တွင်.စလၣ် လူင်းဂ်ၢ,တီၣ်စၢ။

15 တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈ

ၽွၼ်းလႃႉလွမ်းလင်

- ပွတ်ႇႁႂ်ႈ
- ႁူၵွၵ်ႇၼွင်
- ၵွပ်ႈတွင်ႉႁၢႆႉတွင်ႉလူႉသေ ထၢတ်ႈၼမ်ႉၶေႃႈႁၢႆႉၸလႈ ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၵၢႆႇႁၢႆႇဝ
- ၵွပ်ႈၸွပ်ႇတႃပဵၼ်လဵပ်းၸလႈတႃလၢင်းမွတ်ႇလႆႈ (ႁူၼ်းၵၢၼ်ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈပီႇတႃႇမိၼ်ၶေႃႈၸဵၼ်းပဵၼ်လႆႈၼမ်လိူဝ်)
- ၵွၵ်ႈၶေႃႁႂ်ႈ
- တၢႆ

လွင်ႈႁူႉၼႄႉႁၢမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

တူၺ်းၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်သေ မၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်လႆႈ။ လိူဝ်ႉမီးတၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ တေယူႇလွမ်းလိူတ်ႈ၊ ယဵဝ်ႈၸလႈၼမ်ႉလၢႆး။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

လွင်ႈယူတ်းယႃၼၼ်ႉ တႃႇယူတ်းယႃၶႄႉႁင်ႈၽွၼ်းလႃႉလွမ်းလင်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

- တႃႇလူမ်းၼၢဝ်ၼၼ်ႉပၼ်ၼမ်ႉၵိူဝ်ၸလႈယႃ paracetamol၊ တွင်ႉႁၢႆႉတွင်ႉလူႉၸလႈထၢတ်ႈၼမ်ႉၼွႆးတူဝ်ၶေႃႈ
- ၼင်ႇၵိူဝ်ၶႂ်ႈၼွႆးပၢၵ်ႇမူတ်းသႂ်ၼၼ်ႉ ပူၼ်ႈပၢၵ်ႇပၼ်။ ၵဝ်ယႃ 1% gentian violet တႃးလဵပ်းၼွႆးပၢၵ်ႇ။
- ပၼ်ယႃဝီႇတႃႇမိၼ်ႇၶေႃႈ လွမ်းၼင်ႇၵိုင်းယႃယူတ်းယႃ (ၶၢမ် 17.2)။ ထိင်ႈဝၼ်းၼိုင်ႈ ပၼ်ထိင်ႈၵမ်းၼိုင်ႈ။
- လၢင်ႉတႃပၼ်ႁူႈဝၼ်း။ တႃႇၸွပ်ႇတႃလိူင်ၼၼ်ႉ ၵဝ်ယႃ Terramycin Eye Ointment ယွတ်ႇတႃးပၼ်။
- တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်ၶဝ်ႈမႃးထိင်ႈ – ပွတ်ႇႁႂ်ႈ (ၶၢမ် 21.2) ပၼ်ယႃ amoxicillin။
  ႁူၵွၵ်ႇၼွင် (ၶၢမ် 21.1) ပၼ်ယႃ amoxicillin။
- ပၼ်တၢင်းၵိၼ်ထိုင်ၸမႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ၊ ၼွႆႈပၼ်ၵိၼ်ၼူမ်းၸမႈႁၢႆႇသေ လိင်ႉတၢင်းၵိၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း တွၼ်ႈတႃႇ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵၢၼ်ၶႄႉယႂ်ႇလိူဝ်။
- သင်ႁူၼ်းပဵၼ်ၼွႆးႁွင်ႈ IPD ပဵၼ်မၢၵ်ႇလိင်ၼႆ သမ်းယႃၶႄႉႁင်ႈပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၵၢၼ်ယႂ်ႇလိူဝ် 6 လိူၼ် ၼွႆး ႁွင်းယႃတင်းမူတ်း။

လွင်ႈၶႄႉႁင်ႈ = ယႃၶႄႉႁင်ႈ

တႃႇၶႄႉႁင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉၸတႃႉ သမ်းယႃၶႄႉႁင်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ သမ်းယႃၶႄႉႁင်ႈ (0.5 cc ယႃၶႄႉႁင်ႈမၢၵ်ႇလိင်) ပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇတီႈမီးၵႃႈယုလႆႈ 9 လိူၼ်ႁူႈၶေႃ ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ။ (တူၺ်းတီႈၶေႃးၽိုမ်ႉထိမ် 24)

ၵၢင်ႈၵိင် ပွတ်ႇႁႂ်ႈ (ၶၢမ် 21.2)၊ ႁူၵွၵ်ႇၼွင် (ၶၢမ် 21.1)။

> ၵမ်ႈၼမ်ၸတႃႉ ၼွႆးပိုၼ်ႉတီႈၵၢၼ်လၢင်းပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၼမ်ၼၼ်ႉ ၵွပ်ႈလၢင်းၽေးပဵၼ်ႁၢးႁၢႆႉလႆႈၸလႈ မၢတ်ႈမၢတၢင်းပဵၼ်ႁူႈၵၢၼ်သေ သူင်ႇၶၢဝ်ႇပၼ်ႁၢႆႉ။

ပူဝ်ႇလီႇယူဝ်ႇ (Poliomyelitis)

လွင်ႈတေလႆႈသူင်ႇၶၢဝ်ႇၶၼ်ဝႆး
တူၺ်းတီႈၶေႃႈၽိူမ်ႉထႅမ်

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်ၼႆႉၼႆႉ ပဵၼ်ၵွပ်ႈလိူဝ်ႉမဵင်းဝႆးရတ်ႉသ်ပူဝ်ႇလီႇယူဝ်ႇသေ ၵႅတ်ႈၶိူဝ်းၵိုင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ်မၢႆးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵွပ်ႈလိူဝ်ႉမဵင်းပူဝ်ႇလီႇယူဝ်ႇၼႆႉ တေၵႂႃႇယႃႉၵဝ်းသေႊလ်ၶႃႇယူင်ႇ တီႈလုပ်ႇသၼ်ၸလႈ ၵူၼ်းပဵၼ်လၢင်ႈတၢႆၽႄၵ်ႇလႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ် ၵၢၼ်ၼႆႉၼႆႉ လုၵ်ႉတီႈၵူၼ်းၵေႃႉၼိုင်ႈ ၵႂႃႇလူးၵူၼ်းၵေႃႉၼိုင်ႈ (ၽၢႆႈလူင် — လုၵ်ႉတီႈမိုဝ်း ၶဝ်ႈလူးပၢၵ်ႇ) လပ်းတိတ်းၵႂႃႇ ၵမ်းသိုဝ်ႈၸလႈသင်၊ လပ်းတိတ်းတၢင်းၵွမ်း (တၢင်းၵိၼ် ၵၢၼ်မီးၽၢႆႈလူင်တိတ်းယူႇ၊ ၼမ်ႉၵၢၼ်ၵိၼ်ၶဝ်ႈၵႂႃႇ)။ ပၼ်ၵိၼ်ယႃၶွႉၵင်ႈသေၸလႈ ၶွႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ်ပူဝ်ႇလီႇယူဝ်ႇၼႆႉလႆႈ။

ၽေႃင်ၵၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ၵူၼ်းၵၢၼ်လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမဵင်းၵႂႃႇၼႆႉ တေၵမ်ႇၶၼ်ၽေႃင်ၵၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်သင်။
- ၵၢင်ႈၽေႃင်ၵၢၼ်ၵမ်ႇပဵၼ် တႃႇပွတ်းတူဝ် — မီးလူမ်းၼၢဝ်၊ ၵူၼ်ႉၶိုၼ်ႈလွမ်းၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉ၊ ႁူဝ်ၸဵပ်း၊ ၵၢၵ်ႈ၊ ၸဵပ်းလွမ်း သၼ်လင်။
- ၵၢင်ႈၽေႃင်ၵၢၼ်တႃႇပွတ်းတူဝ် — လႅးတီႈသဵၼ်ႈဢဵၼ်တႃႇၵူၼ်းလိုင်ႉၼၼ်ႉ ၵိုင်ႉၵၢင်ႉၵူၼ်းၵွၼ်ႇ ၵမ်ႇၽႅင်ႇ ၵၼ်သေ တေၸတႇလုၵ်ႉတီႈတိၼ် ပဵၼ်ၶိုၼ်ႈမၢႆးတၢင်းၵွၵ်းႁူဝ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵူၼ်းၵၢႆး လွင်ႈႁူႉၼိူဝ်ႉႁူႉတူဝ် လွမ်းၽိဝ်ၼင်ၼၼ်ႉ ယင်းတေမီးၵဝ်ႇ။ လွင်ႈၵူၼ်းၵွၼ်ႇၼၼ်ႉ သင်မၢႆးထိုင်တီႈ ပွတ်းၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉထူၺ်းလွၵ်ႈၼၼ် ၵူၼ်းပဵၼ်လၢင်ႈထိုင်တီႈတၢႆလႆႈ။

လွင်ႈၼူၼ်ႉၵျမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

ၵူၼ်းပဵၼ်ၵၢၼ်ၵိုင်ႉၵၢင်ႉတႃႇပွတ်းတူဝ်ၵူႈၵေႃႉ လွမ်းၼင်ႇပႃးယၢၼ်ႈ ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႃႈ ပဵၼ်ၵွပ်ႈပူဝ်ႇလီယူဝ်ႇဝႆႉၵွၼ်ႇ။ ၵဝ်တူဝ်ယၢင်ႇၽၢႆႈလူင်သေ ၵူတ်ႇၸႅတ်ႈလိူဝ်ႉမဵင်းလႆႈ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ၵူၼ်းပဵၼ် ၵၢၼ်တႃႇပွတ်းတူဝ်ႈၵူႇၼၼ်ႉ ၵပ်ႉဝႆႉတီႈႁွင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼွႆးသေ ၵွႈလိုဝ်ႈဝႆႉၵွၼ်ႇ။
- ပၼ်ယႃတႃႇလွင်ႈၵူၼ်ႉၶိုၼ်ႈၸဵပ်းမူလ်ႈ။
- ၵွပ်ႈၵူၼ်းပဵၼ် လႆႈၼွၼ်းယၢဝ်းႁိုင်ၼေႃႇၸလႈ ၼင်ႇႁိုဝ်လွမ်းလင်တေၵမ်ႇပၼ်ၸဵပ်းၶိုၼ်ႈမၢႆးၼၼ်ႉ ၵွႈၶွႉၵင်ႈပၼ်။
- ၼင်ႇႁိုဝ်တေၵမ်ႇၵွႈၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉလၵ်ႉလူင်းၵူႇ၊ ၶိင်ၶိင်းမၢႆးၼၼ်ႉ ၵွႈတူင်ႉၼိုင်ပၼ်ယူႇတႃႇသေႇ။

ၵွပ်ႈဝႃႈ လွင်ႈသမ်းယၢၼ်ႉ တေလၢင်ႈၵႅတ်ႈၶိူဝ်းတၢင်းပဵၼ်ပူဝ်ႇလီႇယူဝ်ႇၵႃႉၵိူင်းလႆႈၸလႈ
ၵူၼ်းပဵၼ်ၵၢၼ်ၵဝ်းဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႃႈ ပဵၼ်ပူဝ်ႇလီႇယူဝ်ႇၼၼ်ႉ ယႃႇသမ်းၸႅမ်ပၼ်လၢႆးလၢႆး။

15 တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈ

လွင်ႈၶေႃႉဢင်ႈၶလႆႈ ယႃႇၶေႃႉဢင်ႈ

- မိူဝ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိုတ်ႇမႂ်ႇၼၼ်ႉ ပၼ်ယႃႇၶေႃႉဢင်ႈ၊ မိူဝ်ႈလႆႈ 6 ဝူင်ႈ၊ မိူဝ်ႈလႆႈ 10 ဝူင်ႈ၊ 14 ဝူင်ႈၶလႆႈ ၼိုင်ႈၸုပ်ႇ ဝႆႉပၼ်ယႃႇလိူၼ်းသုတ်းယဝ်ႉ။
- သင်ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝူႈၼႂ်းပိူၼ်ႉတီႈၼၼ်ႉမီးၵူၼ်းပဵၼ်ပူဝ်ႇလီႇယူဝ်ႇၼႆလိူင် ႁႂ်ႈပၼ်ယႃႇၶေႃႉဢင်ႈပူဝ်ႇလီႇယူဝ်ႇ တႃႇ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယုလိူၵ်ႉလိူဝ် 5 ၸုပ်ႇၼႂ်းပိူၼ်ႉတီႈၼၼ်ႉၵူႈဝေႃႉပိူၵ်ႉသမ်ႉဝူႈယၢမ်းပၼ်ယဝ်ႉသေတႃႉဝေႈယဝ်ႉ။
- သင်ၶူႉတိတ်းတေႃး ႁွပ်ႈလႆႈၶူႉတီႈၶွင်ႈလိၵ်ႇဝူႈ ပဵၼ်ပူဝ်ႇလီႇယူဝ်ႇၶတႃႉၼႆလိူင် ႁႂ်ႈပၼ်ယႃႇၶေႃႉဢင်ႈ ပူဝ်ႇလီႇ ယူဝ်ႇ တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇပဵၼ်ၵုမ်ႇပဵၼ်မူႇၵၢဝ်။

ၵၢင်ႈၵိင် (လွၵ်းၸွင်ႈယႃႇၶေႃႉဢင်ႈ – တီႈၼႄးလိၵ်ႈၼေႃးၽိူမ်ႉထိမ်)

တၢင်းပဵၼ်ႁွင်ႉမႃႇယွင်ႇ (Rabies)

လွင်ႈတေလႆႈသူင်ႇၶၢဝ်ႇ ၶၼ်ဝႆး
တူလုံးတီႈ ၼေႃးၽိူမ်ႉထိမ်

ၼေႃးပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်ႁွင်ႉမႃႇယွင်ႇၼႆႉ ပဵၼ်ႁွပ်ႈဝႆးၸတ်ႉသ်သိၼ်းၼိုင်ႈ ၵၢၼ်လၢင်ႈၵိတ်ႈၸွႆႈတၢႆလႆႈသေ တေပဵၼ်တီႈသတ်းလိူင်ႉ လွမ်ႈၶူၼ်း (မိူၼ်ၼင်ႇ မႅဝ်း၊ မႃ)၊ သတ်းပႃႇ (မိူၼ်ႇၼင်ႇ – ၼူၵ်ႉဝိင်ႇ) ၵွၼ်တၢင်း။ တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်ၼႆႉ တေလပ်းတိတ်း သတ်းလူးသတ်း ၵမ်ႇၼၼ် သတ်းလူးၵူၼ်း ႁွပ်ႈလူလုံးၵူႇတိုဝ်ႉလၢႆးၼမ်ႉလၢႆး ၵၢၼ်မီးလိုဝ်ႉမႅင်း (မိူၼ်ၼင်ႇ – ၸုပ်ႇလၢႆး၊ ၸုတ်ႇလၢႆး၊ လေးလၢႆးၽိဝ်ၼင်တီႈမီးၶွႆးယူႇ၊ တိုဝ်ႉလၢႆးၼမ်ႉၸီးမုၵ်ႈ)။ မိူဝ်ႈလႂ် မီးၽေႃၵ်ၶၢင်ႈ တၢင်းပဵၼ်ဢွၵ်ႇမႃး ၵူၼ်း ၵမ်ႇၼၼ် သတ်း ၵၢၼ်လပ်းတိတ်းလိုဝ်ႉမႅင်းမႃးၼၼ်ႉ လၢင်ႈတၢႆလႆႈ။ ၵူလုံးၵႃႈ ဝႆႉသေ လပ်းတိတ်းလိုဝ်ႉမႅင်းယဝ်ႉ မိူဝ်ႈပႆႇမီးၽေႃၵ်ၶၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ သင်သမ်းယႃႇၶေႃႉဢင်ႈ ၶိုတ်းၶၢဝ်းယၢမ်းၼႆလိူင် လၢင်ႈၶေႃႉဢင်ႈၵၢသၢၵ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်လႆႈ။

ၽေႃၵ်ၶၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ဝႆးသေလၢႆးၸုပ်ႇယဝ်ႉ 20 ထိုင် 90 ဝၼ်း တေၸူမ်း၊ လီပ်း၊ ၼေ (ၵိမ်းတီႈလၢႆးၸုပ်ႇ)။
- မီးလူမ်းၼၢဝ်၊ ၵတ်းသၼ်ႇ၊ ၵိူင်းၼေႃႇ၊ ၶူဝ်ၶႆး
- <u>တၢင်းပဵၼ်ႁွင်ႉမႃႇယွင်ႇၵၢၼ်လီၵူဝ်</u> – ၽေႃၵ်ၶၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ၵၢၼ်ၵမ်ႇၼိမ်၊ လွႆၶိူဝ်း၊ လွႆၵမ်ႇမၢၼ်ႇ၊ ၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉၵိင်း၊ ၵူဝ်ၼမ်ႉ ၵမ်ႇၼၼ်
- <u>တၢင်းပဵၼ်ႁွင်ႉမႃႇယွင်ႇသိၼ်းၵၢၼ်တၢႆ</u> – သိၼ်းၵၢၼ်တီႈလၢႆးၸုပ်ႇ တေၶတႃႇတၢႆသေၽေးဢွၵ်ႇၵူႇ။
- သင်ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ႁွင်ႉမႃႇယွင်ႇတင်းသွင်သိၼ်း ၵၢၼ်ဝူႈမႃးပႃႈၼိူဝ်ၼႆႉၼႆလိူင် သိၼ်းၵၢၼ်ၵူၼ်းပဵၼ် တေတၢႆ ၵူႇလွႆးလွႆးသေတေလိမ်းတူဝ်ၶလႆႈထိုင်တၢႆလႆႈ။ ၵူၼ်းပဵၼ်ၵၢၼ်တၢႆႁွပ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼႆႉတင်းမူတ်း တေပဵၼ်ႁွပ်ႈ

တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈ 15

သဵၼ်ႈၵဵၼ်ၵၢမ်ႈၽိူဝ်ႉလွမ်းသဵၼ်ႈတၢင်းထူလုၺ်ႈၸွႆႈတႃႇသေ ၵၢမ်ႇထူလုၺ်ႈၸွႆႈလႆႈလႄႈ လၢင်ႇလႆႈတႃႇၵၼ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ သင်ၵၢမ်ႇလုမ်းလႃးလီလီလိူဝ် ၵူၼ်းပဵၼ်လၢင်ႈတႃႇလႆႈၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်းၸဵတ်းဝၼ်းတီႈၵၢၼ်တႄႇပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

လႃးမႃၸူပ်း၊ လႃးၽူၵ်ႇဝိင်ႇၸူပ်း၊ သင်ၵူၼ်းပဵၼ် ၵၢၼ်မီးၶွႆႈမၢတ်ႇၸဵပ်းလႄႈ မီးၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် သဵၼ်ႈၵႃႇယူင်ႇ ယုပ်ႈယွမ်းၼၼ်ႉလိူဝ် မၵ်းမၼ်ႈလႆႈဝႃႈ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ႁွင်ႉမႃးယွင်ႇ။

မႄႈပႃးတွင်ႉလႄႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယုလဵၵ်ႉလိူဝ်ၽိူင်ႈၸူပ်ႇၼၼ်ႉ သမ်းယႃႁႄႉႁင်ႈ တၢင်းပဵၼ်ႁွင်ႉမႃးယွင်ႇလႆႈ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

တႃႇၵူၼ်းပဵၼ် ၵၢၼ်ၸႄၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ယဝ်ႉၼၼ်ႉ ၵၢမ်ႇမီးယႃလွၵ်ႈ တေယႃႁွႆးတိုဝ်ႉလႆႈလီ။ ငဝ်းလၢႆးလိူင်ႉၼႆ ၼၼ်ႉ ၼင်ႇႁိုဝ်တေၵွတ်းၶႅၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်လီမိုၼ်ႈၼၼ်ႉ တၵ်းလႆႈယူတ်းယႃလွမ်းၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၵႂႃႇၵူၺ်း။ (မိူၼ်ၼင်ႇ – ပၼ်ယႃႁွႆး လွင်ႈၸဵပ်းႁွႆးၶေႃႇလူင်း (ႁၼ် 7.5)၊ ပၼ်ယႃၸွၼ်းလပ်း (ႁၼ် 7.2)။

ႁႄႉႁင်ႈတၢင်းပဵၼ်ႁွင်ႉမႃးယွင်ႇလႆႈ လွမ်းၼင်ႇပႂ်ႉတူၺ်ႈၼႆႉ

1. **ယူတ်းယႃပၼ် ၶွႆးၸူပ်း**
2. **ဝႆႉသေလႃးမႃယွင်ႇၸူပ်းယဝ်ႉၼၼ်ႉ * သမ်းယႃႁႄႉႁင်ႈၵမ်းလဵဝ် *(ယႃႁႄႉႁင်ႈ လႄႈ/ၵၢမ်ႇၼၼ် ယႃၸႂ်ႉ တၢင်းပဵၼ်ႁွင်ႉမႃးယွင်ႇ)။**

1. ယူတ်းယႃပၼ် ၶွႆးၸူပ်း

- ၵၢဝ်ၼမ်ႉလႄႈ သပ်ႉပူႇသုၵ်ႈၶွႆးတီႈလႃးၸူပ်းၶွႆးမူတ်းသုၺ်။
- ၵၢဝ်ယႃၵီႇတဵမ်း ၵၢမ်ႇၼၼ် ယႃၵႃႈၵူဝ်ႇတိၼ်းသုၺ်ႇပၼ်။
- သင်ဝႃႈၸဵပ်းၼၼ်ႉပဵၼ်ၶွႆးၸူပ်း၊ ၶွႆးၵၢဝ်ၼွင်လိုတ်းၼဝ်ႈၵွၵ်ႈပဵတ်ႈ။ ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 24 လူဝ်ႇမူင်းၼၼ်ႉ ယႃႈၼႅတ်ႈ ယဵပ်ႉလႄႈ ပိၵ်ႉၶွႆးၸဵပ်း။ သင်လမ်ပဵၼ်ၼမ်ႉၼႆ သမ်းယႃပတီႇၸီႇဝၼၽၼ်ၵွၼ်တၢင်း။
- ၼင်ႇႁိုဝ်တေႁႄႉႁင်ႈ ၵၢမ်ႇၶွႆးလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်ႇလိူဝ်း (မိူၼ်ၼင်ႇ လိူဝ်ႉမိူင်းႁၢင်းၶႄႇ) ၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီသမ်းပၼ်ယႃႁႄႉႁင်ႈႁၢင်းၶႄႇလႄႈ ယႃၶႃးလိူဝ်ႉမိူင်း ႁူမ်ႈတင်းယႃႁႄႉႁင်ႈတၢင်းပဵၼ်ႁွင်ႉမႃးယွင်ႇ။ (လွင်ႈယူတ်းယႃ လုမ်းလႃးၶွႆးၸဵပ်းလႄႈ တၢင်းပဵၼ်ႁၢင်းၶႄႇ၊ ႁၼ် 21.4)။

2. **<u>ဝႆႉသေလႂ်းမႃယွင်ႇၸူပ်း သမ်းယႃႁေႃႇၵင်ႈပၼ်</u>**

ၵိင်ၸိူဝ်လႆႈတိုဝ်ႉလႂ်းသေ မီးငႄႇႁုမ်ႇ (လွမ်းၶင်ႇမုၵ်ႉလုမ်းလူင်ပႆႈယူႇလီလုမ်ႈၾႃႉ)

ႁုမ်ႇ (1) တိုဝ်ႉလႂ်းလႆႈလႆႈ၊ လီင်ႉတႃင်းၵိၼ် ၵၢမ်ႇၶၼ် ၼေႈသွႆႇၾိဝ်တီႈမီးၶွႆးလဵပ်း	**သင်ပိူၼ်းတႃင်းပဵၼ်တီႈတဵၵ်းတေႃးၼႆ ၵၢမ်ႇတႃပ်ႈပၼ်လွင်ႈ ယူတ်းယႃ။**
ႁုမ်ႇ (2) တိုဝ်ႉလႂ်း ႁူလ်ႈလိုတ်းၵၢမ်ႇၵွၵ်ႇ၊ ၸူပ်းလႂ်း သေတႃႉ ၵၢမ်ႇမီးၶွႆးလဵပ်း၊ ၼေးလႂ်းၾိဝ်ၶင် တီႈမီးလဵပ်း၊ ယႆႈလႂ်းၾိဝ်ၶင် တီႈၵၢမ်ႇမီးသင် ႁေႃႇၵင်ႈဝႆႉ	**သမ်းပၼ်ယႃႁေႃႇၵင်ႈၵမ်းလိဝ်။** ႁူလ်ႈၵႂ်ႈ သင်ဝႂ်ႈ ၼွႆးၶႃဝ်းတႃင်း 10 ဝၼ်းပူၼ်ႉမႂ်းၶလႈ မႂ်ၵၢၼ်ၸူပ်းၼၼ်ႉၵၢမ်ႇပဵၼ်သင်၊ ၵၢမ်ႇမီးၾၢင်ႁၢင်ႈတႃင်း ပဵၼ်သင်ၼႆႉလိူင် ၵိုတ်းယုတ်းပၼ်ယႃႁေႃႇၵင်ႈလႆႈ။
ႁုမ်ႇ (3) ၸူပ်းလႂ်းႁႃႉၶိူင်း မီးၶွႆးၸူပ်းၸိုင်းၶွႆးၵၢမ်ႇၶၼ် ၶမ်လိူဝ်ၼၼ်ႉ ၵၢမ်ႇၶၼ် ယွႆးႁူမ်ႇမၢင်ႁူၼ်း မူၼ်ၶင်ႇ ၸၼ်ႉတႃသွႆ ႁူႇတိုဝ်ႉလႂ်း တင်းၶမ်ႉလႆႈတူဝ်သတ်း	**သမ်းပၼ်ယႃႁေႃႇၵင်ႈၶလႈယႃၶၵႈတႃင်းပဵၼ်ႁွင်ႉမႃယွင်ႇ တင်း 2 သီၼ်းၵမ်းလိဝ်။** ႁူလ်ႈၵႂ်ႈ သင်ဝႂ်ႈၼွႆးၶႃဝ်းတႃင်း 10 ဝၼ်းပူၼ်ႉမႂ်းၶလႈ မႂ်ၵၢၼ်ၸူပ်းၼၼ်ႉ ၵၢမ်ႇပဵၼ်သင်၊ ၵၢမ်ႇမီးၾၢင်ႁၢင်ႈတႃင်းပဵၼ်သင်ၼႆႉလိူင် ၵိုတ်းယုတ်း ပၼ်ယႃႁေႃႇၵင်ႈလႆႈ။

- သမ်းပၼ် ယႃၶၵႈတႃင်းပဵၼ်ႁွင်ႉမႃယွင်ႇ ၼႂ်းႁုမ်ႇ (2) ၶလႈ (3) ၶၼ်ဝႆႉလႆႈၵႂ်ႈႁိုဝ်ၵေႃႈ ၼႂ်ႈပၼ်ဝႆႉဝႆႉ ၵမ်းလိဝ်။
- ယႃၶၵႈတႃင်းပဵၼ်ႁွင်ႉမႃယွင်ႇ (Anti-rabies immunoglobulin) ၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီပၼ်ႁုမ်ႇ (3) ၶလႈ ႁုမ်ႇ (2) ၵၢၼ်မီးၶိူင်းၶႃမ်ႇတူဝ်ၵေႃႇ။ ထုၵ်ႇလီပၼ်ယႃၼႆႉ ႁိုင် 7 ဝၼ်း။

<table><tr><td>ႁွပ်ႈပွႆႉတူလ်ႈ မႃတေပဵၼ်ၵၢမ်ႇပဵၼ်တႃင်းပဵၼ်သေ ယႃႇၼႂ်ႈလႆႈသမ်းပၼ်ယႃႁေႃႇၵင်ႈ
ထိုင်းႁူႇပီတ်းႈ။</td></tr></table>

လွင်ႈသမ်းယႃၶၵႈ တႃင်းပဵၼ်ႁွင်ႉမႃယွင်ႇ

- သမ်းၶဝ်ႈႁူႇၼွႆးၶွႆးၸူပ်းလိုၵ်ႉလိုၵ်ႉၶလႈ ႁိမ်းႁွမ်းၶွႆးၸူပ်း။ သင်ပဵၼ်လႆႈ လွမ်းၶင်ႇပႆးတူဝ်ၼၼ်ႉ ၼႂ်ႈသမ်းပၼ် ႁိမ်းႁွမ်းၶွႆးလဵပ်းၶမ်ၶမ်။ သင်ဝႂ်ႈ ယႃယင်းလိူဝ်ယူႇၼႆႉလိူင် ၼႂ်ႈသမ်းပၼ်ထီင်ႈတီႈၸိူင်ႈ တီႈၵၢမ်ႈၸိူဝ်ႉ (မူၼ်ၶင်ႇ – ၵၢမ်ႈၸိုဝ်ႉၶႃလူင်ၶႂ်ႈ) ၼႂ်ႈႁၢင်ႇၵၼ်တင်း ၵၢၼ်တေသမ်းယႃႁေႃႇၵင်ႈ တႃင်းပဵၼ်ႁွင်ႉမႃယွင်ႇ။
- တေၵၢမ်ႇလႆႈသမ်းၶမ်လိူဝ် တီႈမၵ်းမၼ်ႈဝႆႉ – ၶမ်ႉယႃၵၢၼ်သွၼ်ႇၶပ်ႉဝႆႉၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီသမ်းပၼ် ၶွႆးလဵပ်းႁူႈတီႈ – သင်ၵၢမ်ႇပေႃးၼႆႉလိူင် ၵဝ်ၶမ်ႉၵၼ်ႇမႂ်းလေႃး 2 – 3 ပုၼ်ႈသေ သမ်းပၼ် ႁိမ်းႁွမ်းၶွႆး လဵပ်းမူတ်းမူတ်း။ Volume of RIG: 20IU/kg for human RIG or 40IU/kg of Equine RIG။

ၸပ်ႉမႆၢလီၼ်ႇတႃႇသမ်းယႃႁေႃႇၵင်ႈ

- **<u>ၸပ်ႉမႆၢလီၼ်ႇတႃႇသမ်းယႃႁေႃႇၵင်ႈ ၶဝ်ႈၼွႆးၵၢမ်ႈၸိူဝ်ႉ</u>**
- မိူဝ်ႈသမ်းယႃႁေႃႇၵင်ႈၼၼ်ႉ ယႃႇသမ်းတီႈႁုမ်ႇႁူၼ်ႈ။ ၼႂ်ႈသမ်းတီႈၵၢမ်ႈၸိူဝ်ႉၶိၼ်။

- *Classical 5 dose:
- ၸတႃႇၵၢဝ်ဝၼ်းၵၢၼ်ယႃးၸူပ်း၊ ဝၼ်းထီႉ (3)၊ ဝၼ်းထီႉ (4)၊ ဝၼ်းထီႉ (7) ၸလႄႈ ဝၼ်းထီႉ(28) ၸိုဝ်းၶၼ်ႈ ၶႃႈသမ်းပၼ်ယႃႇၶႄႇၵင်ႈ တီႈၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႇၼိၼ် ၵမ်ႉၼၼ် ၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႇတီႈၶႃလူင်ၽၢႆႇၶႃး တႃႇၼိုင်ႈ ပွၵ်ႈၼိုင်ႈၼမ် (1 မီႇလီႇမီႇတႃႇ)။
- * တၢင်းလိူၵ်ႈထိင်ႈၵၢၼ်ၼိုင်ႈ – ၸွႆႈလႆႈသမ်းယႃႇၶႄႇၵင်ႈ 2-1-1 ပၼ်။
- မိူဝ်ႈဝၼ်းၵၢၼ်ယႃးၸူပ်းၶၼ်ႈ ၶႃႈသမ်းပၼ်တီႈၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႇၼိၼ်သႂ်ႇၸလႄႈၶႃ ၼိုင်ႈၽၢႆႇၼိုင်ႈၼမ်။ သမ်းပၼ်ထိင်ႈ ၼမ်ၼိုင်ႈ မိူဝ်ႈဝၼ်းထီႉ (7) ၸလႄႈဝၼ်းထီႉ (21)။
- **ၶပ်ႇမႂ်ႇၸိၼ်ႇတႃႇသမ်းယႃႇၶႄႇၵင်ႈ တီႈၽိဝ်ၶင်**
- လွင်ႈၸွႆႈလႆႈသမ်းယႃႇၶႄႇၵင်ႈ တွၼ်ႈၽိဝ်ၶင်ၼႆႉ တေလူတ်းယွမ်း တၢင်းၶမ်ယႃႇၶႄႇၵင်ႈၵေႃႇလူင်းသေ ၵႂႃႇၸွႆႈၸႂ်ႇၵေႃႈ တေၵေႃႇလူင်းထိုင် 60% -80%။

လႆႈသမ်းပၼ် (2) တီႈ (2-2-2-0-1-1)		
ဝၼ်းထီႉ(0)(3)ၸလႄႈ(7) –	0.1 ၵမ်ႇၼၼ် 0.2 ml ID in 2 sites	တီႈၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႇၼိၼ်သွင်ၽၢႆႇ
ဝၼ်းထီႉ (28)ၸလႄႈ(90) –	0.1 ၵမ်ႇၼၼ် 0.2 ml ID in 1 site	တီႈၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႇၼိၼ် ၽၢႆႇလဵဝ်
လႆႈသမ်းပၼ် (8)တီႈ		
ဝၼ်းထီႉ(0) –	0.1 ml ID into 8 sites	2 x တီႈၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႇၼိၼ်သွင်ၽၢႆႇ၊ ၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႇတီႈမႃႇ၊ တွင်ႇၶႅင်ႇ၊ ၶႃလူင်
ဝၼ်းထီႉ (7) –	0.1 ml ID into 4 sites	2 x တီႈၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႇၼိၼ်သွင်ၽၢႆႇ၊ၶႃလူင်
ဝၼ်းထီႉ (28) –	0.1 ml ID into 1 site	
ဝၼ်းထီႉ (28)ၸလႄႈ(90) –	0.1 ml ID into 1 site	
လႆႈသမ်းပၼ် (8) တီႈၼႆႉ ၸွႆႈတိုဝ်း မိူဝ်ႈငဝ်းလႆႈၸိုၵ်ႇၶၵ်ႉ မိူဝ်ႈၵမ်ႇမီးယႃၸၵႈတၢင်းပဵၼ်ၵႂင်ႇမႃးယွင်ႇလႆႈ။		

သင်ဝႃႈတေၸွႆႈတိုဝ်း လႆႈသမ်းယႃတွၼ်ႈၽိဝ်ၶင်ၼႆႉၸိုင် ထုၵ်ႇလီသွၼ်ပၼ်ၽူႈႁၢပ်ႇၵၢၼ်ပႃးယူႇလီ လွၵ်ႈလႆႈသမ်း ပၼ်လီလီ။ ထုၵ်ႇလီမီးတီႈၵဵပ်းသိမ်း ယႃႇၶႄႇၵင်ႈၸလႄႈ တဵပ်းတတ်းဝႃႈ ဝႆႉသေပိုတ်ႇၸွႆႈယဝ်ႉ တႃႇၸွႆႈၶႂႃႈမူတ်းၶၼ်ႈ တေဝႆႉႁိုင်သုတ်းလႂ်ဝၼ်း ။ တေလႆႈၶႂႃႈတႅတ်းတေႃးဝႃႈ မီးလွတ်ႇၸလႄႈၼမ်ပွတ်း တႃႇသမ်းတွၼ်ႈၽိဝ်ၶင်။

လွင်ႈၶႄႇၵင်ႈၸလႄႈ ယႃႇၶႄႇၵင်ႈ

ငိူင်ႉဝေႈ ယႃၶႂႃႈသတ်းၵၢၼ်လၢမ်းလိုဝ်ႇမိင်းၸူပ်းလႃး။ ပဵၵ်ႇသမ်ႇဝႃႈ ၵမ်ႇပႆႇမီးမႃးယွင်ႇၸူပ်းလႃးၵေႃႈယဝ်ႉ လွင်ႈသမ်းယႃ ၶႄႇၵင်ႈၼႆႉတေလီတွၼ်ႈတႃႇ ႁူၼ်းၵၢၼ်လၢင်ႈလႃးတူဝ်သတ်းၸူပ်းလႆႈၼမ် (မူၼ်ၶင်ႇ မေႃယႃသတ်း၊ ႁူၼ်းၵၢၼ်လႆႈ တိုဝ်ႇလႃးတူဝ်သတ်းယူႇတႃႇသေႇ ၵမ်ႇၼၼ် ၽူႈႁၢပ်ႇၵၢၼ်ပႃႇမႄႈ)။

တၢင်းပဵၼ်ၵႂင်ႇမႃးယွင်ႇၼႆႉသင်လႆႈသမ်းယႃႇၶႄႇၵင်ႈၸိုတ်းတၼ်းၼႆႉၸိုင် ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်ၶႄႇၵင်ႈၵမ်ႇၶႂႃႈထိုင်တႄႇလႆႈ။

ၵၢင်ႈၵိုင် လႆႈလုမ်းလႃးၸိပ်း (ႁၼ် 22.4)

16 တၢင်းပဵၼ်ၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉလႄႈလုပ်ႇ

16.1 တၢင်းပဵၼ်လုပ်ႇၵပ်း (Disorder of the Joints)

တၢင်းပဵၼ်လုပ်ႇၵပ်းၼႆႉပဵၼ်ၵွပ်ႈၸိူဝ်ႉမႅင်းၶဝ်ႈၵႂႃႇၼႂ်းလုပ်ႇၵပ်း (ၵွပ်ႈၸိူဝ်ႉမႅင်းၶဝ်ႈလႄႈလုပ်ႇၵပ်းႁႂ်ႈ) ဢမ်ႇၼၼ် လုပ်ႇ ၵပ်း ႁႂ်ႈဢၼ်ဢမ်ႇမီးၸိူဝ်ႉမႅင်းၶဝ်ႈ (တၢင်းပဵၼ်ႁႂ်ႈသမ်ႇမတူႇ) ဢမ်ႇၼၼ်ၵွပ်ႈတိူဝ်ႉလႃး (ၶေႃႈၶတ်း) ၸိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

လုပ်ႇၵပ်းၸဵပ်းႁႂ်ႈ ၵွပ်ႈၸိူဝ်ႉမႅင်းတၢင်းပဵၼ် (Septic Arthritis)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ – လုပ်ႇၵပ်းႁႂ်ႈ ၵွပ်ႈၸိူဝ်ႉမႅင်းတၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ လုပ်ႇၵပ်းဢၼ်ၼိုင်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် ၼမ်လိူဝ်ၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈသေ ၵမ်းၼမ်ၶႄတ တေဢမ်ႇပဵၼ်ၽိင်ႇၵၼ် တေလၢင်းပဵၼ် ၽႄႇသႂ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် ၽႄႇၶူၽႄႇလဵဝ်ၵူၺ်း။ လွင်ႈ ၸိူဝ်ႉမႅင်းၶဝ်ႈလုပ်ႇၵပ်းသေတီႈတီႈသေၸဵပ်းႁႂ်ႈၼႆႉ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇတေပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်းၼမ်ၶႄလႈ တေပဵၼ်ၵွပ်ႈၸိူဝ်ႉမႅင်း သတႅပ်ႈၽေႃလူဝ်ႉၵူဝ်ႉၵတ်းသ် (Staphylococcus) ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵူၺ်းၵႃႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢၼ်ဢမ်ႇလႆႈသမ်း ယႃႁႅၼ်ႈၵင်ႈၼႆႉ တေလၢင်းပဵၼ်ႁႂ်ႈၸိူဝ်ႉမႅင်း ႁႅၼ်ႇမူဝ်ၽီးလၢတ်ႉသ် ဢိၼ်ႇၽလူးသႃး (Haemophilus influenza) ၵမ်းၼမ်။ လွင်ႈၸိူဝ်ႉမႅင်းၶဝ်ႈလုပ်ႇၵပ်းလႆႈလႆႈတီႈသေၵွႆႈၼႆႉ ၵူၼ်းလူင်တေပဵၼ်ၵမ်းၼမ်ၶႄလႈ တေပဵၼ်ၵွပ်ႈၸိူဝ်ႉမႅင်း ၵူဝ်ႇၼူဝ်ႇၵေႃႉၵတ်ႉသ် (Gonococcus)။ ႁွပ်ႈလႆႈတိူဝ်ႉလႃး မၢတ်ႇၸဵပ်းမိူဝ်ႈဢမ်ႇႁိုင်ၶႄလႈ ၶႂ်လုပ်ႇၵပ်းၸဵပ်းယႅၼ်း ၵွႆႈၼႆႉၵေႃႈ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်လႆႈႁၼ်ပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်းၼမ်။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိူတ်ႇမႂ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလဵၵ်ႉ

- ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမႅင်းၶဝ်ႈလုပ်ႇၵပ်းၶႄႈ တိၼ်/မိုဝ်း ဢမ်ႇတူင်ႉၼိုင်လႆႈ။
- တေႁၢႆႈ မိုဝ်ႈတူင်ႉၼိုင်လုပ်ႇၵပ်းတီႈၵွႆႈ။
- ၸွပ်ႇပိတ်းၸွပ်ႇပွတ်းငၢႆး။
- မီးလူမ်းၼၢဝ်။

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် ၵူၼ်းလူင်

- လုပ်ႇၵပ်းၸဵပ်းႁၢႆႉႁႅင်း။
- လုပ်ႇၵပ်းတေႃႇၵွႆႈၶႄႈ လႅင်။
- ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမႅင်းၶဝ်ႈလုပ်ႇၵပ်းၶႄႈ တိၼ်/မိုဝ်း ဢမ်ႇတူင်ႉၼိုင်လႆႈ။
- မီးလူမ်းၼၢဝ်ဢိတ်းဢွတ်း။

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁၢမ်ၵႅၼ်းမၼ်းတၢင်းပဵၼ် — ဢဝ်ၼွင်တီႈၶေႃႈၵွႆႈဢွၵ်ႇမႃးလိင်ႉသေၵူတ်ႇၸႅတ်ႈတူၺ်းတႃႇယူတ်းယႃ။ သင်ၵူၼ်းပဵၼ်မီးၽၢင်ႁၢင်ႈလွမ်းၼင်ႇပႃးတွၼ်ႈၼႆႉလိုင်ႁွႆႈဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႃႈ ၶေႃႈတေႃႇၵွႆႈႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမႅင်း ၵူဝ်ႇၼူဝ်ႇၵေႃႉၵတ်ႉသ် (Gonococcus)။

- လုပ်ႇၵပ်းၸဵပ်းၵွႆႈ လုပ်ႇၵပ်းၼိုင်ႈယဝ်ႉ လုပ်ႉၵပ်းၼိုင်ႈ တႃႇ 1 ထိုင် 4 ဝၼ်း။
- ႁွပ်ႈလုပ်ႇၵပ်းၵွႆႈၶႄႈ ၸဵပ်းတီႈမိုဝ်းဢမ်ႇၼၼ် ၶေႃႈမိုဝ်း။
- ၽိဝ်ၼင်ပဵၼ်တုမ်ႇပဵၼ်ႁူၺ်ႇ– ပဵၼ်တုမ်ႇပဵၼ်ႁူၺ်ႇလိူဝ်းၼႆႉ တေပဵၼ်သီၶွင်ႇထိုင်သီလႅင်ၶႄႈ တေလၢင်းပဵၼ်တုမ်ႇ ဢူမ်ၼွင် ဢမ်ႇၼၼ် လမ်ႉမၢၼ်ႉမႃး။
- မီးၼမ်ႉၶၢဝ်ဢွၵ်ႇမႃး တီႈသိၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈဢမ်ႇၼၼ်

- ၸဵပ်းတီႈလုပ်ႇၵပ်းလဵဝ်ၵူၺ်း။
- မီးလူမ်းၼႃဝ်။

ႁူးၵိူတ်ႇလုၵ်ႈ။

- မိူဝ်ႈယဵဝ်ႈၼၼ်ႉ ၸဵပ်း ၶမ်ႇၼၼ် မႆႈ။
- တွင်ႉၼွႆႉၸဵပ်း။

တႃႇယူတ်းယႃၼၼ်ႉ တၵ်းတေၶဝ်ၼွင်ၶွၵ်ႇတီႈၶႄႈတေႃႇမႃးလႄႈ ၸူၼ်းႁႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ

လွင်ႈယူတ်းယႃ

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 5 ၸူပ်ႇလူင်းတႂ်ႈ

- ႁပ်ႉဝႆႉယူတ်းယႃတီႈႁွင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼွၼ်း။
- သမ်းပၼ်ယႃ Cloxacillin IV လႄႈ gentamicin ယဝ်ႉ ပၼ်ယႃၵိၼ်လူမ်းတႃႇ 21 ဝၼ်း။
- သင်ဝႃႈဝၼ်းထိ 3 ယဝ်ႉယင်းပႆႇလီၶိုၼ်းမႃးၸိုင်ၽိူမ်ႉထႅမ်ယႃ ceftriaxone IM/IV ပၼ်တႃႇ 21 ဝၼ်း။
- သင်ဝႃႈပဵၼ်တီႈလုပ်ႇၵပ်း တီႈလႂ်ႁပ်ႉၼမ်ႉၼွင်းၼမ် မူၼ်ၼင်ႇ လုပ်ႇၵပ်းတီႈၵုမ်ႇၵူၼ်ႈ ၶမ်ႇၼၼ် ႁူဝ်ၶဝ်ႇ ၸိုင် ႁႂ်ႈပၼ်လိူဝ်ႈလၢႆလၢႆဝၼ်းၶိုတ်းၸိုင်ႈ။

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၼိူဝ်လိူဝ် 5 ၸူပ်ႇ

- ႁပ်ႉဝႆႉယူတ်းယႃတီႈႁွင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼွၼ်း။
- သမ်းပၼ်ယႃ Cloxacillin IV တႃႇ 3 ဝၼ်းယဝ်ႉ ပၼ်ယႃၵိၼ်လူမ်းတႃႇ 21 ဝၼ်း။
- သင်ဝႃႈဝၼ်းထိ 3 ယဝ်ႉ ယင်းပႆႇလီၶိုၼ်းမႃးၸိုင်ၽိူမ်ႉထႅမ်ယႃ gentamicin IM/IV ပၼ်တႃႇ 5 ဝၼ်း။
- သင်ဝႃႈပဵၼ်တီႈ လုပ်ႇၵပ်းတီႈလႂ်ႁပ်ႉၼမ်ႉၼွင်းၼမ် မူၼ်ၼင်ႇ လုပ်ႇၵပ်းတီႈၵုမ်ႇၵူၼ်ႈ ၶမ်ႇၼၼ် ႁူဝ်ၶဝ်ႇ ၸိုင်ႁႂ်ႈပၼ်လိူဝ်ႈလၢႆလၢႆဝၼ်းၶိုတ်းၸိုင်ႈ။

ၵူၼ်းလူင်

(ၵ) သင်ၶမ်ႇမီးၽေႃင်ႁၢင်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းၶဝ်ႈၸိုင် ယူတ်းယႃပၼ်ႁွင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼွၵ်ႈ။

- ပၼ်ယႃ Cloxacillin 500mg PO QID ၶေႃႈသုတ်းတႃႇ 21 ဝၼ်း။

(ၶ) သင်လူမ်းၼႃဝ်သူင်လႄႈ ငဝ်ႈလႆၢးၵူၼ်းပဵၼ်ၶမ်ႇပေႃးလီ ၶမ်ႇၼၼ် ဝႆႈသေယူတ်းယႃ 2 ဝၼ်းယဝ်ႉ ၶမ်ႇလီၶိုၼ်းမႃးၸိုင်–

- ပၼ်ယႃ Cloxacillin IM/IV တေႃႇပေႃးလီၶိုၼ်းမႃး (သိုပ်ႇပၼ်ယႃၵိၼ် တီႈၶေႃႈသုတ်းတႃႇ 21 ဝၼ်း) လႄႈ ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႃႈ ပဵၼ်ၶိူဝ်ႈႁွၵ်ႈႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းၵူဝ်ႇၼူဝ်ႇၵေႃႉၵတ်ႉသ် (Gonococcus)။

သင်မီးၽေႃင်ႁၢင်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းၵူဝ်ႇၼူဝ်ႇၵေႃႉၵတ်ႉသ် (Gonococcus) ၶဝ်ႈၸိုင်

- ၽိူမ်ႉထႅမ်ယႃ Ceftriaxone IV/IM ပၼ်တႃႇ 21 ဝၼ်း။

လွင်ႈႁႄႉၵင်ႈ

ပၼ်ယႃၶႃႈလိူဝ်ႉမိူင်း ႁႄႉၵင်ႈတွၼ်ႈတႃႇၵူၼ်းၶၼ်လဵပ်ႈတေမီးၽေး (မူၼ်ၼင်ႇၵူၼ်းယဵပ်ႇလၢႆးမၢၵ်ႇမႆး ၶၼ်ၶမ်ႇ ပႂ်ႉႁိူင်) ၼႆႉ တေပဵၼ်လွင်ႈၵမ်ႉလွႆႈၶမ်ႇႁႂ်ႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လႆႈ။

ၶၢင်ႈၶိင် လိူဝ်ႉမိူင်းၶၼ်လပ်းတိတ်းၵၼ်လႆႈလူလၺ်ႈလွင်ႈႁူမ်ႈၵႃႉမ (ၵၼ် 13.5)

16 တၢင်းပဵၼ်ၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉၶလႈလုပ်ႈ

<u>လုပ်ႈၵပ်းလဵပ်းႁႅင်ႈ ဢၼ်ဢမ်ႇလွႆႈလိူဝ်ႉမႅင်း</u>

မီးလွင်ႈတၢင်းတင်းၼမ် ၵႂၢမ်းၶႂၢင်ႈလုပ်ႈၵပ်းႁႅင်ႈ ဢၼ်ဢမ်ႇလွႆႈႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမႅင်း။ ၵမ်ႈၼမ် တေပဵၼ်ႁွပ်ႈလုပ်ႈႁႅင်ႈၶလႈ လုပ်ႈၵပ်း ၵေႃႈႁႅင်ႈပႃးမႃးလွမ်း၊ ၶဝ်လုပ်ႈၵပ်းလဵပ်းႁႅင်ႈၶလႈၵဝ်ႉ (gout)။

> တႃႇတိူၼ်းတတ်းဝႆႈ ၶေႃးတီႈႁႅင်ႈၼၼ်ႉ ပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမႅင်းၶဝ်ႈႁိုဝ် ဢမ်ႇၼၼ် ႁႅင်ႈသမ်ႉမတႃႇႁိုဝ်ၼၼ်ႉ ပဵၼ်လွင်ႈယၢပ်ႇယူႇ။ ႁွပ်ႈၼၼ် တႃႇၵဵပ်းဢဝ်ၶေႃးမုၼ်းပိုၼ်းလင်တီႈလိူင်ႈလိူင်းၼၼ်ႉ ပဵၼ်ဢၼ်လမ်ႇလွင်ႈၶတႃႉ။ သင်ဢမ်ႇၸႂ်ႉတိုဝ်းတေႃးဝႆႈ ပဵၼ်ႁွပ်ႈသင်ၼၼ်လိူဝ် ၵူႈယူတ်းယႃပၼ်တၢင်းပဵၼ် တင်းသွင်သဵၼ်း။

(ၵ) လုပ်ႈၶလႈ လုပ်ႈၵပ်းႁႅင်ႈ

ၶေႃးပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

လုပ်ႈၶလႈလုပ်ႈၵပ်းႁႅင်ႈဢၼ်ဝႆႈၼၼ်ႉ တီႈလုပ်ႈၵပ်းၼၼ်ႉ တေႁႅင်ႈၵိတ်းၵွတ်းႁူလ်း။ လွင်ႈတၢင်းဢၼ်လႆႈပဵၼ် လိူင်ႉ ၼၼ်ႉ လုပ်ႈၵွၼ်ႇဢၼ်ၶႄႉၵင်ႈလုပ်ႈၵပ်းဝႆႉလိူဝ်းၼၼ်ႉ လႆႈၶၢဵးလိူဝ်ႁႃႇ ဢမ်ႇၼၼ် ႁွပ်ႈလႆႈလႅဝ်ႉၵၢၼ်ၼမ်လေႈ ပဵၼ် ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ႁွပ်ႈဝႆႈလုပ်ႈၵွၼ်ႇ ဢၼ်ၶႄႉၵင်ႈယူႇလႆႈလူႉလိူဝ်ႁႃႇသေ လုပ်ႈၶႅင် ဢၼ်ယူႇတွင်ႈလုပ်ႈၵွၼ်ႇၼၼ်ႉ ႁွပ်ႈ ဢမ်ႇမီးသင်ၶႄႉၵင်ႈယဝ်ႉၶလႈလင်ႉၶူႉတူဝ်လဵပ်းမႃးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵမ်ႈၼမ်ၶတႃႉ မိူဝ်ႈတူင်ႉၼိုင်တီႈလုပ်ႈၵပ်း ဢၼ်ၶွပ်ႉ ၼမ်ႉၼၵ်းၼမ်(ပဵတၢင်း၊ လုၵ်း ၼိူဝ်လုပ်ႈၵပ်းဢၼ်လႆႈၶွပ်ႉၼမ်ႉၼၵ်းၼမ်) ၼၼ်ႉတေၵူႉလဵပ်း။ လုပ်ႈၵပ်း တီႈၵႂႃႇပဵၼ် ၼမ်ၶတႃႉလုပ်ႈၵပ်းၵုမ်ႇၵူၼ်း၊ ၵူဝ်ၶဝ်ႈလွမ်းလုပ်ႈၵပ်းသၼ်လင်၊ လုပ်ႈၵပ်းတိၼ်ၶလႈလုပ်ႈၵပ်းမိုဝ်းလိူဝ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ၽၢင်ၵၢင်းတၢင်းပဵၼ်

- လဵပ်းႁႅင်ႈၶၢဝ်းႁိုင် — တေၵႂၢမ်းၶႂၢင်ႈလွင်ႈတူင်ႉၼိုင်ၶေႃးတေႃႇၵေႃႇလူင်းၶလႈ ၶိင်ၶိုၼ်ႈမႃး။
- ၶေႃးတေႃႇ တေၵမ်းၵမ်းၵႂႃႇႁႅင်ႈၶလႈ မိူဝ်ႈတူင်ႉၼိုင်ၼၼ်ႉတေလႆႈယိၼ်းသိင်တီႈၶေႃးတေႃႇ။
- ၵၢမ်းၼိူဝ်ႉၵိမ်းၸွမ်းလုပ်ႈၵပ်းတီႈဢၼ်ပဵၼ်ၼၼ်ႉ တေလဵၵ်ႉၶလႈဢူၼ်း။
- သင်လႆႈၵွႆႉတိုဝ်းလုပ်ႈၵပ်း တီႈပဵၼ်ၼၼ်ႉ တင်းဝၼ်းၼၼ်ႉလိူင် ၽၢင်ၵၢင်းတၢင်းပဵၼ်ၼၼ်းတေၵႂႃႇၶိုင်းမႃး။

လွင်ႈၸူၼ်ႉၵႂၢမ်းမၼ်းတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

လွင်ႈပေႃႉၵဵၵ်ႉသ်ၶေႃး တီႈလုပ်ႈၵပ်းဢၼ်ပဵၼ်လဵပ်းၼၼ်ႉ တေလၢင်ႈမၵ်းမၼ်းတၢင်းပဵၼ်ၶႂၢင်ႈထုၵ်ႉမိၼ်ႈလႆႈ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- Paracetamol
- ပၼ်ယႃၶၵႈလဵပ်းႁႅင်ႈ မိူၼ်ၼင်ႇ indomthacin, ASA, ibuprofen (ၵၼ် 7.5)။
  ၵမ်ႈၼမ်ၶတႃႉ ယႃၶၵႈလဵပ်း/ၶိုၼ်ႈၼၼ်ႉ တၵ်းတေလႆႈပၼ်ၶၢဝ်းယၢဝ်းၶလႈ တေလႆႈၾၢင်ႉလွင်ႈၽွၼ်းလၢႆႉယႃ တႃႇၵူၼ်းပဵၼ် လိူဝ်းမီးဢႃႇယုသုင်။

လွင်ႈၺေႃႉၵင်ႈ

လဵၼ်ႈဢွၵ်ႇၶိူင်းပၼ်တႃႇသေ၊ ပေႃးပဵၼ်လႄႈၸၢႉ ၶွႆႈပႆတၢင်း ဢမ်ႇၸၼ် လုလုမ်းၸမ်ႉ။ ဢဝ်ထုင်ၸမ်ႉဢုၼ်ႇထပ်ႉပၼ် မိူဝ်ႈတေလဵၼ်ႈဢွၵ်ႇၶိူင်းၶလႈ ဢဝ်ထုင်ၸမ်ႉၵတ်းထပ်ႉပၼ်တီႈလုပ်ႈၵပ်းတီႈၵိုႆးၼႆႉ တေၵွတ်းၶွႆႈမူၼ်ၸင်ႇယိုတ်ႈသဵၼ်း ယိုတ်ႈ ဢဵၼ်ၶလႈ တေလွႆႈၵွတ်းၶွႆႈလဵပ်းၵိုႆးၸၼ်ႉ မဝ်လူင်းမႃးလႄႈ။

ဢၢင်းဢိင် လဵပ်း (ၵၼ် 7.5)။

(ၶ) ၶႆလုပ်ႈၵပ်းလဵပ်းၵိုႆး

ၶေႃးပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တေလဵပ်းၵိုႆးႁွပ်ႈၵိမ်းႁွမ်းလုပ်ႈၵပ်းၶၢဝ်းၶိုင်ၶလႈ ၽွၼ်းလႃႉတၢင်ႇလိူဝ်း တေႁူမ်ႈပဵၼ်လႆၢတီႈတင်းတူဝ်။ ၽၢင်ၺၢင်းတၢင်း ပဵၼ်ၼႆႉ တေပဵၼ်ပဵၼ်ၺႃႇၺႃႇသေ ၼႆးၶၢဝ်းၶိုင်ၸၼ်ႉ လုပ်ႈၵပ်းတေလူႉလဵဝ်ၵႂႃႇယဝ်ႉ ၺၢင်းၽၢင်လုပ်ႈၵပ်းၵေႃး တေလၢင်း လိၵ်ႈလႆၢႈၵႂႃႇပိတ်ႈ။ ၽၢင်ၺၢင်းလိူင်ႉၼႆႉၼႆႉ ၵမ်းၸမ်ၶတႃႉတေၶတႃႇပဵၼ် ဝႆးဢႃႇယုလႆႈ 40 ပီးၼိုၼ်းၵႂႃႇ။ (ၵူလုမ်းၵႃး တၢင်းပဵၼ်ၶႆလုပ်ႈၵပ်းလဵပ်းၵိုႆးၼႆႉ မိူဝ်ႈလိၵ်ႉၵေႃးလၢင်းပဵၼ်လႆႈ – မိူၼ်ၼင်ႇတၢင်းပဵၼ် သတီးလ် (still disease)၊ လုပ်ႈၵပ်းလဵပ်းၵိုႆးႁွမ်းတင်း လွင်ႈလိၵ်ႈလႆၢႈၶွင်ၽိဝ်ၼင်ၶလႈ မၢမ်ႉယႂ်ႇ)။ ၵမ်းၸမ်ၶတႃႉ တေပဵၼ်ၸမ်လိုဝ်လုပ်ႈၵပ်း ၸိုင်ႈတီႈၶလႈ တေပဵၼ်ၽဵင်ႇၵၼ် (တင်းသွင်ႇၽၢႆႇၶွင်တူဝ်ၵူၼ်း)။ တီႈပဵၼ်ၸမ်ၶတႃႉ ပဵၼ်လုပ်ႈၵပ်းၸိဝ်ႉမိုဝ်း။

ၽၢင်ၺၢင်းတၢင်းပဵၼ်

- သင်တိုဝ်ႉလႃးလုပ်ႈၵပ်း (ၵမ်းၸမ် ပဵၼ်လုပ်ႈၵပ်းၸိဝ်ႉမိုဝ်း၊ လုပ်ႈၵပ်းၶဵၼ်၊ ႁူဝ်ၶဝ်ႇ) လိုဝ်းၼႆႉတေလဵပ်း။ လိုဝ်သေၸၼ်ႉ တီႈလုပ်ႈၵပ်းၸၼ်ႉ တေမႆႈၶလႈၵိုႆး။
- ဢမ်ႇဝႃးတူင်ႉၸိုင်ၵေႃႉလိဝ်ၶလႈ ပိူၼ်ႈတူင်ႉၸိုင်ပၼ်ၼႆ လုပ်ႈၵပ်းၸၼ်ႉ တေလဵပ်းသေ တူင်ႉၸိုင်လႆႈဢေႃႇ။
- ၵူၼ်းပဵၼ်ၵမ်းၸမ် တေၵႆႉလၢတ်ႈၶၸၶတႃႉ “ၵၢင်ၼႂ်လဝ်ႉလုၵ်ႉမႃး လုပ်ႈၵပ်းတေၶိင်ဝႆႉ ပေႃးၵၢင်ဝၼ်းၵေႃး တေၺႃ ၵႂႃႇၺင်းမၼ်း” ၼႆယဝ်ႉ။

ၽွၼ်းလႃႉလွမ်းလင်

- ႁွပ်ႈလုပ်ႈၵပ်းလူႉၵႂႃႇၶလႈ ၺၢင်းၽၢင်တေလူႉၵႂႃႇလွမ်း။
- ၶိူင်းလိုတ်ႈဢေႃႇ၊ တေမီးတုမ်ႇပဵၼ်ႁူလ်ႇ၊ ဢွၵ်ႇမႃးလွမ်းၽိဝ်ၼင်၊ ယွႆႈႁူမ်ႇႁူဝ်လွႆႈၵိုႆး၊ ပွတ်ႇတေၶိင်သေ ပဵၼ် ႁွၼ်းၵႂႃႇပိတ်ႈ။

လွင်ႈၸူၼ်ႉၺႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

လွင်ႈပေႃႉဢၵ်ႉသဝ်ရေးတီႈလုပ်ႈၵပ်းတီႈပဵၼ်လဵပ်းၼႆႉလိုင် တေမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်လႆႈ။ ဢဝ်လိုတ်ႈမႃးၵူတ်ႇလိတ်ႈတူလုမ်း ဝႃး မီးလိုတ်ႈလၢင်ႁိုဝ်/ဢမ်ႇမီးလိုတ်ႈလၢင် (မဵတ်ႉလိုတ်ႈလိူင်၊ တၢင်းၸၢဵၼ်ႈၸၼ်ႈၶွင်လိုတ်ႈ)။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ပၼ်ယႃၶၵ်းလဵပ်းၼိုၼ်း – Asprin ၊ ibuprofen ၊ indomethacin (ၵၼ် 7.5)။
- ပၼ်ယႃၺေႃႉၵင်ႈ ယႃႈၶွႆႈတၢင်းပဵၼ်ၺႃႉၶိူင်းၼိုၼ်းမႃး – မိူၼ်ၼင်ႇ ၶမ်း၊ penicilliamine၊ ယႃၸၢဝ်ၸူၵ်ႉ

(chloroquine) ၵမ်ႇၼၼ် methotrexate။ တၢႇတေလွႆႉယၢၵ်ိုဝ်းၼႆႉယူတ်းယၢၶလႈ ၼွႆၢင်းယၢ ၵၼ်တေလႆးပၼ်ၼႆႉ တိူင်ႇပၢင်ႇတင်းမေႃယၢတၢႇသေႇ။

- ပၼ်ၼွင်းယၢသတိူဝ်းၶႃႈတီးၵမ်ႇသုင် တၢႇယူတ်းယၢၶၢဝ်းၶိူင် – Prednisolone PO 7.5 mg OD ။
- ယူတ်းယၢပၼ်တၢင်းပဵၼ်လိူတ်းလၢင် (ၵၼ် 14.1)။

တၢႇတွင်း –

* သင်ဝၢႆးပၼ်ယၢသတိူဝ်းၶႃႈၼႆႉ ပၼ်ၼွင်းယၢၵၼ်တီႇမ်ႇလိူဝ်ပိူၼ်ႈ တီးၼင်ႇပဵၼ်လႆႈ။ ယၢၵိူင်ႇၵၢင်ႇၵိုတ်းပၼ်ယၢ သတိူဝ်းၶႃႈလႂၢႆးလႂၢႆး၊ လၢတ်းၶၼၵူၼ်းပဵၼ် လွင်းၽွၼ်းလၢႆႉ ၵၼ်လႆႈၵိၼ်ယၢသတိူဝ်းၶႃႈၶၢဝ်းယၢဝ်း (မိူၼ်ၼင်ႇ ၶူင်းၶဝ်း ပဵၼ်လီပ်း၊ ၼွင်းလုပ်ႇၵူၼ်း၊ တၢင်းပဵၼ်တေႃးၶိၼ်၊ ပဵၼ်လီပ်းယိၼ်းငၢႆးလိူဝ်မႃး)။

* သင်ဝၢႆးတေလႆႈပၼ်ယၢသတိူဝ်းၶႃႈၶူမ်းတင်း ibuprofen ၵမ်ႇၼၼ် indomethacin ၼႆႉလိူင် တၢႇၶႄႇၵၢင်း လိူတ်းၵွၵ်ႇၼိူင်းၶူင်းၶဝ်းၼၼ်ႉ ၶႂႆႈၽိူမ်ႇထိမ်ပၼ်ယၢ omeprazole ။ (ၵၼ် 7.5)

လွင်းၶႄႇၵၢင်း

လီၼ်းၵွၵ်ႇၼွင်းပၼ်တၢႇသေႇ၊ ပေႃးပဵၼ်လႆႈၶတႃႉ ၶႂႈပႆတၢင်း ၵမ်ႇၼၼ် လုလူၼ်းၼမ်ႉ။ ၵဝ်မႆႉ ၵမ်ႇၼၼ် လေႃးၸိူင် ၵၼ်ၼၢပၢတ်းဝႆႉပၼ်လုပ်ႇၵပ်းၵီၼ်ႇၵီၼ်ႇၼႆႉလိူင် တေၼွတ်းၶႂႈၽၢင်ၵၢင်းတၢင်းပဵၼ်လီၸိုၼ်းမႃးသေ တေၼွတ်းၶႂႈလုပ်ႇၵပ်း တူင်ႉၼိူင်လႆးလီလိူဝ်ၵဝ်ႇ။

ၵၢင်းၵိင် လီပ်း (ၵၼ် 7.5)၊ တၢင်းပဵၼ်လိူတ်းလၢင် (ၵၼ် 14.1)။

(c) တၢင်းပဵၼ်ၵဝ်ႇ (Gout)

ၶေႃးပိုတ်ႇတီးပွင်ႇ

လုပ်ႇၵပ်းလီပ်းၵႂႈ ၵွပ်းၵွၼ်းၶရိုတ်ႇသ်တိူဝ်းယူရီးယႃးၵွၼ်းလီၵ်ႇလီၵ်ႇ။ ထၢတ်းယူရီးယႃးၼမ်ၸိုၼ်းမႃးၼႆႉ ၵွပ်းၵိၼ် တၢင်းၵိၼ် ၵၼ်မီးထၢတ်းယူရီးယႃးၶလႈသင်၊ ၵွပ်းၵိၼ်ယၢမၢင်ၵၼ်ၶလႈသင် လင်ႇပဵၼ်မႃးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵမ်းၼမ် ၶတႃႉ တေပဵၼ်တီးၶူဝ်ၶဝ်းၶလႈ လုပ်ႇၵပ်းၶူဝ်ၶမႈတိၼ်ၵမ်းၼမ်။

ၽၢင်ၵၢင်းတၢင်းပဵၼ်

- လုပ်ႇၵပ်းၵိူင်ႇၵၢင်ႇလီပ်းၸိုၼ်းၶႂၢႇၼွင်း။
- လုပ်ႇၵပ်း (ၵမ်းၼမ်ၶတႃႉ ၶေႃးၼိူဝ်ႇၶမႈတိၼ်) မႆႈ၊ ၵႂႈၶလႈ လီင်။

ၽွၼ်းလၢႆႉလွမ်းလင်

ၶၢင်းၽၢင်လုပ်ႇၵပ်း ၵၼ်ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လူႉၵႂၢႆ၊ ပဵၼ်လီႇၼွႆးမၢၵ်ႇၵီဝ်း၊ မၢၵ်ႇၵီဝ်းလူႉ။

လွင်းၼူၼ်ႉၶၢမၵ်းမၼ်းတၢင်းပဵၼ် တူလုၼ်းတီးၶၢင်းၽၢင်ၶလႈၵူတ်ႇလီတ်းတီးၶွင်းလီပ်ႇ – ၵူတ်ႇလီတ်းလိူတ်း၊ ၵူတ်ႇလီတ်းၵီးၵီတ်ႇသ်ၵၢႆး၊ ၵူတ်ႇလီတ်းၼမ်ႉၵူတ်းယူႇရိၼ်းၼွင်းယိၼ်း။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ၵိုင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ်ႁၢႉႁႅင်း

- ယႃၸၢႆႈၸဵပ်းၶိုၼ်ႈ မိူၼ်ၼင်ႇ ibuprofen ဢမ်ႇၼၼ် Indomethacin (ယႃႇၸႂ်ႉ aspirin လႃးလႃး)
- သင်ဢမ်ႇလီၶိုၼ်း၊ ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇတႃႇၸႂ်ႉယႃသတိူဝ်းႁွႆး ဝႆႉးသေတိူင်ႇပၢင်ႇတင်းမေႃယႃယဝ်ႉ။

ၸၢဝ်းႁိုင်

- Allopurinol (ဝႆႉးသေၵိုင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ်ႁၢႉႁႅင်း 3 ဝူင်ႈယဝ်ႉၸတႇပၼ် 100-300 mg OD)

တႃႇတွင်း –

* သင်ဝႃႈပၼ်ယႃသတိူဝ်းႁွႆးၼႆႉ ပၼ်ႁႅင်းယႃဢၼ်တႅမ်ႇလိူဝ်ပိူၼ်ႈ တီႈၼင်ႇပဵၼ်လႆႈ။ ယႃၵိုင်ႉၵၢင်ႉၵိုတ်းပၼ်ယႃသတိူဝ်းႁွႆးလႃးလႃး၊ လၢတ်ႈၸၼၵူၼ်းပဵၼ် လွင်ႈၽွၼ်းလႃႉယႃသတိူဝ်းႁွႆး ဢၼ်လႆႈႁၼ်ၸၢဝ်းယၢဝ်း (မိူၼ်ၼင်ႇ ႁူင်းၸဝ်ႈ ပဵၼ်ၸဵပ်း၊ ႁႅင်းလုပ်ႇဢူၼ်း၊ တၢင်းပဵၼ်တေႃႈႁၢၼ်၊ ပဵၼ်ၸဵပ်းယၢၼ်းငၢႆႈလိူဝ်မႃး)။

* သင်ဝႃႈတေလႆႈပၼ်ယႃသတိူဝ်းႁွမ်းတင်း ibuprofen ဢမ်ႇၼၼ် indomethacin လိူင် တႃႇႁႄႉၵင်ႈလိူတ်ႈဢွၵ်ႇ ၼႂ်းႁူင်းၸဝ်ႈၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈၽိုမ်ႉထႅမ်ပၼ်ယႃ omeprazole ။ (ႁၼ် 7.5)

လွင်ႈႁႄႉၵင်ႈ လဵၵ်ႈလႆႈလွင်ႈၵိၼ်ယႅမ်ႉ၊ ယႃႇၵိၼ်လဝ်ႈ၊ ငိူင်ႉဝေႈၵိၼ်ၼိူဝ်ႉ၊ ၵိၼ်ၽၵ်းယိူဝ်ႈၼၢင်းမဵဝ်ၼမ်ၼမ်။

ဢၢင်ႈဢိင် ၸဵပ်း (ႁၼ် 7.5)။

16.2 တၢင်းပဵၼ်လုပ်ႇၸလႈၵႅၼ်လုပ်ႇၸဵပ်းႁၢႆႈ(OSTEOMYELITIS)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်လုပ်ႇၸလႈၵႅၼ်လုပ်ႇၸဵပ်းႁၢႆႈၼႆႉပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမဵင်းၶဝ်ႈႁူႇၼွႆႈလုပ်ႇ၊ ၵမ်ႈၼမ်ၸတႉပဵၼ်လိူဝ်ႉမဵင်းပဵၵ်ႇထီးရီးယႃး ၸလႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ တေပဵၼ်ၵမ်ႈၼမ်။ လုၵ်ႉတီႈသဵၼ်ႈလိူတ်ႈၼွႆႈလုပ်ႇသေ တေလၢင်ႈၽေႈတိူၼ်းႁူႇတၢင်ႇတီႈလွမ်း လိူတ်ႈ (မိူၼ်ၼင်ႇ ႁူပဵၼ်ၼွင်၊ ပွတ်ႇႁၢႆႈ) လႆႈ။ မၢင်ပွၵ်ႈ လိူဝ်ႉမဵင်းတၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ လုၵ်ႉတီႈၸဵပ်းဢၼ်ပဵၼ်ယူႇ (တိူဝ်ႉလၢႆးမၢတ်ႇၸဵပ်း ဢမ်ႇၼၼ် သေးလ်ၼိူဝ်ႉတႂ်ႈၽိဝ်ၼင်ၸဵပ်းႁၢႆႈ) ၼၼ်ႉသေ ၽေႈတိူၼ်းၶဝ်ႈၼွႆႈလုပ်ႇလႆႈ။ ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမဵင်းၶဝ်ႈၸလႈ တေပဵၼ် ၼွင်မႃးသေ ၼွင်လိူဝ်းၼႆႉသမ်ႉ တေႁူႇတိတ်းသဵၼ်ႈတၢင်းလိူတ်ႈၸလႈ တေပဵၼ် လုပ်ႇၼဝ်ႈ၊ လုပ်ႇၽွႆႈသေၸလႈ လိူၼ်းသုတ်း လုပ်ႇတေႁၵ်းလႆႈငၢႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လိူဝ်ႉမဵင်း ဢၼ်ႁဵတ်းႁႂ်ႈ ပဵၼ် ၵမ်ႈၼမ်ၸတႉ ပဵၼ်လိူဝ်ႉမဵင်းသတႅပ်ႈၽလူဝ်ႇၵူဝ်ႇၵတ်ႉသ် (Staphylococcus) ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ သင်ဢမ်ႇလႆႈ ယူတ်း ယႃလီလီၼႆႉလိူင် တၢင်းပဵၼ်လုပ်ႇၸဵပ်းႁၢႆႈၼႆႉ တေလၢင်ႈပဵၼ် ၸၢဝ်းႁိုင်မႃးသေ တေလၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈပဵၼ် လုပ်ႇႁႅင်းၸလႈ ႁၢင်ႈၽၢင်လုပ်ႇတေလၢင်ႈလူႉႁၢႆႉပႅတ်ႈ။

ၵမ်ႈၼမ်ၸတႉတေၵႆႉပဵၼ်တီႈလုပ်ႇၶႄႈၶႅင်း၊ လုပ်ႇၵပ်းၶႃလူင်၊ လုပ်ႇၵပ်းလင်မိုဝ်းၸလႈ လုပ်ႇၵပ်းသၼ်လင်။ ဢၼ်ပဵၼ် တီႈလုပ်ႇသၼ်လင်ၼႆႉ တေပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမဵင်း သတႅပ်ႈၽလူဝ်ႇၵူဝ်ႇၵတ်ႉသ် (Staphylococcus) ၶိုင်ႈၶိုင်ႈသေ ပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမဵင်းတၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇၶိုင်ႈၶိုင်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

16 တၢင်းပဵၼ်ၵၢမ်ႈၼိူဝ်ႉၶလႈလုပ်ႇ

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ၵဵပ်းၸွႆးလုပ်ႇ။
- ႁိမ်းႁွမ်းပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉတေမႂ်ႇ၊ လဵင်ၶလႈ ၵွႆႈ။
- မီးလူမ်းၼၢဝ်။
- တူၼ်ႉႁၢၵ်ႈ
- ၵၢမ်ႇယူႇလီ၊ ၶိူဝ်ႉၵူၼ်း။
- ၵၢမ်ႇလႆႈတုမ်ႉတိူဝ်ႉလႃးသင်သေတႃႉ လုပ်ႇႁၵ်း။
- မီးၼွင်လိုမ်းၵွၵ်ႇမႃးတီႈၼိူဝ်ႉ (တီႈၵၼ်ပဵၼ်ၶၢဝ်းၶိူင်ႁူလၢႆး)။

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

- သင်ႁူတ်ႇၵဵတ်ႈလိူတ်ႈၼႆ မိတ်ႉလိူတ်ႈၶၢဝ်တေၼမ်ဝႆႉ။
- သင်ၵဝ်လိူတ်ႈ မိူဝ်ႈလူမ်းၼၢဝ်ၶိုၼ်ႈၼၼ်ႉမၢးလဵင်ႉသေႁူတ်ႇၵဵတ်ႈလိူဝ်ႉမိင်းၸွႆးလိူတ်ႈၼႆႉလိူင်တေပဵၼ်လွင်ႈၵမ်ႉထိမ် ႁွင်ႈႁူႉလိူဝ်ႉမိင်းၵၼ်တဵတ်ႈတေႃးလႆႈ။
- ၵဝ်ၶမ်လုပ်ႇၵဝ်ၼွင်ၸွႆးလုပ်ႇ တီႈပဵၼ်ၵဵပ်းၼၼ်ႉမၢးလဵင်ႉသေ ႁူတ်ႇၵဵတ်ႈတူလႆး။
- လွင်ႈပေႃႉၵဵၵ်ႉသိၼ်ႈၼႆႉ ၵၢမ်ႇလၢင်ႈမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်တႃႇႁူၼ်းပဵၼ် ၵၼ်ၶတၢႇပဵၼ်ၼၼ်ႉ တဵတ်ႈတေႃးလႆႈ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

တၢင်းပဵၼ်လုပ်ႇၵဵပ်းၵွႆႈၼႆႉ တၵ်းတေလႆႈၵဝ် ယႃပတီႇၶျိူဝ်ၼယူတ်းယႃပၼ်ၶၢဝ်းၶိူင်ၶလႈ တေၶိူင်လႆႈထိုင်လႄႈလႄႈဝူၼ်ႈ ၵမ်ႇၼၼ် လႄႈလႄႈလိူၼ် ၶလႈမႃၵ်ပွၵ်ႈတၵ်းတေလႆႈၽေႃႇတတ်းယူတ်းယႃလွမ်း။ ယႃႇလိုမ်းယူတ်းယႃပၼ် လွင်ႈၵဵပ်း ၶိုၼ်ႈ။ သင်တၢင်းပဵၼ်ႁၢႆႉႁႅင်းၼႆ တေလၢင်းပဵၼ်ထိုင်တီႈလူႉသုမ်း မိူဝ်ႈ၊ တိၼ်လႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵိုင်ၼိူဝ် ပိုၼ်းတၢင်းပဵၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်၊ ၵၼ်ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၶလႈ ၵႃႇယူႉႁူၼ်းပဵၼ်သေတေလႆႈတဵပ်းတတ်းဝႃႈ ထုၵ်ႇလီပၼ် ယႃပတီႇၶျိူဝ်ၼ သိၼ်းလွႆၼႆယဝ်ႉ။

ပဆ်ယၢပတိ,စှီးဝဆ – မှိဝ်းပဆ်ယၢပတိ,စှီးဝဆဆဆ်. ထုဂ်,လီပဆ်ဘမ်,ဘော,လိုဝ် 6 ဝူင်း။

1. လုဂ်းဘွဆ်,(4 လိုဆ်လူင်းတွ်း)	IV -4 ဝူင်း	**Cloxacillin IV စလး Ceftriaxone IV**
သင်ဝၤးသမ်းပဆ်ယၢ 4 ဝူင်းယဝ်. ငဝ်းလံၤးတၢင်းပီၢ်ဆ်လီစိုဆ်းမၤး ဘမ်,မီးလူမ်းဆၢဝ်၊ တၢင်းပီၢ်ဆ် ဘမ်,ပီၢ်ဆ်တိုဝ်းမၤး ဆံလိုင်ရွ်းလိဂ်းလံၤးပဆ်ယၢဂိဆ် Cloxacillin။ ဂူတ်,လိတ်းတူလုံး ဘီးဘိတ်.သ်ဘၢ,သေစလး ရွ်းသိုပ်,ပဆ်ဂိဆ်ယၢ တေၢ,ဘီးဘိတ်.သ်ဘၢ,ပေၤးပီၢ်ဆ် မှိဆ်ပဂ်,ဂတိ,စိုဆ်း။		
2. လုဂ်းဘွဆ်,(4လိုဆ်စိုဆ်းဆှိဝ်) စလးဂူဆ်းလူင်	IV- 4 ဝူင်း	**Cloxacillin IV**
သင်ဝၤးသမ်းပဆ်ယၢ 4 ဝူင်းယဝ်. ငဝ်းလံၤးတၢင်းပီၢ်ဆ်လီစိုဆ်းမၤး ဘမ်,မီးလူမ်းဆၢဝ်၊ တၢင်းပီၢ်ဆ်ဘမ်,ပီၢ်ဆ်တိုဝ်း မၤး ဆံလိုင် ရွ်းလိဂ်းလံၤးပဆ်ယၢဂိဆ် Cloxacillin။ ဂူတ်,လိတ်းတူလုံး ဘီးဘိတ်.သ်ဘၢ,သေစလး ရွ်းသိုပ်,ပဆ်ဂိဆ်ယၢ တေၢ,ဘီးဘိတ်.သ်ဘၢ,ပေၤးပီၢ်ဆ်မှိဆ်ပဂ်,ဂတိ,စိုဆ်း။		
သင်ဝၤးမီးလိပ်း၊တၢင်းပီၢ်ဆ်ယိဝ်းဝၢဆ် မၢတ်,လိပ်း။		**Cloxacillin စလး Ceftriaxone**
		ဘမ်,ဆဆ်
		Cloxacillin စလး Ceftriaxone စလး Metronidazole။ ဂူတ်,လိတ်းတူလုံးဘီးဘိတ်.သ်ဘၢ,သေစလးရွ်းသိုပ်,ပဆ် ဂိဆ်ယၢ တေၢ,ဘီးဘိတ်.သ်ဘၢ,ပေၤးပီၢ်ဆ်မှိဆ်ပဂ်,ဂတိ,စိုဆ်း။

လွင်းဇၢ,တတ်းယူတ်းယၢ
တဂ်းတေလံးထတ်းသၢင်တၢင်းပီၢ်ဆ်ဝၤး လွင်,ထုဂ်,လီလံးဇၢ,တတ်း ဘဝ်ဆွင်/လုပ်,ဇဝ်းဘွဂ်,ပီတ်းရှိဝ်ဘမ်,ဘဝ် ဘွဂ်, ပီတ်း။ သင်ဝၤး ဘမ်,လွဲးဇေးမၤးလွမ်းလိုတ်းလိုင် ထုဂ်,လီဝူဆ်.လွင်းဇၢ,တတ်း ဘဝ်ဆွင်ဘွဂ်,ပီတ်း တၢ,သေ,။ တၢ, ယူတ်းယၢဆဆ်. သင်ဝၤးတဂ်းတေလံးလူးဖူးလူင်.လိဆ်,ဇၢ,လုပ်,ဆ် ရွ်းသူင်,ဂူဆ်းပီၢ်ဆ်ဂ္ဂ,လူးဖူးလူင်.လိဆ်,ဇၢ,လုပ်,။

လွင်းရှေ.ဂင်း

သင်ဝၤးစွံးရှေ.ဂင်း တၢင်းပီၢ်ဆ်လုပ်,လိပ်းဂွ်း ဘဆ်ဖေးမၤးလွမ်းလိုတ်းဆံလိုင် ရှေ.ဂင်းဘမ်,ရွ်းလိုဝ်.မိင်းတၢင်,တိး စဝ်းလူးဆွံးလုပ်,။ တၢ,တေရှ်တ်းလိုင်.ဆံဆဆ်. တဂ်းတေလံးစူဆ်.ရှၢမဂ်းမဆ်းလိုဝ်.မိင်းတၢင်းပီၢ်ဆ် ရွ်းတိတ်းတေၤးစလး တဂ်းတေလံးယူတ်းယၢ တၢင်းပီၢ်ဆ်တၢင်,တိး တိးဘဆ်ပီၢ်ဆ်ဂွပ်းလိုဝ်.မိင်းပိဂ်,ထိးရိးယၤးလိုဝ်းဆဆ်.တဂ်းတေလံးယူတ်း ယၢ ရွ်းစိုတ်းတဆ်း။ လွင်းရှေ.ဂင်းဘဆ်လီလိုဝ်ပိုဆ်းစတ. ရွ်းလုမ်းလၤးယူတ်းယၢပဆ်မၢတ်,လိပ်း မှိဝ်းပီၢ်ဆ်မွဲ,မွဲ,ရွ်းလီ စလး ပဆ်ယၢပတိ,စှီးဝဆလိမ်လဝ်.ဆဆ်.ယဝ်.။

ဘၢင်းဘိင်

လိပ်း (ဂဆ် 7.5)။

17 ဘျ့ၡျ့ရ

17.1 စၢတ်ႇထၢတ်ႇဘျ့ၡျ့ရ (Malnutrition)

ဖ့ၤးပိုတ်ႇတီးပွင်ႇ

လွင်ႇစၢတ်ႇထၢတ်ႇဘျ့ၡျ့ရဆံး ၵွပ်ႇဘမ်ႇလံႇဂိၼ်တၢင်းဂိၼ်ၵုမ်ႇထူၼ်ႇၶလႇသင် ဘမ်ႇဆၼ် ဘမ်ႇလံႇဂိၼ်တၢင်းဂိၼ် ဘၼ်မီးဘျ့ၡျ့ရထုဂ်ႇမ်ၼ်ႇၶလႇသင် ဘမ်ႇဆၼ် ၵွပ်ႇတၢင်းပိၼ်သေလိူဝ်းလိူဝ်းၶလႇတူဝ်ဘမ်ႇလံႇၡပ်ႇဘျ့ၡျ့ရၶလႇ သင် ဘမ်ႇဆၼ် လွင်ႇလိဂ်ႇလံႇလ့ႇတိုဝ်းဘျ့ၡျ့ရၼ်းတူဝ်ၶလႇ လင်ႇလံႇပိၼ်ဆၼ်ႇယဝ်ႇ။

> သင်ဝျ့လုဂ်ႇဘွၼ်ႇၵျ့ဆိုင်ႇ ဘမ်ႇလံႇဂိၼ်တၢင်းဂိၼ် ဘၼ်မီးဘျ့ၡျ့ရ၊ ဘမ်ႇလံႇဂိၼ်ဘျ့ၡျ့ရ ဘၼ်ထုဂ်ႇလံႇဂိၼ်ဆၼ်ႇၵုမ်ႇထူၼ်ႇဆံလိုင် လွင်ႇတူဝ်ယ်ႇတေထိုင်းၵျ့ပိတ်ႇ ဘမ်ႇဆၼ် ဂိုတ်း ၵျ့။ လုဂ်ႇဘွၼ်ႇ ဘၼ်စၢတ်ႇထၢတ်ႇဘျ့ၡျ့ရဆံး တေလၢင်ႇပိၼ်တၢင်းပိၼ်ငံႇလိူဝ် လုဂ်ႇဘွၼ်ႇ တၢင်ႇၵျ့သေ လၢင်ႇပိၼ်ထိုင်တံလံႇ။

လုဂ်ႇဘွၼ်ႇလိဂ်ႇလိူဝ် 5 ၡူပ်ႇဆံး သင်ဘမ်ႇဂံႇလံႇပၼ်ဂိၼ် တၢင်းဂိၼ်ဘၼ်မီးဘျ့ၡျ့ရဘိတ်းဘွတ်းတျ့သေႇလိုင် တေလၢင်ႇ စၢတ်ႇထၢတ်ႇဘျ့ၡျ့ရလံႇငံႇၶလႇ ဘၼ်လမ်ႇလွင်ႇသေဆၼ်ႇၶတႇ မူဝ်ႇၶဝ်ၶတႇဂိၼ်တၢင်းဂိၼ် ဘၼ်ပိၼ် ၵမ်ပိၼ်ၵွၼ်ႇၶလႇ ဂိုတ်းဂိၼ်ဆမ်ႇဆူမ်းၶမႇ။ လုဂ်ႇဘွၼ်ႇဘျ့ယုပၢၼ်းဆံႇယဝ်ႇ ဘၼ်စၢတ်ႇဘျ့ၡျ့ရလံႇငံႇ၊ ဘမ်ႇယူႇ လီလံႇငံႇၶလႇ လံႇတံၵွပ်ႇ တၢင်းပိၼ်။ ၵွပ်ႇဆံ တျ့ၡျယူတ်းယျပၼ်လုဂ်ႇဘွၼ်ႇဘၼ်စၢတ်ႇ ထၢတ်ႇဘျ့ၡျ့ရဆံး ပိၼ်ဘၼ်လမ်ႇလွင်ႇ။

ထုဂ်ႇလီၵူတ်ႇလိတ်ႇဆမ်ႇဆဂ်းတျ့သူၼ်ႇသင် (**Weight for Height Z Score**) ပၼ်ၵူၼ်းပိၼ်လုဂ်ႇဘွၼ်ႇ ဘၼ်ဘျ့ယု လိဂ်ႇလိူဝ် 5 ၡူပ်ႇ ဘၼ်မျးတီး ၡွင်ႇၵူၼ်းပိၼ်ၼ်းၶလႇ ၵူၼ်းပိၼ်ဆွဂ်ႇၵူးၵျ့။

- ဘဝ်ႇမိုင်ႇလင်ႇဆမ်ႇဆဂ်းလုဂ်ႇဘွၼ်ႇသေ လင်ႇဆမ်ႇဆဂ်းပၼ်။
- စိုၼ်းမျးတီး ဘၼ်မၢတ်ႇမံဝံႇၼ်းပပ်ႇပိုၼ်းသမ်းယျၡေႇၵင်ႇ (ယျဝဂ်ႇသိၼ်း) လုဂ်ႇဘွၼ်ႇသေ ဘဝ်မျး ဆိူင်းၵၼ်တူလ်း။
- ဘိင်ဆိူဝ်တၢင်းသုင်လုဂ်ႇဘွၼ်ႇသေ လံႇသွၼ်ႇဆပ်ႇဆမ်ႇဆဂ်းထုဂ်ႇလီမီး (**Weight for Height Z Score**) ဆၼ်ႇ ၡွ်ႇတူလ်းတီးလွဂ်းၡွင်ႇ (ၼ်းဖ့ၤးဖိူမ်ႇထိမ်တၢင်းလင်)။

ဖၢင်ၡၢင်ႇတၢင်းပိၼ်/လွင်ႇၡူၼ်ႇၡျမဂ်းမၼ်ႇတၢင်းပိၼ် (လုဂ်ႇဘွၼ်ႇ)

စၢတ်ႇထၢတ်ႇဘျ့ၡျ့ရၡံႇၡိင်းတေမီး 3 သိၼ်း

(ၵ) စၢတ်ႇထၢတ်ႇဘျ့ၡျ့ရ မျးရတ်ႇသ်မၢတ်ႇသ်

- မီးဆင်ၶလႇလုပ်ႇၵူလ်း၊ ယွမ်ၡိင်းဆျ့ မီးၶံမၼ်း ၶလႇၵၢမ်းဆိူဝ်ႇဘိတ်းဘွတ်း။
- လုဂ်ႇဘွၼ်ႇတူလ်းမိူၼ်ၵူၼ်းထဝ်ႇ။
- ဘမ်ႇၶံႇဂိၼ်၊ ၡိူဝ်ႇဘူၼ်ႇသေဘမ်ႇသူၼ်လ့ႇၡိမ်းၡွမ်း

(ၶ) စၢတ်ႇထၢတ်ႇဘျ့ၡျ့ရ ၵျးသိျးယူဝ်းၵျ့

- တိၼ်ၵ့ႇ၊ ၶိၼ်လိဂ်ႇ။
- ဖိဝ်ၡိင်ႇၶလႇ တေပိၼ်မိူၼ်ဂိတ်းပျ။
- ဆျ့လုဂ်ႇဘွၼ်ႇတေမူၼ်းမိူၼ်လိူၼ်ဝံႇ။
- ဘမ်ႇၶံႇဂိၼ်၊ ၡိူဝ်ႇဘူၼ်ႇသေဘမ်ႇသူၼ်လ့ႇၡိမ်းၡွမ်း

- ၵႂမ်းဆင်ႇလွၵ်းၸွင်ႈ လံႈၶေႃးတွပ်ႇ မႃႇထွၼ် 2 လူင်းတွႆႈ။
- ၵႂမ်းဆင်ႇလွၵ်းၸွင်ႈ လံႈၶေႃးတွပ်ႇမႆႇထွၼ် သုင်လိူဝ် 2 (တီႈလံႈဆမ်လိူဝ် 2 ဆၼ်ႉႁွပ်ႈ ၽေႃးႁၢႆႈယူႇ)

(c)ၸၢတ်ႇထၢတ်ႈၶႃႈၵျႃႈၡ မႃးရတ်ႉသ်မၢတ်ႉသ် ႁူးသိူးယူဝ်းၵေႃး

တၢင်းပ်ၼ်ၵၢၼ်ၼ်ႉၼ်ႉ တေပ်ၼ်တၢင်းပ်ၼ်တင်းသွင်ၵၢၼ် ဆင်ႇပႃးၼိူဝ်ၼ်ႉသေ ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပ်ၼ်ၵေႃး တေႁၼ်ႁူမ်းႁၼ်တင်းသွင်ၵၢၼ်။

လွင်ႈယူတ်းယႃ (Management)

တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၵၢၼ်ထၢတ်ႈၸၢတ်ႇထၢတ်ႈၶႃႈၵျႃႈၡပၢၼ်ၵၢင်ဆၼ်ႉ လွႆႉလႂ်ႈၵၢၼ်လိၵ်ႉလူ ၽိူမ်ႉထိမ်ၶႃႈၵျႃႈၡသေ ယူတ်းယႃ။ လိၵ်ႉလူပၼ်တီႈ ႁွင်ႈႁူၼ်းပ်ၼ်ဆွၵ်ႈ။
တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၵၢၼ်ၸၢတ်ႇထၢတ်ႈၶႃႈၵျႃႈၡႁၢႆႉၼွင်းဆၼ်ႉ လွႆႉလႂ်ႈၵၢၼ်လိၵ်ႉလူ ၽိူမ်ႉထိမ်ၶႃႈၵျႃႈၡသေယူတ်းယႃ လိၵ်ႉလူပၼ်တီႈႁွင်ႈႁူၼ်းပ်ၼ်ၼွႆး။

တၵ်းတေလံႈတွတ်းတေႃးလွင်ႈႁၢတ်းသၢင်ႈ ၵႂမ်းဆင်ႇပိူင်ယူတ်းယႃႁွႆႈထုၵ်ႇမၼ်း။ ၽွၼ်းလီၵၢၼ်တေၵွၵ်ႇမႃးၼ်ႉ တေၵိုင်ၼိူဝ် ၼွင်းလွႆးၸလႆႈ လွင်ႈႁၢတ်းလွင်ႈသၢင်ႈၽူႈယူတ်းယႃလုမ်းလႃးၸတႉၸတႉ။

မိူဝ်ႈလံႈႁပ်ႉယူတ်းယႃလုမ်းလႃးဝႆႉ တီႈႁွင်ႈႁူၼ်းပ်ၼ်ၼွႆးဆၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီႁႂ်ႈလူင်းႁူင်းယႃမိူဝ်ႈလွႆ

- မၢတ်ႈမႃႇဆမ်ႉဆၵ်ႈ၊ သူၼ်ႇသုင်ၸလႆႈ ၶေႃးတွပ်ႇ W/H Z score ၸွင်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇမိူဝ်ႈႁပ်ႉယူတ်းယႃ။
- မၢတ်ႈမႃႇၼိူဝ်ၽိၼ်ႇၶျၢတ်ႉဆမ်ႉဆၵ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵၢၼ်ယိူင်းၵၢၼ်းၶႆႈႁွႆႈထိုင်ဆၼ်ႉသေယူတ်းယႃပၼ် တေႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ပေႃးထိုင်ဆင်ႇတီႈမၢတ်ႈမႃႇဝႆႉယဝ်ႉ လင်ႇႁွႆႈလူင်းႁူင်းယႃ။

- **တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵၢၼ်ၸၢတ်ႇထၢတ်ႈၶႃႈၵျႃႈၡပၢၼ်ၵၢင် (လွႆႉလႂ်ႈၵၢၼ်လိၵ်ႉလူၽိူမ်ႉထိမ်ၶႃႈၵျႃႈၡ – SFP)**
- သင်ဆမ်ႉဆၵ်ႈၶိုၼ်ႈမႃးထိုင် > -1.5 Z score ၸလႆႈ ဆမ်ႉဆၵ်ႈၵမ်ႇလူင်းၶိုၼ်း ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 2 ဝူင်ႈထပ်းၵၼ်ၼ်ႉလိူင် ပၼ်လူင်းႁူင်းယႃလံႈ
- **တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၵၢၼ်ၸၢတ်ႇထၢတ်ႈၶႃႈၵျႃႈၡႁၢႆႉၼွင်း (လွႆႉလႂ်ႈၵၢၼ်လိၵ်ႉလူယူတ်းယႃၽိူမ်ႉထိမ်ၶႃႈၵျႃႈၡ – TFP)**
- သင်ဆမ်ႉဆၵ်ႈၶိုၼ်ႈမႃးထိုင် > -2 Z score သေ ဆမ်ႉဆၵ်ႈၵမ်ႇလူင်းၶိုၼ်း ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 2 ဝူင်ႈထတ်း ၵၼ်ၼ်ႉလိူင် ပၼ်လူင်းႁူင်းယႃလံႈ။ သိုပ်ႇသူင်ႇယူတ်းယႃၵႂမ်းဆင်ႇၽိၼ်ၵၢၼ် SFP ။

တႃႇတွင်း။ ။ ယႃႇလိုမ်းတွၵ်ႈတူလ်းသူၼ်ႇသုင်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵူႈလိူၼ်ၸလႆႈသွၼ်ႇဆပ်ႉဆမ်ႉဆၵ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇတီႈယိူင်းမႃႇဝႆႉ။

17 ဘၢ,ရှၢ,ရ

စၢတ်,ထၢတ်ႉဘၢ,ရှၢ,ရပၢၼ်ဂၢင် (Moderate Malnutrition)

(-3 တေၢ,ထိုင် <-2 Z Score W/H)

သူင်,လုၵ်ႉဘွၼ်, ၵူၢ,လုမ်းလၢးလွမ်းဆင်, လၢႉဂၢၼ်လီင်.လူဖိုမ်.ထီမ်ဘၢ,ရှၢ,ရ (SFP)။ ၡ်ႉယူတ်းယၢလုမ်းလၢးလုၵ်ႉ ဘွၼ်, တီႉရှိၼ်းဂေၢႉလႉ။ မိုဝ်ႉလုၵ်ႉဘွၼ်,မၢးလူးတီႉၡင်ႉ OPD ဆၼ်. ထုၵ်,လီယူတ်းယၢ ၡ်တ်းသၢင်ႉလွမ်းဆင်, ပၢးတ်ႉဆၼ်. –

1. လူလွမ်ထတ်းသၢင်လုၵ်ႉဘွၼ်, (Evaluate the Child)

တူလ်းဝၢးလုၵ်ႉဘွၼ်,လွင်,ၵ်ႉ/ဘမ်,ၵ်ႉ၊ ငဝ်းလၢႉတၢင်းပီၼ်ၡ်ၢ.ၡ်င်းတီႉပီၼ်ယူ,စလႉ လွင်ႉလႉသမ်းယၢၡ်.ဂင်ႉ။ စတ်းလ်ထၢမ်တူလ်းပေၢးစမႉလုၵ်ႉဘွၼ်,ဝၢႉ ၵွပ်ႉသင်လုၵ်ႉဘွၼ်,ဘမ်,ယ်,။ လွင်ႉတၢင်းဘၼ်တေပီၼ်လႉတေမီး –

- မိုဝ်ႉတိုတ်းဆူမ်းစမႉဆၼ်.ဘမ်,လႉပၼ်ဂိၼ်တၢင်းဂိၼ် ဘၼ်ထုၵ်,လီပၼ်ဂိၼ်စလႉဘမ်,ပၼ်ဂိၼ်ဆမ်ပီင်းပေၢး။
- ၵွပ်ႉၵူၼ်းရှိၼ်းဂေၢႉ ဘမ်,ပေၢးမီးတၢ,ဂိၼ်စလႉ လုၵ်ႉဘွၼ်,ဂေၢႉဘမ်,လႉၡ်ပ်.ဘၢ,ရှၢ,ရတီမ်ထူၼ်ႉ။
- ဘမ်,ဂ်.ဂမ်းဂမ်းသွမ်ပၼ်လုၵ်ႉဘွၼ်, ဂမ်းဘိတ်းဘိတ်း။
- ဘမ်,ယူ,လီစလႉ ဘမ်,ဂိၼ်လႉ။
- ၵွပ်ႉစမႉလႉၵူၢ,ၡ်တ်းဂၢၼ် ဘမ်,ဆၼ် ၵွပ်ႉမီးလုၵ်ႉထီင်ႉဂေၢ.ဆိုင်ႉစလႉ ဘမ်,လႉတူလ်းလုၵ်ႉဂေၢ.ယ်,ဆၼ်. တီမ်ထူၼ်ႉ။

ၵူၢ,ယီမ်ႉလ်းတီႉရှိၼ်းသေ ဘုပ်,လၢတ်ႉပၼ်တၢင်းရှ.ဆၼ်. တေလၢင်ႉဂမ်.လွ်ႉလႉယူ,ယဝ်.။

2. စတ,ယူတ်းယၢပၼ် ပီၼ်စၵ်.တွၼ်ႉစလႉ ယူတ်းယၢတၢင်းပီၼ်တၢင်းလိုဝ်းဘၼ်မီးလွမ်း – တူလ်းလွင်ႉ တွင်.ၵူၢ,၊ လိုတ်ႉလၢင်စလႉ တၢင်းပီၼ်စၢဝ်းရှိင်တၢင်,လိုဝ်း

3. ပၼ်ၡ်င်းၡ်ႉလုၵ်ႉဘွၼ်,ဂိၼ်တၢင်းဂိၼ်ပၵ်,ဂတီ,

သပ်းလီင်းစဆဝၢႉ လုၵ်ႉဘွၼ်,ထုၵ်,လီဂိၼ်တၢင်းဂိၼ် ဘၼ်ပၼ်ဂိၼ် (တၢင်းဂိၼ်တၢ,ထီမ်ဘၢ,ရှၢရ၊ တၢင်းဂိၼ် ဘၼ်မီးမၼ်း၊ ၼ်,၊ ထူဝ်,စလႉ တၢင်းဂိၼ်တၢင်,လိုဝ်း) ဆၼ်သေတၢ. ဘမ်,ထုၵ်,လီမိပ်,ဘီႉၡ်ႉဂိၼ်။ လိုဝ်ဆၼ်. ထုၵ်, လီပၼ်ၡ်င်းၡ်ႉလုၵ်ႉဘွၼ်, ဂိၼ်တၢင်းဂိၼ်ပၵ်,ဂတီ, (မိုၼ်ဆင်, ၼဝ်ႉ၊ ပၢ၊ ဖဂ်းယိုဝ်ႉဆၢင်းၼ်ဝ်၊ ၵူလ်ႉ) စလႉဂိၼ် တၢင်းဂိၼ်ဘၼ်ထီမ်ၡ်င်းဆ်းဝူင်ႉဂၢင်မိုဝ်.ၼဝ်ႉ – လွင်ႉဆၼ်.ပီၼ်လွင်ႉလမ်,လွင်ႉစတ.စတ.)။

4. မွၵ်,လၢတ်ႉပၼ်စမႉလုၵ်ႉဘွၼ်,ၡ်ႉမၢးၡ်ပ်.တၢင်းဂိၼ် ဘၼ်တေလီၵ်,ပၼ်ၵူႉဝူင်ႉ

5. လင်ႉဆမ်.ဆဂ်းလုၵ်ႉဘွၼ်,ၵူႉဝူင်ႉစလႉ မၢတ်ႉမၢႉတီႉဖီၼ်,ၼျၢတ်.ဝံ.

- သင်ဆမ်.ဆဂ်းလုၵ်ႉဘွၼ်, ဘမ်,တိုဝ်းၼိုၼ်ႉမၢးဆ်းၼၢဝ်းတၢင်း 6 ဝူင်ႉဆၼ်လိုင် ၡ်ႉၡ်ပ်.ယူတ်းယၢ တီႉၡင်ႉၵူၼ်း ပီၼ်ဆ်း တွၼ်ႉတၢ,ဂုမ်းထိင်းလွင်ႉဂိၼ်ယီမ်.စလႉ ၡ်တ်းလွမ်းဆင်,ပိုင်ဆမ်းလီင်.လူ တၢ,ၡ်ႉလႉလီဂ်ႉလၢႉလုၵ်ႉ ဘွၼ်, ၼဝ်ႉလူးလၢႉဂၢၼ်လီင်.လူဖိုမ်.ထီမ်ဘၢ,ရှၢ,ရ။
- မိုဝ်ႉတေၡ်ႉလုၵ်ႉဘွၼ်,လူင်ႉရှင်းယၢဆၼ်. သင်ဝၢးလုၵ်ႉဘွၼ်, ပီၼ်ၵူၼ်းဆ်းဆေၢးရှိၼ်း ဘၼ်ယူ,ဆ်းသုၼ်ပၢႉဖေး ဆၼ်လိုင် ထုၵ်,လီထၢမ်ၡ်ႉရှ.တီတ်ႉတေၢးဝၢႉ တၢ,လႉၡ်ပ်.တၢင်းဂိၼ် စလႉလႉၡ်ပ်.တၢင်းဂိၼ် ဂုမ်,ထူၼ်ႉယူ,ဆၼ်. လႉပၼ်သၢႉမၢ ၵူၼ်းရှိၼ်းဝံ.ၵူႉဂေၢ.။

6. သပ်းလီၤ်ငံးပဆဲစမဲ့လုၢ်ဲ့အွဲဆံ့

သပ်းလီၤ်ငံးစဆစမဲ့လုၢ်ဲ့အွဲဆံ့ဝ့ၢ ဆငၤ့ရှိဝ်ပေၢ်တေဂ့ၤ်လုၢ်ဲ ဓိးပံၢ်ယူ့လီတိၢ်လီစလး တူဝ်ယ့ၣ်ဆိုဆံ့မၤ လွံမ်းဆငၤ့ ဘဆဲထုၢ်လီပ်ဆဲဆံ့ မိုဝ်ဲ့တတၢ်ဆူမ်းစမဲ့ဆဆံ့ လုၢ်ဲ့အွဲဆံ့တၢ်းတေလံဲ့ဂိဆ် တၢင်းဂိဆ်လံၢလံၢလိုဝ်း မိုဆ်ဆငၤ့ဓဝ်ဲ့၊ ထူဝ့၊ မၢၢ်မ့ံ၊ ဇၢ်းယိုဝ်ဲ့ဆၢငံးမိဝ်၊ ဆိုဝ့၊ ခဲ့စလး ပၢ။

7. တၢ့ရှံ့ဂူဆံးရှိဆံးဂူဲ့ဧၢ ရှ့လွငံ့ပံၢ်ယူ့လီစလး လွငံ့ဘၢ့ၡၢ့ရဆံ့ ဖူ့ဲ့ၡၢပ်ဂၢဆ်ပံၢ်ယူ့လီ ထုၢ်လီဘၢ်ဝ့ ယိမ်ဲ့ရှိဆံးဂူဆံးဝၢဆံ့ယူ့တၢ့သေ့။

ယူတၢ်းယၢလွံမ်းစၢ်တွဲဆံး		
ဈူးမိငံးတွငံ့ပဆ်	1 – 2 နူပ့ 2 နူပ့ဆိုဆံ့ဆိုဝ်	Albendazole 200 mg OD တၢ့ 3 ဝဆံး Mebendazole 100 mg BID တၢ့ 3 ဝဆံး
Vitamin A	လီၢ်လိုဝ် 6 လိုဆ် 6 -11 လိုဆ် (ဘေ့လိုဝ် 8 ဂီ့လူဝ့) 1 နူပ့ဆိုဆံ့ဆိုဝ် (ဆမ်လိုဝ် 8 ဂီ့လူဝ့)	ပဆ် 50,000 IU မိုဝ်ဲ့ဝဆံးထိ 1၊ 2 စလး 8 ပဆ် 100,000 IU မိုဝ်ဲ့ဝဆံးထိ 1၊ 2 စလး8 ပဆ် 200,000 IU မိုဝ်ဲ့ဝဆံးထိ 1၊ 2 စလး8
Vitamin B1		10mg ဂူဲ့ဝဆံး တၢ့ 6 ဝူငံ့
Folic Acid		5 mg ဝဆံးထိ 1၊ ဝံၢ်ဆဆံ 5 mg/ ဆိုငံ့ဝူငံ့ တၢ့ 3 လိုဆ်
Ferrous Sulphate	ဆမ်ဆၢ်းဘေ့လိုဝ် 5 ဂီ့လူဝ့ ဆမ်ဆၢ်း 5 -9 ဂီ့လူဝ့ ဆမ်ဆၢ်းဆမ်လိုဝ် 10 ဂီ့လူဝ့	50 mg OD တၢ့ 3 လိုဆ် 100 mg OD တၢ့ 3 လိုဆ် 200 mg OD တၢ့ 3 လိုဆ်
သငံမိးဆံ ရှံ့ပဆ်ထၢတၢ်ဲ့ Zine supplements စလး minerals (magnesium, copper) လွံမ်း။		
တၢ့တွငံး။ ။ ထုၢ်လီပဆ် ဝီ့တၢ့မိဆ်ဘေ့ ရှံ်ငံးယၢတၢ့ဇှေ့ဂငံ့စလး ရှံ်ငံးယၢတၢ့ယူတၢ်းယၢ မိဆံ့ဂဆ် ဆိုငံ့လိုဆ်။ ဂွပ်ဲ့ဆံ မိုဝ်ဲ့တေဂ့ၤ်ဲ့ဝီ့တၢ့မိဆ်ဘေ့ပဆ်လုၢ်ဲ့အွဲဆံ့ဆဆံ ထုၢ်လီတူလ်းဝ့ၣ်မိပ်းလိုငံလုၢ်ဲ့အွဲဆံ့ဂွဆံ့။ သငံဝၢ့လုၢ်ဲ့အွဲဆံ့ဆံ ပိဆ်ဂူဆံးပိဆ် လုၢ်တိဲ့ရှငံ့ဂၢဆ် ယူတၢ်းယၢလီငံလူဖိုမ်ထိမ်ဘၢ့ၡၢ့ရသူငံ့မၤ်ဆံလိုင် ဘမ့ တၢပ်ဲ့ပဆ်ယၢဈူးမိငံးတွငံ့စလး ဝီ့တၢ့မိဆ်ဘေ့၊ လိုဝ်သွငံဘဆ်ဆံ့ဆဆံ လွငံ့ယူတၢ်းယၢမိုဆ်ဂဆ်မူတၢ်း။		

စၢတ်ထၢတ်ဲ့ဘၢ့ၡၢ့ရၡံၢ့ရှံ်ငံး (Severe Malnutrition)

(<-3 Z Score W/H ဘမ့ဆဆ် တူဝ်ခိငံးတငံးသွငံဖၢံ့ ဂ့ၣ်ဲ့ဖိငံ့ဂဆ်သေ သငံတိၢ်းဆံတေလွၢ်းလူငံးဓဝ်ဲ့ဂူ့) လွငံ့စၢတ်ထၢတ်ဲ့ဘၢ့ၡၢ့ရၡံၢ့ရှံ်ငံးဆံ ပိဆ်ငဝံးလံၢ်းတၢငံးပိဆ် ဘဆ်လမ့လွငံ့ဆိုၢ်ဓၢ်စလး ပိဆ်ငဝံးလံၢ်းဘဆ်တေ လံဲ့ၡပ်ယူတၢ်းယၢဝံ တိဲ့ရှငံ့ဂူဆံးပိဆ်ဆ့ၣ်း ဂွပ်ဲ့ဝၢ့တေလံဲ့ပ့ၣ်တူလ်းလုမ်းလၢးဂူဆံးပိဆ် ဂူဲ့ခၢဝ်းယၢမ်း။ လွငံ့ယူတၢ်းယၢဆံ တေမိငံ့လံဲ့ပိဆ် 2 စဆံတွဆံ့။

စဆံတွဆံ့ဆိုငံ့ ဂမ်ဲ့ဆမ်စတတေဘဝ်ယၢသေ ယူတၢ်းယၢပဆ်။
ပိၢ်သမ်ဝၢ့စတ့ပဆ်ဂိဆ်တၢငံးဂိဆ်ဘဆ်ဆိုၢ်မိမ်ယဝ်သေတၢ ဆမ်ဆၢ်းတေ ဘမ့ဂိုငံဂၢငံ ဆိုဆံ့မၤဂမ်းလီဝ်။

17 ဢႃႇႁႃႇရ

ၸၼ်ႉတွၼ်ႈသွင် လႆႈယူတ်းယႃဢၼ်လွႆႉတိုဝ်းတၢင်းၵိၼ်ဢၼ်မီးဢႃႇႁႃႇရ (ၽိုၼ်ႉၽူႈၽေႃင်ႇႁၢင်ႈၵူၼ်းပဵၼ် – ၵၼ် 17.1)။

ၸၼ်ႉတွၼ်ႈသိုင်ႈ

ၵမ်ႈၼမ်။ ။ ႁွပ်ႈဝႃႈၸဝ်ႈတေဢူၼ်ႈဢွၼ်ႇၶိူင်းၼေႃႇၸလႈသင် လွင်ႈယွႆႈတၢင်းၵိၼ်ၸဝ်ႈဢမ်ႇပေႃးလီၸလႈသင် တႃႇ လီင်ႉလုၵ်ႈဢွၼ်ႇတီႈပဵၼ်လိူင်ႉၼင်ႇၼႆ့ၼႆႉ တေလႆႈလွႆႉၶၢဝ်းယၢမ်းႁိုင်။ သပ်းလႅင်းၸၼပၼ်ၵူၼ်းႁူၼ်းၶဝ်ဝႃႈ တႃႇလီင်ႉ ပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ လူလုၼ်ႈၶႂ်ႈမေႃယႃၶဝ်လွႆႈၵုမ်းထိင်းလုမ်းလႃးပၼ်ၼၼ်ႉ တၵ်းတေလႆႈလွႆႉၶၢဝ်းယၢမ်းၼမ်။

တူလုၵ်းတီႈလွၵ်းၸွင်ႈ 1 လႆႈႁၢင်ႈၶိုၼ်းၼူမ်း ဢၼ်မီးထၢတ်ႈဢႃႇႁႃႇရသင် High Energy Milk (HEM) တႃႇၸၼ်ႉတွၼ်ႈသိုင်ႈ ဢၼ်ထုၵ်ႇလီပၼ်တၢင်းၼမ်ၶႂ်ႈထုၵ်ႇမိၼ်ႈၸလႈ ၵမ်းၵမ်းပၼ်။
သင်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢမ်ႇၵိၼ်ၼူမ်းလႆႈတၢင်းပႃၵ်ႇလႃးလႃးႁွၼ်ႇ လင်ႇတေလွႆႉတိုဝ်းသႆႇယၢင်သေပၼ်ၵိၼ်းတၢင်းၶူးလင်။ ပွႆႉတူလုၵ်းတၢင်းၼမ်ဢေႃႇတၢင်းၵိၼ်ဢၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိၼ်ႁူႇ ၶႂ်ႈထုၵ်ႇမိၼ်ႈလွမ်းၼင်ႇတူဝ်ယၢင်ႇ**လွၵ်းၸွင်ႈ 2**။

တႃႇၶေႃႈၵင်ႈထၢတ်ႈဝၼ်ၼွၼ်းလိူတ်ႈဢေႃႇလူင်း – ၵမ်းၵမ်းပၼ်ၵိၼ်ၸလႈ ပၼ်ၵိၼ်ဢိတ်းဢိတ်း။ ပၼ်ၵိၼ် တင်းၵၢင် ဝၼ်းၵၢင်ၶိုၼ်း။ တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢၼ်ၶိူင်းဢေႃႇၼေႃႇပူၼ်ႉတီႈၼၼ်ႉ ၶႂ်ႈပၼ်ၵိၼ် ၼိုင်ႈလူဝ်ႇမူင်းၼိုင်ႈပွၵ်ႈ။

တႃႇၶေႃႈၵင်ႈဢမ်ႇၶႂ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵတ်း – မွၵ်ႇလၢတ်ႈပၼ်ၶိူင်း ၶႂ်ႈၸမႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢုမ်ႈလုၵ်ႈဝႆႉၵူႈယၢမ်းၸလႈ ဝၼ်းဢွၼ်တၢင်းၼၼ်ႉ ယႃဢၢပ်ႇၼမ်ႉပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇႁွၼ်ႇ။

တႃႇယူတ်းယႃလွင်ႈထၢတ်ႈၼမ်ႉၼွင်းတူဝ်ဢေႃႇ – တႃႇလၢမ်းၶၢတ်ႈလွင်ႈထၢတ်ႈၼမ်ႉၼွင်းတူဝ်ဢေႃႇၸွင်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၼႆႉ ပိၼ်လွင်ႈယၢပ်ႇ ႁွပ်ႈဝႃႈၽိဝ်ၼင်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ တေႁူႇယၢၼ်းၸလႈ တႃတေလွၵ်းၸဝ်ႈတၢင်းၼွင်းယူႇယဝ်ႉ။ ႁွပ်ႈၼႆ့ ၶႂ်ႈတူလုၵ်းတီႈပႃၵ်ႇၸလႈၼွင်းတႃဝႃႈ လွင်ႉမီးထၢတ်ႈၼမ်ႉႁိုဝ်ဢမ်ႇမီး။ ထၢမ်ဝႃႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလွင်ႇယဵဝ်ႈ/ဢမ်ႇယဵဝ်ႈ ၼင်ႇပၵ်ႇၵတီႇ။ သင်ပိၼ်လႆႈ တႃႇထိမ်ထၢတ်ႈၼမ်ႉၼွင်းတူဝ်ၼၼ်ႉ **ၶႂ်ႈငိုၼ်းၸဝ်ႈ သမ်း IV ပၼ်**။

- ၸူၼ်းလေႃးၼမ်ႉၵိုဝ်ထၢတ်ႈလၢင်လၢင် သေပၼ်ၵိၼ် (ႁွပ်ႈဝႃႈ ဢမ်ႇၸႂ်ႈၶႂ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိၼ်လိမ်းပူၼ်ႉတီႈ) ဢမ်ႇၼၼ် ပၼ်ၵိၼ်ၼမ်ႉ ReSoMal (တူလုၵ်းတီႈလွၵ်းၸွင်ႈ 3)။
- သိုပ်ႇပၼ်ၵိၼ်ၼူမ်းၸမႈ။ (သင်ၸမႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢမ်ႇယူႇလီၼႆႉ ယူတ်းယႃလွင်ႈဢမ်ႇယူႇလီပၼ်၊ ၶျူးမိူင်းတွင်ႉ၊ ၶႂ်ႈၸဝ်ၵိၼ်ၸဝ်ႈ/ၵိၼ်ၼမ်ႉၼမ်ၼမ်။ ၼင်ႇႁိုဝ်ၸမႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ပေႃးတေသၢင်းၼူမ်း ဢၼ်မီး ထၢတ်ႈဢႃႇႁႃႇရၸလႈ ထၢတ်ႈလိူၵ်ႈပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၼၼ်ႉ ၶႂ်ႈပၼ်ယႃ Vitamin A, Ferrous sulphate, Folic acid, Vitamin B1။
- ပၼ်ၵိၼ်ၼမ်ႉၵိၼ်ဢၼ်မူတ်းသုၼ်ႇ။

ယူတ်းယႃပၼ်လွမ်းၼင်ႇၸၵ်ႉတွၼ်ႈယူတ်းယႃ (တူလုၵ်းတီႈလွၵ်းၸွင်ႈ 4) ၸလႈ ပၼ်ယႃၶႃႈလိူဝ်းမိူင်း တႃႇယူတ်းယႃ လွင်ႈတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်း။ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢၼ်ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃႇႁႃႇရၶႃႈၸိူင်းၵမ်ႈၼမ် တေလၢင်ႈ လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်း ၶႃႈၸိူင်းၸလႈဢမ်ႇမီးၽၢင်ႁၢင်ႈလူမ်းၼႃဝ်။ လွင်ႈၵိုင်ႉၵၢင်ႉလိုမ်းတူဝ်ႁွပ်ႈလိူတ်ႈပိၼ်ႁွင်ႉၼႆႉ ပိၼ်ၽွၼ်းလႃႉဢၼ်ၶႃႈၸိူင်း လမ်ႇလွင်ႈဢၼ်ၼိုင်ႈယဝ်ႉ။တႃႇၶေႃႈၵင်ႈ လွင်ႈၵိုင်ႉၵၢင်ႉလိုမ်းတူဝ်ႁွပ်ႈလိူတ်ႈပိၼ်ႁွင်ႉၼႆႉ ထုၵ်ႇလီပၼ် ယႃပတီႇၶျီးဝၼ ၵူႈဢေႃႉ။ဢမ်ႇမီးၽေႃင်ႇႁၢင်ႈၼႆႉသေတႃႉထုၵ်ႇလီၵူတ်ႇလိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်းၼႃဝ်ၼူၵ်ႉပၼ်။ပွႆႉတူလုၵ်းၶိူင်းလိူတ်ႈတွၼ်ႈ၊ ၶိူင်းထူလုၼ်ႈ လွႆႈၸလႈတၢင်းၼမ်ဢေႃႇယဵဝ်ႈဢၼ်ဢွၵ်ႇမႃးယူႇတႃႇသေႇ။ လင်ႈၼမ်ႉၼၵ်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇပၼ်ၵူႈဝၼ်းသေ ၶႂ်ႈမၢတ်ႈမၢႆၼွင်း ၽိူၼ်ႇၶျၢတ်ႉဝႆႉ။

လွၵ်းၸွင်ႈ 1

ၸၼ်ႉတွၼ်ႈၼိုင်ႈ – ၼူမ်းၵၼ်မီးထၢတ်ႈၵၢႇႁၢႇရသုင်

မိုဝ်ႉပွၵ်ႈၵမ်းၵၼ်ထုၵ်ႇလီပၼ်ၵိၼ် 8-12 မိုဝ်ႉ ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 24 လူဝ်ႈမူင်း

ၶၢဝ်းတၢင်းၵၼ်ထုၵ်ႇလီၸၢၼ်ႈပၼ် 8 မိုဝ်ႉ = ၸၢၼ်ႈပၼ် 3 လူဝ်ႈမူင်းၼိုင်ႈပွၵ်ႈ

12 မိုဝ်ႉ = ၸၢၼ်ႈပၼ် 2 လူဝ်ႈမူင်းၼိုင်ႈပွၵ်ႈ

တၢင်းၼမ်ၵေႃႉတေႃႇမိုဝ်ႉ = 135 သီႇသီႇ × ၼမ်ႉၼၵ်း (ၵီႇလူဝ်ႇၵရမ်ႇ) / မိုဝ်ႉပွၵ်ႈၵမ်းၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 24 လူဝ်ႈမူင်း

လၢႆးၸူၼ်းလေႃးတႃႇၸၼ်ႉတွၼ်ႈ 1 — ၼူမ်းၵၼ်မီးထၢတ်ႈၵၢႇႁၢႇရသုင် (H.E.M)

သူၼ်ႇၸူဝ်ႈၵွင်ၸူၼ်းလေႃးၸလႈတၢင်းၼမ်ၵေႃႉ –

ၼူမ်းၽွင်	25 g
ၵိူဝ်ဝၢၼ်	100 g
ၼမ်ႉမၼ်းၵိၼ်	27 g

ဝၢႆးသေသႂ်ႇၸူဝ်ႈၵွင်လွမ်းၼင်ႇပႃးၼိူဝ်ၼႆႉယဝ်ႉ ႁႂ်ႈၵၢဝ် ၼမ်ႉတူမ်ႈသုၵ်း သႂ်ႇႁႂ်ႈတဵမ်ၼိုင်ႈလီႇတႃႇ။

လၢႆးႁဵတ်းသၢင်ႈ –

တင်ႈၼမ်ႉႁႂ်ႈလိူတ်ႇယဝ်ႉ သိုပ်ႇတင်ႈႁႂ်ႈလိူတ်ႇထိင်ႈ 5-7 မိၼိတ်ႉ။
ၵၢဝ်ၸူဝ်ႈၵွင် ၵၼ်တေလႆႈၸူၼ်းလေႃးၼၼ်ႉ ၸူၼ်းလေႃး ပၼ်ၼႂ်းၼမ်ႉၵုၼ်ႇ။
ၵၢဝ်ဝႂ်ႉႁႂ်ႈယဵၼ်ယဝ်ႉ ၸင်ႇတၵ်းသႂ်ႇဝႂ်ႉၼႂ်းၵွၵ်း။
သင်ဝႃႈမီးထုင်ထၢတ်ႈလဵၵ်းတီႈ UNICEF ပၼ်ၼႆႉ ႁႂ်ႈၽိူမ်ႉထႅမ် ၸူၼ်းလေႃးပၼ်။

ယႃႇၵိပ်ႈဝႂ်ႉသေၵွၼ်ႇၶိုၼ်းၼူမ်း ၵၼ်တီႈၸူၼ်းလေႃးယဝ်ႉသေ ၵိၼ်ၵမ်ႉမူတ်းၼၼ်ႉ လႄႈလႄႈ။ ႁွပ်ႈဝႃႈတေလၢင်းႁဵတ်းႁႂ်ႈတွင်ႉႁၢႆႇလၢႆႈ။

လွၵ်းၸွင်ႈ 2

မၢတ်ႈမႆၢတၢင်းၼမ်ၵေႃႉ တီႈၵၼ်လုၵ်ႈၵွၼ်ႇၵိၼ် လွမ်းၼင်ႇလွၵ်းလၢႆးပႃးတွႆႈၼႆႉ–

တူဝ်ယၢင်ႇ – သင်ဝႃႈပၼ်လုၵ်ႈၵွၼ်ႇၵိၼ် 8 မိုဝ်ႉၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 24 လူဝ်ႈမူင်းၼႆလိုၼ် တႅမ်ႈႁၢင်ႈဝူင်းမူၼ်း 8 ၵၼ်သေၸလႈမၢတ်ႈမႆၢလူင်းၼႂ်းဝူင်းမူၼ်းတီႈလုၵ်ႈၵိၼ်ႁႃႇ။ တင်းမူတ်း၊ ၵိုင်ႇၼိုင်ႈ၊ ၼိုင်ႈၵမ်း လႃႉႁႃႇလိူဝ်းၼႆႉ လွမ်းၼင်ႇပႃးတွႆႈၼႆႉ။

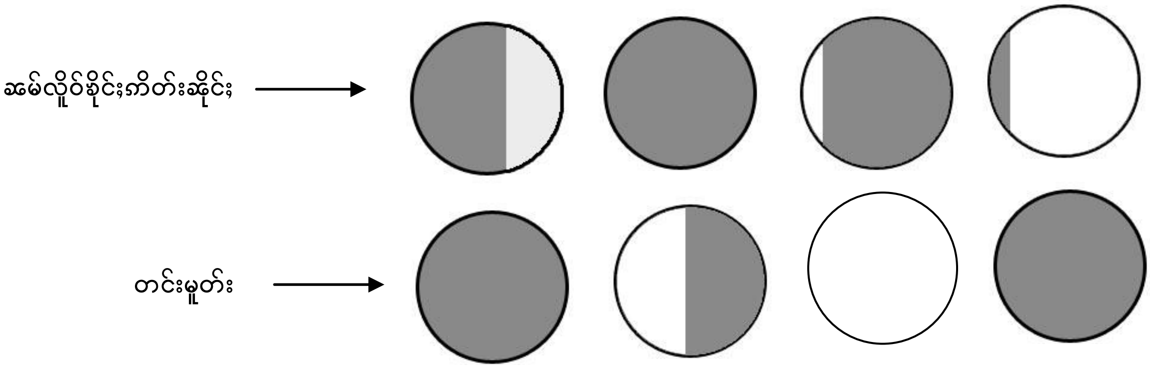

လွၢ်းစွင်ႇ 3

လံၤးစူၫဆၧႉလေၢးဆၧမ်ႉၵူဝ် ORS
(တူလ်ုးတီးႇ လံၤးၡၢင်ႇၡၨဆၧႉဆၧမ်ႉၵူဝ် ORS – ၷၫ 24.6)
ဖွ့င်ၵူဝ် ORS 1 ထူင် (တၢ့ဆၧမ်ႉ 750 သီ့သီ့) + ဆၧမ်ႉမူတ်းသ့ၣ် 1500 သီ့သီ့ + ၵူဝ်ဝၢၫ 30 ၷရမ်ႉ + ပူဝ်ႉတီတ်ႉသီ့ယၢမ်ႉ 1.5 ၷရမ်ႉ
ဘမ်ႉဆၧၫ
ဖွ့င်ၵူဝ် ORS 1 ထူင် (တၢ့ဆၧမ်ႉ 1000 သီ့သီ့) + ဆၧမ်ႉမူတ်းသ့ၣ် 2000 သီ့သီ့ + ၵူဝ်ဝၢၫ 40 ၷရမ်ႉ + ပူဝ်ႉတီတ်ႉသီ့ယၢမ်ႉ 2.5 ၷရမ်ႉ

လွၢ်းစွင်ႇ 4

လံၤးယူတ်းယၢလွမ်းစၢ်ႉတွၫး (systemtic treatment)		
1ႉ တၢ်းတေလံၤး**ပၫယၢစျႇလိူဝ်ႉမိ်င်း**ၡ္ဂႇလုၢ်းဘွၫ့ဘၫစၢတ်ႉဘၢ့ၯ့ၡၡၢႉၡ်င်းၵူႇၵေၢႉ		
• လုၢ်းဘွၫ့ဘၫမီးငဝ်းလံၤးဆိမ်		ယၢၷိၫ amoxicillin
• ၵူးသီ်းယူဝ်းၵေၢး ဘမ်ႉဆၧၫ သင်ဝၢ့ဘမ်ႉယူ့လီၡၢႉၡ်င်း		IM* penicillin/ampicillin and IM gentamicin
• မိူဝ်းလီစိုၫႇမၢး		လီၢ်းလံၤးပၫယၢၷိၫ amoxicillin
• သင်ဝၢ့ဘမ်ႉလီစိုၫႇဆ့ၣ်းစၢဝ်းတၢင်း 3 ဝၫး ဘမ်ႉဆၧၫ ဝူၫႉသွၫ့ဝၢ့ပီၫယ့ၣ်းၡူမ်ႉဘွၢ်းဓေၢၵ့ၣ်း		IM* **ceftriaxone** တၢ့ 5 ဝၫး ဝံၤးဆၧၫႉၵေၢး ပၫ ယၢၷိၫ amoxicillin (*ငိူင်ႇဓေႇသမ်းယၢ IV ပၫ)
2. Vitamin A	လီၢ်ႉလိူဝ် 6 လိူၫ 6 -11 လိူၫ (<8 kg) 1 နူပ်ႉစိုၫႇဆိူဝ်(>8 kg)	ပၫ 50,000 IU မိူဝ်းဝၫးထီႉ 1၊ 2 စလး 8 ပၫ 100,000 IU မိူဝ်းဝၫးထီႉ 1၊ 2 စလး 8 ပၫ 200,000 IU မိူဝ်းဝၫးထီႉ 1၊ 2 စလး 8
3. Vitamin B1	10mg ၵူႇဝၫး တၢ့ 6 ဝူင်ႇ	
4. Folic Acid	5 mg ဝၫးထီႉ 1၊ ဝံၤးဆၧၫႉ 5 mg/ ဆိုင်းဝူင်ႇ တၢ့ 3 လိူၫ	
5. Zine supplement	လီၢ်ႉလိူဝ် 6 လိူၫ ယ့ၣ်လိူဝ် 6 လိူၫ	20 milligram ဆိုင်းဝၫး ၵိုင်ႉမိတ်ႉ တၢ့ 14 ဝၫး 20 milligram ဆိုင်းဝၫးဆိုင်းမိတ်ႉ တၢ့ 14 ဝၫး စလး သင်ဝၢ့မီးၵေၢးပၫထၢတ်းစလး(magnesium, copper)လွမ်း
6. **မိူဝ်းပံ့ထိုင် ၸၫႉတွၫးသွင်ဆၧၫႉ ယၢ့ပၫထၢတ်းလီၢ်းစလး ယၢစျူးမိ်င်းတွင်ႉ။**		
7. ၵူတ်ႉလီတ်းတူလ်ုးလွင်းလံၤးသမ်းယၢၡ္ဂေႉၷင်း (ဝၢ်ႉသိၫး) ဝၢ့လွင်ႉလံၤးသမ်းနူပ်း/ဘမ်ႉနူပ်း သင်ပံ့နူပ်ႉဆၧၵေၢးၡ္ဂႇသမ်း ပၫ။		

ၸၼ်ႉတွၼ်ႈသွင်

သင်ဝႃႈလွင်ႈယွႆႈတၢင်းၵိၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလီၶိုၼ်းမႃးယဝ်ႉ ၵိၼ်လႆႈမႃးၼႆလိူဝ် မၵ်ႈမၼ်ႈလႆႈဝႃႈ မႃးထိုင်ၸၼ်ႉတွၼ်ႈၽိုၼ်ႉၽူးႁူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်ပဵၼ်လၼ်ႉတွၼ်ႈသွင်ယဝ်ႉ။ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢၼ်ပႆႇလႆႈဢဝ် သႂ်ႇယႃလိူင်ႉတၢင်းၵိၼ်တီႈၸူးလင်ၶွၵ်ႇၼၼ်ႉ ပႆႇမၵ်ႈမၼ်ႈလႆႈဝႃႈ ထိုင်ၸၼ်ႉတွၼ်ႈသွင်။ လွင်ႈယွႆႈတၢင်းၵိၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလီမႃးသေ ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်လႆႈလီယဝ်ႉ လႄႈမၵ်ႈမၼ်ႈလႆႈ။

1. ၸႂ်ႉသိုပ်ႇပၼ်ၼမ်ႉ ဢၼ်မီးႁႅင်းယႃႇသင်ၼင်ႇလၼ်ႉတွၼ်ႈၼိုင်ႈသေၵေႃႈလႆႈ။ (ႁူလ်ႉႁႃႈ ဢၼ်တေပိၵ်ႇပိူင်ႈ ၵၼ် ၵေႃႉၼမ်ႉဢၼ်မီးႁႅင်းယႃႇသင် ၼႂ်းလၼ်ႉတွၼ်ႈသွင်ၼႆႉတေမီးထၢတ်ႈၵၢၼ်းလူဝ်ႇၶႂ်ႈၼမ်လိူဝ်ၼမ်ႉ ဢၼ်မီးႁႅင်းယႃႇသင်ၼႂ်းၸၼ်ႉတွၼ်ႈၼိုင်ႈ) တူၺ်းလၢႆးၸူၼ်းလေႃးၼမ်ႉဢၼ်မီးႁႅင်းယႃႇသင်ၸၼ်ႉတွၼ်ႈသွင် လႆႈတီႈလွၵ်းၸွင်ႈ (5)။

2. သင်ဝႃႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်ဢၼ်ၸႂ်ႈၵိၼ်ၼၼ်ႉမုတ်းၼႆလိူဝ် မိူဝ်ႈတေပၼ်ၵိၼ်ထႅင်ႈပွၵ်ႈၼိုင်ႈၼၼ်ႉ ၸႂ်ႈတိူဝ်း ပၼ် 10 သီႇသီႇ။ ဢဝ်တၢင်းၵိၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း ၽိူမ်ႉထႅမ်ပၼ်ၵေႃႈလွႆးလွႆး။ ၵိင်ႇၽိူဝ်လွင်ႈယွႆႈတၢင်းၵိၼ် လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ သေၸႂ်ႈတိူဝ်း ပၼ်တၢင်းၵိၼ်ၵေလႈ ၼမ်ႉဢၼ်မီးႁႅင်းယႃႇသင်ၵေႃႈတိၵ်းတိၵ်း။ လႆႈမီးၸင်ႇပၼ်တၢင်းၵိၼ်ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 24 လူဝ်ႈမူင်းၼၼ်ႉ ၸႂ်ႈတူၺ်းတီႈ**လွၵ်းၸွင်ႈ (6)**။ သိုပ်ႇပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၵိၼ်တင်းၵၢင်ဝၼ်းၵလႈၵၢင်ၶိုၼ်း။

3. လုၵ်ႈဢွၼ်ႇထုၵ်ႇလီမီးၼမ်ႉၼၵ်း တိူဝ်းမႃးဝၼ်းၼိုင်ႈ 10 ၵရမ်ႇ။ သင်ဝႃႈငဝ်းလၢႆးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလီတိူဝ်းမႃး လုၵ်ႉတီႈ ၸၼ်ႉတွၼ်ႈၼိုင်ႈ မႃးထိုင်ၸၼ်ႉတွၼ်ႈသွင်ယဝ်ႉ ၼမ်ႉၼၵ်းသမ်ႉဢမ်ႇတိူဝ်းမႃးထႅင်ႈၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်းပူၼ်ႉလိူဝ် 3 ဝၼ်း (လွင်ႈတူၵ်းသုမ်းပွၵ်ႈၵမ်းသွင်) ၵလႈ ယင်းလႆႈၵုမ်းထိင်းလွင်ႈၵိၼ်ယႅမ်ႉယူႇၼႆလိူဝ် ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇလွင်ႈလပ်းတိတ်း လိူဝ်ႉမီးၸင်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် တၢင်းပဵၼ်ၶၢဝ်းၶိုင်။

- ႁူတ်ႇလီတ်းတူၺ်းတၢင်းပဵၼ်ၶၢဝ်းၶိုင် – မိူၼ်ၼင်ႇ ထီႇပီႇ၊ ၵီတ်ႉသ်၊ ထၢႆးလၢတ်ႉသ်သီးမီးယႃး၊ တၢင်းပဵၼ်ႁူဝ်လႂ်၊ တၢင်းပဵၼ်လိူဝ်ႉမီးၸင်ႈတပ်းၵႂ်ႈ မီး/ဢမ်ႇမီး။
- ႁူတ်ႇလီတ်းတူၺ်းတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း – မိူၼ်ၼင်ႇ တွင်ႉၵေႃႇ၊ ပွတ်ႇၵႂ်ႈ၊ ယူႇထီႇၵႆႇ၊ လိူဝ်ႉမီးၸင်ႈတၢင်းပဵၼ် ပႃႇၺူႇသႆႉလိူဝ်းၼၼ်ႉ မီး/ဢမ်ႇမီး။ ၶျႃးမီးၸင်ႈတွင်ႉပၼ် (တူၺ်းတီႈ **လွၵ်းၸွင်ႈ (7)**။

4. သင်ဝႃႈၼႂ်းၶျၢတ်ႉၼၼ်ႉ ၼမ်ႉၼၵ်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇယင်းမီးငဝ်းလၢႆး - 2 ယူႇသေ ၼိမ်ယူႇလိူင်ႉၼၼ် တႃႇသွင်ဝူင်ႈ၊ ၵႂ်ႈၵေႃႈၵႂၢၵေႃႇသေ ဢမ်ႇမီးလိူဝ်ႉမီးသင်လပ်းတိတ်းၼႆလိူဝ် ၸႂ်ႈသူင်ႇတူဝ်ၵေႃႇၸွင်ႈ OPD တႃႇၸဝ်ႈလူး ၽိၼ်ၵၢၼ် လိူင်ႉလူတၢင်းၵိၼ်ဢၼ်ထႅမ်ၸွႆႈ (SFP) ၵေႃႇ။

လွၵ်းၸွင်ႈ 5

ၸၼ်ႉတွၼ်ႈသွင် – ၼမ်ႉဢၼ်မီးထၢတ်ႈယႃႇသင် (High energy milk)		
ထုၵ်ႇလီပၼ်ၵိၼ်	6 မိူဝ်ႉ	ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 24 လူဝ်ႈမူင်း
ၶၢဝ်းတၢင်းဢၼ်ထုၵ်ႇလီၸၼ်ႈပၼ်	6 မိူဝ်ႉ	= ၸၼ်ႈပၼ် 4 လူဝ်ႈမူင်းၼိုင်ႈပွၵ်ႈ
တၢင်းၼမ်ၵေႃႇၼိုင်ႈမိူဝ်ႉ	=	200 သီႇသီႇ × ၼမ်ႉၼၵ်း (ၵီႇလူဝ်ႇၵရမ်ႇ) / မိူဝ်ႉပွၵ်ႈၵမ်းၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 24 လူဝ်ႈမူင်း

17 ၵႃႇႁႃႇၸ

လႆႈသူၼ်းလေႃးတႃႇၸၼ်ႉတွၼ်ႈ 2 — ၼူမ်းၵၢၼ်မီးထၢတ်ႈၵႃႇႁႃႇၸသုင် (H.E.M -1L)

သူၼ်ႇၸူဝ်းသွင်သူၼ်းလေႃးၶလႈ တၢင်းၼမ်ၵေႃႇ –

ၼူမ်းၽွင်	80 g
ၵိူဝ်ဝၢၼ်	50 g
ၼမ်ႉမၼ်းၵိၼ်	60 g

ဝႆႉသေသွႆႇ,ၸူဝ်းသွင်လွမ်းၼင်ႇပႃႈၼိူဝ်ၼႆႉယဝ်ႉႁႂ်ႈၵၢဝ်ၼမ်ႉတူမ်ႈသုၵ်းသွႆႇႁႂ်ႈတဵမ်ၼိုင်ႈလီႇတႃႇ။

လႆႈႁဵတ်းသၢင်ႈ –

တင်ႈၼမ်ႉႁႂ်ႈလိူတ်ႇယဝ်ႉ သိုပ်ႇတင်ႈႁႂ်ႈလိူတ်ႇထႅင်ႈ5-7မိၼိတ်ႉ။
ၵၢဝ်ၸူဝ်းသွင်ၵၢၼ်တေလႆႈသူၼ်းလေႃးၼၼ်ႉ သူၼ်းလေႃးပၼ်ၼႂ်းၼမ်ႉၵုၼ်ႇ။
ၵၢဝ်ဝႆႉႁႂ်ႈယဵၼ်ယဝ်ႉ လၢင်ႇတၢၵ်းသွႆႇဝႆႉၼႂ်းႁွၵ်း။
သၢင်ဝႃႈမီးထုင်ထၢတ်ႈလိၵ်ႈတီႈ UNICEF ပၼ်ၼႆႉ ႁႂ်ႈၽိူမ်ႉထႅမ်သူၼ်းလေႃးပၼ်။

> ယႃႇၵိၼ်းဝႆႉၶလႈလွႆႉၸိုၼ်းၼူမ်းတီႈသူၼ်းလေႃးယဝ်ႉသေ ၵိၼ်ၵၢမ်ႇမူတ်းၵမ်းသိုဝ်ႈၼၼ်ႉ လႃးလႃး။ ႁွပ်ႈဝႃႈတေလၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈတွင်ႉၵႃႇလႆႈ။

လွၵ်းသွင်ႈ 6

ၸၢဝ်းယၢမ်း	တူဝ်ယၢင်ႇမိူဝ်ႉၶဝ်ႈ (Examples of meal)
6 မူင်း ၵၢင်ၼႂ်လဝ်ႉ	HEM ၸၼ်ႉတွၼ်ႈသွင်
8 မူင်းၵၢင်ၼႂ်လဝ်ႉ	တၢင်းၵိၼ်ပၵ်ႉၵတီႇ – ၶဝ်ႈတူမ်ႈ + ႁူလိုၼ်ႈ + ၶႆႇၵႆႇ
10 မူင်းၵၢင်ၼႂ်	HEM ၸၼ်ႉတွၼ်ႈသွင်
12 မူင်းၵၢင်ဝၼ်း	တၢင်းၵိၼ်ပၵ်ႉၵတီႇ – ၶဝ်ႈ + ထူဝ်ႇ + ပႃႇၵၢပ်ႇ
2 မူင်း ဝၢႆးဝၼ်း	HEM ၸၼ်ႉတွၼ်ႈသွင်
4 မူင်း ႁူဝ်ၶမ်ႈ	တၢင်းၵိၼ်ပၵ်ႉၵတီႇ–ၶဝ်ႈမုၼ်းၶလႈၵိူဝ်ဝၢၼ်၊ ၶဝ်ႈ၊ ၼမ်ႉမၼ်း ၶလႈၶႆႇၵႆႇ
6 မူင်းၶမ်ႈ	HEM ၸၼ်ႉတွၼ်ႈသွင်
10 မူင်း ၵၢင်ၶိုၼ်း	HEM ၸၼ်ႉတွၼ်ႈသွင်
2 မူင်း ၵၢင်ၶိုၼ်း	HEM ၸၼ်ႉတွၼ်ႈသွင်

လွၵ်းသွင်ႈ 7

လႆႈယူတ်းယႃ

1. သိုပ်ႇပၼ် Folic acid, Vitamin B ၶလႈ Zine supplement
2. ပၼ်ယႃ Mebendazole 100 mg BID x 3 ဝၼ်း (ၵမ်ႇၼၼ်ႉ Albendazole - တူလိုၼ်းၸိုင်းယႃ တႃႇပၼ်တီႈၸၢတ်ႉ.)

ၽိူမ်ႉထႅမ်ပၼ် Ferrous sulphate ဝႆႉသေၵႂပ်ႉယူတ်းယႃတီႈၶွင်ႈၵူၼ်းပိၼ်ၼွႆးလႆႈ 2 ဝူင်ႈယဝ်ႉ ၵမ်ႇၼၼ်ႉ မိူဝ်ႈလႆႈၶၢႉလုၵ်ႈၵႂၼ်ႇၸိူင်ႈမႃးၸၼ်ႉတွၼ်ႈသွင်

< 5 kg:	50 mg OD တႃႇ 3 လိူၼ်
5 – 9 kg:	100 mg OD တႃႇ 3 လိူၼ်
> 10 kg:	200 mg OD တႃႇ 3 လိူၼ်

လွင်ႈၵိုင်ႉၵၢင်ႉၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃႇႁႃႇရၸႂ်ႉၶိုင်း ဢၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယုသိပ်းပၢႆၶဝ်းၵူၼ်းလူင်ပဵၼ်

လွင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃႇႁႃႇရပၢၼ်ႇၵၢင် ဢၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယုသိပ်းပၢႆၶဝ်း ၵူၼ်းလူင်ပဵၼ်ၼၼ်ႉ သင်လိူဝ်ႉဝႃႈ ဢမ်ႇပဵၼ် ၸႂ်ႉၶိုင်း ဢမ်ႇၼၼ် ဢမ်ႇယူႇလီၸႂ်ႉၶိုင်းၼႆလိူဝ် ၵမ်းၼမ်ၼၼ်တေ။ တေဢမ်ႇဢဝ်ၶဝ်ႈလူး ၽိၼ်ၵၢၼ်လိူင်ႉလူတၢင်းၵိၼ် ဢၼ်ထိမ်ၸိူင်း။ တႃႇႁူႉလႆႈလွင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃႇႁႃႇရ ဢၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယုသိပ်းပၢႆၶဝ်း ၵူၼ်းလူင်ပဵၼ်ၼၼ်ႉ ဢဝ်သူင်ႇသုင်ၶဝ်း ၼမ်ႉၼၵ်းမၢႆးသွင်ႇၼပ်ႉၶဝ်း ၶေႃႈတွပ်ႇတေၵေႃႇလိူဝ် ထီႈဢၼ်ထုၵ်ႇလီမီးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

လွင်ႈၸၢၼ်ႉၸႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇပၢၼ်မၢဝ်ႇၸႃႈ၊ သၢဝ်ၸႃႈ (Adolescents)	**ၵေႃႇလိူဝ်ၼမ်ႉၼၵ်း ထီႈဢဝ်သူင်ႇသုင်သွင်ႇၼပ်ႉဢဝ်ထုၵ်ႇလီမီးၼၼ်ႉ 70%** (တူၺ်းထီႈ ၽႅၼ်ႇၽိူမ်ႉထိမ်) ဢမ်ႇၼၼ် မီးၽၢင်ၸၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၸႃႈၸိူင်း (တူဝ်ယၢင်ႇ) • ဢမ်ႇမီးလွင်ႈပဵၼ်သင်သေ ၽဵဝ်ႇၸူႉၵ်ႈမိူၼ်ၵၼ် • ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်မႃးၶိတ်ႉမၢတ်ႉသ် — ယွမ်ႇပူၼ်ႉထီႈၸႃႈၸိူင်း • ယၢမ်းၵၢင်ၶိုၼ်း ဢမ်ႇၸၼ်တၢလီ • ႁွပ်ႈလိူတ်ႈလၢင်ၸႃႈၸိူင်းၶဝ်း ၽိူၵ်ႇလိူင် • ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇၶဝ်းထၢတ်ႈလေး
ၵူၼ်းလူင်	BMI မီး ၵေႃႇလိူဝ် 16 (တူၺ်းထီႈၽႅၼ်ႇၽိူမ်ႉထိမ် ဢမ်ႇၼၼ် သွၼ်ႇၼပ်ႉ ဢဝ် ၼမ်ႉၼၵ်း(kg)/သူင်ႇသုင်2 (m) ၵူၼ်းၵေႃႉၼၼ်ႉ တေယွမ်ႇၶဝ်း ႁဵင်းၽဵဝ်ႇၸူမိူၼ်ၵၼ်
ၶမႈပႃးတွင်ႉၶဝ်း ၶမႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢၼ်ယင်းပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိၼ်ၼူမ်းယူႇ	ႁွပ်ႈၶႅၼ်မီးၵေႃႇလိူဝ် 170 မီႇလီႇမီႇတႃႇ (MUAC < 170mm)

သင်ဝႃႈ ၸၼ်ၽၢင်ၸၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ဝႃႈမႃးၶင်ႇပႃးၶိူဝ်ၼၼ်ႉၼၼ်လိူင် မၵ်းမၼ်ႈလႆႈဝႃႈ ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃႇႁႃႇရၼၼ်သေ တၵ်းတေ လႆႈၸွႆႈလၢႆးယူတ်းယႃလိူင်ႉလူပၼ်။

လွင်ႈယူတ်းယႃ (Management)

ၶၼ်ႉတွၼ်ႈ 1

လၢႆးၽိူမ်ႉထိမ်ပၼ်ဢႃႇႁႃႇရ ၶၼ်ႉတွၼ်ႈၶိုင်ႈတွၼ်ႈတႃႇၵူၼ်းလူင်ၼႆႉ တေမိူၼ်ၵၼ်တင်းလၢႆးလိူင်ႉလူယူတ်းယႃ တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၶၼ်ႉတွၼ်ႈ 2၊ ၵူလ်ႈၵႃႈတၢင်းၼမ်ၵေႃႇတေဢမ်ႇမိူၼ်ၵၼ်ၶဝ်း ထုၵ်ႇလီၸွႆႈၵမ်းၵမ်းၵိၼ် (ၵေႃႇသုတ်း ၶိုင်း ဝၼ်း 6 မိုဝ်ႉ)။ ၵိဝ်ႇလူလ်ႈတၢင်းၼမ်ၵေႃႇၼၼ်ႉ ၸွႆႈတူလ်းထီႈ**လွၵ်ႈၸွင်ႈ (8)**။ ယႃဝီႇတႃႇမိၼ်ႇၶဝ်း ယႃပတီႇ ၶျီးဝၼ်ၵေႃး ထုၵ်ႇလီ ပၼ်ၵူၼ်းၶၢတ်ႇဢႃႇႁႃႇရၵူႈၵေႃႉ။ တႃႇလၢႆးယူတ်းယႃ ပဵၼ်ၶၵ်ႉပဵၼ်တွၼ်ႈၼၼ်ႉ ၸွႆႈတူလ်းထီႈ **လွၵ်ႈၸွင်ႈ (9)**။

17 ၵႆႇၽႆႇၶ

လွၵ်းၸွင်ႈ 8

လၢၼ်ႉတွၼ်ႈၼိုင်ႈ – ၼမ်ႉမၼ်းၵၢၼ်မီးထၢတ်ႈၵႆႇၽႆႇၶၢင်				
မိုဝ်ႉပွၵ်ႈၼမ်း ၵၢၼ်ထုၵ်ႇလီပၼ်ၵိၼ် 6 - 8 မိုဝ်ႉ ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 24 လူဝ်ႈမူင်း				
ၶၢဝ်းတၢင်း ၵၢၼ်ထုၵ်ႇလီၸၼ်ႈပၼ် 6 မိုဝ်ႉ = ၸၼ်ႈပၼ် 4 လူဝ်ႈမူင်းၼိုင်ႈပွၵ်ႈ				
8 မိုဝ်ႉ = ၸၼ်ႈပၼ် 3 လူဝ်ႈမူင်းၼိုင်ႈပွၵ်ႈ				
တၢင်းၼမ်ၼေႇတေႃႇမိုဝ်ႉ		တေၵိုင်ၼိူဝ်ၵႃႇယူၸွင်ႁူၼ်းပဵၼ်–		
7 - 10 ၸူပ်ႇ	135	သီႇသီႇ ×	ၼမ်ႉၼၵ်း/မိုဝ်ႉပွၵ်ႈၼမ်းၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း	24 လူဝ်ႈမူင်း
11 - 18 ပီး	65	သီႇသီႇ ×	ၼမ်ႉၼၵ်း/မိုဝ်ႉပွၵ်ႈၼမ်းၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း	24 လူဝ်ႈမူင်း
18 - 75 ပီး	55	သီႇသီႇ ×	ၼမ်ႉၼၵ်း/မိုဝ်ႉပွၵ်ႈၼမ်းၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း	24 လူဝ်ႈမူင်း
>75 ပီး	45	သီႇသီႇ ×	ၼမ်ႉၼၵ်း/မိုဝ်ႉပွၵ်ႈၼမ်းၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း	24 လူဝ်ႈမူင်း

လွၵ်းၸွင်ႈ 9

လႆႈယူတ်းယႃလွမ်းၸၵ်ႉတွၼ်ႈ

တေမိူၼ်ၵၼ်တင်းလႆႈယူတ်းယႃတႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၵႆႇၽႆႇၶၢႆႉၼၼ်ႉ (လွၵ်းၸွင်ႈ 4)။

- ယႃၶႃႈလိူဝ်ႉမီး ၵၢၼ်ပေႉလႆႈလႆၢလႆၢလိူဝ်ႉမီး
- ပၼ်ဝီႇတႃႇမိၼ်ၼေႇပွၵ်ႈလိဝ်ႁူလ်း။ (တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇယွႆႇလိူဝ်ၼိုင်ႈၸူပ်ႇၼၼ်ႉ ပၼ်ၼွင်းယႃ 2 သိၼ်)
- ပၼ်ယႃဝီႇတႃႇမိၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း မိူၼ်ၼင်ႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶၢတ်ႇၵႆႇၽႆႇၶမ်းၼမ်။
- မုၵ်ႉလုမ်းလူင်ပႆႇယူႇလီလုမ်ႈၽႂ်ႉ တေၵမ်ႇပၼ်ၼွင်းၸွႆႈပၼ်ယႃၶျႃးမီးတွင်ႉ တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇမၢဝ်ႇၶႆႈ၊ သၢဝ်ၶႆႈၶလႈ ႁူၼ်းလူင်။

<u>ၸၼ်ႉတွၼ်ႈ 2</u>

သင်ဝႃႈလွင်ႈယွႆႈတၢင်းၵိၼ်လီမႃးယဝ်ႉၼႆႉလိူဝ် ၶတႉၸၼ်ႉတွၼ်ႈၼႆႉလႆႈ။ မိူဝ်ႈထိုင်မႃးၸၼ်ႉတွၼ်ႈၼႆႉၼႆႉ ႁူၼ်းပဵၼ် တေၵႆႉၵမ်းၵမ်းတွင်ႉမႆႈၸဝ်ႈၶလႈ လိူဝ်သေပၼ်ၼမ်ႉမၼ်းၵၢၼ်မီးၵႆႇၽႆႇၶၢင်ၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီပၼ်တၢင်းၵိၼ်ထၼ်မ်ၼွင်း ၵၢၼ်မီး ၼႂ်းပိုၼ်ႉတီႈပႃးလွမ်း။

➔ ႁူလ်းၵႃႈၵၢၼ်ထုၵ်ႇလီၽွင်ႉၼၼ်ႉၶတႉ တၢင်းၵိၼ်ၵၢၼ်ၽိူမ်ႉထိမ်ပၼ်ၼၼ်ႉ ၵမ်ႇထုၵ်ႇလီပဵၼ်ဝႃႈ ပၼ်ၵိၼ်ၸဝ်ႈ ၼမ်ၼမ်။ (ႁွပ်ႈဝႃႈ ၸဝ်ႈၼႆႉတေၸႅတ်းၸွႆႈတွင်ႉၵိမ်ႇဝႆႉၼႆႉသေတႃႉၵမ်ႇမီးၵႆႇၽႆႇၶသင်ၼမ်)။ ႁွပ်ႈၼႆႉသင်ဝႃႈတေ ၵိၼ်ၸဝ်ႈ ၵမ်ႇၼၼ် ၸဝ်ႈသွႆႈၼႆႉလိူဝ် ၸွႆႈၵိၼ်ၼေႇၼေႇႁူလ်း။

တႃႇမိုဝ်ႉပွၵ်ႈၼမ်းၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 24 လူဝ်ႈမူင်းၼၼ်ႉ ၸွႆႈတူလ်းတီႈ **လွၵ်းၸွင်ႈ 10**။

လွဂ်းစွင်ႋ 10

ဆူမ်းဘၢဆ်မီးထၢတ်ႋဘၢ့ၡၢ့ရသူင် + တၢင်းဂိဆ်ဆ်ုးပိုဆ်ႉတိႝႋ တၢ့စဆ်ႉတွဆ်ႋ 2

စၢဝ်းယၢမ်း	**တူဝ်ယၢင်ႇမိုဝ်ႉစဝ်ႋ – 6 HEM Meals**
6 မူင်း ဂၢင်ဆ်ုလဝ်ႉ	HEM စဆ်ႉတွဆ်ႋသွင်
8 မူင်းလဝ်ႉ	တၢင်းဂိဆ်ပဂ်ႇဂတိႝႇ – စဝ်ႋ + ပျဘ်ိပ်ႇ + စဝ်ႋမုဆ်း
10 မူင်းဂၢင်ဆ်ု	HEM စဆ်ႉတွဆ်ႋသွင်
12 မူင်းဂၢင်ဝဆ်း	စွင်ဂိဆ်ပဂ်ႇဂတိႝႇ – စဝ်ႋ + ထူဝ်ႇ + ဇဂေ်းယိူဝ်ႋဆၢင်းစ်ိဝ်
2 မူင်း ဝံၢးဝဆ်း	HEM စဆ်ႉတွဆ်ႋသွင် + ဂူလိုႋ
6 မူင်းစမ်ႋ	HEM စဆ်ႉတွဆ်ႋသွင် + စွင်ဂိဆ်ပဂ်ႇဂတိႝႇ – စဝ်ႋ၊ စံႇဂံႇ ၔလႋဇဂေ်းယိူဝ်ႋဆၢင်းစ်ိဝ်
10 မူင်း ဂၢင်စိုဆ်း	HEM စဆ်ႉတွဆ်ႋသွင်
2 မူင်း ဂၢင်စိုဆ်း	HEM စဆ်ႉတွဆ်ႋသွင်

လံၢးယူတ်းယျလွမ်းစဂ်ႉတွဆ်ႋ ၡ်ုႋတူလိုးတိႝႋ လွဂ်းစွင်ႋ 4။

သင်ဝျႋလုဂ်ႋဘွဆ်ႇ ဘၢ့ယုသိပ်းပံၢၔလႋ ဂူဆ်းလူင်ဘၢဆ်စၢတ်ႇထၢတ်ႋဘၢ့ၡၢ့ရ ဂိဆ်လံႋလိမျး၊ ဆမ်ႉဆဂ်းဇိူမ်ႉ စိုဆ်ႋမျး၊ ဘမ်ႇမီးလွင်ႋလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမ်ိင်းသင်ယဝ်ႉၔလႋ လိူဝ်သေဆဆ်ႉ–

- လုဂ်ႋဘွဆ်ႇဘၢ့ယုသိပ်းပံၢ — မီးဆမ်ႉဆဂ်း ဘၢဆ်ထုဂ်ႇလိပ်ဆ်လွမ်းဆင်ႇသူဆ်ႇသုင်လိူဝ် 80% သေဇၢင်ၡၢင်ႋ တၢင်းပ်ိဆ် လိစိုဆ်ႋမျးဆံလိုင်
- ဂူဆ်းလူင် — BMI မီးဆမ်လိူဝ် 16 သေ ဇၢင်ၡၢင်ႋတၢင်းပ်ိဆ် လိစိုဆ်ႋမျးဆံလိုင်
- ၔမႋပျးတွင်ႉၔလႋၔမႋလ်ိင်ႉဆူမ်း — ၡွပ်ႋစ်ိဆ်မီးဆမ်လိူဝ် 170 မိႇလိႇမိႇတၢ့ (MUAC < 170mm) သေဇၢင်ၡၢင်ႋ တၢင်းပ်ိဆ် လိစိုဆ်ႋမျးဆံလိုင် ပဆ်လူင်ႋၡူင်းယျလံႋ။

17.2 တၢင်းပ်ိဆ်စၢတ်ႇထၢတ်ႋဝိႇတၢ့မိဆ်ႇ

<u>စၢတ်ႇထၢတ်ႋဝိႇတၢ့မိဆ်ႇဘော့ (Vitamin A deficiency)</u>

တၢ့ဈျႋမုဆ်းၡူဝ်ယွံႋ လွင်ႋတၢင်းပ်ိဆ်စၢတ်ႇထၢတ်ႋဝိႇတၢ့မိဆ်ႇဘောႇဆံႉ ၡ်ုႋဂူ့တူလိုးတိႝႋဆ်ုးပပ်ႉ Burma Border Primary Eye Care Manual ဆံတေတ်ိမ်ထူဆ်ႋလိူဝ်။

ဈျႋပိုတ်ႇတိႝႋပွင်ႇ

တၢင်းပ်ိဆ်စၢတ်ႇထၢတ်ႋဝိႇတၢ့မိဆ်ဘောႇဆံႉ ပ်ိဆ်တၢင်းပ်ိဆ်ယ်ုႇလူင် ဘၢဆ်ၡ်တ်းၡ်ုႋတၢမွတ်ႇၔလႋ ပ်ိဆ်ဈျႋလမ်ႇလွင်ႋ ဘၢဆ်ၡ်တ်းၡ်ုႋလုဂ်ႋဘွဆ်ႇဂမ်ႋဆမ်ဘမ်ႇယူႇလိ။ ဂမ်ႋဆမ်ၔတႉတေၡ်တ်းၡ်ုႋပ်ိဆ်တၢင်းပ်ိဆ်တွင်ႉဂူ့ၔလႋ ပွတ်ႇဂ်ုႋဆဆ်ႉ ယဝ်ႉ။တၢင်းပ်ိဆ် စၢတ်ႇထၢတ်ႋဝိႇတၢ့မိဆ်ဘောႇဆံႉ ဂမ်ႋဆမ်တေၡ်တ်းၡ်ုႋတုမ်ႉတိူဝ်ႉလုဂ်ႋဘွဆ်ႇ လ်ိဂ်ႉဂူလိုးဆံသေတၢႉ လၢင်ႋၡ်တ်းၡ်ုႋတုမ်ႉတိူဝ်ႉ ဂူဆ်းလူင် မိူဆ်ဆင်ႇဆၢင်းယိင်း ဘၢ့ယုပၢဆ်သိုပ်ႇလိူဝ်ႉဇဆ်းလံႋဆဆ်ႉယဝ်ႉ။

17 ဢႃႇၾႃႇၵ

ၽေႃင်ၾၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

ၽေႃင်ၾၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇၼၼ်ႉ တေတူၺ်းႁၼ်လႆႈၼႂ်းတႃ။ ၽေႃင်ၾၢင်ႈၼၼ်ႉ တေႁူမ်ႈပႃးတႃမွတ်ႇ ၵၢင်ၶိုၼ်း (တႃမွတ်ႇၵႆႇ)၊ ၸွႆးပီႇတွတ်ႉ (Bitot's spots) (ၸွႆးၶၢဝ်မူၼ်ႇၼႂ်းၼိူဝ်ႉတႃၶၢဝ်)၊ ၵႅဝ်ႉတႃသႂ်ႇၵိုင်ႈၸလႈ ၵႅဝ်ႉတႃသႂ်လူႉ ၵိူဝ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁႃမၢၵ်ႈမၼ်းတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

ၼင်ႇၶိုဝ်တေၸေႉၵင်ႈ ၽွၼ်းလႂ်ႉလွမ်းလင်ၸလႈ ထိုင်လိူၼ်းသုတ်းတႃလႆႈမွတ်ႇၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီႁူတ်ႇလႅတ်ႈၸူၼ်ႉႁႃ တၢင်းပဵၼ် လိူမ်လဝ်ႉသေ ယူတ်းယႃၸွႆႈထုၵ်ႇမိၼ်ႈၼၼ်ႉ ပဵၼ်လွင်ႈဢၼ်လမ်ႇလွင်ႈၸတႉၸတႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ယႃမဵတ်ႉဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇ မီးသွင်သႅၼ်း သႅၼ်းမဵတ်ႉ 200,000 IU (International Unit)ၸလႈ 25,000 IU။ ၸွႆႈလူတူၺ်းၶိုင်းယႃ တီႈတဝ်ႈယႃ။ မၢတ်ႈမၢတ်ႇမ်ႈ ဝၼ်းၸလႈ ၶိုင်းယႃဢၼ်ပၼ် လူင်းၼၼ်ႈပဵပ်ႉမၢတ်ႈမၢ ပၢႆးယူႇလီၼၼ်ႉၸွႆႈလီ။

လုၵ်ႉဢွၼ်ႇလိူၵ်ႉလိူဝ် 6 လိူၼ်			လုၵ်ႉဢွၼ်ႇ 1 ပီႇၸလႈ ယႂ်ႇလိူဝ် (ၼမ်ႉၼၵ်း >8kg)		
ဝၼ်းဢၼ် မၢၵ်ႈမၼ်းတၢင်းပဵၼ်	(D 1)	50,000 IU	ဝၼ်းဢၼ်မၢၵ်ႈမၼ်းတၢင်းပဵၼ်	(D 1)	200,000 IU
ထႅင်ႈဝၼ်းၼိုင်ႈ	(D 2)	50,000 IU	ထႅင်ႈဝၼ်းၼိုင်ႈ	(D 2)	200,000 IU
ဝႆႉသေၼိုင်ႈဝူင်ႈ	(D 8)	50,000 IU	ဝႆႉသေၼိုင်ႈဝူင်ႈ	(D 8)	200,000 IU
လုၵ်ႉဢွၼ်ႇ 6 – 11 လိူၼ် (<8kg)			**ၼၢင်းယိင်းပၢၼ်သိုပ်ႇလိုဝ်ႉၽၼ်းလႆႈ**		
ဝၼ်းဢၼ် မၢၵ်ႈမၼ်းတၢင်းပဵၼ်	(D 1)	100,000IU	100,000 IU OD တႃႇသွင်ဝူင်ႈ (ၼမ်ႉၼၵ်း 25,000 IU ၼိုင်ႈဝူင်ႈၼိုင်ႈပွၵ်ႈ)တႃႇ 8 ဝူင်ႈ။		
ထႅင်ႈဝၼ်းၼိုင်ႈ	(D 2)	100,000IU			
ဝႆႉသေၼိုင်ႈဝူင်ႈယဝ်ႉ	(D 8)	100,000IU			

ပိၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈ ၸဝ်လႆႈႁပ်ႉၶိုင်းယႃၸေႉၵင်ႈမႄးၼမ်ႇၶိူင်ၼႆသေတႃႉ ၸွႆႈပၼ်ၶိုင်းယႃဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇတႃႇယူတ်းယႃ မိူၼ်ၼင်ႇ –

- **ႁူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်မီးၽေႃင်ၾၢင်ႈမၢၵ်ႈမၼ်းလႆႈတိတ်ႈတေႃး ၼမ်ႉၼၵ်း ၽေႃင်ၾၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇ မိၼ်ႇဢေႇၵူႈၵေႃႉ**
- **ႁူၼ်းပဵၼ်ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃႇၾႃႇၵပၢၼ်ၵၢင်ၸလႈၽႅၢႉၶိုင်းၵူႈၵေႃႉ**
- **လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢၼ်မီးမၢၵ်ႇလိူင်ၵူႈၵေႃႉ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢၼ်တေလႆႈႁပ်ႉယူတ်းယႃၼိူင်းႁွင်ႈႁူၼ်းပဵၼ်ၼိူင်း ႁွပ်ႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်သႅၼ်းတၢင်းပွတ်ႇ လပ်းတိတ်းလိုဝ်ႉမိင်း ၸလႈပဵၼ်တွင်ႉႁူႇၽႅၢႉၶိုင်းၵူႈၵေႃႉ။**

လွင်ႈၵႄႉၵင်ႈ

လွင်ႈတၢင်း ဢၼ်ၶႅတ်ႈႁႂ်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇဢၼ်ႉၼၼ်ႉ ႁွပ်ႈဝႆႉၵိၼ်ႇလႆႈၵိၼ်တၢင်းၵိၼ် ဢၼ်မီးထၢတ်ႈဝီႇ တႃႇမိၼ်ႇ ဢေႇၼမ်ၼမ်ႉယဝ်ႉ။ ဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇဢၼ်ႉ တေမီးၼႂ်းမွၵ်ႇၽၵ်းၶဵဝ်၊ ၼမ်ႉ၊ ၼူဝ်ႉလၢဝ်လၢဝ်းသီၼၼ်း၊ မၢၵ်ႇမူင်ႈ၊ မၢၵ်ႇ သၢင်းဖေႃး၊ မၢၵ်ႇပၵ်ႉၶလႈ မၢၵ်ႇမႆႉမၢၵ်ႇတွၵ်ႇလၢဝ်လၢဝ်းသီၼၼ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၼမ်ႉၼူမ်းမႄႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢၼ်ႉ ပဵၼ်တီး လိူဝ်လွင်ႈသုတ်းဢၼ် ဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇဢွၵ်ႇ၊ ၶႆႇ၊ ႁူဝ်ႈၶလႈ မၢၵ်ႇၵွၵ်ႈလိူဝ်းဢၼ်ႉတေမီးဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇၶိုတ်း ၶိုတ်း ၼမ်ႉၼၼ် ၼမ်ႉမီး လၢႆးလၢႆး။ ႁွပ်ႈဝႆႉၵူၼ်းၵမ်ႈၼမ် ၼမ်ႉမီးငိုၼ်းတႃႇသိုဝ်ႉၼူဝ်ႉ၊ ၶႆႇၶလႈ တၢင်းၵိၼ် ဢၼ်မီးဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇလႆႈၶလႈ လင်ႇလႆႈလိူၵ်ႈယႃမ်ၢတ်ႉဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၶလႈၶမႈပႃးတွင်ႉ။ ဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇ ၼိူင်းမ်ၢတ်ႉ 200,000 IU ဢၼ်ႉ ၵုမ်ႇတႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၸိုင်ႈၵေႃႉ တႃႇသီႇထိုင်ႁူၵ်းလိူၼ်ယဝ်ႉ။

- လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိူတ်ႇမႂ်ႇ — 50,000 IU မွၵ်ႇၵိူတ်ႇ
- လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလဵၵ်ႉလိူဝ် 6 လိူၼ် (သင်ဝႃႈပႆႇလႆႈပၼ်မွၵ်ႇၵိူတ်ႇမႃးမႂ်ႇ) — 50,000 IU
- လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 6 လိူၼ်ထိုင် 1 ၶူပ်ႇ — 100,000 IU 4 - 6 လိူၼ်ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ
- လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 1 ၶူပ်ႇၶလႈယႂ်ႇလိူဝ် — 200,000 IU 4 - 6 လိူၼ်ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ
- ၶမႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ (ၼင်ႈၶၢဝ်းတၢင်းၵိူတ်ႇယဝ်ႉ 1 လိူၼ်) — 200,000 IU မွၵ်ႇၵိူတ်ႇလုၵ်ႈၶလႈ 200,000 IU ထိင်ႈဝၼ်းၼိုင်ႈ

မွၵ်ႇပႆႇပၼ်ဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇ တႃႇၼိူင်းယႃၵႄႉၵင်ႈဢၼ်ႉ ႁႂ်ႈလိူတ်ႈတူၺ်းဝႃႈ မွၵ်ႇပူၼ်ႉမႃး 4 လိူၼ်ၼႆႉ လွင်ႈမီးၽႂ်လႂ် ပၼ်ၵိၼ်မႃးယဝ်ႉ။

တႃႇတွင်း။ ။ သင်ဝႃႈတေလႆႈပၼ်ၼိူင်းယႃဢေႇလိူဝ်ၼႆလိူင်–
ၵမ်းၼမ်ၼႆႉတေပၼ်မ်ၢတ်ႉ 200,000 IU။ ႁွပ်ႈၼႆႉသင်ဝႃႈတေလႆႈပၼ်ၼိူင်းယႃဢေႇလိူဝ် (မိူၼ်ၼင်ႇ – တေလႆႈပၼ် ၼိူင်းယႃ 100,000 IU ၼႆႉလိူင်) ႁႂ်ႈၵၢပ်ႇၵမ်းၵိူတ်ႇသေ ယွတ်ႇသႂ်ႇၼင်းပၢၵ်ႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 3 ယွတ်ႇ။

➔ တေၵမ်ႇလႆႈပၼ်ၼိူင်းယႃဝီႇတႃႇမိၼ်ႇဢေႇၼမ် တီးမေႃပႃးတွင်ႉၵမ်ႇၼၼ် မီးၽေႃၵ်ၸၢင်ႈပႃးတွင်ႉ (ၵၢႈယူ 15-50ပီႊ)။

➔ သင်ဝႃႈလႆႈပၼ်ၼိူင်းယႃယူတ်းယႃ ၼင်ႈၶၢဝ်းတၢင်းၼိုင်ႈလိူၼ်ပူၼ်ႉမႃးၼႆႉလိူင် ၵမ်ႇတၢပ်ႈပၼ်ထိင်ႈ။ ငဝ်းလၢႆးလိူင်ႉၼၼ်ၼႆႉ ႁႂ်ႈပွႆႇၼိုင်ႈလိူၼ်ယဝ်ႉ လင်ႇမႃးထတ်းသၢင်တၢင်းပဵၼ်ထိင်းၵမ်းၼိုင်ႈ။

ၵၢင်းၵိုင်

တၢင်းပဵၼ်ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၵၢႈၺႃႈဢ (17.1)၊ တၢင်းပဵၼ်ၵေႃႇလူလႅမ်ႈတႃႇ (11)၊ တၢင်းပဵၼ်တွင်ႉႁၢႆႉ (12.1)၊ တၢင်းပဵၼ် သိၼ်ႈတၢင်းထူလႅမ်ႈၵႂ် (21)၊ တၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇလိၼ် (15.3)။

ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇပီႇၼိုင်ႈ (Beri Beri)

ၶေႃးပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

လွင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇပီႇၼိုင်ႈဢၼ်ႉ ႁွပ်ႈဝႆႉ တၢင်းၵိၼ်ၶၼ်ၵိၼ်ယူႇႁူႇဝၼ်းၼၼ်ႉ ၶၢမ်ႇမီးထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇ တိမ်ႇထူၼ်ႈသေၶလႈ လင်ႇလႆႈပဵၼ်ၽေႃၵ်ၸၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၶပႇရီ ၶပႇရီၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်ၶၼ်ၼႆႉၼႆႉ တေပဵၼ်ၵၼ် ၵမ်းၼမ် လွမ်းလိၼ်လိၼ်မိူင်းထႆး–မၢၼ်ႈသေ ၵမ်းၼမ်ၶတႉၶမႈပႃးတွင်ႉ၊ ၶမႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶၼ်ယင်းလိင်ႉၼူမ်းၶလႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶဝ်လိူဝ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တေလၢင်းမီးၽေႃၵ်ၸၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်လၢႆလၢႆးသီၼၼ်း မိူၼ်ၼင်ႇ ၶပႇရီၶပႇရီၼိူင်းၶလႈ ၶပႇရီ ၶပႇရီယမ်း ၵမ်ႇၼၼ် ႁူမ်ႈၵၼ်ဝႆႉ။ လွင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ ဝီႇတႃႇမိၼ်ႇပီႇၼိုင်ႈလွမ်းလိၼ်လိၼ်ၼႆႉ တေၵမ်ႇၸၢႆႇၼိူင်း။

17 ဢႃႇႁႃႇရ

1. ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ပီႇၼိုင်ႈ ဢၼ်ၵူၼ်းလူင်ပဵၼ်

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

ၵ။ ၿပႇရီ ၿပႇရီႁႅင်ႈ

ပဵၼ်ဢမ်ႇႁၢႆႉႁႅင်း
- ၼႄ
- တိၼ်မိုဝ်းဢႃပ်ႈမူၼ်မႆႈဝႆႉ၊ ၼဵတ်းသၢၼ်

ပဵၼ်ႁၢႆႉႁႅင်း
- ဢူၼ်းဢွၼ်ႇ – ပႆ ဢမ်ႇၼၼ်ႉ ၼင်ႈငွမ်ယဝ်ႉလုၵ်ႉၸိုၼ်ႈၶိုၼ်ႈၵူၺ်းဢမ်ႇလႆႈ
- သင်ၵူတ်ႇယိပ်းတူၺ်းသိၼ်ႈဢႃႇယူင်ႇၼႆႉလွင်ႈႁူႉတူဝ်ဢမ်ႇတဵမ်ထူၼ်ႈ

ၶ။ ၿပႇရီ ၿပႇရီယမ်း (Wet Beri beri)
- ၼႃႈလႄႈတိၼ်မိုဝ်းၵွင်ႈ၊ တပ်းယွႆႇ
- ထူၺ်းၵွႆႈၵပ်ႉ
- ႁႅင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈသုင်သေ ႁႅင်းႁူဝ်ၸႂ်ၵေႃႇ

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ပဵၼ်ဢမ်ႇႁၢႆႉႁႅင်း (ၿပႇရီ ၿပႇရီႁႅင်ႈ)

- Vitamin B1 PO 100 mg OD တႃႇ 7 ဝၼ်း။
  ဝၢႆးၼၼ်ႉ 10 mg OD တႃႇ 6 ဝူင်ႈ။

ပဵၼ်ႁၢႆႉႁႅင်း

(ၿပႇရီ ၿပႇရီယမ်းလႄႈ ၿပႇရီ ၿပႇရီႁႅင်ႈ ဢၼ်မီးၽၢင်ႁၢင်ႈႁၢႆႉႁႅင်း)
- ႁပ်ႉဝႆႉယူတ်းယႃတီႈႁွင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼႆႉ။
- Vitamin B1 IM 100 mg TID တႃႇ 1 ဝၼ်း၊ ဝၢႆးၼၼ်ႉ
- Vitamin B1 PO 100 mg OD တႃႇ 7 ဝၼ်း။
- ဝၢႆးၼၼ်ႉ 10 mg OD တႃႇ 6 ဝူင်ႈ။

ၵွပ်ႈဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ်တေလၢင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ ဝီႇတႃႇမိၼ်ႉတၢင်ႇလိူဝ်းၵေႃႈပဵၼ်လႆႈလႄႈ ၶိူဝ်းဝူၼ်ႉသွၼ်ႇတႃႇပၼ်ယႃ ပီႇ–ၶွမ်ႈ(B-Complex) ဢမ်ႇၼၼ် ဝီႇတႃႇမိၼ်ႉလၢႆလၢႆၸိူဝ်း (Multivitamins) ပႃးလွမ်း။

ၵွပ်ႈဝႃႈမၢၵ်ႇပူႇၼၼ်ႉ တေႁဵတ်းႁႂ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႉပီႇၼိုင်ႈလူႉလိူဝ်ပိူတ်ႈသေ ဢမ်ႇပဵၼ်ႁႅင်းသင်လႄႈ လၢတ်ႈၶႂၢင်ဝႃႈ မိူဝ်ႈၽွင်းၵိၼ်ယႃဝီႇတႃႇမိၼ်ႉပီႇၼိုင်ႈယူႇၼၼ်ႉ ယႃႇၵူမ်ပူႉဢမ်ႇၼၼ် ၵိၼ်ၼိင်ႈၵူဝ်ႈ။

ၵူႈၵိၼ်ယႃဝီႇတႃႇမိၼ်ႉပီႇၼိုင်ႈ ႁွၼ်ႉတေၵိၼ်ၶဝ်ႈ ၼိုင်ႈလူဝ်ႈမူင်း။

လွင်ႈႁႄႉၵင်ႈ

လၢတ်ႈၼႄႁူၼ်းပဵၼ်ဝႆႉ ၼင်ႇႁိုဝ်တေဢမ်ႇႁႂ်ႈလႆႈၼၢတ်ႉထၢတ်ႈဝီႉတႃႇမိၼ်းပီႉၼိုင်ႈၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီႁဵတ်းၸွမ်း မိူၼ်ၼင်ႇ –

- ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်လၢႆလၢႆသိူဝ်း (တူဝ်ယၢင်ႇ – တူဝ်လိူင်၊ ၼိူဝ်ႉ၊ မၢၵ်ႇမႆႉလႄႈ ၽၵ်းယိူဝ်ႈၼၢင်းၶဵဝ်)။
- ဢူင်ႉဝေးၵိၼ်ၶဝ်ႈၶၢဝ်ႇလႄႈ ၵူမ်ႇပူႉ။ မိူဝ်ႈတေၵိၼ်ၶဝ်ႈလႄႈ ဝၢႆးၵိၼ်ၶဝ်ႈယဝ်ႉ။ သင်ဝႃႈ ၶႆႈၵိၼ်ၼမ်ႉၸႃး ၸၢၼ်ႉပၼ် လၢႆလၢႆၵူဝ်ႈမူင်းယဝ်ႉၸင်ႇၵိၼ်။
- မိူဝ်ႈသုၵ်ႈၶဝ်ႈၼၼ်ႉ ၶႂ်ႈသုၵ်ႈၼမ်ႉလိူဝ်ႁူၼ်း။ (ၵွပ်ႈဝႃႈ သင်သုၵ်ႈလၢႆလၢႆၼမ်ႉၼႆ ထၢတ်ႈဝီႉတႃႇမိၼ်းပီႉၼိုင်ႈ တေလၢင်ႉလူႉသုမ်းႁၢႆပႅတ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ)။ မိူဝ်ႈႁုင်ၽၵ်းၼၼ်ႉ တႃႇတေသႂ်ႇၼမ်ႉၵေႃႈ ၽိူဝ်ႇတႃႇတေသႂ်ႇၼမ်ႉလၢႆလၢႆ ၶႂ်ႈသႂ်ႇၼမ်ႉသုၵ်ႈၶဝ်ႈတၢမ်းၵၢဝ်။

တႃႇႁႄႉၵင်ႈ ယႃႇၶႂ်ႈၵႂႃႇတွင်ႉၵလႄႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶဝ် ၼၢတ်ႉထၢတ်ႈဝီႉတႃႇမိၼ်းပီႉၼိုင်ႈၼၼ်ႉ ၶႂ်ႈပၼ်ယႃ Vitamin B1 PO 100 mg ၵႂႃႇတွင်ႉၵိၼ်ႁူႈဝၼ်းၵလႄႈ ၵႂႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢၼ်လိူင်ႉၼမ်းယူႇၼၼ်ႉ ၶႂ်ႈပၼ်တေႃႇ 6 လိူၼ်။

2. ၼၢတ်ႉထၢတ်ႈဝီႉတႃႇမိၼ်းပီႉၼိုင်ႈ ဢၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶႃႈယူႇလီၵ်ႉလိူဝ်ၼိုင်ႈၸူဝ်ႈပိူၼ်

ၵွပ်ႈဝႃႈၶႃႈ ဢၼ်ပဵၼ်လုၵ်ႈၵိၼ်ၼမ်းယူႇ သမ်ႉၼၢတ်ႉထၢတ်ႈဝီႉတႃႇမိၼ်းပီႉၼိုင်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် တၢင်းၵိၼ်ဢၼ်ၶႃႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၵိၼ်ႁူႈဝၼ်းၼႂ်းၼၼ်ႉ မီးထၢတ်ႈဝီႉတႃႇမိၼ်းပီႉၼိုင်ႈဢေႇၶလႈသင် လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶႃႈယူႇလီၵ်ႉလိူဝ် ၼိုင်ႈၸူဝ်ႈပိူၼ်ဢၼ်ၵိၼ်ၼမ်းၶႃႈ မိူဝ်ႈလီၵ်ႉၵမ်ႈၼမ်ၼၼ်ႉ တေၵႂႃႇပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၶပ်ႉၵႃႉၶပ်ႉၵႃႉၵႂႃႇ။

တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၼႆႉ ပဵၼ်ၽေးယႂ်ႇလူင်တွၼ်ႈတႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵေႃႈ ၼၵ်းၼၢဝ်းတၢင်း ဢမ်ႇလႆႈဝၼ်းႁူလုၵ်ႉၵေႃႈ တေလၢင်ႉႁဵတ်ႈႁႂ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇတၢႆလႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢၼ်ယူႇလီၵ်ႉၼႂ်းလိူၼ်ၼႆႉသေတႃႉ သင်မီးၽၢင်ႁၢင်ႈလွမ်းၼင်ႇပႃႈတႂ်ႈၼႆႉ ၼမ်လိူဝ်ဢၼ်ၼိုင်ႈၼႆႉလိူင် ၶႂ်ႈဝူၼ်ႉသွၼ်ႇ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၶပ်ႉၵႃႉၶပ်ႉၵႃႉၵွၼ်ႇ။

• ထူလုမ်းလွၵ်ႈယၢပ်ႇ၊ ထူလုမ်းလွၵ်ႈဝႆးသေ ၼွၵ်ႈထူလုမ်းလွၵ်ႈၼၼ်ႉ ၼိုင်ႈမိၼိတ်ႉ တေသုင်ထိုင် 50 ပွၵ်ႈ။	• ယဵဝ်ႈၵေႃႇႁၢႆပႅတ်ႈ
• သင်ဢဝ်မိုဝ်းထွမ်ႇၸူႉ ထွမ်ႇတူလုမ်းပွတ်ႇၼၼ်ႈ တေပဵၼ်ပၵ်ႇၵတီႉႁူလုမ်း။	• ဢမ်ႇၵိၼ်ၼမ်းလီလီ
• ႁႆႈတင်းတူဝ်။	• တပ်းယွႆႇ
• သဵင်ႁွႆႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇတေလိူၵ်ႈလႆႈပိၵ်ႇပိူင်ႁၢႆ ဢမ်ႇၼၼ် သဵင်ႁၢႆ ႁၢႆႉ။	• ႁၢၵ်ႈ
• တူဝ်သွမ်ႇ။	• ပဵၼ်ငၢၼ်း
• ႁိူင်းလိုတ်ႈတွၼ်းဝႆး။	

ငဝ်းလၢႆးလိူင်ႉၼႆႉ ပဵၼ်ငဝ်းလၢႆးတီႈၸိုၵ်ႉၼၵ်ႉၶလႈ သင်ဢမ်ႇယူတ်းယၢလႆႈတၼ်းၼၢဝ်းယၢမ်းၼႆႉ လၢင်ႉႁဵတ်ႈႁႂ်ႈတၢႆလႆႈ။

17 ဢႃႇႁႃႇရ

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ႁပ်ႉၵူၼ်းပဵၼ်ဝႆႉယူတ်းယႃတီႈႁွင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼွၼ်း
- Vitamin B1 IM — 50 mg (0.5 cc) TID တႃႇ 1 ဝၼ်း။
- Vitamin B1 PO — ဝၢႆးၼၼ်ႉ 10 mg OD တႃႇ 6 ဝူင်ႈ။
- ယူတ်းယႃပၼ်ၸမ်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလွမ်း — 100 mg OD တႃႇ 7 ဝၼ်း။ ဝၢႆးၼၼ်ႉ 10 mg OD တႃႇ 6 ဝူင်ႈ။

လွင်ႈထုၵ်ႇလီသပ်းလႅင်းၸႂ် ၸမ်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၸတႃႉ ႁွပ်ႈဝႃႇလွင်ႈဢူမ်ပူႉၸလႈ ၵိၼ်ၼမ်ႉၼင်းၵူဝ်ႈၼႆႉ တေလႆႈႁၢၼ်ႉ ၽေႃႇႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ႁၢႆႉႁႅင်းလႆႈၸလႈ ႁႂ်ႈငိူင်ႉဝေႈတၢင်းၵိၼ်လိူဝ်းၼၼ်ႉ မွၵ်ႈ 6 ဝူင်ႈ။

ႁႂ်ႈၵိၼ်ယႃဝီႇတႃႇမိၼ်ႇပီႇၼိူင်ႈ ၼိူင်ႈလုဝ်ႈမူင်း မိူဝ်ႈပႆႇၵိၼ်ၶဝ်ႈ။

Vitamin B1: 1 vial = 1 cc = 100 mg

ဢၢင်ႈဢိင်

တၢင်းပဵၼ်ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃႇႁႃႇရ (17.1)၊ တၢင်းပဵၼ်ဢွၵ်ႇၸၢႆႇဢႃႇဝီႇ၊ ဢွတ်ႇသႅ (15.3)၊ တၢင်းပဵၼ်ထႆႇရွႆး (10.2)။

17.3 ပီးပူၼ်ႉတီႈ (Obesity)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

ၼမ်ႉၼၵ်းၵူၼ်းၵေႃႉၼိုင်ႈ ၼမ်လိူဝ်ပူၼ်ႉတင်းသူၼ်ႇသုင် ဢၼ်ၶဝ်ထုၵ်ႇလီမီးၼၼ်ႉ ႁွင်ႉဝႃႈပီးပူၼ်ႉတီႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လွင်ႈပီးပူၼ်ႉတီႈၼႆႉ ပဵၼ်လွင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃႇႁႃႇရသၼ်းၼိုင်ႈသေ ၵမ်ႈၼမ်ၸတႃႉ ၵူၼ်းလူင်တေပဵၼ်ၵၼ်ၼမ်။ လွင်ႈပီးပူၼ်ႉတီႈၼႆႉ ၵမ်ႈၼမ်ႁွပ်ႈဝႃႇၵိၼ်တၢင်းၵိၼ် ဢၼ်မီးထၢတ်ႈၸႁ်ႇလူဝ်ႇရိူဝ်ၼမ် ဢမ်ႇၼၼ် လွင်ႈတူင်ႉၼိုင်တူဝ်ၢ ဢမ်ႇၼၼ် ဢမ်ႇႁဵတ်ႉတူင်ႉၼိုင်လႃးလႃး။ ႁွပ်ႈတၢင်းပဵၼ်သေဢၼ်ဢၼ်သေ ႁဵတ်းႁႂ်ႈပီးပူၼ်ႉတီႈၼႆႉ ပဵၼ်လွင်ႈပဵၼ်လႆႈယႃပႃႇ။ လွင်ႈပီးပူၼ်ႉတီႈၼႆႉ တေပဵၼ်လႆႈႁွပ်ႈတၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇလၼ် ဢၼ်သၢင်ႈၶိုၼ်ႈမူၼ်းလႆ ဢမ်ႇႁဵတ်း ၵၢၼ်ၼင်ႈပၵ်ႉၵတီႉၸလႈ လႆႈၵိၼ်ယႃမၢင်လိူဝ်ႉ မၢင်သႅၼ်းၼႆႉသေတႃႇ ပဵၼ်ၵမ်ႈၼမ်ၵူၺ်း။ ႁွပ်ႈပီးပူၼ်ႉတီႈၼႆႉ ပဵၼ်ၽေးဢၼ်ၼိုင်ႈ ဢၼ်တေပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လႆႈၼႃႈ (မိူၼ်ၼင်ႇ– တၢင်းပဵၼ်ႁူဝ်ၸႂ်၊ တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈၶိုၼ်ႈမၢၵ်ႇၶဝ်း၊ တၢင်းပဵၼ်လုပ်ႇၵပ်းလိပ်းၵူႈၸလႈ ယဝ်ႉဝႃႈ)။

လွင်ႈၸၢမ်းႁၼ်မၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

လွင်ႈပီးပူၼ်ႉတီႈ တႃႇၵူၼ်းလူင်ဢႃႇယု 18 ပီႊၶိုၼ်ႈၼိူဝ် လွမ်းၼင်ႇလွင်ႈမၵ်းမၼ်ႈၸွင်လႅၵ်ႈလိုင်ႈမိူင်းၼၼ်ႉ သင် (BMI) သုင်လိူဝ် 30 (တူလ်းလွၵ်ႈၸွင်ႈ BMI တီႈၼႂ်းၶေႃႈၽိုမ်ႉထႅမ်တၢင်းလင်ပပ်ႉ) ၼႆႉပွင်ႇဝႃႈ ပီးပူၼ်ႉတီႈယဝ်ႉ။ **တႃႇတွင်း**။ တႃႇၸမ်းပႃးတွင်ႉၸတႃႉ တေၸွႆႈတိုဝ်းလွၵ်ႈၸွင်ႈ BMI ဢမ်ႇလႆႈ၊ တေလႆႈတႅၵ်ႈႁွပ်ႈၸၼ်သေ သွၼ်ႇၼပ်ႉ ဢဝ်ၵူလ်း။

ၼႄးပွတ်းတွၼ်ႈတီႈႁဝ်းယူႇၼႆႉၸတႃႉ သင်ဝႃႈ BMI သုင်လိူဝ် 27.5 ၼႆႉ မၵ်းမၼ်ႈဝႃႈ ပဵၼ်ၵူၼ်းမီးၽေး ဢၼ်လၢင်ႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ႁွပ်ႈပီးပူၼ်ႉတီႈၼႆႉယဝ်ႉ။

လွင်ႈယူတ်းယၢ (Management)

ပၼ်တၢင်းရှူ့လွင်ႈဂိၼ်တၢင်းဂိၼ်ရှူႈထုၵ်ႇမိၼ်းႈၓလႈ ရှူႈလိၼ်းႈဘွၵ်ႇရှိင်းလွမ်း။

- မိူဝ်ႈဂိၼ်ၓဝ်ႈၼၼ်ႉ ယၢႇဂိၼ်ၼမ်ပူၼ်ႉတီႈၓလႈ ယၢဂိၼ်ဘၼ်မၼ်းပူၼ်ႉတီႈ။ ရှူႈငိူင်ႉဝေႈ လွင်ႈဂိၼ်မၼ်း တူဝ်သတ်း (မိူၼ်ၼင်, – မၼ်းမူ)။ ရှူႈဂိၼ်ထူဝ်ႇ၊ ဖၵ်းယိူဝ်ႈၼၢင်းၶိဝ်၊ မၢၵ်ႇမံႉ ၓလႈၼမ်ႉၼမ်ၼမ်။
- ငိူင်ႉဝေႈလွင်ႈဂိၼ်တၢင်းဂိၼ်ယွႈ မိူၼ်ၼင်, မၢၵ်ႇဘူမ်၊ ၓဝ်ႈမုၼ်းၓဝ်ႈပွင်း ဘၼ်ၓူဝ်ႈၼမ်ႉမၼ်း၊ ၼမ်ႉဝၢၼ် ၼမ်ႉလိမ်းလိူဝ်းၼံႉၓလႈ ငိူင်ႉၓဝႈဂိၼ်လဝ်ႈ။
- ၷိတ်းလွင်ႈတူင်ႉၼိုင် လိၼ်းႈဘွၵ်ႇရှိင်း တီႈၵေႇသုတ်း ၼိုင်ႈဝၼ်း မွၵ်ႈ 30 မိၼိတ်ႉၵူႈဝၼ်း (မိူၼ်ၼင်, ပံတၢင်းလိၼ်း၊ လိၼ်းမၢၵ်ႇၼင်၊ ၷိတ်းသူၼ်လွမ်းၷိမ်းရှူၼ်း ၓတႇဘဝ်လိူဝ်းၼံႉၵူႇ)။

ၵွပ်ႈဝူႈ ယၢမၢင်လိူဝ်းတေလံႈလိၵ်ႈလံႈရှိင်းယၢ (Dose) ပၼ်တၢႇၵူၼ်းပီးပူၼ်ႉတီႈၓလႈ မိူဝ်ႈတေပၼ်ယၢ တၢႇၵူၼ်း ပီးပူၼ်ႉတီႈၼံႉတၵ်းတေလံႈဖၢင်ႉသေပၼ်။

တူလုၼ်းရှိင်းယၢ (Dose) တီႈတၢင်းလင်ပပ်ႉပိူင်ၼမ်းၼံႉ။

18 ပႂ်းယူႇလီတၢင်းပႂ်းၸႂ်

ၵမ်ႈၼမ်ၸတႃႇ တၢင်းပဵၼ်ပႂ်းၸႂ်ၵမ်ႈၼမ်ၼႆႉ တူၺ်းဢွၼ်ႇႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ဢၼ်လႅဝ်ၵူၺ်းသေ တေဢမ်ႇလၢင်ႈႁူႉလႆႈ။ သင်ဝႃႈ တေဢၢဝ်လွင်ႈၵိၼ်လဝ်ႈၼမ် ပဵၼ်တူဝ်ယၢင်ႇၼႆလိူင် ၵိၼ်ႁွပ်ႈထၢတ်ႈၸႂ်တူၵ်း၊ ၸႂ်ဢမ်ႇၼိမ် ဢမ်ႇၼၼ် ၸိပ်း ၸႂ်။ ပႂ်းယူႇလီပႂ်းၸႂ် (ထၢတ်ႈၸႂ်၊ တၢင်းဝူၼ်ႉၸလႄႈ လၢႆးၶိုတ်းလၢႆးသၢင်ႈ) ဢၼ်ဢမ်ႇပၵ်ႉၵတီႉၼႆႉ ပဵၼ်လႆႈႁွပ်ႈ လွင်ႈမၵ်းမၼ်ႈ တၢင်းပဵၼ်ၵိုဝ်ႉလူလႆႈလိတ်းၸႂ်၊ လွင်ႈဢမ်ႇပၵ်ႉၵတီႉၸွင်ႇသူၼ်ႇတူဝ်ႁူၼ်း ဢမ်ႇၼၼ် ပၼ်ႁႃၵိုဝ်ႉလူလႆႈ တူဝ်ၵေႃႈပဵၼ်လႆႈ။ မိူဝ်ႈတေမၵ်းမၼ်ႈဝႃႈ ႁူၼ်းၵေႃႇၸိုင်ႈမီးတၢင်းပဵၼ်ပႂ်းၸႂ်ၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉသွၼ်ႇၸူၼ်ႉ ႁႃတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း ဢၼ်ပဵၼ်လႆႈ ၼွမ်း (တူဝ်ယၢင်ႇ –ႁူၼ်း ပဵၼ်ၶေႃႈပွမ်းၼႆႉ တေၵႂႃႇမႃႈၸႂ်၊ ႁူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်မီး ထၢတ်ႈၵူဝ်ဝၢၼ်ႇၵေႃႇၼႆႉ ၸႂ်တေဢမ်ႇၵႂႃႇၼိမ်)။ ႁွပ်ႈၼႆ မိူဝ်ႈတေမၵ်းမၼ်ႈၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီထၢမ်တူၺ်းၶွႆႈတၢမ်ႇထူၼ်ႈသေႁွၼ်ႇ။ ထုၵ်ႇလီထၢမ် လွင်ႈယၢမ်ႈၵိၼ်ယႃမဝ်းၵမ် ဢမ်ႇၼၼ် ယႃႈၶိုတ်းၶႃႉတေႃႇ မႃးႁိုဝ်လိုဝ်းၼႆႉပႃးလွမ်း။ ဢၼ်ထုၵ်ႇလီဢၢဝ်မႃးဝူၼ်ႉသႂ်ႇထိင်းဢၼ်ၼိုင်းၸတႃႇ လၢႆးၶိုတ်းသၢင်းမၢင်လိူဝ်းတေၵိဝ်ႇၸွင်ႈၵၼ်တင်းၾိင်ႈၸင်ႈၾိင်ႈထုင်း ၼႂ်းပိူင်ႇတီႈသေ လွင်ႈၶိုတ်းသၢင်းမၢင်လိူဝ်းတႃႇၾိင်ႈထုင်းမၢင်ဢၼ်ၼႆႉ ပဵၼ်လွင်ႈပၵ်ႉၵတီႉၵူၺ်း။

လွင်ႈယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်ၵိုဝ်ႉလူလႆႈၸႂ်ၼႆႉ ပၼ်ယႃၵူၺ်း တေဢမ်ႇႁမ်ႉထူၼ်ႈ။ ထုၵ်ႇလီဢုပ်ႇဢူဝ်းတိူင်ႇပၢင်ႇပၼ်လွမ်း ဢမ်ႇၼၼ် ၸႂ်ႉလၢႆးဢုပ်ႇဢူဝ်းသေယူတ်းယႃပၼ်လွမ်း။ ၼွႆႉၶၵ်ႉလိၵ်ႈ 5 ၼၼ်ႉတေႁၼ်ၶေႃႈမုၼ်းၵိုဝ်ႉလူလႆႈ ၸႂ်ႉလၢႆးပၼ်တၢင်းၶႅၼ်ႈၸႂ်သေ ယူတ်းယႃပၼ်။ ၼွႆႉၶၢဝ်းတၢင်းတီႈယင်းပႃးတွင်ႉယူႇ ဢမ်ႇၼၼ် ပၼ်လုၵ်ႈၵွၼ်ႇ ၵိၼ်ၼူမ်းယူႇၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီ ၵိုတ်းယူတ်းပၼ်ယႃတႃႇတၢင်းပဵၼ်ၵိုဝ်ႉလူလႆႈၸႂ် ဢမ်ႇၼၼ် ပၼ်ၶွႆႈၵေႃႉလိူဝ်သုတ်း။

တၢင်းပဵၼ်ၵိုဝ်ႉလူလႆႈၸႂ်ဢၼ်ပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်ႈၼမ်ၸတႃႇ

18.1 ၸႂ်ဢမ်ႇပၵ်ႉၵတီႉ (Mood disorder)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

ၸႂ်ဢမ်ႇပၵ်ႉၵတီႉ တေမီးသွင်သဵၼ်း –

- ၸႂ်တူၵ်းဢမ်ႇပၵ်ႉၵတီႉ (Depression disorder)
- ၸႂ်တူၵ်း/ၸႂ်ၶိုၼ်ႈဢမ်ႇပၵ်ႉၵတီႉ (Bipolar disorder)

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

ၶၢဝ်းယၢမ်းၸႂ်တူၵ်းမီးၼိုင်ႈပွၵ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် ၼမ်လိူဝ်ၼိုင်ႈပွၵ်ႈသေၸလႄႈ ဢမ်ႇမီးၶၢဝ်းယၢမ်းၸႂ်ၶိုၼ်ႈၼႆလိူင် မၵ်းမၼ်ႈ လႆႈဝႃႈ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၸႂ်တူၵ်း။

တၢင်းပဵၼ်ၸႂ်တူၵ်း ၸႂ်ၶိုၼ်ႈသမ်ႉ ၶၢဝ်းယၢမ်းၸႂ်တူၵ်းမီးၼိုင်ႈပွၵ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် ၼမ်လိူဝ်ၼိုင်ႈပွၵ်ႈၸလႄႈ ၶၢဝ်းယၢမ်း ၸႂ်ၶိုၼ်ႈ မီးၼိုင်ႈပွၵ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် ၼမ်လိူဝ်ၼိုင်ႈပွၵ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

တႃႇမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၸႂ်တူၵ်းၼႆႉ တေပဵၼ်လွမ်းၼင်ႇပႃးတွၼ်ႈၼႆႉ တီႈၵေႃႇသုတ်း 5 ၶေႃႈၸလႄႈ ၼွႆႉ 5 ၶေႃႈ

ၼၼ်ႉတေမီး **ၸႂ်ဢမ်ႇလီငၢႆႈ ထၢတ်ႈၸႂ်တူၵ်း** ဢမ်ႇၼၼ် **ဢမ်ႇပႃးၸႂ်သင်သေဢိတ်း**ၼႆယဝ်ႉ။
– ထၢတ်ႈၸႂ်တူၵ်းသေၸႂ်ဢမ်ႇလီတင်းဝၼ်း
– ၵမ်ႈၼမ် ဢမ်ႇပႃးၸႂ်ၶႂ်ႈႁဵတ်းၵၢၼ်ငၢႆႈ ဢမ်ႇသူင်ႇၸႂ်
– ၼွၼ်းဢမ်ႇလပ်း
– ၼမ်ႉၼၵ်ႉတူဝ်တူၵ်းယွမ်း
– ဢမ်ႇမီးႁႅင်းသေငၢႆႈၵိုဝ်ႉၵူၼ်း
– ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႃႈ လဝ်ႈၵဝ်ႇပဵၼ်ၵူၼ်းဢမ်ႇလႆႈလွင်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် မီးတၢင်းၽိတ်း
– ဢမ်ႇမီးသမႃႇထိ
– ဝူၼ်ႉၶႂ်ႈၶၢဝ်တူဝ်လဝ်ႈၵဝ်ႇတၢႆ ဢမ်ႇၼၼ် ၶပ်းၶိုင် ၶၢဝ်တူဝ်လဝ်ႈၵဝ်ႇတၢႆ

သင်ဝႃႈမီးၽၢင်ႁၢင်ႈၸိူဝ်းၼႆႉ ႁိုင်လိူဝ်သွင်ဝူင်ႈၵွၼ်ႇ လၢင်ႇတေမၵ်းမၼ်ႈဝႃႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၸႂ်တူၵ်းလႆႈ။ ၽၢင်ႁၢင်ႈ ၶၼ်ၶူႉလႆႈဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ်ၸႂ်တူၵ်းၼၼ်ႉ တေႁၼ်လႆႈဝႃႈ ၼႄႈတႃမွင်၊ ဢမ်ႇယုမ်ႉၵမ်ႇၸူဝ်၊ ၵႂ်ႉၼင်ႈတီႈလွၵ်ႉ သေတီး တီး၊ ယူႇၼိမ်ၼိမ်သေ ဢမ်ႇၶႂ်ႈလၢတ်ႈၼမ်။

တႃႇမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၸႂ်ၸိုင်ႈၼႆႉ တေငမ်ႇလွမ်းပႃးတွႆႈၼႆႉ တီႈၵေႃႇသုတ်း 3 ၶေႃႈ။
– ၶထၢင်ႇယႂ်ႇတူဝ်လဝ်ႈၵဝ်ႇ
– ဢမ်ႇတၢပ်ႈၼွၼ်းၼမ်
– လၢတ်ႈဝႆႉ
– ဝူၼ်ႉဢမ်ႇလႆႈလွင်ႈလႆႈတၢင်း
– ပႃးၸႂ်လွင်ႈၸႂ်လွင်ႈၶိုင်ႈငၢႆး
– တူင်ႉတိုၼ်ႇပူၼ်ႉတီး (လွင်ႈၶဝ်ႈတူင်ႇဝူင်းႁူၼ်း၊ လွင်ႈၶူမ်ႈၵႃႉမ)
– ၸႂ်ႉၶၢဝ်းယၢမ်းလွမ်း လွင်ႈမူၼ်ႈသိူဝ်းပဵတ်ႈၵမ်ႈၼမ်

သင်ဝႃႈမီးၽၢင်ႁၢင်ႈၸိူဝ်းၼႆႉ ႁိုင်လိူဝ်သွင်ဝူင်ႈၵွၼ်ႇ လၢင်ႇတေမၵ်းမၼ်ႈဝႃႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၸႂ်ၸိုင်ႈလႆႈ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

<u>လွင်ႈယူတ်းယႃလူလႃႈၶမ်ႉၸႂ်ႉယႃ</u>

- လွင်ႈပၼ်တၢင်းၶႂ်ႈၸႂ် (တူလႃး 18.5 ပႃးတွႆႈ)
- ပၼ်ႁႅင်းႁူၼ်းပဵၼ် ၸွႆႈတူင်ႇၶိုင်ႁႅတ်းသၢင်ႈတႃႇသေႇ၊ ၸွႆႈလုၵ်ႉလဝ်ႉၶလႈ ၼႅၼ်ႈၵႂၵ်ႉႁႅင်းပၼ်ၼမ်ၼမ်။

<u>လွင်ႈၵဝ်ယႃသေယူတ်းယႃပၼ်</u>

တၢင်းပဵၼ်ၸႂ်တူၵ်း

- Selective Serotonin Reuptake Inhibition (SSRI): တူဝ်ယၢင်ႇ– ယႃမိတ်ႉ Fluoxetine 20 g ပၼ်ႁႅင်းယႃပၵ်ႉၵတီႉ (Normal dose): 40 mg တေႃႇဝၼ်း။ တေလႆႈပၼ်ဢိၼ်ၵႃႇတႃႇ 6 လိူၼ်။

  ထုၵ်ႇလီမႆၢတွင်းဝႆႉဝႃႈ တႃႇၸွႆႈယႃပေႃးတိုဝ်ႉမႃးၼၼ်ႉ တေၸႂ်ႉၶၢဝ်းယၢမ်း 6 - 8 ဝူင်ႈ၊ ႁူလႃးၵႃႈ ၽွၼ်းလႃႉယႃ သမ်ႉ တေၵွၵ်ႉဝႆးသေဢိၼ်ယႃၵႃႇယဝ်ႉၶိုင်ႈဝူင်ႈ။ ႁွပ်ႈၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီသပ်းလႅင်းလွင်ႈၼၼ်ႉ ပၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်ၸွႆႈ ပွင်ႇၸႂ်လီလီ။ ႁွပ်ႈဝႃႈယႃၼၼ်ႉ တေလၢင်ႈႁႅတ်းၸွႆႈႁူၼ်းပဵၼ် လိူၵ်ႈလႆႈၶၢဝ်းယၢမ်းၼွၼ်းလႆႈၶလႈ ထုၵ်ႇလီပၼ် ၵၢင်ၼႆႉလဝ်ႉ။

  ၽွၼ်းလႃႉယႃ – ၼမ်ႉၼၵ်ႉတေတူဝ်းမႃး၊ ႁိုဝ်ႉၵွၵ်ႉၼမ်၊ ၼိတ်းၼႄလွမ်းၼဝ်ႉမိုဝ်း။

  တႃႇတွင်း။ ။ မိူဝ်းတေႇပၼ်ဢိၼ် ၼၼ်ႉ 1 - 2 ဝူင်ႈၵွၼ်တၢင်းၼၼ်ႉ ၸႂ်ၶွႆႈၵဝ်ႇၵဝ်ႇတၢႆ သမ်ႉၸၢၼ်းတေ သင်ၶိုၼ်းမႃးၶလႈ တႃႇႁူၼ်းပဵၼ်ၸႂ်တူၵ်းၸႂ်ႉႁႅင်းၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီပၼ်ယႃ Diazepam 5 mg TID တႃႇ 2 ဝူင်ႈပႃးလွမ်း။

- သင်ဝႃႈ ၵမ်ႉမီး (SSRI) ၵမ်ႉၼၼ်ႉ ဝႃးသေပၼ် (SSRI) 8 ဝူင်ႈယဝ်ႉၵမ်ႉတိုဝ်ႉၼႆႉလိူဝ် ႁဵုၼ်းၵိုတ်းပၼ် (SSRI) ၸလႆႈ ပၼ် Tricyclic antidepressant (TCA)၊ မိူၼ်ၼင်ႇ Amitriptyline ၼိုင်းယႃပၵ်ႉၵတိႉ (Normal dose) တေပိူၼ်ၽိူင်ႈဝူင်ႈၵၢင် 75 ၵမ်ႉၼၼ်ႉ 150 mg တေႃႇဝၼ်း။ သင်ပိူၼ်လႆႈ ႁဵုၼ်းႁူတ်ႉလိူတ်ႈ ယႃၵၼ်မီးၽိူင်းလိူတ်ႈပၼ်တေႃႇသေႇ။
တေႃႇႁူၼ်းပိူၼ်ၵၼ်ၵမ်ႉလၢင်းၵုမ်းထိင်းလုမ်းလႂ်းလွမ်းလႆႈၼၼ်ႉယႃႇပၼ်ယႃၼမ်။
- သင်ဝႃႈယႃလိူဝ်းတီႈပၼ်မၢႆၼႆႉၵမ်ႉတိုဝ်ႉၼႆလိူင် ႁဵုၼ်းသူင်ႇႁႃႇယူတ်းယႃ တီႈမီးလွင်ႈယူတ်းယႃပႃးယူႇလီ တၢင်းၵႂ်ႈ။
- သင်ဝႃႈႁူၼ်းပိူၼ်ၵၼ်ၵႂ်ႈတူၵ်းၼၼ်ႉ ၼွၼ်းၵမ်ႉလပ်းပူၼ်ႉတီႈၼႆလိူင် တေႃႇၶၢဝ်းပွတ်းၼၼ်ႉ ႁဵုၼ်းပၼ်ၵိၼ်ယႃ Diazepam ၵမ်ႉၼၼ်ႉ Oxazepam 5 mg။

တၢင်းပိူၼ်ၵႂ်ႈၸိုၼ်ႈ

တၢင်းပိူၼ်ၵႂ်ႈၸိုၼ်ႈၼႆႉ ထုၵ်ႇလီယူတ်းယႃတီႈႁူင်းယႃ ၵၼ်မီးလွင်ႈယူတ်းယႃ ပႃးယူႇလီတၢင်းၵႂ်ႈၵမ်းသိုဝ်ႈၼၼ်ႉႁူလ်း။ ႁွပ်ႈဝႃႈ ၽွၼ်းလႄႇယႃ (Lithium, valproate) တေႃႇယူတ်းယႃတၢင်းပိူၼ်လိူင်ႉၼႆၼႆႉ တၵ်းတေလႆႈလုမ်းလႂ်း လမ် တင်းႁူၼ်းပိူၼ်။ ႁူလ်းၵႂ်ႈ တေႃႇႁူၼ်းပိူၼ် ၵၼ်ၵိုင်ႉၵၢင်ႉၵႂ်ႈၸိုၼ်ႈမႂ်းၸလႆႈ ပႆႇသူင်ႇႁႃႇႁူင်းယႃလႆႈၼၼ်ႉ ပၼ်ယႃၸွတ်း ႁဵုၼ်းၵႂ်ႈယိၼ်လူင်း မိူၼ်ၼင်ႇ ယႃ Diazepam ၵမ်ႉၼၼ်ႉ Oxazepam လႆႈယူႇ။ ၵမ်ႉၼၼ်ႉ ယူတ်းယႃပၼ် မိူၼ်ၼင်ႇယူတ်းယႃႁူၼ်းယွင်ႇလႆႈ (တူလ်းပႂ်ႈတွၵ်ႈ)။

18.2 ပိူၼ်ၶိုၵ်ႉမႆႈၵႂ်ႈပူၼ်ႉတီႈ (Anxiety disorders)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

လွင်ႈမႆႈၵႂ်ႈၶိုၵ်ႉၵႂ်ႈပူၼ်ႉတီႈၵၼ်ဝႃႈၼၼ်ႉ မိူဝ်ႈၼဝ်းႁူဝ်သေလွင်ႈလွင်ႈသေ ၵွၵ်ႉမႂ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လွင်ႈမႆႈၵႂ်ႈၶိုၵ်ႉၵႂ်ႈပူၼ်ႉတီႈၼႆႉ ႁွပ်ႈၵိုင်ႉၵၢင်ႉမႆႈၵႂ်ႈသေ လွင်ႈမႆႈၵႂ်ႈၼၼ်ႉ ႁူမ်ႉငမ်းတၢင်းၵႂ်ႈမႂ်း ၵမ်ႉၼၼ်ႉ မႆႈၵႂ်ႈယူႇတေႃႇသေႇၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ မိူဝ်ႈပိူၼ်လိူင်ႉၼႆၼၼ်ႉ ႁူဝ်ၵႂ်ႈတေတွတ်ႇဝႆးမႂ်း၊ လွင်ႈတူင်ႉၼိုင်တူဝ်ၵေႃႈ တေဝႆးမႂ်းၸလႆႈ ႁူၼ်းၵေႃႈတေ တိုၼ်ႉတူဝ် ဝႆးမႂ်း။ ၵၼ်ၼႆႉၼႆႉ ပိူၼ်လွင်ႈတူဝ်ႉတွပ်ႇပၵ်ႉၵတိႉ ၸွင်တူဝ်ႁူၼ်းႁွပ်ႈလွင်ႈမႆႈၵႂ်ႈယဝ်ႉ၊ ႁူလ်းၵႂ်ႈမိူဝ်ႈလွင်ႈမႆႈၵႂ်ႈသုင် ၸိုၼ်ႈမႂ်း ၵမ်ႉၼၼ်ႉ မိူဝ်ႈၵမ်ႉ လၢင်းပွႆႇဝၢင်းလႆႈၼၼ်ႉ တေပိူၼ်ပၼ်ႉႁႃၵွၵ်ႉမႂ်း။

- လွင်ႈတူဝ်ႉတွပ်ႇပၵ်ႉၵတိႉ ႁွပ်ႈလွင်ႈမႆႈၵႂ်ႈၸတေ တေပိူၼ်ႁူဝ်ၶႆႈ၊ ၵႂ်ႈၵမ်ႉၸိမ်ၸလႆႈ သင်ပိူၼ်ႁိုင်မႂ်းၼႆလိူင် လၢင်းပိူၼ်တၢင်းပိူၼ်မႆႈၵႂ်ႈၶိုၵ်ႉၵႂ်ႈပူၼ်ႉတီႈမႂ်း။ သင်ႁႃႉၼိူင်းမႂ်းလိူဝ်ၼၼ်ႉၸတေ ၼွၼ်းၵမ်ႉလပ်း၊ ၵႂ်ႈသၼ်ႉ၊ ထၢတ်ႈၵႂ်ႈ တူၵ်း၊ ၵွၵ်ႉၵႂ်ႈႁႃႉ၊ ၵိုင်ႉၵၢင်ႉယိၼ်လူင်းႁႂ်ႇၸလႆႈ ၽၢင်ႁၢင်ႈၵမ်ႉႁၢၼ်ႉၵႂ်ႈၸွင်ၵႂ်ႈၸလႆႈ တူဝ်။
- ၽၢင်ႁၢင်ႈၵမ်ႉႁၢၼ်ႉၵႂ်ႈၸွင် ၵႂ်ႈၸလႆႈတူဝ် — ၽၢင်ႁၢင်ႈလိူင်ႉၼႆၼႆႉ တေပိူၼ်လႆႈ မိူဝ်ႈလွင်ႈမႆႈၵႂ်ႈၼႆႉ ၼမ်လိူဝ်ပူၼ်ႉတီႈ လိူဝ်တီႈၶၢမ်ႉလႆႈၼၼ်ႉၼႆလိူင် တေပိူၼ်မႂ်း။ မိူဝ်ႈပိူၼ်လိူင်ႉၼႆၼၼ်ႉ တေလိူပ်း၊ ၼႂ်ၸလႆႈ တေလၢင်းပိူၼ်လႆႈထိုင်တၢႆၽႄၵ်ႉႁွၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵမ်ႈၼမ်ၸတေ ႁူၼ်းပိူၼ်တေလၢတ်ႈၸၼလွင်ႈလိပ်းလွမ်းတူဝ် ၶဝ်ႁူလ်း တေၵမ်ႉၵႂ်ႉလၢတ်ႈငဝ်ႈႁၢၵ်ႈတၢင်းပိူၼ် ၵၼ်ၵိဝ်ႉလူလ်ႈၵႂ်ႈၼၼ်ႉၵႂ်ႈႁိုဝ်။

လွင်ႇယူတ်းယၫ

ဘုပ်,ဘူဝ်းစဝ် ဧၢ့.တေၢ့,ဧၢ့၊ ပုးလှံပုးဓေးထွမ်,ပၼ်ဘၼ်တီးစဝ်လၢတ်း၊ ပၼ်ဇှ်ငးစဝ်လိုဝ်းဆံ.သေစလး စတ်းလှံရှ့ တၢင်းဇ့တ်းရှ့ႇဂူၼ်းပ်ၼ်လှံဆိမ်လူင်း။
တေလႇစတ်းလှံရှ့တူလုံး လွင်ႇဖိတ်းပဂ်,ဂတိ,တၢင်းလှံစဝ် (လှံတူဂ်း၊ ပိ,တိ,ဏိတ်.သ်ဏိတ်.သ် ဘမ်,ဆၼ် တၢင်း ပ်ၼ် ဂ်ဝ်,လူလုံႇလှံ) သေ ပၼ်လွင်ႇယူတ်းယ့ဂ်ဝ်,လူလုံႇတၢင်းပ်ၼ်ဆၼ်.။

လွင်ႇဘဝ်ယၫသေယူတ်းယၫပၼ်

- တ့,တၢင်းပ်ၼ်စိလှံမံႇလှံဇှ့ၢ.ဇှ်ငးဆၼ်. ရှ့ႇပၼ်ယၫ diazepam (5-15 mg PO မိင်,ဇှ်ငးယ့ပၼ်သေ ရှ့ႇပၼ် ဆမ်သုတ်းတ့, 2 ဝူင်ႇ) တ့,ရှ့ႇလှံဆိမ်မုး။
- ဂွပ်ႇဆံ သင်ဝုးတေလႇယူတ်းယ့ရှ့င်ရှ့င်ဆံ ထုဂ်,လီဝူၼ်.သွၼ်,လှံ.ယ့တၢင်,လိုဝ်း။
- ယ့ဘၼ်လှံ.ဂမ်ႇဆမ်စတ. တေပ်ၼ် SSRI ဘၼ်မိး fluoxetine ရှမ်းပုးလွမ်း။ ဇှ်ငးယ့စတ. ဂမ်ႇဆမ် တေမိုၼ်ဂၼ်တင်းယ့တ့,ယူတ်းယ့တၢင်းပ်ၼ်လှံတူဂ်း – ဆိုင်ႇဝၼ်း 40 mg။
- လွင်ႇယူတ်းယ့တၢင်,လိုဝ်း ဘၼ်လှံ.ယ့ဆၼ်. ဂွပ်ႇဝုးတေလႇဂူတ်,လိတ်းယ့ ဘၼ်မိးဆ့်းလိုတ်းယူ, တ့,သေ,စလး တေဇ့တ်းလႇယၢပ်,။

လွင်ႇယူတ်းယ့တၢင်,လိုဝ်း

ဏိင်ဆိုဝ်လွင်ႇဇ့တ်းသၢင်ႇဂူၼ်းပ်ၼ်သေ ယူတ်းယ့ – လံၢ်းယူတ်းယ့ဘၼ်ဆံ.ဆံ. ဗ့ႇရှ့ပ်,ဂၢၼ်ပံၢ်းယူ,လီ ဘၼ်လႇ ဖိုဂ်းမုးဂ်ဝ်,လူလုံႇလွင်ႇဆံ.လီလီဂူလုံး ဂင်,ထုဂ်,လီပၼ်လွင်ႇယူတ်းယ့။ လံၢ်းယူတ်းယ့ဘၼ်ဆံ.ဆံ. တေငံၢ်းဂၼ်တင်း လံၢ်းယူတ်းယ့ လူလုံႇဂၢၼ်ဘုပ်,ဘူဝ်း (တူလုံးပုးတ့်ႇ)။

18.3 တၢင်းပ်ၼ်လှံတူဂ်းဘၼ်ပ်ၼ်ဝံၢ်းလင်မိးလွင်ႇတုမ်.တိုဝ်.လှံဇှ့ၢ.ဇှ်ငး(Post Traumatic stress disorder)

ဓေးပိုတ်,တီးပွင်,

- တၢင်းပ်ၼ်ဆံ. တေပ်ၼ်လႇ ဂွပ်ႇယၢမ်ႇရှပ်.လုး လွင်ႇဘၼ်လီဂူဝ်ဇှ့ၢ.ဇှ်ငးမုး၊ ဂူဝ်သေလွင်ႇလွင်ႇဇှ့ၢ.ဇှ်ငး ဘမ်,ဆၼ် ဂူဝ်ဓၢဝ်းရှ့င်သေစလးပ်ၼ်မုးဆၼ်.ယဝ်း။ ဂွပ်ႇလႇရှပ်.လုး လွင်ႇလိုင်.ဆၼ်စလး လွင်ႇမံႇလှံ ဆမ်ပူၼ်.တီးမုး တေ့,ထိုင်ဇ့တ်းရှ့ႇတုမ်.တိုဝ်.လွင်ႇယူ,သၢင်းဂိၼ်သဝ်းမုးလႇဆၼ်.ယဝ်း။
- လွင်ႇဘၼ်လၢင်းဇ့တ်းရှ့ႇပ်ၼ်တၢင်းပ်ၼ် မိုၼ်ဆင်,ဂူၼ်းဘၼ်ယၢမ်ႇရှပ်.လုးလွင်ႇမိုဂ်းလိုင်းမုး ဘမ်,ဆၼ် ပံၢ်းတၢ်မုး လိုဝ်းဆံ. ပ်ၼ်လွင်ႇဂူၼ်းပံၢ်းဖေး လႇရှပ်.လုးမုးဂမ်ႇဆမ်။

ငဝ်ႇရှ့ဂ်ႇ

- ယၢမ်ႇလႇရှ့ၼ်လုး လွင်ႇဇ့တ်းဇှ့ၢ.ဘၼ်လီဂူဝ် တ့,ဘသၢဂ်ႇဂူၼ်းပွဂ်ႇဆိုင်ႇ ဘမ်,ဆၼ် ယၢမ်ႇရှ့ၼ်လုးသိုပ်, သိုပ်,ဂၼ်ဆ့်းဓၢဝ်းတၢင်းလှံဓၢဝ်းတၢင်းဆိုင်း။

18 ပၢႆးယူႇလီတၢင်းပၢႆးၸႂ်

- ၵဝ်ႈၵဝ်ႇ ယၢမ်းလႆႈထူပ်းလူၺ်းလွင်ႈၵျွတ်းၵျႃႉမႃး ၵမ်ႇသေ လႆႈႁၼ်ပိူၼ်ႈတၢင်ႇၵေႃႉ ထုၵ်ႇၵျွတ်းၵျႃႉတွၼ်ႈတႃ ၵဝ်ႈၵဝ်ႇ။
- လႆႈပၢႆႈလွင်ႈၵျွတ်းၵျႃႉသေႃႉမႃးၼၼ်ႉ မိူဝ်ႈပၢႆႈသေႃႉ မႆႈၸႂ်ၵူဝ်ထုၵ်ႇတီႉလူဝ်းလႃးၶိုၼ်း။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- တုမ်ႉတိုဝ်ႉလွင်ႈမေႃယူႇမူၼ်ႈသိုဝ်းၼၼ်ႉၶဝ်ႈႁႃၵူၼ်း
- ၵမ်ႇၶႃႈလၢတ်ႈတေႃႇပိူၼ်ႈ ၵမ်ႇသေ လၢတ်ႈၵေႃႇ
- ၵမ်ႇမီးလွင်ႈသင်သေၼၼ်ႈ ႁူဝ်သေလွင်ႈလွင်ႈၶိုၼ်ႈ မႃးၵျႃႉၵျိူင်း
- ၵမ်းၸမ်– ၸေမီးၽၢင်ႁၢင်ႈ ၵၢၼ်ၵမ်ႇတိၵ်ႇလိူင်း မိူၼ်ၸင်ႇ ႁူဝ်ၶႃႈ၊ ၸွမ်းၵမ်ႇလပ်း၊ ၶေႃႈတေႃႇ ၸဵပ်း၊ ႁိုဝ်ႉၵူၼ်ႈ၊ ၸၢပ်ႇပွတ်းငၢႆႈ၊ ၵမ်ႇမီးလွင်ႈ တၢင်းသေႁူဝ်ၼၼ်ႈ ပၢႆးၸၢမ်ႇပၵ်ႇၵတီႇ
- လွင်ႈတၢင်းယၢမ်ႈ လိၵ်ႈလႆႈႁူႇ၊ မေႃၵျွတ်းၵျႃႉမႃး၊ ၵမ်ႇမီးသမႃႇထိႉ။
- ၶၢဝ်းယၢမ်းၸွၼ်း လိၵ်ႈလႆႈမႃး။
- ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းယၢမ်ႈတူဝ်ၶၢဝ်းယၢဝ်း၊ ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်း ယၢမ်ႈၸၢႆႈလိူဝ်းၼၼ်ႉ သင်ၵမ်ႇ လႆႈယူတ်းယႃႈၵေႃႈၵမ်ႇၵျႃႉ ၼၼ်ႈ ၵမ်းၵမ်းလႆႈႁူႇ ႁွင်ႈယႃႇတေႃႇႁပ်ႉလွင်ႈယူတ်းယႃႈ။

လွင်ႈယူတ်းယႃႈ

<u>လွင်ႈယူတ်းယႃႈ ၵၢၼ်ၵမ်ႇၸွႆႈယႃႈ</u>

- လွင်ႈပၼ်တၢင်းၶႃႈၸႂ် (တူၺ်းပႃႈတွၼ်ႈ)
- လႆႈယူတ်းယႃႈ ၶွႆးလူတ်းယွၼ်ႇတၢင်းမႆႈၸႂ်။
- လွင်ႈယူႇသဝ်း တီႈၵၢၼ်မီးလွင်ႈႁူမ်ႇလူမ်ႈလီၼၼ်ႉ ပဵၼ်ၵၢၼ်လမ်ႇလွင်ႈ တွၼ်ႈတႃႇၵူၼ်းၵၢၼ်လွတ်ႈလွင်ႈ ၵျွတ်းၵျႃႉမႃး။
- လွင်ႈၶဝ်ႈၸႂ်ပွင်ႇၸႂ် – ႁပ်ႉထွမ်ႇလွင်ႈတီႈၶဝ်ၵူပ်ႇၵူဝ်းၶွႆႈထွမ်ႇ။ ထၢမ်တူၺ်းဝႃႈ ၵိဝ်ႇလူၺ်းလွင်ႈတီႈလႆႈ ႁူပ်ႉလႃးမႃးသေႃႉ ၼႄးၸႂ်ပဵၼ်ၸိူင်ႉႁိုဝ်ၼၼ်ႈ ပၼ်ၶိုင်းၸႂ်ၵူၼ်းပဵၼ်။
- လၢတ်ႈတေႃႇၵူၼ်းပဵၼ်။ ထွမ်ႇၵူၼ်းပဵၼ်။ ထၢမ်တူၺ်းပိူၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၶွႆႈလီ။ တူဝ်ယၢင်ႇ – ႁူဝ်ၼၼ်ႈၶႃႈ ၵမ်ႇသေ ၸွမ်းၵမ်ႇလပ်းမိူဝ်ႈၸႂ် ? မိူဝ်ႈၵၢၼ်လႆႈထူပ်းလူၺ်းသေႃႉ ၽဝႄၶဝ်ပဵၼ်ၸိူင်ႉႁိုဝ်ၽွင်ႈ? ၶတ်းၸႂ် ၶူၼ်ႉႁႃပၼ်ႇႁႃ တီႈၵျွတ်းၶွႆႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်။
- ၶတ်းၸႂ်ထွမ်ႇ လွင်ႈပၼ်ႁႃၵူၼ်းပဵၼ်။ ၵိုင်ၸိူဝ်ႉလွင်ႈၶဝ်ႈလၢတ်ႈၼၼ်ႉသေ ယႃႇထၢင်ႇလိၵ်ႉၸိူဝ်ႉၶဝ်ႈ ႁူၺ်းၵႂႃးပႃး ၸၢင်ႈလွင်ႈတီႈၶဝ်ႈလၢတ်ႈၼၼ်ႈ ၶတ်းၸႂ်ၶွႆႈၶဝ်ႈလၢတ်ႈၵႂၵ်ႇမႃးႁွင်းႁူၺ်း။ လိူဝ်သေၼၼ်ႉ ၶွႆႈၵူၼ်းပဵၼ်လႆႈႁူႉ ဝႃႈ ၶဝ်ႈၵမ်ႇလႆႈယူႇႁွင်းႁူၺ်းၵေႃႉလိုဝ်ၼၼ်ႈပွင်ႇၸႂ်ၸိူဝ်ႉ လွင်ႈၵၢၼ်ၶဝ်ႈလႆႈမီး တၢင်းၶိုၵ်ႉၸႂ်မႆႈၸႂ်။

<u>လွင်ႈၵဝ်ႇယႃႇသေ ယူတ်းယႃႈပၼ်</u>

- ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇတေႃႇပၼ် SSRI မိူၼ်ၸင်ႇယႃႇ fluoxetine။
- သင်ဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ် ၸွမ်းၽၼ်ၵျႃႉၸႂ်လိုင် ပၼ်ယႃႇ haloperidol (1-2 mg) ၵၢၼ်ၵျိူင်းယႃႇတိမ်ႇၸႂ် တေႃႇလၢင်းလွႆးလႆႈ။ တေႃႇၵူၼ်းပဵၼ် ၵၢၼ်ၸွမ်းၵမ်ႇပေႃးလပ်းၼၼ်ႉ ၶွႆႈပၼ်ယႃႇ Diazepam (5mg)။ ႁူၺ်းၵႃႈယႃႇ Diazepam ၼႆႉ ပိၼ်ယႃႇၵၢၼ်လပ်းယိၼ်ႉလႆႈၼၼ်ႈ ယႃႇပၼ်ပူၼ်ႉလိူဝ် 1-2 ဝူင်း။

18.4 ၸႂ်ယွင်ႇဝူၼ်း (Psychosis)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

ပဵၼ်ၽႃင်ႁၢင်ႈၵူၼ်း ဢၼ်မီးတၢင်းပဵၼ်ၵႅဝ်ႇလူလႆႈၸႂ်ႁၢႆႉၼၢင်း။ ၵူၼ်းပဵၼ် ဢမ်ႇလၢင်ႈလိၵ်ႈၶၽေဝ်းလႆး ဢၼ်ပဵၼ်ၶတ ယူႇၶလႈ လွင်ႈဝူၼ်ႉသွၼ်ႇၵေႃႉလိူဝ်၊ လွင်ႈႁၼ်ၽိတ်းဝူၼ်ႉၽိတ်းယူႇၼၼ်ႉ ၸႂ်းထုၵ်ႇမၢၼ်ႈလႆႈ။

> **လွင်ႈဝူၼ်ႉသွၼ်ႇၵေႃႉလိူဝ်** — တီႈဢမ်ႇမီးသင် ဢမ်ႇပဵၼ်သင်ၼၼ်ႉ ၵူၼ်းပဵၼ်သမ်ႉမိူၼ်ႁၢင်ႈလႆႈငိၼ်း၊ လႆႈႁၼ်၊ လႆႈၵၢမ်ၶလႈ ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႃႈပဵၼ်ယူႇမီးယူႇၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တူဝ်ယၢင်ႇ – ပိၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈ ဢမ်ႇမီးၽႂ် ယူႇၶွမ်းၶဝ်၊ လၢတ်ႈတေႃႇၶဝ်သေတႃႉ ၵူၼ်းပဵၼ်လႆႈယိၼ်းဝႃႈ မီးၵူၼ်းလၢတ်ႈတေႃႇၶဝ်ယူႇ ဢမ်ႇၼၼ် ႁၼ်ၶွင်ဢၼ်ဢမ်ႇမီးတေႃႇၼႄႈ ၶဝ်သင်။ ဢၼ်လမ်ႇလွင်ႈၶတ တေလႆႈပွင်ႇၸႂ်ဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ် ဢမ်ႇလႆႈသၢင်ႈၶိုၼ်းမႄးၵေႃႉလိူဝ် ၼႆႉၸႂ်ၶဝ်ထၢင်ႇဝႃႈ ပဵၼ်လွင်ႈၶတႉၶလႈ မၢင်ပွၵ်ႈတေပဵၼ်လွင်ႈဢၼ်လီၵူဝ်ၶတႉၶတႉ။
>
> **လွင်ႈႁၼ်ၽိတ်းဝူၼ်ႉၽိတ်း (လွင်ႈယုမ်ႇယမ်ၽိတ်း)** — မီးတၢင်းယုမ်ႇယမ်ၽိတ်းလူင်လၢင် ဢၼ်ဢမ်ႇၶဝ်ႈလႆႈ၊ ဢမ်ႇပွင်ႇၸႂ်လႆႈတင်း ၵူၼ်းၼႂ်းတူင်ႇဝူင်း ဢမ်ႇၼၼ် ၽိုင်ႈထုင်းၶွင်ၶဝ်။ ပၢႆးဝူၼ်ႉၶွင်ၶဝ်ၵမ်းၼမ် တေပိၵ်ႉပိူင်ႈသေ ပဵၼ်လွင်ႈဢၼ်ဢမ်ႇၵႂႃႇမီးၽွင်ႈဝူၼ်ႉသွၼ်ႇ။ တူဝ်ယၢင်ႇ – ၵူၼ်းပဵၼ် ႁူႉတၢင်းၼႆႉၸႂ်ပိူၼ်းလႆႈ၊ လၢတ်ႈဝႃႈ လုၵ်ႉတီႈ ၵမ်ႇၽေႃႇတၢင်ႇလုၵ်ႈမႃး၊ လွင်ႈဢၼ်ၶဝ်ယုမ်ႇယူႇၼၼ်ႉ ႁွပ်ႈဝႃႈပဵၼ်လွင်ႈပိၵ်ႉပိူင်ႈၶလႈ ပိၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈပဵၼ်လွင်ႈလီၵိုၵ်းၶူဝ် တွၼ်ႈတႃႇပိူၼ်ႈၸွမ်သေတႃႉ တႃႇၶဝ်ၶတ ယုမ်ႇယမ်ၸႂ်ၼႅၼ်ႈၼႃႈဝႃႈ ပဵၼ်လွင်ႈၶတႉၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

- မိူဝ်ႈလွင်ႈဝူၼ်ႉသွၼ်ႇၵေႃႉလိူဝ် ဢမ်ႇၼၼ် လွင်ႈႁၼ်ၽိတ်းဝူၼ်ႉၽိတ်း ၼမ်ပူၼ်ႉတီႈမႃးၶလႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ တေဢမ်ႇလုမ်းလႃးတူဝ်လဵဝ်ႈၵဝ်ႇၶလႈ တေယႅၵ်ႈယူႇတင်းတူင်ႇဝူင်းၶဝ်မႃး။ လွင်ႈဢမ်ႇလီလိူဝ်ၼၼ်ႉၶတ ၵူၼ်းၵမ်ႈၼမ် တေဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႃႈ ၶဝ်ပဵၼ်ၵူၼ်းယွင်ႇၶလႈ ယူတ်းယႃပၼ်ၵေႃႈ တေဢမ်ႇပွင်ႇသင်ၼႆယဝ်ႉ။ ၵူလႆးၵႃႈ တီႈၶတႉမၼ်း သင်ဢဝ်ယႃဢၼ်ထုၵ်ႇမၢၼ်ႈယူတ်းယႃပၼ်လိူဝ် ၵူၼ်းပဵၼ်ၵႅဝ်ႇလူလႆႈၸႂ်ၼၼ်ႉ လီၶိုၼ်းမႃးလႆႈယူႇ။
- ႁွပ်ႈဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်ၵိုင်ႉၵၢင်ႉယွင်ႇၸႂ်ႁၢႆႉၼၢင်းၼၼ်ႉ ဢမ်ႇပွင်ႇၸႂ်ဝႃႈ ၶိုမ်းၶွမ်းၶဝ် ပဵၼ်သင်မီးသင်ယူႇၶလႈ တႃႇ တေလၢတ်ႈတေႃႇၶဝ်ၼႆႉယၢပ်ႇ။ ၵူလႆးၵႃႈ လွမ်းၼင်ႇပုၼ်းၽွၼ်းၽူႈႁၢပ်ႇၵၢၼ်ပၢႆးယူႇလီၵေႃႉၼိုင်း ထုၵ်ႇလီၶတ်းၸႂ် ၸႂ်းၵူၼ်းပဵၼ်ၸူႉဝႃႈ ၶဝ်ယူႇတီႈလႂ်ယူႇၶလႈ ၶဝ်ပဵၼ်သင်ယူႇ၊ တူဝ်ယၢင်ႇ– လၢတ်ႈၶၼဝႃႈ ၶဝ်ယူႇၸူင်းယႃယူႇၶလႈ လႆးယူတ်းယႃပၼ်ၶဝ်ယူႇ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ပၼ်ယႃၵိၼ် phenergan 25 mg + haloperidol 5 mg ဢမ်ႇၼၼ် ယႃသမ်း တႃႇၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်ၵိုင်ႉၵၢင်ႉယွင်ႇၸႂ်ႁၢႆႉၼၢင်း (ၸႂ်ႉလွတ်ႇယႃ ဢၼ်လိူဝ်ၵၼ်သေသုပ်ႇဢဝ်ယႃတင်းသွင်ဢၼ်သမ်းၵမ်းလိူဝ်ၵၼ်လႆႈ)။
ႁွပ်ႈဝႃႈ ယႃဢၼ်ၸႂ်ႉလိုဝ်းၼၼ်ႉ ပဵၼ်ယႃဢၼ်ၼၢင်းသေ ၽွၼ်းလႃႉယႃၵေႃႈၼၢင်းၶလႈ တၵ်းတေလႆႈပွႆႉတူလၢႆး လုမ်းလႃး ၵူၼ်းပဵၼ်လမ်ႇလမ်ႇယူႇတႃႇသေႇ။ တႃႇယူတ်းယႃၵူၼ်းပဵၼ်ၶၢဝ်းႁိုင်ၼၼ်ႉ တေဢိင်ၼိူဝ်တၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ပဵၼ်ၼမ် ပဵၼ်ၵေႃႇသေ တႃႇယူတ်း ယႃလိူင်ႉၼၼ်ႉၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီပဵၼ် ၽူႈမီးပၢႆးႁူႉလွင်ႈယူတ်းယႃ ဢၼ်မီးတူဝ်ထူပ်းၼမ်ၼၼ်ႉၵူလႆး။

ၽွၼ်းလႃႉယႃ

- တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈၸႂ် ဢၼ်မီးလွင်ႈတူဝ်သၼ်ႇ ႁူမ်ႈလွမ်း (Parkinsonism)
    - တီၼ်သၼ်ႇမိုဝ်းသၼ်ႇ
    - ၶႅင်ႈ
    - တႃႇတေၸတႉတူင်ႉၼိုင်ယၢပ်ႇ
    - ၶမ်ႉမီးလွင်ႈတူင်ႉၼိုင်
    - ၶမ်ႉလုၵ်းလႆႈလီလီ
- မၢၵ်ႇတႃပၼ်ႉမူၼ်း (Occulogyric crisis)၊ ၵမ်ႈၼမ်ၸတႉ တေပဵၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလႄႈ။
- ၶေႃးလိမ်ႇ (Torticollis)၊ ၵမ်ႈၼမ်ၸတႉတေပဵၼ် လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလႄႈ။

သင်ဝႃႈမီးၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ပႃႇၵိၼ်သၼ်း (Parkinsonism) — ၶိုၼ်းပၼ်ၶိူင်းယႃ haloperidol ၼေႉလူင်း။ ၽွၼ်းလႃႉယႃၼၼ်ႉ ၶဝ်ယႃ biperiden (Akineton) 2 mg ပၼ်ၵိၼ် ၼိုင်ႈဝၼ်း 1-3 ပွၵ်ႈသေ ယူတ်းယႃပၼ်လႆႈ။

18.5 လွင်ႈပၼ်တၢင်းၸႂ်ႈၸႂ် (Counselling)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

- လၢႆးယူတ်းယႃ တွၼ်ႈတႃႇၵူၼ်းဢၼ်ယၢမ်ႈမီးလဵပ်း လႆႈၼိုင်ႈယဝ်ႉ။ မၢင်ၵေႃႉၵေႃႈၶွင်ႉဝႃႈ ဢုပ်ႇလၢတ်ႈသေ ယူတ်းယႃပၼ်ၼႆႉယဝ်ႉ။
- လၢႆးယူတ်းယႃဢၼ်ၼႆႉၼႆႉ တေဢုပ်ႇလၢတ်ႈတင်းၵူၼ်းပဵၼ်၊ ဢုပ်ႇဢူဝ်းတိူင်ႇပၢင်ႇ လွင်ႈပၼ်ၶႃးၸႂ်သေၸလႈ ပၼ်တၢင်း ၸွႆႈထႅမ်လၢႆးၼိုင်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။
- ႁွပ်ႈဢုပ်ႇဢူဝ်းလၢတ်ႈတေႃႇလိူင်ႉၼႆႉၸလႈ တေလၢင်ႈၶႃပၼ်ၶႃၵူၼ်းပဵၼ်သေ တေလၢင်ႈၶႃတၢင်းၶႂၢၵ်ႈတီႈလီ တွၼ်ႈတႃႇ တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈၸႂ်ၶွင်ၵူၼ်းပဵၼ်လႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ပၵ်းပိူင်မၢင်လိူဝ်း (Some of the rules)

လွင်ႈထိင်းသိမ်းၶေႃႈမုၼ်းၵူၼ်းပဵၼ် (Confidientility)– ၶေႃႈမုၼ်းၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်လႆႈမႃး မိူဝ်ႈဢုပ်ႇဢူဝ်း ပၼ်တၢင်းၸႂ်ႈၸႂ်ၼၼ်ႉ သင်ၵူၼ်းပဵၼ်ဢမ်ႇပၼ်ၶႂၢင်ႉ တေဢမ်ႇလႆႈမွၵ်ႇလၢတ်ႈၼၼ်ႉ။ လိူဝ်သေဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ်မီးယိူင်း ဢၢၼ်း တေၶိုတ်းႁႂ်ႉတီႈသေၵေႃႉၵေႃႉ ဢမ်ႇၼၼ် တူဝ်လဵဝ်းၵဝ်ႇၼႆၸတ။ ထုၵ်ႇလီလၢတ်ႈၼၼ်ပိူင်ႈၶွင်ႉၵူၼ်းပဵၼ်။ သင်ဝႃႈ ၶဝ်းထိင်းသိမ်း ၶေႃႈမုၼ်းၵူၼ်းပဵၼ်လႆႈၼႆလိူင် ၶႅၼ်းတေၶိုတ်းၸိူင်းတၢင်းယုမ်ႇယမ်ၸိူဝ်းၼၼ်း တူဝ်လဵဝ်းၵဝ်ႇၸလႈ ၵူၼ်းပဵၼ်လႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

လွင်ႈယုမ်ႇယမ် – တၵ်းတေလႆႈသၢင်ႈလွင်ႈယုမ်ႇယမ် ၼႂ်းၵႄႈၵူၼ်းပဵၼ်ၸလႈၽူႈပၼ်တၢင်းၸႂ်ႈၸႂ်။ ႁွပ်ႈဝႃႈ တႃႇၶိုၼ်းလွင်ႈ ပၼ်တၢင်းၸွႆႈၸႂ် ပဵၼ်ၽွၼ်းလီၼၼ်ႉ တၵ်းတေလႆႈမီးလွင်ႈယုမ်ႇၸႂ်ၵၼ်။

လွင်ႈၶဝ်ႈၸႂ်ပွင်ႇၸႂ် (Empathy)– ၽူႈပၼ်လွင်ႈတၢင်းၶႆႈၸႂ် တၵ်းတေလႆႈၶတ်းၸႂ်ပွင်ႇၸႂ်ငဝ်းလၢႆးၵူၼ်းပဵၼ် ႁႂ်ႈလီ သေပိူၼ်ႈႁႃႈၸင်ႇပွင်ပဵၼ်လႆႈ။ တႃႇတေၶဝ်ႈၸႂ် ပွင်ႇၸႂ်ဢၼ်ဝႃႈၼၼ်ႉ လုၵ်ႉတီႈတႃၵူၼ်းပဵၼ်သေ ႁၼ်ထိုင်ၽဝၶဝ်၊ ၶတ်းၸႂ်ႁႂ်ႈပွင်ႇၸႂ် ဢၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်ပဵၼ်လိူင်ႉၼၼ်ယူႇလႄႈ ယူႇတႅၼ်းတီႈတူဝ်ၶဝ်သေ ဝူၼ်ႉပွင်ႇၸႂ်ပၼ်ၶဝ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ဢမ်ႇဝႆႉၸႂ်ဢထၢင်ႇလိူၵ်ႉၵူၼ်းပဵၼ် (Non Judgement) — ဢၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်လၢတ်ႈၼႄလွင်ႈၶဝ်တေႃႇ ၽူႈပၼ်လွင်ႈတၢင်းၶႆႈၸႂ်ၼႆႉ ပဵၼ်ႁပ်ႉၶဝ်ယုမ်ႇယမ်ၼႆ ၽူႈပၼ်လွင်ႈတၢင်းၶႆႈၸႂ် ထုၵ်ႇလီပွင်ႇၸႂ်ငဝ်းလၢႆးၼႆႉလီလီ။ ႁပ်ႉဝႆႉ ငဝ်းလၢႆးၸႂ် ၵူၼ်းပဵၼ်ၼႆႉ တုမ်ႉတိုဝ်ႉငႆႈလႄႈ လွင်ႈပွင်ႇၸႂ်တင်း လွင်ႈႁမ်ႉၸွႆႈတီႈၽူႈပၼ်လွင်ႈတၢင်းၶႆႈၸႂ်ၼႆႉ ပဵၼ် ဢၼ်လမ်ႇလွင်ႈၼႃႉယဝ်ႉ။ ပိူၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈ ဢမ်ႇၽွမ်ႉလွမ်းလွင်ႈဢၼ်ၶဝ်လၢတ်ႈသေတႃႉ ဢမ်ႇဢထၢင်ႇလိူၵ်ႉ ၵူၼ်းပဵၼ်ၼႆႉ ပဵၼ်ဢၼ်လမ်ႇလွင်ႈတႃႇပၼ် လွင်ႈတၢင်းၶႆႈၸႂ်ၼႃႉၼႃႉ။

ထွမ်ႇ – ၽူႈပၼ်တၢင်းၶႆႈၸႂ်ၼႆႉ တၵ်းတေလႆႈပဵၼ်ၽူႈထွမ်ႇတီႈလီ။ မိူဝ်ႈၵုပ်ႉလၢတ်ႈၼၼ်ႉ သင်ၶဝ်ၸိုႈႁိုတ်း လူဝ်ႇၵိပ်ႉလူဝ်ႇႁမ်းၼႆ ႁႂ်ႈၶဝ်ၵိုတ်းသေ ယႃႇၼဵတ်ႈၶဝ် ႁႂ်ႈၶဝ်ၵုပ်ႉလၢတ်ႈယဝ်ႉယဝ်ႉလႄႈ ပွႆႇပၼ်ၶဝ်လၢတ်ႈ လွင်ႈဢၼ်ၶဝ်ၶႂ်ႈလၢတ်ႈ။

ၽေႃႇသႃႇတူဝ် (Body-language)– လၢႆးၵူၼ်းပဵၼ်ၼင်ႈလႄႈ လၢႆးတူင်ႉၼိုင်ၶဝ်ၼႆႉ ႁမ်ႉၼမ်တေမွၵ်ႇလၢတ်ႈထိုင် ၼႂ်းၸႂ်ၶဝ် ဝူၼ်ႉသင်ယူႇ။ မိူဝ်ႈၵုပ်ႉၵူဝ်းႁၼ်ၼၼ်ႉ လွင်ႈထုၵ်ႇလီႁႂ်ႈၶဝ်ႁူႉဝႃႈ ပႆးၸႂ်ပႆးၶႂၢင်းထွမ်ႇၶဝ်ၼႆႉ ပဵၼ်ဢၼ် လမ်ႇလွင်ႈလႄႈ တႃႇႁဵတ်းလိူင်ႉၼၼ်ၼႆႉ ထုၵ်ႇလီႁဵတ်းလွမ်းပိူင်ၼင်ႇပႆးတွင်ႈၼႆႉ။

<u>ၸႂ်ႈၸုၵ်းၸႂ်လႆႈ ၶေႃးႁၢမ်း SOLAR</u>

Square:	ၸႂ်ႈၼင်ႈတေႃႇၼႄးတင်းၵူၼ်းပဵၼ်။ တူၺ်းၵူၼ်းပဵၼ်သိုဝ်ႈသိုဝ်ႈ။ ယႃႇၼင်ႈၶဵမ်း။
Open:	ယႃႇဢဝ်မိုဝ်းၵွတ်ႇႁဵ, လႄႈယႃႇၵူမ်းၶူဝ်ႉ။
Leaning Forward:	မိူဝ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်လၢတ်ႈၼၼ်ႉ ဢဝ်တူဝ်ၵိူင်းၵႂႃႇတၢင်းၵူၼ်းပဵၼ်သေထွမ်ႇ၊ ၸႂ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ႁၼ်ထိုင်ဝႃႈ ပႆးၸႂ်သေထွမ်ႇယူႇ။
Attentive:	ၼင်ႇႁိုဝ်ပေႃးတေႁူႉလႆႈဝႃႈ ပႆးၸႂ်ပႆးၶႂၢင်းထွမ်ႇယူႇၼၼ်ႉ ၸႂ်ႈငၵ်းႁူဝ်ပၼ်ပဵၼ်ႁမ်းပဵၼ်ႁမ်း ၼႄထိုင်ဝႃႈ ပွင်ႇၸႂ်ၶဝ်ယူႇ။
Relaxed:	ၶၢဝ်းယၢမ်းမိူဝ်ႈပၼ်လွင်ႈၶႆႈၸႂ်ယူႇၼၼ်ႉ ၸႂ်ႈၶႅတ်းၸႂ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်သႃႇၸႂ်၊ ၶတ်းၸႂ်ယႃႇၸႂ်ႈၵိုတ်ႇဢၢတ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် ၸႂ်ဢမ်ႇၼိမ်။ သင်ၽူႈပၼ်လွင်ႈၶႆႈၸႂ် ၶႅတ်းၶၢင်းသႃႇၸႂ်လိုၼ် ၵူၼ်းပဵၼ်ၵေႃး တေလိၵ်း လႆႈသႃႇၸႂ်မႃး။

<u>ၶၢဝ်းယၢမ်းဢုပ်ႇဢူဝ်းပၼ်လွင်ႈၶႆႈၸႂ် (The counselling Session)</u>

ပႆးတွင်ႈၼႆႉ ပဵၼ်ပိူင်ၼမ်းမၢင်ၶေႃး တႃႇၸတ်ႉပၼ်လွင်ႈၶႆႈၸႂ်တေႃႇၵူၼ်းပဵၼ် —

1. ထုၵ်ႇလီၸတ်ႉလူလုၺ်ႈ

သပ်းလႅင်းၼႄ လွင်ႈၸိုင်ႈလွႆႈၶဝ်၊ မွၵ်ႇလၢတ်ႈၼႄဝႃႈ ၵဝ်ႇႁဵၼ်ႉပဵၼ်ၽွင်ႈလႄႈ မီးပုၼ်ႈၽွၼ်းသင်လၢၵ်ႇလၢၵ်ႇ (ပဵၼ်မေႃယႃ၊ ၽူႈႁၢပ်ႇႁၢၼ်တႃႇၵူၼ်းတင်းၼမ်) သပ်းလႅင်းၼႄဝႃႈ တႃႇလွႆႈၶဝ် ၸွႆႈလႆႈမီးၽွၼ်းလီၼႄႁၢင်းပၼ်ႁႃ ၶဝ်ၼၼ်ႉ ၵဝ်ႇႁဵၼ်ႉ ၸွႆႈႁူႉၵၢၼ်းၶဝ်ၼမ်လိူဝ်ၼႆႉ။ ထၢမ်တူၺ်းဝႃႈ လွင်ႉမီးသင်တေၸႂ်ႈထၢမ်ၼႄတွပ်ႇပၼ်ၶဝ်လႆႈ။ တၵ်းတေလႆႈလၢတ်ႈသိုဝ်ႈသိုဝ်ႈတေႃႇၶဝ်။ တႃႇတေဢုပ်ႇႁၢၼ်ၼၼ်ႉ ႁႃတီႈယိၼ်ယိၼ်၊ သႃႇယႃႇၸႂ်လႄႈ ပဵၼ်တီႈၼိုင်းၶႄၶႄ။

2. ပိာ်မုၢ်ဖိဒံၣ်ဖိမုၢ်အခွဲၣ် (Family history)

ထၢၣ်တၢ်လၢအဘၣ်ဃးဒီးနှဲၣ် ဝဲၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒံးဝဲ, မ့ၢ်ဝဲဒၣ်လၢအလုၢ်ပူၤ တၢ်ဆူးဆူၤဃၢမ့ၢ်ဘၣ်ဒံးဘၣ်ဝဲလီၢ် ပိာ်မုၢ်ဒံၣ်ဖိတၢၢ်နဲၣ်ဝဲ. ထၢၣ်တၢ်လၢအဘၣ်ဃးဒီး ပိာ်မုၢ်တၢ်လၢအကဲထီၣ်အသးလၢအဂ့ၢ်အကျိၤ.

3. ဖျၢတူၢ်ဝၢ် ပသၣ်ဖျၢနွဲၣ်ဝဲဝဲဝီၢ်ဒံၣ်လၢသီ

ထၢၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ဝဲၢ် တၢ်လီၢ်ဖိၣ်ပသၣ်ဖျၢဘၣ်လိၣ်လိၣ်ဖဲၣ်မ့ၢ်. ပသၣ်ဖိၣ်ဒၣ်ထၢၣ် တၢ်ဖီၣ်တဲဘ့ၣ်ဆဲ, ပသၣ်ဖိၣ်ဒၣ်ထၢၣ်နဲၣ်ဝဲၣ်ကွဲးဆဲ, မုၢ်ဝဲလၢဆၢတဲၣ်ဒ့ဝဲးသ့ၣ်ဒံး ဒီးထီၣ်ဒ့ဝဲ. ဂ့ၢ်ထၢၣ်ဘၣ်ဃးသ့ၣ် ဒံၣ်တ့ၢ် လၢၢ်ထၢၣ်လံ –

- မုၢ်လံၤဘၣ်ဒံးလၢဘၣ်ဃးဒီးလီၢ်ဒံၣ်ဝဲ. ပီၣ်ဖိၢ်မ့ၢ်ဝဲဝဲ.
- လွဲၣ်ဆွၣ်လၢ/အဝဲၣ်လၢလၢလီၢ်လွဲၣ်ဘၣ်ပီၣ်ဖိ ဒံၣ်လွဲၣ်ဂ့ၢ်ဒီးဖှိၣ်ဘၣ်ဝဲထီၣ်ဖီၣ် လွဲၣ်ကွဲၣ် ဒံၣ်မ့ၢ်ဝဲ.
- ဂ့ၢ်ပသၣ်ဖျၢဘၣ်ပီၣ်ဖိသ့ၣ်မ့ၢ်လွဲၣ်မီၤသၣ်လီၢ်လၢ်
- လွဲၣ်တုၢ်တ့ဝဲပၢ်ဖျဲၣ်လီၢ်မ့ၢ်ဝဲ/အဝဲၣ်တုၢ်တ့ဝဲ.
- သၣ်ဝၢ်ရှဝဲဖီၣ်ဖျဲၣ်, လီၢ်လွဲၣ်ဆ့ၣ်လွဲၣ်တ့ဝဲဖျဲၣ်, ဆဲ လီၣ် ထၢၣ်တၢ်ဝၢ် ပီၣ်ဖိဝဲၤသ့ မီၤပသၣ်ဖျၢ လွဲၣ်/အဝဲၣ်လွဲၣ်.
- ထၢၣ်တၢ်ဒၢဝဲဃၢၣ် အသၣ်မီၤပသၣ်ဖျၢမ့ၢ်ဝဲ ရှဲၣ်ကၢ မ့ၢ်ဝဲဃၢ.
- ထၢၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ဝဲၢ် ဝူၣ်သွၣ်တ့ၢ်တဲ ခဲၣ် ပသၣ်ဖျၢအဝဲၣ်ဆဲၣ်လီၢ်မ့ၢ်ဝဲ.
- ရှဲၣ်ဘၣ်ဒံးတၢဖျၢတ့ၢ်တၢၢ်အဝဲၣ်/ဖၢၣ်တုၢ်ပသၣ် ဖျၢ. ဂ့ၢ်ကၢ ဃၢဝူၣ်လၢလၢဝၢ် သ့ၣ်ဂ့ၢ် တဲပီၣ်ဂၢခဲၣ်ပသၣ်ဖျၢပသၣ်ဒၢဝဲ.

4. မုၢ်ဘၣ်ဂ့ၢ်ဂၢၣ်ဖျဲၣ်ဆဲၣ် ဒီးလၢၣ်ဝူၣ်ထီၣ်ငဝ်လၢ်လွဲဂ့ၢ်ပီၣ်

- ဂ့ၢ်ပီၣ် လွဲၣ်လွဲလၢ မွဲၣ်လွဲ/လွဲတူၢ်ဖျဲၣ်မ့ၢ်ဝဲ.
- လွဲၣ်အပၢ်ပီၣ်ခတဖျဲၣ်မ့ၢ်ဝဲ.
- လၢၣ်တၢ်ဝၢ် လွဲၣ်ယွဲၣ်ဖျဲၣ်မ့ၢ်ဝဲ.
- လွဲၣ်လွဲၣ်လီၢ်လုၣ်ဒၢ ထုဂ့ၢ်လီပီၣ်လီၢ်ဆဲၣ် ဖျဲ မ့ၢ်ဝဲ, တုၢ်ဃၢ, – မုၢ်ဘၣ်ထီၣ်လွဲၣ်အဝဲၣ်လီ အဝဲၣ်ဆဲၣ် လွဲၣ်လွဲအဝဲၣ်လီဆဲၣ်ဒၢသၣ်ဖျုၣ်ဖျဲ မ့ၢ်ဝဲ/တူၢ် အပၢ်မူၣ်သ့ၣ်ဖျဲၣ်မ့ၢ်ဝဲ အဝဲၣ်ဆဲၣ် မုၢ်လၢၢ် လွဲၣ်မူၣ်သ့ၣ်ဆဲၣ်လွဲၣ်ဒၢသၣ် လွဲ အဝဲၣ်လီဖျဲၣ်မ့ၢ်ဝဲ/ ဖှဲၣ်ဖျဲၣ်မ့ၢ်ဝဲ.
- ခူၣ်ဖျၢတူၢ်ဝၢ် ဒၢဝူၣ်လီၢ်မ့ၢ်ဝဲ ဂီဝဲလူၢ် တူၢ်လၢဂ့ၢ်ဒၢ, လွဲၣ်ဒၢအထၢၣ်ဃွဲ/အ ထၢၣ်လီၢ်ဂ့ၢ် တူၢ်လၢဂ့ၢ်ဒၢ, လွဲၣ်ဒၢ ဝူၣ် ဝၢ် ဒၢဆဲၣ်အဝဲၣ်မီၤလွဲၣ်လီသၣ်, တုၢ်ဃၢ, အဝဲၣ်ဝၢ်ဒၢတၢ်လွဲ အဝဲၣ်ဆဲၣ် ဖှီၣ်တၢ်သၣ်ဂၢ အဝဲၣ်ကွဲၣ်မၢဆဲၣ်သၣ်သ့ပွၢ် (ဖၢၣ်ဖျၢ သီလွဲ ဂပ်လွဲ).
- လွဲၣ်ဂ့ၢ်ပီၣ်ဃၢၣ်ဖှီၣ်တၢ်ဖျၢတ့ၢ်ပီၣ်.
- တ့ၢ်လီၢ် လွဲဒၢဖှီၣ်တၢ်ဖျၢတ့ၢ်ပီၣ် အဝဲၣ်ဆဲၣ် ဒၢအဝဲၣ်တူၢ်လၢဂ့ၢ်တၢ မီၤ/အဝဲၣ်မီၤ.

ပီဂ့ၢ်သၣ်ဝၢ် တ့ၢ်ဒူၣ်ဖှၣ်လွဲၣ်ကွဲၣ်ဆဲလံမူၢ်ဆဲၣ်သ့တ့ၢ် အဝဲၣ်လွဲၣ်ဘၣ်ဂၢ ပွၢ်ဂဲၣ်အွၣ်တၢၢ်ဆဲၣ် ပွၢ် လီၢ်ဂူၢ်, ဂူၢ်ဂၢ ရှပ်လၢဘၣ်ဘူၢ်ဂၢလၢ်လၢ်ပွၢ်ဃၢ. ဂ့ၢ်ပီၣ်လၢၣ်ဃုၣ်လွဲမ့ၢ် သိုၣ်သ့လွဲ ဂ့ၢ်လံ လၢၢ်တ့ၢ်ဆဲ မ့ၢ်ဆဲၣ်ဃၢ. ဂ့ၢ်ထၢၣ်ကွဲၣ်ဆဲ အဝဲၣ်လွဲၣ်ဝၢ် တ့ၢ်လံထၢၣ်ဂူၢ်သိုၣ်သိုၣ်လီၢ်ဆဲၣ် ဖှီၣ်ပသၣ် လွဲၣ်ဒၢလွဲတူၢ်လွဲၣ် လွဲၣ်တူၢ်တွပ်ခလ ငဝ်လၢ်လွဲဂ့ၢ်ပီၣ်သ့ လၢၣ်ရှအဝဲလံ.

ပွပ်ႇၵမ်းၵွၼ်တၢင်း ဢၼ်ၸူပ်ႉထူပ်းတင်းၵူၼ်းပဵၼ်ၶၢၼ်ႉ ယႃႇၸတ်းၵႂ်ႇထၢမ်ၵႂၢမ်းထၢမ်ၶမ်လႂ်းလႂ်း။

5. သူင်ႇၵူၼ်းပဵၼ်ၵႂႃႇယႃတူဝ်တၢင်ႇတီႈ (Referral)

ယူႇတီႈၾူးပၼ်လွင်ႈတၢင်းၶႂ်ႈၵႂ်ႇၵေႃႉၸိုင်ႈသေ ထုၵ်ႇလီတႅပ်းတတ်းဝႃႈ တေလႆႈသူင်ႇၵူၼ်းပဵၼ်ၵႂႃႇသုၼ်တၢင်ႇတီႈ ဢမ်ႇၼၼ် ၸူင်းယႃတၢင်ႇတီႈၸိုဝ်/ဢမ်ႇသူင်ႇ။ ၵူၼ်းပဵၼ် ဢၢပ်ႈတေထုၵ်ႇလႆႈႁပ်ႉလွင်ႈယူတ်းယႃ ဢမ်ႇၼၼ် လွင်ႈ ၾၢႆႉၵင်ႈ တႃႇၸဝ်ႈပဵတ်းပၼ်ႁႃဢၼ်ၸွပ်ႇလႂ်းယူႇ။ ၵူလိုၵ်း လိူင်ႉၸိုဝ်ၵေႃႈလီ လွင်ႈတေသူင်ႇတူဝ်ၵႂႃႇတၢင်ႇတီႈၼႆႉ တၢၵ်းတေလႆႈၸႂ်ႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ပွင်ႇၵႂ်ယဝ်ႉၸလႄႈ လႆႈၶႃင်ႉၸဝ်ယဝ်ႉ ၵၢင်ႇထုၵ်ႇလီသူင်ႇၵႂႃႇ။

ၶေႃႈလမ်ႇလွင်ႈမၢင်ၶေႃႈ ဢၼ်ထုၵ်ႇလီမၢတ်ႈမႆၢ

- ႁွပ်ႈဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ်လုၼ်ႉသေ ဢဝ်လွင်ႈသုၼ်ႇတူဝ်ၸဝ်မႃးမွၵ်ႇလၢတ်ႈၸၼၸလႄႈ တၢၵ်းတေလႆႈၸပ်ႉယမ် လွင်ႈ ၼၼ်ႉပၼ်။
- လၢတ်ႈလွင်ႈဢမ်ႇလီဢၼ်ပဵၼ်မႃး ပိုတ်ႇလၢတ်ႈၸၼ လွင်ႈဢၼ်ၸမ်ၵူၵ်းၸမ်ၵႂ်ႇယူႇၸလႄႈ မုင်ႈမွင်းဝႃႈ တေမီး တၢင်းလႅၵ်ႈလၢႆႈယူႇၼၼ်ႉသေ ဢၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၸတ်းၵႂ်ႇလၢတ်ႈၵွၵ်ႇမႃးလိူဝ်းၼၼ်ႉၵေႃႈ ပဵၼ်လွင်ႈႁတ်းလုၼ်ႉဢၼ်ၸိုင်ႈ ၸလႄႈယူႇတီႈၾူးပၼ်လွင်ႈတၢင်းၶႂ်ႈၵႂ်ႇပၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်သေထုၵ်ႇလီပၼ်ၵႅင်းၸလႄႈ ထိင်းသိမ်းပၼ်ၶေႃႈမုၼ်းၵူၼ်းပဵၼ်။
- ၾူးပၼ်လွင်ႈတၢင်းၶႂ်ႈၵႂ်ႇ ထုၵ်ႇလီႁၢင်ႈႁႅၼ်း တႃႇတေလႆႈထွမ်ႇလႆႈငိၼ်း လွင်ႈဢၼ်ဢမ်ႇမုၼ်းသိုဝ်းၵႂ်ႇၸလႄႈ လွင်ႈႁၢႆႉၵႃႉသေ မိူဝ်ႈငဝ်းလႆၢးလိူင်ႉၼၼ်ႉၶၢၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီဝႆႉၵႂ်ႇလႆႈလီလီၸလႄႈ ၵႂ်ႇၸိမ်ၸိမ်သေ ပၼ်တၢင်းႁၼ် ထိုင်တီႈလီလႆႈ။
- ၾူးပၼ်လွင်ႈတၢင်းၶႂ်ႈၵႂ်ႇ တေလႆႈၸူႉဝႆႉဝႃႈ ၸဝ်လႆႈႁၢပ်ႇၵၢၼ်ပုၼ်ႈၾွၼ်းဢၼ်ယႂ်ႇလူင်ယူႇ။ ၾူးပၼ်လွင်ႈတၢင်း ၶႂ်ႈၵႂ်ႇ တေပဵၼ်ၾူးမီးၵေႃးလႃႇတႃႇၽဝၵူၼ်းပဵၼ်ၶမ်ၶႂ်ၶၢၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီသႂ်ႇၵႂ်ႇလွင်ႈၶႂ်ႉပႃးလွမ်း။ ႁွပ်ႈတၢင်း ယုမ်ႇၵႂ်ၸွင်ၵူၼ်းပဵၼ်ၸလႄႈ ၾူးပၼ်လွင်ႈတၢင်းၶႂ်ႈၵႂ်ႇၸဝ် တေမီးၵေႃးလႃႇတေႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ၶၢၼ်ႉ ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီ ဢဝ်မႃးၵႂ်ႉတၢင်းတီႈၽိတ်း။ သင်ဢမ်ႇဝႆႉသတီႉႁၼ်ထိုင်လွင်ႈၼႆႉၼႆႉလိူင် ၾူးပၼ်လွင်ႈတၢင်းၶႂ်ႈၵႂ်ႇၵေႃႈ ဢမ်ႇ ၸူႉတူဝ်သေၸလႄႈ ၵၢင်ႈလႅၵ်ႈလၢႆႈပဵၼ်သုၼ်ႇၸိုင်ႈၸွင်ပၼ်ႁႃမႃးၶၢၼ်ႉယဝ်ႈ။

လိုၼ်းသုတ်း

ယိူင်းဢၢၼ်းလွင်ႈပၼ်တၢင်းၶႂ်ႈၵႂ်ႇတေႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ ပဵၼ်လွင်ႈတႃႇၵွႆႈထိမ်ၵူၼ်းပဵၼ် ႁႃတၢင်းၵွၵ်ႇပၼ်ႁႃၸဝ်ၸလႄႈ ၵၢင်ႈယုမ်ႇယမ်တူဝ်ၵဝ်ႇၵဝ်ႇမႃးသေ ပဵၼ်ၵၢၼ်ပဵၼ်ၵႅင်း ၸွႆႈၸဝ်ၵူႈၵူးၽဝတီႈဢၼ်လွတ်ႈလႅဝ်းၸလႄႈ မုၼ်းသိုဝ်း လိူဝ်/ယူႇလီ လိူဝ်ၶၢၼ်ႉယဝ်ႉ။ ပိူၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈ ဢမ်ႇၵၢင်ႈၵိတ်းၸွႆႈယိူင်းဢၢၼ်းဢၼ်ၼၼ်ႉ ယဝ်ႉတူဝ်းလႆႈၵူးလိူဝ်းလိူဝ်း ၶင်ႇတီႈဢၢၼ်းဝႆႉ ၼၼ်သေတေႃႉ ႁွပ်ႈပွင်ႇၵႂ်ၸဝ်းၵႂ်လွင်ႈပၼ်ႁႃၸဝ်၊ ၸၼလႆႈဝႃႈႁၼ်ၵႂ်ပၼ်ႁႃၸဝ်ၸလႄႈ မိူဝ်းၵူၼ်းပဵၼ် လုၵ်ႉတီႈၸူင်းပၼ်တၢင်းၶႂ်ႈၵႂ်ႇ ယၢင်ႈၵွၵ်ႇၵူၺ်ႉၶၢၼ်ႉ ၸွႆႈၸဝ်လႆႈႁပ်ႉလွင်ႈမၼ်းၵႂ်ၸလႄႈ လွင်ႈဢုၼ်ႇၵႂ်ၶၢၼ်ႉယဝ်ႉ။

19 ပၼ်ၵျၢလွင်ႈၵူတ်ႇလုၵ်ႈ

သင်ၶွႈၡူႉၡူဝ်ယွႈၼ်လိုင်   ၵျၢၵာဝ်လႆႈတီႈၼ်ွႈပပ်ႉပိူင်ဆမ်းလွင်ႈၵူတ်ႇလုၵ်ႈလွမ်းလ်ၼ်လိၼ်မိူင်းထႆး – မိူင်းမၢၼ်ႈလႆႈယူႇ။

- ARC - ပပ်ႉပိူင်ဆမ်းပႃးယူႇလီၸၽေႈလိူဝ်ႉၽၼ်းၸလႈ လုၵ်ႈၵွၼ်ႇ။
- SMRU - ၵဝ်ႇလူလ်ႈလွင်ႈၵူတ်ႇလုၵ်ႈသေ ၵိုင်ႉၵၢင်ႉပ်ၼ်ၽေႈၶိုၵ်ႉၶၵ်ႉမျႈ။
- WHO - လႆႈၸၵႈလိတ်ႈပၼ်ၵျၢ ၵၼ်လၢင်ႈပ်ၼ်ၽေႈတျႇၸမႈပႈတွင်ႉၸလႈ ၸမႈယူႇၽွႈ – ပပ်ႉပိူင်ဆမ်း တျႇၸမႈၵ်ပ်း ၸလႈမေယျ။

19.1 လိူတ်ႈတူၵ်းမိူဝ်ႈသၼ်ႇထေႇၼုမ်ႇ

= သၼ်ႇထေႇပႇထိုင် 22 ဝူင်ႈသေၸလႈ လိူတ်ႈတူၵ်း

တူၵ်းလုၵ်ႈ (Abortion)

ၶျႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

ယူႇယူႇသေတူၵ်းလုၵ်ႈ (ယွတ်ႇလုၵ်ႈ) ၵမ်ႇၼၼ် ၵွပ်ႈလွင်ႈၵ်တ်းသၢင်ႈသေလွင်ႈလွင်ႈၸလႈ တူၵ်းလုၵ်ႈၵျႇ မိူဝ်ႈသၼ်ႇ ထေႇပႇထိုင် 22 ဝူင်ႈၼၼ်ႉ ၡင်ႉဝႈတူၵ်းလုၵ်ႈၼ်ယဝ်ႉ။ လိူတ်ႈတူၵ်းမိူဝ်ႈသၼ်ႇထေႇၼုမ်ႇၼ်ႉ လၢင်ႈပ်ၼ် လႆႈ–မီးၽေၢင်ၵျၢင်ႈ ၵၢပ်ႈတေတူၵ်းလုၵ်ႈ၊ တူၵ်းတင်းသိင်ႈ၊ တူၵ်းလုၵ်ႈၵၼ်ၵမ်ႇမူတ်းသိင်ႈ၊ လိူတ်ႈပ်ၼ်ၵွင်ႉၸလႈ တူၵ်းလုၵ်ႈၼ်ယဝ်ႉ။ လႆႈယူတ်းယျၵျေႈ တေပ်ၵ်ႇပိူင်ႈလွမ်းၼင်ႇလႆႈတူၵ်းလုၵ်ႈ။

တျႇမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပ်ၼ်ၼ်ႉ ၡွႈလွႉလႆႈၵဝ်ၵိမ်းသူပ်းပ်တ်းတင်းမိူဝ်းသေၵူတ်ႇလ်တ်ႈၸလႈ လွႉမိူဝ်းတင်းသွင်ၽေႃႇၵူတ်ႇ လ်တ်ႈပၼ်တျႇသေႇ။ ၵျတူလ်ႈပွတ်းၼိူဝ်ႉ ၵၼ်ပ်ၼ်ပွတ်းပ်ၼ်တွၼ်ႈသေ တူၵ်းလူင်းမျႈ။ သင်ဝႈမီး ပွတ်းၼိူဝ်ႉ ပ်ၼ်ပွတ်းပ်ၼ်တွၼ်ႈ ၶမ်ဝႆႉတီႈပၢၵ်ႇၡူင်းလုၵ်ႈၼ်လိုင် ၡွႈလၼ်ၵွၵ်ႇပ်တ်ႈၵမ်းလိဝ်။

(သင်ပ်ၼ်လႆႈ) တွၼ်ႈတျႇၵူၼ်းလိူတ်ႈတူၵ်းမိူဝ်ႈသၼ်ႇထေႇၼုမ်ႇၵူႈၵျေႉ ၡွႈပေႉၵူးထျူႉသဝ်းတူလ်း တျႇမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပ်ၼ် ၡွႈထုၵ်ႇမ်ၼ်ႈ။

မီးၽေၢင်ၵျၢင်ႈၵၢပ်ႈတေတူၵ်းလုၵ်ႈ (Threatened abortion)

ၶျႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

ၵျႇယုသၼ်ႇထေႇပႇထိုင် 22 ဝူင်ႈသေၸလႈ လိူတ်ႈတူၵ်း ၵမ်ႇၼၼ် တွင်ႉၵိဝ်ႈ။

ၽေႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- လိူတ်ႈယွႆႇတူၵ်းၼႂ်းႁူင်ၶိူင်ႈၼၢင်ႉႁႃႉ ၵိတ်းၵိတ်း၊ ၼမ်ႉလိူမ်းတူဝ်။ (Mild cramping abdominal pain)
- တွင်ႉၸဵပ်းလိမ်ႉၵိတ်းၵိတ်း
- လိူတ်ႈတူၵ်းယူႇ ႁူလ်းၵႃႈၼမ်ႉၵၼ်ပွတ်းၸိူဝ်ႉ ပဵၼ်ပွတ်းပဵၼ်တွၼ်ႈတူၵ်းမႃးလွမ်း။ (No product passed)
- ပၢၵ်ႉၶူင်းလုၵ်ႈပိၵ်ႉဝႆႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

1. ၼဝ်ႁူၼ်းပဵၼ်ၼွၼ်းလိုဝ်ႈဝႆႉတီႈၶူင်းယႃသေ ယူတ်းယႃပၼ်တေႃႇထိုင်လိူတ်ႈပေႃးၵိုတ်း လင်ႉၵွႆႈပၼ်မိူဝ်း။
2. သင်ႇလၢတ်ႈႁူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ သင်လိူတ်ႈတူၵ်းထႅင်ႈလိူင် ႁႂ်ႈၶိုၼ်းပွၵ်ႈမႃးတီႈၶူင်းယႃ၊ ၶူင်းယႃ။

တူၵ်းလုၵ်ႈမူတ်းသဵင်ႈ (Complete abortion)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

သၼ်ႉထေႉၼၼ်ယူႇၼႂ်းၶူင်းလုၵ်ႈ တူၵ်းလူင်းမႃးတင်းသဵင်ႈ။

ၽေႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- လိူတ်ႈယွႆႇတူၵ်းလူင်းမႃးတီႈၶိူင်ႈၼၢင်ႉႁႃႉ။
- တွင်ႉၵိုဝ်ႈတွင်ႉၸဵပ်း။
- ၵၼ်သၼ်ႉထေႉတူၵ်းဢွၵ်ႇလူင်းမႃးတင်းသဵင်ႈ။
- ဝႆႉသေၼၼ်ႉ လိူတ်ႈၵေႃႈတူၵ်းၵိတ်းၵိတ်း၊ ပၢၵ်ႉၶူင်းလုၵ်ႈတုပ်ႉ၊ ၶူင်းလုၵ်ႈႁဵဝ်ႉယုပ်ႈလူင်းၵျႉလွႆးလွႆးသေ တွင်ႉၵေႃႈ ၼမ်ႉၸဵပ်းယဝ်ႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ၼဝ်ၼွၼ်းလိုဝ်ႈဝႆႉတီႈၶူင်းယႃ။
- သင်ဝႃႈတွင်ႉၸဵပ်းလိူင် ႁႂ်ႈပၼ်ယႃ Paracetamol ။
- ၵူတ်ႉထတ်ႈတူလ်းလိူတ်ႈဝႃႈ လွင်ႉႁႅင်းလိူတ်ႈၵေႃႉ။

တူၵ်းလုၵ်ႈၼၼ်ၼမ်ႉမူတ်းသဵင်ႈ (incomplete abortion)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

ပွတ်းၸိူဝ်ႉသၼ်ႉထေႉမၢင်ပွတ်းမၢင်တွၼ်ႈတူၵ်းလူင်းမႃးၼႆႉသေတႃႉ မၢင်ပွတ်းမၢင်တွၼ်ႈသမ်ႉၵိုတ်းဝႆႉ ၼႂ်းၶူင်းလုၵ်ႈၼႆႉ ႁွင်ႉဝႃႈ တူၵ်းလုၵ်ႈၼၼ်ၼမ်ႉမူတ်းသဵင်ႈၼႆယဝ်ႉ။

ၽေႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- လိူတ်ႈတူၵ်းလူင်းမႃးတီႈၶိူင်ႈၼၢင်ႉႁႃႉၼမ်ၼႄႉသေ လိူမ်းတူဝ် ၶလႈၼဝ်မႃးၶူင်းယႃ။
- တီႈပၢၵ်ႉၶူင်းလုၵ်ႈၼၼ်ႉ တေလႆႈၵၼ်ပွတ်းၸိူဝ်ႉပဵၼ်ပွတ်း ပဵၼ်တွၼ်ႈ။

19 ပၼ်ႁႃလွင်ႈၵိူတ်ႇလုၵ်ႈ

- တွင်ႉၶိဝ်ႈ။
- ပွတ်းၸိူဝ်ႉပိၼ်ႇပွတ်းပိၼ်ႇတွၼ်ႈတူၵ်းလူင်းမႃး။
- ပၢၵ်ႇႁူင်းလုၵ်ႈတေပိုတ်ႇဝႆႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

1. ၶဝ်ၵိမ်းငိပ်ႈ ၶမ်ႇၼၼ်ႉ ၶဝ်ၶိူင်ႈလုတ်ႇပွတ်းၸိူဝ်ႉ လိူဝ်းၶၼ်မီးတီႈၼႂ်းႁူင်းလုၵ်ႈပိၵ်ႉတ်ႈမူတ်းမူတ်း။
2. သင်ဝႃႈၶမ်ႇၶဝ်ၶွၵ်ႇပိၵ်ႉတ်ႈပွတ်းၸိူဝ်ႉလႆႈ ၶမ်ႇၼၼ်ႉ လိူတ်ႈလူင်းၶမ်ႇၼၢတ်ႇလိူင် —

- ၶိူဝ်ႈသႂ်ႇပၼ် IV NSS / RL / Haemacel ။ (လွင်ႈပိၼ်သျၢၵ်ႉ တူလုဝ်းတီႈ ၵၼ် 7.6)။
- ဝူၼ်ႉဝႆႉတႃႇသၢင်းလိူတ်ႈပၼ်။
- **Oxytocin** IV 10-20 IU ၊ **Misoprostal** (သင်ဝႃႈမီး) ၶမ်ႇၼၼ်ႉ ပၼ် **Ergometrine** IV/IM 0.2 mg ။
- သူင်ႇၵူၼ်းပိၼ်ၵႂႃႇတီႈႁူင်းယႃ/ႁူင်းယႃၶၼ်လၢင်ႈၸုတ်ႇႁူင်းလုၵ်ႈလႆႈ။

သၼ်ႇထေႇတႃႉၼွႆးတွင်ႉ (Missed abortion)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

လုၵ်ႈၶွၼ်ႇတႃႇၵႂႃႇၼႂ်းႁူင်းလုၵ်ႈ ၵူၺ်းၵႃႈလုၵ်ႈၶွၼ်ႇၶမ်ႇလႆႈတူၵ်းၶွၵ်ႇမႃး။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပိၼ်

- လိူတ်ႈတူၵ်းၶိတ်းၶိတ်း ၶမ်ႇၼၼ်ႉ လိူတ်ႈၶမ်ႇတူၵ်းလႃးလႃး။
- ပၢၵ်ႇႁူင်းလုၵ်ႈၶမ်ႇပိုတ်ႇ။
- ႁူင်းလုၵ်ႈတေလဵၵ်ႉလိူဝ် တီႈဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႆႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ၵမ်ႈၼမ်ၸတႃႉ ယူႇယူႇသေ တေတူၵ်းလုၵ်ႈၵႂႃႇႁင်းၵူၺ်း။
- ၼင်ႇၶိုဝ်တေၶိူဝ်ႈလုၵ်ႈၶွၼ်ႇ တူၵ်းလူင်းဝႆးဝႆးၼၼ်ႉၶဝ် Misoprostal သႂ်ႇဝႆႉတႂ်ႈပၢၵ်ႇႁူင်းလုၵ်ႈ။
- သင်ဝႃႈလုၵ်ႈၶွၼ်ႇ တႃႉၼွႆးတွင်ႉလႆႈလိူၼ်ပႆႇယဝ်ႉ ၶမ်ႇတူၵ်းလူင်းမႃးႁင်းၵူၺ်းၼႆလိူင် ၶိူဝ်ႈသူင်ႇၵူၼ်းပိၼ်ၵႂႃႇၸုတ်ႇႁူင်း လုၵ်ႈ။

သၼ်ႇထေႇတႃႉၼွႆးတွင်ႉၸလႈပိၼ်ၶွင်ႉ (Septic abortion)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

သင်ဝႃႈလုၵ်ႈၶွၼ်ႇတႃႉၼွႆးတွင်ႉ ၶမ်ႇၼၼ်ႉ ၵွပ်ႈတူၵ်းလုၵ်ႈၶၼ်ၶမ်ႇမူတ်းသိၼ်ႈသေ ပွတ်းၸိူဝ်ႉၵိုတ်းဝႆႉ ၼႂ်းႁူင်းလုၵ်ႈၸလႈ လိူဝ်ႉမိင်းတၢင်းပိၼ်ၶဝ်ႈၼႆႉယဝ်ႉ။ ၵွပ်ႈလိူတ်ႈမီးၶွင်ႉၼႆႉသေ တေလၢင်ႈၽေႈတိုၼ်းၵႂႃႇလွတ်ႇတူဝ်ႈ ၼႂ်းတူဝ် ၵူၼ်းၸလႈ လၢင်ႈပိၼ်ၽေး တုမ်ႉတိူဝ်ႉထိုင်ၵူၼ်းလႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- မီးၽၢင်ႁၢင်ႈမိူၼ်ၼင်ႇ လွင်ႈတူၵ်းလုၵ်ႈ ၶၼ်ၶမ်ႇမူတ်းသဵင်ႈၸလႈ ႁူမ်ႈတင်း–
  - မီးလူမ်းၼၢဝ်။
  - ၵိုင်ႉၵၢင်ႉလိုမ်းတူဝ်။
- ၼမ်ႉမိၼ်တူႇ တေတူၵ်းလူင်းမႃးတီႈၶိူင်ႈၶင်ႇၵျႇ။
- ပၢၵ်ႇႁူင်းလုၵ်ႈၸဵပ်း
- လုပ်ႇၵုမ်ႇၵူၼ်ႈၸဵပ်းၵၢၼ်း။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ယူတ်းယႃပၼ်မိူၼ်ၼင်ႇလၢႆးယူတ်းယႃတူၵ်းလုၵ်ႈ ၶၼ်ၶမ်ႇမူတ်းသဵင်ႈ ႁူမ်ႈတင်း
- သင်ဝႃႈ မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉယူႇၼၼ်ႉ ၶမ်ႇလႆႈသမ်းမႃးၼႆႉလိူဝ် ႁႂ်ႈသမ်းပၼ်ယႃႁေႃႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၵၢင်းၸႂ်။
- ပၼ်ယႃပႆတီႇၸိူးဝၼ (Antibiotic) ယႃၵိၼ် တႃႇ 7-10 ဝၼ်း။ (တေလႆႈပၼ်ၵိၼ် မိူဝ်ႈပႆႇၸုတ်ႇႁူင်းလုၵ်ႈ)။
- Ampicillin IV 1g QID ၸလႈ Gentamicin IV/ IM 7mg/kg OD (ၼမ်ႉသုတ်း 36mg)ၸလႈ
- Metronidazole PO 50mg TID
- သင်ဝႃႈၸၢၼ်းမႃးလိူဝ် လိူၵ်ႈလၢႆႈၵိၼ်ယႃ Amoxicillin ၸလႈ Metronidazole။
- သင်ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႃႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လူလ်ႈလွင်ႈႁူမ်ႈၵျႇမသေပဵၼ်မႃးၼႆႉလိူဝ်တူလ်ႈလွင်ႈယူတ်းယႃ တီႈၵၼ် 13.5။

တေႇသၼ်ႇထေႇ ၶၼ်ၶမ်ႇပၵ်ႇၵတီႇ(တေႇတီႈလွတ်ႇသူင်ႇၶႆႇ/ၼွၵ်ႈႁူင်းလုၵ်ႈ) (Ectopic pregnancy)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

သၼ်ႇထေႇတေႇၼွၵ်ႈႁူင်းလုၵ်ႈၶၼ်ဝႃႈၼႆႉၵမ်ႈၼမ်သၼ်ႇထေႇၵျႇတေႇတီႈလွတ်ႇသူင်ႇၶႆႇ(fallopiantube) ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ သင်ဝႃႈၶျႇယူႇသၼ်ႇထေႇယဵဝ်ႇမႃးမွၵ်ႈ 8 ဝူင်ႈ (မၢင်ပွၵ်ႈမၢင်လွႆသမ်ႉလဝ်ႉသေ 8 ဝူင်ႈ) လိူဝ် လိူတ်ႈတေတူၵ်းသေ တေလၢင်ႈၵိတ်းၶႂ်ႈလွတ်ႇသူင်ႇၶႆႇတိၵ်ႈၼႆႇယဝ်ႉ။ ႁွပ်ႈလွတ်ႇသူင်ႇၶႆႇတိၵ်ႈၸလႈ ၵိတ်းၶႂ်ႈလိူတ်ႈလႆႇႁၢဝ်ႉၵႅင်းသေ လၢင်ႈ ၵိတ်းၶႂ်ႈ ၵူၼ်းပဵၼ်လိုမ်းတူဝ်/ၵိုင်ႉၵၢင်ႉလိုမ်းတူဝ်ၸလႈတေပဵၼ်ၽေးလႆႈထိုင်တၢႆႇၵွၼ်ႇယဝ်ႉ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ပေႃးလိူတ်ႈတူလ်းယဵဝ်ႈၼႆႉ တေပႃးတွင်ႉ။
- တီႈႁူဝ်ၼဝ်ႇတေလိူပ်းၵၢၼ်းႁၢဝ်ႇၵႅင်း ၵမ်ႈၼမ်တေလိူပ်းၽၢႆႇလိူဝ်။
- လိူတ်ႈၼဝ်ႈတေယွႆႉတူၵ်းလူင်းမႃးၵမ်းၶိတ်းၶိတ်း။
- ႁၼ်လိူတ်ႈတူၵ်းၶိတ်းၶိတ်းၼႆႉသေတႃႉ မီးၽၢင်ႁၢင်ႈၵိုင်ႉၵၢင်ႉလိုမ်းတူဝ်လႆႈ။
- ႁွပ်ႈဝႃႈလိူတ်ႈတူၵ်းၼႂ်းႁူင်းလုၵ်ႈၸလႈ တေမီးလိူတ်ႈၶွၵ်ႈမႃးတၢင်းၼွၵ်ႈၶိတ်းၶိတ်းၵူလ်း။
- ၵူတ်ႇထတ်းတူလ်းတီႈႁူးၶိူင်ႈၶင်ႇၵျႇလိူဝ် တေလိူပ်း ၶမ်ႇၼၼ် ပၢၵ်ႇႁူင်းလုၵ်ႈတေလိူပ်းၽၢႆႇလိူဝ်။

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

တူလ်းၽၢင်ႁၢင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်သေမၵ်းမၼ်ႈ ၶမ်ႇၼၼ် သင်ပဵၼ်လႆႈပေႃႉၶူးတရျႉသၢဝ်းသေတႅပ်းတတ်း၊ ပေႃးၵူတ်ႇထတ်းတူလ်း ႁၼ်ဝႃႈလပ်းသၼ်ႇထေႇယူႇၼႆႉသေတႃႉ ၶမ်ႇႁၼ်မီးသၼ်ႇထေႇၼႂ်းႁူင်းလုၵ်ႈ။

> မိူဝ်ႈသၼ်ႇထေႇယင်းတိုၵ်ႉၼုမ်ႇၼၼ်ႉ သင်ဝႃႈပွတ်းတွႆႈတွင်ႉ လိူပ်းႁၢဝ်ႉၵႅင်းၼႆႉလိူဝ် ႁႂ်ႈဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႃႈ လွင်ႈတေႇသၼ်ႇထေႇတီႈလွတ်ႇသူင်ႇၶႆႇဝႆႉၵွၼ်ႇတၢင်း။

19 ပၼ်ႁႃလွင်ႈၵိူတ်ႇလုၵ်ႈ

လွင်ႈယူတ်းယႃ

1. သႂၢင်းပၼ် IV NSS ဢမ်ႇၼၼ် Ringer။
2. သင်ဝႃႈလိူတ်ႈတူၵ်းၼမ်လိူင် တၵ်းတေလႆႈသႂၢင်းလိူတ်ႈပၼ်။
3. သူင်ႇၵူၼ်းပဵၼ်ၵႂႃႇၽႄႇတတ်းတီႈႁူင်းယႃဝႆးဝႆး။

<u>**သၼ်ႇထေႇမၢၵ်ႇဢိတ်ႇ (Hydatidifrom Mole)**</u>

တူၺ်းတီႈ တွၼ်ႈ 19.6

19.2 လိူတ်ႈတူၵ်းမိူဝ်ႈသၼ်ႇထေႇယဵႇဢေႇ (ပႆႇထိုင်ၶၢဝ်းယၢမ်းၵိူတ်ႇသေ လိူတ်ႈတူၵ်း)

= ဝၢႆးသေၶတႇသၼ်ႇထေႇလႆႈ 22 ဝူင်ႈသေလိူတ်ႈတူၵ်း

သၼ်ႇထေႇယဵႇၶၵႇသေ လိူတ်ႈတူၵ်းၼႆႉပဵၼ်ၽၢင်ႁၢင်ႈဢၼ်မီးၽေးၶလႆႈ ယႃႇဝႆႉမဝ်မၢင် လႃးလႃး။

လွင်ႈတၢင်းဢၼ်ႁဵတ်းႁႂ်ႈပဵၼ်ၵမ်ႈၼမ်ၶတႇ–

1. **ၶူၵ်ႇလူင်းဢွၼ်တၢင်း (Placenta Pravevia)** – ၶူၵ်ႇတၢင်းမူတ်း ဢမ်ႇၼၼ် ပဵၼ်ပွတ်းပဵၼ်တွၼ်ႈ မႃးဢိုတ်းဝႆႉတီႈ ပၢၵ်ႇၶူင်းလုၵ်ႈ။

   ၵမ်ႈၼမ် = လိူတ်ႈတူၵ်းသေတႃႇတွင်ႉဢမ်ႇၸဵပ်း။

2. **ၶူၵ်ႇၽၢတ်ႇဢွၵ်ႇ (Placenta abruption)** – (ၶူၵ်ႇယၢၼ်ဢွၵ်ႇၽႄႇၶူင်းလုၵ်ႈ)။

ၵမ်ႈၼမ် = တွင်ႉၸဵပ်းႁၢဝ်ႉၶိုင်း၊ ၶူင်းလုၵ်ႈၶၢင်ႉ၊ ထွမ်ႇတူၺ်းလူမ်းတွတ်ႇၶူဝ်ႇလဵဝ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ တေဢမ်ႇငိၼ်း (သင်ဝႃႈၶူၵ်ႇယၢၼ်ဢွၵ်ႇၽႄႇၶူင်းလုၵ်ႈဢိတ်းဢွတ်းၼႆႉလိူင် တေလႆႈငိၼ်းသဵင်တွတ်ႇၶူဝ်ႇလဵဝ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇယူႇ)။

ပေႃးဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ် ပဵၼ်ၶူၵ်ႇလူင်းဢွၼ်တၢင်းၼႆႉလိူင် တိုၼ်းတေဢမ်ႇလႆႈ ဢဝ်မိုဝ်းလၢမ်းတူၺ်းတီႈ ၶူးၶိူင်ႈဢၢင်ႇၵႃႇလႃးလႃး။ ႁွပ်ႈဝႃႈသိၼ်ႈလိူတ်ႈတီႈၶူၵ်ႇတေလႅင်ႈတိၵ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် ၶူၵ်ႇတေလႅင်ႈယၢၼ်ဢွၵ်ႇ ၶူင်းလုၵ်ႈမႃး။ ႁွပ်ႈၼႆႉ ထုၵ်ႇလီဢဝ်ၵိမ်းသူပ်းပဵတ်း (speculum) သေ တူၺ်းတီႈပၢၵ်ႇၶူင်းလုၵ်ႈလိူင် တေလႆႈႁၼ်ၶူၵ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် သၢႆႁေႇၽၢတ်ႇလႆႈ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ႁပ်ႉၵူၼ်းပဵၼ်ဝႆႉတီႈ ႁူင်းၵူၼ်းပဵၼ်ၼွၼ်း။
- သႂ်ႇၶိမ်ၵေႃႇၵၼ်ႇလူႇလႃႇ မႃႇ 16-18 သေပၼ်NS/Ringer။ (သင်ဝႃႈမီးၽၢင်ႁၢင်ႈလိူမ်းတူဝ်ၼႆႉလိူင် ႁႂ်ႈသႂၢင်း လိူတ်ႈပၼ်လွမ်း)။

1. သင်ဝႃႈလိူတ်ႈတူၵ်းၼႃႇလူင်းၵႂႃႇ ဢမ်ႇၼၼ် ၵိုတ်းယုတ်းၵႂႃႇၶႃႈလႄႈ ႁူင်းလုၵ်ႈတေႇၵူၼ်ႈမၢႆး ၼိူင်းတွၼ်း ႁဵဝ်လိူဝ်လုၵ်ႈၵႂၼ်ႇလီမႃး (> 120 bpm) ၼႆၸိုင်

- သိုပ်ႇယူတ်းယႃႁူၼ်းပၢၼ်ၼွႆးႁွင်းႁူၼ်းပၢၼ်ၼွႆးသေ လွင်ႈတႃႇသူင်ႇၵႂႃႇႁူင်းယႃၼၼ်ႉ ၼွႆႈတိူင်ႇပၢင်ႇတင်းမေႃယႃ/ၸမႈ ၵိပ်းၸဝ်။
- လွင်ႈၼႆႉဢမ်ႇလႆႈလွင်ႈၸိူဝ်ႉၸၢၵ်ႈၼႆသေတႃႉမိူဝ်ႈပႆႇသူင်ႇႁူၼ်းပၢၼ်ၵႂႃႇႁူင်းယႃလူင်ၼၼ်ႉတေလႆႈပေႃႉ ဢူးတၢင်ႉသိင်း (ဢၼ်ၸွမ်းပိင်ႇတိူဝ်ႇ ၸိုင်ႈၸိုတ်းၵၢပ်ႈသေထႅင်ႇႁၢင်ႈၼႆႉတွင်ႉ) သေ ႁူတ်ႈၸီတ်ႈတူၺ်း ၽၢင်ႁၢင်ႈႁူၵ်ႉယၢၼ်ႇၵွၵ်ႇ ႁူင်းလုၵ်ႈ။
- သင်ဝႃႈဢႃႇယုသၼ်ႇထေႇလႆႈ 34 ဝူင်ႈလူင်းတႂ်ႈၼႆၸိုင် ၼွႆႈပၼ်ယႃ dexamethasone (တွၼ်ႈ 19.2)။

လိူတ်ႈဢမ်ႇတူၵ်းလႃးလႃး တီႈၵေႃႇသုတ်းပႆႇတိမ်ႇ 24 ၸူဝ်ႈမူင်းၼႆၸိုင် **ယႃႇပၼ်ႁူၼ်းပၢၼ် လူင်းႁူင်းယႃလႃးလႃး။**

2. သင်ဝႃႈလိူတ်ႈတူၵ်းႁၢဝ်ႉၼိူင်း ဢမ်ႇၼၼ် ႁူင်းလုၵ်ႈၵိၼ်ႇဝႆႉ ဢမ်ႇၼၼ် ဢမ်ႇလႆႈငၼ်းသိူင်တွတ်ႇႁဵဝ်လိူဝ်လုၵ်ႈၵႂၼ်ႇ ၼႆၸိုင် –

- ၼွႆႈသႂၢင်းပၼ် IV သေ သူင်ႇႁူၼ်းပၢၼ်ၵႂႃႇႁူင်းယႃလူင်ၵမ်းလဵဝ်။

3. သင်ဝႃႈပၢၵ်ႇႁူင်းလုၵ်ႈ ပိုတ်ႇမၢႆးလီလီသေ ၸမ်တေၵိူတ်ႇၼႆၸိုင်–

- ၼွႆႈႁူၼ်းပၢၼ်ၵိူတ်ႇလုၵ်ႈတီႈႁွင်ႈယႃ။

19.3 လိူတ်ႈထွၵ်ႇ ဝၢႆးၵိူတ်ႇလုၵ်ႈ

(လိူတ်ႈထွၵ်ႇမိူဝ်ႈယူႇၽိုၼ်း = လိူတ်ႈတူၵ်းၼမ်လိူဝ် 500 မီႇလီႇမီႇတႃႇ)။

လိူတ်ႈထွၵ်ႇ မိူဝ်ႈယူႇၽိုၼ်းၼႆႉ ပဵၼ်လွင်ႈၼိူင်းဢၼ်ၸႅတ်းၼွႆႈၸမႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇတၢႆၵၼ်ၵမ်းၼမ် ၼႂ်းၵမ်ႇၽႃႇၼႆႉယဝ်ႈ။

လွင်ႈတၢင်းဢၼ်ၸႅတ်းၼွႆႈပၼ်ၵမ်းၼမ် —

1. **ႁူင်းလုၵ်ႈၵူၼ်ႈဢမ်ႇမီးၼိူင်းႁူပ်ႇ(UterineAtony)** – ပၢၼ်ယွၼ်ႉၵွပ်ႈယၢမ်ႈၵိူတ်ႇလုၵ်ႈၽႅၼ်ၽႄလႄႈ ၼၢင်းယိင်းလိူဝ်းဢၼ်ယၢမ်ႈၵိူတ်ႇလုၵ်ႈ 5 ၵေႃႉၶိုၼ်ႈၼိူဝ်၊ ယၢမ်ႈလႆႈသမ်းယႃ Oxytocin ဝႆႉၼၢဝ်းႁိုင် ဢမ်ႇၼၼ် မီးၽၢင်ႁၢင်ႈႁူင်းလုၵ်ႈတိၵ်ႈ။

2. **ႁူၵ်ႉၵိုတ်းဝႆႉၼႂ်းႁူင်းလုၵ်ႈ (Retained Placenta)** – ႁူၵ်ႉၵိုတ်းဝႆႉၸမ်ဝႆႉၼႂ်းႁူင်းလုၵ်ႈ ဢိတ်းဢွတ်း။

3. **ၸိူင်းဢၢင်ႈၵႂႃႇသိၵ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် လိူတ်ႈၵွၼ်ႈလိူတ်ႈၵၢမ်ႈ (laceration or Haematoma)** – ၵမ်းၼမ် ယွၼ်ႉပိူင်ႈၶွႆးသိၵ်ႈၼၼ်ႉသေ သဵၼ်ႈလိူတ်ႈတီႈၸိူင်းဢၢင်ႈၵႃႇလႄႈ ႁဵဝ်ႁူင်းလုၵ်ႈတိၵ်ႈသေ လိူတ်ႈတူၵ်း။

ထုၵ်ႇလီႁူတ်ႇၸီတ်ႈတူၺ်းလီလီတႃႇသေႇဝႃႈ ႁူၵ်ႉလုၵ်ႈတူၵ်းလူင်းမႃးမူတ်းယဝ်ႉႁိုဝ်/ပႆႇမူတ်း။

19 ပၼ်ႁႃလွင်ႈၵိူတ်ႇလုၵ်ႈ

ငဝ်းလၢႆးၶၼ်တေလႅင်ႈမၵ်းမၼ်ႈလႆႈဝႆႉလိူတ်ႈထွၵ်ႇမိူဝ်ႈယူႇၽွႆး–

- ၸႂ်ႈၶၢဝ်းတၢင်း 5 မိၼိတ်ႉၼၼ်ႉ ၽေႃးၶၢၼ်ႈမဵ်း ၶၢမ်ႇၼၼ် ၽိူၼ်ႇၵွင်း ယမ်းႁူႉတင်းမူတ်း။
- လိူတ်ႈလိုမ်းလူင်းၶၢမ်ႇၵိုတ်းၶၢမ်ႇထၢတ်ႇ။
- လိူတ်ႈတူၵ်းၼမ်လိူဝ် 250cc ၸလႄႈ သိုပ်ႇလူင်းႁၢဝ်ႉႁၢဝ်ႉၵိူင်းၵိူင်းယူႇတိၵ်းတိၵ်း။
- ႁူၼ်းပဵၼ်ၵိူတ်ႇလုၵ်ႈတၢင်ႇတီႈသေ ႁွတ်ႈမႃးတီႈႁွင်ႈယႃႈၼႆသေတႃႉ လိူတ်ႈၶၢမ်ႇၵိုတ်းယုတ်း။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

လိူတ်ႈထွၵ်ႇမိူဝ်ႈယူႇၽွႆးၼႆႉ ပဵၼ်ၶၼ်လမ်ႇလွင်ႈၶိုၵ်ႉၸၵ်ႉ၊ ယႃႇပွႆႇတူၺ်း ၸလႄႈ ၸွႆႈယူတ်းယႃပၼ်ဢမ်းလဵဝ်။

လွင်ႈထုၵ်ႇလီၵွတ်းသၢင်ႈႁမ်ႈၼမ်ၸတႃႉ

- ယွၼ်းတၢင်းလွႆႈထႅမ်ႁူၼ်းၵိမ်းႁွမ်း၊ ၶဝ်တိၼ်ႁူၼ်းပဵၼ် ယုၵ်ႉၶိုၼ်ႈၸွႆႈသုင်လိူဝ်ႁူဝ်သေ ပၼ် Oxygen ။
- ၼင်ႇၵိုဝ်ႁူင်းလုၵ်ႈ တေမီးၵိူင်းႁူပ်ႇၼၼ်ႉ ၶဝ်မိုဝ်းလုပ်ႈပၼ်တီႈတွင်ႉ (တီႈႁူင်းလုၵ်ႈ) ၸွႆႈပဵၼ်ႁူလ်ႇၵၼ်ႇ မႃးယဝ်ႉ ပၼ်ယႃ Syntocinon 10 IU IM။
- သႂ်ႇၶိမ်ၵႃႇ cannulas မၢႆ 16-18 သေပၼ်ထၢတ်ႈၼမ်ႉၼမ်ၼမ်။ (လွင်ႈပဵၼ်သျႅၵ်ႉ တူၺ်းတီႈတွၼ်ႈ 7.6)။
- သႂ်ႇလွတ်ႇယဵဝ်ႈဝႆႉသေ တေလႆႈပွႆႇထတ်းတူၺ်းဝႃႈ ထၢတ်ႈၼမ်ႉၶၼ်ပၼ်ယူႇၸလႄႈ ယဵဝ်ႈၶၼ်ၶွၵ်ႇမႃး ၸွင်ႇမၼ်း ၽိူင်ႇပိူင်းႁၼ်ယူႇၵိုဝ်ၼႆယဝ်ႉ။
- မၢတ်ႈမၢႆဝႆႉ မိူဝ်ႈတၵ်ႉၵိူင်းလိူတ်ႈႁူးပွၵ်ႈ၊ ႁူတ်ႇထတ်းၵိူင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈၸလႄႈ ၵိူင်းႁူပ်ႇႁူင်းလုၵ်ႈပၼ် 5 မိၼိတ်ႉၼိုင်ႈပွၵ်ႈ။
- တႃႇႁူတ်ႇတူၺ်းၽၢင်ႁၢင်ႈၵိူင်းလိူတ်ႈၶေႃႇၸလႄႈ တၢင်းၼၵ်းၼႄႈၼမ်တ်ႉလိူတ်ႈလႅင်ၼၼ်ႉ တၵ်းတေလႆႈၶဝ်လိူတ်ႈ မႃးႁူတ်ႇ တူၺ်း။ သင်ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႃႈထုၵ်ႇလီလႆႈသႂ်ႇလိူတ်ႈၼႆလိူဝ် တေလႆႈႁူတ်ႇႁုမ်ႇလိူတ်ႈဝႆႉလွမ်း။

သင်ဝႃႈႁၵ်ႉပႆႇတူၵ်းၼႆလိူဝ်

- သင်ဝႃႈမူၼ်ႉလုၵ်ႈၵၼ်ႇယူႇၼႆလိူဝ် လၼ်သၢႆႈႁေႇၼၼ်ႉလွႆႈလွႆႈသေ ၶဝ်ႁၵ်ႉၶွၵ်ႇမႃးလွမ်းၼင်ႇလွၵ်းလၢႆးၶၼ်ထုၵ်ႇမၼ်ႈ။
- သင်ဝႃႈၵွတ်းၶၢမ်ႇလႆႈၸလႄႈ လိူတ်ႈယင်းလူင်းယူႇၼႆလိူဝ် ၶဝ်မိုဝ်းလူၵ်းၸဝ်ႈႁူႉယဝ်ႉ ၶဝ်မိုဝ်းၽၢၵ်ႈႁၵ်ႉသေ ယိပ်းၶဝ် ႁၵ်ႉၶွၵ်ႇမႃး။
- သင်ဝႃႈ ၵွတ်းလွမ်းၼင်ႇပႃႈၸိူဝ်ႉယဝ်ႉ ယင်းပႆႇယဝ်ႉတူဝ် ၶမ်ႇၼၼ် ၵွတ်းသင်ၶၢမ်ႇလႆႈၼႆလိူဝ် ၸွႆႈသူင်ႇႁူၼ်း ပဵၼ်ႁူႉႁူင်းယႃ။
- ၸွႆႈပၼ်ယႃပတီႇၸီးဝၼ တႃႇၵိူင်းယႃႁေႃႉၵၢင်ႈ (ယႃၵိၼ် Amoxicillin ၸလႄႈ Metronidazole)။

ႁၵ်ႉလူင်းသေၸလႄႈ လူင်းမူတ်းယဝ်ႉၼႆလိူဝ်

- ၸွႆႈၼူတ်းပၼ်တီႈႁူင်းလုၵ်ႈ ၵွတ်းၸွႆႈလိူတ်ႈႁွၼ်ႈ ၶၼ်ၸမ်ဝႆႉယူႇၼႂ်းႁူင်းလုၵ်ႈလူင်း/ၶွၵ်ႇမႃး။ သိုပ်ႇၼူတ်းပၼ် တေႃႇထိုင်ႁူင်းလုၵ်ႈပေႃးပဵၼ်ႁူလ်ႇၵၼ်ႇၶိုၼ်ႈမႃး။ ႁူင်းလုၵ်ႈ ပဵၼ်ႁူလ်ႇၶိုၼ်ႈမႃးယဝ်ႉၼႆသေတႃႉ လွင်ႇမၼ်းၶူၼ်ႈ ႁူႉၶိုၼ်ႈၵိုဝ်ၼႆၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီႁူတ်ႇထတ်းတူၺ်းၶိုၼ်း။
- သင်ဝႃႈႁူင်းလုၵ်ႈၶၢမ်ႇၵၼ်ႇၶိုၼ်ႈမႃးသေ ၶူၼ်ႈယူႇလိူင်ႉၼၼ်လိူဝ် ၸွႆႈပၼ်ယႃ Methergyne 0.25 mg IV (ပၼ်ထိူင်းထိူင်း) သင်ဝႃႈႁူၼ်းပဵၼ်မီးတၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်လိူဝ် ၸွႆႈပၼ် Synto လွမ်း။

- သိုပ်ႋပၼ်ဆမ်ႉဂိုဝ် **NSS** 500cc ၡူမ်ႋတၚ်း **Synto** 20 IU 15 တွမ်ႋ/ မိၼ်ၐိတ်ႉၵူ့ၤတိၢ်းတိၢ်း။
- ဝူၼ်ႉသွၼ်ႋ တၢ့ၤတေပၼ်ယၤ **Misoprostol** တီႋၡူးဖၢ်ႋလူၚ်။

ၡူၢ်ႉလူၚ်းသေတၢႉဘာမ်ႋလူၚ်းသိၚ်ႋ

- ဘဝ်မိုဝ်းလူၢ်းၓဝ်ႋၼ်ႉးၡူၚ်းလုၢ်ႋသေ လွ်ႋဘဝ်ဘွၢ်ႋပ်တ်ႋ လိုတ်ႋၵွၼ်ႋဘာၼ်ယူႋဝံႉတၢၚ်းၼ်ႉး။
- ပေးဝူးလွၢ်းလၢ်းၼ်ႉ ဘာမ်ႋယဝ်ႉတူဝ်ႋၼ်လိုၚ် တၢ့ၤၓုတ်ႋပၼ်ၡူၚ်းလုၢ်ႋဆၼ်ႉ ၡိုႋသူၚ်ႋဂူၼ်းပ်ၼ်ၵူ့ၤၡူၚ်းယၤ။
- ပၼ်ယၤပတီႋၐိုးဝၼ တၢၡ်ၚ်းယၤၡေႉၵၚ်ႋ (ယၤဂိၼ် Amoxicillin ၓလးႋ Metronidazole)။

<u>သိၼ်ႋတၢၚ်းဂ့ၢ်ႋလုၢ်ႋသိၢ်ႋ (Lacerations)</u>

တူလ်းတီႋဘာၼ်လိုတ်ႋလူၚ်းမူးဆၼ်ႉသေ ၡ့ၤတီႋသိၢ်ႋမၼ်း။ (ၡိမ်းၐိုၚ်ႋဘာၚ်ႋဂၤ၊ ၐိုၚ်ႋဘာၚ်ႋဂၤ၊ ပၢၢ်ႋၡူၚ်းလုၢ်ႋ)

- ဘဝ်ဂိမ်းၚိပ်ႋ တၢ့ၡ်တ်ႋၡိုႋလိုတ်ႋဂိုတ်းသေ ၐိုၼ်းၓမးယိပ်ႉပၼ်တီႋသိၢ်ႋ။ ဝၢ်းသေယိပ်ႉယဝ်ႉဂူတ်ႋတူလ်းၐိုၼ်းဝူး လွၚ်ႋမီးလိုတ်ႋလိုမ်းလူၚ်းမူးထိၚ်ႋယူႋရှိဝ်။ သၚ်ဝူးၐိုၚ်ႋဘာၚ်ႋဂၤ သိၢ်ႋထိုၚ်ၡူးဖၢ်ႋလူၚ်ၼ်လိုၚ် တၢ့ၤတေယိပ်ႉပၼ် ဆၼ်ႉ ထုၢ်ႋလီပ်ၼ်မေယၤဂူလ်း ဘာမ်ႋဆၼ် သူၚ်ႋဂူၼ်းပ်ၼ်ၵူ့ၤတီႋၡူၚ်းယၤ။

<u>သၚ်ဝူးလိုတ်ႋ တူၢ်းၡ့ၢဝ်ႉၡ်ၚ်းယူႋၼ်လိုၚ်–</u>

- ထုၢ်ႋလီဝူၼ်ႉတၢ့ၤတေသၣၚ်းလိုတ်ႋပၼ် တ်ၼ်းတီႋဘာၼ်ဘာၼ်ဂိုၚ်ႉၵၢၚ်ႉလံႋသုမ်းၵူ့ၤ။
- သ့ႋပၼ်ၐ်မ်ဂေၤ Cannula မံၢ 16-18 သေပၼ် IV NSS/ Ringer ၓလးႋၡူမ်ႋတၚ်း Haemacel ။
- သိုပ်ႋပၼ် NSS 500cc လေၤး Synto 20IU သေပၼ် 15 တွမ်ႋ/1 မိၼ်ၐိတ်ႉသိုပ်ႋၵူ့ၤတိၢ်းတိၢ်း။
- ၡိုႋသၣၚ်းပၼ်လိုတ်ႋလွမ်း။ ၵွပ်ႋလံႋသၣၚ်းလိုတ်ႋယူႋၼ်ၓလးႋ တၢ့ၤသူၚ်ႋဂူၼ်းပ်ၼ်ၵူ့ၤၡူၚ်းယၤဆၼ်ႉ ဘာမ်ႋထုၢ်ႋလီၡိုႋ ထိုၚ်းလၤးလၤး။
- တၢ့ၤလိုတ်ႋဂိုၚ်ႉၵၢၚ်ႉလူၚ်ႋၡ့ၢဝ်ႉၡ်ၚ်းဆၼ်ႉ ၡိုႋဘဝ်မိုဝ်းလွ်ႋတ်ၢ်းဝံႉတီႋၡူၚ်းလုၢ်ႋ ဘာမ်ႋဆၼ် တ်ၢ်းဝံႉသိၼ်ႋလိုတ်ႋ ယ်ႋ Aortic။
- သူၚ်ႋဂူၼ်းပ်ၼ်ၵူ့ၤၡူၚ်းယၤ။

တၢ့ၤတွၚ်း

➔ လိုတ်ႋတူၢ်း မိုဝ်ႋဂ့ၢ်ႋလုၢ်ႋဘေႋလိုဝ် 500cc ၼ်ႉ ပ်ၼ်လွၚ်ႋသမ်ႋမတၢ့ၤယူႋယဝ်ႉ။

➔ လိုတ်ႋလူၚ်းဘိတ်းဘွတ်း ၼ်ႉးၓၢဝ်းတၢၚ်းဂ့ၢ်ႋလုၢ်ႋယဝ်ႉဘာမ်ႋပံႋလၢ်ဝၼ်းၼ်ႉ ပ်ၼ်လွၚ်ႋသမ်ႋမတၢ့ၤယူႋယဝ်ႉ။ တေ မိုၼ်ဆၚ်ႋလိုတ်ႋၡူဝ်လိုၼ်သေ ၼ်ႉးၓၢဝ်းတၢၚ်းဆိုၚ်ႋဝူၚ်ႋ တေလူၚ်းဘေႋၵူ့ၤတိၢ်းတိၢ်းသေၡ့ၢ်ၵူ့ၤ။

19.4 သၼ်ႋထေႋပံႋထူၼ်ႋလိုၼ်သေ ဂ့ၢ်ႋ

= ဘၢ့ၤယု သၼ်ႋထေႋပံႋထိုၚ် 37 ဝူၚ်ႋသေၡူၚ်းလုၢ်ႋမီးၡ်ၚ်းမိပ်ႋမူး

ၵူႋလွၚ်ႋလွၚ်ႋ

- လွၚ်ႋယူတ်းယၤၓတႉ ဘိၚ်ဆိုဝ်ငဝ်းလၢ်းဘၢ့ၤယုသၼ်ႋထေႋၓလးႋ မိုဝ်ႋဂ့ၢ်ႋဆၼ်ႉယဝ်ႉ။
- ဂူတ်ႋထတ်းတူလ်းတၢ့ၤသေႋဝူး လွၚ်ႋမီးတၢၚ်းပ်ၼ် မိုၼ်ဆၚ်ႋ ဆၢဝ်ဆူၢ်ႉ၊ လိုဝ်ႉမ်ၚ်းၓဝ်ႋလွတ်ႋယ်ဝ်ႋ၊ တၢၚ်းပ်ၼ် ပွတ်ႋ၊တၢၚ်းပ်ၼ်ဆၢဝ်သံႋဂ်ႋၵွပ်ႋဝူးတၢၚ်းပ်ၼ်လိုဝ်းၼ်ႉလၢၚ်ႋၡ်တ်ႋၡိုႋသၼ်ႋထေႋပံႋထူၼ်ႋလိုၼ်သေဂ့ၢ်ႋဆၼ်ႉယဝ်ႉ။

19 ပၼ်ၵျၢလွင်ႈၵူတ်ႇလုၵ်ႈ

လွင်ႈယူတ်းယၢ

- သင်ဝၢႈပီၼ်တၢင်းပီၼ်ၸၼ်ၸင်ႇဢၼ်လၢတ်ႈမၢႈၸႆႉလိုင် ယူတ်းယၢပၼ် လွမ်းၸင်ႇလၢႆးယူတ်းယၢတၢင်းပီၼ်ၸၼ်ၸၼ်ႉၵျၢႇ။ တၢႇလူမ်းၸေဝ်ၶိုၼ်ႈၸၼ်ၼ်ႉ ပၼ်ယၢ Paracetamol ။

(ၵ) ဢၢႇယုသၼ်ႇထေႇလႆႈ 28 ဝူင်ႈလူင်းတွၵ်ႈ–

သင်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ မိုဝ်ႈဢၢႇယုသၼ်ႇထေႇလႆႈ 28 ဝူင်ႈလူင်းတွၵ်ႈလိုင် ယွၼ်ႉသၼ်ႇထေႇၸုမ်ႇၸျေႇပူၼ်ႉၶလႈ တၢႇတေမီး လွၵ်ႈ (ဢၢႇယု) ၸႆႉၶွင်ႈယၢပ်ႇၽိုတ်ႇဝံႉ။

- ၸင်ႇၵျိုဝ်ၼွင်းမိပ်ႇၶူင်းလုၵ်ႈတေလူတ်းယွမ်းၸၼ်ႉၶွင်ႈပၼ်ယၢ Nefedipine ဢမ်ႇၸၼ်Salbutamol (တူလ်းပၢႈတွၵ်ႈ)။

(ၶ)ဢၢႇယု သၼ်ႇထေႇ လႆႈ 28-34 ဝူင်ႈ၊ ပၢၵ်ႇၶူင်းလုၵ်ႈပိုတ်ႇ 4 cm ယဝ်ႉ ၵူလ်းၵျၢႈၸမ်ႉဢၢပ်ႇပံႇတိၵ်ႇ–

ၶတ်းလွၵ်ႈၵျၢမ်ႈ ၼွင်းမိပ်ႇၶူင်းလုၵ်ႈ ဢမ်ႇပံႇၶွင်ႈၵူတ်ႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ။

- ၶွင်ႈၸွၼ်းလိုဝ်ႈတီးၵူးၸွၼ်း။
- ပၼ်ယၢ Nefidipine 20mg STAT၊ သင်ဝၢႈပၼ်ယၢယဝ်ႉ 1 လူဝ်ႈမူင်းသေ ၼွင်းမိပ်ႇၶူင်းလုၵ်ႈ ယင်းတိုၵ်ႉမီး ယူႇလိုင် (ၸွၵ်ႈၶၢဝ်းတၢင်း 10 မိၼိတ်ႉၸၼ်ႉ ၸမ်လိုဝ် 2 ပွၵ်ႈ၊ 1ပွၵ်ႈၶိုင် 20 သိၵ်ႉၵၢၼ်ႉၸႆႉ) ၶွင်ႈပၼ် Nefidipine 20mg TID တၢႇ 72 လူဝ်ႈမူင်း တေႃႇထိုင်ၼွင်းမိပ်ႇၶူင်းလုၵ်ႈပေႃးၵိုတ်း)။
- သင်ဝၢႈၵူၼ်းပီၼ်မီးၼွင်းလိုတ်ႈတိမ်ႇ (ဢမ်ႇၸၼ်) တၢင်းပီၼ်ၶူဝ်လွၵ်ႈၸႆႉလိုင် ယၢႇပၼ်ယၢ Nefidipine။ သင်ဝၢႈဢမ်ႇမီး ယၢ Nefidipine ၶွင်ႈပၼ်ယၢ Indomethacin ဢမ်ႇၸၼ် ယၢ Terbutalin (ထုၵ်ႇလီတိုင်ႇ ပၢင်ႇတင်းမေယၢ)။
- ၸင်ႇၵျိုဝ်ပွတ်ႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇတေမီးၼွင်းၸၼ်ႉ ၶွင်ႈပၼ်ယၢ Dexamedasone 24 mg တၢႇ 24 လူဝ်ႈမူင်း (8mg IM TID တၢႇ 1 ဝၼ်း) ဢမ်ႇၸၼ် Betamethasone 12mg IM OD တၢႇ 2 ဝၼ်း။ ၶိုင် 48 လူဝ်ႈမူင်းယဝ်ႉ ၽွၼ်းယၢလင်ႇၵွႆႈဢွၵ်ႇ။ သင်ဝၢႈၼွင်းမိပ်ႇၶူင်းလုၵ်ႈ ပီၼ်ၶိုၼ်ႈမၢႈပၢၵ်ႇၶူင်းလုၵ်ႈ ပိုတ်ႇမၢႈတိၵ်း တိၵ်းယူႇၸႆႉလိုင်ၶွင်ႈၵိုတ်း ပၼ်ယၢ Dexamedasone ၶလႈၵျၢင်ႈၵျွၼ်းတၢႇၵူတ်ႇလုၵ်ႈပၼ်။

(ၷ)ဢၢႇယုသၼ်ႇထေႇလႆႈ 34 ဝူင်ႈၶိုၼ်ႈၸိုဝ် ဢမ်ႇၸၼ် ပၢၵ်ႇၶူင်းလုၵ်ႈပိုတ်ႇၵျၢင်ႈလိုဝ် 4 cm၊ ထူင်ၸမ်ႉဢၢပ်ႇ ၵျေႈတိၵ်ႇယဝ်ႉ။

ဢမ်ႇတၢပ်ႈၵျၢမ်ႈၼွင်းမိပ်ႇၶူင်းလုၵ်ႈ။

– ၵျၢင်ႈၵျွၼ်းတၢႇၵူတ်ႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇပၼ်။

- သင်ဝၢႈပံႇထိုင်လိူၼ်ၵူတ်ႇသေ ၸမ်ႉဢၢပ်ႇတိၵ်ႇ (ဢၢႇယုသၼ်ႇထေႇပံႇထိုင် 37 ဝူင်ႈသေ ၸမ်ႉဢၢပ်ႇတိၵ်ႇ) ၵူလ်းၵျၢႈ ၶူင်းလုၵ်ႈဢမ်ႇမီးၼွင်းမိပ်ႇ၊ ၽေၵျၢင်ႈလိုဝ်ႉမိင်းၶဝ်ႈၵျေႈဢမ်ႇမီးၸႆႉလိုင် —
  - ၸင်ၵျိုဝ်လိုဝ်ႉမိင်း တေဢမ်ႇၶဝ်ႈထိုင်ၶမႈၶလႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလႆႈၸၼ်ႉ ပၼ်ၵိၼ်ယၢ Erythromycin 500mg QID တၢႇ 7 ဝၼ်း။
  - ၸွၵ်ႈၶၢဝ်းတၢင်းတေၵူတ်ႇလုၵ်ႈၸၼ်ႉၵျေႈ ၶွင်ႈပၼ်ယၢ **ampicillin** 2 gram IV QID တေႃႇထိုင် ပေႃးၵူတ်ႇလုၵ်ႈ။
  - သင်ဝၢႈမီးၽေၵျၢင်ႈလိုဝ်ႉမိင်းၶဝ်ႈၸႆႉလိုင် ၶွင်ႈပၼ်ယၢ Amoxicillin, Gentermycin ၶလႈ Metronidazol။

- ဢႃႇယုသၼ်ႇထေႇၼမ်လိူဝ် 34 ဝူင်ႈယဝ်ႉ ၼမ်ႉဢႃပ်ႇတႅၵ်ႇလိူင် ပၼ်ယႃ Dexamedasone လွမ်း။ ပၼ်ယႃ ႁႂ်ႈႁူင်းလုၵ်ႈမီးႁႅင်းမိပ်ႇ, တႃႇဢႃႇယုသၼ်ႇထေႇဢၼ်လႆႈ 37ဝူင်ႈ တႃႇၵမ်ႉလွႆး ၵိူတ်ႇပၼ်။
- တႃႇလုမ်းလႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢၼ်ၵိူတ်ႇမႂ်ႇၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈတူၺ်းတီႈ ၵၼ် 24။

19.5 လိူတ်ႈသုင်မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉလႄႈဢွၵ်ႇလွၵ်ႈမိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉ (Pre-Eclampsia and Eclampsia)

လိူတ်ႈသုင်မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉၼႆႉ ၵမ်ႈၼမ်တေႁူႉလႆႈမိူဝ်ႈ သၼ်ႇထေႇလႆႈ 20 ဝူင်ႈၶိုၼ်ႈၼိူဝ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ငဝ်းလၢႆးတၢင်း ပဵၼ်ဢၼ်ၼၼ်ႉၼႆႉ ၸၢင်ႈပဵၼ်လႆႈတေႃႇထိုင်ၵိူတ်ႇလုၵ်ႈသေ မၢင်ပွၵ်ႈမၢင်လွႆးၵေႃႈ ၸၢင်ႈပဵၼ်ၶိုၼ်ႈမႃးဝႆႉၵိူတ်ႇ လုၵ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လိူတ်ႈသုင်မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉၼႆႉ ပဵၼ်ၽေးဢၼ်ႁၢႆႉႁႅင်းထိုင်တၢႆလႆႈ တွၼ်ႈတႃႇမႄႈလႄႈလုၵ်ႈၼႆႉယဝ်ႉ။ လိူတ်ႈသုင် မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉၼႆႉ တေလႅၵ်ႈလၢႆႈပဵၼ်ဢွၵ်ႇလွၵ်ႈမိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉမိူဝ်ႈလႂ်ၼၼ်ႉ လၢမ်းၶၢတ်ႈယၢပ်ႇဝႃႉလႄႈ ထုၵ်ႇလီၾၢင်ႉ တႄႉတႄႉယဝ်ႉ။

> မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉယူႇၼၼ်ႉ ႁႅင်းလိူတ်ႈၶိုၼ်ႈ–ႁႅင်းလိူတ်ႈတၢင်းၼိူဝ် 140mmHg လႄႈလိူတ်ႈတၢင်းတႂ်ႈ 90 mmHg ဢမ်ႇၼၼ်
> မိူဝ်ႈမႃးၶႄႈႁွင်းယၢမ်းပွၵ်ႈဢွၼ်တၢင်း = လိူတ်ႈတၢင်းတႂ်ႈၶိုၼ်ႈမႃးထိုင် 15 mmHg (မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉယၢမ်းလဵဝ်)။

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

(1) လိူတ်ႈသုင်မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉ(ထၢၼ်ႈဢိုင်ႈ)

- ႁႅင်းလိူတ်ႈသုင်လိူဝ်140/90mmHg လႄႈ
- မီးထၢတ်ႈ Protein ၼႂ်းယဵဝ်ႈ
- ၵႂ်ႈ (တိၼ်၊ မိုဝ်း၊ ၼႃႈ) ဢမ်ႇဢၵ်ႈၵိုင်ႉၵၢင်ႉၶိုၼ်ႈမႃး၊ ပဵၵ်ႉသမ်ႉဝႃးမီးလွင်ႈၵႂ်ႈၼႆသေတႃႉ တႃႇမၵ်းမၼ်ႈတၢင်း ပဵၼ်ပႃးတွင်ႉမီးႁွင်ႉ ထၢၼ်ႈဢမ်ႇႁၢႆႉႁႅင်းၼၼ်ႉ ဢမ်ႇၵႂ်ႈ ၵေႃႈမၵ်းမၼ်ႈလႆႈ။

ၶၢဝ်းတၢင်းဢၼ်ၸၢင်ႈပဵၼ် – သၼ်ႇထေႇလႆႈ 20 ဝူင်ႈ တေႃႇထိုင်ဝၢႆးသေၵိူတ်ႇယဝ်ႉ 6 ဝူင်ႈ။

(2) လိူတ်ႈသုင်မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉ (ထၢၼ်ႈႁၢႆႉႁႅင်း)

- ႁႅင်းလိူတ်ႈသုင်လိူဝ် 160/110 mmHg လႄႈ
- မီးထၢတ်ႈ 3+ Protein ၼႂ်းယဵဝ်ႈ
- ၵႂ်ႈႁၢႆႉႁႅင်း။

ၶၢဝ်းတၢင်းဢၼ်ၸၢင်ႈပဵၼ် – သၼ်ႇထေႇလႆႈ 20 ဝူင်ႈ တေႃႇထိုင်ဝၢႆးသေၵိူတ်ႇယဝ်ႉ 6 ဝူင်ႈ။

ႁူဝ်ၵျေႈ၊ တွင်ႉပွတ်းၼိူဝ်လဵပ်း၊ သၢႆတႃတူၺ်းဢမ်ႇႁၼ်လီငၢႆႈလိူဝ်းၼႆႉ ပဵၼ်ၾၢင်ႁၢင်ႈႁၢႆႉႁႅင်းတၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်မိူဝ်ႈပႃး တွင်ႉလႄႈ ငဝ်းလၢႆးတၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၼႆႉ ၸၢင်ႈလႅၵ်ႈလၢႆႈပဵၼ် ဢွၵ်ႇလွၵ်ႈမိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉလႆႈၵူႈၶၢဝ်းယၢမ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ လွင်ႈသိၼ်းသၢႆဢႃႇယူင်ႇတုမ်ႉတွပ်ႇလူတ်းယွမ်းၼႆႉ ပဵၼ်ၾၢင်ႁၢင်ႈ ဢၼ်တေႁၢႆႉႁႅင်းမႃးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

(3) ဢွၵ်ႇလွၵ်ႈမိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉ

- ၾၢင်ႁၢင်ႈလိူတ်ႈသုင်မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉ + ၸၢၼ်း ဢမ်ႇၼၼ် လိုမ်းတူဝ်။

(4) တၢင်းပဵၼ် HELLP

- ၶႅႇလိူတ်ႈလႅင်တႅၵ်ႇ။
- Enzimes တီႈတပ်း တေၼမ်ၶိုၼ်ႈမႃး။
- ၶႅႇလိူတ်ႈတေၸႃႇယွမ်းလူင်းၵႂႃႇ။

ငဝ်းလႆႈဢၼ်လၢင်းပဵၼ်မႃးတၢင်းပဵၼ်ၵမ်ႈၼမ်

- လုၵ်ႈႁူဝ်သၢဝ် (လုၵ်ႈငဝ်ႈ)။
- ၼၢင်းယိင်းဢႃႇယု 35 ၶိုၼ်ႈၼိူဝ်။
- လုၵ်ႈၽႃၽႄ။
- ယၢမ်ႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်၊
- ပႃးတွင်ႉမိူဝ်ႈပူၼ်ႉမႃးၼၼ်ႉ ယၢမ်ႈဢွၵ်ႇလွၵ်း ထၢၼ်ႈဢမ်ႇႁႃႉႁိူင်းမႃး။
- သၼ်ႇထေႇမၢၵ်ႇၶိူတ်ႇ။
- ၼမ်ႉဢၢပ်ႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၼမ်။

သင်ဝႃႈႁူၼ်းပဵၼ်ဢွၵ်ႇလွၵ်းမိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉထၢၼ်ႈဢမ်ႇႁႃႉႁိူင်းသေမႃးတီႈႁွင်ႈႁူၼ်းပဵၼ်ၼွၵ်ႈ(OPD)ၼႆလိူဝ်–

- တွင်ႈထၢမ်ပိုၼ်းတူဝ်ႁူၼ်းပဵၼ် မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉပွၵ်ႈဢွၼ်တၢင်းၼၼ်ႉဝႃႈ လွင်ႉယၢမ်ႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လိူတ်ႈသုင်။
- ႁူတ်ႉတူလႃးပပ်ႉသႂ်မႂ်ႈၶမႈပႃးတွင်ႉ တႃႇတူလႃးလွင်ႈလိူတ်ႈသုင်။
- ထၢမ်တူလႃး လွင်ႈၽၢင်ႁၢင်ႈႁၢင်ႈလွမ်းၼႃႈ၊ တိၼ်၊ မိုဝ်း၊ ႁူဝ်ၶႅႈ၊ တွင်ႉပွတ်းၼိူဝ်လဵပ်းၶလႈ တႃႇဢမ်ႇႁၼ်လႅင်ႈလီ လိူဝ်းၼႆႉ။
- တွင်ႈထၢမ်ဝႃႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ လွင်ႉတုင်ႉ၊ လွင်ႉလိူတ်ႈလူင်း၊ လွင်ႉတွင်ႉလဵပ်းႁွပ်ႈႁူင်းလုၵ်ႈမိပ်ႇ။
- ႁူတ်ႉထတ်းတူလႃးတီႈႁူဝ်ၶဝ်ႇ လွင်ႈဢႃႇယူင်ႇတုမ်ႉတွပ်ႇလွင်ႉမီး/ဢမ်ႇမီး။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

မိူဝ်ႈပႆႇပဵၼ် – ပႃးတွင်ႉမီးႁွင်ႉ

သင်ဝႃႈသၼ်ႇထေႇလႆႈ(37)ဝူင်ႈလူင်းတႂ်ႈလိူင်–

- ႁပ်ႉႁူၼ်းပဵၼ်ဝႆႉတီႈ ႁွင်ႈႁူၼ်းပဵၼ်ၼႂ်းသေ တႅၵ်ႈပၼ်ႁၢင်းလိူတ်ႈလွမ်းၼင်ႇၶၢဝ်းယၢမ်းမၼ်း။
- ပၼ်ယႃ Methyldopa (aldomet) 250mg PO BID-TID သေ ၶိုၼ်ႈပၼ်ႁၢင်းယႃႁူႇ ၵမ်းၶိူတ်း ၶိူတ်း တေႃႇထိုင် 750 mg PO TID (ၸိူင်ႈပွၵ်ႈ တေဢမ်ႇလႆႈပၼ်ပူၼ်ႉလိူဝ် 3 mg)။
- **တႃႇတွင်ႈ။** ။ၽွၼ်းယႃတေဢွၵ်ႇၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 2-3 ဝၼ်း။
- သင်ဝႃႈပၼ်ယႃတဵမ် 7 ဝၼ်းယဝ်ႉၶလႈႁၢင်းလိူတ်ႈယင်းပႆႇလူင်းၼႆလိူင် ႁႂ်ႈပၼ်ယႃ Nefidapine 20mg BID သေ ၶိုၼ်ႈႁၢင်းယႃႁူႇၵမ်းၶိူတ်းၶိူတ်း။ ၸိူင်ႈဝၼ်း ၼမ်သုတ်း 60 mg၊ ဢမ်ႇၼၼ် ပၼ်ယႃ Propranolo 40mg BID သေ ၶိုၼ်ႈႁၢင်းယႃႁူႇၵမ်းလွႆးလွႆး၊ ၸိူင်ႈဝၼ်း ပၼ်လႆႈၼမ်သုတ်း ထိုင် 360 mg။
- တေဢမ်ႇလႆႈပၼ်ယႃယႅဝ်ႈ။
- သင်ဝႃႈႁၢင်းလိူတ်ႈပဵၼ်ပၵ်ႉၵတိမႃးၶိုၼ်းယဝ်ႉၼႆလိူင် ပၼ်လူင်းႁူင်းယႃလႆႈ။ တေလႆႈႁႂ်ႈမႃးႁူင်းယႃ တႃႇႁူတ်ႉ တူလႃးႁၢင်းလိူတ်ႈ ၸိူင်ႈဝူင်ႈသွင်ပွၵ်ႈ၊ တႃႇႁူတ်ႉယိဝ်ႈၸိူင်ႈဝူင်ႈၸိူင်ႈပွၵ်ႈ။ သပ်းလဵင်းၶၼႁူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ ႁူဝ်ၶႅႈ၊ တႃႇဢမ်ႇႁၼ်လႅင်ႈၶလႈ တွင်ႉပွတ်းၼိူဝ်လဵပ်းၼႆႉ ပဵၼ်ၽၢင်ႁၢင်ႈ လိူတ်ႈသုင်မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉၼႆယဝ်ႉ။

သင်ဝႃႈဢႃႇယုသၼ်ထေႇလႆႈ 37 ဝူင်ႈၸိုၼ်ႈၼိူဝ်ၼႆလိူင် – ပၼ်ယႃ Methyldopa ၸလႈ သၢင်းပၼ်ယႃ ၶွႆးႁူင်း လုၵ်ႈမီးၶိူင်းမိပ်ႇသေ ၵႂၢင်ႈၶၼ်းတႃႇၵူတ်ႇလုၵ်ႈပၼ်။

သင်ဝႃႈဢႃႇယုသၼ်ႇထေႇလႆႈ 34 ဝူင်ႈလူင်းတေႃႈၼႆလိူင် — ၶွႆးပၼ်ယႃ Dexamethasone (တူလုၺ်းတီႈ 19.4)ၸလႈ Methyldopa သေဝူၼ်ႉတႃႇသူင်ႇၵူၼ်းပီၼ်ၵျႃႇႁူင်းယႃ။

သိုပ်ႇပၼ်ယႃတေႃႇထိုင်ဝႆႉၵူတ်ႇလုၵ်ႈသေ လူတ်းယွမ်းၶိူင်းယႃၵျႃႇလွႆးလွႆးတေႃႇၶိူင်းလိူတ်ႈပေႃးပီၼ်ပၵ်ႇၵတီႇမျႃး။

ဢွၵ်ႇလွၵ်းမူဝ်ႈပႃးတွင်ႉထၢၼ်ႈၵျႃႉၶိူင်း

ၵွပ်ႈၼႆလႃးယူတ်းယႃဢၼ်ဝႆႉၸလႈ လီသေပိူၼ်ႈၸတႉ **လွႆးၵူတ်ႇပၼ်လုၵ်ႈ**ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

- သွႆႇ NSS ဢမ်ႇၼၼ် Ringer တႃႇပၼ်ထၢတ်ႈၼမ်ႉၵူၼ်းပီၼ် (2-3 Lt/24 လူဝ်ႈမူင်း)။
- သင်ဝႃႈပီၼ်လႆႈ ၶွႆးပၼ်ယႃ Magnesium Sulphate (Mgso4)။
- သင်ဝႃႈၶိူင်းလိူတ်ႈမီးၼမ်လူဝ် 180/110 ၼႆလိူင် ၶွႆးပၼ်ယႃ Hydralazine IV 5mg။
- ဢၼ်ထုၵ်ႇလီဝႆႉသတိၸတႉ ၵွပ်ႈဝႃႈယႃၼႆႉ လၢင်ႈၵျတ်းၶွႆးၶိူင်းလိူတ်ႈတူၵ်းဝႆးသေ ၵူၼ်းပီၼ်လၢင်ႈလိုမ်းတူဝ် လႆႈၸလႈ တေလႆႈပၼ် 2.5 mg IV ဢွၼ်တၢင်းၵွၼ်ႇ။
- သူင်ႇၵူၼ်းပီၼ်ၵျႃႇၵူတ်ႇလုၵ်ႈတီႈႁူင်းယႃဝႆးဝႆး။
- သင်ဝႃႈ လွင်ႈသူင်ႇၵူၼ်းပီၼ်ၵျႃႇႁူင်းယႃ ယၢပ်ႇၽိုတ်ႇၼႆလိူင် ၵႂၢင်ႈၶၼ်းတႃႇၵူတ်ႇလုၵ်ႈပၼ်။
- မူဝ်ႈပၼ်ယႃ Mgso4 ယူႇၼၼ်ႉ တေလႆႈၵူတ်ႇတူလုၺ်ႈဝႆႉ ဢၼ်ဢွၵ်ႇမႃးၼၼ်ႉ တီႈၸဢႃႇသုတ်း ၼိူင်ႈလူဝ်ႈမူင်း တေလႆႈမီး 30 cc ၼႆယဝ်ႉ။

ယႃ **Magnesium Sulphate (Mgso4)2cc of 50% Mgso4 = 1gm Mgso4**		
ငၢၼ်းၸိုၼ်ႈ	ၶိူင်းယႃဢၼ်ၸတႉပၼ် ၸလႈ ၶိူင်းယႃတီႈတေလႆႈသိုပ်ႇပၼ်တေႃႇ	4mg(8cc)50% Mgso4 ၼၼ်ႉ 72cc IV fluid = 8 cc လေႃးပၼ်သေ တေလႆႈသွႆႇပၼ်ၼွႆးၶၢဝ်းတၢင်း 20 မိၼိတ်ႉ။ 20 cc /5 မိၼိတ်ႉ။ 5gram(10cc) ၸလႈ 500cc D5w=100cc လေႃးၵၼ်ယဝ်ႉသေ တေလႆႈသွႆႇပၼ် ၼွႆးၶၢဝ်းတၢင်း ၼိူင်ႈလူဝ်ႈမူင်း။ (1 mg MgSO4/hr)
တႃႇၶႅမ်ႉၵင်ႈငၢၼ်းၸိုၼ်ႈ		4gram(8cc)IMႁူမ်ႈတင်းမူတ်း =8gram

သင်ဝႃႈပၼ်ယႃ Magnesium Sulphate ၼမ်ပူၼ်ႉၵျႃႇၼႆလိူင် ၵူၼ်းပီၼ်လၢင်ႈၵိုတ်းထူလုၺ်ႈလွႆၵျႃႇပီတ်ႈ။ သင်ပီၼ်လိူင်ႉၼႆမျႃး ၵႂၢင်ႈၶၼ်းလွမ်းၼင်ႇ
- ၵိုတ်းပၼ်ယႃ Magnesium Sulphate ၸလႈပၼ်ယႃ 10% Calcium gluconate 10 cc IV ၼွႆးၶၢဝ်းတၢင်း 3 မိၼိတ်ႉ။
- သွႆႇထူင်လူမ်းထူလုၺ်ႈလွႆပၼ်တီႈသူပ်းၵူၼ်းပီၼ် တႃႇၵမ်ႉလွႆးၶွႆးၵူၼ်းပီၼ်လႆႈထူလုၺ်ႈလွႆငၢႆႈၸိုၼ်ႈမျႃး။

19 ပဆ်ၯျလွင်ႏဂူတ်ႇလုၵ်ႏ

ယၢ Hydralazine 1cc= 5mg	
•	သင်ဝၢႏၯ်င်းလိုတ်ႏတၢင်းဆိုဝ်ဆမ်လိုဝ် 200 mmHg ၔလႏ ၯ်င်းလိုတ်ႏတၢင်းတ့ႏဆမ်လိုဝ် 120 mmHg – ၯ္ႏၔတႇပဆ် 5mg IV (1cc) လွံႏလွံႏ (ဆ့ႏၔၢဝ်းတၢင်းဆမ်လိုဝ် 5 မိဆိတ်ႉ)။
•	သင်ဝၢႏၯ်င်းလိုတ်ႏတၢင်းဆိုဝ် ဆမ်လိုဝ် 200 mmHg ၔလႏ ၯ်င်းလိုတ်ႏတၢင်းတ့ႏဆမ်လိုဝ် 120 mmHg – 25mg Hydralazine ၔလႏ 500cc Ringer ဢမ်ႇဆဆ် NSS ဆဆ်ႉ လေႏဂဆ်သေပဆ် 20တွမ်ႇ / 1 မိဆိတ်ႉ။

ဂၢဆ်ၔမႏၯ်င်းယွတ်ႇလူင်းဆမ်ႉယၢဆံႉ တၢႇၯ္ႏၯ်င်းလိုတ်ႏတၢင်းတ့ႏမီးဢောႇလိုဝ် 100mmHg။ ႁွပ်ႏဆံမိုဝ်ႏၔမႏပဆ် ယူႇဆဆ်ႉ 5 မိဆိတ်ႉဆိုင်ႏပွၵ်ႏ တေလံႏဂူတ်ႇတူလ်ႏၯ်င်းလိုတ်ႏဂူဆ်းပ်ဆ်။ သင်ဝၢႏၯ်င်းလိုတ်ႏဂူဆ်းပ်ဆ် ယွမ်းလူင်းယူႇ ဆံလိုင်သိုပ်ႇပဆ်ဂျႇမိုဆ်ဂဝ်ႇ။ ဂူတ်တူလ်ႏၯ်င်းလိုတ်ႏ 30 မိဆိတ်ႉဆိုင်ႏပွၵ်ႏ။ သင်ဝၢႏ ၯ်င်းလိုတ်ႏ တၢင်းတ့ႏယွမ်း လူင်းထိုင် 90mmHg ယဝ်ႉဆံလိုင် ဂိုတ်းပဆ်ယၢ Hydralazine လံႏ။ သ့ႇ IV လံၢလံၢသေ 30 မိဆိတ်ႉဆိုင်ႏပွၵ်ႏ ၯ္ႏဂူတ်ႇတူလ်ႏၯ်င်းလိုတ်ႏ။ သင်ဝၢႏလိုတ်ႏတၢင်းတ့ႏစိုဆ်ႏမၢႏစိုဆ်း 100mmHg ဆံလိုင် ၯ္ႏပဆ်ယၢတ်ၵ်ႏလိုတ်ႏစိုဆ်း။

•	သင်ဝၢႏဢမ်ႇမီးယၢ Hydralazine ၔလႏၯ်င်းလိုတ်ႏသမ်ႉမီး 180/100 mmHg စိုဆ်ႏဆိုဝ်ဆံလိုင် ၯ္ႏပဆ်ယၢ Nefidapine တ်ဆ်း။ သင်ၯ်င်းလိုတ်ႏတိုၵ်ႉသုင်လိုဝ် 180/100mmHg ယူႇဆံ ၯ္ႏၔတႇပဆ်ၯ်င်းယၢ ဆင်ႇဂဝ်ႇစိုဆ်း။

ဢွၵ်ႇလွၵ်းမိုဝ်ႏပၢႏတွင်ႉ (Eclampsia)

- လွင်ႏယူတ်းယၢဂူဆ်းပ်ဆ်ဢွၵ်ႇလွၵ်းမိုဝ်ႏပၢႏတွင်ႉၔတႉ ဢွဆ်တၢင်းသုတ်း တေလံႏၯ်တ်းၯ္ႏၸေင်ၯ်ၢင်ႏဂူဆ်းပ်ဆ် ဆိမ်သေႁွဆ်ႇ လင်ႇၵွ့ႏၯ်ၢင်ႏၯ်ဆ်းတၢႇတေဂူတ်ႇလုၵ်ႏ။
- တေလံႏယူတ်းယၢ မိုဆ်ဆင်ႇလံၢႏယူတ်းယၢလိုတ်ႏသုင်မိုဝ်ႏပၢႏတွင်ႉထၢဆ်ႏၯ်ၢ်ႉၯ်င်း မိုဝ်ႏတေသူင်ႇ ဂူဆ်းပ်ဆ် ဂျႇရှင်းယၢ၊ ၯ္ႏပဆ်ယၢ Magnesium Sulphate လွမ်း။
- မိုဝ်ႏလ့ုင်ဝ်းလံၢႏဂူဆ်းပ်ဆ်ဆိမ်ယဝ်ႉဆံဢေၢႏ ၯ္ႏသူင်ႇဂူဆ်းပ်ဆ်ဂျႇဂမ်းသိုဝ်ႏ။
- ဆင်ႇရှိုဝ်ဂူဆ်းပ်ဆ်တေလွတ်ႏၽေးဆဆ်ႉ ဢဝ်ဂူဆ်းပ်ဆ်ဆွဆ်းသီႏၵ်င်းၸေႃႇသၢ်ႉဝံႉ။
- တူလ်းယၢႇၯ္ႏစီႏတိုဝ်ႇ၊ စီႏၔၢၵ်ႇၔလႏ ၯ်ၢၵ်ႏလိုဝ်းဆဆ်ႉမၢႏဢိုတ်းဝံႉ တီႏသ်ဆ်ႏတၢင်းလွတ်ႇလူမ်းထူလ်ႏလ့်။
- သင်ဝၢႏဂူဆ်းပ်ဆ် တိုၵ်ႉပ်ဆ်ငၢဆ်းယူႇတိၵ်းတိၵ်းသေ ယၢ Magnesium Sulphate သမ်ႉဢမ်ႇမီးဆံလိုင် ၯ္ႏပဆ်ယၢ Diazepam တ်ဆ်း (တၢႇတွင်း။ ။ ယၢဢဆ်ဆံႉမဆ်းလၢင်ႏဂျႇတုမ်ႉတိုဝ်ႉ တၢင်းလူမ်းထူလ်ႏလ့်လုၵ်ႏ ဢွဆ်ႇဆ့ႏတွင်ႉၔလႏ မိုဝ်ႏလုၵ်ႏဢွဆ်ႇဂူတ်ႇဢွၵ်ႇမၢႏဆဆ်ႉ ၯ္ႏၯ်ၢင်ႏၯ်ဆ်း တၢႇလွ့ႏထ်မ်ဢသၢၵ်ႏလုၵ်ႏ ဢွဆ်ႇ)။
- သ့ႇပဆ်လွတ်ႇယ်ဝ်ႏသေ တေလံႏပ့ႉတူလ်းဝၢႏယၢဢဆ်သ့ႇပဆ်ဂျႇၔလႏ ယ်ဝ်ႏဢဆ်ဢွၵ်ႇမၢႏဆဆ်ႉ လွင်ႇမဆ်း ၸ်င်ႇဂဆ်ရှိုဝ် ဆံယဝ်ႉ။
- သင်ဝၢႏဢမ်ႇလၢင်ႏသူင်ႇဂူဆ်းပ်ဆ်ဆံလိုင် ပဆ်ယၢဢဆ်ၯ္ႏရှင်းလုၵ်ႏမီးၯ်င်းမိပ်ႇသေ ၯ္ႏလွ့ႏဂူတ်ႇလုၵ်ႏဢွဆ်ႇပဆ်။

Diazepam 1cc	= 10mg
သင်ပ်ဆ်ငၢဆ်းဆံလိုင်	10mg IV သ့ႇပဆ်လွံႏလွံႏ။ သိုပ်ႇပဆ်ထ်င်ႏ 40 mg လေႏ D5w 500cc သေသ့ၢင်းပဆ် ဆ့ႏၔၢဝ်းတၢင်းရှိုင်လိုဝ် 24 လူဝ်ႏမူင်း။ သင်ဝၢႏဂူဆ်းပ်ဆ်တိုၵ်ႉပေႇငၢဆ်းယူႇဆံလိုင် ၯ္ႏပဆ်ထ်င်ႏ 5 mg IV သ့ႇပဆ်လွံႏလွံႏ။
ယၢ Diazepam ဆံႉလၢင်ႏတုမ်ႉတိုဝ်ႉလွင်ႏထူလ်ႏလ့်လုၵ်ႏဢွဆ်ႇၔလႏ ဢွဆ်တၢင်းသုတ်းၔတႉ ထုၵ်ႇလီလိုၵ်ႏလ့်ႉယၢ Magnesium Sulphate ။	

<u>တႃႇတွင်း</u>

- ➔ ၵူၼ်းပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ 25% ၼႆႉပဵၼ်ပႃးဝၢႆးသေၵိူတ်ႇလုၵ်ႈ။ လွင်ႈယူတ်းယႃၸတႉ တေမိူၼ်ၵၼ်ၵူၺ်း။
- ➔ သိုပ်ႇယူတ်းယႃ တႃႇတၢင်းပဵၼ် မိူဝ်ႈၼႄးပႆႇပဵၼ်–ပႃးတွင်ႉမီးႁွင်ႉထၢၼ်ႈႁႃႉၶိူင်းၸလႈ ပႃးတွင်ႉမီးႁွင်ႉ ႁူႇထိင်ႈ 48 လူဝ်ႈမူင်း ဝၢႆးသေၵိူတ်ႇယဝ်ႉ။
- ➔ ယႃ Methyldopa, Nefidapine ၸလႈ Propranolol ၼႆႉၵမ်ႇထုၵ်ႇလီၵိုတ်းပဵတ်ႈၼမ်းလိၼ်။ တေလႆႈၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်းၸိုၼ်းၵူၼ်းပဵၼ်ၵူႈဝူင်ႈသေ လူတ်းယွမ်းယႃၼႆႉႁူႇၼမ်းလွႆးလွႆး။

မိူဝ်ႈၼႄးပႆႇပဵၼ်–ပႃးတွင်ႉမီးႁွင်ႉထၢၼ်ႈႁႃႉၶိူင်းၸလႈ ပႃးတွင်ႉမီးႁွင်ႉ = တေလႆႈလွႆႈၵိူတ်ႇပၼ်လုၵ်ႈၵႂၢၼ်ႇၼမ်းလိၼ်

19.6 သၼ်ႇထေႇမၢၵ်ႇၵိတ်ႇ (ထူင်ၼမ်ႉတီႈသၼ်ႇထေႇလူႉ)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

သၼ်ႇထေႇမၢၵ်ႇၵိတ်ႇၼႆႉ ပဵၼ်လူလၢႆးသၼ်ႇထေႇၸလႈ ၶူဝ်ႉယွႆႇၸိုၼ်းၵမ်ႇပၵ်ႇၼတီႇၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လိူၵ်ႈလႆၢပဵၼ်ၸိူၼ်ႇ သိူဝ်းၼႆႈၵေႃး ၵမ်ႇလႃးလီႈမီးၼင်ႇၼဝ်ႇ။ သၼ်ႇထေႇမၢၵ်ႇၵိတ်ႇၼႆႉ တေၵမ်ႇႁၼ်တူဝ်သၼ်ႇထေႇ (လုၵ်ႈၵႂၢၼ်ႇ) မီး ၼိူင်းၶူင်းလုၵ်ႈ။ ၽႄၵ်ႇႁၢင်ႈသၼ်ႇထေႇမၢၵ်ႇၵိတ်ႇၼႆႉတေႁၼ်လႆႈ မိူဝ်ႈဢႃႇယုသၼ်ႇထေႇလႆႈ 10-16 ဝူင်ႈ ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ၽႄၵ်ႇႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- မိူဝ်ႈတေႇလပ်းသၼ်ႇထေႇၼၼ်ႉ တေႇဢေႃႉႁၢၵ်ႈႁၢဝ်ႉၶိူင်းလိူဝ်ၵူၼ်းပႃးတွင်ႉသမ်ႇမတႃႇၸလႈ ၶိုဝ်ႉၶိုဝ်ႉဢူၼ်ႈ ဢူၼ်ႈ။
- လိူတ်ႈၸလႈ ၶူလ်ႇမၢၵ်ႇၵိတ်ႇတူၵ်းလူင်း (မိူၼ်လုၵ်ႈမၢၵ်ႇမႆႉ မၢၵ်ႇၵိတ်ႇ)။
- တၢင်းသုင်ၶူင်းလုၵ်ႈ တေယႂ်ႇလိူဝ်ဢႃႇယုသၼ်ႇထေႇ။ (ဢႃႇယုသၼ်ႇထေႇလႆႈမွၵ်ႈ 3 လိူၼ် ၵူၺ်းၵႃႈ တၢင်းသုင်ၶူင်းလုၵ်ႈယႂ်ႇ ၼင်ႇလႆႈမွၵ်ႈ 7 လိူၼ်လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ)။
- ဢမ်ႇလႆႈငိၼ်းသဵင်တွတ်ႇၶူဝ်ႇလွႆႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ။
- ၵူၺ်းၵႃႈပေႃးၵူတ်ႇတူၺ်းယိူဝ်းသမ်ႉ မီးၽႄၵ်ႇႁၢင်ႈလပ်းသၼ်ႇထေႇယူႇ။
- မီးၽႄၵ်ႇႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၶေႃးၼိူင် (ၼၼ် 10.2)၊ ၶူဝ်ႇလွႆႇတွတ်ႇဝႆး၊ ၶိုဝ်ႉဢူၼ်ႈ၊ လွႆႇတူင်ႉတိုၼ်ႇငၢႆး၊ ဢမ်ႇမေႃယူႇၼိမ်ၼိမ်၊ ၼႄးၶူတႃႇႁေႃ၊ ဢမ်ႇၸၢမ်ႇလိူတ်ႇလႆႈ၊ ႁႃလွင်ႈတၢင်းဢမ်ႇႁၼ်သင် ယူႇယူႇသေယွမ်လူင်းႁူႇ၊ မိုဝ်းသၼ်ႇတိၼ်းတိၼ်း။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- သူင်ႇၵူၼ်းပဵၼ်ႁူႇပေႃႉဢူးထရူႉသဝ်းၸလႈ ၸုတ်ႇၶူင်းလုၵ်ႈတီႈၶူင်းယႃ။ (သင်ဝႃႈတေၸုတ်ႇၶူင်းလုၵ်ႈၸတႉယွၼ်ႉ ၶူင်းလုၵ်ႈလၢင်ႈပွင်ႇသေ တေသုမ်းလိူတ်ႈၼမ်ၸလႈ ထုၵ်ႇလီႁၢင်ႈႁဵၼ်း တႃႇသႂၢင်းလိူတ်ႈပၼ် ႁႂ်ႈၶႅမ်ႉလိူပ်ႈ (ပေႃးဢမ်ႇမီး လိူတ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် ႁႃလိူတ်ႈဢမ်ႇလႆႈၼႆလိူင် ယႃႇပေၸၢတ်ႈၸုတ်ႇၶူင်းလုၵ်ႈ)။
- သင်ဝႃႈ ၽႄၵ်ႇႁၢင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ႁၢဝ်ႉၶိူင်းဝႆႉၼႆလိူင် ႁႂ်ႈသႂၢင်းပၼ် Ringer/NSS ။
- ၵူၼ်းပဵၼ် လၢင်ႈပဵၼ်ၶိူင်းလိူတ်ႈဢေႃႇႁၢဝ်ႉၶိူင်းၸလႈ တၵ်းတေလႆႈသႂၢင်းလိူတ်ႈပၼ်။

19 ပၼ်ႁႃလွင်ႈၵိုတ်ႇလုၵ်ႈ

ၽွၼ်းၵႃႉၽၢႆႇလင်

- လိူဝ်ႉမီးၶဝ်ႈ၊ သင်ဝႃႈၸုတ်ႇႁူင်းလုၵ်ႈ ႁူင်းလုၵ်ႈလၢင်ႈပွင်ႇ။
- ႁူလ်ႉမၢၵ်ႈၶိတ်ႉ၊ တေၸၽႄႈတိုၼ်းလွတ်ႈၵျူႉတင်းတူဝ်မိူၼ်ၸၵ်ႉသိူဝ်ႈ။

ႁွင်ႉထူပ်းၵူၼ်းပၢၼ်

ႁွင်ႉၵူၼ်းပၢၼ်မႃး 1 လိူၼ် 1 ပွၵ်ႈ မႃးၸႂ်ၼိူဝ်းတီႈႁွင်ႈယႃၵူႈလိူၼ် တႃႇၶၢဝ်းတၢင်း 1 ပီ။ ၵူတ်ႇထတ်းယိဝ်ႈ တူလ်းလွင်ႈလပ်းသၢၼ်ႇထေႇ (သင်ပၢၼ်လႆႈၵူတ်ႇထတ်းB-HCG) 2 လိူၼ်ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ။ ထုၵ်ႇလီႁွင်ႈၵိၼ်ယႃႁွႆႉႁၢမ်း သၢၼ်ႇထေႇၶလႈလၢတ်းၸႆဝႃႈၶၼ်ႇထုၵ်ႇလီပွႆႇႁွႆႈလပ်းသၢၼ်ႇထေႇ တီႈၸၢႉသုတ်းၼိုင်ႈပီး (တူလ်းတီႈ ၶၼ် 20.2)။

> သင်ဝႃႈၵူၼ်းပၢၼ်ၼွႆႈလႆႈလုၵ်ႈထိင်ႈၼႆလိူင် ယွၼ်ႉဝႃႈလၢင်းပႃးတွင်ႉသၢၼ်ႇထေႇမၢၵ်ႈၶိတ်ႉထိင်ႈၶလႈ
> ထုၵ်ႇလီၵၢဝ်ႇလွင်ႈသွၼ်ႇသေ လုမ်းလၢးပွႆႈတူလ်းလီလီ။

ႁူဝ်ၶေႃႈတၢင်ႇလိူဝ်း

20

20.1 တၢင်းပဵၼ်လူမ်းမႃႉမူ

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ ငဝ်းလၢႆးယွၼ်ႉပိူဝ်ႈထၢတ်ႈၾႆးၾႃႉဢၼ်ႁွၵ်ႈၶေႃႈၵၢၼ်ၸမ်မိူဝ်ႈမႃးၸလႄႈ ၵဵတ်းၶိုၼ်ႈလွင်ႈ ႁူႉတူဝ်၊ လၢႆးယူႇသၢင်ႈၸလႄႈ လွင်ႈတူင်ႉၼိုင်တူဝ် ၵိုင်ႉၵၢင်ႉလၢႆႈလိၵ်ႈလၢႆႈၵႂႃႇၼၼ်ႉ ၶွင်ႉဝႃႈပဵၼ်တၢင်း ပဵၼ်မႃႉမူၼႆယဝ်ႉ။ လွင်ႈမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ သင်ဝႃႈပဵၼ်လူမ်းမႃႉမူၼမ်လိူဝ်သေ (2) ပွၵ်ႈၼႆ မၵ်းမၼ်ႈဝႃႈ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်မႃႉမူ ၼႆယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်မႃႉမူ ၸေမီးလၢႆလိူဝ်ႉလၢႆသဵၼ်း။

> သင်ဝႃႈ ပေႃႈလူမ်းမႃႉမူၵိုင်လိူဝ်သေ(5) မိၼိတ်ႉၼႆလိူင် သွၼ်ႇလႆႈဝႃႈပဵၼ်မႃႉမူႁၢႆႉႁႅင်း
> ၸလႄႈ
> ၸေလႆႈယူတ်းယႃပၼ်ၶၼ်ၶၼ်ဝႆးဝႆး။ (တူလုမ်းတီႈလွင်ႈပဵၼ်ငၢၼ်း တွၼ်ႈ–7.2)

တၢင်းပဵၼ်မႃႉမူၵမ်ႈၼမ် ဢၼ်ပဵၼ်ၵၼ်ၼၼ်ႉ

ပဵၼ်ငၢၼ်းဢၼ်လၵ်ႉတင်းတူဝ် (ၸေႃၵိုင်ႈၵူႈတင်းတူဝ်သေ ပဵၼ်ငၢၼ်း)

- သင်ဝႃႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လိူဝ်ႉၼၼ်ၼၼ်ႉ ၵူၼ်းပဵၼ်ၸေၵိုင်ႉၵၢင်ႉလိူမ်းတူဝ်ၵူႈ၊ ႁူမ်ႈတင်း တူဝ်သွမ်ႇ/ဢမ်ႇသွမ်ႇ ၸလႄႈ တိၼ်မိုဝ်းလိူဝ်းၼၼ်ႉ ၸေလၵ်ႉၸိုၼ်ႈလၵ်ႉလူင်းႁၢႆႉႁႅင်း။ (မၢင်ပွၵ်ႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ၸေယဵဝ်ႈလၼ်ၵွၵ်ႇမႄး ဢမ်ႇၼၼ် ၸေၸူပ်းလိၼ်ႉလဝ်ႈၵဝ်ႇ) မိူဝ်ႈလူမ်းမႃႉမူယဵၼ်လူင်းၵူႈၼၼ်ႉ ၵူၼ်းပဵၼ်ၸေၼွၼ်းၼွၼ်းၼိူင်း။
- တွၼ်ႈတႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလဵၵ်ႉၼၼ်ႉ ပဵၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈ ဢမ်ႇႁၼ်ၽဝၵ်ႈႁၢင်ႈလိင်ႈလိင်ႈသေတႃႉ မၢၵ်ႈတႃၸေၽိပ်ႉယုပ်း ၽိပ်ႉယုပ်း၊ ၵမ်တႃမိုဝ်းၸလႄႈ ၼိပ်ႇသုပ်းဝႆႉ။
- မိူဝ်ႈပဵၼ်ငၢၼ်းၼၼ်ႉ သင်ဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ်ႁူႉတူဝ်ၼႆ ပွင်ႇဝႃႈဢမ်ႇလႆႈပဵၼ်လူမ်းမႃႉမူ။ ၵူလိုၵ်ႈ ပဵၼ်ၽဝၵ်ႈႁၢင်ႈ ပဵၼ်ငၢၼ်းတၢင်ႇလိူဝ်း။

မိူဝ်ႈပၢၼ်ပဵၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ လိူမ်းတူဝ်လူဝ်ႈၵိပ်ႈ (Childhood absences attacks)

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇတိုၵ်ႉလၢတ်းၵႂၢမ်း ဢမ်ႇၼၼ် တိုၵ်ႉလဵၼ်းယူႇသေ ၵိုင်ႉၵၢင်ႉဢမ်ႇတူင်ႉၼိုင်ၵူႈမွၵ်ႈ(1)မိၼိတ်ႉသေ ၸိုၼ်းတူင်ႉ ၼိုင်လဵၼ်ႈၸိုၼ်း။ ၼဝ်ၸေဢမ်ႇႁူႉတူဝ်ဝႃႈ ၼဝ်လိူမ်းတူဝ်ၵူႈ။

> သင်ဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ် မီးၽဝၵ်ႈႁၢင်ႈမိူၼ်ၼင်ႇ တိၼ်၊ မိုဝ်း လၵ်ႉႁၢဝ်ႉႁႅင်း ဢမ်ႇၼၼ် ၸေဢမ်ႇ မီးႁႅင်းသေဢူၼ်ႈၵူႈတင်းတူဝ် ဢမ်ႇၼၼ် ၼိင်ႈၵူႈၼႆလိူင် ၶႂ်ႈဝူၼ်ႉဝႃႈလၢင်းပဵၼ်လူမ်းမႃႉမူလႆႈ။ ဢူပ်ႇဢူဝ်းတိူင်ႇပၢင်ႇၵၼ်တင်းမေႃယႃ။

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁၢမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

- လွင်ႈမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်မႃႉမူ ဢၼ်လမ်ႇလွင်ႈလိူဝ်ပိူၼ်ႈၼၼ်ႉ ဢဝ်ၶေႃႈမုၼ်းတီႈၵူၼ်းႁၼ်မိူဝ်ႈပေႃႈမႃႉမူ။ ပဵၼ်လူမ်း၊ ပဵၼ်ငၢၼ်းၼၼ်ႉ ဢမ်ႇၸႂ်ႈတၢင်းပဵၼ်မႃႉမူတႃႇသေႇ– တၵ်းၸေလႆႈဝူၼ်ႉပႃးတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း။

မီးလူမ်းၼၢဝ်သေလိူမ်းတူဝ် — တူဝ်ယၢင်ႇ – တၢင်းပဵၼ်ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ ယွႆႈၶူမ်ႇၵွၵ်းၶေႃႈ၊ လူမ်းမႆႈၸိုၼ်ႈသုင်၊ ၵွၵ်းၶေႃႈ။

ၵမ်ႇမီးလူမ်းၼၢဝ်သေလိူမ်းတူဝ် — တူဝ်ယၢင်ႇ – ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼၼ်းလိူတ်ႈၶေႇ၊ ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၼမ်ႉ ၼၼ်းတူဝ်ၵႆႉၶိူင်း၊ တုမ်ႉတိူဝ်ႉလႃးတီႈၵွၵ်းၶူဝ်၊ ၵိၼ်ယႃႈမ၊ ၵိၼ် လဝ်ႈ၊ ၶိူင်းၵိတ်းၵၢၼ်မၢၵ်ႇၵဝ်းၶေႇ (ၼၼ်းယဵဝ်ႈမီးထၢတ်ႈ ယူႇရီယႃးၼမ်)

ပဵၼ်ငၢၼ်း မူဝ်ႈပႃးတွင်ႉ ၵမ်ႇမီး လူမ်းၼၢဝ်သေၵမ်းၵမ်းလိူမ်းတူဝ် — တူဝ်ယၢင်ႇ – ၵွၵ်ႇလွၵ်းမူဝ်ႈပႃးတွင်ႉ။
တူဝ်ယၢင်ႇ – ၼဵၼ်ႇသိူဝ်းၵွၵ်းၶေႃ၊ Cystic ercosis။

- ၵူၼ်းပဵၼ်ၵၢၼ်ပဵၼ်ငၢၼ်းၵူႈၵေႃႉၼၼ်ႉ တေလႆႈၵူတ်ႇၸႅတ်ႈတူၺ်းၵွၵ်းၶေႃၸလႆႈ ၽိၼ်ႈၵႃႇယူင်ႇၶဝ် ၵူႈၵေႃႉ။
- သင်ဝႃႈမႃတၢင်းပဵၼ် တီႈၵူၼ်းပဵၼ်ငၢၼ်းၼၼ်ႉၵမ်ႇလႆႈၼႆလိူင် တေလႆႈၶိတ်း ECG သေၵူတ်ႇၸႅၵ်ႈတူၺ်း။ ႁွပ်ႈဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ် ၵၢၼ်ၶိူင်းတွတ်ႇၶူဝ်လွႆၵမ်ႇၽိုင်ႇၼၼ်ႉ ၸၢင်ႈပဵၼ်ငၢၼ်းသေထိုင်မႃးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- တူၺ်းတီႈတၢင်းပဵၼ် ပဵၼ်ငၢၼ်း တီႈၵၼ် (7.2)
- ယႃၵၢၼ်တေလႆႈပၼ် လွမ်းၼင်ႇလႂ်းၵၢၼ်ၵၢၼ်ထုၵ်ႇလီပၼ်ယႃၵွၼ်တၢင်း

တၢင်းပဵၼ်မႃးမူၵူႈၵၢၼ်ၵၢၼ် **Seizure type**	**ယႃၵၢၼ်ထုၵ်ႇလီပၼ်** **Medication to treat**	**ယႃၵၢၼ်ၵမ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ်** **Medication to avoid**
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵႃႇယူႉ (1ၶူပ်ႇလူင်းတႅႈ) Infant under 1 year ၼိူင်ႈၼိူင်တင်းတူဝ်သေလိူမ်းတူဝ်	Phenytoin Phenobarbitone	Sodium Valporate
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၼိူင်ႈၼိူင်တင်းတူဝ်သေလိူမ်းတူဝ်	Sodium Vaporate Carbamazipine Phenytoin	
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ လိူမ်းတူဝ်ၵျႃႇလူဝ်ႈၵဝ်ႈ	Sodium Valporate	Carbamaizipine Phenytoin
ၵူၼ်းလူင် ၼိူင်ႈၼိူင်တင်းတူဝ်သေလိူမ်းတူဝ်	Sodium Vaporate Carbamazipine Phenytoin	

- သင်ဝႃႈၼုၵ်းၼိုင်ႈပီးၼႆႉ ၵူၼ်းပဵၼ်ယၢမ်းပဵၼ်ငၢၼ်းၼမ်လိူဝ်သေ 2 ပွၵ်ႈလိူင် ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇတႃႇပၼ်ယႃးယႃ။
- သပ်းလႅင်းၸၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ တေလႆႈမႃပ်ႉလွင်ႈယူတ်းယႃၶၢဝ်းၶိုင်ၸလႆႈ သင်ဝႃႈၵိုင်ႉၵၢင်ႉၵိုတ်းယႃႈယႃပိၵ်ႉလိူင် တေလၢင်းပဵၼ်ငၢၼ်းမႃႇၶိူင်းမႃးလိူဝ်ၵဝ်ႇ။
- သပ်းလႅင်းၸၼ်လွင်ႈတၢင်းပဵၼ်မႃးမူၸလႆႈ လၢတ်ႈၸၼ်လႆႈၶေႃႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ်။
- သင်ဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ် ယွမ်ႈမႃပ်ႉၵၢဝ်တၢင်းယူတ်းယႃယူႇၼႆလိူင် တေလႆႈၸတႃႇပၼ်ယႃၼိုင်ႈၽိၼ်ႈၵူၺ်း။

- သင်ဝႃႈယူတ်းယႃတင်းယႃသိၼ်းလိဝ်ၵိူင်းယႃသုင်သုတ်းသေ ဢမ်ႇလီၸိုၼ်ႈမၢႆးၼႆ ထုၵ်ႇလီၵူပ်ႇၵူဝ်းတိူင်ႇပၢင်ႇ တင်းမေႃယႃ။
- မိူဝ်ႈတေယူတ်းယႃၼၼ်ႉ တေလႆႈၸတ်ႉပၼ်ၵိူင်းယႃႈယႃၵေႃႇၵေႃႇ တေႃႇထိုင်တၢင်းပဵၼ် ပေႃးလီၸိုၼ်ႈမၢႆး ဢမ်ႇ ၼၼ် တေႃႇထိုင်ဢမ်ႇမီးၽွၼ်းလၢႆႉယႃတေႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ ၸိုၼ်ႈပၼ်ၵိူင်းယႃႈယႃလႆႈ။
- ပၼ်ၵိူင်းၵူၼ်းပဵၼ် ၶိူဝ်ႈမၢႆးၶေတီႈႁွင်းယႃႁူႈလိူၼ်။
- သင်လိူဝ်ႉဝႃႈ လႆႈယူတ်းယႃၸိုၼ်းၵူၼ်းပဵၼ် ၵေႃႉၵၼ်ၵူဝ်းယႃမ်းယူတ်းယႃၼၼ်ႉတႃႇသေႇၼႆ ၶိၼ်းတေလီ ၶတ်ႉၶတ်ႉ။ (ၵူၼ်းပဵၼ်ၼိူင်ႈၵေႃႉ မေႃယႃလႆႈၵေႃႉယူတ်းယႃၼႆႉ တေဢမ်ႇလီ)

ၵိူင်းယႃ တႃႇၵူၼ်းလူင် (Adult drug doses)
တႃႇတွင်း

→ တွၼ်းတႃႇၵိူင်းယႃႈယႃလုၵ်ႈဢွၼ်, တူၺ်းတီႈလွၵ်းပၼ်ယႃႈယႃ။

လွင်ႈၵိုတ်းယႃႈယႃလူမ်းမႃႉမူ (Stopping Anti – Epilepsy Medication)

ၵူၼ်းပဵၼ်ၵမ်ႈၼမ် ဝႆႉသေၵိၼ်ယႃႈယႃႁႃႈလႆပီး ယဝ်ႉၼႆ တေဢမ်ႇပဵၼ်လူမ်းမႃႉမူထႅင်ႈ။

> သင်ဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ် ဢမ်ႇပဵၼ်လူမ်းမႃႉမူမႃးလႆႈ (2) ပီးပႆယဝ်ႉၶလႆး မိူဝ်ႈၵူတ်ႉတူၺ်း သိၼ်းဢႃႇယူင်ႇၵေႃႈ လီယူႇၼႆလိူင် ၵူၼ်ႉသွၼ်တႃႇၵိုတ်းပၼ်ယႃႈယႃလႆႈ။

ထုၵ်ႇလီၸိုတ်းလိူင်ႉၶိူဝ်ၼၼ်ႉ ဢူပ်ႇဢူဝ်းၵၼ်တင်းၵူၼ်းပဵၼ်သေတၢမ်းတတ်းၵႂႃႇ။ သင်ဝႃႈ ၵိုတ်းယႃႈယႃပိုတ်ႈၼႆလိူင် ၵူၼ်းပဵၼ်မၢင်ၵေႃႉ တေလၢင်ႈၵူဝ်ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်မႃးမူၸိုၼ်းမႃးထႅင်ႈ။ ၵူၼ်းပဵၼ်မၢင်ၵေႃႉသမ်ႉ ပေႃးပဵၼ်လႆႈ ၶႂ်ႈၵိုတ်းယႃႈယႃပိုတ်ႈဝႆႈဝႆႈ။

- ဝႆႈသေၵိုတ်းယႃႈယႃယဝ်ႉ ၵူၼ်းပဵၼ်ၼမ်လိူဝ် 60% ဢမ်ႇပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ထႅင်ႈ။
- ဝႆႈသေၵိုတ်းယႃႈယႃယဝ်ႉ ၵူၼ်းပဵၼ် ဢေႇလိူဝ် 40% လၢင်ႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်မႃးထႅင်ႈယူႇ။
- သင်ဝႃႈ မေႃယႃၶလႆႈၵူၼ်းပဵၼ် ႁွမ်ႈၵၼ်တေႃႇတတ်း တႃႇတေၵိုတ်းယႃႈယႃၼႆ တေလႆႈပၼ် ၵိူင်းယႃႈယႃ ဢေႇလူင်းၵႂႃႇလွႆးလွႆး 4 ဝူင်ႈ 1 ပွၵ်ႈ။
- Phenytoin ၼႆႉ 4 ဝူင်ႈ 1 ပွၵ်ႈ တေလႆႈပၼ်ဢေႇလူင်း 50mg ။
- Carbamazepine ၼႆႉ 4 ဝူင်ႈ 1 ပွၵ်ႈ တေလႆႈပၼ်ဢေႇလူင်း 100mg ။
- Phenobarbetone ၼႆႉ 4 ဝူင်ႈ 1 ပွၵ်ႈ တေလႆႈပၼ်ဢေႇလူင်း 30mg ။
- Sodium Valporate ၼႆႉ 4 ဝူင်ႈ 1 ပွၵ်ႈ တေလႆႈပၼ်ဢေႇလူင်း 200mg ။

လွင်ႈၸေႃႉၵၢင်ႈ

- တႃႇၸေႃႉၵၢင်ႈဢမ်ႇၶိူဝ်ႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ထႅင်ႈၼၼ်ႉ တေလႆႈယူတ်းယႃပၼ်ၸႂ်ႈဝႆးရိုင်။
- ၼင်ႇႁိုဝ်တေဢမ်ႇၶိူဝ်ႈၶဝ်မီးၽေး လွင်ႈတိူဝ်ႉလႃးမၢတ်ႇၵဵပ်း ဢမ်ႇၼၼ်ၽွၼ်းလၢႆႉလွမ်းလၢင်ၼၼ်ႉ ဢဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်မႃးမူ ဢၼ်လိူမ်းတူဝ်ယူႇၼၼ်ႉ တမ်းဝၢင်းဝႆႉ မိူၼ်ၼင်ႇလႆးတမ်းဝၢင်းၵူၼ်းလိူမ်းတူဝ်။

20 ၶူဝ်ၶေႃႈတၢင်ႇလိူဝ်း

ဢၢင်ႈဢိင် တၢင်းပဵၼ်ဢႅဝ်ၼူၵ်ႉ (ၼႃႈ 15.2)၊ ယိုဝ်းႁူမ်ႇဢွၵ်ႇၶေႃၵႂ်း (ၼႃႈ 15.1)၊ လူမ်းမႆႈၶိုၼ်ႈ ၶႄႉၶႅင်း (ၼႃႈ 7.4)၊ ဢွၵ်ႇၶေႃၵႂ်း (ၼႃႈ 15.3)၊ ထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၶႅၼ်းလိူတ်းတူၵ်းယွမ်း (ၼႃႈ 10.1)၊ ၶၢတ်ႇ ထၢတ်ႈၶမ်ႉၶႄႉၶႅင်း (ၼႃႈ 12.1)၊ ယႃမႃႉ (ၼႃႈ 23.1)၊ လဝ်ႈ (ၼႃႈ 23.1)၊ ဢွၵ်ႇလွၵ်းမိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉ (ၼႃႈ 19.5)၊ Cysticercosis (တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ပဵၼ်ၵွပ်ႈမႅင်းတိူၵ်ႇ) (ၼႃႈ 12.4)။

20.2 ၵၢၼ်ဝၢင်းၽႅၼ်ၶေႃႈႁူၼ်း (Family Planning)

သင်ဝႃႈတေဢုပ်ႇဢူဝ်း လွင်ႈၵၢၼ်ဝၢင်းၽႅၼ်ၶေႃႈႁူၼ်းၼၼ်ႉလိူင် ထုၵ်ႇလီဢုပ်ႇပႃးၶေႃႈမုၼ်းၼင်ႇပႃႈတႂ်ႈၼႆႉ–

- ထၢမ်ဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ်မီးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလၢႆၵေႃႉ?
- လွင်ႇယၢမ်ႈတူၵ်းလုၵ်ႈ ?
- လွင်ႇယၢမ်ႈပဵၼ်ၶူဝ်ၶႆႈၽေႃႇလိူဝ် ?
- ပဵၼ်ၶမႈတိုၵ်ႉလႅင်ႉၼူမ်းယူႇႁိုဝ် ?
- လွင်ႇၵူၼ်းပဵၼ် ၶူႉလၢႆးဝၢင်းၽႅၼ်ၶေႃႈႁူၼ်းလၢႆလၢႆၵိူဝ်း ?
- လွင်ႇၵူၼ်းပဵၼ်ၵူဝ်လွင်ႈၶိုတ်းမၼ် ?
- ထၢမ်ဝႃႈ လွင်ႇယၢမ်ႈမီးလိူတ်းလႅင် ဢမ်ႇၼၼ် လိူတ်ႈၽိူၵ်ႇလူင်း (ဢၼ်ဢမ်ႇပၵ်ႇၵတီႇ)?
- မိူဝ်ႈၵူတ်ႇလိူတ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉၶႂ်ႈၵူတ်ႇလိူတ်ႈတူလႆး ၶိုင်းလိူတ်ႈ၊ တပ်း၊ ၼူမ်း ဢမ်ႇၼၼ် ပၢၵ်ႇၶူင်းလုၵ်ႈဝႃႈ လွင်ႇမီးသင် ၽိတ်းပၵ်ႇၵတီႇႁိုဝ် ?
- လွင်ႇၵူၼ်းပဵၼ်ပႃးတွင်ႉယူႇ? သင်ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႃႈ ပႃးတွင်ႉ ၶႂ်ႈၵူတ်ႇလိူတ်ႈၵမ်းလိူဝ်။
- ၵူတ်ႇလိူၵ်ႈတူလႆး လွင်ႈလိူတ်ႇလႅင်/လိူတ်ႉၽိူၵ်ႇလူင်း။

ထူင်ယၢင် (Condom)

ထူင်ယၢင်ၼႆႉ တေဢဝ်ၵျူႇပျႃႇၶိတ်းဝႆႉသေ ပႆၢမၼ်းတေပိၵ်ႉဝႆႉ။ မၼ်းမီးၼႂ်းၵၢၼ်လီလီတင်းၶိုင်းဢၢင်ႇၵျႃႇၽူႈၸၢႆး မိူဝ်ႈၶဵင် တူဝ်။ မိူဝ်ႈၶူမ်ႈၵျႃႇမၼၼ်ႉ မၼ်းတေၶႄႉၶၢမ်ႈပၼ် ၼမ်ႉငၢၼ်ၽူႈလၢႆး ဢမ်ႇၶႂ်ႈၶဝ်ႈၵျႃႇၼႂ်းၶိုင်းဢၢင်ႇၵျႃႇၽူႈယိင်းလႆႈ။ ထူင်ယၢင်ၼိုင်ႈ ဢၼ်ၼႆႉ တေလႆႉလႆႈၼိုင်ႈပွၵ်ႈၵူၺ်း။

ၽွၼ်း မိူဝ်ႈၶူမ်ႈၵျႃႇမၼၼ်ႉ သင်ဝႃႈလႆႉတိူဝ်းထူင်ယၢင်**ၵူႈပွၵ်ႈ**ၼႆႉ တေမီးၽွၼ်းလီၼတႃႉၼတႃႉယူႇယဝ်ႉ။

ငဝ်းလၢႆးဢၼ်ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီလႆႉထူင်ယၢင်

ၵူၼ်းဢၼ်ဢမ်ႇမိူၼ်ႈတင်းထၢတ်ႈၵျႃႇပျႃႇ တေမီးသေတႃႉ ဢမ်ႇၼမ်။ ၼမ်ႉယႃလိူၼ်ႈလႆ Nonoxynol-9 ဢၼ်တႃႇ ဝႆႉတၢင်းၼွၵ်ႈထူင်ယၢင်ၼၼ်ႉ ၶိတ်းၶႂ်ႈဢမ်ႇမိူၼ်ႈၵေႃႈလၢင်ႈပဵၼ်လႆႈၶလႈ ၶႂ်ႈလိူၵ်ႈလၢႆးထူင်ယၢင် ဢၼ်ပဵၼ်ၶိုင်ႈမၢႆ တၢင်ႇဢၼ်လႆႉတိူဝ်း။

ၶေႃႈလမ်ႇလွင်ႈ

ဢမ်ႇမၼ်းတႃႇၽိဝ်ဝတ်ႉသၼ်လိၼ်း (Vaseline)၊ ဢမ်ႇမၼ်း၊ Nystatin (ယႃတႃႈၵဝ်ႈ)ၵမ်ႉဢၼ် Canestan လိူဝ်းၼၼ်ႉ ၸၢင်ႈၵွတ်းၶွႆႈထူင်ယၢင်မၢင်သေပွင်ႇၼၼ်ႉၸလႆႈ ယႃႇလွင်ႉလွမ်း။

> ထူင်ယၢင်ၼၼ်ႉပဵၼ်မိူင်ႈမိူဝ်းၵၼ်လိူဝ် တႃႇႁႄႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ်
> ၵၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈႁွပ်ႈ လွင်ႈၵူမ်ႈၵႃႇမ
> ၵူမ်ႈတင်းလိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်းပဵၼ်ၵိုၵ်ႉၸႂ်ၵႂၢမ်ႇဝီႈ။

ယႃၵိၼ်ႁႄႉမၢၼ်ႇသၼ်ႉထေႃႉ (Oral Contraceptive Pill)

လၢႆးႁၢင်ႈႁဵၼ်းယႃးယႃ – ယႃးယႃၼၼ်ႉတေၵူမ်ႈပႃး Oestrogen ၸလႄႈ Progesterone ။

ၽွၼ်းယႃးယႃ – ပေႃးၵိၼ်ၵူႈဝၼ်းလိူင် တေၸႂ်ႉမၢၼ်ႇသၼ်ႉထေႃႉပၼ်လႆႈ 95%။

ငဝ်းလၢႆးတီႈၵၼ်ၵမ်ႉထုၵ်ႉလီပၼ်ယႃးယႃ – ငဝ်းလၢႆးလွမ်းဢၼ်ႉပႃးတွၼ်ႈၼၼ်ႉ တေၵမ်ႉလႆႈပၼ်ယႃ–

- ၽူႈယိင်းၵႃႈယူ 40 ၶိုၼ်ႈၸိူဝ်ႉ ၸလႄႈ ၽူႈယိင်းၵၼ်လူတ်ႉလၢၼ်းယႃႈၵႃႈယူ 35 ၶိုၼ်ႈၸိူဝ်ႉ။
- ၵူၼ်းတီႈၵၼ်မီးတၢင်းပဵၼ်ႁူဝ်လွႆ
- ၵူၼ်းၵၼ်ပဵၼ်ႁူဝ်ၸႂ်ႈႁူဝ်မဝ်း
- ၵူၼ်းၵၼ်ပဵၼ်လိူတ်ႈသုင် လိူတ်ႈတၢင်းၸိူဝ်ႉမီး 140 ၸလႄႈလိူတ်းတင်းတွႆႈ 90 ပႃးၸလႄႈ ၵူၼ်းၵၼ်မီး တၢင်းပဵၼ်ယွၵ်ႈဝၢၼ်။
- ၵူၼ်းပဵၼ်ၵႅၼ်ႉသိူဝ်းတီႈႁူင်းလုၵ်ႈ၊ ဢူမ်းပဵၼ်ၵႅၼ်ႉသိူဝ်းၸလႄႈ တပ်းပဵၼ်ၵႅၼ်ႉသိူဝ်းၵမ်ႉဢၼ် တပ်းႁွႆႈ။
- တွၼ်ႈတႃႇၸမႈလိူင်ႉဢူမ်း လွင်ႉလီပၼ်ယႃးယႃ Progestorone/ၵမ်ႉလီပၼ်ဢၼ်ၼၼ်ႉ တေလႆႈတိူင်ႉပၢင်ႉ တင်းမေႃယႃ။
- ၵူၼ်းၵၼ်ဢႄႈလိူၼ်ၵမ်ႉပႆႇယၢမ်ႈမႃးသေပွၵ်ႈ။
- ပီးႁၢင်းပူၼ်ႉတီႈ၊ BMI (ဢမ်ႇဢၵ်းၵၼ်ၵဝ်သူၼ်ႉသုင်သေသွၼ်ႉဢပ်ႉဝႆႉ) သုင်လိူဝ် 30 ၶိုၼ်ႈၸိူဝ်ႉ။
- ၽူႈယိင်းၵၼ်ၵိၼ်ယႃးယႃ Carbamazepine Griseofulvin Phenobarbital Phenytoin Rifampicin လိူဝ်းၼၼ်ႉယူႉဢၼ်ၼႆႉ ၵမ်ႉထုၵ်ႉလီပၼ်။

ၽွၼ်းလႃႉယႃၵၼ်ပဵၼ်ၵမ်းဢမ်ႇ

ဢူမ်းတေၶၢင်းၶၢင်သေလိပ်း၊ ၵေႃႉႁၢၵ်ႈ၊ ဢမ်ႇဢၵ်းတူဝ်ၶိုၼ်ႈ၊ ႁၢင်းလွႆတူၵ်း၊ လိူတ်ႈသုင်။

20 ႁူဝ်ၶေႃႈတၢင်ႇၸိူဝ်း

ပိူင်ၼမ်း

- မိူဝ်ႈပႆႇပၼ်ယႃႁေႃႇၵၢမ်ႈသၼ်ႇထေႇၼၼ်ႉ တေလႆႈထၢမ်ၶေႃႈမုၼ်းတႅတ်ႈတႅတ်ႈတေႃးတေႃးၸလႈ ႁူတ်ႇလႅတ်ႈၼႂ်း တႅမ်ႈထုၼ်ႈ။ ၵၼ်လမ်ႇလွင်ႈလိူဝ်ၼၼ်ႉၸတႉလွင်ႇမီးတၢင်းပဵၼ် မိူၼ်ၼင်ႇလၢတ်ႈမႃးပႃႈၼိူဝ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ႁူတ်ႇလႅတ်ႈပၼ်လွင်ႈပႃးတွင်ႉ။ ထတ်းတူၺ်းတီႈတွင်ႉၸလႈ တီႈၼူမ်းဝႃႈ လွင်ႇမီးႁၢႆႇၵၼ်ႇၵၼ်ႇႁိုဝ်။ ပေႃးမီး ၶေႃႈထၢမ်လိုင် ၼႂ်းၵူပ်ႇၵူဝ်းတိုင်ႇပၢင်ႇတင်းမေႃယႃ။
- ႁူၼ်းလုတ်ႇလိၼ်းယႃႈၼႆႉ လၢတ်ႈၶေဝႃႈၼႂ်းၵိုတ်းလုတ်ႇလိၼ်းယႃႈ။
- မိူဝ်ႈပႆႇပၼ်ယႃၼၼ်ႉ တေလႆႈလၢတ်ႈၶေၽွၼ်းလႃႉယႃ ၵၼ်လၢင်ႈပဵၼ်၊ ၽွၼ်းလႃႉၵမ်ႈၼမ်ၼႆႉ ဝၢႆးသေ ၵိၼ်ယႃႁိူင်လိူဝ် **1** လိူၼ်ထိုင် **3** လိူၼ်ၼၼ်ႉ တေၵမ်ႇပဵၼ်ယဝ်ႉ။ သင်ၵိၼ်ယႃၵၢင်ၶိုၼ်းၼႆႉ တေၵမ်ႇ ပေႃးႁၵ်ႉတၢမ်းၼႂ်းၶွမ်ႈၵေႃႉ ၶွမ်ႈႁၢၵ်ႈ။
- ဝၢႆးသေၼေႃႈလိူၼ်မႃးယဝ်ႉ 2 ပွၵ်ႈၸလႈ လိူတ်ႈတိုၵ်ႉတူၵ်းၵိတ်းၵိတ်းယူႇၼႆႉလိုင်ပၼ်ယႃ Oestrogen ၵၼ် လေႃးဝႆႉၼၼ်ႉ 50 ၵမ်ႇၼၼ် 60 Micrograms လႆႈယူႇ။ (မိူဝ်ႈပႆႇပၼ်ယႃၼၼ်ႉ တေလႆႈထၢမ်ဝႃႈ လွင်ႇ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ် ႁူင်းလုၵ်ႈႁႅၵ်ႈ၊ လွင်ႇမီးသင်ၵိုတ်းဝႆႉၼၼ်ႈႁူင်းလုၵ်ႈ၊ လွင်ႇလိမ်းၵိၼ်ယႃ၊ ၵိၼ်ယႃပတီႇၸိူးဝၼ ယူႇၸလႈတွင်ႉႁူႇ)။ သင်ဝႃႈၵမ်ႇပဵၼ် လိူဝ်းၵၼ်ထၢမ်ဝႆႉပႃႈၼိူဝ်ၼႆႉၼႆႉ ပၼ်ယႃလႆႈ။

> **ၶေႃႈတေလႆႈလၢတ်ႈၶေပၼ် ၽူႈယိင်းၵၼ်ၵိၼ်ယႃႁေႃႇၵၢမ်ႈ**
>
> 1) ၼိုင်ႈဝၼ်း ၼႂ်းၵိၼ်ၼိုင်ႈမဵတ်ႉ။
> 2) ၸတႇၵိၼ်ယႃးယႃမဵတ်ႉယႂ်ႇ မိူဝ်ႈၶႄႈလိူၼ်မႃးဝၼ်းၵွၼ်တၢင်းသုတ်း။
> 3) တေလႆႈၵိၼ်ယႃၵူႈဝၼ်း။ သင်ၵိၼ်ယႃတူၵ်းလိုၼ်းပိူတ်ႈ 12 ၸူဝ်ႈမူင်းၼႆႉလိုင် မိူဝ်ႈၸုၵ်းၶိုၼ်လႆႈၼၼ်ႉ ၼႂ်းၵိၼ်ၶိုၼ်းၵမ်းလဵဝ်။ ယႃၵၼ်ၵိုတ်းၼၼ်ႉၵေႃႈ ၵိၼ်မိူၼ်ၵဝ်ႇသေ ၶိုၵ်ႉပႃးထူင်ယၢင်တေႃႇ 7 ဝၼ်း။
> 4) မိူဝ်ႈမီးလူမ်းၼၢဝ်ၸလႈ ၽူႈလၢႆးၵမ်ႇယူႇႁိူၼ်းၼၼ်ႉၵေႃႈ တေလႆႈသိုပ်ႇၵိၼ်ယႃ။
> 5) ပေႃးယႃၵၢပ်ႈၵဝ်ႇသိၼ်ႈ တေလႆႈၸတႇၵိၼ်ယႃၵၢပ်ႈမႂ်ႇၶိုၼ်းၵမ်းလဵဝ်။
> 6) မိူဝ်ႈမီးလူမ်းၼၢဝ်ၸလႈ ၶိုၵ်ႉတိုဝ်းယႃၶႃႈလိူဝ်ႉမိင်းၼၼ်ႉ ၽွၼ်းယႃၸႁေႃႇၵၢမ်ႈသၼ်ႇထေႇတေတူၵ်းယွမ်း။ ႁွပ်ႈၼၼ် မိူဝ်ႈမီးလူမ်းၼၢဝ်ၸလႈ မိူဝ်ႈၵိၼ်ယႃးယႃၶႃႈလိူဝ်ႉမိင်းတေႃႇထိုင် **7** ဝၼ်း တေလႆႈၵိၼ်ယႃၵူႈဝၼ်းၸလႈ ၶိုၵ်ႉထူင်ယၢင်ပႃးၸွမ်း။

<u>ယႃသမ်ႉ (Depo)</u>

လၢႆးႁၢင်ႈၶၢၼ်းယႃးယႃ

ယႃသမ်ႉႁေႃႇၵၢမ်ႈသၼ်ႇထေႇ 3 ml ၼႆႉတေပႃးယႃးယႃ Medroxyprogesterone acetate 150 mg။ ၼႂ်းယႃသမ်ႉ ၼႆႉ ၵမ်ႇပႃးယႃ Oestrogen ၸလႈ ပၼ်ၸမႈလိူင်ႉၼူမ်းလႆႈယူႇ။ (ပဵၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈဝၢႆးသေၵိူတ်ႇလုၵ်ႈ ယဝ်ႉပၼ်လႆႈၵမ်းသိုဝ်ႈၼႆသေတႃႉၵေႃႈ ႁွပ်ႈလၢင်ႈၶၢတ်းၼႂ်းလိူတ်ႈလူင်းၼမ်ၸလႈ ဝၢႆးသေၵိူတ်ႇလုၵ်ႈယဝ်ႉ 6 ဝူင်ႈပႂ်ႇ လင်ႇပၼ်ယႃသမ်ႉၼႆႉ ပဵၼ်ၵၼ်လီသေပိူၼ်း။

ၼမ်ႉယႃ(Dose)–ယႃသမ်း (Depo) ၼၼ်ႉ 1 တဝ်းမီး 3 mg သေသမ်းတီႈၵမ်ႈၼိူဝ်ႉ။ တေလႆႈသမ်း 3 လိူၼ် 1 ပွၵ်ႈ။ မိူဝ်းပႆႇသမ်းယႃၼၼ်ႉ တေလႆႈၵူတ်ႇတူၺ်းလွင်ႈလပ်းတွင်ႉ။

ၽွၼ်းယႃ

ၾႆႉၵင်ႈသၼ်ထေႇပၼ်လႆႈ 95% ။

ငဝ်းလၢႆးၵၼ်ၵမ်ႇထုၵ်ႇလီသမ်းပၼ်ယႃႈယႃ

- ၽူႈယိင်း ၵၼ်မီးတၢင်းပိၼ်တပ်းၵႂႈ။
- တူဝ်လဝ်းၵဝ်ႇ ၵမ်ႇၼၼ် ၼႂ်ႈပီးၼွင်ႉလိူဝ်ႉၸိူဝ်း ယၢမ်ႈပိၼ်တၢၢ်ၽၢၵ်ႇ၊ ၵူၼ်းၵၼ်ယၢမ်ႈပိၼ်တၢင်းပိၼ်ၶူဝ်လွၵ်ႇဝၢႆး ၵၼ်ၵႃယုႉလႆႈ (45) ၶိူၼ်ႈၼိူဝ်ႉ။
- ၽူႈယိင်းၵၼ်ၵႃႇယု 40 ၶိူၼ်ႈၼိူဝ်သေ မီးတၢင်းပိၼ်လိူတ်ႈသုင်၊ ယိူဝ်ႈဝၢၼ် ၵမ်ႇၼၼ် ပီးပူၼ်ႉတီႈၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီၵႃပ်ႇၵူဝ်းတိူင်ႇပၢင်ႇတင်းမေႃယႃ။

ၽွၼ်းလႃႉယႃ ၵၼ်ပိၼ်ၵမ်ႈၼမ်

ၼႄႈလိူၼ်ၵမ်ႇမႃႈမၢၼ်ႇ၊ ၼႄႈလိူၼ်ၵမ်ႇမႃႈသေၵိတ်း (ၽူႈယိင်းမွၵ်ႈ 50% ၼၼ်ႉဝႆႉသေသမ်းယႃၶၵ်ႉၵျမ်ႈ သၼ်ႇထေႇ ႁိူင် 12 လိူၼ်ယဝ်ႉၼၼ် ၼႄႈလိူၼ်တေၵမ်ႇမႃႈ။ ၵူၺ်းၵႂႈပေႃးၵိုတ်းသမ်းယႃယဝ်ႉ လိူတ်ႈတေမႃး ၶိူၼ်း)။ ၼႂ်ႈၵျေႃႉ ၼႂ်ႈၵျၵ်ႈ၊ ၼမ်ႉၼၵ်းတူဝ်ၶိူၼ်း။

လွင်ႈလမ်ႇလွင်ႈ

တေလႆႈလၢတ်ႈၼေၵူၼ်းပိၼ် ၼႂ်ႈတွင်းဝံႉဝၼ်းထီႉ ၵၼ်တေလႆႈသမ်းယႃထိုင်းပွၵ်ႈၼိူင်ႈ (11-12 ဝူင်ႈ)။

တႃႇသမ်းယႃၼၼ်ႉ ပေႃးတူၵ်းလိူၼ် 1 ဝူင်းၼၼ် တေလႆႈၵူတ်ႇလိတ်ႈတူၺ်းယိူဝ်ႈဝႃႈ လွင်ႇလပ်းတွင်ႉ/ၵမ်ႇလပ်း။

(ၵ) သင်ဝႃႈလပ်းတွင်ႉ ယႃႇသိုပ်ႇသမ်းယႃၶၵ်ႉၵျမ်ႈ (Depo)။

(ၶ) သင်လိူဝ်ႉဝႃႈၵမ်ႇလပ်းတွင်ႉ သမ်းပၼ်ယႃ (Depo)ၶလႆႈ လၢတ်ႈၶၼေပေႃးဝႃႈ တေလႆႈလွႆႉထူင်ယၢင်လွမ်း တႃႇ 14 ဝၼ်း။ သင်ဝႃႈၼႄႈလိူၼ်ၵမ်ႇမႃႈလိူင် ၼွႆႈမႃႈႁွင်းယႃၶိူၼ်း။

သွႆႇၸူလ်ႇၼႂ်ႈႁွင်းလုၵ်ႈ (IUD)

IUD ၼၼ်ႉၵၢဝ်ပလတ်ႇသတိၵ်ႉၵူၼ်းၼမ်ႉတ်းဝႆႉသေ တေမိူၼ်ၵျၢင်းၽၢင် (T) ဝႆႉ။ သင်ဝႃႈသွႆႇၼႂ်ႈႁွင်းလုၵ်ႈလိူင် တေ ၾႆႉၵျမ်ႈပၼ်သၼ်ႇထေႇလႆႈ။

ၽွၼ်လီၽွၼ်းလႃႉ

IUD ၼၼ်ႉမီးၽွၼ်းလီသုင်။ ၾႆႉၵျမ်ႈသၼ်ထေႇလႆႈ 98%။ တေၵမ်ႇလႆႈလွႆႉၵၼ်ၵဝ်ႇၶိူၼ်း။ သင်လိူဝ်ႉဝႃႈၼႂ်ႈလႆႈ လုၵ်ႈ လိူင် ဝႆႉသေၵဝ်ၶိူင်ႈၾႆႉၵျမ်ႈသၼ်ထေႇၵွၵ်ႇယဝ်ႉ တေလပ်းတွင်ႉလႆႈၶိူၼ်းၵမ်းလိဝ်ယူႇ။ လၢႆးၾႆႉၵျမ်ႈသၼ်ထေႇ ၵၼ်ၼၼ်ႉၼၼ်ႉ မီးၽွၼ်းလီတႃႇ ၵူၼ်းၵၼ်မီးလုၵ်ႈၵျေႃႉလိဝ်ၶလႆႈ ၽူႈယိင်းၵၼ်ၵူဝ်တႃႇတေထမ်းမၼ်း။

20 ႁူဝ်ၶေႃးတၢင်ႇလိူဝ်း

ငဝ်းလံꩻဢၼ်ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ်

ၽူႈယိင်းဢၼ်လပ်းသၼ်ထေႇဝံႉၸလႈ လိူဝ်ႉမီႊင်းၶဝ်းၼိူဝ်ႈၸွင်ႈလုၵ်ႈ၊ လွတ်ႇသူင်ႇၼႆႇၸလႈႁိူၼ်းၼႆႇလိူဝ်းၶၼ်ႉဢမ်ႇထုၵ်ႇလီ သွႆႇပၼ်။

ၽွၼ်းလႃႉယႃႇ ဢၼ်ပဵၼ်ၵမ်ႈၼမ်

ႁွပ်ႈပိူဝ်ႈသွႆႇၸူလ်ႇ (IUD) ၸလႈမၢင်ပွၵ်း တေၶွတ်းၼွႆႈၸွင်းလုၵ်ႈသိၵ်ႇ၊ ဢမ်ႇၸူႉတူဝ်သေ IUD ဢွၵ်ႇမႃးတင်းၼွၵ်ႈ၊ သွၵ်ႈႁႃႇ သီၼ်ႈမႆမၼ်းဢမ်ႇႁၼ်။

ၽင်ၸီမ်တွႆႈၽိဝ်ၼင် (Norplant)

လံꩻႁၢင်ႈၶွၼ်းယႃႈယႃႇ

ၼွႆးယႃႇၽင်ၸီမ်ၼႆႉတေမီး **Progestorone** ဢၼ်တေလိုမ်းဢွၵ်ႇမႃးလွႆးလွႆးၸလႈ တေႁေႉႁၢမ်ႈပၼ်သၼ်ႇထေႇ။ (Norplant ၼႆႉတေမီး 6 လီမ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် 2 လီမ်ႈ) သေ တေၽင်တီႈတွႆႈၽိဝ်ၼင်ၸီၼ်။ Norplant ၼႆႉပၼ်ၸမႈလီင်ႉ ၼူမ်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵေႃႈလႆႈ (ႁူလ်းၵႃႈပွႆႉတေႃႇထိုင် ဝႆးၵိူတ်ႇယဝ်ႉ 6 ဝူင်ႈ)။ သင်ဝႃႈလပ်းတွင်ႉ 3 လိူၼ်ၸလႈ တူၵ်းလုၵ်ႈလိုင် ဝႆးသေတူၵ်းလုၵ်ႈယဝ်ႉ 7 ဝၼ်း ၽင်ၸီမ်လႆႈယဝ်ႉ။ ၶွႆႈၽင်ၸီမ်ၵမ်းလီဝ်ၵေႃႈလႆႈယူႇ။

ၶွင်းယႃႇ

ၶွင်းယႃႇ Norplant ၼႆႉ တေၸႁႉႁၢမ်ႈသၼ်ႇထေႇလႆႈတႃႇၸဝ်းတၢင်း 4 ပီ။ Norplant II ႁေႉႁၢမ်ႈသၼ်ႇထေႇ လႆႈ 3 ပီ။ ႁူလ်းၵႃႈ မိူဝ်ႈပႆႇၽင်ၸီမ်ၼၼ်ႉ တေလႆႈႁူတ်ႇတူလ်းဝႃႈ လွင်ႇလပ်းတွင်ႉ/ဢမ်ႇလပ်း။

ၽွၼ်းယႃႇ ႁေႉႁၢမ်ႈသၼ်ႇထေႇလႆႈ 95%။

ငဝ်းလံꩻဢၼ်ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ်ယႃႇ

သင်ဝႃႈပဵၼ်ၼင်ႇပႃႈတွႆႈၼႆႉ ယႃႇပၼ်ယႃႇ

- ႁူၼ်းမီးတၢင်းပဵၼ် တပ်းၵႂ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် ၵီၼ်ႇသိူဝ်ႊၼူမ်း။
- တူဝ်လဝ်ႈၵဝ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် ၼွႆးပီးၼွင်ႉလိူဝ်ႉၶိူဝ်း ဢၼ်ယၢမ်းမီးတၢင်းပဵၼ်ၵီဝ်ႇလူလ်ႈသီၼ်ႈလိူတ်ႈဢွၵ်ႇ (တူဝ်ယၢင်ႇ – တၢံၽေၵ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် ႁူဝ်လွႆဝႆး)။
- ၽူႈယိင်းဢႃႇယု 18 ပီႊလူင်းတွႆႈ ၸလႈ 45 ၶိုၼ်ႈၼိူဝ်။
- ႁူၼ်းဢၼ်ၼေႃႈလိူၼ်ဢမ်ႇမႃးမႃၼ်ႇ။

ၽွၼ်းလႃႉယႃႇ ဢၼ်ပဵၼ်ၵမ်ႈၼမ်

ၼေႃႈလိူၼ်တေဢမ်ႇမႃးမႃၼ်ႇ၊ ၼေႃႈလိူၼ်တေဢမ်ႇမႃးသေၵိတ်း (ဢမ်ႇၼၼ်) မၢင်ပွၵ်ႈမၢင်လွႆ လိူတ်ႈတူၵ်း ၵိတ်း ၵိတ်းဢွတ်းဢွတ်း၊ ၶွႆႈၵေႃႉၶွႆႈႁၢၵ်ႈ၊ ၼမ်ႉၼၵ်းတူဝ်ၶိုၼ်ႈ။

ထမ်းမၼ် (Sterilisation)

တၢႆႇထမ်းမၼ်ၼၼ်ႉ တေလႆႈၵျႆႇတီႈၽူင်းယႃ

- ထမ်းမၼ်ၽူႈၸၢႆး – ထမ်းမၼ်တီႈလွတ်ႇသူင်ႇၼမ်ႉငၢၼ်။
- ၺ်တ်းမၼ်ၽူႈယိင်း – ၸွတ်ႇမတ်ႉလွတ်ႇသူင်ႇၶႆႇဝႆႉ

20.3 လွင်ႈၺ်တ်းၺၢႆႉ ၵၢၼ်ၵိင်ၸိူဝ်လွင်ႈပဵၼ်ၸၢႆး/ယိင်း (Gender Based Violence (GBV))

(ၵဵဝ်ႇလူလ်ႈၶေႃႈၵၢၼ်ထုၵ်ႇလီယိပ်းၵမ်လွမ်းၼၼ်ႉ
ၸွႆႈၸိုၼ်းတူလ်းၸိုၼ်းပပ်ႉလွင်ႈၺ်တ်းၺၢႆႉၸၢႉၵၢၼ်ၵိင်ၸိူဝ်လွင်ႈပဵၼ်ၸၢႆး/ယိင်း ၵၢၼ်ၵႅတ်ႇၵႃႇသီႇၶပ်ႉၸိုင်ၽိမ်းၵွၵ်ႇမႃး)။

လွင်ႈၺ်တ်းၺၢႆႉၵၢၼ်ၵိင်ၸိူဝ်လွင်ႈပဵၼ်ၸၢႆး/ယိင်း (GBV)ၼႆႉ ပဵၼ်လွင်ႈၺ်တ်းၺၢႆႉ ၵၢၼ်ၵိင်ၸိူဝ်တီႈၶဝ်ပဵၼ်ယိင်း ၵမ်ႇ ၼၼ်ၸၢႆးသေၺ်တ်းၺၢႆႉတေႃႉၵေႃႉၸိုင်ႈ။ လွင်ႈၺ်တ်းၺၢႆႉၼႆႉ တေၸူမ်ႈပႂ်းလွမ်း ၺ်တ်းၸွႆႈလိပ်းတၢင်းတူဝ်၊ လိပ်းတၢင်းၸႂ် ၵမ်ႇၼၼ် ႁွပ်ႈလွင်ႈတၢင်းလိင်ႇသေ ၺ်တ်းၸွႆႈတုမ်ႉတိူဝ်ႉတူဝ်ၸႂ်၊ လွင်ႈလွၵ်ႇငိူတ်းဝႃႈ တေၺ်တ်းလိူင်ႉၼၼ် လိူင်ႉၼႆႉ၊ ပေႉၵိၼ်ၶလႈ ၺ်တ်းၸွႆႈလူႉသုမ်းလွင်ႈလွတ်ႈလိဝ်းလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ ၵမ်ႈၼမ်ၶတႃႉၵူၼ်းၵၢၼ်ထုၵ်ႇလႃႈလွင်ႈၺ်တ်းၺၢႆႉ/ လွတ်ႈမႃးၼႆႉပဵၼ်ၼၢင်းယိင်း ၼႆသေတႃႉ ၵၢၼ်တုမ်ႉတိူဝ်ႉတေႃႇၵူၼ်းလႂ်းၵေႃးမီး။ လွင်ႈၺ်တ်းၺၢႆႉ ၵၢၼ်ၵိင်ၸိူဝ်လွင်ႈ ပဵၼ်လႂ်း/ယိင်း (GBV) ၼႆႉ တေၸူမ်ႈပႂ်းမိူၼ်ၼင်ႇ လွင်ႈၵၼ်ႉလၼ်ၶလႈ ၺ်တ်းၺၢႆႉတေႃႇၵၼ်ၸႂ်းၼေႃႈၸိူင်းၶလႈ လွင်ႈ ၺ်တ်းၺၢႆႉတၢင်ႇလိူဝ်းလၢႆလၢႆး။ တီႈသုၼ်ပၢႆႈၽေးၼႂ်းမိူင်းထႆးၵမ်ႈၼမ် ၵၢၼ်လႆႈၺပ်ႉၽူႉ လွင်ႈၺ်တ်းၺၢႆႉၵမ်ႈၼမ်ၶတႃႉ ပဵၼ် လွင်ႈၺ်တ်းၺၢႆႉတေႃႇၵၼ်ၸႂ်းၼေႃႈၸိူင်း။

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇၶလႈၶေႃႈၵွမ်းလွႆႉ

လွင်ႈယွမ်းၺပ်ႉ တေၸူမ်ႈပႂ်းလႆႈလွႆၺင်းၵူလ်း၊ တူဝ်ယၢင်ႇ– တၢႆႇၽွမ်ႉလႆႈလွႆ တၢႆႇၸူမ်ႈပႂ်းလွင်ႈၵျႆႇမသေၵၢၼ်ၵၢၼ်ၼၼ်ႉ ၵေႃႈလႆႈလွႆ တေလႆႈမီးၼမ်ႉၵတ်ႉ ၺပ်ႉၽူႉၽွၼ်းလီၽွၼ်းလႂ်ႉ ၵၢၼ်တေပဵၼ်ႁွပ်ႈလွင်ႈလႆႈလွႆၼၼ်ႉ။ လွမ်းၼင်ႇမႆၢမီးၵူႈ လိုင်ႈမိူင်း (တီႈပၢင်ႇၵုမ်လူင်သုၼ်ႇလႆႈလုၵ်ႈၵွၼ်ႇ) ၼၼ်ႉလုၵ်ႈၵွၼ်ႇၵႃႇယုလိၵ်ႉလိူဝ် 18 ၼႆႉပႆႇလၢင်ႈပၼ်လွင်ႈၽွမ်ႉ လႆႈလွႆ ၵဵဝ်ႇလူလ်ႈ လွင်ႈၸူမ်ႇၵျႆႇမလႆႈ။ လွမ်းၼင်ႇမႆၢမီးၵၢႆးယၢႆး (လွင်ႈၺ်တ်းၽိတ်း) မိူင်းထႆးၵႃႇယုၵၢၼ်ပၼ်လွင်ႈ ၽွမ်ႉလႆႈလွႆလႆႈၼၼ်ႉပဵၼ် 15 ပီး။

လွင်ႈထိင်းသိမ်းၵွၢမ်းလပ်ႉ — ထိင်းသိမ်းၶေႃႈမုၼ်း ၵၢၼ်ၵေႃႉလွတ်ႈမႃးလၢတ်ႈၶၼပၼ်ၼၼ်ႉၸွႆႈလီ ၵမ်ႇၸွႆႈၽိုၺ်ႉ လိူဝ်သေဝႃႈတေလႆႈလၢႆးငၢၼ်းပၼ် ၽူႈမီးပုၼ်ႈၽွၼ်းၵၢၼ်သုင်လိူဝ် ၵမ်ႇၼၼ် တၢႆႇလႆႈတၢင်းလွႆႈထိမ်။ တီႈဝႃႈထိင်း သိမ်းၵမ်ႇၸွႆႈၽိုၺ်ႉၵၢၼ်ဝႃႈၼၼ်ႉ ပီးၼွင်ႉ ၵမ်ႇၼၼ် ၵူလ်းၵေႃႉလဝ်ႈၵဝ်ႇၵူလ်းၵေႃႈၵမ်ႇၸွႆႈၽိုၺ်ႉၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ သင်ၽူႈ လွတ်ႈမႃး လူင်းလၢႆးမိုဝ်းၼိူင်ႈဝႂ်လႆႈလွႆၼၼ်ႉႁွၼ်ႇ လင်ႇတေလၢင်ႈလၢတ်ႈၶၼ ၽူႈၵၢၼ် တေလွႆႈထိမ်လိူဝ်းၼၼ်ႉလႆႈ။ ပုၼ်ႈၽွၼ်းၽူႈၺၢပ်ႇၵၢၼ်ပၢႆးယူႇလီၼၼ်ႉတၵ်းတေလႆႈလၢတ်ႈၶၼၵူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ တေလၢတ်ႈၶၼၽိူင်၊ လၢတ်ႈယဝ်ႉတေလႆႈ ၽွၼ်းလီၽွၼ်းလႂ်ႉသင်လၢႆလၢႆလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ ၽူႈၵၢၼ်လွတ်ႈလွင်ႈၺ်တ်းၺၢႆႉမႃး တေၵမ်ႇယွမ်းၺပ်ႉၸွႆႈပၼ်ၶေႃႈမုၼ်း လဝ်ႈၵဝ်ႇ တေႃႇပိူၼ်ႈယၢမ်းလွႆၵေႃးလႆႈ။

လုၵ်ႈၵွၼ်ႇ – လွမ်းၼင်ႇမႆၢမီးထႆး ၵေႃႉၵၢၼ်ၵႃႇယုလိၵ်ႉလိူဝ် 15 ပီး ပွင်ႇဝႃႈပဵၼ်လုၵ်ႈၵွၼ်ႇယူႇ။

လွင်ႈတၢင်း – လွင်ႈတၢင်းၵၢၼ်ၽူႈလွတ်ႈလွင်ႈၺ်တ်းၺၢႆႉ မႃးလၢတ်ႈၶၼယွၼ်းတၢင်းလွႆႈလိူဝ်။

20 ႁူဝ်ၶေႃႈတၢင်ႇၸိူဝ်း

ၽူႈၵွၼ်ႊၵိူဝ်ႉ — ပဵၼ်ၽူႈလူင်းမိုဝ်းၵွၼ်ႊၵိူဝ်ႉ ၵဵဝ်ႇလူလႅၼ်ႈလွင်ႈၶူမ်ႇၵၢႆႇမ ဢမ်ႇၼၼ် ၵွၼ်ႊၵိူဝ်ႉၵႂႃႇလႆႈတုမ်ႉတိုဝ်ႉ ၸဵပ်းတူဝ်။

လွင်ႈၵွၼ်ႊၵိူဝ်ႉၼၼ်းၼႄႈၶိုၼ်း တေလၢင်းၶူမ်ႈပႃး–

- ၵၼ်ႉလၼ်၊ၵၢၼ်းၵၼ်ႉလၼ် (ဢၵ်ႈၸွင်သေၵၼ်ၵၼ်သႂ်ႇၶဝ်းၼွၼ်းဢၵ်ႇၵၢႆႇၼၢင်းယိင်း ဢမ်ႇၼၼ် ၼွၼ်းၶူႈၽဵဝ်ႈလူင်)
- တဵၵ်ႊတဵင်ပေႉၵိၼ်လွင်ႈၶူမ်ႈၵၢႆႇမတေႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ
- ၵွၼ်ႊၵိူဝ်ႉၵၼ်ႉလၼ်ၵွၼ်ႊၵႂႃႇလႆႈၸဵပ်း
- လွင်ႈၵွၼ်ႊၵိူဝ်ႉၼၼ်းၼႄႈၶိုၼ်း ၶူမ်ႈပႃး–
    - ၵွင်းတူဝ် (လွႆႉၵၢၼ်ၵွင်းၵွၼ်ႊတီႈၵၼ်၊ တူဝ်ယၢင်ႇ – တဵင်းလွႆၵႂႃႇၸဵပ်းသေၸလႆႈ ဢဝ်တၢမိုဝ်းမင်သႂ်ႇ)။
    - လွႆႉၶေႃႈၵႂၢမ်း၊ ပႃးလွႆသေၵွၼ်ႊၵိူဝ်ႉတေႃႇ (သိင်လင်သႂ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် လွႆႉၶေႃႈၵႂၢမ်းလွၵ်ႇငိုတ်း ဢမ်ႇၼၼ် ၵႂႃႇၵူဝ် ဢမ်ႇၼၼ် ၵႂႃႇသိင်ယိၼ်လူင်းၵူႇ)။
    - ၵဵဝ်ႇလူလႅၼ်ႈတူင်ႇဝူင်းၵူၼ်းၸလႆႈထၢတ်ႈလွႆ (ယိပ်းၸိုၵ်ႈယူႇလင်ပွင်ၵၢၼ်၊ ၵွၼ်ႊၵႂႃႇလႆႈယူႇၵေႃႉလဵဝ်၊ ၵွၼ်ႊၵႂႃႇၵူဝ်၊ ၵွၼ်ႊၵႂႃႇလႆႈဢၢႆႈ။)
    - ၵဵဝ်ႇလူလႅၼ်ႈပႃးမၢၵ်ႈမီး (ဢမ်ႇပၼ်ငိုၼ်းတင်းမူတ်းသေ ယိုတ်းဢဝ်ဝႆႉၵမ်ႈၽွင်ႈ၊ မိပ်ႇၸႅၼ်း ၽူႈထုၵ်ႇလႃး ၵွၼ်ႊၵိူဝ်ႉ ၵႂႃႇပၼ်ငိုၼ်းၵၼ်လဝ်ႈၵဝ်ႇလႆႈမႃးၼၼ်ႉၵမ်ႈၽွင်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် ၸေႉၸၢမ်းၽူႈထုၵ်ႇလႃးၵွၼ်ႊၵိူဝ်ႉ ဢမ်ႇၵႂႃႇၵူႇၵွၼ်ႊၵၢၼ်။

တေႃႇတွင်း။ ။ လွင်ႈၵွၼ်ႊၵိူဝ်ႉၵဵဝ်ႇလူလႅၼ်ႈၵႃႇမလွႆသေဢမ်ႇဝႃႈ၊ ပဵၵ်ႇသမ်ႉဝႃႈ ဢမ်ႇၽိတ်း တေႃႇမႃးမီး ၵူႈၸိုင်ႈမိူင်း ဢမ်ႇၼၼ် ၽိူင်းထုင်းၽိူၼ်သေတႃႉ တၵ်းတေလႆႈဢဝ်လွႆသႂ်ႇ ၵွၼ်ႊသၢင်ႈပၼ်တီႈႁွင်းယႃႇ။

ပၵ်းပိုင်တႃႇလုမ်းလႃးၸလႆႈ ၵွၼ်ႊသၢင်ႈပၼ်ၽူႈဢၼ်လွတ်ႈလွင်ႈၵွၼ်ႊၵိူဝ်ႉမႃး – ၽူႈလွတ်ႈမႃး မီးသုၼ်ႇလႆႈ ၵွၼ်ႊသၢင်ႈတႃႇထိင်းသိမ်းၵူင်ႇသိၵ်ႈၶႃႇ (ၶပ်ႉယမ်တူဝ်လဝ်ႈၵဝ်ႇ)။ ၽူႈၵွၼ်ႊၵိူဝ်ႉပဵၼ်ၽူႈဢၼ်ယႃႉၵဝ်း သုၼ်ႇလႆႈၸလႆႈ ၽူႈၵၢပ်ႇၵၢၼ်ပႃးယူႇလီၶဝ် ထုၵ်ႇလီဝႆႉပဵၼ်လွင်ႈၶၵ်းၶႄသေ တေလႆႈလၢတ်ႈပၼ်။ တႃႇၵွၼ်ႊၵိူဝ်ႉၵူႈလွင်ႈၶၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီ ၵွၼ်ႊလွမ်းၶင်ႇ ပိုင်ၶမ်း 4 ၶေႃႈပႃးတွႆႈၼႆႉ–

ထိင်းသိမ်းၵႂၢမ်းလပ်ႉပၼ်၊ ပၼ်လွင်ႈၶူမ်ႇလူမ်ႈ၊ ၶပ်ႉယမ်၊ ဢမ်ႇဝႆႉလွႆလႅၵ်ႇၸၽ (ၽူႈၵၢပ်ႇၵၢၼ်ပႃးယူႇလီ ဝႆႉလွႆဝႃႈလႃးၸလႆႈယိင်းႁူဝ်မႃႇပဵင်းၵၼ်)

လွင်ႈၵွၼ်ႊသၢင်ႈပၼ်ၵူၼ်းပဵၼ် (Managing GBV Cases)

ယိူင်းမၢႆ – တႃႇၵူတ်ႇလႅတ်ႈတၢင်းၶွၵ်ႈတူဝ်ပၼ်ၸလႆႈ ထတ်းသၢင်ၵူၼ်းပဵၼ် တႃႇလႆႈႁပ်ႉလွင်ႈယူတ်းယႃၸလႆႈ သူင်ႇၵႂႃႇ ယူတ်းယႃတၢင်ႇတီႈ။

ၶေႃႈယိူင်းဢၢၼ်း – ဢၵ်ႈပိုၼ်းပႃးယူတ်းယႃၸလႆႈ ပိုၼ်းတုမ်ႉတိုဝ်ႉမၢတ်ႇၸဵပ်း၊ ႁႃတူလႅၼ်ႈၵႂႃႇၸဵပ်းသေ မၢတ်ႈမၢႆဝႆႉ။ ယူတ်းယႃပၼ်။ ႁၼ်ထုၵ်ႇမၼ်ႈၸိုင်ႉၶိုဝ်ၵေႃႈ သူင်ႇၵူၼ်းပဵၼ်ၵႂႃႇယူတ်းယႃတၢင်ႇတီႈ။

1. လွင်ႈၸူႉႁႃထတ်းသၢင်ၶေႃႈမုၼ်း

(ၵ) ၼုပ်ႉၵူမ်တင်းႁူၼ်းပဵၼ် ၽွင်းၵွင်ႈၽိုင်ႈၶေႃၶေႃ။ ၵပ်းသိုပ်ႇမိူတ်ႈၵိုဝ်းတင်းႁူၼ်းပဵၼ်။ လၢတ်ႈၶၼေဝႃႈ တေထိင်း သိမ်းၶေႃႈမုၼ်းၸဝ်ပၼ်။ လၢတ်ႈၶၼေ လွင်ႈတွင်ႈထၢမ်ၶလႄႈ ႁူတ်ႇလီတ်ႈႁူႈၸၢၵ်ႉတွၼ်ႈ ၼၼ်တေၵႂတ်းသၢင်ႈ။ ထၢမ် ႁူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ လွင်ႇမီးၶေႃႈထၢမ်သင်တေထၢမ်– မိူဝ်ႈၸူႉႁႃထတ်းသၢင်ၶေႃႈမုၼ်းၼၼ်ႉ လွင်ႇႁူၼ်းပဵၼ်ၶႂ်ႈၸွႆႈသေ ၵေႃႉ ၵေႃႉ ယူႇလွမ်းၸိုဝ်။ မၢတ်ႈမၢႆလွင်ႈၼၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်လၢတ်ႈၶၼေၶလႄႈ လွင်ႈႁူတ်ႇထတ်း။

(ၶ) သပ်းလီင်းၶၼေဝႃႈ ႁူႈလိူဝ်းလိူဝ်းၼၼ်ၶဝ်လၢတ်ႈၶၼေၼၼ်ႉ တေထိင်းသိမ်းပၼ်ၸွႆႈပဵၼ်ၵႂၢမ်းလပ်ႉ လိူဝ်သေဝႃႈ

1) ႁူၼ်းပဵၼ်လႆႈၵေႃ တၢႇၸွႆႈတၢင်ႇၶၼေၵေႃႉၼၼ်တေပၼ်တၢင်းလွႆႈလိူဝ်ၼၼ်ႉၸူႉ

2) ႁူၼ်းပဵၼ်ယူႇၽွင်းၽေး – မိူၼ်ၼင်ႇၼၢၼ်းၼဝ်တူဝ်လဝ်ႈၵဝ်ႇတႆႇ ၼမ်ႇၼၼ် ထုၵ်ႇလွၵ်ႇငိုတ်ႈဝႃႈ တေ ၼဝ်တႆႇ

3) ႁူၼ်းပဵၼ်ၼေႃးဝႃႈ ၽူႈႁႃပ်ႇၵၢၼ်ၵၢၼ်ႇၵျိႇၼူဝ်ႇ၊ ၽူႈႁႃပ်ႇၵၢၼ်ယူႇၵၢၼ်ႇ (UN) ၼမ်ႇၼၼ် သိုၵ်းထႅမ်း လႆႈတၢၵ်းတီင်ႁဵတ်းႁၢႆႉတေႃႇၶဝ်

4) ႁူၼ်းပဵၼ် ၼႃႇယုလီၵ်ႉလိူဝ် 15 ပီး။

ပႆႉၵူၼ်ႉၼၼ်ၸွႆႈၼဝ်တူဝ်လဝ်ႈၵဝ်ႇတႆႇ
သၢင်ႁူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ ၶဝ်ၼၢၼ်းတေၼဝ်တူဝ်လဝ်ႈတႆႇၼၼ်လိူဝ် တၵ်းတေလႆႈသႂ်ႇလွႆးလွင်ႈၼၼ်ႉ ၼၵ်းၼၵ်းၼေႃၼေႃ ထၢမ်တူလုၺ်းဝႃႈ ၶဝ်ၼၢၼ်းၼဝ်တူဝ်တႆႇလိူင်ႉၸိုဝ်။ သၢင်ၶဝ်လၢတ်ႈၶၼေ ၼမ်ႇထုၵ်ႇလီၸွႆႈႁူၼ်းပဵၼ်မိူဝ်းႁႃႇ လိူဝ်သေဝႃႈ ၶဝ်လႆႈၸူပ်ႉတင်းၽူႈလုမ်းလၢႆးၶဝ်။ ပီၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈ သၢၼ်ၶတ်းတင်းၵၢင်လွႆႈႁူၼ်းပဵၼ်သေတႃႉ ၼၼ်ၼၼ်ႉပဵၼ်ၶေႃႈၽိုင်ႈ ၼၼ်ၼမ်ႇထုၵ်ႇလီထိင်းသိမ်းၶေႃႈမုၼ်းၶလႄႈ တၵ်းတေလႆႈလၢတ်ႈၶၼေတၢင်ႇၵေႃႉ။

မၵ်းမၢႆလွင်ႈႁဵတ်းႁၢႆႉၽွင်းၼေႃႈၸိုၼ်း
ၼၢင်းယိင်းၵမ်းၼမ် ၼၵ်းလွႆ၊ ၼမ်ႇၸႂ်ႈလၢတ်ႈၶၼေလွင်ႈၼၼ်လဝ်ႈၵဝ်ႇလၢႆႈႁဵတ်းႁၢႆႉ။ လၢတ်ႈၶၼေဝႃႈ ၸဝ်မီးသုၼ်ႇလႆႈ တၢႇယူႇတီႈၼမ်ႇမီးလွင်ႈႁဵတ်းႁၢႆႉတေႃႇၸဝ်ၶလႄႈ ၽွင်းသုၼ်ႇပႆႈၽေးၼၼ်ႉ မီးႁူၼ်းတင်းၼမ် ၼၼ်တေလွႆႈၸဝ်လႆႈ။

2. လွင်ႈယူတ်းယႃၶလႄႈလွင်ႈမၢတ်ႈမၢႆၶေႃႈမုၼ်း (Medical treatment and documentation)

မၢတ်ႈမၢႆၶေႃႈမုၼ်းႁူႈလိူဝ်းလိူဝ်း ၼမ်ႇဝႃႈပဵၼ်ႁႃင်ႈ ၼမ်ႇဝႃႈပဵၼ်တူဝ်လိၵ်ႈ ၸွႆႈတီၵ်ႇလီင်း။

(2 ၵ) ႁူတ်ႇလီတ်ႈတူဝ်ႁူၼ်းပဵၼ် (Physical examination)
လွင်ႈႁူတ်ႇလီတ်ႈတူဝ်ႁူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီႁူမ်ႈပႃး

ၵ) ႁူတ်ႇလီတ်ႈၼၼ်လမ်ႇလွင်ႈတီႈတူဝ် (လူမ်းမႆႈတူဝ်၊ ၸိူင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈ၊ သီၼ်ႈတၢင်းထူလုၺ်ႈၵေႃ၊ ၸိူင်းလိူတ်ႈ)

ၶ) လိပ်ႈၸိၼ်းပႂ်ႉတူလုၺ်း ၽၢင်ႁၢင်ႈႁူႈလွင်ႈလွင်ႈၸွင်ႁူၼ်းပဵၼ်ၶလႄႈ လွင်ႈႁဵတ်းသၢင်ႈတူင်ႉၽိုင်ၸဝ်။ လႆၢးၽုင်ႈၸူဝ်း ၸဝ်၊ လႆၢးၵိၼ်လႆၢးယီမ်ႉၸဝ်၊ လွင်ႈႁၼ်ထိုင်ၽိူဝ်ၸဝ်ႁူႈလိူဝ်းလိူဝ်း။

င) ႁူတ်ႇလီတ်ႈတူလုၺ်းတူဝ်၊ ၼဝ်ၸိူင်းထွမ်ႇႁူသေႁူတ်ႇလီတ်ႈ၊ ၼဝ်မိူဝ်းယိပ်းၵမ်သေလီတ်ႈတူလုၺ်း၊ ၼဝ်မိူဝ်းတွႆႇ သေ လီတ်ႈတူလုၺ်း ၸူႉႁႃထတ်းသၢင်ႁူဝ်တေႃႇတီၼ်။ ႁႃတူလုၺ်းၶႅဝ်းလီပ်း ၼမ်ႇၼၼ် ႁၢင်ႈၶႅဝ်းလီပ်း တီႈတူဝ် လီလီသေ မၢတ်ႈမၢႆဝႆႉ (လွင်ႈတီမ်ႈႁၢင်ႈတူဝ်ႁူၼ်းတၢင်းၼေႃးတၢင်းလၢင်သေ မၢတ်ႈမၢႆၼၼ်ႉ တေလွႆႈလႆႈၼမ်)။ ၸူႉႁႃထတ်းသၢင် ႁူဝ်တေႃႇတီၼ် တၢႇႁႃတူလုၺ်းၶႅဝ်းလီပ်း (ၶႅဝ်းလီၵ်ႉလီၵ်ႉၵေႃႈယဝ်ႉ)၊ ၶႅဝ်းယႃႈ၊ ၶႅဝ်းမၢတ်ႇလီပ်း၊ ၶႅဝ်းလမ်ႉ၊ သီၼ်ႈမႆ ၼမ်ႇၼၼ် ၶႅဝ်းသိုဝ်ႈမႆႈ၊ ၶႅဝ်းၸုပ်း၊ ၶႅဝ်းလၼ်ၸူၼ်ႁူဝ်၊ ၶႅဝ်းႁွႆႈ၊ လီပ်း၊ လီပ်းငၢႆး၊ ႁွပ်ႈလႆႈ ၵေႃႉၵင်ႈတူဝ်လဝ်ႈၵဝ်ႇသေလႆႈၶႅဝ်းလီပ်း (ၶႅဝ်းလီပ်းတီႈသၼ်မိူဝ်း၊ ၽိူဝ်ႉၼင်ၽူႈႁဵတ်းႁၢႆႉ ၼၼ်လပ်းတွႆႈၼပ်ႉ မိူဝ်း) လိူဝ်းၼၼ်ႉလီၵ်ႉလီၵ်ႉလွၵ်ႉလွၵ်ႉၼၼ်ႉသေတႃႉ တၵ်းတေလႆႈႁူတ်ႇလီတ်ႈတူလုၺ်းၸွႆႈ လွတ်ႇလေးတင်းတူဝ်။

<u>ယႃႇၵူတ်ႇလီၵ်ႉပွတ်းၵုမ်ႇၵူၼ်းလႄးလႄး</u> – ၵူၺ်းၵႂႃႇ ၵွပ်ႈလွင်ႈၶႅတ်းၶႃႉသေ ပဵၼ်ၸွႆးလဵပ်းၶလႄႈ တေလႆႈ ယဵပ်ႉပၼ်ၼႄႉၶတႃႉ ထုၵ်ႇလီယဵပ်ႉပၼ်လႆႈ။

(2 ၶ) ၸွမ်းၼင်ႇၵၢၼ်ထုၵ်ႇလီယူတ်းယႃၼၼ်ႉ ယူတ်းယႃပၼ်။

ၵ) တႃႇၸွႆးမၢတ်ႇလဵပ်းၶလႄႈလုပ်ႇၶၵ်း – လၢင်ႉလဵပ်းယဝ်ႉ သႂ်ႇယႃပၼ်။ ၵမ်ႇၼၼ်ႉ သူင်ႇတူဝ်ၵႂႃႇၶူင်းယႃ။ သင်ဝႃႈလဵပ်းတေပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၵၢင်းၶႅင်လႆႈၼႆ ၸွႆးသမ်းယႃဢွၵ်ႉၵင်ႈၵၢင်းၶႅင်ပၼ်။ (ၵၼ်22.4)

ၶ) ၵူၼ်းပဵၼ်ၵၢၼ်ထုၵ်ႇၵၼ်ႉလၼ်ၼၼ်ႉ ၼင်ႇၶိုဝ်ပေႃးတေၵမ်ႇလပ်းတၢင်းပဵၼ် ၵွပ်ႈလွင်ႈၶူမ်ႇၵျႇမ၊ လိူဝ်ႉမဵင်းၵဵၵ်ႉၶျၢႆႇဝီႇ၊ လိူဝ်ႉမဵင်းတၢင်းပဵၼ်တပ်းၵႂ်ႈၸိူဝ်ႉလိူင်ၶလႄႈ ၵမ်ႇၸွႆႈလပ်းသၼ်ႇထေႇၼၼ်ႉ ၸွႆႈယူတ်း ယႃ ပၼ်ၵမ်းလဵဝ်။

- လွင်ႈဢွႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ် ၵၢၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈ ၵွပ်ႈလွင်ႈၶူမ်ႇၵျႇမ– Ceftriaxone 125 mg IM STAT; Metronidazole 2 g STAT; Azithromycin 1 g STAT ၵမ်ႇၼၼ် Doxycycline 100 mg BID တႃႇ 7 ဝၼ်း (ၵၼ် 13.5)။
- လွင်ႈဢွႉၵင်ႈ လွင်ႈလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမဵင်းၵဵၵ်ႉၶျၢႆႇဝီႇ – ဝႆႉသေထုၵ်ႇၵၼ်ႉလၼ်ယဝ်ႉ တၵ်းတေ လႆႈဢွႉၵင်ႈလဵမ်လဝ်ႉ။ သင်ဝႃႈ ပၼ်ယႃလႆႈၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 1-2 လူဝ်ႈမူင်းၼႆၸိူင်းလီ။ သင်ဝႃႈပူၼ်ႉၵႂႃႇ 72 လူဝ်ႈမူင်းယဝ်ႉၼႆလိူဝ် တႃႇဢွႉၵင်ႈၼၼ်ႉ ထိူင်းၵႂႃႇပီတ်ႈယဝ်ႉ။ တူၺ်းၶိုၼ်းတီႈ လွင်ႈဢွႉၵင်ႈ မူဝ်ႈတိူဝ်ႉလႃးယဝ်ႉ တီႈၵၼ် 6။ ယႃဢွႉၵင်ႈတႃႇထုၵ်ႇလႃးလွင်ႈ ၵၼ်ႉလၼ် ပီႇၵီးပီႇ 1 ထူင် 2 ထူင်ၼႆႉ ထုၵ်ႇလီၵဵပ်းဝႆႉၵူႈၸွင်ႈယႃ။ (တူၺ်းဝၼ်း မူတ်းၵႃႇယူယႃသေလင်ႇပၼ်)။
- **လွင်ႈဢွႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ်တပ်းၵႂ်ႈၸိူဝ်ႉလိူင်** — သင်ဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ပႆႇယၢမ်ႈသမ်း ယႃဢွႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ် တပ်းၵႂ်ႈ ၶလႄႈ သင်ဝႃႈမီးယႃယူႇၼႆလိူဝ် ၸွႆးသမ်းပၼ်လဝ်ႉလဝ်ႉလဵဝ်းလဵဝ်း။ လၢတ်ႈၶၼွႆႈၵိၼ်ယႃၸွႆး မူတ်း။ HBV1: ဝႆႉလႆႈၵႂႃႇၶိုဝ်ၵေႃႈလီၵႂႃႇၼၼ်ႉ (1 ml IM)၊ HBV2 ဝႆႉသေ 1 လိူၼ်၊ HBV3 ဝႆႉလင်ၵိၼ်ယႃပွၵ်ႈ ၵႂၼ်တၢင်းသုတ်းယဝ်ႉ 6 လိူၼ်။
- **လွင်ႈဢွႉၵင်ႈလပ်းသၼ်ႇထေႇ** – မူဝ်ႈတေပၼ်ယႃၸိူၵ်ႉၶၵ်ႉ တႃႇဢွႉၶႃမ်ႈသၼ်ႇထေႇၼၼ်ႉ ၸွႆႈၵူတ်ႇ လီၵ်ႉ တူၺ်းလွင်ႈလပ်းသၼ်ႇထေႇသေၵွၼ်ႇ။ သင်ဝႃႈလပ်းသၼ်ႇထေႇယူႇယဝ်ႉၼႆလိူဝ် ၵမ်ႇတၢပ်ႈ ပၼ်ယႃဢွႉၵင်ႈ။ သပ်းလႅင်းၶၼဝႃႈမူဝ်ႈပႆႇလႃးၵၼ်ႉလၼ်ၼၼ်ႉၶဝ်ပေႃးလပ်းတွင်ႉဝႆႉယူႇယဝ်ႉ။ သင်ဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ်မႃး ဝႆႉလင်လႃးၵၼ်ႉလၼ်ႉယဝ်ႉ 120 လူဝ်ႈမူင်း (5 ဝၼ်း) ၶလႄႈၵူတ်ႇလီၵ်ႉယဝ်ႉၵမ်ႇ ပႃးတွင်ႉၼႆလိူဝ် ၸွႆႈလႅဝ်ႉယႃဢွႉၶႃမ်ႈသၼ်ႇထေႇ ၵၢၼ်မီးတူဝ်ယႃ levonergsterol ၶူမ်ႈၵၼ်–

➔ ၵိၼ်ႇယႃၵႂၼ်တၢင်းသုတ်း (First dose) = 4 မဵတ်ႉၶလႄႈ ၵိၼ်ႇယႃပွၵ်ႈၵမ်းသွင် (Second dose) (ဝႆႉၵိၼ်ယႃပွၵ်ႈၵႂၼ်တၢင်းယဝ်ႉ 12 လူဝ်ႈမူင်း) = 4 မဵတ်ႉ။ တႃႇဢွႉၵင်ႈ

➔ ယႃႇၸွႆႈတူၼ်ႉၶလႄႈၶၢၵ်ႈၼၼ်ႉ ၸွႆႈပၼ်ယႃ **metoclopramide** 10 mg PO ဝႆႉၵႂၼ်တၢင်း ၼိုင်ႈလူဝ်ႈမူင်း မူဝ်ႈပႆႇပၼ်ၵိၼ်ယႃဢွႉၶႃမ်ႈ သၼ်ႇထေႇၵူႈပွၵ်ႈ။

သင်ဝႃႈ ၵၢၼ်ပဵၼ်မႃးယင်းယူႇၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 7 ဝၼ်း ဝႆႉသေ 120 လူဝ်ႈမူင်း (5 ဝၼ်း)ယဝ်ႉၼႆ တႃႇပၼ်ယႃဢွႉၶႃမ်ႈသၼ်ထေႇၼၼ်ႉ တူၵ်းလိူၼ်းယဝ်ႉ။ ၵူၺ်းၵႂႃႇ သပ်းလႅင်းၶၼဝႃႈ IUD ယင်းလွႆး လႆႈယူႇ။ ပေႃးႁိုင်သေ 7 ဝၼ်းယဝ်ႉၼႆႉ တႃႇဢွႉၶႃမ်ႈသၼ်ႇထေႇၼၼ်ႉ တူၵ်းလိူၼ်းပီတ်ႈယဝ်ႉ။ ၵူတ်ႇ လီၵ်ႉလွင်ႈလပ်းသၼ်ႇထေႇသေ လၢတ်ႈၸွႆႈမႃးၶၼတီႈၸွင်ႈယႃထိင်း။

c) ဝႆႉသေပၼ်လွင်ႈယူတ်းယႃတင်းမူတ်းယဝ်ႉ ၸွႆႈထၢမ်လွင်ႈႁူမ်ႇလူမ်ႈႁူၼ်းပဵၼ်။
ထၢမ်တူၺ်းဝႃႈ ဝႆႉသေလုၵ်ႉတီႈၶွင်ႈယႃပွၵ်ႈမိူဝ်ႈႁိူၼ်းယဝ်ႉ ႁူၼ်းပဵၼ်လွင်ႇတေမီးလွင်ႈႁူမ်ႇလူမ်ႈႁိုဝ်/ လွင်ႇ တေမီးႁူၼ်းမႃးႁဵတ်းႁၢႆႉႁိုဝ်။ သင်ဝႃႈမီးၼႆလိူဝ် သပ်းလႅင်းၸႅၼ လွင်ႈလွႆႈလိူဝ် ၵၼ်တေပိုင်ႈ ၵိုင်လႆႈ မိူၼ်ၼင်ႇ ၽူႈႁႃပ်ႇၵၢၼ် GBV ၊ လုမ်းၼၢင်းယိင်း၊ ၽူႈမီးပုၼ်ႈၽွၼ်းလွင်ႈႁူမ်ႇလူမ်ႈ ၸွႆး သုၼ်ပႃႈၽေး ၸတႉၵၢဝ်လိူဝ်းၼႆႉၵႂႃႇ။

3. လွင်ႈသိုပ်ႇသူင်ႇႁူၼ်းပဵၼ်ၵႂႃႇယူတ်းယႃ

လွင်ႈသိုပ်ႇသူင်ႇႁူၼ်းပဵၼ်ၵႂႃႇယူတ်းယႃၼၼ်ႉ တေလႆႈၵိင်ၸိူဝ်ႉၵၢင်လွၵ်ႈၽူႈလွတ်ႈမႃးၸလႈ တၵ်းတေလႆႈၵုပ်ႇၵုမ်ႁၼ် တင်း ၽူႈၵၼ်လွတ်ႈမႃး။

ပႃးယူႇလီ ➡ သူင်ႇၵႂႃႇယူတ်းယႃတီႈႁူင်းယႃ

လွင်ႈလွႆႈလိူဝ်ပႃးလွႆ ➡ တႃႇလွင်ႈလွႆႈလိူဝ်ပႃးလွႆၼၼ်ႉ သူင်ႇႁူၼ်းပဵၼ်ၵႂႃႇပၼ်ၽူႈႁႃပ်ႇၵၢၼ် GBV COERR ၵမ်ႇၼၼ်ႉ မုၵ်ႉလုမ်းၼၢင်းယိင်း

လွင်ႈႁူမ်ႇလူမ်ႈ ➡ ၽူႈႁႃပ်ႇၵၢၼ် GBV၊ မုၵ်ႉလုမ်းၼၢင်းယိင်း၊ ၽူႈမီးပုၼ်ႈၽွၼ်းလွင်ႈႁူမ်ႇလူမ်ႈၸွႆးသုၼ်ပႃႈၽေး၊ ၸဝ်ႈၼႃႈတီႈထႅမ် ၵမ်ႇၼၼ်ႉ UNHCR ။

လွင်ႈလုမ်းတြႃး ➡ လုမ်းတြႃး သုၼ်ပႃႈၽေး၊ ၸဝ်ႈၼႃႈတီႈထႅမ် ၵမ်ႇၼၼ်ႉ UNHCR ။

ၵီႈဝ်ႇလူလႃႈလွင်ႈလုမ်းတြႃးၸလႈမႆၢမီးၼၼ်ႉ ၸွႆႈတူၺ်းထိင်ႈၸူးလိၵ်ႈၸိူင်ႈ။

4. ၼတ်ႉ (ၶိၼ်း) မႃးထိင်ႈၽေႃႇလင်

တႃႇလူလွမ်လွမ်းတူၺ်းငဝ်းလၢႆးလၢႆႈၼၼ်ႉ ၶိုၼ်းၸွႆႈမႃးလူးၶိုၼ်း မိူဝ်ႈတီႈ 2 ဝူင်ႈ၊ 1 လိူၼ် ၸလႈ 3 လိူၼ်။ မၢတ်ႈ မႆၢ ဝၼ်းတေၼတ်ႉမႃးထိင်ႈၽေႃႇလင်။ တီႈၵေႃႉသုတ်းထုၵ်ႉလီၼတ်ႉမႃးလွမ်းၼင်ႇၸၢဝ်းယၢမ်းပႃးၸိူဝ်ႉ။ သင်ဝႃႈ ႁူၼ်း ပဵၼ် ၶွႆႈမႃးၵွၼ်တၢင်းၸၢဝ်းယၢမ်း ၵၼ်ၼတ်ႉမႆၢဝ်ႉၼႆႉၵေႃႈ ထုၵ်ႇလီၵွတ်းလွမ်းၵၢင်လွႆႁူၼ်းပဵၼ်။

ၵၢင်ႈၵိင်

တၢင်းပဵၼ်ၵၼ်လပ်းတိတ်းၵွပ်ႈလွင်ႈႁူမ်ႇႁၢႆႉမ (ႁၼ် 13.5)၊ မၢတ်ႇလိပ်း (ႁၼ် 22.4)၊ ပီႇၵီးပီႇ (ႁၼ် 6)။

20 ႁူဝ်ၶေႃႈတၢင်ႇလိူဝ်း

ပိူင်ၼမ်းတႃႇပၼ်လွင်ႈၸွႆႈလိူဝ် ၵိဝ်ႇလူလႆႈလုမ်းတြႃးၶလႈမႃႇမီႈၼႂ်ႈႁူၼ်းပီၼ်

ၽူႈလွတ်ႈမႃးမီးသုၼ်ႇလိူၵ်ႈလႆႈဝႃႈ တေၵႂႃႇလုမ်းတြႃးတီႈသုၼ်ပႃႈၽေး ဢမ်ႇၼၼ် လုမ်းတြႃးထႆႈၵိူဝ်ႉ။ **တေမီးလွင်ႈ ၵေႃႉၵင်ႈႁူၼ်းပႃႈၽေး ၸွမ်းၼင်ႇမႃႇမီႈထႆႈဝႆႉယူႇ။** လုမ်းတြႃးသုၼ်ပႃႈၽေးၵေႃႈ မီးႁူႈသုၼ်ယူႇ။ လွင်ႈၵၼ်ႉလၼ် ဢမ်ႇၼၼ် လွင်ႈၵိတ်ႈၶႃႉၼႂ်းၼႄႈၸိူင်းဢၼ်ၶႃႉၵိုင်း (လွင်ႈဢၢၼ်းဢၼ်ႁူၼ်းတႃႇ) ၶတႃႉတီႈလုမ်းတြႃးသုၼ်ဢမ်ႇလၢင်ႈ တီႈပိူင်းတတ်းပၼ်လႆႈ။ သင်ဝႃႈ ႁူၼ်းပီၼ်ၼႂ်ႈဢၼ်လိူင်ႈ ၸွမ်းၼင်ႇမႃႇမီႈထႆႈ တၢင်းၼႅၵ်ႈသုၼ်ပႃႈၽေးၼႆႉလိူင် တၵ်းတေ လႆႈလၢတ်ႈၶၼၶေႃႈမုၼ်း ၸွမ်းၼင်ႇပႃႈတွင်ႈၼႆႉပၼ်ႁူၼ်းပီၼ်ၼႄႈတိၵ်ႉတိၵ်ႉလီင်းလီင်း။

1. လွင်ႈၸွမ်းၼင်ႇပႃႈတွင်ႈၼႆႉတေသွၼ်ႇလႆႈဝႃႈ ပီၼ်လွင်ႈၵၢၼ်ၽိတ်းၽႃႉ (crime) ၸွမ်းၼင်ႇမႃႈမီႈထႆႈၵိဝ်ႇလူလႆႈ ၵၢၼ်ၽိတ်းၽႃႉ။ သင်ႁူၼ်းပီၼ်မီးၵၢင်ၵႂ် ၶိုၼ်ႈၶဝ်ႈလူးလုမ်းတရႃးထႆႈၼႆ ၶဝ်ၵေႃႈလၢင်ႈႁႃႇတိူင်ႇတီႈ ၽူႈမီးဢမ်း ၼၢတ်ႈထႆႈလႆႈ။ သင်ဝႃႈသေၵေႃႉၵေႃႉ ယိပ်း၊ လုပ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် ႁွတ်ႇ ထိင်ႈၵေႃႉၼိူင်ႈသေ ၽိတ်းၼႂ်ႈၶဝ် ဢမ်ႇ ၵၢၼ်ႉၵႂ် ဢမ်ႇၼၼ် မိူၼ်ဝႃႈယႃႉၵဝ်းၶဝ်၊ ၽိတ်းလိူင်ႉၼႆတေႃႇလုၵ်ႈယိင်း ဢမ်ႇၼၼ် လုၵ်ႈလၢႆးၶဝ် (ဢၼ်ဢႃႇ ယုလီၵ်ႉလိူဝ် 15 ပီး)၊ ဢမ်ႇၵွႆႈၽူဝ်ၶဝ်သေၶလႈ ဢႃးထမ်ႇမၼ်ႈႁူမ်ႈၵႃႇမလွမ်း၊ ႁူမ်ႈၵႃႇမ လွမ်းလုၵ်ႈယိင်းၶဝ် ဢၼ်ဢႃႇယုလီၵ်ႉလိူဝ် 15 ပီး၊ ၽိတ်းၼႂ်ႈမၢတ်ႇလီပ်း၊ လွၵ်ႇငိုတ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် ၶင်တၢင်ႇၵေႃႉ။

2. မိူဝ်ႈတိူင်ႉဝႆႉတီႈၽူႈမီးဢမ်းၼၢတ်ႈထႆႈယဝ်ႉ တေမီးလွင်ႈႁူတ်ႇလီတ်ႈသွပ်ႇထၢမ်၊ သင်ဝႃႈၶဝ်ၵျလၵ်းထၢၼ် လႆႈ ၵုမ်ႇထူၼ်ႈ ၶဝ်ၵေႃႈတေဢၼ်လွင်ႈယိုၼ်ႈလူးလုမ်းတြႃးၶလႈ ၽူႈတီႈပ်းတတ်းတြႃးၶဝ်ၵေႃႈ တေတီႈပ်းတတ်းဝႃႈ ၵေႃႉထုၵ်ႇၶေႃးဝႃႈ ၽိတ်းၵျႃႉၼၼ်ႉ ၽိတ်းၸိူဝ်/ဢမ်ႇၽိတ်းၸွမ်းၼင်ႇမႃႇမီႈၵၢၼ်ၽိတ်းၵျႃႉ။

3. ၽူႈတီႈပ်းတတ်းတြႃးၶဝ်ၵေႃႈ တေဢၼ်ၶေႃႈႁၢမ်း ဢၼ်ႁူၼ်းပီၼ်မွၵ်ႇလၢတ်ႈဝႆႉ၊ တေဢၼ်ၶေႃႈႁၢမ်း ဢၼ်ၵေႃႉ ထုၵ်ႇၶေႃးဝႃႈပီၼ်ၽူႈၽိတ်းၵျႃႉမွၵ်ႇလၢတ်ႈဝႆႉ၊ ၶေႃႈႁၢမ်းဢၼ်ၽူႈၵျၼ်လွမ်း (သင်မီး) မွၵ်ႇလၢတ်ႈဝႆႉ ၶလႈ လၵ်းထၢၼ်(မိူၼ်ၼင်ႇ ၼမ်ႉတူဝ်) တႃႇတီႈပ်းတတ်းဝႃႈ ၽူႈထုၵ်ႇၶေႃးဝႃႈၽိတ်းၵျႃႉၼၼ်ႉ ၽိတ်းၸိူဝ် ဢမ်ႇၽိတ်း။

4. ပၼ်ၶေႃႈမုၼ်းၸွမ်းၼင်ႇတၢင်းလင်ဝႃႈ – ၶဝ်တၵ်းတေလႆႈလၢတ်ႈလွင်ႈ သမ်ႉႁႃႇသမ်ႉမႃးၶိုၼ်း၊ တေၽိတ်းၼႂ်ႈ ႁူၼ်းၼႄႈပွၵ်ႉယွမ်ႇႁူႉ၊ ၵၢၼ်ဢၼ်လွင်ႈၸွမ်းၼင်ႇမႃႇမီႈၼႆႉယၢပ်ႇ၊ ၵေႃႉဢၼ်ထုၵ်ႇၶေႃးဝႃႈၽိတ်းၵျႃႉ ဢမ်ႇၼၼ် ပီႈၼွင်ႉၶဝ် တေလွၵ်ႇငိုတ်ႈႁူၼ်းပီၼ် တႃႇၼႂ်ႈၵိုတ်းယုတ်းဢၼ်လိူင်ႈတၢင်းမႃႇမီႈ၊ လွင်ႈၼူၼ်ႉၵျလွပ်ႇထၢမ်ၶလႈ လွင်ႈ ၶိုၼ်ႈလုမ်းၶိုၼ်ႈလႅၼ်း (ၶိုၼ်ႈလုမ်းတြႃး) တေၵႂႃႇၶၢဝ်းယၢမ်းႁိုင်၊ မိူဝ်ႈလိုၼ်းသုတ်း လွင်ႈၵၢၼ်ဢၼ်လိူင်ႈတၢင်းမႃႇမီႈ ၼႆႉၶေႃႈတွပ်ႇတေ လၢင်းဢွၵ်ႇမႃးဝႃႈ ႁူၼ်းထုၵ်ႇၶေႃးဝႃႈၽိတ်းၵျႃႉၼၼ်ႉ ဢမ်ႇၽိတ်းၼႆၵေႃႈပီၼ်လႆႈ၊ ဢၼ်ၼႆႉ ဢမ်ႇလႆႈပွင်ႇဝႃႈလွင်ႈဢၼ် ၶဝ်လၢတ်ႈၼၼ်ႉ ဢမ်ႇထုၵ်ႇၶတႃႉဢမ်ႇၵွႆႈ ႁူလႆးၵႃႈ ႁွပ်ႇလၵ်းထၢၼ် ဢၼ်မီးယူႇ ၼၼ်ႉ ဢမ်ႇၵုမ်ႇထူၼ်ႈတွၼ်ႈတႃႇတေလီႉဝႃႈ ၶဝ်ၽိတ်းၽိတ်းၵေႃႈပီၼ်လႆႈ။

ၽူႈလွတ်ႈမႃး ၵေႃႉလိူၵ်ႈတႃႇၶဝ်ႈလူးလုမ်းတြႃးထႆႈလႆႈသေဢမ်ႇဝႃႈ တေမီးလွင်ႈၸွႆႈလိူဝ်ၸွင် UNHCR မႃးၵမ်ႉၸွႆႈ တေႁူမ်ႈပႃး ၵႃႈၵွႆႉလႆႇတၢင်းမႃႇမီႈ၊ ၵႃႈၽူႈတၢင်လၢတ်ႈၶလႈၵႃႈႁႃႇမႃး။ ၼႄႈၶၢဝ်းတၢင်း ၶိုၼ်ႈလုမ်းတြႃးၼၼ်ႉ ႁူၼ်းပီၼ်တေဢမ်ႇထုၵ်ႇပွႆႇဝႆႉၼႂ်ႈၽိတ်းၵေႃႉလီဝ်။

20.4 လွၵ်းလၢႆးယူတ်းယႃႉၵွတ်းၶႂ်ႈတၢင်းပဵၼ်မဝ်သႃႇမႃး

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

လွၵ်းလၢႆးယူတ်းယႃႉ ၵွတ်းၶႂ်ႈတၢင်းပဵၼ်မဝ်သႃႇမႃး (Palliative Care) ၼႆႉ လွင်ႈထိမ်တႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်လမ်တႆႈ။ ယိူင်းဢၢၼ်းၶွင်လွၵ်းလၢႆးလွင်ႈထိမ်ဢၼ်ၼႆႉတႃႇၵွတ်းၶႂ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်လမ်တႆႈၼၼ်ႉမဝ်သႃႇမႃး။ ယူႇတီႈဝႃႈပဵၼ်ၽူႈၶႃပ်ႇဢၢၼ်ပၢႆးယူႇလီသေ တေလႆႈၶတ်းလႄႈ ၵွတ်းၶႂ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၶဝ် ယူႇလူမ်မဝ်သႃႇမွၵ်ႇတီႈတေၵွတ်းပၼ်လႆႈ၊ ဢမ်ႇလႆႈယူတ်းယႃႉ တူဝ်ၵူၺ်း လွင်ႈလူမ်းလၢႆးၶႂ်ႈ မဝ်သႃႇၵေႃႈထုၵ်ႇလီၵွတ်းပၼ်။ ၵူၼ်းၼွင်ႈၶိူၼ်း၊ ပီႈၼွင်ႉၶႄႈ တႆးၵေႃႉၼႆႉ ထုၵ်ႇလီပဵၼ်ၵူၼ်းလမ်လႄႈ ပွႆႉလူမ်းလႅၼ်းၵူၼ်းပဵၼ်။

ၽူႈၶႃပ်ႇဢၢၼ်ပၢႆးယူႇလီ ထုၵ်ႇလီထွမ်ႇတၢင်းၶၼ်ထိုင်ၵူၼ်းပဵၼ်ၶႄႈ ၵူၼ်းပွႆႉၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်ၶဝ်ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႃႈလွင်ႈမႃး ယႃႇတူဝ် တီႈႁူင်းယႃႇၼႆႉ ႁူပ်ႉထူပ်းတၢင်းယၢပ်ႇၽိုတ်ႇၶႄႈ လွင်ႈသုၵ်ႉသၢၵ်ႉသင်လၢႆလၢႆႈ။ ၶဝ်းၵေႃႈတေလၢင်ႈလွင်ႈၵူၼ်းပဵၼ် လွမ်းၼင်ႇလွၵ်းလၢႆးဢၼ်တေၵွတ်းၶႂ်ႈတၢင်းပဵၼ်မဝ်သႃႇၼႆႉသေ ၵွတ်းပၼ်လႆႈ။

လွၵ်းလၢႆးၵွတ်းၶႂ်ႈတၢင်းပဵၼ်မဝ်သႃႇ

- ၼူဝ်းၶွင်ၶလႈယႃႈယႃႉ ဢၼ်တေလႆႈလွင်ႉ။
- ၽိူၼ်ၵၢၼ် တႃႇၵွတ်းၶႂ်ႈၸဵပ်းမဝ်သႃႇ (ၵၼ် – 7.5)။ ထုၵ်ႇလီလွင်ႉလွၵ်းလၢႆးလၢႆလၢႆလိူဝ်း တႃႇၵွတ်းၶႂ်ႈၸဵပ်းၶဝ်မဝ်သႃႇၶလႈ ဢူပ်ႇဢူဝ်းၵၼ်တင်းၵူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ ဢၼ်လႆႈသမ်ႉၵွတ်းၶႂ်ႈၸဵပ်းမဝ်သႃႇမႃး။
- ၵွတ်းၶႂ်ႈၽၢင်ၶၢင်ႈ**တၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း**မဝ်သႃႇ တူဝ်ယၢင်ႇ – ၼွႆႈသူပ်း၊ ၼွႆႈလွတ်ႇဢိုၼ်တၢင်းၵိၼ် ပဵၼ်မဝ်ႈ၊ **nystatin**၊ တွင်ႉႁူဝ်ႇၶၢဝ်းႁိုင်– ယႃႇဢၼ်ပႃးယႃႈၽိၼ်ႇ **opioids** (မိူၼ်ၼင်ႇ **codein**)
- မိူဝ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ပႆႇၸၢႆၼၼ်ႉ တေလႆႈလွင်ႈထိမ်ၼူဝ်းၶွင်ၼိူင်ႈလွင်ႉတီႈ ပေႃးၶမႈပီႈၼွင်ႉၵူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်တေလႆႈလွင်ႉ လူမ်းလၢႆးၵူၼ်းပဵၼ်။တူဝ်ယၢင်ႇ–တႃႇတေသႂ်ႇၸဵပ်းၼၼ်ႉထုၵ်ႇလီလွင်ႈထိမ်ပၼ်ထူင်မိူဝ်းၶလႈၼိူင်ႈၵမ်ႉၵမ်ႇ။

လွင်ႈထိမ်ပႆႇလႆႈ

- ၵိၼ်ႇလူလႆႈလွင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၶလႈ ၽွၼ်းယူတ်းယႃႉၼၼ်ႉ တၵ်းတေလႆႈသိူဝ်ႈယူဝ်း။
- ပိၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈ ၶဝ်ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ထုၵ်ႇလီမိူၼ်ႇယိၵ်ႈၼႆသေတႃႉ တေလႆႈၼပ်ႉယမ်ၵူၼ်းပဵၼ်။
- မိူဝ်ႈလူမ်းလၢႆးၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ တေလႆႈၵူႉလႆႈၵူၼ်းပဵၼ်။ တူဝ်ယၢင်ႇ – ပၼ်ၶၢင်ႉၵူၼ်းပဵၼ်ၶလႈ ပီႈၼွင်ႉ ၵူၼ်းပဵၼ် ၵူပ်ႉထူပ်းၵၼ်။
- မၢင်ပွၵ်ႈမၢင်လႆႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ၼႆႉတေလႆႈပိတ်း၊ လႆႈပွတ်း၊ ၶီႈၵူဝ်၊ ၶီႈဢၢႆးၶလႈ လၢင်ႈလႆႈလိၵ်ႉ။ ၵွပ်ႈၼႆႉ ၽူႈၶႃပ်ႇဢၢၼ်ပၢႆးယူႇလီၶဝ်ပွင်ႇလႆႈသေထွမ်ႇပၼ်တၢင်းၶၼ်ထိုင်ၵူၼ်းပဵၼ်ၶလႈပၼ်ၵိူင်းလႆႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼႆႉ ပဵၼ်လွင်ႈ သၢင်ႈတၢင်းဢွၵ်ႇပၼ် ပၼ်ၶႅၼ်ဢၼ်ၼိူင်ႈ ဢၼ်ပႆႇတိူပ်းတတ်းလႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။
- လွင်ႈသိုင်ႇသိမ်းပၼ်ၶေႃႈလပ်ႉပၼ်ၼႆႉ ပဵၼ်ၶေႃႈလမ်ႇလွင်ႈဢၼ်ၼိူင်ႈ တွၼ်ႈတႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ၶလႈ ၵူၼ်းၶိူၼ်း ၵူၼ်းပဵၼ်ၶဝ်ႈလူးလမ်လႆႈၵၼ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

လွင်ႈၵူၼ်းၵိမ်းၶွမ်း ၶဝ်ႈလွင်ႈထိမ်

လွင်ႈၵူၼ်းၵိမ်းၶွမ်းၶဝ်ႈ(ၵမ်ႈၼမ်ၶတႃႉၵူၼ်းၵိမ်းၶိူၼ်း)လွင်ႈထိမ်ပၼ်ၼႆႉ တေၵွတ်းၶႂ်ႈၽူႈလူမ်းလၢႆးၵူၼ်းပဵၼ်ၶဝ်မဝ်သႃႇလႆႈ လူဝ်ႇၵိၼ်ႉ။ တူဝ်ယၢင်ႇ–ယွၼ်ႉၵူၼ်းၵိမ်းၶိူၼ်းမႃးလွင်ႈတူလႆးၵူၼ်းပဵၼ်ပၼ်ၵိၼ်ႉၵမ်းၶလႈၵူၼ်းပွႆႉၵူၼ်းပဵၼ်ၵေႃႈလၢင်ႈမီးၶၢဝ်း ယၢမ်းတႃႇၵွတ်းသၢင်ႈတၢင်ႇလွင်ႈၽွင်ႈမိူၼ်ၼင်ႇၶဝ်ႈၶူမ်ႈၵွတ်းတၢင်းလူႇတၢင်းတၢၼ်းတီႈဝတ်ႉဢမ်ႇၼၼ်လိူၼ်းဢွၵ်ႇၵိူင်း။

21 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈသဵၼ်ႈတၢင်းထူၺ်ႈၸႂ်

21.1 တၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းထူၺ်ႈၸႂ်ပွတ်းၼိူဝ်

လွတ်ႇလူမ်းထူၺ်ႈၸႂ် ၵိုင်ႉၵၢင်ႉၸပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်မႃႉၶႅင်း (ARI)–ၸုမ်းလွတ်ႇလူမ်းထူၺ်ႈၸႂ်ၸပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်

လွတ်ႇလူမ်းထူၺ်ႈၸႂ်ပွတ်းၼိူဝ် ၸပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ် (URTIs) ဢမ်ႇၼၼ် လွတ်ႇလူမ်းထူၺ်ႈၸႂ် ပွတ်းတႂ်ႈ ၸပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ် (LRTIs)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

လွတ်ႇလူမ်းထူၺ်ႈၸႂ်ၸပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ဝႆႉၼႆႉ ပဵၼ်ႁူႉ၊ ႁူလင်၊ ၶေႃး၊ လွတ်ႇလူမ်းၶႄႈ လွတ်ႇလူမ်းသဵၼ်း ၵၢင်လိမ်ႉလိုဝ်းၼႆႉ ၼွင်ႉဝႃႈၸပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းထူၺ်ႈၸႂ်ပွတ်းၼိူဝ်ၼႆႉယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်လိူဝ်းၼႆႉ ၵမ်ႈၼမ် ပဵၼ်ယွၼ်ႉ ၵိူဝ်ႉမဵင်းဝႆးရတ်ႉသ် တေပဵၼ်လူဝ်ႇၸႃႇဝႃႈၵူၺ်းသေ တေႁၢႆၵႂႃႇႁင်းၵူၺ်းမၼ်း။ ဢမ်ႇၸပ်းတိတ်းထိုင်ပွတ်ႇ။ သင်ဝႃႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၼႆႉႁိုင် 7 ဝၼ်း ဢမ်ႇၼၼ် တၢင်းပဵၼ်မၼ်းမႃးဝႃႈႁႅင်းမႃးလိူဝ်ၵဝ်ႇလိူင် ၸၢင်ႈပဵၼ်ယွၼ်ႉၵိူဝ်ႉမဵင်း ပႅၵ်ႇထီးရီးယႃး ဢမ်ႇၼၼ် ပဵၼ်ၸႂ်ႉဝတ်းယႂ်ႇၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ဢၢင်ႇႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ၵမ်ႈၼမ် – လူမ်းမႆႈၸိုၼ်း၊ ႁူဝ်ၶႆႈ၊ မၢၵ်ႇလၼ်ၵႂႆး၊ ဢႆ။
- တွၼ်ႈႁူႉ – ႁူႉလီင်၊ လိပ်ႉၸိုၼ်း၊ ၼမ်ႉၼွင်ဢွၵ်ႇ၊ ႁူႉၼွၵ်ႇ။
- ႁူလင် – ၶီႈမုၵ်ႇယွႆႉ၊ ၼေႈၵႂႆးသေ ႁူၼ်ႉႁူၼ်ႉၸိုၼ်ႈၸိုၼ်ႈ။
- ၶေႃး – ၶေႃးလိပ်း၊ ၶေႃးမႄပ်ႇ၊ လိၼ်ႉၵႂႆႇတေၵႂႆး တေဢူမ်ၼွင်။

လွင်ႈၸူၼ်ႉမၢႆမၢၵ်ႈၼၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

ဢိင်ၼိူဝ်ဢၢင်ႇႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်သေလိူၵ်ႈၶႄႉလႅၼ်ႈဝႃႈၸပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းထူၺ်ႈၸႂ်(URTI) ဢၼ်ဢမ်ႇမႃးၶႅင်း၊ ပၢၼ်ၵၢင် ၶႄႈ မႃႉၶႅင်းၼႆႉယဝ်ႉ။

<u>လွတ်ႇလူမ်းထူၺ်ႈၸႂ်ပွတ်းၼိူဝ် ၸပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ဢမ်ႇမႃႉၶႅင်း</u> (Mild URTI)

<u>ၸပ်းၵတ်း</u>

ၸပ်းၵတ်းဢိတ်းဢွတ်းသေပဵၼ်မႃးတၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းထူၺ်ႈၸႂ်ပွတ်းၼိူဝ် (URTI)ဢၼ်ဢမ်ႇမႃႉၶႅင်းၼႆႉ ပဵၼ်ယွၼ်ႉ ၵိူဝ်ႉမဵင်းဝႆးရတ်ႉသ်ၼႆႉယဝ်ႉ။ ၵမ်ႈၼမ် ႁူၼ်းႁဝ်းၽဵင်ႈၵေႃႈၵႂႃႇပဵၼ်ယူႇၶႄႈ ဢမ်ႇပဵၼ်ၽေးသင်။ တူင်ႇဝူင်းၶိုမ်းၼွမ်းတီႈ လႆႈသေဢမ်ႇဝႃႈ ႁူၼ်းၵမ်ႈၼမ် တေပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၼႆႉ မိူဝ်ႈလဵဝ်ၵၼ်ၵေႃႈမီး။

ႁူင်လုပ်ႇၶူႈလင်ၸဵပ်း (sinusitis)

ႁူင်ထမ်ႈၼွင်းၶူႈလင်ဢၼ်ဢိုင်ႈၶမ်ႇၼၼ်ႉ ၼမ်လိုဝ်ၼၼ်ႉလပ်းတိတ်းၸိူဝ်ႉမဵင်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ႁူၼ်းၵမ်ႈၼမ်ဢၼ်ပဵၼ်တၢင်း ပဵၼ်ဢၼ်ၼႆႉၼႆႉ တေပဵၼ်ႁူၼ်းၸိူဝ်းဢၼ်လပ်းၵတ်း ၶမ်ႇၼၼ်ႉ ႁွပ်ႈလပ်းတိတ်းၸိူဝ်ႉမဵင်းဝႆးရတ်ႉသႅ သေၶလႈပဵၼ် ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ဝႃႈသေႁူင်လုပ်ႇၶူႈလင်ၸဵပ်း ႁွပ်ႈလပ်းတိတ်းၸိူဝ်ႉမဵင်းဝႆးရတ်ႉသႅၼၼ်ႉ ၸိူဝ်ႉမဵင်းပႅၵ်ႇထီႈၵီႈယႃႈလၢင်ႈ ၶဝ်ႈလွမ်းထိင်ႈ။ ႁူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ႁူင်လုပ်ႇၶူႈလင်ၸဵပ်းယွၼ်ႉၸိူဝ်ႉမဵင်းပႅၵ်ႇထီႈၵီႈယႃႈၼႆႉ ၽၢင်ႇၵၢင်ႈတၢင်း ပဵၼ် ႁူၼ်ႉႁူၼ်ႉၶိုၼ်ႈၶိုၼ်ႈ၊ ႁူဝ်ၸဵပ်း၊ ၶမ်ႇယူႇလီလိူဝ်းၼႆႉ တေၵႂၢဝ်ႇၵိူင်းမႃးလိူဝ်ၵဝ်ႇ။

ႁူင်ၶေႃးႁွႆႈၸဵပ်း (Pharyngitis)

ႁူင်ၶေႃးႁွႆႈၸဵပ်းၼႆႉပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ႁဵၼ်ႉပဵၼ်ၵမ်ႈၼမ်ၶလႈ မၢင်ပွၵ်ႈမၢင်လႂ် ႁူၼ်းပဵၼ် တေပဵၼ်ၶေႃးၸဵပ်းဢၼ်လိူဝ်ႉ ၶလႈၵိုၼ်ၶွင်ၵိၼ်ၼႆႉတေၸဵပ်း။ ၵမ်ႈၼမ် ၽၢင်ႇၵၢင်ႈတေၵႂၢဝ်ႇၵိူင်းမႃးၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 2-3 ဝၼ်း ပေႃးႁိုင်ၵႂႃႇမႂ်ႇ ဢိုင်ႈပူင်ႈၵေႃႈ တေၵႂႃႇႁၢႆၵမ်းလွႆးလွႆး။

ႁူပ်ႈ တူၺ်းတီႈၵၼ် 21.1။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ပဵၼ်ၵိတ်းၵွတ်းႁူၺ်းၶတႉ ၶမ်ႇတၢပ်ႈပၼ်ယႃ။ ၸွႆႈႁူၼ်းပဵၼ်ၵိၼ်ၼမ်ႉၼမ်ၼမ်။ သင်ပဵၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၵိၼ် ၼူမ်းလိူင် ပၼ်ၵိၼ်ၼူမ်းၼမ်ၼမ်။ တေၶမ်ႇလႆႈပၼ်ယႃၶႃႈၸိူဝ်ႉမဵင်း။
- သင်ဝႃႈလူမ်းမႆႈၶိုၼ်ႈၵိတ်းၵွတ်းႁူၺ်းၼႆႉလႄႈ ၶဝ်ၽေႃးလုပ်ႇၼမ်ႉသေၸိတ်ႉပၼ်တူဝ်။ ပေႃးဝႃႈထုၵ်ႇလီပိုတ်ႇၼႆႉ ၵေႃႈၸွႆႈ ပိုတ်ႇၽတ်ႉလူမ်းပၼ်။ တႃႇလူမ်းမႆႈတူၵ်း၊ ၶူပ်းၶူပ်းၶိုၼ်ႈၶိုၼ်ႈၶလႈ ႁူဝ်ၸဵပ်းတေၵႂၢႆၼႆႉ ၸႂ်ႉပၼ် ယႃ Paracetamole။ ၵႂၢမ်းၼႄႈသိုဝ်ႈၶူဝ်းၼႄၼႄ ၶလႈႁူမ်ႇၽေႃးၼႄၼႄပၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်ၼႆႉယဝ်ႉ။
- ယႃပတီႉၸီႇဝၼၼႆႉ ပေႃးထၢတ်ႈၶမ်ႇမိူၼ်ႈႁူၼ်းပဵၼ်လိူင် လၢင်ႈၽိတ်းၸွႆႈပဵၼ်တွင်ႉႁၢႆ၊ ၶေႃႉႁၢၵ်ႈ၊ ၵွၵ်ႈ မုၼ်ႉမၢၼ်ႉ၊ လိူဝ်းၼႆႉၶလႈ ပေႃးပဵၼ်လွတ်ႈလူမ်းထူၺ်ႈၸႂ်ပွတ်းၼိူဝ် ဢၼ်ၶမ်ႇႁၢဝ်ႉႁႅင်း ၶမ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ်ၵိၼ် ယႃပတီႉၸီႇဝၼ သင်ၼႆႉယဝ်ႉ။

လွတ်ႈလူမ်းထူၺ်ႈၸႂ်ပွတ်းၼိူဝ်လပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်ပၢၼ်ၵၢင်

လိၼ်ႉၵႆႇႁွႆႈ (Tonsillitis)

ပဵၼ်လိၼ်ႉၵႆႇ ဢၼ်မီးတင်းလင်သူပ်းၵွၵ်ႈၼၼ်ႉ လပ်းတိတ်းၸိူဝ်ႉမဵင်းသေႁွႆႈမႃးၼၼ်ႉ ႁွင်ႉဝႃႈလိၼ်ႉၵႆႇႁွႆႈၼႆႉယဝ်ႉ။ လွင်ႈၶၢၼ်ၸႂ်ၼႆႉ တေမိူၼ်ၵၼ်တင်းႁူင်ၶေႃးႁွႆႈၸဵပ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ႁူၺ်းၵႃးတေၵႂၢဝ်ႇၵိူင်းလိူဝ်ႁူင်ၶေႃးႁွႆႈၸဵပ်း။ ပိူင်လူင် မၼ်းၶတႉ လွင်ႈၸိူဝ်ႉမႆႈၶလႈၶမ်ႇယူႇလီၼၼ်ႉ တေၵႂၢဝ်ႇၵိူင်းလိူဝ်။ မိူဝ်ႈၵိုၼ်တၢင်းၵိၼ်တၢင်းယိမ်ႉ ၶမ်ႇၼၼ်ႉ ၼွၼ်းၶီးၶိင်းၼႆႉ တေၸဵပ်းၵႂၢဝ်ႇၵိူင်း။ ႁူဝ်ႉမၢၵ်ႇလၼ်တေႁွႆႈၶိုၼ်ႈမႃး၊ လိၼ်ႉၵႆႇတေႁွႆႈၵူမ်ၼွင်ၶလႈ မီးတုမ်ႇၶၢဝ်ၶၢဝ်။ ယွၼ်ႉၸိူဝ်ႉမဵင်းဝႆးရတ်ႉသႅသေပဵၼ်လိၼ်ႉၵႆႇႁွႆႈၼႆႉ ႁိုင် 3-4 ဝၼ်းယဝ်ႉၵေႃႈ တေၵႂႃႇႁၢႆ ၵွင်းႁူၺ်းမၼ်း။ တုမ်ႇၵူမ် ၼွင်တီႈလိၼ်ႉၵႆႇ (တူၺ်းတၢင်းလင်)၊ လုပ်ႇၵပ်းလုပ်ႇတေႃႇၸဵပ်း (တူၺ်းတီႈၵၼ် 8.4) ပဵၼ်မၢၵ်ႇၶဵဝ်းၵိုင်ႉၵၢင်ႉႁွႆႈ ၵူမ်ၼွင် (တူၺ်းတီႈတွၼ်ႈ 13.3) လိူဝ်းဢၼ်ၽွၼ်းလႃႉမႃးတင်းလင်ၼႆႉ ၼင်ႇႁိုဝ်တေမေႉၵင်ႈလႆႈၼၼ်ႉ ပူၼ်ႉသွၼ်ႉ တႃႇပၼ်ယႃပတီႉၸီႇဝၼ။

21 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈသဵၼ်ႈတၢင်းထူၺ်ႈၵွႆ

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ပၼ်ယႃ Penicillin V PO (500mg QID၊ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 15mg/kg QID) တႃႇ10 ဝၼ်း။ သင်ဝႃႈပၼ်ၶေႃႉလိူဝ် 10 ဝၼ်းလိူင် တေၶမ်ႇၵႄႉႁင်ႈလႆႈတၢင်းပဵၼ်ၶႂ်ႈတေႃႇလီပ်းလႆႈ)။ သင်မီးၼႆ ၼွႆႈပၼ်ယႃ Benzathine Penicillin (50.000IU/kg)IM STAT ။ သင်ဝႃႈ ၶမ်ႇမဵၼ်းတင်းယႃ Penicillin ၼွႆႈပၼ်ယႃ Erythomycin (10mg/kg) IM ။ ပၼ်ယႃတဵၵ်းလူမ်းမႆႈ။ ၼွႆႈႁူၼ်းပဵၼ်ၵိၼ်ၼမ်ႉ ၼမ်ၼမ်၊ ပေႃးပဵၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိၼ်ၼူမ်းၼႆ ၼွႆႈၸႄးပၼ်ၵိၼ်ၼူမ်းၼမ်ၼမ်။

သင်ဝႃႈႁူၼ်းပဵၼ်ၶမ်ႇၸႂ်ႈၵိၼ်ၸႂ်ႈယဵမ်ႉလိူင် ၶဝ်ႁူၼ်းပဵၼ်ၼွၼ်းၸွင်ႈယႃသေ သႂ်ႇ IV ပၼ်။ ပၼ်ယႃပတီႇၸိုး ဝၼ လွမ်းၼင်ႇပႃႈတွႆႈ။

- **လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ** ပၼ်ယႃ Benzathine Penicillin (50.000IU/kg) IM STAT dose

  ၶမ်ႇၼၼ် Benzyl Penicillin (50mg/kg QID) IV တႃႇ 10 ဝၼ်း။

  ႁူၼ်းလူင် ပၼ်ယႃ Ampicillin 1gram QID IV ၶမ်ႇၼၼ် IM

  ၶမ်ႇၼၼ် Benzathine Penicillin 2,4 gram QID IV

သင်ဝႃႈႁူၼ်းပဵၼ်ၵိုၼ်လႆႈယူႇလိူင် ပၼ်ယႃၵိၼ် Penicillin V(500mg QID)တႃႇ 10 ဝၼ်း။

ၵႆတူင်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ(Croup)

ဝႆးသေလိူဝ်ႉမိူင်းဝႆးၶတ်ႉသ်ၶဝ်းယဝ်ႉသိင်ၵျပ်ႇ၊ ထူၺ်ႈၵွႆယၢပ်ႇ၊ ၵႆႁွတ်ႇၶဝ်းလိုၵ်ႉလိုၵ်ႉၼႆႉ ၸွင်ႉဝႃႈၵႆႁွတ်ႇၼႆယဝ်ႉ။ ႁူၼ်းၶၼ်ပဵၼ်ၵျဝ်ႉၵိူင်းၼႆႉ တေထူၺ်ႈၵွႆယၢပ်ႇ။ ၶိင်ၼိုဝ်ၽၢင်ၵျၢင်းၵျဝ်ႉၵိူင်းတၢင်းပဵၼ်သေ လႆႈယူတ်းယႃ တေ ပဵၵ်ႇပိူင်းႁၼ်။ သင်ဝႃႈၶမ်ႇၵျဝ်ႉၵိူင်းၼႆ ယူႇယူႇၵေႃႈတေၵျႃႇၵျႃႇႁူလ်းမၼ်း။ သုတ်ႇၶႃႈၼမ်ႉၵုၼ်ႇၼႆႉ တေလွႆႈၼွႆႈ လီၸိုၼ်း (ၼွႆႈၽွင်ႉယႃႇၼွႆႈၶႃႈၼမ်ႉၵုၼ်ႇႁုပ်ႇသွႆႈ)။ သင်ဝႃႈထူၺ်ႈၵွႆယၢပ်ႇမႃးလိူဝ်ၵဝ်ႇ၊ ႁိူဝ်ႉၵုၼ်း၊ ၽိဝ်ၼင်သွမ်ႇ၊ ၶၢတ်ႇထၢတ်းၼမ်ႉလိူင်သွႆႇသႂ်ႇမႂ်ႇႁူၼ်းပဵၼ်ၼွႆးသေယူတ်းယႃပၼ်။ ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇတႃႇပၼ်ယႃ Steroids ၶလႈ Adrenaline သုတ်ႇလူမ်တီႈၸူႈလင်။

ၵႆႁွတ်ႇ (Pertussis or whooping cough)

လွင်ႈတေလႆႈၽွင်ႉတူလ်းတၢင်းပဵၼ်
တူလ်းတီႈၶႃႈၽိုမ်ႉထိမ်

ၵႆႁွတ်ႇၼႆႉ လၢင်ႈၽေႈတိူၼ်းငႆႈသေ လပ်းတိတ်းႁၼ်ငႆႈၶတႉၶတႉယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်ၶၼ်ၼႆႉပဵၼ်ယွၼ်ႉ လိူဝ်ႉမိူင်း ပဵၵ်ႇထိႈရီးယႃး Berdetella Pertussis ယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်ၵႆႁွတ်ႇၼႆႉ တေၶတႇပဵၼ်မႃးတီႈလွတ်ႇလူမ်း ထူၺ်ႈၵွႆ ပွတ်းၼိူဝ် ၶၼ်ၶမ်ႇၵျႃႉၵိူင်းၶလႈ ဝႆးသေပဵၼ်လႆႈ ဝူင်းသွင်ဝူင်းယဝ်ႉ ေတမီးၽၢင်ၵျၢင်းၵႆ၊ ႁမ်းၼမ် တေပဵၼ်ႁၢင် ၸိုၼ်းသေၵျၢၵ်းပႃးၼႆယဝ်ႉ။သင်ပဵၼ်ပွတ်ႇၵီးမႃး ၼၼ်းတေသုၵ်ႉသၢၵ်ႉလိူဝ်ႁဝ်ႇ (လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလိင်ၶလႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလဵၵ်ႉ တေၵႂ်ႉပဵၼ်ႁၼ်ၼမ်)။ ပၼ်ယႃ Erythromycin ၼွႆႈႁူၼ်းၶၼ်မီးၵျမ်းၸွမ်းႁူၼ်းပဵၼ်ႁူးၵျေႃႉၼႆႉ ပဵၼ်တႃႇယူတ်းယႃၶလႈ ၵေႃႉႁင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၶမ်ႇၼွႆႈၽေႈၵျ လပ်းတိတ်းႁူၼ်းတၢင်ႇၵျေႃႉၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လွင်ႈၶမ်ႇၼွႆႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶၢတ်ႇထၢတ်းၼမ်ႉ ၼႆႉၵျေႈတေလႆႈသွႆႇလွႆၶတႉၶတႉ။ ယႃၶၵ်ႉႁင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၵႆႁွတ်ႇၼႆႉ ၵေႃႉႁင်ႈ ၶမ်ႇပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇပဵၼ်ၵျဝ်ႉၵိူင်းလႆႈ။

လွတ်ႇလူမ်းထူၺ်ႈၶွႆႈပွတ်းၼိူဝ်လပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ် ႁၢဝ်ႉႁႅင်း (Severe URTI)

လိၼ်ႉၵႅၼ်ႇၵွႆးၵူမ်ၼွင် (Peri Tonsillar Abscess)

ၵူၼ်းပဵၼ်မီးလူမ်းၼၢဝ်ၼိုၼ်း၊ ၵိုၼ်ယၢပ်ႇၶလႈ လိၼ်ႉၵႅၼ်ႇၵွႆးၽႅၵ်ႇလဵၵ်ႉလိုင် ထုၵ်ႇလီပၼ် ယႃပတီႇၶျီးဝၼယူႇ(တူၺ်းတီႈ လွင်ႈယူတ်းယႃလိၼ်ႉၵႅၼ်ႇၵွႆးပႃးၼႆ)။ သင်ဝႃႈလမ်ပဵၼ်ၼႆၵေႃႈ တေလႆႈၽႃႇလုပ်ႇၼွင်ဢွၵ်ႇပဵတ်ႈ။

လိၼ်ႉႁူမ်ႇလွတ်ႇလူမ်း ၵိုင်ႉၵၢင်ႉလဵပ်းၵွႆးႁၢဝ်ႉႁႅင်း (Acute Epiglottitis)

လိၼ်ႉႁူမ်ႇလွတ်ႇလူမ်း ၵိုင်ႉၵၢင်ႉလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမႅင်းပႅၵ်ႇထီးရိူးယႃးသေ ၵွႆးႁၢႆႉႁႅင်း။ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃယု 2-5 ၶူပ်ႇ တေၵႂႃႇပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်းၼမ်။ တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၼႆႉ တေၵိုင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ်မႃးသေ ၽၵင်ႁၢင်းတၢင်းပဵၼ် တေလႅၵ်ႈလႆႈႁၢဝ်ႉႁႅင်း ဝႆး။ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢၼ်ယူႇလီယူႇၵေႃႈၼိုင်ႈၼႆႉ တေၵိုင်ႉၵၢင်ႉၶေႃးလဵပ်းၶလႈ လူမ်းၼၢဝ်တေၵိုင်ႉၵၢင်ႉၶိုၼ်ႈႁၢဝ်ႉႁႅင်း။ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ တေထူၺ်ႈၶွႆႈဝႆး၊ မိူဝ်ႈထူၺ်ႈၶွႆႈၶဝ်ႈၼၼ်ႉ တေလႆႈငိၼ်းသဵင်မဵူး (ၶလူတ်ႉၶလူတ်ႉ) ႁႅင်းႁႅင်း၊ ယွၼ်ႉ ထူၺ်ႈၶွႆႈယၢပ်ႇၶလႈ ၼင်ႇႁိုဝ်လူမ်းတေၶဝ်ႈၼွႆးပွတ်ႇၼမ်ၼမ်ၼၼ်ႉ ၶဝ်တေဢၵ်ႇႁူဝ်ငၢႆႈၵႂႃႇ တၢင်းလင်သေ ယိုတ်းၶေႃး ထူၺ်ႈၶွႆႈယဝ်ႉ။ ယွၼ်ႉၵိုၼ် ယၢပ်ႇၶလႈ တေႁဵတ်းႁႂ်ႈၼမ်ႉလၢႆးလႆလူင်းမႃးတိၵ်းတိၵ်း။ လိူဝ်ႉမႅင်းၶဝ်ႈသေ ႁဵတ်းႁႂ်ႈ လိၼ်ႉႁူမ်ႇလွတ်ႇလူမ်းၵွႆးၼႆႉ တေၵိုတ်းသဵ့ လွတ်ႇလူမ်းသေ ႁဵတ်းႁႂ်ႈထူၺ်ႈၶွႆႈယၢပ်ႇၶလႈ လၢင်ႈတၢႆလႆႈဝႆးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ပဵၼ်ငဝ်းလၢႆးၶိုၵ်ႉၶၢၵ်ႉၶလႈ တေလႆႈယူတ်းယႃ ပၼ်ၵမ်းလဵဝ်။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ယႃႇႁဵတ်းႁႂ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇသုၵ်ႉယုင်ႈၶွႆ။
- ယႃႇဢဝ်ႁူဝ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလမ်ႇလူင်းတၢင်းတႂ်ႈ၊ ယႃႇဢဝ်သင်သေဢၼ်ဢၼ်တဵၵ်းလိၼ်ႉတူၺ်းၼႂ်းၵူင်ၶေႃးလႃးလႃး။
- ဢဝ်ယႃ Adrenaline (5cc ၶွင် 1:1000) ပၼ်သုတ်ႇလူမ်တီႈၶူးလင်။
- ပၼ်ယႃ Ceftriaxone IV/IM STAT ။
- သူင်ႇၵူၼ်းပဵၼ်ၵႂႃႇႁွင်းယႃ/ႁူင်းယႃၶၼ်ဝႆး။

တၢင်းပဵၼ်ၶေႃးႁိပ်ႇ (Diptheria)

လွင်ႈတေလႆႈသူင်ႇၶၢဝ်ႇၶၼ်ဝႆး
တူၺ်းတီႈ ၶေႃးၽိူမ်ႉထႅမ်

တၢင်းပဵၼ်ၶေႃးႁိပ်ႇၼႆႉ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမႅင်း လုၵ်ႉတီႈၵူၼ်းၵေႃႉၼိုင်ႈဢၼ်၊ လၢမ်သေၶီႈတူဝ်ႇ ဢၼ် ဢွၵ်ႇမႃးတီႈၼွႆးၵူင်ၶေႃးၶဝ်ၼၼ်ႉ ၵႂႃႇလပ်းတၢင်ႇၵေႃႉၶလႈ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်လၢင်ႈလပ်းတိတ်းလႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်ၶေႃးႁိပ်ႇၼႆႉပဵၼ်ၵွပ်ႈၵွင်ႉဢၼ်လိူဝ်ႉမႅင်းပႅၵ်ႇထီးရိူးယႃးႁဵတ်းတႅၵ်ႇၽေႈဢွၵ်ႇမႃးၼွႆးတူဝ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ သင်ဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ပဵၼ်လိၼ်ႉၵႅၼ်ႇၵွႆးၶလႈ ယွႆးၽိဝ်ႁိူၵ်ႇၵၢင်ႁၢဝ်ပဵၼ်သီၵၢၼ်းၽွႆး၊ မၢၵ်ႇလၼ်တီႈၶေႃးၵွႆး၊ လူမ်းၼၢဝ်ၶိုၼ်ႈသုင်၊ ယိဝ်ႈၵေႃႇလိူဝ်းၼႆႉလိုင်ႁႂ်ႈဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႃႈ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၶေႃးႁိပ်ႇ။ **ပေႃးဝူၼ်ႉဝႃႈ လီပ်ႈတေပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၼႆႉလိုင် ႁႂ်ႈသူင်ႇၵူၼ်းပဵၼ်ၵႂႃႇႁွင်းယႃၵမ်းသိုဝ်ႈ။**

21 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈသဵၼ်ႈတၢင်းထူၺ်ႈၵႂ်

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- **ယိၵ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ဝႆႉႁၢင်းၵူၺ်း။ သူင်ႇၵူၼ်းပဵၼ်ၵႂႃႇႁွင်ႈယႃ/ႁွင်ႈယႃဝႆးဝႆး။**
- **သင်ပဵၼ်လႆႈၼႆလိူဝ် ၵၢဝ်ပွတ်းၼိူဝ်ႉ ၼၵ်းၼၢႆႈႁိုၵ်ႇၵၢင်ႁၢဝ်းၼၼ်ႉ ၶူးလင်မႃးလိူင်ႉလိူဝ်ႉမီးတၢႇၵူတ်ႇလီတ်း။**
- သင်ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႃး ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လႆႈၼႆလိူဝ် ၸွႆႈပၼ် ယၢပတီႈၶိူးဝၼ်း။
- Benzathine Penicillin- ၵူၼ်းလူင် 2.4 gram QID IV တႃႇ 14 ဝၼ်း။
  လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 50mg/kg QID IV တႃႇ 14 ဝၼ်း။
  ၵမ်ႇၼၼ်ႉ Erythromy ၵူၼ်းလူင် 1 gram QID PO တႃႇ 14 ဝၼ်း
  လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 15mg/kg QID PO တႃႇ 14 ဝၼ်း။
- ပၼ်ယႃၶၵႈၵွင်ႉၵွတ်ႈၸွႆႈလိူတ်ႈမူတ်းသုံ။(လွမ်းၼင်ႇပႂးတ်ႈၼၼ်ႉ)

လၢင်းၵမ်ႇထုၵ်ႇမိၼ်းယႃၶလႈ တႃႇတေပၼ်ယႃၶၵႈၵွင်ႉၸွႆႈလိူတ်ႈမူတ်းသုံၼၼ်ႉ တေလႆႈၽၢင်ႉသေပၼ်ၼႆယဝ်ႉ။ ပၼ် 0.1ml sc သေပွႆႉတူၺ်းၼွႆးၶၢဝ်းတၢင်း 15 မိၼိတ်ႉ။ သင်ဝႃးၵမ်ႇမီးၽၢင်ႇၵၢင်ႈ ၵၼ်ၵမ်ႇထုၵ်ႇမိၼ်းယႃ – ၵွၵ်ႇတုမ်ႇၶူမ်း၊ ပဵၼ်ႇၽိုၼ်ႇလိူင်တီႈၵိမ်ႈၶွမ်းၵၼ်လၢမ်းယႃဝႆႉၼႆလိူဝ်ပၼ်ထႅင်ႈ 0.25 ml sc ။

- ပွႆႉတူၺ်းငဝ်းလၢႆးၼွႆးၶၢဝ်းတၢင်း 15 မိၼိတ်ႉသေသိုပ်ႇပၼ် IV ၵမ်ႇၼၼ်ႉ IM ထႅင်ႈ။

သင်ဝႃးၵမ်ႇထုၵ်ႇမိၼ်းယႃသေ ၵိုင်ႇၵၢင်ႇလိူမ်းတူဝ်ၼႆလိူဝ်	လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	mg/kg
ၸွႆႈသမ်းပၼ်ယႃ Adrenaline IM	ၵူၼ်းလူင်	–0.75 mg/ ပွၵ်ႈ

- ၵူၼ်းလိုဝ်းၵၼ်ယူႇၸမ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉၵေႃႈ တေလႆႈသမ်းပၼ်ယႃ Benzathine Penicillin IM ပွၵ်ႈလဵဝ် ၵမ်ႇၼၼ်ႉ Erythromy PO တႃႇ 7 ဝၼ်း။

- တိူင်ႇပၢင်ႇတၢင်းမေႃယႃသေ ၽွတ်ႈလွမ်းၼင်ႇ ပိုင်ၼမ်းတႃႇတၢင်းပဵၼ်ၵၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈၼၵ်းသုၼ်ပႂ်ႈၽေး။

ၵႆႇဝတ်းၼူၵ်ႉ (Avian Influenza A)

ၵႆႇဝတ်းၼူၵ်ႉ "A" (H5N1) ၵၼ်ၵူၼ်းၵမ်ႉပႂးၼမ်ပဵၼ်

လွင်ႈတေလႆႈသူင်ႇၶၢဝ်ႇၶၼ်ဝႆး
တူၺ်းတီႈ ၶေႃးၽိုမ်ႉထိမ်

ၶေႃးပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်ၵႆႇဝတ်းၼူၵ်ႉၼၼ်ႉ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၵၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈႁပ်ႈတိုဝ်ႉလႃးၵၼ် ၵၼ်ပဵၼ်တီးၼူၵ်ႉၵူၺ်းၶလႈ ႁၼ် ပဵၼ်မႃးၵိတ်းၵႂတ်းၶတႃႇပဵၼ်မူ။ လိူဝ်ႉမီးဝႆးရပ်ႉသ Avian influenza ၸွင်တၢင်းပဵၼ်ၵႆႇဝတ်းၼူၵ်ႉၼၼ်ႉ ပဵၼ်လိူဝ်ႉ ၽၼ်းၵၼ်ၼိုင်ႈတီႈၵ်ႇၽေႈၵႂႃႇၼၵ်ႈလိူဝ်ႉၽၼ်းၶဝ်ၵူၺ်း။ ၵူၺ်းၵႂႃႈမၢင်ပွၵ်ႈမၢင်လႂ် ၵၼ်တီးတီၵ်ႇၶၽႈၼၼ်ႉ ပူၼ်ႉၶၢမ်း မႃးသေလၢင်းလပ်းတိတ်းလူးထိုင်တီႈၵူၼ်း။ လိူဝ်ႉမီးဝႆးရပ်ႉသၼၢဝ်ၵႆႇဝတ်းၼူၵ်ႉၵၼ်ၽေႈတိုၼ်းယူႇၼၼ်ႉ လိူဝ်ႉမီး ဝႆးရပ်ႉသ H5N1 ၼၼ်ႉပဵၼ်ၽေႈယွႆႇလူင်ၶလႈ လွင်ႈမႆႈလွႆယွႆႇလိူဝ်ပိူၼ်ႈ တွၼ်ႈတႃႇပႂ်ႈယူႇလီလိူဝ်ႉၸိုဝ်ႈၵူၼ်းယၢမ်းလဵဝ် ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵူၼ်းၵၼ်လပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်ၵၼ်ၼၼ်ႉၼၼ်ႉ ၶိုင်းၶိုင်ႈ လႆႈတၢႆၵႂႃႇၼၼ်ယဝ်ႉ။ သင်ဝႃးငဝ်းလၢႆးပၼ်ၼၼ်ႉ လိူဝ်ႉ

မႅင်းဝႆးရတ်ႉသ် H5N1 ၼႆႉလၢင်ႈတႅၵ်ႇယၢႆႈ ယႅၼ်းပဵၼ်ၽေး တၢင်းပဵၼ်ယႂ်ႇလူင် ၸၽေႈတိုၼ်းႁူႉတင်းၵမ်ႇၽႄႇယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်ၼႆႉလုၵ်ႉတီႈၼူၵ်ႉသေ လၢင်ႈလပ်းတိတ်းလူးၵူၼ်းလႆႈၵမ်ႈၼမ်ၼၼ်ႉၸတႉ ယွၼ်ႉသုတ်ႇမိၼ်ႈလႃးၽုၼ်ႇၽွင် ၼမ်ႉၶၼ်မီးလိုဝ်ႉမိင်း ၶမ်ႇၼၼ် ႁူႇတိုဝ်ႉလႃး ၶၼ်မီးလိုဝ်ႉမိင်းၵမ်းသိုဝ်ႈ လိုဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ႁူဝ်ၸႆး၊ ၼိူဝ်ႉမႆႈ၊ ၸူပ်းၸူပ်းၸိုၼ်ႈၸိုၼ်ႈလွမ်းတူဝ်
- ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းထူၺ်ႈၵွႆ (ၶႆ၊ ၶေႃးလဵပ်း၊ ၶီးမုၵ်ႈလႆ)။
- တွင်ႉႁူႇ။
- ထူၺ်ႈၵွႆယၢပ်ႇ (ႁိုဝ်ႉၶူၼ်ႈ)။
- ပွတ်ႇၵီႈ။

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် – လွမ်းၼင်ႇၶေႃႈမၵ်းမၼ်ႈမုၵ်ႉလုမ်းလူင်ပႃးယူႇလီလုမ်ႈၽႄႉ

- **ၵူၼ်းၶၼ်လႅပ်ႈတေလပ်းတၢင်းပဵၼ်ဝႆးရတ်ႉသ် H5N1**

ၵူၼ်းပဵၼ် ၶၼ်ၵိုင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ်တၢင်းပဵၼ် လွတ်ႇလူမ်းထူၺ်ႈၵွႆပွတ်းတႂ်ႈၸလႈ ႁႃလွင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၶမ်ႇလႆႈ၊ လူမ်းၼၢဝ် သုင်လိူဝ် 38˚C၊ ၶႆ ၶမ်ႇၼၼ် ထူၺ်ႈၵွႆယၢပ်ႇ။

ၸလႈ မိူဝ်ႈပႆႇမီးၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ပူၼ်ႉမႃး 7 ဝၼ်းၼၼ်ႉ ယၢမ်ႈမီးလွင်ႈထူပ်းလႃးလွင်ႈၼိုင်ႈ ၶမ်ႇၼၼ် ၼမ်လိူဝ် လွမ်းၼင်ႇပႃႈတႂ်ႈ–

- လႆႈတိုဝ်ႉလႃး၊ ယူႇၸမ် (ၼွႆႉၼိုင်ႈမီႇတႃႇ) တင်း ၵူၼ်းပဵၼ် ၶၼ်ထၢင်ႇထိုမ်ဝႃႈပဵၼ် H5N1 ၶမ်ႇၼၼ် ပဵၼ်လႆႈ၊ ၶမ်ႇၼၼ် မၵ်းမၼ်ႈဝႃႈပဵၼ် (တူဝ်ယၢင်ႇ– ႁွပ်ႈလႆႈယူႇလုမ်းလႃးၵူၼ်းပဵၼ်လႆႈလၢတ်ႈတေႃႇၵၼ်ၸလႈ တိုဝ်ႉလႃးၵၼ်)
- ယၢမ်ႈတိုဝ်ႉလႃး ၼိူဝ်ႉလိပ်း ၶမ်ႇၼၼ် ၼူၵ်ႉထိုၼ်ႇ သေၶၼ်ၶၼ် (တူဝ်ယၢင်ႇ – ယိပ်းလႃး၊ ၵဵမ်တၢႆ၊ ထူၺ်ႈၸူၼ်၊ တႅပ်းၽၼ်း၊ ႁူင်ၸူဝ်ႈ) ၶမ်ႇၼၼ် ပူၼ်ႉမႃး 1 လိူၼ်ၼၼ်ႉ လႆႈတိုဝ်ႉလႃး ၵူၼ်းၶၼ်လႅပ်ႈပဵၼ် H5N1 ၶမ်ႇၼၼ် ပဵၼ်လႆႈ၊ ၶမ်ႇၼၼ် မၵ်းမၼ်ႈဝႃႈပဵၼ် H5N1 ၶမ်ႇၼၼ် လႆႈတိုဝ်ႉလႃး ၶီႈ ၶမ်ႇၼၼ် ပိုၼ်ႉတီႈ ၶၼ်ႁူႉလီဝႃႈ တူဝ်သတ်း ၶမ်ႇၼၼ် ၵူၼ်းၶၼ် တိုၵ်ႉလပ်းတိတ်းတၢင်း ပဵၼ်မႃး။
- လႆႈၵိၼ်လႃးၼိူဝ်ႉလိပ်း ၶမ်ႇၼၼ် ၶမ်ႇ သုၵ်း ၶမ်ႇလိပ်း ၶၼ်လႆႈမႃးတီႈၼႂ်း ပိုၼ်ႉတီႈၶၼ်ႁူႉလီဝႃႈ တူဝ်သတ်း ၶမ်ႇၼၼ် ၵူၼ်း ၶၼ်တိုၵ်ႉလပ်းတိတ်း တၢင်းပဵၼ်ယူႇ ၼႂ်း 1 လိူၼ်ပူၼ်ႉမႃး။
- လႆႈတိုဝ်ႉလႃး ၼိူဝ်ႉသတ်း၊ တူဝ်သတ်း ၶၼ် ၶမ်ႇလွႆႈၼူၵ်ႉထိုၼ်ႇ ၶမ်ႇၼၼ် တူဝ်သတ်း ၶမ်ႇမီးပိၵ်ႇ (မိူၼ်ၼင်ႇ မႅဝ်း၊ မူ) ၶၼ်လႆႈမၵ်းမၼ်ႈဝႃႈ ပဵၼ် H5N1။
- လႆႈတိုဝ်ႉလႃးတူဝ်ယၢင်ႇၵူၼ်းၸလႈ တူဝ် သတ်းတႃႇႁူတ်ႇလိတ်ႈၼွႆႈႁွင်ႈလႅပ်ႇ ၶမ်ႇၼၼ် တၢင်ႇတီႈ။

21 တၢင်းပီၼ်ၵီဝ်,လူၺ်ႉသီၼ်ႉတၢင်းထူၺ်ႉၵွ်

- <u>**ႁူၼ်းပီၼ်ၵၢၼ်လီပ်ႉတေပီၼ် H5N1**</u>

ၶျေႃႉပိုတ်,တီႉပွင်, လီပ်ႉတေပီၼ် 1

ႁူၼ်းပီၼ်ၵၢၼ်ထၢင်,ထူိမ်ဝႃႉ ပီၼ်လွမ်းၼင်, ၶျေႃႉပႃႉ ၼူိဝ်ၶလႉ ၶျေႃႉၵၢၼ်ဖူိမ်ႉထီမ်မႃးပႃႉတွ်ႉၼိုင်ႉၶျေႃႉ

- ၼွ်းဖီၼ်, (X-Ray) ၼၼ်ႉလံႉၵျၼ်မီတ်ႉၶၢဝ်ၶၢဝ် ၵၢမ်,ၼၼ် လၵ်းထၢၼ်ၵိုင်ႉၵၢင်ႉပီၼ်ပွတ်,ၵီႉ ၶူမ်ႉ တင်း လံႉၵျၼ်ၵျိုင်းၵျီတ်းၵၢၼ်လွတ်,လူမ်းထူၺ်ႉၵွ် ၵော, (ၵွၵ်,သီ,ၵျၼ်,ၼွ်းလူိတ်ႉယွမ်းတူၵ်း၊ ထူၺ်ႉ ၵွ်ဝ်ႉပူၼ်ႉတီႉ)။ **ၵၢမ်,ၼၼ်**

- လံႉၶျေႃႉတွပ်,တီႉၶွင်ႉလီပ်,ဝႃႉပီၼ် ၼၢဝ်ၶံႉဝတ်း ၼူၵ်ႉ A ၼ်သေတႃႉ ၵၢမ်,မီးလၵ်းထၢၼ်တီမ်ထူၼ်ႉ တွၼ်ႉတႃ, မၵ်းမၼ်ႉဝႃႉပီၼ် H5N1။

ၶျေႃႉပိုတ်,တီႉပွင်, လီပ်ႉတေပီၼ် 2

- ႁူၼ်းပီၼ်ၵိုင်ႉၵၢင်ႉပီၼ်တၢင်းပီၼ်လွတ်,လူမ်းထူၺ်ႉ ၵွ်ၵျၢဝ်ႉၵျိုင်း ၵၢၼ်ၵမ်တၢ်ၶလႉ ၵျႃလွင်ႉတၢင်း ၵၢမ်,ၵျၼ် ႁူၺ်းၵႃႉမီးလွင်ႉၵွင်ႉၵၢ်,သေလွင်ႉလွင်ႉ မူိၼ်ၼင်, ၶၢဝ်းယၢမ်း၊ တီႉယူ, ၵီဝ်,လူၺ်ႉလွင်ႉ ၶဖေႉတိုၼ်းတၢင်းပီၼ်ၶလႉ တူိဝ်ႉလႃးၵၢၼ်ၵၢပ်ႉ တေၵပ်းတိတ်းတၢင်းပီၼ် ၵၢမ်,ၼၼ် မၵ်းမၼ်ႉ ဝႃႉ ပီၼ် H5N1။

- <u>**ႁူၼ်းပီၼ်ၵၢၼ်မၵ်းမၼ်ႉဝႃႉပီၼ်H5N1**</u>

ႁူၼ်းၵေႃႉၵၢၼ်မီးၶျေႃႉမုၼ်း တီမ်ထူၼ်ႉ တင်းၵၢၼ်ထၢင်,ထူိမ်ၶလႉ ၵၢၼ်လီပ်ႉပီၼ်။ ၶျေႃႉတွပ်,ၶွင်ႉလီပ်, PCR ၵၢၼ် ၵၢမ်,မူိၼ်ၵၼ် (တူဝ်ယၢင်,– ၼွ်း Primers တႃ, influenza A ၶျေႃၶျေႃၶလႉ ၶံ,လူိတ်ႉၵၢမ်း protein H5) သွင်ၵၢၼ်ၼၼ်ႉဝႃႉ မီးလူိဝ်ႉမိင်း H5 ယူ,။

ၵွ်ႉၶွင်ႉလီပ်,သေၶူၼ်ႉၵျႃမၵ်းမၼ်းတၢင်းပီၼ်

CBC၊ ပေႃႉ ၵီၵ်ႉသ်ရေႃး တီႉၼေႃးၵူၵ်း၊ လီင်ႉလူိဝ်ႉမိင်းၼွ်းၶွင်ႉလီပ်, တႃ,ႁူတ်,လီတ်းၶလႉ PCR။

လွင်ႉယူတ်းယႃ

ႁူၼ်းပီၼ်ၵၢၼ်ထၢင်,ထူိမ် ၵၢမ်,ၼၼ် ၵၢၼ်လီပ်ႉတေပီၼ်လံႉၼၼ်ႉ ထုၵ်,လီသူင်,ႁူၼ်းပီၼ်ၵျူ,ၶွင်းယႃ လူင်ပွင်လိုင်ႉ ၶၼ်ဝံး ၼင်,ၵႃႉပီၼ်လံႉ ၶူမ်ႉတင်းတေလံႉၾၢင်ႉ ၵၢမ်,ၶွ်ႉတၢင်းပီၼ်ၶဖေႉတိုၼ်းလံႉ။ (သွ်,ဖေႃးပူၵ်ႉသူပ်း (mask) သွ်,ထူင်မိုဝ်းၶလႉ ၶွ်ႉယူ,ၵမ် ၵၢမ်,ၼၼ် တူိဝ်ႉလႃးႁူၼ်းပီၼ်ၵော,လူိဝ်ပူိၼ်ႉ)။

မူိဝ်ႉပံ,လံႉသူင်,ႁူၼ်းပီၼ်ၼၼ်ႉ ထုၵ်,လီၵျီတ်းသၢင်ႉလွမ်းပူိင်ၼင်,ပႃႉတွ်ႉၼံႉ။

- **ဝံႉၵျင်းႁူၺ်း** – တေလံႉၵၢဝ်ႁူၼ်းပီၼ်ဝံႉၵျင်းႁူၺ်း။ ၵၢမ်,ထုၵ်,လီပၼ်ဖွ်ႉ ၶဝ်ႉယီမ်းၵွ်းႁူၼ်းပီၼ်။
- ယူတ်းယႃပၼ်လူမ်းၼၢဝ် – ပၼ်ထၢတ်ႉၼမ်ႉႁူၼ်းပီၼ်ၶွ်ႉတီမ်ထူၼ်ႉ။
- လွင်ႉၶၵျႉၵင်ႉၵပ်းတိတ်းတၢင်းပီၼ် – ႁူၼ်းပီၼ် တေလံႉၶူမ်,သူပ်း ၶလႉၶူႉလင်ဝံႉတႃ,သေ,။ မူိဝ်ႉၵၢ် ၵၢမ်,ၼၼ် ၵၢမ် ၼၼ်ႉတေလံႉၵၢဝ်ဖီၼ်,တူမ်းသူပ်းဝံႉယဝ်ႉ။
- ယႃၶႃႉလူိဝ်ႉမိင်း – တႃ,ယူတ်းယႃလူိဝ်ႉမိင်းပိၵ်,ထီးရီးယႃး ၵၢၼ်တေၶဝ်ႉမႃးထိင်ႉၼၼ်ႉ ထုၵ်,လီပၼ်

(IV/IM Ampicillin ၸလႄႈ Gentamicin)။

- Steroids ၼႆႉ ၵႂ်ႇတေႉယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်ထူၺ်ႈၵႂ်ႇယၢပ်ႇ၊ ဢၼ်ၵိုင်ႇႁၢင်ႇပဵၼ်မႃးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။
- ယႃတိုၵ်းလိူဝ်ႈမဵင်းဝၢႆးရတ်ႉသ် – ႁွပ်ႈဝႃႈ ယႃဢၼ်ဢမ်ႇတၢပ်ႈတေလႆႈၵႂ်ႇသေၵႂ်ႇၼႆႉ လၢင်ႈၵွတ်းၶိုၼ်ႈလိူဝ်ႈမဵင်း တိုဝ်ယႃလႆႈၸလႄႈ ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီသိုဝ်ႉယႃလိူဝ်းၼႆႉမႃးၵႂ်ႇႁၢင်းႁူၺ်း။ သၢင်ႈဝႃႈတၵ်းတေလႆႈၵႂ်ႇၼႆႉလိူင်ႈႁၢင်းယႃၸဝ်ႈ တေၽိူမ်ႉထိမ်ပၼ်ယူႇယဝ်ႉ။

လွင်ႈၵႅႉႁၢင်း

တေလႆႈယဵၵ်းႁူၼ်းပဵၼ်ယူႇႁၢင်းႁူၺ်းၶေႃၶေႃလိမ်လဝ်ႉ။ သုၵ်ႈမိုဝ်းၵွႆႈမူတ်းသႂ်ႇ (လွင်ႈထုၵ်ႇလီၽၢင်ႉဢၼ်ၵႂ်ႇႁၼ်း တင်း ႁမ်ႉၽႃ၊ ႁၼ်း – 5)။ ၽူႈႁၢပ်ႇႁၢၼ်ပၢႆးယူႇလီတင်းသိင်ႈ လိူဝ်းယိပ်းတိုဝ်ႉလႃႈႁူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ တေလႆႈသႂ်ႇၽိၼ်ႇ၊ ပုၵ်ႉသူပ်း၊ ထူင်မိုဝ်း၊ ၸူဝ်းၼူင်ႈဢၼ်ၶူမ်ႇတူဝ်လႆႈတင်းတူဝ်ၸလႄႈ သၢင်ႈဝႃႈတၵ်းတေလႆႈတိုဝ်းလိူင် ၵွႆႈတိုဝ်းပႃး မၢၼ်ႇတႃလွမ်း။ ၵွမ်တူဝ်သတ်းလွမ်းၶိူၼ်းလိူဝ်းလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမဵင်းတၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉတၢႆပိတ်းမူတ်းတႃႇၵွႆႈတၢင်းပဵၼ်ဢမ်ႇ ၽေးႁႃႇထိင်း။

ယႃၵႅႉႁၢင်း

ယႃၸႅႁၢင်းၼၢဝ်ၶႆႈဝတ်းၼူၵ်ႉ(H5) တႃႇႁူၼ်းၼႆႉဢမ်ႇမီး။

ဢၢင်းဢိင်

တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇလပ်းႁတ်း (ႁၼ်း 21.1)၊ တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇႁီး (ႁၼ်း 21.2)၊ ယိုးၶူမ်ႇဢွၵ်းဢေႃၵွႆး (တူလၢႆးတီးတွၼ်ႈ 15.1)။

ၶူၵ်ႉၵွႆႈ (Ottitis)

ၶေႃးပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

ၶူၵ်ႉၵွႆႈဢၼ်ဝႃႈၼႆႉ ပဵၼ်ၶူလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမဵင်းသေလိပ်းၵွႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၶူၵ်ႉၵွႆႈၼႆႉ တေမီးသွင်ၸၼ်ႉတွၼ်ႈ–ၼွၵ်ႈၶူၵ်ႉၵွႆႈၸလႄႈ ႁၢင်ၶူၵ်ႉၵွႆႈ (ၼၢင်းၶူၵ်ႉၵွႆႈ)ၼႆယဝ်ႉ။ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇပိုတ်ႇမွႆႇၸလႄႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလိၵ်ႉၼႆႉ တေဢမ်ႇ၊ မေႃလၢတ်ႈဝႃႈ ၶူလိပ်း။ ႁွပ်ႈၼႆပေႃးမီးၽၢင်ႁၢင်ႈ မီးလူမ်းၼၢဝ်ဢၼ်ဢမ်ႇၶူႉလွင်ႈတၢင်း၊ ၶေႃႉႁၢၵ်ႈ၊ ႁၢႆႈ၊ ၵွႆလမ်ၵွႆပွတ်းၸလႄႈ တွင်ႉႁူႇလိူဝ်း ၼႆႉ ၼႆလိူင် ၵွႆႈႁူတ်ႇလိတ်ႈၶူလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ။

1. **ၼွၵ်ႈၶူၵ်ႉၵွႆႈလိပ်း** (Ottitis external)

ၶေႃးပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ သဵၼ်ႈတၢင်းၶူတၢင်းၼွၵ်ႈ လပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်ၽိဝ်ၼင် (ၼွၵ်ႈၶူ)။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- လိပ်းၵိၼ်း၊ ၵိမ်းၶွမ်းသဵၼ်ႈတၢင်းၼွၵ်ႈၶူလိင်၊ မၢင်ပွၵ်ႈမၢင်လႂ် ၵွႆႈဢူမ်ၼွင်။
- လီႈၶူပဵၼ်ပၵ်ႉႁတီႉ။ မၢင်ပွၵ်ႈမၢင်လႂ် တေႁၼ်လိူဝ်ႉမဵင်းၵိပ်း မီးလွမ်းသဵၼ်ႈတၢင်းၼွၵ်ႈၶူ ။
- မီးမၢင်လိူဝ်ႉမၢင်ဢၼ်ၸဝ်းႁူႉၼင်ႈၶူ (ဢၼ်တီႈဢမ်ႇထုၵ်ႇလီမီးၼင်ႈၶူ၊ မိူၼ်ၼင်ႉ မိတ်ႉၽၵ်း)။

21 တၢင်းပဵၼ်ၵိဝ်ႇလူၺ်ႈသဵၼ်ႈတၢင်းထူၺ်ႈၵႂ်ႇ

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ၵၢဝ်ဢမ်ႇမူတ်းသုၺ်ႇ ၵမ်ႉဢၼ် Normal Saline လၢင်ႉႁူပၼ်ႁႂ်ႈမူတ်းသုၺ်ႇ။ ပိူင်လူင်မၼ်းမိူဝ်ႈမီးဢွင်ၸလႈ ဢမ်ႇ။
- မီးမၢင်လိူဝ်ႉမၢင်ၵၢၼ်ၸဝ်ႈၵျ,ၼႂ်ႈႁူလိူင် ယႃၵၢဝ်ၼုၼ်းၵုလ်သေႉၼႂ်ႈႁူ။ ၼင်ႉႁိုဝ်တေၵွၵ်ႉဢၼ်ႉ ၵၢဝ်ဢမ်ႇမၼ်း လၢင်ႉပၼ်လွႆႈလွႆး။ (မၢင်ပွၵ်ႈမၢင်လႆ တေလႆႈၵွၵ်ႈလိူင်ႉၼႆႉပၼ်တႃႇ 2-3 ဝၼ်း ၸင်ႉၵွႆႈၵွၵ်ႉမႃး)။
- ၵၢဝ်ၼုၼ်းၵုလ်လုပ်ႉဢမ်ႇယႃသေ တႃးပၼ်တီႈၸဵပ်း။
- ယူတ်းယႃၼင်တီႈဝႃႈမႃးၵူႈဝၼ်း တေႃႉထိုင်ၸဵပ်းပေႃးႁၢႆႈ။ (ၵမ်ႉဢမ်တေႁိုင် 3-5 ဝၼ်း)။
- သင်ဝႃႈၸူပ်းၸူပ်းၶိုၼ်ႈၶိုၼ်ႈၸလႈ မီးလူမ်းၼၢဝ်လိူင် ႁႂ်ႈယူတ်းယႃပၼ်။ (တူၺ်းတီႈ ၵၼ် 7.4 ၸလႈ7.5)။
- ႁိုင်လိူဝ် 5 ဝၼ်းယဝ်ႉ ၵမ်ႉပႆႉႁၢႆႈလိူင် ႁႂ်ႈပၼ်ယႃၵိၼ် Cloxacillin။

2. ၵိူင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ်ႁူၵူႈၸဵပ်း (Acute Ottitis media)

ၶေႃႈပိုတ်ႉတီႈပွင်ႉ

ၼႂ်ႈႁူ (လင်လီႉႁူ)ၵိူင်ႉၵၢင်ႉလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမီင်းပိၵ်ႉထီးၵီးယႃး ၵမ်ႉဢၼ် ဝႆးၵတ်ႉသႂ်ႁၢဝ်ႉႁိုင်း။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ၸူပ်းၸူပ်းၶိုၼ်ႈၶိုၼ်ႈႁၢႆႉႁိုင်း (ၵမ်ႈဢမ် ၵၢင်ၶိုၼ်း)၊ ၼိူဝ်ႉမႆႈ။
- ႁႆႈ၊ လႆပိတ်းလႆပွတ်း၊ ၶေႃႉႁၢၵ်း၊ တွင်ႉၵျ။
- လီႉႁူတေလိုင်၊ ၵူႈပွင်း၊ ယွၼ်ႉပိူဝ်ႈၵွၵ်ႉဢွင်ၸလႈ တေႁၼ်ပဵၼ်ႁူးပဵၼ်ႁူးဝႆႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- သင်ဝႃႈမီးဢွင်ၵွၵ်ႉ ႁႂ်ႈၵၢဝ်ၼုၼ်းၵုလ်လုပ်ႉဢမ်ႇမူတ်းသုၺ်ႇ ၵမ်ႉဢၼ် Normal Saline သေလၢင်ႉပၼ်ႁႂ်ႈ မူတ်းသုၺ်ႇ။
- ယူတ်းယႃပၼ် လွင်ႈလူမ်းၼၢဝ်ၸလႈၸူပ်းၸူပ်းၶိုၼ်ႈၶိုၼ်ႈ (တူၺ်းတီႈ ၵၼ် 7.4 ၸလႈ7.5)။
- ပၼ်ယႃၵိၼ် Amoxicillin တႃႇ 10 ဝၼ်း။ သင်ဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ်ၵမ်ႉမိၼ်း Amoxicillin လိူင် ႁႂ်ႈပၼ်ယႃ Cotrimoxazole တႃႇ 10 ဝၼ်း။

3. ၵၢင်ႁူ (ၼႂ်ႈႁူ) ၵူႈၸဵပ်းၼၢဝ်းႁိုင် (Chronic ottitis media)

ၶေႃႈပိုတ်ႉတီႈပွင်ႉ

ၵၢင်ႁူ (ၼႂ်ႈႁူ)ဢၼ်ႉ ၵူမ်ဢွင်ဝႆႉၼၢဝ်းႁိုင်ၸလႈလီႉႁူတႅၵ်ႉ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ႁူတေၵူမ်ႈၼွင်ႁိူင်မွၵ်ႈ 2 ဝူင်ႈၶိုၼ်ႈပႃႈၸူဝ်။
- ၶမ်ႇမီးလူမ်းၼၢဝ် ၊ ၶမ်ႇၵူၼ်ႉၶမ်ႇၶိုၼ်ႈ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- သင်ဝႃႈမီးၼွင်ႈပၼ်ယႃပတီႈၸိုး ဝၼ ယႃယွတ်ႇ (တူဝ်ယၢင်ႇ–Cadexcin ear drops) တီႈၼႃႇသုတ်းတႃႇ 2ဝူင်ႈ။
- ၶဝ်ၼုၼ်းၵုၺ်သွႆႇဝံႉၼွႆႈႁူးႁူသေ သင်ပဵၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ တေလႆႈၵွႆႉၼမႈမၼ်းလႆႈပၼ် 6 လူဝ်ႈမူင်း ၼိူင်ႈပွၵ်ႈ။ (တေလႆႈသွႆႇႁူႇတေႃႇထိုင်ႁူပေႃႈႁႅင်ႈ)
- တႃႇသွႆႇယႃၸပ်းၼၼ်ႉ သင်ဝႃႈၶမ်ႇပဵၼ်လႆႈၼႆၵေႃႈ ၼွႆႈပၼ်ယႃၵိၼ် Amoxicillin တႃႇ 2 ဝူင်ႈ။

➔ တႃႇတွင်း။ ။ သင်ဝႃႈမီးလူမ်းၼၢဝ်၊ ၵူၼ်ႉၵူၼ်ႉၶိုၼ်ႈၶိုၼ်ႈၼႆၵေႃႈ တေလႆႈယူတ်းယႃလွမ်ႈၼင်ႇလၢႆးယူတ်း ယႃ တၢင်းပဵၼ်ၵၢင်ႁူ (ၼွႆႈႁူ)ၵွႆႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ပေႃးဝႃႈႁူၵွႆႈၸပ်းၼႆၵေႃႈ ၸၢင်ႈပဵၼ် **လုပ်ႇႁူၵွႆႈ** လွမ်ႈလင်မႃးထိူင်းၶလႈ (ၸၢင်ႈၸပ်းတီတ်းလူးလုပ်ႇႁူတၢင်းလင်) တေလႆႈၽၢင်ႉယဝ်ႉ။ သင်ဝႃႈပဵၼ်ၼႆၵေႃႈ တေၸပ်းၵွႆႈႁၢႉႁႅင်းၶလႈတေၸပ်းငၢႆႈ။ တေလႆႈၽေႃႇတတ်းၶလႈ တၵ်းတေလႆႈသူင်ႇၵူၼ်းပဵၼ်ၵႂႃႇႁူင်းယႃ။ ၼွႆႈပၼ်ယႃ Amoxicillin ဝႆႉၶွၼ်တၢင်းၵွၼ်ႇ။

လွင်ႈၵႄႉၵင်ႈ

သင်ဝႃႈႁူလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵွႆႈယူႇၼႆၵေႃႈ ပေႃႈမႄႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶမ်ႇလီလုတ်ႇလႅၼ်းယႃႈ။ သင်ႁူႉဝႃႈပဵၼ်ႁူၵိူင်ႉၵၢင်ႉၸပ်း တီတ်းတၢင်းပဵၼ်ႁၢႉႁႅင်းၶလႈ ယူတ်းယႃပၼ်ၸမ်ၸဝ်ႉၵမ်းသိုဝ်ႈၼႆ တေၶႄႉၵင်ႈပၼ်တၢင်းပဵၼ် ၵၢင်ႁူ (ၼွႆႈႁူ) ၸပ်းၶၢဝ်းႁိုင်ၶလႈ လုပ်ႇႁူၵွႆႈလႆႈ။

ၶၢင်းၶိူင် လွတ်ႇလူမ်းထူၺ်ႈၵွႆပွတ်းၸူဝ်ၸပ်းတီတ်းၵိုဝ်ႉမိူင်း (ၵၼ် 21.1)။

21.2 တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇၵီႈ (Pneumonia)

လွတ်ႇလူမ်းထူၺ်ႈၵွႆပွတ်းတွႆႈ ၸပ်းတီတ်းတၢင်းပဵၼ်(LRTIs)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

ပွတ်ႇၵီႈ ၶမ်ႇၼၼ်ႉ လွတ်ႇလူမ်းထူၺ်ႈၵွႆပွတ်းတွႆႈၸပ်းတီတ်းတၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉယွၼ်ႉဝႃႈ ပွတ်ႇၶလႈလွတ်ႇလူမ်းလဵၵ်ႉ ၸပ်းတီတ်းၵိုဝ်ႉမိူင်းဝႆႉရၢတ်ႉသႂ်၊ ပဵၵ်ႇထီးရီးယႃး၊ ၵိုဝ်ႉမိူင်းပႃႇၸူႉသႂ်ႉ ၶလႈ ႁဵပ်းသေပဵၼ်မႃးၼႆယဝ်ႉ။ ၶိင်ၸူဝ် ပွတ်ႇၵီႈၶၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇပဵၼ်ၶလႈၵူၼ်းလူင်ပဵၼ်သေ ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇၵေႃႈ တေပဵၵ်ႇပိူင်ႈၵၼ်ၵူႈ။

21 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူလႆႈသဵၼ်ႈတၢင်းထူလႆႈၶႆႈ

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇပွတ်ႇၵီး ဢၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇပဵၼ်		
ပွတ်ႇၵီး	တၢင်းဝႆးလူမ်းထူလႆႈၶႆႈၼႂ်း 1 မိၼိတ်ႉ	ဢၢႇယု 2 လိူၼ်လူင်းတႂ်ႈ 60 ၵမ်းၼိုၼ်ႈၼိူဝ် ဢၢႇယုၼႂ်းၶၵႈ 2-11 လိူၼ် 50 ၵမ်းၼိုၼ်ႈၼိူဝ် ဢၢႇယုၼႂ်းၶၵႈ 1-5 ပီ 40 ၵမ်းၼိုၼ်ႈၼိူဝ်
ပွတ်ႇၵီးၵျၢဝ်ႉၶႅင်း	ပွတ်ႇၵီးၶလႈလိၼ်ႉတွင်ႉလွၵ်း ၶဝ်ႈ ၵူႈတၢင်းၼႂ်းဢူၵ်း	
ပွတ်ႇၵီးၵျၢဝ်ႉၶႅင်းပူၼ်ႉတီး	ပွတ်ႇၵီးၵျၢဝ်ႉၶႅင်းၶလႈ မီးၽေႃၵျၢင်း သေဢၼ်ဢၼ်မူၼ်ၼင်ႇ ၶၼဝ်ႉထိင်ႈ လွၵ်းၽေႃႇၼိုင်ႈၼၼ်ႉ။	ၼိူဝ်ႉၼင်သွမ်ႇ (သီသူပ်းသွမ်ႇ) လူမ်းထူလႆႈ ၶႆႈၵိုတ်းပိတ်ႈၵျၢဝ်ႉၶႅင်း၊ ၵိၼ်ၼမ်ႉ ၵိၼ်ၼူမ်း ယၢပ်ႇ။

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇပွတ်ႇၵီး ဢၼ်ႁူၼ်းလူင်ပဵၼ်	
ပွတ်ႇၵီး	မီးလူမ်းၼၢဝ် ၊ ဢႆ ၶလႈ သိူင်လူမ်းထူလႆႈၶႆႈဢမ်ႇပၵ်ႇၵတီႇ (တူလႆးပႃႈတႂ်ႈ)။
ၽေႃၵျင်ႈတၢင်းပဵၼ်ႁူၼ်းလူင် ဢၼ်ၵျၢဝ်ႉၶႅင်း	
ထူလႆႈၶႆႈဝႆး	(လူမ်းထူလႆႈၶႆႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢၢႇယု 5 ပီးၼိုၼ်ႈၼိူဝ်ၶလႈႁူၼ်းလူင် ၼႂ်းၼိုင်ႈ မိၼိတ်ႉၼၼ်ႉ ၼမ်လိူဝ် 30 ၵမ်း။
ၼိူဝ်ႉၼင်သွမ်ႇ	(သီႇသူပ်းၶလႈ ၼဵပ်ႉမိုဝ်း ပဵၼ်သီသွမ်ႇမႃး)
သတိဢမ်ႇလီ၊ တူလႆးၵျၼ် ဢၼ်တဵၵ်ႇလိူင်း	
ၶႅင်းလိူတ်ႈတဵမ်ႇ	(ၶႅင်းလိူတ်ႈတၢင်းၼိူဝ်မီး 90mmHg ၶလႈၶႅင်းလိူတ်ႈတၢင်းတႂ်ႈမီး 60mmHg)
ၶႅင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈဝႆး	(ၼႂ်း 1 မိၼိတ်ႉၼႂ်ႉ တွတ်ႇ 120 ၵမ်းၼိုၼ်ႈၼိူဝ်)

ၽေႃၵျၢင်းတၢင်းပဵၼ်

- ထူလႆႈၶႆႈယၢပ်ႇ၊ ထူလႆႈၶႆႈဝႆး။
- ဢႆ၊ ဢွၵ်ႇၶီးတိုဝ်ႇ (သီလိူင် သီၶဵဝ်)
- ဢႆဢွၵ်ႇလိူတ်ႈ။
- ဢူၵ်းၸဵပ်း (မိူဝ်ႈဢႆ၊ မိူဝ်ႈထူလႆႈၶႆႈၶႅင်းၶႅင်း)။
- လွင်ႈႁူတ်ႇထတ်း– ၼိူဝ်ႉၼင်သွမ်ႇ၊ ၶူႈလင်ၵီးႁူပ်ႇ၊ လိၼ်ႉတွင်ႉလွၵ်းၶဝ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် ထူလႆႈၶႆႈတိုၼ်း ဢမ်ႇၼၼ် ဢမ်ႇၽိူင်ႇပိူင်းၵၼ်
- ဢၢဝ်မိူဝ်းတွႆႇတူလႆးတီးပွတ်ႇ– သိူင်ဢမ်ႇလႅင်းလီ။
- လွႆႉၼိူင်ႈထွမ်ႇႁူႁူတ်ႇထတ်း– လူမ်းထူလႆႈၶႆႈဢမ်ႇ ပၵ်ႇၵတီႇ။

လိူဝ်သေၼၼ်ႉ ႁူၼ်းပဵၼ်ပွတ်ႇၵီး ၼေလၢင်ႈမီးၽေႃၵျၢင်းလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမဵင်းလွမ်း။

- မီးလူမ်းၼၢဝ် ၊ ၵတ်းသၼ်ႇ။
- ယူႇဢမ်ႇလီလွၵ်းလီၶေႃး။
- ၶႅင်းတွတ်ႇႁူဝ်ၶႆႈဝႆး။
- ၶႅင်းလိူတ်ႈတူၵ်း။

ပေႃးဢၢဝ်ၼိူင်ႈထွမ်ႇႁူ ထွမ်တူလႆးတီးပွတ်ႇ ၼေလႆႈငိၼ်းသိူင်ထူလႆႈၶႆႈဢမ်ႇပဵၼ်ပၵ်ႇၵတီႇ။

– **သဵင်ထူလႆႈၵွႆႈ** ထွမ်ႇတူလႆးပွတ်ႇတင်းသွင်ၽၢၵ်ႇသေ တႅၵ်ႈၼႄႈဢိုင်းၵၼ်၊ ထတ်းသၢင်တီႈၼမ်ႇမူၼ်ၵၼ်။ တၢင်းဢမ်ႇ ၶေႃႈပွၵ်ႈၵမ်း (Quantity) – ယွၼ်ႉတၢင်းပဵၼ်သေ လူမ်းၶဝ်ႈတီႈပွတ်ႇၸၢႆႇၸလႈ ပေႃးထွမ်ႇတူလႆးတေဝိၼ်းသဵင် ပွၵ်ႈၵမ်း ၶေႃႇလူင်း ၼမ်ႇဢမ်ႇ သဵင်ၵႂၢမ်းၵျ|ပဵၼ်ၵမ်းပဵၼ်ၵမ်း။ သဵင်လွႆးသဵင်ၶႅင်း – သဵင်ထူလႆႈၵွႆႈၼၼ်ႉ သမ်ႇမတႃႇ ပိူၼ်ႈယူႇၽၢၵ်ႇဢိုဝ်ပွတ်ႇၸလႈ လွတ်ႇလူမ်းသေ လႆႈဝိၼ်းသဵင်လူမ်းၽိုတ်ႉၶဝ်ႈၵျ|ၶႂ်ႈလွတ်ႇလူမ်းထူလႆႈၵွႆႈ။ သင်ဝႃႈ လႆႈ ဝိၼ်းသဵင်လူမ်းထူလႆႈၵွႆႈ တီႈဢိုဝ်ပွတ်ႇၼၼ်ၶဝ်ႈၵျ|ၶႂ်ႈလွတ်ႇလူမ်းဢမ်ႇယူႇလိူဝ် ပဵၼ်ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇၵီႈ ယဝ်ႉ။ မိူဝ်ႈလူမ်း ၽိုတ်ႉၶဝ်ႈၵျ| ၶႂ်ႈလွတ်ႇလူမ်းၶွၼ်ႇၸလႈ ထူင်လူမ်းၶွၼ်ႇဢမ်ႇတေလႆႈဝိၼ်းသဵင် "ၸီႉ"ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

– **သဵင်မူၼ်ၽွႆးမႆႈမႆႉ**(Crepitations) – မိူဝ်ႈၶီးတူဝ်ႇၸလႈလူမ်း ၶဝ်ႈၵျ|ၶႂ်ႈပွတ်ႇဢမ်ႇၵေႃႈတေလႆႈဝိၼ်းသဵင်ယဝ်ႉ။ သင်ဝႃႈၼႆယဝ်ႉသေၵႂၢမ်းၵျ|ၼၼ်ႉလိူဝ် ၼမ်ႇလွႆးၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်။ သဵင်သမ်ႇမတႃႇၼၼ်ယွႆးႁူမ်ႇပွတ်ႇပွတ်းဢိုဝ် ထူ လႃးၵၼ်ဢမ်ႇ တေလႆႈဝိၼ်းသဵင် "ၸူႉၸီႉ" ၶႅင်းၶႅင်းယဝ်ႉ။ ယွႆးႁူမ်ႇပွတ်ႇပွတ်းဢိုဝ် သင်ထၢပ်ႈထုလ်လႃးၵၼ်ဢမ်ႇ တေပဵၼ်သဵင်ၶွၵ်ႇမႃးယဝ်ႉ။ (ယွႆးႁူမ်ႇပွတ်ႇႁႂ်ႈၼၼ်ႉ ပဵၼ်ယွၼ်ႉတၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ ၸလႈ ပွတ်ႇၵီႈ)။

– **သဵင်မဝ်ၶႂ်ႈပွတ်ႇ,** – သဵင်ၼၼ်လႆႈဝိၼ်းယူႇလွႆးလွႆးဢမ်ႇ ပဵၼ်သဵင်ဢမ်ႉၶဝ်ႈပွတ်ႇယဝ်ႉ။ ၼၼ်ပဵၼ်မႃးလိူင်ႉၼၼ်ႉ ပဵၼ်ယွၼ်ႉလူမ်းၶဝ်ႈၶမ်ဝႆႉ ၶႂ်ႈတီႈၼၼ်ၼမ်ႇမီးလူမ်းယူႇဝႆႉဢမ်ႇယဝ်ႉ။

- **Rhonchi** ၼႆႉပဵၼ်သဵင်ၸူၼ်ယဝ်ႉ။ လူမ်းၼၼ်ၽိုတ်ႉၶဝ်ႈမႃးၶႂ်ႈလွတ်ႇလူမ်းလူင်ဢမ်ႇလႆႈၶမ်ဝႆႉ(ပဵၼ်ပွတ်းပဵၼ်တွၼ်ႈ)။

– **လွင်ႈထူလႆႈၵွႆႈယၢပ်ႇ, (wheeze)**ၼႆႉ ပဵၼ်ယွၼ်ႉမွင်ၶေႃးၸလႈ ပဵၼ်သဵင်လူမ်းၽိုတ်ႉၶဝ်ႈမႃး ၶႂ်ႈလွတ်ႇလူမ်းၼၼ် ၵိပ်ႈဢမ်ႇယဝ်ႉ။ ၵူၼ်းပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်မွင်ၶေႃးၵွႆႈၵပ်ႉ၊ ၵူၼ်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းတိပ်ႇၶၢဝ်ႈၶိူင်၊ တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇႁႂ်ႈဢမ်ႇ လႆႈဝိၼ်းသဵင် တီႈၶႂ်ႈပွတ်ႇ, တင်းသွင်ၽၢၵ်ႇယဝ်ႉ။ သင်ဝႃႈလႆႈဝိၼ်းသဵင်ၼၼ်ဝႃႈမႃးပႃးဢိုဝ်ဢမ်ႇ ၶႂ်ႈပွတ်ႇၽၢၵ်ႇလိဝ်ၵူလႆး သေ ဝၢႆးသေၼႆယဝ်ႉသမ်ႉၵႂၢမ်းၵျ|ၼၼ်ႉလိူဝ် တေပဵၼ်ႁွပ်ႈႁူလ်ၵႅၼ်ႇသိူဝ်း (ၼမ်ႇဢမ်ႇ) ပဵၼ်သေလိူဝ်ႉသေၼၼ်မႃးၵိုတ်း လွတ်ႇလူမ်းဝႆႉယဝ်ႉ။

လွင်ႈၸူၼ်ႉၵျမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်

ၵွမ်းဢင်ႇၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်၊ သင်ပဵၼ်လႆႈၼၼ်ႉ ပေႃႉတူလႆးၶႅၵ်ႉသ်ရေးတီႈၼျေႈၵူၵ်း။

ၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်တေမီးၽေးလႆႈ

- ၼၢႆႇယူ 2 လိူၼ်လူင်းတွႆႈ ၼမ်ႇဢမ်ႇ ၼၢႆႇယူ 65 ပီးၶိုၼ်ႈဢိုဝ်။
- ၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၼၢႆႇၵျႉရ ၼမ်ႇဢမ်ႇ ပဵၼ်လိူတ်ႈလၢင်ၵႂၢႉၶႅင်း။
- ၵူၼ်းၶွၵ်ႇမၢၵ်ႇလႅင်။
- ၵူၼ်းၼၼ်လႆႈၽျေႇတတ်းမမ်ႉၶွၵ်ႇ။
- ၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်မီးတၢင်းပဵၼ်ႁူဝ်ၵွႆႈ။

သင်ဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ် ၼၼ်ပဵၼ်ၵူၼ်းလူင်မီးၽၢင်ႁၢင်ႈၵႂၢႉၶႅင်းဢိုင်ႈၼၼ် ၼမ်ႇဢမ်ႇ ဢမ်ႇလိူဝ်ဢိုင်ႈၼၼ် ၼမ်ႇဢမ်ႇ ၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ယူႇၶႂ်ႈၵုမ်ႇၼၼ်တီႈတေၽေးလႆႈၼၼ်ႉလိူဝ် ၶွႆႈယူတ်းယႃဢင်ႇလၢႆးယူတ်းယႃပွတ်ႇၵီႈၵႂၢႉၶႅင်း။

21 တၢင်းပဵၼ်ၵႅဝ်ႈလူလႆႈသႅၼ်းတၢင်းထူလႆႈၵွႆ

လွင်ႈယူတ်းယႃ

လွင်ႈယူတ်းယႃတေၵိူင်ႈၼိူဝ် ၽေႃႇၶၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်၊ ဢႃႇယု ၸလႄႈ လႆၢလႆၢၼၼ်ႉ။

ၵမ်ႉမီးၽေႃႇၶၢင်ႈၶႅၼ်ႇၶိူင်းၸလႄႈၵမ်ႉယူႇၼႂ်းႁူမ်ႇၵၼ်မီးၽေး – ယူတ်းယႃပၼ်တီႈႁွင်ႈ OPD (ၵမ်ႉပဵၼ် ၶႃဝ်ႇၶိူင်း)
မီးၽေႃႇၶၢင်ႈၶႃဝ်ႇၶိူင်း ၸလႄႈ/ၵမ်ႉၼၼ် ယူႇၼႂ်းႁူမ်ႇမီးၽေး – ၶပ်ႉယူတ်းယႃပၼ်ၼႂ်းႁွင်ႈ IPD (ပဵၼ်ၶႃဝ်ႇၶိူင်း)

လွင်ႈယူတ်းယႃပွတ်ႇၵီႈ(ၵမ်ႉပဵၼ်ၶႅၼ်ႇၶိူင်း)

- ပၼ်ၵိၼ်ၼမ်ႉၼမ်ၼမ်။ ယူတ်းယႃပၼ်လူမ်းၼၢဝ်။
- ပၼ်ယႃ Vitamin A တွၼ်ႈတႃႇၸႅၵ်ႉၵၢင်ႈ ၼႂ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယု 12 ပီးလူင်းတႂ်ႈ။
- ပၼ်ယႃပတီႈၶိူဝ်ႉဝၼ Amoxicillin။

ၵုမ်ႇဢႃႇယု	(ၶိူင်းယႃ)ထပ်းတီတ်းလိူဝ်ႈမိူင်း ၵမ်ႉၶႅၼ်ႇၶိူင်း – ပၢၼ်ၵၢင်		(ၶိူင်းယႃ)ထပ်းတီတ်းလိူဝ်ႈမိူင်းၶႅၼ်ႇၶိူင်း		ပွၵ်ႈၵမ်း
	Mg	cc/tablets	mg	cc/tablets	
0-1 ၸူပ်ႇ	62.5mg	2.5 cc	125mg	5cc = 1/2 မဵတ်ႉ	TID
1-5 ၸူပ်ႇ	125mg	5cc = 1/2 မဵတ်ႉ	250mg	10cc = 1 မဵတ်ႉ	TID
6-12 ပီး	250mg	10cc = 1 မဵတ်ႉ	500mg	2 မဵတ်ႉ	TID
ၵူၼ်းလူင်	500mg	2 မဵတ်ႉ	1g	4 မဵတ်ႉ	TID

- တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇၵႂ်ႈ**ဢၼ်ၵမ်းၵမ်းပဵၼ်**ၸလႄႈ ၵိၼ်ယႃယူႇၵေႈ **ယင်းသိုပ်ႇပဵၼ်ယူႇ** (တေလႆႈယူတ်းယႃ ၼႂ်ႈတႅတ်ႈတေႃး လီလီ) ၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉထိုင် **တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇၵီႈဢၼ်ပႅၵ်ႇပိူင်ႈ** (Mycoplasma Pneumonia ဢၼ်မီးလိူဝ်ႈမိူင်းပႅၵ်ႇထီးရိူးယႃး ၶေႃၶေႃၸလႄႈပဵၼ်မႃး)ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၼႂ်ႈပၼ်ယႃ Erythromycin ၵမ်ႉၼၼ် Doxycycline တႃႇ 10 ဝၼ်း။
- တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇၵီႈယင်းၵႂႃႇၵႂႃႇပဵၼ်ၼိုၼ်းယူႇ ၵမ်ၼၼ် တိုၵ်ႉသိုပ်ႇပဵၼ်ယူႇ (ဝႆႉသေၵၢဝ်ယႃ Amoxicillin ၸလႄႈ ယႃ Erythromycin ၵမ်ႉၼၼ် Doxycycline ၼႆႉယူတ်းယႃလီလီယဝ်ႉ) ၼႆလိူဝ် ထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉသွၼ်ႇ တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ။

သင်ဝူၼ်ႉထၢင်ႇဝႃႈ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ (ဢၼ်မီးၽေႃႇၶၢင်ႈ ၵႆႇ 2-3 ဝူင်ႈၼိုၼ်းၼိူဝ်၊ ၼမ်ႉၼၵ်းတူဝ်လူတ်း ယွမ်းလူင်း၊ ၵႆႇဢွၵ်ႇလိူတ်ႈ ၵမ်ႉၼၼ်ၶိူဝ်ႇဢွၵ်ႇၵၢင်ၼိုၼ်း) ၼႆလိူင်၊ ၼႂ်ႈတူလႃႇတီႈ (Annex ၊ လႆႈယူတ်းယႃတႃႇ တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်လိူပ်ႈတေပဵၼ်ထီႇပီႇ – တူလႃႇတီႈၵၼ် 21.5)

လၢတၢ်ဆါပွၢ်နံၣ်ဖိသဉ်တဖၣ်အိၣ်ဒီး အါတက့ၢ်

- အဝဲဖိသဉ်ဆၢဖိၣ်ဖီလါတဂၤ. ဆဲးတၢ်ဟ့ၣ်လၢ ၦၤခိၣ်ဖုၣ်တၢ်ဆါ (half sitting position) အဝဲ.
- ပဆ IV တဖၣ်ဒီးအါထီၣ်လၢဖိသဉ်အတၢ် ပဆ Oxygen.
- တဖၣ်ဆဲးတၢ်ဟ့ၣ်လၢဖိသဉ်အါ, အပူၤ 12 ကိုးဘိၣ်နီၢ်တၢ်. ဒ်သိးကဟ့ၣ်လၢ Vitamin A.

ယါပတိၢ်ဒီးဝဲ –

လုၢ်ဒ်ကၠဲ,	Ampicillin IV/IM 50mg/kg QID + Gentamicin IV/IM 7 mg/kg OD တဖၣ်, 5 ဝၤ.
	သင်ဝါ ယၢတိၢ်ဝဲၤတၢ်ဆါလုၢ်ဒ်ကၠဲ,ယူ, ဒ်သိးကလဲၤပဆယါဂီး – Amoxicillin (25mg/kg TID) စလၤဒ်သိးပဆယါ IV/IM Gentamicin OD ဘၣ်ထိၣ်တဖၣ်, 5 ဝၤ. (ဒ်ဂ့ၢ် Amoxicillin စလၤ Gentamicin dose တဖၣ်လုၢ်ဒ်ကၠဲ,ဂီတ်,မ့ၢ်ဆဆဲ. ဒ်သိးဘၣ်, တူၢ်တၢ်ဒ်လၢပၢ်ယၢစလၤ လၢလုၢ်လၤလုၢ်ဒ်ကၠဲ,ဂီတ်,မ့ၢ် တၢ်ဒ်ဖျဲမ့ၢ်ထိၣ်).
ဖိသဉ်လူၤ	Ampicillin IV/IM 1 gram QID+ Gentamicin IM/IV 7mg/kg OD တဖၣ်, 5 ဝၤ. ယါဂီး Amoxicillin 500mg TID ပဆလၢမ်းလင် တဖၣ်, 7-10 ဝၤ.

သင်ဝါဆဲးတၢ်ယၢထိၣ် 3 ဝၤယဝ်. အမ့ၢ်လီၢ်စီၣ်ဒ်မၤလၢ ဂိုတ်ပဆယါ Ampicillin စလၤ Gentamicin သေ သိပ်,ပဆယါ Ceftriaxone တဖၣ်, 10 ဝၤ. တဖၣ်လုၢ်ဒ်ကၠဲ,ဆဲ. ဝူဆ်တဖၣ်ဖျဲမ့ၢ်ယါ Cloxacillin ပဆလၢမ်း.

တဖၣ်တၢ်.

- ➔ သင်ဝါအမ့ၢ်သ့ၣ်စ်မ့ၢ်ဝဲ, Cannula လၢဆဲလၢ ပဆယါ Ampicillin IM ဒ်ဂ့ၢ် မဲ့ဆၢဂဆ်တၢ် IV.
- ➔ တဖၣ်ဒ်သိးဒ့ၤဝဲလၢဖိသဉ် လီၢ်စီၣ်ဒ်မၤ အမ့ၢ်ဆဆဲ ဒၢ်လၢဘၣ်ဆဆဲ. ဂူတ်,တူၢ်တၢ်လူမ်းဆၢ၀်. ဒ်ဂ့ၢ်လိုတ်ဒ် တၢဆ်ဒ်စလၤ ဒ်ဂ့ၢ်ထူလ့ၢ်ဒ်ကၠဲဖိသဉ်တဖၣ်သေ.

> လုၢ်ဒ်ကၠဲ,အါယူ 1 ကိုးလူၤတၢ်ဒ် အမ့ၢ်မီၤလူမ်းဆၢ၀် (အမ့ၢ်ဆဆဲ) မီၤလူမ်းဆၢ၀် အိတ်းအါတ်ဆဆဲ. ဂိုၣ်ဂၢၤထူလ့ၢ်ဒ်ကၠဲဝဲမၤလၢ ထုၢ်,လီဝူဆ်တူၢ်တၢ်ဆါ Beriberi. (ဂဆ် 17.2).

<u>လၢတ်,လူမ်းထူလ့ၢ်ဒ်ကၠဲပွၢ်တၢ်ဒ်လပ်းတိတ်းတၢ်ဆါ အဆလၢၢ်,လၢ</u>

<u>လၢတ်,လူမ်းလီၢ်ဒ်ဂ့ၢ်ဒ် (Bronchitis)</u>

*ဖိသဉ်ဆါ အဆတိုၢ်ပၢ်လၢတ်,လူမ်းဂ့ၢ်ဒ်ယူ,ဆဆဲ. မိဝ်ဒ်အါတေမီၤစီၤတိုဝ်, (with sputum) ရှိင်မွၢ်ဒ် 1-2 ဝူင်ဒ်ဆ သေတၢ. အမ့ၢ်မီၤလူမ်းဆၢ၀်စလၤအမ့ၢ်မီၤဖၢၣ်ဒ်ဂ့ၢ်ဒ်ဂ့ၢ်တွတ်,ရှဝ်လ့ၢ်ဝဲ အမ့ၢ်ဆဆဲရှဝ်လ့ၢ်တွတ်,ဝဲအမ့ၢ်ဆါ ပၢ်,ဂတိ. ဂွပ်ဒ်တၢ်ဆါလၢတ်,လူမ်းဂ့ၢ်ဒ်ဆဲ. ဂမ်ဒ်ဆမ်ဆါယွဆ်လိုဝ်မ်ၢ်ဝဲရတ်သ်စလၤ အမ့ၢ်တၢပ်ဒ်ပဆယါပတိၢ်ဒီးဝဲဂ့ၤလၢ. ဆါတၢ်ဆါလၢတ်,လူမ်းဂ့ၢ်ဒ်အၢဝ်ဒ်ရှိင်သေတဆ်ဝဲဆဲ. ဆါဖၢၣ်ဒ်ဂ့ၢ်တၢ်ဆါ လၢတ်,လူမ်းထူလ့ၢ်ဒ်ကၠဲအၢဝ်ဒ်ရှိင်အဆဆိုင်ဒ် ယဝ်. (ဂီၢ်ဝ်,လူလ့ၢ်ဒ်တၢ်ဆါ လၢတ်,လူမ်းထူလ့ၢ်ဒ်ကၠဲဂ့ၢ်ဒ်ဆဆဲ. ဒ်သိးတူၢ် ပၢၤတၢ်ဒ်).

21 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈသဵၼ်ႈတၢင်းထူၺ်ႈၸႂ်

လွတ်ႇလူမ်းလဵၵ်ႉ ၶႆႈပွတ်ႇႁွၼ်ႈ (Bronchiolitis)

*လွတ်ႇလူမ်းလဵၵ်ႉၶႆႈပွတ်ႇႁွၼ်ႈၼႆႉ ပဵၼ်ၵွပ်ႈၸိူဝ်ႉမဵင်းဝႆးရတ်ႉသ် ၶဝ်ႈလပ်းတိတ်းတီႈလွတ်ႇလူမ်းလဵၵ်ႉဢၼ်ႁွင်ႉဝႃႈ Bronchitis ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ မိူဝ်ႈလွတ်ႇလူမ်းႁွၼ်ႈၸိုၼ်ႈမႃးၼႆ ၶီးတိုဝ်ႉတေတိမ်ဝႆႉသေ ၵိတ်းၶႂ်ႈလုၵ်ႈၵွၼ်ႈ ထူၺ်ႈၸႂ်ယၢပ်ႇယဝ်ႉ။ ၽဵင်ႈၵၢင်ႈဢၼ်ပဵၼ်ၵိတ်းၵွတ်းၼၼ်ႉ ၶီးမုၵ်ႈလႆႈၼၼ်ႉၵႂႃႇ။ ၽဵင်ႈၵၢင်ႈဢၼ်ပဵၼ်ၵႂႃႉၵွင်းၼၼ်ႉတေၵၼ်ႈႁူၼ်း ပဵၼ်ထူၺ်ႈၸႂ်ဝႆးၼၼ်ႈ ပွတ်း၊ လိၼ်ႉတွင်ႉတေလွၵ်းၶဝ်ႈ၊ ၶူႈလင်တၼ်၊ လူမ်းတွတ်ႇႁူဝ်ၸႂ်ဝႆးၼႆ ၸႂ်ပွတ်းၸႂ်လမ်ငၢႆး။ မၢင်ပွၵ်ႈမၢင်ၸႂ် ဢမ်ႇၸႂ်ႉၶိူင်းထွမ်ႇႁူၺ်ႉသေတၢႆႉ လႆႈငိၼ်းသဵင်ထူၺ်ႈၸႂ်လုၵ်ႈၵွၼ်ႈ။ ဢၼ်ပဵၼ်ၵိတ်းၵွတ်းၼၼ်ႉ ဢမ်ႇတၢပ်ႈယူတ်းယႃၶိုၵ်ႉလိုၵ်ႉၵေႃႈလႆႈ။ ႁွပ်ႈတၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းၵွၼ်ႇၶႆႈပွတ်ႇႁွၼ်ႈၼႆႉ ပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမဵင်းဝႆးရတ်ႉသ် ၼၼ်ႈ ၸႂ်ႉယႃပတိႇၸီႇဝၼေႃႈ တေဢမ်ႇတိူဝ်ႉသင်။ မိူဝ်ႈလုၵ်ႈၵွၼ်ႈ ထူၺ်ႈၸႂ်ယၢပ်ႇၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈပၼ် Oxygen။

ယွၼ်ႉၵႃႇၼႆ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇၵီး (Aspiration pneumonia)

***ယွၼ်ႉၵႃႇၼႆပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇၵီး** – ၵူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်သတိႉဢမ်ႇပေႃးလီၼၼ်ႉ ၵႃႇတၢင်းၵိၼ်ဢွၵ်ႇၸိုၼ်း (သုတ်ႇၸူမ်လႃးၵႃႇဢၼ်ဢွၵ်ႇမႃးဢမ်ႇၼၼ်ၼမ်ႉၵူတ်းယွႆႈဢႃးၵူႇရ) ၼႆ လၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇၵီးမႃးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ သင်ၵူၼ်းပဵၼ်လိုမ်းတူဝ်ယူႇလိူင် ၶႂ်ႈဝႆႉဝႆႉၼင်ႇၵႃႇလိုမ်းတူဝ်ၼၼ်ႉတႃႇ။ (တူလႆးတီႈ ၶၼ် 7.1)။ သင်ဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်လိုမ်းတူဝ်ဝႆႉယူႇၼၼ်ႉ မီးၽၢင်ၵႃႇလိူဝ်ႉမဵင်းၶဝ်ႈလွတ်ႇလူမ်းထူၺ်ႈၸႂ်ၼႆလိူဝ် ပၼ်ယႃ Ampicillin IV ၼႆ Metronidazole IV သေယူတ်းယႃပၼ်။

ပွတ်ႇၵီးယွၼ်ႉလိူဝ်ႉမဵင်းၵိူပ်း (Fungal Pneumonia)

*ပွတ်ႇၵီးယွၼ်ႉလိူဝ်ႉမဵင်းၵိူပ်းၼႆႉ ဢမ်ႇသူႈမီးၵူၼ်းပဵၼ်ၼႆသေတၢႆႉ သင်ဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ် မီးႁႅင်းၶၢမ်ႇတူဝ်ဢေႇလိူင် (တူဝ်ယၢင်ႇ–ၵူၼ်းပဵၼ် HIV/AIDS ၊ ၵူၼ်းၵိၼ်ယႃးမဝ်းၵမ် ဢၼ်လၢင်းၵိတ်းၶႂ်ႈႁႅင်းၶၢမ်ႇတူဝ်တူၵ်း ဢမ်ႇၼၼ် ၵူၼ်းမီး တၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇ ဢၼ်လိုဝ်းၼႆႉ) လၢင်းပဵၼ်လႆႈယူႇယဝ်ႉ။ (တူလႆးလွင်ႈတၢင်းပဵၼ် HIV/AIDS တီႈၶၼ် 15.3)။

ပွတ်ႇၵီးႁွပ်ႈမိတ်ႉလိူတ်ႈၶၢဝ် ဢီးႁူဝ်သီးၸူဝ်ၽီးလ်လိၵ်ႉ (Eosinophilic)

* ပွတ်ႇၵီးယွၼ်ႉမိတ်ႉလိူတ်ႈၶၢဝ်Eosinophilic ၼႆႉ ယွၼ်ႉမိတ်ႉလိူတ်ႈၶၢဝ် Eosinophilic ၶဝ်ႈႁူႉၶႆႈပွတ်ႇ ယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၼႆႉ ၵမ်းၼမ်ပဵၼ်ယွၼ်ႉလိူဝ်ႉမဵင်းပႃႇရူႇသႆႉ (တူလႆး Paragoniums ပႃးတွင်ႈမဵင်းတိူၵ်ႈဢၼ်ယူႇလွမ်း လမ်းသႆႈ (ၶၼ် 12.4)၊ တၢင်းပဵၼ်တီၼ်လၢင်ႉ (ၶၼ် 15.2)၊ ယွၼ်ႉႁွႆး ဢမ်ႇၼၼ် ယွၼ်ႉဢမ်ႇထုၵ်ႇမီၼ်ႈထၢတ်ႈ (ႁူမ်ႈတင်းတၢင်းပဵၼ်ထူၺ်ႈၸႂ်ၵပ်ႉ– ၶၼ် 21.4) သေပဵၼ်မႃးယဝ်ႉ။ ယူတ်းယႃလွမ်းၼင်ႇလွင်ႈတၢင်းဢၼ်ၵိတ်းၶႂ်ႈပဵၼ်။

ပွတ်ႇၵီးႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမဵင်းတိူၵ်ႈၽႅပ်ႉ (Paragonimus)

* ပွတ်ႇၵီးယွၼ်ႉလိူဝ်ႉမဵင်းတိူၵ်ႈၽႅပ်ႉ Fluke (တိူၵ်ႈၽႅပ်ႉတူဝ်ပွတ်း) ၼႆႉ ပိူင်လူင်မၼ်း တေၵိတ်းၶႂ်ႈတုမ်ႉတိူဝ်ႉ ပွတ်ႇ။ လွင်ႈတၢင်းၵိတ်းၶႂ်ႈပဵၼ်ၼတႉ ယွၼ်ႉၵိၼ်ပူလိပ်း၊ ၵုင်ႈလိပ်း ဢမ်ႇၼၼ် ဢၼ်ဢမ်ႇသုၵ်ႈလီ။ ၽၢင်ၵႃႇ တၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ တေမိူၼ်ၵၼ်တင်းတၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇၼႆ ပေႃးဢၢၼ်ႇတေမီးၶီႈတိုဝ်ႉ၊ မီးလူမ်းၼၢဝ်၊ ၶႂ်ႈၶီႈတိုဝ်ႉပႃးလိူတ်ႈ (သီလိူတ်ႈမူၼ်သီတွင်း)၊ ၵႃႇၵွၵ်ႇလိူတ်ႈ၊ ဢူၵ်ႇလဵပ်းၼႆ ၼမ်ႉၶဝ်ႈၶႂ်ႈယွႆႈႁူမ်ႈပွတ်ႇ။ တႃႁူတ်ႇထတ်းၶႂ်ႈႁူႉတီႉတ်း တေႃးၼၼ်ႉ ၶႂ်ႈဢဝ်မႆႇၵလူဝ်သၵူပ်ႉ တူလႆးၶီးတိုဝ်ႉၼ တေႁၼ်ၶႆႇမဵင်းတိူၵ်ႈ။ (ႁူတ်ႇတူလႆး ၽဝ်ႈၵေႃး တေႁၼ်ၶႆႇမဵင်း တိူၵ်ႈလႆႈမူၼ်ၵၼ် ႁွပ်ႈဝႃးမိူဝ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၵႅၼ်ၼၼ်ႉ တေလၢင်းၵိုၼ်ၶီးတိုဝ်ႉလူင်းၶႂ်ႈတွင်ႉ ၼၼ်ႉယဝ်ႉ)။ ပၼ်ယႃ

Praziquantel 25mg/kg ဆိုင်ဝၢ်ဆၢ 3 ပွၢ်တၢ် 2 ဝၢ်ဆၢသၢယူလၢယၢပဆၢ ယၢ Praziquantel ဆဲ ပဆၢ စၢ်ဆၢဒၢ်ပၢ်တွင်ဂၤဆၢကၢ်ယုသၢ်ဆၢ်ထၢ်လံ 6 ထိုဉ် 9 လိၢ်လံ ယှု

လွင်ၢ်စၢ်ပၢ်ရင်ၢ်ဒၢ်လၢ ယၢစၢ်ပၢ်ရင်ၢ်

တၢ်ဂူၢ်ဆၢ်ဖးဘၢဆၢယၢမ်ၢ်ဖၢ်တတ်ၢ်မၢမဲၢ်ဘွက် မိးဇၢင်ဂ္ၢၢင်ၢ် လိုဝ်ၢ်မိးဝ်ၢ်ဆ်ၢ်လွၢ်ဆၢ်လူမ်ၢ်ထူလိဉ်ၢ်လဲ ပွၢ်ထိၢ်ဆိုင်ၢ်ဆၢ် ၡ်ၢ် ပဆၢ်ယၢ Amoxicillin။ ဂူၢ်ဆၢ်ဖးလိုဝ်ၢ်ဆၢ်ထုက်လိၢ်သမ်ၢ်ယၢစၢ်ပၢ်ရင်ၢ် pneumococcal ဝံၢ်ယဝ်ၢ်။ သင် CD4 ဂူၢ်ဆၢ် ဖးတၢင်ၢ်ဖး HIV/AIDS ယွမ်ၢ်လူင်ၢ်ဆၢ်လိုင် ထုက်လိၢ်ပဆၢ်ယၢ Cotrimoxazole လွမ်ၢ်။ (တၢင်ၢ်ဖး HIV/AIDS တူလိဉ်ၢ်တိၢ် ဂၢ် 15.3)။

ဘၢင်ၢ်ဘိင် တၢင်ၢ်ဖး ဧပၢရိ ဧပၢရိ (ဂၢ် 17.2)၊ တၢင်ၢ်ဖးထိပိ (ဂၢ် 21.5)၊ တၢင်ၢ်ဖးထူလိဉ်ၢ်လဲ ဂပ်ၢ် (ဂၢ် 21.4)၊ တၢင်ၢ်ဖးတပ်ၢ်ဂ့ၢ် (ဂၢ် 12. 3)၊ တၢင်ၢ်ဖး HIV/AIDS (ဂၢ် 15.3)။

21.3 တၢင်ၢ်ဖးလွၢ်လူမ်ၢ်ထူလိဉ်ၢ်လဲဒၢဝ်ၢ်ရှိင်

တၢင်ၢ်ဖးလွၢ်လူမ်ၢ်ထူလိဉ်ၢ်လဲတဆၢ်ဒၢဝ်ၢ်ရှိင် (Chronic Obstructive Pulmonary Disease)

ဧၢ်ပိုတ်တိၢ်ပွင်

တၢင်ၢ်ဖးလွၢ်လူမ်ၢ်ထူလိဉ်ၢ်လဲတဆၢ်ဒၢဝ်ၢ်ရှိင် (COPD) ဆဲ ဖးတၢင်ၢ်ဖးပွတ်ဒၢဝ်ၢ်ရှိင် ဘဆၢ်ဂ်ၢ်တ်ၢ်ၡ်ၢ် လွၢ်လူမ်ၢ် ဂိပ်ၢ်ဒၢလၢ် လူမ်ၢ်ဆ်ၢ်လူမ်ၢ်ဘွက်ဧဘၢဆၢ်ဆ်ၢ်ယဝ်ၢ်။ ပိုင်လူင် ဘဆၢ်လံၢ်ဖးတၢင်ၢ်ဖး လွၢ်လူမ်ၢ် တဆၢ်ဒၢဝ်ၢ်ရှိင်ဆဲ ယွဆၢ်လုတ်လိၢ်ဆၢ် ယၢဆၢ်ဆ်ၢ်ယဝ်ၢ်။ တၢင်ၢ်ဖးဘဆၢ်ဆဲဆဲ တၢရှမ်ၢ်ပၢ်ငဝ်ၢ်လၢ် ဂိဝ်လူလိဉ်ၢ်လွၢ်လူမ်ၢ်ထူလိဉ်ၢ်လဲ လၢလၢဘဆၢ်။

- လွၢ်လူမ်ၢ်ထူလိဉ်ၢ်လဲဂ့ၢ်ဒၢဝ်ၢ်ရှိင် – လွၢ်လူမ်ၢ်ထူလိဉ်ၢ်လဲဂ့ၢ်။
- ပွတ်လူလိဝ်ၢ်ဒၢဝ်ၢ်ရှိင် – လၢင်ၢ်ဂ်ၢ်တ်ၢ်ၡ်ၢ်လွၢ်လူမ်ၢ်လိဂ်ၢ်ဒၢလၢ်ထူင်လူမ်ၢ်(alveoli)လူလိဝ်ၢ်။
- တၢင်ၢ်ဖးလွၢ်လူမ်ၢ်တဆၢ်ဒၢဝ်ၢ်ရှိင် – မၢင်ပွၢ်မၢင်လဲ ဖးယွဆၢ်သၢဘဆၢ်ဘဆၢ် ဘမ်ၢ်မိဆၢ်ထၢတ်ၢ်၊ ဖးယွဆၢ် ငဝ်ၢ်လၢ်ဂ်ၢ်မ်ၢ်ရှမ်ၢ်။

ဇၢင်ဂ္ၢၢင်ၢ်တၢင်ၢ်ဖး

ဇၢင်ဂ္ၢၢင်ၢ်တၢင်ၢ်ဖးလွၢ်လူမ်ၢ်တဆၢ်ဒၢဝ်ၢ်ရှိင်ဆဲ တၢမိုဆၢ်ဂဆၢ်တင်ၢ်ဇၢင်ဂ္ၢၢင်ၢ်တၢင်ၢ်ဖးမွင်ဧၢ် (Asthma) ဆဲသၢ တၢ် ဂွပ်ၢ်ဝၢ်လွင်ၢ်လူလိဝ်ၢ်ဂွပ်ၢ်လွၢ်လူမ်ၢ်တဆၢ်ဆဲ ဖးလွင်ၢ်လူလိဝ်ၢ်တၢ်လူဝ်ၢ်ဂူၢ်ဒၢလၢ် ဇၢင်ဂ္ၢၢင်ၢ်တၢင်ၢ်ဖးဂၢ် တၢမိးဂူၢ်တၢ်လူဝ်ၢ်။

- ဘၢ်ဘွက်ပၢ်ဆိၢ်တိုဝ်ၢ်သၢ တၢင်ၢ်ဖးတၢဂ္ၢၢဂ်ၢ်ၢ်မၢ်ၢဂမ်ၢ်လွဲၢ်လွဲၢ်။
- ဘွက်ဘိဆၢ်ဘွက်ဂ်ၢ်ၢ်ဘိတ်ၢ်ဘွတ်ၢ်ဂၢ်ရှိဝ်ၢ်ဘူဆၢ်၊ သိင်ထူလိဉ်ၢ်လဲတၢမၢ်ၢဂ်ၢိၢ်ဂ်ၢိၢ်၊ တၢဖးဂ္ၢၢဂ်ၢ်ၢ်ဂူၢ်ဂမ်ၢ် လွဲၢ်လွဲၢ် ပိဂ်ၢ်သမ်ၢ်ဝၢ်ဆင်ၢ်ယင်ၢ်လိုဝ်ၢ်ယူ ဂၢ်တၢရှိဝ်ၢ်။

21 တၢင်းပဵၼ်ၵႅဝ်ႇလူၺ်ႈသဵၼ်ႈတၢင်းထူၺ်ႈၸွႆႈ

- မီးၶီးတူဝ်ႇယူႇတႃႇသေႇ – ႁွပ်ႈလွတ်ႇလူမ်းတီႈလူႇလႅဝ်ႁႂ်ႇၼႆၼၼ်ႉ ၵိတ်ႇသၢင်ႈၶီးတူဝ်ႇၵွၼ်ႇမႃးတိၵ်းတိၵ်း။

တၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းပွင်း (Bronchiectasis)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းပွင်းၼႆႉ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းၶၢဝ်းၼိုၼ်ယဝ်ႉ။ ယွၼ်ႉလွတ်ႇလူမ်းပွင်းၶိုၼ်ႈၵႂၢင်ႈၶိုၼ်ႈမႃးၶလႈ ၶီးတူဝ်ႇသမ်ႉၶၼ်းတေၶမ်ယူႇၼႂ်းလွတ်ႇလူမ်းလိူၵ်ႉၶလႈၶၼ်းၵိတ်ႇၼႂ်းၸပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမၢင်းထႅင်ႈယူႇတိၵ်းတိၵ်း။လွင်ႈၸပ်း တိတ်းလိူဝ်ႉမၢင်းထႅင်ႈယူႇတိၵ်းတိၵ်းၼႆႉၵိတ်ႇၼႂ်းလွတ်ႇလူမ်တၼ်း၊ လွတ်ႇလူမ်းတၼ် သမ်ႉၵိတ်ႇၼႂ်းထူင် လူမ်းၵိုတ်းယုတ်း ၵိတ်းၵၢၼ်ႁႂ်ႇပႅတ်ႈ။

ၽႃၵ်ႇၸၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ၵႆႇၵွၵ်ႇၶီးတူဝ်ႇႁူႈဝၼ်း။
- ၸၢၵ်ႈၵွၵ်ႇလိူတ်ႈ။
- သိုင်ထူၺ်ႇၸွႆမေႃးၶိုးၶိုး။
- ပဵၼ်သႂ်ႈၼတ်ႉ (Sinusitis) ၶၢဝ်းၼိုၼ်။
- မိူဝ်ႈထူၺ်ႈၸွႆၶဝ်ႈၵွၵ်ႇၼၼ်ႉ ပေႃးၵဝ်ၶိုင်ထွမ်ႇႁူ ထွမ်ႇတူၺ်း တေငိၼ်းသိင်ၶလွၵ်းၶလိၵ်းၶၢင်း။

တၢင်းပဵၼ်ထူင်လူမ်းလိူၵ်ႉၼႃးပွတ်ႇ (Interstitial Lung Disease)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်ထူင်လူမ်းလိူၵ်ႉၼႃးပွတ်ႇၼႆႉ ပဵၼ်ယွၼ်ႉယႂ်းၼိူဝ်ႉၵႂၼ်ႇ (soft tissue) ၵၼ်လူႇလႅဝ်ၼၼ်ႉ ၵိတ်ႇၼႂ်း ၽႄ ၼင်ထူင်လူမ်းၼႃးပွတ်ႇလူႇလႅဝ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ယွၼ်ႉၽႄၼင်ထူင်လူမ်းၼႄၶိုၼ်ႈမႃးၶလႈ ၵၢၼ်ၶဝ်ႈၵွၵ်ႇလူမ်း ဢွၵ်ႇသ (gas) ၵေႃႈၵမ်ႇလီမႃး၊ ယွၼ်ႉဝႃးႁႂ်ႇတုမ်ႉတူဝ်ႉလႃးသိၼ်ႈလိူတ်ႈၵႂၼ်ႇၼႃးပွတ်ႇပႃးၶလႈလိူတ်ႈ ၵၼ်လႆၶဝ်ႈပွတ်ႇၵေႃႈ တေၵေႇႁႂ်ႇလွမ်း။ ၼႃးၵႃႈလွင်ႈတၢင်းလၢလၢလွင်ႈ ၵၼ်ၵိတ်ႇၼႂ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ ယွၼ်ႉယႂ်းၼိူဝ်ႉ (soft tissue) ၵႅၼ်ႇၼႄ ၶိုၼ်ႈမႃးလွႆးလွႆးၼႆႉၵေႃႈ ပဵၼ်ပိူင်လူင်ၵိတ်ႇၼႂ်းပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၵၼ်ၼိုင်ႈ။

ၽႃၵ်ႇၸၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- မိူဝ်ႈၶတႇပဵၼ်ၼၼ်ႉ ၵမ်ႇၸၼ်ၽႃၵ်ႇၸၢင်ႈ တၢင်းပဵၼ်သင်။
- ၵွၵ်ႇသီႇႁႅင်ႇၼႃးလိူတ်ႈၶၵႃႇ။
- မိူဝ်ႈယင်ႉလိုဝ်ႈၼၼ်ႉ ထူၺ်ႈၸွႆဝႆး။
- ၶိူင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈတီႈၶေႃးသုင်။
- Clubbing (ပႆၢမိုဝ်းတေယႂ်ႇ၊ လိၵ်ႉၵၢပ်ႇလဵပ်ႉမိုဝ်းၶၢႆ။
- လွင်ႈၵိတ်ႇၵၢၼ်ပွတ်ႇ တူၵ်းယွမ်း။
- မိူဝ်ႈထူၺ်ႈၸွႆၶဝ်ႈၼၼ်ႉလႆႈငိၼ်းသိင်မေႃးၶလွပ်ႉ ၶလဵပ်ႉ။

လွင်ႈၸူၼ်ႉၶႃမၵ်ႈမၼ်းတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

ႁူတ်ႇထတ်းၽႃၵ်ႇၸၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ႁူၺ်းၵေႃႈ ၶၼ်တၢင်းပဵၼ်လႆႈၼႆသေတႃႉ သင်ပဵၼ်လႆႈ ပေႃႉၵႅၵ်ႉသႃႇတူၺ်းတီႈပွတ်းဢူၵ်း (CXR) ၼႆႉတေပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်ႉလွႆးၼမ်ၶတႃႉၶတႃႉ။

ၽွၼ်းလႃႉလွမ်းလင် တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇၶၢဝ်းႁိုင်

- လိူဝ်ႉမီးၵမ်းၵမ်းၶဝ်ႈတီႈၵူၺ်း။
- ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃႇႁႃႇရ ၸလႈ ၼမ်ႉၼၵ်းတူၵ်း။
- ၸႂ်ႈၵူဝ်လွၺ်ၵေႃႉလူင်း။
- မဵတ်ႉလိူတ်းလႅင်တႅၵ်ႇၸၽႄႈၼမ်မႃး။ (raised haematocrit)
- ပဵၼ်ၵႂ်ႈ ယွၼ်ႉလူလႃႈၸႂ်ႈၵူဝ်လွၺ်ၸဢၢႇၸလႈ ဢွၵ်ႇသီႇၵျိၼ်ႇ ၼိူဝ်းမၢၵ်ႇၵဵဝ်းၵေႃႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇၶၢဝ်းႁိုင် ၵမ်ႈၼမ်ၼႆႉ ပွတ်ႇလၢင်ႈလူႉလၢဝ်ႇၵႃႇတေႃႇလူဝ်ႈ။ လွင်ႈယူတ်းယႃၼႆႉ တႃႇလွႆႈၶႂ်ႈလွင်ႈထူလႃႈ လွၺ်ယၢပ်ႇ ၼၼ်ႉသၢၵ်ႇသႃႇႁူလႃး။

- **ၵိုတ်းလိုဝ်ႈလွင်ႈလုတ်ႇလၼ်းယႃႈ။**
- လွႆႈၶႅတ်းၶႂ်ႈလွတ်ႇလူမ်းႁၢင်ႈ – ပၼ်ယႃ salbutamol,Atrovent, Aminophylline။
- တႃႇၸၵ်ႉဢင်ႈလွင်ႈပဵၼ်ၵႂ်ႈ – ပၼ်ယႃ prednisolone 30-40mg OD Oral တႃႇ 2 ဝူင်း။ ဝႆႉၼၼ်ႉ သိုပ်ႇ ပၼ် (maintenance dose)။ မိူဝ်ႈပႆႇပၼ်ယႃ Steroid ၼၼ်ႉ တေလႆႈၸၢႆးမိူင်းတွင်ႉပၼ်ဢွၼ်တၢင်း (ႁၼ် 12.4)
- တႃႇယူတ်းယႃ လွင်ႈၵိုင်ႉဢၢင်ႉပဵၼ်ၶႃႈၸိူင်းၵွပ်ႈလိူဝ်ႉမီးၶဝ်ႈၸလႈ လွင်ႈပဵၼ်ၵႂ်ႈယွမ်းလူင်း – ပၼ်ယႃ Amoxicillin ဢမ်ႇၼၼ် Doxycycline။
- လွင်ႈယူတ်းယႃတႃႇၸႄႉဢင်ႈ
  - တႃႇၶႂ်ႈမီးလွင်ႈတိုၼ်ႇတူဝ်ယူႇၼၼ်ႉ ဢွၵ်ႇဢၢၼ်ၸိူင်းဢိတ်းဢွတ်းတႃႇသေႇ။
  - ၽိူမ်ႉထိမ်ဢႃႇႁႃႇရၸလႈ ပၼ်တၢင်းႁၼ်ထိုင်လွင်ႈၵိၼ်ယႅမ်ႉ။
  - ႁူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်ၵႂ်ႉပဵၼ်လိူဝ်ႉမီးၶဝ်ႈၼၼ်ႉ ၶႂ်ႈပၼ်ယႃပတီႇၸိူဝ်းဝၼ တႃႇၸၵ်ႉဢင်ႈ။
- လွင်ႈယူတ်းယႃတႃႇၸိုတ်းၶႂ်ႈသဵၼ်ႈတၢင်းလူမ်းထူလႃႈၵႂ်လီမႃးၸိူင်း။
  - တႃႇၵၢမ်ႈၸိူဝ်ႉသဵၼ်ႈတၢင်းလူမ်းထူလႃႈၵႂ် တေမီးၸိူင်းၸိုၼ်ႈမႃးၼၼ်ႉ တေလႆႈဢွၵ်ႇဢၢၼ်ၸိူင်း ထူလႃႈၵႂ်။
  - လွင်ႈလၼ်ႈဢွၵ်ႇၸိူင်းတူဝ်
  - လွင်ႈယူတ်းယႃတူဝ်ၵဝ်ႇ – ပၼ်တၢင်းႁူႉၵဵဝ်ႇလူလႃႈတၢင်းပဵၼ် ၶႂ်ႈပွင်ႇလွၼ်ၸလႈႁူမ်းထိင်းလွင်ႈယူတ်းယႃ။

ယိူင်းဢၢၼ်းလွင်ႈပၼ်တၢင်းယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇၶၢဝ်းႁိုင်

- ၸိူတ်းၶႂ်ႈလိူဝ်ႉမီးၸၽႄႈတိုၼ်းထိုင်း။
- ၶႂ်ႈၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်မဝ်သႃ။
- ၸိူတ်းၶႂ်ႈလွင်ႈလၼ်ႈဢွၵ်ႇၸိူင်းလီၸိုၼ်ႈ။
- ၸိူတ်းၶႂ်ႈလွင်ႈယူႇသဝ်းႁူၼ်းပဵၼ် လီၸိုၼ်ႈမႃးၼင်ႇၵႃႈ ပဵၼ်လႆႈ။
- တႃႇၸႄႉဢင်ႈလွင်ႈပဵၼ်ၶႃႈၸိူင်း (တၢင်းပဵၼ်မွင်ၶေႃ ၸလႈတၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းတၼ်ၶၢဝ်းႁိုင်)။
- တႃႇၸႄႉဢင်ႈ လွင်ႈၽွၼ်းလႃႉလွမ်းလင်။
- ၼင်ႇႁိုဝ်ႁူၼ်းပဵၼ်တေပွင်ႇလွၺ် ၵဵဝ်ႇလူလႃႈတၢင်းပဵၼ် ၼၼ်ႉ တေလႆႈဢုပ်ႇဢူဝ်းပၼ်တၢင်းႁူႉ
- ပူၵ်းပွင်ပၼ် ပႆးတူဝ်ၸလႈပႆးလွၺ်
- ၸိူတ်းပၼ် ဢမ်ႇၶႂ်ႈၵမ်းၵမ်းလႆႈမႃးၸၼ်ႁွင်ႈယႃ။

21 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈသဵၼ်ႈတၢင်းထူၺ်ႈၸႂ်

ပွႆႇၵႂၢမ်းတူၺ်းငဝ်းလၢႆး တုမ်ႉတွပ်ႇၸိူဝ်းလွင်ႈယူတ်းယႃ

- လွင်ႈထူၺ်ႈၸႂ်လီမႃး ၵမ်ႉၼၼ်ႉၶႃႈႁဵင်းမႃးလိူဝ်ၵဝ်ႇ။
- ၽၢင်ႁၢင်ႈလၢႆလၢႆၵိုဝ်းလီမႃး ၵမ်ႉၼၼ်ႉ ၶႃႈႁဵင်း လိူဝ်ၵဝ်ႇ။
- ၵူၼ်းပဵၼ်မီးငဝ်းလၢႆးတူင်ႉၼိုင်လီမႃးလိူဝ်သေမိူဝ်ႈပႆႇ လႆႈမႃးယူတ်းယႃ။
- ၵူၼ်းပဵၼ်တူင်ႉၼိုင်လႆႈမိူၼ်ၵဝ်ႇ၊ ၵူၺ်းၵႃႈ တူင်ႉၼိုင် လႆႈဝႆးမႃးလိူဝ်ၵဝ်ႇ။
- ၵူၼ်းပဵၼ်တူင်ႉၼိုင်လႆႈမိူၼ်ၵဝ်ႇ၊ ၵူၺ်းၵႃႈ ၵမ်ႉ ပေႃးၶိူဝ်ႉမိူၼ်ၵဝ်ႇ။
- ၵူၼ်းပဵၼ်ၼွၼ်းလပ်းလႆႈလိူဝ်ၵဝ်ႇ။

လွင်ႈၸႃႉၵၢင်ႈ

ၼင်ႇၶိူဝ်တေၶႃႉၵၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇၶၢဝ်းၶိုင်ၸလႈၽွၼ်းၵႃႉၵႂၢမ်းလင်ၼၼ်ႉ *ၵူၼ်းပဵၼ်တၢၵ်ႇတေလႆႈၵိုတ်းယင်ႉ လွင်ႈလုတ်ႇလီၼ်းယႃႈ။* ပၼ်တၢင်းၼႆႈၵႂ် လွင်ႈၵႂၢမ်ႇၵၼ်ႈႁဵင်းၵၼ်ငၢႆႈငၢႆႈ တႃႇႁၼ်ႈမီးလွင်ႈတူင်ႉတိုၼ်ႇယူႇတႃႇသေႇ၊ လွင်ႈတၢင်းၵိၼ်ၵၼ်ထိမ်ႁဵင်း၊ လွင်ႈၵိၼ်ယႃႉမ် ၸလႈ ပၼ်ယႃပတီႇၶျိူဝႆ တႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ၵၼ်ပဵၼ်လိူဝ်ႉမဵင်းၶဝ်ႈ။

ၵၢင်ႈၵိင် တၢင်းပဵၼ်မွင်ၶေႃး (ၵၼ် 21.4)၊ တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ (ၵၼ် 21.5)။

21.4 တၢင်းပဵၼ်မွင်ၶေႃးၵၼ်ၵိုင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ်(ထူၺ်ႈၸႂ်ၵပ်ႉ)

တၢင်းပဵၼ်မွင်ၶေႃးၼၼ်ႉ ပဵၼ်ယွၼ်ႉလွတ်ႇလူမ်းၵႂ်ႈၶၢဝ်းၶိုင်သေ လူမ်းၶဝ်ႈၵႂႃႇတၼ်ၸလႈ ၵိုင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ်မႃးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်မွင်ၶေႃးၼၼ်ႉ ပဵၼ်ယွၼ်ႉၵမ်ႇမႅၼ်ႈထၢတ်ႈသေၵၼ်ၵၼ်၊ လိူဝ်ႉမႅင်းၶဝ်ႈ ၸလႈ ၽုၼ်ႇလူမ်း (တူဝ်ယၢင်ႇ – ၵုၼ်းလီၼ်းယႃႈ)။ ပေႃးၵႂ်ႉ Steroids သေယူတ်းယႃ (တူၺ်းတၢင်းတွၼ်ႈ) ၼၼ်ႉလၢင်ႈၶိုတ်း ႁႂ်ႈလွင်ႈပဵၼ်ၵႂ်ႈၶႃႈၶဵၼ်း လႆႈၼႆယဝ်ႉ။ Salbutamol ၼၼ်ႉလွႆႈႁႂ်ႈထူၺ်ႈၸႂ်ငၢႆႈလူမ်ၵူၺ်း၊ ၵမ်ႉလွႆႈလွင်ႈ ပဵၼ်ၵႂ်ႈၶႃႈၶဵၼ်းလႆႈ။
တၢင်းပဵၼ်မွင်ၶေႃးၼၼ်ႉ လုၵ်ႈၵွၼ်ႇၸလႈ ၵူၼ်းၼုမ်ႇၶဝ်ႈပဵၼ်ၼမ်ၼႆယဝ်ႉ။

တၢင်းပဵၼ်မွင်ၶေႃးၼၼ်ႉလၢင်ႈၶိုတ်းႁႂ်ႈၵူၼ်းတၢႆလႆႈ ၸလႈလုၵ်ႈၵွၼ်ႇၼၢၼ်းယႂ်ႇ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- မိူဝ်ႈထူၺ်ႈၸႂ်ၵွၵ်ႈတေဝိၼ်းသဵင်မေႃးၶိုတ်ႉႁွတ်ႉ။
- ၶိူဝ်ႉၵူၼ်း။
- ၼေႃႈၵူၵ်းလဵပ်းၵဵၼ်း။
- ၵမ်ႇလၢင်ႈထူၺ်ႈၸႂ်ယၢဝ်းယၢဝ်းၸလႈၼိုၼ်း သုင်သုင်လႆႈ။
- ၵႂ် (ၵမ်းၼမ်ၵႂ်ႉၵႂ်ၵၢင်ၶိုၼ်း၊ မိူဝ်ႈလီၼ်ႈၵွၵ်ႈႁဵင်း ၸလႈ တူင်ႉၼိုင်ၼၼ်ႉ တေၶႃႈႁဵင်းလိူဝ်)။

→ သင်ဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ် မီးတၢင်းပဵၼ်မွင်ၶေႃးၵၼ်လီဝ်ၵူၺ်းၼၼ်ႉ လူမ်းၼၢဝ်တေၵမ်ႉမီး၊ ၵမ်ႉမီးလွင်ႈၵႂ်ၵွၵ်ႈလိူတ်း ၸလႈၶီးတူဝ်ႉပဵၼ်သီၶဵဝ်။

တီႈပိူင်းတတ်းလွင်ႈႁၢၼ်ႉၶႅင်းဢမ်ႇၶေႃ ၸၢင်းပဵၼ်ၸွင်းႁူၺ်း။
ႁူၼ်းပဵၼ်ၼႆႉပဵၼ်ၵိတ်းၵွတ်း၊ ပၢၼ်ၵၢင်၊ ႁၢၼ်ႉၶႅင်း ၵမ်ႈၼၼ်ႉ လၢင်ႈထိုင်ၵႃသၢၵ်ႈႁူၼ်းပဵၼ်ၶိုဝ်ၼႆႉ ၼၼ်ႉ
တေလႆႈတီႈပိူင်းတတ်း။ လွင်ႈလိူၵ်ႈၸဝ်ႈတၢင်းပဵၼ်လူင်ႉၼႆႉ ၼၼ်ႉ ပဵၼ်ၵၼ်လမ်ႇလွင်ႈၸတႃႉၸတႃႉ။
ႁွပ်ႈဝႃႈလွင်ႈယူတ်းယႃၶေႃႈ တေပိူၵ်ႇပိူင်ႈၵၼ်ႁူႉၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

တႃႇတေႁူတ်ႇထတ်း တီႈပိူင်းတတ်းလွင်ႈႁၢၼ်ႉၶႅင်းဢမ်ႇၶေႃၼၼ်ႉ (တူၺ်းလွၵ်းၸွင်ႈပႃႈတွၼ်ႈ)

- ၶႅင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈ။
- ၶႅင်းထူၺ်ႈလမ်။
- ၸၼ်ႉတွၼ်ႈတၢင်းဢမ်ႇၶေႃလွင်ႈထူၺ်ႈလမ်ယၢပ်ႇ။
- မိူဝ်ႈႁူၼ်းပဵၼ်ထူၺ်ႈလမ်ၽိုင်ႈပွၵ်ႈၼၼ်ႉ လၢတ်ႈၵႂၢမ်း လႆႈလႃႇၶေႃႈ။
- လႆႈဝၼ်းသိင်ထူၺ်ႈလမ်မေႃးၶိတ်ႉႁႂတ်ႉ ၵမ်ႇၼၼ် ၵမ်ႇမေႃး။
- ၵၢမ်ႈၽိူဝ်ႉႁူတ်း (လိၼ်ႉတွင်ႉႁူတ်းၸဝ်ႈမီး/ၵမ်ႇမီး)။
- ၽွၼ်းလီလွင်ႈထူၺ်ႈလမ်ၶိုင်သုတ်း(တူၺ်းတင်းတွၼ်ႈၼႆႉ)။

Peak flow meter ၼႆႉ ပဵၼ်ၶိူင်ႈလမ်ႉသမ်ႇမတႃႇ၊ ၵၢႆႈၸၼ်ထုၵ်ႇ၊ သိုဝ်ႉၵဝ်လႆႈငၢႆႈငၢႆႈၸလႈ တေမီးႁူႈၶွင်ႈယႃ။ (ယွၼ်းၵဝ်တီႈ ၽူႈၵွၼ်းၵၼ်ၽိုင်ႈ)။ သင်ဝႃႈမီးၽၢင်ႁၢင်ႈမူၼ်ၼင်ႇပႃႈၽိူဝ်ၼႆႉၽိုင်ႈၵၼ် ၵမ်ႇၼၼ် ၼမ်လိူဝ် ၼၼ်ႉၼႆလိုင် မိူဝ်ႈၵဝ်ၸိုၼ်ႈႁွင်းယႃၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈႁူတ်ႇထတ်းမၢတ်ႈမႃႇ peak flow ဝႆႉသေ လႄႉ Salbutamol ၵမ်ႇၼၼ် Prednisolone သေယူတ်းယႃပၼ်။ ဝႆႈယူတ်းယႃပၼ်ယဝ်ႉ ႁႂ်ႈႁူတ်ႇထတ်းမၢတ်ႈမႃႇ peak flow ႁူႈပွၵ်ႈတီႈမႃးႁွင်းယႃ။
တႃႇတွင်း။ ။တေၵမ်ႇလၢင်ႈၵဝ် peak flow ႁူတ်ႇထတ်းပၼ်လုၵ်ႈၵွၼ်ႇၵႃႇယူ 7 ၸူပ်ႇလူင်းတွၼ်ႈသေ မၢတ်ႈမႃႇ ပၼ်လႆႈ။

လႄႉ Peak flow သေႁူတ်ႇထတ်းမၢတ်ႈမႃႇၼႆႉ တေလၢင်ႈတီႈပိူင်းတတ်းလွင်ႈႁၢၼ်ႉၶႅင်းဢမ်ႇၶေႃႁူၼ်းပဵၼ် ႁႂ်ႈငဝ်းလႆႈ တီႈတႈတေႃးဝႃႈ ယွၼ်ႉလွင်ႈယူတ်းယႃၸလႈ ႁူၼ်းပဵၼ်လွင်ႇလီၸိုၼ်ႈမႃးၶိုဝ် ၸလႈ လွင်ႈထူၺ်ႈလမ်ၶိုင်ယၢဝ်းၶိုဝ်ၼႆႉယဝ်ႉ။ သင်ဝႃႈယူတ်းယႃပၼ်ႁႂ်ႈထုၵ်ႇမီၼ်ႈယဝ်ႉ ၵမ်ႇႁၼ်လီၸိုၼ်ႈမႃးၼႆလိုင် ပွင်ႇဝႃႈၵမ်ႇလႄႈ တၢင်းပဵၼ်မွင်ၶေႃႈ။ ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇ လွင်ႈတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇၵၼ်။

လွၵ်းပိူင် Peak Flow (တူၺ်းတီႈၶေႃႈၽိူမ်ႉထိမ်)တီႈၵႈ peak flow ပၼ်လွမ်းၼင်ႇၵႃႇယူၸလႈတၢင်းသုင်ႁူၼ်းပဵၼ်။

တေလႆႈၽၢင်ႉဝႃႈ ႁူၼ်းပဵၼ်မွင်ၶေႃႈၼႆႉ လၢင်ႈပဵၼ်ပႃႈတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇၵၼ် မူၼ်ၼင်ႇ လွတ်ႇလူမ်းလိပ်ႈၵႅႈ၊ တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ၊ ၶႅင်းႁူဝ်လမ်ၶေႃ၊ ၵမ်ႇၼၼ် လွတ်ႇလူမ်းပွတ်ႇပွင်း (ပွတ်ႇၵမ်ႇၶႅတ်းၵၢၼ်)၊ မိင်းတိုၵ်ႇ။
လွင်ႈတေလႆႈၽၢင်ႉတႃႇႁူၼ်းပဵၼ်မွင်ၶေႃႈၼႆႉ တေလႆႈၸူၼ်ႉႁၢတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇၵၼ်ပႃးသေ ယူတ်းယႃလွမ်းၵူႉ မိူဝ်ႈလိူဝ်ၵၼ်ၵမ်းသိုဝ်ႈ။

21 တၢင်းပဵၼ်ႁိဝ်ႇလူၺ်ႈသဵၼ်ႈတၢင်းထူၺ်ႈၸႂ်

လွင်ႈၸူၼ်ႉၺႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

လွင်ႈၸူၼ်ၺႃမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်မွင်ၶေႃႈၼႆႉ တူၺ်းတီႈပိုၼ်းတၢင်းပဵၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်၊ ၵူတ်ႇထတ်း ၶလႈ (တူၺ်း Peak Flow) သေမၵ်းမၼ်ႈလႆႈယူႇယဝ်ႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

လွင်ႈယူတ်းယႃ တၢင်းပဵၼ်မွင်ၶေႃႈဢၼ်ၵိုင်ႇၵၢင်ႇပဵၼ်ၼႆႉ တေမီးသၢမ်တွၼ်ႈ။(လမ်ႇလွင်ႈ ၵူႈတွၼ်ႈ)

1. လွင်ႈၵမ်ႉၸွႆႈ – **Oxygen**
2. လွင်ႈယူတ်းယႃၶၢဝ်းပွတ်း – **Salbutamol**
3. လွင်ႈယူတ်းယႃၵႂ်ႈ – **Steroids (Prednisolone)**။ မိူဝ်ႈပႆႇပၼ်ယႃ **Steroids** ၵူၼ်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ တေလႆႈပၼ်ယႃၶျူးမိင်းတွင်ႉတေႃႇသေႇ။ (တွၼ်ႈ 12.4)

- တေလႆႈပၼ်ယႃလိူင်ႉၸိုဝ်ႉဢၼ်ဝႆႉၼၼ်ႉ တေဢိင်ၼိူဝ်လွင်ႈၺႃႉၺၢင်းတၢင်းပဵၼ်ၶလႈ ယႃဢၼ်မီးဝႆႉ မိူၼ်ၼင်ႇ (ယႃမဵတ်ႉ၊ ယႃၼွမ်၊ ယႃသမ်း၊ ယႃမိပ်ႇၵီး)။
- မၢင်ပွၵ်ႈမၢင်လႂ် ပေႃးဝၢႆးလၢႆႊၵူၼ်းပဵၼ်ၺႃႉၺၢင်းမႃးလိူင် ၶိုဝ်ႈၸႂ်ယၢပ်ႇတၢင်ႇဢၼ် မိူၼ်ၼင်ႇ Aminophylline IV ၶလႈ Adrenaline IM။

တေတႅပ်းတတ်း လွင်ႈၺႃႉၺၢင်းၼမ်ၵေႃႇၶလႈ ယူတ်းယႃပၼ်လိူင်ႉၸိုဝ်ႉ။

တေဢမ်ႇၺၼ်ၽေဢၵ်ႇၺၢင်းတၢင်းပဵၼ်တင်းမူတ်း။ သင်ဝႃႈမီးၽေဢၵ်ႇၺၢင်းၼမ်လိူဝ်ၽႂ်**သေဢၼ်ဢၼ်**လိူင် ပဵၼ်လွင်ႈၽိူမ်ႉ လွင်ႈၺႃႉၺၢင်းၼမ်ၽႂ်းတိၵ်းတိၵ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

➔ ၼင်ႇႁိုဝ်လွင်ႈယူတ်းယႃတေသင်ႇတေႃႇၼၼ်ႉ တေလႆႈၵမ်းၵမ်းမေႃးၵူတ်ႇထတ်းဝၢႆးလၢႆႊၵူၼ်းပဵၼ်။

လွင်ႈတႅပ်းတတ်း လွင်ႈၺႃႉၺၢင်းၼမ်ၵေႃႇ တၢင်းပဵၼ်မွင်ၶေႃႈဢၼ်ၵိုင်ႇၵၢင်ႇပဵၼ်ၺႃႉၺၢင်း

	ပဵၼ်ဢိတ်းဢွတ်း/ပၢၼ်ၵၢင်	ပဵၼ်ၺႃႉၺၢင်း	ပဵၼ်ထိုင်ၸၢင်ႈတၢႆလႆႈ
ထူၺ်ႈၸႂ်ယၢပ်ႇ,	မိူဝ်ႈပႆတၢင်း	မိူဝ်ႈၼွၼ်းလူင်း	ပဵၼ်တေႃႇသေႇ
လၢတ်ႈၵႂၢမ်း	ပဵၼ်သမ်ႇမတေႃႇ/လၢတ်ႈလႆႈဢိတ်း ဢွတ်း	လၢတ်ႈလႆႈၸိုင်ႈၶေႃႈ။ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢမ်ႇၸၢင်ႈၵိၼ်ၶဝ်ႈလႆႈ။	ဢမ်ႇလၢတ်ႈလႆႈ။ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢမ်ႇၸၢင်ႈ ၵိၼ်ၶဝ်ႈလႆႈ။
ငဝ်းလၢႆးလွင်ႈသူႉတူဝ်	မႆႈၸႂ်	ၸႂ်ပိတ်းၸႂ်ပွတ်း ဢမ်ႇၼၼ် တိုတ်ႉသီႇသီႇၶလႈ ဢမ်ႇတူင်ႉၼိုင်	ငဝ်လပ်း ဢမ်ႇၼၼ် ႁၢင်။
သဵင်ထူၺ်ႈၸႂ်မေႃးၺွတ်ႉႁွတ်ႉ	မိူဝ်ႈထူၺ်ႈၸႂ် ဢွၵ်ႇလမ်တေ သုတ်း	လႆႈငိၼ်းၺႃး	ဢမ်ႇလႆႈငိၼ်းသိင်သင်
လိၼ်ႉတွင်ႉလွၵ်းၶဝ်ႈ	ဢမ်ႇမီး/ မီးဢိတ်း ဢွတ်း	ၵမ်ႈၼမ်မီး	မီးလွင်ႈတူင်ႉၼိုင် ဢၼ်ဢမ်ႇပဵၼ်ပၵ်ႉၵတိ

ၼွင်းထူၺ်ႈၵွႆ/မိူဝ်ႈတေႃႉ	ၼမ်	ၵူၼ်းလူင် = 30/min ၶိုၼ်ႈ ၼိူဝ်။ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 5 ပီး ၶိုၼ်ႈ ၼိူဝ် = 40/minၶိုၼ်ႈၼိူဝ်။ 5 ပီးလူင်းတႂ်ႈ = 50/min ၶိုၼ်ႈၼိူဝ်	(ဝႆး ၶမ်ႇၼၼ် ထိုင်း)
ၼွင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈ/မိူဝ်ႈတေႃႉ	သုင်	ၵူၼ်းလူင် =120/min ၶိုၼ်ႈ ၼိူဝ်။ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 5 ပီး ၶိုၼ်ႈ ၼိူဝ် = 120/minၶိုၼ်ႈၼိူဝ်။ 5 ပီး လူင်းတႂ်ႈ=140/min ၶိုၼ်ႈၼိူဝ်	(ဝႆး ၶမ်ႇၼၼ် ထိုင်း)
Peak flow **ဝႆးသေယူတ်း ယႃပၼ်**	တေမီးၼမ်လိူဝ် ၶၼ်ပဵၼ်သမ်ႇမ တႃႇ 70%	မီး 33% ထိုင် 70% ၶွင် သမ်ႇမတႃႇၶၼ်ထုၵ်ႇလီမီး	မီးဢေႇသေသမ်ႇမတႃႇ ၶၼ်ထုၵ်ႇလီမီး 33 %

ဝႆးသေမၢၵ်းမၼ်းလွင်ႈၵႃႉၼွင်းၼမ်ဢေႇယဝ်ႉ (ပဵၼ်ၶိူတ်းဢွတ်း၊ ပဵၼ်ၵႃႉၼွင်း၊ ပဵၼ်ထိုင်တီႈတၢႆလႆႈ) ယူတ်းယႃပၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်။

	ပဵၼ်ၶိူတ်းဢွတ်း/ ပၢၼ်ၵၢင်	**ပဵၼ်ၵႃႉၼွင်း**	**လၢင်ႈပဵၼ်ထိုင်တီႈတၢႆလႆႈ**
ၶဝ်ၶိုၼ်ႈၵူင်းယႃ	ၶမ်ႇတၢပ်ႈ	ၵူႈပွၵ်ႈ	ၵူႈပွၵ်ႈ
Salbutamol inhaler with spacer**	ၸႂ်ႉ။ လူဝ်ႈမူင်းဢွၼ်ႇ တၢင်း–သုတ်ႇၶဝ်ႈ 8-10။ ဝႆးၼၼ်ႉ 4 လူဝ်ႈမူင်း ၼိုင်ႈ ပွၵ်ႈ တေႃႇထိုင်မီး လွင်ႈတွပ်ႇၶိုၼ်းယႃ တီႈမ်တီႈမ်*	ၸႂ်ႉ။ လူဝ်ႈမူင်းဢွၼ်ႇတၢင်း–သုတ်ႇ ၶဝ်ႈ 10-15။ ဝႆးၼၼ်ႉ 4 လူဝ်ႈမူင်းၼိုင်ႈပွၵ်ႈ တေႃႇထိုင် မီးလွင်ႈတွပ်ႇၶိုၼ်းယႃတီႈမ်တီႈမ်* (ၸႂ်ႉ **Nebulizer** ၼႆႉတေလီ လိူဝ်)	ၸႂ်ႉ။ သုတ်ႇၶဝ်ႈ 10-15 ၼင်ႇတီႈ တေလႆႈသုတ်ႇ တေႃႇထိုင်မီး လွင်ႈတွပ်ႇၶိုၼ်းယႃတီႈမ်တီႈမ်* (ၸႂ်ႉ **nebuliser** ၼႆႉတေလီ လိူဝ်)
Prednisolone	ၶမ်ႇတၢပ်ႈပၼ်	**တိုၼ်းတေလႆႈပၼ်။** **ၵူၼ်းလူင်**–1mg/kg/day OD **လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ** – ဝၼ်းဢွၼ် တၢင်း 1mg/kg BID ဝႆးသေၼၼ်ႉ တေႃႇထိုင်လီၶိုၼ်း မႂ်းတီႈမ်ထူၼ်ႈ–1mg/kg OD	**တိုၼ်းတေလႆႈပၼ်။** **ၵူၼ်းလူင်** 1mg/kg/day OD **လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ**– ဝၼ်းဢွၼ်တၢင်း 1mg/kg BID ဝႆးသေၼၼ်ႉ တေႃႇထိုင်လီၶိုၼ်း မႂ်းတီႈမ်ထူၼ်ႈ–1mg/kg OD

Oxygen	ဢမ်ႇတၢပ်ႈပၼ်	ပၼ်ယူႇ။ 6+liters/minute	ဢမ်ႇပၼ်ဢမ်ႇလႆႈ တိုၼ်းတေလႆႈပၼ်။ **6+liters/minute**
Salbutamol nebulizer	ဢမ်ႇပၼ်ၵေႃႈလႆႈ	ပၼ်ႁူမ်ႈတင်း Oxygen။ ၸိူင်ႈလူဝ်ႇမူင်း – 5 mg 3 ပွၵ်ႈ (4)လူဝ်ႇမူင်းၸိူင်ႈပွၵ်ႈ တေႃႇထိုင် မီးလွင်ႈလီၶိုၼ်းမႃး တီႈမိူဝ်ႈၶႂ်ႈ*	တိုၼ်းတေလႆႈပၼ်ႁူမ်ႈၵၼ်တင်း Oxygen။ ၸိူင်ႈလူဝ်ႇမူင်း –5 mg 3 ပွၵ်ႈ ႁႂ်ႈလူဝ်ႇမူင်း တေႃႇထိုင်မီး လွင်ႈလီၶိုၼ်းမႃးတီႈမိူဝ်ႈၶႂ်ႈ*
Hydrocortisone IV* **	ဢမ်ႇတၢပ်ႈပၼ်	ဝူၼ်ႉဝႃႈ သင်ဝႃႈတေလႆႈပၼ်ၵေႃႈ ပၼ်	လွင်ႉလႆႈယူႇ
Aminophylline IV	ဢမ်ႇတၢပ်ႈပၼ်	ဝူၼ်ႉဝႃႈ သင်ဝႃႈတေလႆႈပၼ်ၵေႃႈ ပၼ်	IV 5mg/kg (ၼမ်သုတ်း 500mg) တႃႇလူဝ်ႇမူင်းပႃႈ။ 6 လူဝ်ႇမူင်းၸိူင်ႈပွၵ်ႈ
Salbutamol IV	ဢမ်ႇတၢပ်ႈပၼ်	ဢမ်ႇတၢပ်ႈပၼ်	လွင်ႉလႆႈယူႇ
Adrenaline IM	ဢမ်ႇတၢပ်ႈပၼ်	ဢမ်ႇတၢပ်ႈပၼ်	ဝူၼ်ႉဝႃႈ သင်ဝႃႈတေလႆႈပၼ်ၵေႃႈ ပၼ်
Salbutamol tablet	သင်ဝႃႈဢမ်ႇမီးယႃ ၼမ်	သင်ဝႃႈဢမ်ႇမီးယႃၼမ်/ယႃမဵတ်ႉ ၵႆႉ	သင်ဝႃႈဢမ်ႇမီးယႃၼမ်/ယႃမဵတ်ႉ ၵႆႉ

***လွင်ႈလီၶိုၼ်းမႃးတီႈမိူဝ်ႈၶႂ်ႈ** – Peak flow၊ ၵၢင်ႈထူၺ်ႈၸႂ်၊ ၵၢင်ႈတွတ်ႇႁူဝ်ၸႂ်ပဵၼ်ပၵ်ႉၵတီႉမႃး၊ ႁူၼ်းပဵၼ်လၢင်း ထူၺ်ႈၸႂ် ၶလႈ လၢတ်းႁၢမ်းမိူၼ်ၵဝ်ႇ၊ ဢမ်ႇမီးလွင်ႈၸႂ်ပိတ်းၸႂ်ပွတ်းၶလႈ လွင်ႈသုၵ်ႉယုင်ႈ၊ သိင်ထူၺ်ႈၸႂ် ဢၼ်မေႃး ႁိတ်ႉႁွတ်ႉၼၼ်ႉ ၶေႃႈလူင်း ဢမ်ႇၼၼ် ၶၢႆႈႁၢႆ၊ ဢမ်ႇမီးလွင်ႈလီၼ်ႉတွင်ႉလွၵ်ႈၶဝ်ႈႁႃႇၼၼ်ႈၵူၺ်း။

** မိူဝ်ႈသုတ်းယႃ **Salbutamol** ၼၼ်ႉလွင်ႉတိုဝ်း **spacer** သေသုတ်းၼႆႉတေထိုင်တီႈလီ။ သင်ဝႃႈဢမ်မီးၼႆ ဢဝ် တဝ်ႈဢၼ်မူတ်းသႂ်ၶလႈလၢင်းသႂ်ႇၼမ်ႉလႆႈမွၵ်ႈ 1.5/2 litre မိူၼ်ၼင်ႇတဝ်ႈ Spirit ဢမ်ႇၼၼ် Fanta မႃးၸီး ႁူးပွင်ႇ ပိၵ်ႈမွၵ်ႈမိူၼ် ventoline inhhaler တႃႇသူပ်းသုတ်ႇလႆႈ။ inhaler တေမီးၼႂ်းတင်းႁူးၼၼ်ႉလီလီ (လပ်းဢဝ် ၵႃႈႁိုဝ်လီၵႃႈၼၼ်ႉ)။ ယႃၼၼ်ႉတေလႆႈသႂ်ႇဝႆႉထိုင် 3-15 ၶိတ်ႇ (ဢိင်ၸိူဝ်ႉဝၵ်းလၢႆးႁၢႆႉၵၢင်း ၶွင်တၢင်းပဵၼ်) သေၶႂ်ႈ ႁူၼ်းပဵၼ် သုတ်ႇတီႈပႂ်ႇတဝ်ႈ။ ဢဝ်ၼမ်ႉၶလႈသပ်ႉပျူႇ လၢင်ႉတဝ်ႈၶွႆးမူတ်းသႂ်ယဝ်ႉ ဢဝ်လူမ်းပဝ်ႇၶွႆႈၵိုင်ႈ။ တဝ်ႈၼႆႉတေဢမ်ႇလႆႈဢဝ် ၽိၼ်ႉလိတ်ႉၵိုင်း၊ (ပေႃးၵွၼ်ဢမ်ႇၵိုင်ႈလီ **Salbutamol** တေတိတ်းလပ်းဝႆႉတီႈၼၼ်ႈတဝ်ႈ)။

***တႃႇတွင်း – သင်ဝႃႈႁူၼ်းပဵၼ်ဢမ်ႇၵိၼ်ယႃ **Prednisolonel လႆႈ** ပၼ် **Hydrocortisone IV**လႆႈ၊

သွၼ်ပၼ်လၢႆးလွင်ႉၸိူင်းထူၺ်ႈၸႂ် Inhaler ပၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်။ သင်ဝႃႈၽၢင်ႁၢင်းတၢင်း ပဵၼ်ဢမ်ႇလီၶိုၼ်းမႃးၼႆ ၶိုၼ်းမေႃးႁူတ်ႉထတ်းၶိုၼ်း။

ႁႅင်းယႃတႃႇတၢင်းပဵၼ်မွင်ၶေႃး

1.Salbutamol

သုတ်ႇၶဝ်ႈ	သုတ်ႇၼိုင်ႈပွၵ်ႈ salbutamol တေမီး 100microgram (ၶိုၼ်ႈႁႅင်းယႃပၼ်ထိုင် 10-15 puffs လႆႈ)(တႃႇ 500-100 micrograms) ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ 15 မိၼိတ်ႉ။	
ယႃၵိၼ် —		
ႁူၼ်းလူင်	2ၶူပ်ႇလူင်းတႂ်ႈ	4mg TID or QID
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	2 - 6 ၶူပ်ႇ	0.1mg/kg QID
	6 - 12 ၶူပ်ႇ	1-2mg TID/ QID
		2mg TID or QID
IV ႁူၼ်းလူင်	250 micrograms over 10minutes	

4. Aminophylline IV

တေဢမ်ႇလႆႈပၼ် IV ၵမ်းသိုဝ်ႈ။တေလႆႈလေႃး D5S ဢမ်ႇၼၼ် Normal Saline သေပၼ်။ သင်ဝႃႈ ၵိၼ်ယႃ Theophylline ဢမ်ႇၼၼ် Aminophylline ဝႆႉၼႆႉလိုင် တေဢမ်ႇလႆႈ ပၼ် loading dose။	
ႁူၼ်းလူင်	loading dose 250mg over 30 minutes maintenance dose: 0.5mg/kg/hr
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	loading dose 5g/kg over 20 minutes maintenance dose: 1mg/kg/hr

2. Prednisolone

ယႃၵိၼ်–	
ႁူၼ်းလူင်	ပၼ်ဝၼ်းၼိုင်ႈ 1mg/kg OD
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	ပၼ်ဝၼ်းၼိုင်ႈ 1-2mg/kg OD တီႈၼမ်သုတ်း 40mg

3. Hydrocortisone

IV:	ႁူၼ်းလူင်		250mg TID
	လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	1 ၶူပ်ႇလူင်းတႂ်ႈ	25mg TID
		1 - 5 ၶူပ်ႇ	50mg TID
		6 - 1 ၶူပ်ႇ	100mg TID
လၢႆးပၼ်ယႃၵိၼ် Prednisolone ဝႆးဝႆး မွၵ်ႈတီႈတေဝႆးလႆႈ။			

ၽွၼ်းလႃႇယႃ

- ယႃ salbutamol ၼႆႉ တႃႇလႂ်ႇမိူဝ်ႈဢမ်ႇမီး ယႃၼူမ် ဢမ်ႇၼၼ် ၶိူင်ႈၵမ်ႉၵဵမ်ၼူမ်ၼႆႉသေတႃႉ ၽွၼ်းလႃႇ တေၼမ် ၶလႄႈ ႁႅင်းယႃၵွၵ်ႇထိုင်း။
- ယွၼ်ႉယႃ salbutamol, Steroidsၶလႄႈ Aminophyllin လိူဝ်းၼႆႉသေ လၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈထၢတ်ႈ potassium တူၵ်းယွမ်းလႆႈ။ တေလၢင်ႈတူၵ်းယွမ်းပူၼ်ႉတီႈ ထိုင်တီႈမီးၽေးတၢႆလႆႈယဝ်ႉ။ သင်ပဵၼ်လႆႈ ႁႂ်ႈၵူတ်ႇထတ်း တူၺ်း ထၢတ်ႈပူဝ်ႇတႅတ်ႇသီႇယၢမ် (potassium)။

21 တၢင်းပ်ႃဆ်ၵ်ဝ်,လူလ်ုႏသ်ႃဆ်ႏတၢင်းထူလ်ုႏလ်ုၚ်

- တၢ့,ၔမႏပုးတွင်ႉဆဆ်ႉ ငိုင်ႉဝေႏလ်ုၚ်ႉယၤ Aminophyllin။
- ယၤ Steroids ဆ်ႉထ်ႃင်ႏၵ်ႃင်ႏလ်ိုဝ်ႉမ်ႃင်းၜဝ်ႏ (Infection)ဆမ်ယဝ်ႉ။ မ်ုဝ်ႏလ်ုၚ်ႉယၤ Steroids ဆဆ်ႉ မ်ႃင်းတ်ုၵ်, (ၡုမ်ႏတင်း strongy loides)၊ လ်ိုဝ်ႉမ်ႃင်းဢမီးပုး၊ တၢင်းပ်ႃဆ်ထိ,ပိ,ၔလႏ လ်ိုဝ်ႉမ်ႃင်းပ်ႃၵ်,ထီး ရီးယုး လ်ိုဝ်းဆ်ႉလၢင်ႏၵျၢဝ်ႉၵ်ႃင်းမုးယဝ်ႉ။
- တေလ်ႏထၢမ်ပ်ုဆ်းတူဝ် တၢ့,တၢင်းပ်ႃဆ်ထိ,ပိ, လ်ိုဝ်ႉမ်ႃင်းဢမီးပုး ၔလႏဖၢင်ၵျၢင်ႏလ်ိုဝ်ႉမ်ႃင်းၜဝ်ႏတၢင်,လ်ိုဝ်း။ တၢ့, ၵျေႉၵင်ႏမ်ႃင်းတ်ုၵ်, ဢမ်,ၡ်ုႏၔဖေႏတ်ုဆ်းဆဆ်ႉ ၡ်ုႏပဆ်ယၤ Albendazole။ (တူလ်ုးတီႏ ၵဆ် 12.4)။

တၢင်းပ်ႃဆ်မွင်ဆေႏၜၢဝ်းရှ်ုင် (Chronic Asthma)

လ်ႃးၔၵျေႉၵင်ႏ/ယူတ်းယုၜၢဝ်းရှ်ုင်

တၢ့,ၵျေႉၵင်ႏတၢင်းပ်ႃဆ်မွင်ဆေႏၜၢဝ်းရှ်ုင်ဆ်ႉ ၡ်ုႏလ်ုၚ်ႉ Steroids inhaler ဆ်ႉၵျု,တၢ့,သေ,။ သင်ပ်ႃဆ်လ်ႏ ၡ်ုႏလ်ုၚ်ႉယၤ သုတ်,မဆ်း ၵမ်းသ်ုဝ်ႏ မူဆ်ဆင်, Beclomethasone ဆိုင်ႏဝဆ်း 2 ပွၵ်ႏ။ လွၵ်းလ်ႃးသုတ်,ယုၡ်ုႏလွတ်,တူဝ်ႏ ၵျု,ဆဆ်ႉ ပ်ႃဆ်ဢဆ် လမ်,လွင်ႏဝ်ႉၔလႏသင်လ်ုၚ်ႉဢ်ႃပ်, (sprite) ဆ်ဂေႏ တေမီးဖွဆ်းလီၔတႉၔတႉ။ တၢင်းဆမ် ဢေ,ၔတႉ တေဢ်ိုင်ဆ်ုဝ်လွင်ႏတွပ်,ၜ်ုဆ်းယဝ်ႉ။

• ၵူဆ်းပ်ႃဆ်ဆ်ုး(ပ်ႃဆ်ဢ်ိတ်းဢွတ်း) ဢဆ်ယင်းမီးဖၢင်ၵျၢင်ႏတၢင်း ပ်ႃဆ်ယူ, –	ပဆ် Steroids ၵ်ႃင်းယုဢေ, (တူဝ်ယၢင်, – သုတ်,ဆိုင်ႏၵမ်း–BID) (သင်ဢမ်,မီး inhaler – ပဆ်ယုဂ်ိဆ် prednisolone)။ သင်ဝုႏ ဖၢင် ၵျၢင်ႏတၢင်းပ်ႃဆ်ဢွၵ်,မုးဆ်လ်ိုင် ၡ်ုႏပဆ်သုတ်,ယၤ salbutamol inhaler ဖၢဆ်, spacer (ဢွမ်လူမ်းသုတ်,ဆူမ်)။
• ၵူဆ်းပ်ႃဆ်ဢဆ်ပ်ႃဆ်ၵျၢဝ်ႉၵ်ႃင်း တၢဆ်,တၢဆ်,ၔလႏ မုးၜ်ုဆ်ႏၡူင်း ယုယဝ်ႉလူင်းၵျု,	ပဆ်ယၤ Steroids ပၢဆ်ဂၢင် (တူဝ်ယၢင်, – သုတ်,သွင်ပွၵ်ႏ– BID)။ (သင်ဢမ်,မီး inhaler – ပဆ်ယုဂ်ိဆ် prednisolone)။ သင်ဝုႏဖၢင် ၵျၢင်ႏတၢင်းပ်ႃဆ်ဢွၵ်,မုးဆ်လ်ိုင် ၡ်ုႏပဆ်သုတ်,ယၤ salbutamol inhaler။
• ၵူဆ်းပ်ႃဆ်ဢဆ်ပ်ႃဆ်ၵျၢဝ်ႉၵ်ႃင်းၔလႏ မုးၜ်ုဆ်ႏၡူင်းယုယဝ်ႉလူင်းၵျု,	ပဆ်ယၤ Steroids ဆမ်ဆမ် (တူဝ်ယၢင်, – သုတ်, 4 ပွၵ်ႏ– BID)။ (သင်ဢမ်,မီး inhaler – ပဆ်ယုဂ်ိဆ် prednisolone)။ သင်ဝုႏဖၢင် ၵျၢင်ႏတၢင်းပ်ႃဆ်ဢွၵ်,မုးဆ်လ်ိုင် ၡ်ုႏပဆ်သုတ်,ယၤ salbutamol inhaler။

- တေလ်ႏၜ်ႃဆ်းၵူဆ်းပ်ႃဆ်မုးၔဆၜ်ုဆ်း တီႏၡွင်ႏၵူဆ်းပ်ႃဆ်ဆွၵ်ႏ။ (ၵူတ်,ထတ်းတူလ်ုးလွင်ႏၵ်ႃင်းထူလ်ုႏလ်ုၚ်သုင်သုတ်း)။ တေလ်ႏ ပဆ်ယုထၢဆ်ႏဆိုင်ႏယဝ်ႉ ထၢဆ်ႏဆိုင်ႏယွမ်းလူင်းလွ်ႏလွ်ႏ တေၢ,ထိုင်ၵုမ်းထိင်းငဝ်းလ်ႃးတၢင်းပ်ႃဆ်လ်ႏ။ သင်ဝုႏ ဖၢင်ၵျၢင်ႏ တၢင်းပ်ႃဆ်ဢွၵ်,မုးၜ်ုဆ်းဆ်လ်ိုင် ပဆ်ယၤ Steroids inhaler ၡ်ုႏသုင်ၜ်ုဆ်ႏထ်ႃင်ႏ။
- ၵူတ်,ထတ်းၵူဆ်းပ်ႃဆ်ၜ်ုဆ်းၵူႏလ်ုဆ် ဢမ်,ဆဆ် မ်ုဝ်ႏ Steroids inhaler လမ်တေသ်ႃင်ႏ။
- ၵူတ်,ထတ်းတူလ်ုးၵ်ႃင်းထူလ်ုႏလ်ုၚ်ဢဆ်ဝ်ႉသုတ်း။ ဖ်ုမ်ႉထ်ႃမ်တၢင်းဆမ်ယၤ ၵျု,တေၢ,ထိုင်ၵ်ႃင်းထူလ်ုႏလ်ုၚ်ၵူဆ်းပ်ႃဆ် ပ်ႃဆ်ပၵ်,ၵတိ, မုးၜ်ုဆ်းတၢ့ႉ။
- ဆင်,ရှ်ုဝ်တေဢမ်,လ်ႏငိဆ်းသ်ႃင်ထူလ်ုႏလ်ုၚ်ၡွတ်ႉၡွတ်ႉၵ်ႃတ်ႉၵ်ႃတ်ႉဆဆ်ႉ သိုပ်,ပဆ်ယုမူဆ်မ်ုဝ်ႏၵဝ်,ၵျု,တိၵ်းတိၵ်း။

- သင်ဝႃႈ မွင်ၶေႃႈလွၵ်ႇၵပ်ႉႁူၼ်းပဵၼ်လူင်းမႃးၵေႃႈလူဝ်ႇ ၼိူင်းလူၼ်ၼိူင်းပွၵ်ႈၼႆႉလိူင် ၵိတ်းပိတ်ႈယႃ Steroids။ သင်ဝႃႈ ၽေႃင်ၵၢင်း တၢင်းပဵၼ်ၵွၵ်ႇမႃးၼိုၼ်းၼႆႉလိူင် ပၼ်သုတ်ႇယႃ salbutamol ၼိုၼ်း။

တႃႇႁူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်ၽေႃင်ၵၢင်းတၢင်းပဵၼ်ၵႂ်ႉၵႂ်ႉၵွၵ်ႇၼၼ်ႉ သင်ဝႃႈဢမ်ႇမီး Steroids inhaler ၼႆႉလိူင် ၵွႆးပၼ် ယႃၵိၼ် Steroids (ၼွႆင်းယႃၸၢ) လႆႈ။ (တိူင်ႇပၢင်ႇတင်းမေႃယႃ)။

လွင်ႉယႃ Sabultamol ဢၼ်လိဝ်ႁူလၢႆးသေၸလႈ ဢမ်ႇလၢင်းၶေႃႉၵၢင်ႈ တၢင်းပဵၼ်မွင်ၶေႃႈလႆႈ။

21.5 တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇႁၢႆႈထီႇပီႇ

လွင်ႈတေလႆႈၽွၢင်ႉပွႆႉတူလၢႆးတၢင်းပဵၼ် တူလၢႆးတီႈ ၶေႃႈၽိူမ်ႉထိမ်

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇႁၢႆႈထီႇပီႇၼႆႉ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်လၢင်းလပ်းတိတ်းၵၼ်လႆႈသေ ပဵၼ်ယွၼ်ႉလိူဝ်ႉမိူင်းပိၵ်ႇထီးရီးယႃး Mycobacterium tuberculosis (မၢင်ပွၵ်ႈမၢင်လွႆ Mycobacterium bovis ၸလႈ Mycobacterium africanum)လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ tuberculosis bacilli (TB bacilli) ၼႆႉၵေႃႈႁွင်ႉလႆႈယဝ်ႉ။
တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇႁၢႆႈထီႇပီႇၼႆႉ တေလၢင်းလပ်းတိတ်းၵၼ်လႆႈႁွပ်ႈလူမ်း။ ငဝ်ႈၵၢၵ်ႈလမ်ႇလွင်ႈ လွင်ႈၽေႈတိုၼ်းၸတႉ ႁူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်မီးလိူဝ်ႉမိူင်း Pulmonary TB ၵႃႈၸလႈ ႁူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်မီးၶီႈတိူဝ်ႇမီးလိူဝ်ႉမိူင်းဝႆႉ (တူဝ်ယၢင်ႇ– ဢဝ် microscopy သေႁူတ်ႇတူလၢႆးၶီႈတိူဝ်ႇၼႆႉတေလႆႈႁၼ် TB bacilli)ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ မိူဝ်ႈႁူၼ်းဢၼ်မီးလိူဝ်ႉမိူင်း ၵွတ်းၵွႆႈၵႃႈ ဢမ်ႇၼၼ် ၶီႈလၢမ် tubercle သေ ၽွင်တွမ်ႇၼမ်ႉလၢႆး ဢၼ်ၽူင်ႉၵွၵ်ႇမႃးတီႈလွတ်ႇလူမ်းလိူဝ်းၼၼ်ႉ တေပႃးလိူဝ်ႉမိူင်းမႃးလွမ်း။ တွမ်ႇၼမ်ႉလၢႆး ဢၼ်ၽူင်ႉပိဝ်ယူႇၼႂ်းလူမ်းၼၼ်ႉ တေယူႇလႆႈၶၢဝ်းႁိူင်ယဝ်ႉ။ သင်ဝႃႈ ႁူၼ်းၵိမ်းႁွမ်းၼၼ်ႉသုတ်ႇလႃးလူမ်း ဢၼ်မီးလိူဝ်ႉမိူင်း ၼၼ်ႉၼႆႉလိူင် တေလၢင်းလပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်လႆႈယဝ်ႉ။

ႁူၼ်းဢၼ်လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်းယဝ်ႉၼႆႉ တေဢမ်ႇမီးၽေႃင်ၵၢင်းယူႇဢမ်ႇလီၸလႈ ႁွင်ႉဝႃႈႁူၼ်းဢၼ်လပ်းတိတ်း လိူဝ်ႉမိူင်း ဢၼ် "ၼိမ်" ဢမ်ႇၼၼ် "ယဵၼ်" ၼႆယဝ်ႉ။ မိူဝ်ႈၽေႃင်ၵၢင်းတၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇၸၼၵွၵ်ႇမႃးၼၼ်ႉ မၵ်းမၼ်ႈဝႃႈ တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇၼႆႉယဝ်ႉ။ ၼႂ်းႁူၼ်းလိူဝ်းဢမ်ႇမီး HIV/AIDS ၼၼ်ႉ ဢၼ်လပ်းတိတ်း တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ ၼႂ်း 10ၵေႃႉ ၼႆႉ မီးမွၵ်ႇၼိူင်ႈၵေႃႉႁူလၢႆးဢၼ်ၸၼၽေႃင်ၵၢင်းတၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ။ ႁူလၢႆးၵႃႈ တႃႇၼႂ်းႁူၼ်းလပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ် HIV/AIDS ၶဝ်ၼႆႉ မီးငဝ်းလၢႆးတႃႇပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ တေၼမ်လိူဝ် ႁူၼ်းလိူဝ်းဢမ်ႇမီး HIV/AIDS ထိုင် 10 ပုၼ်ႈယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇၼႆႉ ပိူင်လူင်မၼ်းတေပဵၼ်တီႈပွတ်ႇ (Pulmonary tuberculosis) သေတႃႉပွတ်းတွၼ်ႈ တူဝ်ႁူၼ်းတၢင်ႇတွၼ်ႈ မိူၼ်ၼင်ႇ မၢၵ်ႇလၼ်ၼမ်ႉလိူင်၊ ယွႆႈႁူမ်ႇပွတ်ႇ၊ လုပ်ႇၸလႈလုပ်ႇသၼ်လင်၊ ဢွၵ်းၶေႃ၊ တွင်ႉ၊ တႃ၊ ၼူင်ႈဢၵ်ႇၵႃႇၸလႈ သိၼ်ႈတၢင်းၽၢႆႈဢွၼ်ႇ(ယဵဝ်ႈ) ၸလႈၽိဝ်ၼင်လိူဝ်းၼႆႉလၢင်းပဵၼ်လႆႈႁူႈတီႈယဝ်ႉ။

သိၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ

1. တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ ဢၼ်ပဵၼ်တီႈပွတ်ႇ – (ဢၼ်ၵႂ်ႉပဵၼ်ၼမ်လိူဝ်သေပိူၼ်ႈ)။
2. တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ ဢၼ်ပဵၼ်ၼွၵ်ႈပွတ်ႇ

21 တၢင်းပဵၼ်ၵိဝ်ႇလူလၢႆႇသဵၼ်ႈတၢင်းထူလၢႆႇၸႂ်

ပွတ်းတွၼ်ႈဢၼ်ၵႃႇပဵၼ်ၸမ်လိူဝ်သေပိူၼ်ႈ

- ယႂ်းႁူမ်ႇပွတ်ႇ။
- မၢၵ်ႇလၼ်ၸမ်ႉလိူင် (ဢၼ်ၵႃႇပဵၼ်ၸမ်လိူဝ်သေပိူၼ်ႈၶတႉ မၢၵ်ႇလၼ်လွမ်းၶေႃး)။
- ဢွၵ်းဢေႃ။
- တွင်ႉ။
- ယႂ်းႁူမ်ႇႁူဝ်ၸႂ်။
- လုပ်ႇသၼ်လင်၊ လုပ်ႇတၢင်ႇတီႈၶလႈလုပ်ႇၵပ်းလုပ်ႇတေႃႇ။

ပွတ်းတွၼ်ႈဢၼ်ပဵၼ်ဢေႃႇ

- ၶိူင်ႈဢင်ႇၵႃႇၶလႈသဵၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈၽူႈၸၢႆး။
- ၶိူင်ႈဢင်ႇၵႃႇၶလႈသဵၼ်ႈတၢင်းယဵဝ်ႈၽူႈယိင်း။
- မၢၵ်ႇၵဵဝ်း။
- ႁူလၢႆႇမၢၵ်ႇလၼ်ဢၼ်မီးၸိူဝ်မၢၵ်ႇၵဵဝ်း။
- ၽိဝ်ၸင်။

ၽႃင်ၵျၢင်းတၢင်းပဵၼ်

ၽႃင်ၵျၢင်းတၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇပွတ်ႇၼႆႉ ဢၼ်လမ်ႇလွင်ႈ တေမီး

- ဢႃႇ 2 ဝူင်ႈ ဢမ်ႇၸၼ် 3 ဝူင်ႈၶိုၼ်ႈၸိူဝ် (ဢွၵ်ႇၶီႈတိူၵ်ႇ ဢမ်ႇၸၼ် ဢမ်ႇဢွၵ်ႇ)။
- ၸမ်ႉၸၵ်းတူဝ်တူၵ်းယွမ်း။

ၵူၼ်းလိူဝ်းဢၼ်ၵူတ်ႇလႅတ်ႈၵၼ်ဝႃႈ မီးလိူဝ်ႉမိူင်းထီႇပီႇၼၼ်ႉၶီႈတိူဝ်ႇ 90% ၶိုၼ်ႈၸိူဝ်ၼႆႉ ဢမ်ႇႁိူင်ဢမ်ႇၸၢၼ်း တေဢႃႇမႃးယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းၵိူင်ႉၵၢင်ႉလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်းၵမ်ႈၸမ်ၼႆႉ ႁိူင် 3 ဝူင်ႈသေတေလီၶိုၼ်ႈမႃး။ ဢွပ်ႈၼႆႉ ၵူၼ်းပဵၼ်ၵေႃႉဢၼ်ဢႃႇႁိူင် 2 ဝူင်ႈၶိုၼ်ႈၸိူဝ်ၼႆႉ လၢင်ႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇၶလႈ ထုၵ်ႇလီဢၢဝ်မႆႇၶလူဝ်ႇ သၵူပ်ႉသေ ၵူတ်ႇထတ်းတူလၢႆးၶီႈတိူဝ်ႇတႃႇႁႃလိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်းပဵၼ်။

ၽႃင်ၵျၢင်းတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇလိူဝ်း

- ၽႃင်ၵျၢင်းၵိဝ်ႇလူလၢႆႇလွတ်ႇလူမ်း – ဢႃႇဢွၵ်ႇလိူတ်ႈ၊ ဢူၵ်းလဵပ်း၊ ၵဵၼ်း ၶလႈႁိူဝ်ႉဢူၼ်ႈ။
- ၽႃင်ၵျၢင်းတၢင်းပဵၼ်ၵူႈလွင်ႈလွင်ႈ – မီးလူမ်းၸၢဝ်၊ ႁိူဝ်ႇဢွၵ်ႇၵၢင်ၶိုၼ်း၊ ႁိူဝ်ႉဢူၼ်ႈငၢႆႈ၊ ဢမ်ႇၶႆႈၵိၼ်ၶႆႈယမ်ႉ ၶလႈ လိူတ်ႈႁူဝ်လိူၼ်ဢမ်ႇမႃး၊ (ၶႂ်ႈတူလၢႆး လွင်ႈယူတ်းယႃႇဢၼ်ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႃႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ ၼႄႈၶေႃႈ ၽိူမ်ႉထႅမ် 1)။

ၽႃင်ၵျၢင်းတၢင်းပဵၼ်ၸိူဝ်တူဝ်

- ဢမ်ႇမီးၽႃင်ၵျၢင်းတၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇဢၼ်တႅတ်ႈတေႃးၶလႈ ဢမ်ႇပဵၵ်ႇပိူင်ႈၵၼ်သင်တင်းၽႃင်ၵျၢင်းတၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇတၢင်ႇဢၼ်။
- ၽႃင်ၵျၢင်းတၢင်းပဵၼ်ၵမ်ႈၸမ် – မီးလူမ်းၸၢဝ် ၊ ၵၢင်းတွတ်ႇႁူဝ်ၸႂ်ဝႂ်း (ၵၢင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈဝႂ်း)၊ တုမ်ႇဢွၵ်ႇ လွမ်းၸိဝ်ႉမိုဝ်း။
- ၽႃင်ၵျၢင်းဢၼ်ၵိဝ်ႇလူလၢႆႇလွတ်ႇလူမ်း – ၵမ်ႈၸမ်ၶတႉ ၽႃင်ၵျၢင်းတၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ဢမ်ႇပၵ်ႇၵတီႇ တေဢမ်ႇ မီးသင်။ ပေႃးဝႃႈဢၢဝ်ၶိူင်ႈထွမ်ႇႁူသေထွမ်ႇတူလၢႆးတီႈဢူၵ်းၼႆႉလိူင် တေလႆႈငိၼ်းသဵင်ထူလၢႆႇၸႂ်ၵျိူင်း (ထူလၢႆႇၸႂ်ၵပ်ႉ)၊ တေလႆႈငိၼ်း သဵင်ၶေႃႈၶေႃႈၶၶႈၶၶႈ၊ သဵင်ထူလၢႆႇၸႂ်ၵျိူးၵျိူးၵျေႃးၵျေႃး၊ သဵင်မွင်ၶေႃႈလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

ဖခေါင်ၵျၢင်းတၢင်းပ်ဆ်ထီ,ပီ, ဘဆ်ပ်ဆ်ဖၢ်,ဆွၵ်းပွတ်, တေမီးမိုဆ်ဆင်,ပုးတ်ုးလိုဝ်းဆ်ံ.ယဝ်.–

- ယွဆ်.တၢင်းပ်ဆ်ထီ,ပီ,သေဆမ်.စဝ်းပွတ်, – ဘူၵ်းဂပ်.ဘူၵ်းလိ်ပ်း၊ သင်ဝုးဂူတ်,တူလ်ုးဆ်ံလိုင်တေလံးငိဆ်း သ်ီင်လူမ်းၵျီ,၊ ဘမ်,မီးသ်ီင်လူမ်းစဝ်းလူမ်းဘွၵ်, ဘမ်,ဆဆ် မီးဘော,။
- ယွဆ်.တၢင်းပ်ဆ်ထီ,ပီ,သေမၢၵ်,လဆ်ၵ်ုး – မၢၵ်,လဆ်ၵ်ုး၊ ဂမ်းဆမ်တေပ်ဆ်မၢၵ်,လဆ်တီးဓေုးသွင်ဖၢ်,။
- တၢင်းပ်ဆ်ထီ,ပီ,တီးလုပ်,သဆ်လင် ဘမ်,ဆဆ် လုပ်, – ၵျၢင်းဖခေါင်လိ်ၵ်းလံးဂူ,၊ လပ်းတိတ်းလိုဝ်.မိ်င်းဆ်ုးလုပ်, စၢဝ်းရိုင်။
- ဘွၵ်းဘော – ဖခေါင်ၵျၢင်းယ်ုးရှူမ်,ဘွၵ်းဘောၵ်ုး (ရှူဝ်ခံး၊ လွင်းရှူ.တူဝ်ဘော,လူင်း၊ လိုမ်းတူဝ်)။
- ပ်ဆ်တၢင်းပ်ဆ်ထီ,ပီ,တီးတွင်. – တွင်.မၢဆ်းဆမ်.၊ တွင်.ပ်ဆ်ရှူလ်ု,။

လွင်းစူဆ်.ၵျုမၵ်းမဆ်းတၢင်းပ်ဆ် (Diagnosis)

တၢင်းပ်ဆ်ထီ,ပီ,ပွတ်, (pulmonary TB)

- ဘဝ်မံ,စဂူဝ်,သဂူပ်.သေဂူတ်,တူလ်ုး Acid fast Bacili (AFB) ဘဆ်မီးဆ်ုးစီးတိုၵ်, (လံးဘဝ် Acid သေလၢင်.သီစီးတိုဝ်, ဆဆ်.ၵွပ်း Bacili ဂူလ်ုးမီးလွင်းထင်.စၢမ်,လံးစလး လွင်,ရှင်.ဝုး AFB ဆ်ံယဝ်.) တု, 3 ဝဆ်းထတ်းဂဆ်– လွၵ်းလံး ဆ်ံ. ငံ၊ ဝံး စလး ပ်ဆ်သ်ဆ်းတၢင်းဘဆ်ယုမ်,ယမ် ဝၢင်းလွ်လံးဆဆ်.ယဝ်.။
- Culture (လ်ီင်.လိုဝ်.မိ်င်း Bacili ဆ်ုး media ဘဆ်လံးၵျတ်းဝံ.ပ်ဆ်တူဝ်စ်ဆ်းဂၢင် – ပ်ဆ်လွၵ်းလံးတု, ဂူတ်,ထတ်း ဘဆ်တိ်တ်းတေုးဘဆ်ဆိုင်းယဝ်.။ ဂူလ်ုးဂုးလွၵ်းလံးဘဆ်ဆ်ံ. တု,တေလံးရှူ.ဓေုးတွပ်, လွမ်းဆင်,လွၵ်းလံးသမ်,မတု,ဆ်ံ.တေလံးပွ်.ထိုင် 2-4 ဝူင်း၊ တေလံးမီးဆမ်.ဂတ်.ပံးရှူ.လဆ်.သုင်စလး ဂုးစဆ်ယ်ု,ယဝ်.။ ဂူဆ်းပ်ဆ် ဘဆ်ထုၵ်,လီ လွ်.လံးဆ်ံ.ဂူတ်,လိ်တ်းပဆ်စတ.–
    - ဂူဆ်းပ်ဆ်ဘဆ်လိ်ပ်းတေပ်ဆ်တၢင်းပ်ဆ်ထီ,ပီ,ဆ်ံသေတု. ဂူတ်,ထတ်းတူလ်ုးစီးတိုၵ်, 3 ပွၵ်းယဝ်. ဂေုး ဘမ်,ၵျဆ်လိုဝ်.မိ်င်း
    - ဂူဆ်းပ်ဆ် ဘဆ်ယူတ်းယုသေစလး ရှူ.တိ်တ်းတေုးဝုးယုဘမ်,တိုဝ်.
    - ဂူဆ်းပ်ဆ်ဘဆ်ပ်ဆ်တၢင်းပ်ဆ်ထီ,ပီ,ဆွၵ်းပွတ်,
    - ဂူဆ်းလိုဝ်းဘဆ်လပ်းတိတ်းတၢင်းပ်ဆ်ထီ,ပီ,စလး လံးၵျပ်.ဘဝ်လွင်းယူတ်းယုသေတု.လိုဆ်းယု။
- Drug Sensitivity Test (DST) ဂူတ်,ထတ်းတူလ်ုးလွင်းလိုဆ်းယု– လွင်းလိုဆ်းယု (Drug Resistant TB) စလး လိုဆ်းယုပူဆ်.တီး Multi-drug Resistant(DR/MD) ထုၵ်,လီလွ်.တိုဝ်းလွင်းယူတ်းယုဘဆ်ထုၵ်,မိ်ဆ်း (adapted treatment)လွမ်းဆင်,ဂူဆ်းပ်ဆ်ဘဆ်မီးလိုဝ်. မိ်င်း။
- ပေု.ဘိ်ၵ်.သရေးတူလ်ုးတီးဘူၵ်း (Chest x Ray) – ဂူဆ်းပ်ဆ်ထီ,ပီ, စလး လုၵ်းဘွဆ်,လိုဝ်းဘဆ်ပ်ဆ် ထီ,ပီ, ဘဆ်ဂူတ်,ထတ်းယဝ်. ဘမ်,ၵျဆ်လိုဝ်.မိ်င်းဆ်ုးစီးတိုဝ်,။
- Tuberculin skin test ဂူတ်,ထတ်းလိုဝ်.မိ်င်းထီ,ပီ,တီးဖိဝ်ဆင် – ရှူ.ဝုးလပ်းတိတ်းတၢင်းပ်ဆ်ထီ,ပီ, ဂူလ်ုးဂုးပံ,ၵျဆ် ဖခေါင်ၵျၢင်းတၢင်းပ်ဆ်ထီ,ပီ,။

21 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူလႃႈသဵၼ်ႈတၢင်းထူလႃႈၵွႆ

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁႃမၢၵ်ႈမၼ်းတၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇတၢင်ႇလွင်ႈ

- ဢဝ်ၶဵမ်လဵၵ်ႉလုတ်ႇဢဝ်သေးလ်ၶွႆးမၢၵ်ႇလၼ်ဢၼ် ပွႆႈယူႇၼၼ်ႉသေ ၵူတ်ႇတူလႃး FNAC ။
- C X R (ၶၢၵ်ႈသရေးတီႈဢူၵ်း)–ယွၼ်ႉတၢင်းပဵၼ် ထီႇပီႇၸလႈတေႁၼ်ၼမ်ႉၶဝ်ႈပွတ်ႇ၊ ယႂ်ႈႁွမ်ႇႁူဝ် ၵွႆပွႆႈ။
- ပေႃႉၶၢၵ်ႈသ်ရေးတီႈလုပ်ႇသၼ်လင်ၸလႈလုပ်ႇတၢင်ႇ တီႈ – ၵွႆႉတိုဝ်းတႃႇတၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇတီႈလုပ်ႇ ၸလႈ လုပ်ႇသၼ်လင်။
- Thoracocentesis ၵူတ်ႇတူလႃးသေးလ်တီႈဢူၵ်း ၸလႈ ၵူတ်ႇတူလႃးၼမ်ႉၶွႆးယႂ်ႈႁွမ်ႇပွတ်ႇ။
– ယွၼ်ႉတၢင်းပဵၼ်ထီးပီႇၸလႈၼမ်ႉၶဝ်ႈပွတ်ႇ။
- Lumbar puncture ဢဝ်ၶဵမ်သၼ်လင်တီႈၶဵဝ်မျး ၵူတ်ႇထတ်းသေ ၶိုၼ်းၵူတ်ႇတူလႃးဢွၵ်းဢေႃၸလႈ ၼမ်ႉဢႃႇယူင်ႇ CSF – ယွၼ်ႉတၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ ၸလႈပဵၼ်ယႂ်ႈႁွမ်ႇဢွၵ်းဢေႃပွႆႈမျး။
- တၢင်းၶဝ်ႈတွင်ႉသေAbdominal paracentesis ၵူတ်ႇတူလႃးၼမ်ႉperitoneal fluid– တၢင်းပဵၼ် ထီႇပီႇတီႈတွင်ႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ၵွႆႉတိုဝ်းလႆၢးယူတ်းယႃဢၼ်လႆႈၽွၼ်းလီ regimen သေယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇၶွႆႈၵႂၢမ်း – တီႈပွင်ႇၸတႃႉ

- တေဢမ်ႇလႆႈၶၢတ်ႇယႃထီႇပီႇ၊ တေလႆႈၵိၼ်ယႃၵူႈဝၼ်း။
- လႆၢးၵွႆႉတိုဝ်းလွင်ႈယူတ်းယႃ Multi drug therapy (ၵွႆႉယႃ 4-5 သဵၼ်းသေယူတ်းယႃ)။
- တီႈဢေႇသုတ်းတေလႆႈၵိၼ်ယႃ 6-8 လိူၼ်။
- ၵွႆႉတိုဝ်းယႃသဵၼ်းလီ။

ယႃဢၼ်ထုၵ်ႇလီလိူၵ်ႈၵွႆႉပဵၼ်ႁူဝ်တီႈၸလႈ ၼွင်းယႃဢၼ်ၸၼမ်းၵွႆႉတိုဝ်း

(ၼွင်းယႃဢၼ်ၵိုင်ၶိူဝ်ၼမ်ႉၼၵ်းတူဝ်သေၸလႈတေလႆႈပၼ် တူဝ်ယၢင်ႇမၼ်း တူလႃးတီႈ annex)။

ယႃထီႇပီႇ (တူဝ်ပွတ်း)	သဵၼ်ႈတၢင်းပၼ်ယႃ	ၼွင်းယႃတႃႇဝူၼ်းလူင်ၸလႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ(mg/kg)	ၼွင်းယႃ ပၵ်ႇၵတီႇ
Isoniazid(H)	Oral	4-6mg/kg	5mg/kg
Rifampicin(R)	Oral	8-12mg/kg	10mg/kg
Pyrizonamide(Z)	Oral	20-30mg/kg	25mg/kg
Ethambutol(E)	Oral	15-20mg/kg	15mg/kg
Streptomycin(S)	Intramuscular injection	12-18mg/kg	15mg/kg

(မိူဝ်ႈပႆႇလိူၵ်ႈလွင်ႈယူတ်းယႃ regimen ၼၼ်ႉထုၵ်ႇလီႁူႉပိုၼ်းတူဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်မိူၼ်ၼင်ႇ ဢႃႇယု၊ ၼမ်ႉၼၵ်းတူဝ်၊ လွင်ႈ ယၢမ်ႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်တပ်း ဢၼ်ႇၼၼ် မၢၵ်ႇၶဵဝ်း မီး/ဢမ်ႇမီး၊ လွင်ႇလပ်းတွင်ႉဝႆႉ ၸလႈ လွင်ႇယၢမ်ႈၵိၼ်ယႃထီႇပီႇ လိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ)။

လွင်ႈၸူႉၺႃတၢင်းပဵၼ်လဵမ်လဝ်ႉသေ ယူတ်းယႃၶွႆႈထုၵ်ႇမၼ်ႈၼႆႉလိူင် လၢင်ႈတတ်းၶၢတ်ႇလႅၼ်ႈပၼ်ႇတူင်ႇလပ်းတိတ်း တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၼၼ်ႉလႆႈ။ ႁွပ်ႈၼၼ်ႉၸလႆႈ ၶႂ်ႈပၼ်တၢင်းၵၼ်ထိုင်ၼၵ်းၼၵ်းၼျၼျဝႆႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ၵေႃႉလႂ်သေဢမ်ႇဝႆႈ သင်ဢၢႆႈၵိုင်လိုဝ် 2 ဝူင်ႈၸလႆႈ မီးဢွင်ၵၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇမၢင်လိူဝ်းၼႆႉလိူင် တေလႆႈႁူတ်ႇလီတ်းတူၺ်း လိူဝ်ႉမဵင်းထီႇပီႇလဵမ်လဝ်ႉ။

လႆႈယူတ်းယႃ

လႆႈယူတ်းယႃဢၼ်ထုၵ်ႇလီလိူၵ်ႈၵွႆႉၸတႉပဵၼ်ပိူင်ၼမ်းလႆႈယူတ်းယႃဢၼ်မုၵ်ႉလုမ်းလူင်ပႆႈယူႇလီလူမ်ႈၽႂႉ (Standard short course regimen) ယဝ်ႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃမွႆႇ– တွၼ်ႈ 1

	ၶၢဝ်းတၢင်းမိူဝ်ႈၸတႉ (2 လိူၼ်)	**ၶၢဝ်းတၢင်းသိုပ်ႇလင် (4 လိူၼ်)**
မီးလိူဝ်ႉမႅင်းၸွႆးၸီးတိူဝ်ႉ/ဢမ်ႇမီးလိူဝ်ႉမႅင်းၸွႆးၸီးတိူဝ်ႉ တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇၸွၵ်ႈပွတ်ႇ	2HRZE	4HR
တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇယွႆးၶူမ်ႇဢွၵ်းၶေႃႈ	2HRZE	4HR

သင်ဝႆႈယူတ်းယႃ ၶိူင် 2 လိူၼ် (ၶၢဝ်းတၢင်းမိူဝ်ႈၸတႉ) ယဝ်ႉၸလႆႈ လိူဝ်ႉမႅင်းထီႇပီႇ ယင်းမီးယူႇၸွႆးၸီးတိူဝ်ႉၼႆႉလိူင် ၶွႆးၵွႆႉ HRZE သေထုၵ်ႇလီသိုပ်ႇပၼ်ၵျႃႇထႅင်ႈတႃႇၼိူင်ႈလိူၼ်။

ၶိုၼ်းယူတ်းယႃ–တွၼ်ႈ 2

မီးလိူဝ်ႉမႅင်းၸွႆးၸီးတိူဝ်ႉ၊ ဢမ်ႇမီးလိူဝ်ႉမႅင်းၸွႆးၸီးတိူဝ်ႉ၊ တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇၸွၵ်ႈပွတ်ႇ		
	ၶၢဝ်းတၢင်းမိူဝ်ႈၸတႉ (3 လိူၼ်)	**ၶၢဝ်းတၢင်းသိုပ်ႇလင် (5 လိူၼ်)**
သင်ဝႆႈ မိူဝ်ႈယူတ်းယႃပူၼ်ႉမႃးၼၼ်ႉ လႆႈပၼ်ယႃ E တႃႇ 5 လိူၼ်လူင်းတႆႈ	2SHRZE/1HRZE	5HRE
သင်ဝႆႈ မိူဝ်ႈယူတ်းယႃပူၼ်ႉမႃးၼၼ်ႉ လႆႈပၼ်ယႃ E တႃႇ 5လိူၼ်ၶိုၼ်းၼိူဝ်	2SHRZE/1HRZE	5HRE

သင်ဝႆႈယူတ်းယႃ ၶိူင် 3 လိူၼ် (ၶၢဝ်းတၢင်းမိူဝ်ႈၸတႉ) ယဝ်ႉၸလႆႈ လိူဝ်ႉမႅင်းထီႇပီႇယင်းမီးယူႇၸွႆးၸီး တိူဝ်ႉၼႆႉလိူင် ၶွႆးၵွႆႉ HRZE သေထုၵ်ႇလီသိုပ်ႇပၼ်ၵျႃႇထႅင်ႈတႃႇၼိူင်ႈလိူၼ်။

လွင်ႈလမ်ႇလွင်ႈ

တႃႇတွင်း။ ။ ၼင်ႇၶိုဝ်တေၸၺ်ႉၵင်ႈလႆႈလွင်ႈလိူၼ်ႈယႃ (DRTR) ၸလႆႈ လွင်ႈယႃဢမ်ႇတိူဝ်ႉၼၼ်ႉ တေလႆႈၵိၼ်ယႃႁူးဝၼ်းသေ ၸပ်ႉၵဝ်လွင်ႈယူတ်းယႃၶွႆႈယဝ်ႉတူဝ်ၼႆႉ ပဵၼ်ဢၼ်လမ်ႇလွင်ႈၸတႉၸတႉ။

21 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈသဵၼ်ႈတၢင်းထူၺ်ႈၵွႆ

ၶေႃႈၵၼ်ထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉၸၢင်ႈၸၢင်ႈၸေႃၸေႃတႃႇလွင်ႈယူတ်းယႃ –
ပႃးတွင်ႉ (လပ်းသၼ်ႇထေႇ)

- ႁူၼ်းပဵၼ်ၵၼ်တိုၵ်ႉလႆႈႁပ်ႉၵၢဝ်လွင်ႈယူတ်းယႃယူႇၸိုင်ႉ ထုၵ်ႇလီငိူင်ႉဝေးပႃးတွင်ႉဝႆႉႁွၼ်ႇ (တူၺ်းတီႈလွင်ႈ ဝၢင်းၽဵၼ်ၸေႃႈႁူဝ်ၼႃႈ ႁၼ် 20.2)။
- ယႃ Rifampicin ၼႆႉလၢင်ႈၵိတ်းၶွႆႈၽွၼ်းယႃ OC pill တူၵ်းယွမ်းလႆႈ။ ၶွႆႈပၼ်ယႃၸမ့်ႉၵမ်ႈသၼ်ႇထေႇ တၢင်ႇ ၵၼ်။ (မိူၼ်ၼင်ႇ–Depopravora ယႃသမ်း)။
- သင်ဝႃႈပႃးတွင်ႉ (လပ်းသၼ်ႇထေႇ) ယူႇၼႆႉလိုင် ႁွပ်ႈဝႃႈယႃ Streptomycin လၢင်ႈၵိတ်းၶွႆႈႁူလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၼွႆးတွင်ႉ၊ ၼူၵ်ႇ (deafness) ၸလႈ ၵမ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ်။ ၶွႆႈပၼ်ယႃ Ethambutol တႅၼ်း။

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၸလႈႁူၼ်းၵႃႇယုၸၢ

- တေၵမ်ႇလႆႈပၼ်ယႃ Ethambutol ။

လွင်ႈၵျေႃႉႁင်းၸလႈ ယႃၵျေႃႉႁင်း

ၵျေႃႉႁင်းတၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇလႆႈမိူၼ်ၼင်ႇပႃးတွႆႈၼႆႉယဝ်ႉ။

သမ်းပၼ်ယႃၵျေႃႉႁင်း BCG တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ

မုၵ်ႉလုမ်းလူင်ပႃႈယူႇလီလူမ်းၽႃႉ ၸလႈ IUATLD ၶဝ် တိုၵ်ႈသူၼ်းၶွႆႈသမ်းယႃၵျေႃႉႁင်းပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵႃႇယု 1 ၶူပ်ႇလူင်းတွႆႈ ၼွႆးပိုၼ်ႉတီႈၵၼ်မီးတၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇၼမ်။

- တေလၢင်ႈၸမ့်ႉႁင်းပၼ်တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇယွႆႈႁူမ်ႇဢွၵ်းၵျေႃႉႁႃႉၵိူင်း၊ တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇမိတ်ႉလၵ်ႉ ၵၼ်လုၵ်ႈ ဢွၼ်ႇလိင်ပဵၼ်။
- သင်ဝႃႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလႆႈႁပ်ႉထၢတ်းၵႃႈႁႃႇၸတ်ႉမ်ထူၼ်ႈယူႇၼႆႉလိုင်ၽွၼ်းယႃတေယူႇလႆႈၶိူင်ထိုင် 15 ပီးယဝ်ႉ။
- လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵၼ်လပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိင်း HIV ၵၼ်ယူႇၼွႆးမိူင်း လိူဝ်းတၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇလိူင်ႇၸမ်ၸၼ်ႉ ၵျမ်ႈႁူၼ်းၵၼ် ပဵၼ် AIDS ႁူၺ်း ၵမ်ႇၶွႆႈသမ်းပၼ်ယႃၸမ့်ႉႁင်းထီႇပီႇလႃးလႃး။

ယူႇသဝ်းထိင်းသိမ်းၶွႆႈပႃႈယူႇလီၸမ်ႉလိပ်ႈ

- မိူဝ်ႈလၢမ်ၸလႈၵႃႈၼၼ်ႉ ၶွႆႈၵဝ်လေႈ ၵမ်ႇၼၼ် ၽႅၼ်ႇတူမ်းသူပ်းဝႆႉတႃႇသေႇ။
- မိူဝ်ႈၵၢင်ဝၼ်းၼၼ်ႉ တေလႆႈၽူၺ်ႇၽၵ်းတူလူင်ၸလႈ ၸူႈလိင်း ၵိတ်းၶွႆႈလႆႈလိတ်ႇၸလႈလူမ်းလီ။
- ႁွၵ်းၶၢမ်ႇ (တူဝ်ယၢင်ႇ –တေလႆႈထူမ်ႇၼမ်ႉလၢႆး၊ ၶီႈတိူဝ်ႇ သႂ်ႇၼွႆးႁွၵ်းထူမ်ႇ ၵမ်ႇၼၼ်ၼွႆးႁူၺ်ယုၵ်းယၢၵ်း။
- ၶီႈတိူၵ်ႇ၊ၼမ်ႉလၢႆးၵၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်ထီႇပီႇၶဝ်ထူမ်ႇၼၼ်ႉတေလႆႈၵဝ်ပိတ်ႈလီလီ။ (ၽဝ်ၽႂ်း ၵမ်ႇၼၼ် ၽင် လိၼ်ပိတ်ႈ)။
- လွင်ႈမူတ်းသႂ်တူဝ်ႁဝ်ႇ – သုၵ်ႈမိူဝ်း၊ ၵၢပ်ႇၼမ်ႉ၊ သႃႇႁူဝ်၊ လွႆးၶူဝ်းၸလႈ ၵိတ်းၼႅပ်ႉတိၼ် ၼႅပ်ႉမိူဝ်း။

ၡီတ်းၡွံၪတူဝ်စိင်းဂီၚ်ၩစီင်

- ယၪလုတ်ၩလီၚ်းယၪ၊ ဆွၚ်းဘိမ်ၩဘိမ်ၩ၊ ဂိၚ်ဘၪၡၪရဘၚ်တေပီၚ်ဗွၚ်းလီတၪပၢ်းယူၩလီ၊ လီၚ်းဘွဂ်ၩဘီၚ် ၡီင်း။

ဘၢင်းဘိင် တၢင်းပီၚ်ဂီဝ်ၩလူလုာ်ၪလွတ်ၩလူမ်းထူလုာ်ၪကွံ (ဂၚ် 21)၊ HIV (ဂၚ် 15.3)

ဗွၚ်းလၪ.ယၪ (Drug Side Effects)

ဗွၚ်းလၪ.ယၪ	ယၪဘၚ်လၢင်ၪပီၚ်လံၪ	ယၪစၡ.ဂင်ၪ
Peripheral neuropathy (ဖေၢင်ၡၢင်ၪမှူဝ်ၪလဝ်.– သၢၚ်ၪ(paresthesia) သေဝံၢ်းဆၚ်.ဆီတ်း (prickling) စလၪ ပံၢ်တိၚ်မံၪယဝ်. ပံၢ်မှိဝ်းမံၪမၪ လွမ်း)	Isoniazid	တၪစၡ.ဂင်ၪဆံ. တေဂံ.ပၚ်ယၪဝီၩတၪမိၚ်ၩ B6 10 mg ဂၚ်။ လွင်ၪယူတ်းယၪ– ပၚ် ဝီၩတၪမိၚ်ၩ B6 100 – 200 mg ဂူၪဝၚ်း။ ပၚ်ၡီင်းယၪသုင် (high dose) ဆံ. တေၡီတ်းၡွံၪဗွၚ်းယၪ Isoniazid ယုပ်ၪယွမ်း)။
တၢင်းပီၚ်တပ်ၪဂွံၪဆူဝ်.လိုင် Hepatitis (Jaundice)	In descending order – လုဂ်.တီၪဆူဝ်လူင်းတွံၪ • Pyrazinamide • Rifampicin • Isoniazide	ဂိုတ်းလိုဝ်ၪလွင်ၪယူတ်းယၪ။ သင်ဝုၪဖေၢင်ၡၢင်ၪတၢင်းပီၚ်တပ်ၪဂွံၪၡၢ်ဂှုၩဆံ လွင်ၩဂွံၪစိုၚ်းစတၩလွံ.ယၪ။ သင်ဝုၪတၢင်းပီၚ်တပ်ၪဂွံၪဆၚ်.ပီၚ်မၪစိုၚ်း ဘမ်ၩဆၚ် တပ်ၪဂွံၪၡၢ်.ၡီင်းမၪဆံလိုင် လွံ.လၢ်း ယူတ်းယၪ Regimen 2 SHE+10 HE။
ဘၪယူင်ၩတၪယုပ်ၪယွမ်း(Eye) (ဘမ်ၩၡၚ်လီင်ၪလီ၊ ၡီင်ၪၡၚ်လံၪ ယုပ်ၪယွမ်းလူင်း၊ ဘမ်ၩၡၚ် သီလီင်–သီစီဝ်)။	Ethambutol	ဂိုတ်းလိုဝ်ၪဝံ.မွဂ်ၪဆိုင်ၪဝူင်ၪသေတေလၢင်ၪ စီၚ်း မၪယူၩ။ သင်ဝုၪပၚ် 15mg/kg dosage ဆံ.ဘမ်ၩဂံ.ပီၚ်ဖေးသင်။
Vestibulo-ototxicity (Ear) (မှူဝ်ၪတေၩမၚ်း ရှူဝ်တေမဝ်း၊ မဝ်းဝိုင်. မဝ်းဝၢင်.၊ ရှူမေၪ) စလၪ ပီၚ်ဂွင်.တီၪ မၢဂ်ၩဂီဝ်း (Renal toxicity)	Streptomycin	ယွမ်းပၚ်ၡီင်းယၪလူင်း လွမ်းဆင်ၩဆမ်.ဆဂ်း စလၪပၚ်ဆမ်သုတ်းဆိုင်ၪဝူင်ၪ 3ပွဂ်ၪ။ သင်ဝုၪ ဖေၢင်ၡၢင်ၪတၢင်းပီၚ်ၡၢ်.ၡီင်းမၪ မီးဗွၚ်းလၪ.မၪ ထီင်ၪဆံလိုင် ၡွံၪဂိုတ်းယၪဝံ.ဂမ်းလီဝ်။ တၪ ဂူၚ်းပီၚ် ဘၚ်ဘၪယုယ်ၩ စလၪဆမ်.ဆဂ်းမီး 35kg လူင်းတွံၪဆၚ်. ပၚ် 500 mgဆံ.ပီၚ် လွင်ၪတမ်းလွံလံၪ စလၪဗွၚ်းယၪတူဝ်.လီလွမ်း။

21 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈသၢၼ်ႈတၢင်းထူၺ်ႈယႃ

Skin manifestationၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈ ၽိဝ်ၼင် ၵမ်ႉၼမ် လွင်ႈထၢတ်ႈၵမ်ႉမီၼ်ႈၵၼ် ၵမ်းၼမ်။ Generalized hypersensitivity	All agents in descending order: • Streptomycin. • Ethambutol. • Pyrazinamide • Rifampicin • Isoniazid	ၽေႃင်ၶၢင်းတၢင်းပဵၼ်ၵိတ်းၵွတ်း – တေႁူမ်းသေတေၵွၵ်ႉတုမ်ႉၵွၵ်ႉပူမ်ႇ၊ တႃႇၶႅတ်း ၶွၺ်ႈၽေႃင်ၶၢင်းၶႃႈႁႃႉၸဵင်ႉ ၶွၺ်ႈပၼ်ယႃ Chlophenarimine ၸလႈ Calamine lotion သင်ဝႃႈၶႃႉၶိူင်းမႃး (Steven Johnson Syndrome) - မီးလူမ်းၸၢဝ်သေတုမ်ႉလႅင်၊ တင်ႉတူဝ်ၸမ်ႉ လၢႆးတင်ၸလႈတုမ်ႉမၢၵ်ႇလႅင်တေၵွၵ်ႉမႃး၊ သင်ဝႃႈပဵၼ် Mucocutaneous eruption - ၸႂ်ႈ လိူင် ၵိုတ်းယႃပိုတ်ႈၵမ်းသိုဝ်ႈ။ သင်ဝႃႈ ၽေႃင်ၶၢင်းတၢင်းပဵၼ်ၶႃႈႁႃႉယဝ်ႉၸႂ်ႈ သိုပ်ႇပၼ်ယႃႁႃႉ။
လုပ်ႇၵပ်းလုပ်ႇတေႃႇလဵပ်း (ၶေႃႈတေႃႇလဵပ်း)	Pyrazinamide	တႃႇၶွၺ်ႈၽေႃင်ၶၢင်းတၢင်းပဵၼ်ၶႃႈႁႃႉ ၶွၺ်ႈပၼ်ယႃ Paracetamol။
Gastrointestinal upset (ၸႂ်ႈၶေႃႉ၊ ၸႂ်ႈၶၢၵ်ႈ၊ တွင်ႉလဵပ်း)	Rifampicin	ၵိၼ်ၶဝ်ႈၵိတ်းၵွတ်းယဝ်ႉ ၸင်ႇၵိၼ်ယႃ။ လွင်ႈ ယူတ်းယႃၶွၺ်ႈလဵပ်းတူၵ်းယွမ်း (Symptomatic treatment) – မိူဝ်ႈပႆႇ ၵိၼ်ယႃထီႇပီႇ 2 လူဝ်ႈမူင်း ၵမ်ႉၼမ် ဝၢႆးသေၵိၼ်ယႃထီႇပီႇ ယဝ်ႉ 3 လူဝ်ႈမူင်းၼၼ်ႉ ၶွၺ်ႈပၼ်ယႃ Cimetidine or Metochlorpramide ။
ပဵၼ်သူၵ်ႉ၊ ၵွၵ်ႉၽိုၼ်ႉလႅင် လွမ်းၽိဝ် ၼင်၊ မၢၵ်ႇၵေဝ်းၵမ်ႉ ၶႅတ်းၵၢၼ်။	Rifampicin	တေလႆႈၵိုတ်းလိုဝ်ႈ ပၼ်ယႃ Rifampicin

ၸဝ်ႈလမ် လဵပ်ႈၶၼ်းတူၺ်း ၽွၼ်းလႃႉယႃ

- မႃတ်ႈမႃႇဝႆႉ ယႃၵၼ်လၢင်ႈၶႅတ်းၶွၺ်ႈပဵၼ်။
- လွင်ႈတၢင်းတၢင်ႇၵၼ် ၵၼ်လၢင်းပဵၼ်လႆႈ (မိူၼ်ၼင်ႇ – ယွၼ်ႉတၢင်းပဵၼ်ၸဝ်ႈသေႁူမ်း၊ ယွၼ်ႉလိူဝ်ႉ မီႈ တၢင်းပဵၼ်တပ်းၵွႆႈၼိူဝ်ႉလိူင်သေၶႅတ်းၶွၺ်ႈၽိဝ်ၼိူဝ်ႉလိူင်ၶိုၼ်ႈမႃး) လိူဝ်းၸႂ်ႉထုၵ်ႇလီၵၢဝ်ၵွၵ်ႉပိုတ်ႈ။
- ႁူတ်ႇထတ်းတူၺ်း ၽေးၸွင်ၽွၼ်းလႃႉယႃၸလႈၽွၼ်းၸၢတ်ႇယႃ။
- သင်ဝႃႈမီးၽွၼ်းလႃႉယႃၵိတ်းၵွတ်းႁူၺ်းၸႂ်ႈလိူင် ပၼ်ၶႅင်ႈၶွၺ်ႈသိုပ်ႇၵိၼ်ယႃႁႃႉၸလႈ ယူတ်းယႃပၼ်ၽေႃင်ၶၢင်း တၢင်းပဵၼ်ၵၼ်ပဵၼ်ယူႇလွမ်း (မိူၼ်ၼင်ႇ– တႃႇၸူမ်း ပၼ်ယႃ Chlorpheniramine၊ ႁူၼ်ႉႁူၼ်ႉၸိုၼ်းၸိုၼ်း ပၼ်ယႃ Paracetamol၊ ၶွၺ်ႈၵိၼ်ယႃမိူဝ်ႈတေၸွမ်း လိူဝ်းၸႂ်ႉႁႃႉ)။
- ၽွၼ်းလႃႉယႃၵိတ်းၵွတ်း (Minor side effects) ၸႂ်ႉႁိူင်မွၵ်ႈ 2-3 ဝူင်ႈလိူင်တေႁၢႆးႁႃႉၸိုၼ်းၸႂ်ႈယဝ်ႉ။

Annex.1 ပိူင်ၸမ်း တႃႇလွင်ႉတႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ၶၼ်ထၢင်ႇထိုမ်ဝႆႉပဵၼ်ထီႇပီႇ

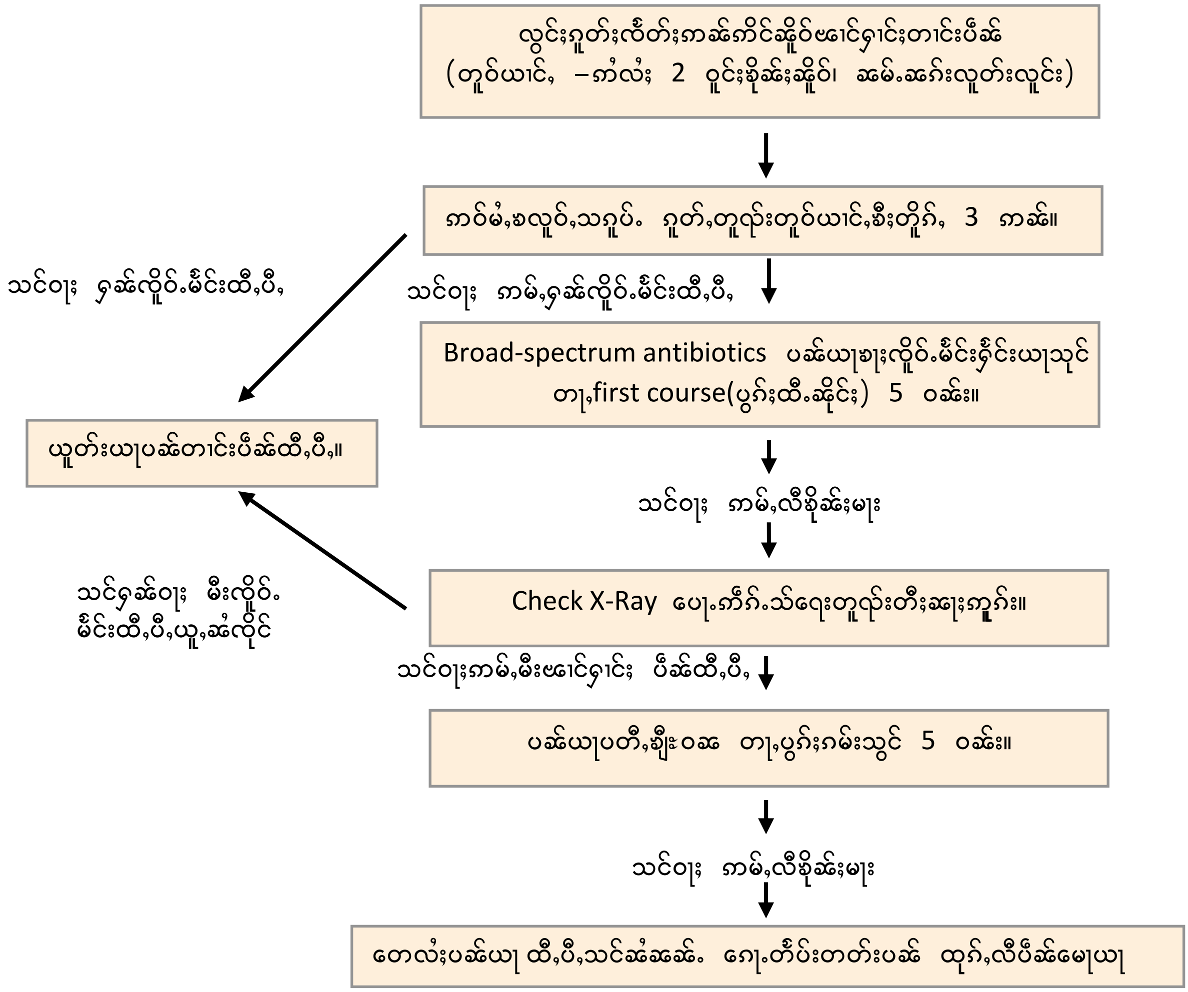

21 တၢင်းပဵၼ်ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈသဵၼ်ႈတၢင်းထူၺ်ႈၸႂ်

Annex.2 <u>တူဝ်ယၢင်ႇ လွင်ႈပၼ်ယႃ ဢၼ်ၵိုင်ၼိူဝ်ၼမ်ႉၼၵ်းၵူၼ်းပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ</u>

လွၵ်းပိူင်(1) တူဝ်ယၢင်ႇ (Category I)လွင်ႈလိူၵ်ႈၸိူဝ်းယႃ တႃႇပၼ်ၵူၼ်းလူင် ပဵၼ်ထီႇပီႇ

	ၼမ်ႉၼၵ်း (ၵီႇလူဝ်ႇ)			
	30 - 39	40 – 54	55 - 70	70 ၶိုၼ်ႈၼိူဝ်
ၶၢဝ်းတၢင်းမူဝ်ႈၸတ – ၵူႈဝၼ်း				
H 100 mg	1.5	2.5	3	3.5
R 150 mg	2	3	4	5
Z 400 mg	2	3	4	5
E 400 mg	1.5	2	3	3.5
S 1 g(in TB meningitis)	0.5	0.75	1	1
ၶၢဝ်းတၢင်းသိုပ်ႇလၢင် – ၵူႈဝၼ်း				
H 100mg	1.5	2.5	3	3.5
R 150mg	2	3	4	5

လွၵ်းပိူင်(2) တူဝ်ယၢင်ႇ (Category I)လွင်ႈလိူၵ်ႈၸိူဝ်းယႃ တႃႇပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ပဵၼ်ထီႇပီႇ

	ၼမ်ႉၼၵ်း(ၵီႇလူဝ်ႇ)		
	5 - 10	**11 - 20**	**21 - 30**
ၶၢဝ်းတၢင်းမူဝ်ႈၸတ – ၵူႈဝၼ်း			
H 100mg	1/2	1	2
R 150mg	1/2	1	2
Z 400mg	1/2	1	2
E 400mg	-	-	1
S 1g(in TB meningitis)	1/4	1/3	0.5
ၶၢဝ်းတၢင်းသိုပ်ႇလၢင် – ၵူႈဝၼ်း			
H 100mg	1/2	1	2
R 150mg	1/2	1	2

လွၵ်းပိူင်(3) တူဝ်ႇယၢင်ႇ ယႃၵိၼ်ႁူမ်ႈၵၼ် ဢၼ်လတ်းဝၢင်းပဵၼ်ပိူင်တၢႆဝႆႉ(fixed-dose)တႃႇၵူၼ်းလူင် ပဵၼ်ထီႇပီႇ

	ၼမ်ႉၼၵ်း (ၵီႇလူဝ်ႇ)			
	30 – 39	40 - 54	55 - 70	70 ၶိုၼ်ႈၼိူဝ်
ၶၢဝ်းတၢင်းမူဝ်ႈၸတႇ – ႁူႉဝၼ်း				
HRZE(75mg+150mg+400mg+275mg)	2	3	4	5
ဢမ်ႇၼၼ် HRZ (75mg+150mg+400mg)	2	3	4	5
S1g (in TB meningitis or CAT II)	0.5	0.75	1	1
ၶၢဝ်းတၢင်းသိုပ်ႇလင် – ႁူႉဝၼ်း				
HR(75mg+150mg)	2	3	4	5
Add E400mg inCATII	1.5	2	3	3.5

လွၵ်းပိူင်(4) တူဝ်ႇယၢင်ႇ ယႃၵိၼ်ႁူမ်ႈၵၼ် ဢၼ်လတ်းဝၢင်းပဵၼ်ပိူင်တၢႆဝႆႉ (fixed-dose) တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ပဵၼ်ထီႇပီႇ (paediatric formulation)

	ၼမ်ႉၼၵ်း (ၵီႇလူဝ်ႇ)					
	ထိုင် 7	8-9	10-14	15-19	20-24	25-29
ၶၢဝ်းတၢင်းမူဝ်ႈၸတႇ – ႁူႉဝၼ်း						
HRZ (30mg+60mg+150mg)	1	1 ½	2	3	4	5
E400mg	-	-	-	-	1	1
S1g	0.25	0.25	0.25	0.33	0.50	0.50
ၶၢဝ်းတၢင်းသိုပ်ႇလင် – ႁူႉဝၼ်း						
HR (30mg+60mg)	1	1 ½	2	3	4	5

22 တၢင်းပဵၼ်ၽိဝ်ၼင်

တၢင်းပဵၼ်ၽိဝ်ၼင်ၼႆႉ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၵႆႉၵႆႉပဵၼ်ယူႇယဝ်ႉ။ တၢင်းပဵၼ်ၽိဝ်ၼင်ၵမ်ႈၼမ်ၼႆႉ ပဵၼ်ယွၼ်ႉပိူဝ်ႈ ဢမ်ႇမီးလွင်ႈ မူတ်းသႂ်တူဝ်ၶိင်းၸလႈ ပဵၼ်မႃးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

<u>ၵဵပ်းပိုၼ်းတူဝ်ႁူၼ်းပဵၼ် ႁူတ်ႉၶႅၵ်ႈတူလုၺ်းႁူၼ်းပဵၼ်တင်းတူဝ်သေ လၢတ်ႈၼေပၼ်ၽေႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်</u>

- ၶိပ်းၸတႃႇယိၼ်းမူဝ်ႈလႆႈ။
- ၶိပ်းၸတႃႇယိၼ်းတီႈလႆႈ။
- ၶိပ်းလွင်ႈၸၽႄးၵွၵ်ႈ။
- ၶိပ်းလွင်ႈၸူမ်း။
- တွၼ်ႈတႃႇတေပဵၼ်မႃးတၢင်းပဵၼ်ၽိဝ်ၼင်လွင်ႈမီးပိုၼ်း တူဝ်သင်။
  - → ၵၢဝ်ပိုၼ်းၶွတ်းၵၢၼ်ႁူၼ်းပဵၼ် ၸလႈပိုၼ်းတူဝ် ၵၼ်ၵမ်ႉမၢၼ်ႈထၢတ်ႈႁူၼ်းပဵၼ်။
- ၶိပ်းပဵၼ်တီႈလႆႈ။
- ၶိပ်းပဵၼ်ၼမ်မွၵ်ႈၵျႈႁိူဝ်။
- ၶိပ်းပဵၼ်သီသင်။
- ၶိပ်းမီးၽေႃင်ႁၢင်ႈလိူင်ႉႁိူဝ်။ (ၶိပ်းၽိူပ်ႉႁိူဝ် ၶိပ်းပွင်း)
- ၶိပ်း လွင်ႈမႆႈ/ၵတ်း။

မိူဝ်ႈပႆႇၸတႃႇယူတ်းယႃသင်ၼၼ်ႉ တေလႆႈၵၢဝ်သပ်ႉပျူႇၸလႈ ၼမ်ႉသုၵ်ႈပၼ်ၶိပ်းႁႂ်ႈမူတ်းသႂ်။

ၶေႃးၽေႃငႉ။ ။တၢင်းပဵၼ်ၽိဝ်ၼင်သင်သေၵမ်ႈဝႃႈ လိူဝ်ႉမိူင်းလၢင်ႈၶဝ်ႈလႆႈ။ သင်ဝႃႈၶိပ်း မီးၼွင်/လိူင်/လိူတ်ႈ/ၵုၼ်ႈ ၵမ်ႈၼၼ် ႁူၼ်းပဵၼ်မီးလူမ်းၼၢဝ်ၼႆလိူင် တေလႆႈၵၢဝ်ယႃပတီႈၶျီးဝၼသေ ယူတ်းယႃ။

22.1 ၶိပ်းယိၼ်း (Impetigo)

ၶေႃးပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ တၢင်းပဵၼ်ၶိပ်းယိၼ်းၼႆႉ ပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းပိူၵ်ႇထီးရီးယႃးသေပဵၼ်မႃးတၢင်းပဵၼ်ၽိဝ်ၼင် ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵမ်ႈၼမ်တေပဵၼ်ၸၽႄးတိုၼ်းငၢႆႈ တီႈလုၵ်ႈၵွၼ်ႈ။ လွင်ႈလပ်ႈတိတ်းၼႆႉ ႁွပ်ႈတိူဝ်ႉလႃးၵမ်းသိုဝ်ႈ။ ၵမ်ႈၼမ်ယွၼ်ႉပိူဝ်ႈ မူင်ႈမိင်းၸူပ်း ၵမ်ႈၼၼ် ယႂ်ႈလႃးသေပဵၼ်မႃးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ပေႃးၶၢဝ်ႈႁိူင်မႃးလိူင် ၶိပ်းၵေႃႈတေ ၽႄးၵွၵ်ႈ။ ၶိပ်းၼႆႉ တေမီး ၽေႃင်ႁၢင်ႈမူၼ်းမူၼ်းၸလႈၽိူပ်ႉ၊ တေၶိင်းၶိင်ဝႆႉသေတၢင်းယႂ်ႇတေမီး 0.5 ထိုင် 3 cm။ မၢင်ပွၵ်ႈမၢင်လႂ်ၶိပ်းတေယမ်းဝႆႉ။ တေလႆႈယူတ်းယႃပႃးတၢင်းပဵၼ်တၢင်ႇၵၼ် မူၼ်ၼင်ႇ ႁဝ်း၊ တူမ်ႇၸူမ်း၊ တူမ်ႇလိူင်၊ ႁဝ်းမူၺ် ၶိမ်လိူဝ်းၼႆႉလွမ်း။

<u>1. ၵွၵ်ႈတူမ်ႇၶိပ်းပဵၼ်ၶႅပ်း (localised)</u> ပွတ်းတူဝ်ၶိင်းသေတီႈတီႈ ၵွၵ်ႈတူမ်ႇၵေႃႈလိူဝ်သေ 3 တူမ်ႇၸလႈ မီးၼွင်/ၽိဝ်ၼင်ပဵၼ် သီလိူင်။ ၵမ်ႈၼမ်ၸတႃႇ တေပဵၼ်တီႈတၢင်းၼႃႈမိူဝ်းသူပ်း၊ တီႈလၢင်ၶူ၊ လွမ်းတိၼ် ၵမ်ႈၼၼ် လွမ်း မိူဝ်း လိူဝ်ႈၼႆႉယဝ်ႉ။ ၵမ်ႈမီးလူမ်းၼၢဝ်။ သင်ဝႃႈတၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ လုၵ်ႈၵွၼ်ႈပဵၼ်ၼႆလိူင် တေလႆႈယူတ်းယႃ မူၼ်ၼင်ႇ ပဵၼ်တၢင်း ပဵၼ်ၶိပ်းယိၼ်းႁၢဝ်ႉငၢႆးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ၵၢဝ်ၼမ်ႉၶလႈသပ်ႉပူ, ၵမ်ႇၼၼ်ႉ ၵၢဝ်ၼမ်ႉယႃႈယႃၶႃႈလိူဝ်ႉမဵင်းသေ သုၵ်ႈပၼ်ၸွႆႈမူတ်းသႂ်ႈ။ (တူဝ်ယၢင်ႇ – Savlon ၵမ်ႇၼၼ်ႉ Chlorhexidine)
- ၸဵပ်းၵၢၼ်ၶႅင်ႈၶႅင်ႈၼၼ်ႉ ႁွၵ်းၵွၵ်ႇပဵတ်ႈ။ ၵဵတ်းပၼ်ၼဵပ်ႉမိုဝ်း။ သင်ဝႃႈထုၵ်ႇလီထႃၵေႃႈ ထႃႈၸူဝ်ပၼ်။ (သင်ပဵၼ်တူမ်ႇၸဵပ်းယဵၼ်းတီႈႁူဝ်တင်းၼမ်)
- တႃႈယႃ (Gemtaian Violet) ပၼ်ၼိူင်ႈဝၼ်းသွင်ပွၵ်ႈ။
- သင်ဝႃႈပဵၼ်တီႈၼေႃႈ တေလႆႈၵၢဝ်ၼမ်ႉယႃႈယႃၶႃႈလိူဝ်ႉမဵင်း (antiseptic) သေသုၵ်ႈပၼ် BID တီႈၼၼ်း Gentian Violet ။
- တေလႆႈဝႆႉၸဵပ်းၸွႆႈၶႅင်ႈ။ (သင်ဝႃႈပဵၼ်တီႈၵုမ်ႇၵူၼ်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၼႆႉ တေၵမ်ႇလႆႈၼူင်ႈၵူၼ်းပၼ်)
- တေၵမ်ႇလႆႈပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵျူႇၶူင်းၶၼ်း တေႃႇထိုင်ၸဵပ်းပေႃးၶႅင်ႈ။
- တေလႆႈယူတ်းယႃပူႈၵူၼ်းၵၢၼ်လပ်းတိတ်း (Treat contact) တီႈၵူၼ်းပဵၼ်။

2. ၸဵပ်းယဵၼ်းၵၢၼ်ၵျၢႆႉၶႅင်း လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိူတ်ႇမႂ်ႇပဵၼ်တူမ်ႇၸဵပ်းယဵၼ်းတီႈလိဝ်ၼမ်လိူဝ်သေ 3 တူမ်ႇၵမ်ႇၼၼ်ႉ တီႈတူဝ်ၶိင်း ပဵၼ်တူမ်ႇၸဵပ်းယဵၼ်းၼမ်လိူဝ်သေၼိူင်ႈတီႈ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- တေလႆႈယူတ်းယႃမိူၼ်ၼင်ႇတၢင်းပဵၼ်ၵွၵ်ႇတူမ်ႇၸဵပ်းပဵၼ်ၶဵပ်း (localised)။
- ပၼ်ယႃ Cloxacillin 500mg QID တႃႇ 7-10 ဝၼ်း။ တွၼ်ႈတႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇပၼ် 25mg/kg/dose QID to, 7 ဝၼ်း ၵမ်ႇၼၼ်ႉ သင်ဝႃႈၵမ်ႇမီးၼႆ Penicillin ၸွႆႈပၼ် Erythromycin 25mg/ kg QID 7 ဝၼ်းထိုင် 10 ဝၼ်း။
- ၸဵပ်းယဵၼ်းၵၢၼ်မီးၼွင်ၼၼ်ႉ တေလႆႈၽႄႇၵွၵ်ႇပဵတ်ႈ။

22.2 ၸဵပ်းၵူမ်ၼွင် (Abscess)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

ၼႂ်းသေးလိမီးၼွင်တဵမ်ဝႆႉ။ တီႈၸဵပ်းၼၼ်ႉတေလႅင်၊ တေၸဵပ်း၊ မႆႈသေတေႁွၵ်ႈဝႆႉ။ တေလၢင်ႈမီးလူမ်းၼၢဝ်ၶလႈ မၢၵ်ႇလၼ်ႁွၵ်ႈ။ သင်ဝႃႈ ယႃပတီႈၶျိူဝၼၵမ်ႇတူဝ်ႉထိုင်တီႈၼႆႉလိူဝ် တေလႆႈၽႄႇၸွႆးၸဵပ်း ၵၢဝ်ၼွင်ၵွၵ်ႇယူႇယဝ်ႉ။

> ၸဵပ်းမၢင်ၵၢၼ်ၼႆႉၵမ်ႇမႆႈ/ၵမ်ႇၸဵပ်း။ ႁွပ်ႈၼၼ်သင်လိူင်ႉဝႃႈမၼ်ၸဵပ်းၵူမ်ၼွင်မိူၼ်လိူင်ႉၼႆႉၼႆႉ ၸွႆႈဝူၼ်ႉသွၼ်ႇတၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇယူႇ။

လၼ်ႉတွၼ်ႈၼိုင်ႈ (First stage): ၽဵဝ်ၼင်ၶႅင်ႈၶႅင်ႈ

- တေလႆႈၵၢဝ်ၼမ်ႉၵုၼ်ႇသေ ၸဵတ်ႉပၼ်ၼိူင်ႈဝၼ်းသီႇပွၵ်ႈ။

- တွၼ်ႈတႃႇတေၵွတ်းၸွႆႈၸဵပ်းလီမိုၼ်းၼၼ်ႉ ၸႂ်ႉပၼ်ယႃ Paracetamol ဢမ်ႇၼၼ် Aspirin ။
- ဢမ်ႇတၢပ်ႈလွင်ႉယႃပဝ်ႇၸိူဝ်ႉ (Antibiotic) ၸႂ်ႉပၼ် Cloxacillin တႃႇ 7 ဝၼ်းႁူဝ်း (ဢမ်ႇၼၼ် သင်ဝႃႈဢမ်ႇ မီးၼႂ်း Penicilin ၸႂ်ႉပၼ် Erythromycin) မိူၼ်ႇၼင်ႇ –
- ၶႆႇသေးလ်ၵႂ်ႈလဵပ်း (Cellulitis) (တူလ်းတီႈပႃႈတႂ်ႈ)။
- ၽၢင်ႁၢင်ႈႁူႈလွင်ႈလွင်ႈ (general symptoms) (မီးလူမ်းၼၢဝ်/ၵတ်းသၼ်ႇ)။
- လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယု 1 ၶူပ်ႇလူင်းတႂ်ႈ။
- တီႈၶူဝ်၊ တီႈၶေႃး (ဢမ်ႇၼၼ်) တီႈမိုဝ်း ပဵၼ်လဵပ်း ၶလႈ မီးၼွင်။
- သင်ဝႃႈတီႈၼူမ်း မီးၼွင်ၶလႈ ၵႂ်ႈၼႆႉလိုင် ၸႂ်ႉပၼ်ယႃ Cloxacillin 500mg QID တႃႇ 10 ဝၼ်း။

<u>**လၼ်ႉတွၼ်ႈသွင်**</u> လဵပ်းၵႃႉၵွင်း။ ၽိဝ်ၼင်သေတီႈတီႈ (တီႈမီးၼမ်ႉၼွင်) ဢၼ်ၵူၼ်ႈဝႆႉၼၼ်ႉ တေလႆႈလီးၼမ်ႉၼွင် ဢွၵ်ႇပႅတ်ႈ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- တေလႆႈလွင်ႉထူင်မိုဝ်း ၶလႈ ၶိူင်ႈၵမ်ႉၵိမ် ဢၼ်ၶႃႈလိူဝ်ႉမၢင်းယဝ်ႉ။
- လွင်ႉယႃၼေႃ ၵွတ်းၸွႆႈလဵပ်းၵေႃႇလူင်း။
- ဢဝ်မိတ်ႈဢၼ်ၶႃႈလိူဝ်ႉမၢင်းယဝ်ႉၼၼ်ႉသေ ၽႄႇ။
- ဢဝ်ၼမ်ႉၼွင်ဢွၵ်ႇသေ သုၵ်ႈပၼ်ၸွႆးလဵပ်း။ တေလႆႈယႃႉပႅတ်ႈဢၼ်ၵႂ်ႈၵူမ်ၼွင်မူတ်းမူတ်း။
- ဢဝ်ၼမ်ႉယႃ **Normal Saline** သေသုၵ်ႈပၼ်လဵပ်း။
- ဢဝ် **Gauze** လုပ်ႉၼမ်ႉယႃ **Normal Saline** သေ လၢင်ႉပၼ်ၼႂ်းႁူးလဵပ်း။
- သွႆႇယႃပၼ်ၼႂ်းႁူးလဵပ်းႁူႈဝၼ်း တေႃႇထိုင်ၼိူဝ်ႉပေႃးတဵမ်မႃးၸိူၼ်း။ တေဢမ်ႇလႆႈဢဝ် **Gauze** လုပ်ႈယႃးယႃ **Iodine** သေသုၵ်ႈပၼ်။ ပေႃးၵွတ်းလိူင်ႉၼၼ်ႉလိုင် တေၵွတ်းၸွႆႈသေးလ်ဢၼ်မႂ်ႇတႃႇၶလႈ တေလႆႈဢဝ် ၼမ်ႉယႃးယႃ **Normal Saline** သေသုၵ်ႈပၼ် တေႃႇထိုင်လဵပ်း ပေႃးဢွၵ်ႇၼမ်ႉသွႆမႃး။

22.3 သေးလ်လဵပ်းၵႂ်ႈ (Cellulitis)

တီႈပွင်ႇ

ၵွပ်ႈလိူဝ်ႉမၢင်းပိၵ်ႇထီးရီးယႃး ၶဝ်ႈၵျႃႇတီႈတွႆႈၽိဝ်ၼင်သေၶၽေႈဢွၵ်ႇ။ တေလိူင်/ၵႂ်ႈ ၶလႈလဵပ်း။ (ဢမ်ႇမိူၼ်ႇလဵပ်း ၵႂ်ႈၵူမ်ၼွင်)။ ပေႃးပဵၼ်လိူင်ႉၼႆႉလိုင် လဵပ်းၵျေႈတေယႂ်ႇ/ၵႂ်ႈမႃး။ လူမ်းၼၢဝ်တေမိူၼ်ႈသင်ၵျေႈပဵၼ်လႆႈ။ ၵွပ်ႈလိူဝ်ႉမၢင်း Streptococcus Pyogenes ၶလႈ Staphylococcus Aureus သေပဵၼ်မႃးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လိူဝ်ႉမၢင်း ၶဝ်ႈတီႈၸွႆးလဵပ်း၊ ၸွႆးယဵၼ်း၊ ၸွႆးၽႄႇတတ်းသေ ၶဝ်ႈလူးၼွႆးတူဝ်။ ထုၵ်ႇလီတူလ်းဝႃႈလိူဝ်ႉမၢင်းလုၵ်ႉတီႈလွႆၶဝ်ႈမႃး။

ဖေးလူင်တၢင်းပီၣ် သေးလ်ဂ်ုးလီပ်းဆံ့စတ. ပီၣ်တၢင်းပီၣ် သီပ်,တိဂ်.ဓေးမီးယၢုးဆဆ်.ယဝ်.။ (Septicaemia – ပီဂ်,ထီးရီးယၢုး စဖေးစဝ်းဆ်ုးလိုတ်း)

➔ ဘဆ်လမ်,လွင်းတ၊,စၯ.ဂင်းဂွင်.စဝ်းဆ်ုးလိုတ်းဆံ. တေလံးစူဆ်.ၯ၊မဂ်းမဆ်းတၢင်းပီၣ်လီမ်လဝ်.စလး ပဆ်ယ၊ဓၢုးလိုဝ်.မီင်းသေ ယူတ်းယ၊ပဆ်ဆဆ်.ယဝ်.။

လွင်းယူတ်းယ၊

- တေဘမ်,လံးဘဝ် ဓ၊/မိုဝ်း ဘဆ်ပီၣ်တၢင်းပီၣ်တူင်.ဆိုင်စလး တေလံးဝံ.သုင်လိုဝ်ရှုဝ်လ်ုဂ်။
- ရှ်ုးသ်ု,ယ၊ ဘဆ်ယမ်းစလး ဘဝ်ဘဆ်ဂတ်းထၢပ်းပဆ်။
- ယ၊,ဇၩ,ရွ်ုးလီပ်း။
- သင်ဝၢုးဂူဆ်းပီၣ်ယ်ု,လိုဝ် **12** ပီးယဝ်.ဆံလိုင် ပဆ်ယ၊ **ASA** တ၊,ရွ်ုးလီပ်း စလး ဂ်ုး။ တ၊,လုဂ်းဘွဆ်, **12** စူပ်,လူင်းတ်ုးစတ. ရှ်ုးပဆ်ယ၊ **Paracetamol**။
- ပေးပီၣ်မိုဆ်ဆင်,ပ၊ုးတ်ုးဆံ. ရှ်ုးပဆ်ယ၊ဓၢုးလိုဝ်.မီင်း

1. **ရွ်ုးလီပ်းဘဆ်ဘမ်,ၯ၊.ၯ်င်း**
   - Cloxacillin PO (တ၊,လုဂ်းဘွဆ်, 25mg/kg QID — တ၊,ဂူဆ်းလူင် 500mg QID တ၊, 7 ဝဆ်း စလး ဆတ်.မ၊ုးစဆမိုဆ်း။
   - ဂူဆ်းဘဆ်ဘမ်,မီဆ်းယ၊ Penicillin ဆဆ်. ရှ်ုးပဆ် Erythromycin။ (တ၊,လုဂ်းဘွဆ်, 25mg/kg QID စလး တ၊,ဂူဆ်းလူင် 500mg QID) PO။
   - ဝံးသေ **3** ဝဆ်းယဝ်. ဂူဆ်းပီၣ်ဘမ်,လီစိုဆ်းမ၊ုး ဘမ်,ဆဆ် ၯ၊.ၯ်င်းမ၊ုးလိုဝ်ဂဝ်,ဆံလိုင် တေလံးဘဝ်ဂူဆ်းပီၣ် ဆွဆ်းတီးရှုင်းယ၊။ ယူတ်းယ၊ပဆ် ဆင်,တၢင်းပီၣ်ၯ၊.ၯ်င်း။
2. **ရွ်ုးလီပ်းတီးဘဆ်ၯ၊.ၯ်င်း–** လူမ်းဆၢဝ်စိုဆ်း/ဂူဆ်းပီၣ်ဘမ်,ယူ,လီ
   - သ်ု,သၢမၢဂူဆ်းပီၣ်ဆ်ုးသေ ဘဝ်ဆွဆ်းတီးရှုင်းယ၊။ သင်ပီၣ်လံးၯ်တ်း blood culture ။
   - Benzyl Pencillin (တ၊,လုဂ်းဘွဆ်,ဘ၊,ယု 1 စူပ်,လူင်းတ်ုး 25mg/kg QID၊ တ၊,ဂူဆ်းလူင် 1.2g QID) စလး IV Cloxacillin (တ၊,လုဂ်းဘွဆ်, 50mg/kg၊ တ၊,ဂူဆ်းလူင် 1g QID)
   - ဝံးသေ 48 လူဝ်းမူင်းယဝ်. ဘမ်,လီစိုဆ်းမ၊ုး ဘမ်,ဆဆ် ၯ၊.မ၊ုးလိုဝ်ဂဝ်,ဆံလိုင် ရှ်ုးဇိုမ်.ထီမ်ပဆ် Gentamicin OD (တ၊,လုဂ်းဘွဆ်,လီင် 4mg/kg၊ တ၊,လုဂ်းဘွဆ်,စလး ဂူဆ်းလူင် 7mg/kg)။

22.4 လီပ်းမၢတ်, (Wounds)

လွင်းယူတ်းယ၊

- လၢင်.ပဆ်လီပ်း ရှ်ုးမူတ်းသ်ု။ ဘဝ်ဆမ်.ယ၊ုးယ၊ဓၢုးလိုဝ်.မီင်း (antiseptic)သေ လၢင်.ပဆ်လီပ်း။
- ဘဝ်ယ၊ **Gentian Violent** တ၊ုးပဆ်။
- ပဆ်ဂ်ုၢမ်းရှူ.လွင်းလုမ်းလ၊ုး တ၊,စၯ.ဂင်းတၢင်းပီၣ်ဂၢင်းစီင် (တူလ်ုးတီးပ၊ုးတ်ုး)။

22 တၢင်းပဵၼ်ၾိဝ်ၸၼ်

- တႃႇလဵပ်းၶွၼ်ႈယွႆႇၸၼ်ႈ ၵဝ်ႇၵိူဝ်ဝၢၼ် ၸလႄႈ ၵႆႇၵူဝ်ႇတိၼ်းလႅၵ်ႈႁၼ်သေတႃႇပၼ်ၼႆႉ တေၵွတ်ႇၶွႆႈလဵပ်း လဵဝ်းၶႄႈ။ **တႃႇတွင်း** – ၸၢင်ႉၵိူဝ်မူတ်ႉ တေၵမ်ႇမႃးတွမ်လႆႈၸၼ်ႈ တေလႆႈၵဝ်ၸမ်ႉသႂ်ႇၸႂ်းၵၢင်ႇသေ ႁွင်းတွႆႈၶၢႆႇၵူ တင်း 4 ၶွၼ်ဝႆႉ။
- လၢင်ႉသေ သႂ်ႇယႃႈယႃပၼ်ၵူႈဝၼ်း တေႃႇထိုင်လဵပ်းပေႃးၶႄႈၸလႄႈ မူတ်းသႂ်။
- ယႃႇယဵပ်ႉၶွၼ်ႈလဵပ်း ၵၼ်ပဵၼ်မႃးၵိူင်လိူဝ် 6 လူဝ်ႈမူင်း။
- တႃႇၶွၼ်ႈလဵပ်းၵၼ်ၶႃႈၶႄႈၸလႄႈ လိူၵ်ႉၸၼ်ႈ ၶွႆႈသူင်ႇၵူႇႁွင်းယႃ။
- သင်ဝႃႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ် မိူၼ်ၸၢင်ႇ တၢင်းပဵၼ်လိၼ်ႉႁွဝ်ၵွႆႇႁွဝ်ႈ၊ ယဵဝ်ႈဝၢၼ်၊ တၢင်းပဵၼ်ပႃႈသိၼ်ႈလိူတ်ႈလဵပ်း ၵဵၼ်း (တိၼ်ၵတ်းသေလဵပ်းၵဵၼ်း)၊ ၶႄႈၶၢမ်ႇတူဝ်တူၵ်းယွမ်း၊ မၢတ်ႇလဵပ်းတီႈတွင်ႉ၊ ႁွပ်ႈလုပ်ႇၶၵ်းၸလႄႈ ပဵၼ်လဵပ်းမႃး၊ လဵပ်းတီႈၸိူဝ်ႉယိူဝ်ႈ(Tissue)တၢႆ၊ လဵပ်းၵၼ်ယွႆႇလိူဝ် 5 cm၊ လဵပ်းၵၼ်မီးၽုၼ်ႇမုၵ်ႉ မီးလၢႆလၢႆလိူဝ်းတိတ်း ယူႇလိူဝ်းၼႆႉ တေလႆႈၵဝ်ယႃႈယႃ Cloxacillin သေယူတ်းယႃပၼ်။

လွင်ႈလုမ်းလႃးလဵပ်းမၢတ်ႇၸလႄႈ လွင်ႈၸၵ်ႉၵင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၵၢင်းၶိင်

မီးၽေး	ႁၼ်းပဵၼ်ၵၼ်လႆႈၶပ်ႉယႃၸၵ်ႉၵင်ႈတဵမ်ထူၼ်ႈ ယႃၽိူမ်ႉၶႄႈယႃၸၵ်ႉၵင်ႈၵမ်းလိုၼ်းသုတ်း			ႁၼ်းပဵၼ်ၵၼ်လႆႈၶပ်ႉယႃၸၵ်ႉၵင်ႈ ၵမ်ႇတဵမ်ထူၼ်ႈ (3 ပွၵ်ႈလူင်းတႂ်ႈ)
	5 ၶူပ်ႇလူင်းတႂ်ႈ	5 ၶူပ်ႇၶိုၼ်ႈၼိူဝ်	10 ၶူပ်ႇၶိုၼ်ႈၼိူဝ်	
ဢေႇ*	ၵမ်ႇမီး	ၵမ်ႇမီး	ယႃထီႉမ်ၶႄႈယႃ ၸၵ်ႉၵင်ႈ	ၸတႃႇပၼ် ၵမ်ႇၸၼ် ပၼ်ယႃ ၸၵ်ႉၵင်ႈၶွႆႈတဵမ်ထူၼ်ႈ။ (Course တဵမ် တႃႇယႃၸၵ်ႉၵင်ႈ– 5 ပွၵ်ႈ)
ၸမ်**	ယႃထီႉမ်ၶႄႈ ယႃပတီႇၶိူဝ်းဝၼ	ယႃထီႉမ်ၶႄႈယႃ ပတီႇၶိူဝ်းဝၼ	ယႃပတီႇၶိူဝ်းဝၼ။ လၢႆးယူတ်းယႃ Serotherapy၊ ယႃထီႉမ်ၶႄႈယႃ ၸၵ်ႉၵင်ႈ	ယႃပတီႇၶိူဝ်းဝၼ။ လၢႆးယူတ်းယႃ Serotherapy၊ ယႃထီႉမ်ၶႄႈယႃၸၵ်ႉၵင်ႈ။ ၸတႃႇပၼ် ၵမ်ႇၸၼ် ပၼ်ယႃ ၸၵ်ႉၵင်ႈ ၶွႆႈတဵမ်ထူၼ်ႈ။

*လဵပ်းမၢတ်ႇၵၼ်ၵမ်ႇပေႃးမီးၽေး (ၶွၼ်ႈမၢတ်ႇလဵပ်းၵိတ်းၵွတ်း/ ၶွၼ်ႈၶၢၼ်ႉလႃး)

**လဵပ်းမၢတ်ႇၵၼ်မီးၽေး ၶွၼ်ႈလဵပ်းၵၼ်လိုၵ်ႉ၊ လဵပ်းၸွႆးပၢင်တိုၵ်း၊ လုပ်ႇၶၵ်းၸလႄႈပဵၼ်လဵပ်း၊ လဵပ်းတီႈၸိူဝ်ႉယိူဝ်ႈ (tissue)တၢႆ၊ လဵပ်းၽွႆးမႆႈ၊ ယွၼ်ႉၶူဝ်းၶွင်သေၵၼ်ၵၼ်ၸလႄႈ ပဵၼ်လဵပ်းမႃး၊ လဵပ်းၵၼ်ၵိူင်လိူဝ် 6 လူဝ်ႈမူင်း။

ယႃပတီႇၶိူဝ်းဝၼ။ ။ Cloxacillin 5 ဝၼ်း။

ယႃၽိူမ်ႉၶႄႈယႃၸၵ်ႉၵင်ႈ။ ၵဝ် Tetanus Toxoid 0.5 ml သမ်းတီႈၵၢမ်ႈၸိူဝ်ႉ ၵမ်ႇၸၼ် တီႈၵုမ်ႇၵူၼ်း။

လၢႆးယူတ်းယႃ Serotherapy ။ ။ တႃႇၵူၼ်းလူင်– Thetanus Immune Globulin 250 units IM STATသမ်းပၼ် တီႈၵိမ်းၶွမ်းၶွၼ်ႈလဵပ်း။ သင်ဝႃႈလဵပ်းၵိူင်လိူဝ် 24 လူဝ်ႈမူင်း ၵမ်ႇၸၼ် လိူဝ်ႉမိင်း ၶဝ်ႈၶႃႈၶႄႈ ၵမ်ႇၸၼ် ပဵၼ်ၶွၼ်ႈလဵပ်းၽွႆးမႆႈၼႆႉလိူင် ၶွႆႈသမ်းပၼ် TIG 500 units IM STAT တီႈၵၢမ်ႈၸိူဝ်ႉၵမ်းသိူဝ်ႈ။

22.5 ၸႅပ်းၾႆးမႆႈ (Burns)

ပိုၼ်းတၢင်းပီၼ်

- ၾႆးမႆႈလၢႈမိူဝ်ႈလႂ်။
- ၾႆးသင်မႆႈသူႉ။ ပေႃးမႆႈၵွပ်ႈၾႆးၾႃႉၼႆ တေႁၢႆႉၶိူင်းလိူဝ် မိူဝ်ႈတႄႉမႆႈလႃး။
- ဢၢႇယုၵူၼ်းပီၼ်လႆႈၵႃႈႁိုဝ် ? တၢႉလုၵ်ႈဢွၼ်လဵၵ်ႉလႄႈၵူၼ်းထဝ်ႈၼၼ်ႉ ၸႅပ်းၾႆးမႆႈၼႆႉ တေႁၢႆႉၶိူင်း လိူဝ်။
- လွင်ႈသုတ်ႉၼမ်လႃးၵၼ်းၾႆး? ႁၢတူၺ်းၶႂ်ႈၾႆးမႆႈၼူၼ်ၼူးလင်လႄႈ ၶႂ်ႈပိဝ်ၾႆးမႆႈသူႉပႃၵ်ႉ၊ လွမ်းႁိမ်းႁွမ်းၼူးလင် လႄႈ ပႃၵ်ႉ။

ထတ်းသၢင်တၢင်းပီၼ်

တူၺ်းဢွင်ႁၢင်ႈၶႂ်ႈၸႅပ်းၾႆးမႆႈ တိုၼ်းႁိုဝ်လိူၵ်ႉသေ ၸိၵ်ႉလႄႈၶႂ်ႈၸႅပ်းၾႆးမႆႈပၼ် လွမ်းၼင်ႉပႃႈတွင်ႉၼႆႉ

ၶႂ်ႈၾႆးမႆႈလၼ်ႉၼိူဝ်ၽိဝ်ၼင်	လိၵ်ႈ၊ ႁိုင်ႈလႄႈၸႅပ်း။ ဢမ်ႇၵႂ်ႉမီးၶႂ်ႈၾႆးပွင်း။
ၶႂ်ႈၾႆးမႆႈလၼ်ႉၼိူဝ်တီႈၽိဝ်ၼင်လိူၵ်ႉဢိတ်းၼိုင်ႈ	တေပီၼ်သီၸွင်ႉလႄႈ ၶႂ်ႈၾႆးပွင်းပိူင်ႉ။
ၶႂ်ႈၾႆးမႆႈလိူၵ်ႉၸဝ်ႈၼႅၼ်ႈၽိဝ်ဢိတ်းၼိုင်ႈ	ၶႂ်ႈၸႅပ်းပီၼ်မိတ်ႉသီၽိူၵ်ႉ၊ ဢမ်ႇၼၼ် သီၸွင်ႉလႄႈ မၢင်တီႈ တေဢမ်ႇႁူႉၸႅပ်း။
ၶႂ်ႈၾႆးမႆႈၽိဝ်ၼင်တဵမ်တဵမ်	ၽိူၵ်ႉ။ တေမီးမိတ်ႉသီၸွင်ႉ၊ ဢမ်ႇၼၼ် သီထၢၼ်ႉမီး။ ႁိုင်ႈ။

ၵူၼ်းပီၼ်ဢၼ်လႃးၾႆးၾႃႉမႆႈၼၼ်ႉ တေလႆႈၵူတ်ႉၸိတ်ႈ ECG။

တႃႉႁူႉဝႃႈၾႆးမႆႈၽိဝ်ၼင်ၵႂႃႉၵႃႈႁိုဝ်ၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈဢဝ်မိုဝ်းၵူၼ်းပီၼ်ၽဝႃႉၼိုင်ႈသေ မႃးသွၼ်ႉၼပ်ႉတူၺ်း။ တီႈၽႄႉမိုဝ်းၵူၼ်းပီၼ် ဝၢင်းလႆႈၼိုင်ႈၽႄႉမိုဝ်းၼၼ်ႉ မၵ်းမၼ်ႈဝႃႈၾႆးမႆႈ 1 % ၸွင်ၽိဝ်ၼင်တင်းမူတ်း။ ဢမ်ႇတၢပ်ႈၼပ်ႉသွၼ်ႉပႃးၶႂ်ႈၸႅပ်းၾႆးမႆႈလၼ်ႉၼိူဝ်ၽိဝ်ၼင်။

> ၾႆးမႆႈ လွမ်းၼႃႈ၊ မိုဝ်း၊ ၶႃႈ လႄႈ ႁိမ်းႁူးၽၢႆႇလူင်ၼၼ်ႉ ၼပ်ႉပီၼ်ၶႂ်ႈၸႅပ်း ဢၼ်ႁၢႆႉၶိူင်းလိူဝ်။

လွင်ႈလိၵ်ႉလႄႈမၵ်းမၼ်ႈၸႅပ်းၾႆးမႆႈ

ၸႅပ်းၾႆးမႆႈဢၼ်ဢမ်ႇႁၢႆႉၶိူင်း

- ၼဝ်းလႆႈၵူၼ်းပီၼ်လီယူႇ။
- တီႈၼႃႈ၊ မိုဝ်း၊ ၶႃႈလႄႈ ႁူးၽၢႆႇလူင် ဢမ်ႇမီးၶႂ်ႈမႆႈ။
- တီႈၶႂ်ႈၾႆးမႆႈ – မႆႈၽိဝ်ၼင်မၢင်တွၼ်ႈ 10% လူင်းတႂ်ႈ။ မႆႈၽိဝ်ၼင်တင်းမူတ်း 2% လူင်းတႂ်ႈ။

ၸႅပ်းၾႆးမႆႈဢၼ်ႁၢႆႉၶိူင်း (ႁပ်ႉဝႆႉတီႈ IPD)

- သုတ်ႉလႃးၵွၼ်းၾႆး၊ တီႈၼႃႈမီးၶႂ်ႈၾႆးမႆႈ၊ ၾႆးမႆႈ ၼူၼ်ၼူးလင်၊ ထူလုၺ်းၵႂ်မီးသႅင်။
- ၾႆးမႆႈတီႈၼႃႈ၊ မိုဝ်း၊ ၶႃႈ ဢမ်ႇၼၼ်ႁူးၽၢႆႇလူင်။
- တီႈၶႂ်ႈၾႆးမႆႈ – မႆႈၽိဝ်ၼင်မၢင်တွၼ်ႈ ၼမ်လိူဝ် 10%။ မႆႈၽိဝ်ၼင်တင်းမူတ်းၼမ်လိူဝ် 2%။

22 တၢင်းပဵၼ်ၽဵဝ်ဆင်

လွင်ႈယူတ်းယၢ

- **ယူတ်းယၢတၢင်းပဵၼ်တင်းတူဝ်–** ၽိူမ်ႉထီမ်မိုၼ်းထၢတ်ႈဆမ်ႉ။
- **ယူတ်းယၢႁွႆးလဵပ်း–** ႁွႆးလဵပ်းၽွႆးမႆႈဆႄႉ တေလဵပ်းၶႅင်း။
- **ၶိမ်းႁွမ်းလဵပ်း–** ၶဵတ်းႁွႆႈလဵပ်းလဵဝ်းၶႅင်း၊ ၼၶႉၵင်ႈဢမ်ႇပၼ်လိူဝ်ႉမိင်းၼဝ်း၊ ၼၶႉၵင်ႈဢမ်ႇပၼ်ၽဵဝ်ဆင်ၶႃႇ။

လွင်ႈယူတ်းယၢၸိုၵ်ႉၸၢၵ်ႉ	လၢႆးထတ်းသၢင်
လွတ်ႇလူမ်းၶလႈလူမ်းထူၺ်ႈၵႂ်	သင်ဝႃးသုတ်ႇလႃးၵွၼ်းၽွႆး၊ ၵွၼ်းႁူပ်ႇလႃးတီးဆေႃးဆႄလိုင် ပၼ် Oxygen သေ သူင်ႇၵျႃႇႁူင်းယႃႁမ်းသိုဝ်း။
လွင်ႈလိူတ်ႈပၼ်ႇဝူၼ်းၼႄးတူဝ်	သင်ဝႃး ပဵၼ်ႁွႆးၽွႆးမႆႈၶႃႉၶႅင်းဆႄလိုင် ႁွႆးပၼ် 16G Cannulas သွင်ဢၼ် ၶလႈ ၽိူမ်ႉထီမ်ထၢတ်ႈဆမ်ႉပၼ် (ၵူၼ်းလူင် NSS 1L ၶလႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 20 ml/kg)
တၢႇၶဵတ်းႁွႆႈလဵပ်းလီမိုၼ်း	ဢဝ် Cling film ႁူမ်ႇဝႆႉၸိူဝ်ႁွႆးလဵပ်းၽွႆးမႆႈ။ ပၼ်ယႃ Paracetamol၊ Tramadol ဢမ်ႇဆၼ် Morphine။

လၢႆးသိုပ်ႇယူတ်းယၢပၼ်လဵပ်းၽွႆးမႆႈၶႃႉၶႅင်း

- ယွၼ်ႉၽွႆးမႆႈသေ သုမ်းထၢတ်ႈဆမ်ႉၶလႈ တေလႆႈၽိူမ်ႉပၼ်ထၢတ်ႈဆမ်ႉၼႄးသိၼ်ႈလိူတ်ႈ။ တၢင်းဆမ်ဢေႃႇထၢတ်ႈ ဆမ်ႉ ဢၼ်တေလႆႈၽိူမ်ႉထီမ်ပၼ်ဆၼ်ႉ ဆပ်ႉသွၼ်ႇလႆႈဆင်ႇပႃးတႆႈဆႄႉ။

ဆမ်ႉ Ringer တီးတေလႆႈပၼ် = ဆမ်ႉဆၵ်းတူဝ် (Kg) × ပိုၼ်ႉတီးႁွႆးလဵပ်းၽွႆးမႆႈ (%)

- ထၢတ်ႈဆမ်ႉၸိုင်ႈဆိုင်ႈ ဢၼ်တေလႆႈသွႆႇပၼ်ဆၼ်ႉ ႁွႆးသွႆႇပၼ်ၼႄးၶၢဝ်းတၢင်း 8 လူဝ်ႈမူင်းသေ ဢၼ်ၵိုတ်း ယူႇဆၼ်ႉ ႁွႆးပၼ် 16 လူဝ်ႈမူင်းၽၢႆႇလင်။
- သွႆႇလွတ်ႇယိဝ်ႈသေ တူၺ်းတၢင်းဆမ်ဢေႃႇယိဝ်ႈ ဢၼ်ဢွၵ်ႇမႃး။
- လွႆႉတိုဝ်းလွၵ်းၶွင်ႈဆမ်ႉၶဝ်ႈဢွၵ်ႇသေ ပွႆႉတူၺ်းလွင်ႈၽိင်ႇပိင်းပၼ်။ သင်ဝႃးယိဝ်ႈဢၼ်ဢွၵ်ႇမႃးဆႄႉ ဆိုင်ႈလူဝ်ႈ မူင်း ဢေႃႇလိူဝ် 0.5ml/kg လိုင် တေလႆႈဝူၼ်ႉသွၼ်ႇ တၢႇပၼ်ထၢတ်ႈဆမ်ႉဆမ်ဆမ် မိူဝ်ႈလိဝ်ႁၼ်။
- တေလႆႈပွႆႉတူၺ်းၵူႈၶၢဝ်းယၢမ်း။

လွင်ႈယူတ်းယၢလဵပ်း

တၵ်းတေလႆႈယူတ်းယၢပၼ်ၵူၼ်းပဵၼ် ႁွႆႈလဵပ်းလီမိုၼ်းၵူႈဢေႃႉ (ႁၼ် **7.5**)။ ပၼ်ယႃ Paracetamol, Tramadol ဢမ်ႇဆၼ် Morphine။ လၢႆးဆိုင်ႈတီးၶဵတ်းႁွႆႈလဵပ်းလီမိုၼ်းလႆႈလီၶတႄႉ ႁူမ်ႇႁွႆးလဵပ်းၽွႆးမႆႈဝႆႉပၼ်။ ၵွပ်ႈဝႃႈပေႃးတေ လၢင်ႉႁွႆးလဵပ်းသေ သွႆႇယၢပၼ်ဆႄႉ တေလဵပ်းၶႅင်းဆေႃႇၶလႈ ထုၵ်ႇလီပၼ်ယၢၶၵႈၸူပ်းမိုၼ်း ဢွၼ်တၢင်းသေၵွၼ်ႇ။

<u>လွင်ႇယူတ်းယၠဂ္ဂိမ်းရှမ်းရွံးလီပ်း</u>

- ဘဝ်ဆမ်ႉယၠ ခုးလိူဝ်ႉမီင်း (ဘဆ်ဘမ်ႇမီး ငဘလ်ဂူဝ်ႇရှေႏ) သေလၢင်ႉရွံးလီပ်းရွ်ႏမူတ်းသ့်။
- လွင်ႇငၡ့ႉဂင်ႇတၢင်းပီဆ်ဂၢင်းစီင် (တူလ်းတီႏရွံးလီပ်းတွဆ်ႏ 22.4)
- ဘဝ်ယၠ Silver Sulfadiazine တုးပဆ်ရွံးလီပ်း။ (ငိူင်ႉဝေႏလွ့ႉယၠတုးပတီႇချိုးဝဆ)
- လွ့ႉဖျေႏ bandages တီႏခုးလိူင်ႉမီင်းဝံႉယဝ်ႉ ရှူမ်ႇပဆ်။
- သင်ဝုႏ ဝံးသေ 21 ဝဆ်းယဝ်ႉ လီပ်းဘမ်ႇရှိင်ႏဆံလိူင် တေလံႏလွ့ႉလံးယူတ်းယၠဖျေႇတတ်းဘဝ်ဖိဝ် ဆင် တၢင်ႇတီႏမုးတီဆ်းသေယူတ်းယၠပဆ်။

22.6 ပီဆ်ခူမ်းပီဆ်ၡဝ်ႏ (Scabies)

ခေါႏပိုတ်ႇတီႏပွင်ႇ

ပီဆ်ခူမ်းပီဆ်ၡဝ်ႏဆံႉ ပီဆ်ဂွပ်ႏလိူဝ်ႉမီင်းပုႇရျုႇသံႉ (**Parasitic**)သေငလႏပီဆ်မုးဆဆ်ႉယဝ်ႉ။ တၢင်းပီဆ် ဘဆ်ဆံႉ ပီဆ်ဂဆ်ဂမ်ႏဆမ်ငလႏ လပ်းဂဆ်လံႏငါႏ။ တိုဝ်ႉလျုးလမ်လမ်ဂမ်းသိုဝ်ႏဂူလ်းဂေးလပ်းဂဆ်လံႏ။ ဝံးလိူဝ်ႉမီင်းခဝ်ႏ ဂျုႇဆွ်းဖိဝ်ဆင်ယဝ်ႉ တေရှိတ်းရွ်ႏဖိဝ်ဆင်ဂွ်ႏပွင်းခိုဆ်ႏမုး။

ဖေါင်ၡၢင်ႏတၢင်းပီဆ်

တေခူမ်း(ဂမ်ႏဆမ် ဂၢင်ခိုဆ်း)၊ တေၡဆ်တုမ်ႇလီပ်းလီဂ်ႉလီဂ်ႉငလႏ ရွံးယံး လွမ်းငဂႏဆိဝ်ႉတိဆ်ဆိဝ်ႉမိုဝ်း ဘီဝ်၊ ဂိင်ႇ ၡေႉ ဘမ်ႇဆဆ် ငဝ်ႏချ ငလႏ လံၢလံၢတီႏ။ ဂူဆ်းဆွ်းရှိဆ်းဂေးလၢင်းပီဆ် တၢင်းပီဆ်ခူမ်းဆံႉမိူဆ်ဂဆ်။ တၢင်းပီဆ် ခူမ်းဆံႉလၢင်ႏပီဆ်လံႏလံၢလံၢဝူင်ႏ တေျႇထိုင်လံၢလံၢလိူဆ်ဂွဆ်ႇယဝ်ႉ။ ခူမ်းလိုဝ်းဆံႉ လိူဝ်ႉမီင်းလၢင်ႏခဝ်ႏမုးလံႏ။ ဂွပ်ႏဆံ ယူတ်းယၠ လွင်ႇလိူဝ်ႉမီင်းခဝ်ႏဘွဆ်တၢင်း။ (တူလ်းတီႏတၢင်းပီဆ်လီပ်းယီဆ်း 22.1)။ ဝံးသေဆဆ်ႉ လင်ႇယူတ်းယၠ တၢင်းပီဆ်ခူမ်းပီဆ်ၡဝ်ႏ။

လွင်ႇယူတ်းယၠ

- ယူတ်းယၠလွင်ႇလိူဝ်ႉမီင်းခဝ်ႏ (လီပ်းယီဆ်း) ဘွဆ်တၢင်း။
- ဘဝ်ဆမ်ႉ ငလႏ သပ်ႉပျုႉ ဘၢပ်ႇလၢင်ႉတူဝ်စီင်းဂူဆ်းပီဆ်တင်းတူဝ်။
- ဘဝ်ယၠ Permethrin Lotion 5% ဘမ်ႇဆဆ် Benzyl Benzoate Lotion တုးပဆ်ဂူဆ်းပီဆ်တင်း တူဝ် လိူဝ်သေဆျေႏငလႏခိူင်ႏဘင်ႇဂျုႇ (ဂူဆ်းလူင် 25% လုဂ်ႏဘွဆ်ႇ 12%)။ ယျုႇတုးပဆ်တီႏဆိူဝ်ႉဆုမ်ႇ။ ပေါးယျုႏယၠရှိင်ႏယဝ်ႉ လင်ႇဆုင်ႏသိုဝ်ႏခူဝ်းဘဆ်မူတ်းသ့်။ (တေလံႏတုးယၠဝံႉရှိူင် 12 လူဝ်ႏမူင်း)။ ဆင်ႇရှိုဝ် တေငိူင်ႉဝေႏ ဂၢဆ်သုဂ်ႏလၢင်ႉပီတ်ႏယျုႏယၠဆဆ်ႉ တုးယၠ Permethrin ဂၢင်ခိုဆ်းဆံႉ တေပီဆ်ဘဆ် ထုဂ်ႇမီဆ်ႏလိူဝ်ပိူဆ်ႏ။ (ယျုႇတုးယၠ Permethrin ပဆ်လုဂ်ႏဘွဆ်ႇ ဘဆ်ဘျုႇယု 2 လိူဆ်လူင်းတွ်ႏ)။
- ဂီတ်းဆီပ်ႉမိုဝ်းငလႏဘဝ်ယၠ Permethrin သွ်ႇပဆ်တွ်ႏဆီပ်ႉမိုဝ်း။
- ဆွ်းခၢဝ်းယၢမ်းလီဝ်ဂဆ်ဆဆ်ႉ ယူတ်းယၠပဆ်ပုးဂူဆ်းဆွ်းရှိဆ်းငလႏ ဂူဆ်းဘဆ်ယူႇလမ်ဂူဆ်းပီဆ်။
- ဘဝ်ဆမ်ႉလိုတ်ႇငလႏ သပ်ႉပျုႇသေ သဂ်ႉပဆ်ခူဝ်းဆုင်ႏဂူဆ်းပီဆ်။ ဘဝ်ခူဝ်းဆွဆ်း (တူဝ်ယၢင်ႇ –

ၽႄးၶူမ်ႉ) ၵွၵ်ႈတၢၵ်ႈလီၵ်ႈ တႃႇ 2 ဝၼ်း။ ၵမ်ႈၼၼ်ႉ သႂ်ႇၽွႆးထူင်ယၢင်ၵၼ်ပိၵ်ႉၶႅမ်ႈဝႆႉ တႃႇ 4 ဝၼ်း။

- ၶူမ်းၵၼ်ၶၢႆႈၶိူင်း (Norwegian Scabies) ၼၼ်ႉ တေလႆႈၵဝ်ယႃ Permethrin 5% တႃးပၼ်ဝၼ်း ထီႉၼိုင်ႈ လႄႈ ယႃတႃး BBL တႃးပၼ် 2-7ဝၼ်း။ ဝႆႉသေၼၼ်ႉတႃးပၼ်လိူင်ႉၼႂ်းၶိုၼ်းတႃႇလႅၼ်ႇလႅၼ်ႇဝူင်ႈ။
- လၢတ်ႈပၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်ဝႃႈ ယဝ်းတိုၵ်ႉတေၶူမ်းယူႇတႃႇလႅၼ်ႇလႅၼ်ႇဝူင်ႈ၊ တီႈၶူမ်းယူႇလိူင်ႉၼၼ်ႉ ပဵၼ်ၽၢင်ႁၢင်ႈ လိူဝ်ႉမိူင်းပႃႇၵျူႇသႆႉၶတႇတၢႆႇလႄႈ ပဵၼ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ မၢင်ၽဝ်ႇတေလႆႈၸႂ်ႉယႃ Calamine မႃးတႃးၶႂ်း ၶူမ်း။

ဝႆးသေယူတ်းယႃယဝ်ႉလႄႈ ၶူမ်းၵမ်ႇလီၶိုၼ်းမႃးၼႆလိူင် တေလႆႈထတ်းသၢင်ၶိုၼ်းလွင်ႈတႃးယႃဝႃႈ ၸွင်ႇလႆႈ တႃးမိူဝ်ႉလီပ်ႈ/ၵမ်ႇၼပ်ႉလီပ်ႈ။ ထတ်းသၢင်ပႃး လွင်ႈယူတ်းယႃၵူၼ်းႁိူၼ်းၵူၼ်းပဵၼ်ၵၼ်ယူႇလွမ်းၵၼ်။

22.7 တၢင်းပဵၼ်ၽိဝ်ၼင်ၵၼ်ပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းၶွပ်း (Fungal Infections)

ၶေႃးပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ မဝ်ႈ

ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းၶွပ်းၶဝ်ႈၵျႃႇၽွႆးၽိဝ်ၼင် ၵမ်ႉၼၼ် ယွႆးၽိဝ်မၢင်လႄႈပဵၼ်မႃးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵမ်ႇၼမ် တေႁၼ်တီႈ ၵူၼ်း ပဵၼ် ၵၼ်ယၢမ်ႇလွႆႉယႃႈယႃပတီႉၸိုးဝၼၼႄး၊ ၵူၼ်းပဵၼ်ယဵဝ်ႇဝၢၼ်၊ ၵူၼ်းတီႈၵၼ်ၶိူင်းၶၢမ်ႉတူဝ်တူၵ်းယွမ်း လႄႈ ၶမႈ ပႃးတွင်ႉ လီမ်ၵဝ်လိုဝ်းၼႆႉၵျႃႇ။ ၵမ်ႇၼမ်ၶတႉတေပဵၼ်တီႈၽွႆးပၢၵ်ႇ (ပဵၼ်ပၢၵ်ႇမဝ်ႈ မိတ်ႉၽိူၵ်ႇၽိူၵ်ႇ ယူႇၽွႆးပၢၵ်ႇ ၵၼ်ၵဝ်ပိတ်ႈလႆႈလႄႈ ပေႃးၵိုၼ်တၢင်းၵိၼ်ၼႆႉတေလီပ်း) လႄႈ မဝ်ႈၵွၵ်ႈၽွႆးၶိူင်းၵၢင်ႇၵျႃႇၼၢင်းယိင်း။ လိတ်ႉပိတ်ႈ ၵမ်ႉၼၼ် ၶုတ်ႈ ပိတ်ႈမဝ်ႈ တေႃႇထိုင်ပေႃးႁၼ်ယွႆးၽိဝ်ပဵၼ်သီလိူင်။ (ႁၼ် 9.1, 13.5)

လွင်ႈယူတ်းယႃ

မဝ်ႈၽွႆးပၢၵ်ႇ

- မူဝ်ႈၵိၼ်ၶဝ်ႈယဝ်ႉ ၶွႆႈၵဝ်ယႃးယႃ **Gentian Violet** တႃးပၼ်ၵူႈပွၵ်ႈ။
- သင်ဝႃႈပဵၼ်လူၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိၼ်ၼူမ်း ယွတ်ႇပၼ်ယႃ Nystatin ႁမ်းသိုဝ်ႈ။ ဝႆးသေလၢင်ႉမိုဝ်းၶမႈၶွႆႈမူတ်းသႂ်ႇ ယဝ်ႉ ၶွႆႈၵဝ်ၼိဝ်ႉမိုဝ်းလမ်းၽွင်ယႃၵၼ်ၵိတ်ႉဝႆႉသေ တႃးပၼ်ၽွႆးပၢၵ်ႇၶွႆႈလွတ်ႈ 1 ဝၼ်း 4 ပွၵ်ႈ။
- ပေႃးပဵၼ်ၶၢႆႈၶိူင်း ၵမ်ႉၼၼ် GV ၵမ်ႉတူဝ်ႉၼႂ်းလိူင် ၶွႆႈလွႆႉယႃ Nystatin (ၵၼ်ၵိတ်ႉၶွႆႈပဵၼ်ၽွင်ဝႆႉ) ၵမ်ႉၼၼ် ယႃၵူမ် (တႃႇၵူမ်ဝႆႉၽွႆးပၢၵ်ႇ)။

တႃႇယူတ်းယႃပၼ်ၵူၼ်းပဵၼ် HIV/AIDS (ႁၼ် 15.3)။

မဝ်ႈၽွႆးၶိူင်းၵၢင်ႇၵျႃႇၼၢင်းယိင်း

- ၵဝ်ယႃသႂ်ႇၽွႆးၶိူင်းၵၢင်ႇၵျႃႇၼၢင်းယိင်း Nystatin 100000 IU OD။ ၶွႆႈသႂ်ႇဝႆႉၶၢဝ်းမူဝ်ႈၼွၼ်းတႃႇ 14ဝၼ်း။
- ၶွႆႈပၼ်ယႃ Nystatin တႃႇ 2-4 ဝူင်ႈ၊ သင်ဝႃႈၵမ်ႉလီၶိုၼ်းမႃး ၵမ်ႉၼၼ် ပၼ်ယႃ Clotrimazole 200 mg သႂ်ႇၽွႆးၶိူင်းၵၢင်ႇၵျႃႇတႃႇ 3 ၶိုၼ်း ၵမ်ႉၼၼ် 100 mg တႃႇ 6 ၶိုၼ်း။

- သင်ဝၠးဆွဂ်းန္ဂိုင်းဘင်ႇဂၠႇဂူဆ်းပ်ီဆ် ဂ်ုးဝံႉဆံ ၡ်ုးပဆ်ပၠးယၠတၠး Clotrimazole, Econazole။

ဓၠးပိုတ်ႇတီးပွင်ႇၵ့ဝ်း

တၢင်းပ်ီဆ်လိုဝ်ႉမ်ိင်းၵ့်ပ်းလပ်းတီးဇိဝ်ဆင်။ လ်ီပ်းတေၵ့်င်းသေပ်ီဆ်ဝူင်းဂၠင်းဝံႉ။ တေလၢင်းဖေးဘွဂ်ႇမၠးဂမ်းလွံး လွံး (လ့်ႉခၢဝ်းယၢမ်းလံၢဝူင်းထိုင်လံၢလိုဆ်)။ လ်ီပ်းတၢင်းဆွံး တေဘမ်ႇမီးသင် တၢင်းၵ့်မ်းၡွမ်းလ်ီပ်းသမ်ႉတေမီး ဂ်ီတ်းသေ တေစူမ်းၵ့ၢ်ႉၵ့်င်း ဂူလ်ုးဂၠးဘမ်ႇလ်ီပ်း ဘမ်ႇဆဆ် ဘမ်ႇမီးလူမ်းဆၢဝ်။ မၢင်ပွဂ်းမၢင်လ့် တေမီးဆွင်။ သင်ဝၠးပ်ီဆ်တီးၡူဝ် ပွတ်းတီးဘဆ်ပ်ီဆ်ဆဆ်ႉ တေဘမ်ႇမီးစူဆ်ၡူဝ်။

လွင်းယူတ်းယၠ

- ဘဝ်ဆမ်ႉ စလး သပ်ႉပျူႇ သုဂ်းလၢင်ႉပဆ်ၡ်ုးမူတ်းသ့်။
- သင်ဝၠးပ်ီဆ်တီးၡူဝ် ၡ်ုးထၠစူဆ်ၡူဝ်ပ်ီတ်း။
- တၠးယၠ Whitfield Ointment BID တၠႇ 3 ဝူင်း။ ယၠတၠး Whitfield Ointment ပဆ်လုဂ်းဘွဆ်ႇ ဘမ်ႇဆဆ် တီးဆၠး ။
- သင်ဝၠးၡိုင် 3 ဝူင်း စလး ဘမ်ႇလီစိုဆ်းမၠး ဘမ်ႇဆဆ် တၠႇလုဂ်းဘွဆ်ႇဆဆ်ႉ ၡ်ုးပဆ်ယၠတၠး Clotrimazole BID တၠႇ 3 ဝူင်း။
- ပေၠးပ်ီဆ်ၵ့ၢ်ႉၵ့်င်း ဘမ်ႇဆဆ် ယူတ်းယၠမ့ူဆ်ဆင်ႇပၠးဆိူဝ်စလး ဘမ်ႇလီစိုဆ်းဆံလိုင် တေလံးစဆမေၠယၠ ဘမ်ႇဆဆ် ပဆ်ယၠ Griseofulvin (ဂူဆ်းလူင် 500mg ဂူးဝဆ်း၊ လုဂ်းဘွဆ်ႇ 10mg/kg/day ဆိုင်းပွဂ်း) ပဆ်တေၠႇထိုင် 6 ဝူင်း ဘမ်ႇဆဆ် တေၠႇထိုင်စူဆ်ၡူဝ်ဘွဂ်ႇမၠးစိုဆ်း၊ ဂမ်းဆမ်စတႉ တေၡိုင် 6–8 ဝူင်း။ (**တၠႇတွင်း** – ဖူးလၢံး ဘမ်ႇထုဂ်ႇလီၵ့်တ်းၡ်ုးမေးပၠးတွင်ႉ ဆ့်းခၢဝ်းတၢင်း 6 လိုဆ် ဆဆ်ႉ၊ ဖူးယိင်း ထုဂ်ႇလီပ့်ႉ 1 လိုဆ် ဝံၢးသေယူတ်းယၠယဝ်ႉလင်ႇပဆ်လပ်းသဆ်ႇထေႇ။)
- ပေၠးပ်ီဆ်ၵ့ဝ်းတီးဆင်ၡူဝ်ဆံလိုင် ထုဂ်ႇလီယူတ်းယၠတၢင်းပ်ီဆ် ဘဆ်ခဝ်းမၠးထိင်းဆဆ်ႉဘွဆ်တၢင်း။ (ယွဆ်ႉယၠတၠးဂူလ်ုးသေ တေဘမ်ႇပေၠးဂံႉၵ့ၢ)။ တၠႇၵ့ေႉဂင်း ဘမ်ႇၡ်ုးပ်ီဆ်ထိင်းဆဆ်ႉ တေလံးလ့်ႉ ယၠတၠး Griseofulvin တၠႇ 3 လိုဆ်။
- ဝူဆ်ႉသွဆ်ႇတၠႇပဆ်ယၠဂိဆ် Fluconazole ။ (ဂူဆ်းလူင် 150 mg တေၠႇဝူင်း စလး လုဂ်းဘွဆ်ႇ 8mg/kg တေၠႇဝူင်း တၠႇ 8-12 ဝူင်း)။

သင်ဝၠးဘမ်ႇလီစိုဆ်းမၠး တေလံးဂူတ်ႇလ်ီတ်းတူလ်ုးၡ်ုးတီတ်းတေၠးဝၠး ဘမ်ႇလ့်းတၢင်းပ်ီဆ်လူင်။ (ဂဆ် 22.14)

22.8 ထၢတ်ႇၵမ်ႉမဵၼ်ႈၶလႈပဵၼ်မုၼ်ႉမၢၼ်ႉ (Allergy/ Urticaria)

ၶေႃႈပိုတ်ႉတီႈပွင်ႇ

ယွၼ်ႉၵမ်ႉမဵၼ်ႈထၢတ်ႇၶလႈ တေၸူမ်းတီႈၽိဝ်ၼင်။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

တေမီးၽၢင်ႁၢင်ႈၶလႈ တၢင်းယွၵ်ႇတုမ်ႇလၢႆလၢႆလိူဝ်း၊ တုမ်ႇတေၽူၵ်ႇလိူင်သေ လိၵ်ႈလၢႆႈတၢင်းယွၵ်ႇၶလႈႁၢင်ႈၽၢင်ဝႆး (ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်းၵမ်ႉလၢႆမိၼိတ်ႉ) လွမ်းတင်းတူဝ်။ ၽိုၼ်ႉတေတိုင်ႉၵွၵ်ႉႁမ်းၼိုင်းႁူၺ်း (တေပဵၼ်လၢႆမိၼိတ်ႉ တေႃႉထိုင် ႁိုင် 24 ၸူဝ်ႈမူင်း)။ တေၸူမ်းႁၢႆႉၵႂၢင်း။

ၵမ်ႉမဵၼ်ႈထၢတ်ႈသေပဵၼ်မႃးၼႆႉ ပဵၼ်လႆႈၵမ်ႈၼမ် ယွၼ်ႉပိုၼ်ႈ

- ယႃႈယႃ– သင်ဝႃႈပဵၼ်ၵူၼ်းပဵၼ်တီႈလႆႈၸပ်းၵဝ်ယႃႈယႃၵၼ်မွႆႉ (Quinine, Amoxycillin, Cotrimoxazole)
- မဵင်းၶူပ်း၊ ၶူၼ်မဵဝ်း၊ မဵင်းတိုၵ်ႉ၊ သိူဝ်ႈၼမ်ႉၵၼ်၊ တိုဝ်ႉလႃႈတူၼ်ႈမႆႉ/လိၵ်ႈ၊ တၢင်းၵိၼ်တၢင်းယႅမ်ႉ။

တၢႆႇတွင်း။ ။ၵမ်းၼမ်ၶတေႉ ယွၼ်ႉသင်ၶလႈၵမ်ႉမဵၼ်ႈထၢတ်ႇၼၼ်ၼၼ်ႉ တေႁၢလွင်ႈတၢင်းၵမ်ႉလႆႈ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ၵဝ်ၼမ်ႉသေၵွၵ်ႉတႅၼ်းႁွႆးယဵၼ်လူင်း။
- ၵိုတ်းပႅတ်ႈလွင်ႈၵၼ်ၵွၵ်ႉတႅၼ်းႁွႆးပဵၼ်– ၵိုတ်းပႅတ်ႈယႃႈယႃၵၼ်မွႆႉ၊ ၵိုတ်းပႅတ်ႈလွင်ႈတိုဝ်ႉတူၼ်ႈမႆႉ၊ လိၵ်ႈ ၶလႈ တၢင်းၵိၼ်တၢင်းယႅမ်ႉ။
- ၵဵတ်းၼဵပ်ႉမိုဝ်း တႃႇၸွႆႈႁၢင်းၵမ်ႉႁွႆးလိုဝ်ႉမဵင်းၶဝ်ႈ။
- သင်ဝႃႈၸူမ်းႁၢႆႉၵႂၢင်း ႁွႆးပၼ်ယႃ Chlorpheniramin (ၵူၼ်းလူင် 4 mg၊ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 0.1mg/kg ၶိၼ်ႈ 4-6 ၸူဝ်ႈမူင်းၼိုင်းပွၵ်ႈ)တေႃႉၸူမ်းပေႃးႁၢႆႉ။

သင်ဝႃႈ ႁွႆးပွင်းတီႈၶေႃး	ၵဝ်ၼွၼ်းႁူင်းယႃသေပၼ်	Dexamethasone IV ၵမ်ႉၼၼ် IM ၵမ်ႉၼၼ် Hydrocortisone sodium succinate IV ၵမ်ႉၼၼ် IM	
ပေႃးထူလုၺ်ႈလွႆယၢပ်ႇ	ပၼ်	Adrenaline IM	လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ - 0.01 mg/kg/ dose ၵူၼ်းလူင် 0.5 mg/ dose
		တူလုၺ်း လၢႆးယူတ်းယႃၵိုင်ႉၵၢင်ႉလိုမ်းတူဝ် (ၵၼ် 7.6)	

22.9 တၢင်းပဵၼ်ႁဝ်း (Eczema)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

ၼမ်ႉမီးလွင်ႈတၢင်းသင်သေ ၽိဝ်ၼင်ၵႆႉဢွၵ်ႇပဵၼ်ယုမ်ႇပဵၼ်ယွမ်ႇၼၼ်ႉ ႁွင်ႉဝႃႈတၢင်းပဵၼ်ႁဝ်းၼႆယဝ်ႉ။

ဢေႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

တီႈတူဝ်မိင်းသေတီႈတီႈ တေၶူမ်း။ ၵမ်းၼမ်တေပဵၼ်တင်းတူဝ် (ပဵၼ်တီႈၶေႃႈၸႅၼ်းငွၵ်းသွၵ်ႇ, ၶလႈ လင်ၶူဝ်ၶဝ်ႇ)။ ႁဝ်းၼၼ်ႉမၢင်ပွၵ်ႈမၢင်လႂ်ပဵၼ်ႁူင်းဝႆႉတီႈလဵဝ် ၼမ်ႉၼၼ် ၾေႈဢွၵ်ႇ၊ ၵိင်ႈ ၼမ်ႉၼၼ် ယမ်း ႁူၺ်းၵႂႈ တေပဵၼ်ၶၢဝ်း ၶိုင်။ ႁဝ်းၵိင်ႈၼၼ်ႉ တေၶူမ်းႁႅၼ်ႉၵိင်းၶလႈ တေမီးၼမ်ႉယၢင်တိၵ်ႈဢွၵ်ႇမႃး။ တေဢွၵ်ႇတီႈလိဝ်သေ ပဵၼ်ပဵၼ်ႁႅၼ်ႈႁႅၼ်ႈယူႇ လႅပွၵ်ႈ။ လွင်ႈလိူဝ်ႉမိင်းၶဝ်ႈထိင်ႈ (ယဵၼ်းမႃး) ၼႆႉၵေႃႈ ၵႂႉပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်ႈၼမ်။

> သင်ဝႃႈလိူဝ်ႉမိင်းၶဝ်ႈ ၵိုၼ်းယူတ်းယႃၼွၼ်တၢင်း (တူလ်းတီႈ လဵပ်းယဵၼ်း) ဝႆႉၼၼ်ႉလင်ႇယူတ်းယႃႁဝ်း။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ယႃႇယၢႆး။ သႂ်ႇထုင်မိုဝ်းၼွၼ်း ၽႃင်ႉဝႆႉၵၢင်ၶိုၼ်း ၵူဝ်ၼမ်ႉၶူႉတူဝ်သေၵူႈယၢႆးလႃး။
- ၼၢဝ်ၼမ်ႉလၢင်ႉၵူလ်း – ယႃႇလွၵ်ႉသပ်ႉပူႇ တီႈပဵၼ်ႁဝ်း။ ယႃႇၼၢဝ်ၼမ်ႉထူလဵပ်း။
- **မိူဝ်ႈလွႆးၶူဝ်းၼႂ်ႈ လွႆးၶူႈမုတ်းသႂ်ႇလီလီ၊ ပေႃးလိူင်ႉၼၼ်ႉ သပ်ႉပူႇလင်ႇတေၼမ်ႉလႆႈၵိုတ်းၸိုဝ်သိုဝ်ႈၶူဝ်း။**
- သင်ဝႃႈလဵပ်းၶိုင်ႈ ၶူႈၼၢဝ် Vaseline တႃးပၼ်။
- ပေႃးပဵၼ်ႁႅၼ်ႉၶိင်း ၶူႈဝူၼ်ႉတႃႇယႃတႃး Steroid (မိူၼ်ၼင်ႇ – Betamethasone ၼမ်ႉၼၼ် Hydrocortisone သင်ဝႃႈမီး)။
- သင်ဝႃႈၶူမ်းႁႅၼ်ႉၶိင်းၼႆႉ ၼၢဝ်ယႃ Chlorpheniramine သေယူတ်းယႃ။

➔ ယႃႈယႃတႃး Steroid ၼႆႉတေမီးၶိင်းယႃၵူႈလိူဝ်း။ Hydrocortisone ၼႆႉၶိင်းယႃၵေႃႈ၊ Betamethasone ၼႆႉၶိင်းယႃတေသုင်လိူဝ်။ ပေႃးလွၵ်ႉယႃတႃး Steroids ၶိင်းသုင်ၶၢဝ်းၶိုင်ၼႆႉလိုင် ယွၼ်ႉဝႃႈလၢင်ႈၶိတ်းၶူႈၽိဝ်ၼင် လူႉၶလႈ တေလႆႈဝႆႉသတိသေလွၵ်ႉ။ ၶူႈလွၵ်ႉယႃၶိင်းၵေႃႈသုတ်းၶလႈ ၶၢဝ်းပွတ်းလိူဝ်ပိူၼ်ႈ မွၵ်ႈၵႃးတေပွတ်းလႆႈ။

22.10 တၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇၶိင်း(လဵၵ်ႉ)(Herpes Simplex)

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇၶိင်း(လဵၵ်ႉ) ၼႆႉယွၼ်ႉလိူဝ်ႉမိင်းဝႆးရတ်ႉသ် Herpes simplex သေပဵၼ်မႃးတီႈၽိဝ်ၼင်ၶလႈ ၵၼ်ႉ ယိုဝ်းၽိဝ်မၢင်လိုဝ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ဝႆးသေလိူဝ်ႉမိင်းဝႆးရတ်ႉသ်ၶဝ်ႈပွၵ်ႈၸိုင်ႈယဝ်ႉၼၼ်ႉ လိူဝ်ႉမိင်းတေၵိုတ်းဝႆႉၼႂ်းတူဝ် တႃႇသေႇ။ သင်ဝႃႈ ႁူၼ်းပဵၼ် ၼမ်ႉယူႇလီထိင်ႈ၊ လွႆးသုၵ်ႉသၢၵ်ႉ ၼမ်ႉၼၼ် ၵတ်း ၼမ်ႉၼၼ် တိုဝ်ႉလႃး လီတ်ႇၶိုင်ၼႆႉ တေပဵၼ်ၶိုၼ်းထိင်ႈ။

22 တၢင်းပဵၼ်ၽိဝ်ၼင်

လိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ ၵမ်ႉၼမ်တေပဵၼ်တီႈလဵဝ်တႃႇသေႇ။ တီႈဢၼ်ၵႆႉ ပဵၼ်ၵမ်းၼမ်ၼႆႉ တီႈပိင်ႇသူပ်း၊ ၼူင်းပၢၵ်ႇ၊ တႃ လႄႈ တီႈၶိုင်ႈၵၢင်ႇၵၢႆႇ။ တၢင်းပဵၼ်ၼမ်ႉယၢင်တိူင် (လိူၵ်ႉ) ၼႆႉပေႃးတိုဝ်ႉလႃးၼႆႉလၢင်ႈၸၽႈလပ်းလႆႈ။လိူပ်းၼမ်ႉ ယၢင်တိူင်ၼႆႉပေႃးႁိုင်မွၵ်ႈ 10 ဝၼ်းလိူဝ် တေႁၢႆႇႁၢႆႉႁၢင်းႁၢႆး။ ႁၢႆးၵႃႈ ၵမ်ႉႁိုင်ၵမ်ႉၼၢၼ်း ၵႂႃႇၵွၵ်ႉပဵၼ်မႃးထိူင်ႈ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- တီႈၽိဝ်ၼင် ၵမ်ႉၼၼ် သူပ်း ၵမ်ႉၼၼ် တီႈၶိူင်ႈဢၢင်ႇၵႃႇ ယွႆးၽိဝ်မၢင် တေမီးလိူပ်းၼမ်ႉသႂ်သႂ်တဵမ် ဝႆႉသေ တေၵွၵ်ႉပဵၼ်ႁွင်ဝႆႉ။
- မိူဝ်ႈႁူၼ်းပဵၼ်မႃးႁၢင်းယၢၼ်ႉမၢင်ပွၵ်ႈမၢင်လွႆၼမ်ႉယၢင်တိူင်တေတဵၵ်ႉဝႆႉလႄႈၽိဝ်လိူပ်းလၼ်ႉၼိူဝ်တေၵဵၼ်ႉဝႆႉ။
- တေလိူပ်းႁၢႆႉၶိူင်း။ မိူဝ်ႈလိူပ်းပႅၵ်ႇၵွၵ်ႉၼၼ်ႉတေလိူပ်း တေသဵပ်ႇလႄႈ ၸူမ်း။
- ၼွင်းပၢၵ်ႇတေလိူပ်းလႄႈၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်တၢင်းယၢမ်ႉတေယၢပ်ႇ။ တီႈၼွင်းပၢၵ်ႇလႄႈ တီႈၼိူဝ်ပိင်ႇသူပ်း တေပဵၼ် လိူပ်း။ ၵမ်းၼမ်လတ်ႉ တေၵႂႃႉပဵၼ်ႁိူၵ်ႇၵႂႃႈမႃး။

ၽွၼ်းလၢႆႉလွမ်းလၢင်

ပေႃးပဵၼ်တီႈၼွင်းမၵ်ႇတႃၼႆႉ လၢင်ႈပဵၼ်ႁၢႆႉၶိူင်းသေ ၸဵတ်းၶွႆႈယွႆႈႁူမ်ႇႁူလ်တႃၵွႆႈ (Keratitis)လႄႈ ၸဵတ်းၶွႆႈတႃမွတ်ႇ လႆႈ။ (ႁူပ်ႉတီႈ ၵၼ် – 11.2)။

> သင်ဝႃႈတီႈၶိူင်ႈဢၢင်ႇၵႃႇလႄႈပႃးတွင်ႉမီးတုမ်ႇၼမ်ႉယၢင်တိူင်ၼႆႉ မိူဝ်ႈၽွင်းႁိုတ်ႇၼၼ်ႉလၢင်းလပ်းလူးလုၵ်ႈၵႂၼ်ႇလႄႈ ပဵၼ်လၽႈယွႆႇလူင်တႃႇလုၵ်ႈတေႁိုတ်ႇမၢႆးလတႉလတႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ပေႃးပဵၼ်လႆႈလိူပ်းၵၼ်ႁၢႆႉၶိူင်းလႄႈ လိူပ်းၼဝ်ႈၵမ်ႉၼၼ်လိူပ်းမၢၵ်ႇၶိူင်း ၵၼ်ပဵၼ်တီႈၼေႈသေ လၽႈမၢႆးတီႈတႃႈလိူင် ပၼ်ယႃၵိၼ် Aciclovir ပွၵ်ႈထိုင်ႉၼိူင်ႈၼွႆးၶၢဝ်းတၢင်း 48 လူဝ်ႈမူင်းလႄႈ 1 ဝၼ်း 200 mg 5 ပွၵ်ႈ တႃႇ 7 ဝၼ်း။

1. ၼိူဝ်ၽိဝ်ၼင်
   - ၵၢဝ် Savlon လၢင်ႉလိူပ်းသေဝႆႉၶႂႈၶိူင်ႈ။
   - ၵၢဝ်ယႃႈယႃ GV တႃးပၼ် (တႃးတီႈၼေႈၵမ်ႇလႆႈ)။
2. ပဵၼ်ၼွင်းသူပ်း
   - ၵၢဝ်ၼမ်ႉ လႄႈ ၵိူဝ် ပူၼ်ႈလၢင်ႉပၢၵ်ႇပၼ်။
   - ၵၢဝ် GV တႃးပၼ်။ သင်ဝႃႈ လိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်ႇၵၼ်ၶဝ်းမႃးထိူင်ႈၼႆႉ ၵၢဝ် Amoxicillin သေယူတ်းယႃပၼ်။
3. ပဵၼ်ၼွင်းတႃ
   - ၵၢဝ်ၼမ်ႉၵုၼ်ႇၵတ်းသေလၢင်ႉပၼ်။
   - သႂ်ႇယႃ Terramycin Eye Ointment
   - တႃႇတေတိူင်ႇပၢင်ႇလႆႈၼၼ်ႉ သူင်ႇႁူၼ်းပဵၼ်ႁႃႇလူးမေႃယႃ။

4. ပီဆ်တီးခိုင်းအာင့်ဂ၊့ – တူလုိး STI (ဂဆ်-13.5)

- ဘာဝ်ဆမ်ႉစလး သပ်ႉပျူ့လၢင်ႉပဆ်လီပ်း။ တွဆ်းတ၊့တေၡ်တ်းၡ်ုးလီပ်းလီခိုဆ်းဆဆ်ႉ ပဆ်ယၢုးယ၊ Paracetamol။ ထူင်ယၢင် (Condom) ဆံႉတေစၡ်ႉဂင်းပဆ် တွဆ်းတ၊့ဘာမ့်ဖေးဘွဂ့်လပ်းတိတ်း တၢင်းပီဆ် ထီင်း။
- သင်ဝၢုးမှိဝ်းဂူ၊့ယီဝ်းဆဆ်ႉ မီးတၢင်းယၢပ့်ဖိုတ့်ဆံ လှုဝ့်ပဆ်ယၢုးယ၊ဂိဆ် Acyclovir။ ယၢုးယ၊ Acyclovir ဆံႉဘာမ့်မီးဖေးတွဆ်းတ၊့စမးပၢုးတွင်ႉ။ ဆမ်ႉယၢင်တီင် ဘာဆ်ပီဆ်တီးခိုင်းအာင့်ဂ၊့ဆဆ်ႉ သင်ဝၢုးပီဆ်မှိဝ်းလမ်တေဂိုတ့် လုဂ်းဆံတေလံးဖ၊ေ့တွင်ႉဂိုတ့်ဘွဂ့်ဆဆ်ႉယဝ်ႉ။ တ၊့ၡ်တ်းလိုင်ႉဆဆ်ဆံႉ တဂ်းတေလံးသူင့်ဂူ၊့လူးမေ၊ယ၊။

22.11 Varicella Zoster

တၢင်းပီဆ်မၢဂ့်လီင်းစၢဝ် (Chickenpox)

ဧ၊ုးပိုတ့်တီးပွင့်

ပီဆ်တၢင်းပီဆ် ဘာဆ်ဂံႉပီဆ်ဂဆ်ဂမ်းဆမ်သေ ယွဆ်ႉလိုဝ်ႉမီင်းဝံးရတ်ႉသ်သေပီဆ်မ၊ုးစလး လၢင်းစဖေးဘွဂ့်လံးငါ်း။ ဂူဆ်းၡိမ်းၡမ်း ဘာမ့်ဆဆ် ဂူဆ်းဆ်ုးၡိုဆ်းဂေ၊ုးလၢင်းမီးဖၢေင်ၡၢင်းတၢင်းပီဆ်ဘာဆ်မှိဆ်ဂဆ်။

ဖၢေင်ၡၢင်းတၢင်းပီဆ်

- မီးလူမ်းဆၢဝ်ဘိတ်းဘိတ်း။ ၡုဝ်ခံး။ ဘာမ့်လီယူ့။
- ခူမ်း၊ မီးဖၢေင်ၡၢင်းလံၢလံၢလိုဝ်း။ တၢင်းဆ်ုးတုမ့်လီပ်းမီးဆမ်ႉသ်ုသ်ု။ လိဂ်းဆိုဝ်လီပ်းမၢင်ဘာဆ် တေခီင်။
- ပီဆ်တင်းတူဝ်– ဂမ်းဘေ့ တေပီဆ်တီးတိဆ် ၊ မိုဝ်း သေ ဂမ်းဆမ်တေပီဆ်တီးတူဝ်ခိင်း။

လွင်းယူတ်းယ၊

- ဘာဝ်ဆမ်ႉစလးသပ်ႉပျူ့လၢင်ႉပဆ်။
- ဂီတ်းဆီပ်ႉမိုဝ်း တ၊့ဘာမ့်ၡ်ုးယၢံးလ၊ုးလီပ်း။
- ဘာဝ်ယၢုးယ၊ GV သေတၢုးပဆ်တီးဆိုဝ်လီပ်း။ သင်ဝၢုးလိုဝ်ႉမီင်း ခဝ်းမ၊ုးထီင်းဆံလိုင် တေလံးပဆ် ယ၊ပတီ့ခ်ုးဝဆ (တူလုိးတီးတၢင်းပီဆ်တုမ့်လီပ်း တွဆ်း–22.1)
- ပဆ်ယ၊ Paracetamol တ၊့ယ၊လူမ်းဆၢဝ်။
- ပေ၊ုးပီဆ်ခူမ်းၡၢံႉၡ်င်းဂူလုိး လင့်ဂွံးပဆ် Chlorpheniramine တ၊့ 1-3 ဝဆ်း။
- ပေ၊ုးတီးတ၊ မီးလီပ်းဆံ သ်ု့ယ၊ Terramycine eye oilment။

22 တၢင်းပ်ႃးဖိဝ်ဆင်

မၢဂ်ႇၡ်ၚ်း (လူၚ်) (Herpes Zoster)

ဧဲၫးပိုတ်ႇတိႃးပွၚ်ႇ

တိႃးဆိုဝ်ဖိဝ်ဆၚ်သေတိႃးတိႃး မိႃးတုမ်ႇဆမ်ႉလီၚ်လီၚ်ဝံႉ။ ယွၼ်ႉလိုဝ်ႉမ်ၚ်းဝံးရတ်ႉသ်ဢၼ်ၡ်တ်းၡ်ႈပ်ႃးတၢင်းပ်ႃးမၢဂ်ႇ လီၚ်းၓၢဝ်သေပ်ႃးမျးဆၼ်ႉယဝ်ႉ။ ႁူလ်းဂျး တၢင်းပ်ႃးမၢဂ်ႇၡ်ၚ်း(လူၚ်)ဆံႉ ဝံၢးသေပ်ႃးမၢဂ်ႇလီၚ်းၓၢဝ်လံၢပီႏယဝ်ႉ လၚ်ႇ ပ်ႃးမျးဆၼ်ႉယဝ်ႉ။ တၢင်းပ်ႃးမၢဂ်ႇၡ်ၚ်း(လူၚ်) ဆံႉ ပ်ႃးလံႏဂူးဂေႉဆံသေတ၊ ႁူၼ်းဢၼ်မိႃးၡ်ၚ်းၓၢမ်ႇတူဝ်ဢောႇဆံႉ တေပ်ႃးဂမ်းဆမ်။ (တူလ်းတိႃး HIV ၵၼ်–15.3)

ဖၢၚ်ၡၢၚ်းတၢင်းပ်ႃး

- မိူဝ်းပံႇဢွဂ်ႇတုမ်ႇဆၼ်ႉ ႁူၼ်းပ်ႃးတေမိႃးလူမ်းဆၢဝ်ၓလး ဂတ်းဢိတ်းဢိတ်း။ ဢမ်ႇယူႇလီ။
- လွမ်းတူဝ် တိႃးတေဢွဂ်ႇလီပ်းၓလး လီပ်းပံႇဢွဂ်ႇဆၼ်ႉ တေလီပ်းၡၢံႉၡ်ၚ်း။
- ဝံၢးသေ 5 ဝၼ်းယဝ်ႉ တေၡၼ်တုမ်ႇလီပ်းပ်ႃးသိလီၚ်ဝံႉသေ တေမိႃးဆမ်ႉသ်ုသ်ုဝံႉၼ်ႈတုမ်ႇလီပ်း။ တေမိူၼ်မၢဂ်ႇၡ်ၚ်း(လီဂ်ႉ)။ ႁူလ်းဆျႇတေၓဖႏဢွဂ်ႇပိုၼ်ႉတိႃးဆမ်လိုဝ်သေမၢဂ်ႇၡ်ၚ်း(လီဂ်ႉ)။
- ဝံၢးသေဆၼ်ႉ လီပ်းဂေးတေလီဂ်းလံၢးပ်ႃးဆမ်ႉဆွၚ်မျးသေ တေတီဂ်ႇဢွဂ်ႇ၊ ဆၚ်ဂေးတေဂီၼ်ႇသေၓီၚ်ဝံႉ။
- တုမ်ႇလီပ်းဂေး တေဢွဂ်ႇမျးလွမ်းၡ်မ်းသိၼ်းဢၢႇယူၚ်ႇ (Dermatome) တိႃးဢၼ်ထုဂ်ႇတုမ်ႉတိုဝ်ႉ။ ဂမ်း ဆမ် တေပ်ႃးတိႃးဆျးဢူဂ်းဆံသေတ၊ ဢမ်ႇဝျးဖိဝ်ဆၚ် ဢမ်ႇဆၼ် ယံုးဖိဝ်မၢၚ်တိႃးလုံဂေး ၡၼ်ပ်ႃးလီပ်း လံးယူႇ။ (တေဢိၚ်ဆိုဝ်တိႃးဝျး သိၼ်းဢၢႇယူၚ်ႇဢၼ်လုံ လျးယၢလူႉၓလး ပ်ႃးမျးဆၼ်ႉယဝ်ႉ)။
- လီပ်းဆံႉတေပ်ႃး ဖၢဂ်ႇဆိုၚ်းတူဝ်ၓီၚ်းႁူလ်း။

လွၚ်းယူတ်းယၢ

- တေလံးယူတ်းယၢမိူၼ်ဆၚ်ႇမၢဂ်ႇၡ်ၚ်း(လီဂ်ႉ)။
- ဢဝ်ဖျးလုပ်ႉဆမ်ႉယီၼ်ယီၼ်သေ လီတ်ႉပၼ်တူဝ်ၓီၚ်း။
- ၡ်တ်းလွမ်းပိူၚ်ယူတ်းယၢလီပ်း (ၵၼ် - 7.5)။ သၚ်ဝျး ပၼ်ယၢၓူပ်းၓိုၼ်းယဝ်ႉ ဢမ်ႇလိၓိုၼ်းမျးဆံလိုၚ် တေလံး ပၼ်ယၢ Amitryptiline ။
- သၚ်ဝျးပ်ႃးတိႃးတ၊ ဢမ်ႇဆၼ် ၡၢံႉၡ်ၚ်းဆံလိုၚ်သူၚ်ႇဂျႇလူးမေယၢ။ သၚ်ဝျး မိႃးယၢ Acyclovir ဆံၓတႉ လၢၚ်းလိၓိုၼ်းလံးယူႇ။ ႁူလ်းဂျးတေလံးပၼ်ယၢးယၢ ဝံၢးသေဢွဂ်ႇလီပ်းယဝ်ႉၼ်ႈၓဝ်းတၢင်း 48 လူဝ်းမူၚ်း ႁူလ်း။
- တၢင်းပ်ႃးဢၼ်ဆံႉ လၢၚ်းလပ်းဂျႇလူးလံးတိႃး ႁူၼ်းဢၼ်ပံႇယၢမ်းပ်ႃးတၢင်းပ်ႃးမၢဂ်ႇၡ်ၚ်းၓၢဝ်။

22.12 မ်ာင်းတိုဂ်,စဝ်းသွဆ်ေယူ,တ်ုးဖိဝ်ဆင် (Cutaneous Larua Migrans)

ဓေါ့းပိုတ်,တီးပွင်,

တၢင်းပ်ဆ်ဢဆ်ဆံေ ယွဆ်ေစံ,မ်ာင်းတိုဂ်,ပၢဂ်,မ်တ်း ဢဆ်ယူ,လွမ်းတူဝ်သတ်း (မျ မ်ာဝ်း) သေပ်ဆ်မျးဆဆ်ေယဝ်ေ။ စံ, တိုဂ်,ဆဆ်ေတေမီးလွမ်းဆ်ုးစီးမျ စီးမ်ာဝ်း။ ဂူဆ်းဢဆ်ဢမ်,တိုဝ်းစ်ာပ်းတိဆ်သေ ပံဂျ,ပံမျး ဆိုဝ်လိဆ်လိုဝ်းဆဆ်ေ လၢင်း ယ်ာပ်,လျး တူဝ်ဆွဆ်တိုဂ်, ဢဆ်လၢင်းလီးစဝ်းဆ်ုးဖိဝ်ဆင်လဆ်ေဆွဂ်းဂူဆ်းလံးဆဆ်ေယဝ်ေ။ ဝံၢးဆဆ်ေ တူဝ်တိုဂ်,ဢွဆ်, တေစဝ်းဂျ,ယူ, တ်ုးဖိဝ်ဆင် (သ်ာဆ်းတၢင်းတီးစဝ်ဂျ,ဆဆ်ေ ပ်ဆ်ရွံးသ်ာဆ်းသီလ်ာင်ဝံေ)။ ဂမ်းဆမ်တေပ်ဆ်တီးတိဆ်။

ဖေၢင်ၵျၢင်းတၢင်းပ်ဆ်

- ပ်ဆ်သ်ာဆ်းသီလ်ာင်ဆိုဝ်ဖိဝ်ဆင်စလး စူမ်းၵျံၢေၵ်ာင်း။ တူဝ်ဢွဆ်,တိုဂ်,ဆံေ ဆိုင်းဝဆ်းတေဂျ,လံးမီ,လီ,မီ,တျ, ဢိတ်း ဆိုင်းဂူလျ်း။
- ဂမ်းဆမ်တေပ်ဆ်တီး စျ စလး တျတိဆ်။
- လိုဝ်ေမ်ာင်းတူဝ်ဢွဆ်,ဆံေ ယူ,လံးဆ်ုးစၢဝ်းတၢင်းလံၢလံၢဝူင်းသေ တေတံၢဂျ,ၵျင်းဂူလျ်း။

လွင်းယူတ်းယျ Mebendazole 100mg BID ပဆ်တျ, 3 ဝဆ်း ဢမ်,ဆဆ် Albendazole 400mg OD ပဆ်တျ, 3 ဝဆ်း။

လွင်းစၵျေဂင်း ၵ်ုးတိုဝ်းစ်ာပ်းတိဆ်။

22.13 Larva Currens

ဓေါ့းပိုတ်,တီးပွင်,

တၢင်းပ်ဆ်ဢဆ်ဆံေပ်ဆ်ဂွပ်းလိုဝ်ေမ်ာင်း Strongyloides stercoralis တူဝ်ဢွဆ်,ဆဆ်ေယဝ်ေ။

ဖေၢင်ၵျၢင်းတၢင်းပ်ဆ်

ပ်ဆ်သ်ာဆ်းသီလ်ာင်တီးဖိဝ်ဆင် ဆ်ုးဝူင်းဂၢင် ဓေါး စလး ၵျူဝ်စဝ်,သေ တေစူမ်းၵျံၢေၵ်ာင်း။ သ်ာဆ်းသီလ်ာင်ဆံေ တေယူ,ၵျိုင် စၢဝ်းတၢင်းဆိုင်းဝဆ်းတေါ,ထိုင်သွင်ဝဆ်း။ မုဆ်,မၢဆ်,ဂေါး တေပ်ဆ်ပ်ဆ်ၵျံၢၵျံၢ။

လွင်းယူတ်းယျ ပဆ်ယျးယျ Albendazole 400mg OD တျ, 3 ဝဆ်း။

လွင်းစၵျေဂင်း ၵ်ုးတိုဝ်းစ်ာပ်းတိဆ်။

22 တၢင်းပဵၼ်ၽိဝ်ၼင်

22.14 တၢင်းပဵၼ်တူတ်ႈ (Leprosy)

တၢင်းပဵၼ်တူတ်ႈၼႆႉ တေမိူၼ်ၼင်ႇတၢင်းပဵၼ်ၽိဝ်ၼင်လၢႆလၢႆၸိူဝ်း၊ သဵၼ်ႈဢႃႇယူင်ႇ၊ လုပ်ႇ၊ လႄႈ တၢင်းပဵၼ်တႃ ၸႅမ်ၸိူဝ်းၼႆႉၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်းပဵၼ်တူတ်ႈၼႆႉ ပဵၼ်ၵွပ်ႈၸိူဝ်ႉမႅင်းပႅၵ်ႇထီးရီးယႃး Mycobacterium ။ တႃႇတေၸပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ် ၼၼ်ႉယၢပ်ႇၼႆႉသေတႃႉ ၵူၼ်းဢၼ်ဢမ်ႇႁပ်ႉဢဝ်လွင်ႈယူတ်းယႃ၊ ၵူၼ်းဢၼ်ၸိူဝ်ႉမႅင်းၸပ်းဝႆႉတီႈၽိဝ်ၼင်၊ ၵူၼ်းပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်တူတ်ႈၼႆႉ ၸၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈၸိူဝ်ႉမႅင်း ၽႄႈဢွၵ်ႇတၢင်းၼူႈလင်ၸွမ်းလူမ်းထူၺ်ႈၸႂ်။ ယိပ်းၽိဝ်ၼင် ၵူၼ်းပဵၼ်တူတ်ႈၼႆႉ ဢမ်ႇၸပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်လႆႈ။ ၵူၼ်းမီးၸိူဝ်ႉမႅင်းတူတ်ႈၼႆႉ သင်ဝႃႈလႆႈႁပ်ႉလွင်ႈယူတ်းယႃ တဵမ်ထူၼ်ႈၼႆၸိုင် တေဢမ်ႇႁဵတ်းႁႂ်ႈၸပ်းတိတ်း တၢင်းပဵၼ်လႆႈ။ ၵူၼ်းၵမ်ႈၼမ်တိူဝ်ႉၸႃးၸိူဝ်ႉမႅင်းပႅၵ်ႇထီးရီးယႃး ဢၼ်ႁဵတ်းႁႂ်ႈပဵၼ်တူတ်ႈ လႆႈသေတႃႉဢမ်ႇႁႆႉႁၼ်ၸပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်။တႃႇမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉတေမီးယူႇ2ၶေႃႈ။

ပေႃးႁၼ်မိူၼ်ၼင်ႇပႃႈတႂ်ႈၼႆႉ တေလႆႈဝူၼ်ႉသွၼ်ႇတၢင်းပဵၼ် တူတ်ႈ။

- မီးႁွႆးပဵၼ်ဝူင်းၼိူဝ်ၽိဝ်ၼင်သေတႃႉ ဢမ်ႇၶူမ်း၊ ပဵၼ်မႃးႁိုင်တႃႇၶၢဝ်းတၢင်း 6 လိူၼ် ဢမ်ႇၼၼ် ႁိုင်လိူဝ်ၼၼ်ႉ၊ ဢမ်ႇမိူၼ်တၢင်းပဵၼ်ၽိဝ်ၼင်တၢင်ႇၸိူဝ်း၊ ဢဝ်ယႃးယႃတၢင်ႇၸိူဝ်းယူတ်းယႃၵေႃႈဢမ်ႇႁၢႆ။
- ၵူၼ်းပဵၼ်ၵေႃႉလႂ်သေဢမ်ႇဝႃႈ သင်ဝႃႈမီးလွင်ႈလႅၵ်ႈလၢႆႈၼိူဝ်ၽိဝ်ၼင်၊ ၽၢင်ႁၢင်ႈသဵၼ်ႈဢႃႇယူင်ႇ (ၵႂ်ႈ၊ လွင်ႈႁူႉ ၼိူဝ်ႉတေတူၵ်းယွမ်း၊ တေဢမ်ႇမီးလွင်ႈတူင်ႉၼိုင်) ၽိဝ်ၼင်ၽိူၵ်ႇဢၼ်ပဵၼ်ႁွႆးၼၼ်ႉမီးလွင်ႈႁူႉၼိူဝ်ႉဢေႇ၊ သဵၼ်ႈ ဢႃႇယူင်ႇ တေၼႃလႄႈ ယႂ်ႇမႃးၼႆၸိုင် ၸႅပ်းတေပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်တူတ်ႈလႆႈ။

ၵူၼ်းပဵၼ်ႁွႆးၸဵပ်း ဢၼ်ဢမ်ႇၸဵပ်း၊ ႁွႆးၸဵပ်းၽွၼ်ႈမႆႈ ဢမ်ႇၼၼ် ၸဵပ်းတီႈပဵၼ်လွမ်း တိၼ်၊ မိုဝ်းလိုဝ်းၼႆႉတင်းမူတ်း တေလႆႈဝူၼ်ႉသွၼ်ႇတၢင်းပဵၼ်တူတ်ႈ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

ၽိဝ်ၼင် Maculae(မႅမ်ႇ) ၵမ်ႈၼမ်ပဵၼ်ႁွႆး၊ ၼႂ်းၵၢင်ၽိူၵ်ႇလႄႈၶွပ်ႇၵႂ်ႈလႅင်ဝႆႉ။ Papules (ၵႂ်ႈၸိုၼ်း၊ ၼႃ ပဵၼ်ဝူင်း) ၵမ်ႈၼမ် သီလႅင်။ Plaques (ၵႂ်ႈ၊ ၽႄႈဢွၵ်ႇၵႂႃႇ) ၵမ်ႈၼမ် သီလႅင်။

သဵၼ်ႈဢႃႇယူင်ႇ သဵၼ်ႈဢႃႇယူင်ႇလွမ်း တိၼ်၊ မိုဝ်း၊ ၶေႃးလႄႈ ၵွၵ်ႈႁူဝ် (ၼွၵ်ႈဢွၵ်ႈၶေႃ) လိူဝ်းၼႆႉတေယႂ်ႇၼႃ ၸိုၼ်းမႃး။ သဵၼ်ႈဢႃႇယူင်ႇႁူပ်ႈၼွၵ်ႈလဵပ်း၊ တိူဝ်ႉၸႃးၼႆ တေလဵပ်းငႆး၊ လွင်ႈႁူႉတူဝ်လွမ်းၽိဝ်ၼင် ၶဵဝ်ႈလူင်း၊ ၵၢမ်ႇၼိူဝ်ႉဢမ်ႇမီးႁႅင်း (ၼိဝ်ႉမိုဝ်းတေငေႃး၊ ၶေႃႈမိုဝ်းငေႃးတူၵ်း၊ တိၼ်ၵေႃႈ တေတူၵ်း၊ ၼႄးတေမိတ်းၵႂ်ႈၽႂ်ႇၼိုင်း)ၵၢမ်ႇၼိူဝ်ႉတေႁွၵ်ႇလူင်း။

တႃ ၼိူဝ်ႉတႃ (တင်းၼႄး) တေဢမ်ႇမီးလွင်ႈႁူႉတူဝ်၊ ဢမ်ႇႁၢင်ႈလပ်းတႃ (lagophthalmus)၊ ၶွပ်ႇတႃတၢင်းတွႆႈတေပိၼ်း(Entropion)၊ ၶူၼ်တႃႁူင်ႈ၊ ၶူၼ်တႃသဵၼ်ႈလႅၵ်ႉလူင်းလႄႈ တိူင်းၶဝ်ႈၵႂႃႇ ၼႂ်းတႃ၊ တႃၸိူင်းပဵၼ်ၸဵပ်း၊ တႃၸဵပ်း၊ ႁိဝ်ႉတႃသႂ်လူႉ၊ တႃမွတ်ႇ။

လွင်ႈၸူၼ်ႉႁႃမၢၵ်ႈမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် (Diagnosis)

သင်ဝႃႈပိူၼ်ႉတီႈပွတ်းတီႈသူယူႇၼၼ်ႉ မီးၸူင်းၵၢၼ်ၵုမ်းထိင်းတၢင်းပဵၼ်တုတ်ႈၼႆလိုင် ၵူၼ်းတီႈဢၼ်ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႃႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ ၶႂႃႇသူင်ႇၵႂႃႇႁွင်းယႃလူင် တႃႇၸူၼ်ႉႁႃၼႄလႄႈ ယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်။

သင်ဝႃႈပိူၼ်ႉတီႈပွတ်းတီႈသူယူႇ ဢမ်ႇမီးၽဵၼ်ၵၢၼ်ၵုမ်းထိင်းတၢင်းပဵၼ်တုတ်ႈၼႆလိုင် ၶႂႃႇၵွတ်းလွမ်းၼင်ႇပႃႈတွႆႈ–

- ဢဝ်ပိူၼ်းတူဝ်တၢင်းပဵၼ်။ ၼႆႉၶၢဝ်းပွတ်း (3 ဝူင်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် ၼေႇလိူဝ်) ၼလႄႈ ၸူမ်းၼႆလိုင် တိုဝ်ႉတၢင်း တႃႇတေပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်တုတ်ႈၼႆႉၼေႇ။
- ဢဝ်ၼုၼ်းၵုလ်ၼလႄႈၸႅမ် ၵူတ်ႇလီတ်ႈတူလ်းတီႈၽိဝ်ၼင်။ သင်ဝႃႈဢမ်ႇမီးလွင်ႈၶူႉၼိူဝ်ႉၼႆ မၢၵ်ႈမၼ်ႈဝႃႈ ပဵၼ် တၢင်းပဵၼ်တုတ်ႈ။ မိူဝ်ႈဢႃႇယူင်ႇၶူႉလီပ်ႈပႆႇႁၢႆႈႁႂ်ႇၼၼ်ႉ ဢႃႇယူင်ႇၶူႉတိုဝ်ႉလႃးၼႆႉ တေႁၢႆႈႁႂ်ႇၵႂၼ်တၢင်း။

ၼေႃႈတေၶဝ်ႈၶူမ်ႈပႃးမိူဝ်ႈၵူတ်ႇလီတ်ႈတၢင်းပဵၼ်

1. ၶႂ်ႈၵူတ်ႇလီတ်ႈၽိဝ်ၼင်တင်းမူတ်း တီႈႁၼ်လီင်းလီလီ။ ဝူင်းတီႈဢၼ်ဢမ်ႇပၵ်ႇၵတီႇ(ပုင်ႇမၢၼ်ႈ)၊ သီလီၵ်ႈလၢႆႈ၊ ၶိင်ႈ၊ တူလ်းလွင်ႈၸူၼ်ၶူင်ႈ လီမ်လိုဝ်းၼႆႉႁႂ်ႇ။
2. ၵူတ်ႇလီတ်ႈတူလ်းဝႃႈ လွင်ႈသီၼ်ႈဢႃႇယူင်ႇ ယႂ်ႇၼလႄႈၼေႃ မီး/ဢမ်ႇမီး။
   - Ulnar ၵူတ်ႇလီတ်ႈတူလ်းတွႆႈငွၵ်ႈသွၵ်ႇ (ၶႂ်ႈငေႃးသွၵ်ႇသေၵူတ်ႇလီတ်ႈတူလ်း)။
   - Median တၢင်းၼေႃႈငွၵ်ႈသွၵ်ႇၼလႄႈ တၢင်းၼေႃႈၼေႃႈမိုဝ်း။
   - Radial ၵူတ်ႇလီၵ်ႈတူလ်းတီႈလင်မိုဝ်း၊ မိူဝ်းပႆႇထိုင်ၼေႃးမိုဝ်း
   - Peroneal (Lateral Popliteal) ၽႅဝ်ႇၸိူဝ်ၶိမ်းၶူဝ်ၶဝ်ႇလုပ်ႇၶႃတင်းၸိူဝ်သုတ်း (ၶႂ်ႈငေႃးၶူဝ်ၶဝ်ႇသေ ၵူတ်ႇလီတ်ႈ)။
   - Tibial ၼေႃးတိၼ် တီႈလင်တႃတိၼ်ၼႆႉ။
   - Posterior Auricular ၵူတ်ႇလီတ်ႈတူလ်း ၼေႃး၊ တွႆႈၶူ၊ လင်ၶူ။ ၶႂ်ႈဝႂ်ႇၼေႃႈတူလ်းႁႂ်ႇ ၽႅဝ်ႇၸိူင်ႈ။
   - ၵူတ်ႇလီတ်ႈသီၼ်ႈဢႃႇယူင်ႇ ဢၼ်လမ်တင်းၶွႆးလီပ်ႈၸိူဝ်ၽိဝ်ၼင်။
3. ဢဝ်ၼုၼ်းၵုလ် ဢမ်ႇၼၼ် လေးသေတိုဝ်ႉတူလ်းဝႃႈ လွင်ႇလူႉသုမ်းလွင်ႈၶူႉတူဝ်ၼလႄႈ ၵူတ်ႇလီတ်ႈတူလ်း ၽိဝ်ၼင် ဢၼ်ဢမ်ႇပၵ်ႇၵတီႇ၊ မိုဝ်း၊ တိၼ် ၼလႄႈ ၼေႃႈ။ လိူဝ်ၼၼ်ႉ ၶႂ်ႈၵူတ်ႇလီတ်ႈတူလ်း လွင်ႈၶူႉလီပ်ႈ မီး/ဢမ်ႇမီး (လွႆႉၸႅမ်) ၼလႄႈ လွင်ႈလူႉသုမ်း ၶူႉၵတ်း ၶူႉမႆႈ မီး/ဢမ်ႇမီး။
4. ဢဝ်ၼုၼ်းၵုလ်သေ တိုဝ်ႉၵူတ်ႇလီတ်ႈတူလ်းဝႃႈ လွင်ႈၶူႉတူဝ်သီၼ်ႈဢႃႇယူင်ႇၵိဝ်ႉတႃသႂ် မီး/ဢမ်ႇမီး။
5. ၵူတ်ႇလီတ်ႈတူလ်း ၶိင်းၵၢမ်ႈၸိူဝ်ႉတီႈတိၼ်၊ မိုဝ်းၼလႄႈၼေႃႈဝႃႈ တူၵ်း/ဢမ်ႇတူၵ်း၊ လွင်ႈၶဝ်ႇလူင်း မီး/ဢမ်ႇမီး။ (Peroneal)– ဢဝ်ပၢႆႇတိၼ်ငေႃးၸိုၼ်ႈၸိူဝ် (ငေႃးၼေႃးတိၼ်)၊ မိူဝ်းၸိုၼ်းပွႆႇၼၼ်ႉ တူလ်းဝႃႈ လွင်ႇတိၼ်လူင်း ၸိုၼ်း/ဢမ်ႇလူင်းၸိုၼ်း။ သင်ဝႃႈတိၼ်ဢမ်ႇလူင်းၸိုၼ်းၼႆ ပွင်ႇဝႃႈသီၼ်ႈၵီၼ်တိၼ်ဢမ်ႇလၼ်။ (Tibial)– တီၵ်ႈ ပၢႆႇတိၼ်လူင်းတွႆႈ – (ယီတ်ႇၼေႃးတိၼ်) (Radial)–ဢဝ်ၼေႃးမိုဝ်းငေႃးႁႂ်ႇတၢင်းလင်။ (လၼ်ၼေႃးမိုဝ်း) (Median) – ဢဝ်ၽႄႇမိုဝ်းဝၢင်းငၢႆဝႆႉၸိူဝ်ၽိူၼ်သေ ၶႂ်ႈဢဝ်ၸီဝ်ႉၼမႈမိုဝ်းလပ်းၶဝ်ႈတင်းၼႆႉ။ (Ulnar)– ဢဝ်ၽႄႇမိုဝ်းဝၢင်းငၢႆဝႆႉၸိူဝ်ၽိူၼ်သေၶႂ်ႈဢဝ်ၸီဝ်ႉၼမႈမိုဝ်း ႁၢင်ႇဢွၵ်ႇတင်းၼွၵ်ႈ။ ၶႂ်ႈဢဝ်ၸီဝ်ႉၵွႆႈၵီးဢွၵ်ႇတင်း ၼွၵ်ႈလွမ်း။ လွႆႉဢဝ်ၸိဝ်ႉလီႉ ၵီးဢွၵ်ႇတင်းၼွၵ်ႈ။ ၶႂ်ႈဢဝ်ၸိဝ်ႉမိုဝ်းသေယိပ်းၼလႄႈဝႆႉယႃႇၶႂ်ႈတူၵ်း။ (Facial)–သီၼ်ႈဢႃႇယူင်ႇတီႈၼေႃႈလွႆႉလပ်းတႃ။

22 တၢင်းပဵၼ်ၽိဝ်ၶင်

ႁႂ်းၸုတ်ႇၵၢဝ်ၽိဝ်ၶင်တီႈတူဝ်ၶိင်း 4 ၵမ်ႇၼၼ်ႉ 6 တီႈ ဝႆႉပဵၼ်တူဝ်ယၢင်ႇ။ မိပ်ႇၼူႈလင်သေ ၵၢဝ်တူဝ်ယၢင်ႇဝႆႉလွမ်း။

- ၵၢဝ်တွႆႈမၢၼ်ႇႁႃ ၽဵၢ်ႇသၢႆႇ/ၸႂ်ႈ။ တီႈသူပ်းသွင်ၵၼ်တိုဝ်ႉၵၼ်ၼႄႈ ၵၢဝ်သွင်တီႈ တီႈၵမ်ႇလႆႈပဵၼ်သင်။
- ၵၢဝ်မိတ်းသေ ၽၢႇၸဝ်ႈႁႂ်းတၢင်းယၢဝ်း 5 mm၊ တၢင်းလိူၵ်ႉ 2-3 mm။ ၼင်ႇၶိုဝ်တေၸၵႉၵင်း ယႃႇႁႂ်း လိူတ်းၵွၵ်ႇၼႄႈ ယွႆႉတူၵ်းၼၼ်ႉ မိူဝ်းပႆႇၽႄႇၼႄႈ ၶၢဝ်းယၢမ်းၽႄႇၼၼ်ႉ ႁႂ်းမိပ်ႇၽိဝ်ၶင်ဝႆႉ။ ၵၢဝ်သၼ်မိတ်း ၸုတ်ႇပၼ်ႁွႆးမိတ်း။
- ၵၢဝ်ပွတ်းၼိူဝ်ႉတမ်းၼိူဝ်မၢၼ်ႇသေ ၶိင်းႁႂ်းတၢင်းၵႂၢင်းပၼ်ႇတူင်ႇ မီး 7mm။ ယွမ်ႉသီလွမ်းၼင်ႇလႆး Ziehl Nielsen ၼႄႈၵူတ်ႇထတ်း (Acid-fast-bacclli-AFB)။

လွင်းမၵ်းမၼ်းတၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ တေၵိုင်ၼိူဝ်လွင်းၵူတ်ႇထတ်းတူဝ်ယၢင်ႇ ၼွႆးၽိဝ်ၶင် ၵမ်ႇၼၼ်ႉ ၼူႈလင်ၵၼ်ၵၢဝ် မႃးတီႈၽိဝ်ၶင် ၵၼ်မီးၽၢင်ႇၵၢင်းလီၵ်းလၢႆး၊ သိူၼ်းၵႃႇယူင်ႇၶိူမ်းၵွၵ်ႇတုမ်ႇတုတ်း "Lepromatous Leprosy"။ ပီၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈ လွင်းၵူတ်ႇထတ်းတူလုၵ်းၽိဝ်ၶင်ၼႄႈ ၼူႈလင် ၵမ်ႇၵႃၼ် လိူဝ်ႉမိူင်းၼႆႉသေတႃႉ ၵူၼ်းပဵၼ်ၵေႃႈယင်း ၸၢင်းပဵၼ် တၢင်းပဵၼ်တုတ်းလႆးယူႇ။ ၵူၼ်းပဵၼ်ၵမ်းၼမ်ၵၢႆႉပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်တုတ်း "tuberculoid type" သေတေၵမ်ႇၵူတ်ႇလူးလိူဝ်ႉမိူင်း။

လွင်းယူတ်းယႃ

လွၵ်းလၢႆးၵွႆႉယႃးယႃသေယူတ်းယႃၼႆႉ ပဵၼ်လွၵ်းလၢႆး ၵၼ်ငၢႆးသေပိူၼ်းယဝ်ႉ။ သင်ဝႃႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ၵွႆႉယႃထုၵ်ႇ မိူၼ်း ၼႄႈ ၵိၼ်လွမ်းၶၢဝ်းယၢမ်းၼႆလိူင်တေၸၢင်းၶွတ်းႁႂ်းလိူဝ်ႉမိူင်းတၢၵ်ႇၼႄႈ ၵမ်ႇၸၢင်းၼၽႄးလပ်းတၢင်ႇၵေႃႈလႆး။ ၵူလုၵ်းၵႃး သင်ဝႃႈယူတ်းယႃသိူၼ်းၵႃႇယူင်ႇၼိူင်းဝူင်းယဝ်ႉ ၵမ်ႇၵႃၼ်လိူင် ၸၢင်းတေလူႉသုမ်းသိူၼ်းၵႃႇ ယူင်ႇတေႃႇလူဝ်းၼႄႈ လွင်းၶေႃႈၵင်းၵမ်ႇႁႂ်းသိူၼ်းၵႃႇယူင်ႇလူႉလီဝ်ၼႆႉ ပဵၼ်ၵၼ်လမ်ႇလွင်းၼတႃႉၼတႃႉယဝ်ႉ။

သိူၼ်းၵႃႇယူင်ႇ၊ မိူၼ်း၊ ၸႃ၊ တႃ၊ လူႉသုမ်းၵူႇတေႃႇလူဝ်းယဝ်ႉၼႄႈ လွင်းပၼ်တၢင်းၶေႃႈၵင်း၊ လုမ်းလၢႆးတူလုၵ်းထိုင်ႁႂ်းၽိဝ်ၶင် ပဵၼ်ၶိုၼ်းမိူၼ်ၵဝ်ႇ၊ လွင်းသုပ်းတိုဝ်းတႃႇၶေႃႈၵင်းတိၼ်၊ လွင်းပူၵ်းပွင် ပၢႆးၵွႆႉ၊ လၢႆးယူတ်းယႃပၼ် ႁႂ်းၶွတ်းၵၢၼ်၊ လွင်းလွႆးထိမ် ၸုဝ်းၸွင်ၼႄႈ ၶိုင်းၵွႆႉလိူဝ်းၼႆႉ ပဵၼ်လွင်းၵၼ် တၵ်းတေလႆးလွႆးထိမ်ပၼ် ၶၢဝ်းယၢဝ်း ပုၼ်းတႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ၼႄႈ လွင်းၶႃမ်းမိူဝ်းၵူၼ်းပဵၼ်။

လွင်းယူတ်းယႃတၢင်းယႃးယႃ

Dapsone 100mg (OD) ၵူႈဝၼ်း ၼႄႈ Clofazimine 50mg (OD) ၵူႈဝၼ်း။

Rifampicin 600mg ၼိူင်ႈလိူၼ်ၼိူင်ႈပွၵ်ႈ ၼႄႈ Clofazimine 300mg ၼိူင်ႈလိူၼ် ၼိူင်ႈပွၵ်ႈ။

ယႃးယႃၵိၼ် ၼိူင်ႈလိူၼ် ၼိူင်ႈပွၵ်ႈၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီၵိၼ်လွမ်းၼင်ႇ မေႃယႃသင်ႇ။ လၢႆးၵွႆႉယႃသၢမ်သိူၼ်း(မိဝ်း)ႁွမ်းၵၼ် ၼႆႉ တီႈၵေႃႇသုတ်းထုၵ်ႇလီပၼ်တႃႇ 2 ပီႊၼႄႈ ပၼ်ၵိၼ်ယႃးယႃၵူႇတိၵ်းတိၵ်းတေႃႇထိုင်ပေႃးၵမ်ႇၵႃၼ် လိူဝ်ႉမိူင်း ၼွႆးတူဝ်။ ၵၼ်လႆးၵူတ်ႇထတ်းတူဝ်ယၢင်ႇၽိဝ်ၶင် 3 တီႈၼၼ်ႉ မိူၼ်းၼိူင်ႈလိူၼ်သေ ၵူတ်ႇထတ်းတႃႇ 2 ပွၵ်ႈ။

ၽွၼ်းလၢႆႉယႃ

- ယႃ Dapsone ၼႆႉလိူင်ႁွတ်းႁႂ်း မိတ်ႉလိူတ်းလီင်လူႉလီဝ်သေ လိူင်ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လိူတ်းလိူင်ၼႄႈ ထုၵ်ႇလီ ၵူတ်ႇထတ်းထၢတ်း G6PD။ သင်ထၢတ်း G6PD ၵေႃႇၼႆႉ ထုၵ်ႇလီဝႆႉလမ်တူဝ်သေ လုမ်းလၢႆးၵူၼ်းပဵၼ်။

- ယႃ Dapsone ၼႆႉ မၢင်ပွၵ်ႈမၢင်လႂ် ၸၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈပဵၼ်မူၼ်ႉမၢၼ်ႉ ၶၢဝ်ႇၶဵင်းလႆႈ။
- ယႃ Clofazimine ၼႆႉ ၸၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈၽိဝ်ၼင်လႅၼ်ႈသီပိူၵ်ႇမၢၵ်ႇလွၵ်း၊ သီၼမ်ႉဢွႆႈသေ သင်ဝႃႈ ၵိတ်းယႃၼႆ ၵေႃႈ သီၽိဝ်ၼင် တေဢွၼ်ႇလူင်းမႃးၶိုၼ်းလွႆးလွႆး။
- ဢဝ်ယႃ Ethionamide ဢမ်ႇၼၼ် ယႃ Prothionamide လႅၵ်ႈၼႆႉ တၢင်တႅၼ်းယႃ Clofazimine လႆႈ။ ၵူၺ်းၵႃႈ ၸၢင်ႈတုမ်ႉတိူဝ်ႉတပ်း။
- ယႃ Rifampicin ၼႆႉ ပဵၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈႁဵတ်းႁႂ်ႈယဵဝ်ႈပဵၼ်သီပိူၵ်ႇမၢၵ်ႇလွၵ်းသေတႃႉ ဢမ်ႇႁဵတ်းႁႂ်ႈပဵၼ်ၽေး။

ငဝ်းလၢႆးတီႈတေလႆႈယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်တုတ်ႈ ၶိုၵ်ႉၶၢၵ်ႉၼႆႉ တေမီးမိူၼ်ၼင်ႇပႃႈတႂ်ႈၼႆႉ။

1. မိူဝ်ႈၽွင်းပၼ်ယႃၼၼ်ႉ မီးၽၢင်ႁၢင်ႈဢမ်ႇမၼ်ႈယႃၶၢဝ်ႇၶႅင်း။ ႁွပ်ႈၶႅင်းၶၢမ်ႇတူဝ် လိုၼ်ႉတိုၵ်းတေႃးၸလႈ ႁဵတ်းႁႂ်ႈ တုမ်ႉတိူဝ်ႉသဵၼ်ႈဢႅပ်ႇယူင်ႇမွႆႇ ဢမ်ႇၼၼ် ၽိဝ်ၼင်လူႉလဵဝ် ၸလႈ တေပဵၼ်ႁူမ်ႈပႃး–

   ၵ) သဵၼ်ႈဢႅပ်ႇယူင်ႇၵႂ်ႈၶိုၼ်ႈဝႆႈၸလႈ ၽွင်းတိူဝ်ႉဢၼ်ႁ် တေလဵပ်း

   ၶ) ဢမ်ႇၸၢင်ႈတူင်ႉ (ၶေႃႈမိုဝ်းငေႃးတူၵ်း၊ ဢၼ်တိၼ်တေလၼ် ၸလႈ ၼႄႈတေမိတ်းၵူႈၽဝ်ႇၼိုင်ႈ)

   င) လဵပ်းဢၼ်ၵဝ်ႇတီႈၽိဝ်ၼင်ၼၼ်ႉတေလဵပ်း၊ ပေႃးတိူဝ်ႉၼႆတေလဵပ်းၸလႈၸၢင်ႈပဵၼ်လဵပ်းၶိုၼ်းမႃး။

   <u>လွင်ႈယူတ်းယႃ</u>– တေလႆးယင်ႉလိုဝ်ႈ၊ ပၼ်ယႃ Aspirin, Prednisolone dose သုင် (ၵူၼ်းလူင် 40-60mg ၵူႈဝၼ်း) ၼႆလိုင်တေႁဵတ်းႁႂ်ႈသဵၼ်ႈဢႅပ်ႇယူင်ႇလဵပ်းၼၼ်ႉတေလီၶိုၼ်းမႃး ၼွႆးၶၢဝ်းတၢင်း ဝၼ်းသွင်ဝၼ်း။ ဝႆႉသေၼၼ်ႉတေလႆႈယွမ်းၶႅင်းယႃပၼ် တႃႇၶၢဝ်းတၢင်း 3 ထိုင် 4 လိူၼ်။ သိုပ်ႇပၼ် ယႃတုတ်ႈၵူႈ။

2. ၽၢင်ႁၢင်ႈဢမ်ႇမၼ်ႈယႃၶၢဝ်ႇၶႅင်းၼႆႉ တေႁၼ်တီႈၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်ဢမ်ႇလႆႈႁပ်ႉလွင်ႈယူတ်းယႃတဵမ်ထူၼ်ႈၸလႈ ၶႅင်းၶၢမ်ႇ တူဝ်တူၵ်းယွမ်းၵူႈသေပဵၼ်မႃးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တီႈၽိဝ်ၼင်ၼၼ်ႉ လဵပ်းတေၽေးဢွၵ်ႇမႃးလိူဝ်ၵဝ်ႇသေ လဵပ်း တီႈၵဝ်ႇၼၼ်ႉၵေႃႈတေပဵၼ်တုမ်ႇတုတ်ႈ (ၼႃ၊ ငၢႆးမိူၼ်၊ ၶၢဝ်ႇၶႅင်း၊ ဢွၵ်ႇတုမ်ႇ) သေယႂ်ႇၶိုၼ်းမႃးလိူဝ်ၵဝ်ႇၼၼ်ႉယဝ်ႉ။
<u>လွင်ႈယူတ်းယႃ</u> – ပၼ်ယႃတုတ်ႈ ၸလႈ Prednisolone မိူဝ်ႈလဵဝ်ၵၼ်သေ ယူတ်းယႃ။

3. ၵမ်ႈၼမ် မိူဝ်ႈယူတ်းယႃၼၼ်ႉ တေဢမ်ႇယူႇလီၸလႈ မီးလူမ်းၼၢဝ်။ ယွၼ်ႉၶႅင်းၶၢမ်ႇတူဝ်တူၵ်း လႆႈၽိုၼ်ႉၶိုၼ်း လၢႆလၢႆလႅဝ်းၸလႈ တေတုမ်ႉတိူဝ်ႉသဵၼ်ႈဢႅပ်ႇယူင်ႇ၊ ၵမ်ႈၼိူဝ်ႉ၊ လုပ်ႇၸလႈၶေႃႈတေႃႇလဵပ်း၊ မၢၵ်ႇလၼ်ႁႂ်ႈ၊ ၶဵဝ်ႇတႃ သႂ်ႁႂ်ႈ၊ ၶႆႇၶမ်လဵပ်း၊ ၼွႆးယဵဝ်ႈမီးထၢတ်ႈပၢၼ်ႇတိၼ်း၊ ဢွၵ်ႇတုမ်ႇလႅင် (လႅင်သေလဵပ်း ဢၼ်ၸၢင်ႈယဵၼ်းပဵၼ်လဵပ်းလႆႈ)။ လွင်ႈဢမ်ႇယူႇလီတီႈဝႃႈမၼ်းၼႆႉ ၸၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈထိုင်တၢႆၵွၼ်ႇယဝ်ႉ။
<u>လွင်ႈယူတ်းယႃ</u> – ယႃၵိၼ် Thalidomide ၼႆႉလီသေပိူၼ်ႈ။ ၵူၺ်းၵႃႈ ၶႃသိုဝ်ႉယၢပ်ႇၸလႈ တေဢမ်ႇလႆႈပၼ် ၼၢင်းယိင်းၵိၼ် လိုဝ်ႈသေဝႃႈၶဝ်တေဢမ်ႇဢၢၼ်းဢဝ်လုၵ်ႈ။ ႁႂ်ႈပၼ်ၶႅင်းယႃ Clofazimine သုင် (ၼိုင်ႈဝၼ်း 300mg ႁိုင်လိုဝ် 3 လိူၼ်) ဢမ်ႇၼၼ် ယႃၵိၼ် Chloroquine ၵေႃႈလႆႈလႆႈယူႇ။ ယႃ Prednisolone ၼႆႉ တႃႇလႆႈယူတ်းယႃ တၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ၶၢဝ်ႇၶႅင်းၵူၺ်း (မိူဝ်ႈဢမ်ႇမီးယႃ Thalidomide ၵူၺ်းၸင်ႇလႆႈ)ၸလႈ ႁွပ်ႈ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၶၢဝ်းႁိုင်သေ ၶၢဝ်ႇၶႅင်းၼၼ်ႉ တႃႇတေၵိတ်းၵိၼ်ယႃၼႆႉတေယၢပ်ႇ။

လွင်ႈၶေႃႈၵင်ႈ

လွင်ႈၶေႃႈၵင်ႈ ၼႃ၊ ၶႅၼ်ၸလႈ တႃ ဢၼ်ဢမ်ႇႁူႉတူဝ်ယူႇယဝ်ႉၼၼ်ႉ ပဵၼ်လွင်ႈလမ်ႇလွင်ႈ။

- ၶၢပ်ႇတိၼ်တေလႆႈၼႄ။ တူဝ်ယၢင်ႇ – ႁႂ်ႈတိုဝ်းၶၢပ်ႇတိၼ်ယၢင်တႃႇယႃႇၵႃႈ တႃႇၸၶေႃႈၵင်ႈ လဵၵ်းမႆႈၼႄးယႂ်ႇၸလႈ

22 တၢင်းပဵၼ်ၽိဝ်ၶင်

ၽိူဝ်ႉတင်းၼွႆးၵိပ်းတိၼ်တေလႆႈၵူၼ်ႈ (ၺႃႉပႃႉၵူၼ်ႈ) တႃႇၶႄႉၵင်ႈၶမ်ႉၶႄၵ်း ၵၼ်လူင်းမႃးတီႈတိၼ်ၵၼ်

- ၵမ်ႉမီး လွင်ႈႁူႉတူဝ်ၸလႈ ၵႅတ်းၶႂ်ႈလူႉလိူဝ်။
- ထုၵ်ႇလီသုၼ်ႇထူင်မိုဝ်း မိူဝ်ႈၽွင်းႁူင်တူမ်ႈၸလႈ ၵႅတ်းၵၢၼ်။
- ထုၵ်ႇလီၵွႆႉမၢၼ်ႇတႃ (ၵၼ်ၵၢမ်ႇပႃးၵွင်းသႂ်တႃ) တႃႇၸၢႆႉႁၢင်ႈၵဵဝ်းတႃ။
- ထုၵ်ႇလီၸလႈတိၼ်ၸလႈမိုဝ်း ၼွႆးၶမ်ႉ ၽိုင်ႈဝၼ်း 30 မိၼိတ်ႉ တႃႇလွႆႈၶႂ်ႈၽိဝ်ၶင်ၵၼ်ၵွင်ႈၶၼ်ႉ ၵူၼ်ႈ ၵႂၼ်ႇမႃးယဝ်ႉ တႃႇၶႄႉၵင်ႈၽိဝ်ၶင်တိူၵ်ႈ၊ လဵပ်းၸလႈ လိူဝ်ႉမိင်းၶဝ်ႈၼွႆးၶႂ်ႈလဵပ်းၶၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီ ၵၢဝ်ၶမ်ႉ မၼ်းမၢၵ်ႇမႆႉၽႅၵ်းၵိဝ်သေတႃးပၼ်ႁူႈဝၼ်း။
- ၶေႃးတေႃႇလုပ်ႇၼိင်းၼိင်ၼႆႉၵေႃႈ ၶႂ်ႈတူင်ႉၽိုင်တႃႇသေႇသေ ႁႄႉၵင်ႈလႆႈၸလႈ ထုၵ်ႇလီၵႅတ်းႁၼ်ႇလွႆးလွႆး၊ လီလီ၊ တႃႇသေႇ ႁူႈဝၼ်း။

လွင်ႈပၼ်ပႆႇႁူႉ

ထုၵ်ႇလီပၼ်တင်းႁူႉၵူၼ်းပဵၼ် လွၵ်းလႆႈၶႄႉၵင်ႈ ၼၼ်၊ ၶႃ ၸလႈ တႃ ၵၼ်ၵၢမ်ႇႁူႉတူဝ်ယဝ်ႉ။ ၵမ်ႉၵႅတ်း သင်ၼႆႉ တေလီလိူဝ်ပိူၼ်ႈ ႁူလုၵ်းၵူႈၵမ်ႈၶမ်ႈၵေႃႈ ၵၢမ်ႇပဵၼ်လႆႈ။ လွင်ႈလမ်ႇလွင်ႈၸတႉ ၼွႆးၽိုင်ႈဝၼ်းၶၼ်ႉ ၵမ်းၵမ်းၶႂ်ႈႁူတ်ႇ၊ လိၵ်တ်ႈ တူလုၵ်းၼၼ်ၶႃဝႃႈလွင်ႇမီးလွင်ႈတုမ်ႉတူဝ်ႉပဵၼ်လဵပ်းၸလႈ ၶိူတ်းလုမ်းလႃးယူတ်းယႃပၼ်ၵမ်းသိုဝ်ႈ။ ထုၵ်ႇလီဝူၼ်ႉ ၸလႈ ႁႄႉၵင်ႈၽေးၵၼ်လၢင်ႈတေပဵၼ်လႆႈ မိူၼ်ၶင်ႇ ၵမ်ႉၶႂ်ႈၽွႆးမႆႈလႃးၼႆႉၵေႃႈ ပဵၼ်ၵၼ်လမ်ႇလွင်ႈ။

လွင်ႈၽိူၼ်ႉၽူးပၼ်ၸိုၼ်း

ၵၢၼ်ၽေႃႇတတ်းၸလႈ လႆႈၵႂၵ်ႇၵိူင်းယူတ်းယႃၼႆႉ ပဵၼ်ပွတ်းတွၼ်းလမ်ႇလွင်ႈ တႃႇယူတ်းယႃပၼ်လဵပ်း ၵၼ်ပဵၼ် တီႈ တိၼ်၊ မိုဝ်း၊ ၶႃး၊ လုပ်ႇၸလႈ ၵၢမ်ႈၽိူဝ်ႉ ၵိၼ်တႆႇႁႃႇလိူဝ်းၶၼ်ႉ။ ၵၢမ်ႈၽိူဝ်ႉတီႈသိၼ်ႈၵိၼ်တႆႇႁႃႇယဝ်ႉၼႆႉ လွႆႉ လႆႈၽေႃႇတတ်းသေ ယူတ်းယႃလိူၵ်ႈလႆႈပၼ်လႆႈ။ ႁူလုၵ်းၵူႈ လွင်ႈယူတ်းယႃလူလႈယႃၸလႈ ၵၢၼ်ၽေႃႇတတ်းၼႆႉ တေ ၵမ်ႉလၢင်ႈၵႅတ်းၶႂ်ႈ လွင်ႈႁူႉတူဝ်သိၼ်ႈၵႃႇယူင်ႇမိူၼ်ၵဝ်ႇမႃးၸိုၼ်းလႆႈ။

လႆႈၶႂ်ႉႁင်ႈ 3 ၶၼ်ႉတွၼ်ႈ

- ၵျႃတၢင်းပဵၼ်လိူမ်လဝ်ႉသေ ယူတ်းယႃပၼ်။
- ႁူႉၽွၼ်းလႃႉ ၵၼ်တေမႃးတင်းလင်လိူမ်လဝ်ႉသေ ယူတ်းယႃၶႂ်ႈထုၵ်ႇမၼ်ႈ။
- ၸင်ႇႁဵဝ်တေလုမ်းလႃးၸိုၼ်းတူဝ်လဝ်ႈၵဝ်ႇလႆႈၶၼ်ႉ ပၼ်တၢင်းႁူႉၵူၼ်းပဵၼ်။

တႃႇတွင်း
ၵူၼ်းပဵၼ်တုတ်ႈၵမ်ႈၶမ်ၼႆႉ ၵိူင်းလွၵ်ႈတေတူၵ်းၸလႈ ၵႆႉလွၵ်ႈလိူၵ်ႉ ၵွပ်ႈဝႃႈ ၽေင်ႇၵျႃင်ႈတူဝ်ၶိင်းၵၼ်လိူၵ်ႈလႆႈ ပိူၵ်ႇပိူင်ႈၸလႈ ၵူၼ်းၵျိမ်းၵွမ်းၵေႃႈလိူၵ်ႇၸၽၶဝ်ၶၼ်ႉယဝ်ႉ။ လွင်ႈႁူႉဝႃႈၵူၼ်းပဵၼ်ၵျိင်းလွၵ်ႈတူၵ်းသေ ပၼ်တၢင်းလွႆႈ ထိူမ်ၸလႈ ယူတ်းယႃပၼ်ၼႆႉ ပဵၼ်လွင်ႈလမ်ႇလွင်ႈ။ ၵဵဝ်ႇလူလုၵ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼႆႉသေ တႃႇၵၢဝ်ပေႉလွင်ႈ ၵူၼ်းၵျိမ်းၵွမ်း လိူၵ်ႇၽေ၊ ပွႆႇယူႇၵေႃႉလိူဝ်ၸလႈ ၵွပ်ႈၵမ်ႇႁူႉလွင်ႈတၢင်းပဵၼ်သေႁူဝ်ပူၼ်ႉတီႈလိူဝ်းၼႆႉ ပဵၼ်ၵၼ် လမ်ႇလွင်ႈ တႃႇလူလွမ်လုမ်းလႃးၵူၼ်းပဵၼ်ၶၢဝ်းႁိုင်ႁႃႇၶၼ်ႉယဝ်ႉ။

ၵွႆႇသူပ်းသွင် ၽိတ်းၽၢႆႉ (Substance abuse)

23

ၵွႆႇသူပ်းသွင်ၽိတ်းၽၢႆႉဢၼ်ဝႃႈၼၼ်ႉ ၸိတ်းၶႂ်ႈၵူၼ်းၵေႃႉၼိုင်ႈ လႆႈပိုင်ႈၵိုင်သူပ်းသွင်ဢၼ်ၼၼ်ႉမၼ်း (လပ်းယႃႈမဝ်းၵမ်)။ သင်ဝႃႈၵူၼ်းၵေႃႉၼိုင်ႈ မီးၽေႃင်ႇၸၢင်ႈၼင်ႉပႃႈတွႆႈၼႆႉသၢမ်ၶေႃႈ ဢမ်ႉၼၼ်ႉ ၼမ်လူဝ်ႇၼၼ်ႉၼႆလိူင် တေလၢင်ႈလၢတ်ႈ လႆႈဝႃႈ ၵူၼ်းၵေႃႉၼၼ်ႉ တၵ်းတေလႆႈပိုင်ႈၵိုင်သူပ်းသွင်ဢၼ်ၼၼ်ႉယူႇၼႆယဝ်ႉ။

- မီးၵၢင်ၵွႆႇ ၼပ်ႉၵွႆႇတိုဝ်း သူပ်းသွင်ၼၼ်ႉၸၢဝ်ႇၸိူင်း။
- တႃႇဢမ်ႇၵိၼ် ဢမ်ႇၵွႆႇသူပ်းသွင်ၼၼ်ႉ ၵုမ်းထိင်းတူဝ်လဝ်ႈၵဝ်ႇယၢပ်ႇ (ၶတႃႇဢဝ်ၸၢဝ်းတၢင်းဢၼ်ၶတႃႇၵွႆႇ၊ ၵိုတ်း ယုတ်းၵွႆႇၶလႈ တၢင်းၼမ်ၵေႃႈသူပ်းသွင်)
- မိူဝ်ႈဢမ်ႇၵွႆႇ ၼႆႉၸၢဝ်းတၢင်းၼိုင်ႈၼၼ်ႉ မီးၽေႃင်ႇၸၢင်ႈၵိုတ်းယုတ်းဢွၵ်ႇမႃး၊ မိူဝ်ႈၵွႆႇၸိုၼ်းၼၼ်ႉ ၽေႃင်ႇၸၢင်ႈဢၼ်ၼၼ်ႉ ၸၢႆႈႁၢႆႉၸိုၼ်း။
- တႃႇၶွႆႈလႆႈၽွၼ်းတုမ်ႉတိုဝ်ႉမိုၼ်ၵူႈပွၵ်ႈဢၼ်ယၢမ်ႈၵွႆႇမႃး (ၸိင်းၸၢမ်ႇ)ၼၼ်ႉ တေလႆႈၵွႆႇၼမ်လူဝ်ႇမႃးတိၵ်းတိၵ်း
- သူပ်းသွင်ဢၼ်ၼၼ်ႉ ပဵၼ်ဢၼ်လမ်ႇလွင်ႈလူဝ်ႇပိုၼ်ႈတႃႇၽဝၵူၼ်းၵေႃႉၼၼ်ႉမႃး။
- ပၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈ ၵူၼ်းၵေႃႉၼၼ်ႉ ႁူႉလီယူႇဝႃႈ ၽွၼ်းလၢႆႉလွင်ႈၵိၼ်/ၵွႆႇသူပ်းသွင်ဢၼ်ၼၼ်ႉၼႆႉ ပဵၼ်လိူင်ႉၸိုဝ်ၼႆ သေတႃႉ ယင်းလႆႈသိုပ်ႇၵွႆႇတိုဝ်းယူႇ။

23.1 ပဵၼ်ၵွင်ႉယွၼ်ႉလဝ်ႈၶလႈ ယႃႈမဝ်းၵမ်

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

ၵိုင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ်ၵွင်ႉ။ ။မိူဝ်ႈၵူၼ်းၵေႃႉၼိုင်ႈ ၵွႆႇၼမ်/ၵိၼ်ၼမ်ၸိူင်းပူၼ်ႉတီႈ (တူဝ်ယၢင်ႇ–လဝ်ႈၶလႈယႃႈမဝ်းၵမ်) ၶလႈ ၸိုၼ်းဢမ်ႇလၢင်ႈဢဝ်ဢွၵ်ႇတီႈတူဝ်ၸိုၼ်းဝႆးဝႆး။ ၽေႃင်ႇၸၢင်ႈၼႆႉ တေမီးတေႃႇထိုင် ယမဝ်းၵမ်ပေႃးၸၢႆႈႁၢႆႉၼွႆးတူဝ်ၵူၼ်း။

လွင်ႈတုမ်ႉတွပ်ႇတူဝ်ၵူၼ်း မိူဝ်ႈၵိုတ်းယင်ႉၵိၼ်လဝ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် ယႃႈမဝ်းၵမ်။ ။ၵိၼ်/ၵွႆႇ သူပ်းသွင်မၢင်ဢၼ်မႃး ၸၢဝ်းၸိူင် (တူဝ်ယၢင်ႇ – ၵူၼ်းဢၼ် ၵမ်းၵမ်းၵိၼ်ယႃႈမဝ်းၵမ်ယူႇ)ၼႆႉ ၵူၼ်းၵေႃႉၼၼ်ႉ တေလႆႈပိုင်ႈၵိုင် သူပ်းသွင်ဢၼ်ၼၼ်ႉမႃး။ ဝႆးလိုၼ်းမႃး တႃႇၶွႆႈၶဝ်ယူႇသဝ်းၸိတ်းသၢင်ႈႁၢႆႉလႆႈ ၼင်ႇပၵ်ႉၵတိႉၼၼ်ႉ ၶဝ်တၵ်းတေလႆႈ ၵွႆႇတိုဝ်းသူပ်းသွင်ၼၼ်ႉ။

ၽေႃင်ႇၸၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် – ၽေႃင်ႇၸၢင်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼႆႉ တေသၢၼ်ၶတ်းၵၼ်တင်း ၽွၼ်းယႃႈမဝ်းၵမ်။ ၽေႃင်ႇၸၢင်ႈၵိုတ်းယင်ႉၼၼ်ႉ တေမီးယူႇလၢႆလၢႆဝၼ်း။

သင်ဝႃႈ ၵူၼ်းၵွႆႇတိုဝ်းယႃႈမဝ်းၵမ်ၸၢဝ်းၸိူင် ၼပ်ႉၵိုတ်းယင်ႉ ၵွႆႇတိုဝ်းယႃႈမဝ်းၵမ် ဢမ်ႇၼၼ် လဝ်ႈၼႆလိူင် တၵ်းတေလႆႈၸၢင်ႈၸိုင်ႈ လွင်ႈတူဝ်ႉတွပ်ႇၵိုတ်းယင်ႉဢၼ်ၸၢႆႉၸိူင်းဝႆႉလွမ်း။ ႁႃမ်းလူလႅဝ်း ၵူၼ်းပၼ်လွင်ႈၸွႆႈၵွႆႇ ပႃးႁူႉ ၶလႈ ပီႈပီႈၼွင်ႉၼွင်ႉ တေလႆႈတူလႅဝ်းလွမ်းၵႂႃႇၸၢဝ်းယၢဝ်း၊ သင်ဢမ်ႇၼၼ်ၼႆ ၵူၼ်းပဵၼ်တေၵႂႃႇၵွႆႇတိုဝ်း ယႃႈမဝ်းၵမ်ၸိုၼ်း။

23 လွၵ်ႉၸူဝ်းၸွင် ၽိတ်းၽေႃႈ

လဝ်ႈ

1. ၵိုင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ်ၵွင်ႉၶႃႈၼွင်း (Acute intoxication)

ၼေႁုပ်ႇပိုတ်ႈတီႈပွင်ႇ

ပဵၼ်ၵွင်ႉယွၼ်ႉလဝ်ႈၼႆႉ တေပဵၼ်ၵွၵ်ႈမႃး မိူဝ်ႈၵိၼ်ၼမ်ပူၼ်ႉလိူဝ်ၵၼ်တူဝ်ၵူၼ်းႁပ်ႉလႆႈၼၼ်ႉ ပဵၼ်မႃးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လွင်ႈပဵၼ်ၵွင်ႉၼႆႉ တေလီၵ်ႈလႅၼ်းလႅၼ်းတူင်ႉၼိုင် ၵမ်ႈၼၼ်ႉ လွင်ႈၽိတ်းပၵ်ႈၵတီႈၸွင်တူဝ်ၵူၼ်းမႃး။ ထိင်ႈၽေႃႈၼိုင်ႈၼၼ်ႉ လၢတ်ႈလႆႈဝႃႈ ၵူၼ်းၵေႃႉၼၼ်ႉ ၵမ်ႈလၢင်ႈတူင်ႉၼိုင်တူဝ်မိူၼ်ၵဝ်ႇလႆႈၼၼ်ႉ ၵမ်ႈထုၵ်ႈလီ ၶႄႈလူတ်ႉၵႂႃႇလႃႇလႃႇ။

ၽေႃၵ်ႈၶၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- ၵႃႇလဝ်ႈ။
- ႁၢၵ်ႈ။
- လွင်ႈတူင်ႉၼိုင် ယူႇသဝ်းလီၵ်ႈလႅၼ်ႈ။
- လွၵ်ႇပိတ်းလွၵ်ႇပွတ်း။
- တူင်ႉတိုၼ်ႈတူဝ်ပူၼ်ႉတီႈ
- ၵုမ်းထိင်းလွၵ်ႇၵမ်ႈလႅၼ်ႈ
- လွင်ႈၵပ်းသၢၼ်ၶေႃႈတၢင်းသၢင်ႈ ၵေႃႈလူင်း။

ယိုင်ႈလဝ်ႈၼမ်မႃးတိၵ်းတိၵ်း ၵူၼ်းၵေႃႉၼၼ်ႉ ၸၼ်းတေမဝ်းမႃးတိၵ်းတိၵ်းၼၼ်ႉ လိုမ်းတူဝ်ၵႂႃႇၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- **သင်ဝႃႈ လိုမ်းတူဝ်ၼႆႉလိူင်**
    - မိူဝ်ႈယင်းလိုမ်းတူဝ်ယူႇၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈၵဝ် IV NSS သေ ၽိူမ်ႉထႅမ်ထၢတ်ႈၼမ်ႉပၼ်။
    - မိူဝ်ႈၵူၼ်းပဵၼ် ၵိၼ်လႅၼ်ႈမႃးၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈၵိၼ်ၼမ်ႉမၢၵ်ႇမႅႆႉပၼ်ၼမ်ၼမ် (>3 လီႈတႃႇ) တႃႇႁႂ်ႈလိုပ်ႈၵႃးလဝ်ႈ ၵၼ်ယူႇၼႂ်းတူဝ်ၵွၵ်ႈၵႂႃႇ။
    - ႁႂ်ႈၽေၢင်ႉတူလုၵ်း လွင်ႈထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼႂ်းလိူတ်ႈၵေႃႈ (တူလုၵ်းတီႈ ၵၼ် 10.1)
    - ၵူတ်ႇလီတ်းတူလုၵ်း ယိဝ်ႈၵၼ်ၵွၵ်ႈမႃးၼၼ်ႉ ၽေႃၵ်ႈၶၢင်ႈလမ်ႇလွင်ႈ (မိူၼ်ၼင်ႇ ၼွင်းထူလုၵ်ႈလွၵ်ႇ၊ ၼွင်း ႁူဝ်လွၵ်ႇတွၼ်ႈ) ၵူႈလူဝ်ႈမူင်း တေႃႇထိုင်ၵူၼ်းပဵၼ်ပေႃးတိုၼ်ႇမႃး။
    - ႁၢၵ်ႈၵၼ်ႁၢၵ်ႈၵွၵ်ႈမႃး လၢင်ႈၵႂႃႇၵိုတ်းလွတ်ႈလူမ်းထူလုၵ်ႈလွၵ်ႇၼၼ်ႉ တေလႆႈၵဝ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၸွၼ်းၼီး ၵိင်းဝႆႉ။ (လိုမ်းတူဝ်၊ ၵၼ် 7.1 ၼၼ်ႉ တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇၵီးယွၼ်ႉႁၢၵ်ႈ၊ ၵၼ် 21.1)
- **သင်ဝႃႈ ၵူၼ်မေႃး ၵမ်ႈၼၼ် ၸႂ်ႈၶေႃတ်းၶႃႈၼႆႉလိူင်**
    - ႁႂ်ႈပၼ် **Diazapam** 10 mg IV။ သင်ဝႃႈထုၵ်ႇလီပၼ်ထိင်ႈၼႆႉ ဝႆး 30 မိၼိတ်ႉယဝ်ႉ ႁႂ်ႈပၼ်ထိင်ႈ ၵမ်းၼိုင်ႈ။
    - ၽိူမ်ႉထႅမ်ထၢတ်ႈၼမ်ႉပၼ် (ၵိၼ် ၵမ်ႈၼၼ် သႂ်းပၼ် IV)။ ၵူတ်ႇလီတ်းထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼႂ်းလိူတ်ႈ ၵေႃႈသေ သင်ဝႃႈမီးၼႆႉၵေႃႈ ႁႂ်ႈယူတ်းယႃပၼ်။

တႃႇလွင်ႈၵိုင်ႇၵၢင်ႇပဵၼ်ႁွင်ႉလဝ်ႈၵႂႃႉၼိုင်းၼၼ်ႉ ဢၼ်လၢင်ႈမီးပေႉၸၼ်ႉ တေပဵၼ်ထၢတ်ႈ ၵိူဝ်ဝၢၼ်ၸွမ်းလိူတ်ႈၶေႃႉၼႆႉသုင် (ၶၼ် 10.1)။ ၵိၼ်လဝ်ႈၼၢဝ်းၶိုင်ၼႆႉ ၸၢင်ႈပဵၼ် တၢင်းပဵၼ်ၼၢတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇ B1 ။ (တၢင်းပဵၼ် ၶပႇရီႇ ၶပႇရီႇ ၶၼ် 17.2)

2. လွင်ႈတုမ်ႉတွပ်ႇတူဝ်ႁူၼ်း မိူဝ်ႈၵိုတ်းယင်ႉ (Withdrawl Reaction)

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- မီးလူမ်းၶႅဝ်ၵိတ်းၵိတ်း (ၽၢင်ႁၢင်ႈၵႂႃႉၼိုင်း)
- ပဵၼ်ငၢၼ်း (ၽၢင်ႁၢင်ႈၵႂႃႉၼိုင်း)
- ႁူဝ်ၸႂ်တွတ်ႉဝႆး (ၼိုင်းတွတ်ႉလိူတ်ႈဝႆး)
- ဢွၵ်ႇႁိူဝ်ႉ
- ႁၢၵ်ႈ၊ ၶေႃႉႁၢၵ်ႈ
- ၽၢင်ႁၢင်ႈၵိဝ်ႉလူလႆႈသိၼ်ႈၵႃႈယူင်ႉ – ၸႂ်ဢမ်ႉ ၸိမ်၊ သၼ်ႉ (ငေႃးငေႃးမိုဝ်းၶႃႈ၊ ငေႃးငေႃးမိုဝ်းမႃး)
- သိင်ၶလႈၵႃႈယူင်ႉႁၼ် လွၵ်ႉ/ၽၢင်း၊ ႁၼ်ၶလႈ လႆႈငိၼ်း ဢၼ်ဢမ်ႇမီး
- ၸႂ်သုၵ်ႉသၢၵ်ႉ၊ လွင်ႈတိုၼ်ႉတူဝ်ပူၼ်ႉတီႈ၊ ၸႂ်ႁူဝ်၊ ၸွၼ်းဢမ်ႇလပ်း။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ပၼ်ယႃ Diazepam 10 mg IV လၢႆလၢႆပွၵ်ႈ တေႃႇထိုင်ႁူၼ်းပဵၼ်ယဵၼ်လူင်းၵႂႃႇ။
- လူတ်းယွမ်းပၼ် ယႃၵိၼ် Diazepam ၶေႃႈလူင်းလွႆးလွႆး (တူဝ်ယၢင်ႇ– 10 mg BD တႃႇ 2 ဝၼ်း 5 mg TID တႃႇ 2 ဝၼ်း 5 mg OD တႃႇ 2 ဝၼ်း သေၶလႈၵိုတ်းလိုဝ်ႈပဵတ်ႈ) ၼၼ်ႉ တေလၢင်ႈႁႄႉၵင်ႈၽွၼ်းလႃႉ လွမ်းလင်လႆႈ။
- သင်ဝႃႈမီးၽၢင်ႁၢင်ႈလွၼ် (ၸႂ်လဝ်ႈၵဝ်ႇယွၵ်ႉလဝ်ႈၵဝ်ႇ) ၼႆလိူင်ၼွႆႈပၼ် Chlorpromazine 25 mg PO QID။
- ဝီႇတႃႇမိၼ်ႇ– Thiamine 100 mg/ဝၼ်း၊ ဝီႇတႃႇမိၼ် ပီႇ 12 1 mg/ဝၼ်း၊ folic acid 5 mg/ဝၼ်း။

ယႃႈလမ်၊ ယႃႈၽိူၵ်ႇ၊ မေႃႇၽိၼ်း

ယႃမဝ်းၵမ်လိူဝ်းၼၼ်ႉ လုတ်ႇၵၢဝ် ဢမ်ႇၸၼ် လုတ်ႇၶဝ်ႈၸူးလင် ဢမ်ႇၸၼ် သမ်းၶဝ်ႈသိၼ်ႈလိူတ်ႈလႆႈ။

1. ၵိုင်ႇၵၢင်ႇပဵၼ်ႁွင်ႉၵႂႃႉၼိုင်း (Acute Intoxication)

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- တူင်ႉတိုၼ်ႉတူဝ်ပူၼ်ႉတီႈ (ၸူဝ်ယူႇတႃႇသေႇ)
- ၽိဝ်ၸိူဝ်ႉ ၽိဝ်ၶင်လိူင် (ၶႃႈမိုၼ်ဢၢပ်ႈမႆႈဝႆႉ၊ ၽိဝ်ၶင်လိူင်)
- ၽိဝ်ၶင်ၸူမ်း (ၵမ်းၶမ်ၶတႃႉ မေႃႇၽိၼ်း)
- ႁူးတႃလမ်လိူၵ်ႉလူင်း
- ႁူဝ်မဝ်း (ၶႆႈၸွၼ်း)
- ထူလုၵ်ႈၸႂ်ၼိုင်းၼိုင်းၶလႈ ၼိုင်းထူလုၵ်းၸႂ်ထိုင်း။
- လူမ်းမႆႈတူဝ်တူၵ်းယွမ်း။
- ႁူဝ်ၸႂ်တွတ်ႉဝႆး၊ ၼိုင်းလိူတ်ႈတူၵ်း။

23 ၸႂ်ႉယူဝ်းၸွင် ၽိတ်းၽေႃႇ

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ႁွပ်ႈဝႃႈ ၵမ်ႉမီးၶေႃႈမုၼ်းၵိၼ်ႇလူလ်ႈလွင်ႈၸႂ်ႉမေႃႇၽိင်းပူၼ်ႉတီႈၸလႂ်း ၵမ်ႉလႆႈသုၼ်ႇဝႆႉၼႄးပပ်ႉၼႆႉ။ တၢၵ်ႈတေလႆႈ ယူတ်းယႃလွမ်းၸၼ်ႇၽၢင်ၵျၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၵူႈႁူလ်းႈ။ လိူဝ်သေၼၼ်ႉ တေလၢင်ႈႁႄႉၵင်ႈၽွၼ်းလႃႉလွမ်းလင်ၸလႂ်း ယႃၸႂ်ႉ ၼိမ်လႆႈယူႇ။

2. လွင်ႈတူမ်ႉတွပ်ႇတူဝ်ႁူၼ်း မူဝ်ႈၵိုတ်းယၢင်ႉ (Withdrawl Reaction)

ၽၢင်ၵျၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

- မႆႈၸႂ်၊ ၸႂ်ႁူဝ်၊ ၸႂ်ၵမ်ႉၼိမ်
- ၵိူင်းထူလ်ႈၸႂ်ဝႆး။
- ၼမ်ႉၼွႆးတူဝ်ၵွၵ်ႉမႃးၼမ်– ႁူဝ်ႉၵွၵ်ႉ၊ ၶီႈမုၵ်ႈ လႆ၊ ၼမ်ႉတႃလႆ။
- ႁူးတႃလမ် ႁၢင်ႈမႃး။
- ၸူၼ်ၼိူဝ်ႉယူၵ်ႉ/ၵီႈ။
- သၼ်ႇ – ငေႃးၶေႃႈမိုဝ်းႁူႇ၊ ငေႃးၶေႃႈမိုဝ်းမႃး။
- ၵၢမ်းၼိူဝ်ႉတေႁူတ်းလူင်း
- ၵၢမ်းၼိူဝ်ႉလဵပ်း
- ၼေႃႈ ၵၢပ်ႈမူၼ်မႆႈ၊ မူၼ်ၵတ်း
- ၵိၼ်ၵမ်ႇဝၢၼ်၊ ၵမ်ႇၸႆႈၵိၼ်
- တွင်ႉၸိုၼ်ႈတွင်ႉလဵပ်း/တွင်ႉၵိုဝ်ႈ

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ပၼ်ယႃ Diazepam 10 mg IV လႆၢလႆၢပွၵ်ႈ တေႃႇထိုင်ႁူၼ်းပဵၼ်ယဵၼ်လူင်းၵႂႃႇ။
- လူတ်းယွမ်းပၼ် ယႃၵိၼ် Diazepam ၵေႃႇလူင်းလွႆးလွႆး (တူဝ်ယၢင်ႇ– 10 mg BD တႃႇ 2 ဝၼ်း 5 mg TID တႃႇ 2 ဝၼ်း 5 mg OD တႃႇ 2 ဝၼ်း သေၸလႂ်းၵိုတ်းလိုဝ်ႈပဵတ်ႈ)ၼၼ်ႉ တေလၢင်ႈႁႄႉၵင်ႈၽွၼ်းလႃႉ လွမ်းလင်လႆႈ။
- ယႃ Methadone ၸလႂ်း Clonidine ၼၼ်ႉ ၸႂ်ႉတိုဝ်းၵၼ်တၢင်ႇတီႈယူႇၼႆသေတႃႉ ပွတ်းတီႈႁဝ်းယူႇလိုဝ်း ၼႆႉၸတႃႉ ၵမ်ႇမီးတႃႇၸႂ်ႉတိုဝ်း။ ၵိင်ၼိူဝ်ၽၢင်ၵျၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်သေ ယူတ်းယႃပၼ်ၵႂႃႇ။

ယႃႈမႃႉ (ယႃ Amphetamines)

ယႃႈမႃႉ လႆၢလႆၢသဵၼ်း တေမႃးလေႃးၵၼ်ဝႆႉၼွႆးမိတ်ႉလိဝ်ၵၼ်ၵေႃႈလႆႈ။ ၼွႆးယႃၼိုင်ႈမိတ်ႉၼၼ်ႉ တေသုၼ်ႇဝႆႉ ယႃႈမဝ်း ၵမ်လႆၢလႆၢလိူဝ်း။ ယႃမႃႉၼၼ်ႉ လုတ်ႇၸဝ်ႈၼွႆးၸူးလင်၊ လုတ်ႇႁၢၼ်း၊ ၵိုၼ်ၵိၼ် ၵမ်ႇၼၼ် သမ်းၸဝ်ႈသဵၼ်ႈၵဵၼ် လဵမ် လိူဝ်းၼၼ်ႉႁႂႃႇယဝ်ႈ။

ပဵၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈ ၸႂ်ႉတိုဝ်းပွၵ်ႈလိဝ်ႁူလ်းၵေႃႈ ယႃႈမႃႉၼၼ်ႉတေလၢင်ႈၵိုင်ႉၶၢင်ႉၵိတ်းၶွႆႈပဵၼ်ပၼ်ၵျပႂ်ႈၸႂ်ၵျႃႉၵိူင်းလႆႈယူႇယဝ်ႉ။

ဖၜါင်ၡၢင်းတၢင်းပ်ၭ်ၩ

- ၡိုဝ်ႉဘူၩ်ၩၡၢ်ႉၡ်ၚ်း
- ဘမ်ႇၥ်ၩဆွၩ်း။
- မံၩလဲ၊ လဲၡူဝ်၊ လဲဘမ်ႇဆိမ်
- လဲသုၵ်ႉသၢၵ်ႉၡၢဝ်ႉၡ်ၚ်း (ၡုမ်းတၚ်းၥ်ၩဘဝ် တူဝ်လဝ်ၩ ၵဝ်ႇတၢ်)
- သ်ၚ်စလၩဘၢႇယူၚ်ႇၡၩ် လွၵ်ႇ/ဖၜါင်း၊ ၡၩ်စလၩ လံၩငိၩ်း ဘၩ်ဘမ်ႇမီး
- ဝူၩ်ႉသွၩ်ႇဝၢၩ ပိုၩ်ၩတေၥ်ၩၡ်တၬ်းၡၢ်ႉတေၢႇၜဝ် (Paranoia)၊ ၡူဝ်ဝၢၩ ပိုၩ်ၩတေၡ်တၬ်းၡၢ်ႉမိုၵ်ၩလိုၚ်း တေၢႇၜဝ် (Persecution)၊ ဝူၩ်ႉသွၩ်ႇဝၢၩ လဝ်ၩ ၵဝ်ႇမီးဘောၩလၢႇဘမ်းဆၢတၬ်ၩတေၢႇၡူၩလိုဝ်းလိုဝ်း၊ တေၢႇၡူၩ်းၡူၩဂေၢႉ (Omnipotence)။

ယၢၩမၢႉမၢင်ဘၩ်ဆံႉ တေၡ်တၬ်းၡွ်ၩပ်ၭ် ဖၜါင်ၡၢင်ၩတၢင်းပ်ၭ်ၡၢ်ႉၡ်ၚ်းလိုဝ်ဆံႉ။

- လူမ်းမံၩတူဝ်စိုၩ်ၩသုၚ်ၡၢ်ႉၡ်ၚ်း။
- ၡ်တၬ်းၡွ်ၩလိုတၬ်ၩတူၵ်းတၢင်းဆ္ၩ်းစလၩ ၥ်ၚ်ပ်ၭ်ၡွၩ်ၩလွမ်းဆ္ၩ်းသ်ၩ်ၩလိုတၬ်ၩတၚ်းတူဝ်။
- ၵၢမ်းဆူဝ်ႉလူႉလ်ဝ်။
- ၵိုၚ်ႉၵၢင်ႉပ်ၭ်ငၢၩ်း၊ မၢၵ်ႇၵ်ဝ်းၵိုၚ်ႉၵၢင်ႉဘမ်ႇၡ်တၬ်းၵၢၩ်၊ တပ်းပ်ၭ်ၡွၚ်ႉစလၩ ပၩ်ၡၢတၢင်းပ်ၭ်ၡူဝ်လဲ။

လွၚ်းယူတၬ်းယၢ

- Chlorpromazine 25 – 50 mg IM ဆံႉ ဆၚ်ႇၡိုဝ်တေဘမ်ႇၡွ်ၩပ်ၭ် လဲပိတၬ်း၊ လဲပွတၬ်း၊ လဲၡၢ်ႉဆၩ်ႉ တေလ်ၵ်ၩလံၩပၩ်ဝံး။
- Ammonium chloride 500 mg PO 4 လူဝ်ၩမူၚ်းဆိုၚ်ၩပွၵ်ၩ (တၢႇၡ်တၬ်းၡွ်ၩထၢတၬ်းဆမ်ႉၡူတၬ်းဆမ်မၢၩ၊ တၢႇလိုပ်ၩဘီးထၢတၬ်ၩဘ်မ်ႇဖၜ်းတမိၩ်း (ယၢမၢႉ) ဘွၵ်ႇၡၢႇဆ္ၩ်းတူဝ်။

23.2 ဘူမ်ပူႉ

ဧၢၩပိုတၬ်ႇတီၩပွၚ်ႇ

ၡုလ်ႇပူႉဆံႉ ပ်ၭ်မၢၵ်ႇဘၩ်လံၩမၢၩတီၩတူၩ်ၩပူႉ။ ၡွပ်ၩဝၢၩ ၡ်ၚ်းပူႉဘၩ်လၢင်ၩၡ်တၬ်းၡွ်ၩ လဲမူၩ်ၩ သိုဝ်းဘိတၬ်းဘွတၬ်း၊ လၢင်ၩၡ်တၬ်းၡွ်ၩမဝ်းဘိတၬ်းဘိတၬ်း၊ လၢင်ၩၡ်တၬ်းၡွ်ၩလဲသုၵ်ႉယုၚ်ၩဘောႇလူၚ်း စလၩ ၡ်တၬ်းၡွ်ၩဘမ်ႇပေၢၩၥ်ၩၵိၩ်ၜဝ်ၩလံၩဘိတၬ်း ဘွတၬ်းစလၩ လၚ်ႇၵ်ဝ်ႉၵိၩ်ၵၩ်။ ဘိၚ်ဆူဝ်ၡ်ၚ်းပူႉ ဘၩ်ဝၢၩမၢၩဆံႉသေ လၚ်ႇလ်ၵ်ႇစဖဝံႉဝၢၩ ပူႉဆံႉပ်ၭ်ယၢၩမဝ်းၵမ် သ်ၩ်းဆိုၚ်ၩဆံယဝ်ႉ။ မိုဝ်ၩၵိၩ်တၢႇသေႇဆၩ်ႉ ပူႉဆံႉလၢင်ၩၡ်တၬ်းၡွ်ၩ တူမ်ႉတိုဝ်ႉပံၩယူႇလီ ပ်ၭ်တၚ်း ၥ်ၩ်ႇသၢႇတီၩ တွၚ်ႉစလၩဆ္ၩ်းသူပ်း ဘိၵ်ႇပၢၩၡ်တၬ်းၡွ်ၩၡိုၵ်ႇလူႉ လ်မ်လိုဝ်းဆံႉၡၢႇဆၩ်ႉယဝ်ႉ။ ၡွပ်ၩဝၢၩ ၡူၩ်းၵမ်းဆမ် ဘၩ်ယူႇလွမ်း လ်ၩ်လိၩ် မိုၚ်းထံး – မိုၚ်းမၢၩ်ၩ ဘူမ်ပူႉၵၩ်ဆမ်စလၩ တၢႇပၩ်ပံၩၡုႉဧၢၩမူၩ်း ၵ်ဝ်ႇလူလ်ၩဖေးဘူမ်ပူႉ ဘၩ် ပ်ၭ်လံၩဆံႉ လၚ်ႇပ်ၭ်လွၚ်းလမ်ႇလွၚ်းစတႉစတႉယဝ်ႉ။

23 လွႆႇၼူဝ်းၼွင် ၽိတ်းၽႃႈ

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

ၵႅင်းပူႇ ဢၼ်ၵိတ်းၶွႆႈမဝ်း

- လွႆမူၼ်းလွႆသိုဝ်း ၶူမ်ႈတင်းတူင်ႇတိုၼ်ႈတူဝ်ပူၼ်ႇတီး (ၼူဝ်ယူႈတၢႈသေႈ)
- တူဝ်ဢုၼ်ႈ
- ၵိတ်းၵၢၼ်လႆႈၼမ်လိုဝ်
- ၼွၼ်းဢမ်ႈလပ်း

ၵႅင်းပူႇ ဢၼ်လႆႈႁၼ်ႁမ်ႈၼမ်

- ၵိတ်းၶွႆႈ ၶိုဝ်ႈဢွၵ်ႈၼမ်လိုဝ်
- ၵိတ်းၶွႆႈၼမ်ႉလႆး ၼမ်လိုဝ်
- လွႆသၼ်ႈ၊ ၶူဝ်လွႆတွတ်ႈဝႆး (ၵႅင်းတွတ်ႈလိုတ်ႈသုင်)
- ၵိတ်းၶွႆႈတၢင်းပဵၼ်မွင်ၶေႃႈ ႁႂ်ႉၵႅင်းလိုဝ်ႁဝ်ႈ။
- သင်ဢူမ်တၢႈသေႈၼႆ တေၵိတ်းၶွႆႈသူပ်းၶလႈ ၼိဝ်ႈပဵၼ်သီလိူင်ယူႈတၢႈသေႈ။
- ၵိတ်းၶွႆႈ ႁူၼ်းမီးလူမ်းမႃႈမူ ပဵၼ်ငၢၼ်းၼမ်လိုဝ်ႁဝ်ႈ။

ၽွၼ်းလႃႉလွမ်းလင်

ၼၼ်ႈသိုဝ်းၼွင်းပၢၵ်ႈ။ ။ၼွင်းမိူင်းၶလႈ တူင်ႈဝူင်းဢၼ်ၵႂ်ႉဢူမ်ပူႉႁၼ်ၼမ်ၼႆႉ တေပဵၼ်ၵိၼ်ႈသိုဝ်းၼွင်းပၢၵ်ႈႁၼ်ၼမ် ယဝ်ႉ။ ႁွပ်ႈဝႃႈယွႆးမိူၵ်ႈ (ယွႆးတင်ႈတွႆ – Mucosa) ဢၼ်ပဵၼ်သီလိူင်တေလူႉသုမ်ႈႁူၢႈပဵတ်ႈယဝ်ႉ ယွႆးသီၶၢဝ် (Leucoplacy) တေၶဝ်ႈမႃးတီၼ်းတီးၶလႈ ၵိတ်းၶွႆႈတၢင်းပဵၼ်ၵိၼ်ႈသိုဝ်းလၢမ်းႁူၢႈလႆႈငၢႆႈ။ မိုဝ်ႈယင်းလဝ်ႉယူႈၼၼ်ႉ တေဢမ်ႈႁၼ်ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်လႆႈငၢႆႈငၢႆႈ။ တၢင်းပဵၼ်ၵိၼ်ႈသိုဝ်းၼွင်းပၢၵ်ႈၼႆႉ တေယူတ်းယၢႈယၢပ်ႈ၊ ႁၢႈယူတ်းယၢႈၶေႃႈ ႁၢႈၶလႈ ပိုၼ်ႉတီးတီးႁဝ်းယူႈၼႆႉ ဢမ်ႈမီးတီးယူတ်းယၢႈ။

လွင်ႈဢူမ်ပူႉၼႆႉ ၵိတ်းၶွႆႈ ၶၢတ်ႈထၢတ်ႈဝီႈတၢႈမိၼ်ႈ ပီႈ1 လွမ်း။ ႁူၼ်းပဵၼ်ဢၼ်ၵႂ်ႉပဵၼ် တၢင်းပဵၼ်ၶပႈရီႈၶပႈရီႈ (peripheral beri beri)ၼႆႉ ထုၵ်ႈလီလၢတ်ႈပၼ်ၶွႆႈၵိုတ်းယင်ႉလွင်ႈဢူမ်ပူႉ။

ဢၢင်ႈဢိင် ပၼ်ႁၢၼ်ဝ်ႈ (ႁၼ် 9)၊ တၢင်းပဵၼ်မွင်ၶေႃႈ (ႁၼ် 21.4)၊ တၢင်းပဵၼ်ၶၢတ်ႈထၢတ်ႈဝီႈတၢႈမိၼ်ႈ ပီႈ1 (ႁၼ် 17.2)။

ၶေႃႈၽိူမ်ႉထႅမ်
(Appendix)

24

ၶေႃႈၽိူမ်ႉထႅမ်ၼႆႉႁူမ်ႈပႃးလႂ်တွၼ်ႈဝႆႉ		ၼႃႈ
1.	လွင်ႈတေလႆႈၽၢင်ႉတူဝ်းတၢင်းပဵၼ်လႄႈ လွင်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းလႄႈၽေႈတိုၼ်းႁၢဝ်ႇၶိုင်း (တၢင်းပဵၼ်ၵႃႉလ)	24.1
2.	HB ၵွင်ႉလၢႆး(LOVIBOND) သေ ထႅၵ်ႈတူဝ်းလႄႈ ႁၢသူၼ်ႉၽိုင်ႉပဵင်းလိူတ်ႈ	24.2
3.	(PEAKFLOW) လွၵ်းၸွင်ႈၽိူၵ်ႉၽလူဝ်း	24.3
4.	လွၵ်းၸွင်ႈပၼ်ၸၼ်ၼ်း ၼမ်ႉၼၵ်း/သူၼ်ႉသုင်	24.4
5.	လွၵ်းၸွင်ႈသတ်ႉသူၼ်ႉတူဝ်	24.5
6.	ၼမ်ႉႁူဝ် ၵွင်ႉၵိၼ်တႃႉထၢတ်ႈၼမ်ႉၼုင်းတူဝ်ၶိုင်း	24.6
7.	ၸပ်ႉမၢၼ်ၸၢဝ်းယၢမ်းပၼ်ယႃႁွႉႁင်း	24.7
8.	လွၵ်းၸွင်ႈယူတ်းယႃၼၢဝ်ၼူၵ်ႉ	24.8
9.	ၶိုင်းယႃယႃႈယႃ (DRUG DOSES)	24.9
10.	ယႃႈယႃ တႃႉမူဝ်းပႃးတွင်ႉ	24.10
11.	ပိူင်ၼမ်းတႃႉလုၵ်ႈဢွၼ်ႉႁူတ်ႉမွႆႉလႄႈ ၼိုင်ႈပီႊလူင်းတွႆး	24.11
12.	လွင်ႈဢၢင်ႈဢိင်	25

24.1 လွင်ႈတေလႆႈၽၢင်ႉတူဝ်းတၢင်းပဵၼ်လႄႈလွင်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းၽေႈတိုၼ်းႁၢဝ်ႇၶိုင်း (တၢင်းပဵၼ်ၵႃႉလ) (Surveillance and Outbreak)

လွင်ႈတေလႆႈၽၢင်ႉတူဝ်းတၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ ၼင်ႉႁိူဝ်တေပဵၼ်ၽွၼ်းလီတေႃႉႁူၼ်း ဢၼ်လႆႈၸၢႆႉတီႈယူႉမႃး ယူႉလွမ်းလႅၼ်လိၼ် မိူင်းထႆး–မိူင်းမၢၼ်ႈၼႆႉ လႆႈၶတႃႉၵွင်ႉမႃးၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တႃႉၶေႃႈမုၼ်းၽိူမ်ႉထႅမ်ၼၼ်ႉ ၶႂၼ်ႈတူဝ်းတီႈ လၵ်းပိူင်ၶေႃႈ မုၼ်းပၢႆးယူႉလီ ၶလႈ ၶေႃႈမုၼ်းၵိဝ်ႉလူဝ်းလွင်ႈတေလႆႈၽၢင်ႉတူဝ်းတၢင်းပဵၼ်ၸွင် CCSDPT။

ၶေႃႈယိူင်းဢၢၼ်းလွင်ႈလႆႈၶိတ်းလၵ်းပိူင်လိူဝ်းၼႆႉၶတႃႉ–

1. တႃႉပွႆႉတူဝ်းထတ်းသၢင် လၢႆးပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်တီႈသုၼ်ပၢႆႈၽေႈလွမ်းလႅၼ်လိၼ်ထႆးယူႉတႃႉသေႉ။

2. တႃႉတူဝ်းႁၼ်ထိုင်တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၽေႈတိုၼ်းႁၢဝ်ႇၶိုင်း (တၢင်းပဵၼ်ၵႃႉလ) တီႈသုၼ်ပၢႆႈၽေႈ လွမ်းလႅၼ်လိၼ် ထႆးလႆႈ။

3. တႃႉၶိတ်းသၢင်ႈလွင်ႈႁွႉႁင်ႈလႄႈ ၵုမ်းထိင်းလွင်ႈၽေႈတိုၼ်းတၢင်းပဵၼ် ၶွႆႈၸိုတ်းတၼ်းၸၢဝ်းယၢမ်း တီႈသုၼ်ပၢႆႈ ၽေႈ လွမ်းလႅၼ်လိၼ်ထႆး။

24 ၶေႃႈၾိူမ်ႉထိမ်

တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်တေလႆႈၽႃင်ႉတူၺ်းလွမ်း (Disease under surveillance)

တၢင်းပဵၼ်တွင်ႉၵိုင်ႉႁၢင်ႉၶူဝ်ႇၸၢႆႉၸိုင်း၊ တွင်ႉသွင်ႉ၊ တွင်ႉၶူဝ်ႇၵူဝ်ႇလႃ၊ တၢင်းပဵၼ်ၶၢဝ်သႂ်ႈၵႂ်ႈ (Typhoid fever)၊ တၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇလိူင်၊ တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ၊ တၢင်းပဵၼ်ၶေႃးတိပ်ႉ (diphtheria)၊ တၢင်းပဵၼ်ၵႆႇႁွတ်ႇ(Pertussis)၊ ပူဝ်ႇလီယူဝ်ႇ (suspected poliomyeliti)၊ တၢင်းပဵၼ်ၶၢဝ်လိူတ်ႈၵွၵ်ႇ (dengue fever)၊ ၶၢဝ်ၼွၵ်ႉ(Malaria)၊ တၢင်းပဵၼ်တိၼ်လေႃင်ႉ(Filariasis)၊ သၶရပ်ႉတႆႉၾႅတ်ႉသ် (Scrub Typhus)၊ တၢင်းပဵၼ် ယိုဝ်ႈႁူမ်ႇၵွၵ်းၶေႃၵ်ႈ (Menigitis)၊ သိၼ်ႈၵၢႆႇယူင်ႇၵွၵ်းၶေႃၵ်ႈ (Encephalitis)၊ တၢင်းပဵၼ်ယိဝ်ႈၼူ (Leptospirosis)၊ တၢင်းပဵၼ် ၵၢၼ်လပ်းတိတ်း ႁွပ်ႈလွင်ႈႁူမ်ႈၵႃႇမ(STD)ၶလႈ တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်ၵမ်ႇလႅဝ်ႈပၵ်ႇၵတီႇၶလႈၶၢဝ်ႉၸိုင်း၊ တႃႇ ၵၢၼ်ၵမ်ႇႁူႉလွင်ႈတၢင်း ၵမ်ႇ ၶၼ်ၶ တႃႇၵၢၼ်ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႆႈယွၼ်ႉလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်း။ (တႃႇၶေႃးပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇတၢင်းပဵၼ်ၶတေႃႉ ႁႂ်ႈတူၺ်းတီႈ ၶေႃႈ လိၵ်ႈ တၢင်းၶေႃႈ။

လွၵ်းပိူင်ၵၢၼ်ၽႃင်ႉတူၺ်းတၢင်းပဵၼ်ၼၼ်ႉ ႁူႈတီႈၵၢၼ်ပၼ်လွင်ႈယူတ်းယႃပႃးယူႇလီ တေပွင်ႇလိူင်းပၼ် ႁွင်ႈၵၢၼ်ပႃးယူႇလီၶလႈမိူင်း၊ ႁွင်ႈၵၢၼ်ပႃးယူႇလီလေႈတွၼ်ႈၶလႈ ႁွင်ႈၵၢၼ်လူင်တၢင်းပဵၼ်တီႈၽေႈတိုၼ်းလႆႈ။ လွင်ႈပွင်ႇၶၢဝ်ႇၼၼ်ႉ တေမီးပဵၼ်ငဝ်းလၢႆး 3 ပိူင် လွမ်းၶင်ႇပုႈတွႆႈ –

1. ပွင်ႇလိူင်းပၼ်ယူႇတႃႇသေႇ

ႁွင်ႈၵၢၼ်ပႃးယူႇလီသုၼ်ပႃးၽေး တေသူင်ႇလၢႆးငၢၼ်းလွမ်းၵႅမ်းမေးလ်ၶူဝ်ႇလူးပၼ် ႁွင်ႈၵၢၼ်လေႈမိူင်းၶလႈ တေသူင်ႇ ၽိုၼ်မိုၼ်ၶူဝ်ႇလူး ႁွင်ႈၵၢၼ်ပႃးယူႇလီလေႈတွၼ်ႈၶလႈ ႁွင်ႈၵၢၼ်လူင် တီႈၵုမ်းထိင်းတၢင်းပဵၼ် ၵၢၼ်လပ်းၽေႈလႆႈ ၵွၼ်တၢင်းဝၼ်းထိ 15 ႁူႈလိုၼ်။ ႁွင်ႈၵၢၼ်ပႃးယူႇလီသုၼ်ပႃးၽေး တေသူင်ႇလၢႆးငၢၼ်းတၢမ် ၶူဝ်ႇလူး CCSDPT ဝၼ်းထိ 15 ႁူႈလိုၼ်။

တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်တေလႆးငၢၼ်းၶူဝ်ႇႁွင်ႈၵၢၼ်လူင် တီႈၵုမ်းထိင်းတၢင်းပဵၼ် ၵၢၼ်လပ်းၽေႈလႆႈၼၼ်ႉ တေမီးၼိုင်ႈမႃႇ လွမ်းၶင်ႇတီႈၶၶဝ်ႉ။

လွင်ႈတေလႆႈၽႃင်ႉတူၺ်းလွမ်းတၢင်းပဵၼ်
တူၺ်းတီႈ ၶေႃႈၾိူမ်ႉထိမ်

2. လွင်ႈတေလႆႈပွင်ႇလိူင်းၶၼ်ဝႆး

တၢင်းပဵၼ်တွင်ႉၶူဝ်ႇၵူဝ်ႇလႃ၊ တၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇလိူင်း၊ တၢင်းပဵၼ်ၶေႃးတိပ်ႉ၊ တၢင်းပဵၼ်ပူဝ်ႇလီယူဝ်ႇၵၢၼ်ၵိုင်ႉပဵၼ်ၸၢႆႉၸိုင်း၊ တၢင်းပဵၼ် ယိုဝ်ႈႁူမ်ႇၵွၵ်းၶေႃၵ်ႈႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်း Meningococcal၊ တၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်ၵမ်ႇလႅဝ်ႈပၵ်ႇၵတီႇၶလႈၶၢဝ်ႉ ၸိုင်း၊ တႃႇ ၵၢၼ်ၵမ်ႇႁူႉလွင်ႈတၢင်း ၵမ်ႇၶၼ်ၶ တႃႇ ၵၢၼ်ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႆႈယွၼ်ႉလပ်းတိတ်းလိူဝ်ႉမိူင်းလိူဝ်းၼၼ်ႉ တၵ်းတေလႆႈ သူင်ႇပၼ် ၶၢဝ်ႇလူးႁွင်ႈၵၢၼ်လူင်တီႈၵုမ်းထိင်းတၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်လပ်းၽေႈလႆႈၶလႈ CCSDPT ၶၼ်ဝႆး ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 24 လူဝ်ႈမူင်း။

တၢင်းပဵၼ် ၵၢၼ်တေလႆးငၢၼ်းၶူဝ်ႇလူးႁွင်ႈၵၢၼ်လူင် တီႈၵုမ်းထိင်းတၢင်းပဵၼ်ၵၢၼ်လပ်းၽေႈလႆႈၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 24 လူဝ်ႈမူင်းၼၼ်ႉ တေမီးၼိုင်ႈမႃႇလွမ်းၶင်ႇတီႈၶၶဝ်ႉ။

လွင်ႈတေလႆႈသူင်ႇၶၢဝ်ႇ ၶၼ်ဝႆး
တူၺ်းတီႈ ၶေႃႈၾိူမ်ႉထိမ်

3။ လွင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၽေးတိူၼ်းဝႆး (ပဵၼ်ၵႃႇလ)

သင်ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႃႈ လိူပ်းတေပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၵႃႇလ ဢမ်ႇၼၼ် ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၵႃႇလမၢႆးၼႆလိူင် တႃႇၵူတ်ႇထတ်း တူလုၵ်းလႆႈၼၼ်ႉ တေလႆႈလၢႆးငၢၼ်းပၼ် ႁွင်ႈၵၢၼ်ပၢႆးယူႇလီလေႃးဝဵင်း ဢမ်ႇၼၼ် လေႃးတွၼ်ႈၵမ်းလိၵ်ႈ။

ဝႆႉလၢႆးငၢၼ်းတၢင်းပဵၼ်ၽေးတိူၼ်းဝႆး (ပဵၼ်ၵႃႇလ)

သင်ဝႃႈႁွပ်ႈတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ဝႃႈမၢႆးပႃႈၸိူဝ်းသေၸလႆႈ လၢႆးပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၽေးတိူၼ်းဝႆးႁႃႇလိူင် တၵ်းတေလႆႈသူင်ႇၶၢဝ်ႇ လူးႁွင်ႈၵၢၼ်လူင်ပၢႆးယူႇလီၸလႆႈ သူင်ႇၶၢဝ်ႇၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း 24 လူဝ်ႈမူင်း။

ပၵ်းပိူင်လၢႆးၵဵပ်းၶေႃႈမုၼ်း

မိူဝ်ႈထုပ်ႉလၢႆးတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ၽေးတိူၼ်းဝႆးၼၼ်ႉ ၶိုၵ်ႉသူင်ႇၽိူၵ်ႇသႂ် ဢမ်ႇၼၼ် ဢီးမေးလ် ဝႆႉလၢႆးငၢၼ်း တၢင်းပဵၼ် ႁႃႇလူး CCSDPT ။ ထိုင်ႈလၢႆးၼိူင်းဢၼ်တေၸွတ်းလႆႈၸတႃႉ သိုပ်ႇၽူၼ်းလ်ႁႃႇလူးႁွင်ႈၵၢၼ် HIS (Email: ccsdpt@inet.co.th ဢမ်ႇၼၼ် his@ccspt.org Phone: 053 279 536)။

သင်ဝႃႈမီးငဝ်းလၢႆး လိူပ်းတေပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လပ်းၽေးဝႆးၸလႆႈ လႆႈပွင်ႇၶၢဝ်လူးၼႆလိူင် ၽူႈမီးပုၼ်ႈၽွၼ်းၶဝ်တေလၢင်ႈ လွႆးတိူမ်ႈ တူင်ႇဝူင်းပိုၼ်ႉတီး တီးလိူဝ်ႉမိူင်းတေၽေးတိူၼ်းႁႃႇလႆႈ တေလၢင်ႈလွႆးၽႃင်ႉတူလုၵ်းတၢင်းပဵၼ်ၵူႈဝၼ်း ဢမ်ႇၼၼ် တႃသေႇ။

တႃႇၶေႃႈမုၼ်းၶူဝ်ယွႆႈ – တူလုၵ်းတီးလၵ်းပိူင်ၶေႃႈမုၼ်းပႃးယူႇလီ

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီးပွင်ႇတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်တေလႆႈပၵ်းတႃတူလုၵ်းလွမ်း (Disease under surveillance)

1. တွင်ႉႁႃႇ ဢၼ်ၵိူင်ႉၵၢင်ႉပဵၼ်ၶွႆႉၵိူင်း (Acute diarrhea) – ၵူၼ်းပဵၼ်တွင်ႉႁႃႇၼမ်လိူဝ် 3 ပွၵ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် ႁႃႇဝႆး ဢမ်ႇၼၼ် ပဵၼ်ၼမ်ႉၼွႆး ၶၢဝ်းတၢင်း 24 လူဝ်ႈမူင်း ၶူမ်းလူလုၵ်းထၢတ်ႈၼမ်ႉၼွႆးတူဝ်ၵိူင်း ဢမ်ႇၼၼ် ဢမ်ႇၵိူင်း။

2. တၢင်းပဵၼ်တွင်ႉၼွင်ႇ – ၼွႆးၽဵၼ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်တီးတွင်ႉႁႃႇ မီးလိူတ်ႈပႃးမႃးလွမ်း ဢမ်ႇၼၼ် ၵူတ်ႇထတ်းၼွႆးႁွင်ႈ လိူပ်ႉသေ မၵ်းမၼ်ႈလႆႈတိူတ်ႈတေႃးဝႃႈ ပဵၼ်ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းသီးၵျိုးလ တၢႆသိူၼ်ထရီး သိူၼ်း 1 (Shigella dysentery type 1)။

3. တၢင်းပဵၼ်တွင်ႉႁႃႇၵႃႇလ – ၵူၼ်းပဵၼ်ဢႃႇယုယွႆႇလိူဝ် 5 ၶူပ်ႇ ဢၼ်ပဵၼ်ထၢတ်ႈၼမ်ႉၼွႆးတူဝ်ၵိူင်းၶွႆႉၵိူင်း ႁွပ်ႈတွင်ႉႁႃႇပဵၼ်ၼမ်ႉၶၢဝ်ႉၵိူင်း၊ ၵူတ်ႇထတ်းၽူပ်ႉလၢႆးလိူဝ်ႉမိူင်း Vibriocholerae 01 ဢမ်ႇၼၼ် 0139 ၊ (မိူဝ်ႈ လိူဝ်ႉမိူင်း လပ်းၽေးၶၢဝ်ႉၵိူင်းၼၼ်ႉ ပိူၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈ ဢမ်ႇလႆႈၵူတ်ႇထတ်းၼွႆးႁွင်ႈလိူပ်ႉသေမၵ်းမၼ်ႈသေတႃႉ ဢႃႇယုၵူၼ်းပဵၼ် ထုၵ်ႇလီၼပ်ႉသွၼ်ႇယွႆႇလိူဝ် 2 ၶူပ်ႇၶိုၼ်ႈမႃး)။

4. တၢင်းပဵၼ်ၼၢဝ်သႆႈႁွၵ်ႈ(Typhoid fever) — 4.1 လိူပ်းတေပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၼၢဝ်သႆႈႁွၵ်ႈ – ၵူၼ်းပဵၼ်မီးလူမ်းၼၢဝ် ၼမ်လိူဝ် 38.5 °C (တွၼ်ႈၵိင်ႇၸႅ) ဢၼ်ၶိူင်လိူဝ် 7 ဝၼ်းသေ ၵူတ်ႇထတ်းယဝ်ႉဢမ်ႇလႆႈပဵၼ်ၼၢဝ်ၼူၵ်ႉၸလႆႈ ဢမ်ႇ မီးလွင်ႈတၢင်းသင်တၢင်ႇလိူဝ်း ဢၼ်ၸွတ်းၶႂ်ႈမီးလူမ်းၼၢဝ်ၸလႆႈ ၶူမ်ႈပႃးလွမ်းၽၢင်ၶၢင်ႈသေဢၼ်ဢၼ် မိူၼ်ၼင်ႇ–

တွင်ႉလိူဝ်း ၸလႊ/ၵမ်ႈၼၼ်ႉ တွင်ႉႁူဝ်ႈ ၸလႊ/ၵမ်ႈၼၼ်ႉတွင်ႉပိၵ်ႉ ၸလႊ/ၵမ်ႈၼၼ်ႉ ၵွင်းတွၼ်ႈႁိုဝ်ၵႂ်ႈၵမ်ႈတွၼ်ႈ ၵွင်း ၼင်ႈတီႈထုၵ်ႇလီပဵၼ်လွမ်းၼင်ႈ လူမ်းၼႃႇၵၼ်ၸိုၼ်ႈမႃး။
– 4.2 မၵ်းမၼ်ႈလႆႈဝႃႈ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ် ၼႃႇသႆႈၵႂ်ႈ– ၵူၼ်းပဵၼ် ၵၼ်ၵဝ်လိူတ်ႈႁူဝ်ႉလိၵ်ႉလိူဝ်ႉမိူင်း ၼိူင်းႁွင်ႈလိူပ်ႉ သေ ႁူတ်းလိူတ်ႈယဝ်ႉမီးလိူဝ်ႉမိူင်း Salmonellatyphi။

5. တၢင်းပဵၼ်ထီႉပီႉ – ၵူၼ်းပဵၼ်မႂ်ႇ ၵၼ်ထုၵ်ႇမၵ်းမၼ်ႈဝႃႈပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ထီႉပီႉ ႁွပ်ႈမီးၽၢင်ႁၢင်ႈငဝ်းလၢႆးလွမ်းၼင်ႈ ပႃးတင်း (ၶိင်ၸိူဝ်ႉ ၶေႃးမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၸွင်မုၵ်ႉလုမ်းလူင်ပၢႆးယူႇလီလုမ်းၽႃႉ)။

- တၢင်းပဵၼ်ထီႉပီႉပွတ်ႈ၊ ထူပ်ႉလႃးလိူဝ်ႉမိူင်းထီႉပီႉၼွႆးပွတ်ႈ – ၵဝ်မႆႈၵလူဝ်ႈသၵူပ်ႉႁူတ်ႈ လိူတ်ႈၼမ်ႉလႆႈၵူၼ်းပဵၼ်ၸလႊ ပဵၼ် positive တႃႇ Acid-Fast Bacilli (AFB) ၵေႃႈသုတ်း သွင်ပွၵ်ႈ ၵမ်ႈၼၼ်ၵဝ်မႆႈၵလူဝ်ႈသၵူပ်ႉ ႁူတ်ႈလိူတ်ႈၼမ်ႉလႆႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ၸလႊ ပဵၼ် positive တႃႇ Acid-Fast Bacilli (AFB) ၼိူင်ႈပွၵ်ႈၸလႊ ၵၼ်ႁူတ်ႈလိူတ်ႈလႃးၼႆႉ သင်ၽူႈယူတ်းယႃပၼ် မၵ်းမၼ်ႈဝႃႈ မီးၽၢင်ႁၢင်ႈ မိူၼ်ၵၼ်တင်းတၢင်းပဵၼ်ထီႉပီႉ ၵၼ်လပ်းၽေႈယူႇ ၵမ်ႈၼၼ် ၵဝ်မႆႈၵလူဝ်ႈသၵူပ်ႉ ႁူတ်ႈလိူတ်ႈၼမ်ႉလႆႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ၸလႊ ပဵၼ် positive တႃႇ Acid-Fast Bacilli (AFB)ၼိူင်ႈပွၵ်ႈၸလႊ ၵဝ်လိူဝ်ႉ မိူင်းႁူဝ်ႉလိူဝ်ႉယဝ်ႉ ႁူတ်ႈလိူတ်ႈဝႃႈပဵၼ် positive တႃႇ Acid-Fast Bacilli (AFB) ၵေႃႈသုတ်းၼိူင်ႈပွၵ်ႈ။

- တၢင်းပဵၼ်ထီႉပီႉပွတ်ႈ၊ ၵမ်ႈၽူပ်ႉလႃးလိူဝ်ႉမိူင်းထီႉပီႉၼွႆးပွတ်ႈ – ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်သမ်ႉ မိူၼ်တင်း တၢင်းပဵၼ်ထီႉပီႉသေ သမ်ႉမီးငဝ်းလၢႆးၼင်ႈပႃးလင်ၼႆႉ ၵၼ်လွႆၵၼ်ၼိူင်း၊ ႁူတ်ႈလိူတ်ႈၼမ်ႉလႆႈ သၢမ်ပွၵ်ႈယဝ်ႉ ၵမ်ႈထူပ်းလိူဝ်ႉမိူင်း Acid-Fast Bacilli (AFB)၊ ၵဝ်ၵိၵ်ႉသ်ရေးပေႃႉတူလုၵ်းယဝ်ႉ ထူပ်ႉလႃးၽၢင်ႁၢင်ႈ မိူၼ် တၢင်းပဵၼ် ထီႉပီႉ၊ ပိၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈ ပၼ်ယႃၶႃႈလိူဝ်ႉမိူင်းလၢႆလၢႆသိူင်းယဝ်ႉၼႆႉသေတႃႉ ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၵမ်ႈလီ ၸိုၼ်ႈမႃး၊ မေႃယႃ မၵ်းမၼ်ႈတေပၼ်ယႃထီႉပီႉၸွင်းယူတ်းယႃႁွႆးၸူပ်ႉႁွပ်ႈ။

- တၢင်းပဵၼ်ထီႉပီႉၼွၵ်ႈပွတ်ႈ၊ လိူဝ်သေတီႈပွတ်ႈယဝ်ႉ ပဵၼ်တီႈပွတ်းၵၢင်ႈႁႃႇတၢင်ႈတီး (ထီႉပီႉယွႆးႁူမ်ႈႁူင်း ၶဝ်ႈ၊ ထီႉပီႉတိုင်ႈၼမ်ႉလိူင်၊ ထီႉပီႉတွင်ႉ၊ ထီႉပီႉၵၢင်ႈႁႃႇလိင်ႈၸလႊ သိၼ်းတၢင်းယိဝ်ႈ၊ ထီႉပီႉၽိဝ်ၼင်၊ ထီႉပီႉၶေႃး တေႃႇလုပ်ႈ ၸလႊလုပ်ႈ၊ ထီႉပီႉယွႆးႁူမ်ႈၵွၵ်းၵေႃႇၵွႆး) လွင်ႈမၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼႆႉ ထုၵ်ႇလီပိူင်းၶိင် လွင်ႈႁူတ်ႈ လိူတ်ႈ ၵၼ်ၵဝ် လိူဝ်ႉမိူင်း ၵၼ်ၵမ်ႈလွႆးတီႈပွတ်ႈၼၼ်ႉ လိူင်ႉႁူတ်ႈလိူတ်ႈ ၵမ်ႈၼၼ် ၵဝ်ႁွၼ်းၼိူဝ်ႉလိူၵ်ႉ ႁူတ်ႈလိူတ်ႈၼိူင်းႁွင်ႈလိူပ်ႉ၊ လွမ်းၼင်ႈၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် ၵၼ်မိူၼ်ၵၼ် တင်းတၢင်းပဵၼ်ထီႉပီႉတီႈၽေႈတိုၼ်းယူႇ ၸလႊ မေႃယႃမၵ်းမၼ်ႈတေပၼ်ယႃထီႉပီႉ ယူတ်းယႃႁွႆးၸူပ်ႉႁွပ်ႈ။ ၵူၼ်းပဵၼ်ၵူႈၵေႃႉ ၵမ်ႈဝႃႈပဵၼ်ထီႉပီႉၼွႆးပွတ်ႈ၊ ၼွၵ်ႈပွတ်ႈ တၵ်းတေလႆႈသႂ်ႈၼိူင်းသႆမႆ တၢင်းပဵၼ်ထီႉပီႉ ပွတ်ႈတင်းမူတ်း။

6. တၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇလိၼ် (measles)– ၵူၼ်းပဵၼ်ၵၼ်မီးလူမ်းၼႃႇ 38.5 °C ၵမ်ႈၼၼ် သုင်လိူဝ်ၼၼ်ႉ ထပ်းၵၼ် သၢမ်ဝၼ်း**သေ** မီးတုမ်လိူင် maculopapular (ၵမ်ႈမီးတုမ်ႈၼမ်ႉသွႆ) လွမ်းတူဝ်ၸလႊ မီးငဝ်းလၢႆး သေၵၼ်ၵၼ် မိူၼ်ၼင်ႈၸီးမုၵ်ႈလႆ ၵမ်ႈၼၼ် ၵႆ ၵမ်ႈၼၼ် တႃႇလိူဝ်း။

7. တၢင်းပဵၼ်ၶေႃးတိပ်ႉ (diphtheria) – ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ပွတ်းၼိူဝ်သိၼ်းတၢင်းထူလုၵ်းၵွႆၸလႊ တေပဵၼ်ၶေႃးလိူဝ်း၊ ၼိူဝ်ႉၵုၼ်ႈ၊ မီးလူမ်းၼႃႇၵိတ်းၵိတ်း၊ တွမ်ႈထွမ်းသိၼ်းလိူဝ်း၊ ၶေႃးၶွႆလိူဝ်း ၸလႊ/ၵမ်ႈၼၼ် ၶူးလင်။ ၵမ်ႈၼၼ် ၵဝ်ႁွၼ်းၼိူဝ်ႉလိူၵ်ႉၵူၼ်းပဵၼ်ႁူတ်ႈလိူတ်ႈတီႈႁွင်ႈလိူပ်ႉယဝ်ႉ ထူပ်းလႃးလိူဝ်ႉမိူင်း Corynebacterium dishtheriae။

8. **တၢင်းပဵၼ်ၵႆႇႁူတ်ႉ, (Pertussis)** – ၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်ၵႆႇႁိုင်ပူၼ်ႉလိူဝ် 2 ဝူင်ႈ၊ မိူဝ်ႈၵႆႇၼၼ်ႉ ၵႆႇထိုင်ပေႃး တေပဵၼ်ငၢၼ်းလႄႈ/ဢမ်ႇၼၼ် မိူဝ်ႈၵႆႇယဝ်ႉၼၼ်ႉသိင်ၵႆႇတေႁွၵ်ႇႁူဝ်ႈလွမ်းသိင်ထူလုၼ်ႈလွႆ မီးသိင်ၶွင်းႁူင်ၶေႃး လႄႈ/ဢမ်ႇ ၼၼ် မိူဝ်ႈၵႆႇယဝ်ႉၼၼ်ႉႁၢၵ်ႈ။

9. **တၢင်းပဵၼ်သဵၼ်ႈဢဵၼ်ႇဢိုင်ႇဢၢင်ႇဢူၼ်ႈႁၢဝ်ႉၶႅင်း (Acute flaccid Paralysis)** – ၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်သဵၼ်ႈဢဵၼ်ႇ ဢိုင်ႇဢၢင်ႇဢူၼ်ႈႁူၺ်ႉ၊ တႃႇႁူၺ်ႉ ၵူမ်ႈတင်း လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယုလိၵ်ႉလိူဝ် 15 ၶူပ်ႇဢၼ်မီးၽၢင်ႁၢင်ႈ Guillain-Barre Syndrome လႄႈ ၵူၼ်းပဵၼ်ႁူးၵေႃႉ ဢၼ်လီပ်ႈတေပဵၼ် တၢင်းပဵၼ်ပူဝ်ႇလီႇယူဝ်ႇ။

10. **တၢင်းပဵၼ်ၶႆႈၸႂ်ႈလိူတ်ႈဢွၵ်ႇ (Dengue infection)** – ၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်မၵ်းမၼ်ႈတီႈႁွင်ႈလိူၵ်ႉဝႃႈ မီးလိူဝ်ႉ မိူင်းၶႆႈ ၸႂ်ႈလိူတ်ႈဢွၵ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် မိူဝ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းယင်းၽေတိုၼ်းၶၢႆႉၶႅင်းယူႇၼၼ်ႉ၊ ၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်မီးလူမ်းၶႆႈၸိူင်လိူဝ် 7 ဝၼ်းလႄႈ ဢမ်ႇပဵၼ်ၶႆႈၼူၵ်ႉ၊ ၵူမ်ႈတင်းမီးၽၢင်ႁၢင်ႈလွမ်းပႃႈလင်ၼႆႉ ဢေႃႈသုတ်းသွင်ဢၼ် မိုၼ်ၼင်ႈႁူဝ်ၸဵပ်း၊ လီပ်ႈၸဵပ်း တၢင်းလင် ႁူဝ်ႇတႃ၊ လီပ်ႈၸိူဝ်ႉ၊ ၶေႃးလီပ်း (ႁူၼ်ႉႁူၼ်ႉၸိုၼ်းၸိုၼ်းတင်းတူဝ်)၊ ၽၢင်ႁၢင်ႈလိူတ်ႈဢွၵ်ႇ (ၵူမ်ႈတင်းမီးတုမ်ႇလိူင် လွမ်းၼင်ႈ လၢႆးၵူတ်ႇလိူတ်ႈ tourniquet test)။

11. **တၢင်းပဵၼ်ၶႆႈၼူၵ်ႉ (Malaria)** – ၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်ၵူတ်ႇလိူတ်ႈႁၼ်ဝႃႈ မီးလိူဝ်ႉမိူင်းၶႆႈၼူၵ်ႉ (PF, PV, PM ဢမ်ႇၼၼ် ၵူမ်ႈၵၼ်ဝႆႉ)။

12. **တၢင်းပဵၼ်တိၼ်လၢင်ႉ (Filariasis)** — ဢၼ်လိူတ်ႈၵူၼ်းပဵၼ် ၵူတ်ႇလိူတ်ႈတီႈႁွင်ႈလိူၵ်ႉယဝ်ႉထူပ်းလႃးလိူဝ်ႉမိူင်း Wuchereria Bancrofti ဢမ်ႇၼၼ် Brugia Malayi ။

13. **တၢင်းပဵၼ်သၶရပ်ႉ တႆႉၾတ်ႉသ် (Scrub Typhus)** – ၵူၼ်းပဵၼ်ဢိုင်ႇဢၢင်ႇမီးလူမ်းၶႆႈ (ၼွႆႉၶၢဝ်းတၢင်း 48 လူဝ်ႇမူင်း)၊ ဢမ်ႇမီးလိူဝ်ႉမိူင်းၶႆႈၼူၵ်ႉလႄႈ မိူဝ်ႈပၼ်ယႃယဝ်ႉ လီၶိုၼ်းမႃး ၼွႆႉၶၢဝ်းတၢင်း 24 လူဝ်ႇမူင်း၊ မီးၶွႆႈ လိပ်း မိုၼ်ၼင်ႈၽႂ်ႈလိၼ်းယၢႆႈလီးသုၺ်ႉလွမ်းတူဝ်လႄႈ မီးၽၢင်ႁၢင်ႈငဝ်းလၢႆးလွမ်းၼင်ႈပႃႈလင်ၼႆႉ ဢေႃႈသုတ်း 2 ဢၼ် မိုၼ်ၼင်ႈ ၽိုၼ်ႉလိူင်၊ တွမ်ႇၼမ်ႉလိူင်လွမ်းတူဝ်ၵႂ်ႈ၊ ႁူဝ်ၸဵပ်းႁၢဝ်ႉၶႅင်း၊ ဢိုင်ႇဢၢင်ႇႁူင်ႁွႆႈၶႅင်း။

14. **တၢင်းပဵၼ်ယိုဝ်းႁူမ်ႇဢွၵ်ႇၶေႃႇႁုၼ်ႈ (Menigitis)** – ၵူၼ်းပဵၼ်ဢိုင်ႇဢၢင်ႇမီးလူမ်းၶႆႈသူင်လိူဝ် 38 ˚C ၊ ဢမ်ႇမီး လိူဝ်ႉမိူင်း ၶႆႈၼူၵ်ႉ၊ မီးၽၢင်ႁၢင်ႈလွမ်းၼင်ႈပႃႈလင်ၼႆႉ ဢေႃႈသုတ်းၼိုင်ႈဢၼ် မိုၼ်ၼင်ႈတၢင်းပဵၼ်ယိုဝ်းႁူမ်ႇဢွၵ်ႇၶေႃႇ ႁူမ်ႇၵၼ် (ႁူဝ်ၸဵပ်း၊ ႁွင်ႈၵေႃႈၶႅင်း) ဢမ်ႇၼၼ်မီးၽၢင်ႁၢင်ႈ Kerng’s sign ဢမ်ႇၼၼ် လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလိူဝ်လိူဝ် 1 ၶူပ်ႇ ၼၼ်ႉ ၶီးမွပ်ႈႁုၼ်ႈ ဢမ်ႇၼၼ် ၸဵပ်းၶေႃႈၸုၼ်ႉ၊ ယိုဝ်းႁူမ်ႇဢွၵ်ႇၶေႃႇႁုၼ်ႈ ႁွပ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်း Meningococcal၊ ၵူၼ်းပဵၼ်ဢိုင်ႇ ဢၢင်ႇမီးလူမ်းၶႆႈ၊ ဢွၵ်ႇတုမ်ႇလိူင် တုမ်ႇသွမ်ႇမႃးလႄႈ မီးၽၢင်ႁၢင်ႈလွမ်းၼင်ႈပႃႈလင်ၼႆႉ ၼိုင်ႈဢၼ် မိုၼ်ၼင်ႈဢၢမ်း ၼိူဝ်ႉၶေႃႈၶႅင်း၊ လိုမ်းတူဝ်ပဵၼ်ၵမ်း ၶူႉတူဝ်ပဵၼ်ၵမ်း၊ ၽၢင်ႁၢင်ႈယိုဝ်းႁူမ်ႇဢွၵ်ႇၶေႃႇ ႁုၼ်ႈတၢင်ႇလိူဝ်း ဢမ်ႇၼၼ် ၶေႃႈ မၵ်းမၼ်ႈႁွင်ႈလိူၵ်ႉ။

15. **တၢင်းပဵၼ်သဵၼ်ႈဢဵၼ်ႇဢႃႇယူင်ႇႁုၼ်ႈ (Encephalitis)** –ၵူၼ်းပဵၼ်မီးလူမ်းၶႆႈလႄႈ ဢမ်ႇမီးလိူဝ်ႉမိူင်းၶႆႈၼူၵ်ႉ၊ လိုမ်းတူဝ်ပဵၼ်ၵမ်း ၶူႉတူဝ်ပဵၼ်ၵမ်း၊ ႁူဝ်ၸဵပ်း ဢမ်ႇၼၼ် ငၢၼ်းၸိုၼ်း။

16. **တၢင်းပဵၼ်ယိဝ်းၼူ (Leptospirosis)** – ၵူၼ်းပဵၼ် ဢၼ်ဢိုင်ႇဢၢင်ႇမီးလူမ်းၶႆႈႁၢဝ်ႉၶႅင်းလႄႈ ဢမ်ႇမီးလိူဝ်ႉ မိူင်း ၶႆႈၼူၵ်ႉ ၵူမ်ႈတင်းၽၢင်ႁၢင်ႈလွမ်းၼင်ႈပႃႈလင်ၼႆႉ သေဢၼ်ဢၼ် မိုၼ်ၼင်ႈၼိူဝ်ႉလိူင်၊ ႁူဝ်ၸဵပ်း၊ ယိဝ်းဢွၵ်ႇသီ လိူင်ၵမ်ႈ၊ မီးၶွႆႈလိူတ်ႈဢွၵ်ႇလွမ်းၼိူဝ်ႉတၢင်ၶၢဝ်၊ ဢမ်ႇၼၼ် မၢၵ်ႈႁၢဝ်ႈပဵၼ်ၼူၸိုၼ်းလႄႈ လွင်ႈမၵ်းမၼ်ႈတီႈႁွင်ႈလိူၵ်ႉ ဢမ်ႇၼၼ် တၢင်းပဵၼ်တိုၵ်ႉၽေတိုၼ်းယူႇ (ပဵၼ်ႁၢင်ႈလယူႇ-ႁၢႆးလူင်းယူႇ)။

17. တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ၸပ်းတိတ်းလႆႈၵွပ်ႈလွင်ႈႁူမ်ႈၵႃႉမ(STD) — မီးၽၢင်ၶၢင်းတူၵ်းၶၢဝ်၊ မီးၽၢင်ၶၢင်းတူၵ်းၶၢဝ်ဢၼ်ဢမ်ႇမိူၼ်ပၵ်ႉၵတိ၊ ၸူမ်ႈတင်း ပဵၼ်လိပ်းတီႈဢၢင်ႈၵႃႈလိင်ႉ၊ တၢင်းပဵၼ် ၶေႃႈတီႈလုပ်ႉၵုမ်ႉၵူၼ်းႁၢႆး၊ တွင်ႉၸွႆႈလိပ်းၶိုၼ်ႈ ၸလႆႈ လိပ်းမိူဝ်ႈၸူမ်ႉၵႃႉမ၊ မိူဝ်ႈၵူတ်ႉလိတ်ႈသေ။ တေၸၢင်ႈမီးတူၵ်းၶၢဝ်လွမ်းဢၢင်ႈၵႃႉသၢင်းယိုင်း ၸလႆႈ/ ဢမ်ႉသေ ၸိူဝ်ႉမႆႈထိုင် 38 °C ၸလႆႈ သုင်လိူဝ်သေ။

24.2 HB(LOVIBOND) WITH HCT EQUIVALENTS

လွင်ႈတိုဝ်းလႆး Lovibond သေတၢင်ႈ Haemoglobin ၸလႆႈ လိူတ်ႈ ၽဵင်ႉပဵင်းၵၼ် (Haemtocrit)

တူဝ်းတီႈ Disc	g/100ml	လွင်ႈၸၢႆႉၶိုင်း	ၸူဝ်ပၢၼ်ႇ သေႇလိူတ်ႈ ၸဝ်ႈၸူမ်းပႃး
20	3.3	+++	10
24	4.0		12
28	4.7		14
32	5.3	++	16
36	6.0		18
40	6.7		20
46	7.3	+	22
52	8.7		26
58	9.7		29
64	10.7		32
70	11.7		35
76	12.7		38
84	14.0		42
92	15.3	0	46
100	16.7		50
110	18.3		55
120	20.0		60
130	21.7		65

24.3 လွၵ်းၸွင်ႈ PEAK FLOW

လွၵ်းၸွင်ႈလူမ်းထူလ်ႈၵွႆ ပၵ်ႉၵတီႉသုင်သုတ်း

ၽူႈၸၢႆး

တၢင်းသုင်(cm)	157	160	162	165	167	170	172	175	177	180	182	185	187
ဢႃႇယု (ပီး)													
15	525	525	525	525	530	535	535	540	545	545	550	555	560
20	565	570	575	580	580	585	585	590	595	595	600	605	610
25	590	600	605	605	610	615	615	620	625	630	630	635	640
30	605	610	615	620	620	625	630	635	640	640	645	650	650
35	610	615	620	620	625	625	630	635	640	640	645	650	650
40	600	605	615	615	615	620	625	630	630	635	635	640	645
45	585	595	600	600	605	610	610	615	615	620	625	630	635
50	570	575	585	585	590	590	595	600	600	605	610	610	615
55	560	565	570	575	575	580	585	590	590	595	600	605	605
60	550	555	560	560	565	570	570	575	580	585	590	600	600
65	540	545	550	550	555	560	560	565	570	575	580	590	590
70	530	535	540	540	545	550	550	555	560	565	570	575	580

ၽူႈယိင်း

တၢင်းသုင်(cm)	147	150	152	155	157	160	162	165	167	170	172	175	177
ဢႃႇယု(ပီး)													
15	435	440	450	455	455	460	465	465	470	475	475	480	485
20	450	450	455	460	460	465	470	475	480	480	485	490	490
25	450	455	460	460	465	470	475	480	480	485	490	490	495
30	455	455	460	465	470	475	480	480	485	490	490	495	500
35	455	455	460	465	470	475	480	480	485	490	490	495	500
40	450	450	455	460	465	470	475	480	480	485	490	490	495
45	445	450	450	460	460	465	470	475	475	480	485	485	490
50	440	440	445	450	455	460	460	460	470	470	475	480	480
55	430	430	435	440	445	450	450	455	460	460	465	470	470
60	415	420	425	430	430	435	440	445	450	455	455	460	460
65	400	405	410	415	415	420	435	430	435	440	445	445	450
70	390	390	395	400	400	405	410	410	415	420	425	430	440

24.4 လွၵ်းၶွင်ႏပၼ်ၸၼ်ၸၼ်းဆမ်ႉဆၵ်းလူလုၼ်ႏသုၼ်ႉသုင်

Z-Score NCHS/CDC

လွၵ်းပိူင်တၢႆ,ၽူႏယိင်းၸလႏၽူႏၸၢႆး (တၢင်းသုင်လုၵ်ႏဢွၼ်,တေႃ,ထိုင် 84.5cm)

တၢင်းသုင် (cm)	ဆမ်ႉဆၵ်း ပၢၼ်ၵၢင် kg	-1.5 z-Score	-2.5 z-Score	-3.5 z-Score	-4.5 z-Score	တၢင်းသုင် (cm)	ဆမ်ႉဆၵ်း ပၢၼ်ၵၢင် kg	-1.5 z-Score	-2.5 z-Score	-3.5 z-Score	-4.5 z-Score
50.0	3.4	2.8	2.6	2.2	1.8	**68.0**	7.9	6.8	6.4	5.7	4.9
50.5	3.4	2.8	2.6	2.2	1.8	**68.5**	8.0	6.9	6.5	5.8	5.0
51.0	3.5	2.9	2.7	2.3	1.9	**69.0**	8.2	7.1	6.7	5.9	5.1
51.5	3.6	3.0	2.7	2.3	1.9	**69.5**	8.3	7.2	6.8	6.0	5.3
52.0	3.7	3.1	2.8	2.4	1.9	**70.0**	8.5	7.3	6.9	6.1	5.4
52.5	3.8	3.1	2.9	2.4	2.0	**70.5**	8.6	7.5	7.0	6.3	5.5
53.0	3.9	3.2	2.9	2.5	2.0	**71.0**	8.7	7.6	7.2	6.4	5.6
53.5	4.0	3.3	3.0	2.5	2.1	**71.5**	8.9	7.7	7.3	6.5	5.7
54.0	4.1	3.4	3.1	2.6	2.1	**72.0**	9.0	7.8	7.4	6.6	5.8
54.5	4.2	3.5	3.5	2.7	2.2	**72.5**	9.1	7.9	7.5	6.7	5.9
55.0	4.3	3.6	3.3	2.8	2.2	**73.0**	9.2	8.0	7.6	6.8	6.0
55.5	4.4	3.6	3.4	2.8	2.3	**73.5**	9.4	8.2	7.7	6.9	6.4
56.0	4.6	3.8	3.5	2.9	2.4	**74.0**	9.5	8.3	7.8	7.0	6.2
56.5	4.7	3.9	3.6	3.0	2.5	**74.5**	9.6	8.4	7.9	7.1	6.3
57.0	4.8	4.0	3.7	3.1	2.5	**75.0**	9.7	8.5	8.1	7.2	6.4
57.5	4.9	4.1	3.8	3.2	2.6	**75.5**	9.8	8.6	8.2	7.3	6.5
58.0	5.1	4.2	3.9	3.3	2.7	**76.0**	9.9	8.7	8.3	7.4	6.6
58.5	5.2	4.3	4.0	3.4	2.8	**76.5**	10.0	8.8	8.4	7.5	6.7
59.0	5.3	4.4	4.1	3.5	2.9	**77.0**	10.1	8.9	8.5	7.6	6.8
59.5	5.5	4.6	4.2	3.6	3.0	**77.5**	10.2	9.0	8.5	7.7	6.9
60.0	5.6	4.7	4.3	3.7	3.1	**78.0**	10.4	9.1	8.6	7.8	6.9
60.5	5.7	4.8	4.5	3.8	3.2	**78.5**	10.5	9.2	8.7	7.9	7.0
61.0	5.9	4.9	4.6	3.9	3.3	**79.0**	10.6	9.3	8.8	8.0	7.1
61.5	6.0	5.1	4.7	4.1	3.4	**79.5**	10.7	9.4	8.9	8.1	7.2
62.0	6.2	5.2	4.8	4.2	3.5	**80.0**	10.8	9.5	9.0	8.1	7.3
62.5	6.3	5.3	5.0	4.3	3.6	**80.5**	10.9	9.6	9.1	8.2	7.4
63.0	6.5	5.5	5.1	4.4	3.7	**81.0**	11.0	9.7	9.2	8.3	7.4
63.5	6.6	5.6	5.2	4.5	3.9	**81.5**	11.1	9.8	9.3	8.4	7.5
64.0	6.7	5.7	5.4	4.7	4.0	**82.0**	11.2	9.9	9.4	8.5	7.6
64.5	6.9	5.9	5.5	4.8	4.1	**82.5**	11.3	10.0	9.5	8.6	7.7
65.0	7.0	6.0	5.6	4.9	4.2	**8/3.0**	11.4	10.1	9.6	8.7	7.8
65.5	7.2	6.1	5.8	5.0	4.3	**83.5**	11.5	10.1	9.6	8.7	7.8
66.0	7.3	6.3	5.9	5.2	4.4	**84.0**	11.5	10.2	9.7	8.8	7.9
66.5	7.5	6.4	6.0	5.3	4.6	**84.5**	11.6	10.3	9.8	8.9	8.0
67.0	7.6	6.5	6.1	5.4	4.7						
67.5	7.8	6.7	6.3	5.5	4.8						

တေႃႇၵၢဝ်တၢင်းသုင် 85.0 cm ထတ်းသၢင်သူၼ်ႇသုင်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ

တၢင်းသုင် (cm)	ၼမ်ႉၼၵ်း ပၢၼ်ၵၢင် kg	-1.5 z-Score	-2.5 z-Score	-3.5 z-Score	-4.5 z-Score	တၢင်းသုင် (cm)	ၼမ်ႉၼၵ်း ပၢၼ်ၵၢင် kg	-1.5 z-Score	-2.5 z-Score	-3.5 z-Score	-4.5 z-Score
85.0	12.0	10.4	9.8	8.7	7.7	**108.0**	17.8	15.5	14.7	13.2	11.6
85.5	12.1	10.35	9.9	8.8	7.7	**108.5**	18.0	15.7	14.8	13.3	11.7
86.0	12.2	10.6	10.0	8.9	7.8	**109.0**	18.1	15.8	15	13.4	11.8
86.5	12.3	107	10.1	9.0	7.9	**109.5**	18.3	15.9	15.1	13.5	11.9
87.0	12.4	10.8	10.2	9.1	8.0	**110.0**	18.4	16	15.2	13.6	12.0
87.5	12.5	10.9	10.3	9.2	8.1	**110.5**	18.6	16.2	15.4	13.8	12.2
88.0	12.6	11.0	10.4	9.3	8.2	**111.0**	18.8	16.4	15.5	13.9	12.3
88.5	12.8	11.1	10.5	9.4	8.2	**111.5**	18.9	16.5	15.7	14.0	12.4
89.0	12.9	11.2	10.6	9.5	8.3	**112.0**	19.1	16.7	15.8	14.2	12.5
89.5	13.0	11.3	10.7	9.6	8.4	**112.5**	19.3	16.8	15.9	14.3	12.6
90.0	13.1	11.4	10.8	9.6	8.5	**113.0**	19.4	16.9	16.1	14.4	12.8
90.5	13.2	11.5	10.9	9.7	8.6	**113.5**	19.6	17.1	16.2	14.6	12.9
91.0	13.3	11.6	11.0	9.8	8.6	**114.0**	19.8	17.3	16.4	14.7	13.0
91.5	13.4	11.7	11.1	9.9	8.7	**114.5**	19.9	17.4	16.5	14.8	13.1
92.0	13.6	11.8	11.2	10.0	8.8	**115.0**	20.1	17.6	16.7	15.0	13.3
92.5	13.7	11.9	11.3	10.1	8.9	**115.5**	20.3	17.7	16.8	15.1	13.4
93.0	13.8	12.0	11.4	10.2	9.0	**116.0**	20.5	17.8	17.0	15.3	13.5
93.5	13.9	12.1	11.5	10.3	9.0	**116.5**	20.7	18.1	17.2	15.4	13.7
94.0	14.0	12.2	11.6	10.4	9.1	**117.0**	20.8	18.2	17.3	15.6	13.8
94.5	14.2	12.3	11.7	10.4	9.2	**117.5**	21.0	18.4	17.5	15.7	13.9
95.0	14.3	12.4	11.8	10.5	9.3	**118.0**	21.2	18.5	17.6	15.8	14.1
95.5	14.4	12.5	11.9	10.6	9.4	**118.5**	21.4	18.7	17.8	16.0	14.2
96.0	14.5	12.6	12.0	10.7	9.4	**119.0**	21.6	18.9	18.0	16.2	14.3
96.5	14.7	12.8	12.1	10.8	9.5	**119.5**	21.8	19.1	18.1	16.3	14.5
97.0	14.8	12.9	12.2	10.9	9.6	**120.0**	22.0	19.3	18.3	16.5	14.6
97.5	14.9	13.0	12.3	11.0	9.7	**120.5**	22.2	19.4	18.5	16.6	14.8
98.0	15.0	13.1	12.4	11.1	9.8	**121.0**	22.4	19.6	18.7	16.8	14.9
98.5	15.2	13.2	12.5	11.2	9.8	**121.5**	22.6	19.8	18.8	16.9	15.0
99.0	15.3	13.3	12.6	11.3	9.9	**122.0**	22.58	20.0	19.0	17.1	15.2
99.5	15.4	13.4	12.7	11.4	10.0	**122.5**	23.1	20.2	19.2	17.3	15.3
100.0	15.6	13.6	12.8	11.5	10.1	**123.0**	23.3	20.4	19.4	17.4	15.5
100.5	15.7	13.7	12.9	11.6	10.2	**123.5**	23.5	20.6	19.6	17.6	15.6
101.0	15.8	13.8	13.0	11.7	10.3	**124.0**	23.7	20.7	19.7	17.7	15.7
101.5	16.0	13.9	13.2	11.8	10.4	**124.5**	24.0	21.0	19.9	17.9	15.9
102.0	16.1	14.0	13.3	11.9	10.4	**125.0**	24.2	21.2	20.1	18.1	16.0
102.5	16.2	14.1	13.4	12.0	10.5	**125.5**	24.4	21.3	20.3	18.2	16.2
203.0	16.4	14.3	13.5	12.1	10.6	**126.0**	24.7	21.6	20.5	18.4	16.3
103.5	16.5	14.4	13.6	12.2	10.7	**126.5**	24.9	21.8	20.7	18.6	16.4
104.0	16.7	14.5	13.7	12.3	10.8	**127.0**	25.2	22.0	20.9	18.7	16.6
104.5	16.8	14.6	13.8	12.4	10.9	**127.5**	25.4	22.2	21.1	18.9	16.7
105.0	16.9	14.7	14.0	12.5	11.0	**128.0**	25.7	22.4	21.3	19.1	16.9
105.5	17.1	14.9	14.1	12.6	11.1	**128.5**	26.0	22.6	21.5	19.2	17.0
106.0	17.2	15.0	14.2	12.7	11.2	**129.0**	26.2	22.8	21.7	19.4	17.1
106.5	17.4	15.1	14.3	12.8	11.3	**129.5**	26.5	23.1	21.9	19.6	17.3
107.0	17.5	15.2	14.5	12.9	11.4	**130.0**	26.8	23.3	22.1	19.7	17.4
107.5	17.7	15.4	14.6	13.0	11.5						

လွၵ်းၸွင်ႈပၼ်ၸၼ်ႇၼမ်းၼမ်ႉၼၵ်းတႃႇသူၼ်ႇသုင် တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇယိင်းၼႃႇယုၼ်ႇဢၵႈ 10-18 ပီႊ (NCHS/ CDC/WHO)

ၸၢတ်ႇထၢတ်ႈၼႃႇၶႃႇရတၢင်းဢိၼ်						
				ပၢၼ်ၵၢင်		ၶႃႉၼိူင်း
တၢင်းသုင် (cm)	100%	85%	80%	75%	70%	60%
133.5	29.3	24.9	23.4	22.0	20.5	17.6
134.0	29.6	25.2	23.7	22.2	20.7	17.8
134.5	30.0	25.5	24.0	22.5	21.0	18.0
135.0	30.3	25.8	24.2	22.7	21.2	18.2
135.5	30.6	26.0	24.5	23.0	21.4	18.4
136.0	31.0	26.4	24.8	23.3	21.7	18.6
136.5	31.3	26.6	25.0	23.5	21.9	18.8
137.0	31.7	26.9	25.4	23.8	22.2	19.0
137.5	32.0	27.2	25.6	24.0	22.4	19.2
138.0	32.4	27.5	25.9	24.3	22.7	19.4
138.5	32.7	27.8	26.2	24.5	22.9	19.6
139.0	33.0	28.1	26.4	24.8	23.1	19.8
139.5	33.4	28.4	26.7	25.1	23.4	20.0
140.0	33.7	28.6	27.0	25.3	23.6	20.2
140.5	34.1	29.0	27.3	25.6	23.9	20.5
141.0	34.4	29.2	27.5	25.8	24.1	20.6
141.5	34.7	29.5	27.8	26.0	24.3	20.8
142.0	35.1	29.8	28.1	26.3	24.6	21.1
142.5	35.4	30.1	28.3	26.6	24.8	21.2
143.0	35.8	30.4	28.6	26.9	25.1	21.5
143.5	36.1	30.7	28.9	27.1	25.3	21.7
144.0	36.4	30.9	29.1	27.3	25.5	21.8
144.5	36.8	31.3	29.4	27.6	25.8	22.1
145.0	37.1	31.5	29.7	27.8	26.0	22.3
145.5	37.4	31.8	29.9	28.1	26.2	22.4
146.0	37.8	32.1	30.2	28.4	26.5	22.7
146.5	38.1	32.4	30.5	28.6	26.7	22.9
147.0	38.4	32.6	30.7	28.8	26.9	23.0
147.5	38.8	33.0	31.0	29.1	27.2	23.3
148.0	39.1	33.2	31.3	29.3	27.4	23.5
148.5	39.5	33.6	31.6	29.6	27.7	23.7
149.0	39.8	33.8	31.8	29.9	27.9	23.9
149.5	40.1	34.1	32.1	30.1	28.1	24.1
150.0	40.5	34.4	32.4	30.4	28.4	24.3
150.5	40.8	34.7	32.6	30.6	28.6	24.5
151.0	41.2	35.0	33.0	30.9	28.8	24.7
151.5	41.5	35.3	33.2	31.1	29.1	24.9
152.0	41.9	35.6	33.5	31.4	29.3	25.1
152.5	42.3	36.0	33.8	31.7	29.6	25.4
153.0	42.6	36.2	34.1	32.0	29.8	25.6
153.5	43.0	36.6	34.4	32.3	30.1	25.8
154.0	43.4	36.9	34.7	32.6	30.4	26.0
154.5	44.8	37.2	35.0	32.9	30.7	26.3
155.0	44.2	37.6	35.4	33.2	30.9	26.5
155.5	44.6	37.9	35.7	33.5	31.2	26.8
156.0	45.1	38.3	36.1	33.8	31.6	27.1
156.5	45.5	38.7	36.4	34.1	31.9	27.3
157.0	46.0	39.1	36.8	34.5	32.2	27.6
157.5	46.5	39.5	37.2	34.9	32.6	27.9
158.0	47.0	40.0	37.6	35.3	32.9	28.2
158.5	47.6	40.5	38.1	35.7	33.3	28.6
159.0	48.2	41.0	38.6	36.2	33.7	28.9
159.5	48.9	41.6	39.1	36.7	34.2	29.3
160.0	49.7	42.2	39.8	37.3	34.8	29.8
160.5	50.5	42.9	40.4	37.9	34.4	30.3
161.0	51.6	43.9	41.3	38.7	36.1	31.0

လွၢ်ႏစွၢ်ႏပၢ်စဆီၣ်ဆံးဆမ်ႉဆၢ်ႏတၢ်ႇတၢၢ်ႏသုၢ်
တၢ်ႇလုၢ်ႏဖၠွၢ်ႇလံၤအၢ်ႇယုၢ်ႏစၢ်ႏ 10-18 ပီး (NCHS/ CDC/WHO)

စၢတ်ႇထၢတ်ႏအၢ်ႇရှၢ်ႇရတၢၢ်ႏဂိၢ်						
				ပၢၢ်ဂၢၢ်		ရှၢ်ႉရှိၢ်ႏ
တၢၢ်ႏသုၢ် (cm)	**100%**	**85%**	**80%**	**75%**	**70%**	**60%**
130.5	27.2	23.1	21.8	20.4	19.0	16.3
131.0	27.5	23.4	22.0	20.6	19.3	16.5
131.5	27.8	23.6	22.2	20.9	19.5	16.7
132.0	28.0	23.8	22.4	21.0	19.6	16.8
132.5	28.3	24.1	22.6	21.2	19.8	17.0
133.0	28.6	24.3	22.9	21.5	20.0	17.2
133.5	28.9	24.6	23.1	21.7	20.2	17.3
134.0	29.2	24.8	23.4	21.9	20.4	17.5
134.5	29.5	25.1	23.6	22.1	20.7	17.7
135.0	29.9	25.4	23.9	22.4	20.9	17.9
135.5	30.2	25.7	24.2	22.7	21.1	18.1
136.0	30.5	25.9	24.4	22.9	21.4	18.3
136.5	30.8	26.2	24.6	23.1	21.6	18.5
137.0	31.1	26.4	24.9	23.3	21.8	18.7
137.5	31.4	26.7	25.1	23.6	22.0	18.8
138.0	31.8	27.0	25.4	23.9	22.3	19.1
138.5	32.1	27.3	25.7	24.1	22.5	19.3
139.0	32.4	27.5	25.9	24.3	22.7	19.4
139.5	32.7	27.8	26.2	24.5	22.9	19.6
140.0	33.1	28.1	26.5	24.8	23.2	19.9
140.5	33.4	28.4	26.7	25.1	23.4	20.0
141.0	33.8	28.7	27.0	25.4	23.7	20.3
141.5	34.1	29.0	27.3	25.6	23.9	20.5
142.0	34.4	29.2	27.5	25.8	24.1	20.6
142.5	34.8	29.6	27.8	26.1	24.4	20.9
143.0	35.1	29.8	28.1	26.3	24.6	21.1
143.5	35.5	30.2	28.4	26.6	24.9	21.3
144.0	35.8	30.4	28.6	26.9	25.1	21.5
144.5	36.1	30.7	28.9	27.1	25.3	21.7
145.0	36.5	31.0	29.2	27.4	25.6	21.9
145.5	36.9	31.4	29.5	27.7	25.8	22.1
146.0	37.2	31.6	29.8	27.9	26.0	22.3
146.5	37.6	32.0	30.1	28.2	26.3	22.6
147.0	37.9	32.2	30.3	28.4	26.5	22.7
147.5	38.3	32.6	30.6	28.7	26.8	23.0
148.0	38.6	32.8	30.9	29.0	27.0	23.2
148.5	39.0	33.2	31.2	29.3	27.3	23.4
149.0	39.3	39.3	31.4	29.5	27.5	23.6
149.5	39.7	33.7	31.8	29.8	2.8	23.8
150.0	40.0	34.0	32.0	30.0	28.0	24.0
150.5	40.4	34.3	32.3	30.3	28.3	24.2
151.0	40.8	34.7	32.6	30.6	28.6	24.5
151.5	41.1	34.9	32.9	30.8	28.8	24.7
152.0	41.5	35.3	33.2	31.1	29.1	24.9
152.5	41.9	35.6	33.5	31.4	29.3	25.1
153.0	42.3	36.0	33.8	31.7	29.6	25.4
153.5	42.6	36.2	34.1	32.0	29.8	25.6

154.0	43.0	36.6	34.4	32.3	30.1	25.8
154.5	43.4	36.9	34.7	32.6	30.4	26.0
155.0	43.8	37.2	35.0	32.9	30.7	26.3
155.5	44.2	3.6	35.4	33.2	30.9	26.5
156.0	44.6	37.9	35.7	33.5	31.2	26.8
156.5	45.0	38.3	36.0	33.8	31.5	27.0
157.0	45.4	38.6	36.3	34.1	31.8	27.2
157.5	45.8	38.9	36.6	34.4	32.1	27.5
158.5	46.7	39.7	37.4	35.0	32.7	28.0
159.0	47.1	40.0	37.7	35.3	33.0	28.3
159.5	47.5	40.4	38.0	35.6	33.3	28.5
160.0	48.0	40.8	38.4	36.0	33.6	28.9
160.5	48.4	41.1	38.7	36.3	33.9	29.0
161.0	48.8	41.5	39.0	36.6	34.2	29.3
161.5	49.3	41.9	39.4	37.0	34.5	29.6
162.0	49.8	42.3	39.8	37.4	34.9	29.9
162.5	50.2	42.7	40.2	37.7	35.1	30.1
163.0	50.7	43.1	40.6	38.0	35.5	30.4
163.5	51.2	43.5	41.0	38.4	35.8	30.7
164.0	51.6	43.9	41.3	38.7	36.1	31.0
164.5	52.1	44.3	41.7	39.1	36.5	31.3
165.0	52.6	44.7	42.1	39.5	36.8	31.6
165.5	53.1	45.1	42.5	39.8	37.2	31.9
166.0	53.6	45.6	42.9	40.2	37.5	32.2
166.5	54.1	46.0	43.3	40.6	37.9	32.5
167.0	54.6	46.4	43.7	41.0	38.2	32.8
167.5	55.1	46.8	44.1	41.3	38.6	33.1
168.0	55.6	47.3	44.5	41.7	38.9	33.4
168.5	56.2	47.8	45.0	42.2	39.3	33.7
169.0	56.7	48.2	45.4	42.5	39.7	34.0
169.5	57.3	48.7	45.8	43.0	40.1	34.4
170.0	57.8	49.1	46.2	43.4	40.5	34.7
170.5	58.4	49.6	46.7	43.8	40.9	35.0
171.0	59.0	50.2	47.2	44.3	41.3	35.4
171.5	59.6	50.7	47.7	44.7	41.7	35.8
172.0	60.2	51.2	48.2	45.2	42.1	36.1
1772.5	60.8	51.7	48.6	45.6	42.6	36.5
173.0	61.4	52.2	49.1	46.1	43.0	36.8
173.5	62.1	52.8	49.7	46.6	43.5	37.3
174.0	62.7	53.3	50.2	47.0	43.9	37.6
174.5	63.4	53.9	50.7	47.6	44.4	38.0

24.5 လွဂ်းခွင်းတၢင်းယံ့သုင်တူဝ်ရူဆ်း

ရူဆ်းလုင် (18ပီး မိုဆ်းဆိုဝ်) ဆမ်ႉဆဂ်း (kg)/တၢင်းသုင် 2 (m)

တၢင်းသုင် (cm)	လွဂ်းပိုင်တၢင်းယံ့သုင်တူဝ်ရူဆ်း						တၢင်းသုင် (cm)	လွဂ်းပိုင်တၢင်းယံ့သုင်တူဝ်ရူဆ်း					
	18.5	18	17.5	17.0	16.5	16		18.5	18	17.5	17.0	16.5	16
140	36.3	35.3	34.3	33.3	32.3	31.4	165	50.4	49.0	47.6	46.6	44.9	43.6
141	36.8	35.8	34.8	33.8	32.8	31.8	166	51.0	49.6	48.2	46.8	45.5	44.1
142	37.3	36.3	35.3	34.3	33.3	32.3	167	51.6	50.2	48.8	47.4	46.0	44.6
143	37.8	36.8	35.8	34.8	33.7	32.7	168	52.2	50.8	49.4	48.0	46.6	45.2
144	38.4	37.3	36.3	35.3	34.2	33.2	169	52.8	51.4	50.0	48.6	47.1	45.7
145	38.9	37.8	36.8	35.7	34.7	33.6	170	35.5	52.0	50.6	49.1	47.7	46.2
146	39.4	38.4	37.3	36.2	35.2	34.1	171	34.1	52.6	51.2	49.7	48.2	46.8
147	40.0	38.9	37.8	36.7	35.7	34.6	172	34.7	53.3	51.8	50.3	48.8	47.3
148	40.5	39.4	38.3	37.2	36.6	35.5	173	55.4	53.9	52.4	50.9	49.4	17.9
149	41.1	40.0	38.9	37.7	36.6	35.5	174	56.0	54.5	53.0	51.5	50.0	48.4
150	41.6	40.5	39.4	38.3	37.1	36.0	175	56.7	55.1	53.6	52.1	50.5	49.0
151	42.2	41.0	39.9	38.8	37.6	36.5	176	57.3	55.8	54.2	52.7	51.1	49.6
152	42.7	41.6	40.4	39.3	38.1	37.0	177	58.0	56.4	54.8	53.3	51.7	50.1
153	43.3	42.1	41.0	39.8	38.6	37.5	178	58.6	57.0	55.4	53.9	52.3	50.7
154	43.9	42.7	41.5	40.3	39.1	37.9	179	59.3	57.7	56.1	54.5	52.9	51.3
155	44.4	43.2	42.0	40.8	39.6	38.4	180	59.9	58.3	56.7	55.2	53.5	51.8
156	45.0	43.8	42.6	41.4	40.2	38.9	181	60.6	59.0	57.3	55.7	54.1	52.4
157	45.6	44.4	43.1	41.9	40.7	39.4	182	61.3	59.6	58.0	56.3	54.7	53.0
158	46.2	44.9	43.7	42.4	41.2	39.9	183	62.0	50.3	58.6	56.9	55.3	53.6
159	46.8	45.5	44.2	43.0	41.7	40.4	184	62.6	60.9	59.2	57.6	55.9	54.2
160	47.4	46.1	44.8	43.5	42.2	41.0	185	63.3	61.6	59.9	58.2	56.5	54.8
161	48.0	46.7	45.4	44.1	42.8	41.5	186	64.0	62.3	60.5	58.8	57.1	55.4
162	48.6	47.2	45.9	44.6	43.3	42.0	187	64.7	62.9	61.2	59.4	57.7	56.0
163	49.2	47.8	46.5	45.2	43.8	42.5	188	65.4	63.6	61.9	60.1	58.3	56.6
164	49.8	48.4	47.1	45.7	44.4	43.0	189	66.1	64.3	62.5	60.7	58.9	57.2
							190	66.8	65.0	63.2	61.4	59.6	57.8

24.6 ဆမ်ႉဂိူဝ်တၢ့ဖိူမ်ႉထီမ်ထၢတ်ႈဆမ်ႉဆ်ုးတူဝ်

(Oral rehydration Solutions)

ဖ္ဒင်ထၢတ်ႈဂိူဝ် (ORS)

လံၢ်းစူဆ်းလေၢ်းဆမ်ႉဂိူဝ် ဘဝ်ဖ္ဒင်ထၢတ်ႈဂိူဝ်ဆိုင်းထူင် သ့ဲ့လေၢ်းဆမ်ႉဘုဆ်ႉဂတ်း။ တေလံႈလေၢ်းဆမ်ႉဂၢ်ႈရိူဝ်ဘဆ်ဝၢ်းဆဆ်ႉ ရွ်ႈတူလ်ုး တီႈစဆဝံႉဆိူဝ်ထူင်။

ထၢတ်ႈဆမ်ႉဂိူဝ်ဘဆ်လၢင် (Dilute ORS)

ဘဝ်ဖ္ဒင်ထၢတ်ႈဂိူဝ်ဆိုင်းထူင်(ဆမ်ႉ750 cc) + ဆမ်ႉ1500cc + ဂိူဝ်ဝၢဆ်30g + Potassium (ဘမ်ႉဆဆ်) ဖ္ဒင်ထၢတ်ႈဂိူဝ်ဆိုင်းထူင်(1000cc) + ဆမ်ႉ2000cc + ဂိူဝ်ဝၢဆ်40 g + Potassium 2.5g

လံၢ်းရ်ၢတ်းဆမ်ႉဂိူဝ်ဝၢဆ် (sugar salt solution)

ဆမ်ႉဘုဆ်ႉဂတ်းဆိုင်းလိတ်ႉ၊ ဂိူဝ် 1 လေၢ်ႉဂေၢ့ဇီႉ (လေၢ်ႉဘွဆ်ႉ)၊ ဂိူဝ်ဝၢဆ် 8 လေၢ်ႉဂေၢ့ဇီႉ။ ဆိုင်းလေၢ်ႉဂေၢ့ဇီႉ မီး 5 ml၊ သင်ဝၢ်းဘမ်ႉမီးလေၢ်ႉစလး ဂွဂ်းဆံလိုင် တေလံးဘဝ်မိုဝ်း 2 ဆိဝ်ႉလ္ဒပ်းဘဝ် 1 လ္ဒပ်းဆံယဝ်ႉ။ တဂ်းဆမ်ႉ 1 ဂွဂ်း (240cc) ပေၢ်းယဝ်ႉဘဝ်မိုဝ်း 3 ဆိဝ်ႉလ္ဒပ်းဘဝ်ဂိူဝ်။ မိူဝ်းပံ့သ့ဲ့ဂိူဝ်ဝၢဆ် ဆဆ်ႉ ရွ်ႈလိမ်းတူလ်ုးဘွဆ်တၢင်း။ ယၢ့ရွ်ႈလိမ်လိူဝ်ဆမ်ႉတၢ သ့ဲ့ဂိူဝ်ဆမ်ပူဆ်ႉဆံႉဘမ်ႉလီ။ သင်ဝၢ်းဘၢ်းရသၢ့ဆမ်ႉဂိူဝ်မ်ဆ်းယဝ်ႉဆံလိုင် ဘဝ်ဂိူဝ်ဝၢဆ်သ့ဲ့ဆိုင်းဘူင်းမိုဝ်း

ဆမ်ႉစဝ်း (Boiled rice water)

ဘဝ်ဆမ်ႉစဝ်းသေ ရ်ၢတ်းထၢတ်းဆမ်ႉဂိူဝ် **တၢ့တွင်း။** သင်ဝၢ်းလုဂ်းဘွဆ်ႉဘမ်ႉစၢတ်ႉဘၢ့ရှၢ့ရပူဆ်ႉတီးလိုင် ဘဝ် AsiaMIX တၢင်စဝ်းဂိဆ်လံးယူ့။ (1) စဝ်း 1 ဂမ် (20-25grams) သုဂ်းစဝ်းယဝ်ႉသေ လေးဆမ်ႉဝံႉတေၢ့ထိုင်ပေၢ်းဂီး။ (2) စဝ်းဘဆ်လေးဆမ်ႉဝံႉဆဆ်ႉ တေလံးတမ် တေၢ့ထိုင်စဝ်းပေၢ်းလီဝ်ပိူဝ်ႉ။ (3) ဆမ်ႉ 2 ဂွဂ်း(မွဂ်း 600cc) လေၢ်းဆမ်ႉစဝ်းဘဆ်ပိူဝ်ႉပိူဝ်ႉဆဆ်ႉတင်း။ (4) တင်းဖူတ်ႉဖူတ်ႉတေၢ့ထိုင် ပုဆ်းပူဂ်ႉပေၢ်းဘွဂ်ႉသေစူဆ်းဂျၢ့စူဆ်းမၢ်း။ ပေၢ်းယဝ်ႉဂေၢ်း ပူင်မေၢ်းလူင်းဝၢင်းဝံႉရွ်ႈမဆ်းဂတ်း။ (5)ဘဝ်မိုဝ်း 3 ဆိဝ်ႉလ္ဒပ်းဘဝ်ဂိူဝ် ရွ်ႈမဆ်းတီမ်ထိုင်ဆိုင်းရှဂ်းမိုဝ်း (1.5g) သ့ဲ့ဆ်ုးမေၢ်းစဝ်း သေတဝ်။ ဆမ်ႉစဝ်းဘဆ်ရ်ၢတ်းဝံႉဆံႉ ဘဝ်လီင်ႉဂူဆ်းပီဆ်တွင်ႉဂျၢ့လံးယဝ်ႉ။ <u>လွင်းဂီပ်းသိမ်း</u> ဆမ်ႉစဝ်းဘဆ်ဆံႉတေလံးသ့ဲ့ဂွဂ်း၊ မေၢ်းဘဆ်မီးဇရွေမ်ႉဆဆ်ႉသေ သိမ်းဝံႉတီးဂတ်း စလးတီးဘဆ်မူတ်းသ့ဲ။ ဆမ်ႉစဝ်းဘဆ်ဆံႉဝံႉလံးထိုင် 6-8 လူဝ်းမူင်း၊ သင်ဝၢ်းရိူင်သေဆံႉလိုင် ရွ်ႈထွဂ်ႉပီတ်းသီင်းသီင်း။

24.7 လွၵ်ႈၸွင်ႈၸၢဝ်းယၢမ်း တႃႇယႃႇၶႂေႉၵင်ႈ
(Schedule of Immunization)

လွင်ႈသမ်းယႃႇၶႂေႉၵင်ႈၼႆႉ လၢင်ႈၶႂေႉႁၢမ်းတၢင်းပိၼ်မၢင်ဢၼ်လႆႈယူႇယဝ်ႉ။ ယႃႇၶႂေႉၵင်ႈ ဢၼ်ၶႂႃလႆႈၼွင်ႈပိုၼ်ႉတီႈ ပွတ်းတွၼ်ႈၼႆႉၸတႃႉ တေၸၼ်ဝႆႉလွမ်းၼင်ႇပႃႈတ်ႈၼႆႉ။

လိူဝ်ႈတၢင်းပိၼ်	**ယႃႇၶႂေႉၵင်ႈ**
ထီႇပီႇ	BCG
တၢင်းပိၼ်မၢၵ်ႇလိၵ်ႈ	ယႃႇၶႂေႉၵင်ႈမၢၵ်ႇလိၵ်ႈ
တၢင်းပိၼ်လုပ်ႇဢူၼ်ႈ	ယႃႇၶႂေႉၵင်ႈလုပ်ႇဢူၼ်ႈ
တၢင်းပိၼ်ၼေႃႈၶွပ်ႇ	ယႃႇၶႂေႉၵင်ႈ Diptheria၊ ဢၢႆရွတ်ႇ၊ ၵၢင်းၸိၵ်ႈ
တၢင်းပိၼ်ဢၢႆၸူၼ်	ယႃႇၶႂေႉၵင်ႈ Diptheria၊ ဢၢႆရွတ်ႇ၊ ၵၢင်းၸိၵ်ႈ
တၢင်းပိၼ်ၵၢင်းၸိၵ်ႈ	ယႃႇၶႂေႉၵင်ႈ DPT (ဢမ်ႇၼၼ်)ယႃႇၶႂေႉၵင်ႈ ၵၢင်းၸိၵ်ႈ ဢၼ်လိဝ်ႁူလိုၼ်း
တၢင်းပိၼ်တပ်းၵၢႆႈ ၼိူဝ်ႉလိူင်	ယႃႇၶႂေႉၵင်ႈ တပ်းၵၢႆႈ ၼိူဝ်ႉလိူင်

1. လွၵ်ႈၸွင်ႈၸၢဝ်းယၢမ်း တႃႇသမ်းယႃႇၶႂေႉၵင်ႈ ဢၼ်မုၵ်ႉလုမ်းလူင်ပႆႇယူႇလီလုမ်းၽႂ်ႇ ၵမ်ႉထိမ်ပၼ်ဝႆႉ

ဢမ်ႇမၵ်းမၼ်ႈလွၵ်ႈၸွင်ႈဢၼ်ၼႆႉပိၼ်ပိူင်တႆႈ။

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိူတ်ႇမႂ်ႇ	BCG +polio 0+Hep B1
ဢႃႇယု 6 ဝူင်ႈ	DPT1+polio1+Hep B2
ဢႃႇယု 10 ဝူင်ႈ	DPT2+polio2
ဢႃႇယု 14 ဝူင်ႈ	DPT3+polio3+Hep B3*
ဢႃႇယု 9 လိူၼ်	Measles
ဝႆႈသေသမ်း DPT3 ၶႂိုင်ၼိုင်ႈပီး	Booster DPT+polio

*ပေႃးပၼ် Hep B2 ၶႂိုင် 6 လိူၼ်ယဝ်ႉပၼ် Hep B3 လႆႈယူႇ။

➔ သင်ဝႃႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢွၼ်ၵၼ်ပိၼ်မၢၵ်ႇလိၵ်ႈပိၼ်မူႇပိၼ်လုမ်းလိူင် တေလႆႈသမ်းယႃႇၶႂေႉၵင်ႈပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢႃႇယု ၼွၼ်ႈၸၵ 6 လိူၼ်တေႃႇ 10 ပီးတၢင်းမူတ်ႈၼႆႉယဝ်ႉ။ သင်ဝႃႈလႆႈသမ်းယႃႇၶႂေႉၵင်ႈမိူဝ်ႈဢႃႇယုလႆႈ 6 လိူၼ်ၸလႈ 9 လိူၼ်ယဝ်ႉၼႆႉလိူင် ပေႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလႆႈ 12 လိူၼ်ပႆႇမႃးသမ်းပၼ်ထႅင်ႈၼႆႉယဝ်ႉ။

24 ဧၢ်ႇဖှိုမ်ႉထိ်မ်

2. ဧမၫပၢ်ႇတွင်ႉဧလၫဧမၫလုၢ်ၫအွဆၪ

ခိင်ႇမှိဝ်ၫမၢ်းအၢပ်ၫတွင်ႉပွၢ်ၫထီႉဆိုင်ၫ	T1
T1 ယဝ်ႉ ရှိင် 1-2 လှိဆ်	T2
T2 ယဝ်ႉ ရှိင် 6 လှိဆ်	T3
T3 ယဝ်ႉ ရှိင် 1 ပီး	T4
T4 ယဝ်ႉ ရှိင် 1 ပီး	T5

အမ်ႇဆဆ်

အၢႇယုဆ်ၪဧၵၫ 15- 45 ပီး သမ်းလံၫဂူၫခၢဝ်းယၢမ်း	T1
T1 ယဝ်ႉ ရှိင် 1 လှိဆ်	T2
တေၢႇထိုင်ပၢ်းတွင်ႉထီ်င်ၫပွၢ်ၫဆိုင်ၫ သမ်းမှိဝ်ၫလှ်ဧၢ်းလံၫ	T3
တေၢႇထိုင်ပၢ်းတွင်ႉထီ်င်ၫပွၢ်ၫဆိုင်ၫ သမ်းမှိဝ်ၫလှ်ဧၢ်းလံၫ	T4
တေၢႇထိုင်ပၢ်းတွင်ႉထီ်င်ၫပွၢ်ၫဆိုင်ၫ သမ်းမှိဝ်ၫလှ်ဧၢ်းလံၫ	T5

တၢႇဂူဆ်းခဝ်ၫမၢ်းမွ်ႇ

ရှတ်ၫမၢ်းပွၢ်ၫထီႉဆိုင်ၫ	BCG +polio 0+ DPT1+Hep B1+measles
အၢႇယု 6 ဝူင်ၫ	DPT2+polio1+Hep B2
အၢႇယု 10 ဝူင်ၫ	DPT3+polio2
အၢႇယု 14 ဝူင်ၫ	Polio3+Hep B3*
အၢႇယု 9 လှိဆ်	Measles
ဝၢံးသေသမ်း DPT3 ရှိင်ဆိုင်ၫပီး	Booster DPT+polio

24.8 လွဂ်းစွင်းလွင်းယူတ်းယျတၢင်းပ်ဆ်ဆၢဝ်ဆူဂ်ႉ (Malaria Treatment table)

ၷ်င်းယျ (Dose)ဧလႈခၢဝ်းယၢမ်းတျ,ယူတ်းယျဆဆ်ႉ ၷ်ႈတူလ်းတီႈတွဆ်ႈတၢင်းပ်ဆ်ဆၢဝ်ဆူဂ်ႉ ဂဆ် 15.2။

ယျဂိဆ် Artesunate

တီႈလွဂ်းစွင်ႈဆ်ႉ သွဆ်,ဆပ်ႉၷ်င်းယျဝ်ႉ 1 မ်တ်ႉမီး 50 mg

ယျမ်တ်ႉဘဆ်မီးၷ်င်း 200mg ဧျးမီးယူ,။ ပေျးဝျးမီးယူ,ဆ်လိုင် ၷ်ႈတူလ်းၷ်င်းယျသေသွဆ်,ဆပ်ႉဘဝ်။

ဆမ်ႉဆဂ်း (ဂီ,လူဝ်,)	4mg/kg Mg-tablets	2mg/kg Mg-tablets	ဆမ်ႉဆဂ်း (ဂီ,လူဝ်,)	4mg/kg Mg-tablets	2mg/kg Mg-tablets
5-7	20-28mg=1/2t	10-14mg=1/4t	37-39	148-156mg=3t	74-76mg=1 1/2t
8-9	32-36mg=3/4t	16-18mg=1/4t	40	160mg=3 1/4t	80mg=1 1/2t
10	40mg=3/4t	20mg=1/2t	41-42	164-168mg=3 ¼t	82-84mg=1 3/4t
11-14	44-56mg=1t	22-28mg=1/2t	43-45	172-180mg=3 1/2t	86-90mg=1 3/4t
15	60mg=1 1/4t	30mg=1/2t	46	184mg=3 3/4t	92mg=1 3/4t
16-17	64-68mg=1 1/4t	32-34mg=3/4t	47-48	188-192mg=3 3/4t	94-96mg=2t
18-20	72-80mg=1 1/2t	36-40mg=3/4t	49-51	196-204mg=4t	98-102mg=2t
12	84mg=1 3/4t	42mg=3/4t	52-53	208-212mg=4 1/4t	104-106mg=2t
22-23	88-92mg=1 3/4t	44-46mg=1t	54	216mg=4 1/4t	108mg=2 1/4t
24-26	96-104mg=2t	48-52mg=1t	55-57	220-228mg=4 1/2t	110-114mg=2 1/4t
27-28	108-112mg=2 1/4t	54-56mg=1t	58-59	232-236mg=4 3/4t	116-118mg=2 1/4t
29	116mg=2 1/4t	58mg=1 1/4t	60	240mg=4 3/4t	1120mg=2 1/2t
33-32	120-128mg=2 1/2t	60mg=1 1/4t	61-64	244-256mg=5t	122-128mg=2 1/2t
33-34	132-136mg=2 3/4t	66-68mg=1 1/4t	65	260mg=5 ¼t	130mg=2 1/2t
35	140mg=2 3/4t	70mg=1 1/2t	66-67	264-268mg=5 1/4t	132-134mg=2 3/4t
36	144mg=1t	72mg=1 1/2t	68-70	272-280mg=5 1/2t	136-140mg=2 3/4t

ယါဂိဆၣ် Chloroquine

တီးလွဲၢ်းစွၢ်းဆဲ့ၫ သွၣ်ႇဆပ်ႇၡ်ၢ်းယါ Chloroquine ဝံႇ 1 မီတ်ႇ = 150 mg

ဆမ်ႇ ဆဂ်း (Kg)	Total doses	Dose 1	Dose 2	Dose 3	ဆမ်ႇ ဆဂ်း (Kg)	Total doses	Dose 1	Dose 2	Dose 3
	25mg/kg (mg)	10mg/kg (tablets)	10mg/kg (tablets)	5mg/kg (tablets)		25mg/kg (mg)	10mg/kg (tablets)	10mg/kg (tablets)	5mg/kg (tablets)
5	125mg	1/4t	1/4t	1/4t	38	950mg	2+ 1/2t	2+1/2t	1+1/4t
6-7	125 - 175mg	1/2t	1/4t	1/4t	39-40	975 - 1000mg	2+1/2t	2+1/2t	1+1/2t
8	200mg	1/2t	1/2t	1/4t	41	1025mg	2+3/4t	2+ 3/4t	1+1/4t
9-10	225 - 250mg	1/2t	1/2t	1/2t	42-43	1050 - 1075mg	2+3/4t	2+ 3/4t	1+1/2t
11	275mg	3/4t	3/4t	1/4t	44	1100mg	3t	3t	1+1/4t
12-13	300 - 325mg	3/4t	3/4t	1/2t	45-46	1125 - 1150mg	3t	3t	1+1/2t
14	350mg	1t	1t	1/4t	47	1175mg	3t	3t	1+3/4t
15-16	375 - 400mg	1t	1t	1/2t	48-49	1200 - 1225mg	3+ 1/4t	3+1/4t	1+1/2t
17	425mg	1t	1t	3/4t	50	1250mg	3+1/4t	3+1/4t	1+3/4t
18-19	450 - 475mg	1+1/4t	1+1/4t	1/2t	51-52	1275 - 1300mg	3+1/4t	3+1/4t	2t
20	500mg	1+1/4t	1+1/4t	3/4t	53	1325mg	3+1/2t	3+1/2t	1+3/4t
21-22	525 - 550mg	1+1/2t	1+1/2t	1/4t	54-55	1350 - 1357mg	3+1/2t	3+1/2t	2t
23	575mg	1+1/2t	1+1/2t	3/4t	56	1400mg	3+3/4t	3+3/4t	1+3/4t
24-25	600 - 625mg	1+1/2t	1+1/2t	1t	57-58	1425 - 1450mg	3+3/4t	3+3/4t	2t
26	650mg	1+3/4t	1+3/4t	3/4t	59	1475mg	4t	4t	1+3/4t
27-28	675 - 700mg	1+3/4t	1+3/4t	1t	60-61	1500 - 1525mg	4t	4t	2t
29	735mg	2t	2t	3/4t	62	1550mg	4t	4t	2+1/4t
30-31	750 - 775mg	2t	2t	1t	63-64	1575 - 1600mg	4+ 1/4t	4+ 1/4t	2t
32	800mg	2t	2t	1+1/4t	65	1625mg	4+ 1/4t	4+ 1/4t	2+1/4t
33-34	825 - 850mg	2+1/4t	2+1/4t	1t	66-67	1650 - 1675mg	4+ 1/4t	4+ 1/4t	2t
35	875mg	2+1/4t	2+1/4t	1+1/4t	68	1700mg	4+ 1/4t	4+ 1/4t	2+1/4t
36-37	900 - 925mg	2+1/2t	2+1/2t	1t	69-70	1725 - 1750mg	4+ 1/4t	4+ 1/4t	2+1/2t

ယႃႇၵိၼ် Mefloquine

တီႈလွၵ်းၸွင်ႈၼႆႉ သွၼ်ႇၼေပ်ႉၶိူင်းယႃႇ Mefloquine ဝႆႉ 1 မဵတ်ႉမီး 250 mg။
တေၵမ်ႉလႆႈပၼ်ယႃႇႁွႆးလုၵ်ႈၶွၼ်ႉၵႃႈယူ 2 လိုၼ်လူင်းတႅမ်ႈ သွၼ်ႉၵၼ်သွင်ပွၵ်ႈ။ တေလၢင်းပိၼ်ၵွင်ႉလႆႈ။

ၼမ်ႉၼၵ်း (ၵီ,လူဝ်ႇ)	Total dose 25mg/kg Mg-tablets	First dose 15mg/kg tablets	Second dose 10mg/kg tablets	ၼမ်ႉၼၵ် (ၵီ,လူဝ်ႇ)	Total dose 25mg/kg Mg-tablets	First dose 15mg/kg tablets	Second dose 10mg/kg tablets
5-6	125-150mg=1/2t	¼	1/4	**39-41**	975-1025mg=4t	2 1/2t	1 1/2t
7-8	175-200mg=3/4	½	1/4	**42-43**	1050-1075mg=4 1/4t	2 1/2t	1 3/4t
9-11	225-275mg=1t	½	1/2	**44-46**	1100-1150mg=4 1/2t	2 3/4t	1 3/4t
12-13	300-325mg=1 1/4	¾	1/2	**47-48**	1175-1200mg=4 3/4t	2 3/4t	2t
14-16	350-400mg=1 1/4	1t	1/2t	**49-51**	1225-1275mg=5t	3t	2t
17-18	425-450mg=1 3/4t	1t	3/4t	**52-53**	1300-1325mg=5 1/4t	3 1/4t	2t
19-21	475-525mg=2t	1 1/4t	3/4t	**54-56**	1350-1400mg=5 1/2t	3 1/4t	2 1/4t
22	550mg=2 1/4t	1 1/4t	1t	**57-58**	1425-1450mg=5 3/4t	3 1/2t	2 1/4t
23	575mg=2 1/4	1 1/2t	1t	**59-60**	1475-1500mg=6t	3 1/2t	2 1/2t
24-26	600-650mg=2 1/2t	1 1/2t	1t	**61**	1525mg=6t	3 3/4t	2 1/4t
27-28	675-700mg=2 3/4t	1 3/4t	1t	**62-63**	1550-1575mg=6 1/4t	3 3/4t	2 1/2t
29-31	725-775mg=3t	1 3/4t	1 1/4t	**64**	1600mg=6 1/2t	3 3/4t	2 3/4t
32-33	800-825mg=3 1/4t	2t	1 1/4t	**65-66**	1625-1650mg=6 1/2t	4t	2 1/2t
34-36	850-900mg=3 1/2t	2t	1 1/2t	**67-68**	1675-1700mg=6 3/4t	4t	2 3/4t
37-38	925-950mg=3 3/4t	2 1/4t	1 1/2t	**69-70**	1725-1750mg=7t	4 1/4t	2 3/4t

ယႃႇၵၢမ်ႉထုၵ်ႇလီပၼ်— ၶမ်းပူးတွင်ႉ၊ ႁူၼ်းယၢမ်းပိၼ်တၢင်းပိၼ်ႁူဝ်လူဝ်ၶလႈ တၢင်းပိၼ်မူၼ်းမူ၊ ပူၼ်ႉမူၼ်းၸႅင်းၶၢဝ်းတၢင်း 63 ဝၼ်းၼၼ်ႉ ယၢမ်းၵိၼ်ယႃႇ Mefloquine ဝႆႉ။

ယၢဂီၢ် Quinine

တီၢ်လွၢ်စွၢ်ဆိး သွၢ်ဆပ်ၢ်ရှိၣ်ယၢ Quinine ဝံ 1 မ်ၢ်မိး 300 mg။

ဆမ်ၢ်ဆဂ်ၢ် (ကီ,လူဝ်,)	Dose=10mg/kg TID	
	mg	Tab
< 5	75 mg BID	¼ BID
6 – 9	75 mg TID	¼ TID
10 – 16	150 mg TID	½ TID
17 – 23	225 mg TID	¾ TID
24 – 33	300 mg TID	1 TID
34 – 50	450 mg TID	1 ½ TID
> 50	600 mg TID	2 TID

Artemether - lumefantrine (ALN), Coartem

ယၢဆိုၣ်မ်ၢ်ဆိး မီး Artemether 20 mg ဧလး Lumefantrine 120 mg။
တၢ်ယူၢ်ယၢဆၢ် ဆိုၣ်ဝဆၢ်ဂိၢ်သွၣ်ပွၢ် တၢ် 3 ဝဆၢ်။ (ဂိၢ်တၢၣ်ဆမ်ၢ်ဆူမ်ၢ်)

ရှိၣ်ယၢ Coartemether – ရှိၣ်ယၢဆိး တၢ်ကိၣ်ဆိုဝ်ဆမ်ၢ်ဆဂ်ၢ်ရူဆၢ်ပီဆ်။

ဆမ်ၢ်ဆဂ်ၢ် (ကီ,လူဝ်,)	တၢၣ်ဆမ်မ်ၢ်ယၢ Coartemether	တၢ်တွၢ်–
≤15	1 tablet per dose	ယၢ Lumefantrine ဆိး ပေၢ်ဂိၢ်လေၢ် ထၢတ်ၢ်ဆမ်ၢ်မဆၢ်ဆိ တၢ်မီးဖွၢ်လီဧလး ထိုၣ်တီၢ်ယဝ်။ ရွပ်ၢ်ဆိ ပေၢ်တၢ်ဂိၢ်ယၢဘၢ်ဆိး မိုဝ်လိ်သေ ဘမ်ဝ္ၢ် တၢ်လၢ်ဂိၢ်စၢၣ်ပွၢ် (ဘမ်ဆၢ်) ဆမ်ၢ်ဆူမ်ၢ်ကၢ်ပ်ဆိယဝ်။
16-15	2 tablet per dose	
26-35	3 tablet per dose	
>35	4 tablet per dose	

ယႃသမ်း IV Artesunate

ယႃသမ်း IV Artesunate ဢၼ်ႉပုၼ်ႈတႃႇတၢင်းပဵၼ်ၶၢဝ်ၶူၵ်ႉၺႃႉၶိူင်း (2.4 mg/kg) ဢမ်ႇၼၼ်ႉ ၸႂ်ႉတိုဝ်းတႃႇ ၸွႆႈထိမ် ႁူၼ်းမီးလိူဝ်ႉမိူင်းၶၢဝ်ၶူၵ်ႉပူၼ်ႉတီး (1.2 mg/kg)။

ၼမ်ႉလေႃးယႃၼႆႉ တေဢမ်ႇလႆႈႁွႆးတိူဝ်ႉသိုင်လိူတ်ႇ၊ မူဝ်ႈပႆႇလႆႈသမ်းၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီၸၢင်ႈၸၼ်းဝႆႉႁွႆးၶိမ်ႉလိူပ်ႈသေ ၼမ်ႉယႃတီႈၵၼ်ၵိုတ်းလိူဝ်ဝႆႉၼၼ်ႉ တေလႆႈၵဝ်ႇပိူတ်ႈ။

ယႃ Artesunate ၼိုင်ႈတဝ်ႈၼႆႉ မီးပႃးၼမ်ႉယႃလေႃး 1 ml 5% sodium bicarbonate (1 vial contains 60 mg artesunate (60 mg/ml).

တႃႇယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်ၶၢဝ်ၶူၵ်ႉၺႃႉၶိူင်း - H0: Artesunate 2.4 mg/kg; H12 2.4 mg/kg, and then 2.4 mg/kg/24 hours တေႃႇထိုင်ႁူၼ်းပဵၼ်ပေႃးလၢင်ႈၵိၼ်ယႃလႆႈၶိူင်းႁူလ်း။

ၼမ်ႉၼၵ်း (ၵီႇလူဝ်ႇ)	2,4mg/kg dose(ml)	1,2mg/kg dose(ml)
2-3	0.1	0.05
4-6	0.2	0.1
7	0.3	0.1
8	0.3	0.2
9-11	0.4	0.2
12	0.5	0.2
13	0.5	0.3
14-16	0.6	0.3
17	0.7	0.3
18	0.7	0.4
19-21	0.8	0.4
22	0.9	0.4
23	0.9	0.5
24-26	1.0	0.5
27	1.1	0.5
28	1.1	0.6
29-31	1.2	0.6
32	1.3	0.6
33	1.3	0.7
34-36	1.4	0.7
37	1.5	0.7
38	1.5	0.8
39-41	1.6	0.8
42	1.7	0.8

ၼမ်ႉၼၵ်း (ၵီႇလူဝ်ႇ)	2,4mg/kg dose(ml)	1,2mg/kg dose(ml)
43	1.7	0.9
44-46	1.8	0.9
47	1.9	0.9
48	1.9	0.9
49-51	2.0	1.0
52	2.1	1.0
53	2.1	1.1
54-56	2.2	1.1
57	2.3	1.1
58	2.3	1.2
59-61	2.4	1.2
62	2.5	1.2
63	2.5	1.3
64-66	2.6	1.3
67	2.7	1.3
68	2.7	1.4
69-71	2.8	1.4
72	2.9	1.4
73	2.9	1.5
74-76	3.0	1.5
77	3.1	1.5
78	3.1	1.6
79-80	3.2	1.6

Quinine IV

ႁွင်းယႃၵၼ်တေလႆႈၸတႃႇပၼ် = 20mh/kg
တီႈလွၵ်ႇၸွင်ႈၼၼ်ႉ သွၼ်ႇၼပ်ႉႁွင်းယႃ Quinine ဝႆႉ ၼိုင်ႈတဝ်ႈ မီး 2cc = 600mg
တၢင်းၼမ်တွမ်ႇယႃ IV fluid 1cc = 20drops (1cc = 20 ယွတ်ႇ)

ၵွၼ်တၢင်းသုတ်းပၼ် Quinine 20mg/kg ၼႂ်းႁိူဝ် 4 လူဝ်ႈမူင်း
သိုပ်ႇၵႂႃႇၼၼ်ႉပၼ် IV fluid လႅၵ်ႈလႅၵ်ႈႁူလ်းထိုင် 4 လူဝ်ႈမူင်း

ၵဝ်ယႃ Quinine ၼႆႉၸူၼ်းလေႃး D5W/ D10W / D5S and NSS သေပၼ်လႆႈယူႇ။
တႃႇၸမ်ႈပႃးတွင်ႉၸတႃႉ ႁၢႆႈၸူၼ်းလေႃးယႃတၢင်း D10W သေသုင်းလွႆႉ။

ၼမ်ႉၼၵ်း (ၵီႇလူဝ်ႇ)	H0		H4	
	Cc of Quinine in IV fluids	ယွတ်ႇ/မိၼိတ်ႉ	Iv fluids alone	ယွတ်ႇ/မိၼိတ်ႉ
4-6	0.4cc in 100cc	8d/min	10cc	8d/min
7-9	0.6cc in 150cc	13d/min	150cc	13d/min
10-12	0.8cc in 200cc	17d/min	200cc	17d/min
13-15	1cc in 250cc			
16-18	1.2cc in 250cc			
19-21	1.4cc in 250cc			
22-24	1.6cc in 250cc			
25-27	1.8ccin 250cc			
28-31	2ccin 250cc			
32-34	2.2ccin 250cc			
35-37	2.4ccin 250cc	21d/min	250cc	21 d/min
38-40	2.6ccin 250cc			
41-43	2.8ccin 250cc			
44-46	3ccin 250cc			
47-49	3.2ccin 250cc			
50-52	3.4ccin 250cc			
53-55	3.6ccin 250cc			
56-59	3.8ccin 250cc			
>59	4ccin 250cc			

Quinine IV infusion

ၡိၣ်းယၢ (တင်းဆမ်ယၢ) ဘဆ်တေလံးစတ,ပဆ် = 10mg/kg TID
တီးလွဂ်းစွင်းဆံ့ သွဆ်,ဆပ်ႉၡိၣ်းယၢ Quinine ဝံ့ ဆိုင်းတဝ်း မီး 2cc = 600mg
တၢင်းဆမ်တွမ်,ယၢ IV fluid 1cc = 20drops (1cc = 20 ယွတ်,) သေၡိတ်းဝံ့
ယၢ Quinine ဆံ့ဘဝ် D5W/D10w/D5S စလး NSS လိုဝ်းဆံ့သေသ့်,လေးဂဆ်လံး
ယၢတၢ,ဆိုင်းပွဂ်း 10mg/kg

ဆမ်ႉဆဂ်း (ဂီ,လူဝ်,)	ဆမ်ႉယၢ Quinine ဘဆ်လေး ယၢၡိင်းသမ်းဏ်ဆ်ဝံ့	ယွတ်,/မိဆိတ်ႉ
4-6	0.2 cc in 100 cc	8 d/mn
7-9	0.3 cc in 150 cc	13 d/mn
10-12	0.4 cc in 200 cc	17 d/mn
13-15	0.5 cc in 250 cc	
16-18	0.6 cc in 250 cc	
19-21	0.7 cc in 250 cc	
22-24	0.8 cc in 250 cc	
25-27	0.9 cc in 250 cc	
28-31	1 cc in 250 cc	
32-34	1.1 cc in 250 cc	
35-37	1.2 cc in 250 cc	
38-40	1.3 cc in 250 cc	21 d/mn
41-43	1.4 cc in 250 cc	
44-46	1.5 cc in 250 cc	
47-49	1.6 cc in 250 cc	
50-52	1.7 cc in 250 cc	
53-55	1.8 cc in 250 cc	
56-59	1.9 cc in 250 cc	
>59	2 cc in 250 cc	

Quinine IM

ၡိၣ်းယါတလံ့တ့ၢ်ပဆ် = **20mh/kg TID**

တီးလွဂ်းစွၣ်းဆံ.သွဆ်,ဆပ်.ၡိၣ်းယါ Quinine ဝံ. ဆိုၣ်းတဝ်း မီး 2cc = 600mg

1. ယါ Quinine ဆိုၣ်းတဝ်းဘဆ် မီး 2cc ဆံ. တလံ့လေးတၣ်းဆမ်.ဖှူဆ် 3cc သဍ်တ်းၡုံးမဆ်းမီး 5 cc။
2. ဘိၣ်ဆှိုဝ်ဆမ်.ဆဂ်းဂူဆ်းပ်ီဆ်သပဆ်ယါတါ.။ တလံ့သမ်းတီးဂုမ်, ဆိုၣ်းဖေါ, ဆိုၣ်းခိုၣ်းယဝ်.။
3. တီးတသမ်းစ်ီမ်ဆဆ်. တလံ့လဲတ်.ၡုံးမူတ်းသှ်။ (သုဂ်းမိုဝ်း၊ တီးဂုမ်,ဘဆ်တသမ်းစ်ီမ်ဆဆ်.တလံ့ဘဝ် Savlon သလဲတ်.ပဆ်ၡုံးမူတ်းသှ်၊ ၡုံးသမ်းစ်ီမ်စဝ်းလိုဂ်.လိုဂ်.) သၣ်ဘမ်,ဍ်တ်းဆံလိုၣ် ဂုမ်,ဂူဆ်းတလါၣ်းဂ်ှး ဘူမ်ဆွၣ်ယဝ်.။
4. လွၣ်းသမ်းယါ Quinine ဆံ. လဲပ်းဆ‍ေ,ဆံဆဆ်. တလံ့သပ်းလဲီၣ်းစဆဂူဆ်းပ်ီဆ်ယဝ်.။

ဆမ်.ဆဂ်း (ဂီ,လူဝ်,)	ဆမ်.ယါ Quinine ဘဆ်လေးဆမ်.ဖှူဆ်ဝံ.
4-6	1cc
7-9	1.5cc
10-12	2cc
13-15	2.5cc
16-18	3cc
19-21	3.5cc
22-24	4cc
25-27	4.5cc
28-31	5cc
32-34	5.5cc

ဆမ်.ဆဂ်း (ဂီ,လူဝ်,)	ဆမ်.ယါ Quinine ဘဆ်လေးဆမ်.ဖှူဆ်ဝံ.
35-37	6cc
38-40	6.5cc
41-43	7cc
44-46	7.5cc
47-49	8cc
50-52	8.5cc
53-55	9cc
56-59	9.5cc
>59	10cc

ၡိၣ်းယါဘဆ်တလံ့သိုပ်,ပဆ် = 10mh/kg TID

တီးလွဂ်းစွၣ်းဆံ.သွဆ်,ဆပ်.ဝံ.ၡိၣ်းယါ Quinine ဆိုၣ်းတဝ်း မီး 2cc=600mg။

တလံ့ဍ်တ်းလွမ်းဆၣ်,ဓဆ်.တွဆ်း 1-4 ဘဆ်စဆဝံ.ပါးဆှိုဝ်။

ၡိၣ်းယါဆိုၣ်းပွဂ်း 10mg/kg

ဆမ်.ဆဂ်း (ဂီ,လူဝ်,)	ဆမ်.ယါ Quinine ဘဆ်လေးဆမ်.ဖှူဆ်ဝံ.
4-6 kg	0.5cc
7-9 kg	0.7cc
10-12 kg	1cc
13-15 kg	1.2cc
16-18 kg	1.5cc
19-21 kg	1.7cc
22-24 kg	2cc
25-27 kg	2.2cc
28-31 kg	2.5cc
32-34 kg	2.7cc

ဆမ်.ဆဂ်း (ဂီ,လူဝ်,)	ဆမ်.ယါ Quinine ဘဆ်လေးဆမ်.ဖှူဆ်ဝံ.
35-37 kg	3cc
38-40 kg	3.2cc
41-43 kg	3.5cc
44-46 kg	3.7cc
47-49 kg	4cc
50-52 kg	4.2cc
53-55 kg	4.5cc
56-59 kg	4.7cc
>59 kg	5cc

Artemether IM

တီႈလွၵ်းၸွင်ႈၼၼ်ႉ သွၼ်ႇၼပ်ႉၵွင်းယႃႈ **Artemether** ဝႆႉ ၼိုင်ႈတဝ်ႈ မီး 1cc = 80mg။

ၼမ်ႉၼၵ်း (ၵီႇလူဝ်ႇ)	တၢင်းၼမ်ယႃႈ တႃႇတေႃႇပၼ် 3.2mg/kg cc	တၢင်းၼမ်ယႃႈ တႃႇသိုပ်ႇပၼ် 1.6mg/kg cc	ၼမ်ႉၼၵ်း (ၵီႇလူဝ်ႇ)	တၢင်းၼမ်ယႃႈ တႃႇတေႃႇပၼ် 3.2mg/kg cc	တၢင်းၼမ်ယႃႈ တႃႇသိုပ်ႇပၼ် 1.6mg/kg Cc
2-3	0.1	0.05	43	1.7	0.9
4-6	0.2	0.1	44-46	1.8	0.9
7	0.3	0.1	47	1.9	0.9
8	0.3	0.2	48	1.9	1.0
9-11	0.4	0.2	49-51	2.0	1.0
12	0.5	0.2	52	2.1	1.0
13	0.5	0.3	53	2.1	1.1
14-16	0.6	0.3	54-56	2.2	1.1
17	0.7	0.3	57	2.3	1.1
18	0.7	0.4	58	2.3	1.2
19-21	0.8	0.4	59-61	2.4	1.2
22	0.9	0.4	62	2.5	1.2
23	0.9	0.5	63	2.5	1.3
24-26	1.0	0.5	64-66	2.6	1.3
27	1.1	0.5	67	2.7	1.3
28	1.1	0.6	68	2.7	1.4
29-31	1.2	0.6	69-71	2.8	1.4
32	1.3	0.6	72	2.9	1.4
33	1.3	0.7	73	2.9	1.5
34-36	1.4	0.7	74-76	3.0	1.5
37	1.5	0.7	77	3.1	1.5
38	1.5	0.8	78	3.1	1.6
39-41	1.6	0.8	79-80	3.2	1.6
42	1.7	0.8			

24.9 လွၵ်းၸွင်ႈယႃႈယႃ

PO = oral ယႃၵိၼ်	BID=2 times/day = every 12 hours ၼိုင်ႈဝၼ်း 2 ပွၵ်ႈ = ၼၼ်ႈ 12 ၸူဝ်ႈမူင်း	Mcg = microgram မၢႆႇၶရူဝ်ႇၵရမ်ႇ	IU = International Units ယူႇၼိတ်ႉႁူႈလိုင်ႈမိူင်းလွႆႉ
IM = Intramuscular သမ်းတီႈၵႃမ်ႈၼိူဝ်ႉ	TID = 3 times/day = every 8 hours ၼိုင်ႈဝၼ်း 3 ပွၵ်ႈ = ၼၼ်ႈ 8 ၸူဝ်ႈမူင်း	Mg = milligram မီႇလီႇၵရမ်ႇ	S_E = Side effects ၽွၼ်းလႃႉယႃ
IV=Intravenous သမ်းတီႈသဵၼ်ႈလိူတ်ႈ	QID = 4 times/day = every 6 hours ၼိုင်ႈဝၼ်း 4 ပွၵ်ႈ=ၼၼ်ႈ 6 ၸူဝ်ႈမူင်း	g=gram ၵရမ်ႇ	Max = Maximum တီႈၼမ်သုတ်း
SC = subcutaneous ၼိူဝ်ၼိူဝ်ႉတႂ်ႈၽိဝ်ၼင်	STAT = one dose only ပၼ်ပွၵ်ႈလဵဝ်ၵူၺ်း	Kg = kilogram ၵီႇလူဝ်ႇၵရမ်ႇ	Start = Starting တေႇပၼ်ယႃ
PR=perrectum သႂ်ႇၶဝ်ႈႁူးၵူၼ်ႈ	PV=pervagina သႂ်ႇၶဝ်ႈႁူးၶိူင်ႈၶၢင်ႇၵႃႇ		

မၢႆတွင်းႁူႉလွင်ႈလွင်ႈ

- တေလႆႈယူတ်းယႃႁႂ်ႈလႆႈဝၼ်းၼႆႉၼၼ်ႉ ၶိုင်ၼိူဝ်တၢင်းပဵၼ်ႁူၼ်းပဵၼ်ယဝ်ႉ။ တူၺ်းလွမ်းၼင်ႇႁႂ်ႈၶေႃးတၢင်းပဵၼ် သေ ယူတ်းယႃ။
- ၵမ်ႈၼမ်ၽၢင်ႁၢင်ႈၽွၼ်းလႃႉယႃၼၼ်ႉ တေလၢင်ႈၶႅတ်းၶႂ်ႈတွင်ႉႁူ၊ တူၼ်ႉႁၢၵ်ႈ၊ ၶေႃႉႁၢၵ်ႈလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။
- ယႃတင်းသဵင်ႈၼၼ်ႉ သင်ထၢတ်ႈၶမ်ႇမိၼ်ႈၼႆႉလိူင် တေၶွၵ်ႇမုၼ်ႇမၢၼ်ႇ၊ ၶွၵ်ႇတုမ်ႇလိၼ်သေ တေလၢင်ႈမဝ်းလူမ်ႉ လိူမ်းတူဝ် (ထၢတ်ႈၶမ်ႇမိၼ်ႈႁၢႆႉႁၢႆး) ယူႇယဝ်ႉ။
- မူဝ်ႈသင်ႇလၢတ်ႈ လႆးၵိၼ်ယႃပၼ်ၶမႈပႃႉတွင်ႉၼၼ်ႉတၵ်းတေလႆႈဝႆႉသတိၼၵ်းၼႃသေ သင်ႇလၢတ်ႈပၼ်လီလီ။
- သင်ဝႃႈ မၢၵ်ႇၵဵဝ်း ၶမ်ႇၼၼ် တပ်း ၶမ်ႇၶႅတ်းၵၢၼ်လီလီၼႆလိူင် တေလႆႈၽႂၢင်ႉသေ ပၼ်ယႃႁႂ်ႈထုၵ်ႇ မိၼ်ႈ လွမ်းၼင်ႇလွၵ်းလႆး။ ထုၵ်ႇလီပၼ်ယႃ လိူင်ႉႁိုဝ်၊ ၶႅတ်းႁိုဝ် ၼႆၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီတိူင်ႇပၢင်ႇတၢင်းမေႃယႃလူင်ၶဝ် ႁွၼ်ႇယဝ်ႉ။
- သင်ဝႃႈပၼ်ယႃၼမ်လိူဝ်ႁႃႇ 2 သဵၼ်းၼႆလိူင် လွင်ႈၶႅတ်းၵၢၼ်ယႃႈယႃ တေလၢင်ႈလိူၵ်ႈလႆႈႁႃႇၼႆယဝ်ႉ။
- ပိူင်လူင်မၼ်းၶတႉ ၵိဝ်ႇလူလ်ႈထၢတ်ႈယႃႈယႃ ၶၼ်ၼိူင်ႈၶလႈၶၼ်ၼိူင်ႈ တုမ်ႉတိူဝ်ႉၵၼ် မိူၼ်ၼင်ႇ ၶၼဝ်ႉပႃႈ တွႆႈၼႆႉယဝ်ႉ။

Acetylsalicylicacid=Aspirin=ASA

လုၢ်ႈဘွၢ်ဆၢ,ဘၢ,ယု 12 ပီၤလူၤတၢ်ႇ	PO	ယၤ,ပၢ်ယၤဘၢ်ဆၢ့ၤ		**တၢ,ဖှၢင်ၤယၤဘၢ်ဆၢ့ၤ–** တၢင်းပီၢ်မွင်ဧၢ့ၤ၊ ၶၢတ်,ထၢတ်ႇ G6PD၊ ဂူၢ်းပီၢ်တၢင်းပီၢ် ရှူင်းၶဝ်ႇလီပ်း **တေဘာမ်,လံႇပၢ်ယၤဘၢ်ဆၢ့ၤ–** ဂူၢ်းပီၢ်တၢင်း ပီၢ်ရှူင်းၶဝ်ႇလီပ်း၊ ဂူၢ်းမိးတၢင်းပီၢ်ဆၢဝ် လိူတ်ႇဘွၢ်,၊ ပီၢ်လုပ်,ဂပ်းလုပ်,တေၤ,ဂ့ႇ၊ ဧမႇ လိင်ၤဆူမ်းလုၢ်ႇဘွၢ်,၊ ဧမႇပၤႇတွင်ၤလမ်တေ ဂိူတ်,ဝူင်ႇဂမ်းလိူၢ်းသုတ်း။ **ဖွၢ်းလၤ့ယၤႇယၤ–**ရှူင်းၶဝ်ႇလီပ်း၊ လွတ်,လူမ်း ထူလျ်ႇလိုတိပ်,၊ လိူတ်ႇဘွၢ်,ၶၢဝ်ႇရှိင်။ **ထၢတ်ႇယၤတူမ်ၤတွပ်,ဂၢ်** – ယၤႇယၤၶူပ်းၶူပ်း ၶိုၢ်ႇၶိုၢ်ႇ တၢင်,လိူဝ်ၤတၢင်,ပိူင်၊ လုမ်းယၤႇယၤ Steriod၊ မိူၢ်ဆင်, Spironoloactone, Metoclopramide
လုၢ်ႈဘွၢ်ဆၢ,ဘၢ,ယု 12 ပီၤၶိုၢ်ႇဆိူဝ်	PO	10-15mg/kg QID	ဆမ်သုတ်း 4 ဂရမ်,/ဝၢ်း	
ဂူၢ်းလူင်	PO	300-900mgQID	ဆမ်သုတ်း 4 ဂရမ်,/ဝၢ်း	
တၢင်းဆမ်ယၤ တၢ,ဇှေၤဂင်ႇ		75-100mg/day		

Adrenaline1:1,000

ယၤသမ်း = 1 cc = 1 mg ၡိင်းယၤလၢင်ႇၡိတ်းၡွ်ႇလိုမ်းတူဝ်ပီၢ် (သျှ်ၤ) လံႇ၊ လွင်ႇတူဝ်ၤတွပ်,ဘာမ်,မီၢ်ႇယၤၡွၢ့ၤ ၡိင်း။

လုၢ်ႈဘွၢ်ဆၢ,	6 လိူၢ်လူင်းတၢ်ႇ	IM	0.05 cc	• သမ်းၶဝ်ႇဂၢမ်ႇဆိူဝ်ၤဆၢ့ၤ ပီၢ်လံၤသမ်းဘၢ်ထုဂ်,မိၢ်ႇလိူဝ် ပိူၢ်ႇ။ • ၡိင်းယၤထုဂ်,လီပၢ် 0.01 mg/kg (ဆမ်သုတ်း 0.5 mg) • ၶိုၢ်းသမ်းပၢ် 5 မိဆိတ်ၤဆိုင်ႇပွဂ်ႇ တေၤ,ထိုင် ၡိင်းလိူတ်ႇ ဧလႇ ၡိင်းတွတ်,လိူတ်ႇ ပီၢ်ၶိုၢ်းပဂ်,ဂတိ,။ • တၢ,ၡိင်းယၤလုၢ်ႇဘွၢ်,ဆဆၢ့ၤ တေလံႇၶူၢ်းပၢ်တင်း **NSS** လွမ်းဆင်,ၡိင်းယၤပဂ်,ဂတိ,။ • ပီဂ်ၤသမ်ၤဝၤႇမိးတၢင်းပီၢ်မိူၢ်ဆင်,ဧဆဝံၤပၤႇတၢ်ႇဆၢ့ၤသေတၤ့ သင်ဝၤႇမိးငဝ်းလံၤပီၢ်သျှ်ၤလိုင်ၡွ်ႇပၢ်ယၤ Adrenalin ။ **ယၤဘၢ်ထုဂ်,လီဖှၢင်ၤသေပၢ်–**ဂူၢ်းပီၢ်ယီဝ်ႇဝၢ၊ တၢင်း ပီၢ်ရှူဝ်လို၊ တၢင်းပီၢ်လိူတ်ႇသုင်၊ ဂူၢ်းပီၢ်မၢဂ်,လၢ် လွမ်းဧၢ့ၤ။ **ထၢတ်ႇယၤႇယၤဘၢ်လၢင်ႇတူမ်ၤတွပ်,ဂၢ်** – betablicker, Tricyclicantidepressants.
	6 လိူၢ် – 6 ပီၤ	IM	0.12 cc	
	6 - 12 ပီၤ	IM	0.25 cc	
လုၢ်ႈဘွၢ်ဆၢ,	12 ပီၤၶိုၢ်ႇဆိူဝ် ဧလႇ ဂူၢ်းလူင်	IM	0.5 cc	

- သင်ဝၤႇ<u>**ရှူဝ်လိုဂူၢ်းပီၢ်ဂိတ်းတူင်ၤဂၤ,ပီတ်ႇ**</u> ဘမ်,ဆၢ် <u>ဂူၢ်းပီၢ်လမ်တေတ်ၢ</u> ၡွ်ႇသမ်းပၢ်ယၤ Adrenaline တီႇ သိၢ်ႇလိူတ်ႇဆဆၢ့ၤလွံႇလွံႇ။

24 ဧၢးဖှိမ်ႉထိမ်

IV Adrenaline (1:1000)	Cardiac Arrest ရှ့ၣ်လှ်ဂိတ်း
ဂူၢ်းလူၣ်	1 mg
လုၢ်းဘွၢ်ႇ	0.01ml/kg (=10mcg/kg)

Albendazole

လုၢ်းဘွၢ်ႇ 1 - 2 နံၣ်ႇ	PO		200 mg stat	• သၣ်ဝံၤတူၢ်ႇဆၢမ်ယူႇၤလိၣ် ဝံၤသေ 3 ဝူၣ်း ၡ့ၤပၢ်ယါမိၢ်းထံၣ်းႋ **ဖွၢ်းလၢႉယါ** – ရှ့ၣ်ခံး
ဂူၢ်းလူၣ်စလး လုၢ်းဘွၢ်ႇ 2နံၣ်ႇ မိၢ်းဆိုၣ်	PO		400 mg stat	
လုၢ်းဘွၢ်ႇ 1 - 2 နံၣ်ႇ	PO	For Strongyloides	200 mg stat တၢႇ 3 ဝၢ်း	
ဂူၢ်းလူၣ်စလး လုၢ်းဘွၢ်ႇ 2 နံၣ်ႇမိၢ်းဆိုၣ်	PO		400 mg stat တၢႇ 3 ဝၢ်း	

Aluminium Hydroxide

လုၢ်းဘွၢ်ႇ	PO	25mg/kg TID ဘမ်ႇဆၢ် QID	• ယါဆံႉထုၢ်ႇလီဂိၢ်မှိဝ်းလမ်တေဂိၢ်စဝ်း စလး/ဘမ်ႇဆၢ် ခၢဝ်းလမ်တေဆွၢ်းႋ **ထၢတ်းယါးယါတုမ်ႉတွပ်ႇဂၢ်** — ၥ်ၣ်းယါ Ciprofloxacin, Enalapril, Chloroquine, Digoxin, Doxycycline, Isoniazid,(Nor)(O)Floxacin,Phenytoin,Rifampicin, Tetracycline လိုဝ်းဆံႉ တေၡ်တ်းၡ့ၤၥ်ၣ်းလုတ်ႇဘဝ်ဆ့ၤရှင်း ခဝ်းစလး ဆ့ၤသံးလူတ်းယွမ်းလူၣ်းႋ
ဂူၢ်းလူၣ်	PO	500mg-1g TID ဘမ်ႇဆၢ် QID	

Aminophylline

ဂူၢ်းလူၣ်	PO	100-300mg TID or QID	• ထုၢ်ႇလီဂိၢ်ဝံၤသေဂိၢ်ခဝ်းႋ • ယါ Aminophylline ဆံႉ တေဘမ်ႇထိုၣ်တီးလံးတၢႇဂုမ်း ထိၣ်းတၢၣ်းပိၢ်မွၣ်ဧၢးႋ သၣ်ပိၢ်လံး ၡ့ၤလှ်ႉ Steroid inhalers (ရှမ်းတၣ်းSalbutamol inhaler)

		ၡိၣ်းယၢ့တေ့, ပၜ်	ၡိၣ်းယၢ့သိုပ်,ပၜ်	• ဆူၜ်းလေၢ့းဂၜ် တငိး D5W ဘမ်,ဆၜ် NSS။ • သငိဝၢ့းဂူၜ်းပီၜ်ဂိၜ်ယၢ့ Aminophylline ယူ,ယဝ်.ၜ်.လိုငိ ဘမ်,တၢပ်းသမ်းပၜ်ယဝ်.။ **ဖှၢငိ.တၢ့,ဂူၜ်းမီးတၢငိးပီၜ်** – ရှူဝ်လို့၊ တၢငိးပီၜ်လိုတ်းသုငိ၊ ၡိၣ်းလိုတ်းတွတ်,ဝ်း၊ တၢငိးပီၜ်မၢ့းမူ၊ ရှူငိးခဝ်းလိပ်း၊ တၢငိးပီၜ် ဧၢ့း ဆိငိ လိုဝ်းၜ်.ယဝ်.။ **ဖွၜ်းလၢ့.ယၢ့** – လို့သၜ်,၊ ရှူဝ်ခံး၊ ဆွၜ်းဘမ်, လပ်း၊ ရှူဝ်လို့တွတ်,ဘမ်,ပဂ်,ဂတိ,၊ ပီၜ်ငၢၜ်း။ ထၢတ်းယၢ့းယၢ့ဘၜ်ဆိုငိးခလးဘၜ်ဆိုငိးတူမ်.တိုဝ်. ဂၜ်– ciprofloxacin, cimetidine, erythromycin,antiepileptics,corticosteroids.
လုဂ်းဘွၜ်,	infusion	5 mg/kg over 30 minutes	1 mg/kg/hr	
ဂူၜ်းလူငိ	infusion	250 mg over 30 minutes	0.5 mg/kg/hr	

Amitriptyline

လုဂ်းဘွၜ်, 11 ဆူပ်, ခိုၜ်းဆိုဝ်	PO	ပၜ် 0.1mg/kg မှိုဝ်းဂၢငိခိုၜ်း။ ဝ်းသေ 2-3 ဝူငိး ယၢ့တေလိုၜ်း ခလး တေလ်းဖှိမ်.ယၢ့ပီၜ် 0.5-2.0 mg/kg	**တေလ်းဖှၢငိ.သေပၜ်–** ဂူၜ်းဘၢ့,ယုသုငိ၊ ဂူၜ်းပီၜ် ယိဝ်းဝၢၜ်။ **ယၢ့ဘၜ်ၜ်.တေလ်းဖှၢငိ.သေလို.** – တၢငိးပီၜ် သီၜ်း လိုတ်းရှူဝ်လို့တိပ်,၊ တၢငိးပီၜ်ယိဝ်းဂိုတ်း၊ တၢငိးပီၜ် တၢ့မူၜ်, (ဖေၢ့း)၊ တၢငိးပီၜ်ဧၢ့းဆိငိ။ **ဖွၜ်းလၢ့.ယၢ့** – လို့ဆိမ်ပူၜ်.တိး၊ ယိဝ်းဂိုတ်း၊ သၢ်တၢ့ ဘမ်,လိငိး၊ ၡိၣ်းတွတ်,ရှူဝ်လို့ဝ်း၊ ခိငိ,မှိုဝ်းလုဂ်း ဆၜ်.ၡိၣ်းလိုတ်းတူဂ်း၊ လို့ပွတ်း။ **ထၢတ်းယၢ့တူမ်.တွပ်,ဂၜ်–** ယၢ့ **Amitriptyline** ၜ်.ဖွၜ်းမၜ်းခိုၜ်းသုငိသေယၢ့ Cimetidine, Verapamil, Chlopromazine (ရှူမ်းတငိးခဘ,လ်ဂူဝ်ရှေၢ့း)။ သငိဝၢ့းဂိုငိ.ဂၢငိ.ဂိုတ်းယငိ. ယၢ့လိုငိ ရှူဝ်တေခံး၊ တေရှၢဂ်း၊ ခလး ဘမ်,ခံးတူငိ.ဆိုငိ။
ဂူၜ်းလူငိ	**PO**	ပၜ် 10-25mg မှိုဝ်းဂၢငိခိုၜ်း။ ဝ်းသေ 2-3 ဝူငိး ယၢ့တေလိုၜ်း ခလး တေလ်းဖှိမ်.ယၢ့ပီၜ် 100 mg/day	

Amoxicillin

လုဂ်းဘွၜ်,	PO	10 – 25 mg / kg TID	**တေလ်းဖၢငိ.သေပၜ်** – ဂူၜ်းယၢမ်းပီၜ်မုၜ်,မၢၜ်,။ **ဖွၜ်းလၢ့.ယၢ့** – သငိဝၢ့းဂူၜ်းပီၜ်မီးလူမ်းဆၢဝ်ခလး ဘွဂ်,မၢဂ်,လၜ်ၜ်လိုငိ လၢငိးဘွဂ်,မူၜ်,မၢၜ်,ရှၢဝ်.ၡိၣ်းယဝ်.။ သငိဝၢ့းဧၢ့းလိပ်းခလး လိၜ်.ဂ်,ဂ့်းလိုငိ ဘမ်,ထုဂ်,လီပၜ်ယၢ့ဘၜ်ၜ်.။
ဂူၜ်းလူငိ	PO	250mg - 1g TID	

24 ၶေႃးၽိူမ်ႉထိမ်

Treatment scheme

ၵုမ်ႇဢႃႇယု	ၶိူင်ႈယႃ – လိူဝ်ႉမိူင်းၶဝ်ႈၵၢမ်ႇၸႂ်ႉၶိူင်း တေႃႇထိုင်ပၢၼ်ၵၢင် mg	cc/tablets	ၶိူင်ႈယႃ – လိူဝ်ႉမိူင်းၶဝ်ႈ ၸႂ်ႉၶိူင်း Mg	**cc**	ပွၵ်ႈၵမ်း
ဢႃႇယု 0-1ၶူပ်ႇ	62.5mg	2.5cc	125mg	5cc=1/2tablets	TID
ဢႃႇယု 1-5 ၶူပ်ႇ	125mg	5cc=1/2 tablets	250mg	10cc=1tablets	TID
ဢႃႇယု 6-12 ပီ	250mg	10cc=1 tablets	500mg	2tablets	TID
ၵူၼ်းလူင်	500mg	2 tablets	1g	4tablets	TID

Ampicillin

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	PO	10 - 25mg/ kg TID	• တေလႆႈၵိၼ်ယႃ မိူဝ်ႈပႆႇၵိၼ်ၶဝ်ႈ 30 မိၼိတ်ႉ။ သင်ဝႃႈၵိၼ်လွမ်းၵၼ်တင်း ၶဝ်ႈၼႆ ၸူင်းၶဝ်ႈတေလုတ်ႇဢဝ်ယႃးယႃၵိုင်ႇၼိူင်း။ သင်ပဵၼ်လႆႈပၼ်ယႃၵိၼ် Amoxycillin ၼမ်လိူဝ်။ **ယႃဢၼ်ၼႆႉတေလႆႈၽႄၵႃႉသေပၼ် – ၽွၼ်းလႃႇယႃ တေမီးၵၼ်တင်းယႃ Amoxycillin**
ၵူၼ်းလူင်	PO	500mg -1g TID	

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ – ဝူင်ႈထီႉၼိုင်ႈ	IM/IV	25mg/kgBID	လိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်းပဵၼ် ၶဝ်ႈၸႂ်ႉၸိူင်း IM/IV	50mg/kgBID
1-3 ဝူင်ႈ	IM/IV	25mg/kgTID		50mg/kgTID
3 ဝူင်ႈၶိုၼ်ႈၼိူဝ်	IM/IV	25mg/kgQID		50mg/kgQID
ၵူၼ်းလူင်	IM/IV	500mg QID		1-2gQID

Atenolol

		ၶိူင်ႈယႃၶတ်ႉပၼ်	**ယႃၼႆႉတေလႆႈၽႄၵႃႉသေပၼ်** ၊ **ၽွၼ်းလႃႇယႃ** –တူဝ်းတီႈ Propanolol။
ၵူၼ်းလူင်	PO	25-30mg OD, may increase to 100mg/day	ၶိူင်ႈယႃဢၼ်ၼႆႉ ၼိုင်ႈဝၼ်း ပေႃးၼမ်လိူဝ် 100 mg ၼႆလိူင် တေဢမ်ႇ ၶိူတ်းၵၢၼ်ပၼ် တူၺ်ႉလုၵ်ႈဢၼ်လီဝ်ၵူလုံးၼႆႉယဝ်ႉ။ ပွင်ႇဝႃႈ မီးၽွၼ်းလႃႇ မိူၼ် Propanolol ၶလႈၶိူဝ်းၽႄၵႃႉသေပၼ် ၵူၼ်းပဵၼ်ယိဝ်ႈဝၢၼ်ၶလႈ ၵူၼ်းပဵၼ်မွင်ၶေႃးလိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။

Azithromycin

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	PO	10mg/kg OD	**တေလႆႈၽႄၵႃႉသေပၼ်** – ၵူၼ်းမီးပၼ်ႁႃၵိဝ်ႇ လူလႅၼ်ႈ လွင်ႈၶိူတ်းၵၢၼ်တပ်း **ၽွၼ်းလႃႇယႃ** — တေယႃႉၵဝ်းလွတ်ႇၸူင်းၶဝ်ႈ၊ ဢၢမ်ႇမိူၼ်းထၢတ်ႈသေ တေဢွၵ်ႇၶူမ်း။ **ထၢတ်ႈယႃတုမ်ႉတွပ်ႇၵၼ်** – မိူၼ်ၼင်ႇယႃ Arthemeter, Aluminium Hydroxide ၼႆႉဢၢမ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ်လွမ်းၵၼ်။
ၵူၼ်းလူင်	PO	250mg OD Day 1 double dose	
တႃႇတၢင်းပဵၼ်လပ်းတိတ်းလႆႈ ၵွပ်ႈလွင်ႈႁူမ်ႈၵႃႇမ	PO	1 gram STAT	

Benzathinepenicillin

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	IM	ယွၼ်ႉလူဝ်ႉမီး Streptococcal သေ ပဵၼ်လိၼ်ႉၵႂ်ႇႁႂ်ႈ၊ ႁိုင်ႉႁၢင်ႉပဵၼ်တၢင်းပဵၼ် ၶႂ်ႈၶေႃးလိပ်ႈႁႂ်ႈ	25.000-50.000IU/kg STAT(Max 1.2million IU)
	IM	တႃႇၸႅၼ်ႉၵင်း ဢမ်ႇႁႂ်ႈပဵၼ် ၶႂ်ႈၶေႃးလိပ်ႈႁႂ်ႈထိုင်း	25.000-50.000IU/kg every 4weeks(Max 1.2 million IU/dose)
ၵူၼ်းလူင်	**IM**	ယွၼ်ႉလူဝ်ႉမီး Streptococcal သေ ပဵၼ်လိၼ်ႉၵႂ်ႇႁႂ်ႈ၊ ႁိုင်ႉႁၢင်ႉပဵၼ်တၢင်းပဵၼ် ၶႂ်ႈၶေႃးလိပ်ႈႁႂ်ႈ	1.2million IU STAT
	IM	တႃႇၸႅၼ်ႉၵင်း ဢမ်ႇႁႂ်ႈပဵၼ် ၶႂ်ႈၶေႃးလိပ်ႈထိုင်း	1.2 million IU every 4 weeks
	IM	ပၼ်မိူဝ်ႈၸတ်ႇပဵၼ်ၵျႇလၢင်ႇ သိဝ်ၽလိတ်ႉသ် ၸလႈ တၢႆႇၶႂ်ႈလိပ်ႈၵျႇလၢင်ႇသိဝ်ၽလိတ်ႉသ်	2.4 million IU STAT(in 2 injections sites)

ယႃဢၼ်ၼႆႉတေလႆႈၾၢင်ႉသေပၼ် – ၵူၼ်းပဵၼ်မၢၵ်ႈၵိဝ်းဢမ်ႇၶွတ်ႈၵၢၼ်ပၵ်ႉႁတီႉ။
ၽွၼ်းလၢႆႉယႃ – ဢမ်ႇထုၵ်ႇမိၼ်ႈယႃၸလႈဢွၵ်ႇမုၼ်ႇမၢၼ်ႇ၊ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၵိဝ်ႇလူလၢႆးလိူတ်ႈ။

Benzylpenicillin

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	ဢႃႇယု 1 ဝူင်ႈ	**IM/IV**	**25mg/kg BID**	မိူဝ်ႈငဝ်းလၢႆးတၢင်း ပဵၼ်ႁၢဝ်ႉၼွင်းၸိုၼ်း မႃး (ယိုၼ်းႁူမ်ႇ, ဢွၵ်းၶေႃးႁိူဝ်ႈ) ႁႂ်ႈပၼ် IM/IV။	**50mg/kg BID**	**ၶေႃးၽၢင်ႉၸလႈ ၽွၼ်းလၢႆႉယႃ တူၺ်းတီႈ Benzathinepenicillin**
	ဢႃႇယု 1 - 4 ဝူင်ႈ	**IM/IV**	**25mg/kg TID**		**50mg/kg TID**	
	ဢႃႇယု 4 ဝူင်ႈၶိုၼ်ႈၼိူဝ်	**IM/IV**	**25mg/kg QID**		**50-75mg QID**	
ၵူၼ်းလူင်		**IM/IV**	**600 mg - 1.2g QID**		**2.4g QID**	

Buscopen (Hyoscine Butylbromide)

ဢႃႇယု 6ပီႊ လူင်းတႂ်ႈ	ဢမ်ႇတိုၵ်းသူၼ်းၸႂ်ႈလႆႈ			**တေလႆႈၾၢင်ႉသေပၼ်** – လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၸလႈ ၵူၼ်းဢႃႇယုသုင်၊ ၵူၼ်းမီးလိူတ်ႈသုင်၊ ၵူၼ်းပဵၼ်ၶေႃးလိူတ်ႈၸလႈ တွင်ႉႁၢႆႈ။ **ၽွၼ်းလၢႆႉယႃ** – တွင်ႉပိၵ်ႉ၊ မီးပၼ်ႁၢၼ်ၵိူင်း တွတ်ႇႁူဝ်လဵဝ်၊ ၸႂ်ႈယဵၼ်း၊ ယဵၼ်းၵိတ်း၊ သူပ်းႁႅင်၊ လွၵ်းသုၵ်ႉယူင်း။ **ထၢတ်ႈယႃတူမ်ႉတွပ်ႈၵၼ်** – မိူၼ်ၼင်ႇယႃ Erythromycin, Antipsychotics, Metoclopramide လိူဝ်းၸႂ်ႉယဝ်ႉ။
6ပီႊ ၶိုၼ်ႈၼိူဝ်	PO	ဢမ်ႇတိုၵ်းသူၼ်းၸႂ်ႈလႆႈ		
	IM/IV	5-10mg/dose	Max 30mg / ၵူႈဝၼ်း	
ၵူၼ်းလူင်	PO	20mg QID		
	IM/IV	20mg/dose တေႃႇပၼ်ၶိုၼ်းၶိုၼ်း 30 မိၼိတ်ႉလႆႈ။	Max 100mg /ၵူႈဝၼ်း	

24 ဧါ့ဖှိမ်ႉထိမ်

Carbamazepine

		ၡ်ငးယၢ တေႇပဆ်	ၡ်ငးယၢ သုင်သုတ်း	
လုဂ်ႏဘွဆ်ႇ	PO	5mg/kg OD, increase by 2,5mg to 5mg/kg TID	20mg/kg/day	• ယၢတေဘမ်ႇလံႏဂိုင်ႉဂၢင်ႉဂိုတ်းဂမ်းလီဝ်။ ယၢဘဆ်ဆံႉ လူတ်းယွမ်းဂမ်းဘိတ်းဘိတ်းတၢႉ။ (ဂဆ် 20.3)။ **တေလံႏဖျၢင်ႉသေပဆ်** – ဂူဆ်းမီးတၢင်းပီဆ်မၢဂ်ႇရှူဝ်လံု၊ ဂူဆ်းပီဆ်တၢင်းပီဆ်တပ်းၔလႏ မၢဂ်ႇဂီဝ်း။ **ဖွဆ်းကျႉယၢ** – ရှူဝ်မဝ်း၊ ငိုဝ်ႏငဝ်မိုင်၊ လံုသုဂ်ႉယုင်ႏ၊ တၢလ်ၢး၊ မီတ်ႉလိုတ်ႏလီင်ယွမ်း၊ မီတ်ႉလိုတ်ႏ platelets ၔလႏမီတ်ႉလိုတ်ႏၐၢဝ်တူဂ်းယွမ်း၊ ထၢတ်ႏဆမ်ႉဂိုဝ် sodium တူဂ်းယွမ်း။ **ထၢတ်ႏယၢတုမ်ႉတွပ်ႇဂဆ်** – ယၢဘဆ်ဆံႉတေၡ်တ်းရှုံႏ ဖွဆ်းယၢ Doxycycline Steroids ယၢၔၡႉၡၢမ်ႏသဆ်ႇထေႇ တူဂ်းယွမ်း။ Chloroquine and Mefloquine လိုဝ်းဆံႉ သမ်ႉ ၡ်တ်းရှုံႏဖွဆ်းယၢ Carbamazepine ဆံႉတူဂ်းယွမ်း။
ဂူဆ်းလူင်	PO	100 mg BID	2 g	

Cefalexin

လုဂ်ႏဘွဆ်ႇ	PO	10mg/kg TID	လိုဝ်ႉမီင်းတၢင်း ပီဆ်ၐဝ်ႏၡၢဝ်ႉၡ်ငး	12.5-25mg/kg QID	လွင်ႏယၢႇပေပဆ်ယၢဘဆ်ဆံႉ၊ ဖွဆ်းကျႉယၢလိုဝ်းဆံႉ ရှုံႏတူလုံး တီႏယၢ Cefriaxone။
ဂူဆ်းလူင်	PO	500mg TID		1g QID	

Ceftraxone

လုဂ်ႏဘွဆ်ႇ	IM/IV	25mg/kg OD	လိုဝ်ႉမီင်းတၢင်းပီဆ် ၐဝ်ႏၡၢဝ်ႉၡ်ငး	50 - 80 mg/ kg OD	• ၡ်ငးယၢ 20mg/kg IV။ • လေးယၢဘဆ်ဆံႉတင်း ယၢမူဂ်ႇလူင် သေသမ်း ဘမ်ႇဆဆ် သမ်းတီး သီဆ်ႏဘီဆ်လွံးလွံး တၢႇတၢင်းရှိုင် 2-4 မိဆိတ်ႉ။ • သင်ဝၢႏသမ်း **IM** ဆံလိုင် 1 gram ဆံႉတေလံႏၔဖဆိုင်ႏသေ သမ်းသွင် ဖေါ်ႇယဝ်ႉ။ **တေလံႏဖျၢင်ႉသေပဆ်** – လုဂ်ႏ ဘွဆ်ႇလီင် လိုဆ်ဘမ်ႇထူဆ်ႏသေ ဂိုတ်ႇ၊ ဂူဆ်းၐၢတ်ႇထၢတ်ႏဆမ်ႉ။ **ဘမ်ႇထုဂ်ႇလီပဆ်** – လုဂ်ႏဘွဆ်ႇ လီင်မီးတၢင်းပီဆ်တပ်းဂုံႏဆိုဝ်ႉလိုင်။ **ဖွဆ်းကျၢယၢ** – ရှူဝ်ၐံႏ။
ဂူဆ်းလူင်	IM/IV	1g OD		1 – 2 g OD or BID	
	IM	ဂၢႇလၢင်ႇဆွင်ဆ်ႏ		250 mg STAT/OD	

Chloramphenicol

လုၢ်ၤအွဆံၣ်	PO	12.5 mg/kg QID	• ယါကၢဆံၣ် လဲ့တီၤဂူဆၢၤပိဆဲ့ရၢဝ့ၤန့ၣ်ၤဂူလ့ၤ။ (တူဝ်ယၢင်ၣ် – ယ့ၤရှမ်ၣ်ဘွဂ်ၤဇာၤဂ့ၤ ဂဆ် 15.1)။ • သင်ဝ့ၤလီစိုဆၤမ့ၤဆံလိုင် တေလ့ၤလူတၢ်ၤယွမ်ၤန့ၣ်ၤယါ။ **တေလ့ၤဖၢၤင့ၤသေပဆ်–** လုၢ်ၤအွဆံၣ်ဂူတၢ်ၣ်မ့ၣ်၊ ဂူဆၢၤစၢတ်ၣ်ထၢတ်ၤ G6PD။ **တေဘမ်ၣ်လ့ၤပဆ်** – စမၤပုၤတွင့ၤ စလၤစမၤလိင့ၤဆူမ်ၤ။ **လွင်ၤလၢင်ၤပိဆ်ဂွင့ၤ** – ဂူဆၢၤပိဆ်န့ၣ်ၤလိုတ်ၤဇာၣ်၊ bond marrow suppression လိုတ်ၤဘဆ်ပဆ်ၣ်ယူၣ်ဆိုၤတူဝ်ဂိုတ်ၤ (circutory collapse)။
ဂူဆၢၤလူင်	PO	500mg QID	

လုၢ်ၤအွဆံၣ်ဘါၣ်ယု 1-2 ဝူင်ၤ	IM/IV	လိုဝ့ၤမိင်ၤတၢင်ၤ ပိဆ်စဝ်ၤရၢဝ့ၤ န့ၣ်ၤ	12.5 mg/kg BID	• သင်ဝ့ၤဂူဆၢၤပိဆ်လီစိုဆၤမ့ၤဆံလိုင် တေလ့ၤလူတၢ်ၤယွမ်ၤ န့ၣ်ၤယါစိုင်ၤဆိုင်ၤ။
2 - 4 ဝူင်ၤ			12.5 mg/kg BID-QID	
4 ဝူင်ၤစိုဆၤဆိုဝ်			25 mg/kg QID	
ဂူဆၢၤလူင်	IM/IV		25 mg/kg QID (Max 1g QID)	

Chlorpheniramine

လုၢ်ၤအွဆံၣ်ဘါၣ်ယု 1 ပိၤလူင်ၤတ့ၤ	သင်ပိဆ်လ့ၤ ဘမ်ၣ်စ့ၤတိုဂ်ၤသူဆၤရွ့ၤလဲ့			• ပဆ်လ့ၤတါ၊ လွင်ၤအွဂ်ၣ်မုဆ်ၣ် မၢဆ်ၣ်စလၤ စူမ်ၤ။ • ဆင်ၣ်ရှိဝ်ၣ်တေ ဘမ်ၣ်မိဆ်ၤ ထၢတ်ၤသေ ပိဆ်သျဂ့ၤဆဆ့ၤ တေဂိဆ်ယါကၢဆံ 2ဝဆ်ၤ ထပ်ၤဂဆ်။ • **တေလ့ၤဖၢၤင့ၤသေပဆ်** – prostatic hypertrophy ၊ ယိဝ်ၤဂိုတ်ၤ၊ တၢင်ၤပိဆ်မ့ၤမူ။ **ဖွဆ်ၤလၢ့ယါ** – သၢ်တါဘမ်ၣ် ရှဆ်လိင်ၤ၊ ရှဝ်ခ့ၤ၊ ယိဝ်ၤဂိုတ်ၤ၊ သူပ်ၤန့ၣ်ၤ၊ လဲ့သဆ်၊ လဲ့သုဂ့ၤ ယုင်ၤ စလၤ ရှမေၤဝိုင်ၤဝိုင်ၤ။
ဘါၣ်ယု 1-2 ပိၤ	PO	1mg BID	Max3mg/day	
ဘါၣ်ယု 3-5 ပိၤ	PO	1 mg every 4 - 6 hours	Max 6mg/day	
ဘါၣ်ယု 6-12 ပိၤ	PO	2mg every 4-6 hours	Max 12mg/day	
ဂူဆၢၤလူင်	PO	4mg every 4-6 hours	Max 24mg/day	
	IV	10-20 mg dose	Max 40 mg/day	

24 ၶေႃႈၽိူမ်ႉထိမ်

Chlorpheniramine Maleate (IV/IM) – vial 10mg/ml

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယု 1 ပီႊလူင်းတႂ်ႈ	သင်ပဵၼ်လႆႈ ဢမ်ႇၸႂ်ႉတိုၵ်ႉသူၼ်းႁႂ်ႈၵႂ်ႈ			• **တၢင်းၼမ်ယႃ–** လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 200 micrograms/kg STAT ၵူၼ်းလူင် 10-20 mg over 1 minute STAT (ၼမ်သုတ်း 40 mg) • ပၼ် IV/IM ။
ဢႃႇယု 1- 5 ပီႊ	IV/IM	3mg	0.3cc	
ဢႃႇယု 6-12 ပီႊ	IV/IM	8mg	0.8cc	
ၵူၼ်းလူင်	IV/IM	20mg	2cc	

Chlorpromazine

တၢင်းပဵၼ်ပႂ်ႈၵႂ်ႇ၊ မီးၽၢင်ႁၢင်ႈမႆႈၵႂ်ႇပူၼ်ႉ ၸႂ်ႈႁဵတ်းႁၢႆႉ		ႁိူင်းယႃ တေႃႇပၼ်	• ၵူၼ်းထဝ်ႈ – ႁိူင်းယႃတႃႇၵူၼ်းလူင်ၶိုင်ႈၼိုင်ႈ၊ ၵမ်းၼမ်ၸတေႉ 10-25 mg OD ဢမ်ႇၼၼ် BID ။ • လွင်ႈဢမ်ႇမီးၼႂ်းယႃႁွပ်းတိူဝ်ႉလႃး – ႁၢမ်းဢဝ်မိုဝ်းတိူဝ်ႉယႃဢၼ် ၶိုတ်းလီဝ်ဝႆႉ ၸလႈၼမ်ႉယႃတႃး။ • တေဢမ်ႇလႆႈၵိုတ်းလိုဝ်ႈယႃၵမ်းသိုဝ်ႈ။ တေလႆႈယွမ်းလူင်းလွႆးလွႆး။ • မိူဝ်ႈသမ်းယႃယဝ်ႉၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈၵူၼ်းပဵၼ်ၼွၼ်းဝႆႉၼိူဝ်ၵူ၊ ၶိုင်ႈလုဝ်ႈ မူင်း။
ၵူၼ်းလူင်	PO	25mg TID or 75mg at night	
	IM	25-50mg TID or QID	

တေလႆႈၽၢင်ႉသေပၼ် – ၵူၼ်းပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ႁူဝ်ၸႂ်၊ တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇ၊ ၵူၼ်းလပ်းတိတ်းတၢင်းပဵၼ်ဢမ်ႇပႆႇႁၢႆ၊ ၵူၼ်းယၢမ်ႈ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်တပ်းၵႂ်ႈၼိူဝ်ႉလိူင်၊ ၵူၼ်းဢႃႇယုသုင်။

တေဢမ်ႇလႆႈပၼ် – ၸမ်ႈပႂ်ႈတွင်ႉ၊ ၵူၼ်းမီးတၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇၵႃဝ်ႈၸလႈတပ်းႁၢဝ်ႉႁိူင်း၊ ၵူၼ်းပဵၼ်လူမ်းမႃးမူ။ **သင်ဝႃႈလူမ်းၼႂ်ၵူၼ်းပဵၼ်ၶိုၼ်ႈမႃးလိူင် ၵိုတ်းလိုဝ်ႈယႃၼႆႉၵမ်းလဵဝ်။**

ၽွၼ်းလႃႉယႃ — သၼ်ႇ၊ လႆႈႁဵတ်းသၢင်ႈဢမ်ႇပၵ်ႉၵတီႉ၊ ၵႂ်ႇဢမ်ႇၼိမ်၊ ငိူဝ်ႈငဝ်၊ ၼွၼ်းၽၼ်ႁၢႆႉ၊ ထၢတ်ႈၵႂ်ႈတူၵ်း၊ တၢင်းပဵၼ်တပ်းၵႂ်ႈၼိူဝ်ႉလိူင်ၶိုၼ်ႈႁၢဝ်ႉႁိူင်း၊ သႆႇတႃဢမ်ႇႁၼ်လႅင်း၊ ယဵဝ်ႈၵၼ်း (ယၢပ်ႇ)၊ ႁိူင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈတူၵ်း၊ ႁိူင်းတွတ်ႇ၊ ႁူဝ်ၵႂ်ႇဝႂ်း၊ လူမ်းထူလုၵ်ႉၵႂ်ႈထိုင်း၊ ႁိူင်းလိူတ်ႈၶေႃႉ။

ၽွၼ်းလႃႉယႃၸၼ်ႉတေႁၢႆႉႁိူင်း – ၼမ်ႉလဝ်ႈ၊ ယႃႈယႃဢၼ်ႁဵတ်းႁႂ်ႈၵိပ်ႈၵႂ်ႈတူၵ်းယွမ်း၊ ယႃ Pentazocine။

Cimetidine

ၦၤသးၦၢ်	PO	400mg BIDx4-6 weeks	**တၢ်လၢ်ဖျါၣ်သ့ၣ်ပၢၢ်** – ၦၤသးပီၣ်တၢင်းပီၣ် တပ်း ဧလး မၢဂ်,ဂီဝ်း။ **ဖွဲၣ်းလၢ.ယၢ** — တွင်.ဂျ,၊ ဧၢ.ဂျၢဂ်း၊ ရှူဝ် ခဲ့ရှူဝ်မဝ်း၊ ဘွဂ်,မုၣ်,မၢၣ်,၊ ရှိုဝ်.ဘူၣ်း။ **ဘမ်,ထုဂ်,လီပၣ်** – ဧမးပၢးတွင်.။ **ယၢ,ပၣ်ရှူမ်းဂၣ်တင်း** ယၢ Phenytoin ဧလး ယၢ Aminophylline။

Ciprofloxacin

1. ယၢဘၣ်ဆဲ. တၢ,ၦၤသးပီၣ်ဆၢဝ်သံးဂ်ုး၊ မၢဂ်,ဂီဝ်းဂ်ုးဘူမ်ဆွင်ဧလး လိုဝ်.မီင်းခဝ်းဂျၢဝ်.ဂျိင်း၊ တွင်.ဆွင်, = 10mg/kg BID 5-10 ဝၣ်း။

ဖိသၣ်,	PO	125mg BID	**တၢ်လၢ်ဖျါၣ်သ့ၣ်ပၢၢ်** – ၦၤမီး တၢင်းပီၣ်မၢးမူ၊ ၦၤခၢတ်,ထၢတ်း G6PD. **ဖွဲၣ်းလၢ.ယၢ** — တွင်.လီပ်း၊ ငၢၣ်းစိုၣ်း၊ ဆိုဝ်.လိုင်၊ ရှူဝ်မဝ်း၊ ဆွၣ်း ဘမ်,လပ်း၊ မၢဂ်,ဂီဝ်းဘမ်,ဂျတ်းဂၢၣ်။ • ယၢ Aluminium, Ferrous Sulplate ဆဲ.ဂျတ်းဂျုံးသံးဧလး ရှူင်းခဝ်းလုပ်,ဘဝ်ဖွဲၣ်းယၢ Ciprofloxacin တူဂ်းယွမ်း။
ၦၤသးၦၢ် ဆမ်.ဆဂ်း 40 ဂီ,လူဝ်,လူင်းတ်ုး	PO	250mg BID	
ၦၤသးၦၢ် ဆမ်.ဆဂ်း 40 ဂီ,လူဝ်,စိုၣ်းဆိုဝ်	PO	500mg BID	

2.Chancroid တူလ်းတီး ဂၣ် 13.5။

ၦၤသးၦၢ်	PO	တၢင်းပီၣ်ဂၢ,လၢင်,ဆွင်ဆွဂ်း	ပၣ် 500mg BID တၢ, 3 ဝၣ်း

Cloxacillin

ဖိသၣ်,	**PO IV IM**	**15 mg /kg QID**	လိုဝ်.မီင်း တၢင်းပီၣ် ခဝ်းဂျၢဝ်. ဂျိင်း **IV**	**ဝူင်းထိဆိုင်း**	**50mg/kg BID**	ရှူင်းခဝ်းတေဘမ်,လုပ်,ဘဝ်ယၢ ဆဲ.လံးလီ။ ဂျုံးဂိၣ်ယၢ မိုဝ်း ပံ,ဂိၣ်ခဝ်း 1 လူဝ်းမူင်း ဘမ်,ဆၣ် ဝံးသေဂိၣ်ခဝ်း ယဝ်. 1 လူဝ်းမူင်း။ **ဖွဲၣ်းလၢ.ယၢ** –တၢင်းပီၣ် တပ်းဂ်ုးဆိုဝ်.လိုင်၊ တၢင်းပီၣ် လိုတ်းလၢင်။ **ထၢတ်းယၢတုမ်.တွပ်,ဂၣ်** – ယၢဘၣ်ဆဲ.ဂျတ်းဂျုံးဖွဲၣ်းယၢ ဂျေ.ဂျၢမ်းသၣ်,ထေ,တူဂ်းယွမ်း။
				2-3 ဝူင်း	**50mg/kg TID**	
				4 ဝူင်း စိုၣ်းဆိုဝ်	**50mg/kg QID**	
ၦၤသးၦၢ်		**500mgQID**		**ၦၤသးၦၢ်**	**1-2gQID**	

လွဲၢ်းစွဲင်ႇစၢဝ်းယၢမ်းလဲၣ်.ယၢ Cloxacillin

ဂုမ်,ဘၢ့,ယု	ၡ့်င်းယၢ – လိူဝ်.မ်ီင်းစဝ်း ဘမ်,ၡ့ၢ်.ၡ့်င်း		ၡ့်င်းယၢ – လိူဝ်.မ်ီင်း စဝ်းထၢဆ်း ၡ့ၢဝ်.ၡ့်င်း		ပွဲၢ်းဂမ်း
	mg	cc/tables	mg	cc/tabs	
ဘၢ့,ယု 0 - 2 ပီး	62.5mg	2.5cc	125mg	5cc= ½ tabs	QID
ဘၢ့,ယု 2 - 9 ပီး	125 mg	5cc = ½ tabs	250 mg	10cc = 1tab	QID
ဘၢ့,ယု 9 ပီး ခိုဆ်းဆိူဝ်	250 mg	10cc = 1tabs	500 mg	2 tables	QID

Codeine

လုၢ်းဘွဆ်,	PO	0.5mg/kg ခ်ီဆ်း 4 လူဝ်းမူင်း ဆိုင်းပွဲၢ်း		တူလ့်းခိုဆ်းတီးတွဆ်းလီပ်းဂ်ီဆ်း 7.5။ **ဖွဆ်းလၢ့.ယၢ** – တူလ့်းတီး Pentazocine
ဂူဆ်းလူင်	PO	30-60mg/klg ခ်ီဆ်း 4 လူဝ်းမူင်း ဆိုင်းပွဲၢ်း	ဆိုင်းဝဆ်းတီးဆမ်သုတ်း 240 mg	

Cotrimoxazole

လုၢ်းဘွဆ်,ဂိူတ်, မ့်,ထိုင် 5 လိူဆ်	PO	120 mg BID	သင်ဝၢး လိူဝ်.မ်ီင်း တၢင်းပီဆ် ခဝ်းၡ့ၢဝ်. ၡ့်င်း ဖိူမ်.ပဆ် ယၢ သွင်ပုဆ်း။	တၢ့,ဂူဆ်းလပ်းတိတ်းလိူဝ်.မ်ီင်း HIV ဆ်.တူလ့်းခိုဆ်းတီး လွင်း စၡ့.ဂင်းတၢင်းပီဆ် ဂဆ် 15.3 ။ **တေလ့်းဖ့ၢင်.သေပဆ်–** ဂူဆ်းပီဆ်မွင်ဓၢ။ ဂူဆ်းခၢတ်,ထၢတ်း G6PD ၊ စမးပၢးတွင်.။ **ဘမ်,ထုၢ်,လီပဆ်** – ဂူဆ်းမီးတၢင်းပီဆ်ဂ်ီဝ်,လူလ့်းလိူတ်း၊ တၢင်းပီဆ်မၢၢ်,ဂ်ီဝ်းစလး တပ်းဘမ်,ၡ့်တ်းဂၢဆ်။။ **ဖွဆ်းလၢ့.ယၢ** – မ်ီတ်.လိူတ်းလီ်င် မ်ီတ်.လိူတ်း platelets စလးမ်ီတ်.လိူတ်းခၢဝ်တူၢ်းယွမ်းဆံလိုင် ဂိုတ်းလိုဝ်းယၢဆံ.ဂမ်း သိုဝ်း။ **ထၢတ်းယၢတုမ်.တွပ်,ဂဆ်** – ယၢဘဆ်ဆံ.ၡ့်တ်းၡွ်းဖွဆ်းယၢ Glibenclamide ဆမ်တိူဝ်းခိုဆ်းမၢး။
ဘၢ့,ယု 6 လိူဆ်– 5ပီး	PO	240 mg BID		
ဘၢ့,ယု 6 - 12 ပီး	PO	480 mg BID		
ဂူဆ်းလူင်	PO	960 mg BID		

Dexamethasone

ယၢ IM ဘမ်,ဆဆ် IV ဆံ. ၡွ်းသမ်းပဆ်လွံးလွံး။ 1 တဝ်းမီး = 1cc = 4mg
*ၡ့်င်းယၢတၢ့,ပီဆ်ခူမ်းၡ့ၢ်.ၡ့်င်းစလး ပီဆ်သျုၢ်. ဂွပ်းဘမ်,မ်ီဆ်းထၢတ်းယၢ

လုၢ်းဘွဆ်,ဆမ်.ဆဂ်းမီး 8 ဂီ,လူဝ်,လူင်းတံ့း	IV/IM	1 mg	0.5 cc
8 - 15 ဂီ,လူဝ်,	IV/IM	3 mg	0.75 cc
15 - 30 ဂီ,လူဝ်,	IV/IM	5 mg	1.25 cc
30 ဂီ,လူဝ်,ခိုဆ်းဆိူဝ်	IV/IM	8 mg	2 cc
ဂူဆ်းလူင်	IV/IM	12 mg	3 cc

Diazepan

<u>*တၢ်ပွတ်,လုၢ်ဘၢ်ဆၢ်, ဘၣ်လိၣ်ဘၢမ်,ထူၣ်ဖးသဲကြိတ်,တၢ်ဂီၢ်,ဖီၣ်ဆၣ်ဆၢ.</u> – ၡံၣ်ပၣ်ယၢ Dexamethasone IM 24 mg in 24 hours (8 mg IM TID)

Dextrose 50%

လုၢ်ဘၢ်ဆၢ်,စလၢ်ဂူၣ်လူၤ	သမ်းIVပၣ်လွဲးလွဲး	1ml/kg	ဆၢမ်.ယၢဆၢ်.လၢၤပၣ်တၢင်းသုၢ်.ယုၤတိၢ်လိုတ်း။ သ့ၣ်ပၣ် cannula မ်ၢလၢ်ၢ်.ယ့ၣ်,ဆၢ်.တလီၤ။

<u>တၢ်,လွင်ၢ်ယူတ်းယၢဆၢ်.တူလ်ၢ်ဂ့ၢ်ယၢ တိၢ်ဂၢၣ် 7.2။</u>

လုၢ်ဘၢ်ဆၢ်,	PO	0.04-0.2mg/kg BID or TID	• ပၣ်ဂ့ၢ်ယၢ IV လွဲးလွဲး၊ ဆၢမ်သုတ်း 0.5cc ဆ့ၣ်း 30 လံၢ်.ဂၣ်.။ • ဘၢမ့်,ထုၢ်,လီပၣ်ယၢဆၢ်.ဆၢဝ်းရှိၤ။ ဂိၣ်မွၢ် 2 ဝူၤဂူလ်ၢ်ဧၢ ယၢလၢၤလိၣ်စလၢ် လပ်းတိတ်းယၢ။ ဆၢၤ,ရှိဝ် တဘိုၤ.စဝ့ လံၢ်ဖွၣ်းလၢ.ယၢဆၢ်. တလံၢ်ယွမ်းယၢလူၤ ဂမ်းဘိတ်း ဘိတ်းယဝ်.။ • **တူလ်ၢ်ဆိုၣ်းတီၢ် ပီၣ်ငၢၣ်း ဂၣ် 7.2** ။ • ယၢဆၢ်. တၢ်,လ့ၣ်.တိုဝ်း ဖွၤမူဝ်ၢ်တိုတ်းလဝ့ (ၡံၣ်တူလ်ၢ်ဆိုၣ်းတီၢ် ဂၣ် 23.1)။ **တလံၢ်ဖှၢၤ.သပၣ်** – ဂူၣ်းပီၣ်တၢင်းပီၣ်ဂီဝ်,လူလ်ၢ်လွတ်,လူမ်း ထူလ်ၢ်လ့ၣ်၊ ဂူၣ်းလပ်းလဝ့ စလၢ် ယၢ။ **ဘၢမ့်,ထုၢ်,လီပၣ်** – ဂူၣ်းမီၤတၢင်းပီၣ်တပ်း စလၢ် ပွတ်,ဂ့တ်း ဂၢၣ်စဘ,၊ ဂူၣ်းပီၣ်မွၤဧၢ၊ ဂူၣ်းမီၤတၢင်းပီၣ်ထၢတ်ၢ်လ့ၣ်တူၢ်း၊ ဂူၣ်းမီၤတၢင်းပီၣ်ရှုဝ်လ့ၣ် မၢ်ယွၤ,ဆၢဝ်းရှိၤ။ **ဘၢမ့်,ထုၢ်,လီရှမ်ၢ်ဂၣ်တၢင်းယၢ** Chlorpheniramnie;Phenytoin။
	PR	0.5mg/kg STAT	
	IV	0.3 Mg/kg STAT (Max : 3mg/ kg/ day)	
ဂူၣ်းလူၤ	PO	2-10 mg BID or TID	
	IV/PR	10 – 20 mg STAT	

Doclofenac

လုၢ်ဘၢ်ဆၢ်,	PO	1 mg/kg BID or TID	ဆိုၤဝၢၣ် ပၣ်လံၢ်ဆၢမ်သုတ်း 50 mg	**ဖွၣ်းလၢ.ယၢ–** တူလ်ၢ်တီၢ် Ibuprofen။
ဂူၣ်းလူၤ	PO	25 – 50 mg TID	ဆိုၤဝၢၣ် ပၣ်လံၢ်ဆၢမ်သုတ်း 150 mg	
	IM	75 mg OD		

24 ဧၢၤ့ဖှိူမ်.ထိမ်

Digoxin

တၢ့တွင်း။ ။ဂူၰဆ်းပ်ၰဆ်ၟ်င်းရှူ၀်လဲ်ၟ်တ်းဂၢဆ်ဘော့သေ ဂိဆ်ယၢတၢင့်ဘာဆ်ဂျေး တိုဂ်.မီးဖၢေင်ၟၢင်းတၢင်းပ်ၰဆ်ယူ့ဆဆ်. ထုဂ့်လီလဲ်.တို၀်းယၢ Digoxin ဆံယ၀်.။

ဂူဆ်းလူင်	PO	0.125 - 0.250 mg OD	ၟ်င်းယၢတေ့ပဆ်ဆဆ်. ၟ်ုးတူလုံးတီး ၟ်င်းရှူ၀်လဲ်စဘာ့ 8.2။ **တေလံးဖၢေင်.သေပဆ်** – ဂူဆ်းမီးဧၢးဆီင်၊ ဂူဆ်းဘာ့ယုသုင်၊ ဂူဆ်းဘာဆ်ထၢတ်း Potassium ဆ်ုးလိုတ်းတူဂ်းယွမ်း၊ သင်၀ၢး ထုဂ့ပဆ်ယၢယ်၀်းလိုင် လိုဂ်းဘာ၀်ယၢ spironolactone ပဆ်။ **ဖ္ဓဆ်းလၢ.ယၢ-** ဘော့ၟၢဂ်း၊ သံတၢဘာမ်ၟဆ်လီင်း၊ ငို၀်းင၀် င၀်လပ်း၊ လဲ်သုဂ်.ယုင်း၊ ထၢတ်းလဲ်တူဂ်း။ **ထၢတ်းယၢတုမ်.တွပ့်ဂဆ်** – သင်၀ၢးပဆ်ယၢ Erythromycin Quinine ဆံလိုင်တေၟ်တ်းၟ်ုးဖ္ဓဆ်းယၢ Digoxin ဆမ်စိုဆ်းမၢး။ **ယွဆ်.ယၢဆံ.သေဘာဆ်လၢင်းပ်ၰဆ်ဖေး** – သင်၀ၢးလဲ်.ရှူမ်း ဂဆ်တင်းယၢ Furosemide; Hydrochlorothiazide; Steroids; Propranolol ဆံလိုင် တေၟ်တ်းၟ်ုးထၢတ်း Potassium ဆ်ုးလိုတ်းတူဂ်းယွမ်းလို၀်ဂ၀့်စတ.စတ.ဆံယ၀်.။
ဂူဆ်းထ၀်း	PO	0.0625 - 0.125mg OD	

Doxycycline

လုဂ်းဘွဆ့်ဘာ့ယု 8 ပီးလူင်းတံ	သင်ပ်ၰဆ်လံး ဘာမ့်စ်ုးတိုဂ်းသူဆ်းၟ်ုးလဲ်.		**ဖ္ဓဆ်းလၢ.ယၢ** - ဘာမ့်မ်ဆ်းထၢတ်းသေဘွဂ့်မုဆ်.မၢဆ်.၊ ရှူ၀်ခံး။ **ဘာမ့်ထုဂ့်လီပဆ်** – စမးပၢးတွင်. စလး လုဂ်းဘွဆ့် ဘာ့ယု 8 ပီးလူင်းတံး။ **ထၢတ်းယၢတုမ်.တွပ့်ဂဆ်** – ယၢ Aluminium, Iron ဆံ.ၟ်တ်းၟ်ုးသံးစလး ရှူင်းခ၀်းလုပ့်ဘာ၀်ဖ္ဓဆ်းယၢ Doxycycline တူဂ်းယွမ်း။ ယၢ carbamazapine, phenobarbita, phenytoin ဆံ.ၟ်တ်းၟ်ုးဖ္ဓဆ်းယၢ Doxycycline တူဂ်းယွမ်း။ တၢ့တွင်း။ ။ တူလုံးတီး**တၢင်းပ်ၰဆ် သစရၢပ်.သ် တံ. ဖၢေတ်.သ်** 15.1။
လုဂ်းဘွဆ့်ဘာ့ယု 8 ပီးစိုဆ်းဆှီ၀်	PO	2mg/kg BID or 4mg/kg OD	

Enalapril

		တၢင်းဆမ်ယၢ့ တေ,ပဆ်	ၡိင်းယၢ့ဆမ်သုတ်း ၵာဆ်ပဆ်လဲး	**တူလ့်းတီးတွဆ်းတၢင်းပီဆ်ၡိင်းလိုတ်းသုင်** 8.1။ **တေလဲးဖျၢင်ႉသေပဆ်** – သင်ဝၢ့ရှူမ်းဂဆ်တင်း ယၢ့ ယီဝ်းတၢင်,ၵာဆ်ဆ် မၢဂ်,ဂီဝ်း တေၡိတ်းဂၢဆ်ဓော,။ **ၵာမ်,ထုဂ်,လီပဆ်** – စမးပုးတွင်ႉ။ **ဖွဆ်းလၢ့ႉယၢ့ - ၡိင်းလိုတ်းတူဂ်းၡၢဝ်ႉၡိင်း** မၢဂ်,ဂီဝ်းၡိတ်းဂၢဆ်စၵာ,၊ ၵၢ်ၡိင်း ၊ပီဆ်ဖေး ထၢတ်း Potassium ဆဲ့းလိုတ်းတူဂ်းယွမ်း **(ပိုင်လူင်မဆ်း သင်ရှူမ်းဂဆ်တင်းယၢ့** spironolactone)။ **ထၢတ်းယၢ့တုမ်ႉတွပ်,ဂဆ်** – ယၢ့ Aluminium ဆဲႉ ၡိတ်းၡွဲးရှုင်းခဝ်း လုပ်,ၵာဝ်ဖွဆ်းယၢ့ Enalapril တူဂ်းယွမ်း။ ဆမ်ႉလဝ်း၊ ယၢ့ Nitrates ၡိင်းလိုတ်း လိုဝ်းဆဲႉ ၡိတ်းၡွဲး ဖွဆ်းယၢ့ Enalapril တူဂ်းယွမ်း။
ဂူဆ်းလူင်	PO	5mg OD	40mg OD	
ဂူဆ်းထဝ်း	PO	2.5mg OD	40mg OD	

Ergometrine

ယၢ့ယၢ့တၢ့,လဲ့ႉ ဝၢ်းသေဂိုတ်,လုဂ်းယဝ်ႉလိုတ်းတူဂ်း(ရှုဝ်း)စလး တူဂ်းလုဂ်းၵာမ်,မှုတ်း။

ဂူဆ်းလူင်	IM or slow IV	0.2mg start	• သင်ဝၢ့ဝၢ်းသေဂိုတ်,လုဂ်းယဝ်ႉ လိုတ်းတူဂ်းၵာမ်,ဂိုတ်းဆဲလိုင် သိုပ်,ပဆ်ယၢ့ဆဲႉလဲးထီင်း 2 ပွဂ်း။ • ပဆ်တီးသီဆ်းလိုတ်းဆဲ ဆိုင်းစီဆ်းတေဝဲး။ ဂူလ့်းဂၢ့တေလဲးသွဲ, ပဆ်လွဲးလွဲး ၡွဲးမဆ်းရှိုင် 1 မိဆိတ်ႉပၢ်ပၢ်။ • **ပဆ်,ၡၢဂ်ဝ်,လူလ့်း လွင်းဂိုတ်,လုဂ်းဂမ်းဆမ်** ၡွဲးတူလ့်းတီး ဂဆ် 19။

ၵာမ်,ထုဂ်,လီပဆ် — ဂူဆ်းပီဆ်တၢင်းပီဆ်ၡိင်းလိုတ်းသုင်၊ တၢင်းပီဆ်ပုးတွင်ႉမီးဂွင်ႉ(ပဆ်ယၢ့ oxytocin)၊ တွင်ႉ လီပ်းမိုဝ်းပဲ,ဂိုတ်,လုဂ်းစလး ဖွင်းမိုဝ်းဂိုတ်, (ထၢဆ်းဂိုတ်,လုဂ်း ဆိုင်းစလး သွင်)။
ဖွဆ်းလၢ့ႉယၢ့ – ၡိင်းလိုတ်းတူဂ်း၊ ဓော့ႉၡၢဂ်း၊ ရှုဝ်ခဲး၊ ရှုဝ်မဝ်း၊ ရှုၵွဂ်,လူမ်း၊ တွင်ႉလီပ်း၊ ၵူဂ်းဂပ်ႉ၊ လဲ့သဆ်,၊ ၡိင်းတွတ်,ရှုဝ်လဲ့ဝ်း။

Erythromycin

လုဂ်းၵွဆ်,	10mg/kg QID PO	**လိုဝ်ႉမီင်းတၢင်း ပီဆ်ခဝ်းၡၢဝ်ႉ ၡိင်း**	15 - 25mg /kg QID	• တၢ့,လဲ့ႉတိုဝ်းတီး ဂူဆ်းၵာဆ်ၵာမ်,မီဆ်းယၢ့ Pencillin။ **ဖွဆ်းလၢ့ႉယၢ့** – တွင်ႉဂူ့,၊ ၵွဂ်,မုဆ်,မၢဆ်,။ **သင်ပီဆ်လဲး ယၢ့,ပဆ်ရှူမ်းတင်း** ယၢ့ Aminophylline, Carbamazepine, Cimeticline, Digoxin။
ဂူဆ်းလူင်	250 - 500 mg QID PO		750 mg-1 g QID	

24 ယႃႇၽိုၼ်ႉထိမ်

Ethambutol

ယႃဢၼ်ၼႆႉ တေလႆႈႁူမ်ႈၵၼ်တင်းယႃတၢင်ႇၵၼ်သေ ယူတ်းယႃတၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ။ (မိူဝ်ႈလႂ်သေဢမ်ႇဝႃႈ တၵ်းတေ ဢမ်ႇလႆႈ ပၼ်ယႃဢၼ်ႉၵၼ်လိူဝ်)။ တူၺ်းတီႈတွၼ်ႈ တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ 21.5။

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလႄႈ ၵူၼ်းလူင်	PO	15-20mg/kg OD	ၵူၼ်းပဵၼ် မၢႆးၶူင်းယႃမိူဝ်ႈလႂ်သေဢမ်ႇဝႃႈ မိူဝ်ႈပႂ်ႇပၼ်ယႃၼၼ်ႉ တေလႆႈၵူတ်ႇ တူၺ်း သႅၼ်တႃလွင်ႈႁၼ်လီင်းၼႆႉယဝ်ႉ။ **တေလႆႈၾၢင်ႉသေပၼ်** – ၵူၼ်းပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇၵႂိၼ်း၊ ၵူၼ်းထဝ်ႈ လိူဝ်းၼႆႉ တေလႆႈ လူတ်းၼွႆငၢႆးယႃပၼ်ယဝ်ႉ။ **ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ်** – ၵူၼ်းသႅၼ်တႃဢမ်ႇႁၼ်လီင်း၊ ၵူၼ်းၶူႈဢွၼ်ႇ။ **ၽွၼ်းလႃႉယႃ** – လၢင်းတုမ်ႉတိူဝ်ႉသဵၼ်ႈသႅၼ်တႃ၊ peripheral neuritis၊ တေဢွၵ်ႇမုၼ်ႇမၢၼ်ႇလွမ်းၽိဝ်ၼင်။

Ferrous Sulphate

ၼွင်ႇယႃ တႃႇယူတ်းယႃၼၼ်ႉ ၶႂ်ႈတူၺ်းတီႈ တွၼ်ႈ 14.1။

ၼမ်ႉၼၵ်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 5 ၵီႇလူဝ်ႇလူင်းတႂ်ႈ	PO	50 mg BID	• ၽႄႈလူင် တေပဵၼ်သီလမ်။ **ၽွၼ်းလႃႉယႃ** – ၶူင်းၶဝ်ႈလီပ်း၊ တွင်ႉပိၵ်ႉ။ **ထၢတ်ႈယႃတုမ်ႉတွပ်ႇၵၼ်** – ယႃၼႆႉၸၢတ်းၶႂ်ႈၶူင်းၶဝ်ႈလုပ်ႇဢၢဝ် ၽွၼ်းယႃ Ciprofloxacin လႄႈ Doxycycline တူၵ်းယွမ်း။ ယႃၼႆႉၸၢတ်းၶႂ်ႈၽွၼ်းယႃ Methyldopa တူၵ်းယွမ်း။
ၼၵ်ႉၸၢႆး 5 - 15 ၵီႇလူဝ်ႇ	PO	100 - 200 mg BID	
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 15 ၵီႇလူဝ်ႇၶိုၼ်ႈၼိူဝ်လႄႈ ၵူၼ်းလူင်	PO	200 mg TID	

- မိူဝ်ႈထၢတ်ႈ Haemoglobin ၼၵ်ႉတူဝ် ပဵၼ်ပၵ်ႇၵတီႇမၢႆး ၼင်ႇႁိုဝ်တေပၼ်ထၢတ်ႈလီၵ်း ယူႇၼၵ်ႉတူဝ်ၵုမ်ႇ ထူၼ်ႈၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီပၼ်ယႃၵိၼ်ထႅင်ႈတႃႇ 3 လိူၼ်သေယူတ်းယႃ။
- သင်ဝႃႈလုၵ်ႈဢၼ်ၵိၼ်ၼူမ်းယူႇၼၼ်ႉ ပဵၼ်လိူတ်းလၢင်လိုင် ၶႂ်ႈပၼ်ၸမႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိၼ်ယႃ Folic Acid။

ၼွင်ႇယႃတႃႇၵႄႉၵင်ႈ

ၼမ်ႉၼၵ်း လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 5 ၵီႇလူဝ်ႇလူင်းတႂ်ႈ	PO	50mg OD
ၼမ်ႉၼၵ်း လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၼၵ်ႉၸၢႆး 5 - 15 ၵီႇလူဝ်ႇ	PO	100-200mg OD
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 15 ၵီႇလူဝ်ႇၶိုၼ်ႈၼိူဝ်လႄႈၵူၼ်းလူင်	PO	200mg OD

Fluconazole

ယႃၼႆႉ ပဵၼ်တႃႇၵူၼ်းပဵၼ်ဢဵၵ်ႇၸ်ဢႆႇဝီႇ ၼင်ႇႁိုဝ်တေၸွႆႈၵႅင်ႉလွင်းလပ်းတိတ်းထိင်းလႄႈ ယူတ်းယႃၼၼ်ႉ ၶႂ်ႈလွႆႉ ယႃၼႆႉ။ (တူၺ်းတီႈတွၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼွင်းၶၢမ်ႇတူဝ်တူၵ်း 15.3)။

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	PO	2-4mg/kg/day	• ၼွင်ႇယႃၼႆႉ ဢိင်ၼိူဝ်ငဝ်းလၢႆးလိူဝ်ႉမိူင်း HIV။ တူဝ်ယၢင်ႇ – ဢိင်ၼိူဝ် Stomatitis ဢမ်ႇၼၼ် Cryptococcal Melingitis.
ၵူၼ်းလူင်	PO	100-800mg OD	

Folic acid

ဒိၣ်ၤယၢ တၢ်ယူတ်ၤယၢ			ဒိၣ်ၤယၢ တၢ်ဇှေႉၵၢင်ႈ	
လုၢ်ႈဘွဲၣ်	PO	½ tab OD(2.5mg OD)	PO	2.5mg /week
ဂူၣ်ၤလူၣ်	PO	1tab OD (5mg OD)	PO	5mg/week

Furosemide

လုၢ်ႈဘွဲၣ်	PO	ဂုမ်ဇၢ်ၣ်ဒှၢၣ်ႈမၢၢ်ဂ်ဝ်ႈဂုႈ	1 mg/kg OD	ဒိၣ်ၤယၢသုၣ်သုတ်ၤ 20 mg /ဝၣ်ၤ
	Slow IV	ဒိၣ်ၤရှုဝ်လဲၣ်ဘၣ်၊ တၢၣ်ၤပိၣ်လီတ်ႈသုၣ်	1 mg/kg	
ဂူၣ်ၤလူၣ်	PO	ဂုႈ	20 – 80 mg daily	
	PO	ဂုမ်ဇၢ်ၣ်ဒှၢၣ်ႈမၢၢ်ဂ်ဝ်ႈဂုႈ	1 mg/kg OD	
	Slow IV	ဒိၣ်ၤရှုဝ်လဲၣ်ဘၣ်	40 - 80mg/dose	

- တၢၣ်ၤပိၣ်မၢၢ်ဂ်ဝ်ႈဂုႈစလးႈ တၢၣ်ၤပိၣ်ဒိၣ်ၤလီတ်ႈသုၣ် တူလိၤတီႈ (ဂၢ် 13.4 ,8.1)။
- ဂမ်ႈဆမ် ယွၢ်ထၢတ်ႈဆမ်ဆိၣ်ႈတူဝ်ဒိၣ်ႈစလးႈ ယီဝ်ႈတဘၣ်။ သၣ်ရှုဝၢႈဂူၣ်ၤပိၣ် ခၢတ်ထၢတ်ႈဆမ်လိၣ် မှုဝ်ႈပံပၢ်ယၢဘၢ်ဆံၣ်ဆၢ်ႉ ရှုႈသုၢၣ်ႈ IV Normal Saline ပၢ်။

တလၢ်ႈဖှၢၣ်သပၢ် — ဂူၣ်ၤဒိၣ်ႈလီတ်ႈတူၢ်ႈ၊ ဒိၣ်ၤတပ်ႈဒိတ်ႈဂၢ်ဘၣ်။

ဇွၢ်ႈလၢယၢ – ထၢတ်ႈ Sodium စလးႈ Potassium ဆိၣ်ႈလီတ်ႈစဘၣ်၊ ဒိၣ်ႈလီတ်ႈတူၢ်ႈ၊ ဒိတ်ႈရှုႈ ထၢတ်ႈ ဂိုဝ်ဝၢ် ဆိၣ်ႈလီတ်ႈဆမ်။

ဘမ်ထုၢ်လီပၢ်လွမ်ႈဂၢ်တၣ်ႈ Indomethacin ဂွပ်ႈဝၢႈလၢၣ်ႈဒိတ်ႈရှုႈ မၢၢ်ဂ်ဝ်ႈမီးဖေႈပိၣ်ဂွၣ်ႉစလးႈ ဒိတ်ႈရှုႈယီဝ်ႈ ဘၣ်)။

သၣ်ပိၣ်လံႈ တဘမ်လံႈပၢ်ယၢ Gentamicin စလးႈ streptomycinရှုမ်ႈဂၢ်။ (တူလိၤတီႈ Gentamicin)။

ထၢတ်ႈယၢတူမ်ႉတွပ်ဂၢ် – ယၢစၣ်ႉၣ်ၢမ်ႈသၢ်ထဲဆံၣ် ဒိတ်ႈရှုႈဇွၢ်ႈယၢဘၢ်ဆံၣ်တူၢ်ႈယွမ်ႈ။ ယၢဘၢ် ဆံၣ်သမ်ႉ ဒိတ်ႈရှုႈဇွၢ်ႈယၢ ယီဝ်ႈဝၢ်တူၢ်ႈယွမ်ႈ။ သၣ်ဝၢႈယၢဘၢ်ဆံၣ်စလးႈတၣ်ႈယၢ Steroids ပၢ်ရှုမ်ႈ ဂၢ်လိၣ် တဒိတ်ႈရှုႈထၢတ်ႈ Potassium ဆိၣ်ႈလီတ်ႈတူၢ်ႈယွမ်ႈသ ပိၣ်ဖေႈဆမ်လိဝ်ဂဝ်ယဝ်။

Gentamicin

လုၢ်ႈဘွဲၣ် ဘၢယူ 2 လိၢ် လူၣ်ႈတဲႈ	IV/IM	4mg/kg OD	**တလၢ်ႈဖၢၣ်သပၢ်** – ဂူၣ်ၤဘၢယုသုၣ်၊ ဒိၣ်ႈမၢၢ်ဂ်ဝ်ႈ ဒိတ်ႈဂၢ်ဘၣ် (ပၢႈပိၣ်ဆၢ်လိၣ် လူတ်ႈယွမ်ႈဒိၣ်ႈယၢ ပၢ်)။
ဂူၣ်ၤလူၣ်စလးႈ လုၢ်ႈဘွဲၣ်ဘၢ ယူ 2 လိၢ် စိုၢ်ႈဆိုဝ်	IV/IM	7mg/kg OD (သၣ်ဝၢႈပိႈပူၢ်တီႈလိၣ် ရှုႈလဲႉဆမ်ဆၢ်ႈတူဝ်ဘၢ် မီးယူစတႉဂူလိၤ။ ဆပ်ႉ သွၢ်ပၢ်ဒိၣ်ႈယၢ တၢ် ဆမ်ႉဆၢ်ႈ 20% ဂူလိၤ။	**ဇွၢ်ႈလၢယၢ** – လၢၣ်ႈပိၣ်ဖေႈရှုစလးႈ မၢၢ်ဂ်ဝ်ႈ။ **သၣ်ပိၣ်လံႈ** တဘမ်လံႈပၢ်ရှုမ်ႈဂၢ်တၣ်ႈယၢ **Furosemide**။ သၣ်ဝၢႈတၢ်ႈတလၢ်ႈပၢ်ရှုမ်ႈဂၢ်လိၣ် ယၢဘၢ်ဆိုၣ်ႈ ရှုႈပၢ်ဂၢၣ်ဆိၣ်စလးႈ ထိၣ်ႈဘၢ်ဆိုၣ်ႈ ရှုႈပၢ် ဂၢၣ်ခမ်ႈ။

24 ဧ့ၢ်ဖိုမ်.ထီမ်

Glibenclamide

		ခ့ၣ်ငံးယၢ တေ့ပၢၤ	ခ့ၣ်ငံးယၢသုၣ်သုတ်း ဘၢ်ပၢ်လံး	ပၢ်ရှမ်းဂၢ်တငံးယၢ Metformin လံး။ **တေလံးဖ့ၢင်.သေပၢ်** – လၢင်းခ့်တ်းခ့်ထၢတ်း ဂ့ဝ်ဝၢၢ် ခ့်းလိုတ်းရှၢ်းထဝ်းတူဂ်းယွမ်းငံးငံး။ **ဘမ်,ထုဂ်,လီပၢ်** – ခမးလုဂ်းဘွၢ်,ဘၢ်လီင်. ဆုမ်းလုဂ်း။ **ဖွၢ်းလၢ့.ယၢ** – ထၢတ်းဂ့ဝ်ဝၢၢ်ခ့်းလိုတ်း တူဂ်း ယွမ်း၊ မိုဝ်းဂၢ်လဝ်း ဆုးတေလီင်။
ရှၢ်းလှုင်	PO	5 mg OD	15 mg OD	
ရှၢ်းထဝ်း	PO	2.5 mg OD	15 mg OD	

Griseofulvin

လုဂ်းဘွၢ်,	PO	10-20mg/kg OD	မိုဝ်းလွံ.ယၢဘၢ်ဆံ.သေ ယှတ်းယၢယူ,ဆၢ်. ဘမ်,ဆၢ် ဝံးသေ ယှတ်းယၢယဝ်.ဆိုင်းလိုၢ် တိုၢ်းတေဘမ်,လံးပၢ်လပ်းသၢ်,ထေ, လၢးလၢး။ တၢ,ဖှုးလၢံး မိုဝ်းလွံ.ယၢခလး ဝံးသေလွံ.ယၢယဝ်. 6 လိုၢ်ဆၢ်. တိုၢ်းတေဘမ်,လံးပၢ်ဖမး လပ်းသၢ်,ထေ,လၢးလၢး။ ယၢဘၢ်ဆံတေလံးဂၢ်ဝံးလင်ဂၢ်ခဝ်း။ **ဖွၢ်းလၢ့.ယၢ** – ရှဝ်ခံး၊ ရှဝ်မဝ်း၊ တၢင်းပီၢ်ဂီဝ်,လူလုံးလိုတ်း။ **ဘမ်,ထုဂ်,လီပၢ်** –ခမးပၢးတွင်.ခလး ရှၢ်းမီးတၢင်းပီၢ်တပ်းဂ့်း ဆိုဝ်.လိုင်ခ့ၢဝ်.ခ့်င်း။ **ထၢတ်းယၢတုမ်.တွပ်,ဂၢ်** – လၢင်းခ့်တ်းခ့်ဖွၢ်းယၢဖ့ေ.ခ့ၢမ်းသၢ်, ထေ,တူဂ်းယွမ်း။
ရှၢ်းလှုင်	PO	500 mg OD	

Haloperidol

တၢင်းပီၢ်ပၢံးလွံ၊ ခၢတ်,သတိ၊ မီးလွံခံးခ့်တ်းခ့ၢ.			**<u>တၢ,ရှၢ်းပီၢ်ခ့ၢဝ်.ခ့်င်းဆၢ်. ပၢ်ဂၢ်ယၢ 3-4 mg။</u>** • တၢ,ရှၢ်းဘၢ,ယုသုင်ဆံ. တေလံးလူတ်းယွမ်းခ့်င်းယၢ ပၢ်ခိုင်းဆိုင်း။ **တေလံးဖ့ၢင်.သေပၢ်** — ခ့်းတူလုံးတီး Chlorpromazine **ဘမ်,ထုဂ်,လီပၢ်–** ခ့်းတူလုံးတီး Chlorpromazine **ဖွၢ်းလၢ့.ယၢ** – ခ့်းတူလုံးတီး Chlorpromazine ။ **သင်ပီၢ်လံး** တေဘမ်,လံးရှမ်းပၢ်တငံးယၢ Indomethacin။ (လင်းခ့်တ်းခ့်ငိုဝ်းငဝ်ခ့ၢဝ်.ခ့်င်း)။
ရှၢ်းလှုင်	PO	1.5-3mg BID or TID	
	IM	2-10mg dose	
လွံသုဂ်.သၢဂ်. ခ့ၢဝ်.ခ့်င်း လူဝ်းဂ်ပ်း			
ရှၢ်းလှုင်	PO		
Intractable hiccup			
ရှၢ်းလှုင်	PO	1.5mg TID	

Hydralazine

		ၡိၣ်းယၢ တေၤပၣ်	ၡိၣ်းယၢသုင်သုတ်း ဘၣ်ပၣ်လံး	
ဂူၣ်းလူင်	PO	25mg BID	50mg BID	
ၡိၣ်းလီုတ်းသုင်ၡၢဝ်ႉၡိၣ်း				
ဂူၣ်းလူင်	IV	တၢၤထိုင်ၡိၣ်းလီုတ်းတ့်းမီး 110mmHg ဆၣ်ႉစီၣ်း 20-30 မိၣ်ဇိတ်ႉသေ သိုပ်ၤပၣ်ယၢထီၣ်း။	ၡိၣ်းယၢသုင်သုတ်း ဘၣ်ပၣ်လံး 20mg	

- **တူလ်းတီးတၢင်းပီၣ်လီုတ်းသုင် ဂၣ် 8.1, 19.5)**

ဘမ်ၤထုဂ်ၤလီပၣ် – ဂူၣ်းတၢ်ဖၢဂ်ၤ၊ ဂူၣ်းပီၣ် တၢင်းပီၣ်မၢဂ်ၤဂီဝ်း၊ ၡိၣ်းတွတ်ၤလီုတ်း မီး 140 ခိုၣ်းဆိူဝ်။
ဖွၣ်းလၢႉယၢ –ၡိၣ်းတွတ်ၤရူဝ်လ့်ဝံး၊ ဘၢႉၡၢဂ်း၊ လ့်သၣ်ၤ၊ ၡိၣ်းလီုတ်းတူဂ်း၊ ရူဝ်ခံး၊ ရူဝ်မဝ်း။ သင်ဝါးပၣ် IV ၡိၣ်းလီုတ်းတေတူဂ်းၡၢဝ်ႉၡိၣ်း။
ထၢတ်းယၢတူမ်ႉတွပ်ၤဂၣ် – လဝ်း၊ ယၢၡိၣ်း လီုတ်းတူဂ်းလီုဝ်းဆံႉ တေၡ်တ်းရှ်းဖွၣ်းယၢဘၣ် ဆံႉဆမ်ခိုၣ်းမၢး။ ယၢဧဂးဂ့်း၊ ယၢဇှေႉၡၢမ်းသၣ်ၤ ထေၤလီုဝ်းဆံႉ တေၡ်တ်းရှ်းဖွၣ်းယၢဘၣ်ဆံႉတူဂ်း ယွမ်း။

Hydrochlorothiazide

		ၡိၣ်းယၢ တေၤပၣ်	ၡိၣ်းယၢသုင်သုတ်း ဘၣ်ပၣ်လံး
ဂူၣ်း လူင်	P O	12.5mg OD	50mg OD

- တူလ်းတီး တၢင်းပီၣ်လီုတ်းသုင် 8.1

ဖွၣ်းလၢႉယၢ – ထၢတ်း Potassium ဆၣ်းလီုတ်းဧဘ, (ၡိၣ်းယၢ ဘၢၤဂူလ်းဧတႉ တေဘမ်ၤပီၣ်သင်)၊ ထၢတ်းဂိူဝ်ဝၢဆၣ်းလီုတ်းသုင် ခိုၣ်း။
ဘမ်ၤထုဂ်ၤလီပၣ် –ဂူၣ်းမီးတၢင်းပီၣ် ၡိၣ်းမၢဂ်ၤဂီဝ်းဧလးတပ်း ဘၢၤၡၢဝ်ႉၡိၣ်း၊ ဂူၣ်းပီၣ်တၢင်းပီၣ် Gout၊ လုပ်ၤဂပ်းလုပ်ၤတၢၤဂ့်း၊ ဧမးပုးတွင်ႉ။
ဖွၣ်းလၢႉတၢင်ၤဘၣ် ရှ်းတူလ်းတီး Furosemide။

Hydrocortisone

သင်ဝါးထၢတ်းဘမ်ၤမ်ၣ်းသေပီၣ်ခူမ်း ဘမ်ၤဆၣ် ထူလ်းလ့်ယၢပ်ၤဆံလိုင် ရှ်းပၣ်
Hydrocortisone sodium succinate (IM/slow IV) - 1vial = 100 mg

လုဂ်းဘွၣ်ၤ 1ပီးလူင်းတ့်း	IV/IM	25mg/4-6 H	Dose: လုဂ်းဘွၣ်ၤ – 2mg/kg every 4 hours ဂူၣ်းလူင် – 250mg every 54 hour
1 - 5 ပီး	IV/IM	50mg/4-6 H	
6 - 12 ပီး	IV/IM	100mg/4-6 H	**သမ်းပၣ် IM ဘမ်ၤဆၣ် IVလွံးလွံး။**
ဂူၣ်းလူင်	IV/IM	250mg/4-6 H	

24 ဧၢ့ဖိုမ့ၣ်ထံၣ်

Ibuprofen

လုၢ်ႋဘွဆၣ်ႇ	PO	2.5 – 10 mg/kg TID ဘမ်ႇဆဆၣ် QID	**တလၢ်ႋဖျၢင်ႇသေပၣ်** – ဂူၣ်းဘျၢ့ယသုင်၊ ဂူၣ်းမီးတၢင်းပီၣ်မၢဂ်ႇ ဂီဝ်းရှိတ်းဂၢၣ်ဧာႇ၊ ဂူၣ်းမီးတၢင်းပီၣ်မွင်ဧၢ့။ **ဘမ်ႇထုဂ်ႇလီပၣ်** – ဧမးပုးတွင်ႇဧလး ဧမးလိၣ်ႇဆူမ်း၊ ဂူၣ်းဘၣ် ဘမ်ႇထုဂ်ႇမီၣ်းယၢ ASA ၊ ဂူၣ်းပီၣ်ရှုင်းဆဝ်းလိပ်း။ **ဖွၣ်းလၢ့ယၢ** – ရှုင်းဆဝ်းလိပ်းဧလး ဖဲၢ်းဘွဂ်ႇလိုတ်း၊ ထုလှ်းလွဲယၢပ်ႇ၊ ရှုဝ်ခံး၊ ရှုဝ်မဝ်း၊ ယိဝ်းဘွဂ်ႇလိုတ်း၊ ဂှ်း၊ ရှိင်းမၢဂ်ႇဂီဝ်းရှိတ်းဂၢၣ်ဧာႇ။ **ထၢတ်းယၢတုမ်ႇတွပ်ႇဂၣ်** – ယၢရှိင်းလိုတ်းတုဂ်းတၢင်ႇဘၣ်ဆံႇ တရှိတ်းရှိးဖွၣ်းယၢဘၣ်ဆံႇတုဂ်းယွမ်း၊ သင်ဝါးပၣ်ယၢဘၣ်ဆံႇ ရှုမ်းတင်းယၢယိဝ်းဆံလိုင် တလၢင်းပီၣ်ဖေးတော့မၢဂ်ႇဂီဝ်း။ သင်ဝါးပၣ်ရှုမ်းတင်းယၢ Steroid ဆံလိုင် တလၢင်းရှိတ်းရှိးရှုင်းဆဝ်း လိပ်းရှၢဝ်ႇ ရှိင်းယဝ်ႇ။
ဂူဆၣ်းလူင်	PO	150 – 600 mg TID ဘမ်ႇဆဆၣ် QID	

Indomethacin

လုၢ်ႋဘွဆၣ်ႇ		ဘမ်ႇခိုးတိုဂ်းသူဆၣ်းရှိးလွဲႇ	တုလှ်းတီး Ibuprofen။ ပၣ်ရှုမ်းဂၣ်တင်းဘျၢ့ရှၢ့ရ။ ယၢ Haloperidol ဧလး Furosemide ဆံႇ တပၣ် ရှုမ်းဂၣ်ဘမ်ႇလံး။
ဂူဆၣ်းလူင်	PO	25-50mg TID or QID	

Isoniazid

ယၢဘၣ်ဆံႇ ရှုမ်းဂၣ်တင်းယၢတၢင်ႇဘၣ်သေ ယူတ်းယၢတၢင်းပီၣ်ထီႇပီႇ (တိုဆၣ်းတဘမ်ႇလံး ပၣ်ယၢဘၣ်ဆံႇ ဘၣ်လိဝ် ဧၢဧၢလၢးလၢး)။

လုၢ်ႋဘွဆၣ်ႇ	PO	5 – 10 mg OD	• **တုလှ်းတီးတၢင်းပီၣ်ထီႇပီႇ ဂၣ် 21.5** **ဘမ်ႇထုဂ်ႇလီပၣ်** – ဂူၣ်းပီၣ်တၢင်းပီၣ်တပ်း၊ ဂူၣ်းပီၣ် တၢင်းပီၣ် မၢဂ်ႇဂီဝ်း၊ ဂူၣ်းမီးလူမ်းမျးမူ၊ ထၢတ်းလွဲတုဂ်းဧလး ဂူၣ်းလပ်းလဝ်း။ **ဖွၣ်းလၢ့ယၢ** – တၢ့ရှေႇဂင်းသိဆၣ်းဘျၢ့ယူင်ႇဆိုးတုဝ်ဆဆၣ်ႇရှိးပၣ် B 6 10 mg OD။ ပီၣ်ဖေးတော့ တၢဧလးတပ်း၊ ပီၣ်ငၢဆၣ်း၊ တၢင်းပီၣ် ပါးလွဲ။ **ထၢတ်းယၢတုမ်ႇတွပ်ႇဂၣ်** — ယၢဘၣ်ဆံႇတရှိတ်းရှိးဖွၣ်းယၢ Carbamazapine ဧလးယၢ Phenytoin လိုဝ်းဆံႇ တိုဝ်းဆမ်ခိုဆၣ်း။
ဂူဆၣ်းလူင်	PO	300mg OD	

Isosorbide Mononitrate

		ရှိင်းယၢ တႇပၣ်	ရှိင်းယၢသုင်သုတ်း ဘၣ်ပၣ်လံး	**တလၢ်ႋဖျၢင်ႇသေပၣ်** – ဂူၣ်းဘၣ်ထၢတ်း ရှေ့မူဆၣ်းလ် hypothyroidism တုဂ်းယွမ်း။ **ဘမ်ႇထုဂ်ႇလီပၣ်** – ဂူၣ်းရှိင်းလိုတ်းတုဂ်း၊ ဂူၣ်းမီး ပၣ်ရှၢလိဆၣ်ႇရှုဝ်လွဲ၊ ဂူၣ်းပီၣ်ရှိင်းလိုတ်းဘော့ရှၢဝ်ႇရှိင်း။ **ဖွၣ်းလၢ့ယၢ** – ရှုဝ်ခံးရှၢဝ်ႇရှိင်း၊ ဖိဝ်ဆင် လိင် တင်းတုဝ်၊ ရှိင်းလိုတ်းတုဂ်း၊ ရှိင်းတွတ်ႇရှုဝ်လွဲဝ်း။
ဂူဆၣ်းလူင်	PO	10mg BID	30mg QID	

Mebendazole

လုၢ်ႇနံၣ်, အါ, ယူ 1 ပီးခိၣ်ႇဆိုၣ်	PO	100mg BIDx3day	**အမ့, ထုၢ်, လီပၣ်** – စမႈပုၤတွၢ်ဆှံး 3 လိုၣ်၊ လုၢ်ႇနံၣ်, အါ, ယူ 1 ပီးလူၣ်းတဲ့း။

Metformin

		ဒိၣ်းယၢ တၢ, ပၣ်	ဒိၣ်းယၢသုၣ်သုတ်း အၣ်ပၣ်လံး	• တူလၢ်းတီးတွၣ်းတၢၣ်းပီၣ်ယီဝ်းဝၢၣ် 10.1။
ဂ့ၢ်းလူၣ်	PO	500mg TID	1g TID	• ပၣ်ရှမ်းတၣ်းယၢ Glibenclamide လံး။

ယၢၣ်.အမ့, ထုၢ်, လီပၣ် – စမႈပုၤတွၢ်စလး စမႈလီၣ်ဆူမ်း၊ ဂ့ၢ်းမီးတၢၣ်းပီၣ်မၢၢ်, ကိဝ်းဒ်တၢ်းဂၢၣ်ဘၢ,၊ ဂ့ၢ်းမီး တၢၣ်းပီၣ်ဒိၣ်းရှဝ်လ့ဘၢ,၊ ဂ့ၢ်းလပ်းလဝ်း။
ထၢတ်းယၢတုမ်.တွပ်, ဂၣ် – ဖွၣ်းလဝ်း၊ Cimetidine/Propranolol လိုဝ်းဆံ.ဒ်တၢ်းရှံး ထၢတ်းဂိုဝ်ဝၢၣ်ဆှံးလိုတ်း တူၢ်းယွမ်းဆမ်လိုဝ်။
ယၢဇှ.ဂှၢမ်းသၣ်, ထၢ,၊ Steroids, Hydrochlorothiazide, Furosemide လိုဝ်းဆံ. တၢဒ်တၢ်းရှံး လွၣ်းဒ်တၢ်းဂၢၣ် ရှံးထၢတ်းဂိုဝ်ဝၢၣ်ဆှံးလိုတ်းတူၢ်းယွမ်းဘၢ,လူၣ်း။

Methyldopa

		ဒိၣ်းယၢ တၢ, ပၣ်	ဒိၣ်းယၢသုၣ်သုတ်း အၣ်ပၣ်လံး	• **တၢၣ်းပီၣ်လိုတ်းသုၣ် 8.1**
ဂ့ၢ်းလူၣ်	PO	250mgBID	3 g daily	**အမ့, ထုၢ်, လီပၣ်** – ဂ့ၢ်းမီးတၢၣ်းပီၣ်ထၢတ်းလ့တူၢ်း၊ ဂ့ၢ်းမီးတၢၣ်းပီၣ်တပ်း။
ဂ့ၢ်းထဝ်း	PO	125mgBID	2 g daily	**ဖွၣ်းလၢ.ယၢ** – ဘၢ.ဂှၢၢ်း၊ ပိၣ်, သူပ်းဒိၣ်း၊ ပိၣ်, သူပ်းဂ့ၢ်း၊ ဂ့ၢ်းလွမ်းတူဝ်၊ ရှဝ်ခံး၊ ဆွၣ်းဖှၣ်ဂှါ.၊ ဆိုဝ်.လူၣ်၊ လိုတ်းလၢၣ်၊ ဒိၣ်းအွၢ်းလုပ်, ဘၢ,။ **ထၢတ်းယၢတုမ်.တွပ်, ဂၣ်** – လဝ်း၊ Propranolol စလးယၢ ဒိၣ်းလိုတ်းတူၢ်းတၢၣ်, အၣ်ဆံ. တၢဒ်တၢ်းရှံးဖွၣ်းယၢအၣ်ဆံ. ဆမ်ခိုၣ်းမၤယဝ်.။ ယၢဒ်တၢ်းရှံးဂ့ၢ်းယွမ်းလူၣ်း၊ ယၢထၢတ်းလီၢ်း၊ ယၢစဇှ.ဂှၢမ်းသၣ်, ထၢ,၊ Steroids လိုဝ်းဆံ. တၢဒ်တၢ်းရှံး ဖွၣ်းယၢအၣ်ဆံ.ယွမ်းလူၣ်း။

Metoclopramide

လုၢ်ႇနံၣ်,	PO/IM/IV	0.12mg/kg each dose(TID)	**အမ့, ထုၢ်, လီပၣ်** – လုၢ်ႇနံၣ်, စလး ဂ့ၢ်းထဝ်း၊
ဂ့ၢ်းလူၣ်	PO/IM/IV	10-15 mg each dose (TID အမ့, ဆၣ် QID)	**ဖွၣ်းလၢ.ယၢ** – လ့သၣ်,၊ လွၣ်းတူၣ်.ဆိုၣ် အမ့, ဆိမ်သဝ်း၊ ငိုဝ်းငဝ် ငဝ်လပ်း။

24 ဧၢ့ဖိုၣ်ႉထံၣ်

Metronidazole

လုၢ်ႏအွဲၣ်ႇဘၢႇယု 1 လိၢ်ဆံ	PO/IV	7.5mg/kg BID	**တလၢႏဖှၢၣ်ႉသပၢ်** — သၣ်ဂိၢ်ရှမ်ႏဂၢ်တၢင်ႏလဝ်ႏဆံ လိုၣ် ဂ့ၢ်တၢ်ႏရှံႏမီးလွင်ႏတုမ်ႉတွပ်ႇ ပၢ်ဖေႏလံႏ။ **ဖှွၢ်ႏလၢႉယၢ** – ရှုဝ်ဓံႏ၊ ဆိုဝ်ႉလုၣ်၊ ရှုၣ်ႏစဝ်ႏလံပ်ႏ၊ အမ်ႇခံႏဂံၢ်သၣ်။ **ထၢတ်ႏယၢတုမ်ႉတွပ်ႇဂၢ်** – ယၢအၢ်ဆံႉဂ့ၢ်တၢ်ႏရှံႏဖှွၢ်ႏယၢ Phenytoin ဆမ်စိုၢ်ႏမၢႏ။
1 လိၢ်စိုၢ်ႏဆိုဝ်	PO/IV	7.5mg /kg TID	
ဂုၢ်ႏလုၣ်	PO/IV	500mg TID	
လိုဝ်ႉမီၣ်ႏတၢၣ်ႏပၢ်ဂ့ပ်ႏ	PO/IV	750mg TID	

Metoprolol

		ဂ့ၢ်ႏယၢ တႇပၢ်	ဂ့ၢ်ႏယၢသုၣ်သုတ်ႏ အၢ်ပၢ်လံႏ	ဂ့ၢ်ႏယၢတၢႇတပၢ်ဆၢ်ႉ တုလ်ႏစိုၢ်ႏတိႏ တွၢ်ႏဂ့ၢ်ႏရှုဝ်လို်ႏ အေႇ 8.2။ **တလၢႏဖှၢၣ်ႉသပၢ်** – တုလ်ႏစိုၢ်ႏတိႏ Propanolol။ သၣ်ဝၢႏဂ့ၢ်ႏယၢဆမ်လိုဝ် 100 mg တၢႇဝၢ်ႏဆံႉ တအမ်ႇ လို်ႏမီးဖှွၢ်ႏတၢႇမၢၢ်ႇရှုဝ်လို်အၢ်လိဝ်ဂုလ်ႏယဝ်ႉ။ **ဖှွၢ်ႏလၢႉယၢ** – ဧၢႏထုၢ်ႇလီဖှၢၣ်ႉစတႉ ဂုၢ်ႏမီးတၢၣ်ႏပၢ် မွၣ်ဧၢႏ၊ တၢၣ်ႏပၢ်ယိဝ်ႏဝၢ်။
ဂုၢ်ႏလုၣ်	PO	25 mg OD - BID သုၣ်စိုၢ်ႏ မၢႏထိုၣ် 100mg BID/ဝၢ်ႏ	100 mg OD	

Niclosamide

လုၢ်ႏအွဲၣ်ႇ ဆမ်ႉဆၢ်ႏ 10 ဂီႇလုဝ်ႇလုၣ်ႏတို်ႏ	PO	500mg STAT	• မှိုဝ်ႏပံႇပၢ်ယၢ Niclosamide ဆၢ်ႉ ဂှံႏပၢ်ယၢ Metoclopramide 10mg မှိုဝ်ႏဂုၢ်ႏပၢ်တိုၢ်ႇဆွၢ်ႏ ဆံယဝ်ႉ။ • ယၢအၢ်ဆံႉတလံႏဂံဝ်ႉအုိၢ်ဂိၢ်အဝ်။
ဆမ်ႉဆၢ်ႏဆံႏစဂႏ 11 - 35 ဂီႇလုဝ်ႇ	PO	1gram STAT	
ဂုၢ်ႏလုၣ်	PO	2gram STAT	

Nitrofurantoin

လုၢ်ႏအွဲၣ်ႇ 3 လိၢ် လုၣ်ႏတို်ႏ	သၣ်ပၢ်လံႏ အမ်ႇခံႏတိုၢ်ႏသုၢ်ႏရှံႏလို်ႉ		• တၢႇတၢၣ်ႏပၢ်လိုဝ်ႉမီၣ်ႏစဝ်ႏလွတ်ႇယိဝ်ႏ။ **အမ်ႇထုၢ်ႇလီပၢ်** – ဂုၢ်ႏစၢတ်ႇထၢတ်ႏG6PD၊ စမႏပၢႏ တွၣ်ႉယို်ႇစဂႇ။ **ဖှွၢ်ႏလၢႉယၢႏယၢ** – လၢၣ်ႏပၢ်ဖေႏရှုၣ်ႏစဝ်ႏစလႏ လမ်ႏသံႏလံႏ။
လုၢ်ႏအွဲၣ်ႇ 3 လိၢ် စိုၢ်ႏဆိုဝ်	PO	1.5mg/kg QID	
ဂုၢ်ႏလုၣ်	PO	50-100mg QID	

Norfloxacin

ဂူၢ်ဆ်းလူၣ်	PO	400 mg BID	တၢ့ယူတ်းယၢတၢင်းပီဆ် လိုဝ့မိင်းခဝ်ႏရှင်းယီဝ်ႏခလး လွတ့ယီဝ်ႏဆဆ်ႉ သင်ဝၢႏ ယၢ Cotrimoxazole ခလး Cephalexin ဘမ်ႇလွံလံႏဆ် လင့လွံ Norfloxacin။ **ဖွဆ်းလၢ့ယၢ – ယၢဘဆ်ဆ်ႉတေလံႏဖှၢင်ႉသေပဆ် – ထၢတ်ႏယၢတုမ်ႉတိုဝ်ႉ ဂဆ်** – လိုဝ်းဆ်ႉ တူလ်းခိုဆ်းတိ Ciprofloxacin။

Nystatin

လုဂ်ႏဘွဆ်ႇ	To suck in mouth	100,000 IU QID
ဂူၢ်ဆ်းလူၣ်	To suck in mouth	100,000 IU QID
	PV	100,000-200,000 IU QID သွ့ဆ်ႏရှုခိုင်ႏဘင့ဂၢ့ မိုဝ်ႏတေ ဆွဆ်း။

Omeprazole

ဂူၢ်ဆ်းလူၣ်	PO	20-40mg OD	**တေလံႏဖှၢင်ႉသေပဆ်** – ဂူဆ်းမီးတၢင်းပီဆ်တပ်း၊ ခမႏပၢႏတွင်ႉ။ **ဖွဆ်းလၢ့ယၢ** – လၢင်ႏပဆ်ဖေးရှင်းခဝ်ႏခလး သံႏ။

Oxytocin(syntocinon)

ဂူၢ်ဆ်းလူၣ်	တူဂ်းလုဂ်ႏ ဘမ်ႇမူတ်း	IV	10-20 IU STAT	လွံတိုဝ်းဖွင်းမိုဝ်ႏဂိုတ့လုဂ်ႏ။ (တူလ်းတိႏ ပိုင်ဆမ်းခမႏပၢႏတွင်ႉ)။
	လိုတ်ႏတူဂ်း	IV/IM	10IU STAT,then 20IU in 500cc NSS at 30 drop /minသင်ဝၢႏလိုတ်ႏ တူဂ်းဘေ့လူင်းဆ် ယွမ်း ၡ်င်းယၢ လူင်းပဆ်လွမ်း။	**တူလ်းတိႏဖေးခမႏပၢႏတွင်ႉ (ဂဆ် 19)** **ဖွဆ်းလၢ့ယၢ** – ဆိုဝ်ႉပွင်ႏတိႏရှင်းလုဂ်ႏ တေသဆ်ႇ၊ ဘေၢ့ၡၢဂ်ႏ ခလး ၡ်င်းရှဝ်လွံ တွတ့ဘမ်ႇပီဆ်ပဂ့ဂတိ့။

Paracetamol (Acetaminophen)

လုဂ်ႏဘွဆ်ႇ	PO	15mg/kg QID	ဆိုင်ႏဝဆ်းတိႏ ဆမ်သုတ်း 2 g	• ဒီဆ်ႏ 4 လူဝ်ႏမူင်း ပဆ်ဆိုင်ႏပွဂ်ႏ ဂူလ်းဂၢႏတေ ဘမ်ႇလံႏပဆ်ဆမ်လိုဝ် ၡ်င်းယၢတိႏခဆဝံ။ **တေလံႏဖှၢင်ႉသေပဆ်** – ဂူဆ်းလပ်းလဝ်ႏ၊ ဂူဆ်းမီး တၢင်းပီဆ်ၡ်င်းတပ်းခဘ့။ **ဖွဆ်းလၢ့ယၢ** – သင်ဝၢႏပဆ်ယၢဆမ်ပူဆ်ႉလိုဝ် ၡ်င်း ယၢတိႏပဆ်ဝံႉဆ် လၢင်ႏၡ်တ်းၡ်ႏတပ်းလူႉလံႏ။
	PO	5mg/kg QID		
	IM	10mg/kg QID		
ဂူၢ်ဆ်းလူၣ်	PO	500mg -1gQID		
	IM	300mg QID	ဆိုင်ႏဝဆ်းတိႏ ဆမ်သုတ်း 2 g	

24 ယႃႈၽိူမ်ႉထိမ်

Penicillin V (Phenosymethylpenicillin)

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	PO	75-15mg/kg QID	• သင်ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇဝႃး လိၼ်ႉၵႆႇၵႂ်ႈယွၼ်ႉလိူဝ်ႉမိင်း Streptococcal ၼၼ်ႉ တေႃႇၸႅတ်ႈၵဵင်ႈ ၶဝ်ယႃႈလိပ်ႈႁႂ်ႈၼၼ်ႉ ၸႂ်ႉပၼ်ယႃ တေႃႇ 10 ဝၼ်း။ **လွင်ႈတေလႆႈၽၢင်ႉသေပၼ်ၸလႈ ၽွၼ်းလႃႉယႃ** – ၶႂ်ႈတူၺ်းၶိုၼ်းတီႈ Benzathine Penicillin။
ၵူၼ်းလူင်	PO	250-500mg QID	

Pentazocine

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	SC/IM Slow IV	0.5 - 1mg/kg /dose		• ၶိုၼ်ႈ 3-4 လူဝ်ႇမူင်းသေပၼ်လႆႈ။ ၵူၺ်းၵႃႈတေ ဢမ်ႇလႆႈပၼ်ၸမ်လူဝ်ႇ ၼိူင်းယႃတီႈၸဵဝ်ႉ။ **ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ်** — မူဝ်ႈထူၺ်ႈလွႆယၢပ်ႇ၊ ၵူၼ်းတိုၵ်ႉလပ်း လဝ်ႈယူႇ၊ ၵူၼ်းယၢမ်ႈမီးၶွႆးလိပ်ႈတီႈဢွၵ်းဢေႃ၊ ယွႆႈႁူမ်ႇ ဢွၵ်းဢေႃၵႂ်ႈ၊ လိူတ်ႈလိူမ်းၼႂ်းဢွၵ်းဢေႃ၊ ၼွင်းပွတ်ႇ၊ ၵိူင်ႉ ၵၢင်ႉၶီတ်းၵၢၼ်ဢေႃႇ။ **တေလႆႈၾၢင်ႉသေပၼ်** – ၼွင်းႁူဝ်လွႆၸဢႃႇ၊ ပီၼ်ငၢၼ်း။ **ၽွၼ်းလႃႉယႃ** – ဢေႃႉႁၢၵ်ႈ၊ တွင်ႉပိၵ်ႉ၊ ငူဝ်ႈငဝ်၊ ၼွင်းထူၺ်ႈလွႆထိုင်း၊ ထၢတ်ႈလွႆတူၵ်း။
ၵူၼ်းလူင်	SC/IM Slow IV	30 -60 mg/ dose	ၸိုင်းဝၼ်းပၼ် လႆႈၸမ်သုတ်း 360 mg	

Phenobarbital (Phenobarbitione)

တၢင်းပဵၼ်မႃးမူ		ၼိူင်းယႃ တေႃႇပၼ်	ၼိူင်းယႃသုင်သုတ်း ဢၼ်ပၼ်လႆႈ	တေဢမ်ႇလႆႈၵိုင်ႉၵၢင်ႉၵိုတ်းၵိၼ်ယႃၼႆႉၵမ်းသိုဝ်ႈ။ တေလႆႈၵိၼ်ဢေႃႇလူင်းၵမ်းဢိတ်းဢိတ်းလွႆးလွႆး။ **တေလႆႈၾၢင်ႉသေပၼ်** – လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၸလႈ ၵူၼ်းထဝ်ႈ၊ ယႃၼႆႉၶီတ်းႁႅင်ႈငဝ်ၸွၼ်းလႆႈၸလႈႁႅင်ႈသပ်းလိူင်း ၸဆၵူၼ်းၶီတ်းၵၢၼ်ၸွႆးႁူင်းၵၢၼ် ၸလႈ ၵူၼ်းႁဵၼ်း လူတ်ႉၶဝ်တေလႆႈဝႆႉသတိ။ **ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ်** — ၵူၼ်းပဵၼ်မီးလွင်ႈ ထူၺ်ႈလွႆ ဢမ်ႇပီၼ်ပၵ်ႇၵတီႇ။
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	PO	5mg/kg at night	8mg/kg	
ၵူၼ်းလူင်	PO	60mg at night	180mg	

သင်ဝႃႈ ပေႃႇငၢၼ်းတင်းတူဝ် (မူဝ်ႈလွႆႉယႃ Diasepamဢမ်ႇပေႉလႆႈ) လိူဝ် **ၸႂ်ႉပၼ်ယႃၼႆႉ ၼိူင်းယႃသုင်သုင် ဢွၼ်တၢင်းသေ သူင်ႇၵူႇႁူင်းယႃ။**

		ၼိူင်းယႃသုင်သုတ်း ဢၼ်တေလႆႈပၼ် ဢွၼ်တၢင်း	**ၽွၼ်းလႃႉယႃ** – ငူဝ်ႈငဝ်၊ ဢမ်ႇၸႂ်ႈတူင်ႉၸႂ်ႈၸိူင်၊ လွႆလုၵ်ႈ ဢွၼ်ႇ တေဢမ်ႇၸမ်၊ ၵူၼ်းထဝ်ႈလွႆတေသုၵ်ႉယူင်ႈ၊ ၼိူင်းလိူတ်ႈတူၵ်း (ၵမ်ႉၸမ်ယွၼ်ႉသမ်းတီႈသိၼ်း)၊ ဢွၵ်ႇမုၼ်ႉမၢၼ်ႇ၊ သေးလႅင်လိူတ်ႈ ဢမ်ႇပီၼ်ပၵ်ႇၵတီႇ၊ ၼိူင်းထူၺ်ႈလွႆဢမ်ႇပၵ်ႇၵတီႇသေ လူမ်းထူၺ်ႈ လွႆၵိုတ်း၊ (ၵမ်ႉၸမ်ယွၼ်ႉသမ်း ၶဝ်ႈတီႈသိၼ်းဝႆးဝႆး) **ၽွၼ်းလႃႉၼိူင်းယႃၸမ်ပူၼ်ႉတီႈ** – ပႆတၢင်းဢမ်ႇပီၼ်ပၵ်ႇၵတီႇ ၸလႈ လၢတ်ႈၵႂၢမ်းဢမ်ႇပီႇ **ထၢတ်ႈယႃတူမ်ႉတွပ်ႇၵၼ်** – Chloramphenicol, Doxycycline, Metronidazole, Steroids လူဝ်ႇၼႆႉၶီတ်း ၶႂ်ႈၽွၼ်းယႃ Phenobarbital (Phenobarbitione)တူၵ်းယွမ်း။
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	Infusion	**10-20mg/kg over 30min**	
ၵူၼ်းလူင်	IV	**10mg/kg over 30 min**	

Phenytoin

တၢငဵးပီဆဵမၤ့မူ		ၷ်ငဵးယၢ တေ,ပဆဵ	ၷ်ငဵးယၢသုငဵ သုတဵးဘဆဵ ပဆဵလဵ့	
လုဂဵ့ဘွဆဵ,	PO	2.5mg/kg BID		တေဘမဵ,လဵ့ဂိုငဵ.ဂၢငဵ.ဂိုတဵးလိုဝဵ့ယၢဂမဵးသိုဝဵ့။ တေလဵ့ လူတဵးယွမဵးၷ်ငဵးယၢဂမဵးလွဵးလွဵး။ တေလဵ့ဂိဆဵရှုမဵ့ဂဆဵတငဵး ခဝဵ့ ဘမဵ,ဆဆဵ ဝဵးသေဂိဆဵခဝဵ့။ **တေလဵ့ဖှၢငဵ.သေပဆဵ** – ဂူဆဵးၷ်ငဵးလိုတဵ့တူဂဵး၊ ရှုဝဵလဵ ဘမဵ,ၷ်တဵးဂၢဆဵလဵ့လီ၊ တပဵးဘမဵ,ၷ်တဵးဂၢဆဵလဵ့လီ (လူတဵးယွမဵး ၷ်ငဵးယၢပဆဵ)။ **ဘမဵ,ထုဂဵ,လီပဆဵ** – ဂူဆဵးမီးၷ်ငဵးတွတဵ,ရှုဝဵလဵထိုငဵး။ **ဖွဆဵးကၢ.ယၢ** – လဵသုဂဵ.ယုငဵ့၊ ရှုဝဵခဵ့ရှုဝဵမဝဵး၊ ခၢ သဆဵ, မိုဝဵးသဆဵ,၊ ဆွဆဵးဘမဵ,လပဵး၊ ထၢတဵ့လဵတူဂဵး၊ ရှုဂဵ,ဂဵ့၊ ၷ်ငဵးလိုတဵ့ဘော,။ **ဖွဆဵးကၢ.ၷ်ငဵးယၢဆမဵပူဆဵ.တီ့** – လၢတဵ့ဂၢမဵးဘမဵ, ပီ,၊ ပဵတၢငဵးဘမဵ,ပီဆဵပဂဵ,ဂတီ,၊ တၢခိုဆဵ့၊ သဵတၢ ဘမဵ,ရှဆဵလီငဵ့၊ လွငဵ့ၷ်တဵးသၢငဵ့လီဂဵ့လဵ့။ **ထၢတဵ့ယၢတုမဵ.တွပဵ,ဂဆဵ** – Aspirin, Isoniazide, Chloramphenicol, Cotrimoxazole, Cimetidine, Metronidazole, လိုဝဵးဆဵ.ၷ်တဵးရှဵ့ဖွဆဵးယၢ Phenytoin ဆမဵခိုဆဵ့။ ယၢ Phenytoin ဆဵ.တေ ၷ်တဵးရှဵ့ဖွဆဵးယၢ Doxycycline, Steroids, Aminophylline ခလ့ ယၢရှေ.ရှၢမဵ့သဆဵ,ထေ,တူဂဵး ယွမဵး။
ၷ်ငဵးယၢတၢ,သိုပဵ,ပဆဵ				
လုဂဵ့ဘွဆဵ, ဂိုတဵ,မွဵ,	PO	5 - 8mg/kg /24 hr in 2-3 doses		
ဘၢ,ယု 6 လိုဆဵ – 3ပီး	PO	8 -10mg/kg /24 hr in 2-3 doses		
ဘၢ,ယု 4 - 6ပီး	PO	7.5 - 9mg/kg /24 hr in 2-3 doses		
ဘၢ,ယု 7– 9ပီး	PO	7 - 8mg/kg /24 hr in 2-3doses	300mg/24hr	
ဘၢ,ယု 10–16ပီး	PO	6 -7mg/kg / 24 hr in 2-3 doses		
ဂူဆဵးလူငဵ	PO	200 – 300mg/24 hr in 1-2doses	500mg/24hr in 1 or 2 doses	
		ၷ်ငဵးယၢတၢ,သိုပဵ,ပဆဵ		
		200-500mg /24 hr in 1-2doses		

သငဵဝၢ့ ငၢဆဵးခိုဆဵ့တငဵးတူဝဵ လဵ.ယၢ Diasepam ယဝဵ.ဘမဵ,ပေ.လဵ့ဆဵလိုငဵ

		ၷ်ငဵးယၢ တေ,ပဆဵ	ၷ်ငဵးယၢ တၢ,သိုပဵ,ပဆဵ	ၷ်ငဵးယၢသုငဵသုတဵး ဘဆဵပဆဵလဵ့
ဂူဆဵးလူငဵခလ့လုဂဵ့ဘွဆဵ,	infusion	15 mg/kg over 1 hour	See PO Start dose	1.5 g

Praziquantel

ဂူဆဵးလူငဵခလ့လုဂဵ့ဘွဆဵ,	PO	ပုဆဵ့တၢ,မီငဵးတွငဵ.	20mg/kg STAT	ပဆဵခမ့ပၤ့တွငဵ. 3 လိုဆဵ ထီ.သွငဵ ခလ့ ထီ.သၢမဵ
		ပုဆဵ့တၢ,မီငဵးတွငဵ.	25mg/kg TID x 3days	

Prednisolone

တူလဵးတီ့တွဆဵ့တၢငဵးပီဆဵထူလဵ့လဵမွငဵခေၤ့၊ ဂုမဵ,တၢငဵးပီဆဵမၢဂဵ,ဂီဝဵး့ဂဵ့၊ ခဵခေၤ့လီပဵး့ဂဵ့ 21.4, 13.4

လုဂဵ့ဘွဆဵ,	PO	1-2mg/kg OD	**ဖွဆဵးကၢ.ယၢ** – ထၢတဵ့ Potassium ဆဵ့လိုတဵ့တူဂဵးယွမဵး၊ ဆမဵ.လူ.ဆမဵ.ဆဝဵ့ ဂိုတဵးဝဵ.ဆဵ့တူဝဵ။ **ဘမဵ,ထုဂဵ,လီပဆဵ** – ရှုငဵးခဝဵ့ပီဆဵလီပဵး၊ မိုဝဵ့ယၢခၤ့လိုဝဵ.မီငဵးဘမဵ, ပေ.လဵ့ bacterial။ တၢ,တွငဵး – မိုဝဵ့တေ,ယူတဵးယၢပဆဵဆဆဵ.ရှဵ့ပဆဵယၢချူးမီငဵးတွငဵ.။

24 ယႃႈၽိူမ်ႉထိမ်

သင်ဝႃႈတေလႆႈပၼ်ယႃၼႆႉၸၢဝ်းႁိုင်ၼႆလိုင် တေဢမ်ႇလႆႈႁိုင်ႉၵၢင်ႉၵိုတ်းယႃပိၵ်ႈၵမ်းသိုဝ်ႈ။ တေလႆႈလူတ်းယွမ်း ၼိုင်းယႃၵမ်းလွႆးလွႆး။
သင်ဝႃႈပဵၼ် ၶႆယႃႈလဵပ်းႁၢႆႈၼႆလိုင် တေလႆႈၽိူမ်ႉပၼ်ၼိုင်းယႃ တူၺ်းတီႈ(ၼႃႈ 8.4)။

Primaquine

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	PO	0.25 - 0.5mg/ kg OD တႃႇ 14 ဝၼ်း။ 0.75 mg/kg ၼိုင်ႈဝူင်ႈၼိုင်ႈပွၵ်ႈတႃႇ 8 ဝူင်ႈ	**တေလႆႈၾၢင်ႉသေပၼ်** – ယွၼ်ႉၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ G6PD ၸလႈ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်လုပ်ႇၵပ်းလုပ်ႇတေႃႇလိပ်းၵႂႃႇ၊ **ၽွၼ်းလၢႆႉယႃ** – တွင်ႉလိပ်း၊ ယွၼ်ႉၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ G6PD ၸလႈ မီးတ်ႉလိုတ်းလိူင်တၢၵ်ႈသေပဵၼ်လိုတ်းလၢင်။ **ၵမ်ႉထုၵ်ႇလီပၼ်–** မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉၸလႈ မိူဝ်ႈတိုၵ်ႉလဵင်ႉၼူမ်းယူႇ။ **တႃႇတွင်း** – တႃႇၵူၼ်းၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ G6PD ၼၼ်ႉ ၼင်ႇႁိုဝ်တေ ဝၢင်းလွင်ႈလႆႈၼၼ်ႉ တေလႆႈပၼ်ၵူႈဝူင်ႈ။
ၵူၼ်းလူင်	PO	15 - 30mg OD တႃႇ 14 ဝၼ်း။ 30 mg ၼိုင်ႈဝူင်ႈၼိုင်ႈ ပွၵ်ႈတႃႇ 8 ဝူင်ႈ။ 14 mg ၼိုင်ႈဝူင်ႈ ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ တႃႇ 6 ဝူင်ႈ။	

Procaine Penicillin (penicillin G procaine)1mg=1,000IU

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	သမ်း IM ၶဝ်ႈလိုၵ်ႉလိုၵ်ႉ	20-50mg/kg OD or BID	တေဢမ်ႇလႆႈပၼ်ပဵၼ် IV။ တူၺ်းတီႈတွၼ်ႈယႃ Benzathine Penicillin။
ၵူၼ်းလူင်	သမ်း IM ၶဝ်ႈလိုၵ်ႉလိုၵ်ႉ	600mg-2.4g OD or BID	

Propyl Thio Uracil (PTU)

ၵူၼ်းလူင်	PO	200-400mg OD	ပၼ်ယႃၼႆႉတေႃႇထိုင် TSH ယွမ်းလူင်းလိူဝ် (50-150mg OD)။ **တေလႆႈၾၢင်ႉသေပၼ်** – မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉ။ **ၽွၼ်းလၢႆႉယႃ** – လၢင်ႈပဵၼ်ၾေးၶူင်းၶဝ်ႈၸလႈ လမ်းသႂ်ႇၶႆယႃႈလုပ်ႇယုပ်ႈယွမ်း။

Propranolol

			ၸႂ်းယႃ ၵေႃႉ ပၼ်	ၸႂ်းယႃ ၼမ်သုတ်း ၵၼ် ပၼ်လႆႈ
ၵူၼ်းလူင်	PO	လိူတ်ႈသုင်	40mg BID	160mg BID
	PO	လိူဝ်ႉမိူင်းတၢင်းပဵၼ် ၶဝ်ႈၸႂ်းၶေႃး	40mg BID or TID	120mg BID
	PO	Arrhythmias Thyrotoxicosis	10-40mg TID or QID	
	PO	Anxiety with palpitations,Tremor	40mg OD	40mg TID

ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ် – ၵူၼ်းပဵၼ်မွင်ၶေႃး၊ ၵူၼ်းပဵၼ် တၢင်းပဵၼ်လွတ်ႈလူမ်းတၼ်၊ ၸႂ်တွတ်ႈႁူဝ်လႅင်ထိူင်း (1 မိၼိတ်ႉ 50 ပွၵ်ႈလူင်းတႅမ်ႈ)၊ ၵူၼ်းၸႂ်လိူတ်ႈတူၵ်း။
တေလႆႈၽွင်ႉသေပၼ် – ၶမႈပႃးတွင်ႉၶလႈ ၶမႈ လိင်ႉၸူမ်း၊ ၵူၼ်းမီးတၢင်းပဵၼ်တပ်းၶလႈမၢၵ်ႇၵိဝ်း (လူတ်းယွမ်းၸႂ်းယႃပၼ်)၊ ၵူၼ်းတၢင်းပဵၼ်ယႅဝ်ႈဝၢၼ်။
ၽွၼ်းလႃႉယႃ – ၸႂ်တွတ်ႈႁူဝ်လႅင်ထိူင်း၊ ၸႂ်ႁူဝ် လႅင်ၶၵႃႈ၊ ၸႂ်းလိူတ်ႈတူၵ်း၊ လွတ်ႈလူမ်းထူလႅၼ်းလႅင်တၼ်၊ ၸွၼ်းၵမ်ႈလပ်း၊ ပၢၵ်ႇတၢၼ်ပႅမ်ႉဝႆးၵတ်း။
တႃႇတွင်း – တေၵမ်ႈလႆႈ ပၼ်ႁူမ်ႈၵၼ်တင်းယႃ Aminophylline.
ထၢတ်ႈယႃတူမ်ႉတွပ်ႇၵၼ် – ယႃၵၼ်ၸိတ်းၸႂ်ႈၵႂႈယွမ်း လူင်း၊ ယႃၶႄႉႁႃမ်းသၼ်ႇထေႇ၊ Rifampicin, Steroids လိူဝ်းၼႆႉၸိတ်းၸႂ်ႈၽွၼ်းယႃ Propranolol တူၵ်းယွမ်း။ **ယႃ Propranolol ၼႆႉၸိတ်းၸႂ်ႈၽွၼ်းယႃယႅဝ်ႈဝၢၼ် ၼမ်ၼိုၼ်း။**

Pyrazinamide

ယႃၼႆႉတေလႆႈႁူမ်ႈၵၼ်တင်းယႃတၢင်ႇၵၼ်သေယူတ်းယႃ တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ။ တိုၼ်းတေၵမ်ႇလႆႈလႆႉယႃၵၼ်ၼႆႉ ၵၼ်လိဝ်သေယူတ်းယႃလႃးလႃး။

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	**PO**	**20-30mg/kg OD**
ၵူၼ်းလူင်ၼမ်ႉၼၵ်း50ၵီႇလူဝ်ႇလူင်းတႅမ်ႈ	**PO**	**1500mg OD**
ၵူၼ်းလူင်ၼမ်ႉၼၵ်း50ၵီႇလူဝ်ႇၶိုၼ်ႈၼိူဝ်	**PO**	**2000mg OD**

တူလႅၼ်းတီႈတွၼ်းတၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ 21.5
တေလႆႈၽွင်ႉသေပၼ် – ၵူၼ်းမီးတၢင်းပဵၼ် တပ်း၊ ယႅဝ်ႈဝၢၼ်၊ တၢင်းပဵၼ်ၵဝ်ႉ(Gout)
ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ် – ၵူၼ်းမီးတၢင်းပဵၼ်တပ်း ၵႂႈၼိူဝ်ႉလိူင်။
ၽွၼ်းလႃႉယႃ – လၢင်ႈတူမ်ႉတိူဝ်ႉတပ်း၊ လုပ်ႈၵပ်းလုပ်ႈတေႃႇလဵပ်း၊ ၶေႃႉႁၢၵ်ႈ ၶလႈ ၵွၵ်ႇမုၼ်ႈမၢၼ်ႈ။

24 ၶေႃႈၽိူမ်ႉထိမ်

Rifampicin

ယႃႈတေလႆႈႁူမ်ႈၵၼ်တင်းယႃတၢင်ႇၶၼ်သေယူတ်းယႃ တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႈ။ တိုၼ်းတေၶမ်ႇလႆႈလဵဝ်ႉယႃၶၼ်ၼႆႉ ၶၼ်လီဝ်သေယူတ်းယႃလႄးလႄး။ (တူၺ်းတီႈတွၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႈ 21.5)

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	PO	10 mg/kg OD	ယႃႇၸၢတ်ႈၶႆႈယဵဝ်ႈ၊ ၶိဝ်ႉ၊ ၼမ်ႉတႃလိူဝ်ႈၼႆႉ ပဵၼ်သီလႅင် မၢၵ်ႇလွၵ်း။ **တေလႆႈၽၢင်ႉသေပၼ်** – ၵူၼ်းမီးတၢင်းပဵၼ်တပ်း။ **ၶမ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ်**–ၵူၼ်းမီးတၢင်းပဵၼ်တပ်းၵိုၵ်းၼိူဝ်ႉလိူင်။ **ၽွၼ်းလႃႉယႃ** – လၢင်ႈတုမ်ႉတိုဝ်ႉတပ်း၊ ၸေႃႉၸၢၵ်း၊ တွင်ႉႁူႇ၊ ၶွၵ်ႇမုၼ်ႉမၢၼ်ႇ။ **ထၢတ်ႈယႃတုမ်ႉတွပ်ႇၵၼ်** – ယႃ Aluminium ၼႆႉၸၢတ်ႈၶႆႈႁူင်းၶဝ်ႈလုပ်ႇၶဝ်ႇၽွၼ်းယႃ Rifampicin တူၵ်းယွမ်း။ ယႃ Rifampicin ၼႆႉၸၢတ်ႈၶႆႈၽွၼ်း ယႃၸေႃႉ ၸၢမ်းသၼ်ထေႇ၊ Chlorpropamide, Phenytoin, Propranolol, Steroids တူၵ်းယွမ်း။
ၵူၼ်းလူင် ၼမ်ႉၼၵ်း 50 ၵီႇလူဝ်ႇလူင်းတႂ်ႈ	PO	450 mg OD	
ၵူၼ်းလူင်ၼမ်ႉၼၵ်း 50 ၵီႇလူဝ်ႇၶိုၼ်ႈၼိူဝ်	PO	600 mg OD	

Salbutamol

တူၺ်းတီႈတွၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်မွၵ်ႇၶေႃး (ႁၼ် 21.4)။

	PO	0.1mg/kg QID	ယႃၵိၼ်ၼႆႉသင်ဝႃႈတိၵ်ႈၼိူင်းတင်းယႃသုတ်ႇၼႆ တေၸၢတ်ႈၵၢၼ် ၶမ်ႇတီမ်ထူၼ်ႈသေၶမ်ႇၵႂႃး လၢင်ႈပဵၼ်ၽေးလႆႈၼႆယဝ်ႉ။ သင်ပဵၼ်လႆႈ ၶိုၼ်ႈလႆႈတိုဝ်းယႃသုတ်ႇ ၶမ်ႇၼၼ်လႆႈ nebulizer။ **တေလႆႈၽၢင်ႉသေပၼ်** –ၵူၼ်းမီးထၢတ်ႈၸေႃႉမူၼ်းလႄ Thyroid ၼမ်သေပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ၶေႃးၼိူင်၊ ၶိူင်းတွတ်ႇႁူဝ်ၸႂ်ၶမ်ႇပၵ်ႇ ၵတီႇ၊ ၶိူင်းလိူတ်ႈသုင်၊ ယိဝ်ႈဝၢၼ်။ **ၽွၼ်းလႃႉယႃ** — တိၼ်မိုဝ်းသၼ်ႇ၊ ၸႂ်မိပ်ႇငိၼ်း၊ ႁူဝ်ၸဵပ်း၊ ၶိူင်းတွတ်ႇႁူဝ်ၸႂ်ၶမ်ႇပၵ်ႇၵတီႇ၊ ၸႂ်သၼ်ႇ၊ ၶိူင်းတွတ်ႇႁူဝ်ၸႂ်ဝႆး၊ သင်ပဵၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၼွၼ်းၶမ်ႇမိၼ်းပဵၼ်မိူဝ်ႈပဵၼ်ၶႃဝ်းၶလႄး လႆးၸၢတ်ႈသၢင်ႈလိၵ်ႈလႆး။ ၸေႃႉပေႃးလီၶိုၼ်းမႃးၼၼ်ႉ တေလႆႈၵမ်းၵမ်းသုတ်ႇၼူမ်ပၼ် ယဝ်ႉ။ (တူၺ်းတီႈတွၼ်ႈတၢင်းပဵၼ်မွၵ်ႇၶေႃး။)
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	Resp solution 5mg/ml,0.5%	2.5-5mg/dose*	
	Inhaler 1 puff=100mcg	1-2 puffs/dose*	
	IM/SC	0.01-0.02mg/kg every 4-6 hrs	
	PO	2.4mg TID or QID	
	Resp solution 5mg/ml,0.5%	2.5-5mg/dose*	
ၵူၼ်းလူင်	Inhaler 1 puff=100mcg	1-2 puffs/dose*	
	IM/SC	0.5mg every 4-6 hours	
	Very slow IV	သင်ဝႃႈတေလႆႈ ၽိူမ်ႉထိမ်ထိင်း 0.25mg	

Sodium Valproate

For epilepsy		ၦိၣ်းယၢ တေ့ပၢ်	ၦိၣ်းယၢသုၣ်သုတ်ိး ဘၢ်ပၢ်လံး	• သင်ပိၢ်လံ့ တေလံ့ဂူတ်ႇတူလ်ုးလွင့်ၦိတ်းဂၢ် တပ်ိးဆံယဝ်ႉ။ • တေဘမ်ႇလံ့ ဂိုင်ႉဂၢင်ႉဂိုတ်းလိုဝ်ႇယၢဂမ်းသိုဝ်ႇ။ တေလံ့လူတ်းယွမ်းၦိၣ်းယၢဂမ်းလွံးလွံး။
လုဂ်းဘွၢ်ႇ	PO	5mg/kg BID or TID	1g	**တေလံ့ဖျၢင်ႉသေပၢ်** –လုဂ်ႇဘွၢ်ႇဘၢႇယု 3 ပီး လူင်းတိုႇ။
ဂူၢ်းလူင်	PO	200 mg TID	3 g ဂူႇဝၢ်း	**ဘမ်ႇထုဂ်ႇလီပၢ်** – ဖွင်းတိုဂ်ႉပိၢ်တၢင်းပိၢ် တပ်း။ **ဖွၢ်းလၢႉယၢ** – ရှင်းစဝ်ႇလိပ်း၊ ဘောႉၡၢဂ်ႇ၊ လွင်ႇတူင်ႉဆိုင်တူဝ်ခိုင်းဘမ်ႇပဂ်ႇဂတိႇ၊ တိၢ်မိုဝ်း သၢ်ႇ၊ ဆမ်ႉဆဂ်းခိုၢ်ႇ၊ တူဝ်တေဂ်ႇ၊ လၢင်ႇတိုမ်ႉ တိုဝ်ႉတပ်းလုဂ်ႇဘွၢ်ႇ 3ပီးလူင်းတိုႇ၊ လိုသုဂ်ႉယုင်ႇ။ **ထၢတ်ႇယၢတူမ်ႉတွပ်ႇဂၢ်** – ယၢ Aspirin ဆံႉ ၦိတ်းရှိုႇဖွၢ်းယၢ Sodium Valproate ဆမ်ခိုၢ်ႇ။ ယၢ Sodium Valproate ဆံႉၦိတ်းရှိုႇဖွၢ်းယၢ Chloroquine and Mefloquine တူဂ်းယွမ်း။

Spironolactone

လုဂ်းဘွၢ်ႇ	PO	ဂုမ်ႇမၢဂ်ႇဂိဝ်းဂ်ုႇ	3mg/kg OD with furosemide	တူလ်ုးတိႇတွၢ်ႇ ဂုမ်ႇမၢဂ်ႇဂိဝ်းဂ်ုႇ ဧလႇ ၦိၣ်ႇရှူဝ်လို ဘော့ 13.4,8.2) **ဘမ်ႇထုဂ်ႇလီပၢ်** – ဧမႇပုံးတွင်ႉဧလႇ ဧမႇလိင်ႉဆူမ်း၊ ဂူၢ်းမီးထၢတ်ႇ Potassium ဆိုးလိုတ်ႇသုင်။ **တေလံ့ဖျၢင်ႉသေပၢ်** – ဂူၢ်းဘၢႇယုသုင်၊ ဂူၢ်း မီးတၢင်းပိၢ်တပ်းဧလႇမၢဂ်ႇဂိဝ်း။
ဂူၢ်းလူင်	PO	ဂုမ်ႇမၢဂ်ႇဂိဝ်းဂ်ုႇ	3mg/kg OD with furosemide	**ဖွၢ်းလၢႉယၢ** – ၡၢဂ်ႇ၊ ခိုင်ႇဘင်ႇဂၢႇဂူၢ်းလံၢ်း ဘမ်ႇၦိတ်းဂၢ်၊ ဆူမ်းဖူႇလံၢ်းယုံႇခိုၢ်ႇ၊ လိုတ်ႇ ရှူဝ်လိုၢ်ဘမ်ႇမုံးမၢၢ်ႇ၊ ဘမ်ႇခိုႇတူင်ႉခိုႇဆိုင်၊ ရှူဝ်ခံႇ၊ ထၢတ်ႇ Potassium ဆိုးလိုတ်ႇသုင်။
	PO	တွင်ႉမၢၢ်းဆမ်ႉ	100-200mg OD up to 400mg	**ထၢတ်ႇယၢတူမ်ႉတိုဝ်ႉဂၢ်** – ယၢဆံႉသင်ပၢ် ရှူမ်ႇဂၢ်တင်း Indomethacin လိုင်ၦိတ်းရှိုႇ ထၢတ်ႇ Potassium ဆိုးလိုတ်ႇသုင်။ ယၢ Aspirin ဧလႇ ယၢၡေႉၡၢမ်ႇသၢ်ႇထေႇဆံႉ ၦိတ်းရှိုႇဖွၢ်းယၢ Spironolactone လူမ်းခိုႇယိဝ်ႇဘောႇလူင်း။ Digoxin ဆံႉၦိတ်းရှိုႇဖွၢ်းယၢ Spironolactone လူမ်းခိုႇယိဝ်ႇ ဆမ်ခိုၢ်ႇ။
	PO	ၦိၣ်းရှူဝ်လိုဘောႇ	25mg OD with furosemide/ Enalapril	

24 ၶေႃႈၽိုမ်ႉထႅမ်

Streptomycin

ဢဝ်ယႃၸႂ်ႉႁူမ်ႈၵၼ်တင်းယႃတၢင်ႇဢၼ်သေယူတ်းယႃပၼ်တၢင်းပဵၼ်ထီႇပီႇ။ တိုၼ်းတေဢမ်ႇလႆႈလွင်ႉယႃၸႂ်ႉဢၼ်လီဝ်သေ ယူတ်းယႃလၢႆးလၢႆး။ (တူၺ်းတီႈတွၼ်ႈ 21.5)

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ		IM	15mg/kg OD	သင်ပဵၼ်လႆႈတေဢမ်ႇလႆႈႁူမ်ႈပၼ်တင်းယႃ Furosemide။ (တူၺ်းတီႈယႃ Gentamicin)။ **ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ်** – လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလႅင်ၶႃးၵူၼ်း ဢႃႇယုသုင်၊ ၵူၼ်းမီးတၢင်းပဵၼ်မၢၵ်ႇၵႅဝ်း၊ ၵူၼ်း ႁူၼူၵ်ႈ၊ ၵူၼ်းသႆႇတႃဢမ်ႇလီ။ **ၽွၼ်းလႃႉယႃ** – တုမ်ႉတိုဝ်ႉႁူ၊ သႆႇတႃ ၊ တုမ်ႉတိုဝ်ႉမၢၵ်ႇၵႅဝ်း (ႁူမ်ႈပႃးသၼ်ႇထေႇ)၊ ၶွၵ်ႇမုၼ်ႇမၢၼ်ႇ။
ၵူၼ်းလူင်ဢႃႇယု 45 လူင်းတႂ်ႈ	ၼမ်ႉၼၵ်း 50 ၵီႇလူဝ်ႇလူင်းတႂ်ႈ	IM	1g OD	
	ၼမ်ႉၼၵ်း 50 ၵီႇလူဝ်ႇၶိုၼ်ႈၼိူဝ်	IM	750mg OD	
ဢႃႇယု 45-60 ပီး	ၼမ်ႉၼၵ်း 37 ၵီႇလူဝ်ႇလူင်းတႂ်ႈ	IM	750 mg OD	
	ၼမ်ႉၼၵ်း 37 ၵီႇလူဝ်ႇၶိုၼ်ႈၼိူဝ်	IM	500mg OD	
ဢႃႇယု 60 ၶိုၼ်ႈၼိူဝ်		IM	500mg OD	

Tetracycline

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ8 ပီးလူင်းတႂ်ႈ	သင်ပဵၼ်လႆႈ ဢမ်ႇၼႂ်ႈႁႂ်ႈလွႆႉ		ယႃဢၼ်ၼႆႉသင်ဝႂ်းဢမ်ႇၵိၼ်းသိမ်းဝႆႉလီလီၼႆ လၢင်ႈလူႉ ငၢႆႈၼႆယဝ်ႉ။ ႁွပ်ႈၼႆ ၼႂ်ႈႁႂ်ႈလွႆႉတိုဝ်း Doxcyline။ **ၽွၼ်းလႃႉယႃ** – ဢမ်ႇမိၼ်ႈထၢတ်ႈသေၶွၵ်ႇမုၼ်ႇမၢၼ်ႇ၊ ႁူဝ်ၼၼ်ႈ။ **ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ်** – ၶမ်းပႃးတွင်ႉၶႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 8 ပီးလူင်းတႂ်ႈ။ **ထၢတ်ႈယႃတုမ်ႉတိုဝ်ႉၵၼ်** – ယႃ Aluminium ၶႃး Iron ၼႆႉၵိတ်းၶွႆႈႁူင်းၶဝ်ႈလုပ်ႇဢဝ်ယႃ Tetracycline တူၵ်းယွမ်း။
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 8 ပီးၶိုၼ်ႈၼိူဝ်ၶႃးၵူၼ်းလူင်	PO	250-500mg QID	

Tarmadol

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	PO	သင်ပဵၼ်လႆႈဢမ်ႇၼႂ်ႈႁႂ်ႈလွႆႉ		**ၽွၼ်းလႃႉယႃ** – ႁူဝ်ၼၼ်ႈ၊ ႁူဝ်မဝ်း၊ တွင်ႉပိၵ်ႉ၊ ငိူဝ်ႈငဝ်၊ ၵႃႈလိူတ်ႈတူၵ်း၊ သင်ဝႂ်းတၢၵ်ႈၼိူင်းတူလုၼ်း ၵႃႈလိူတ်ႈတူၵ်းၼႆလိူင်၊ ၵုမ်ႇသၢၼ်ႈၵၢၼ်ႇဢႃႇယုင်ႇ၊ ဢမ်ႇၼၼ် ၵုမ်သၢၼ်ႈလိူတ်ႈၼိူင်းႁူဝ်လွႆ ၶႃး ၽၢင်ႁၢင်ႈလပ်းယႃႈလိူဝ်းၼႆႉ တေဢေႃႇလိူဝ်။
ၵူၼ်းလူင်	PO	50-100mg 4-6 လူဝ်ႈ မူင်းၼိုင်းပွၵ်ႈ	400 mg	

Thyroxine

ႁူၼ်းလူင်	PO	ၵိၼ်းယႃ တေႇပၼ်	100 microgram OD တေႃႇထိုင်ၽဵင်ႈၵၢင်းတၢင်းပဵၼ် လီၸိုၼ်းမႃး။ 25 microgram ၼႆႉတေႃႇသိုပ်ႇပၼ်ၽိူမ်ႈၵျႃႇၵူႈလိူၼ်။ (ၵမ်းၼမ်ၼိုင်ႈဝၼ်း 100-200 microgram)။	**ၽွၼ်းလႃႉယႃ** – တေၵမ်ႇလႆႈပၼ် ႁူမ်ႈၵၼ် တင်းယႃ Ferrous sulphate။

Vitamin A

ၵိၼ်းယႃ တႃႇႁူၼ်းၶၢတ်ႇ ထၢတ်ႈ Vitamin A		ဝၼ်းထီႉၼိုင်ႈ	ဝၼ်းထီႉသွင်	ဝၼ်းထီႉပႅတ်ႇ
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယု 6 လိူၼ်လူင်းတႂ်ႈ	PO	50,000IU STAT	50,000IU stat	50,000IU stat
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယု 6 လိူၼ် –1 ပီႊ ၵမ်ႇၼၼ် ၼမ်ႉၼၵ်း 8 ၵီႇလူဝ်ႇ ၸိုၼ်းၼိူဝ်	PO	100,000IU STAT	100,000IU STAT	100,000IU STAT
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယု 1ပီႊ ၸိုၼ်းၼိူဝ် ၵမ်ႇၼၼ်ၼမ်ႉၼၵ်း 8 ၵီႇလူဝ်ႇ ၸိုၼ်းၼိူဝ်	PO	200,000IU STAT	200,000IU STAT	200,000IU STAT
ၼၢင်းယိင်းလိူဝ်းဢၼ်ထိုင်ပၢၼ်လပ်း သၼ်ထေႃႇလႆႈ	PO	100,000IU OD တႃႇ 2 ဝူင်ႈ ၵမ်ႇၼၼ် 200,000IU once/ week တႃႇ 8 ဝူင်ႈ		

ၵိၼ်းယႃ တႃႇၶေႃႉႁၢင်ႈၸၢတ်ႇထၢတ်ႈ Vitamin A

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵူတ်ႇမႂ်ႇ	PO	မိူဝ်ႈၵူတ်ႇမႃး	မိူဝ်ႈပႆႇပၼ်ယႃၼၼ်ႉ တွင်ႈထၢမ်တူၺ်းပူၼ်ႉမႃး 4 လိူၼ် ၵွင်ႉယၢမ်းၵိၼ်ယႃဢၼ်ၼႆႉ မႃးယဝ်ႉယဝ်ႉႁိုဝ်။ ထုၵ်ႇလီၵဝ်ယႃမိတ်ႉဢၼ်ၵိၼ်ယႃ မီး 200,000IU ၼၼ်ႉပၼ်။ သင်ဝႃႈၸႂ်ႈၵႂႃႇတိုဝ်း ယႃ ဢၼ်ၵိၼ်းမၼ်းၸၵႃႇလိူဝ် 200,000IU ၼႆ ႁႂ်ႈတူၺ်းတီႈတွၼ်ႈ ယႃ Vitamin A 17.2)
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယု 6 လိူၼ် –1ပီႊ ၵမ်ႇၼၼ် ၼမ်ႉၼၵ်း 8 ၵီႇလူဝ်ႇၸိုၼ်းၼိူဝ်	PO	4-6 လိူၼ် ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ	
လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယု 1ပီႊ ၸိုၼ်းၼိူဝ် ၵမ်ႇၼၼ် ၼမ်ႉၼၵ်း 8 ၵီႇလူဝ်ႇၸိုၼ်းၼိူဝ်	PO	4-6 လိူၼ် ၼိုင်ႈပွၵ်ႈ	
ၶမ်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶဝ်	PO	လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵူတ်ႇမႂ်ႇ တေလႆႈပၼ် 200,000IU။ ထိင်ႇဝၼ်းၼိုင်ႈ ပၼ် ထိင်ႈ 200,000 IU။	**တိုၼ်းတေၵမ်ႇလႆႈပၼ်ၸမ်ႈပႃးတွင်ႉၵိၼ် ယႃဢၼ်ၼႆႉလႃးလႃး။**

Vitamin B1 (Thiamine)

ၼႂ်းယႃႈယႃတႃႇယူတ်းယႃႁူၼ်းၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ Vitamin B1

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယု 1 ပီႊလူင်းတႂ်ႈ	IM 50mg TID တႃႇ 1 ဝၼ်းၸလႈ 10mg PO တႃႇ 6 ဝူင်ႈ။ **တႃႇတွင်း–** တႃႇယူတ်းယႃပၼ်ၸမႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ၊ ႁႂ်ႈတူဝ်လိုၼ်းတီႈ ႁူၼ်းလူင် ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈဢႃႇၵျၢ ဢိတ်းဢွတ်း	• တူဝ်လိုၼ်းတီႈတွၼ်းၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ Vitamin B1 17.2။ • တူဝ်လိုၼ်းတီႈတွၼ်းလွင်ႈၼိူင်းၶူဝ်လွႆႉဢေ 8.2။ • မိူဝ်ႈတိုၵ်ႉဢူမ်ပူႉၼၼ်ႉ တေဢမ်ႇလႆႈ ၵိၼ်ယႃဢၼ်ၼႆႉ။ ပေႃးဢမ်ႇၼၼ် ထၢတ်ႈယႃ တေလူႉသုမ်းႁႂ်ႈၼႆယဝ်ႉ။
ႁူၼ်းလူင်ဢၼ်ၶၢတ်ႇ ထၢတ်ႈဢိတ်းဢွတ်း	PO 100 mg OD တႃႇ 7 ဝၼ်း ၸလႈ PO 10mg OD တႃႇ 6 ဝူင်ႈ	
ႁူၼ်းလူင်ဢၼ်ၶၢတ်ႇ ထၢတ်ႈၼမ်ႉၼိူင်း	IM 100 mg TID တႃႇ 1 ဝၼ်း ပေႃးယဝ်ႉ PO 100 mg OD တႃႇ 7 ဝၼ်း ပေႃးယဝ်ႉ PO 10 mg OD တႃႇ 6 ဝူင်ႈ	

တႃႇႁေႉၵင်ႈၸမႈပႃးတွင်ႉၸလႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလိူင်ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ Vitamin B1

ၸမႈပႃးတွင်ႉ	PO	မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉ ၸလႈ မိူဝ်ႈလိူင်ႉၼူမ်းပၼ် 100mg OD တေႃႇထိုင် 6 လိူၼ်ၶိုၼ်းၼိုဝ်။

Vitamin B6 (Pyridoxine)

တႃႇႁေႉၵင်ႈၼိူင်းသႂ်တႃဢူၼ်း မိူဝ်ႈၵိၼ်ယႃထီႇပီႇ Isoniazid။

ႁူၼ်းလူင်ၸလႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ	PO	10mg OD	သင်ဝႃႈပၼ်ၼိူင်းယႃ **B6** ၼမ်ၼမ်လိူင် တေၵႅတ်ႇႁၢႆႈၽွၼ်းယႃ Isoniazid တူၵ်းယွမ်းၼႆယဝ်ႉ။

Vitamin B 12

ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ Vitamin B 12

ႁူၼ်းလူင်	IM	1mg 3x/ဝူင်ႈ တႃႇ 2 ဝူင်ႈ။

24.10 ယႃတႃႇလွႆႉတိုဝ်းမိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉ (Drugs during pregnancy)

- မိူဝ်ႈပႆႇႁူတ်ႇထတ်းယူတ်းယႃပၼ် ၼၢင်းယိင်းၼိုင်ႈၵေႃႉၼႆႉ ႁႂ်ႈထၢမ်တူဝ်လိုၼ်းလွင်ႈလပ်းသၼ်ႇထေႇ တႃႇသေႇ။
- မိူဝ်ႈတေပၼ်ယႃၸမႈပႃးတွင်ႉၼၼ်ႉ တၵ်းတေလႆႈဝႆႉသတိသေပၼ်။
- ယႃမၢင်ဢၼ်ၸတႉ ဝၢင်းလွႆႉသေပၼ်လႆႈယူႇ။ (လွၵ်းၸွင်ႈ ၵ)
- ယႃမၢင်ဢၼ်ၼၼ်ႉ မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉယူႇၼၼ်ႉ မၢင်ပွၵ်ႈမၢင်လွႆႉတေလႆႈငိူင်ႉၸဝႈ ႁူဝ်းၵႂႈ တေလႆႈလင်ႈတူဝ်း ၽွၼ်း လီၸလႈၽေးလႃႉ ဢၼ်ဢၢပ်ႈတေပီၼ်လႆႈ။ ႁွပ်ႈၼႆႉ ထုၵ်ႇလီတိူင်ႇပၢင်ႇတၢင်းမေႃယႃသေပၼ်။ (လွၵ်းၸွင်ႈ ၶ)
- ယႃမၢင်ဢၼ်ၼၼ်ႉ မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉယူႇၼၼ်ႉ ဢမ်ႇထုၵ်ႇလီပၼ်လႂ်းလႂ်း။ (လွၵ်းၸွင်ႈ င)

လွၢ်းစွင့်–ဂ
ယါ့ယါ့ဘၣ်ဝၢင်းလုံသေ လုံ.တိုဝ်းလံ့ တွၣ်ဆ့တၢ့စမ့ပုးတွင်.

Aluminium	Metoclopramide
Hydroxideampicillin/Amoxicillin	Multivitamins
Ceftriaxone/Cephalosporins	Niclosamide
Chloroquine	Nystatin
Cloxacillin	ORS
Dexamethasone	Paracetamol
Erythromycin	Penicillins
Ferrous Sulfate	Quinine
Folic Acid	Salbutamol
Hydralazine	Vitamin B1, B2, and C
Methyldopa	

လွၢ်းစွင့်–ဃ
တူင့်ပၢင့်တင်းမေယါသေ လုံ.တိုဝ်း ဘမ့်ဆၣ် ဖျၢင်.သေလုံ.

Adrenaline	Furosemide
Albendazole	Gentamycin
Aminophylline	Hyoscine
Artesunate	Indomethacin
ASA	Mebendazoe
Ciprofloxacin	Metroidazole
Chlorpheniramine	Phenobarbital
Cotrimoxazole	Praziquantel
Diazepam	Perdnisolone

လွၢ်းစွင့် – င
ယါဘၣ်ဘမ့်ထုၢ်မ့ၣ်ဆ့တၢ့စမ့ပုးတွင်.

Chloramphenicol	Primaquine
Cimetidine	Tetracyclines(including Doxycycline)
Ergometrine	Vitamin A
Hydrochlorothiazide	Streptomycin
Griseofulvin	
Mefloquine	

24 ဧၢၤဖှိမ့ၢ်ထီၣ်

24.11 ပိူင်ဆမ်းတၢ်လုၢ်ၤကွၢ်ဂ့ၢ်မ့ၢ်စလၤဆိုၣ်စူၢ်လူၣ်တ့ၢ် (New born Infant guideline)

ပိူင်ဆမ်းအဆ်ဆ့ ပ်ီဆ်ငဝ်ႈခၢမ့်ပိုဆ် တၢ်ဂမ်လွံႈလုမ်းလၢးပ၀ါးယူလီလုၢ်ၤကွၢ်။ ထုၢ်လီရှူ့ဝံ့ဝၢႈ လုၢ်ၤကွၢ်ဆ် ပ်ီဆ်တၢၣ်ႈပ်ီဆ်ကိတ်းကွတ်းသေတၢ် လၢၣ်ႈယ်ီဆ်းပ်ီဆ်ၡၢ်ရိၣ်းလံႈငၢႈငၢႈယဝ်၊ ဂမ်းဆမ် တေပ်ီဆ် လုၢ်ၤကွၢ်အဆ်ဂ့ၢ်မ့်။ သၣ်ဝၢႈမီးငဝ်းလၢႈလိူၣ်ဆ်ဆ် တေထုၢ်သူၣ်ဂၢ်ယူတ်းယၢတၢၣ်တီႈ/ အမ်ထုၢ် သူၣ်ဆ်ဆဆ် တေလံႈမီးလွၣ်ႈၡၢၣ်ႈရ်ဆ်းဝံ့ကွဆ်တၢၣ်း။

လမ်းဆ်ုး

		ဆၢႈ
1	လုၢ်ၤကွၢ်လိူဆ်ပံ့ထူဆ်ႈသေဂ့ၢ်တ်ႈစလၤ လုၢ်ၤကွၢ်ဆမ်ဆဂ်ႈအမ်တီမ်ထူဆ်ႈ	402
2	တွဆ်ႈဖီဆ်ဂၢဆ်စရ့ဂၣ်ႈတၢ်လုၢ်ၤကွၢ်ဂ့ၢ်မ့်၊ လူလ်ႈယၢပတီ၊ချိးဝဆ	403
3	လွၣ်ႈလုမ်းလၢးလုၢ်ၤကွၢ်၊ 2 လိူဆ်လူၣ်းတ့်ႈ ပ်ီဆ်ဂွၣ်လိူတ်ႈတီဂ်စဖၗ	404
4	လွၣ်ႈလုမ်းလၢး ပ၀ါးယူလီလုၢ်ၤကွၢ်၊ အၢ်ယု 2 လိူဆ်လူၣ်းတ့်ႈ	405
5	ပိူင်ဆမ်းတၢ်လုမ်းလၢးလုၢ်ၤကွၢ်၊ 2 လိူဆ်လူၣ်းတ့်ႈ ပ်ီဆ်ပွတ်ဂီႈ	406
6	ပိူင်ဆမ်းတၢ်လုမ်းလၢးလုၢ်ၤကွၢ်၊ 2 လိူဆ်လူၣ်းတ့်ႈလူၣ်းတ့်ႈပ်ီဆ်ဂွၣ်လိူတ်ႈတီဂ်စဖၗ	407
7	လ၀ါးဂၢဆ်ယူတ်းယၢတွၣ်ဂ့ၢ်	408
8	ပိူင်ဆမ်းရိၣ်းယၢပတီ၊ချိးဝဆ	410
9	IV Fluids တၢ်ထိၣ်းသိမ်းထၢတ်ႈဆမ်ဆ်ုးတူဝ်ရ့ႈပ်ီဆ်ပဂတိ	410
10	လူမ်းမံႈဆ်ုးတူဝ် တူဂ်းယွမ်း	411
11	ပွဆ်ႈတၢၣ်းဂိဆ်ပဆ်လုၢ်ၤကွၢ်	412
12	လုၢ်ၤကွၢ်ဂ့ၢ်မ့်ပ်ီဆ်ဆိုဝ်လိူၣ်	414
13	လုၢ်ၤကွၢ်ဂ့ၢ်ပၢႈတၢၣ်းပ်ီဆ်ဆၢဝ်ဆူဂ်	415
14	တၢၣ်းပ်ီဆ်ဆၢဝ်ဆူဂ် အဆ်လုၢ်ၤကွၢ်အၢ်ယု 2 လိူဆ်လူၣ်းတ့်ႈပ်ီဆ်	415
15	ဖှိမ့ၢ်ထီမ်ထၢတ်ႈဝီတၢ်မိဆ်စလၤ အၢ်ၡၢ်ရ	416
16	လုၢ်ၤကွၢ်ဂ့ၢ်မ့်ပ်ီဆ်တၢၣ်းပ်ီဆ်ဂၢၣ်းစိၣ်	417

SMRU ပိူင်ဆမ်းလုၢ်ၤကွၢ်ဂ့ၢ်မ့်စလၤ လုၢ်ၤကွၢ်အၢ်ယုဆိုၣ်ႈပီးလူၣ်းတ့်ႈဆ့ ဖူးတီမ်းစလၤစူဆ်ချၢ ပ်ီဆ်ဆူးမေၢ ယၢ ဂ်ီဝ်လူလ်ႈတၢၣ်းပ်ီဆ်လုၢ်ၤကွၢ် Claudia Turner။

လုၢ်ၤကွၢ်လိူဆ်ပံ့ထူဆ်ႈသေဂ့ၢ်တ်ႈစလၤ လုၢ်ၤကွၢ်ဆမ်ဆဂ်ႈအမ်တီမ်ထူဆ်ႈ

ဧၢၤပိူတ်တီႈပွၣ်

လုၢ်ၤကွၢ်လိူဆ်ပံ့ထူဆ်ႈသေဂ့ၢ်

လုၢ်ၤကွၢ်အဆ်သဆ်ထေပံ့တီမ် 37 ဝူၣ်ႈသေဂ့ၢ်မၢး။

လုၢ်ႋဘွၣ်ၦၤ့ဆမ်.ဆၢ်ႋဘမ်ႋတိၪ်ထူၣ်း

လုၢ်ႋဘွၣ်ၦၤ့ဂ့ၢ်ႋမၤ မီၤဆမ်.ဆၢ်ႋစဘၪသေ 2.5 ဂီ့လူဝ်ႋဂရမ်။

သ၀ံၤမေၤယၤပၢ်ႋလံႋတူၢ်း ဘမ်ႋဆၣ် ပၢ်ႋလံႋဘၣ်ႋဂုမ်ဂၤတဲၣ်းမေၤယၤၣ် တေဘမ်ႋလံႋပၣ်လုၢ်ႋဘွၣ်ၦၤ့ ပွၢ်ႋမှိဝ်ႋရှိၣ်း။ သ၀ံၤလုၢ်ႋဘွၣ်ၦၤ့ဂ့ၢ်ႋတီႋရှိၣ်းၣ်လိၣ် ဂၤႋဆၣ်ႋပီၣ်လံႋ မေၤယၤတေလံႋလုမ်းလၤတူၢ်းထိၣ် လဝ်.လဝ်.လဝ်းလဝ်းယဝ်.။

တၣ်းသွၣ်ဂုမ်ႋဆၢ. မီၤဖေၤလွမ်းဆၣ်ႋငဝ်းလၢ်း–

- ဂွၣ်.လိုတ်ႋတၢၢ်ႋစဖေၤ– တူၢ်းတီႋလွၣ်ႋလုမ်းလၤလုၢ်ႋဘွၣ်ၦၤ့ ဂွၣ်.လိုတ်ႋတၢၢ်ႋစဖေၤ။
- ဖၢၣ်ၡၢၣ်ႋတူဝ်ယၢၣ်ပူၣ်.တီႋ
- ထၢတ်ႋဂ့ိဝ်ဝၢၣ်ၡၣ်းတူဝ်တူၢ်းယွမ်း
- မီၤလွၣ်ႋယၢပ်ႋဖိုတ်ႋ မှိဝ်ႋပွၣ်ႋတၢၣ်းဂိၣ်ပၣ်

လွၣ်ႋလုမ်းလၤလုၢ်ႋဘွၣ်ၦၤ့ဘၤ့ယုဆိၣ်ႋပီး လူၣ်းတ့ၣ်

- ၡိုႋဖှူႋၡၢပ်ႋဂၢၣ် ဘၣ်ယၢမ်ႋလီပ်ႋၡ်ၣ်းလွၣ်ႋလုမ်းလၤလုၢ်ႋဘွၣ်ၦၤ့မၤဆၣ်. ပ့ၣ်.လုမ်းလၤ။
- ၡဝ်ႋယိၪ်ႋလုမ်းလၤ 6 လူဝ်ႋမူၣ်းဆိၣ်ႋပွၢ်ႋ။
- ဂူတ်ႋလိတ်ႋပၣ်လူမ်းဆၢဝ်
- ၡ်ၣ်းထူလ်ႋလ့ၣ်
- ၡ်ၣ်းလိုတ်ႋတွတ်ႋ
- သ၀ံၤဘမ်ႋလံႋလိၣ်.ဆူမ်းလုၢ်ႋဘွၣ်ၦၤ့ရှိၣ်လိုဝ် 8 လူဝ်ႋမူၣ်းမၤယဝ်.ၣ်လိၣ် ၡိုႋဂူတ်ႋလိတ်ႋထၢတ်ႋဂ့ိဝ်ဝၢၣ် ပၣ်လွမ်း။
- ထုၢ်ႋလီဂူတ်ႋထတ်းလုမ်းလၤလုၢ်ႋဘွၣ်ၦၤ့ 1 ပီးလူၣ်းတ့ၣ်ပၣ်ဂူႋဝၣ်း (တၤ့ဂူတ်ႋထတ်းထိၣ်တီႋဆၣ်. တေလံႋထွတ်ႋသိုဝ်ႋၡူဝ်းလုၢ်ႋဘွၣ်ၦၤ့)။ ဘမ်ႋဝၤႋမှိဝ်ႋတိုၢ်.ၡိုၣ်ႋရှူၣ်းယၤယူႋစလႋသ၀ံ မှိဝ်ႋမှိဝ်ႋဂူၤ့ယဝ်.စလႋသ၀ံ ဆိၣ်ႋဝူၣ်ႋဆိၣ်ႋပွၢ်ႋ မေၤတေလံႋဂူတ်ႋထတ်းပၣ်။
- မှိဝ်ႋပၢ်ႋပၣ် လုၢ်ႋဘွၣ်ၦၤ့ဘၤ့ယုလိၢ်.သေ 34 ဝူၣ်ႋ လူၣ်းရှူၣ်းယၤဆၣ်.တေလံႋၡ်တ်း Cranial USS performed prior ပၣ်။

<u>တွၣ်ႋဖိၣ်ဂၢၣ်ၡေ့.ဂၣ်ႋ တၤ့လုၢ်ႋဘွၣ်ၦၤ့ဂ့ၢ်ႋမ့ၣ် လူလ်ႋယၤပတီ့ၡိးဝဆ (Protocol for Antibiotic prophylaxis for the newborn infant)</u>

ဧၫ့ဘၣ်လၢၣ်ႋပိၣ်ဖေၤလံႋ တၤ့လုၢ်ႋဘွၣ်ၦၤ့ဂ့ၢ်ႋမ့ၣ် ယွၣ်.ဂွၣ်.လိုတ်ႋတၢၢ်ႋဖေၤ

- လုၢ်ႋဘွၣ်ၦၤ့လိုၣ်ပၢ်ႋထူၣ်ႋသေဂ့ၢ်ႋ (သၣ်ႋထေ့ပၢ်ႋတိၪ် 37 ဝူၣ်ႋသေဂ့ၢ်ႋ)။
- ဆမ်.ဘၢပ်ႋစမႋပၤးတွၣ်.တၢၢ်ႋယဝ်.ရှိၣ်လိုဝ် 18 လူဝ်ႋမူၣ်းစလႋ စမႋလုၢ်ႋဘွၣ်ၦၤ့ ဘၣ်ဘမ်ႋလံႋပၣ် ယၤပတီ့ၡိးဝဆ ဘမ်ႋဆၣ် 4 လူဝ်ႋမူၣ်း မှိဝ်ႋပၢ်ႋဂ့ၢ်ႋဆၣ်.လံႋၡပ်. ယၤပတီ့ၡိးဝဆဝံ.။
- စမႋလုၢ်ႋဘွၣ်ၦၤ့ မီၤလူမ်းဆၢဝ် (သ၀ံဘမ်ႋလ့ၣ်ႋယွၣ်.ဆၢဝ်ဆူၢ်.)။
- ပိၢ်.သမ်.ဝၤႋ ယူတ်းယၤပၣ်ယူႋၣ်သေတၤ. စမႋပၤးတွၣ်.သမ်.လပ်းတိတ်းလိုဝ်.မိၣ်းတၢၣ်းပိၣ်ဝံ.ယူႋ (သ၀ံဘမ်ႋလ့ၣ်ႋ ယွၣ်.တၢၣ်းပိၣ်ဆၢဝ်ဆူၢ်.)။

24 ၶေႃႈၽိူမ်ႉထႅမ်

- ၶမႈပႃးတွင်ႉ ၵၢၼ်ယၢမ်ႈမီးပိုၼ်းတူဝ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ,ၵူတ်ႇမႃးၽွင်းၶၢဝ်းတၢင်းဝူင်ႈထီႉၼိုင်ႈသေ တၢႆ။
- ၵိုၼ်တၢင်းဢိၼ်ယၢပ်ႇ၊ ၵမ်ႇၼၼ်ႉ ၵမ်ႇၸပ်ႉၵႃႇၸႃႇၸလႆႈ။

သင်ဝႃႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇမီးဢႃၵႃႇမီးၽေးၼင်ႇပႃႈၼိူဝ်ၼႆႉသွင်ၵၢၼ် ၵမ်ႇၼၼ်ႉ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇမီးလူမ်းၼႂ်ၼႆႉလိူဝ် တေလႆႈပၼ်ယႃၶႃႈလွတ်ႉၽိူဝ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ။

လူမ်းၼႂ် = လူမ်းမႆႈသုင်ၶိုၼ်ႈ/ၼမ်လိူဝ် 38˚C ၼိူင်ႈပွၵ်ႈ ၵမ်ႇၼၼ်ႉ 37.5˚C သုင်ၶိုၼ်
ၵႃႈ 4 ၸူဝ်မူင်းသုင်ၼိူင်ႈပွၵ်ႈ။

ၵူတ်ႇထတ်းတူၺ်းတၢင်းၼမ်လိူဝ်ႉၵႃႈၶလႆႈ သေးလႆၵၢၼ်ယူႇၶႂ်ႈလိူတ်ႈ။ ဝၢႆးၼၼ်ႉၶတ်ႇပၼ်ယႃ IV Ampicillin ၶလႆႈ Gentamycin

ယႃၶႃႈလွတ်ႉၽိူဝ်ႈၼႆႉ တေလႆႈပၼ်တေႃႇထိုင်ၸူႉၶႃႈတွပ်ႇ Blood culture။
လွင်ႈထုၵ်ႇလီလၢၵ်ႈလႆႈပၼ်ယႃဢိၼ်ၶလႆႈ လွင်ႈၵိုတ်းလိုဝ်ႈယႃၼၼ်ႉ
တေလႆႈၵိုင်ၼိူဝ်ၶႃႈသင်ႇမေႃယႃ။

<u>လွင်ႈလူမ်းလႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 2 လိူၼ်လူင်းတႂ်ႈ ပဵၼ်ႁွင်ႉလိူတ်ႈတၢၵ်ႇၶၽႈ (Protocol for the management of septic infant up to eight weeks)</u>

ၽၢင်ႁၢင်ႈမီးၽေးတီႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ

- လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵမ်ႇဢိၼ်ၼူမ်းလီလီ။
- လူမ်းၼႂ် = လူမ်းမႆႈသုင်ၶိုၼ်ႈ/ၼမ်လိူဝ် 38˚C သုင်ၶိုၼ် ၼိူင်ႈပွၵ်ႈ ၵမ်ႇၼၼ်ႉ 37.5˚C သုင်ၶိုၼ် ၶႂ်ႈ 2 ၶၢဝ်းတၢင်း ၵႃႈ 4 ၸူဝ်မူင်း။
- တူဝ်ယဵၼ်ပူၼ်ႉတီႈ။ (ၵႃႇသေ 36˚C)
- ငၢၼ်းသုၼ်ႈ။
- ငူဝ်ႈငဝ် ၵမ်ႇၼၼ်ႉ ၵမ်ႇၸူႉတူဝ်။
- ႁၢၵ်ႈထူလၢႆႈၸႂ်ဝႆးလိူဝ် 60/min။
- ၶၢင်း။
- လိၼ်ႉတွင်ႉလွၵ်းၶဝ်ႈၵႃႇၸၢဝ်ႉႁၢၵ်ႈ။
- ၽိဝ်ၼိူဝ်ႉသွမ်ႇ။
- သၢဝ်လီၵွၵ်ႇၼမ်ႉသေ မီးသႅဝ်တူႇ။
- ႁၢၵ်ႈထူလၢႆႈၸႂ်ၵႃႇလိူဝ် 20/min ၵမ်ႇၼၼ်ႉ ၵိုတ်းထူလၢႆႈၸႂ်ၸူဝ်ႈၵႅပ်ႉ (ၵိုတ်းၼိူင်ႈပွၵ်ႈႁိုင်လိူဝ် 15 သႅၵ်ႉၵၼ်ႉ)။

ၸႂ်ႉတိုဝ်းယႃၶႃႈလွတ်ႉၽိူဝ်ႈသေယူတ်းယႃ

- ၸႂ်ႉတိုဝ်းလွၵ်းၶွင်ႈမေႃႈၼမ်းယႃၶႃႈလွတ်ႉၽိူဝ်ႈ(ယႃပတီႊၶျိူဝ်ၼ) လိူၵ်ႈဝႃႈတေၸႂ်ႉယႃၶႃႈလွတ်ႉၽိူဝ်ႈ ၵၢၼ်ၸႂ်ႈ။
- ၵိုင်ၼိူဝ်ငဝ်းလၢႆးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶလႆႈ ၶႃႈတွပ်ႇၵၢၼ်ၵူတ်ႇထတ်းလႆႈမႃးသေ တေလႆႈယူတ်းယႃႁိုင်ၵႃႈႁိုဝ် ၼႆၼၼ်ႉ တိူင်ႇပၢင်ႇၵၼ်တင်းၶူးမေႃယႃ။

သင်ဝႃႈၵမ်ႇလီသုၼ်ႈ

သင်ဝႃႈၶႂ်ႈၶၢဝ်းတၢင်း 48 ၸူဝ်ႈမူင်း လူမ်းၼႂ်ၵမ်ႇတူၵ်း ၵမ်ႇၼၼ်ႉ ငဝ်းလၢႆးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၸၢဝ်ႉႁၢၵ်ႈလိူဝ်ၵဝ်ႇလိူင် တိူင်ႇပၢင်ႇၵၼ်တင်းၶူးမေႃယႃ (တွၵ်ႇတိုဝ်ႇ)သေ လႅၵ်ႈလၢႆႈၸႂ်ႉယႃ cefotaxime။

လွင်ႈလုမ်းလႃးပႆးယူႇလီလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယု 2 လိူၼ်လူင်းတႂ်ႈ

တီႈၼေႃႉသုတ်း 1 ဝၼ်း 1ပွၵ်ႈ တေလႆႈၸႅမ်မေႃယႃ ဢၢမ်ႇၸၼ် တူဝ်ႇပၢင်ႇဢၼ်တင်းၼူးမေႃယႃ။

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလွင်ႇမီးၽၢင်ႁၢင်ႈမီးၽေး

ဢၢမ်ႇၸၼ်

လူမ်းၸၢဝ် (= လူမ်းမႆႈၸိူၼ်းထိုင်/ၸမ်လိူဝ် 38˚C ၸိူၼ်းၸူဝ် ၸိုင်ႈပွၵ်ႈ ဢၢမ်ႇၸၼ် 37.5˚C ၸိူၼ်းၸူဝ် ၵိူၼ်ႈ 4 လူဝ်ႇမူင်းသေၸိူၼ်း။)

ဢၢမ်ႇလွႆး →

ယႃႇလိုမ်းဝူၼ်ႉဝႃး– ႁၵ်ႉၸမ်တီး လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၸႆႉတေဢၢမ်ႇဢွၵ်ႇ ၽၢင်ႁၢင်ႈပိူင်လူင်ၸွင်တၢင်းပဵၼ် ႁွင်ႉယူႇၸွႆးလိူတ်း

↓

ဢဝ်ပိုၼ်းတူဝ်ႁူၼ်းပဵၼ် ၶွႆးပဵၼ်တိူမ်ထူၼ်း။ ယူတ်းယႃလွမ်းၸင်ႇ ဢၼ်တီးထုၵ်ႇမၵ်း။

ဢၢမ်ႇၸၼ်

လွင်ႇမႆႈလွႆလွမ်း လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵႃႉၶိူင်းၸႃႇႁိုဝ်

လွႆး ↓

သင်ဝႃႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢၢမ်ႇယူႇလီၵႃႉၶိူင်းၸႆႉ လွင်ႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလႆႈႁပ်ႉလွင်ႈလုမ်းလႃး ၸလႈယူတ်းယႃၸိုၵ်ႉၶၢၵ်ႉလွမ်းၸင်ႇပိူင် ၸမ်းတႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇႁိုဝ်

ဢၢမ်ႇလႆႈႁပ်ႉ ↙

ယူတ်းယႃပၼ်လွမ်းပိူင်ၸမ်း လွင်ႈယူတ်းယႃၸိုၵ်ႉၶၢၵ်ႉတႃႇ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇပဵၼ်ၵႃႉၶိူင်း

လႆႈႁပ်ႉ ↓

မၵ်းမၼ်ႈဝႃႈဢၢမ်ႇမီးတၢင်းပဵၼ်ၸၢဝ်ၸူၵ်ႉ

↓

ႁူတ်ႇထတ်းၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်တီးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇယဝ်ႉလိုင်	ယူတ်းယႃပၼ်လွမ်းၸင်ႇပိူင်ယူတ်းယႃဢၼ်ထုၵ်ႇမၵ်း
ၶိူင်းထူလၢႆးလွႆၸႃ	ပိူင်ၸမ်းတႃႇလုမ်းလႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 2 လိူၼ်လူင်းတႂ်ႈပဵၼ်ပွတ်ႇၵီး
သႆႇလီမီးလိူဝ်ႉမိူင်း	ပိူင်ၸမ်းတႃႇလုမ်းလႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 2 လိူၼ်လူင်းတႂ်ႈ ပဵၼ်ႁွင်ႉ လိူတ်းတိူၵ်ႇၸၽေး
လွႆဢၢမ်ႇၸိမ်၊ ၶီးမွမ်းႁွႆးပွင်း	ပိူင်ၸမ်းတႃႇလုမ်းလႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 2 လိူၼ်လူင်းတႂ်ႈ ပဵၼ်ႁွင်ႉ လိူတ်းတိူၵ်ႇၸၽေး
တွင်ႉႁူ	ပိူင်ၸမ်းတႃႇလုမ်းလႃးၶူင်းၶဝ်ႈၸလႈ လမ်းသႆႈလဵပ်း
ၽိဝ်ၸင်ႁွႆးဢူမ်ၸွင်၊ ဢွၵ်ႇတုမ်ႇၸမ်ႉ ယၢင်တိူင်	ပိူင်ၸမ်းတႃႇလုမ်းလႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 2 လိူၼ်လူင်းတႂ်ႈ ပဵၼ်ႁွင်ႉ လိူတ်းတိူၵ်ႇၸၽေး
ၸင်ႇဢၼ်ၸၸဝ်ႉပႃးၸူဝ်ၸႆႉဢၢမ်ႇလွႆးသေ ဢၼ်	ပိူင်ၸမ်းတႃႇလုမ်းလႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 2 လိူၼ်လူင်းတႂ်ႈ ပဵၼ်ႁွင်ႉ လိူတ်းတိူၵ်ႇၸၽေး

24 ၶေႃႈၽိူမ်ႉထႅမ်

ပိူင်ၸမ်းတႃႇလူမ်းလႄးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 2 လိူၼ်လူင်းတႂ်ႈ ပဵၼ်ပွတ်ႇၶီႈ

ၸွင်ႇၼိုင်းထူလႆႈၵႂ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၸမ်လိူဝ် 60/min
ၸႂ်ႈ/ဢမ်ႇၸႂ်ႈ လိၼ်ႉတွင်ႉၸွင်ႇလွၵ်းၶဝ်ႈမႃႉၼိုင်း

↓ သင်ဝႃႈမီး

ၸွင်ႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇမီးၽၢင်မႃၼ်ႈသေဢၼ်ဢၼ်မိူၼ်ၸင်ႇၸၸဝ့်ႉပႃႈတႂ်ႈ
ၽိဝ်ၸၢင်သွမ်ႇ
ၵမ်းၵမ်းပဵၼ်လူမ်းထူလႆႈၵႂ်ႈၵိုတ်း
ၶူးလင်ၶီႈၶူပ်ႇၶီႈၶူပ်ႇ
ၶၢင်းမေႃး
မိူဝ်ႈထူလႆႈၵႂ်ႈဢွၵ်ႇသိင်မေႃး ၼီးၼီး

↙ မီး ↘ ဢမ်ႇမီး

ပွတ်ႇၶီႈမႃဝ်ႉၼိုင်းပူၼ်ႉတီႈ | ပွတ်ႇၶီႈမႃဝ်ႉၼိုင်း

↘ ပၼ်ဢွၵ်ႇသီႇၵျၼ်ႇ ↙

ဢဝ်လိူတ်ႈတႃႇၵွတ်း CBC ၸႂ်ႈ blood culture။
သင်ဝႃႈၶတ်းၵႂ်ႈဢဝ်ထိုင် 3 ပွၵ်ႈ ၸႂ်ႈ ဢမ်ႇလႆႈတူဝ်ႇယၢင်ႇတႃႇ blood culture ၵိုင်
ၼႅတ်ႈပၼ် ယႃပတီႇၶျႃးဝၸ Ampicillin ၸႂ်ႈ Gentamicin IM ဢမ်ႇၸၼ် IV ဝႆးဝႆး။

↓

ၵူတ်ႇၼႅတ်ႈမၢတ်ႈမႂ်ႇ ၼိုင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈ၊ ၼိုင်းတွတ်ႇၶူဝ်ၵႂ် ၸႂ်ႈ လူမ်းၸၢဝ် 4 ၵူဝ်ႈမူင်းၸိူင်းပွၵ်ႈ
ထတ်းသၢင်ပွႆႉတူလႆးပႃး လွင်ႈပွၼ်ႈတၢင်းၵိၼ် လႆႈ/ဢမ်ႇလႆႈ။
တေလႆႈၵွတ်းၶူႈတႅတ်ႈတေႃးဝႃႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢမ်ႇပဵၼ်ထၢတ်ႈၵူဝ်ဝၢၼ်ၼႄႈလိူတ်ႈတူၵ်းယွမ်း၊
တူဝ်ယဵၼ်ပူၼ်ႉတီႈ။

ပိူင်ၶမ်းတႃႇလုမ်းလႂ်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 2 လိူၼ်လူင်းတႂ်ႈ ပၼ်ႁွင်ႉလိူတ်ႈတိၵ်ႈၶၽႆး

လွင်ႈသႂ်ႇၶေႃႈဢွၵ်ႇၸမ်ႉၸွင်လႄႈမီးဢၼ်ၼႆ၊
ၽိဝ်ၸၢင်ႁိမ်းႁွမ်းသႂ်ႇၶေႃႈၸၼ်ႉလွင်ႈလိူင်
ၽိဝ်ၸၢင်လိူဝ်းၸၼ်ႉလွင်ႈပၼ်မိူၼ်ၽူဝ်းမႆႈလႄႈ ၸမ်ႉမႆႈလုၵ်ႈ
ၽိဝ်ၸၢင်လွင်ႈပၼ်သီလိူင်လႄႈမီးႁွႆးလဵပ်းၼိူင်ႈၼိူင်ဝႆႉ
ဢၢပ်ႈတေပၼ်ယွၼ်ႉလိူဝ်ႉမိူင်း

မီး → Staphylococcal

ဢဝ်လိူတ်ႈတႃႇCBC လႄႈ blood culture.
ပၼ်ယႃ Cloxacillin လႄႈ Gentamicin IV/IM

ဢမ်ႇမီး →

လွင်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇမီးၽေႃင်ႁၢင်ႈသေဢၼ်ဢၼ်မိူၼ်ၸၢင်ႇပႃးတႂ်ႈ
သီႈမွမ်ႈၵႂ်ႈပွင်း
လႂ်ဢမ်ႇၸိမ်
လိမ်းတူဝ်ပၼ်ၵမ်း
လွင်ႈယူႇသၢင်ႈဢမ်ႇပၼ်ပၵ်ႉၵတီႉ

မီး → ယႂ်ႈႁူမ်ဢွၵ်းၶႃၵႂ်ႈ

ဢမ်ႇမီး → လိူတ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇပၼ်ႁွင်ႉသေၶၽႆးတိူၼ်း

ပၼ်ဢွၵ်ႇသီႇၵျၼ်ႇ

ဢဝ်လိူတ်ႈဢွၵ်ႇတႃႇၵူတ်ႇ CBC လႄႈ blood culture.
ဢဝ်ယဵဝ်ႈၵူတ်ႇ(ဢဝ်ယဵဝ်ႈဢၼ်မူတ်းသုၼ်း၊ SP ဢမ်ႇၸၼ် လွတ်ႇယဵဝ်ႈ)
လုပ်ႇဢဝ်ၶႄႇသၼ်လင်တီႈၼိဝ် (သင်ဢမ်ႇမီးမေႃယႃ ပၼ်ယႃပတီႉၸိူဝ်းဝၼ်ဝႆႉဝႆႉ)
ပၼ် Ampicillin and gentamicin IV/IM
သူးမေႃယႃတေလႆႈဝူၼ်ႉတႃႇၽိူမ်ႉထႅမ်ပၼ် Cefotaxime

သင်ဝႃႈၶတ်းလႂ်ဢဝ် ထိုင် 3 ပွၵ်ႈလႄႈ ဢမ်ႇလႆႈတူဝ်ယၢင်ႇ ဢမ်ႇၸၼ် ၶိုၼ်းၶၢဝ်း တၢင်း 5 မိၼိတ်ႉ လိူင်ႁႂ်ႈၸႅတ်ႈပၼ်ယႃ ၶႂ်ႈလိူဝ်ႉမိူင်းဝႆႉဝႆႉ။

ၵူတ်ႇလဵတ်းမၢတ်ႈမႆႇ ႁိုင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈ၊ ႁိုင်းတွတ်ႇၶူဝ်လႂ် လႄႈ
လုမ်းၸေႃဝ် 4 လူဝ်ႈမူင်းၸိူင်ႈပွၵ်ႈ။
ထတ်းသၢင်ပိုၼ်ႉတူလုၼ်းပႃး လွင်ႈပွၼ်ႈတၢင်းၵိၼ် လႆႈ/ဢမ်ႇလႆႈ။
တေလႆႈႁၵ်ႉတ်းႁႂ်ႈတိတ်ႈတေႃးဝႃႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢမ်ႇပၼ်
ထၢတ်ႈၵူဝ်ဝၢၼ်ၸၼ်းလိူတ်ႈတူၵ်းယွမ်း၊
တူဝ်ယဵၼ်ပူၼ်ႉတီႈ။

24 ၸေႃႈၽိူမ်ႉထီႇမ်

လၢႆးၵၢၼ်ယူတ်းယႃတွင်ႉႁၢႆႉ

ႁူတ်ႉထတ်းတူၺ်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဝႃႈ ၽၢင်ႁၢင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၼမ်ႉမီး/ဢမ်ႇမီး

မီးၽၢင်ႁၢင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၼမ်ႉႁၢႆႉႁႅင်း
မီးၽၢင်ႁၢင်ႈၼင်ႇတေႃႈၼႆ သွင်ဢၼ် ၶိုၼ်ႈၼိူဝ် – ဢမ်ႇၶႂႃႈတူင်ႉၼိုင်၊ ဢမ်ႇႁူႉတူဝ်၊ ဢွၵ်းတႃလုၵ်း၊ ၵိၼ် ၼမ်ႉလႆႈဢိတ်းဢွတ်း ဢမ်ႇၼၼ် ဢမ်ႇၵိၼ်လႆႈ၊ ပေႃးမိပ်ႇတူၺ်းၽိဝ် ၼင်သေပွႆႇ တေတူၵ်းႁၢႆႉၵမ်းလွႆးလွႆး (ႁိုင်သေသွင်သႅၵ်ႉၵၼ်ႉ)

မီးၽၢင်ႁၢင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၼမ်ႉဢိတ်းဢွတ်း
မီးၽၢင်ႁၢင်ႈၼင်ႇတေႃႈၼႆႉသွင်ဢၼ်ၶိုၼ်ႈ ၼိူဝ် – ဢမ်ႇၼိမ်သဝ်းလႆႈ၊ လႅဝ်ႇဢမ်ႇ ၼိမ်၊ ဢွၵ်းတႃလုၵ်း၊ တွင်ႉယႆႈၼမ်ႉ၊ ၵိၼ်ၼမ်ႉမူတ်းသဵင်ႈ၊ ပေႃးမိပ်ႇတူၺ်း ၽိဝ်ၼင်သေပွႆႇ တေတူၵ်းႁၢႆႉၵမ်းလွႆးလွႆး

ဢမ်ႇမီးၽၢင်ႁၢင်ႈ

ႁၢႆႉတူၺ်းထႅင်ႈၼႄႈၼိုင်း

တၢႆႇၽိူမ်ႉထီႇမ်ၶိုၼ်းထၢတ်ႈၼမ်ႉၼၼ်ႉ သႂ်ႇပၼ် IV Ringers

	ဢွၼ်တၢင်းသုတ်း ပၼ် 30ml/kg ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း–	သိုပ်ႇပၼ် 70ml/kg ၼႂ်းၶၢဝ်းတၢင်း –
1 ပီးလူင်းတႂ်ႈ	1 ၸူဝ်ႈမူင်း	5 ၸူဝ်ႈမူင်း
1 ပီးၶိုၼ်ႈၼိူဝ်	30 မိၼိတ်ႉ	2 1/2 ၸူဝ်ႈမူင်း

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢၼ်တွင်ႉႁၢႆႉႁူႈၶႃႉ ထုၵ်ႇလီပၼ်ထၢတ်ႈ Zinc -
လဵၵ်ႉလိူဝ် 6 လိူၼ် 10mg တႃႇ 14 days
ယႂ်ႇလိူဝ် 6 လိူၼ် 20mg တႃႇ 14 days

တီႈၵႂ်ႈတၢင်းၼမ်ယဵဝ်ႈ။ တႃႇ ႁူၼ်းလၢႆး လွင်ႉတိုဝ်းထူင် ယဵဝ်ႈ။ တႃႇႁူၼ်းယိူင်း လွင်ႉတိုဝ်းၼူၼ်းႁုၺ်။ ၼႂ်းၶၢဝ်း တၢင်းၼိုင်ႈၸူဝ်ႈမူင်း တေလႆႈ ၼမ်လိူဝ် 1 ml/ kg။

သင်ဝႃႈပၼ်ထၢတ်ႈ ၼမ်ႉတဵမ်ထူၼ်ႈယဝ်ႉ ၼႆ တေလႆႈမေႃႁူတ်ႉ ထတ်းၶိုၼ်း။

ႁူတ်ႉတူၺ်းၶိုင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈ 15 မိၼိတ်ႉ 1 ပွၵ်ႈ တေႃႇထိုင် ၶိုင်း တွတ်ႇလိူတ်ႈလီၶိုၼ်း။ သင်ဝႃႈ တိုၵ်ႉ မီးၽၢင်ႁၢင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၼမ်ႉယူႇ လိူဝ် ပၼ်ထၢတ်ႈၼမ်ႉလွမ်း IV ၶိုင်ႈဝႆးလိူဝ်ၵဝ်ႇ။

သင်ဝႃႈတိုၵ်ႉမီးၽၢင်ႁၢင်ႈ ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၼမ်ႉႁၢႆႉႁႅင်း ယူႇလိူဝ် ႁၢင်ႈၶိုၼ်းတႃႇၽိူမ်ႉ ထီႇမ်ထၢတ်ႈၼမ်ႉထႅင်ႈတၢင်း IV

ယွၼ်းတၢင်း လွႆးထီႇမ်

ငဝ်းလၢႆးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလီ ၶိုၼ်းမႃးသေတႃႉ သင်ဝႃႈ ၽၢင်ႁၢင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၼမ်ႉ ယင်းၵိုတ်းဝႆႉယူႇ

ၵႂႃႇသၢင်းလွမ်းၼင်ႇ ပိူင်ၼမ်း ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ ၼမ်ႉဢိတ်းဢွတ်း

မီးဢေႃင်ႁၢင်ႈၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၼမ်ႉၵိတ်းၵွတ်း

မီးဢေႃင်ႁၢင်ႈၼင်ႇပႃႈတႂ်ႈၼႆႉ 2 ဢၼ် ၶိုၼ်ႈၼိူဝ်– ဢမ်ႇၼိမ်သဝ်းလႆႈ၊ လႅပ်ႈဢမ်ႇၼိမ်ႇ၊ ၵွၵ်းတႃလုၵ်း၊ တွင်ႉမႆႈၼမ်ႉ၊ ၵိၼ်ၼမ်ႉမူတ်းသိူင်ႈ၊ ပေႃးမိပ်ႇတူၺ်း ၽိဝ်ၼင်သေပွႆႇ ၵေႃႈတူၵ်းၵျႃႇၵမ်းလွႆးလွႆး။

↓

→ လႆးၶူၼ်းလေႃး ထၢတ်ႈၼမ်ႉၵိူဝ်ၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈတူၺ်းယေႃႈ ၼမ်းတီႈထူင်ၼၼ်ႉ။ ၵေႃႈလႆႈတိုပ်းတတ်းတၢင်းၼမ် တႃႇလႅင်ႉထၢတ်ႈၼမ်ႉၵိူဝ် ႁႂ်ႈၵုမ်ႇၶိုင်းၶၢဝ်းယၢမ်း 4 လူဝ်ႈမူင်း။

ဢႃႇယု	2လိူၼ် လူင်း တႂ်ႈ	2-4 လိူၼ်	4-12 လိူၼ်	1-2 ၶူပ်ႇ	1-5 ၶူပ်ႇ
ထၢတ်ႈ ၼမ်ႉ ၵိူဝ်(ml)	100 - 200	200 - 400	400 - 700	700- 900	900 - 1400

↓

ဝႆးသေ 4 လူဝ်ႈမူင်း ၶိုၼ်းထၢတ်းသၢင်ပၼ်ၶိုၼ်း

ဢမ်ႇမီးဢေႃင်ႁၢင်ႈလီၶိုၼ်ႈ မႃးသေၵိတ်း။ ႁႂ်ႈယွၼ်း တၢင်းလွႆးထိမ်၊ (ပၼ်ၶိုၼ်းထၢတ်ႈၼမ်ႉၵိူဝ်)

ဢေႃင်ႁၢင်ႈၶၢတ်ႇ ထၢတ်ႈၼမ်ႉလီၶိုၼ်ႈ →

သင်ဝႃႈသႂ်ႇလွတ်ႇၶူးလင်ၸလႈဢမ်ႇၶၢမ်ႇလႆႈ ၼႆႉလိူဝ် ႁႂ်ႈသႂ်ႇပၼ်တၢင်းသိၼ်းၵႅၼ်လွမ်းၼင်ႇ ၽိူမ်ႉထီမ်ထၢတ်ႈၼမ်ႉတႃႇယူတ်းယႃ လွင်ႈ ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၼမ်ႉႁႅၼ်ႉႁႅင်း

ဢမ်ႇမီးဢေႃင်ႁၢင်ႈ

လၢတ်ႈပၼ်တီႈၸမႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဝႃႈ ၵေႃႈလႆႈၵမ်းၵမ်း လိူင်ႉၼူမ်းပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ။

သင်ဝႃႈၼမ်ႉၼူမ်းၸမႈ ဢမ်ႇၵွၵ်ႇလိူင် ပၼ် ORS food-based fluids ဢမ်ႇၼၼ် ၼမ်ႉဢၼ်မူတ်းသႂ်။

ပၼ်ထၢတ်ႈၼမ်ႉၵိူဝ်တီႈၸမႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဝႆႉမွၵ်ႈ 2 ထူင်။ လိူဝ်သေပၼ်ထၢတ်ႈၼမ်ႉပၵ်ႇၵတီႇယူႇယဝ်ႉၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈၽိူမ်ႉထီမ်ပၼ်ထိူင်ႈ လွမ်းၼင်ႇပႃႈတႂ်ႈၼႆႉ။

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢႃႇယု 2 ၶူပ်ႇလူင်းတႂ်ႈ ႁႂ်ႈပၼ်ထၢတ်ႈၼမ်ႉၵိူဝ် 50-100 ml ႁူႈပွၵ်ႈဝႆးသေလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၶီႈယဝ်ႉ။

တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယု 2 ၶူပ်ႇၶိုၼ်ႈၼိူဝ် 100-200 ml ႁူႈပွၵ်ႈဝႆးသေလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၶီႈယဝ်ႉ။

↑ မိူဝ်ႈလူင်းႁူင်းယႃႁွၵ်ႇ

ၼပ်ႉသွၼ်ႇထၢတ်ႈၼမ်ႉၵိူဝ် တႃႇထိင်းသိမ်းထၢတ်ႈၼမ်ႉ ၼႂ်းတူဝ် ႁႂ်ႈငဝ်းလႆးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇပိၼ်ပၵ်ႇၵတီႇ = 150ml/kg/day

တႃႇႁႂ်ႈႁူႉတၢင်းၼမ်ထၢတ်ႈၼမ်ႉၵိူဝ် တႃႇပၼ်ၼိုင်ႈလူဝ်ႈမူင်းၼၼ်ႉ ဢၼ် 24 ႁၢၼ်(ၸိူဝ်ႇ)။

သင်ဝႃႈၵိၼ်ၼမ်ႉလႆႈလီလီလိူင် ပၼ်တၢင်းသူပ်းတႃႇ၊ သင်ဝႃႈဢမ်ႇၵိၼ်ၼမ်ႉလႆႈလီလီလိူင် သႂ်ႇလွတ်ႇၶူးၼင် သေ လိူင်ႉ 1လူဝ်ႈမူင်း 1cc တႃႇ၊ လိူဝ်သေပၼ် ထၢတ်ႈၼမ်ႉပၵ်ႇၵတီႇယူႇယဝ်ႉၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈပၼ်ၽိူမ်ႉထီမ်ပၼ်ထိူင်ႈ လွမ်းၼင်ႇပႃႈတႂ်ႈၼႆႉ။

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢႃႇယု 2 ၶူပ်ႇလူင်းတႂ်ႈႁႂ်ႈပၼ်ထၢတ်ႈၼမ်ႉၵိူဝ် 50-100 ml ႁူႈပွၵ်ႈ ဝႆးသေလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၶီႈယဝ်ႉ။

သင်ဝႃႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇမီးလူမ်းၼေဝ်၊ တူဝ်လႅပ်ႈဢမ်ႇပဵၼ် ပၵ်ႇၵတီႇၸလႈ တွင်ႉၵျႃႇပႃးလိူတ်ႈၼႆႉလိူင် ႁႂ်ႈပၼ်ယႃ Ciprofloxacin 7.5 mg BID တႃႇ 5 ဝၼ်း metronidazole 7.5 mg/kg (max 400mg) TID တႃႇ 10 ဝၼ်း။

ပှၤဆါမ်းဂ့ၢ်ဒံးယါပတီ,စီးဝဆ

Gentamicin IV/IM	
လုၢ်ဒွဲဆ,ဘၢ,ယု 2 လိုဆ်လူင်းတွဲး	4mg/kg OD
Ampicillin IV/IM	
ဘၢ,ယု 1 ဝူင်း	50mg/kgBID
2-4 ဝူင်း	50mg/kg TID
2-4 ဝူင်း	50mg/kg QID
Amoxicillin	
0-1 ပီၤ	
လိုဝ်ႉမ်ီင်းစဝ်းဘိတ်းဒွတ်း	62.5mg = 2.5cc TID
လိုဝ်ႉမ်ီင်းစဝ်းဂ့ၢ်ႉဂ့ၢ်င်း	125mg = 5cc TID
Cloxacillin IV/IM	
ဘၢ,ယု 1 ဝူင်း	50mg/kgBID
2-4 ဝူင်း	50mg/kgTID
4 ဝူင်းစိုဆ်းဆိုဝ်	50mg/kgQID
Cloxacillin PO	
0-1 ပီၤ	
လိုဝ်ႉမ်ီင်းစဝ်းဘိတ်းဒွတ်း	62.5mg = 2.5ccQID
လိုဝ်ႉမ်ီင်းစဝ်းဂ့ၢ်ႉဂ့ၢ်င်း	125mg = 5ccQID
Cefotaxime IV/ IM	
ဘၢ,ယုဂၢးရှိဝ်သေဘမ်,ဝုး	50mg/kgQID

IV Fluids တၢ,ထိင်းသိမ်းထၢတ်းဆမ်ႉဆ့ံးတူဝ်ဂ့ၢ်ပီဆ်ပဂ်,ဂတီ,

- တေလံးပီဆ်ဧၢးလိဆမ်းမေယၢဂူလ်း။ (ဘဝ်သူပ်းလၢတ်းသင်,ဘဝ်ဂေးပီဆ်လံး)
- ဆ့ံးစၢဝ်းတၢင်း 48 လူဝ်းမူင်း ဒွဆ်တၢင်းသုတ်းဆဆ်ႉ ဂ့ၢ်လ့ံႉတိုဝ်း 10% dextrose။ ဝံၤလင်ဆံႉဂ့ၢ်လီဂ်း လံၤလ့ံႉတိုဝ်း 0.18% saline စလး 8% dextrose။
- လီင်ႉစဝ်းဆမ်ႉတၢင်းဂိဆ် မွဂ်းတၢ,ဆိုင်းဝဆ်း။
- ယွဆ်ႉဝုး 60 တွမ်,ဆံႉ ပီဆ် 1 ml စလး သင်ဝုးပဆ် 1 မိဆိတ်ႉ 1 တွမ်,ဆံလိုင် ၊ 60 တွမ်, =1 ml ၊ 1 ml = 1 လူဝ်းမူင်း။

တၢ,လုဂ်းဒွဆ်,ဘၢ,ယု 2 ဝဆ်း	**10% dextrose**
တၢ,လုဂ်းဒွဆ်,ဘၢ,ယု 2-4 ဝဆ်း	**8% dextrose စလး 0.18% saline*** * တၢ,ဂ့ၢ်တ်း 8% Dextrose, 0.18% Saline၊ လုပ်,ဘဝ် 100ml တီးတဝ်း 500ml 10% dextrose သေဖှိမ့ၤထံၣ် normal salin 100ml ပဆ်။
တၢ,လုဂ်းဒွဆ်,ဘၢ,ယု 4 ဝူင်းစိုဆ်းဆိုဝ်	**5% dextrose စလး 0.81% saline* *** ** တၢ,ဂ့ၢ်တ်း 5% Dextrose, 0.81% Saline လုပ်,ဘဝ် 50 ml တီးထူင် 500ml normal salin သေဖှိမ့ၤထံၣ် 50ml 50% dextrose ပဆ်။

လူမ်ႈမႂ်ႇၼွႆးတူဝ် တူၵ်းယွမ်း

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

- လူမ်ႈမႂ်ႇမီးတီႉမ်ႇလိူဝ် 36.5°C ။
- လွင်ႈတူဝ်ယဵၼ်ပူၼ်ႉတီႈၼႆႉ လၢင်ႈပဵၼ်ၽေးတေႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇပဵၼ်
  - ထၢတ်ႈၵိူဝ်ၼွႆးလိူတ်ႈတူၵ်းယွမ်း
  - ၼမ်ႉၼၢၵ်ႈဢမ်ႇၶိုၼ်ႈ
  - ထူလုၺ်ႈၸွႆႈယၢပ်ႇ

လွင်ႈယူတ်းယၢတၢႇတူဝ်ယဵၼ်ပူၼ်ႉတီႈ

ၸၼ်ႉတွၼ်ႈ 1

- လူမ်ႈမႂ်ႇ 36°C - 36.5°C
  - တေဢမ်ႇလႆႈပွႆႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇယမ်းၼမ်ႉၶီႈ/ယဵဝ်ႈ၊ ၼၢင်ႈပၼ်ၼူဝ်းဢၼ်မူတ်းသႂ်ႈ။
  - ဢဝ်ၽႃႈပူၵ်ႉလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဝႆႉ။
  - ဢဝ်ဢွမ်ၼမ်ႉဢုၼ်ႇဝႆႉၸွမ်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ။
  - ဢဝ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇတၢင်ႇဝႆႉၼိူဝ်ထူင်ၼမ်ႉဢုၼ်ႇ ဢၼ်ဢူၼ်ႈၼူၼ်း။
  - ၶၢဝ်ႈ 1 လူဝ်ႈမူင်း 1 ပွၵ်ႈသေ ၵူတ်ႇထတ်းလူမ်ႈမႂ်ႇပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ။
  - သင်ဝႃႈ လူမ်ႈမႂ်ႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢမ်ႇၶိုၼ်ႈမႃး ၸႂ်ႉၶၢႆႉၵႂႃႇ ၸၼ်ႉတွၼ်ႈ 2 ။

ၸၼ်ႉတွၼ်ႈ 2

- လူမ်ႈမႂ်ႇ 35.5°C - 36°C
  - ၸႂ်ႉပေႃႈ ဢမ်ႇၼၼ် ၼမႈ ၵွပ်ႇဢုမ်ႈၵွတ်ႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဝႆႉ မိူၼ်ၼင်ႇမႄႈၵၢင်ၵလူး။
  - ၶၢဝ်ႈ 30 မိၼိတ်ႉ 1 ပွၵ်ႈ ၵူတ်ႇထတ်းလူမ်ႈမႂ်ႇပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ။
  - သင်ဝႃႈ လူမ်ႈမႂ်ႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢမ်ႇၶိုၼ်ႈမႃး ၸႂ်ႉၶၢႆႉၵႂႃႇ ၸၼ်ႉတွၼ်ႈ 3။
  - သင်ဝႃႈ လူမ်ႈမႂ်ႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶိုၼ်ႈမႃးမီး 36°C ၶိုၼ်ႈၼိူဝ် ၼွႆးၶၢဝ်းတၢင်း 4 လူဝ်ႈမူင်းလင်ၼႆႉၼႆ ၸႂ်ႉၶၢႆႉၵႂႃႇၸၼ်ႉတွၼ်ႈ 1။

ၸၼ်ႉတွၼ်ႈ 3

- လူမ်ႈမႂ်ႇ 35.5°C လူင်းတႂ်ႈ
  - ဢဝ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇသႂ်ႇဝႆႉတႂ်ႈထၢတ်ႈဢုၼ်ႇ Radiant heater ။
  - ၶၢဝ်ႈ 30 မိၼိတ်ႉ 1 ပွၵ်ႈ ၵူတ်ႇထတ်းလူမ်ႈမႂ်ႇပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ။
  - သင်ဝႃႈ လူမ်ႈမႂ်ႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇသုင်ၶိုၼ်ႈမႃးမီး 35.5°C ၶိုၼ်ႈၼိူဝ်ၼႆႉလိူဝ် ၸႂ်ႉပေႃႈ ဢမ်ႇၼၼ် ၼမႈ ဢုမ်ႈၵွတ်ႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ မိူၼ်ၼင်ႇမႄႈၵၢင်ၵလူး။
  - ၵူတ်ႇလီတ်ႈထၢတ်ႈၵိူဝ်ဝၢၼ်ၼွႆးလိူတ်ႈ။

24 ၶေႃႈၽိုမ်ႉထႅမ်

လွင်ႈလုမ်းလႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၼင်ႇသတ်းႁွပ်ႇလုၵ်ႈ (Kangaroo Care)

- ဢဝ်ၽႃႈသီႇၸဵင် ႁၵ်းတူပ်ႉပဵၼ်သၢမ်ၸဵင်ႇ။
- ဢဝ်ၽႃႈဢၼ်တီႈတူပ်ႉဝႆႉၼၼ်ႉ ႁူမ်ႇၼိူဝ်တူဝ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဝႆႉ။
- ဢဝ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇမႃးဢုမ်းလပ်းတူဝ် မႄႈ/ပေႃႈ ႁႂ်ႈၽိဝ်ၼင်တိုဝ်ႉၵၼ်ဝႆႉၵမ်းသိုဝ်ႈ။
- ဢဝ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇသႂ်ႇတီႈၼႃႈဢူၵ်း။ ၼိူဝ်ႉမႄႈ/ပေႃႈ လႄႈ လုၵ်ႈ တေလႆႈတိုဝ်ႉၵၼ်။
- ဢဝ်ၽႃႈႁွမ်းဢၼ်တူပ်ႇဝႆႉသၢမ်ၸဵင်ၼၼ်ႉ ဝီၼ်းဝႆႉမႄႈ/ပေႃႈ လႄႈ လုၵ်ႈၵိုၵ်းၵၼ်ဝႆႉ။
- ၼင်ႈသိုဝ်ႈယွၼ်ႇယွၼ်ႇ ႁူမ်ႇဝႆႉပွတ်းတႂ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် ဝႆႉၽႃႈမႆႈ။

<u>လွင်ႈပွၼ်ႈတၢင်းၵိၼ်ပၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ</u>

ဝၼ်းထီႉၼိုင်ႈ
- 60 ml/kg

ဝၼ်းထီႉသွင်
- 80 ml/kg

ဝၼ်းထီႉသၢမ်
- 100 ml/kg

ဝၼ်းထီႉသီႇ
- 120 ml/kg

ဝၼ်းထီႉႁႃႈ
- 140 ml/kg

တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢၼ်လိူၼ်ထူၼ်ႈသေၵျိတ်ႇၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈၵိတ်းတီႈ 150ml/kg/ဝၼ်း။
တႃႇလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢၼ်လိူၼ်ဢမ်ႇထူၼ်ႈသေၵျိတ်ႇ ဢမ်ႇၼၼ် ၼမ်ႉၼႂ်းဢမ်ႇထိုင်ၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈသိုပ်ႇပွၼ်ႈပၼ်ၵျႃႇထိင်း မိူၼ်ၼင်ႇပႃးတႄႉ။

ဝၼ်းထီႉႁူၵ်း
- 160 ml/kg

ဝၼ်းထီႉၸဵတ်း
- 180 ml/kg

ဝႆးလင်ဝၼ်းထီႉပႅတ်ႇၵႂႃႇ
- 200 ml/kg/ ဝၼ်း

ပွၼ်ႈပၼ်တၢင်းၵိၼ် လွမ်းလွတ်ႇသႂ်ႇၸူးလင်

ဝၼ်းထီႉၼိုင်ႈ

- ၶၢၼ်ႈ 1 လူဝ်ႇမႃးသေပွၼ်ႈပၼ်။

ဝၼ်းထီႉသွင်

- သင်ဝႃႈ ၶၢၼ်ႈ 1 လူဝ်ႇမႃးသေလီၵ်ႉၸလႄႈ မီးႁႅင်းၵိၼ်ၶဝ်ႈလႆႈမႃးလိူဝ် ႁႂ်ႈၶၢၼ်ႈ 2 လူဝ်ႇမႃးသေပွၼ်ႈပၼ်။
- သင်ဝႃႈ ၶၢၼ်ႈ 2 လူဝ်ႇမႃးသေလီၵ်ႉၸလႄႈ ဢမ်ႇမီးႁႅင်းၵိၼ်လႆႈၼႆလိူဝ် ႁႂ်ႈၶၢၼ်ႈၶိုၼ်း 1 လူဝ်ႇမႃးသေ ပွၼ်ႈပၼ်။

ဝၼ်းထီႉသၢမ်

- သင်ဝႃႈ ၶၢၼ်ႈ 2 လူဝ်ႇမႃးသေလီၵ်ႉၸလႄႈမီးႁႅင်းၵိၼ်ၶဝ်ႈလႆႈမႃးလိူဝ် ႁႂ်ႈၶၢၼ်ႈ 3 လူဝ်ႇမႃးသေသွမ်ပၼ်။
- သင်ဝႃႈ ၶၢၼ်ႈ 3 လူဝ်ႇမႃးသေလီၵ်ႉၸလႄႈဢမ်ႇမီးႁႅင်းၵိၼ်လႆႈၼႆလိူဝ် ႁႂ်ႈၶၢၼ်ႈၶိုၼ်း 2 လူဝ်ႇမႃးသေသွမ်ပၼ်။

ဝၼ်းထီႉသီႇ

- သင်ဝႃႈ ၶၢၼ်ႈ 3 လူဝ်ႇမႃးသေလီၵ်ႉၸလႄႈ မီးႁႅင်းၵိၼ်ၶဝ်ႈလႆႈမႃးလိူဝ် ႁႂ်ႈၶၢၼ်ႈ 4 လူဝ်ႇမႃးသေပွၼ်ႈပၼ်။
- သင်ဝႃႈ ၶၢၼ်ႈ 4 လူဝ်ႇမႃးသေလီၵ်ႉၸလႄႈ ဢမ်ႇမီးႁႅင်းၵိၼ်လႆႈၼႆလိူဝ် ႁႂ်ႈၶၢၼ်ႈၶိုၼ်း 3 လူဝ်ႇမႃးသေ ပွၼ်ႈပၼ်။

ဢမ်ႇမီးႁႅင်းၵိၼ်လႆႈ = ပွၼ်ႈၼိုင်ႈပွၵ်ႈ တေႃႇၵႂႃႇ 2 ၵမ်းထတ်းၵၼ်

ထၢတ်ႈၵူဝ်ဝၢၼ်ၼႂ်းလိူတ်ႈတူၵ်းယွမ်း

- သင်ဝႃႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵူဝ်ႇငဝ်ႇ၊ လိုမ်းတူဝ် ဢမ်ႇၸၢင် ပေႃႉငၢၼ်းၼႆလိူဝ် ႁႂ်ႈၵူတ်ႇတူၺ်းထၢတ်ႈၵူဝ်ဝၢၼ် ၼႂ်း လိူတ်ႈ။
  - သင်ဝႃႈထၢတ်ႈၵူဝ်ဝၢၼ်ၼႂ်းလိူတ်ႈ မီးဢေႇသေ 2.5mmol/l လိူဝ် ႁႂ်ႈသႂ်ႇပၼ် IV glucose 1 ml/kg 50% Dextrose ။
- ဢမ်ႇမီးၽႃင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်ၼႆသေတႃႉ သင်ဝႃႈထၢတ်ႈၵူဝ်ဝၢၼ်ၼႂ်းလိူတ်ႈသမ်ႉဢေႇသေ 2.5mmol/l ၼႆလိူဝ် ႁႂ်ႈဢဝ် 50% Dextrose 2.5ml လေႃးၸမ်ႉ 2.5ml သေသႂ်ႇပၼ်တၢင်းၸူးလင်။ လိူဝ်ၼၼ်ႉ ႁႂ်ႈလီၵ်ႉပၼ်ၼမ်ႉၼူမ်းၸမ်ႈ။

ဝၢႆးသေ 1 လူဝ်ႇမႃးယဝ်ႉ ႁႂ်ႈၶိုၼ်းၵူတ်ႇၸႅတ်ႈထၢတ်ႈၵူဝ်ဝၢၼ်ၼႂ်းလိူတ်ႈပၼ်။

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶိူတ်ႇမႂ်ႇပဵၼ်ၼိူဝ်ႉလိူင်

ပွင်ႇဝႃႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယု 4 ဝူၼ်ႈလူင်းတႆႈတေႇပဵၼ်ၼိူဝ်ႉလိူင်။

↓

ၽၢင်ႁၢင်ႈလိူဝ်ႇမိင်းၶဝ်ႈ
မီး/ဢမ်ႇမီး

မီး → ၵႅတ်းလွမ်းၼင်ႇ ပိူင်ၼမ်းတႃႇလုမ်း လႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 2 လိူၼ်လူင်းတႆႈ ပဵၼ်ႁွင်ႇလိူတ်ႈတႅၵ်ႇၶၽႈ

ဢမ်ႇမီး ↓

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလိၵ်ႇလိူဝ်
24 လူဝ်ႈမူင်း

ၸႂ်ႈ ← ထၢမ်ပိူၼ်းတူဝ်ၶလႈ ၶူတ်ႇ ထတ်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶွႆႈတႅမ်ႉ ထူၼ်ႈ။ ဢဝ်လိူတ်ႈလုၵ်ႈ ဢွၼ်ႇသေ ၵႂႃတူလ်ႈၵုမ်ႇ လိူတ်ႈ၊ ၶူတ်ႇတူလ်းထၢတ်ႈ G6PD ။ ဢဝ်လိူတ်ႈၶမႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇသေၵႂႃၵုမ်ႇ လိူတ်ႈဝႉ။

သင်ဝႃႈလဝ်ႈၵဝ်ႇတိုၵ်ႉမီးလွင်ႈမႆႈၸႂ် ၵႂင်ႈယူႇၼႆလိူင် — ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇ ဢဝ်လိူတ်ႈဢွၵ်ႇတႃႇၶူတ်ႇထတ်း လွင်ႈၵႅတ်းၵၢၼ်ၸွင်တပ်း၊ ၶူတ်ႇ လိူတ်ႈ CMV

ဢမ်ႇၸႂ်ႈ ↓

ထၢမ်ပိူၼ်းတူဝ်ၶလႈ ၶူတ်ႇထတ်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၶွႆႈတႅမ်ႉထူၼ်ႈ။

↓

တၢင်းပဵၼ်ဢၼ်ဢႃပ်ႈတေပဵၼ်လႆႈၶလႈ မၵ်းမၼ်ႈတၢင်းပဵၼ် ဢၼ်ဢမ်ႇမီၼ်ၵၼ်

Physiological Jaundice
လွင်ႈၶူတ်ႇထတ်း လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယု 2 ဝူၼ်ႈလူင်းတႆႈ ပဵၼ်ပၵ်ႇၵတီႇယူႇ။ ၼမ်ႉၼၵ်းလီၸိုၼ်ႈ။ ၶမႈဢမ်ႇလႆႈမႆႈၸႂ် လွမ်း
↓
ပၼ်ၵိၼ်းၸႂ်ဝႃႈဢမ်ႇမီးၽေးသင်။
သင်ဝႃႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢႃႇယု လႆႈထိုင်သွင်ဝူၼ်ႈယဝ်ႉ ၼိူဝ်ႉတိုၵ်ႉလိူင် ၶွႆးမႃးၶၼိုၼ်း

ၶိူတ်ႇပႃးလိူဝ်ႇမိင်း တၢင်းပဵၼ်ၶဝ်ႈ
မိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉ လုၵ်ႈ ဢွၼ်ႇၼွႆးတွင်ႉ ၼၢၼ်းယဝ်ႉ။ တပ်းၶလႈမႃမ်ႇယဝ်ႉ။ ဢွၵ်ႇမုၼ်ႇမၢၼ်ႇ ၶတႇလိၼ်မိူဝ်ႈၶိူတ်ႇ မႃးတႃၵ်ၼ်။။
↓
တိူင်ႇပၢင်ႇၵၼ်တင်းမေယႃ သေ ပၼ် IM Vitamin K1 mg

Billary atresia
သီယီဝ်ႈ ၵမ်ႇလမ် သီၽႃႇၼၵ်း ဢွၼ်ႇ၊ တပ်းယဝ်ႉ။
↓
တိူင်ႇပၢင်ႇၵၼ်တင်းမေယႃ သေ ပၼ် IM Vitamin K1 mg

Hypothyroidism
လိၼ်ႉယဝ်ႉ၊ သႂ်ႈမၢၼ်းတီႈသႂ်လီ၊ ၽဝ်ၼင်ၵိူင်း၊ ၵိူင်းတွတ်ႇလိူတ်ႈ ထိူင်း။
↓
ၶူတ်ႇတူလ်းလွင်ႈၵႅတ်း ၵၢၼ် မၢၵ်ႇလၼ် ထႅႈႁူႈတီႈၶေႃး

ထၢတ်ႈ G6PD တူၵ်းယွမ်း
တေႃႇထိုင်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢႃႇယုလႆႈ သွင်ဝူၼ်ႈ ၼိူဝ်ႉတိုၵ်ႉလိူင်ယူႇ၊ ၶွႆႈတႅတ်းတေႃးဝႃႈ လွင်ႈၼိူဝ်ႉ လိူင်ၼႆႉ ဢမ်ႇၸႂ်ႈယွၼ်ႉတၢင်း ပဵၼ်တၢင်ႇဢၼ်သေပဵၼ်၊ ဢဝ်လိူတ်ႈတႃႇၶူတ်ႇတူလ်း CBC ၶလႈ G6PD။
↓
ဝႆႉသေ 1 ဝူၼ်ႈ ၸိုၼ်းမေႃထတ်းတူလ်း ၸိုၼ်း။

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵေႃႉလႂ်သေဢမ်ႇဝႃႈ သင်ပဵၼ်ၼိူဝ်ႉလိူင် တေလႆႈဢဝ်ဢွမ်ႇလီတ်ႇ တီႈၵေႃႇသုတ်း ၼိူင်ႈဝၼ်း 4 လူဝ်ႈမူင်း။

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိူတ်ႇပႃးတၢင်းပဵၼ်ၸၢဝ်ၸူၵ်ႉ

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

- ၸမ်ႈမီးလိူဝ်ႉမိင်းၸၢဝ်ၸူၵ်ႉၸလႄႈ ဝၢႆးသေလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိူတ်ႇမႃး 7 ဝၼ်း ၵၼ်ဝႃႈမီးလိူဝ်ႉမိင်းၸၢဝ်ၸူၵ်ႉ။ **လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢၼ်လူၵ်ႉတီႈၸမ်ႈပႃးတွင်ႉဢၼ်ပဵၼ်ၸၢဝ်ၸူၵ်ႉ မိူဝ်ႈပႆႇၵိူတ်ႇ 7 ဝၼ်းၸၼ်ႉ ၵေႃႉလႆႈႁူတ်ႇၸိူဝ်ႉပၼ်လိူဝ်ႉမိင်းၸၢဝ်ၸူၵ်ႉ။ ပေႃးထိုင် 7 ဝၼ်းယဝ်ႉ ၵေႃႉလႆႈႁူတ်ႇပၼ်ထိင်ႈဢမ်းၸိုင်ႈ။ ဝၢႆးၵိူတ်ႇယဝ်ႉၸႂ်း 1 လိူၼ်ၸၼ်ႉ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၸၢဝ်မိူဝ်ႈလႆႇသေဢမ်ႇဝႃႈ ၵေႃႉလႆႈႁူတ်ႇပၼ် လိူဝ်ႉမိင်း ၸၢဝ်ၸူၵ်ႉ။**

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၸၢင်ႈပဵၼ်ၽေးမိူၼ်ၸင်ႇပႃးတွၵ်ႈၼႆႉ

- လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၸၢင်ႈတၢႆ
- ၸၢင်ႈယူတ်းယႃၽိတ်းၽူၼ်ၵၼ်တင်းတၢင်းပဵၼ်ႁွင်ႉလိူတ်ႈတဵၵ်ႇၸၽေႈ ႁႂ်ႈတူၺ်းတီႈ **ပိူင်ၸမ်းတႃႇလူမ်းလႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇပဵၼ်ႁွင်ႉလိူတ်ႈတဵၵ်ႇၸၽေႈ**

လွင်ႈယူတ်းယႃ

P. falciparm

ယွၼ်ႉဝႃႈ ၸဝ်းလၢႆးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၸၢင်ႈၵႃႉၶိုင်းဝႆးၸလႄႈ ဢွၼ်တၢင်းသုတ်း ႁႂ်ႈလွႆႉတိုဝ်း Loading dose သေ ယူတ်းယႃပၼ်။

Artesunate 2.4mg/kg IM ဝၢႆးၸၼ်ႉ oral artesunate 2 mg/kg/ဝၼ်း တႃႇ 7 ဝၼ်း။

P.vivax

ဝၼ်းထိ 0 ၸလႄႈ ဝၼ်းထိ 1	Chloroquine 10 mg base/kg ၸိုင်ႈဝၼ်းၸိုင်ႈပွၵ်ႈ။
ဝၼ်းထိ 2	Chloroquine 5mg base/kg

တိုၼ်းတေဢမ်ႇလႆႈပၼ် Primaquine ႁႂ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိူတ်ႇမႂ်ႇလႃးလႃး။

သိုပ်ႇလူမ်းလႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵူႈမိူၼ်ၵဝ်ႇ (တွၼ်ႈ 2)

တၢင်းပဵၼ်ၸၢဝ်ၸူၵ်ႉ — ဢၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 2 လိူၼ်လူင်းတႂ်ႈပဵၼ်

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

- လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 2 လိူၼ်လူင်းတႂ်ႈဢၼ်ႁူတ်ႇလႃးလိူဝ်ႉမိင်းၸၢဝ်ၸူၵ်ႉ။

လွင်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၸၢင်ႈတေႁၢၵ်ႈလႆႈၸၼ်ႉသုင်၊ မေႃလူမ်းလႃး (nurse) ၵေႃႉဢၼ်လူမ်းလႃး တေလႆႈ ပွႆႇထတ်းယႃသေပၼ်။

24 ဢေႃႈၽိူမ်ႉထီႉ

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ၊ လၢင်ႈပဵၼ်ၽေးမိူၼ်ၼင်ႇပႃႈတဵၵ်ႈၼႆႉ

- လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလၢင်ႈတႃႇ
- လၢင်ႈယူတ်းယႃၽိတ်းၽူၼ်ၵၼ်တင်း တၢင်းပဵၼ်ႁွင်ႉလိူတ်ႈတၢၵ်ႇၸၽေႈ
- ႁူႈတူၺ်းတီႈ **ပိူင်ၸမ်းတႃႇလုမ်းလႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇပဵၼ်ႁွင်ႉလိူတ်ႈတၢၵ်ႇၸၽေႈ**
- **ၼိူင်းလိူတ်ႈၶေႃႈၵၢဝ်ႉၼိူင်း**

လွင်ႈယူတ်းယႃ

ယွၼ်ႉဝႃႈ ငဝ်းလၢႆးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ၊ လၢင်ႈၵၢႆႉၼိူင်းဝႆးၸလႈ ဢွၼ်တၢင်းသုတ်း ႁူႈလွႆႉတိုဝ်း Loading dose သေ ယူတ်းယႃပၼ်။

Artesunate 2.4mg/kg IM ဝႆႈၸၼ်ႉ oral artesunate 2 mg/kg/ဝၼ်း တႃႇ 7 ဝၼ်း။

<u>ၽိူမ်ႉထီႉထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇၸလႈ ဢႃႇၵႃႇရ</u>

MULTIVITAMINS, FOLIC ACID AND FERROUS

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵူႈၵေႃႉ ဢၼ်လိူၼ်ဢမ်ႇထူၼ်ႈသေၵိူတ်ႇမႃးၸၼ်ႉ ပေႃးဢိၼ်ၸူမ်းလႆႈလီလီမႃး တေလႆႈလိၵ်ႉပၼ်ထၢတ်ႈ Multivitamins ၸလႈ Floic Acid။

မိူဝ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇလႆႈဢႃႇယုလိူၼ်ပႃႇ တေလႆႈလိၵ်ႉပၼ်ထၢတ်ႈ Multivitamins ၸလႈ Iron။

ၼိူင်းယႃ Floic Acid (Dose of Folic Acid)

2.5mg (ၵိုင်ႇမိတ်ႉ) 1 ဝူင်ႈ 1 ပွၵ်ႈ

Vitamin K

Vitamin K ၼႆႉလွႆးၵိတ်းႁူႈလိူတ်ႈၵၢမ်ႈ၊ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇမၢင်ၵေႃႉတေလၢင်ႈပဵၼ်ၽေးလႆႈ ယွၼ်ႉၶၢတ်ႇထၢတ်ႈ Vitamin K မိူၼ်ၼင်ႇလိူတ်ႈဢွၵ်ႇၵၢႆႉၼိူင်း။

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢၼ်လၢင်ႈမီးၽေးလႆႈ

- လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလိူၼ်ဢမ်ႇထူၼ်ႈသေၵိူတ်ႇမႃး
- လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၸမ်ႉၸၵ်းၶေႃႇလိူဝ် 2.5 kg။
- လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢၼ်ၵိူတ်ႇဢွၵ်ႇမႃးတီႈ ၸမ်ႈမီးလူမ်းမႃႈမူ
- လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢၼ်ၵိူတ်ႇဢွၵ်ႇမႃးတီႈ ၸမ်ႈတိုၵ်ႉဢိၼ်ယႃထီႇပီႇယူႇ။

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢၼ်ဝႃႈၼင်ႇပႃႈၸိူဝ်းၼႆႉ တေလႆႈပၼ် IM 1mg Vitamin , 0.1ml phytomenadion phosphate။

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ႁၢင်းၶိူင်

ၶေႃႈပိုတ်ႇတီႈပွင်ႇ

တၢင်ပဵၼ်ႁၢင်းၶိူင်ၼႆႉ ပဵၼ်တၢင်းပဵၼ်ယွၼ်ႉၸိူဝ်ႉမဵင်း Clostridium tetani ၶဝ်ႈသေ ႁွင်ႉမၼ်းဢွၵ်ႇမႃးၸိုၼ်း ၸလႄႈ ပဵၼ်ယဝ်ႉ။ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၵိူတ်ႇမႂ်ႇၼႆႉ ပဵၼ်ယွၼ်ႉၸိူဝ်ႉမဵင်းၶဝ်ႈတီႈသၢႆလိယဝ်ႉ။

သင်ၸမ်းပုၼ်ႈတွင်ႉ လႆႈသမ်းယႃႈၵႄႉၵင်ႈ တၢင်းပဵၼ်ႁၢင်းၶိူင်ဝႆႉ (ၵေႃႉသုတ်း 2 ပွၵ်ႈ)ၼႆ ၸင်ႇတေၸၢင်ႈၵႄႉၵင်ႈ တၢင်းပဵၼ်လႆႈယဝ်ႉ။

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ်

ၽၢင်ႁၢင်ႈတၢင်းပဵၼ် တေတေႉဢွၵ်ႇဝၢႆးသေၵိူတ်ႇယဝ်ႉ 1 ဝူင်ႈ။ ၽၢင်ႁၢင်ႈမၼ်းတေပဵၼ်

- ႁမ်းၸူဝ်ႉတီႈၶေႃးတေၶိူင်ႈၶိူင်။
- ၵိၼ်ၶဝ်ႈၼမ်ႉတၢင်းၵိၼ်ယၢပ်ႇ။
- ႁမ်းၸူဝ်ႉတေၵိၼ်ႇသေ ပေႃႇငၢၼ်းငၵ်ႈၶိုၼ်း၊ ဢၼ်ပေႃႇငၢၼ်းလိူင်ႉၼၼ်ႉ တေၵိတ်းၸွႆးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ လိပ်ႈၵိၼ်း ၸတႃႉၸတႃႉ။

လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၸၢင်ႈပဵၼ်ၽေးမူၼ်ၼင်ႇပုၼ်ႈတိုၵ်ႈ

- လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၸၢင်ႈတၢႆ
- သိၼ်းတၢင်းၵိၼ်ၶဝ်ႈလူင်း ပိူင်ႈၸလႄႈ ၵိုတ်းၸမ်တီးလွတ်ႇလူမ်းထူၺ်ႈလွၵ်ႈသေပဵၼ်ပွတ်ႇၵီး။
- လွင်ႈၵိတ်းႁၢၼ်လူမ်းထူၺ်ႈလွၵ်ႈ ဢမ်ႇပဵၼ်ပၵ်ႉႁတီႉ။
- မီးပၼ်ၵျႃၵ်ႈဝ်ႉလူလၢႆႈသိၼ်းဢႃႇယူင်ႉႁႃႉတေႃႉလူဝ်ႈ။

လွင်ႈယူတ်းယႃ

- ပၼ်ယႃ Benzylpenicillin IV 50mg/kg ႁမ်းလိၵ်ႉ (ဝၢႆးၼၼ်ႉ QID တႃႇၼိုင်ႈဝူင်ႈ)။
- ဢဝ်သၢႆလိဢၼ်ၵိူင်ႈၸမ်ဝႆႉၼၼ်ႉ ဢွၵ်ႇပိုတ်ႇ၊ ၵိတ်းလွင်ႈမူတ်းသႂ်ႇပၼ် ဢၼ်ႁိုတ်းဝႆႉ။
- ၼင်ႇႁိုဝ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇ တေၸိုဝ်းလႆႈယႃၵႄႉၵင်ႈႁၢင်းၶိူင်၊ ယႃလွႆၼိမ်၊ သႂ်ႇလွတ်ႇလူမ်းထူၺ်ႈလွၵ်ႈ ၸလႄႈ လႆႈလူမ်းၸဝ်ႈလူမ်းဢွၵ်ႇလီၼၼ်ႉ ၶႂ်ႈသူင်ႇႁႃႉၶူင်းယႃဝႆႉဝႆႉ ၼင်ႇႁႃႈပဵၼ်လႆႈ။

25 ၽိုၼ်ၶၢင် (Index)

Abortion	တူၵ်းလုၵ်ႈ	252
Abscess	ၵူမ်ၽွင်	319
Albendazole	ဢႄႇပဵၼ်ႇတသူၼ်လ်	129, 174, 372
Adrenaline	ဢတူလ်ႇၼလိၼ်ႇ	65, 163, 371
Alcohol	ၼမ်ႉလဝ်ႈ	74
Allergy	ဢမ်ႇမၢၼ်ႈထၢတ်ႈ	328
Aluminium	ဢလူႇမီႇၼီယမ်း	372
Aminophylline	ဢမီၼူဝ်ၾီႈလိၼ်း	372
Amitriptyline	ဢမီႇထရိပ်ႇထလိၼ်ႇ	367
Amoxicillin	ဢမွၵ်ႇသီႇသလိၼ်ႇ	89, 168, 171, 210, 373
Amphetamine	ဢႅမ်ႇၾီႇတမိၼ်း	40
Ampicillin	ဢႅမ်ႇပီႇသီလိၼ်ႇ	127, 164, 166, 374
Anemia	လိူတ်ႈၸၢင် (ဢႄႇ)	148, 159
Anaphylactic shock	ဢမ်ႇမၢၼ်ႈထၢတ်ႈသေ ၵိုင်ႉၵၢင်ႉလိုမ်းတူဝ်	162
Anxiety disorders	တၢင်းမႆႈၸႂ်ဢမ်ႇပၵ်ႇၵတီႇ	57, 74
Appendicitis	သႆႈတိင်ႇႁႆႈ	23
Artemether	ဢႃႇတီႇမီႇတႃႇ (ယႃႈၼႄဝ်ၼူၵ်ႉ)	369
Artesunate	ဢႃႇတီႇသူၼဵတ်ႉ (ယႃႈၼႄဝ်ၼူၵ်ႉ)	361, 365
Arthritis	လုပ်ႇၵပ်းၶဵပ်းႁႆႈ	218
Ascaris	မႅင်းတူၵ်ႇဢႅတ်ႇသ်ၵႃႇရိတ်ႉသ်	
Aspiration pneumonia	ယွၼ်ႉ Aspiration သေပဵၼ်မႄးပွတ်ႇႁႆႈ	
Aspirin	ဢႅတ်ႇသ်ပရိၼ်ႇ	81, 87, 136
Asthma	ဢႅတ်ႇသမႃႇ တၢင်းပဵၼ်ထူလ်ႈၸႂ်ၵပ်ႉ (မွင်ၶေႃး)	300
Atenolol	ဢတီးၼေႃလေႃး (ယႃတႅၵ်းလိူတ်ႈ)	374
Atypical pneumonia	တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇႁႆႈတီႈဢမ်ႇသမ်ႇမႃႇတႃႇ	23
Avian influenza	တၢင်းပဵၼ်ၶႆႈဝတ်းယႂ်ႇ ၼူၵ်ႉ/ၵႆႇ	286
Azithromycin	ဢသီႇတရူဝ်ႇမႆႇသိၼ်ႇ	
Benzathine Penicillin	ပဵၼ်ႇသတိင်း ပဵၼ်ႇၼီႇသလိၼ်ႇ	84, 146, 375
Benzyl Penicillin	ပဵၼ်ႇၸႆး ပဵၼ်ႇၼီႇသလိၼ်ႇ	
Betel nut	မၢၵ်ႇမူႉ၊ ယႃႇပူႉ	344
BMI (Body Mass Index)	BMI ၶၢပ်ႈတူဝ်ၵူၼ်း	357
Bronchiectasis	ၼမ်ႉၸွၼ်ႈတုမ်ၸိုင်းလွတ်ႇလူမ်းပွတ်ႇ	
Bronchitis	တၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းၶဵပ်းႁႆႈ	295
Bronchiolitis	ၼမ်ႉလႆႈတင်တိမ်ၸိုင်းလွတ်ႇလူမ်းဢွၼ်ႇပွတ်ႇသေႁႆႈ	296
Burns	ၶဵပ်းၽႂ်ႈမႆႈ	323
Candidiasis	လိူဝ်ႉမႅင်းၵၢၼ်ႇတီႇတူဝ်ႇၶဝ်ႈ	88
Carbamazepine	ယႃးယႃ Carbamazepine	376

Caries	ၶဵဝ်ႈမႅင်း 87
Catarac	တၢင်းပဵၼ်တႃၵႅၼ် 106
Ceftriaxone	ယႃ သႅပ်ႉထြႃႉသူင်း 147, 164, 166, 172, 376
Cellulitis	ၵႅပ်းယႅၼ်းႁွၵ်ႈ 320
Chancroid	တၢင်းပဵၼ်ၵႃႉလၢင်ႉဢွင်ဢွၵ်ႈ 146
Chickenpox	မၢၵ်ႇလႅင်းၶၢဝ် 331
Chlamydia	ၵိူဝ်ႉမႅင်း Chlamydia 147
Chloramphenicol	ယႃၶလူဝ်ႉလႅမ်ႉၾီႇၼီႇၵေႃး 103, 168, 172, 377
Chloroquine	ယႃၶလူဝ်ႉရူဝ်ႉၵိၼ်း 362
Chlorpheniramine	ယႃၶလူဝ်ႉၾီႇၼီႇရမ်ႇမိၼ်း 65, 164, 377
Cholecystitis	ထူင်လီႁွၵ်ႈ
Cholera	တွင်ႉႁၢႆႇၵႃႇလ 118, 120, 124
Chronic Respiratory Diseases	တၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းထူလ်ႈၵႂ်ၶၢဝ်းယၢဝ် 298
Cimetidine	ယႃသီႇမီႇထီႇတိၼ်း 379
Ciprofloxacin	ယႃသီႇပရူဝ်ႇၾလွၵ်ႇသႃႇသိၼ်ႇ 121, 168, 379
Clindamycin	ယႃၶလိၼ်ႇတမၢႆႇသိၼ်ႇ
Cloxacillin	ယႃၶလွၵ်ႇသႃႇသလိၼ်ႇ 170, 379
Codeine	ၵူဝ်ႇတိၼ်း 380
Colic	ၵႅပ်းဢိဝ်ႈ
Coma	တၢႆလိုမ်း 36
Common cold	တၢင်းပဵၼ်ၶႆႈဝတ်း 283
Condom	ထူင်ယၢင် 271
Conjunctivitis	တႃၵႅပ်း (ယႂ်းတႃႁွၵ်ႈ) 109
COPD	တၢင်းပဵၼ်လွတ်ႇလူမ်းထူလ်ႈၵႂ်တိပ်ႉၶၢဝ်းယၢဝ် 306
Cotrimoxazole	ယႃ ၶူဝ်ႇထရႆႇမွၵ်ႇသႃႇၸူၼ်လ် 168, 380
Counselling	လွင်ႈပၼ်တၢင်းၶႆႈၵႂ် 196, 249
Croup	ဢႆတူင်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ 284
Cutaneous larva migrans	ၵိူဝ်ႉမႅင်းဢၼ်ၵၢင်ႈၵီးၶဝ်ႈၼႂ်းၽိဝ်ၼင် 333
Cystitis	ႁူင်းယဵဝ်ႈႁွၵ်ႈ 132
Danger signs	ၽၢင်ႁၢင်ႈမီးၽေး 20, 22
Dehydration	ၶၢတ်ႇထၢတ်ႈၼမ်ႉ 113
Delusion	ၵႂ်ဝူၼ်ႉသွၼ်ႇသေယုမ်ႇယမ်ၽိတ်း
Dengue	ၼၢဝ်ၶႆႈလိူတ်ႈဢွၵ်ႇ 190
Depot injection	ယႃသမ်း တီႇပူဝ်ႇ တႃႇၸၵ်ႉၵင်ႈသၼ်ႇထေႇ 273
Depression	ထၢတ်ႈၵႂ်တူၵ်း 57
Dexamethasone	ထႅၵ်ႇသႃႇမီႇတႃႇသူၼ်း 67, 164, 380
Diabetes Mellitus	တၢင်းပဵၼ်ယဵဝ်ႈဝၢၼ် (ယဵဝ်ႈၵမ်း) 91
Diarrhoea	တၢင်းပဵၼ်တွင်ႉႁၢႆႇ 113, 408
Diazepam	တၢႆႇယႃႇၸီႇၽႅမ်း 40, 164, 41
Digoxin	တၢႆႇၵူဝ်ႇသိၼ်း 79, 382

Diphtheria တၢင်းပဵၼ်ၶေႃးတိပ်ႉ 285
Dog bite ႁွႆးၵိပ်းမႃၶူပ်း 213
Domestic Violence လွင်ႈႁဵတ်းႁၢႆႉတိၵ်းတိင်ၸိူဝ်းၶႄႈႁိူၼ်း 277
Doxycycline ယႃတွၵ်ႉသီႉသႂ်ႇၵလိၼ်း 105, 166, 168, 174, 382
Drug doses ႁႅင်းယႃ (တၢင်းၸမ်ၵေႃႉပွၵ်ႈၵမ်းယႃ) 371
Dysentery တွင်ႉၸွင်ႉ 118
Dysuria ယဵဝ်းၵိပ်းၵိၼ်း 133, 134
Eclampsia ၵွၵ်ႉလွၵ်းမိူဝ်ႈပႃးတွင်ႉ 262
Ectopic pregnancy တေႉသၼ်ႉထေႉတီႈလွတ်ႉသူင်ႉၼႂ်ႉ 255
Eczema တၢင်းပဵၼ်ႁဝ်ႈ 329
Efavirenz ဢီႉၽႃႉဝီႉရိၼ်ႉၸ်
Enalapril ဢီႉၼႄႉလႃႉပရေးလ် 78, 383
Encephalitis ၽၢင်ႁၢင်ႈၵွၵ်းၶေႃၵႂ်ႈၵွပ်ႈလိူဝ်ႉမၢၼ်းဝႆႉရတ်ႉသ် 193
Eosinophilic pneumonia ယွၼ်ႉမိတ်ႉလိူတ်ႈၶၢဝ် Eosinophilic သေပဵၼ်ပွတ်ႉၵီႈ
Epigastric pain လိၼ်ႉတွင်ႉၵိပ်း 54
Epiglottitis လိၼ်ႉၽႂ်ႉပိၵ်ႉၶွင်လွတ်ႉလူမ်းတီႈၵမ်ႉႁူႈ
တၢင်းၵိၼ်/ၸမ်ႉ ၶဝ်ႈၵူႈၸႂ်းလွတ်ႉလူမ်းလႂ်ႈ
Epilepsy တၢင်းပဵၼ်မႃႈမူ 268
Ergometrine ဢႃႉၵူဝ်ႉမထရိၼ်း 383
Erythromycin ဢီႉၸရႉတရူဝ်ႉမႂ်ႉသိၼ်ႉ 383
Eschar ၽိုၼ်ၸူဝ်ႉ Eschar
Eye diseases တၢင်းပဵၼ်တႃ 107
Family planning လွင်ႈဝၢင်းၽႅၼ်ၶေႃႈႁိူၼ်း 270
Fatigue ႁိူဝ်ႉ ၶႃၵူၼ်ႈမိူဝ်းၵူၼ်ႈ 42
Ferrous Sulphate ၸၽႅးရိတ်ႉသႃႉလ်ၽဵၵ်ႉ 227, 232,384
Fever လူမ်းၸၢဝ် 44, 171
Folic acid ၸၽႅးရိတ်ႉဢိတ်ႉသိတ်ႉ 227, 232
Folariasis တၢင်းပဵၼ်တိၼ်ၸၢင်ႉ 174
Fluconazole ၽလူႉၶူဝ်ႉၸ သူၼ်းလ် 203, 206, 384
Fluoxetine ၽလူႉဢွၵ်ႉသီႉတိၼ်း 243
Follow up care ၸတ်ႉမႃးယူတ်းယႃၶိုၼ်း 24
Fungal infection တၢင်းပဵၼ်လိူဝ်ႉမၢၼ်းသႃး (ႁိပ်း) 296
Furosemide ၽိူဝ်ႉရူဝ်းသီႉမႂ်ႉ 71, 138, 161, 181, 385
G6PD deficiency ၶၢတ်ႉထၢတ်ႈ G6PD 157
Gastritis ႁူင်းၶဝ်ႈႁၢႆႈ 54
Gastro- oesophageal reflux disease တၢင်းပဵၼ်ၶေႃးလိူတ်ႉမႂ်ႈ (ၵွပ်ႈၸမ်ႉတီႈႁူင်းၶဝ်ႈၶိုၼ်ႈမႃး
တီႈလွတ်ႉဢိုၼ်တၢင်းၵိၼ်)
Gender based violence လွင်ႈႁဵတ်းႁၢႆႉတီႈဢိင်ၸူဝ်ႉလွင်ႈပဵၼ်လႄႈယိင်း 277
Gental uncer/warts ၶိူင်ႈဢၢင်ႉၵႃႉပဵၼ်ၵိပ်း/ႁူတ်း 144

Gentamicin ၵျႅၼ်ႇတႃႇမၢႆႇသိၼ်ႇ 164, 168, 385
Gentian Violet ယႃ Gentian Violet 89, 145
Gingivitis ၶိူၵ်ႇႁၢႆႈ 87
Glasogow Coma Scale ပၵ်းပိူင်ပၼ်ၸၼ်ႉၸၼ်း Glasogow Coma 36
Glaucoma တၢင်းပဵၼ်တႃမူၼ်ႇ 107
Glibenclamide ၵလႆႇပဵၼ်ႇၵလႃႇမၢႆႉ 93, 386
Glomerulonephritis သဵၼ်ႈလိူတ်ႈၶႆႈမၢၵ်ႇၵဵဝ်ႈၵႂ်ႈ 138
Goiter ၶေႃးၶိုင် (ၵွမ်ႈ) 99
Gonorrhoea ၵႃႇလၢင်ႇၶွင်ၶႆႈ 142
Gout တၢင်းပဵၼ်ၵဝ်ႉ (Gout) 220
Haematuria ယဵဝ်ႈပႃးလိူတ်ႈ
Hallucinations တၢင်းႁၼ်ၵႃႇယူင်ႇၽိတ်းပိူင်ႈ
Haloperidol ၸႁႃႇလူဝ်ႇၸပႃႇရီႇတေႃး 386
Headache ႁူဝ်ၶႆး 57
Heart failure ႁႅင်းႁူဝ်ၸႂ်ၸၢၼ်ႇ 75
Hepatitis တၢင်းပဵၼ်တပ်းၵႂ်ႈၶိူဝ်ႉလိူင် 122
Herpes simplex လိူဝ်ႉမဵင်းဝႆႉရတ်ႉသ် Herpes simplex 329
Herpes Zoster လိူဝ်ႉမဵင်းဝႆႉရတ်ႉသ် Herpes Zoster 332
High energy milk ၶမ်ႉၶူမ်းၵၢၼ်မီးထၢတ်ႈၵႃႇႁႃႇရသူင် 23
HIV(AIDS) ဢဵၵ်ႉၶျဢႆႇဝီႇ (ၵဵတ်ႇသ်–ႁႅင်းၶၢမ်ႇတူဝ်တူၵ်း) 159,194
Hookworm မဵင်းတိူၵ်ႇပၢၵ်ႇမဵတ်း 128
Hydatidiform mole သၼ်ႇထေႇမၢၵ်ႇၵိတ်ႇ 265
Hydralazine ႁႆႇတရႃႇလၶိၼ်း 72, 387
Hydrochlorothiazide ႁႆႇတရူဝ်ႇၶလူဝ်ႇရူဝ်ႇတီႇယိူဝ်ႇၶၢႆႉ 72, 387
Hydrocortisone ႁႆႇတရူဝ်ႇၶေႃထီႇသူၼ်း 67, 387
Hyperglycaemia ထၢတ်ႈၵလူးၵူတ်ႉသ်ၶမ် 94
Hyperthyroidism ႁေႃႇမူၼ်းလ်မၢၵ်ႇလၼ်ထႆႈၵွႆးၶႆႈတူဝ်ၶမ် 97
Hyperopia တႃမူဝ်းလဵင် 23
Hypertension လိူတ်ႈသူင် 68
Hypertensive encephalopathy ယွၼ်ႉလိူတ်ႈသူင်ၸလႈၵွၵ်းၵေႃၵႂ်ႈ 82
Hypoglycaemia ထၢတ်ႈၵလူႈၵူတ်ႉသ်ၵေႃႇ 94
Hypothyroidism ႁေႃႇမူၼ်းလ်မၢၵ်ႇလၼ်ထႆႈၵွႆးၸၢၼ်ႇ 96
Ibuprofen ဢၢႆႇပူးပရူဝ်ႇၾႅၼ်ႇ 388
Immunisation, schedule of လွၵ်းပိူင်ၶၢဝ်းယၢမ်းသမ်းယႃၸႁႃႉၵင်ႈ 361
Impetigo လဵပ်းယဵၼ်း 318
Indinavir ဢိၼ်ႇတီႇၼႃႇဝႃႇ 32
Indomethacin ဢိၼ်ႇတူဝ်ႇမီႇတသိၼ်ႇ 136, 221,388
Insulin ဢိၼ်းသူးလိၼ်း 93
Interstitial Lung Disease လွတ်ႇလူမ်းၵွၼ်ႇၶႆႈပွတ်ႇၵႂ်ႈ 297
Intoxication လၢႆးၵွင်ႉယႃႈယႃ

25 ဇနိဆ်ဘၢင်

IUD(Intra Uterine Device) သ့်ၤဝီဆ်ဆ်ုးရှင်းလုဂ်း တၢၤဇ့ၩဇ့ၢမ်းသဆ်ၤထေၤ 273
Japanese encephalitis တၢင်းပ်ီဆ်ဂျုၤပၢဆ်ၤဘွဂ်းဘောဂ့်း 162
Ketoconazole ခီးထူဝ်ၤစူဝ်ၤဆေၤဆူဆ်းလ် 202
Kwashiorkor ဂုၤစျိၤယေၤဧေး 23
Lamivudine လၢၤမိၤဝိဝ်ၤတိဆ်း 32
Larva currens လၢၤစဝၤစၢၤရီဆ်ၤ 333
Leprosy တၢင်းပ်ီဆ်တုတ်း 334
Leptospirosis တၢင်းပ်ီဆ်ယိဝ်းဆူ လီပ်ၩတူဝ်သပံၢရူဝ်သိတ်ၩသ် 165, 169
Liver diseases တၢင်းပ်ီဆ်တပ်း 122
Life style treatment လံၢးယူတ်းယၢလူလ်ုးလွင်းယူၤသဝ်းဂိဆ်သၢင်း 23
Lovibond လူဝ်ၤဝီၤပွဆ်း 350
Magnesium Sulphate မဂ်ၤဂဆီၤသီၤယမ်ၤ သၢၤလ်ဇှ်ဂ်ၩ 23
Malaria တၢင်းပ်ီဆ်ဆၢဝ်ဆူဂ်ၩ 150, 176, 178
Malaria treatment tables လွဂ်းစွင်းလွင်းယူတ်းယၢဆၢဝ်ဆူဂ်ၩ 184, 361
Malnutrition တၢင်းပ်ီဆ်စၢတ်ၤဘၢၤဇှၢၤရ 150, 224
Manic disorder တၢင်းပ်ီဆ်လိတ်းလ့် ဘဆ်ဘမ်ၤပဂ်ၤဂတိၤ 242
Marasmus ဂၢဆ်လူၩသုမ်းဆူဝ်ၩစလးဘီဆ်ဇှ်င်းဂွပ်းစၢတ်ၤထၢတ်းဘၢၤဇှၢၤရ 228
Mastoidotis တၢင်းပ်ီဆ် လိူဝ်ၩမိင်းစဝ်းလုပ်ၤလင်ရှ
Measles တၢင်းပ်ီဆ်မၢဂ်ၤလီင် 209
Mebendazole ယၢမိၤပ်ီဆ်ၤတဆူဆ်းလ် 23
Mefloquine ယၢမိပ်ၤဇှလူဝ်ၤဂိဆ်း 182, 363
Meningitis တၢင်းပ်ီဆ်ယ့်းရှမ်ၤဘွဂ်းဘောဂ့်း 60, 162, 166, 176
Mental Health ပံၢးယူၤလီလ့် 242
Metformin ယၢမိတ်ၤဇှေၤမိဆ်း 93, 389
Methyldopa ယၢမိၤတံၢးလ်တူဝ်ၤပၢၤ 72, 389
Metoprolol ယၢမိၤထူဝ်ၤပရူဝ်ၤလေးလ် 78, 390
Metronidazole ယၢမိၤထရူဝ်ၤဆံၢၤတဆူဆ်းလ် 119, 126, 390
Migraine မံၤဂရီဆ်း (တၢင်းပ်ီဆ်ရှဝ်စံးဇၢံၤလီဝ်) 58
Misoprostol ယၢမိၤသူဝ်ၤပရူဝ်ၤသထေးလ်
Molar Pregnancy သဆ်ၤထေၤမၢဂ်ၤဘိတ်ၤ 265
Mood disorder လ့်ဘမ်ၤပဂ်ၤဂတိၤ 242
Nephrotic syndrome တၢင်းပ်ီဆ်မၢဂ်ၤဂိဝ်းဘဆ်ဇှ်တ်းဇှ့်းဂ့်းတင်းတူဝ် 138
Newborn and infant Guidelines ပိူင်ဆမ်းပံၢးယူၤလီလုဂ်းဘွဆ်ၤဂိူတ်ၤမ့်ၤစလးလုဂ်းဘွဆ်ၤလီင် 402
Nifedipine ယၢဆီၤဇှိၤတိၤပိင်း
Night blindness တၢင်းပ်ီဆ်တၢဇၢင်းဂံၤ 109
Norplant ဇင်ခ်ီမ်တ့်းဇိဝ်ဆင် တၢၤစဇှၩဇှၢမ်းသဆ်ၤထေၤ 274
Numbness ဆီတ်းဆေ 42
Obesity ပီးပူဆ်ၩတိး 240

Omeprazole	ဢူဝ်ႇမီႇပရူႇသူၼ်းလ် 391
Oral contraceptive pill	ယႃႇၵိၼ် တႃႇၶၢမ်ႇၶႃမ်းသၼ်ႇထေႇ 271
Opioid	ယႃႈၽိၼ်ႇ 341
ORS	ထၢတ်ႈၼမ်ႉၵူဝ် 114, 172, 358
Osteoathritis	တၢင်းပဵၼ်ၶဵ်လုပ်ႇၵပ်းလဵပ်းၵႂ်ႈ 219
Osteomyelitis	လုပ်ႇလဵပ်းၵႂ်ႈပဵၼ်ၼွင် 221
Otitis	ႁူၵႂ်ႈ 289
Outbreak	ၶၢဝ်းယၢမ်းလိူဝ်ႉမဵင်းဖေႈတိုၼ်းဝႆး (ပဵၼ်ၵျႇလ) 345
Oxytocin	ဢွၵ်ႇသီႇတူဝ်ႇသိၼ်ႇ
Pain	လဵပ်း၊ ၵဵၼ်း၊ ၵူၼ်ႉၶိုၼ်း 49
Palliative care	လၢႆးလုမ်းလႃး ၵ်တ်းႁႅႈလွင်ႈလဵပ်းၵဵၼ်းလီၶိုၼ်း 281
Paracetamol	ပႃႇရႃႇသီႇတမေႃးလ် 50, 58, 172, 178, 391
Paracheck	ပႃႇရႃႇၶျႅၵ်ႉ ၶိူင်ႈၵူတ်ႇလိူဝ်ႉမဵင်းၶႆၢဝ်ၼၵ်ႉ 187
Paragonimus	ပၢင်ႈၵီး ယွၼ်ႉမဵင်းတိူၵ်ႇၽဵပ်ႉ
Peakflow tables	လွၵ်းၶွင်ႈဢၼ်ထူၺ်ႈလွၺ်ႈၼမ်သုတ်း 351
Pentizocine	ပဵၼ်ႇထီႇသူဝ်ႇသိၼ်းလ် 136, 392
PEP(Post Exposure Prophylaxis)	လွင်ႈၵႄႉၵင်ႈ မူဝ်ႈတိူဝ်ႉလႃး 30
Perodontitis	ၵွပ်ႈလိူဝ်ႉမဵင်းတၢင်းပဵၼ်သေၶိူဝ်ႉႁိူၵ်ႇလူႉလဵဝ် 88
Peritonitis	ၶၢပ်ႈယွႆးတွင်ႉၵႂ်ႈ
Pertussis	တၢင်းပဵၼ်ဢၢႆႁူတ်ႇ 284
Pharyngitis	ႁိူၵ်ႇၵၢင်ၶႃဝ်ၵႂ်ႈ 88
Phenobarbital	ၾီႇၼူဝ်ႇပႃႇပီႇတႃး 41, 392
Phenytoin	ၾီႇၼႆႇထွႆး 393
PID(Pelvic Inflammatory Disease)	တၢင်းပဵၼ်လုပ်ႇၵုမ်ႇ(တူင်ႇ)ၵူၼ်ႈလဵပ်းၵႂ်ႈ 142
Placenta abruption	ႁူၵ်ႉယၢၼ်ၽႃတ်ႇႁူင်းလုၵ်ႈလဝ်ႉ 23
Pneumonia	တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇၵီႈ 291, 406
Poliomyelitis	ပူဝ်ႇလီယူဝ်ႇ (တၢင်းပဵၼ်လုပ်ႇဢူၼ်ႈ ဢဵၼ်တၢႆ) 211
Post Partum Haemorrhage	ဝၢႆးသေၵိူတ်ႇယဝ်ႉလိူတ်ႈထွၵ်ႇ (ႁူဝ်ႈ) 258
Post Traumatic Stress Disorder	ဝၢႆးထုၵ်ႇတုမ်ႉတိူဝ်ႉလွႆၶႃဝ်ႉၶွင်းသေပဵၼ်မႃးတၢင်းပဵၼ်လွႆမိပ်ႇၵိၼ်း
Psychosis	မႃး၊ ယွင်ႇဝူၼ်း 247
Praziquantal	ပႃႇရႃႇလီႇၵႂၢၼ်တႃး 393
Prednisolone	ပရိတ်ႇၼီႇသူဝ်ႇလူၼ်း 202, 220, 305, 394
Pre-eclampsia	လိူတ်ႈသုင်မူဝ်ႈပႃးတွင်ႉ 23
Premature labour	လိူၼ်ပႆႇထူၼ်ႈသေၵိူတ်ႇလုၵ်ႈ 261
Pregnancy	ပႃးတွင်ႉ (မၢၼ်း) 207

25 ဖိုဆ်ဘိင်

Presbiopia တူမ်ၬတိုဝ်ၬတၢ 104
Preventive care လွင်ၭလုမ်းလၢးတၢၩဧၥှၬဂင်ၭ 19
Primaquine ပရၢ်ၩမၢၩဂိုဆ်း 179, 182, 394
Propranolol ပရူဝ်ၩပရူၩဆူဝ်ၩလေၢး 73, 98, 395
Propylthiouracyl ပရူဝ်ၩပၢ်ၩလ်တၢ်ၩဘူဝ်ယူၩရေၩသၢ်ၩလ် 98, 394
Prostatitis ရှူင်းယီဝ်ၭဂ်ၭ 134
Pterygium တၢတိဆ်ၩ (တေၢးဆူဝ်ၬ) 107
Pyelonephritis မၢဂ်းဂီဝ်းဂ်ၭ 131
Quinine ယၢဂုလ်ၩဆိဆ်း 180, 364
Rabies တၢင်းပီဆ်ဂွင်ၬမၢယွင်ၩ 212
Rape လွင်ၭဂဆ်ၬလဆ် 276
Respiratory diseases တၢင်းပီဆ်လွတ်ၩလူမ်းထူလ်ၭကို 282
Rheumatic fever မီးလူမ်းဆေၢဝ်ဂွပ်ၭတၢင်းပီဆ်ခဲလုပ်ၩဂပ်းလီပ်းဂ်ၭ 83
Rheumatoid arthritis တၢင်းပီဆ်ခဲလုပ်ၩဂပ်းလီပ်းဂ်ၭ 219
Ringworm မီင်းတိုဂ်ၩမူဆ်း
Salbutamol ယၢသၢၩလ်ပိဝ်ၩထၢၩမေၢ 396
Scabies တၢင်းပီဆ်ခူမ်းပီဆ်ၥဝ်ၭ 325
Scrub typhus တၢင်းပီဆ်ခဲၭလၢဂ်ၬသၢတ်ၩဂွပ်ၭလွင်ၭၥင်ၭဝူလ်ၩ
(သခရၢပ်ၬတဲၬဇေၢတ်ၬသ်) 167
Septic abortion သဆ်ၩထေၩတၢ်ဆ်ုးတွင်ၬခလၭပီဆ်ဂွင်ၬ 254
Seizures ငၢဆ်းခိုဆ်ၭ
Severe malaria တၢင်းပီဆ်ဆေၢဝ်ဆူဂ်ၩၥၢဝ်ၬၥ်င်း 178
Sexually Transmitted Infections (STI) လိုဝ်ၬမီင်းတၢင်းပီဆ်လပ်းတိတ်း ဂွပ်ၭလွင်ၭရှူမ်ၭဂၢၩမ 146
Shock ဂိုင်ၬဂၢင်ၬလိုမ်းတူဝ် 62
Sinusitis ဂူင်လုပ်ၩခူၭလင်လီပ်း 283
Skin diseases တၢင်းပီဆ်ဇိဝ်ဆင် 318
Smoking လုတ်ၩလီဆ်းယၢၭ
Sodium Valproate သူဝ်ၩတီၩယမ်ၩ ဝေၢၩလ်ပရိတ်ၬ 397
Spironolactone သပၢ်ၩရူဝ်ၩဆူဝ်ၩလီတ်ၩထွဆ်း 78, 139, 397
Sterilisation ထမ်းမဆ် (ၥ်တ်းမဆ်) 275
Stomatitis ဆ်ုးသူပ်းဂ်ၭ လီပ်း 88
Stones ပီဆ်လိ 136
Strabismus တၢလၢ်ၬ (တၢဘူဆ်း) 108
Supplementary feeding program လၢ်းဂၢဆ်လီင်ၬလူတၢင်းဂိဆ်ဇူမ်ၬထီမ်ၥ်င်း 229
Stridor သီင်ထူလ်ၭလ်ၥ်င်း
Stroke တၢ်ဇေၢဂ်ၩ 60, 81
Syphilis ဂလၢင်ၩသိပ်ၬဇီးလိတ်ၬသ် 146
Taenia(tape worm) မီင်းတိုဂ်ၩတူဝ်ဇီပ်ၬ 129
Temporal arteritis ဘီဆ်လိုတ်ၭခီၭမီပ်ၬဂ်ၭ 61

Tension headache	ယွၼ်ႉမီးလွင်ႈတႅၵ်းတႅင်လႆႈၸႄႉသေႁူဝ်ၸဵပ်း	57
Terramycine	ယႃႇမႆႉသိၼ်ႉ	102
Tetanus	တၢင်းပဵၼ်ၵၢင်းၶိင်	171, 323, 417
Tetracycline	ယႃ ထႅတ်ႉထရႃႇသႆႉၵလိၼ်း	398
Thalassaemia	ထႃးလႃတ်ႉသီးမီးယူဝ်ႊ	155
Thyroxin	ထႆႇရွၵ်ႉသိၼ်း	97, 399
Tiredness	ၵိုဝ်ႉၵူၼ်း	42
Tonsillitis	လိၼ်ႉၵႆႉၵႂ်ႈ	283
Trachoma	တၢင်းပဵၼ်ၶွပ်ႇတႃၵႅပ်ႇသႅပ်ႇ	104
Tramadol	ထရႃႇမႃႇတူဝ်း	398
Transfusion	ထႅမ်လိူတ်ႈ	158
Tuberculosis	တၢင်းပဵၼ်ပွတ်ႇၶိင်း (ၵႂ်ႈ)	307
Typhoid fever	တၢင်းပဵၼ်ၶၢဝ်သႆႈၵႂ်ႈ	171, 172
Universal precautions	လွင်ႈထုၵ်ႇလီၾၢင်ႉ ၵၼ်လွႆႉၵၼ်တင်းလုမ်ႈၾႃႉ	26
Urethritis	လွတ်ႇယဵဝ်ႈၵႂ်ႈ	135
Urticaria	မုၼ်ႉမၢၼ်ႇ	328
Vaginal discharge	ၶမ်ႉၶွင်လူင်းတီႈၶိူင်ႈၵၢင်ႇၵႃႇ	142
Vision	သႆႇတႃ	102
Vitamin A Deficiency	ၶႃတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ႇ ဢေႇ	235
Vitamin B1 Deficiency	ၶႃတ်ႇထၢတ်ႈဝီႇတႃႇမိၼ်ပီႇၼိုင်ႈ	237
Weight for Height	ၶမ်ႉၶၵ်းၵၼ်ၶပ်ႉသွၼ်ႇလွမ်းသူၼ်ႇသုင်	352
Worms	မိင်းတူၵ်ႇ	128
Wounds	ၵႅပ်းမၢတ်ႇ	321
Xerophthalmia	သီႇႁူပ်ႇၾႅဝ်တႃႇလႅမ်ႇမီးယူဝ်ႊ	110
Zidovudine	ၸႆႇတူဝ်ႇဝိဝ်ႇတိၼ်း	207
Zinc	ၸိင်ႉ	115

မၢႆတွင်း။ ။ၽႂ်းၵၼ်ၽႂ်ႉ ၶေႃၶၢဝ်ႇ ၶႄႈလိၵ်ႈၽႂ်းၵၼ် ၵၼ်လမ်ႇလွင်ႈလိူဝ်ပိူၼ်ႈဝႆႉၵူၺ်း။ (တူဝ်ယၢင်ႇ– လူမ်းၶၢဝ် ၶႄႈလိၵ်ႈ 40)။ ၵူၺ်းၵႃႈ တွင်ႈၸူဝ်ၶေႃႈ ၵၢင်ႈၵိင် ၽႂ်းၵၼ်ၶၼ်ႉၶၼ်ႉ ၶေႃလီၶၢဝ်ႇၸိုၼ်း ၵၼ် တီႈၵိင်ႈၵိင်ဝႆႉယူႇ။

မၢၵ်ႇႁူဝ်ၸႂ်ၵိုတ်း

လွင်ႈၵွႆႈထႅမ်ပၼ်ပွတ်ႇလႄႈမၢၵ်ႇႁူဝ်ၸႂ်

ႁွင်ႉယွၼ်းတၢင်းၵွႆႈထႅမ်

↓

လၢႆးၽိုၵ်းႁဵတ်းႁႂ်ႈလွတ်ႇလူမ်းထူၺ်ႈၸႂ်ပိုတ်ႇ

↓

တူၺ်း၊ ထွမ်ႇ၊ ႁူႉသိုၵ်ႇ

↓

ၵမ်တူၺ်းႁႅင်းတွတ်ႇလိူတ်း လႄႈ လူမ်းထူၺ်ႈၸႂ်

↓

သင်ဝႃႈဢမ်ႇမီး

↓

တႄႇၸႂ်ႉလွင်ႈၵွႆႈထႅမ်ပွတ်ႇလႄႈမၢၵ်ႇႁူဝ်ၸႂ် ထူၺ်ႈၸႂ်။(ration 25:2)

↓

သႂ်ႇ IV

↓

သမ်းပၼ်ယႃ IV Adrenaline

↓

သိုပ်ႇႁဵတ်း လွင်ႈၵွႆႈထႅမ်ပွတ်ႇလႄႈမၢၵ်ႇႁူဝ်ၸႂ် ထူၺ်ႈၸႂ်
ယႃ Adrenaline ၼႆႉၵႅၼ်ႈ 3 မိၼိတ်ႉယဝ်ႉ သမ်းပၼ်ထႅင်ႈ။

**သင်ဝႃႈႁိုင်ၵႂႃႇ 20 မိၼိတ်ႉယဝ်ႉသေ ဢမ်ႇမီးၽေႃင်ႁၢင်ႈ
ထူၺ်ႈၸႂ်မႃးလိုင် ႁႂ်ႈၵိုတ်းယင်ႉလွင်ႈၶတ်းၸႂ်။**